De Nieuwe Belgische Illustratie. Jaargang 12

bron
De Nieuwe Belgische Illustratie. Jaargang 12. R. Wachtelaer-Debruijn, Antwerpen 1895

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/_nie244189501_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de gebruiksvoorwaarden.

dbnl digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren

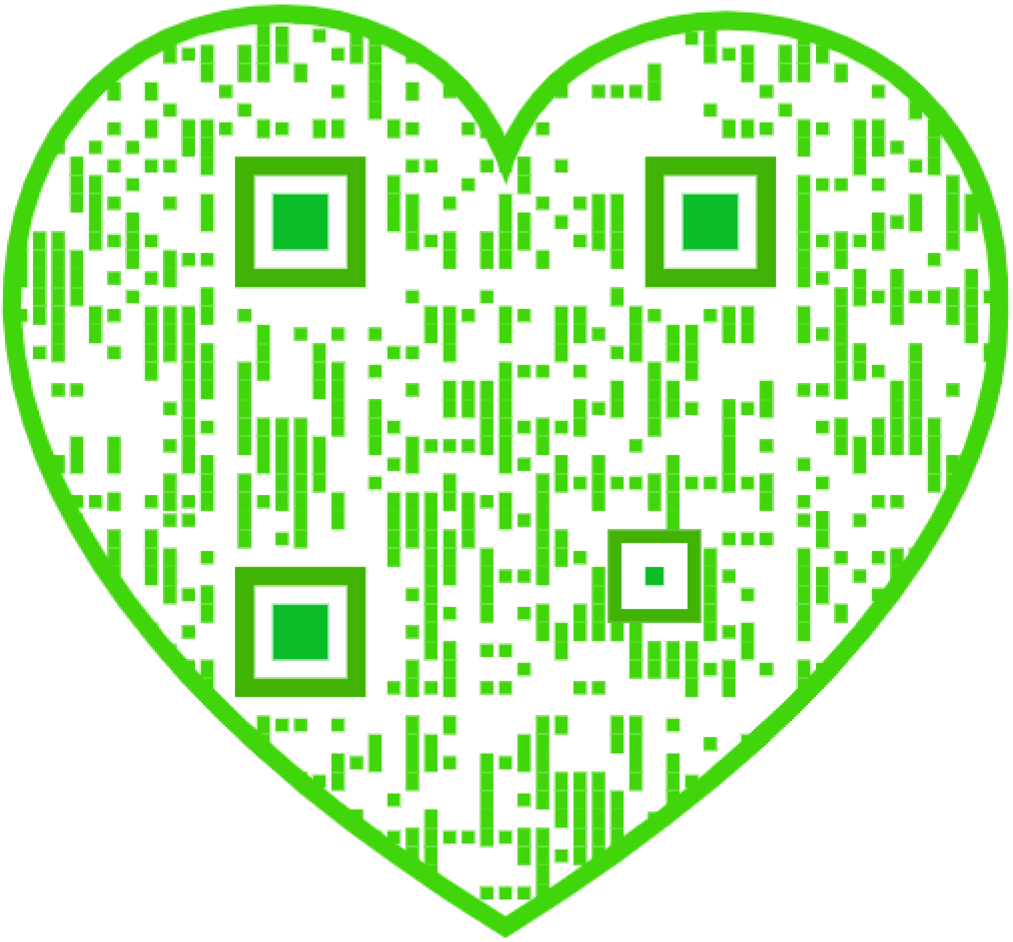

Bladwijzer.

Novellen, Verhalen, Schetsen, Humoresken.

	BLADZ.
Avontuur (Een) met een olifant in Britsch-Indiĕ, door Quạdratus	187, 195
Badplaats (Op de), door F.J.A.L. Cordens	171
Beati Misericordes. Kerstlegende door P.N. Brouns	254
Begraven (Levend), door Fr. Thieme	366, 378, 386, 394
Blondine (De Parijsche). Een avontuur in den trein, door Toon Toerist	229
Broeder en zuster. Novelle door G. van Neubourg	330, 338, 345, 353
Bulla (Felix). Schets uit den tijd der Romeinsche keizers	399, 402, 409
Dievenstreken	327
Dijkdoorbraak (De). Kerstvertelling door J. Vesters Jr.	242
Dikheden (Een galerij van)	403
Gered, Russische vertelling	14
Huis (Het stille)	342
Idioot (De), door J. Vesters Jr.	47, 49, 57, 66, 74, 81, 90, 98, 109, 113, 121, 129, 138, 145, 158
Jan (Hoe) aan zijn vrouw kwam. Humoreske door J.R. van der Lans	6, 11, 24
Keus (Clarissa's)	391, 398
Klein maar dapper. Schets uit het gouddelversleven in Australië	411
Kluizenaars (De twee)	263, 271, 278
Koning (De) der reclame. Een schets uit Amerika	211
Koning Karel en Widukind, door J.R. van der Lans	153, 161, 169, 178, 185, 193, 201, 209, 217, 225, 234, 251, 258, 268, 274, 281, 290, 297
Kunst De) om jong te blijven	62

Mosasaurus Giganteus. Een avontuur in den St.-Pietersberg, door Sylvester	94
Net (In eigen) verstrikt. Vertelling	334
Paard (Het) en rijtuig. Humoreske	19
Parasol (Om een)	343
Passagier (De doofstomme). Humoreske	307
Fastoor (De) van Steinhofen. Vertelling uit het Hooggebergte	351, 355
Staatsloterij (No. 1003 in de), door J. Heuvels	118, 127
Stomme (De). Russische vertelling	286
Toewijding beloond	359, 370
Verschil van gevoelen, door Sylvester	206
Visitekaartje (Een), door Mathilde	2, 9, 22, 25, 34, 42
Visites, waar men niet van buiten kan	411
Vredespijp (De)	166
Wereld (De) wil bedrogen worden	239
Zuster (Zijn jongste), door F.J.A.L. Corders	299, 306, 313, 322

Poëzie.

	BLADZ.
Geluk (Het), door H. Ermann S.J.	182
'Het volgend jaar!' Gedicht van B. van Meurs	69
Levens (In den herfst des), door B. van Meurs	187
Moederbede (Een) op Kerstmis, door B. van Meurs	248
Snickers (Bij het portret van Z.D.H. Mgr. P.M.), door B.	18
Verstrooid, door H. Ermann S.J.	258
'Wees Gegroet, Maria,' door G.v.P.	2

Levensschetsen.

	BLADZ.
Burgmeyer (Pastoor Jacobus Joannes)	51
Gibbons (Kardinaal), door J.R.v.d.L.	257
Helleputte (De Belgische staatsman)	65
Mollen (De valkenier) en de Valkerij	150
Pasteur (Louis)	177
Snickers (Aan de doorluchtige nagedachtenis van Mgr. P.M.), Aartsbisschop van Utrecht, door J.A. de Rijk, Pr.	18
Snickers (Herinneringen aan Mgr.) door Jan Holland	22
Thomas (Ambroise)	339
Wetering (Mgr. Henricus van de), Aartsbisschop van Utrecht, door J.R. van der Lans	98

Godsdienst.

	BLADZ.
Januarius (Het wonder van den H.)	131
Eugenia (De H.)	250
Kerstmis	242
Lijdensweek (In de)	362
Missionarissen (Drie) voor Afrika	137
Nicolaas (St.)	227
Paaschgebruiken	382
Realino (De gelukzalige Bernardinus)	291
Sebastianus (De H.)	275
Uitvaart (Ter), door fr. A. van Kerkhoff, O.C.	22

Geschiedenis van den dag.

	BLADZ.
Ballon-zuil (De) te Venraai	407
Columbus (De) van het Noorden?	390
Heijden (Generaal Karel van der)	337
Koninginnen (De) in het Zuiden	46, 59
Leger (De hulde aan het Indische)	102
Millennium-tentoonstelling (De) in Hongarije	315
Ministerie (Het Belgische)	139
Stamboelof en vorst Ferdinand	111
Transvaal (Uit)	326
Zouaven (Het nieuwe vaandel onzer)	135

Geschiedenis.

	BLADZ.
Ambachtslui (Vorstelijke)	222
Bijnamen (Vorstelijke), door Eduard	54, 63
Christendom (De invoering van het) in Rusland, onder de regeering van Olga en Wladimir	362
Diogenes de Wijze	35
Guise (De hertogen de)	6
Koning Jagello van Polen en de slag bij Tannenberg	315
Morus (Thomas)	143
Musch (Elisabeth Maria) en hare begraafplaats in de kerk van St. Cyr, door H.J. Allard	198, 203
Oranje te Waterloo	30
Parcifal en de Heilige Graal	70
Samson (De rechter)	238
Vloot (De bemachtiging der Hollandsche) door de Franschen in 1795	182
Wörth (De slag bij)	150

Land- en Volkenkunde.

	BLADZ.
Alaska-expeditie (De)	387
Arolsen	105
Avignon (Het pauselijke paleis te)	167
Bernard (Op den Grooten Sint)	38
Engeland (Wijngaarden in)	38
Gotemba (Het hospitaal voor melaatschen te)	15
Santa Rosa (Het jongensweeshuis van), door Fr. P.F. van Dijk	87
Zuidpool (Naar de)	319

Kijkjes in Nederland.

	BLADZ.
Amstel-Badhuis (Het) en de physische geneeswijze, door Dr. M.W. Pijnappel	134, 143
'Coudewater' (Het krankzinnigengesticht), door Dr. H.W.F.C. Woltering	102
Oudt-Hollandt, door M.A.P.C. Poelhekke	127
Rotterdam (Het nieuwe gebouw der Katholieke Leesvereeniging te), door J.J.F. van Zeyl	347

Kunst en Nijverheid.

	BLADZ.
Körner (Theodor), de dichter-held	230
Krypt (De) te Geertruidenberg. Eene oudheidkundige ontdekking, door C.J. Mollenberg	265

Meter (De) en het kilogram	294
Museum (Het Bisschoppelijk) te Haarlem, door J.J. Graaf, Deken en Pastoor	76, 83, 93

Kennis der Natuur.

	BLADZ.
Boom (De menschenetende)	79
Dieren (Bedelende)	214
Electriciteit (De gevaren der)	231
Postduiven (De)	123
Temperaturen (Kunstmatige lage)	302

Humor.

	BLADZ.
Fooi (Zoo de), zoo de bediening	40
Gast (Een raadselachtige)	8
Hondeplager (De gestrafte)	56
Jumbo als kunstenmaker	280
Reintje (Die slimme)!	216
Vliegen (Twee) in één slag of de gymnastische cijferkunst	312
Wielrijder (De levensloop van een)	96

Bij de Platen.

	BLADZ.
	7, 16, 31, 40, 48, 55, 64, 79, 86, 95, 112, 120, 136, 152, 160, 168, 175, 184, 191, 199, 208, 215, 223, 239, 256, 264, 272, 279, 287, 295, 303, 311, 328, 335, 344, 351, 360, 372, 383, 392, 399, 406, 415

Wetenswaardig Allerlei.

	BLADZ.
Akkerbouw (De) en het gekleurd licht	71
Appels (Het nut van het) eten	280
Bergen (De) weg	184
Brandwonden (Een nieuw middel tegen)	200
Brievenbussen (Het gevaar van)	80
China (Het postwezen in)	296
Confectiemagazijnen voor.... honden	328
Czaar (Het keukenpersoneel van den)	31
Dennengeur in de kamer	240
Dievenwereld (Uit de)	71
Edelgesteenten (Vervalschte)	279
Eieren (Het weghalen van) uit kippenhokken	223
Eieren voor bederf te bewaren	383
Enkhuizen (Iets van het stadhuis van)	296
Europa (Blinden in)	295
Fontein (Een natuurlijke)	280
Handschoenen	372
Honden op Madagaskar	371
Huisvrouw (Voor de)	371
Inkomen (Het dagelijksch) van monarchen	224
Ivoor buigzaam te maken	296
Ivoor (Dood)	371
Ivoor (Het)	304
Japon (Een dure)	240
Kant (Zwartzijden) te wasschen	224
Koffieboonen (Vervalschte)	296
Kookpannen (Vergiftige)	304
Krant (Een gesproken)	280
Krijgshonden	279

Londen (Het onderaardsche)	80
Lucifers (Hoeveel) gebruiken wij?	328
Maarschalk-Niel-roos (De)	384
Melk (Hoeveel) een koe kan geven	224
Menagerie (Uit de)	224
Mensch (Hoeveel weegt een gewoon)?	371
Metalen (Welke zijn de kostbaarste)?	184
Middel (Een eenvoudig)	280
Middel (Een practisch en gemakkelijk)	255
Mieren (Rijdende)	320
Miniatuur-staatje (Een)	329
Naaimachines te reinigen	80
Notenmuskaat een vergift	400
Papier (Gekleurd)	240
Petroleumlampen (Om) te reinigen	400
Postzegels (Dure)	224
Redding (Een merkwaardige)	406
Reiskosten (De) naar de hemellichamen	383
Schoenen naar voeten	240
Schoten (Hoeveel) zijn er in den oorlog van '70 gelost?	255
Slangenvergift (Iets voor)	255
Slâroerder van beroep	80
Spoorwegmaatschappij (De grootste) der wereld	384
Stoffen (Zwartzijden) te reinigen	296
Straatgedruisch (Bestrijding van)	371
Streek (Een sluwe)	199
Uurwerk (Het grootste) ter wereld	255
Visch (Hoe moet men) schoonmaken?	240
Volken (Beweeglijkheid der verschillende)	295
Week (Een en ander over de)	31
Zebra's (Het temmen van)	296
Zeilen van papier	240

Alphabetische Lijst der Gravures.

	BLADZ.
Aartsengel	145
‘Adjuus!’	360
Afscheid der bruid aan de moeder	392
Alaska-expeditie (De) uitgezonden door Frank Leslie's Newspaper. Well's en Price's tocht door het snceuwgebergte	388
Schanz en Greenfield in hun boot op de Behringzee	389
Amstel-badhuis (Het)	134
Heeren-wachtkamer	134
Dames-	134
De klok	134
Geigel en Mayer's doppel ventilator	143
Stoomkastbad	144
Koudwaterafdeeling	144
Electrisch bad	144
‘Apercevance’ (De) in Bretagne	181
Arolsen (Gezicht op)	105
Vorstelijk residentieslot, voor- en achterzijde	105
Het stamslot Waldeck	106
Avignon (Het paleis der Pausen te)	168
Barabbas vrij!	365
Bedelmeisjes	396
Belgisch (Het) ministerie	140
Bemachtiging der Hollandsche vloot door Fransche huzaren in 1795	184
Berenjacht in Kasjmier	212
Bergprediking (De)	188
Bericht (Het) van den pelgrim	349

Boeda-Pest(De gebouwen der geschiedkundige tentoonstelling te). Ingang	313
Gezicht van ter zijde	320
Boeren (Een afdeeling) Jameson te gemoet trekkend	322
Boodschap (De) des Engels	357
Boom (De menschenetende)	80
Boris (Kroonprins) van Bulgarije	352
Boschgezicht	64
Bosporus (Aan den)	309
Brakken (Het loslaten der)	236
Breman (E.)	120
Bruidstoet (Een) uit den ouden tijd	340
Burgmeijer (Pastoor Jacobus Joannes)	51
Bijenwolven en krekelsprinkhanen	28

Calvarieberg (De)	368
Catechisten (Japansche)	352
Chilperik (Koning) legt de kroon neer en wordt monnik	163
Christus (Het lichaam van) gebalsemd	369
Christus door den duivel bekoord	321
Christus trouw tot in den dood	333
Christus voor Pilatus	368
Cijferkunst (Gymnastische)	312
Cilinder-spoorbaan (De) te Boston	415
Clara (De dood van de H.)	92
‘Coudewater.’ (Het krankzinnigengesticht) Woning van den geneesheerdirecteur	101
Paviljoen 1e klasse mannen	101
Voorgevel van het hoofdgebouw	101
Villa 1e klasse mannen	103
Paviljoen 3e klasse mannen	103
Paviljoen onrustige vrouwen 1e en 2e klasse	104

Boerderij	104
Communie (Een eerste H.) op het sterfbed	356
Condor (De) in het Hooggebergte	233
Cyr (Het inwendige der kerk te St.)	200
Cyr (Het uitwendige der kerk te St.)	204
Dante aan het hof van Guido da Polenta te Ravenna	353
Dichter (De)	284
Dienst (Zware)	285
Diogenes de wijze	33
Doop (De) der Saksen	252
Een zwaard zal u de ziel doorboren	361
Engelen (De) aan de kribbe	245
Engelsche (De) gezant op audiëntie bij den sultan	300
Esschenbach, (Wolfram van) zijn 'Parcival' dichtende	72
Eugenia (De H.)	249
Falstaff en zijn schildknaap	156
Faure (Felix) president der Fransche republiek	385
Ferdinand (Vorst) van Bulgarije	112
Fooi (Zoo de), zoo de bediening	40
Frithjofs kamp met den Wiking	16
Gast (Een raadselachtige).	8
Geertruidenberg (De nieuwontdekte krypte te). Noordoostelijke wand	265
De vijf Oostelijke vensters	267
Plattegrond van het voormalige priesterkoor	267
Gezicht op de kerk	268
Noordelijke wand	268
Gevecht (Het) te Mouzon, 30 Aug. 1870	397

Gibbons (Z.E. kardinaal) aartsbisschop van Baltimore	257
Gibbons (Uit een brief van kardinaal).	258
Grootmoedertje	57
Guise (De jonge hertog De) zweert den dood zijns vaders te wreken	5
Haarlem (Het bisschoppelijk museum te)	76
Voorportaal van het museum	76
Beeldenkamer	81
Paramentenkamer	84
Begrafenis des Heeren	84
Zaal met voorwerpen uit de 17e en 18e eeuw	92
O.L.V. Boodschap	93
Hageveld (Gezicht op den hoofdingang van het Seminarie)	20
Achtergevel van het Seminarie	24
Voorgevel van het Seminarie	24
'Heb ik geen mooien luchtballon?'	400
Helleputte (De Belgische staatsman)	65
Herberg (In de)	405
Herders (Het bezoek der)	241
Herstellende (De) zieke	277
Heijden (Generaal Karel van der)	337
Heijden (Onderscheidingsteekenen en ridderorden van generaal Van der)	344
Hondeplager (De gestrafte)	56
Indianen op de visschenjacht	180
Inkwartiering	409
Jager (De jonge)	220
Jagers (Dorstige)	13
Januarius (Het wonder van den H.) te Napels	132

Joannes (De H.) de Dooper als kind	253
Johannesburg (Markt te)	321
Johannesburg (Straat te)	321
Jozef (De H.) Voedstervader	345
Judas' wroeging	368
Jumbo als kunstenmaker	280
Knak (Op de) gesteld	9
‘Kan je lezen?’	240
Karel de Groote doet het Saksisch afgodsbeeld, de Irminzuil, omverwerpen	157
Karel (Koning) de paleis-academie voorzittend	225
Karel (Koning) aan de spits van zijn leger	252
Karel (Koning) in zijn raad	262
Karel (Koning) overwinnaar van Saracenen en Saksen	299
Karel V (De huldiging van) te Gent	412
Koe (De laatste)	341
‘Kom er eens af als je durft’	269
Koninginnen (De) in het Zuiden. - Aankomst der koninginnen op de villa Reeburg te Vucht	44
Intocht der koninginnen binnen 's-Hertogenbosch	44
Versiering van het stadhuis	45
Eerepoort aan den ingang der stad	45
Vaandel der eerewacht	46
Eerepoort aan den Vuchteruitgang	48
Tribune voor de koninginnen bij den wedren te Maastricht	60
Het verlaten der St.-Servaaskerk door Hare Majesteiten	60
De koninginnen rijden uit van het gouvernementsgebouw te Maastricht	61
Körner (Theodor) na den aanval bij Kitzen	329
Kwajongensstreken	256

Lachebek	272
Landverhuizers	172
Liefhebber (Een) en een vijand van rooken	73
Lievelingsplekje (Haar)	89
Lijkplechtigheid voor de verdronkenen te Algiers	189
Lodewijk (De H.) en Enguerrand van Couci	113
Lombok-kruis (Het nieuwe)	191
Lueger (Dr. Karl)	260
Maaiers (De)	77
Mac-Mahons vlucht door Fröschweiler	164
Mamelukken (Onderwerping der) aan Bonaparte	49
Maria's Wiegezang	244
Martel (Karel) met zijn strijdhamer de Saracenen verpletterend	155
Meimaand (Een beeld voor de)	1
Missigit en heilige vijver bij Fort de Cock	95
Missionarissen (Drie) voor Afrika	137
Moeder (De jonge)	273
Moedertje (Klein)	288
Mollen (De valkenier Adriaan)	152
Mooiste (De) uit het nest	213
Morus (Thomas) neemt afscheid van zijn dochter Margareta	141
Nansen (Frithjof)	390
Nieuwjaarsgroet van den gewapenden vrede	264
Nijmegen (Het Valkhof te) tijdens Karel den Groote	153
Nijmegen (De Karolingsche kapel op het Valkhof te)	161

Noordpool (Aan de)	297
Onthulling (De) der ballon-zuil te Venraai	408
Ontmoeting (Een) in het oerwoud	332
Opstanding (De) des Heeren	380
Opwekking van Jaïrus' dochtertje	197
Oude (Van het) in het nieuwe	260
Oudt-Hollandt. In den bakkerswinkel op het plein	108
Gezicht op de sluis	109
Oudt-Hollandt's eerste ratelwacht	116
Poortje uit Enkhuizen	117
Oostzijde van het marktplein	117
Paaschvacantie (In de)	384
Padang (Katholieke kerk te)	95
Padang (Laan voor het hospitaal te)	176
Parcival vertoont den H. Graal	68
Passagiers (Onwillige)	185
Pasteur (Louis) in zijn laboratorium	177
Pelgrims en zieken aan het graf der H. Elisabeth	205
Pieter-mijn-knecht	229
Pijp (De eerste)	224
Pop (De dorstige)	328
Portret (Grootmoeders)	209
Postduiven (Het loslaten van) in een luchtballon	121
De manden voor het vervoer der duiven	123
Postduiven (De) gedurende het beleg van Parijs	124
De duiven bij haar geboorte	124
Postduiven (Een Pruis jacht makende op)	124
Postduiven (Het verzenden der) per spoortrein	124
Postduiven (Keuring der)	125

Postduiven (Het merken der)	125
De duiven worden in de manden geborgen	125
Het gelijkzetten der horloges	125
Ouderwetsche buis voor het bewaren der depêches	126
Nieuwerwetsche buis voor het bewaren der depêches	126
Een looper bij aankomst der duiven	126
Het nazien der buisjes, waarin de depêches zich bevinden	128
Het lezen der depêches, door een photo-microscoop vergroot	128
Redding van een door vermoeienis neergevallen postduif	128
Prediking (De) van het Christendom in Rusland	373
Realino (De gelukzalige pater Bernardinus) S.J.	296
Reintje (Die slimme)	216
Richelieu (Kardinaal) voor La Rochelle	85
Roeland bij Ronceval	185
Roeland te hulp!	188
Rollet (Pater) aan den arbeid	173
Rotterdam. (Het gebouw der katholieke leesvereeniging te)	
De Oude Gevel	347
H.A.M. van der Ven	348
H.J.A. Gilissen	349
Dr. H.J. Sleurs	349
De voorgevel	349
De trap	349
De conversatie-zaal	350
De leestafel	350
Rozen plukken	36
Ruiterspelen in den Kaukasus	160

Rust (Een oogenblik)	305
Samson in den molen	237
Santa Rosa (Het jongensweeshuis van) De kleine weezen aan tafel	87
In de smidse	88
Het muziekkorps van het weeshuis	88
Een uurtje ontspanning	88
Savoyarde (Aankomst der klok) op Montmartre	201
Savoyarde (Vertrek uit Annecy van de)	208
Schaapjes (Grazende)	376
Schelpvisscher (De)	308
Schildpadden (De) in de Hamburgsche diergaarde	217
Schuttersmaaltijd (De) te Haarlem	52
Sebastianus (Het lichaam van den martelaar) door de weduwe Irene opgenomen	276
Sint Bernard (Op den Grooten)	37
Sinterklaas-ochtend (De)	228
‘Slaat er op!’	336
Snickers (Z.D.H. Mgr. Petrus Matthias) aartsbisschop van Utrecht	17
‘(Mgr.) als regent van Hageveld’	19
Soengei Poea (De waterval van) op een afstand	176
Soengei Poea (De waterval van) op van nabij	176
Stamboelof	112
Tannenberg (De slag bij)	316
Teleurstelling	239
Tenor (De nieuwe)	281
Terugkeer der vrome vrouwen van het Graf	372
Thomas (Ambroise)	339

Uitreiking (De) der onderscheidingsteekenen aan de helden van Lombok	100
Vaandel (Het nieuwe) onzer zouaven	136
Valkenjacht (Een) op de Veluwe	152
Vatenwasschen	169
Veermans dochtertje	416
Versche visch	32
Visscherskinderen	112
Vlissingen (Het nieuwe station te)	192
Vogelweide (Walther von der) bij de kroning van Philips van Zwaben	404
Volkeren van Europa, verdedigt uw heiligste goederen	261
Vonnis (Het) over Lupus uitgesproken	221
Voorjaarsbui (Een)	401
Warmond (President en professoren van)	19
Warmond (Voorgevel van het Seminarie te)	21
Wat de oude visscher vertelt	292
Waterloo (Oranje te)	29
Wetering (Mgr. Henricus van de) aartsbisschop van Utrecht	97
Westminster (De nieuwe kathedrnal van) zooals ze na haar voltooiing zal zijn	129
Widukinds doop	293
Wielrijder (De levensloop van een)	96
Wie zal de eerste zijn?	304
Winter	289
Wrintertafereel (Een)	4
Witte Paters (Het Postulantenhuis der) te St. Charles onder Boxtel	138
Wonderdokter (De)	392
Woord (Een) tot het hart	12

Wörth (Na den slag bij) 148

Zomeravond 41
Zwaluwen (Daar komen de) 377

[Nummer 1]

EEN BEELD VOOR DE MEIMAAND, NAAR DE SCHILDERIJ VAN H. BALLHEIM.

‘Wees gegroet, Maria.’
Aan mijne moeder.

't Heugt u, moeder mijn op aarde,
Hoe 'k als kind in 't hart bewaarde
De eerste beê, die in mijn ziel
Van uw moederlippen viel:
‘Wees gegroet, Maria!’

Hoe uw oog van vreugde straalde,
Toen ik stamelend herhaalde
't Onbegrepen, lieflijk woord,
Uit uw dierbren mond gehoord:
‘Wees gegroet, Maria!’

O, die zachte hemelwoorden
Werden later luide akkoorden,
Als het huisgezin, vergroot,
Samen bad om uwen schoot:
‘Wees gegroet, Maria!’

Door de roepstem van den Hoogen
Aan het ouderhuis onttogen,
Nam 'k als zoete herinnering mee
't Samen bidden van de beê:
‘Wees gegroet, Maria!’

Sinds dat droevig uur van scheiden
Blijft uw voorbeeld mij geleiden:
In den vreemde bidt uw zoon
Als weleer in de ouderwoon:
‘Wees gegroet, Maria!’

Dit gebed vertroost in lijden,
Geeft mij moed en kracht tot strijden;
En in 't sterfuur, moeder mijn,
Zal mijn zaalge hope zijn:
‘Wees gegroet, Maria!’

G.v.P.

Een visitekaartje.
Door Mathilde.

I.

Het groote huis op de markt van Leverdonck werd bewoond. 't Was eindelijk verhuurd; nu 't zou dan ook tijd gaan worden.

Leverdonck, een aardig, stil stadje met groene singels, kalme grachten, hooge bruggen, ging niet vooruit; vroeger was 't zeer welvarend geweest en uit dien tijd dagteekenden de groote huizen, met dubbele stoepen en pilaartjes door ijzeren

kettingen verbonden langs de ramen, maar de deftige lui, die de huizen hadden laten bouwen, waren sinds lang dood, of vertrokken, of hun erfgenamen gingen zoo achteruit dat zij ze moesten verhuren, nog liever verkoopen; en zoo ging het ook met het mooie huis van de Turners, dat reeds sedert meer dan twee jaren verlaten en treurig de markt overkeek, die alleen tweemaal in de week er wat drukker uitzag, maar anders even stil was als de stilste gracht van het stille stadje.

Nu werd er in gewerkt en druk ook; de ramen van buiten werden opgeschilderd, van binnen zag men stukadoors en schoonmaaksters aan den gang; en zooals men licht begrijpt, was het huis van Turner gedurende de stille weken vóór November het onderwerp van alle gesprekken.

De dames Roodhart, die vlak tegenover woonden en door middel van vernuftig aangebrachte spionnetjes een ruim uitzicht hadden op de markt en op alle daarop uitkomende straatjes, wisten er natuurlijk 't meest van te vertellen.

Ja, ze hadden het dadelijk gedacht, toen er eens een vigelante stil hield, en Jan Teunisse, de gemachtigde van de Turners, er uitstapte met een heer, een dame en een jonge juffrouw, - een jonge juffrouw heette bij de dames Roodhart elk vrouwelijk wezen, dat nog niet duidelijk blijken gaf, met de jeugd voorgoed te hebben afgedaan -; mevrouw zag er nogal opzichtig uit, al was zij ook heelemaal in het zwart; zij was meer dan men gewoonlijk aanduidt met gezet, haar mantel blonk van de gitten, haar hoed, die een breed, rood gezicht bekroonde, was van uitdagende pieken voorzien, glinsterend in regenbooggl ans door de Augustuszonnestralen; zij had lichte roodgele handschoenen aan, waarvan men de zwarte bovennaden bij de dames in de kamer duidelijk had kunnen onderscheiden.

De heer was - geen heer, even zwaar als mevrouw, maar wel een hoofd langer, ook even rood en puffend op dezen warmen dag, lang niet zoo energiek stappend als zij en telkens met den zakdoek het hoofd afwisschend; en de jonge juffrouw - ja! dat was heel iets anders; slank, gracieus, doodeenvoudig in een frisch zomertoiletje gekleed, scheen zij niet bij die twee massieve menschen te behooren, nog minder hun dochter te zijn.

Zij bleven meer dan een uur in het huis, zij verschenen zelfs alle drie met Teunisse op het balkon boven de huisdeur en de gezusters Roodhart verzekerden later, dat zij duizend angsten hadden uitgestaan dat het ding, hoe flink en solied gebouwd ook, onder dien last zou bezwijken.

De twee kolossale lui waren dan ook heel spoedig weer heengegaan, maar de jonge dame was er gebleven; zij had haar vuurroode parasol opgestoken en bleef wel een kwartier lang kijken naar de stille huizen met hun door de zon geblakerde gevels en de gloeiende straatsteenen.

De dames Roodhart hadden dus alle gelegenheid gehad haar goed op te nemen en zoo nauwkeurig was de beschrijving, later door haar gegeven van elk onderdeel van haar houding, gezicht en toilet, dat men onwillekeurig op het vermoeden kwam, dat het onderzoek per verrekijker had plaats gehad.

Zij was blond - vertelden zij, zelfs een beetje brutaal blond - maar heel blank - misschien te blank voor natuur - met donkere wenkbrauwen en wimpers, ook erg aangestreept, een mooi, elegant figuur; maar het gezicht was daarmede van nature niet in overeenstemming, de kunst was er dus zeker bij te hulp geroepen; smaak had zij zeker en zij hield van bloemen; een bouquetje was op haar borst gestoken, een ander versierde de parasol, en de zomerhoed stond ook vol klaprozen en korenbloemen.

De dames Roodhart wekten algemeene be langstelling door haar mededeelingen; ook dat de familie later in de Gouden Ster gedineerd had en met den trein van zeven uur zooveel weer vertrokken was, werd spoedig genoeg bekend, maar het duurde nog betrekkelijk vrij lang, vóór dat men nadere berichten ontving; het huurbordje was er reeds af, toen het op de sociëteit bekend werd, dat de familie, die in het huis van Turner kwamen te wonen, Utrechtenaren waren van afkomst, zeer rijk en Mengelaar heetten.

'O, Mengelaar, die groote slager op de Oude Gracht.'

'Dezelfde, hij heeft zijn schaapjes en kalfjes op het droge en komt nu hier rentenieren.'

'Nou vraag ik je, een slager in ruste in het huis van de Turners.'

'Rentenieren in dit nest!'

'Hoe komen zij er aan?'

'Ze hebben gehoord, dat het hier zoo gezellig is.'

'Dat Leverdonck zoo verlicht is, dat niemand vraagt als er een rijk is, hoe hij zijn geld heeft verdiend.'

'De jonge dame wil de Leverdonckers eens leeren, hoe zij zich kleeden moeten.'

'In elk geval, het zijn rijke lui en ze brengen geld in de stad.'

'Het idée hier zijn geld te komen verteren!'

'Zij meenen zeker dat wij hier de reuzel niet ruiken.'

'Nu, wat zou dat, 't is toch eerlijk verdiend.'

''t Is te hopen dat de juffrouw musiceert, dan is het ten minste een aanwinst voor ons D.O.G. (Door oefening groot).'

En gedurende de volgende weken en maanden bleef de familie Mengelaar het onderwerp van alle gesprekken. Wat zij deden of niet deden, wat zij zouden doen of niet doen, werd in het lange en breede besproken niet alleen op de dameskransjes, maar vooral op de bron, die de spreekaders dezer gezellige bijeenkomsten voedde, de sociëteit; want men moet het leven in een klein stadje kennen, om te weten dat wat de dames praten, gewoonlijk niets anders dan de echo is van hetgeen haar mannen en vaders uit koffiehuis of sociëteit voor nieuws medebrengen. Vrouwen krijgen den naam. Maar zijn dan de sterke, flinke, verziende, boven al dat vrouwengebabbel verheven mannen geheel zonder schuld?

Leverdonck verkeerde in angstige spanning, toen eindelijk in de tweede helft van October statige verhuiswagens kwamen aanrollen, en door hun gedreun over de klinkers ieder naar de ramen lokten.

Er was bitter weinig aan die gesloten wagens te zien dan de reusachtig geschilderde letters der firma, die zich met verhuizingen door de geheele wereld belastte; toch werden zij nagekeken zoolang totdat zij in de richting der markt verdwenen.

Gedurende al den tijd dat het afladen duurde, bleven de ramen van alle markthuizen geen oogenblik onbezet. De vier gezusters Roodhart hadden als altijd de betrouwbaarste berichten; haar eindoordeel luidde:

'Een knappe boel, alles goed in de poets, heel flink, royaal beddegoed - maar de meubels als de menschen opzichtig - rijk-burgerlijk.'

Mevrouw scheen overal te gelijk te kunnen zijn; nu eens zag men haar voor het zolderdan voor het kelderraam, eindelijk op het balkon; zoo vlug als men van haar kogelvormige gestalte niet zou verwachten, vloog zij in een oogenblik trap op, trap af, de werklui aansporend, dikwijls zelf iets aanpakkend, een enkelen keer op straat verschijnend om het overbrengen van een bijzonder kostbaar stuk van nabij te bewaken.

De familie trof het heel best met het weer, 't regende of waaide niet onder de verhuizing en voor het vergevorderde seizoen was het zelfs niets koud. De jonge juffrouw verscheen nu en dan eens aan het raam of op het balkon, altijd keurig gekleed, een mooi fijn boezelaartje met vuurroode strikjes voor en gewoonlijk een plumeau of stofdoekje in de hand.

Mijnheer was er nog niet en de dames logeerden in ‘de Ster.’ Twee meiden en een knecht hielpen dapper mede. Binnen de week scheen men reeds op orde en de gordijnen hingen op hun plaats; mijnheer werd van den trein afgehaald door de jonge juffrouw, (Euphémie zoo heette zij, was bekend geworden), en boven op de stoep afgewacht door mevrouw in een vuurroode morgenjapon, die haar gloeiend gezicht bijna bleek liet schijnen.

Voor rood scheen de familie trouwens een bijzondere voorliefde te koesteren; alleen het gezicht van juffrouw Euphémie was erg wit, onnatuurlijk wit, zeiden menschen, die altijd op anderen iets te zeggen willen hebben.

Den eersten Zondag nadat zij geïnstalleerd waren, zat de familie in de zijkamer op haar lauweren rustend en de dingen afwachtend, die komen zouden.

Op tafel stonden de karaffen klaar van fijn geslepen kristal, omringd door de glaasjes; op de

kanapé zat mevrouw poesmooi in een japon van gebrocheerde zijde met een gouden ketting om en een diamanten broche voor, diamanten aan de ooren en de vingers; mijnheer in den grooten fauteuil ook op zijn best gekleed in een gloednieuw pak, dat hem nogal scheen te benauwen, want telkens bracht hij de hand aan de keel en drukte zijn boordje neer, wat hem een knorrige opmerking van zijn vrouw kostte.

Euphémie trippelde door de kamer, nu eens iets aan de gordijnen, dan weer aan de kleinigheden op den schoorsteenmantel, tafeltjes en rekjes verschikkend. Zij was gewild eenvoudig gekleed in een donker, nauwsluitend, wollen costuum, waarvan kensters dadelijk den fijnen snit zouden erkennen; haar eenig sieraad was een juweelen vliegje als broche en een paar schildpadden kammen in het zeer modern losjes opgemaakte haar.

De kamer zag er uit, de dames Roodhart zouden zeggen als mevrouw, overladen, rijkburgerlijk; alles was door de eerste behangers gearrangeerd, alles van het duurste en nieuwste, maar dit scheen dan ook hoofdzakelijk de keuze te hebben bepaald; de menschen schenen bij zich zelf op visite te zijn, stijf, onhuiselijk, nog niet op hun gemak; alleen Euphémie ging onrustig op en neer; de heele inrichting beviel haar maar half; wat er aan mankeerde wist zij niet, maar 't was niet *dat*!

En toch de kleeden waren echt Axminster en de gordijnen van bont Turksch patroon en de brons-groene meubels, (op haar smeeken had moe er van afgezien rood pluche te nemen), stonden precies zoo gearrangeerd als de meubelmaker 't vlugst had geoordeeld en de mooie kastjes, zwart met gouden biesje, de pluchen tafeltjes, het Japansche kamerschut met gouden vogels en bloemen op zwart fluweelen grond; het had massa's geld gekost evenals de op echt olieverf gelijkende oleographieën aan den muur in hun kostbare lijsten; de piano was een prachtig stuk en zeer stijlvol midden in de kamer geplaatst, maar toch, toch, het schreeuwde, het rammelde, er mankeerde harmonie aan, men zag het duidelijk, er was in deze kamer nog niet geleefd, men was ook niet van plan er te leven, er moest in gepronkt, in gepocht worden; men wilde er anderen mede verblinden, mede de oogen uitsteken en had gaarne er den dwang van het niet op zijn gemak zijn voor over.

‘Wie er 't eerst komen zal?’ zei mevrouw en keek de markt over naar de dorre bladeren der linden, die wild ronddansten in den guren, scherpen wind; 't zag er grauw en somber uit; in deze kamer, waar het licht door het ingewikkelde gordijnenstelsel onderschept werd, heerschte nu reeds een droefgeestig halfdonker.

Euphémie ging voor 't raam staan; zij zag er niets vriendelijk uit, haar wenkbrauwen hingen laag, haar mond was bitter geplooid; nu eens keek zij naar de pendule, dan weer naar de vervelende markt.

‘Dat zou ook wat moois zijn als wij hier zoo opgeprikt zaten den heelen middag en er kwam niemand!’

‘Hoe laat is 't?’ vroeg mevrouw.

‘Wat is er, Feem!’ De stem van mijnheer klonk zoo verward en doezelig, dat het niet onbescheiden was te denken, hoe hij onder den invloed van het sombere weer en de warme kachel aan het dommelen was geraakt.

‘Och, alweer Feem! Pa, ik wou dat u dien leelijken naam eens wou afleeren. Dan hebben wij ten minste iets aan ons verhuizen, als ik hem kwijt raak.’

‘Iets aan ons verhuizen,’ en mevrouw keek haar verwijtend aan, ‘waarom zouden wij niets aan ons verhuizen hebben?’ Haar accent klonk plat, ja zelfs leelijk Amsterdamsch.

‘U heeft het doorgedreven. U wou absoluut in zoo'n nest rentenieren.’

‘Jij had liever Den Haag of Amsterdam gehad.’

‘Ja zeker! Dat wij, nu Bernard de zaak overgenomen heeft en er in getrouwd is, Utrecht zijn uitgegaan, vond ik heel best, maar ik heb 't nooit willen inzien waarom wij nu zoo'n nest moesten uitzoeken als Leverdonck.’

‘Wel, je weet dat mevrouw Turner het prees als een gezellig, prettig plaatsje.’

‘Omdat zij graag haar huis wou verhuren, heeft zij u zoo mooi bepraat, maar we zullen eens kijken wat voor gezellige pretjes Leverdonck oplevert.’

‘Leverdonck levert altijd, ha, ha!’ zoo lachte in volle gulheid de heer des huizes om zijn eigen flauwe aardigheid, ‘dan zullen wij het leverpret noemen, ha, ha!’

‘'t Kan er zoo aardig zijn op zulke plaatsjes,’ ging mevrouw voort, ‘heel anders dan in groote steden, daar verzinkt men in het niet en hier weet ieder wat je bent.’

‘Een slager op pensioen!’ zeide Euphémie minachtend en keek naar haar rijk met ringen versierde handen.

‘En zullen zij dat in een groote stad niet merken?’ vroeg haar moeder nog rooder wordend dan rood.

‘Nu wat zou dat, al merken zij het ook?’ vroeg Mengelaar, ‘wat duivekater! Heb ik hun niet altijd goede ossen en kalveren geleverd? Aan de eersten van de stad, wat blief? Had jelui liever gehad, dat ik beschuitjes had verkocht?’

‘Och pa! Wat praat u weer ordinair!’ zuchtte het meisje.

‘Kom Femia, meid! Doe zoo deftig niet! Schaam je maar niet voor de beestjes van je vader, want daaraan heb je te danken dat je hier zoo mooi en zoo warm zit.’

‘De beesten zijn eenmaal dood, laat ze nu rusten!’ verzocht mevrouw bits. ‘Hoe laat is 't? Halfdrie! O, ze kunnen nog genoeg komen! Zoo vroeg staat niet netjes!’

‘Ja, ze overloopen ons bepaald.’

Euphémie's stemmetje klonk hoe langer hoe bitterder. Zij wierp zich op een laag stoeltje neer en keek knorrig door het mica deurtje in de vlammen der vulkachel.

‘Wij zullen ons hier doodkniezen, dat zie ik al aankomen. 't Zal nog erger zijn dan in Utrecht,’ zuchtte zij.

‘Hoe kan je toch zoo voorbarig zijn, kind! Wat weet je er nu van? Ik herinner mij altijd nog, wanneer ik als jong meisje in Breda of Nijmegen logeerde, dat het er dol gezellig was, veel prettiger dan in Amsterdam. Ik ging altijd met spijt weg. Als je maar eens in de kennissen komt....’

‘Ja, dat is het juist! Als je maar in de kennissen komt, maar hoe zullen wij er hier in komen?’

‘Wij geven een bal! Wat blief!’ riep de oude heer schaterlachend uit, ‘zoo deftig als ze nooit in Leverdonck hebben bijgewoond. Wil je dat, meisje?’

‘Och pa! U maakt ook maar gekheid over alles! Ik vrees dat het ons hier niets bevallen zal.’

‘In elk geval,’ merkte mevrouw op, ‘wij hebben mooie kamers. Wat komende meubels er prachtig in uit. Ik vind dat Petit ons heel best heeft behandeld.’

‘Ja zelfs met de rekening, want die was verbazend hoog; hij deed alles heel groot en deftig of wij prinsen waren. Wat blief!’

‘Als men het mooi wil hebben, moet men er ook geld voor over hebben!’ merkte de dochter snibbig op.

‘Maar wij hebben het nu ook zoo prachtig en zoo chic, als niemand in de heele stad. Ka, de schoonmaakster, die ook op het kasteel bij de barones Van Hoogendonk werkte, zei, dat het daar niet kon halen bij hier in rijkdom.’

‘Dan zal het wel zoo zijn!’ spotte Euphé mie en drentelde weer naar het raam, ‘als de schoonmaaksters het zeggen.’

‘Je bent weer in een echt Zondagsch humeur,’ beet de moeder haar toe.

Vol ergernis keken beide vrouwen voor de variatie weer naar de markt; een heer en dame kwamen een der straten uit en richtten zich naar hun woning; met kloppend hart volgden beide vrouwen hun stappen. Ja! zij kwamen dezen kant uit.

‘De ontvanger en zijn vrouw,’ fluisterde Euphémie, en verslond hen als 't ware met haar oogen, terwijl zij langzaam hun weg vervolgden.

Zij bekeken het huis van boven tot beneden, zeiden mekaar er iets over, maar juist toen zij zoowat bij het stadhuis waren, sloegen zij links af en schelden een oogenblik later bij de dames Roodhart aan.

‘'t Zijn ook niets geen menschen voor ons, die ontvangerslui,’ en mevrouw trok haar bovenlip minachtend op, ‘kaal en blufferig!’

‘Zijn de druiven zuur, vrouw? Wat blief?’

‘Och houd je toch kalm! Anders heb je weer zoo'n kleur als de menschen komen!’

Een oogenblik later verschenen er een paar jongelui, die 't huis even nieuwsgierig aanstaarden, maar toen ook doorgingen.

‘Nu ja, visite van zulke snoeshanen verwacht ik niet!’ verzekerde mevrouw.

De klok sloeg ondertusschen al drie uur en Euphémie wierp een verwijtenden blik op de wijzerplaat. ‘'t Lijkt wel of zij bij Roodhart receptie hebben,’ zeide mevrouw gemelijk, ‘de bel staat er geen oogenblik stil.’

‘Die komen de kat uit den boom kijken, wie er al zoo bij ons komt. Begrijpt u dat dan niet? Dat zijn van die liefelijke kleinsteedsche beleefdheden, die men mekaar bewijst. Zij willen weten of het hier druk loopt en nu zitten ze ons bij Roodhart te spionneeren. O 't is om zich dood te ergeren, cm in eens genoeg te krijgen van die gezellige, kleine stadjes!’

‘Maar kind? je was er zelf voor, nadat mevrouw Turner gezegd had, dat er in zulke plaatsen veel meer kans was om.... om een goede partij te doen.’

‘Dat mankeert er nog maar aan dat men zeggen moet dat wij hier zijn komen wonen om de dochter aan den man te brengen.’

Weer ging een half uur om in vergeefsch wachten, Euphémie reisde van 't eene raam naar het ander, van de piano naar de kachel, van de kachel naar het kamerschut en haar wenkbrauwen fronsten zich hoe langer hoe meer, haar lipje hing bijna tot de borst af.

‘Halfvier! Als wij eens een glaasje port gingen drinken. Wat blief?’ vroeg de oude, wiens goed humeur onverstoorbaar scheen, terwijl de dochter haar boosheid uitflapte en de moeder de hare verkropte.

‘Kan je niet wachten, papa?’ vroeg mevrouw, ‘de middag is nog lang genoeg. Er kan nog wel iemand komen.’

‘Ja, dat kan u denken, zij laten ons hier in den pekel zitten met onze gebakken peren!’

Die fijn gekozen beeldspraak kwam slecht overeen met de gemaakt aristocratische vormen en het kunstmatig gedistingeerd uiterlijk der mooie Euphémie.

Zij had nog niet uitgesproken, of daar ging de schel over en alle drie voeren als door geheime veeren in beweging gebracht te gelijk in de hoogte.

De jonge dame stak vlug voor den spiegel een paar weerbarstige krulletjes op, streek met haar vrij sterk geparfumeerd zakdoekje langs haar gezicht als om alle onaangename trekken daarvan weg te vegen; mevrouw zette haar onderkin in een

deftige plooi, arrangeerde de kolossale witgele strik op haar borst en tikte nog even de asch weg, door haar man op zijn jas gestrooid.

'Pa, uw sigaar weg, uw sigaar!' riep Euphémie verschrikt; want nu eerst merkte zij dat haar vader om zich den tijd te korten een sigaar had aangestoken. De ex-slager wist in zijn verwarring niet, waar zoo gauw met de verboden waar te blijven, hij moffelde ze gauw achter zich weg; de deur werd geopend en vol angstige verwachting keek men naar den ingang.

Heel veel merkwaardigs was het niet, de oudste dokter van de plaats met zijn even oude, moeilijk loopende vrouw, die zeker om de praktijk van de nieuwe lui niet te verliezen, de welkomstvisite niet wilde uitstellen.

Hoopvol voor zijn verwachtingen waren zeker de van gezondheid overvloeiende gezichten van den heer en mevrouw Mengelaar niet; de juffrouw zag er wel wat bleek uit, maar toch niet ziekelijk; misschien had de poederdoos ook wel iets van die bleekheid op haar geweten.

(*Wordt vervolgd*.)

EEN WINTERTAFEREEL, NAAR DE SCHILDERIJ VAN J. VON MAFFEI.

DE JONGE HERTOG DE GUISE ZWEERT DEN DOOD ZIJNS VADERS TE WREKEN, NAAR DE SCHILDERIJ VAN L. COMTE.

Hoe Jan aan zijn vrouw kwam.
Humoreske door J.R. van der Lans.

De held onzer geschiedenis, door bovenstaanden naam aangeduid, was een jongmensch, gezond en welgemaakt van leden, van onberispelijk gedrag en met een nette positie, die door het noodlot gedoemd scheen, eeuwig vrijgezel te blijven, toen de Voorzienigheid zich over hem ontfermde en wel door bemiddeling van een goede oude tante, die hij in Amsterdam had wonen. Hij was geplaatst aan een van de landsbureau's in Den Haag en ging het brave mensch van tijd tot tijd Zondags opzoeken.

'Maar Jan,' was dan altijd haar woord, terwijl ze hem met moederlijke bezorgdheid in de helderblauwe oogen zag, 'waarom zoek je toch geen vrouw? Je ben nu al een eind in de dertig en zal zoodoende nog een ouwe vrijer worden.'

'Ja tante, wat zal ik er van zeggen?' hernam hij luchtig lachend, 'ik zoek op uw raad nu al een jaar of vijf, maar er is er mij nog geen een tegen 't lijf geloopen.'

'O als je 't daarop laat aankomen, kan je nog lang wachten,' zei de waardige oude dame. 'Een goede vrouw vind je zoo maar niet voor 't oprapen. Dat is een schat, dien je niet in je bezit krijgt zonder moeite. Heb je je nog wel ooit eenige ernstige moeite daarvoor gegeven?'

'Maar tante, dan dien ik toch eerst zoo'n schat van een vrouw te weten.'

'Jan, Jan, wat heb je toch slechte oogen in je hoofd. Er zijn toch zooveel lieve, brave, knappe meisjes in de wereld, die niets liever zouden wenschen dan door jou gelukkig gemaakt te worden.'

'Nu tante,' hernam de neef onverschillig weg, 'dan moest u er zoo eens eentje voor mij uitkippen.'

'Kan je begrijpen! Je zou me aan zien komen, als ik, oude vrouw, petendeerde voor een jongen hupschen kerel zooals jij een vrouw uit te zoeken.'

'Neen, heusch, tante. Ik durf u gerust beloven, de eerste vrouw de beste, die u mij aanwijst, blindelings te trouwen. Vooreerst weet ik dat er niemand in de wereld is, die zooveel van me houdt en me zoo goed kent, als u, en daarbij heb ik een onbegrensd vertrouwen in uw ondervinding en menschenkennis.'

'Ja wel, dat zeg je nou, maar als 't er op aan kwam.... Enfin, daar zal ik me toch maar niet aan wagen.'

'In ernst tante, u zou er me bepaald een dienst mee doen.'

'Nu dan wil ik er eens over denken,' besloot tante, meer met de opdracht vereerd dan ze wel weten wilde, en heel verstandig langs haar ouden neus kijkend.

Van dat oogenblik af sprak ze haar neef niet meer over trouwen en Jan scheen er zelf ook niet hard over te denken. Alleen als hij haar eens in een vertrouwelijke bui zijn nood klaagde over de leegheid van het vrijgezellenleven, over het nare idee, altijd op een eenzame kamer thuis te komen, nooit door een hartelijk woord te worden verwelkomd, over onaangenaamheden, die hij met zijn hospita had, en dergelijke kleine miseries, zei tante nog wel eens met een schrander lachje: 'Geduld maar jongen, dat zal allemaal wel terecht komen, als je maar eens een lief vrouwtje hebt.'

Er verliep zoo wat een jaar en het scheen wel dat tante haar belofte totaal vergeten had, toen op zekeren Zaterdagmiddag haar neef plotseling verrast werd door een briefje van haar hand, dat luidde als volgt:

‘Beste Neef,

Je moet morgen stellig naar Amsterdam komen, of neen, kom van avond nog maar met den laatsten trein, dan kan je hier mis hooren en na kerktijd bij mij op de koffie komen. Ik heb een juweel van een vrouwtje voor je gevonden, en daar wou ik je morgen mee laten kennis maken. Verzuim daarom niet, present te zijn. Ik reken op je. Tot morgen dus gegroet van

je liefhebbende Tante Lina.’

‘Die goeie beste tante,’ was Jan zijn eerste gedachte, ‘ze denkt toch altijd aan me.... Maar ronduit gezegd,’ voegde hij er na een oogenblik nadenken bij, ‘had ik liever gewild dat ze die kennismaking op een anderen Zondag gesteld had. Morgen treft dat allermiserabelst. Ik heb beloofd bij de Havermans te komen eten; eigenlijk doe ik het liever niet dan wel, maar nu dien ik het toch af te schrijven, en wat zal ik nu voor een reden opgeven? Ze zullen altijd denken dat ik een smoesje zoek om van ze af te komen. Daarbij verwacht ik van avond een paar vrienden op mijn kast, die moet ik ook een boodschap sturen. Och Heer, en dan zijn er nog zooveel akefietjes, die ik me voorgesteld had, morgen eens op mijn gemak te regelen. Tante, tante, je brengt me heelemaal in de war met je trouwplannen! Ik heb immers eigenlijk toch geen tijd om te trouwen....’

Zoo mopperde en foeterde onze Jan in zijn eigen, terwijl hij de noodige voorbereidende maatregelen nam, om dien avond met den laatsten trein naar Amsterdam te kunnen vertrekken. Hij regelde zooveel mogelijk zijn bureauzaken, die hij meegebracht had om op zijn gemak thuis af te doen, schreef in vliegende haast een paar briefjes, schelde de meid en verzocht haar, die onmiddellijk te laten wegbrengen, gaf haar orders omtrent hetgeen zij te antwoorden had aan personen, die met de een of andere boodschap verwacht werden, haalde zijn heele kast overhoop om schoon linnen te zoeken, vroeg om een paar gepoetste laarzen, informeerde waar zijn overjas kon zijn, liep op een drafje naar den barbier om zich wat te laten opknappen, kortom hij had het zoo druk als een hond die zeven potten moet uitlikken. En wrevelig door al die haast, kwam hij, onderweg nog staande gehouden door een kennis, dien hij op het oogenblik naar het ander eind van de wereld wenschte, net op het nippertje aan het station, om nog een retour tweede klas te kunnen nemen naar Amsterdam en in den gereedstaanden trein te stappen.

Als een razende liep hij over het drukke perron, langs de eeuwige rij waggons. Ze waren allemaal propvol; de conducteur wilde hem in een coupé-niet-rooken stoppen, die al door een heele familie met schreeuwleelijken van kinderen was ingenomen. ‘God bewaar me, niet bij zoo'n huishouden,’ protesteerde onze reiziger en ondertusschen had al een ander, minder kieskeurig dan hij, de door hem versmade plaats ingenomen. ‘Instappen! instappen!’ klonk het langs den trein. ‘Meneer, u gaat niet mee,’ waarschuwde de conducteur, ‘'t is al over den tijd.’

‘Wijs me dan voor den weerga een coupé,’ raasde Jan. Daar rinkelde de bel, die het sein gaf tot vertrek. Radeloos wierp de conducteur een leege coupé eerste klasse open, en met een verlicht gemoed stapte de reiziger in. Een coupé eerste klas voor hem alleen, dat was een buitenkansje. Onmiddellijk vergewiste hij zich of het een rook-compartiment was. Goddank ja, en reeds verlustigde hij zich in het vooruitzicht, hoe hij na al die strubbelingen op zijn gemak een fijne sigaar zou rooken, die hij opzettelijk voor de gelegenheid had meegenomen. Met welgevallen liet hij den blik rondweiden door het sierlijk gecapitonneerde hokje, dat er met zijn mollige roodfluweelen kussens in het zachte licht van de stil brandende lamp zoo recht gezellig uitzag, dat hij zich bepaald thuis voelde. Hij legde zijn stok en hoed in het net boven

zijn hoofd, haalde uit zijn overjas een gemakkelijk reismutsje voor den dag, dat hij opzette, wierp de jas op de bank tegenover hem en vleide zich behaaglijk met den rug in de dikke bekleeding van een lekker hoekplaatsje.

'Zie zoo, nu mijn havana,' zei hij bij zich zelven, haalde zijn sigarenkoker uit, kneep het puntje van de sigaar, streek een lucifer aan en wilde juist de vlam in de geurige tabak steken, toen eensklaps het portier weer opengerukt werd en een fijngekleede dame de coupé instapte, gevolgd door een viertal kinderen van opklimmende grootte en een juffrouw, die een mand aan den arm droeg.

(*Wordt vervolgd.*)

De hertogen de Guise.

Gesproten uit het hertogelijk huis van Lotharingen, hebben de Guises in een zeer bewogen tijdperk der Fransche geschiedenis een gewichtige rol gespeeld, en zoowel op het oorlogsveld als in de Kerk en in 's lands raadzaal de belangen van den katholieken godsdienst en van Frankrijk voorgestaan met een moed en een trouw, waaraan het feit, dat persoonlijke eerzucht aan hun oogmerken niet altijd vreemd was, geen afbreuk vermag te doen.

Claudius, een jongere zoon van Renatus II van Lotharingen, werd in 1506 in Frankrijk genaturaliseerd en huwde er met Antoinette van Bourbon, een dochter van graaf Frans van Vendôme, van wien het koningshuis der Bourbons afstamt. Van de zonen van Claudius de Guise wijdden er twee zich aan den dienst der Kerk, Karel en Lodewijk, beiden kardinaal, de eerste gewoonlijk kardinaal van Lotharingen, de tweede kardinaal de Guise genoemd, die beiden ook een belangrijken invloed op de gebeurtenissen van hun tijd hebben uitgeoefend. Drie anderen onderscheidden zich als krijgsman: Claudius, hertog van Aumale, Renatus, markies van Elbeuf, en Frans, de meest beroemde van allen, die de waardigheden zijns vaders erfde.

Deze Frans de Guise begon zijn schitterende loopbaan onder Hendrik II en verdedigde in 1552 de vesting Metz met slechts 11.000 man tegen het leger van Karel V, dat 70.000 krijgers telde, met zoo gunstig gevolg, dat de keizer het beleg moest opbreken. Maar hij toonde later, niet alleen vestingen te kunnen verdedigen, doch ze ook te kunnen innemen, want in 1558 dwong hij Calais, sedert den honderdjarigen oorlog in handen der Engelschen, in acht dagen tijds tot de overgaaf.

Ondertusschen staken in Frankrijk de Hugenoten het hoofd op, die in den prins de Condé en admiraal de Coligny hoogst bekwame en vermetele aanvoerders vonden. Alle pogingen om den burgeroorlog te voorkomen, bleven ijdel: het zwaard moest beslissen. De hertog de Guise stond aan het hoofd van 's konings getrouwen, die in 1562 in den slag bij Dreux de Hugenoten een beslissende nederlaag toebrachten en den prins de Condé zelf gevangen namen.

Maar het sterke Orleans was nog in handen van Coligny, en Frans de Guise besloot daarvoor het beleg te slaan, om zoo het laatste bolwerk van het protestantisme te doen vallen en daardoor rust en vrede in het zwaar geschokte koninkrijk van den H. Lodewijk te herstellen.

Toen hij vernam, dat zijn gemalin, Anna van Este, op een kasteel in de nabijheid der legerplaats haar intrek had genomen, begaf hij zich daarheen, vergezeld van een adjudant. Op een kruispunt aangekomen, voelde hij zich plotseling aan den rechterschouder, bijna onder den arm, door een pistoolschot getroffen, dat achter een boom op zes of zeven passen afstands op hem gelost was. Een witte pluim op zijn

hoed deed hem gemakkelijk herkennen, en daar hij, aan geen aanval denkende, zijn borstkuras had afgelegd, hadden drie kogels hem geheel doorschoten.

'Dat schot hadden ze al lang voor mij bewaard,' riep hij uit, 'ik verdien het, omdat ik mijn voorzorgen niet genomen heb.' Hij viel languit op den hals van zijn paard, en trachtte nog, doch tevergeefs, zijn degen uit de scheede te trekken. Hij werd nu naar het kasteel vervoerd, waar hij zijn zoon Hendrik, een kind van dertien jaar, de teederste ver-

maningen gaf. Zes dagen leefde hij nog te midden der nuttelooze zorgen van zijn heelmeesters. Aan Catharina de Medicis, de koningin-moeder, die hem elken dag kwam opzoeken, gaf hij den raad, Frankrijk den binnenlandschen vrede te verzekeren, en van zijn gemalin nam de moedige krijgsman een roerend afscheid. Nadat hij de H. Teerspijs ontvangen had, wilde men hem wat voedsel geven, om zijn snel toenemende zwakte te ondersteunen. 'Ga daarmee weg,' zei hij, 'ik heb het Manna des Hemels genuttigd, waardoor ik mij zoo goed getroost voel, dat het mij is, of ik nu al in het paradijs ben. Dit lichaam heeft geen voedsel meer noodig.'

Den volgenden dag stierf de hertog, na zijn moordenaar vergiffenis geschonken te hebben. Deze was een edelman, Jan Poltrot, heer van Méré, een vinnig protestant, die al in 1560 had deelgenomen aan een samenzwering tegen de Guises, die toen gelukkig verijdeld was.

Van admiraal de Coligny had hij twintig kronen ontvangen, om het kamp van den hertog de Guise te bespieden, en eenige dagen later honderd om een paard te koopen. Zoo werd Poltrot in staat gesteld, de misdaad te volvoeren, die hij reeds te voren had aangekondigd. Eenige dagen later werd hij gevat en veroordeeld om door vier paarden vaneengereten te worden, welk vreeselijk vonnis ook aan hem voltrokken werd. Op de pijnbank gelegd, verklaarde hij, dat de Coligny, Beza, Soubise en andere hoofden der Hugenoten hem tot den moord op den hertog hadden aangezet, wat begrijpelijker wijs niet geschikt was, om de bestaande klove tusschen katholieken en Hugenoten te overbruggen.

De zoon van den hertog de Guise, Hendrik, was, zooals wij zeiden, nog maar dertien jaar oud, toen zijn vader zoo verraderlijk om het leven kwam. 'Word een edel man,' had de stervende tot hem gezegd, en zijn moeder Anna d'Este liet niets onbeproefd, om in het jeugdige hart van haar kind de liefde voor Frankrijk en voor het katholiek geloof, met den eerbied voor de nagedachtenis van zijn grooten vader aan te kweeken.

Onze gravure in dit nummer stelt het aangrijpende oogenblik voor oogen, waarop de edele hertogin, in weduwgewaad gehuld, haar zoon voor het schilderstuk voert, waarop de moord van haar gemaal is afgebeeld. Op een tafel daarvoor ligt het machtige ridderzwaard en op een fluweelen kussen rust de hertogelijke kroon, terwijl de ijzeren wapenrusting van den overleden hertog naast het schilderij aan den wand is opgehangen.

Te midden van al deze herinneringen, door de treurende weduwe met innige piëteit bewaard, laat ze haar kind zweren, dat hij, evenals zijn vader, de zaak van Frankrijk en van het oud, voorvaderlijk geloof met onbezweken moed zal voorstaan. 'Zoo kunt ge op de beste en tevens op de edelste manier den dood uws vaders wreken, die zelf zijn moordenaar vergaf en geen persoonlijke wraak verlangde.'

De jonge hertog luistert aandachtig toe en schouwt tevens naar het bloedige tafereel vóór hem. De woorden zijns vaders komen hem weer voor den geest, en plechtig, vastberaden spreekt hij de belofte uit, dat hij altijd een goed ridder en een trouw verdediger van vaderland en godsdienst zijn zal.

Dat toonde hij al, toen hij, nauwelijks achttien jaar oud, een eedsformulier deed opstellen, waarbij men zich verbond, goed en leven veil te hebben voor de verdediging van den katholieken godsdienst. In 1568 werd dit formulier geteekend door den adel van Champagne en Brie, over welke provincie Hendrik de Guise gouverneur was, en door den bisschop en de geestelijkheid van Troyes. In het formulier werd de

vereeniging de Heilige, christelijke en koninklijke Ligue genoemd. Tot 1576 bleef zij geheim en overschreed de grenzen van Champagne niet, hoewel er in den tusschentijd in eenige andere provincies en steden plaatselijke vereenigingen waren opgericht voor de verdediging der katholieke Kerk tegen de ketters.

Maar toen, in 1575, eerst de hertog van Anjou, broeder des konings, en na hem de koning van Navarre, de latere Hendrik IV, zich van het hof afscheidden, om met de hulp der Hugenoten en der protestantsche Duitsche vorsten een nieuwen burgeroorlog te bewerken, scheen het gevaar voor de Kerk zoo ernstig en zoo dreigend, dat de katholieken zich vereenigden tot de vorming van een groote partij ter bescherming van geloof en godsdienst. Zoo ontstond de Ligue, die in de geschiedenis der zestiende eeuw een zoo groote plaats heeft ingenomen en waarvan de hertog de Guise het aangewezen hoofd was.

Reeds onmiddellijk behaalde hij een eerste overwinning op de Duitsche hulptroepen en Fransche Hugenoten, die in Champagne waren gevallen, te Port-à-Binson, waarbij hij zelf een gedeelte van de wang en het linkeroor verloor, en daarvan den bijnaam kreeg van *le Balafré*.

Twaalf jaar lang, met korte tusschenpoozen van vrede, duurde de burgeroorlog, terwijl de zwakke koning van Frankrijk, Hendrik III, voortdurend besluiteloos was, bij welke partij zich aan te sluiten: de Ligue, die toch met het geloof ook het katholieke koningschap verdedigde, en de Hugenoten, die den koning van Navarre, Hendrik van Bearn, als hun hoofd erkenden.

Toen de hertog van Anjou in 1584 stierf, werd, daar koning Hendrik III kinderloos was, het vooruitzicht geopend, dat het hoofd der protestanten, de koning van Navarre, eenmaal, zijn opvolger zou worden. Het spreekt van zelf, dat de katholieken met dit vooruitzicht allesbehalve ingenomen waren. En ook nu weer waakte de hertog de Guise voor de belangen van den katholieken godsdienst. Met koning Filips II van Spanje werd een verdrag gesloten, waarbij Karel, kardinaal van Bourbon, een oom van den koning van Navarre, tot opvolger van Hendrik III werd verklaard. In een bul van den 10n September 1585 deed Paus Sixtus V Hendrik van Navarre als ketter en afvallige in den ban en ontzegde hem alle rechten van opvolging op den Franschen troon.

Hierop ontbrandde de burgeroorlog met vernieuwde felheid, en hoewel Hendrik de Guise op de Duitsche hulptroepen schitterende overwinningen behaalde, bracht de koning van Navarre in 1587 het leger der Ligue bij Coutras een geduchte nederlaag toe. De hertog de Guise begreep, dat thans van de weifelmoedigheid des Franschen konings het ergste te vreezen stond, indien niet met de meeste beslistheid werd gehandeld. Hij wist zich van Parijs meester te maken en den koning over te halen een staatsstuk te teekenen, waarbij de kardinaal de Bourbon tot eersten prins van den bloede en troonopvolger en hij zelf tot luitenant-generaal van het koninkrijk werd benoemd. Op den Rijksdag van Blois werd dit bekrachtigd, en het scheen dus dat voor Frankrijk het gevaar was afgewend, eenmaal door een protestantsch vorst te zullen worden geregeerd.

Maar de koning vergaf Guise zijn vastberaden optreden niet; hij vreesde, dat deze voortvarende man hem boven het hoofd zou wassen, en zoo kwam het besluit bij hem op, zich van hem te ontdoen.

De hertog werd gewaarschuwd, maar als een echt ridder wilde hij niet van vluchten hooren. ‘Indien het noodig is mijn leven te verliezen,’ zoo antwoordde hij aan zijn broeder, den kardinaal de Guise, ‘om de vruchten te plukken van het goede besluit der Staten, dan ben ik daartoe besloten. Al had ik honderd levens, dan zou ik ze alle

wijden aan den dienst van God, van zijn Kerk en aan de opbeuring van het arme volk, waarmee ik grootelijks medelijden heb.'

Uit deze woorden blijkt ook, dat geen persoonlijke beweegredenen in het spel waren, maar dat een drijfveer van hoogere orde hem bewogen had tot den strijd, dien hij twaalf jaar lang had gevoerd en waarvan de marteldood de bezegeling zou zijn.

Zeker heeft de hertog dikwijls gedacht aan den eed, eenmaal in het vaderlijk slot afgelegd, en in het aanschijn van het gevaar, dat hem dreigde, zal de overtuiging, dat hij dien eed met mannenmoed had gehouden, hem een troost en tevens een steun zijn geweest.

Toen de Guise in den avond van den 22en December aan tafel plaats nam, vond hij onder zijn servet een briefje met de woorden: 'De koning wil u dooden.' Guise vroeg een pen, schreef er onder: 'Hij durft niet,' en wierp het papier onder de tafel. Den volgenden dag werd de hertog bij Hendrik III ontboden. Voor hij naar hem toe ging, trad hij een klein bidvertrek binnen en deed een kort gebed.

Toen de Guise de trap besteeg, trapte een der boogschutters hem op den voet, als om hem te waarschuwen, maar hij gaf er geen acht op. Vóór de kamer des konings vond hij Loignac, officier der lijfwacht en negen manschappen, die het schelmstuk zouden bedrijven. De hertog groette hen hoffelijk, maar zij beantwoordden dien groet koel en volgden hem. Terwijl hij zich bukte om het voorhangsel op te lichten, werd de Guise door vijf dolksteken in borst, hals en lendenen getroffen. 'Mijn God, barmhartigheid!' riep hij uit, en hoewel zijn degen in zijn mantel was verward geraakt, hij zelf bij armen en beenen werd vastgegrepen en het bloed hem uit de keel golfde, had hij toch nog kracht genoeg om zijn moordenaars naar het andere einde der kamer te sleepen, waar hij levenloos neerviel voor het bed van Hendrik III. Deze, komende vernemen of alles was afgeloopen, beschouwde met voldoening, maar tevens met schrik het zielloos lichaam van den hertog, die scheen te slapen, zoo weinig was hij veranderd. 'Mijn God, wat is hij groot,' zei de koning, 'hij schijnt nog grooter dan toen hij leefde.''

Den volgenden dag werd ook de broeder van den hertog, de kardinaal de Guise, ter dood gebracht, en ofschoon nog een andere broer, de hertog de Mayenne, een oogenblik als het hoofd der Ligue optrad, was toch haar kracht gebroken.

Maar Hendrik III zou zijn slachtoffers niet lang overleven; zeven maanden later viel hij zelf onder den dolk van een moordenaar.

Bij de Platen.

Een beeld voor de meimaand. -

Met geen schooner tafereel kunnen wij, bij de intrede van den nieuwen jaargang, ditmaal de reeks onzer gravures openen dan met het beeld der Moedermaagd, waartoe in deze Meimaand alle harten getrokken worden.

In onze kerken en kapellen, in onze woonkamers zien wij alom het beeld van Maria met bloemen en licht gesierd en ten troon verheven. Ook wij wilden het in onze *Illustratie* de eereplaats geven door het op de eerste bladzijde te stellen van den nieuwen jaargang. Met Maria begonnen, zal hij, vertrouwen we, onder haar hoede een gezegenden loop hebben. Maria toch is de hulp der Christenen; op haar machtigen steun mag ook de *Illustratie* vertrouwen bij haar streven om stichting, leering en onschuldig genoegen te brengen in de katholieke gezinnen. In haar moederlijke

bescherming bevelen wij ons en onzen arbeid met kinderlijken ootmoed aan, en op haar krachtige hulp vertrouwend, beginnen wij vol moed onzen nieuwen jaargang.

Een wintertafereel. -

Op het oogenblik, dat wij ons in de heerlijkheden der Meimaand verlustigen, heeft het een eigenaardige bekoring, dit tafereel te beschouwen, dat ons midden in het barre jaargetijde en nog wel in barre, onherbergzame oorden, tegenover bijzonder barre gasten verplaatst. 't Is genoeglijk te zien regenen, als men in 't droge zit, zei vader Cats, en zoo is het ook niet onaardig, op een mooie plaat het wilde woud in zijn doodschen sneeuwtooi te aanschouwen, terwijl wij rondom ons bosch en veld in den weligsten lentedos zien prijken; en in dat woeste landschap een paar hongerige, roofgierige evers te zien omzwerven, terwijl wij zeker zijn op onze wandelingen, zulk een ‘heer met een lang gezicht’ niet te zullen ontmoeten.

De kennismaking zou zeker niet van de aangenaamste wezen; want het wilde zwijn is lang

zoo mak niet als zijn geciviliseerde afstammelingen, onze gemoedelijke mestvarkens, wel zouden doen vermoeden. Het is daarbij heel wat meer mans ook; want het wordt wel anderhalven meter lang bij een hoogte van één meter en krijgt dan een gewicht van 200 tot 300 kilogram, - de eenige eigenschap, waarin de tamme zwijnen hun wilden voorvader op zij streven. Daarbij is zijn vervaarlijke bek voorzien van een paar slagtanden, waarmee hij zijn prooi in eens openrijt. Eerst na het zesde of zevende jaar gaan die tanden krom staan en worden wat minder gevaarlijk. Bij het exemplaar op onze plaat staan ze nog kranig overeind. Men meent dat wilde zwijnen een vijf en twintig of dertig jaar oud kunnen worden.

Zij maken het dus vrij wat langer dan hun tamme familie, die dikwijls al in zeer aanvalligen leeftijd het offer wordt van des menschen begeerigheid naar een smakelijk krapje of ribbetje. Ook het vleesch van wilde zwijnen moet heel fijn en lekker wezen; maar ze zorgen wel dat de lekkerbekken er niet te makkelijk aan komen. Zij houden zich namelijk bij voorkeur schuil in eenzame, dichte bosschen, zoeken daar poelen, waar zij zich naar hartelust in het slijk kunnen wentelen, en voeden zich met boomvruchten, wortels en insectenlarven.

De schilder van ons tafereel is blijkbaar in de gelegenheid geweest, ze van nabij waar te nemen; want hij weet ze ons naar het leven te vertoonen.

Een raadselachtige gast.

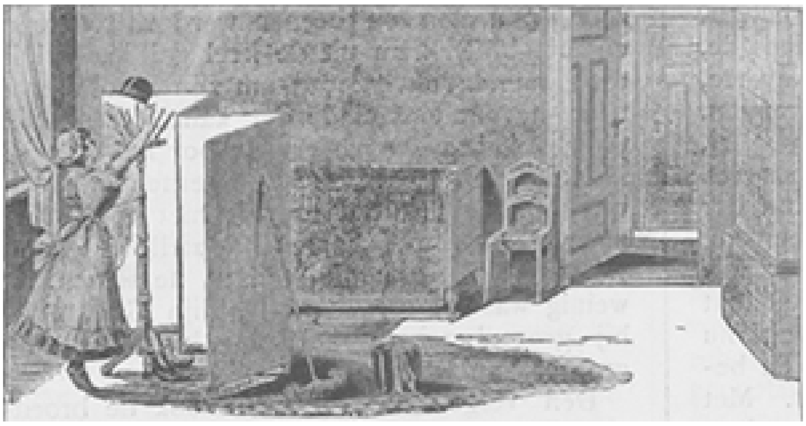

Dientje, het kamermeisje van het hotel *de Zon*, heeft de kamer van een der gasten gedaan. Zij hangt den hoed, dien hij er achtergelaten heeft, op den kleerknaap en zet zijn laarzen er onder.

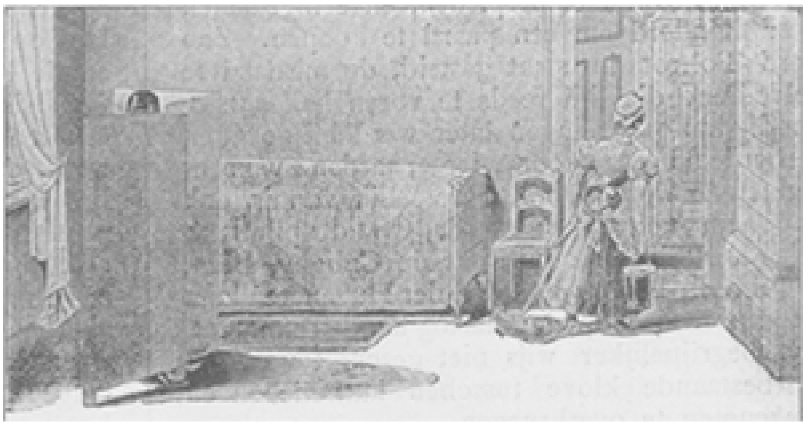

Daarna neemt ze haar emmer en luiwagen op en gaat zonder erg heen.

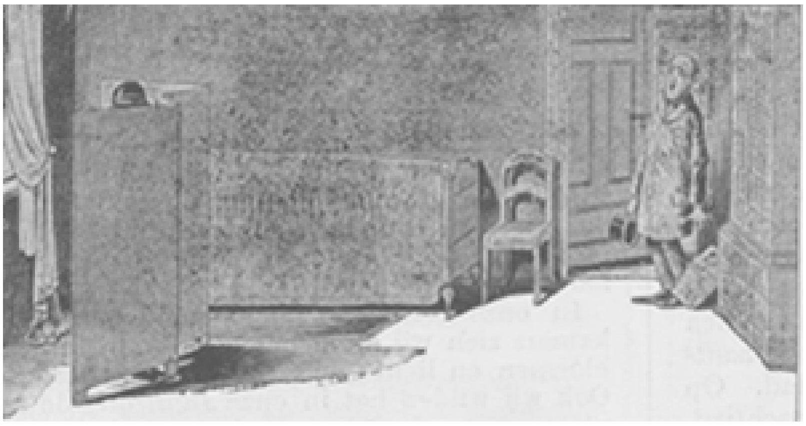

's Avonds komt de gast terug en vindt tot zijn schrik zijn kamer ingenomen door een manspersoon, die zich achter het scherm schuil houdt en geen antwoord geeft op zijn vragen.

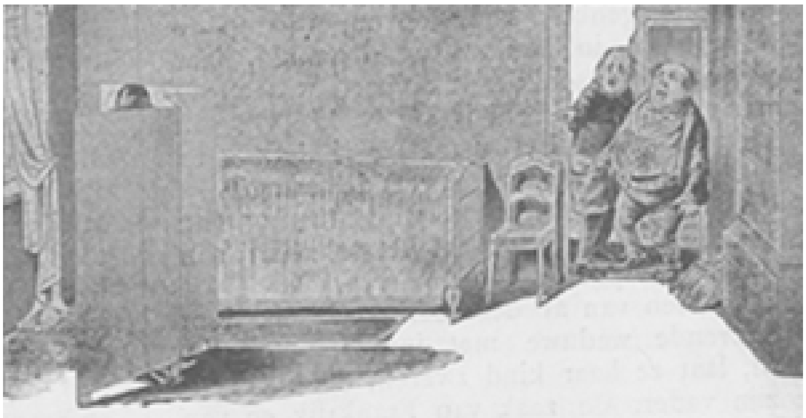

Hij loopt naar den hotelhouder, die met hem komt zien naar den raadselachtigen gast.

De politie wordt gehaald, en in gezelschap van de dappersten uit het huis dringt de gewapende macht de kamer binnen.

Dientje maakt aan allen schrik en ontsteltenis een einde, door het scherm weg te trekken en den raadselachtigen gast te ontmaskeren.

[Nummer 2]

Een visitekaartje.
Door Mathilde.
(*Vervolg.*)

OP DE KAAK GESTELD, NAAR DE SCHILDERIJ VAN F. CHARDERON.

Men groette elkander en begon natuurlijk over het weer. Mevrouw en Euphémie waren een en al liefheid; na de spanning van den geheelen middag was het een uitkomst eens met iemand anders te kunnen praten dan met mekaar.

Mijnheer lachte weer luid over zijn eigen aardigheden en de dokter lachte zeer beleefd mede, ofschoon of misschien wel omdat hij doof was en het niet wilde laten merken.

Op een opmerking van de doktersvrouw dat het er hier keurig uitzag, raakten de sluizen der welsprekendheid bij mevrouw Mengelaar open.

‘Niet waar, mevrouw, vindt u niet? Heel netjes, maar toch erg eenvoudig! Ik heb het Petit gezegd, hij is wel te recommandeeren, erg reëel en solied. Ik zei hem dan: het moet heel mooi en keurig zijn, maar niet overdreven. Op een honderd gulden of wat, daar kijken wij niet naar. Wij laten het heelemaal aan u over, maar 't moet goed zijn. Dat recommandeert immersook. Voelt u die gordijnen eens, mevrouw. Echt rips, f 3.50 de meter, neen de el, niet waar, Fée - Euphémie? Daar kan je iets goeds voor hebben. Afpingelen! Neen, daar houd ik niet van.... Mijnheer zei, toen wij aan 't uitkiezen waren, - mijn dochter en ik, wij hebben zoowat denzelfden smaak, ziet u - zou je dit niet nemen, dat kost maar f 2.50 de el. Beste man, zei ik toen, laat dat nu aan mij over, kijk nu als je belieft niet op een gulden meer of minder! Goedkoop is duurkoop, zeg ik maar altijd.’

Euphémie zat zich te verbijten gedurende dien door niets te stuiten woordenstroom harer moeder; zij keek juist op de ramen der Roodharts en merkte genoeg hoe de geheele familie en al hun gasten naar het huis keken en zeker in verwachting waren hoe lang dat eenige, lang verwachte bezoek duren zou.

De dokter zag even naar de vulkachel en zeide:

‘Een mooi stuk, vrouw, zoo iets in 't klein moet ik op mijn studeerkamer hebben.’

En daar ging het weer:

‘O ja, dokter. Dat is heel goed spul; mijnheer wou vroeger altijd een open haard hebben, maar ik zeg: iedereen neemt tegenwoordig vulkachels. Wat zal je dan toch met een open haard beginnen? En voordeelig stoken is het met die anter.... antel.... an....’

‘Anthraciet!’ verbeterde Euphémie.

Er werd weer gebeld; nu was het de notaris, die zijn excuus maakte, dat hij zijn vrouw niet meebracht omdat zij niet wel was.

Euphémie begon port en curaçao te schenken meer gul dan overeenkomstig de regels der

étiquette, die niet wil dat bij een deftig middagbezoek iets wordt aangeboden.

Maar de port en de curaçao waren heel goed; de heeren lieten zich die goed smaken en de eenige damesgast ook; om half vijf zaten zij er nog. De notaris had den ouden heer voorgesteld hem in de sociëteit te introduceeren, een voorstel dat gaarne werd aangenomen.

Met de doktersvrouw, die altijd maar hijgde en klaagde over kwalen, waarvan haar man haar niet scheen te kunnen afhelpen, schoten mevrouw en Euphémie niet zoo hard op als haar man en vader met de beide heeren.

Zijn herhaald ‘wat blief?’ en ‘ha, ha, ha,’ klonk ten minste hard boven hun bescheiden stemmen uit.

Eindelijk gingen zij heen en de drie waren weer onder hen en keken mekaar even zwijgend aan.

‘Toch niet voor niets op stok gezeten, wat blief?’ vroeg de vader.

‘'t Mocht wat!’ Euphémie trok een vies gezicht. ‘Menschen, die op onze klandizie gesteld zijn. De oude doofsok van een dokter en die kale notaris. Als dat nu onze fijne conversatie moet blijven.’

‘'t Is pas het begin,’ troostte de moeder.

Nog een andere minder aangename herinnering behielden de Mengelaars van hun eersten feestdag; de sigaar, door den heer des huizes meer vlug dan handig verdonkeremaand, was in het pluche van zijn fauteuil terecht gekomen en had daar een groot gat gebrand.

‘Je verdient geen mooie meubels, je kan ze niet behoorlijk gebruiken!’ beet mevrouw hem nu echt boos toe. ‘In je slagerswinkel, daar was je thuis.’

II.

Heel vlot schoot het niet op tusschen de Leverdonckers en de nieuw aangekomen familie Mengelaar; de lust om kennis met hen te maken was en bleef niet bijster groot.

En eigenlijk was dit ook geen wonder; zij, die in het maatschappelijke leven gelijk of een weinig onder hen stonden, durfden natuurlijk den eersten stap niet wagen om met hen vriendschap aan te knoopen. Zij voelden met recht dat de Mengelaars, die nu zoo groot en deftig deden, niet met hun bezoek ingenomen zouden zijn.

De anderen daarentegen koesterden ook niet de minste behoefte, hun visites te maken; niet alleen dat het eerlijke bedrijf, door den ouden heer uitgeoefend, hen niet bijzonder aantrok, maar ook de menschen zelf en hun wijze van optreden won niemands sympathie.

De oude heer alleen werd om zijn goedigheid en jovialiteit in de sociëteit geduld, meer ook niet; hij vond daar een paar oude heeren even oud als hij, die juist een vierden man misten en zij vormden met elkaar een kaartpartijtje, maar de kennis strekte zich niet uit tot de dames. Een der heeren was namelijk weduwnaar, de andere een oud vrijgezel, de derde had een zwakke vrouw, die nooit uitging.

Zoodra Mengelaar dus zijn vaste gewoonten weer had en daarin opging, vond hij het leven in Leverdonck zoo kwaad niet; dat zijn vrouw en dochter er niet zoo over dachten en bij den dag knorriger en pruttelachtiger werden, merkte hij nauwelijks.

Op een concert, een der voornaamste wintervermakelijkheden van het stadje, zaten zij alle drie vlak naast elkaar; Euphémie met een heel trotsch, bijna barsch gezicht, mevrouw druk, vriendelijk de enkele dames, die zij kende, familiaar toeknikkend, de vader bijna den geheelen avond door in zoete rust verzonken, waaruit hij slechts nu en dan opschrikte, als trom of pauken met oorverdoovend geluid invielen. Dan knikte hij met half gesloten oogen tegen vrouw of dochter en verklaarde:

'Mooi, heel mooi, wat blief?'

Euphémie werd lid van het muziekgezelschap, maar zij had allerlei kuren; nu eens was zij verkouden, dan weer had zij pijn aan den vinger; zij hield zich trotsch op een afstand, was niets inschikkelijk, en als zij zich nog verwaardigde te spreken, was het om heel minachtend te praten van de orgeldraaiers-muziek, die men hier mooi vond, van de achterlijkheid der muzikale ontwikkeling in Leverdonck, over de ouderwetschheid van Mozart en Beethoven, over de heerlijkheden van Wagner, Saint Saëns, César Franck en andere muzikale grootheden, waarover de goede Leverdonckers meestal nooit iets hadden gehoord.

De oude orkestdirecteur alleen, tegen wien zij haar wijze opmerkingen luchtte, moest al die muzikale kennis van haar aanhooren, en luisterde half versuft naar haar met rollende oogen en spits mondje gegeven mededeelingen, die natuurlijk meer voor het gezelschap, dan voor hem bestemd waren. De dames noemden haar een onuitstaanbaar nest, de heeren een vervelend, pedant schepsel; zij speelde vrij goed piano en liet geen gelegenheid voorbijgaan om haar talent ten toon te spreiden.

Kort na Nieuwjaar zou er een concert voor een weldadig doel worden gegeven en zij stemde na veel bidden en smeeken toe, daarop een stuk te spelen; haar moeder was in de wolken, eindelijk, eindelijk zouden dan toch de Leverdonckers erkennen, wat voor een juweel zij in hun midden hadden en dat zij tot nu toe nog veel te slecht waardeerden.

In deze dagen ging de oude heer Mengelaar naar Utrecht om zijn zoon met eenigen nuttigen raad bij te staan; hij wilde er meteen zijn oude vrienden bezoeken. Deze waren allen van zijn stand, neiging en ontwikkeling, zoodat hij zich met hen dadelijk op zijn gemak voelde; het was er toch vrij wat prettiger dan in dat stijve Leverdonck, waar hij zelfs in zijn eigen huis zich maar niet thuis kon voelen; want daar was 't overal al te mooi. Hij moest de meubels zoo ontzien en de scherpe blikken van zijn vrouw verlieten hem geen oogenblik, als hij geneigd was voor een poosje te vergeten dat die meubels er waren om hem te dienen en niet om door hem gediend te worden. Al de oude vrienden waren even hartelijk en gul; zij hadden veel te vertellen uit den ouden tijd en zijn retourtje was om vóór hij 't wist.

Een zijner laatste bezoeken gold nog den welgestelden kruidenier Blankers, die hem allerhartelijkst op zijn opkamer noodigde, waar zijn jongste dochter achter het theeblad zat.

'Moeder de vrouw is uit,' zeide hij, 'met Jaantje.'

'Zoo en waarheen?'

'Naar Rotterdam. Je moet weten dat mijn zoon Gijs den winkel van Dinges heeft overgenomen, een magnifieke zaak en Gijs is verbazend bij de hand. Hij kent het vak, veel beter dan ik; nu is de vrouw met Jaantje daarheen. Hij woont apart, een mooi bovenhuis, en dat gaan ze nu inrichten; het kooitje is haast klaar, als nu de vogel er maar in wil vliegen.'

'Hé Mien,' zoo wendde hij zich tot zijn dochter, 'ga maar eens naar boven op mijn kamer en breng mij de photographie mee van Gijs zijn nieuwe zaak!'

En toen het meisje heen was, tikte hij zijn ouden vriend met de pijp op de mouw en vroeg een beetje geheimzinnig fluisterend:

‘En de prinses, hoe is 't er nu mede?’

‘Wat blief?’ vroeg Mengelaar, nu werkelijk omdat hij zijn vriend niet goed begreep.

‘De prinses, je weet wie ik bedoel, je dochter Femia, omdat zij haar neus zoo hoog steekt, maar anders een flinke, beste meid. Ik wou weten hoe ze aarden kan daar in Leverdonck?’

‘Wel, dat is zoo wat! 't Kon beter! Zij komt nog maar niet op streek met haar - ja hoe noemen die vrouwen dat ook weer - conservatie!’

‘Zoo, dus nog geen jonker of baron, een dokter of advocaat aan den haak gekregen?’

‘Ja, dat kan je denken? Ha, ha, ha! Die zijn bij ons in Leverdonck ook niet zoo dik gezaaid, en zoo'n kale jonker, daar is de vader nog te wijs voor. Die heeft ook nog wat te zeggen, als 't er op aan komt. Wat blief?’

‘Ja, ja! dat weten wij wel!’ zei de andere met een ondeugend knipje van het oog; ‘dus je wou nu maar zeggen zooveel als dat zij nog vrij is.’

‘Wis en waarachtig is zij nog vrij! Maar waar moet je heen? Wat blief?’

‘Zie je, 't is voor mijn zoon Gijs, die heeft altijd aardigheid in je dochter gehad, van jongs af, kan ik wel zeggen; nu, al is Femia een beetje de grootheid in gegaan, ik heb haar altijd drommels graag mogen lijden. Zij is erg bij de pinken en mijn Gijs is een goeie, beste, brave jongen, die 't ook niet zoo bij de gewone meisjes zoekt; hij zou 't liefst een dametje willen hebben, en toch ook weer een flink burgermeisje. En hij heeft nu zoo'n beste en mooie zaak, de drukste mag ik wel zeggen van Rotterdam, en het bovenhuis is er vlak naast, heel apart met een afzonderlijken opgang, keurig netjes. Wat zou je er van denken, oude vriend, als wij onze kinderen eens samen gelukkig maakten?’

De oude heer Mengelaar trok een bedenkelijk gezicht, ja, het denkbeeld lachte hem wel toe. Euphémia was de jongste overgeblevene van zijn dochters; twee waren getrouwd, heel goed in haar stand, een was in het klooster, maar Feem was zoo heel anders dan de anderen, zij had heel iets anders in den zin dan kruideniersvrouw te worden.

De tegenwoordige ‘mevrouw’ Mengelaar was de tweede van dien naam of liever de eerste, want haar voorgangster had doodeenvoudig altijd maar ‘juffrouw’ willen heeten. Deze was de moeder der overige kinderen. Euphémie alleen was ‘mevrouws’ dochter en daar deze een rijk bakkerskind was, kon Euphémie als een zeer goede partij beschouwd worden.

De slimme Blankers had dit natuurlijk ook mee laten wegen in zijn sympathie voor Euphémie, een sympathie, waarvoor zij trouwens geen reden had gegeven. Met Gijs was het anders, want dat was een heel net jongmensch, die er goed uitzag, zich goed kleedde, in een woord, zelfs Euphémie moest bekennen veel meer een heer was dan de andere jongelui uit zijn kring.

Mengelaar had graag den knaap mogen lijden en hij zou zeker niets liever wenschen dan zijn vriend Blankers de hand te geven en te zeggen:

‘Top, vriend! je hebt gelijk, laten wij er ons best voor doen!’ Maar hij durfde niet; zijn tweede vrouw en haar dochter hadden hem hopeloos onder den duim.

‘Wel, hoe vind je het,’ ging Blankers voort, een beetje gepiqueerd, dat hij niet dadelijk vol geestdrift op zijn voorstel inging. ‘Graag of niet, hoor! Je dochter is niets beter dan mijn zoon en ik dacht zoo'n voorstel krijgt een burgermeisje niet dagelijks. Een knappe jongen als mijn Gijs, die zijn brood meer dan goed verdient en later nog een duitje te wachten heeft, wat wil de meid nog beters?’

'Je hebt gelijk, Blankers! je hebt gelijk! 't Voorstel is heel vereerend en als ik Feem was, ik bedacht mij geen oogenblik, maar het kind is nog zoo jong...'

'Wat jong! zij is drie jaar jonger dan Gijs en een jaar ouder dan Jaan, dat is volgens Bartjes precies - drie van de zes en twintig is drie en twintig - dus 23 jaar nu. Dat is juist de beste tijd om een eigen huishouden op te zetten, maar de jonge juffrouw heeft het te hoog in den zin, zeg dat maar liever! Zij wil daar in Leverdonck de freule spelen en hoopt dat zij daar een kalen mijnheer krijgt, die haar neemt om haars vaders en moeders centen en om niets anders; die den neus optrekt voor zijn eerlijke broodwinning alleen omdat het wat burgerlijk klinkt, een slager, een vleeschhouwer. Maar daar geven wij geen zier om, zie je! Wij vinden het een eer en een voorrecht familie te worden van zoo'n braven kerel als jij bent en mijn jongen heeft geen vrouw met geld noodig; hij kan Goddank zelf zijn vingers uitsteken en zichzelf weren, dus ik blijf er bij. Heel graag of niet, hoor! en kom mij niet aan met zulke laffe praatjes als: zij is nog zoo jong. Mijn hemel! is men ooit te jong om het goed te hebben en gelukkig te zijn?'

Mientje kwam binnen met het bericht dat ze nergens de photographie kon vinden.

'Een volgenden keer dan, niet waar!' zei Mengelaar blij met de afleiding en op de klok ziende, sprak hij: ''t wordt mijn tijd, ik moet naar het spoor.'

'Dan breng ik je een eind weg,' verklaarde Blankers, die het onderwerp zoo gauw niet liet varen, 'mijn overjas en mijn hoed, Mientje.'

Onderweg begon het weer:

'Dus Gijs hoeft het niet meer te probeeren. Mijn jongen is je dochter te min?'

'Ik begrijp niet dat je zoo door kunt draven, Blankers,' zei Mengelaar met juist zooveel boosheid in de stem als waarover hij in zijn goedigheid beschikken kon, 'hoe kan ik daar nu iets beslissends op zeggen? Je zoon en Femia hebben mekaar in de laatste jaren haast niet ontmoet; hoe kan je verlangen dat zij dan al dadelijk beslist en nog minder dat ik nu al dadelijk ja zeg? Ik voor mij zou heel graag Gijs tot schoonzoon hebben, hem liever nog dan menig ander, want.... want....'

Hij zeide het niet, maar hij dacht het misschien wel:

'Je zoon zal niet op mij neerzien en op mijn eerlijk bedrijf zooals mijn vrouw en dochter het reeds doen en zooals de man harer keuze haar zeker daarin zal moeten navolgen. Hij is goed, oppassend, verstandig, met hem heeft Femia de meeste kansen op geluk, maar ach! hoe 't haar en haar moeder aannemelijk maken?'

''t Is dus in de eerste plaats noodig,' ging hij nu hardop voort, 'dat de jongelui mekaar eens zien. Weet je wat, laat Gijs, als hij eens kan, in Leverdonck komen, zoo heel gewoon een visite maken. Ik houd hem ten eten en dan kunnen wij verder zien.'

'Best! dat is afgesproken. Ik zal het den jongen zeggen en nog eer dan je denkt schelt hij bij je aan.'

De beide vrienden namen afscheid en een paar uur later zat Mengelaar weer tusschen vrouw en dochter, die verstrooid luisterden naar de lange verhalen, welke hij haar deed over Utrechtsche vrienden en kennissen.

Over Blankers en de afspraak, die zij samen hadden gemaakt, kon hij niet zwijgen.

'We krijgen ook spoedig bezoek. Wat blief?'

'Zoo, van wie?' vroeg mevrouw niet zeer aanmoedigend.

'Van den jongen Blankers, Gijs! Hij heeft een prachtige zaak overgenomen in Rotterdam en nu wil hij hier eens komen kijken.'

'Wat kijken?'

'Och, ik weet het niet. De oude Blankers zei het maar zoo. En dan kwam hij hier ons natuurlijk opzoeken.'

'Misschien wil hij een studie maken van de kruidenierswinkels van Leverdonck,' zei Euphémie spottend; toch stelde zij een weinig belang in dit nieuwtje.

Hoe zou die Gijs er wel uitzien? Als hij hier kwam, dan was 't zeker om haar. Belachelijk, dat hij denken kon dat zij ooit kruideniersvrouw zou willen worden, maar toch 't was wel aardig dat hij na zoovele jaren nog aan haar dacht. Hoe zou hij haar veranderd vinden! Zij zou, natuurlijk, hem laten voelen wat een verschil er bestond tusschen zijn vroeger speelkameraadje Feem en de Euphémie van thans.

Maar toch vond zij er iets prettigs in, te denken dat hij haar nog niet vergeten scheen, en 't hinderde haar, toen haar moeder op minachtenden toon zeide: 'Ik begrijp niet, wat hij hier te maken heeft, hij kan wegblijven, wij kunnen 't best zonder hem af.'

''t Is toch zoo'n flinke, ferme kerel, en Blankers en ik kennen mekaar al zoo lang. Mijn Trui zaliger en zijn vrouw waren de beste vriendinnen.'

‘Ik heb haar altijd erg burgerlijk en ordinair gevonden, maar dat waren trouwens alle vriendinnen van je Trui!’

Mengelaar was voor niets zoo bang dan dat zijn goede eerste vrouw ter sprake zou komen, die bijna vijf en twintig jaar dood was, maar die hij nooit had kunnen vergeten, terwijl zijn Anna niet altijd even kiesch was, haar geringschatting voor dat eenvoudige mensch te verbergen.

De kinderen van Trui waren ook van een geheel ander soort, eenvoudig, degelijk ouderwetsch, terwijl Euphémie niets liever wilde dan alle grillen der mode slaafs te volgen en haar dwaze moeder daarin trouw meedeed, ja zelfs haar 't voorbeeld gaf, en de goede vader, die hoe langer hoe meer zich onder Anna's pantoffel had gebogen, zag geen kans zijn wil in iets door te drijven dan ten koste van hevige onaangenaamheden.

‘Wij moeten hem toch vriendelijk ontvangen,’ zeide hij schoorvoetend, ‘Blankers is er op gesteld.’

‘Natuurlijk, pa!’ besloot Euphémie, ‘wij zullen dien jongen, hoe heet hij ook....?’

‘Gijs.’

‘Bah! wat een ordinaire naam! Nu, wij zullen dien Gijs heel behoorlijk ontvangen en hem toonen dat wij onze wereld kennen. Als hij hier komt, zal hij toch wel voelen, dat wij nu in een heel andere omgeving leven dan vroeger in Utrecht, niet waar, moeder?’

Sedert zij in Leverdonck woonden en juffrouw Mengelaar ‘mevrouw’ op haar kaartjes had staan, noemde Euphémie haar niet meer ‘moe,’ zooals vroeger, maar ‘moeder.’ Dat was nog deftiger zelfs dan mama.

(*Wordt vervolgd.*)

Hoe Jan aan zijn vrouw kwam.
Humoreske door J.R. van der Lans.
(*Vervolg.*)

‘Gauw, dames!’ hoorde hij den conducteur roepen, die het gezelschap in vliegende haast de kaartjes afnam om te knippen, en daarop de coupé uitwipte, waarvan hij het portier met een ruk dichtsmeet. De trein was al in beweging. Schel klonk het gefluit der locomotief en met dof gerommel rolde de lange sleep van waggons het station uit.

Verrast door die plotselinge overrompeling van het gebied, waar hij zich onbeperkt meester waande, had Jan zijn heele sigaar vergeten en het vlammetje werktuiglijk uitgeblazen Hij had daarbij onmiddellijk werk gehad met het wegruimen van zijn overjas om plaats te maken voor de dame, die zich tegenover hem zette. En nu vond hij het toch al te onbeleefd, in haar gezicht de sigaar weer aan te steken. Ze was stellig in de haast bij vergissing in dit rook compartiment verzeild, en Jan stak in vredesnaam zijn havana weer in den koker, zich troostend met het vooruitzicht dat hij bij het eerste station van coupé kon verwisselen.

In afwachting nam hij zijn overbuurvrouw ter sluik eens op. Het was een lieve, aristocratische verschijning, keurig fijn gekleed in een stemmig, maar smaakvol reisgewaad, dat haar slanke taille sierlijk deed uitkomen. Ze had een klein donker

hoedje op met een witte veer en een licht voiletje voor, dat aan haar gezicht iets bijzonder gedistingeerds gaf.

Nu en dan als zij het hoofd naar haar gezellin wendde en het volle licht op haar trekken viel, kon onze reiziger opmerken dat die bijzonder fijn en fraai gevormd waren en dat de dame een levendigen, vriendelijken oogopslag had.

Hij had wel wat willen geven, als ze hem eens recht in het gezicht gekeken had; maar ze nam niet de minste notitie van hem. Ja het leek wel of ze half en half den gek met hem stak, want ze bleef maar zacht fluisterend en gichelend met de juffrouw babbelen. Deze was blijkbaar de gouvernante van de kinderen; want ze verbood die nu en dan, als ze wat luidruchtig werden. ‘Van het portier afblijven, Marietje,’ klonk het dan bestraffend, of ‘Wim, wil je wel eens stil zitten.’

‘Och hij zal straks wel in slaap vallen; hij is den heelen dag al zoo druk geweest,’ hernam daarop de dame, die klaarblijkelijk de moeder was van dat veelbelovend kroost, schoon men het aan haar jeugdig uitzicht niet gezegd zou hebben. En Jan maakte op het hooren van die woorden bij zich zelven de opmerking, wat een lieve, welluidende stem zijn overbuurvrouw had.

In zijn hoek gedoken en haar met half toegeknepen oogen beglurend, wachtte hij af tot zij weer wat zeggen zou, maar het bleef bij het gemompel binnensmonds, dat hem - hij wist niet waarom - geweldig intrigeerde.

't Was net of ze 't over hem hadden, maar dat was stellig verbeelding; want ze schenen hem zelfs geen blik waardig te keuren en gaven zich niet eens de moeite, den kleinen jongen te verbieden, die maar naast hem op de bank zat te rijden en hem met zijn hooge rijglaarzen telkens tegen de schenen schopte.

Onwillekeurig trok hij zijn beenen in en maakte zich zoo klein mogelijk, maar de kleine deugniet scheen dit als een aanmoediging te beschouwen om nog meer bokkesprongen te maken. Hij begon te stoeien met zijn zusje en geneerde zich volstrekt niet, in de hitte van het gevecht, op de gepoetste laarzen van den meneer in den hoek te trappen of met de volle zwaarte van zijn dik lichaampje tegen hem aan te vallen.

Jan verdroeg dit alles met engelachtig geduld, maar smachtte ondertusschen naar een woord van de dame om de kinderen tot kalmte te vermanen, niet omdat hun luidruchtigheid hem zoo hinderde, maar omdat hij het niet kon uitstaan, dat ze zich zoo weinig om hem bekommerde. Om harentwil had hij toch zijn sigaar opgeofferd en, als ze dat niet begreep, moest ze minstens merken hoe inschikkelijk hij was voor haar kinderen. Dat verdiende zeker wel een beetje waardeering en de totale verwaarloozing, waarvan hij het slachtoffer was, mocht daarom bepaald ergerlijk heeten.

Toch scheen zoo min de dame als de juffrouw er zich in 't minst om te bekommeren; zij gewaardigden zich niet, hem ook maar met een blik voor zijn zelfopoffering te danken en bleven voortbabbelen of er niemand buiten haar in de coupé zat. Het stoeien en dart len van het jonge volkje werd ondertusschen zoo geanimeerd, dat de kleine jongen van pure lol voorover van de bank viel en op de mand terechtkwam, die de juffrouw op haar schoot hield.

‘Ai!’ klonk het pijnlijk uit den korf en de juffrouw weerde den bengel af met de bestraffende vermaning: ‘Pas op voor Joli, je zal het beest dooddrukken.’

‘Och, Joli, arme Joli, waar ben je, mijn beestje,’ riep de deugniet, eenklaps berouw gevoelend over zijn ruwheid, waarvan zijn lieveling het slachtoffer zou worden.

Hij maakte, door de juffrouw geholpen, de mand open, en daar kwam nu een schuchter, bibberend hazewindekopje uit te voorschijn, dat met angstige glinsterende oogjes in het rond zag.

‘Arme Joli,’ klonk het nu van alle kanten. ‘Zit je zoo gevangen genomen? Beste jongen, had Wim je haast doodgedrukt?’ en het heele gezelschap boog zich met aandoenlijke belangstelling over de mand, waarin het hondje nu overeind rees, in zijn angst gerustgesteld door die liefdevolle toespraak van de welbekende stemmetjes. De kleine jongen kuste hem voor het fijne, bleekroode neusje en vroeg er niet naar of hij bij die teerhartige omhelzing den heer in den hoek ook hinderde; hij hing letterlijk met zijn heele achterlijf op diens knie.

Jan voelde zijn knie warm worden, maar hij dacht er niet aan zich over die versukkeling te beklagen; hij was een en al aandacht voor de dame tegenover hem, die nu haar volle omhoog gedaan had om vriendelijk den hond toe te knikken, dien ze met haar fijne, smalle hand, netjes in een glacé handschoen gestoken, over het gladde kopje aaide.

‘Wat een innemend, interessant gezicht,’ dacht onze reiziger, zoodra hij het gazen gordijntje van voor haar trekken zag weggeschoven, ‘en

wat zachte, lieve manieren! Kijk, als dat nu de dame eens mocht wezen, die tante voor me op 't oog heeft, zou ik het goeie mensch eeuwig loven en prijzen. Maar ongelukkig zit ik hier kennelijk tegenover een moeder van vier kinderen, die dus zeker al lang voorzien is. Daar is geen kijk meer op,' en moedeloos trok hij zien in zijn hoekje terug.

Hij probeerde bij zich zelven na te gaan, wie met eenige waarschijnlijkheid de dame wezen kon, aan wie tante hem den volgenden dag zou presenteeren. Hij bracht zich één voor één al haar kennissen te binnen, al de families, met wie zij in relatie stond en met wie ze hem al successievelijk had laten kennis maken; maar al zijn peinzen bleef vergeefsch, en onwillekeurig begluurde hij maar weer de jonge moeder aan den overkant. Nu het die niet wezen kon, was de rest hem eigenlijk totaal onverschillig.

EEN WOORD TOT HET HART, NAAR DE SCHILDERIJ VAN E.L. MENER.

‘Hoe heb ik toch zoo dom kunnen wezen, om mij te verbinden, de eerste de beste te trouwen, die tante voor mij gelieft uit te zoeken,’ dacht hij. Nu pas, met dat aardige mevrouwtje voor zich, begreep hij dat de eene lang niet de andere was. Maar enfin, hij had tante zijn woord gegeven en zou dus maar gelaten in alles berusten, wat zij over hem besloten had. Aan *deze* dame viel toch heelemaal niet te denken. Verbeeld je, een getrouwde vrouw, moeder van vier kinderen. Moest hij zich niet schamen, het mensch nog aan te kijken! En hij besloot dan ook zedig de oogen voor zich te houden.

In het eerstvolgende station zou hij van coupé verwisselen; dan kon hij meteen zijn sigaar aansteken, en zou de dame met haar heele gezelschap gauw vergeten zijn.

Een twintig minuten later schreeuwde de stoomfluit het gillend uit, dat het station Leiden bereikt was; de trein vertraagde schokkend zijn vaart en stond eindelijk stil onder de overkapping. Hier had onze reiziger dus een uitstekende gelegenheid om uit te stappen, en toch kon hij het niet over zich verkrijgen. De kleine jongen namelijk, die hem eerst in zijn woeligheid de schenen half blauw geschopt had, was eindelijk van vermoeienis ingesluimerd en lag languit over zijn knie of het de peluw van zijn bed was. Het ventje was zoo diep in zijn eersten slaap verzonken dat zelfs de herrie van het drukke station hem niet daaruit vermocht te wekken.

Jan boog zich teerhartig als een vader over het blozende kopje en bespiedde de regelmatige ademhaling van het frissche roode mondje. Het kind had in zijn bedje niet geruster kunnen slapen. Kon hij zoo onbarm-

DORSTIGE JAGERS, NAAR DE SCHILDERIJ VAN M. RÄUBER.

hartig zijn, dien slaap der onschuld te verstoren, door op te staan om een andere coupé te zoeken? Dat kon hij niet over zijn gemoed krijgen en hij bleef stil in zijn hoekje zitten, nauwelijks wagend zich te verroeren. Het was immers niet gezeid, dat het gezelschap heelemaal tot Amsterdam zou blijven zitten. Wie weet, gingen ze er aan het eerste tusschenstation niet uit, en dan had hij het rijk alleen.

De trein rommelde weer voort en bij het gerommel dommelde zachtjes aan zijn heele gezelschap in, eerst de kinderen en daarna ook de moeder met de juffrouw, die nu geheel uitgebabbeld schenen. Zij geneerden zich blijkbaar niet in het minst voor hem en gingen rustig onder zeil alsof ze geheel *en familie* waren. De coupé leek wel een slaapkamer; allen snorkten zachtjes op de maat.

De avond werd koud en Jan kreeg medelijden met zijn kleinen beschermeling, die een kort broekje met bloote kuiten droeg. Heel voorzichtig trok hij zijn overjas uit het net boven zijn hoofd en spreidde die over de beentjes van het slapertje uit. Zoo wachtte hij in vredesnaam maar geduldig af dat hij uit zijn minder plezierige positie verlost zou worden.

Ondertusschen kon hij niet nalaten, nu en dan ter sluiks den blik naar zijn overbuurvrouw op te slaan; maar deze had haar voile weer neergetrokken, om niet in haar slaap bespied te worden, zoodat ook deze afleiding hem was ontzegd. Geen wonder dat hij zich begon te vervelen en stilletjes al eens op zijn horloge keek; er scheen geen einde te komen aan die eentonige en hinderlijke reis.

Eindelijk, daar sloeg het uur der verlossing. Men was in Amsterdam. Bij het schelle licht en de plotselinge drukte aan het station ontwaakte het heele gezelschap. Met groote beweging werden de paraplu's, mantels, jassen en pakjes bijeengescharreld; de kleine jongen wreef zich de oogen uit en sprong van de bank, en nauwelijks was het portier opengetrokken of allen stapten uit, de kinderen uitgelaten van pret, dat ze eindelijk op de plaats van hun bestemming waren, de dames bezorgd rondziende of ze niets in den waggon lieten liggen en oppassende, dat de kleinen geen ongeluk kregen.

Maar - wat Jan bepaald ergerde - het kwam niet in haar op, hem ook maar met een blik te danken voor zijn verregaande inschikkelijkheid. Minstens had hij mogen verwachten dat de jonge mevrouw hem bij het uitstappen behoorlijk gegroet zou hebben, maar ternauwernood verwaardigde zij zich, hem een vluchtigen blik toe te werpen. Er kwam geen woord over haar lippen; het eenige wat hij hoorde was de opmerking van de juffrouw:

‘Nu mevrouw, u treft het niet: u is met regen uit Amsterdam gegaan en komt met regen terug.’

Inderdaad viel er een griezelige motregen, en allesbehalve prettig gestemd, trok Jan zijn overjas aan en stapte op hooge beenen den trein en het station uit.

(*Slot volgt.*)

Gered,
Russische vertelling.

‘Maar ik zeg u, Joessoef, dat dier is een monster!’ riep de kleine, snibbige gravin Andrewska, die in een hermelijnen mantel gehuld de binnenplaats van haar hotel opging, waar de koetsier met de slede haar wachtte. Joessoef stond naast het

rijkopgetuigde paard, dat hij bij den teugel hield en boog eerbiedig voor zijn meesteres.

'Nyni heeft de typhus gehad,' zeide hij eerbiedig, 'hij is er niet mooier op geworden, maar in het loopen zal zelfs Doria het tegen hem afleggen.'

'Wat! Doria, mijn lievelingspaard, zou het tegen dit mormel niet kunnen uithouden!' riep de gravin. 'Als ik niet overtuigd was, Joessoef, dat je niet drinkt, zou ik stellig denken, dat je vandaag een glas te veel had gebruikt.'

'Uwe hoogheid zal zien dat ik mij niet vergis.'

'Och kom, als Nyni twee stappen doet, valt hij omver.'

Op het oog scheen de gravin gelijk te hebben. Het paard, dat voor de slede gespannen stond, zag er allerellendigst uit; het geleek een geraamte, rustend op vier zwakke, trillende pooten, en de kop, waarvan het fijne profiel nog een edele afstamming verried, hing treurig naar den grond. Maar wat het dier vooral mismaakte was het uitvallen der haren; over het gansche lijf had het groote vaalgrijze plekken, en manen en staart ontbraken geheel.

De besliste toon, waarop de koetsier had gesproken, stemde de jonge gravin tot nadenken. Zij wist, dat er in heel Moskou wellicht geen beteren paardenkenner was dan hij; Joessoef was het ook, die eenige jaren geleden Nyni voor 4000 roebel voor haar had gekocht.

'Ik wil de proef eens nemen,' sprak zij, 'laat Doria inspannen.'

'Wil Alexis rijden?'

'Neen, ik rij zelf.'

Terwijl haar lievelingspaard, een der beste van haar stoeterij, werd ingespannen, trad zij nader en klopte Nyni met de kleine gehandschoende hand op den mageren hals.

''t Is jammer van het beest,' sprak zij, 'vroeger zag hij er zoo flink uit.'

Joessoef lachte. 'O, 't is niets,' zeide hij, ''t gaat met paarden juist als met sommige dames; de haren zijn weer door andere te vervangen. Als uwe doorluchtigheid mij drie weken tijd geeft, is Nyni even harig als een moejik.'

Eenige oogenblikken later kwam Doria, voor een kleine, azuurblauwe slede gespannen, het binnenplein opdraven en de gravin reed weg, door Joessoef met Nyni gevolgd.

***

't Was een prachtige namiddag en helder schitterde de zon op de sneeuw in de straten van Moskou.

Gravin Andrewska zat in haar boudoir en hield zich onledig met de plaatwerken, die haar geregeld uit Parijs werden gezonden. Zij werd in haar bezigheid gestoord door een bediende, die generaal Nicolajef aandiende.

'Laat hem in den salon,' beval de gravin. Zij stond op en maakte zich gereed den bezoeker te ontvangen.

Generaal Nicolajef was de alom bekende en gevreesde prefect van politie der stad, wiens positie en fortuin hem veroorloofden, nu en dan een vriendschappelijk bezoek te brengen aan de gravin.

'Goeden middag, generaal, hoe gaat het?' vroeg zij, terwijl zij hem de hand reikte.

Zij zette zich neer op een zetel tegenover de sofa, waarop de generaal had plaats genomen en vroeg met een spottend lachje, terwijl zij eenige Turksche sigaretten voor hem neerlegde: 'Je hebt het vandaag zeker niet druk, generaal?'

‘Op het oogenblik niet, maar van avond heb ik weer wat bezigheid.’

‘Zoo? Zeker weer een bende samenzweerders op het spoor?’

‘Men moet een politieprefect niet te veel uitvragen, gravin,’ lachte Nicolajef.

‘A propos, u moest me den vos eens laten zien, dien u verleden week gekocht hebt,’ zeide hij.

De gravin was nieuwgierig, daarbij zeer eigenzinnig. De weigering van den generaal om te zeggen wat hij dien avond nog bijzonders had te verrichten, was haar pijnlijk; ze wilde absoluut weten wat hij te doen had en wist wel, dat zij genoeg invloed had op den generaal om hem alles te laten vertellen.

‘Ieder zijn eigen zaken,’ zeide zij met een fijnen glimlach, ‘u heeft genoeg aan uw samenzweerders, laat dus mij en mijn paarden met rust.’

De generaal begreep haar en zag ook in, dat hij niet beleefd had gehandeld door haar nieuwsgierigheid te prikkelen en ze niet te bevredigen. Hij kende de gravin door en door.

‘Nu ja,’ antwoordde hij, ‘van avond moet ik een Pool gevangennemen, zekeren Domerski; voor alle zekerheid zal ik zelf de leiding der zaak op me nemen.’

Bij het hooren van den naam Domerski was de gravin onwillekeurig verschrokken, maar zij was zich genoeg meester om niets te laten blijken.

‘Kijk, dat is een interessante geschiedenis,’ zeide zij. ‘Generaal, je denkt zeker met Nieuwjaar het Sint-Andreaskruis te verdienen, en werkelijk, ik geloof, dat de czaar het u niet mag onthouden. Waarlijk, sinds ik de eer had met u in kennis te komen, is mijn ontzag voor de slimheid der politie zeer gestegen. Maar wat is dat voor een Domerski en hoe weet u, waar hij zich op zal houden?’

Nicolajef was niet weinig gevleid.

‘O ja, dat weten wij wel,’ sprak hij. ‘Domerski komt van Smolensk, daar heeft hij lange jaren gewoond, hij zal hier zijn intrek nemen in de Orlofskaja, het derde huis, op de vierde verdieping. U ziet wel, gravin, dat we op de hoogte zijn. Maar,’ en hier legde hij zijn vinger op den mond. ‘U weet wel, dit is een vertrouwelijk gesprek.’

‘Ja, ja,’ antwoordde de gravin zenuwachtig. ‘Maar 't is zulk een mooi weer, prachtig voor een sledevaart hé? Je hebt zeker je span op het voorplein staan?’

‘Ja, den bultenaar met de twee kleine.’

‘Nu, ik zal ook laten inspannen, dan gaan we samen een flinken rit maken, vind je het goed?’

‘Uitstekend.’

‘Maar á propos, houdt de bultenaar zich nog goed?’

‘Best; 't is nog de snelste looper van heel Moskou, behalve wellicht de paarden van uwe hoogheid,’ voegde hij er bij.

‘Ik laat er maar één inspannen,’ zei de gravin, ‘maar veroorloof mij even weg te gaan; ik geef graag persoonlijk mijn orders, en dan zullen we aanstonds even den vos gaan zien.’

Weldra stegen de generaal en de gravin elk in hun slede. Het middelste paard in het span van den generaal geleek meer op een buffel dan op een paard. Beneden den nek had het een grooten uitwas, waarmee het den naam van bultenaar had verdiend. Vroeger had hij het mismaakte dier voor een paar honderd roebel gekocht, maar thans ging hij er groot op als op een merkwaardigheid, die niemand bezat dan hij.

Joessoef mende de slede der gravin, waar Nyni was voorgespannen. Het paard had, ten gevolge der kunstbewerking van Joesoef, een prachtig zilvergrijze kleur, lange witte manen en een staart, die bijna op den grond hing.

‘Nyni is er nog mooier op geworden,’ zei de generaal, terwijl hij het edele dier bewonderde.

‘Ja, 't is een prachtig dier,’ antwoordde de gravin, terwijl zij in de lichte slede stapte. Op den bodem daarvan lagen een oude bonten koetsiersmuts en een versleten deken. Aan Joessoef had zij bevel gegeven, die er in te leggen; zij wist wel waarom.

In 't eerst reden zij door de breede straten van Moskou en de bultenaar van Nicolajef scheen moeite te hebben om de slede der gravin bij te houden. Doch na een half uurtje de stad te hebben doorkruist, begaven zij zich buiten de poort den straatweg op.

De gravin fluisterde Joessoef eenige woorden toe en spoedig schoot Nyni vooruit. De bultenaar was ver achter, maar spande zich hoegenaamd niet in. De generaal staarde met gespannen aandacht naar de slede vóór hem; eenige rukken aan de teugels en de bultenaar versnelde zijn loop; iedere minuut won hij in vlugheid, het mismaakte dier liep als razend. Maar de afstand tusschen Nyni en hem bleef even groot: eindelijk toch werd hij kleiner en kleiner; de gravin liet ongemerkt haar paard inhouden en in het volgend oogenblik reed de generaal haar ter zijde. Nicolajef had nu de overtuiging dat de slede van den politie-prefect het snelst ging

van heel Moskou. De gravin complimenteerde hem lachend over den bultenaar; zij wist genoeg.

Het werd tijd om terug te keeren; de avond begon te vallen en de generaal moest naar huis om zijn maatregelen te treffen voor het gevangennemen van den Pool Het was reeds volslagen, donker, toen de generaal voor zijn woning afstapte. De gravin wenschte hem goed succes met zijn onderneming en reed stapvoets den weg op naar haar hotel. Doch toen zij een paar straten had doorgereden, liet zij haar woning links liggen en in flinken draf ging de slede langs een grooten omweg naar de Orlofskaja. Voor het derde huis stond zij stil. Onder het donkere portaal wierp Joessoef snel zijn lange koetsiersjas af en sloeg hem de gravin om de schouders; deze had de ruige bonten muts, die zij in de slede had meegenomen, diep over haar gelaat getrokken en den kraag van de jas in de hoogte gezet, zoodat in de duisternis niemand zou vermoeden, gravin Andrewska voor zich te hebben.

Terwijl Joessoef het paard vastbond en zich verwijderde, belde zij aan en vroeg aan de portierster om Domerski te spreken. ‘Dien ken ik niet, die is hier niet,’ antwoordde de oude vrouw.

‘Hij is wel hier,’ zeide de gravin, die zoo goed mogelijk haar stem poogde te veranderen.

‘'t Is niet waar.’

De gravin werd ongeduldig. Als Domerski lang talmde, kon ieder oogenblik de politie komen.

‘Domerski is hier,’ herhaalde zij, ‘en 't is in 't belang van zijn eigen veiligheid, dat hij oogenblikkelijk komt; zeg hem dat hem iemand wenscht te spreken, wien hij op het kasteel Slovinska het leven heeft gered.’

De oude vrouw verwijderde zich hoofdschuddend en spoedig kwam Domerski beneden. Hij stond verwonderd op het zien van een koetsier, maar de gravin sloeg haar mantel open en maakte zich bekend.

‘Toen ik kind was,’ sprak zij, ‘en u bij ons op het kasteel onderwijzer was van mijn broer, hadt u mij op een winter het leven gered, toen ik door het ijs viel. 't Is dus mijn plicht, dat ik ook u zoek te redden. Ik heb mijn plan overlegd; kom spoedig mee, want ieder oogenblik kan het te laat zijn.’

Met tranen in de oogen drukte de Pool haar de hand en stapte in de slede.

Degravin nam de plaats van Joessoef in, wierp de vuile deken uit de slee over haar knieën, trok de pelsmuts goed diep in het gelaat en reed weg. Bij het aantrekken zag zij in de verte een slede naderen, met drie paarden bespannen. Oogenblikkelijk herkende zij de slede van generaal Nicolajef. Een ruk aan de teugels, een slag met de zweep en Nyni vloog als een pijl de tegenover liggende straat in.

De generaal had gemerkt dat er voor het derde huis in de Orlofskaja een slede afreed, bij zijn nadering omkeerde en zich snel verwijderde. Dat was een verdacht teeken, misschien was het zijn gevangene, die hem ontsnapte.

Als de wind vloog de bultenaar de slede achterna. Spoedig had de generaal ze weer in het gezicht. Maar onverklaarbaar, zijn span, dat het beste was van heel Moskou, bleef bij die slede hoe langer hoe meer achter. Toch gaf Nicolajef den moed niet op en vuurde zijn paarden meer en meer aan. Een politieagent wist hem te zeggen, waar hij de vluchtende slede had gezien en met nieuwen moed werd de vervolging door de eenzame straten voortgezet; maar tevergeefs.

De gravin joeg Nyni door een reeks nauwe straatjes en toen zij berekende, dat het minstens vijf minuten zou duren voor zij achterhaald kon worden, liet zij Domerski uitstappen; in den hoek van een klein, donker plein ontdeed zij haastig haar paard van zijn valschen haartooi, en nam haar plaats op den bok weer in.

Eensklaps kwam de politie-slede het plein oprijden. De generaal zag de ledige slede, blijkbaar een huurspan, en besloot navraag te doen naar den vluchteling. De koetsier op den bok zat half te slapen, met de muts over het gelaat getrokken en met den kraag over de ooren. Een vieze deken bedekte zijn knieën. Voor de slede stond een armzalig paard met doorgebogen knieën, met groote kale plekken op het lijf, zonder staart of manen.

'Heb je hier geen slede voorbij zien hollen?' vroeg Nicolajef.

'Ja zooeven, in de richting van het Kremlin,' antwoordde de koetsier.

'Naar het Kremlin,' beval de generaal.

***

Eenige dagen later kwam generaal Nicolajef bij gravin Andrewska weer een bezoek brengen.

'Hoe is 't generaal, heb je verleden week dien Poolschen samenzweerder, dien Dubrowski, of Drowinski of hoe heet hij, kunnen arresteeren?'

'Neen, hoe hij er de lucht van gekregen heeft, weet ik niet, maar toen ik aan het huis kwam, was hij er niet meer.'

'Generaal, je wordt oud,' zei de gravin, terwijl ze lachend met den vinger dreigde. 'Pas maar op voor het kruis van Sint Andries.'

DE MELAATSCHEN VAN GOTEMBA OP JAPAN.

Het hospitaal voor melaatschen te Gotemba.

Evenals bijna alle landen van het Oosten kent Japan den geesel der melaatschheid. In sommige dorpen, vooral aan de kust, breidt die vreeselijke ziekte zich in onrustwekkende mate uit. Ondanks den stoffelijken vooruitgang van het land, mist Japan de ware geestelijke beschaving en den geest van christelijke liefde, om zich het lot dier ongelukkigen aan te trekken. In hun afzichtelijke ziekte zijn zij de schande

hunner familie; zij worden onbarmhartig weggejaagd en verplicht te bedelen langs den weg om niet van honger om te komen.

Op sommige plaatsen vereenigen zij zich bij een tempel, die is opgericht ter gedachtenis van den ouden bonze Nischiren, die, naar men zegt, in zijn leven bijzonder veel medelijden met die zieken had. De voornaamste vereenigingspunten zijn Minoboe en Koesatsoe. In deze laatste plaats hebben enkele melaatschen eenige krotten als hotel ingericht, die zij aan andere melaatschen verhuren. De gasten blijven er zoolang tot zij niet meer betalen kunnen en worden dan onbarmhartig op straat gezet. Anderen komen hun plaats innemen om dan op hun beurt te worden weggejaagd. Toch verlaten zij noode Koesatsoe, waar zij bij de minerale bronnen aldaar, zoo niet de genezing, dan toch een betrekkelijken welstand vinden.

Zes jaren geleden ontmoette een katholiek priester, Pater Testevuide, in de omstreken van den Fuji jama een melaatsche vrouw van dertig jaren. Zij was door haar man verlaten en bewoonde een ellendig hutje, waar eenige planken en wat stroo haar legerstede uitmaakten. Voor kleeren had zij niets dan eenige lompen en al haar voedsel bestond uit een kom rijst. Bij het voortwoekeren der ziekte was zij blind geworden, en veroordeeld om in haar armzalig verblijf een langzamen dood te sterven, bracht zij gansche dagen met jammeren door. De missionaris had medelijden met haar en wilde haar hulp verleenen. Hij had op zijn tocht meer melaatschen ontmoet, vooral in de omstreken van den Fuji-jama, en kwam op de gedachte een melaatschenstichting te openen. Doch waar het geld vandaan gehaald!

Hij deed een beroep op de openbare liefdadigheid. De vreemde residenten van Tokio en Jokohama schonken edelmoedige bijdragen en het buitenland, op de eerste plaats Frankrijk en België, liet zich niet onbetuigd.

In de nabijheid van Gotemba werd terrein aangekocht en weldra verrezen er eenige huizen, waar 35 melaatschen een onderkomen vonden. Na drie jaar stierf Pater Testevuide en nam Pater Vigroux zijn arbeid over. Thans telt de stichting 80 melaatschen, waarvan er 56 zijn gedoopt; want met de zorg voor het lichaam wordt ook de zorg voor de zielen niet niet vergeten. Onze gravure stelt ons de melaatschen van Gotemba voor met hun missionaris, Pater Bertrand. Zij hebben daar een kerk, waar ze elken dag Mis kunnen hooren en ook iederen dag heeft er een geestelijke onderrichting plaats. Voor zoover er ruimte is en de middelen het toelaten, kan ieder in de stichting opgenomen worden. In hun godsdienstige overtuiging wordt hun echter volle vrijheid gelaten; maar het duurt niet lang of die verschoppelingen uit de maatschappij leeren den geest van christelijke liefde waardeeren, en aangezet door het voorbeeld der eerste Christenen onder hen, worden zij verlangend den godsdienst te kennen, die bij de lijdenden zooveel tevredenheid, bij allen zulke heldhaftige, opofferende liefde kweekt.

Gedurende het bestaan van het hospitaal hebben zich drie zieken als genezen verwijderd. Dit is echter een groote zeldzaamheid. Goed voedsel, frissche lucht en gezonde oefening maakt hun het leven bij al hun ellende draaglijk, en zij zijn tevreden in hun lot.

Aan de stichting van Gotemba zijn voorts eenige werkplaatsen verbonden om, al is het ook maar voor een zeer klein gedeelte, bij te dragen in de kosten van het onderhoud der missie, die den steun der liefdadigheid niet ontberen kan.

Door de Eerw Paters Vigroux en Pettier, onderscheidenlijk te Tokio en Jokohama en door den abbé Hénard, directeur van het seminarie voor vreemde Missiën te Parijs, worden de giften ontvangen voor de melaatschenstichting van Gotemba, die zooveel geestelijke en lichamelijke ellende lenigt.

Bij de Platen.

Op de kaak gesteld. -

Daar hebben we, zoo waar, een allernieuwste toepassing van een overoud strafmiddel. In vroeger eeuwen werden lastige sujetten, die zich jegens de maatschappelijke orde vergrepen hadden, zooals het heette, op de kaak gesteld, dat wil zeggen, op de een of andere daartoe bestemde verhevenheid voor iedereen te pronk gezet. In sommige oude steden moeten zulke 'kaken' of inrichtingen tot het tentoonstellen van misdadigers nog worden aangetroffen.

Een dergelijk strafmiddel nu is ook toegepast op de kleine deugniet onzer gravure. Zij had zich de vrijheid veroorloofd den salon te misbruiken tot een soort sportterrein, waar zij zoo iets als wedrennen met hindernissen vertoonde. Tevergeefs heeft papaatje haar al eens gewaarschuwd, en nu zij niet heeft willen hooren, moet ze maar voelen. Hij pakt de deugniet op en zet ze voor straf te pronk boven op een kolom, waarvan hij den bloempot heeft afgenomen.

Nu doet ze dienst als een kunstvoorwerp, dat men het beeld der berouwhebbende ondeugd zou kunnen noemen.

Een woord tot het hart. -

Ook hier zijn wij getuige van een zachte bestraffing of iever van een ernstige waarschuwing, gegeven door een wijze, liefderijke moeder aan haar jonge, onervaren dochter. Blijkbaar ziet deze op het oogenblik nog niet duidelijk in, dat zij de berisping werkelijk verdient. In haar jeugdige onbedachtzaamheid meent zij zelf heel goed te weten wat zij doen of laten moet. Maar de moeder zal haar dat wel anders aan het verstand brengen, niet bits of knorrig, maar zools een moeder dat doen kan, met een enkel oord, dat rechtstreeks tot het hart gaat. De oude dame legt haar de hand op den schouder en ziet haar met innige teederheid in het gemelijk afgewende gelaat. Zij laat haar zacht gevoelen, dat niemand het beter met haar meenen kan dan haar eigen moeder en dat die, met haar rijke kennis van de menschen en de wereld, ook het best beoordeelen kan wat tot haar geluk strekt.

Dat woord tot het hart kan bij een rechtgeaarde dochter zijn doel niet missen. En moesten wij de ontknooping leveren tot de geschiedenis, die de schilder ons hier door zijn fraai en diepgevoeld tafereel voor de verbeelding toovert, dan zouden we zeggen dat straks het meisje zich schreiend om haar moeders hals zou werpen onder de belofte, alles te zullen doen wat moeder maar van haar verlangt, overtuigd dat dit niet anders dan tot haar bestwil kan zijn.

Dorstige jagers. -

Als men, gelijk de twee jagers op onze plaat, een rit van een paar uren door bosch en veld achter den rug heeft, dan is het een heele verademing, aan een afgelegen boerenherberg een lekker glas bier te kunnen krijgen. Dat voorrecht wordt door onze jagers blijkbaar op prijs gesteld, en de eene betuigt luid zijn tevredenheid aan de vriendelijke kasteleines, die met de bierkan in de hand nog wacht of een van de heeren ook een tweede glas mocht lusten. De ander maakt van de gelegenheid gebruik, om den ouden man te ondervragen naar den weg, dien deze heel bereidwillig wijst.

De kleine jongen heeft blijkbaar schik in de twee kranige ruiters, en de man, die onder al die bedrijven bedaard zijn pijp blijft rooken, vraagt den kleinen snuiter of hij ook geen lust zou hebben, zoo'n jachtpartijtje mee te maken. Over de onderdeur slaat nog een andere vrouw het aardig tafereeltje gade, dat ook door den lezer niet zonder genoegen beschouwd zal worden.

Frithjofs kamp met den Wiking. -

FRITHJOFS KAMP MET DEN WIKING, NAAR DE SCHILDERIJ VAN FERDINAND LEEKE.

De aloude Noorsche sage, door den dichter Tegnèr zoo meesterlijk in modern poëtischen vorm gegoten, is overrijk aan pakkende momenten. De kunst heeft er herhaaldelijk dankbare onderwerpen in gevonden voor aangrijpende schilderingen en meermalen hebben wij in onze *Illustratie* dergelijke tooneelen uit de Frithjofsage weergegeven.

In dit nummer bieden wij er den lezer wederom een aan, dat den worstelkamp voorstelt tusschen Frithjof en den Wiking Atle. Frithjof, de Noorsche held, kwam op een zijner zeetochten met zijn drakenschip *Ellida* ook in het land van den koning Agantyr.

Deze zond hem een zijner mannen te gemoet, den Wiking Atle, die Frithjof tot een tweegevecht uitdaagde. Vreeselijk was de kamp, zooals het gedicht dien schildert. De zwaarden werden gekruist en het hagelde houwen en slagen totdat beider schilden tegen elkander tot gruizelen stieten.

Nu komt het tot een worsteling tusschen de beide strijders en wederom blijft Frithjof overwinnaar. Hij ijlt heen om zijn kling te halen, ten einde aan den strijd een einde te maken. Hoog zwaaide hij zijn vervaarlijk zwaard Angurwadel, maar Atle

wachtte, stil ter aarde liggend, den genadeslag af. Dat trof den edelmoedigen Frithjof; zijn woede bedaarde en terwijl hij het zwaard nog hield opgeheven, reikte hij den gevallene de hand.

Zij sloten samen vrede en verzoend zag men hen beiden opgaan naar 's konings zaal.

[Nummer 3]

Bij het portret van Z.D.H. Mgr. P.M. Snickers.

De beeltenis van 's Bisschops dierbre trekken
Kan wel in mij de zoete erinnring wekken
Der vastberadenheid, die ons zijn oog,
Als wankelheid of druk ons nederboog,
Toestraalde om nieuwen moed in 't hart te ontsteken;
Maar ach! de dood heeft spoorloos weggestreken
Den trek, die over 't rustige gelaat
Vlug henengleed, wanneer een beê om raad,
Om hulp of troost tot medelijden wekte
En 't diep gevoel van 't edel hart ontdekte.
Geen schalken lach, bloô schuilgaand om den mond,
Die 't snedig woord voor 't geestig denkbeeld vond;
Geen ronding van de wenkbrauw om te wenken,
't Ontvallen woord nog eenmaal te overdenken;
Geen vaderlijk aanmoedigend gebaar
Wordt in dit beeld mijn oog nu meer gewaar.
O kon 'k nog eens 't eerwaardig hoofd aanschouwen,
Zooals 't, van zorg gerimpeld, door vertrouwen,
Berusting en geloof verhelderd scheen
Voor 't outer in beschouwing en gebeên!

HAARLEM, 16 Mei '95.
B.

Aan de doorluchtige nagedachtenis van Mgr. P.M. Snickers, Aartsbisschop van Utrecht.

Het hart omhoog! Want wij huldigen de nagedachtenis van een groot priester. Het hart omhoog! Want hij was groot door de hoogheid en den adel van zijn karakter, niet minder dan door zijne schitterende waardigheden. O, het valt moeilijk, in weinige regelen een voldoend overzicht te geven van zijn leven, in korte trekken eene afbeelding te schetsen van zijn karakter. Hoe rijk en vol was dit leven! Hoe vele facetten toonde deze diamant, in het volle licht van Gods zonneschijn!

Te Rotterdam geboren, den 11^{en} April 1816, verliet hij ons den 2^{en} April van dit jaar 1895 voor dat betere leven, waarnaar wij allen smachten. Reeds in zijne jeugd ontwaakte in hem, als een fluisterende lentezucht, de roeping tot het heilige priesterschap, en meer dan 54 jaren heeft hij, priester gewijd, zijn stand tot onsterfelijke eer gestrekt. Dat priesterlijke leven omvat drie geheel verschillende tijdperken.

Het eerste was gewijd aan de zielezorg. Als kapelaan en pastoor bracht hij de eerste twintig jaren door, en in dien tijd stichtte hij, geheel of nagenoeg geheel uit eigen middelen, eene nieuwe kerk voor zijne parochie van Scheveningen 1), en deed eene pelgrimsreize naar het H. Land, naar Nazareth, Jerusalem en Bethlehem, waarvan

het verhaal door hem werd geschreven, en in zijn roerend schoonen eenvoud ons geheele Nederlandsche katholieke publiek geboeid heeft, en nog boeit.

Den 10en September 1861 werd hij benoemd tot regent van Hageveld: het tweede tijdperk begon, aan het bestuur achtereenvolgens der seminariën van Hageveld en Warmond, en aan de opvoeding der kweekelingen van het heiligdom gewijd. Dit tijdperk duurde 16 jaren.

In het begin van October 1862 kwam ik, als jeugdig priester aan Hageveld verbonden, voor het eerst met hem in aanraking. Ik heb er zes en een half jaar met hem doorgebracht, in zijne onmiddellijke nabijheid. Onder hetzelfde dak gehuisvest, aan dezelfde tafel middagmalende, zeer dikwijls of zelfs meestal de lange winteravonden op zijne kamer in zijn gezelschap doorbrengende, leerde ik zijn karakter kennen en bewonderen. Nooit zal ik die avonden vergeten. Ik verheugde mij in de onuitputtelijke wijsheid, die aan zijne lippen ontvloeide, in de onuitsprekelijke goedheid van zijn hart, in de hooge kracht van zijn karakter, in de volkomen gelijkmatigheid en kalmte van zijn gemoed. Dit alles, dat zich aan het openbare licht wilde onttrekken, kwam dan als vanzelf te voorschijn. Wel toonde hij zich in volle gezelschappen weinig spraakzaam, maar wanneer men met hem alléén, of met zeer weinigen te zamen was, kon hij uren achtereen in het gesprek blijven, altijd over belangrijke of meer dan alledaagsche onderwerpen. Daarbij bezat hij, bij zijn groote geestesgaven, een zeer uitgebreide belezenheid, die weinig is vermoed, omdat hij ze weinig kenbaar maakte, en niet slechts in theologie, maar evenzeer in geschiedenis, in staathuishoudkunde, in literatuur, in sociale wetenschappen. Hij had bij voorbeeld al de werken van Proudhon den socialist gelezen, en wie dacht er in die dagen ten onzent aan socialisme? Wat een ander, zelfs onder de besten, niet kende of over het hoofd zag, hij had het met zijn doordringenden geest bestudeerd en in zich opgenomen, er de toekomst van voorzien. Maar alles overtrof zijn onvermoeide en dikwijls vorstelijke, doch altijd kiesche weldadigheid. Niemand kan zeggen of uitrekenen, welke sommen gelds elk jaar werden besteed vooral aan jeugdige kweekelingen des heiligdoms, wanneer hunne familiën wegens finantiëele bezwaren, moeite hadden, om hen hunne studiën te laten voortzetten. Niettegenstaande hij zelf er nooit over sprak en er zelfs nooit een aanduiding van gaf, was het toch van algemeene bekendheid. Doch ook andere menschen, die zijn hulp inriepen, vergat hij in geenen deele. Het spreekt vanzelf, dat men hem, door het voorwenden van behoefte, somtijds bedroog. Hij wist dit, en antwoordde met innemende goedheid: ‘Het is beter, dat ik tienmaal word misleid, dan dat éénmaal een werkelijk behoeftige ongeholpen zou moeten weggaan.’

En welke bewonderenswaardige gemoedsrust, welke bezadigdheid, welke matiging in het uitoefenen van zijn gezag! Welke vastheid van karakter! Het scheen, dat hij nooit beval, en toch geschiedde alles naar zijn verlangen. Ik moet erkennen, dat hij al de jaren, welke ik met hem in Hageveld doorbracht, en hoe meer ik hem leerde kennen, in mijn schatting steeds hooger en hooger rees. Ik vereerde hem met eerbiedige liefde als een vaderlijken vriend.

In 1869 verliet hij ons, om te Warmond de hoogst gewichtige bediening te vervullen van president van het seminarie, en verbleef er ruim acht jaren, zoodat het getal der jaren, die hij aan het hoofd onzer seminariën doorbracht, tot 15 klom. Tallooze jonge mannen werden door zijne onmiddellijke leiding en vaderlijke vermaningen en toespraken tot echte priesters en sieraden onzer Kerk gevormd: zij zijn in de

oogenblikken, waarin ik deze regelen schrijf, met ijver en geestkracht bezig, hunne belangwekkende en uiterste waardeering verdienende taak te vervullen.

Toen kwam, den 1en Januari 1877, het overlijden van Mgr. Wilmer, den vereerden en beminden bisschop van Haarlem. Terstond deed zich reeds, en telkens krachtiger, de stem van allen hooren: president Snickers moet onze bisschop worden. Toch duurde het nog tot September, eer hij bisschop werd gewijd. Hoe kwam deze vertraging? Omdat hij alle pogingen aanwendde, ten einde aan de hooge, maar zwaarwichtige bediening te ontkomen. Doch dit hielp niet: den 31n Juli verscheen de breve zijner benoeming tot bisschop van Haarlem. Men zegt, dat hij in dit oogenblik in tranen losbarstte.....

Eene maand daarna werd hij geconsacreerd door Mgr. Schaepman, aartsbisschop van Utrecht. Bij die consecratie was ik aanwezig, en richtte tot hem de volgende regels, in *de Katholiek* opgenomen; en waarin de gevoelens van het gansche bisdom Haarlem werden vertolkt:

O Vader Wil ibrord, gezeten hoog in glorie,
Wij danken u dit uur. Nu jubelt uwe Kerk
Met Adelbert, Jeroon en Bavo in victorie
Den zang der zegepraal, die stijgt na 't heilig werk.
De Hemel straalt, en juicht met onze harten mede,
Sinte Ursels Bruidenstoet vlecht bloemen, krans bij krans.
Het Wondersakrament, in Aemstels Heilge Stede,
Gehuldigd en gevierd, schiet vonkelenden glans
Aanbeden door het bloed der Brielsche Martelhelden.
Al hooger golft de psalm, nu verre, dan nabij;
Er bruist een levensstroom door levendige velden
En rolt de Heemlen door; O God, U loven wij!
O God, U loven wij. Wij hebben lang gebeden,
Eén dierbren naam in 't hart, voor Haarlems Bisschopsstaf.
Jerusalem, Stad Gods, ge aanschouwdet zijne schreden,
Ge zaagt het, hoe zijn mond gekust heeft Christus' graf.
Voor 't oog van onzen geest steeg hij ten hoogen zetel
Met mijter, staf en ring en gouden mantelslot
Gesierd. Ons bidden klonk niet ijdel of vermetel:
Triomf! Uit aller ziel sprak hier de stem van God.
***
U onze hulde en trouw! U onze zielsvereering
Bij al de liefde, die veel jaren tot u ging!
U alle schatten Gods in eindlooze vermeering,
U, Bisschop van ons hart, geluk en zegening!

Inderdaad, wie met zóóveel eenstemmigheid door een hoog achtenswaardige schare van geestelijken en leeken voor den bisschoppelijken stoel van Haarlem werd gewenscht, hij moest wel een geheel buitengewoon voortreffelijk priester zijn!

En dit toonde hij zich wederom in geheel zijn bisschoppelijk bestuur, dat meer dan 18 jaar duurde, en de derde periode van zijn leven vormt. Na vijf en een half jaar werd hij door onzen Heiligen Vader overgeplaatst naar Utrecht, op den hoogsten en eerbiedwaardigsten bisschopsstoel van Nederland. En al die 18 jaren werd hij door zijn geestelijkheid gehoorzaamd en bemind, met uitstekende liefde. Zij voldeden met geestdrift aan het woord van den grooten opperpriester van Antiochië: Wij zullen onzen bisschop volgen, zooals Jesus Christus den Vader.

De toekomstige geschiedschrijver der Kerk van Nederland zal zijn bestuur verheerlijken. Laat mij hier alleen zeggen, dat hij onnoembaar vele kerken heeft gewijd; men zegt, dat er geen opperherder is, in de gansche katholieke wereld, die dit getal heeft geëvenaard. Zes bisschoppen heeft hij geconsacreerd, en er was een tijdperk, dat er geen bisschop in Nederland leefde, wien hij de wijding van het episcopaat niet had toegediend: de metropolitaan had over al zijn onderhoorige bisschoppen zelf de kracht des H. Geestes doen nederdalen.

Toen kwam het einde. Zelf had de hoogepriester nog voorgenomen, deze hoogste wijding toe te dienen aan Mgr. Van de Wetering, titulair-bisschop van Gaza, en in de toekomst zijn hulp bisschop; één uur vóór de plechtigheid bleef dit besluit nog vast staan, maar zijn zwakte en ongesteldheid verhinderden de uitvoering.

O, het was een aandoenlijk tafereel, het slot dezer hoogste ceremonie. Terwijl de nieuwgewijde bisschop in triomf door de kerk van Hilversum werd geleid om zijn eerste opperpriesterlijke zegeningen te schenken, terwijl hij in vol ornaat op het suppedaneum des altaars

zetelde, en alle anderen rondom hem het zegepralende *Te Deum* hoorden met volle geestdrift in het hart, - zat de voornaamste van hen allen, de hoogste priester van Nederland, in het koor, binnen de communiebank.

Hij was bekleed met eene roket, maar men had een mantel, zooals onze geestelijken 's winters dragen, over hem heen gehangen. Gebogen onder den last der jaren en der ongesteldheid, ineengedoken, woonde hij de plechtigheid bij, die hij zoo gaarne zelf had willen verrichten, maar niet kon. Negen dagen daarna overleed hij in den vrede Gods, tot het laatste oogenblik in vol bewustzijn. Het was in den nacht tusschen 1 en 2 April.

Schoon en roerend zijn de woorden, in *de Tijd* gelijk in zoovele katholieke bladen, aan zijne nagedachtenis geheiligd:

'*Laboris, non honoris*. Zoo leeft gij voort in de herinnering van wie u zagen, hoogwaardige Vader, nog in de laatste dagen van uw leven, aan den voet van het altaar in Amsterdams Heilige Stede! Het grijze hoofd gebogen onder den druk des ouderdoms hebt gij, ondanks de guurheid van het jaargetijde, aan ons den troost niet willen onthouden van uwe tegenwoordigheid bij het Mirakel-jubilee! Heeft de God, in wiens omhelzing gij den bedetocht door het nederig heiligdom volbracht, u toen reeds de nadering doen gevoelen van het uur der vergelding? En toen gij, zelf schier bezwijkend onder den aanbiddelijken Last, door u gedragen, den veelvoudigen zegen deedt uitstroomen over de neergeknielde menigte, heeft het oog uwer ziele dien zegen aanschouwd als den laatsten, dien het u vergund zou zijn te geven? Heeft God u toen de laatste teleurstelling, het laatste lijden van uw bisschoppelijk leven getoond, waardoor gij den Timotheus, op wien gij een gedeelte uwer zorgen gingt overdragen, door andere handen dan door de uwe, met de bisschoppelijke zalving moest zien bekwamen tot zijn heilig dienstwerk?...

Hij alleen weet het, die u de kracht schonk om uwen last te dragen, om alle aardsche belooning te versmaden. Hij die in staat is om u de eenige kroon te geven, naar welke gij hebt gestreefd, de eenige, waarvoor gij altijd hebt gearbeid!'

Ik eindig. Eene levensschets van den doorluchtigen overledene, vollediger dan dit gedenkblad ze geven kan, verschijnt in eene der eerstvolgende afleveringen van den *Katholiek*. O, het doet goed aan het hart, een leven te zien van zoo onwrikbare vastheid van karakter, gepaard aan zoo onuitputtelijke minzaamheid, van zoo hooge wijsheid bij zoo beminnelijken eenvoud, van zoo diepe vroomheid, van zoo volstrekte werkelijkheid bij afwezen van allen schijn!

J.A. de Rijk, Pr.

Hageveld,
25 Mei '95.

Ter Uitvaart.

Slechts vijf dagen na de consecratie van Z.D.H. Mgr. Henricus van de Wetering, Bisschop van Gaza i.p.i. en verkozen coadjutor van Neêrlands overleden Metropolitaan, bracht de Hoogwaardige Heer Vicaris-Generaal van nu wijlen den Aartsbisschop van Utrecht officieel 'ter kennis van de eerwaarde geestelijkheid en van de geloovigen de droeve tijding, dat Z.D.H. Mgr. P.M. Snickers, Aartsbisschop

van Utrecht, in de laatste dagen zoozeer is verzwakt, dat Z.D.H., van zijn toestand bewust, verzocht heeft de H. Teerspijze te mogen ontvangen. Aan dat godvruchtig verlangen is zonder uitstel voldaan.'

MGR. SNICKERS ALS REGENT VAN HAGEVELD, 1868.

En het katholieke Nederland bad om het behoud van zijn vader in Christus.

Maar de aandrang, waarmede het deze gunst van den Almachtige afsmeekte, werd verzwakt door de gedachte aan heiligen, die zijn bevoorrecht met de wetenschap van den onverbiddelijken dag, waarop voldaan wordt aan hun smachtend verlangen, om ontbonden te wezen en met Christus te zijn. De Roomsche Nederlanders deden den Hemel een heilig geweld aan. Maar, hoezeer zij overtuigd waren, dat de apostolische Kerkvoogd - als een andere Martinus, Utrechts schutspatroon, - de zijnen ook daarin voorging met het den Meester onderworpene: 'Heer, indien ik voor Uw volk nog noodzakelijk ben, weiger ik den arbeid niet'... onverzettelijk was het schrikbeeld der biddende schare: Onze Vader gaat ons verlaten.

PRESIDENT EN PROFESSOREN VAN WARMOND.

1. PRESIDENT SNICKERS.
2. PROFESSOR SMIT, † 1887. Zie levensbericht in *De Kath. Ill*. Jaarg. 22, blz. 160.
3. PROFESSOR VAN DER PLOEG, † 1881. Zie levensbericht in *De Kath. Ill*. Jaarg. 15, bl. 93.
4. PROFESSOR PRENGER, † 1889. Zie levensbericht in *De Kath. Ill*. Jaarg. 22, blz. 266.
5. PROFESSOR DE BRUIJN, thans Kanunnik en Em. Prof. te Warmond.

6. PROFESSOR BOUMAN, thans Pastoor en Deken te Nieuwkoop.

't Was immers een zeggen onder de gemeente, dat, als ware deze man Gods op bijzondere wijze vertrouwd met de wegen der Voor zienigheid, Monseigneur steeds het goede uur koos, den juisten dag bepaalde, alles beschikkende, alles afdoende ten bekwamen tijde. En heeft nu de bevoorrechte, ‘van zijn toestand bewust, verzocht de H. Teerspijze te mogen ontvangen’, dan, o onverbiddelijk raadsbesluit des Heeren.... dan ook gaat onze Vader ons verlaten!

En de *vox populi* openbaarde zich meer en meer *vox Dei*, de ‘stem des volks’ bleek allengs duidelijker de ‘stem Gods’: andermaal vijf dagen later - en de bij alle overwegingen toch volgehouden smeeking, om het behoud van den schier 80 jarigen, maar nog onmisbaar geloofden grijsaard, verstomde voor de droeve klachten over zijn dood.

Onze Vader heeft ons verlaten!

Mgr. Petrus Mathias Snickers is de eeuwige rust ingegaan.

En het katholieke Nederland rouwt.

Van dien rouw is welsprekend getuigenis afgelegd vooral ter uitvaart van den gevierden Prelaat Had de Kerkvorst op zijn langen levensweg steeds de overvloedigste mate arbeids ijverzuchtig voor zich opgeëischt en de eer behoedzaam vermeden: nu zijn loopbaan volbracht was, moest hij met majestueuzen luister omgeven, met koningseere ter laatste rustplaats geleid worden. Zoo oordeelde het verstand, dat vorderde het hart der rouwenden. En uitdrukking van hoogen eerbied en innige vereering voor zijne doorluchtige hoogwaardigheid, was geheel dat rouwbedrijf tevens de aandoenlijke vertolking van liefde en dank jegens onzen Vader in Christus.

Ofschoon de parochiekerk van Sint Catharina, Utrechts kathedraal, zich niet bij uitstek leent voor eene waarlijk grootsche plechtigheid en de polychromie van haar presbyterium al te sprekend is om niet in conflict te blijven ook met de vernuftigst bedachte rouwversiering, - met zijn overvloed van zwart, sober afgewisseld met wit en zilver, was het priesterchoor in passend deftige staatsie ter uitvaart van zijn Prelaat. Wie niet, in zich zelf gekeerd, bad voor de zielerust van den ontslapene, had echter bepaaldelijk oog voor den dierbaren last van de lijkbaar, luisterrijk maar somber omgeven door eene talrijke priesterschap, één in rouwe. Daarheen richtten zich aller oogen, aller harten; al was ook eene vluchtige aanschouwing genoeg, om voor altijd de stichtende herinnering aan den gezaligde versterkt te bewaren.

't Was of de doorluchtige, doode in 't zinrijk ornaat der aartsbisschoppelijke waardigheid getooid, zachtkens sluimerde, de oogen slechts geloken! De natuurlijke, eerbied afdwingende hoogheid, de nobele meerderheid van zijn gelaat, waardoor een ieder in de tegenwoordigheid van Mgr. Snickers zich getroffen en op zekeren afstand gevoelde, dat eigenaardig voorname had de dood al evenmin vernietigd als de uitdrukking van kalmen eenvoud en vaderlijke goedheid, waardoor de Kerkvoogd allen voor zich innam, ieders vertrouwen won. 't Was alsof de voor altijd gesloten mond nog eenmaal, nog telkens weer herhalen zou, wat deze goede Herder in zijn leven aan zoo ontelbaar velen vroeg: ‘Heeft u mij soms nog iets te zeggen? Wat kan ik voor u doen?’

GEZICHT OP DEN HOOFDINGANG VAN HET SEMINARIE HAGEVELD.

VOORGEVEL VAN HET SEMINARIE WARMOND.

Maar ach, voor altijd zijn die lippen verzegeld!

In doodslaap lag daar de Hoogepriester, die in zijne dagen aangenaam was aan God en rechtvaardig bevonden werd; die den tempel ten sieraad was, die zorgde voor zijn volk en het voor den ondergang behoedde. En had de als Aäron verkorene op den zetel van Sint Willibrord zich steeds omringd gezien van een aanhankelijke *corona, fratrum*: ook om dezen, zijn laatsten troon op aarde werd hij als omstuwd door een breede rij broeders in het hoogheilig priesterschap, door de bisschoppen van Nederland en de honderden geestelijken van hoogeren en lageren rang, die hun Broeder en Vader in Christus eeren en liefhebben tot over dood en graf. Zóó talrijk was de schare gezalfden des Heeren, dat het toch zoo ruime choor hun allen geen plaats bieden kon. Vele priesters, van heinde en verre opgekomen, moesten het doel van hun tocht dan ook volkomen bereikt rekenen, zoo zij zich, achter de eergestoelten der burgerlijke autoriteiten en de plaatsen der vertegenwoordigers van verscheidene colleges en vereenigingen, mochten schikken onder de opeengedrongen menigte van allen stand en leeftijd, die het heiligdom tot in zijn uiterste hoeken vulde, eerbiedig, ingetogen, devoot.

Inderdaad, van koningseere aan den doorluchtigen Doode gaf Gods Huis den indruk, terwijl eindelijk het *Requiem aeternam*, de Introïtus van de Mis voor overledenen, in schreiende noten door de gewelven ruischte. Het plechtig H. Misoffer voor de zielerust van Neerlands Metropolitaan was door den Bisschop van Haarlem aangevangen. En werd de verhevene handeling met vrome aandacht gevolgd: de door den eerwaarden meester Eppink voortreffelijk gedirigeerde Gregoriaansche zang heeft onze harten opgeheven tot den Heer. Aangrijpend vooral klonk *Dies irae, Offertorium* en *Sanctus*. En daardoor te meer trof ons de ademlooze, door den zilveren klank der altaarschel nauwelijks onderbroken stilte onder de ontzaglijke en ontzagwekkende menigte, toen de heilstonde daar was, het oogenblik der consecratie, en de aangebeden Hostie, de Opstanding en het Leven, boven de diepgebogen schare, boven den ontslapen Hoogepriester, als zweefde in de hand van den levenden Pontifex.

Pie Jesu, Domine, dona ei requiem sempiternam!

Liefderijke Heer Jesus, geef hem de eeuwige rust!

O zaligend, den rechtvaardigen Rechter verbiddend rouwbedrijt der treurenden, die niet bedroefd zijn als zij, die geen hoop hebben!

En toch, al was het ons behoefte en plicht van dankbaarheid, zoo mogelijk nog inniger dan tot nu, ons met den doorluchtigen celebrans te vereenigen bij de voltrekking van het H. Misoffer, - al ruischte het bij elke herhaling telkens vuriger, altijd voller: *Requiem aeternam*.. Heer, geef hem de eeuwige rust en het eeuwige Licht verlichte hem: de gedachte bleef ons zoo levendig bij, dat 's Heeren dienaar voor de ontvangen vijf talenten de volle overwinst van vijf andere talenten den Meester heeft weêrgegeven en reeds hooren mocht: ‘Kom, goede en getrouwe knecht, treed binnen in de vreugde uws Heeren!’

Hij was dan ook uit aller hart gegrepen, uit aller mond herhaald, de triumfkreet van den stervenden Verlosser, welken de Hoogwaardige redenaar, na de H. Mis aanhief: *Consummatum est*! Het is volbracht!

‘Onze vader in Christus heeft ons thans verlaten. De bisschopsstaf ontviel zijnen handen en ledig staat de troon van den H. Willibrord.

'*Consummatum est*! De doorluchtige overledene was een waar dienaar van Christus, die het woord van den Apostel opvolgde: "Voel dat in u zelven, wat gij in Christus gevoelt."

'Wij hebben zien heengaan een dienaar van Christus. De staf ontviel hem, maar hij ontving daarvoor den palmtak der overwinning, in stede van den mijter de kroon der gelukzaligheid, den zetel in eeuwigheid!'

fr. A. VAN KERKHOFF. *O.C.*

Herinneringen aan Mgr. Snickers.

Anderen hebben Mgr. Snickers langer en gemeenzamer gekend dan ik; maar niet licht kan iemand meer aan hem te danken hebben en met inniger genegenheid aan hem denken. Dat ik hem gedurende de tien jaren van onzen omgang niet menigvuldiger heb gezien, ligt aan mij en meer nog aan omstandigheden, die ik gaarne anders zou gewild hebben. Want immer stond zijn gastvrij huis voor mij open. Nooit liet hij mij gaan zonder de verzekering dat ik hem immer welkom was. In den beginne vroeg ik telkens schriftelijk verlof om hem te bezoeken, maar deze bescheidenheid scheen hem te verdrieten. Hij vond het meest practische middel om ze mij af te leeren: op een keer antwoordde hij niet. Toen ik mij verontschuldigde over de onbescheidenheid van toch te zijn opgedaagd, sprak hij met zijn welwillenden glimlach: gij hadt nu toch eindelijk moeten weten, dat ik dien omhaal niet verlang.

Zoo was Monseigneur: hij schreef nooit een overbodig woord, en hij sprak het, zeide men, ook niet - ten minste als hij over zaken werd geraadpleegd. Mogelijk is bij sommigen hieruit de meening ontstaan, dat hij van eenigszins ongezelligen aard was. Niets is minder waar. Als de inspannende dagtaak gedaan was, verscheen hij 's avonds gaarne in de eenvoudige huiskamer. Dan werd, in gezelschap van zijn secretarissen, een vaderlandsche pijp gestopt. Maar 't rooken ging Mgr. niet handig af. Klaarblijkelijk deed hij het meer voor de gezelligheid dan tot eigen genot. Toen ik eens het vermoeden uitte, dat hij eigenlijk ten pleziere van anderen tabak 'dronk', was een glimlach de bevestiging, dat ik het bij 't rechte eind had. - Dan werd over letterkunde en wijsbegeerte gekeuveld. 't Was moeilijk op dat terrein aan Monseigneur iets nieuws te vertellen. Alle bewegingen op wetenschappelijk gebied, ook de bonte wisselingen in de protestantsche genootschappen had hij nauwgezet bijgehouden. Maar 't scheen zijn gelief koosde manier om dan eerst met zijn voorraad te hulp te schieten, als anderen den hunnen hadden uitgeput.

Nooit ontmoette ik iemand, die de deugden der matigheid en der gematigdheid op zoo on - gedwongen en beminnelijken trant in beoefening bracht. Zijne soberheid was in dier voege ongekunsteld, dat zij niemand beschroomd maakte om van zijn gulle gastvrijheid te genieten.

En gematigdheid - niemand heeft deze deugd hooger in hem leeren schatten dan schrijver dezes. Toen ik in den eersten tijd onzer kennismaking door velen werd aangevallen en, merkwaardiger wijze, 't bitterst door nagenoeg ongeloovigen en op vrijheid van denken stoffenden, was hij het, die mij waarschuwde om nimmer uitdagend tegenover de maatschappij en mijne omgeving op te treden. Alle inschikkelijkheid om, zoolang ik 't geraden achtte, in stilte de genademiddelen der Kerk te ontvangen, bood hij mij aan. Ik weet, dat er geweest zijn, die hem poogden over te halen om mij tot een meer openlijk optreden aan te zetten. Daarvan wilde hij niet hooren. Het genadewerk, meende hij, zou best onder Hoogere Leiding tot zijn

beslag komen. En zoo leg ik thans, ten aanhooren van wie 't weten wil, de plechtige verklaring af: Nooit heeft Mgr. Snickers eenigen drang op mij geoefend. Trouwens, geen katholiek heeft het gedaan. Alleen mijn wijsgeerige studiën hebben belangstelling in mij gewekt voor eene traditie, de oudste, de standvastigste, de 't meest hare volgers boeiende der wereld.

Wat verder aan deze belangstelling is te hulp gekomen, zie, dat behoeft een bekeerling niet aan katholieken mee te deelen. Ik houd niet van die uitweidingen over de werking der genade op eigen gemoed. Wat God in stilte doet, daartoe doen wij best, als wij het stilzwijgend in eigen hart bewaren.

Wel heeft Monseigneur zich volkomen voor mij beschikbaar gesteld. Zijne hulpvaardigheid en onbekrompenheid kende geen grenzen. Ternauwernood durfde ik hem naar een boek vragen, want weldra werd het mij toegezonden, en nimmer wilde hij het terugnemen. Zoo staan dan ook op mijn studeerkamer tal van herinneringen aan zijne goedheid.

Wat hij mij deed, wie weet aan hoeveel anderen hij dat gedaan heeft!

Veel overbodige woorden kon hij gelijk - moedig uitstaan - slechts geene uitlatingen tot zijn lof. Wanneer die onwillekeurig aan de dankbaarheid of aan oprechte bewondering ontvielen, scheen hij een pijnlijke gewaarwording te ondergaan.

Thans echter meen ik vrij uit te mogen spreken. Als ik de zedelijke en hoogere deugden op de rij af naga, vind ik er geene, die ik mijn weldoener niet moet toekennen. Bij zijn leven zou zulk een openlijke verklaring den eenig uitstekenden beoefenaar der nederigheid mishaagd hebben. Doch wat de zalige dooden aangaat, hecht ik groot gewicht aan de gangbare meening, dat hun de lof der achtergeblevenen niet ongevallig is. Zou het zijn, omdat voor hen de vroeger angstvallig ontweken prikkel van den hoogmoed niet meer bestaat, en omdat zij, de wereldsche zaken op hunne wijs in en door God ziende, welgevallen vinden minder in de woorden dan in de zielsstemming des lofredenaars?

JAN HOLLAND.

Een visitekaartje.
Door Mathilde.
(*Vervolg.*)

De grootste aantrekkelijkheid van Leverdonck was een groot buiten even buiten de stad gelegen, Hoogendonck genaamd en bewoond door de douairière Brenda van Hoogendonck.

Anders was het alleen des zomers betrokken en woonde de familie des winters in Den Haag, maar in de laatste jaren hadden zware slagen de barones getroffen; haar eenige dochter was na lang sukkelen in San-Remo aan de tering overleden; een harer zoons had veel geld verkwist en was met vrouw en kinderen naar Suriname vertrokken, men zeide dat hij zijn moeder vele geldelijke offers had gekost en dat zij nu om zich te bezuinigen haar huis in Den Haag verhuurde en zich des winters en zomers hier teruggetrokken had.

Nog was er een andere reden; haar oudste zoon was een in alle opzichten zeer achtenswaardig jongmensch van omstreeks dertig jaar, hij had den titel van advocaat en had groote buitenlandsche reizen gemaakt, waarover hij zeer interessante boeken had geschreven.

Vooral op sociaal gebied maakte hij vele, ernstige studiën en nu vertelde men dat het zijn bedoeling was, om zoodra het oude, ziekelijke Kamerlid van Leverdonck

zijn mandaat neder zou leggen - wat men alle dagen verwachtte - zich in diens plaats als afgevaardigde te laten kiezen.

De douairière en de baron leefden zeer teruggetrokken, de oude dame had het gebruik van haar beenen verloren en ging niet anders uit dan een enkelen keer in het rijtuig, en in het huis werd zij steeds in een stoel voortgerold.

Haar zoon hield ook met niemand omgang; hij verliet zijn studeerkamer niet dan alleen

om groote wandelingen te maken, en zijn pachters te bezoeken.

Het waren hoogst achtenswaardige menschen, die veel goed deden en zich ook in hun gesprekken weinig met anderen bezig hielden. Eens in de maand alleen ontving mevrouw Van Hoogendonck des middags de weinige kennissen, die zij nog in het stadje had en van vroeger waren overgebleven.

Nieuwe banden knoopte zij niet meer aan, daar was zij te oud voor, zeide zij, en met een droevigen glimlach voegde zij er bij: en niet meer geschikt.

'Ik leef alleen met mijn herinneringen en wacht eenzaam en kalm het oogenblik af, waarop God zoo goed zal zijn mij met mijn lievelingen te hereenigen. Als ik nu nog maar het geluk mag hebben mijn Leonard gelukkig getrouwd te zien, dan kan ik gerust zeggen: “Heer! laat mij nu maar in vrede gaan!”

Het was een groote gebeurtenis op Hoogendonck te komen; de dames, die er geweest waren, hadden het op de vergadering, waar men voor de armen naarde, altijd heel druk over hetgeen mevrouw had gezegd en gevraagd. Euphémie luisterde schijnbaar onverschillig, maar verloor geen woord; haar gedachten waren veel meer met Hoogendonck en zijn bewoners bezig dan iemand kon vermoeden.

Zoodra zij maar iets hoorde van de douairière of den baron, boog de ijdeltuit haar hoofd dieper over haar werk en luisterde zoo scherp als zij kon; haar vurigste wensch was ook op Hoogendonck te worden toegelaten, maar hier bestond geen kans toe; haar moeder zou misschien vrij genoeg zijn geweest om daar een bezoek te brengen op mevrouws receptiedag, maar Euphémie kende toch nog werkelijk te goed wat zij haar 'wereld' noemde, om zich aan zulk een indringendheid schuldig te maken.

Wanneer de baron over de markt ging of Zondags in de kerk kwam, dan nam zij hem zonder dat iemand er iets van merkte, geducht op; zij wist precies hoe hij gekleed was, 't was of zij het telkens raadde, als hij voorbij kwam.

Nooit echter keek hij bij hen in; de eerste keer dat het huis bewoond was, had hij misschien gedacht: 'Hé, het huis van Turner is niet meer ledig;' overigens had hij wel andere dingen aan zijn hoofd om aan zulke nietigheden te denken.

Euphémie's liefste wandeling was de groote laan door, waarvan een zijlaan den oprit vormde tot den Hoogendonck; het huis lag daar in statige rust op een hoogte achter een fraai ijzeren hek met het wapen der familie; vijvers, bloemperken, een bosch tot achtergrond maal te het 's zomers tot een even aangename als deftige bezitting; nu in het hartje van den winter zag het er natuurlijk kaal en verlaten uit. Maar toch was het een indrukwekkend gezicht zooals het huis nu te midden van zijn sneeuwtooi in voorname eenzaamheid daar stond. Men zag bijna nooit iemand voor de ramen of het moest een bediende zijn; een enkelen keer onderscheidde men de donkere gestalte der oude dame, die in een der kamers zat; een enkelen keer als de zon heel helder scheen, rolde haar zoon haar over het voorplein, maar Euphémie had het voorrecht gehad slechts een of twee keer dit interessante schonwspel te genieten.

Zij had nu een paar vriendinnen; nooit zou haar keuze op deze meisjes gevallen zijn, maar de Leverdonckers schonken haar de gelegenheid niet kieskeurig te zijn.

Sophie en Mimi van Oord waren eenige jaren ouder dan zij en de dochters van een gepensioneerd majoor, die heel veel moeite had zelfs in Leverdonck met zijn pensioentje rond te komen; zij waren geen van beiden mooi en vrij kaaltjes gekleed, ofschoon zij wonderen deden om met het weinige, waarover zij te beschikken hadden, er altijd hoogst nieuwerwetsch uit te zien; de degelijke Leverdonckers trokken den

neus op voor hun flodderjaponnetjes, die altijd van de goedkoopste stof en door haar zelf met de gloeiende naald gemaakt waren.

De leuze der welgestelde burgerfamilies was alles even duur, zwaar en goed; of het bevallig en nieuwmodisch was, dat kwam er minder op aan. Mevrouw en juffrouw Mengelaar vereenigden echter beide vereischten en wekten daardoor de jaloezie op van allen, die tusschen de twee moesten kiezen.

Als Sophie en Mimi jaloersch waren dan merkte niemand er iets van; zij drongen zich in Euphémie's nabijheid, vonden alles wat zij droeg even mooi, prezen haar pianospel, brachten haar het lentebezoek, stalen het hart van mevrouw door hard te roepen over de prachtige inrichting van het huis en vooral over haar smaak en de fijne in-chique toiletten der juffrouw. Papa en mama vroegen of zij ook eens mochten komen en gaven het hun dochters niet toe in uitroepen van bewondering en verwondering.

De familie Van Oord mocht zich spoedig in de bijna uitsluitende vriendschap der Mengelaars verheugen; de majoor liet zich als vijfde man opnemen in het kaartkransje, dat weldra ook bij Mengelaar aan huis werd voortgezet. Mevrouw Van Oord lichtte haar nieuwe vriendin, zooals zij haar noemde, in over alle Leverdoncksche aangelegenheden; de meisjes waren of kwamen bij die lieve Euphémie.

Natuurlijk vaarden zij er wel bij; zij werden dikwijls ten eten gevraagd, en bleven nog vaker heel familiaar koffie drinken of soupeeren; en daar de Mengelaars er goed van leefden, lekker aten en dronken, zoo duurde het niet lang of de Leverdonckers maakten de boosaardige opmerking, dat de familie Van Oord dik werd van de kruimels, die van de tafel der Mengelaars vielen, want ze hadden er nog nooit zoo goed en welgedaan uitgezien als sedert den tijd, dat zij hun woning plat liepen.

Euphémie vond Sophie en Mimi eigenlijk een paar vervelende meisjes, maar zij wisten haar zoo handig te vleien en in haar zwak te tasten, dat zij zich weldra onmisbaar voor haar maakten en zij het geen dag uithield zonder haar gezelschap.

Vooral werd zij nooit moede haar over de familie op den. Hoogendonck te ondervragen; vroeger toen pa nog in dienst was, kwamen Sophie en Mimi alle jaren bij haar grootmoeder, die een der voornaamste dames van het plaatsje was, logeeren. Zij mochten dan op het buiten spelen met freule Laura en de jonkers. Jonker Leonard was altijd een bedaard, maar zeer ridderlijk knaapje geweest, zijn broer daarentegen was een echte wildzang en Sophie wist nog een akelige geschiedenis te vertellen, hoe hij haar eens van de wip had laten vallen, waarbij zij zich erg bezeerde en mevrouw haar zoo allerliefst had verzorgd. Zij konden nog zeer goed de kamers beschrijven met haar ouderwetsche, solide meubels, familieportretten en wapentropeeën.

‘En waarom kom jelui er nu niet meer?’ vroeg Euphémie.

‘Och, ik weet het zoo niet. Sedert grootmama dood is, schijnt de kennis afgestorven.’

De waarheid was, dat de oude mevrouw Van Oord arm stierf en haar zoon later geld geleend had van de douairière, dat hij nog altijd vergat terug te geven, waarom hij en zijn gezin liever de nabijheid der oude dame vermeden.

‘Weet je wel,’ zeide eens Mimi, ‘dat je veel op freule Laura lijkt, Euphémie?’

‘Kom!’ en haar witte wangen kregen een sterke kleur.

‘Niet waar Phie? Ma zei het ook, je zou bepaald denken dat Laura en Euphémie zusters waren, je bent natuurlijk veel jonger.’

‘En ook mooier!’

‘Ja, zeker! Jij ziet er ook gezonder uit, Laura had de tering, maar als jong meisje was zij toch zeer lief en fijn!’

Dien avond bekeek het ijdele kind zich nog eens extra in den spiegel en kwam tot de slotsom dat zij er toch zeer gedistingeerd uitzag en zelfs als barones een goed figuur zou maken.

Een anderen keer heette het weer:

‘De baron heeft gisteren toch zoo naar je gekeken, toen hij je tegenkwam. Zeker merkte hij ook dat je op zijn zusje geleek. 't Was opvallend, hé Mi?’

‘'t Kan mij niets schelen hoor!’ zei Euphémie met gemaakte onverschilligheid, ‘ik gelijk liever op een mooie naaister dan op een leelijke barones.’

‘Maar ze was niet leelijk, zoo in-gedistingeerd. Als zij eens hier op het concert kwam zou men zeggen een lelie tusschen boerenrozen.’

Intusschen naderde de groote dag voor het weldadigheidsconcert, waarop Euphémie zich zou laten hooren; sedert dagen en weken waren de dwaze dochter en haar nog dwazer moeder in de weer om voor haar toilet te zorgen; er werden verscheidene reizen gedaan naar Amsterdam om een prachtig costuum bij Hirsch te bestellen, om te passen en in ontvangst te nemen.

Het woord ‘lelie’ had zich in Euphémie's geest vastgezet en zij was nu besloten als een witte lelie op te treden; haar japon werd dus smetteloos wit, bestudeerd eenvoudig, maar zeer kostbaar, juist door dien eenvoud.

Mevrouw Mengelaar had zich een paars fluweelen costuum gekocht, waarin haar vuurrood hoofd als het ware geperst omhoog stak, rijk met kanten en gitten versierd, evenveel opgeschikt als de jurk van haar dochter eenvoudig was. Sophie en Mimi hadden mee mogen gaan naar Amsterdam en maakten er een prettig dagje van; haar overdreven vleierijen werden beloond met een paar lieve japonnetjes, van veel minder qualiteit echter dan die van de dames Mengelaar.

Zij waren uitbundig in haar dankbetuigingen en in haar lof op die lieve, goeie mevrouw en die engel van een Euphémie; niets deed vermoeden dat zij 's avonds bij haar moeder teruggekeerd minachtend de stof ontrolden en zeiden:

‘'t Mocht wat, zulk goed. 't Kost nog het kant niet van de japon van die nuf. Zij zal er bespottelijk uitzien in dat wit.

‘Nu ja, zij zal nog een extra laag poeier op haar wangen leggen, anders ziet zij er uit als een vlieg uit de melk gedropen, want als je haar onopgemaakt ziet, dan heeft zij een kleur als gele was.’

‘Haar gouden tientjes zijn ook geel,’ zuchtte haar zuster, ‘'t is toch vreeselijk hard, dat zoo'n slagersdochter alles kan koopen wat haar hart begeert, en wij, dochters van een hoofdofficier, haar gehoorzame dienaressen moeten spelen.’

‘En als je dan denkt, hoe wij, toen pa te Utrecht in garnizoen was, bij hen ons vleesch lieten halen, en.... en....’

Zij verzweeg wijselijk hoe dikwijls zij om uitstel van betaling hadden moeten vragen.

‘Maar dat weten zij niet meer en 't is tegenwoordig de vraag niet meer, wat men is, maar wat men schijnt.’

‘Jongen, jongen! die wijn was zoo lekker en wat een heerlijk kalkoentje hadden zij den vorigen Zondag,’ zeide de vader, en genoot nog van de herinnering.

‘Maar baron Leonard bekoort zij toch niet, al doet zij er nog zooveel moeite voor,’ lachte Sophie.

‘Wat, zou zij daar idée op hebben?’

‘Wel zeker; zij en haar malloot van een moeder hebben niets anders in den zin dan de aandacht van den baron te trekken.’

‘Nu, dat is ook verloren moeite; op het concert zal hij toch niet komen en gisteren vertelde mij juffrouw Roodhart, dat hij reeds stil verloofd is met freule Van Dieteren in Den Haag.’

‘Nu mama, laat zij het maar niet hooren, want dan is zij in staat het heele concert er aan te geven, en dat zou toch jammer zijn.’

IV.

Het concert zou eindelijk beginnen.

Op de eerste rij zat Euphémie Mengelaar tusschen haar moeder en vriendinnen; haar hart klopte hoorbaar, zij durfde niet omkijken, ten einde te weten of degene, met wien haar gedachten onophoudelijk bezig waren, ook ia de zaal zou zijn.

Toen het eindelijk haar beurt was zich aan de piano te plaatsen en de directeur der vereeniging haar de trappen opleidde, had zij een gevoel of zij eigenlijk iets zeer dwaas en nutteloos deed, hij was er zeker niet.

Op de planken gekomen, boog zij even voor het publiek, dat er pleizier in had haar overdreven luid te applaudisseeren, en vertoonde nu haar toilet in volle schoonheid; alle oogen waren op haar gericht. Dames, die er verstand van hadden, vonden haar kleeding hoogst elegant, de eenvoudigen noemden de stof en de kant prachtig en degelijk, maar dat wit was belachelijk, als een bruid, of als een aanneemskind, zeiden zij, en over het algemeen vond men de moeder veel mooier gekleed in haar schitterend violet dan de dochter.

Euphémie bloosde door haar dikke laag poeder heen; want achter in de zaal had zij hem gevonden, dien zij zocht, Mr. Leonard Brenda baron van Hoogendonck; zij herkende dadelijk zijn gedistingeerde gestalte en zijn aristocratisch, door een blonden baard omringd gezicht.

Het was op dringend verzoek zijner moeder dat hij hier verscheen; zij had hem beduid dat hij zich niet zoo geheel mocht terugtrekken. Vooral met het oog op zijn toekomstige plannen, was het noodig dat men hem nu en dan eens zag en dat hij toonde deel te nemen aan de groote en kleine belangen der Leverdonckers; op zoo'n weldadigheidsconcert mocht hij niet ontbreken. Men zou het trots noemen, als hij zich zoo voortdurend afzonderde, en hij had het rechtvaardige van zijn moeders raad ingezien en was er gekomen.

Euphémie speelde met meer ijver en gloed dan zij zou hebben aan den dag gelegd, als de baron niet onder haar toehoorders had behoord; zij zat zegevierend voor het instrument, boog zich bevallig nu eens voorover, dan weer links en rechts over de toetsen, zij sloeg met kracht haar forto's aan en legde een wereld van sentimentaliteit in haar andantes; zij vloog met de vingers over de toetsen, bij de loopjes hield zij de hand nog even uitgespreid als zij rusten moest en begon dan met nieuw vuur een ander tempo.

Zij had het stuk flink ingestudeerd en bracht het er goed af, er werd dan ook oorverdoovend geapplaudisseerd, toen zij gedaan had, en ook bis geroepen, maar zij liet zich niet verleiden; zij bedankte met een sierlijke buiging, nam hetbouquet in ontvangst en merkte intusschen zeer goed op dat ook de baron zeer gewetensvol mede in de handen klapte.

Op haar plaats teruggekeerd hoorde zij als in de verte de opgeruimde loftuitingen van Sophie en Mimi en beider moeder.

‘Wat 'n tonatie! Wat 'n accuratesse!

Je hebt je zelf overtroffen, lieveling!

Zonde, mevrouw Mengelaar, dat zij zoo'n talent niet ontwikkeld heeft. Zij had naar het conservatoire moeten gaan.’

(*Wordt vervolgd.*)

Hoe Jan aan zijn vrouw kwam.
Humoreske door J.R. van der Lans.
(*Slot.*)

Den anderen dag, na kerktijd, zat hij bij zijn tante op de koffie.

'Wel Jan,' riep het goede mensch, terwijl zij netjes een paar sneetjes zoetekoek afsneed, 'wat doet het me plezier, dat je gekomen ben; ik was al bang, dat je soms verhinderd zou zijn. En vertel me nu eens, hoe heb je 't gemaakt op de reis.'

'O, een reis van Pieter Spa, tante. Verbeeld u, ik kwam net op het nippertje aan den trein, en daar er geen plaats tweede klas meer open was, kreeg ik een coupé eerste voor mij alleen, een rook coupé nog wel. Dat valt mee, dacht ik, en ik wou het me natuurlijk nu maar eens heel lekker maken. Maar amper zit in op mijn gemak en wil een sigaar aansteken of daar gaat het portier open en komt er een dame ingestapt.....'

'Een lieve dame?'

ACHTERGEVEL VAN HET SEMINARIE HAGEVELD.

'Ja.'

'Bijzonder lief misschien?'

'Ja, om eerlijk te zijn, moet ik dat werkelijk zeggen, al was ze voor mij allesbehalve lief. Ze werd gevolgd door een stuk of vier kleine kleuters, plus een soort kinderjuffrouw met een hond in een mandje. Stel u voor wat een verrassing voor iemand, die er op vlast, op zijn gemak in zijn eentje een sigaar te kunnen rooken.'

VOORGEVEL VAN HET SEMINARIE HAGEVELD.

‘Nu maar, je had als schadeloosstelling toch een lieve dame tegenover je en kon tot tijdkorting een praatje aanknoopen.’

‘Een praatje aanknoopen! Ze keek me niet eens aan. Eerst werd de hond uit zijn mand verlost en aangehaald als een kind.’

‘Had je soms gewild dat ze jou aangehaald had?’

‘Ze had me toch minstens wel eens kunnen aankijken. Maar ze scheen me geen blik waardig te keuren en babbelde en gichelde binnensmonds met de juffrouw of ze mij voor den gek hield. Ik heb er geen woord van verstaan, dan alleen, bij het uitstappen, een opmerking van de juf, dat mevrouw het niet trof, want dat ze met regen thuis kwam net als ze met regen was uitgegaan.’

‘Dus je ben dan tot Amsterdam met dat gezelschap blijven zitten! Je had toch onderweg ergens kunnen overstappen.’

‘Dat was ik ook van plan; maar een van die ondeugende bengels, die me den heelen tijd al tegen mijn schenen had zitten te schoppen en op mijn teenen te trappen, was op mijn knie in slaap gevallen, en snurkte zoo lekker, dat ik het niet over mijn gemoed kon krijgen, hem te storen. Op het laatst sliepen ze allemaal.’

‘De lieve dame ook?’

‘Ja, zonder zich in het minst voor mij te geneeren; ze nam niet meer notitie van me dan of ik haar schoenenpoetser geweest was.’

‘En dat trok meneer zich aan! Maar 't lijkt wel of je verliefd op haar was!’

‘Dat mocht ik immers niet, tante! U heeft me toch geschreven, dat u een vrouw voor me had opgezocht, en heb ik u niet plechtig beloofd, dat ik de eerste de beste, die u mij zou aanwijzen, blindelings trouwen zou? Waarvoor kwam ik anders naar Amsterdam? En daarbij, de dame in quaestie, daar was toch zeker geen kijk op, ze had vier kinderen en zal dus ook wel een man hebben; maar anders....’

‘Wat maar?’

‘Nu, laat ik het u maar rechtuit zeggen, tante: u zal er toch niet boos om worden. Ik twijfel er geen oogenblik aan, of de vrouw, die u voor me bestemd heeft, is de beste, de braafste, de geschiktste, die er leeft, maar de mooiste is ze zeker niet; die heb ik gisterenavond gezien.’

De oude dame lachte witjes, stond van haar stoel op en schoof de portière van de portebrisée open.

Haar neef kon zijn oogen niet gelooven; daar stond de dame uit de coupé, maar nu zonder volle en met een licht blosje van verlegenheid, dat haar niet leelijker maakte.

‘Kijk, was je daar?’ riep tante, zich aanstellend of ze bijzonder verrast was. ‘Kom binnen, we hadden het juist over jou ... - Nou, neef,’ ging ze tot Jan voort, ‘zeg nu of ik, niet enkel de beste en braafste, maar ook de mooiste weet te kiezen. Hier is ze. Ze stelt evenveel vertrouwen in mij als jij, maar vóór ze toehapte, wou ze je toch eerst eens van nabij leeren kennen. Daaraan heb je 't te wijten dat je door zoo'n karavaan in je rookcoupé werd overvallen. Dat was afgesproken werk met een dame van mijn kennis, die jij voor een gouvernante hebt aangezien en die de moeder is van die vier ondeugende kinderen. Het schijnt dat het examen, dat je gisterenavond hebt ondergaan, tot je voordeel is afgeloopen. Vooreerst heb je je sigaar opgeofferd zonder er over te pruttelen, ten tweede heb je den hond niet getrapt, en ten derde ben je allerliefst geweest voor de kinderen. Mevrouw hier is weduwe en heeft geen kinderen, maar niets belet te hopen dat zij er nog een huis vol krijgt....’

‘Tante, tante, wat ben je toch een juweel van een mensch!’ viel neef haar in de rede. ‘Ik heb aan haar gezegd,’ ging de goede oude vrouw voort, ‘en ik zeg het nu aan jou, dat jullie voor mekander gemaakt zijt. Nu, kinderen, weest gelukkig.’

[Nummer 4]

Een visitekaartje.
Door Mathilde.
(*Vervolg.*)

Och, ik zeg maar 't moet liefhebberij blijven,' antwoordde de moeder met gemaakte bescheidenheid, 'van jongs af heeft zij zoo'n verbazenden aanleg gehad, maar zij hoeft het gelukkig niet te doen voor het brood en voor plezier doet ze het mooi genoeg. 't Heeft ons toch al een massa geld gekost, drie gulden per les eens in de week.'

NA DEN STRIJD, NAAR DE SCHILDERIJ VAN H.R. REDER.

Euphémie beet zich op de lippen van ergernis. 'Mama,' zeide zij 's avonds voor het naar bed gaan, 'u moet u toch afwennen om bij alles wat de menschen prijzen te vertellen hoeveel het gekost heeft. Wat gaat het de lui aan en 't staat zoo echt parvenuachtig.'

Meer plezier deed het haar van haar vader te hooren, dat de notaris hem aan den baron had voorgesteld en deze hem een compliment maakte over het spel van zijn dochter.

'En wat zeide hij, pa? Weet u dat niet meer?'

'Wel dat het zoo mooi was. Anders zou hij mij toch ook niet durven zeggen. Ha, ha, ha!'

'Nu ja, maar in bijzonderheden. Zeide hij niet wat hem zoo meer dan iets anders had getroffen, deze of die passage? Herinnert u zich niet meer?'

'Neen, dat zei hij niet. Hij zei alleen maar dat....'

‘Nu wat dan?’

‘Ik weet het niet meer; 't was heel mooi en kunstig, dat heb ik er van onthouden, meer niet!’

‘Wat een mooie man is hij toch!’ riep mevrouw bewonderend uit. ‘Ik heb hem nu eens goed kunnen opnemen; hij is wel een hoofd grooter dan de andere heeren.’

Euphémie wenschte haar ouders goeden nacht en ging naar bed, niet ontevreden over haar avond.

‘En hoe hebt ge je geamuseerd?’ vroeg de douairière haar zoon, toen hij des avonds thuis kwam.

Hij lachte.

‘'t Mooiste van alles was de witte japon van de pianiste, mooier dan haar spel, want dat was zoo gemaniereerd, dat je er naar van werd.’

‘Wie was zij?’

‘De dochter van die lui, die in het huis van Turner wonen, een ex-vleeschhouwer of spekslager. De notaris heeft mij aan den ouden heer voorgesteld. 't Kan nooit kwaad, zeide hij. Ik geloof dat hij erg verheerlijkt was met de kennismaking.’

‘Ze moeten veel geld hebben, maar overigens erg parvenuachtig doen; de dames Roodhart hadden, toen zij 't laatst hier waren, er zoo druk over. De vader, zeiden zij, is een goede sukkel, maar de moeder en dochter doen vrij dwaas en bespottelijk ijdel; waarom zou ik kwaad spreken. Dat komt er van als men onder de menschen gaat; men ziet te veel hun zichtbare gebreken en ziet hun misschien zeer talrijke, maar onzichtbare deugden over het hoofd.

't Is toch heel aardig van het meisje, dat zij zich voor de armen liet hooren en zien.'

'Ik weet niet wat aardiger is, haar hameren op de piano of de verveling, die ik mij van avond heb opgelegd, om naar dat weldadigheidsconcert te luisteren. Was het nu maar heelemaal voor de armen geweest, dan zou er misschien iets natuurlijks in zijn, nu is het meestal eigenbelang. Ik heb gehoord dat nu eindelijk de oude heer zal bedanken. Dan begint de strijd en is mijn rust gedaan, moederlief!'

'Geen zegepraal zonder strijd. Wat helpen al je studies, Leo, als je de menschheid er niet van laat profiteeren? Wij hebben tegenwoordig mannen noodig van beginsel en karakter. Wat je tot nu toe hebt doorleefd, is nog maar een voorbereiding geweest; nu begint een nieuw leven voor je, als je met Hélène getrouwd zal zijn en je aan de belangen van je land en je volk wijdt.'

'Die lieve Hélène, ik zal haar schrijven en meteen een beschrijving geven van mijn avond. Wat een verschil, het eenvoudigste *Lied ohne Worte*, door haar gespeeld, of dat *Allegro con brio*, door die juffrouw in het wit afgerammeld.'

'Maar niet te veel spotten, hoor! Je weet dat Hélène een veel te goed hart heeft om daar plezier in te hebben.'

'Evenals u! Dat zij op u lijkt maakt haar onder duizend juist zoo lief in mijn oogen.'

Hij kuste zijn moeder goeden nacht en tot laat brandde er nog licht op zijn kamer.

V.

Een paar dagen later waren de dames Mengelaar naar Amsterdam om het een en ander aan de japonnen te laten veranderen. Ook mijnheer was mede gegaan en zij kwamen met den laatsten trein thuis, in bar, stormachtig weer, en niet in het beste humeur.

Allerlei kleinigheden waren haar tegengeloopen, alleen de vader was even opgeruimd en vroolijk als anders. In de huiskamer stond de tafel voor het avondeten gedekt, er lagen brieven en couranten, waarop Euphémie dadelijk nieuwsgierig aanviel.

Zij wilde het niet bekennen, maar zij vond toch wel dat het bezoek van Gijs Blankers nog al lang uitbleef; niet dat zij er naar verlangde, o neen, volstrekt niet, maar zij vond toch dat het niet vleiend voor haar was, dat hij er niet meer haast achter zette.

Met een onverschillig gezicht legde zij de weinig belangrijke post weer neer; van Blankers was er niets bij, brieven van haar halve zusters; een brierkaart van een leverancier, een circulaire, 't was de moeite niet waard, maar daar lag nog iets, een kaartje. Haastig nam zij dit op en haar wangen werden plotseling bijna even rood als die van haar moeder.

'Moe. - Pa! Kijkt u eens!' en zij vergat haar aangeleerde langzame, kwijnende maniertjes, 'wie er geweest is! 't Is toch fataal, juist dat wij niet thuis waren! Dat komt er van; ik wou ook vandaag niet gaan, maar ma had het zich in 't hoofd gezet en nu hebben wij 't mis geloopen zoo'n bezoek.'

'Maar wie is het dan toch?'

Zij drukte op de schel en antwoordde intusschen gejaagd en zenuwachtig, terwijl zij het kaartje haar vader in de hand duwde.

'Daar, lees u zelf!'

‘Waar is mijn bril?’ vroeg Mengelaar, in al zijn zakken zoekend, maar zijn vrouw trok hem het kaartje uit de hand en tuurde er ook op, doch haar oogen waren niet veel beter en zij kon het ook niet lezen.

‘Mr. Leonard baron Brenda van Hoogendonck,’ hijgde het meisje, geheel buiten zich zelt van ontroering en schrik.

Juist kwam de meid op het geschel binnen.

‘Sientje, wie is er geweest?’

‘Een heer, juffrouw!’

‘Die dit kaartje heeft afgegeven?’

‘Ja, juffrouw!’

‘Hoe zag die er uit?’

‘Dat weet ik niet, juffrouw.’

‘Dat weet je wel. Lang, blond?’

‘Ik geloof 't wel, juffrouw!’

‘En naar wie vroeg hij?’

‘Naar de familie.’

‘Naar de familie? Weet je dat zeker?’

‘Ja juffrouw? Hij vroeg: Is de familie thuis? en toen ik zei: Neen, die zijn naar Amsterdam, toen zeit-ie; Dat spijt me erg. Wil je de groeten doen aan mijnheer, mevrouw en de juffrouw? Vooral aan de juffrouw?’

Ademloos staarde Euphémie de meid aan. ‘Heeft hij dat gezegd?’

‘Ja, wis en waarachtig! Toen gaf hij dat kaartje en ging toen weer heen.’

‘En vroeg je niet of er iets van mijnheer zijn dienst was?’

‘Ja, maar mijnheer zei: neen niets, hij kwam alleen een visite maken aan de familie.’

‘En zei mijnheer niet of hij terugkwam?’

‘Neen, daar heeft hij niets van gezegd.’

‘'t Is goed, Sientje, je kunt gaan!’

‘Heb je van mijn leven! Heb je van mijn leven!’ herhaalde mevrouw telkens, terwijl haar dochter in stomme bewondering van het kaartje bleef verzonken zitten en er letter voor letter van scheen te spellen.

‘Wat zou dat beteekenen?’ vroeg zij na een poos, ‘wat dunkt u, mama?’

‘Wel, dat is nogal glad, dunkt mij. 't Beteekent dat de baron graag met ons in kennis zou komen, en dat hij naar de dames vraagt is een bewijs, dat hij niet alleen voor zich zelf komt om pa, maar voor de familie, en dat mevrouw zijn mama ook er op gesteld is, ons bij haar te zien.’

‘Dan moet papa er toch weer heen, vindt u niet?

Maar tegelijk bekroop haar een onaangenaam gevoel bij de gedachte, welk een treurig figuur die pa op den Hooogendonck zou maken en hoeveel hij door zijn onhandigheden daar bederven zou.

‘Och kom! Wat doe ik bij die grootheid? Dank je wel!’

‘Hoor eens man, dat is nu gekheid! Beleefd moet men altijd zijn en te meer als een deftige heer als die baron den eersten stap doet bij ons. 't Is stellig een heele eer en het zal die groote hanzen hier modes leeren, die ons met den nek aanzien en het de moeite niet waard achten ons een visite te maken. 't Komt door Fee.... door Euphémie haar spel. Ik heb je altijd gezegd, wat wij daaraan ten koste leggen is niet verloren. Jij pruttelde zoo dikwijls over die hooge rekening van den pianomeester, maar ik zei altijd: Dat, haalt zijn rente wel uit, en nu zie je hoe ik gelijk had.’

‘Maar vrouw, ik zie nog niets.’

‘Wacht maar! Je zult eens kijken. Dit is pas het begin.’

‘Ha, ha, ha!’ en nu klonk zijn lach wat spottend, ‘hoe die vrouwen zich allerlei dingen in het hoofd halen om een kaartje.’

‘Wij halen ons niets in het hoofd,’ zeide Euphémie knorrig, ‘maar de burgerlijke beleefdheid moet men in acht nemen en als die baron zoo aardig is om ons een visite te maken, dan dient u er wel weer terug te komen.’

‘Doe jelui dat maar. Ik dank je. Met groote heeren is het slecht kersen eten. Ik houd daar niet van. Ga jelui maar je gang als je er plezier in hebt. Wablief?’

‘Nu ja, morgen is nog een dag om er over te praten.’

Den geheelen avond hadden zij het over niets anders dan over het merkwaardige bezoek, ten minste moeder en dochter; de vader liet de vrouwen praten en at den eenen boterham na den anderen op.

Mevrouw en Euphémie kwamen tot het vaste besluit, dat de baron eigenlijk ook uit naam van zijn moeder kwam. Deze had zeker gehoord dat Euphémie zooveel op haar overleden dochter geleek en de zoon had dit bevestigd; daarbij was haar spel zeker bijzonder in zijn smaak gevallen en wilde hij niet langer uitstellen, hun een bezoek te brengen.

Nu zou er niets gepaster zijn dan dat alle drie het bezoek terugbrachten; toevallig was het de volgende week de eerste Dinsdag, de ontvangstdag van mevrouw, dan konden zij er juist gevoeglijk naar toe gaan, dat was niet al te gauw en ook niet al te lang; neen, men kon niet anders handelen.

Dien nacht sloot Euphémie geen oog, maar zij treurde er niet om; wakend droomde zij de heerlijkste droomen. Alles was zoo duidelijk als men maar wenschen kon. Moeder en zoon waren hun eenzaam, treurig leven moede, zij verlangden naar wat jeugd en zonneschijn om zich heen. Euphémie in haar leliënschoonheid was den nog altijd om zijn zuster treurenden broeder verschenen als een visioen uit een andere wereld, als het evenbeeld zijner nooit vergeten Laura.

Reeds den volgenden morgen, misschien denzelfden avond had hij zijn moeder verteld, welk een sterken indruk hij van haar verschijning had ontvangen, en de douairière smachtte er dus naar, kennis met haar te maken, met eigen oogen te oordeelen over deze gelijkenis; bovendien had zij met vreugde gehoord van Euphémies buitengewoon muzikaal talent en dit deed haar nog meer verlangen naar haar gezelschap. Wie weet welke illusies zij zich niet maakte van een teruggevonden dochter, een lieve, hartelijke vrouw voor haar zoon, een meisje dat door lieftalligheid vergoedde wat haar aan geboorte ontbrak. Zij had haar zoon innig lief en zocht het eerst van alles zijn geluk; wanneer hij meende dat alleen te kunnen vinden naast het meisje van zijn keuze, dan zou zij over alles heenstappen en zelf de eerste stappen doen om haar hand voor hem te winnen.

En zij zond hem naar haar toe, nu zij zich niet bewegen kon; wat was dus billijker dan dat zij die achtenswaardige oude dame te gemoet kwam en haar de bewijzen gaf, dat zij met haar fijne kieschheid en teer vrouwelijk gevoel haar moederlijke bedoelingen had begrepen en zich gaarne er mede vereenigde?

Maar zij mocht niet alleen handelen; dat haar ouders natuurlijk er in gekend moesten worden, betreurde zij zeer. Haar moeder, dat was minder, die zou zij wel op de hoogte der omstandigheden weten te brengen, maar haar vader, die zou met zijn onverbeterlijk burgerlijke manieren alles in de war brengen.

Konden zij maar samen gaan! In haar groote ijdelheid was zij er zeker van, de oude vrouw onmiddellijk voor zich te winnen en een onuitwischbaren indruk op haar te maken. En dan wat een triomf!

Wat een dag vol genot als zij de verlovingsbrieven rond kon zenden, waarop men duidelijk lezen kon zijn prachtigen naam en daaronder ‘Euphémie Carolina Mengelaar’.

Het klonk toch nogal goed, niet al te plat na Leonard Brenda van Hoogendonck, maar later zou het nog mooier zijn: barones Euphémie Brenda van Hoogendonck. Zij herhaalde het drie, vier malen, neen, Mengelaar zou zij dan voorgoed laten rusten. Natuurlijk zou zij haar familie niet verloochenen, maar toch, toch moesten zij uit hun eigen begrijpen, dat zij als mevrouw Van Hoogendonck niet meer met hen op denzelfden voet kon omgaan dan als zij eens getrouwd was met Gijs Blankers.

Een medelijdend glimlachje gleed over haar lippen.

‘Gijs Blankers?’ Hoe had zij daar een oogenblik van te voren nog aan kunnen denken; nu voelde zij zich meters hoog verheven boven hem en zijn kruidenierswinkeltje.

Wat zouden zij toch zeggen hier in Leverdonck en ginds in Utrecht? Hoe heel anders werd zij gewaardeerd dan door hen! Wat zou men haar benijden! Ja zeker, uitlachen ook, maar wat kon haar dat schelen; het kwam toch maar voort uit slecht verborgen afgunst. De stad zou leegloopen als zij trouwde; haar bruidsjapon bestelde zij bij Hirsch of bij Stuttmann, maar zij zou haar aanstaande moeder uit de staaltjes laten kiezen. O, zij was van plan zulk een gedweeë, bescheiden model-schoondochter te worden; in alles zou zij den raad der oude dame opvolgen. Zij moest haar raden behoorlijk en volgens haar stand op te treden, maar waar dacht zij ook aan? O ja! haar bruiloft! Neen, haar halve broers en zusters, die slagers-, bakkers- en gruttersvrouwen inviteerde zij niet. Vader en moeder, dat was meer dan voldoende.

't Zou een dejeuner dinatorie wezen, meer niet, en dan gingen zij hun huwelijksreis maken.

Natuurlijk naar Parijs! Verrukkelijk, de Bon Marché en Louvre magazijnen zien, wat een pret, en dan misschien naar Italië, Algiers, dat hoorde er zoo bij en 't zou heerlijk zijn ook, vooral om er van te vertellen bij haar thuiskomst.

Het dwaze kind was geheel in het tooverland verdwaald geraakt; eindelijk tegen den morgen viel zij in een onrustigen slaap, waarin zij allerlei onmogelijke dingen droomde: o.a. de slagerij van haar vader, waarin de baron rondliep in een fluweelen pak met een bebloeden voorschoot om en een groot hakmes in de hand, maar wat hij wilde gaan hakken, dat was geen vleesch, maar niets dan een hoop visitekaartjes.

VI.

Zoodra zij het den volgenden morgen gevoeglijk doen kon, stapte Euphémie naar de meisjes Van Oord. Het kostbare kaartje had zij bij zich en haar eerste woord was:

'Raad eens, wie ons gisteren een visite maakte.'

De meisjes putten zich vergeefs uit en triomfantelijk legde zij haar het kaartje voor. Als het kon waren Sophie en Mimi nog meer uil het veld geslagen dan zij den vorigen avond.

'Maar dat is toch niet waar!' riepen zij uit.

'Wel zeker! Hij heeft het ons zelf gebracht.'

'Je houdt ons voor den gek! De baron komt nergens.'

Euphémies oogen straalden van trots.

'Nu, je ziet dat hij bij ons wèl komt.'

'Dan moest hij zeker je pa spreken.'

'Neen, hij kwam de familie een visite brengen, dat heeft hij Sientje uitdrukkelijk gezegd.'

'Dan doet hij 't zeker ook met bedoelingen.'

'Wees nu zoo dwaas niet!' zei Euphémie op gemaakt onverschilligen toon, 'wie denkt nu dadelijk aan bedoelingen als een jongmensch je een bezoek brengt? Ik ben een wonderlijk mensch, maar ik denk nu nooit aan zoo iets.'

'Och kom!'

De meisjes keken haar ongeloovig glimlachend aan.

'Ik zou er ook niet den minsten ophef van maken,' ging zij voort, 'als wij niet in onzekerheid waren hoe nu te handelen. Ik vind dat wij moeten wachten totdat de baron zijn bezoek herhaalt. Misschien ben ik in dit opzicht wat al te teruggetrokken, maar ik heb tot principe, mij altijd te laten zoeken.'

En trotsch wierp zij haar hoofd achterover en trok een zeer fier, verachtelijk mondje.

'Ja, dat vind ik ook,' meende Sophie.

'Neen,' verklaarde Mimi, 'ik denk dat de eer, die de baron jelui doet, zoo iets à part is, zoo iets, iets - ik zou haast zeggen ongehoords - dat jelui van je kant ook wel iets mogen doen om hem tegemoet te komen.'

'Ja, dat zegt mama ook! Zij beweert dat de baron alleen gekomen is op verzoek van de douairière.'

'Alleen - alleen - dat is wat sterk gezegd.'

‘Nu ja, met weten van zijn moeder en dat in zijn opzettelijk vragen naar de familie opgesloten ligt, dat niet alleen hij, maar ook zij de kennismaking wenscht, en dat zij zeker mee was gekomen als zij uitging.’

‘Dat kan wel wezen, als je het nu maar zeker weet.’

‘In elk geval vind ik dat je pa terug moet gaan.’

‘Zoo, dunkt je dat?’

‘Wel zeker, dat spreekt, dat vereischen de eerste regels der beleefdheid.’

‘Dus wij niet, dat vind je toch ook?’

‘Ik weet het niet, ik zou denken dat het voldoende was als je pa er heenging; als dan werkelijk de douairière gesteld is, met je ma en jou kennis te maken, dan zal zij het wel zeggen. Dat bedoelde je toch ook?’

‘Ja zeker!’

Maar Euphémie was niet tevreden; zij wilde niets liever dan dat de vriendinnen haar ongelijk en mama gelijk zouden geven. Misschien merkte Mimi het wel, ten minste zij begon weer:

‘Ik weet het toch niet, of het wel voldoende zou zijn; de baron is meer dan de helft jelui te gemoet gekomen, zacht dat je dan ook een paar stappen doet om het hem te vergemakkelijken. Misschien zal het je later spijten als je te stijf bent geweest.’

‘Beter te stijf dan te indringend.’

‘Maar dit is niet indringend. Wanneer is het ook de receptiedag van de oude mevrouw? De hoeveelste is het vandaag?’

‘De 28e.’

‘Nu dan is het Dinsdag juist. Wat is er nu tegen, dat je met je ma er Dinsdag naar toe gaat? De familie van Zus, die niet eens een bezoek kreeg van mijnheer, is er ook op een receptiedag heen geweest en nu komen zij er nog gedurig. Niemand kan verwachten van zoo'n ziekelijke oude dame, dat zij 't eerst bezoeken gaat brengen aan vreemde menschen.’

‘Maar dat was wat anders, dat waren oude lui, die hadden geen dochter.’

Toch liet Euphémie zich overhalen tot hetgeen zij zelf zoo vurig wenschte. Mimi en Sophie en later haar beider moeder wisten haar te overtuigen, dat het haar plicht was, den volgenden Dinsdag haar ouders te vergezellen op een bezoek naar den Hoogendonck, en dus kon Euphémie thuis gekomen met een gerust geweten aan haar moeder zeggen:

‘Mevrouw Van Oord en de meisjes vonden ook dat wij niets anders konden doen dan de douairière een visite te maken.’

‘Dat heb ik altijd gezegd,’ verzekerde mevrouw, wij kunnen niet anders, maar dan moeten wij er heen rijden en ook er netjes uitzien.’

Daar had Euphémie niets tegen en de eerstvolgende dagen gingen voorbij in voorbereidingen tot het gewichtige bezoek. Het meisje bedacht een nieuw kapsel, deed een nieuwe garneering om haar wintermantel, versierde haar mofje met viooltjes en studeerde zelfs een nieuw stukje, dat op veel effect berekend was, in op de piano; men kon nooit weten of mevrouw niet gesteld was op een proef van haar talent. Den heelen dag werd over niets anders gepraat dan over die gewichtige gebeurtenis; de meisjes Van Oord waren bij de Mengelaars dezer dagen of zij kwamen er.

Nu was Euphémie werkelijk bij haar in de schatting gerezen; tot nu toe hadden zij altijd min of meer het idee gehad dat zij de slagersdochter een eer bewezen door met haar om te willen gaan; nu echter begonnen zij tegen haar op te zien. In haar leege, met allerlei ijdele dingen vervulde hersentjes kon het niet anders, of zij gaven aan het door een visitekaartje vertolkte bezoek van den baron slechts één enkele uitlegging.

Hij had het oog op Euphémie laten vallen; haar uiterlijk en haar geest moesten op hem indruk gemaakt hebben, en als hij dat vond, dan waren zij zeker ook wel de aandacht waard, en voor 't eerst zagen zij met meer dan uiterlijke waardeering haar zoogenaamde vriendin aan.

'Men moet erkennen dat zij er wel gedistingeerd uitziet,' zeiden zij tot elkander. 'Zij lijkt niets op haar ouders.'

'Op haar vader, neen! maar haar moeder heeft een heel goed gezicht, al is zij door het goede leven wat te dik geworden; maar zij heeft kleine handen en voeten en mooie oogen.'

'O ja, als zij zich maar wat stemmiger kleedde. Op het concert en op een afstand zag Euphémie er bepaald goed uit, juist omdat zij zoo in-eenvoudig was.'

'En zij speelde ook met veel gevoel en zekerheid.'

'Maar zou je denken, ... alsdat de baron idée op haar zou gekregen hebben, als zij even arm was geweest als....'

'Wij bijvoorbeeld. Ze zeggen dat de Brenda's fameuze slagen hebben gehad in den laatsten tijd.'

'En de Mengelaars zitten er dik in en aan het geld ruikt men niets van vet en reuzel.'

''t Was toch een verschrikkelijke mésalliance voor baron Leonard met een vleeschhouwersdochter. In wat voor familie kwam hij dan verbeeld je.'

'Ja, maar als hij van haar houdt. Zij is toch een fatsoenlijk meisje, daar niets op te zeggen valt en zeer rijk op den koop toe.'

'Voor mijn part trouwde hij maar met haar. Ik zou 't zoo onaardig niet vinden, als wij weer in en uit het kasteel mochten gaan en 's zomers met haar rijden of 's winters arren.'

'Maak je maar geen illusiën; zij zijn nog niet getrouwd, en is zij eenmaal barones, dan trekt zij haar neus voor ons op en zoekt deftiger kennissen.'

'Zou de oude mevrouw het goedkeuren? Verbeeld je, dat zij er niets van afwist en niet begreep waaraan zij dat bezoek te danken had!'

'Nu ja, kwaad kan het nooit, en 't spijt me niet Euphémie dat aangeraden te hebben. 't Zal hem leeren recht door zee te gaan, als hij werkelijk ernstige plannen heeft.'

De meisjes Van Oord en haar moeder hadden besloten, niets van wat haar ziel zoo in beroering bracht ter kennis te brengen van haar man en vader; zij wisten dat hij de bijna uitsluitend aan vrouwen toegeschreven eigenschap bezat van niets voor zich te houden; altijd was de ex-majoor op jacht naar nieuwtjes. Kwam hij in de sociëteit, dan was het zijn eerste werk, alles, wat hij van vrouw en dochters gehoord had, dadelijk aan de vrienden te vertellen, die op echt mannelijke wijze dit weer in hun eigen huishouden overbrachten en dus oorzaak waren dat het nieuwtje in minder dan geen tijd links en rechts verspreid raakte.

Waarom zij het eigenlijk liever niet ruchtbaar hadden, dat de Mengelaars zulk een beleefdheid mochten ondervinden van den baron, wisten zij zelf misschien niet eens te zeggen; wellicht gunden zij de beste vrienden niet heelemaal zulk een overgroote eer, misschien ook vreesden zij dat het uit kon komen wie 't praatje verspreidde, en daarvoor waren zij te veel gesteld op de goede stemming van den baron en zijn moeder te hunnen opzichte.

Hoe 't ook zij, niemand in de stad kreeg iets van het opzienbarend feit te hooren in de dagen, verloopende tusschen het afgeven van het visitekaartje en het terugbrengen van het bezoek door de familie Mengelaar.

'Gelukkig dat wij maar niets van het stille engagement van den baron aan Euphémie verteld hebben,' zeiden de meisjes.

‘Er schijnt niets van aan geweest te zijn.’

‘Of 't is af en krijgt onze Feem niets dan een gebroken hart, waarvoor haar gouden tientjes het beste plakmiddel zijn.’

‘Daarom zal mama het ook wel goed vinden.’

‘Of er in berusten.’

Zoo kwam er dus geen einde aan de onderstellingen en beschouwingen over die belangrijke wereldgebeurtenis, het vinden van een kaartje door een thuis komende familie. De Van Oords waren er misschien even vol van als de belanghebbenden zelf.

Euphémie sliep bijna niet en at nog minder, alleen in afwachting van den grooten dag, dat zij haar vurigste verlangen zou vervuld zien om Hoogendonck te betreden. Eén ding alleen maakte haar ongerust, hoe haar vader zich zou houden; zij kon kippenvel krijgen bij de gedachte hoe hij in tegenwoordigheid der douairière zijn uitbundig ‘Ha ha ha!’ of zijn vervelend stopwoordje ‘Wablief? zou laten hooren.

Het toeval was haar echter gunstig; daags vóór den gewichtigen dag werd de oude heer Mengelaar zwaar verkouden en met een hartelijkheid, waaraan zijn dochter hem anders niet verwend had, dwong zij hem dien dag en den volgenden in bed te blijven, kamillenthee te drinken en het hoofd niet buiten de dekens te steken.

Toen het Dinsdagmorgen was, kon er geen sprake van zijn, dat pa meeging, maar men kon het bezoek toch niet uitstellen; het rijtuig werd dus besteld en reeds onmiddellijk na de koffie begonnen de dames met haar toilet.

(*Wordt vervolgd.*)

BIJENWOLVEN EN KREKELSPRINKHANEN, NAAR DE TEEKENING VAN F. SPECHT.

ORANJE TE WATERLOO (18 Juni 1815), NAAR DE SCHILDERIJ VAN A. VON RÖSZLER.

Oranje te Waterloo.

Tachtig jaren zijn voorbijgegaan sedert door den slag bij Waterloo het pas bevrijde Europa voor een nieuwe overheersching door Napoleon werd bewaard. Slechts enkelen zijn meer in leven, die aan deze reuzenworsteling hebben deelgenomen, doch de herinnering daaraan zal ook met deze laatste veteranen niet verdwijnen. Het minst wel in Nederland, dat, ternauwernood uit de slavernij van den tiran verlost, met heldenmoed in de eerste gelederen streed, als altijd in de ure des gevaars geleid en voorgegaan door Oranje.

Nu wij den tachtigsten gedenkdag van den onvergetelijken slag vieren, zullen allen ongetwijfeld met genoegen de gravure beschouwen, waarop de latere koning Willem II is voorgesteld, zijn troepen aanvurende, en nogmaals in het kort het verhaal der gebeurtenissen uit dien tijd vernemen.

Terwijl de gezanten der Mogendheden op het congres te Weenen bijeen waren om over het lot van Europa te beraadslagen, klonk plotseling de schrikmare, dat Napoleon te Cannes geland was en in ijlmarschen op de Fransche hoofdstad aanrukte. Bij zijn nadering week koning Lodewijk XVIII naar Gent, en onder het gejuich der bevolking hield de geduchte Corsicaan zijn zegevierenden intocht binnen Parijs, omstuwd door de troepen, die tegen hem waren afgezonden, maar zijn zijde hadden gekozen.

Onmiddellijk werd te Weenen tot een groote coalitie tegen den overweldiger besloten, die, maar tevergeefs, door het aanbieden van vredesvoorslagen gepoogd had, zich in het bezit van het zonder slag of stoot heroverde rijk te handhaven. Het zwaard moest beslissen en nu was er Napoleon alles aan gelegen, door een stouten aanval dien der bondgenooten te voorkomen.

Doch dezen waren op hun hoede en daar zij wel begrepen, dat België het tooneel van den oorlog zou worden, hadden zij er hun troepenmacht samengetrokken. De Pruisen, 117,000 man sterk onder Blücher, namen stelling tusschen Luik, Hoei, Charleroi en Dinant, met Namen als hoofdpunt. De Engelschen, Hannoveranen, Brunswijkers en Nederlanders, ter sterkte van 91.000 man, stonden onder het opperbevel van den hertog van Wellington. Prins Willem van Oranje, de latere koning Willem II, kreeg het commando over de eerste afdeeling van het Engelsch-Nederlandsche leger, en zijn broeder Frederik werd, aan het hoofd van 10000 man, onder de bevelen gesteld van den Engelschen generaal lord Hill. Van Bergen en Brussel tot Ath en Oudenaarde hielden deze troepen België bezet, zoodat de geallieerden in voortreffelijk uitgekozen stellingen meester waren van het heele land.

Wellington was evenwel van meening, dat Napoleon niet zoo spoedig in staat zou zijn, aan het hoofd van een strijdvaardig leger de grenzen over te trekken, en bij hem was reeds het plan gerijpt, den keizer in zijn eigen land te gaan aantasten. Doch hoe onzacht zou hij uit deze gerustheid worden opgeschrikt! Den 15en Juni was hij met zijn hoofdofficieren op een bal, door de hertogin van Richmond te Brussel gegeven. Niemand vermoedde op dat oogenblik, dat Napoleon met zijn ongeëvenaarde voortvarendheid aan het hoofd van 130.000 man in de Nederlanden was gevallen en het sterke Charleroi reeds tot de overgave had gedwongen.

Ondertusschen heerschte op het bal te Brussel uitgelaten vroolijkheid; de muziek deed haar welluidende tonen hooren en op haar maat trippelden honderden voeten

over den vloer der balzaal of het een bruiloftspartij gold. Maar plotseling weerklonk - zooals lord Byron in zijn *The Eve of Waterloo* zoo dichterlijk zegt - een diep geluid als het geklep der doodsklok. Doch niemand gaf er acht op; het was slechts de wind of een kar, die over de straatsteenen rolde, en men ging voort met dansen. Maar opnieuw deed zich dat geluid hooren, van meer nabij, duidelijker en ontzettender dan te voren:

> But, hark! - that heavy sound breaks in once more,
> As if the clouds its echo would repeat,
> And nearer, clearer, deadlier than before!
> Arm! Arm! it is - it is - the cannon's opening roar![1)]

En inderdaad, dreigend deed zich het Fransche geschut hooren, dat schrik en angst stortte in het hart van duizenden. Doch de hertog van Wellington verloor geen oogenblik zijn tegenwoordigheid van geest. Kalm gaf hij zijn bevelen, in weinige oogenblikken waren de straten van Brussel vol gewapenden, voertuigen en kanonnen, en in den vroegen morgen van den 16en Juni was alles op weg naar het oorlogstooneel. De prins van Oranje, die mede op het bal tegenwoordig was, stond al om zes uur aan den viersprong Quatre-Bras, het punt, waar de groote wegen van Nijvel naar Namen en van Brussel naar Charleroi elkaar kruisen, en waar de heldhaftige jongeling den eersten aanval van den vijand zou hebben te doorstaan.

Napoleons plan toch was het, de Pruisische en Engelsche legers achtereenvolgens te overvallen, en daarom was het zijn eerste zorg, hun vereeniging te beletten. Te dien einde zond hij maarschalk Grouchy naar Sombref, om Blücher den weg te versperren, en maarschalk Ney, *le brave des braves*, naar Quatre-Bras. Maar hier stuitte de dapperste der dapperen, de in den krijg vergrijsde veldoverste, op een legerhoofd, die, bijna nog een kind in jaren, den moed van Maurits en het beleid van Frederik Hendrik scheen te hebben geërfd. Een prins uit het huis van Oranje doorstond onverschrokken uren lang den schok der Fransche keurbenden, en al moesten de Nederlanders ten slotte voor de overmacht terugtrekken, hun volharding had bewerkt, dat de vijand zoo lang was opgehouden, tot de Engelschen ter versterking waren aangekomen. Het Fransche voetvolk onder Ney, de ruiterij onder Kellerman verrichtten wonderen van dapperheid, maar telkens kwamen versche brigades Engelschen en Hannoveranen de uitgeputte troepen versterken, en om tien uur des avonds gaven de Franschen den strijd op en trokken terug.

Hoe geheel anders zou waarschijnlijk de krijgskans gestaan hebben, indien Ney er in geslaagd was, Quatre-Bras te vermeesteren! Daar de Pruisische wapenen te Ligny waren te kort geschoten en Napoleon daar nog eenmaal - en voor het laatst - de zege behaalde, zou het hem niet moeilijk zijn gevallen, ook Wellington te verslaan, zonder het heldhaftig standhouden bij Quatres-Bras.

Den 17en Juni trok het Engelsch-Nederlandsche leger terug, ten einde een krachtiger stelling in te nemen en tevens minder ver van het Pruisische verwijderd te zijn. Blücher en Wellington spraken af, dat de laatste, indien Napoleon den 18en Juni den aanval niet waagde, hem den daaropvolgenden dag zou ondernemen, en de Pruisen hem dan met hun geheele strijdmacht zouden te hulp komen.

In het dorp Waterloo had de Engelsche bevelhebber zijn hoofdkwartier gevestigd, maar het gehucht Mont St. Jean was de sleutel der Engelsche positie, terwijl het centrum van het Fransche leger zich in de hoeve La Belle Alliance bevond. Het was

1) Maar luister! - dat diepe geluid dringt opnieuw door, alsof de wolken de echo daarvan wilden herhalen, en thans van dichterbij, duidelijker en ontzettender dan eerst. Te wapen! te wapen! het is het aanrollend gebulder van het kanon!

halftwaalf voor het eerste schot viel en de voor altijd gedenkwaardige slag een aanvang nam, door Da Costa in een paar forsche regels zoo krachtig geschetst:

> 't Uur, dat der volkren lot beslissen moet, is dáár!
> De honderdduizenden ontmoeten zich, en botsen.
> De Pruisen naadren en de Britten staan als rotsen.
> Maar de Adelaar bezielt zijn benden, dol van moed.
> Oranje leeft, maar op de velden stroomt zijn bloed!

Met hun oude onstuimigheid vielen de Franschen de stellingen van den vijand aan, maar Engelschen, Nederlanders en Hannoveranen wedijverden in moed en doodsverachting. Met de koelbloedigheid van zijn voorzaat, den stadhouder Willem III, reed de prins van Oranje, die het centrum aanvoerde, heen en weer, kalm zijn bevelen uitdeelend, van elken misslag zijner tegenstanders partij trekkend.

Doch de bondgenooten hadden het hard te verantwoorden, en nog altijd bleef de toegezegde hulp der Pruisen uit. Tot halfzeven had de slag reeds geduurd, zonder een beslissende uitkomst op te leveren. Niet minder dan 18000 man van Wellington's troepen waren buiten gevecht gesteld, en een bijna even groot getal waren naar Brussel geweken, waar zij de tijding eener volkomen nederlaag der geallieerden verspreidden. En nog altijd had Napoleon zijn keurkorps, de geduchte garde, niet in het vuur gebracht, daar hij het oogenblik daarvoor nog niet gekomen achtte.

Toch hielden Wellington, de prins van Oranje en de andere bevelhebbers stand, vertrouwend op het door Blücher gegeven woord. Eindelijk kwam de voorhoede onder Bülow opdagen, doch voorloopig kon zij van geen nut zijn, daar zij de handen vol had aan het Fransche legerkorps, dat Napoleon had afgezonden, om ze tegen te houden. Wel gelukte dit, maar te gelijker tijd begreep de keizer, dat zoo spoedig mogelijk een einde moest gemaakt worden aan den slag, vóór nieuwe Pruisische afdeelingen op het slagveld verschenen. Hij gaf daarom zijn garde, die zoo menigmaal de overwinning had beslist, bevel, in het vuur te komen.

Tegen den schok dezer veteranen niet bestand, deinsden de bondgenooten een oogenblik terug. De prins van Oranje, het gevaar ziende, rende alleen naar twee bataljons Nassauers toe, om hen tegen de Fransche batterijen te doen instormen, maar nauwelijks voor het front gekomen, stortte hij, door een geweerkogel in den linkerschouder getroffen, van het paard. Tevergeefs poogde hij zich weer in den zadel op te heffen; door bloedverlies bezwijmd, werd hij onder bedekking van slechts weinige scherpschutters naar het hoofdkwartier vervoerd.

Zoodra hun aanvoerder gevallen was, sloegen de Nassauers op de vlucht. De toestand van het centrum werd steeds hachelijker, terwijl de garde, altijd met het geweer in den arm, langzaam oprukte en reeds door haar verschijning alleen den schrik voor zich uit verspreidde. Wellington gaf nu de Engelsche garde onder Maitland last, tegen die van Napoleon op te rukken. Een oogenblik bracht zij verwarring in de Fransche gelederen, doch weldra sloeg zij zelf op de vlucht, toen de reserve der oude garde de jonge te hulp kwam.

Maar thans kwamen de Pruisen tot ontzet opdagen. Tegen dezen nieuwen vijand waren de afgematte Fransche soldaten niet bestand. Wel beproefde de garde nog een aanval, doch het moorddadig geweervuur der bondgenooten dreef, voor de eerste maal, ook haar op de vlucht. Toen de keizer de gedunde bataljons van zijn keurkorps zag terugkomen, sprak hij het historische woord uit: '*C'est fini*!'

Op alle punten begonnen de Franschen den terugtocht, die spoedig in een volslagen vlucht ontaardde. Napoleon, die weinige uren te voren zich van de overwinning zeker

had gewaand, werd door zijn legerhoofden van het slagveld gevoerd, en de laatste stralen der ondergaande zon begroetten de bondgenooten als overwinnaars.

Ter herinnering aan dezen slag werd door den prins van Oranje en het Nederlandsche volk een 60 meter hoog gedenkteeken in den vorm van een hunnebed ten zuidwesten van Mont St. Jean opgericht. Op dit hunnebed, de Leeuwenheuvel genoemd, verheft zich een zuil ter hoogte van 19 meter, die op zijn top den Nederlandschen leeuw draagt. Dichtbij den Leeuwenheuvel bevinden zich twee kleinere monumenten voor den Engelschen overste Gordon en de officieren van het Engelsch-Duitsche legioen. Verder heeft koning Frederik Willem III van Pruisen op acht mijlen zuid ten zuidoosten van Waterloo, tusschen de hoeve La Belle Alliance en het dorp Planchenois, een ijzeren gedenkteeken doen oprichten.

Onze pakkende gravure stelt het oogenblik voor, waarop de erfprins van Oranje bij den

aanval der garde voor het front der Nassausche troepen springt, om ze door woord en voorbeeld aan te vuren. Prins Willem van Nassau, de vader van den tegenwoordigen groothertog van Luxemburg, zinkt gewond van het paard, en een oogenblik later zal ook de heldhaftige afstammeling der Oranjes door een geweerkogel buiten gevecht gesteld worden.

De schilderij, waarnaar onze gravure vervaardigd is, werd door een aantal oude Nassausche officieren en families aangekocht en den erfgroothertog Willem van Luxemburg als huwelijksgeschenk aangeboden. Zij bevindt zich thans op het slot Walferdingen bij Luxemburg.

Bij de Platen.

Na den strijd. -

De herdenking der bloedige worsteling van Waterloo in dit nummer geeft een treffende actualiteit aan deze schilderij van den Duitschen meester, die in dat aangrijpend tafereel al het gruwzame van den oorlog heeft willen samenvatten. De lijken der gevallenen op den voorgrond, de platgeschoten huizen der verwoeste vesting en op den achtergrond het brandende dorp, - dit alles zegt reeds bij den eersten aanblik wat de kunstenaar heeft willen uitdrukken.

Van pijn ineenkrimpend tegen den stadsmuur geleund, ziet een zwaar verwonde krijger angstig om hulp uit, die hem misschien spoedig geworden zal van.... den dood, als die hem uit zijn lijden helpt. Links op de schilderij slaat de rook met dikke wolken uit de brandende stad, terwijl de op den voorgrond zichtbare huizen in lichte laaie staan. Het beeld der verwoesting wordt nog verder uitgewerkt door het rechts op den achtergrond brandende dorp en de daarover hangende, van rossen vuurgloed getinte lucht. Over de besneeuwde vlakte, waaruit de wilgeboomen hun takken als klagend uitgestrekte armen omhoogsteken, werpt de maan haar zacht schijnsel, ten deele door de zwarte rookwolken onderschept. Dat stille licht spreidt een waas van diepen weemoed over het schrikkelijk tooneel, dat ons duidelijker dan lange beschrijvingen in woorden de vreeselijke gevolgen van den oorlog maalt.

Bijenwolven en krekelsprinkhanen. -

Het tooneel uit de dierenwereld, op blz. 28 afgebeeld, verplaatst ons in het gebied van den noordelijken rand der Algerijnsche Sahara, - dáár, waar uit de dorre wildernis enkele kale bergketenen, de laatste uitloopers van den grooten Atlas, als eilanden uit een waterlooze zee omhoog steken.

Het talrijkst van alle diersoorten zijn hier de insecten vertegenwoordigd en wel ten deele door bijzonder opvallende en merkwaardige vormen.

Een zeer zeldzaam en eerst in den laatsten tijd nauwkeurig waargenomen dier is de zoogenaamde krekelsprinkhaan, een met zwarte of roode puntjes geteekend insect. In niets herinnert dit schijnbaar onbeholpen wezen aan onze vlugge springertjes. Op den dikken kop met de dunne, lange voelhorens volgt een zonderling gevormd, met

stekels gewapend borststuk. Het achterlijf is dik rondachtig en als gepolijst zwart. Dikke pooten dragen het plompe, ongevleugelde lichaam.

Mannetjes en wijfjes zijn licht van elkaar te onderscheiden doordat de eerste nog een zweempje van vleugels hebben, die hun echter niet dienen om te vliegen of te springen, maar om een sjirpend geluid voort te brengen, waardoor zij de wijfjes tot zich lokken.

Het belangwekkendste van deze eigenaardige zespooters is echter de manier, waarop zij zich tegen vijandelijke aanvallen zoeken te verweren. Hun plomp lijf veroorlooft hun niet, zich door de vlucht te redden; daarentegen zijn ze met een wapen toegerust, dat elken vijand afschrikt - dat is hun eigen bloed.

Daar waar de twee eerste paren pooten aan het lichaam gehecht zijn, bevinden zich kleine, naar boven gerichte poriën, waaruit bij dreigend gevaar de groenachtige vloeistof in lange stralen wordt opgeworpen. Het beest kan uitstekend goed mikken en schijnt zich de bijtende werking van zijn wapen, dat zelfs op de hand blaren en ontsteking veroorzaakt, volkomen bewust te zijn.

De krekelsprinkhaan houdt zich bij voorkeur op tusschen de steenen van opgedroogde waterloopen, waar hij in de spleten tegen de felheid der zonnestralen beschut is.

In hetzelfde gebied, dat door dit allesbehalve aanvallige beestje bewoond wordt, vinden wij ook den mooisten vogel van heel Europa en het gebied der Middellandsche Zee sterk vertegenwoordigd. Het is de bijenvreter of bijenwolf, ook in ons vaderland volstrekt geen onbekende.

De pluimage van dit prachtige beest draagt bijna al de kleuren van den regenboog, zooals wij dat anders alleen bij vogels uit de tropische landen waarnemen.

Op den witten zoom vóór aan den kop volgt boven op den kop een fraai smaragdgroen, dat over nek en rug in sappig bruin overgaat en verderop weer een groene tint aanneemt.

Een lichtend geel siert de keel, terwijl vleugels, staart en buik verscheidene schakeeringen van groen tot zeeblauw vertoonen. Door het mooie roode oog loopt ook een groene streep met een zwarte lijn er onder.

De slanke vorm van den bijenwolf wordt nog vlugger door den dunnen licht gebogen snavel en de twee verlengde, sierlijk toegespitste middelste staartveeren.

Het voedsel van dit fraaie vogeltje bestaat in allerhande insecten, die het in de vlucht vangt. Hoe nuttig deze eenzijdige ontwikkeling van zijn smaak ook is, toch heeft de bijenhouder daar weinig mee op, daar de verbazende vraatzucht van den vogel soms al zijn bijenkorven ontvolkt, waaraan deze dan ook zijn minder vleienden naam van bijenwolf of bijendief te danken heeft.

De bijenvreter nestelt in recht toeloopende gaten, die soms een meter diep zijn en die bij tegen steile wanden of hooge oevers weet aan te brengen.

De teekenaar van ons tafereel heeft een aanval van bijenvreters op krekelsprinkhanen naar de natuur weergegeven en daarbij de houding, door de laatste ter verdediging aangenomen, goed doen uitkomen.

Bij het bovenste van de drie afgebeelde insecten herkent men de twee ter rechterzijde opspringende bloedstralen, die den aanvallers wel allen trek in krekelsprinkhanen benemen zullen.

Versche visch. -

Van trek gesproken, de versche visch, door het glundere visschers-meisje op onze laatste bladzijde te koop geboden, is wel geschikt om alle liefhebbers van het kostelijke zeebanket te doen watertanden. De blanke vette schollen lachen ons tegen uit de mand; de kleinere vischjes op het stalletje rollen van malsche vetheid over elkaar, en in den emmer wriemelen de nog levende kreeften.

Behalve goede waar is er nog wat anders noodig om de koopers te lokken, namelijk een vriendelijk gezicht, en daar laat het de jonge koopvrouw evenmin aan mankeeren. Met een gullen lach noodigt zij de voorbijgangers uit, haar waar wat nader te bekijken, overtuigd dat die verder genoeg voor zich zelve spreken zal.

Allerlei.

Het keukenpersoneel van den czaar. -

Alles wat op de keuken en de tafel van den czaar betrekking heeft, behoort tot het gebied van *monsieur* Krantz, een Elzasser van geboorte, die den titel van kamerfourier draagt. Deze heeft onder zich 4 keukenchefs, 24 koks, 34 lakeien, 18 onderlakeien, 54 buffetknechts, 2 keukenmeesters, 4 afdeeling-chefs, 24 eerste bedienden, 14 onderkoks, 20 koksjongens, 32 zilverknechts, 2 bakkermeesters, 2 pasteimeesters en 20 mindere bedienden.

Bij groote gala-maaltijden wordt het leger van den ‘kamerfourier’ nog aanzienlijk vermeerderd en bedraagt soms in 't geheel wel 1200 man.

Het baantje van *monsieur* Krantz wordt, al is het volstrekt geen sinecure, vorstelijk betaald. Het brengt hem jaarlijks aan salaris, provisie en verval niet minder op dan een kleine ton. Daarbij is zijn ambt in hooge eer aan het hof, daar de ‘kamerfourier’ zelfs het recht heeft, een degen te dragen.

Monsieur Krantz is, zooals wij zeiden, een Elzasser en maakte als soldaat in het 50e Fransche linie-regiment den Fransch-Duitschen oorlog mee. Ook zijn beide voorgangers waren Franschen, de eene, *monsieur* Béranger, leeft thans te Neuilly van zijn renten, de andere, *monsieur* Levasseur, slijt zijn ouden dag op zijn wijnberg Bouvray.

Een en ander over de week. -

De week is zoo oud als de wereld, mogen wij wel zeggen, want God zelf heeft ze ingesteld, toen Hij, na in zes dagen de aarde met al wat er op is geschapen te hebben, den zevenden dag rustte. En door alle veranderingen en verwisselingen, volksverhuizingen, omwentelingen en oorlogen, ja door alle verwarringen, welke de tijdrekeningen der verschillende volkeren hebben gesticht, heeft de week zich staande gehouden.

Naar de oudste Kerkvaders verzekeren, hebben alle volkeren der oudheid zich van de week bediend. Zeker is het, dat ze bij de Egyptenaren in gebruik was, nadat ze eerst een week van tien dagen hadden gehad. Van hen kwam ze tot de Romeinen, die oorspronkelijk bij tijdruimten van acht dagen rekenden, maar in de eerste eeuwen der christelijke tijdrekening ook tot de week van zeven dagen overgingen.

Bij de joden hadden de onderscheiden dagen der week geen afzonderlijken naam; alleen de Sabbath had een vaste beteekenis. In den Talmud worden de dagen zonder meer als de eerste, tweede, derde enz. na den Sabbath aangeduid. Ongetwijfeld hangt

het zevental der week en ook de benoeming der dagen met het aantal der aan de ouden bekende planeten samen. Als zoodanig golden behalve Mercurius, Venus, Mars, Jupiter en Saturnus ook Zon en Maan, terwijl Zondag de dag der zon, Maandag die der maan, Dinsdag die van Mars, Woensdag die van Mercurius, Donderdag die van Jupiter, Vrijdag die van Venus en Zaterdag die van Saturnus was.

De naam Dinsdag en nog meer de Engelsche benaming Tuesday wijst op de Noorsche mythologie, waarin Thus de god van den oorlog was, en evenzoo komt Donderdag van den naam, van den dondergod Thor, terwijl Woensdag als een samentrekking van Wodansdag moet beschouwd worden en Vrijdag zijn naam van de godin Freya heeft ontvangen.

De volgorde, waarin de namen der planeten aan de verschillende dagen zijn toegekend, is zeer merkwaardig, in zoover zij in geen rechtstreeksche betrekking tot den afstand, de lichtkracht of andere eigenschappen dier planten staat. De Romeinsche geschiedschrijver Dio Cassius heeft ons intusschen het geheim dier volgorde onthuld. Het bestaat hierin: Als men de planeten naar de volgorde van haar omlooptijd rangschikt en met degene begint, die den langsten heeft, krijgt men deze reeks: Saturnus, Jupiter, Mars, Zon, Venus, Mercurius, Maan.

Volgens het gebruik der Egyptenaren was elk der 24 uren van den dag aan een planeet gewijd, en de dag voerde den naam van die planeet, welke in het eerste uur van dien dag regeerde. Begint men nu het eerste uur van den eersten dag der week met de meest lichtgevende planeet, de zon, en telt men in bovenstaande volgorde verder, dan komt op het tweede uur Venus, op het derde Mercurius, op het vierde de maan, op het vijfde Saturnus en zoo verder tot op het 24e uur Mercurius. Het eerste uur van den tweeden dag behoort dan aan de maan, en daarvan heet die dag Maandag. Telt men nu weer door, dan valt het 24e uur van den tweeden dag op Jupiter en het eerste van den derden op Mars, waarnaar deze dag genoemd is. Gaat men op dezelfde wijs met de overige dagen der week te werk, dan krijgt men voor elk der planeten den dag, zooals boven is aangegeven.

Het is niet zelden van belang, den dag van een bepaalden datum te weten, en daarom zal wellicht menigeen met genoegen een middeltje leeren kennen, om dit gemakkelijk en zeker te weten te komen. Voor deze eeuw heeft een schrandere Duitscher tot dit doel een zeer eenvoudige methode aan de hand gedaan. Ze berust op het gebruik der beide volgende tabellen:

I.

Zondag	0
Maandag	1
Dinsdag	2
Woensdag	3
Donderdag	4
Vrijdag	5
Zaterdag	6

II.

Januari	2	Juli	1
Februari	5	Augustus	4
Maart	5	September	0
April	1	October	2
Mei	3	November	5
Juni	6	December	0

Om nu den dag van den een of anderen datum in het een of andere jaar van deze eeuw te berekenen, laat men het duizendtal en de honderden van het jaartal weg en deelt de tientallen en eenheden door 4, zonder op de rest acht te geven. De uitkomst voegt men bij de tientallen en eenheden van het jaartal, en hierbij telt men op het boven naast de maand staande getal en het cijfer van den dag der maand. Deelt men deze uitkomst door 7, dan geeft de rest den dag der week overeenkomstig tabel I.

VERSCHE VISCH, NAAR DE SCHILDRIJ VAN OTTO LINGNER.

Wil men b.v. weten op welken dag Kerstmis dit jaar valt, dan heeft men: 95: 4 = 23 (de rest komt niet in aanmerking); 23 + 95 = 118; hierbij 0 als getal der maand December en 25 als cijfer van den dag der maand geeft 143. Deelt men dit door 7, dan krijgt men 3 tot rest, welk cijfer overeenkomt met Woensdag, zondat Kerstmis dit jaar op een Woensdag valt.

Nog een voorbeeld, nu uit het verleden. Ieder is ongetwijfeld verlangend te weten, op welken dag der week onze beminde Koningin Wilhelmina geboren is, m.a.w. wat voor dag het den 31en Augustus 1880 was.

Passen wij hierop weer bovenstaande methode toe. Wij deelen 80 door 4 en krijgen 20 tot quotiënt. Hierbij 80 opgeteld, geeft 100. Vervolgens voegen wij hierbij 4 als getal der maand Augustus en 31 als cijfer van den dag der maand; te zamen is dit 135. Deelen wij dit door 7, dan is de rest 2, overeenkomende met Dinsdag. H.M. Koningin Wilhelmina is dus op een Dinsdag geboren.

En nu kan iedere lezeres of lezer, die er lust in heeft, gaan uitrekenen, op welken dag der week zij of hij zelf geboren is. Hun, die in een schrikkeljaar in de maand Januari of Februari mochten geboren zijn, maken wij er opmerkzaam op, dat zij de laatste rest met 1 moeten verminderen. Alleen hen, die in de vorige eeuw zijn geboren, kunnen wij met dit middeltje niet gerieven, maar die zullen denkelijk de *Illustratie* wel niet meer lezen.

[Nummer 5]

DIOGENES DE WIJZE, NAAR DE SCHILDERIJ VAN POILLEUX-SAINT-ANGE.

Een visitekaartje.
Door Mathilde.

VII.
(*Vervolg.*)

Op den Hoogendonck vermoedde niemand iets van den wilden storm van verwachtingen, razende door het huis der Mengelaars; alles ging daar kalm zijn gewonen gang evenals anders.

'S Morgens alleen bij het ontbijt zeide mevrouw tot haar zoon met een lichten zucht:

‘'t Is vandaag weer mijn ontvangstdag.’

‘Ziet u er tegen op?’

‘Och ja! Elk maandje maakt mij wat ouder, en hoe minder menschen ik zie hoe eenzelviger ik schijn te worden; maar 't is niet goed er aan toe te geven en daarom is 't goed dat ik mij eens in de maand het genoegen gun vreemden hier te zien.’

‘Genoegen?’ en baron Leonard lachte; ‘men zou eer denken dat het een straf voor u was.’

‘'t Is maar zooals men het beschouwt.’

Zij zag droefgeestig door het raam, en haar zoon wist waaraan zij dacht; meer dan anders miste zij op zulke dagen de hulp en steun van haar dochter, die haar juist nu zij zich zoo moeilijk bewegen kon zoo goed te pas kwam.

Hij streelde haar langs het mooie, sneeuwwitte haar en zeide vriendelijk:

‘Kan ik u den last niet wat verlichten? Door de dames en heeren aangenaam bezig te houden, iets te presenteeren en weer uit te laten?’

‘Och! beste jongen! 't Zal je zooveel tijd kosten en wat heb je aan al die stadspraatjes? Presenteeren, dat weet je wel, daar doe ik niet aan. Zij vinden het hier misschien onhartelijk, en ik gun het ook gaarne, maar zij moeten het maar aannemen dat het geen Haagsch gebruik is, en het uitlaten, dat kan Jacob wel. Ik hoef er maar voor te schellen.’

‘Ik kom in elk geval eens kijken, of het gezelschap is dat mij aanstaat, of dat mij nuttig kan zijn.’

‘Op 't eerste is weinig kans en het andere, dat weet ik niet, daar moet je zelf over oordeelen; maar ik denk het niet, het weer is nogal bar. Kijk 't eens sneeuwen!’

‘En de Leverdonksche *beau monde* is gewoon er bijzonder mooi uit te zien, als zij u bezoeken, dus zullen zij hun kleeren wel niet wagen aan zoo'n beproeving.’

‘Ik help het je wenschen.’

'S Middags zat mevrouw statig in de groote, antiek gemeubelde zaal, in haar met donkerrood fluweel bekleeden fauteuil. Zij was het type eener edelvrouwe zooals zij daar zat; haar fijn besneden gelaat, dat de tint had van oud ivoor, als in een lijst gezet door de gebeeldhouwde figuur van den hoogen stoel; haar zilverwitte, nog dikke haren, bedekt door een doekje van zwarte Spaansche kant; haar was achtige, bloedlooze vingers, met enkele ringen versierd, hielden zich bezig met een haakwerkje van fijne donkere wol - want werkloos zitten kon zij niet - haar zwart zijden kleed viel in deftige plooien langs haar heen; geen ander sieraad droeg zij dan een kleine met juweelen omzette broche, waarin de haarlokken van haar geliefde dooden waren

verborgen. Van haar zitplaats kon zij de oprijlaan overzien; het was en bleef somber weer, sneeuw en hagel joegen in dolle jacht door de kale boomen, en tikten onbarmhartig tegen de ruiten.

'Neen, er komt niemand!' zeide mevrouw, met een zucht van verlichting naar de klok ziende, die reeds kwart over tweeën wees, en uit de op tafel liggende pompadour tasch nam zij een door het gebruik versleten boekje, *Thomas à Kempis*, liet haar werk rusten en begon te lezen.

Nog geen tien regels kon zij gevorderd zijn, toen zij opschrikte door het geratel van wielen op de grind, en haar lorgnet opnemend zag zij een coupé door de oprijlaan naderbij komen.

'Toch een rijtuig; wie kan dat zijn? Misschien het doktersvrouwtje. Nu ik mocht het lijden, zij is een aardig moedertje, met wie men prettig kan praten, en dan hoeft Leonard ook niet van zijn werk weg.'

Zij legde haar boek weer neer en zag intusschen hoe het rijtuig voor het bordes stilhield; in het voorbijgaan had zij intusschen opgemerkt, dat het niet het dokterskoetsje was, maar wel een der weinige huurrijtuigen van het stadje.

'Een huurrijtuig, nu dat is ook iets bijzonders. Daar komt Leo bepaald op af,' zeide zij glimlachend in zich zelf. De zware schel klonk intusschen door de hooge gang en Jacob, de livreiknecht, maakte de huisdeur open.

Vol verwachting keek de douairière naar de kamerdeur, die Jacob openhield voor twee dames, terwijl hij met zijn afgemeten zware stem aandiende:

'Mevrouw Mengelaar, juffrouw Euphémie Mengelaar.'

Daar het midden der kamer, waar de oude dame zat, nog een heel eind van de deur was, had zij alle gelegenheid om de intrede van moeder en dochter op haar gemak te bestudeeren. Mevrouw met haar eenigszins waggelenden gang schommelden vooruit, daar achter kwam Euphémie, lang, bleek, met moeite het trillen harer handen en lippen onderdrukkend.

Onderzoekend, verwonderd, met een licht optrekken der wenkbrauwen, volgde de douairière elk harer bewegingen, terwijl het vreemdsoortige tweetal door de kamer kwam aanzeilen.

Toen kwam het in haar plotseling op.

'De dames komen voor een liefdadig doel!' en zoodra zij onder haar bereik kwamen, wees zij haar een stoel aan en vroeg verschooning, omdat zij zittend haar gasten moest begroeten.

'O mevrouw, dat is niemendal, hoor!' verzekerde mevrouw Mengelaar op gullen, maar erg harden toon, die in deze stille, kalme, deftige omgeving als een wanklank striemde, 'dat weet ik wel en 't is erg naar voor u, maar wij kunnen ons wel helpen, niet waar Euphémie!'

'U brengt geen mooi weer mede, mevrouw,' zeide de barones.

'O neen, maar daarom zeg ik tegen mijn dochter: hoor eens Fee - Euphémie, laten wij maar een aapie nemen. Ik ben een Amsterdamsche, ziet u, mevrouw de barones...'

'Ja, dat hoor ik wel,' dacht mevrouw de barones.

'En daarom zeg ik nog altijd aapie, al zijn de aapies eigenlijk allang ook bij ons in Amsterdam uit de mode; ja, men bederft meer aan z'n goed dan dat zoo'n viggie kost.'

Euphémie verbeet zich weer; zij had haar moeder toch zoo op het hart gedrukt, zoo weinig mogelijk te spreken, want dat hoorde zoo bij een eerste bezoek, en nu begon zij weer te ratelen.

Nog eens zoo zacht dan anders, alleen om haar moeder het woord te ontnemen, zeide zij 't eerst wat haar van de lippen kwam:

‘'t Is wel treurig mevrouw, zoo machteloos te zijn. Is u het al lang?’

‘Ik heb het al lang zien naderen, maar 't is toch eerst sedert een jaar of twee dat het zoo toegenomen is.’

‘O, zeker rimmetiek,’ begon mevrouw Mengelaar weer, ‘ja daar weet ik van mee te praten, ik heb het hier in den arm; soms zou ik 't willen uitschreeuwen van pijn. Doet het u ook pijn, mevrouw de barones?’

‘Somtijds,’ antwoordde de oude dame met een zeer welwillend lachje, ‘gelukkig niet altijd.’

‘Met zoo'n weer is het altijd mis; 't gaat er mee als met de eksteroogen, die voorspellen altijd als er slecht weer aan de lucht is.’

Euphémie werd vuurrood; zij moest iets verzinnen en op zeer gemaakten toon, dien zij heel anders wilde doen klinken dan de luidruchtige stem van haar moeder, zeide zij:

‘'t Ongunstige weer is ook oorzaak dat papa niet mede is gekomen; hij is wat verkouden. Wij vreezen dat het influenza wordt.’

‘Dat is geen wonder. Iedereen is 't of wordt het.’

‘Maar ik word het nooit,’ pochte mevrouw Mengelaar, ‘ik heb zoo'n goed recept voor snuif; als mevrouw de barones wil, dan zal ik het haar wel eens geven. Niet waar, Feem, ik word nooit verkouden, en vroeger was ik 't om zoo te zeggen iedere week.’

‘U is wel vriendelijk mevrouw!’ en de douairière boog even zeer genadig het deftige hoofd.

‘Nu dan zal ik 't u eens aanreiken of Fee - Euphémie zal het u wel brengen. En maakt uw zoon het goed?’

‘Ik dank u, mevrouw, zeer naar wensch.’

‘Wat speet het ons dat wij niet thuis waren, toen mijnheer de baron bij ons kwam. Maar wij waren naar Amsterdam voor onze toiletten, ziet u, want wij koopen alles bij Hirsch. Hier hebben ze niets dan prullen in de winkels.’

De douairière zag haar een weinig verwonderd aan en meende haar verkeerd te hebben verstaan, zij ging er echter niet op door; Euphémie deed wanhopige pogingen om een nieuw onderwerp aan te slaan, maar het liet zich zoo gauw niet vinden en de moeder ging door:

‘Koopt u ook uw goed bij Hirsch, mevrouw de barones?’

‘Excusez mevrouw!’

‘Dan krijgt u het misschien van Parijs; wij kregen vroeger alles uit Parijs, maar tegenwoordig kan men alles even goed en even duur bij Hirsch krijgen en dan, zeg ik maar, moet men zijn land bevoordeelen; wat zegt u, mevrouw?’

‘Dat is een zeer prijzenswaardig beginsel.’

De slanke vingers sloegen min of meer zenuwachtig tegen de leuning van haar stoel; anders verried niets wat in haar omging. Eindelijk vond Euphémie iets; zij meende het wel met, maar wat deed het er toe, het was een strohalm, waaraan zij zich vastklampte, want zij gevoelde als bij instinct, dat haar moeders toon en onderwerpen hier niet pasten.

‘Een lief stadje dat Leverdonck,’ zeide zij eindelijk.

‘Bevalt het u goed?’

‘O ja, vooral nu wij in de conversatie raken.’

‘En ik hoor dat u uw mooi talent ten behoeve van de armen gebruikt.’

Euphémie keek heel nederig en zeide met een mondje zoo groot als een kers en neergeslagen oogen:

‘O mevrouw! 't Is zooveel bijzonders met.’

‘Ja, de baron heeft het wel gehoord,’ ging de moeder zegepralend voort, ‘al is 't mijn eigen dochter, ik moet zeggen het was brillant.’

Euphémie hield haar hart vast dat haar moeder weer zou gaan vertellen, hoeveel die lessen hadden gekost, en voegde er gauw tusschen:

‘Zij doen hier veel aan de muziek.’

‘Zoo, doen zij dat tegenwoordig? Ik houd zoo weinig voeling meer met het stadje en mijn zoon ook niet.’

De jonker kwam juist de breede met dikke loopers bedekte trap af en vroeg Jacob, die door de ruime vestibule heen en weer stapte:

‘Wie zijn er toch binnen, Jacob?’

‘Mevrouw.... Men.... Mengelaar en haar dochter?’

‘Wat? Zijn dat niet die....’ en hij zette in gedachten voort: ‘dat is die pianospeelster! Wat komen die hier doen? Wacht, ik zal moedertje eens helpen, want 't is bepaald een zware taak.’

Hij kwam binnen als een redder in den nood; alle drie gezichten helderden op; maar misschien was dat van mevrouw Mengelaar het meest oprechte en in de gewone plooi. Zij verheugde zich eenvoudig den beroemden baron van nabij te zien; Euphémie en de douairière waren blijde, dat in het pijnlijke samenzijn eenige afleiding kwam.

Hij groette de dames zeer beleefd, zonder haar een handje toe te reiken, maar beiden staken de hare uit en beschouwden hem dadelijk als een goeden kennis.

‘Wat speet het mijnheer,’ begon de moeder terstond, ‘dat hij niet mee kon komen, maar wij zeiden: We moeten maar doorzetten, dan kan jij een anderen dag gaan. “Mijnheer de baron zal er niet zoo op letten, of het wel precies de ontvangstdag is, want wij wilden niet langer uitstellen.’

‘U is wel vriendelijk, mevrouw!’ En de baron boog, met moeite een lachje verbergend.

‘O neen! maar wij bij ons zeggen: De eene beleefdheid is de andere waard.’

Er werd nog het een en ander over en weer gesproken. Over het weer, de stad, het concert, en natuurlijk behield de schelle stem van mevrouw Mengelaar den boventoon.

De baron en zijn moeder waren onberispelijk beleefd, maar daar kwam een oogenblik, waarop Euphémie begreep dat het niet mogelijk was langer te blijven.

Een geheimzinnige kracht drong haar op te slaan en tot haar moeder te zeggen:

‘Mama, het wordt onze tijd, wij mogen de familie niet langer ophouden.’

Onmiddellijk stond de baron op en zeide hoffelijk:

‘Wij danken de dames wel voor haar bezoek.’

‘O, niets geen dank,’ verklaarde mevrouw Mengelaar uit de volheid van haar hart, ‘wij doen het heel graag. Wij hadden reeds zoo lang gehoopt, hier eens te mogen komen, en nu moet u het maar gauw hervatten, mijnheer de baron, zoo familiaar weg op een kopje thee, dat is beter dan zoo 's middags op een droogje, maar tegen borreltijd is 't ook heel best, dan blijft mijnheer thuis van zijn partijtje in de soos.’

‘Zeer aangenaam, mevrouw!’ sprak de baron, zenuwachtig aan zijn snorren trekkend.

En de douairière boog statig haar hoofd en bovenlichaam, terwijl haar handen vast de leuning van den stoel omklemd hielden, als ware zij niet van plan den bezoeksters een hand te geven; maar hiermede was mevrouw Mengelaar niet tevreden, zij stak de hand weer uit, gaf aan de fijne vingers, die bijna roerloos de hare aanraakten, een forschen druk, schudde toen eenige malen nog krachtiger de hand van den baron en zeide toen:

‘Aangename kennismaking! U kan natuurlijk niet terugkomen, mevrouw de barones, maar dat is niemendal, hoor! Wij wegen het niet met een schaaltje af en komen graag nog eens weerom, maar mijnheer, dien zien wij nu gauw terug. U moet toch eens zien hoe netjes 't huis van Turner er nu van binnen uitziet. We hebben er geen geld aan gespaard.’

Euphémie zat op de pijnbank; nooit had zij haar moeder zoo burgerlijk plat in haar uitdrukkingen gevonden, al had zij tijd genoeg gehad, zich te wennen aan haar manier van zijn en praten; 't kwam misschien door de omgeving, dat het contrast met haar luidruchtige vormen zich hier zoo openbaarde.

De baron bracht de dames altijd even beleefd aan het rijtuig, bleef, ondanks de uitroepen van mevrouw Mengelaar, bloothoofds in de koude staan om het portier toe te maken en liep toen het bordes weer op, terwijl de wielen wegratelden.

Een vroolijke glimlach speelde over zijn gelaat, toen hij binnenkwam en het verschrikte, verontwaardigde gezicht zijner moeder zag.

‘Maar Leo! Wat moet dat beteekenen? Hoe komen die verschrikkelijke menschen er toe, mij een bezoek te brengen?’

Tegenover armen, zieken, eenvoudigen was mevrouw de douairière Branda van Hoogendonck de goedheid en vriendelijkheid in persoon, maar tegenover den dommen

trots van rijk geworden, onbeschaafde burgers voelde zij haar aristocratisch bloed in opstand komen.

'Weet ik het?' antwoordde hij lachend, 'zij denken zeker als de berg niet komt tot Mohammed, dan moet Mohammed maar naar den berg gaan.'

'Maar heb je hun dan geen bezoek gebracht?'

'Ik hun een bezoek brengen? Hoe komt u daaraan?'

'Ze zeiden het toch en kwamen er herhaaldelijk op terug, dat dit een contra bezoek was.'

'Dat is typisch! Ja, ik hoorde haar wel zoo iets zeggen, maar ik begreep het niet goed.'

'En ik wilde natuurlijk tegenover die dames niet den schijn aannemen, alsof je haar deze beleefdheid buiten mij om bewees. Ik dacht, misschien moest je dien man om zaken spreken, maar dan vond ik het toch vreemd, dat je 't mij niet gezegd hadt. Dat komt er van, als men zijn oude moeder zoo verwent, door haar alles te zeggen wat je doet of laat.'

'Hier had ik allerminst een geheim van gemaakt. Op het concert heeft men mij den baas voorgesteld. Ik zei hem een beleefdheid over het spel van het meisje; verder strekken zich mijn betrekkingen tot hem niet uit.'

(*Wordt vervolgd.*)

Diogenes de Wijze.

Diogenes de wijze,
Die leefde in een vat.
Daaruit kan men bewijzen
Dat wijsheid woont bij 't nat.

Dat oudje liedje zal menigeen onzer lezers misschien al eens gehoord hebben; maar als hij daaruit mocht besluiten dat de beroemde wijsgeer zooveel als een broeder van de natte gemeente was, zou hij zich leelijk vergissen; want de wijsheid van Diogenes bestond juist in het versmaden van al het overtollige, en hij zou dus eerder bij de afschaffers dan bij de drinkebroers kunnen gerekend worden.

Die wijsbegeerte werd in zijn tijd de c y n i s c h e geheeten, een woord, dat tegenwoordig lang niet vleiend klinkt en ook toenmaals reeds als een spotnaam tegen de beoefenaars van bedoelde philosophie gebezigd werd. Oorspronkelijk moeten zij dien naam te danken hebben aan de plaats hunner samenkomsten, het Atheensche gymnasium *Cynosarges*; maar later schijnen zij hem wel te hebben verdiend door de overdreven doorvoering van hun leer, die, de beoefening van uitersten eenvoud voorschrijvend, hen er toe dreef ten slotte alle uiterlijke welvoeglijkheid te versmaden.

Diogenes zelf ging daarin wel het verste; hij leefde letterlijk als een hond, dat wil zeggen als een vagebond. Zonder zich in het minst om den spot of de minachting van zijn medeburgers te bekommeren, liep hij als een bedelaar rond zonder schoenen, met niets dan de strikt onontbeerlijke kleeding om 't lijf, met een stok in de hand en een zak op den rug, waarin hij al wat hij noodig had, meevoerde. Merkte hij dat daaronder nog iets was, dat hij missen kon, dan wierp hij het eenvoudig weg. Zoo merkte hij eens dat een jongen uit de holle hand dronk, hetgeen hem op het denkbeeld bracht, dat hij zich dan ook wel van den drinknap ontdoen kon, dien hij tot dusver meegevoerd had. Een huis had hij ook niet noodig, want hij had eenvoudig een leege ton, die ergens in den voorhof van een tempel lag, tot zijn domicilie gekozen. Vroeger

had hij er nog een slaaf op na gehouden, maar sedert die weggeloopen was, deed hij het maar zonder. Toen men hem vroeg, waarom hij den vluchteling niet nazette, zei hij eenvoudig: ‘Als Manes buiten Diogenes kan, waarom zou Diogenes dan niet buiten Manes kunnen?’

Men bracht hem onder het oog, dat hij toch niet altijd zonder menschelijke hulp zou kunnen leven. ‘Wie zal u, als ge dood zijt, begraven?’ vroeg men hem. ‘Wel, wie een huis noodig heeft,’ antwoordde hij, daarmee bedoelend, dat er wel een liefhebber voor het leege vat zou gevonden worden, die hem er uit smijten en zijn lichaam opruimen zou.

Diogenes werd geboren in het jaar 414 vóór Christus en was afkomstig van Sinope, gelegen in Paphlagonië aan de Zwarte Zee. Met zijn vader naar Athene gekomen, ging hij in de leer bij den cynischen wijsgeer Antisthenes, die hem eerst op zijn lang aandringen aannam. Hij toonde zich een ijverig volgeling van de leer zijns meesters en ging in de beoefening daarvan weldra nog verder dan Antisthenes zelf.

Gelijk deze leerde hij dat het eenige geluk bestaat in de deugd, en dat rijkdom, eer, aanzien, alle genietingen des levens als niets te achten zijn. Hoe meer de mensch zich daaraan onttrekt, hoe vrijer en gelukkiger hij zich zal gevoelen. Zijn ideaal was dus, in 't geheel geen, of althans zoo weinig mogelijk behoeften te hebben.

Terwijl de sombere ernst van zijn leermeester het publiek afstiet, wist Diogenes zijn wijsbegeerte in een grappig kleed te steken en door geestigen spot de ondeugden en dwaasheden van zijn tijdgenooten te hekelen zonder hen te ergeren: want zijn snedige zetten en kwinkslagen maakten alles goed. Er bestaan nog een menigte van zijn gevatte antwoorden, waarvan dat aan Alexander den Groote wel het beroemdste is.

Deze groote potentaat deed den beroemden wijsgeer de eer, hem te komen bezoeken. Diogenes lag op dat oogenblik in de zon en stond niet eens op, om zijn hoogen bezoeker te begroeten. Deze nam hem die onbeleefdheid niet kwalijk, wetende dat die minachting voor aardsche grootheid door de cynische wijsbegeerte werd meegebracht, en moedigde Diogenes aan, hem het een of ander verzoek te doen.

‘Ik verlang niets anders dan dat ge mij uit de zon gaat,’ antwoordde de philosoof, en de groote wereldveroveraar moet door dit blijk van zelfgenoegzaamheid zoo getroffen zijn geweest, dat hij uitriep: ‘Als ik Alexander niet was, zou ik Diogenes willen zijn.’

Dat gebeurde te Corinthe. Men moet namelijk weten dat Diogenes, op een keer dat hij een zeereis maakte, door zeeroovers werd gevangen genomen en te Corinthe als slaaf verkocht. Van dat droevig lot trok hij zich, als van alles, bitter weinig aan. Terwijl hij op de markt te koop stond en voor zijn gemak daarbij wilde gaan zitten, gaf men hem te verstaan dat dit niet mocht: een slaaf, die te koop werd geboden, moest heen en weer loopen. ‘Kom, kom,’ zei hij, ‘men koopt de visschen op de markt ook wel, onverschillig hoe zij liggen.’

En inderdaad vond hij spoedig een kooper. De Corinther Xeniades werd zijn meester, of, zooals Diogenes zei, werd hij de meester van Xeniades; want heeren, die slaven noodig hadden, waren volgens hem niet hun meesters, maar veeleer hun dienaren, als ten minste de slaaf wijzer dan de meester was. Wie een leeuw houdt, zei hij, kan zich immers niet den meester van den leeuw noemen.

Xeniades vatte de wijsbegeerte van zijn nieuwen slaaf niet te best, en daarom helderde Diogenes hem met een voorbeeld op, dat de heer de dienaar van zijn slaaf kon zijn. ‘Neem aan,’ zei Diogenes, ‘dat ge een medecijnkundige hebt (men moet weten dat in dien tijd ook dokters als slaven werden gekocht door degenen, die ze

noodig hadden) en hij schrijft u een artsenij voor. Dan volgt gij immers zijn raad en is hij uw meester.'

Xeniades ondervond spoedig dat zoo ook Diogenes, de slaaf, hem eigenlijk de baas was. Hij vertrouwde hem de opvoeding zijner kinderen toe, en bevond zich daar zoo wel bij dat hij zeide: 'Met Diogenes is een goede geest in mijn huis gekomen.'

De wijsgeer trok vooral te velde tegen de begeerigheid en den hoogmoed, ofschoon zijn collega Socrates misschien geen ongelijk had, toen hij van hem zei, dat de hoogmoed hem zelf uit de gaten van den versleten mantel gluurde.

Eenmaal vertrapte Diogenes den kostelijken mantel, waarin de wijsgeer Plato zich placht te hullen. 'Nu vertreed ik den hoogmoed van Plato,' zei hij, maar Plato merkte leuk op dat uit die terechtwijzing zelf niet minder hoogmoed sprak.

Wij zullen over de deugd van die heidensche wijsgeeren niet twisten, overtuigd dat zij in hun dwaling noodzakelijk het rechte begrip der ware deugd moesten missen en, op één goed beginsel doordravende, van zelf tot allerlei ongerijmde uitersten moesten komen.

Wanneer wij de beginselen der cynische wijsbegeerte hier wilden ontleden, zou de lezer

ROZEN PLUKKEN, NAAR DE SCHILDERIJ VAN LIONEL ROYER.
Salon des Champs Elysées 1895.

OP DEN GROOTEN SINT BERNARD, NAAR DE SCHILDERIJ VAN ERNST LEUENBERGER.

merken dat zij wonderveel hadden van het tegenwoordige anarchisme. Staatsgezag, privaatbezit, huwelijk, kortom al de instellingen van een geordende samenleving versmaadden die philosofen, en als hun grondstellingen algemeen in practijk waren gebracht, zooals het door Diogenes geschiedde, zou de menschelijke maatschappij gauw op een troep honden zijn gaan gelijken.

Dat men het intusschen bij het verwerpen van alle overdaad of weelde lang kan uithouden, heeft Diogenes bewezen door den leeftijd van 91 jaren te bereiken.

Behalve hetgeen over hem geschreven is, zijn er van hem zelf ook nog geschriften voorhanden, ofschoon sommigen beweren dat hij nooit een letter geschreven heeft. De brieven, die op zijn naam doorgaan, zijn stellig ondergeschoven. De hem toegeschreven fragmenten en wijsgeerige uitspraken zijn te vinden in Mullach's *Fragmenta Philosophorum Graecorum* (Parijs 1867).

Onze gravure stelt den wijsgeer voor naast zijn zonderlinge woning, die hij met een paar honden schijnt te deelen. In vragende houding heft hij het hoofd op naar een standbeeld, dat, blijkens het opschrift en de attributen (zwaard en weegschaal) op het voetstuk, Themis, de godin der gerechtigheid moet voorstellen. Dat hij die godheid zou aanroepen, is niet wel aan te nemen, daar de cynische wijsgeeren weinig geloof sloegen aan de goden van den Olympus en in het godsdienstige alleen waarde hechtten aan de moraal. Wellicht heeft de schilder van ons tafereel een anekdote willen voorstellen, die omtrent Diogenes in omloop is. Hij zou namelijk eens tot een beeld een verzoek gericht hebben, en toen men hem vroeg waarom hij dat deed, hebben geantwoord: ‘Om des te lichter afgewezen te worden.’

Daarmee bedoelde hij stellig een persifflage op de menschen, die om een aalmoes of om een dienst aangezocht, ondanks alle voorgewende gulheid, toch even ongevoelig zijn als steenen beelden.

Ook het bekende lantarentje van Diogenes heeft onze kunstenaar niet vergeten. Men weet dat de wijsgeer gewoon was, daarmee op de volle markt te Athene bij klaarlichten dag naar een rechtschapen man te zoeken, hiermee te kennen willende geven hoe uiterst moeilijk zoo'n exemplaar onder de toenmalige Atheners te vinden was.

Op den Grooten Sint Bernard.

Geen onzer lezers, of hij heeft al eens van de barmhartige monniken van St.-Bernard en van de bekende St.-Bernardshonden gehoord, die zooveel arme verdwaalden van een wissen dood onder de sneeuw hebben gered.

In het Zwitsersche kanton Wallis, op de grens van het Piëmonteesche Aosta-dal, verheft zich tusschen een aantal andere Alpenreuzen de Groote St. Bernard, waarop het beroemde klooster ligt, dat in het jaar 962 door Bernard van Mentone moet gebouwd zijn. Het klooster ligt 2472 meter boven den spiegel der zee en is de hoogste menschelijke woning in de Alpen. De gemiddelde temperatuur bedraagt daar - 1,33° C. en komt overeen met die aan de Zuidkaap van Spitsbergen, op 75 graden Noorderbreedte gelegen. Gewoonlijk blijft er de sneeuw niet minder dan negen maanden van het jaar liggen.

Het tegenwoordige klooster, in 1680 gebouwd, in 1822 vergroot, bezit een goede bibliotheek en een kabinet voor naturaliën, oudheden en munten. Voor vreemdelingen

staan altijd 80 bedden gereed, maar in geval van nood kunnen er verscheidene honderden worden geherbergd. Vrouwelijke gasten logeeren niet in het klooster zelf, maar in het tegenovergelegen gesticht St. Louis.

De schilder Ernst Leuenberger uit Bern, die tot het doen van studiën voor de in dit nummer weergegeven gravure maandenlang in het klooster van den Grooten St. Bernard doorbracht, vond daar een uitgelezen gezelschap uit alle landen bijeen. Hij ontmoette hier zooveel gemakken en gerieflijkheden, als men anders in hotels aantreft. Rekeningen krijgen de gasten evenwel niet, doch volgens de oude, eerbiedwaardige overlevering wordt de offerbus in de kerk bedacht. De jaarlijksche uitgaven van het klooster bedragen aanzienlijke sommen, die door de vrijwillige gaven der welgestelde bezoekers nog maar gedeeltelijk gedekt worden.

Zelfs in den nieuweren tijd en ondanks de betere verkeerwegen wordt de St.-Bernardspas jaarlijks door omtrent 20.000 arme lieden gebruikt, die uit Italië komen en in het Noorden hun brood willen verdienen of van daaruit naar het Zuiden trekken. Dit was voor Italië dan ook een aanleiding, om het klooster alle jaren met een subsidie te bedenken.

Diepe eerbied vervult ons voor de onbaatzuchtige mannen, die te midden van deze geweldig ernstige natuur alleen om God hun verheven taak vervullen tot welzijn van de menschheid.

Van het laatste station op Zwitsersch grondgebied, de Cantine de la Proz, worden de monniken per telephoon van de komst van vreemdelingen verwittigd, en zij antwoorden dan, of het weer de beklimming van den berg gedoogt. Een of meer broeders gaan de reizigers met honden te gemoet langs het voormalige beenderenhuis, thans een schuilhut, en langs den Doodenberg, wiens naam voldoende aanduidt, hoe gevaarlijk het daar is, en waar dan ook de meeste lawinen voorkomen. Een dichte nevel hangt over de heele streek, maar met vertrouwen drukt men de voetstappen der monniken en na eenige uren komt men op het gastvrije klooster aan.

Wakkere helpers in hun menschlievend werk vinden de kloosterlingen in de St.-Bernardshonden. De beroemdste daarvan is ongetwijfeld Barry, die in het begin dezer eeuw 42 menschenlevens redde en later naar Bern kwam, waar hij na zijn dood een plaats kreeg in het museum voor natuurlijke historie.

Deze honden worden, zooals ook op onze gravure te zien is, vooral gebruikt, wanneer men na de geweldige sneeuwlawinen voor ongelukken beducht is. Drie ongelukkigen waren onderweg door zulk een sneeuwval overvallen. Onmiddellijk togen de monniken uit, want een hunner broeders, die eenigen Italiaanschen werklieden den weg had gewezen door de versch gevallen sneeuw, was nog niet terug. De expeditie slaat haastig den weg naar het doodendal in, waar de redders zelf aan het gevaar zijn blootgesteld, onder een nieuwe lawine bedolven te worden. De honden hebben spoedig het spoor gevonden, en terwijl de mannen uit de sneeuw worden opgegraven, heeft de jonge vrouw, die door den sneeuwval was gespaard, zich reeds weer eenigermate hersteld. De opgegraven monnik toont echter geen teeken van leven meer: midden in zijn opofferend leven is hij het offer der elementen geworden.

Dit lot heeft reeds velen van zijn ordebroeders getroffen. Het laatste groote ongeluk gebeurde tusschen de jaren '70 en '80, toen vijf Italianen en drie monniken, die hen vergezelden, door een sneeuwstorm het leven verloren. Het laatste ongeluk overkwam een smokkelaar, die in September van het vorig jaar in de nabijheid van het klooster doodgevroren werd gevonden.

Door de uitvindingen van den lateren tijd, als telegraaf en telephoon, kan menig ongeluk voorkomen worden, maar de taak, die de edele monniken van den St. Bernard zich hebben opgelegd, is er niet minder verheven om.

Wat den pas van den Grooten St. Bernard betreft, in den loop der eeuwen zijn daar herhaaldelijk heele legers over getrokken. De merkwaardigste overtocht was ongetwijfeld die van het 30.000 man sterke Fransche leger met geschut en ruiterij onder generaal Bonaparte, van den 15en tot den 21en Mei 1800, waarbij de grootste moeilijkheden moesten overwonnen worden.

In de kapel van het klooster werd generaal Desaix, die in den slag bij Marengo viel, bijgezet, en daar door Bonaparte een gedenkteeken voor hem opgericht, dat, evenals een zwart marmeren tafel ter herinnering aan den overtocht, nog tegenwoordig tot de merkwaardigheden van het klooster behoort.

Wijngaarden in Engeland.

Deze titel schijnt op het eerste gezicht voor-den-gek-houderij. Wijngaarden in Engeland, welke fijnproever heeft ooit van Engelschen wijn gehoord! In de eerste jaren dezer eeuw, toen het 'trouwelooze Albion,' dank aan Napoleons continentaal-stelsel van de rest der wereld was afgesneden, zongen de Fransche soldaten een liedje, waarin voorkwam dat de Engelschen gedoemd waren om hun leven lang water te drinken, als de schepen hun niet gestadig de voortbrengselen van den wijnstok uit meer gezegende landen aanbrachten.

Op het oogenblik is dat liedje gelogenstraft. Engeland heeft tegenwoordig zoo goed zijn wijngaarden als de velden van Bordeaux en Champagne. En daarmee bedoelen we geen wingerden als bij ons in het Westland, zorgvuldig tegen schuttingen opgeleid; ook geen angstvallig onder glas, in potten of tobben gekweekte kasplanten; maar echte, heusche wijngaarden in de open lucht, in weer en wind, wijngaarden met ranken, bladen, wortels en.... ook vruchten.

Aan een gril van een grooten mijnheer hebben de Engelsche wijngaarden hun ontstaan te danken. John Patrick Chrichton-Stuart, markies van Bute, is ter wereld gekomen met den ingeboren zin voor acclimatisatie. Zoo heeft hij in 1874 in een park, dat hij nabij Rothesay in Schotland bezit, een kolonie van bevers uit Canada gesticht. Het eenige resultaat van deze proefneming is geweest.... een ontzettende verwoesting.

Beschermd door een muur ter hoogte van twee meters en door tal van borden, waarop het publiek de toegang tot hun gebied werd ontzegd, hebben de bevers zich als de rechtmatige bezitters van het terrein beschouwd, waarop zij dan ook naar willekeur en naar hartelust hebben huisgehouden. Hun eerste werk was, al de hooge boomen te vellen. In weinig maanden tijds hebben zij er niet minder dan honderd zeven en tachtig opgeruimd met een voortvarendheid, wel geschikt om den naijver op te wekken van menige sportclub, ongeduldig om haar terrein voor de geliefde athletische spelen te effenen.

Toen het park aldus totaal was uitgeroeid, wilde lord Bute enkele dier merkwaardige knaagdieren, die hij met groote kosten uit Noord-Amerika had laten komen om ze op zijn land te acclimatiseeren, naar een visscherij-tentoonstelling sturen. Een zoo schitterende dienst toch, aan den Europeeschen boschbouw bewezen, verdiende een belooning; maar tevergeefs zocht men naar de bevers; de vluchtelingen, die zoo buitensporig misbruik hadden gemaakt van de gastvrijheid, hun door den afstammeling

der Stuarts verleend, hadden, in plaats van zich te vermenigvuldigen, zich uit de voeten gemaakt.

Na die onaangename ondervinding beproefde de schatrijke lord, die voor geen offer terugschrikt om zijn lust tot acclimatiseeren bot te vieren, zich voor de teleurstelling schadeloos te stellen door een nog stouter nieuwigheid. Was hij met de Amerikaansche bevers ongelukkig geweest, nu zou hij beproeven, den wijnstok in Engeland te doen bloeien.

Het was zeker een oorspronkelijk idee, een wijngaard te willen planten onder den 52sten graad Noorderbreedte, niet ver van Cardiff, welke stad anders vermaard is om de kolenmijnen in de nabijheid. De tot grappen gestemde pers liet dan ook geen gelegenheid voorbijgaan om zich ten koste van markies Bute vroolijk te

maken. Zoo beweerde zeker Londensch blad, dat er om een glas Engelschen wijn te drinken vier personen noodig zijn: vooreerst de patiënt, dan twee mannen om hem vast te houden en een vierde, om met een trechter gewapend, hem het vocht met geweld in de keel te gieten.

De moedige ondernemer liet zich evenwel door de aardigheden, waarmee zijn ‘wijn der toekomst’ begroet werd, niet van zijn stuk brengen. Hij koos op zijn landgoed Castle Coch een plekje grond uit, dat in zachte helling naar het zuiden gelegen en tegen den Noorden-, Oosten- en Westenwind door een boschje en twee hooge heuvels beschermd was.

De intendant, die met den aanleg van den wijngaard was belast, was schrander genoeg om daarvoor afzetsels te kiezen van wingerd-soorten, die het meest in Noord-Frankrijk verspreid zijn. Verschillende proefnemingen hebben hem ten slotte een soort doen ontdekken, die tegen de harde winters van het land van Wallis bestand is. De zuidelijke wijnstok kan aan de oevers van het St.-George-kanaal geen wortel schieten en zelfs de krachtigste Amerikaansche verscheidenheden bezweken spoedig in een streek, waar het aantal regendagen van 150 tot 280 per jaar bedraagt en de zomer soms niet meer dan veertiendaag of drie weken duurt.

Het was zeker een groote onvoorzichtigheid van den intendant, stekken uit de Nieuwe Wereld in een land te halen, waar tot dusver de phylloxera of druifluis niet was doorgedrongen; maar gelukkig voor de toekomst der Engelsche wijngaarden hebben de strengheden van het klimaat te gelijk met het gevaarlijke woekerinsect ook de wijnstokken vernield, die het over den Britschen bodem hadden kunnen verspreiden.

De aanplant van Castle Coch dagteekent van 1875. De oogsten van '77 en '78 konden niet meer dan een aanmoedigingspluk heeten. De opbrengst dier beide jaren ging de hoeveelheid van twee hectoliter niet te boven, - zeker een bescheiden resultaat voor een wijngaard ter oppervlakte van iets meer dan een hectare. De voornaamste moeielijkheid was ondertusschen overwonnen; de wijnstokken hadden vruchten gedragen en de uitkomst scheen de stoute verwachtingen van den ondernemer te rechtvaardigen: hij had de weerbarstigheid van klimaat en bodem overwonnen. Ongelukkig was de zomer van 1879 zoo regenachtig en zoo kort, dat bij gebrek aan zon geen enkele druiventros rijp kon worden.

Een in het vervolg te vaak opgedane ondervinding heeft lord Bute geleerd dat zulk een tegenspoed zelden op zich zelf staat. Als de oogst van het eene jaar niet tot rijpheid is kunnen komen, zijn ook de ranken voor het volgend jaar met onvruchtbaarheid geslagen, zoodat alsdan de oogst opnieuw uitblijft.

De oogst van 1881 was vrij goed, maar de jaren '82 en '83 waren weer allernoodlottigst. Hier komt er een onderbreking in de reeks der teleurstellingen: de wijngaard van Castle Coch brengt in 1884 elf hectoliters wijn en in 1885 een gelijke hoeveelheid op. Nieuwe misrekening in 1886, gevolgd door een zoo schitterende schadeloosstelling in 1887, dat lord Bute, trotsch op zijn wijngaard van Castle Coch, die niet minder dan acht en twintig hectoliters wijn had opgeleverd, den aanplant van een nieuwen wijngaard gelastte te Swanbridge, een onderhoorigheid van zijn kasteel Cardiff.

De jaren 1888, '89 en '91 waren middelmatig en in '92 werden de wijngaarden door de vorst vernield. Die teleurstellingen werden echter vergoed door den oogst van 1890, die bij de zeventien hectoliters opbracht, en vooral door de buitengewone

opbrengst, die een gevolg was van de overmatige zomerwarmte in 1893. In dat vette jaar oogstte de heer van Castle Coch en Cardiff niet minder dan honderd en twaalf hectoliters wijn. Dat ongehoopte buitenkansje veroorloofde hem, zich gelaten te schikken in de misrekening, die hem het volgende jaar wachtte.

De intendant van lord Bute vreest niet te verzekeren dat de prijs van den oogst van '93 naar de veertig duizend gulden zal loopen en derhalve een som vertegenwoordigt, minstens gelijk aan de kosten van aanleg en verdere bebouwing der wijngaarden van Castle Coch en Swanbridge van hun bestaan af.

Al geeft derhalve de wijnbouw in het land van Wallis maar onzekere oogsten, zoo schijnt hij daarentegen op rijkelijk loonende prijzen te kunnen rekenen. Na drie jaren op fust en vier jaren op flesschen gelegen te hebben, wordt de wijn van lord Bute tegen drie gulden den liter te koop gesteld. Het vorig jaar bracht zelfs een dozijn flesschen van Castle Coch, gewas van 1881, bij een openbare verkooping den prijs van zes gulden de flesch op.

Voor zulke cijfers staat het verstand stil. Door welk wonder is het mogelijk dat een wijn, geteeld aan de oevers van het St.-George-kanaal, dus in een land, waar niet eens alle jaren de druiven rijp worden en waar de wijnbouw een uitdaging schijnt aan de natuur en het gezond verstand, even duur verkocht wordt als de vermaardste gewassen van Médoc en Bourgogne?

Om het recht te hebben, de voortbrengselen van zijn wijnbouw in het klein te verkoopen, heeft daarbij markies Bute een patent moeten nemen als wijnkoopman, en men zou dus geneigd zijn, hier aan bedrog te denken. Booze tongen zullen fluisteren dat hij waarschijnlijk wijnen van de beste merken uit Bordeaux laat aanvoeren om die vervolgens onder het bedrieglijk etiket van Cardiff aan den man te brengen.

Zeggen wij aanstonds dat zulk een stout, maar weinig winstgevend bedrog niet noodig is om den grooten bijval te verklaren, dien de wijnen van Castle Coch en Swanbridge aan gene zijde van het Kanaal vinden.

In de oogen der Engelschen hebben de wijnen van lord Bute de dubbele verdienste, een zeer zeldzame koopwaar en daarbij van Britschen oorsprong te zijn. Voor een gastheer is het een voldoening van persoonlijke eigenliefde, zijn gasten een product te kunnen aanbieden, dat in den handel uiterst moeilijk te vinden is. Van den anderen kant komt het er weinig op aan of de wijn van Castle Coch, gewas 1881, goed of slecht is; het is voldoende dat hij op den bodem van het Vereenigd Koninkrijk is gegroeid om ieder trouw onderdaan van koningin Victoria te noodzaken, op straffe van aan een plicht van vaderlandsliefde te kort te schieten, gezegden wijn voor beter te verklaren dan de producten van alle wijngaarden der wereld.

Bij gebrek aan andere verdienste heeft de wijn van het land van Wallis een bijsmaak, die een Engelsch gehemelte bijzonder aangenaam prikkelt; hij smaakt namelijk naar den vaderlandschen grond.

Overigens behoeven de resultaten der proefnemingen van markies Bute ons niet zoo buitensporig te verwonderen, daar het hier minder een nieuwe schepping, dan een herstel van het verleden gold.

De geleerde samenstellers der jaarboeken van Windsor hebben namelijk ontdekt, dat er in 1155 een wijngaard bestond ten zuiden van het kasteel. In 1377 gelastte Richard II zijn schatmeester, de kosten te betalen voor het planten van een wijngaard in het kleine park der vorstelijke residentie, en honderd zes jaren later verhief Richard III een zijner hovelingen, John Peirs met name, tot meester der wijgaarden van het kasteel Windsor, waarvoor hij hem een vergoeding toewees van 30 centen per dag.

Ten slotte moet er zelfs in 1820 nog een wijngaard geweest zijn in de onderhoorigheden van het park.

Moet men uit die historische onderzoekingen opmaken dat de wijnstok van 1155 tot 1820 zonder onderbreking in Engeland is gekweekt en eerst zeventien jaren vóór de regeering van koningin Victoria daar spoorloos verdwenen is?

Veel waarschijnlijker is het aan te nemen, dat de wijnbouw herhaaldelijk is beproefd en weer opgegeven naar gelang der wijzigingen, die het klimaat van Groot Brittannië onderging. Het was wel aardig als deze kwestie eens kon opgelost worden, daar zij een helder licht zou werpen op de schommelingen, die zich sedert de middeleeuwen in de temperatuur van West-Europa hebben voorgedaan.

Het Paard en Rijtuig.
Humoreske.

‘Hoor eens, Frits, ik heb een verrassing voor je,’ zei de aardige jonge mevrouw Wildert tot haar man, toen hij uit zijn groote fabriekinrichting naar huis kwam.

‘Een verrassing!.... Je hebt je zeker weer een spotgoedkoopen hoed van dertig gulden gekocht?’ zuchtte Frits, die een beetje huiverig was van verrassingen.

‘Neen, niets van dien aard,’ juichte het jonge mevrouwtje.

‘Zoo, dat niet? Nou, dan krijgen we zeker je mama te logeeren. Maar dan moet ik noodzakelijk voor een dag of veertien de stad uit.’

‘Neen, mama is niet wel.’

‘Goddank!’ was bijna aan zijn lippen ontsnapt; maar gelukkig wist hij het woord, nog vóór het er uit was, te vervangen door een deelnemend: ‘Wel, dat spijt me.’ Daarop vroeg hij nieuwsgierig: ‘Nu, waar bestaat dan de verrassing in?’

‘Luister,’ lispelde mevrouw Wildert, ‘ik heb drie loten voor de verloting van de landbouwtentoonstelling te Warmoeshoven genomen....’

‘Och Heer, is 't anders niet?’ riep Wildert teleurgesteld. ‘Nou, dat is de moeite waard.’

‘Hoe kan je dat zeggen, Frits?’ ging zijn vrouwtje op verontwaardigden toon voort.

‘Denk eens aan; de eerste prijs is 1000 gulden; de tweede een paard en rijtuig, de derde een koe, de vierde een varken, de vijfde een schaap, de....’

‘Maar kind,’ vroeg Wildert spottend, ‘wil je soms een menagerie aanleggen?’

‘Neen, maar die 1000 gulden kwamen zeker goed te pas en een paard en rijtuig kunnen we ook best gebruiken.’

‘Als wij het winnen,’ bracht Frits in het midden.

‘Natuurlijk als wij 't winnen,’ stemde zijn vrouw toe, ‘maar waarom zouden wij het niet evengoed winnen als een ander? De kansen staan immers voor iedereen gelijk.’

Tegen deze logica viel stellig niets in te brengen, en, gelijk anders maar zelden gebeurt, als men te vast op een prijs uit de loterij rekent, de wensch van mevrouw ging in vervulling.

Op een avond dat Wildert naar huis kwam, verraste zijn vrouw hem weer met een nieuwtje.

‘Denk eens aan,’ riep ze haar man te gemoet, ‘we hebben den tweeden prijs uit de landbouw-loterij, het paard en rijtuig!’

‘Is 't waarachtig!’ zuchtte de fabrikant bij de gedachte aan de ontzaglijke transportkosten, die zoo'n levende prijs hem op den hals moest jagen.

‘Maar 't schijnt of je er niet eens blij om ben, Frits?’ zei mevrouw met teleurgesteld gezicht.

‘O, natuurlijk ben ik er verschrikkelijk blij om. Hoera! hoera!’ riep Wildert, maar verwenschte in zijn eigen de heele loterij.

‘Verbeeld je hoe onze kennissen zich ergeren zullen,’ ging mevrouw voort. ‘Vooral die bankier Goltstein. Ik wed dat ze bersten van nijd, als ze ons met een koetsier op den bok voorbij zien rijden.’

‘Een koetsier op den bok? Dus zullen we nog een koetsier ook moeten houden?’

‘Natuurlijk!’ hernam mevrouw. ‘Of kan jij soms rijden?’

‘Dat weet ik niet,’ zei de fabrikant schuchter; ‘ik heb het ten minste nooit geprobeerd.’

‘Welnu dan,’ sprak zijn beminnelijke eega, ‘je ziet dus dat we een koetsier moeten hebben, en natuurlijk in livrei.’

‘Wat! moeten we den vent nog in livrei steken ook?’

‘Dat spreekt van zelf, we kunnen hem toch niet in zijn hemdsmouwen op den bok zetten.’

‘Neen, dat gaat zeker niet,’ zuchtte de arme winner en haalde in vredesnaam een papiertje uit zijn portefeuille, dat hij zijn vrouw ter bestrijding van de eerste onvermijdelijke uitgaven overreikte.

Acht dagen waren er verloopen. De heer en mevrouw Wildert zaten aan de koffie en mevrouw sprak tot haar echtgenoot:

‘Frits, morgen viert onze kleine jongen zijn eersten verjaardag, en die moet naar behooren gevierd worden. Daarom heb ik mijn beste vriendinnen uitgenoodigd, onder andere ook mevrouw Dribbels, dat akelige schepsel. Inviteer jij nu een stuk of tien twaalf van je bekenden, hoe meer hoe liever, maar vergeet niet hun te zeggen, dat het kind verjaart.’

‘Ja wel,’ lachte Wildert, ‘ook het minste cadeautje zal dankbaar aangenomen worden.’

‘Zeker,’ riep het jonge mevrouwtje, ‘men moet niets afslaan; wie het kleine versmaadt, is het groote niet waard. A propos,’ liet zij er aanstonds op volgen, ziende dat haar man zijn jas aantrok, ‘ik heb een koetsier gehuurd en hem een beeldige livrei gekocht.’

‘Maar kind, hoe voorbarig! Wij hebben het paard en rijtuig nog niet eens.’

‘Welnu, we hoeven toch niet te wachten tot het er is. Wij hebben immers zwart op wit het bewijs gekregen dat de prijs op ons nummer gevallen is. Daar hoef je dus niet meer aan te twijfelen.... Verbeeld je, dat het paard en rijtuig net morgenmiddag aankwam! Dat zou kostelijk wezen. Ik ben zeker dat al mijn vriendinnen het op haar zenuwen kregen van nijd.’

‘Hou je stil mensch, dan zouden we nog om dokter en apotheker kunnen sturen en later de rekening hebben te betalen!’ riep Frits en maakte dat hij de kamer uitkwam.

Vier en twintig uren later was er groote receptie bij de familie Wildert. De salon straalde in schitterenden lichtglans en een twintigtal dames en heeren gaven zich alle moeite van de wereld om zich te amuseeren, waarin verscheidene meer bejaarde gasten het best bleken te slagen door zich in de nabijheid van het koude buffet te bewegen.

De geurige gebakjes minderden zichtbaar, ofschoon Mina, het aardige dienstmeisje, zich op den wenk harer meesteres wel wachtte, de menschen aan te sporen. Aan de deur prijkte in zijn fonkelnieuwe livrei de pas gehuurde koetsier, die nu als dien knecht fungeerde, waarbij hij een bijzonderen aanleg verried om theekopjes of glazen over den grond te laten rollen.

Plotseling ging de schel der huisdeur over; het was de postbode, die een groot pak te bezorgen had.

‘Uit Warmoeshoven!’ riep mevrouw Wildert en rukte den man het pakket haast uit de hand.

‘Uit Warmoeshoven?’ herhaalde het koor der gasten.

‘Ja, waarschijnlijk hoort dit bij ons paard en rijtuig!’ ging de vrouw des huizes voort, die natuurlijk haar geluk voor de vrienden en bekenden niet verzwegen had.

Er volgde een plechtig, afwachtend stilzwijgen, toen de heer Wildert, met een reusachtige schaar gewapend, de touwtjes van het pakket losknipte. Eerst moesten een stuk of tien papieren omhulsels verwijderd worden, en toen kwam een paard en rijtuig.... van *papier mâché* te voorschijn, de fameuze tweede prijs van de landbouw-loterij, van een beleefden felicitatiebrief van wege de commissie vergezeld.

Als een razende vloog de fabrikant op; daar trof zijn blik den koetsier in livrei, die onvoorzichtigerwijze wat te dicht in zijn nabijheid gekomen was. Met ijzeren greep pakte hij den niets vermoedenden kerel bij de kladden en wierp hem de marmeren trap af, ofschoon die opgang enkel voor de dames en heeren bestemd was. Te voren had hij hem evenwel het apen-rokje afgestroopt, zooals hij de mooie livrei minachtend betitelde.

Als door een wervelwind uiteengestoven, waren alle gasten in een oogenblik verdwenen. Mevrouw Wildert bleef alleen op de canapé, achter en weende bitter, onder begeleiding van haar jarigen lieveling.

De heer Wildert heeft plechtig beloofd, nooit meer in een loterij te spelen en heeft die belofte tot dusver ook trouw gehouden.

Bij de Platen.

Rozen plukken. -

In den 10en jaargang onzer *Illustratie* (blz. 38) hebben wij onze lezers verteld van het Rozenland, dat is de bloeiende streek in het zuiden van Frankrijk, waar de rozen bij heele velden worden geteeld evenals bij ons aardappelen of knollen. In dat rozenland verplaatst ons de bevallige schilderij, waarnaar onze gravure op blz. 36 vervaardigd is. Het is de pluktijd der rozen, en met een stevige schaar gewapend, gaat de jonge vrouw, van haar dochtertje vergezeld, de heerlijk geurende bloemen inzamelen. Bij heele trossen tegelijk snijdt zij ze van de struiken en het meisje houdt haar schort op, om de bloeiende takken op te vangen.

Beiden zien er even frisch en fleurig uit als haar bloemen; het meisje kan men bij een rozeknopje, de jonge moeder bij een vol ontloken roos vergelijken. In de gezegende landen, waarover de natuur haar vollen bloemenkorf schijnt te hebben uitgestrooid, ontwikkelt ook de mensch zich in zijn hoogste lichaamsschoonheid. Die verwantschap tusschen de bloemen en de schoonen van het rozenland schijnt de schilder te hebben willen uitdrukken in zijn bloemrijk en zonnig tafereel.

Zoo de fooi, zoo de bediening.

Twee kwartjes fooi.

Eén kwartje.

Een dubbeltje.

Een stuiver.

Niets.

[Nummer 6]

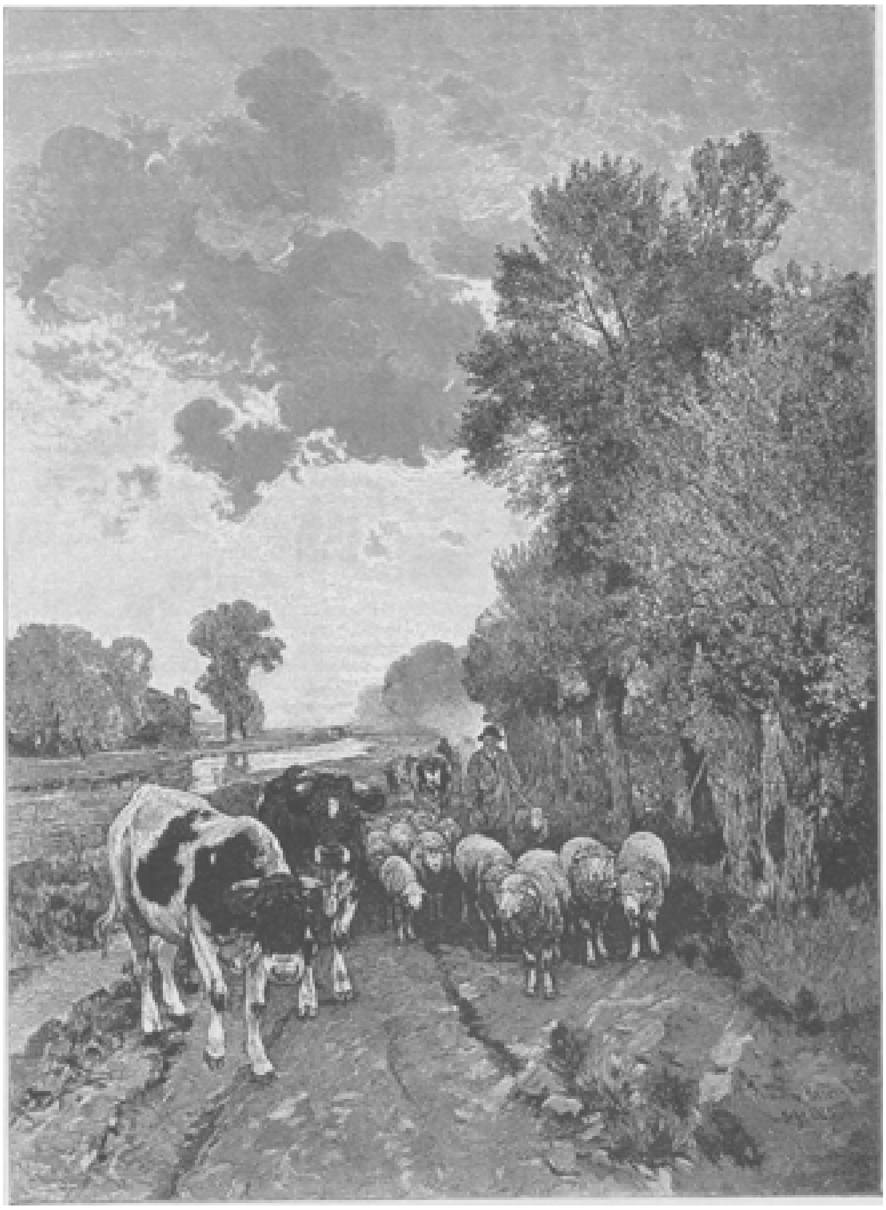

ZOMERAVOND, NAAR DE SCHILDERIJ VAN H. BAISCH.

Een visitekaartje.
Door Mathilde.
(*Vervolg en Slot.*)

IK vind die dochter nog onuitstaanbaarder dan de moeder. Die geeft zich ten minste zooals zij is: luidruchtig, plat, burgerlijk, maar dat meisje met haar gemaakte airs is mij onuitstaanbaar.”

‘Nu, mama! Gelukkig is er geen vrees voor, dat ik haar u als aanstaande schoondochter zal presenteeren.’

‘Tot haar spijt, Goddank neen! Maar ik zou wel willen weten, hoe die menschen toch op het idée komen, dat je hen bezocht hebt.’

‘In elk geval, als zij zich dat verbeelden, dan is aan de beleefdheid voldaan en behoef ik er niet meer naar toe te gaan.’

‘Neen, dat dunkt mij ook niet, ten minste als je even weinig op voortdurende kennismaking gesteld zijt als ik.’

VIII.

Euphémie was niets tevreden over haar bezoek en op vrij oneerbiedigen toon liet zij het haar moeder gevoelen, dat deze oorzaak was geweest, dat misschien haar geheele toekomst vernield was.

‘Maar kind! Wat heb ik dan misdaan? Ik ben toch zoo vriendelijk geweest als ik maar kon zijn.’

‘U heeft te veel gepraat. Ik heb 't u vooruit gezegd, spreek zoo weinig mogelijk, dat maakt een veel beteren indruk. Ik begrijp niet dat u 't niet voelde; toen ik in de kamer was, kwam er iets plechtigs, iets deftigs over mij, ik kon niets doen dan zacht praten en niet over gewone huiselijke dingen.’

‘Ik houd niets van die stijvigheid. Je moet die menschen op hun gemak brengen; ik voelde me dadelijk daar zoo recht thuis, alsof ik op mijn eigen kamer zat. Jongen, Feem! Ik kan me zoo voorstellen, als je daar de baas bent, wat je een goed figuur zult maken. 't Was of je tusschen al die chic hoorde.’

‘Die kans zal wel voor goed verkeken zijn,’ zuchtte Euphémie, ‘de baron zal wel gemerkt hebben dat wij niet bij elkander hooren.’

‘Als hij werkelijk van je houdt, dan stapt hij over alles heen. En ik geloof dat hij voor niemand anders oogen heeft dan voor jou. Hij keek je toch met zooveel bewondering aan en ik dacht: Laat mij dan maar met de ouwe praten, dan heeft hij alle gelegenheid je eens goed op te nemen.’

‘Dat kan je begrijpen,’ zeide Euphémie, maar inwendig voelde zij zich toch wel een beetje getroost door de woorden harer moeder.

‘Ik geloof nooit dat zijn moeder iets van zijn visite wist,’ ging zij na een poos voort.

‘Neen, dat had ik ook al gedacht. Toen ik er op zinspeelde, deed hij of hij er niets van begreep; anders zou hij toch gezegd hebben, dat het hem speet, ons niet thuis te hebben getroffen of zoo iets.’

‘Dan was 't misschien een groote onhandigheid, dat bezoek, en komt hij daardoor bij dat oude mensch in moeilijkheden.’

‘Neen, 't is zoo heel goed. Nu merkt hij wel dat wij niet op zulke geheimzinnigheden gesteld zijn en houden van recht door zee. Al zijn wij dan ook maar burgermenschen, dan weet hij dat wij op ons fatsoen gesteld zijn, vooral in zulke dingen.’

De oude heer Mengelaar was te ziek van verkoudheid om erg nieuwsgierig te zijn naar de lotgevallen der beide vrouwen; gelukkig dat de meisjes Van Oord gauw kwamen overwippen om het een en ander te hooren.

Deze kregen een zeer opgesierd verhaal over de liefheid van die deftige douairière en over de beminnelijke hoffelijkheid van den baron; zij waren verrukt geweest over het bezoek en hadden haar herhaaldelijk verzocht dikwijls terug te komen.

‘Zei mevrouw nog iets over je gelijkenis met Laura?’

‘Neen, maar daar hing een groot portret tusschen de ramen en daar keek zij telkens naar en dan weer naar mij.’

‘Een portret tusschen de ramen! Een jong meisje met lange krullen, en een lichte japon, een beetje ouderwetsch?....’

‘O, maar die is goed! Dat is het portret van Laura niet, maar van keizerin Charlotte van Mexico; daar is mevrouw haar mama vroeger hofdame bij geweest.’

Euphémie kreeg een kleur van boosheid en verlegenheid.

‘Nu dan was het misschien een ander portret, waar zij naar keek. Denk je dat men in zoo'n oogenblik aan al die dingen denkt en op dat alles let? Ik had wel wat anders aan het hoofd.’

‘En hoe vond je baron Leonard.’

‘Een echte gentleman. Zeer *comme il faut!*’

Maar de meisjes begonnen wantrouwend te worden, nadat zij haar vriendin op zoo'n pocherij hadden betrapt.

‘Wie weet of alles geen verbeelding is,’ zeiden zij, en dien avond vertelden zij de heele geschiedenis aan papa, die ook het geval ongelooflijk vond, maar hij voegde er wijsgeerig aan toe:

‘Toch zijn alle dingen mogelijk. Koningen zijn wel met herderinnen getrouwd.’

‘Nu ja, maar geen baronnen met slagersdochters.’

Euphémie begon, hoe langer het bezoek in het verleden ging verdwijnen, met des te meer genoegen er aan te denken; zelfs kwam zij tot het vaste besluit, dat zij een onuitwischbaren indruk op den baron had gemaakt en dat hij slechts op een geschikte gelegenheid wachtte om haar zijn liefde te verklaren.

In haar oogen werd baron Leonard een ideaal, een soort van prins uit een tooversprookje; in haar dwaze gedachten begon zij reeds het huis te bewonen en er veranderingen in te maken, reeds plannen te vormen voor een winter te Nice en een zomer in Ostende; zij verheugde zich dat Gijs Blankers niets meer van zich liet hooren en zij vrij kon wachten, totdat het den baron zou behagen, haar de gewichtige vraag te doen.

Het duurde lang, maar zij verloor haar geduld niet; hij was zulk een brave zoon en wilde eerst zeker den tegenstand zijner moeder overwinnen; dat deze er niet dadelijk mede was ingenomen, begreep zij zeer goed. Liever had deze natuurlijk een freule tot dochter gehad; maar zij vond dat de baron den eerbied jegens zijn moeder te ver dreef, door in het geheel niet meer hier langs te komen.

Zij leefde als het ware voor de ramen, altijd door de zoete hoop bezield, hem eens te zien, een groet van hem te ontvangen; maar reeds veertien dagen waren sedert het bezoek verloopen en Euphémie begon er knorrig, prikkelbaar, humeurig onder te

worden, dat er niets verscheen en zij nog altijd vruchteloos wachtte op een teeken van belangstelling uit het kasteel.

Het onuitstaanbaarst waren de praatjes van de meisjes Van Oord, die telkens en telkens haar met werkelijke of gemaakte belangstelling vroegen:

‘Nog niets van Leonard gehoord?’

En dan verveelde het haar zoo ontzaglijk, altijd en altijd te moeten antwoorden:

‘Neen nog niets, maar wat zou ik hooren?’

‘Hij moest toch eens terugkomen, maar zijn mama zal het wel niet willen hebben.’

Toen Mengelaar voor 't eerst na zijn ongesteldheid, goed in een bontkraag gepakt, op de sociëteit verscheen, vond hij er alle gasten vol van het praatje, dat zijn dochter geëngageerd zou zijn met den baron.

‘Maar hoe kom je er aan?’ vroeg hij half boos.

‘Nu, wij weten 't wel. Houd 't maar geheim! Kom, daar kan een fijn glaasje op staan.’

Iedereen vertelde 't hem zoo vast, dat de goeie man eindigde met het zelf te gelooven en werkelijk de fijne flesch liet voorkomen, meer omdat hij alles als een grap, dan wel als ernst beschouwde.

Thuis gekomen vertelde hij dat allen hem gefeliciteerd hadden met de verloving van zijn dochter en hij er zelf niets van wist; hij werd er zelfs ernstig boos over en meende dat zijn vrouw en dochter de zaak achter hem om hadden in orde gebracht.

Tevergeefs beweerden moeder Mengelaar en Euphémie bij hoog en laag, dat zij er volstrekt niets meer van afwisten dan hij, dat de baron nog geen ander teeken van zijn gevoelens had gegeven dan het bewuste visitekaartje. Onder den invloed van den wijn werd hij driftig, iets wat den goedigen man slechts hoogst zelden overkwam, en deed den beiden vrouwen heftige verwijten, waarvan het gevolg was, dat zij beiden luid snikkend, moeder de vrouw bovendien knorrend en scheldend, naar bed gingen.

Den volgenden morgen was Euphémie te ziek om op te staan; zij bleef met zware hoofdpijn te bed liggen en haar moeder maakte er gebruik van om haar man een hartig woordje toe te voegen over zijn onredelijkheid, die dat arme, fijngevoelige kind zoo bitter kwetste.

Mengelaar, door den nacht tot kalmte gebracht, zag zijn schuld duidelijk in en boog het hoofd nog dieper dan ooit onder het pantoffeltje zijner wederhelft en beloofde eens naar den Hoogendonck te gaan, om ronduit den baron naar diens bedoelingen te vragen.

Maar des middags, terwijl Euphémie, moe van het huilen, - haar zenuwachtigheid kon zich nu onder het voorwendsel van papa's boosheid vrij uiten - een weinig ingeslapen was, schrikte zij eensklaps op door het onverwacht binnenstormen van haar moeder.

‘Feem, Feem!’ riep deze opgewonden, ‘daar is ie!’

‘Wie toch?’

‘De baron! Wil je niet opstaan, je kleeden?’

Euphémie wist dat zij ontoonbaar was en zei daarom op klagenden toon:

‘Wat ben ik een ongeluksvogel, juist nu ik te ziek ben om mijn oogen open te houden. Als hij naar me vraagt, excuseert u mij dan? Vroeg hij alleen naar pa?’

‘Ja, alleen naar mijnheer Mengelaar. Zij zitten nu in het salon. Zeker komt hij je nu vragen.’

‘Als pa dan maar geen domheden zegt en.... en... de boel weer bederft. Gaat u in de achterkamer luisteren en kom het mij dan vertellen.’

Dat was niet tot een doove gezegd; in de achterkamer der suite speelde mevrouw Mengelaar met het grootste genoegen luistervinkje; maar haar hart stond stil, toen zij de woorden hoorde van den baron.

'Maar 't is een vergissing geweest, mijnheer Mengelaar! Zeker had ik u gaarne een bezoek gebracht, maar de omstandigheden - drukten van allerlei aard - beletten het mij voorloopig. Ik heb u geen visite gebracht.'

'Maar wij vonden uw visitekaartje.'

'Heeft u het nog?'

'O ja zeker. Ten minste ik denk wel, dat de vrouwen het bewaard hebben.'

Hij liep met groote stappen naar de middeldeur, en zijn aandachtig luisterende gade had nog even den tijd vlug ter zijde te wippen, om niet door haar man in die weinig eervolle bezigheid te worden betrapt.

'Vrouw', zeide hij, 'heb je nog het visitekaartje van mijnheer den baron van Hoogendonck?'

'Neen,' riep zij in haar verwarring, ''t is al lang verscheurd als het niet op de coupe list.'

En nu vond zij de gelegenheid mooi om naar voren te komen en zich in het gesprek te mengen.

Tusschen de andere kaartjes der Leverdoncksche *beau monde* lag het gezochte natuurlijk niet. Euphémie had het bij haar bijouterieën bewaard.

'Nu, de baron zal ons toch wel gelooven, en hij weet zelf toch ook wel, dat hij het kaartje heeft afgegeven.'

'Neen, mevrouw! Ongelukkig heb ik er niet de minste herinnering van en 't spijt

me zoo erg, omdat dit misverstand aanleiding gegeven heeft tot praatjes, voor u en uw dochter stellig nog veel onaangenamer dan voor mij. Ik kwam mijnheer vragen, mij oprecht te zeggen of hij ook wist wie ze uitgestrooid heeft, en meteen de verzekering geven dat ik er onschuldig aan ben.'

'En jij? Wat heb je geantwoord?' vroeg mevrouw Mengelaar met een verpletterenden blik op haar echtgenoot, in wien niemand meer den vertoornden huisvader van gisterenavond zou hebben herkend, zoo gedwee en deemoedig stond hij tegenover haar.

'Wel, ik heb geantwoord zooals het werkelijk waar was, dat wij nog nooit aan mijnheer den baron en zijn ma gedacht hadden vóór dat wij dit kaartje zagen en hoorden dat hij naar de familie had gevraagd. Wablief?'

'Mevrouw, mijn leedwezen is grooter dan ooit, dat ik in beleefdheid jegens u ben te kort geschoten, daar u blijkbaar een bezoek van mij verwachtte; maar ik moet u nogmaals de verzekering geven, dat ik tot mijn spijt er niets van weet.'

'Maar dat kaartje toch?'

'Weet u misschien ook mevrouw, wanneer u het ontving? Den juisten dag bedoel ik.'

'Euphémie zal het wel weten, maar wacht eens, misschien weet je het ook nog wel, man. Toen wij naar Amsterdam zijn geweest?'

Mengelaar keek het in zijn zakboekje na en vond den datum, den 27^{en} Januari.

'De proef op de som. Den 27^{en} Januari was ik niet in de stad! Zeker heeft iemand de laagheid gehad, u op een dwaalspoor te voeren en mijn naam en dien van uw dochter op zeer onaangename wijze in opspraak te brengen. U ziet dat ik er geheel onschuldig aan ben. Voor uw dochter is het zeker 't ergst, voor mij alleen in zooverre, dat juist heden mijn engagement met freule Hélène van Dieteren, dat reeds lang in stilte bestond, juist publiek is geworden, en dat daarom die praatjes nu dubbel belachelijk klinken.'

Als door een donderslag getroffen keek mevrouw Mengelaar hem aan, toen hij eenvoudig en bedaard hun dit groote nieuws in het gezicht slingerde. Zij vergat geheel hem geluk te wenschen, zooals toch de beleefdheidsplicht het vorderde.

'In elk geval,' ging de baron voort, 'is het misverstand nu uit den weg geruimd. Ik verheug mij dat ik mij rechtstreeks tot u heb gewend; nu weten wij beiden dat het onze schuld niet is, dat zulk een praatje door de stad loopt. Wil u mejuffrouw uw dochter mijn respectueuze groeten aanbieden?'

'Dus mijnheer,' vroeg mevrouw hijgend, 'heeft u dan werkelijk hier geen kaartje afgegeven?'

'Ik meen het u reeds gezegd te hebben, mevrouw, dat ik dien dag niet in de stad was. In elk geval,' voegde hij er met een beleefde buiging bij, 'hebben mijn moeder en ik aan deze vergissing het voorrecht te danken gehad, uw bezoek te mogen ontvangen.'

Groot kon dit voorrecht geweest zijn, maar toch zeker niet zoo groot, dat de baron er op aandrong het bezoek nog eens te herhalen.

Hij stond gereed heen te gaan en Mengelaar wilde hem uitgeleide doen, maar een gebiedende blik zijner vrouw spijkerde hem weer aan zijn plaats.

'Ik zal de meid schellen om mijnheer uit te laten. Je bent nog niet genezen van je flenza,' zeide zij kortaf, en aan Sientje, die een oogenblik later verscheen, vertrouwde

zij haar gast met een buiging, die zeer statig en indrukwekkend moest heeten, als ware zij een bitter gegriefde en diep beleedigde koningin.

Nauwelijks was de baron heen, of zij riep Sientje toe:

‘Zeg Sientje, is dat die mijnheer, die hier een kaartje heeft afgegeven, je weet wel, toen wij in Amsterdam waren?’

Sientje, die juist niet in haar beste humeur was, omdat zij midden in haar werk was weggeroepen voor die malle kunsten van het uitlaten, antwoordde zonder even stil te staan op norschen toon:

‘Weet ik het? Ik geloof 't wel. Ik kijk de mijnheeren niet in het gezicht.’

En haar handen aan haar boezelaar afdrogend, slofte zij de gang weer door,

‘We hadden haar er bij moeten roepen en in zijn presentie moeten vragen of zij hem herkende,’ zeide mevrouw, weer de kamer binnentredend, tot haar man.

‘Och vrouw! Wat helpt dat nu?’ antwoordde Mengelaar wijsgeerig, ‘hij weet het niet meer, of hij wil het niet meer weten; dat komt op hetzelfde neer.’

‘Dat is 't! Hij wil 't niet weten; hij heeft van zijn moeder geen permissie kunnen krijgen, en nu heeft die oude heks zijn engagement met die Haagsche freule doorgedreven en nu moet hij 't ontkennen natuurlijk, dat hij idee had op ons kind. Maar ik vind het laag zoo'n behandeling, beneden alles, min! En jij had het hem ook goed moeten zeggen!’

‘Wat zal ik zeggen? 't Is jou goed toevertrouwd. Waarom zweeg je dan altijd maar door, wablief?’

‘Ik was te verbouwereerd om iets te zeggen, maar jij als vader had het moeten doen. Dat arme, lieve kind, zij is al zoo van streek, zij wordt er ziek van. Misschien krijgt ze wel de tering.’

‘Maar wie heeft het rondverteld?’

‘Ja, wie? Zeker die malle meiden van Van Oord. Die gunnen haar het licht van haar oogen niet, die hebben het rondgekraaid. O, 't is vreeselijk, wat zal dat een gepraat geven! Ach, die arme Phemia!’

‘Kwam die Gijs Blankers maar uit den hoek. Wacht daar ligt nog ergens een brief van Utrecht. Misschien is die wel van hem.’

Anders zou mevrouw Mengelaar met minachting zich hebben afgekeerd van zulk een troostgrond; nu zag zij er zelfs reikhalzend naar uit, maar wilde het niet laten merken; zij zeide dus niets, doch volgde haar man naar de achterkamer, waar hij de brieven van de tafel nam en er een van opende.

Onafgewend volgden haar blikken al zijn bewegingen, hij streek den brief glad, verzette zijn bril en mompelde:

‘Hé, dat is vreemd!’

‘Wat is vreemd?’ vroeg zijn vrouw.

‘Wel, dat.... dat.... Lees maar zelf!’

Mevrouw Mengelaar las:

> ‘Amice!
> Het zal u zeker niet vreemd zijn voorgekomen, dat na de onheusche behandeling mijn zoon te beurt gevallen, na diens bezoek aan Leverdonck, hem de lust is vergaan nog verdere stappen te doen om aan den smaak van mejuffrouw uw dochter te beantwoorden, die trouwens, naar ik verneem, op het punt staat een geheel ander huwelijk te sluiten. Ik hoop van harte dat het tot haar geluk strekken en zij nooit in de gelegenheid komen mag,

het te betreuren, dat zij de hand en de genegenheid van zulk een braven, eerlijken jongen als mijn Gijs heeft afgewezen.
Ik hoop dus dat wat zij gekozen heeft geen klatergoud mag zijn. Mijn Gijs is misschien zoo blinkend niet als haar baron, maar van binnen is hij echt degelijk en soliede.
Mijn groeten en die van mijn vrouw aan u en m e v r o u w .
De Uwe
Th. Blankers.”

‘Begrijp je daar iets van? Wablief?’

‘Neen, geen steek.’

‘De jongen is immers in 't geheel niet hier geweest, en hoe weten zij dat in Utrecht al van onze Phemia met den baron? Dat mankeert er nog maar aan, dat zij ons daar ook al uitlachen en bespotten.’

‘Heb jij er dan niets van geschreven?’

Mevrouw Mengelaar kreeg een nog rooder kleur dan haar gewone gekookte-kreefttint, terwijl zij haperend antwoordde:

‘Nu ja, 't kan wel wezen, dat ik er mij een woordje over heb laten ontvallen, toen ik Doortje laatst schreef. Euphémie is toch haar zuster, maar wie kon nu denken dat het onmiddellijk weer zou worden rondgetoeterd? Maar 't is ellendig dat zij nu ook al weer in Utrecht op de tong komt.’

‘'t Ergste vind ik, dat mijn goeie vriend Blankers reden meent te hebben boos op mij te zijn, en geen onzer gaf er toch aanleiding toe, naar ik weet... Ik zal hem dadelijk schrijven.’

‘Dien brutalen vent schrijven, die m e v r o u w nog onderschrapt, alsof ik geen mevrouw was. Je zult toch wijzer zijn.’

‘Nou, ik wil weten, wat er van aan is.’

Zelden sprak de oude Mengelaar het woord: ‘ik wil’ uit tegenover zijn vrouw, maar als hij het zeide, dan was het meenens, dat wist zij wel. Dus antwoordde zij niets en ging naar haar dochter om deze langzaam op het hooren van als die akeligheden voor te bereiden.

IX.

Blankers schreef terug, dat hij 't zeer leuk van zijn vriend vond, zich zoo van den domme te houden, maar nu hij er zoo op gesteld scheen alles in de puntjes te weten, zou hij het hem toch vertellen.

Gijs Blankers was in 't laatst van Januari in Leverdonck gekomen, had er gelogeerd in ‘de Ster’ en had 's middags tegen drie uur bij de familie Mengelaar aangebeld; toen hij hoorde dat zij niet thuis waren, gaf hij een reeds in het hotel gereed gemaakt kaartje af, waarop hij geschreven had onder zijn naam:

‘Blijft nog tot morgenmiddag in 'de Ster.’

Natuurlijk had hij een boodschap verwacht van de familie, wanneer hij terug mocht komen, misschien nog wel een contra-bezoek van mijnheer; zijn plan was geweest om dan zijn verblijf in Leverdonck nog wat te rekken; maar toen er niets meer kwam, vond hij het te indringend zich nog eens aan te melden en ging dus op den bepaalden tijd heen, overtuigd dat juffrouw Euphémie op geen nadere kennismaking gesteld was.

Spoedig daarop vernamen zij het gerucht van haar aanstaande verloving met den baron, en nu kon de vader zich niet inhouden, maar wilde dien gekken Mengelaars onder den neus wrijven, dat zij de eer aan zich hielden.

‘Onbegrijpelijk,’ riepen vader, moeder en dochter uit. Euphémie had zich beter gehouden dan haar moeder verwachtte; zij scheen niet van plan de tering te krijgen door die bittere teleurstelling, maar zeer trotsch het air aan te nemen dat zij leelijk behandeld was door den baron en hem de eer niet wilde aandoen, er zich door gekrenkt te voelen. Soms gaf zij de schuld aan haar voorbarig bezoek, maar sprak dit niet uit.

‘Dat is juist in dien tijd!’ zeide zij, ‘er kan toch niemand anders geweest zijn of 't moest wezen dat.... dat.... Sientje hem aangezien had voor den andere.’

‘Maar het kaartje dan?’

Juist kwam een der Van Oordjes binnen; zij wisten niets af van Gijs Blankers zijn bezoek en deden alles om Euphémie belangstelling te toonen; in waarheid was die belangstelling na het publiek worden van de verloving op den Hoogendonck erg gezakt. Zij konden geen vrede nemen met de lezing der Mengelaars over het gedrag van den baron. Daar was hij de man niet naar om zoo te handelen.

‘Weet je wat wij daar juist gehoord hebben, Phé?’ begon het meisje reeds heel spoedig na haar binnenkomen. ‘Ik was juist bij mevrouw Dingen, en toen kwamen een paar van de dames Roodhart binnen en dadelijk kwam het praatje op den baron en op jou, en ik vertelde haar van dat visitekaartje, de oorzaak van alles, en nu moesten die Roodhartjes er alles van weten, wanneer het geweest was en zoo, en toen herinnerden zij zich heel goed dat er iemand hier aan de deur was geweest, die weer heenging, toen hij hoorde dat er niemand thuis was. Zij hadden reeds onder elkaar gezegd: Wat kan je dat merken als haar menschen niet thuis zijn. Dan heeft die meid dadelijk geen muts op. En die mijnheer konden zij over het heele plein zien, hij was jong en blond, maar hoewel heel net, kon men wel merken dat het geen heele heer was.’

AANKOMST DER KONINGINNEN OP DE VILLA REEBURG TE VUCHT.

INTOCHT DER KONINGINNEN BINNEN 'S-HERTOGENBOSCH.

VERSIERING VAN HET STADHUIS.
DE KONINGINNEN IN HET ZUIDEN.

EEREPOORT AAN DEN INGANG DER STAD.
DE KONINGINNEN IN HET ZUIDEN.

Mevrouw en Euphémie keken elkander aan. ‘Zou hij dat dan geweest zijn, maar het kaartje,’ en hardop zei mevrouw vrij bits:

‘Ik vind het erg vriendelijk, dat de Leverdoncksche dames zich zoo met ons bezighouden, en ik hoop toch, juffrouw Van Oord, die u de vriendin noemt van mijn dochter, dat u altijd haar partij zal kiezen.’

‘Maar, mevrouw, er valt geen partij te kiezen. Ik zeg u eenvoudig wat de menschen hebben verteld, want u weet dat ik mij niet voorstellen kan, dat de baron zoo gehandeld heeft tegenover Euphémie.’

‘Zoodat wij ons dus belachelijk maken zonder eenige aanleiding. Ja, ik zie het wel, jelui bent mooie vriendinnen. Hier hebben te eten, te drinken en klap te loopen, dat is heel goed en wel, maar voor haar in de bres te springen als zij schandelijk belasterd en vervolgd wordt, dat kan men van zulke kale juffers niet eens terug verwachten.’

‘Och ma, maak u zoo kwaad niet. Zij hebben mij te veel benijd, nu zijn ze blij dat zij mij kunnen vertrappen,’ zeide Euphémie bitter en scherp.

‘Ik zie dat u van plan is mij te beleedigen,’ en de jonge dame stond verontwaardigd op, ‘gelukkig dat ik weet wie het zegt. Reeds sinds lang heb ik ingezien, dat tusschen ons de afstand al te groot is. Zet den kikvorsch op den stoel, hij springt toch weer in den poel. Met geld kan men veel koopen, maar toch geen innerlijke beschaving en fijne manieren. Ik heb de eer u te groeten.’

En zij verliet de kamer en het huis om ze niet meer te betreden.

X.

Eenige maanden later kreeg Mengelaar weer een brief van Blankers, waarin deze hem het volgende schreef:

> ‘Ik heb er behoefte aan, oude vriend, u excuus te vragen voor mijn scherpen brief van Februari.
> Wij zijn allen de slachtoffers geweest van een misverstand. Na zijn uitstapje naar Leverdonck miste Gijs zijn notitieboekje; er was niet veel bijzonders in, zoodat hij geen moeite deed er naar te zoeken.
> Maar bij het wegbergen van zijn wintergoed merkte Jaantje, dat het tusschen de voering was geraakt. Hij keek het eens na en vond er inliggend kaartje in, dat hij meende bij u aan de deur te hebben afgegeven.
> Wat kan toch iemands lot in een klein hoekje zitten! De jongen was toen een beetje geagiteerd zeker en gaf bij vergissing een ander kaartje, maar hij weet niet van wie. 't Eenige wat hij denken kan is, dat er in het vloeiboek van het hotel een kaartje lag, dat bij vergissing door hem opgenomen en mede in het boekje gesloten is.
> Enfin! Dat zullen wij wel nooit te weten komen, maar 't spijt me erg, dat de gehoopte toenadering tusschen onze beide families niet is tot stand gekomen.
> Gijs had alle idee op uw dochter verloren, vooral omdat hij hoorde, dat zij zulke groote plannen had, en ik kon den jongen geen ongelijk geven,

want ik zeg ook: Een meisje, dat zoo hoog van zichzelf denkt, dat zij niet te goed is voor barones, is geen vrouw voor mijn jongen, en misschien is haar engagement er nu ook wel door, dan zal 't haar zeker ook plezier doen te hooren, dat ook Gijs er geen gras over heeft laten groeien en Zondag het jawoord kreeg van Antje de Berg, je weet wel de dochter van den sigarenmaker op den hoek.

't Is alles naar wederzijdsch genoegen; 't is niet zoo'n deftige dame als uw Phemia, zij speelt geen piano en praat niet zoo mooi, maar 't is een goed burgermeisje, een flinke huishoudster, en Gijs is er wat mee in zijn schik. Wanneer mogen wij mevrouw de barones feliciteeren met haar verloving?'

Euphémie haalde haar schouders minachtend op.

'Gelukkig voor hem! Ik ben blij dat ik nu geen neen meer zal behoeven te zeggen, want het was toch niets voor mij geweest, evenmin als van dien baron!'

'Wat houdt zij zich goed onder al die teleurstellingen,' zei haar moeder bewonderend, toen zij de kamer uitging; maar zij had haar moeten zien hoe zij, in haar eigen 'boudoir' gekomen, bitter schreide van kwaadaardigheid en ergernis.

'Alles loopt mij tegen! Alles! Wij moeten Leverdonck uit. Ik blijf er geen tweeden winter.'

Zij kreeg natuurlijk haar zin; de toestand der Mengelaars was trouwens na het voorgevallene in het stadje onhoudbaar geworden. De dames Van Oord waren haar bitterste vijandinnen geworden, en ieder weet: geen erger vijand dan die vroeger onze vriend was. Deze weet waar ons het best te treffen; daarbij hadden de Van Oordjes mevrouw en Euphémie zoo van nabij leeren kennen, dat zij allerlei zwakheden van beide ijdele vrouwen konden verraden, waarover heel Leverdonck zich vroolijk maakte.

Kleine en groote overdrijvingen hinderden haar niet, als zij daardoor haar verhalen interessanter konden maken.

De familie Mengelaar verhuisde thans naar Amsterdam, en Euphémie is nog altijd ongetrouwd, gaat geheel op in muziek en beweert volstrekt geen lust te hebben, door zich in de zorg te steken een einde te maken aan haar prettig leventje.

De baron en Gijs zijn beiden op denzelfden dag getrouwd!

De Koninginnen in het Zuiden.

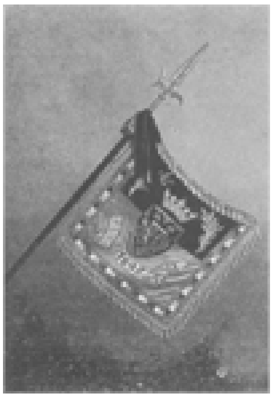

Met geen minder groot verlangen dan haar zustergewesten, wien de hooge eer reeds was te beurt gevallen, zagen de zuidelijke provincies lang te voren naar een bezoek

van de landsvorstinnen uit. Toen men zekerheid had, dat onze beminde koningin Wilhelmina en haar doorluchtige Moeder voor het eerst den ouden, trouwen grond van Brabant en Limburg zouden betreden, ging allerwegen een juichkreet op en werden onmiddellijk honderden, duizenden handen ineengeslagen, om de ontvangst zoo luisterrijk mogelijk te doen zijn en den hoogen Vrouwen te toonen, dat haar onderdanen beneden den Moerdijk voor niemand in aanhankelijkheid en verknochtheid jegens het oude stamhuis van Oranje onderdoen.

De uitkomst heeft hiervan een schitterend bewijs gegeven, de tocht der koninginnen was een ware triomftocht en dit bezoek zal voor allen onvergetelijk blijven. Nu de 'blijde inkomst' van Hare Majesteiten in het Zuiden weer tot het verleden behoort, zullen al onze lezers, na het feest meegevierd of in de uitvoerige verslagen der dagbladen gevolgd te hebben, ongetwijfeld met genoegen een blijvende herinnering aan deze grootsche en indrukwekkende betooging begroeten.

Woensdag den 15^en^ Mei kwamen de koninginnen in de oude hertogstad aan, en namen haar weg door de voornaamste straten, ten einde den tienduizenden, die zich daar verdrongen, reeds aanstonds in de gelegenheid te stellen, een blik op de hooge gasten te slaan en van haar een vriendelijken groet op te vangen. Bij dezen rit was het rijtuig der koninginnen omstuwd door een eerewacht, wie door de Bossche dames een prachtig vaandel was aangeboden, waarvan men hierboven een afbeelding ziet.

Reeds van den Stationsweg was voor Hare Majesteiten de reusachtige triomfboog zichtbaar, die bij den ingang der stad aan de Vischmarkt was opgericht, en waarvan dit nummer eveneens een reproductie naar een photographie bevat. Meer dan twintig meter hoog, torste deze boog een azuren koepel, door een slanke minaret bekroond. Geheel uit kunstig in elkaar gevoegd latwerk opgetimmerd, met vier boog- doorgangen naar de vier zijden, bood de triomfboog het voorkomen van een Oostersche kiosk. Rijke drapeeringen van granaatkleurig fluweel, met gouden franje omzoomd, hingen van de boogdoorgangen af, terwijl kransgewijs de wapenschilden van al de provincies en verder de wapens van stad, gewest en land waren aangebracht. Ten slotte flankeerden twee keurige medaillons van onze beide koninginnen den vorstelijken eereboog.

Onder de luide toejuichingen eener geestdriftige menigte trok de schitterende stoet onder dezen triomfboog door en verder door de feestelijk getooide straten. Overal vlaggen en wimpels, guirlandes en slingers van groen, bloemkorven, schilden en tropeeën, en, wat wel de mooiste versiering was, de opgewekte, vergenoegde gezichten dier duizenden, groot en klein, arm en rijk, allen bezield door dezelfde liefde en trouw jegens het vorstelijke kind, dat, in het wit gekleed, maar aldoor wuifde en knikte, blijkbaar diep getroffen door deze spontane en machtige uiting van volksgenegenheid. Nu men haar aanschouwde, de laatste, tengere loot uit den eeuwenouden stam der Oranjes, wies de liefde voor onze dynastie, hier steeds zoo levendig, tot een nog machtiger stroom aan, die zich in een eindeloos gejubel lucht gaf.

Jammer was het ongetwijfeld, dat de zon niet meewerkte, om dit bonte, kleurige tafereel met haar gouden glans te overgieten, maar het grillige weer kon allerminst de geestdrift temperen, die de borst vervulde der duizenden, uit alle oorden der provincie in 's-Hertogenbosch samengestroomd ter huldiging onzer vorstinnen.

Deed het weer al geen afbreuk aan het enthousiasme der getrouwe Brabanters, wel was het schuld, dat verschillende photographische opnamen van den stoet minder gelukkig uitvielen en wij ons tot een enkele hebben moeten bepalen.

Zij stelt ons den vorstelijken stoet voor, aanrijdend op het stadhuis, dat, als het middelpunt van het gemeenteleven, ook het keurigst en rijkst versierd was. De geheele, statige gevel ging van onder tot boven schuil onder guirlandes van mastgroen, door rood-wit-blauwe strikken opgehouden. Van de kozijnen der eerste verdieping hing een rijke drapeering af van granaatrood fluweel, met gouden franje afgezet. Het hooge bordes was overhuifd door een ontzaglijk baldakijn van fraaie wit en blauw gestreepte stof, door vergulde speren gedragen. Voor de breede trap, met kostelijk tapijtwerk belegd, verhieven zich twee kolossale ruiterstandbeelden, in staal gehuld, op zware voetstukken. Verder een overvloed van planten en bloemen, die leven gaven aan de stijve pracht van metaal en doek.

Was de eerste dag van het vorstelijk bezoek geheel aan Den Bosch gewijd, den volgenden dag viel ook aan de omliggende gemeenten de

hooge eer ten deel, de doorluchtige Vrouwen, zij het ook slechts kort, in haar midden te zien. Ook hier had de bevolking alle krachten ingespannen en moeiten noch kosten gespaard, om den geliefden vorstinnen door een feestelijk uiterlijk te toonen, hoezeer het hooge bezoek werd op prijs gesteld. Overal stond de landelijke bevolking, aanzienlijk versterkt door de bewoners der aangrenzende dorpen, aan den weg geschaard, om koningin Wilhelmina en de regentes toe te juichen. De jonge vorstin vooral veroverde door haar innemende vriendelijkheid de harten dier eenvoudige dorpsbewoners, grootgebracht in den eerbied voor ons vorstenhuis.

Heel die tocht van uren was dan ook één onafgebroken aaneenschakeling van gejubel en toejuichingen, die de machtigste monarch aan ons koningskind mocht hebben benijd, omdat daaruit bleek, hoe diep de liefde voor de aanvallige vorstin in de harten harer onderdanen is geworteld.

Het laatst aan de beurt was Vucht, waar Hare Majesteiten het dejeuner gebruikten op de villa *Reeburg*, het buitenverblijf van den Bosschen burgemeester, jhr. Van der Does de Willebois. Gelegen aan den grooten straatweg van Den Bosch naar Eindhoven, levert deze villa, in den Engelschen stijl uit de eerste helft dezer eeuw opgetrokken, met haar witte, gekanteelde muren, te midden van het jeugdig groen en met een vijver er voor, een verrassenden aanblik op. Hier was dan ook slechts weinig versiering noodig, zooals op onze afbeelding te zien is, die het oogenblik weergeeft, dat de koninginnen, uit het rijtuig gestapt, door de portiek de deftige huizing zullen betreden.

Van Vucht reden Hare Majesteiten in den namiddag naar Den Bosch terug, waar zij aan den Vuchteruitgang, ter plaatse waar vroeger de Vuchterpoort stond, onder een monumentale poort doorgingen, een fantastisch Byzantijnsch bouwwerk, dat er met de aangebrachte versieringen en groen zeer behaaglijk uitzag, waarvan men zich op onze afbeelding kan overtuigen.

En hiermee nemen wij voorloopig afscheid, om in een volgend nummer enkele van de merkwaardigste gezichten uit Maastricht onder de oogen onzer lezers te brengen.

De idioot,
door J. Vesters Jr.

I.

Zooeven was de trein, snuivend en hijgend onder den last, dien hij torste, het Centraalstation te Amsterdam binnengestoomd. Terwijl honderden zich met een gejaagdheid, die als een electrische vonk van den een op den ander oversprong, langs de flank van het ijzeren gevaarte bewogen, monsterden twee jonge dames, door al die drukte om haar heen min of meer geagiteerd, de coupé's eerste klas.

‘Daar, Jo,’ zei de jongste levendig, met haar vinger wijzende, ‘daar zie ik tante al.’

Reeds was zij, zonder verder naar haar zuster om te zien, naar het aangeduide compartiment geijld, waaruit juist een bejaarde dame stapte, die door een jeugdig, zwierig gekleed heer met de meeste voorkomendheid werd geholpen.

‘Dag, tante,’ zei het jonge dametje na een vriendelijk knikje voor den heer, die blijkbaar de reisgenoot der oude dame was geweest. ‘De reis heeft u toch niet vermoeid?’

‘Dank je, Alice, niet in het minst. Nog no it is een reis mij zóó kort gevallen.’ Dit met een gracieuze hoofdbeweging naar den heer, die nog altijd het valiesje der oude dame in de hand hield.

‘U is al te goed, mevrouw,’ beijverde deze zich te antwoorden. ‘De eer en het genoegen waren geheel aan mijn kant.’

Intusschen had ook de andere jonge dame zich door de golvende menschenzee een weg weten te banen en was zij het kleine groepje genaderd.

‘Die Jo kan er nooit doorkomen,’ merkte Alice lachend op, ‘zij is altijd en overal de laatste.’

‘De laatsten zullen de eersten zijn, niet waar juffrouw?’ merkte de heer op, tot Johanna gewend.

‘Laat mij u nu eerst aan elkaar voorstellen,’ zei de oude dame: ‘baron Van Sichtelaar, mijn nichtjes Johanna en Alice van Dijl.’

‘De kennismaking met de dames is mij hoogst aangenaam, en ik blijf mevrouw Zeeman daarvoor zeer erkentelijk,’ betuigde de baron met een diepe buiging.

‘Het genoegen is wederkeerig, mijnheer de baron,’ verzekerde Alice, terwijl Johanna zich met een licht hoofdknikje vergenoegde.

‘Mag ik de dames nu naar haar rijtuig geleiden?’ vroeg baron Van Sichtelaar. ‘Ik houd hier mevrouw op, en ik ben overtuigd, dat zij naar rust verlangt.’

‘Ik ben volstrekt niet vermoeid,’ antwoordde mevrouw Zeeman, ‘maar ik heb al te veel van uw goedheid gevergd, meneer de baron.’

Onder diens verzekering, dat het hem buitengewoon genoegen deed, mevrouw een heel geringen dienst te hebben mogen bewijzen, begaf het viertal zich naar den uitgang, waar het rijtuig der Van Dijl's gereed stond. De baron hielp de dames instappen en reikte haar het valiesje over.

‘Ik herinner u nogmaals aan uw belofte, dat u mij ten huize van mijn zuster een bezoek zal brengen, meneer de baron,’ zei mevrouw Zeeman, nadat ze in de gemakkelijke victoria had plaats genomen.

‘O ja, doe u dat,’ haastte Alice zich er bij te voegen, ‘ik weet zeker, dat papa en mama daarmee ingenomen zullen zijn.’

‘Hoe zou ik aan zulk een vriendelijke uitnoodiging weerstand kunnen bieden?’ vroeg de baron lachend, ‘vooral nu een zoo bekoorlijke mond haar verzoek bij dat van mevrouw voegt?’

De koetsier lei de zweep over de paarden, de baron nam nogmaals den hoed af en boog diep, de dames knikten hem vriendelijk toe, en voort reed het rijtuig in gestrekten draf het Damrak op.

‘Was dat nu een heusche baron, tante, een heusche?’ vroeg Alice, zich vooroverbuigende, daar het geratel over de straatsteenen het verstaan bemoeilijkte.

‘Ja, kind, en een echte gentleman, hoor. Van Utrecht af heb ik met hem gereisd, maar ik moet zeggen, dat ik nog nooit zoo'n interessant jongmensch ontmoet heb. Over alles weet hij te praten, en toch zoo bescheiden, in alles zoo gedistingeerd, dat je onmiddellijk den edelman aan hem kennen kunt.’

‘Waar woont baron Van Sib... Och, hoe heet hij ook weer, tante?’

‘Van Sichtelaar, baron Van Sichtelaar, Alice.’

‘Nu, waar woont die baron Van Sichtelaar? Toch niet in Utrecht?’

‘Wel neen, hij heeft een prachtige villa bij Vorden, met uitgestrekte bosschen.’

‘Heerlijk!’ riep Alice opgetogen uit. ‘Een villa met groote bosschen! Veel prettiger dan dat akelige Amsterdam. 'k Begrijp maar niet, hoe vader en moeder hier met alle geweld willen blijven wonen.’

‘Wie weet,’ zei mevrouw Zeeman nadenkend; ‘baron Van Sichtelaar heeft beloofd mij een visite te komen maken. Wie weet!....’ ‘Wat bedoelt u daarmee, tante?’ vroeg Alice, zich van de dommen houdend.

‘Hoor eens, wat een nieuwsgierig Aagje,’ antwoordde mevrouw Zeeman lachend. ‘Maar men weet nooit hoe een dubbeltje rollen kan. 't Zou anders niet onaardig klinken: mevrouw de barones Van Sichtelaar.’

‘Maar, Jo, wat zit je daar toch te kijken, of je geen tien tellen kan,’ zei Alice, die de toespelingen harer tante zeer goed begrepen had en nu naar een afleider zocht, om de denkbeelden, die in haar jong hoofdje opkwamen, op zij te zetten.

‘Ja, je bent buitengewoon stil, kind. Maar hoe kan ik zoo vergeetachtig zijn. Je moeder heeft me geschreven, dat je dezer dagen geëngageerd bent. Je neemt het me toch niet kwalijk dat ik daar niet eer aan gedacht heb?’

‘Wel neen, tante,’ zei Johanna, met een licht blosje. ‘Maar ik dacht, dat u het nog niet wist, dat het een verrassing zou zijn.’

‘Dat was het ook, Jo. En ik hoef je niet te vragen, of je er gelukkig door bent.’

‘Mijnheer Willem Stassaart, die het oog heeft laten vallen op mejuffrouw Johanna van Dijl, is het knapste, het geestigste, het aardigste, kortom het volmaaktste jongmensch uit de heele stad,’ zei Alice gemaakt plechtig, ‘na baron Van Sichtelaar wel te verstaan. Maar dat is waar ook, die is niet van Amsterdam. Mijnheer Willem Stassaart is dus binnen deze muren zonder een mededinger, die in zijn schaduw kan staan.’

‘Wat ben je lichtzinnig, Alice,’ merkte mevrouw Zeeman vermanend op.

‘Wacht maar tot ik ook eenmaal zoo ver ben,’ antwoordde het jonge meisje, ‘dan word ik even serieus als Jo.’

‘Altijd gekscheren, zelfs met de ernstigste dingen. Wanneer zal je toch eens veranderen, Alice?’ vroeg mevrouw Zeeman.

‘Zoo gauw baren Van Sichtelaar aanzoek doet om mijn hand,’ zei de ondeugende Alice met een schalk lachje tegen haar tante.

De oude dame sloeg over zooveel jeugdigen overmoed haar handen samen.

‘Kind, kind, je bent veel te dartel!’ Daarna zich tot Johanna wendend, die weer stil voor zich uitkeek naar de wriemelende menschenmassa om haar heen, vroeg zij: ‘Hoe is het met Hugo? Nag altijd even idioot?’

‘Och, tante, zeg u toch dat harde woord niet,’ en er glinsterde iets vochtigs aan haar wimpers. ‘De arme jongen is zoo ongelukkig.’ ‘Ongelukkig, en hij heeft nergens weet van,’ merkte Alice op. ‘Ongelukkig voor ons, wil je zeggen, met zoo'n onwijzen jongen over den vloer.’

‘'t Is toch je broer, Alice,’ antwoordde Johanna gekrenkt. ‘Foei, schaam je, zoo iets te zeggen.’

‘Mij schamen, nu nog mooier! Neen maar, 't is een lief presentje, zoo'n onnoozele bloed. Op zoo'n broer kan je groot gaan, dat verzeker ik je.’ Alices dunne lippen persten zich minachtend op elkaar. ‘Wat zegt u, tante?’ ‘Ja, 't is een kruis,’ verzuchtte mevrouw Zeeman, ‘zoo'n id...., 200'n jongen in huis te hebben. En was er nu nog maar eenige hoop op beterschap, maar altijd even onnoozel, even dof, zonder dat ooit een lichtstraaltje in zijn geest doordringt.’

‘Maar er is kans op beterschap, tante,’ zei Johanna, thans met vuur. ‘Hugo kan nog heel goed genezen, maar niet als iedereen hard en stug voor hem is, en den armen jongen aan zijn lot overlaat.’

‘Hoor nu die Jo eens,’ merkte Alice schamper op. ‘Iedereen hard en stug voor hem! Zou je niet zeggen, dat wij allen barbaren waren, die den jongen mishandelden.

‘Dat heb ik niet gezegd,’ hernam Johanna, ‘maar wel, dat vriendelijkheid en zachtheid een gunstigen invloed op hem uitoefenen. En als hij daardoor kon beter worden....’

‘Ja, àls....’ begon Alice.

‘En al werd hij niet beter,’ viel Johanna haar zuster haastig in de rede, ‘heeft de arme jongen er dan niet evenveel recht op? Is hij al niet ongelukkig genoeg?’

‘Schei nu maar uit met je gepreek,’ zei Alice gemelijk, ‘je bederft er mijn heelen dag mee en voor tante is het een plezierige verwelkoming!’

Johanna zweeg, daar ze wel wist, dat mevrouw Zeeman, al zei ze het niet even onomwonden als Alice, den armen Hugo niet kon uitstaan.

Alice, die de gedachte aan den idioot zooveel te meer onuitstaanbaar vond, nu zij een schaduw kwam werpen op het beeld van den baron, dat haar al dien tijd voor den geest had gestaan, maakte van dit zwijgen gebruik, om het gesprek weer op den hoogwelgeboren heer Van Sichtelaar te brengen, en dit te

liever, daar zij had begrepen, dat deze reeds onmiddellijk in blakende gunst bij haar tante was gekomen.

'Woont de baron alleen of is hij nog bij zijn ouders in?' vroeg ze zoo ongedwongen mogelijk.

'Ki, ei,' antwoordde mevrouw Zeeman, lachend met haar opgeheven wijsvinger dreigend, 'waar zoo'n jong ding al niet benieuwd naar is.'

'Maar, tante, u heeft juist onze nieuwsgierigheid gaande gemaakt.'

'Onze, Alice, zeg je. Maar ik geloof, dat Jo er niets nieuwsgierig naar is.'

'Dat ben ik ook niet, tante,' stemde Jo hanna volmondig toe.

'O die Jo heeft ook zoo zonderlinge idees,' antwoordde Alice tamelijk snibbig. 'En dan, ik heb u immers al gezegd, dat mijnheer Willem Stassaart het volmaaktste jongmensch onder de zon is. Hoe kan zij, nu ze met zoo'n *perfect gentleman* geëngageerd is, nog in iemand anders belang stellen? Maar met mij is dat niet het geval. Niemand heeft zich tot dusver over mij ontfermd. Ik zit geduldig, of liever ongeduldig op een pretendent te wachten, maar als zuster Anna zie ik nog niets komen.'

Mevrouw Zeeman wilde juist met een bestraffend woord op de lichtzinnige uitvallen van haar nichtje antwoorden, toen het rijtuig voor een groot heerenhuis op de Leidsche Gracht stilhield.

Alice sprong er het eerst uit en was haar tante bij het uitstijgen behulpzaam, terwijl Johanna zich met het valiesje belastte.

Mevrouw Van Dijl was op het hooren van het geratel van het rijtuig al uit de voorkamer in de gang geijld, om haar zuster, die jaarlijks eenige weken bij haar kwam doorbrengen, te verwelkomen.

Maar nauwelijks werd haar de tijd gegund, om een enkel woord uit te brengen, want Alice riep onmiddellijk uit: 'Mama, we hebben aan het station kennis gemaakt met baron Van Sichtelaar, een chic, elegant heer, die met tante op goeden voet staat. Tante heeft hem zelfs geïnviteerd, om haar hier een visite te komen maken, en dan zullen wij er natuurlijk ook van profiteeren.'

'Alice, hou nu toch in Gods naam eens je mond,' vermaande haar moeder, 'je bent altijd met je snatertje nummer een.'

'Ik zal die visite nog moeten afzeggen,' zei mevrouw Zeeman lachend, 'als die Alice niet wijzer wordt.'

Onder deze bedrijven was de familie in de huiskamer aangekomen, waar de heer des huizes onder het genot van een geurige havanna gemakkelijk op een sofa lag uitgestrekt. De vader van den heer Van Dijl was in zijn zaken zoo gelukkig geweest, dat zijn eenige zoon van zijn renten rijk kon leven, wat dan ook met zijn karakter volkomen strookte. Daarbij bezat de heer Van Dijl een bijzonder zwak voor ridderorden (een Nederlandsche Leeuw bengelde aan zijn knoopsgat) en adellijke namen.

Niet zoodra had hij het woord baron opgevangen, of hij was één en al oor, en bij het vooruitzicht van een visite werd zijn hart letterlijk verteederd.

Toen zijn schoonzuster de kamer binnenkwam, stond de heer Van Dijl van de sofa op en ging haar een paar stappen te gemoet. Nauwelijks had hij het geduld de gewone plichtplegingen ten einde te brengen en mevrouw Zeeman zich van mantel en hoed te laten ontdoen, of hij vroeg op een toon, dien hij zoo luchtig en onverschillig mogelijk wilde doen klinken: 'Zeg eens, zuster, heb je een baron meegebracht?'

Vóór nog mevrouw Zeeman gelegenheid had te antwoorden, had Alice reeds het woord genomen: 'Ja, ja, een baron, en o zoo'n knap en gedistingeerd heer. Baron Van Sichtelaar heet hij, maar meer weten wij er niet van. Tante is er zoo geheimzinnig mee, niet waar Jo?'

'Ik begrijp niet, dat je je zoo druk maakt over iemand, dien wij nog maar eenmaal en terloops gezien hebben,' merkte Johanna droogjes op.

Dit was voor mijnheer Van Dijl te veel 'Wat!' stoof hij op, 'een baron is toch niet de eerste de beste!'

'Dat zeg ik ook, pa,' hervatte Alice. 'Ik vind het ten minste heel aardig van hem, dat hij ons zal komen bezoeken. De visite geldt eigenlijk wel tante, maar baron Van Sichtelaar zal ook wel met ons kennis willen maken.'

'Jo heeft gelijk,' mengde nu mevrouw Van Dijl zich in het gesprek, 'Alice maakt zich veel te druk om een wildvreemde.'

'Maar 't is een baron,' viel haar echtgenoot haar haastig in de rede, alsof een baron niet wildvreemd kon zijn.

'Nu goed, baron of geen baron,' hernam mevrouw Van Dijl, 'maar ik begrijp niet, hoe Alice zich zoo voor hem kan interesseeren. 't Is ongepast ook.'

Mijnheer Van Dijl haalde de schouders op, als achtte hij die opmerking geen antwoord waard, maar Alice was daardoor niet in het minst uit het veld geslagen.

EEREPOORT AAN DEN VUCHTERUITGANO.

'Dat zal u niet zeggen, mama, als u met hem hebt kennis gemaakt. Nog nooit heb ik zoo'n charmant jongmensch gezien, wat u, tante?'

'Baron Van Sichtelaar, met wien ik van Utrecht samen gereisd heb, heeft op mij den besten indruk gemaakt,' verzekerde mevrouw Zeeman. 'En daar je nooit weet waar relaties goed voor zijn, heb ik hem uitgenoodigd, mij hier een bezoek te komen brengen. Ik hoop toch niet, dat hij u niet welkom zal zijn.'

'Volstrekt niet, zuster, volstrekt niet,' betuigde mijnheer Van Dijl. 'U heeft daar zeer goed aan gedaan. Men kan nooit te veel relaties hebben, vooral in zulke kringen. Niets wat mij meer tegen de borst stuit dan de burgerlijke alledaagschheid, waar je hier door omringd wordt...'

Mijnheer Van Dijl zou over dit geliefkoosde onderwerp waarschijnlijk nog geruimen tijd hebben doorgedraafd, indien niet op dit oogenblik de deur was geopend en een jongetje van omstreeks dertien jaar was binnengekomen. Het kind was groot voor zijn leeftijd, maar zijn gelaat had een doffe, wezenlooze uitdrukking, of liever in het geheel geen uitdrukking, en zijn keel bracht een schor geluid voort, toen hij zijn tante gewaar werd.

'Wat kom jij hier doen?' foeterde mijnheer Van Dijl, verstoord dat hij te midden van zijn ontboezeming was gestuit. 'Wil je wel eens maken, dat je weg komt!'

In plaats van aan het vaderlijk bevel te gehoorzamen, begon de arme idioot, die blijkbaar schik had in de opgewondenheid zijns vaders, hardop te lachen.

'Wat! moet je me nog uitlachen ook?' schreeuwde de onverstandige vader.

'Hugo, geef je tante eens een hand als een brave jongen,' kwam Johanna kalmeerend tusschenbeide, haar broertje naar mevrouw Zeeman geleidend. Onmiddellijk gaf de knaap aan dit op vleienden toon gedane verzoek gehoor, maar had daarbij het ongeluk het kopje thee, dat Alice in de hand hield, om te stooten. Meer was er niet noodig, om de gramschap van het liefdelooze meisje gaande te maken. 'Ga weg, idioot, zie je niet wat je doet! De deur uit, zeg ik je!'

Hugo klapte van pret in de handen. 'Net goed, hoor. Ik hou niet van je. Je bent een leelijke kat.' zei de arme zinnelooze.

'Maar, pa, gooi dien idioot toch de deur uit,' verzocht Alice, zich opwindend. 'Of mag die jongen nu maar alles tegen me zeggen, omdat hij gek is?'

''t Is een kruis, zoo'n jongen,' lispelde mevrouw Zeeman.

'Een nagel aan mijn doodkist,' verzekerde haar zuster, wier moederlijke liefde zoodanig was verstompt, dat ze het arme kind niet in bescherming durfde of wilde nemen tegen haar man en haar jongste dochter.

'Kon Hugo het gebeteren, dat hij tegen je arm stiet?' dus nam Johanna de verdediging van den idioot op zich. 'Dat kon een ander evengoed overkomen, en zou je dan ook zoo tegen hem uitvaren?' 'Uitvaren! Daar heb je Jo weer, de kampioen van de verdrukte onschuld,' zei Alice spottend.

'Jij bent een leelijke kat,' herhaalde Hugo, 'maar van Jo houd ik veel,' voegde hij er bij, zich tegen zijn oudste zuster aanvlijend.

'Nu is het genoeg,' barstte de heer Van Dijl uit, 'de kamer uit! Of denk je, dat ik door jou den heelen dag niets dan ruzie en ongenoegen in mijn huis wil hebben?'

'Wie is er de schuld van, pa?' vroeg Johanna. 'Met zachtheid kan men alles van Hugo gedaan krijgen, dat ziet u wel aan mij.'

(*Wordt vervolgd*.)

Bij de Platen.

Zomeravond. -

Het is een heerlijke dag geweest en het vee heeft naar hartelust kunnen dartelen in de malsche wei. Nadat het zich in de frissche morgenuren had kunnen te goed doen aan het sappige gras en de vette klaver, heeft het den warmen middag doorgebracht met op zijn gemak in de koele schaduw den opgedanen voorraad te herkauwen. En nu de avond verkoeling brengt, keert het onder geleide van den herder weer welgemoed naar den stal terug.

Haast hebben de gemoedelijke beesten niet; de mooie avond lokt ook hen tot flaneeren uit en met loomen slentergang sjokken de zware runderen voort. De herder vindt het niet noodig hen tot meer spoed aan te zetten.

Bij zulk een hemelschen avond is het nergens beter dan buiten, en als de lange dag, in de sterke buitenlucht doorgebracht, hem niet zachtjes aan naar rust deed verlangen, zou hij net zoo lief met zijn schaapjes en koeien nog een uurtje rondwandelen.

Een rustig, kalm bestaan, dat landleven!

[Nummer 7]

De idioot, door J. Vesters Jr. (*Vervolg.*)

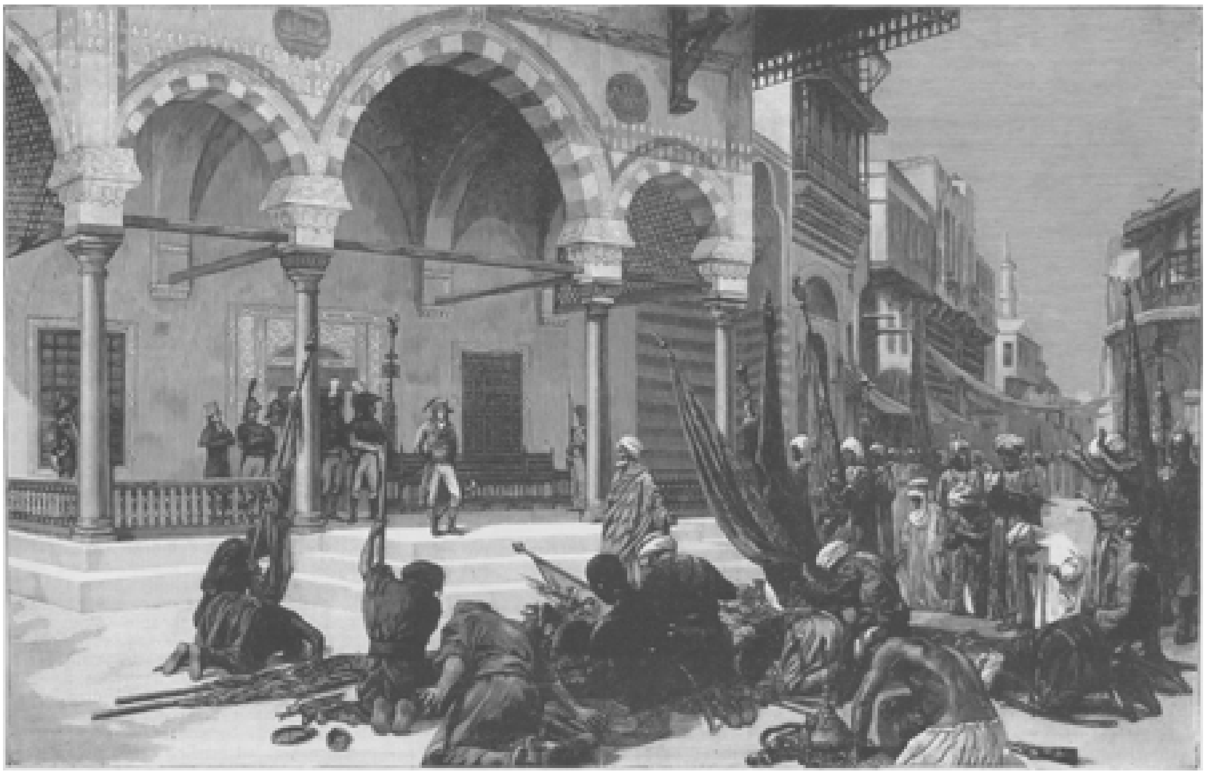

ONDERWERPING DER MAMELUKKEN AAN BONAPARTE, NAAR DE SCHILDERIJ VAN G. BOURGAIN.

Wat, moet jij me hier de wet komen stellen?” foeterde de dwaze vader.

‘Jo, bedenk tegenover wien je spreekt,’ voegde de even onverstandige moeder er bij.

‘Maar, mama,’ hervatte Johanna, wier gemoed bij deze onverdiende verwijten volschoot, ‘heb ik dan iets miszegd? Kan Hugo het helpen, dat hij zoo ongelukkig is? Moeten wij hem niet veeleer door liefde en toegeeflijkheid eenigermate schadeloos stellen voor het gemis.....’

‘Hou toch op met je gepreek,’ viel haar vader barsch in de rede. ‘Je wordt onuitstaanbaar, Jo.’

Onderwijl was Hugo naar de étagère geslopen en had een Japansch vaasje in de hand genomen, waaraan hij met zijn tong lekte.

‘Blijf daar van af, idioot,’ klonk op eens de schelle stem van Alice. De arme jongen keerde zich om en liet het vaasje in gruizelementen op den grond vallen.

‘Daar heb je 't alweer,’ jammerde mevrouw Van Dijl, ‘die domme jongen zit ook overal met zijn vingers aan.’

‘Dat mooie cadeautje, dat ik met St. Nicolaas gestuurd heb,’ zuchtte mevrouw Zeeman. ‘En je kan er zoo geen meer bijkrijgen.’

‘'t Is een uilskuiken,’ raasde Allice. ‘Allo, Jo, zeg maar weer, dat de arme jongen het niet helpen kan.’

‘Dat kan hij ook niet, 't is jouw schuld, Alice. Waarom moest je hem ook verschrikken met zoo barsch te roepen?’

‘Nu nog mooier, nu heb ik het gedaan. Wel ja, die idioot is altijd onschuldig, al stak hij ook het huis in brand.’

Ondertusschen was de heer Van Dijl opgestaan en op Hugo toegetreden, die, op de scherven dansend, in zijn handen klapte en niets dan ‘Mooi! mooi!’ riep. Zijn vader gaf hem een klap om zijn ooren en trok hem ruw bij den arm naar de deur. ‘De kamer uit!’

‘Toe, pa, sla Hugo niet,’ zei Jo, wier gemoed tegen die onrechtvaardige bestraffing in opstand kwam. ‘Ik zal hem wel mee naar mijn kamer nemen, dan heeft u er hier geen last meer van.’

‘Nu, ik gun je het genoegen,’ antwoordde de neer Van Dijl spottend. ‘Ik geloof met, dat er hier iemand rouwig om zal zijn.’

‘Ga je mee, Hugo?’ vroeg Jo, zonder op den hatelijken uitval haars vaders te antwoorden.

‘Graag,’ zei de arme idioot, ‘akelig hier. Alice boos, pa boos, ma boos, tante boos, Jo goed.’

‘Hoor je 't, hoe dankbaar die jongen is voor al wat wij voor hem doen?’ vroeg mijnheer Van Dijl schamper.

‘Och pa, 't is een idioot,’ zei Alice vergoelijkend.

‘Hugo, dat mag je niet zeggen,’ vermaande Jo, ‘ze houden allemaal veel van je, maar dan moet je ook goed oppassen.’

‘Neen, neen,’ hernam Hugo met kracht, ‘ze zijn allemaal boos, allemaal, allemaal!’

‘Hij meent het zoo niet,’ betuigde Jo, ‘hij is overspannen, verschrokken.’

‘Je hoeft je protégé niet te verontschuldigen,’ merkte Alice op. ‘We weten allen wat een lieve jongen het is.’

Johanna haalde de schouders op. Wat kon zij op zooveel onverstand en vooringenomenheid, door het zwijgen der overigen gestijfd, antwoorden?

Nauwelijks was Johanna met Hugo vertrokken, of daar gaf zich de algemeene afgekeerdheid, door de tegenwoordigheid der oudste

dochter nog eenigermate in bedwang gehouden, lucht.

'U kan niet gelooven, Marie,' zei mevrouw Van Dijl tegen haar zuster, 'wat we met dien jongen beleven.'

'Het is zoo geen leven,' voegde Alice er bij, 'die akelige, onwijze jongen vergalt alle genoegen. Ik had me al zooveel van uw komst voorgesteld, tante, en nu het eerste oogenblik het beste brengt hij alles in de war.'

'Maar ik zal wel zorgen, dat we er geen last meer van hebben, zoolang tante hier is,' verzekerde mijnheer Van Dijl, die aan het bezoek van den baron dacht en voor geen geld zou gewild hebben, dat deze den idioot ontmoette.

'Jo zeurt altijd, dat Hugo ongelukkig is, maar ben ik niet veel ongelukkiger, die zoo'n idioot mijn zoon moet noemen? Ik was zoo blij, zoo gelukkig, toen ik een zoon, een stamhouder kreeg, maar zoo'n kind, neen, ik had honderdmaal liever dat hij dood was.'

'Ik ook,' voegde Alice er onmeedoogend bij. 'En wat nog het ergste is, als ik ergens kom, bij een vriendinnetje of een kennis, dan is het dadelijk: Hoe maakt Hugo het toch? Wordt hij dan niets beter? 't Is toch een ongeluk, zoo'n broer te hebben. Zie, al die vragen, al die belangstelling is onuitstaanbaar.'

'Ja, ik schrik er van als er iemand komt,' hernam mevrouw Van Dijl, 'de mensen en zijn altijd lastig van belangstelling, en dan het vooruitzicht, dat de jongen zijn leven lang idioot zal blijven. Wat moeten we er toch in Gods naam mee aanvangen?'

'Maar Jo zei, dat hij nog wel beter kon worden,' mengde mevrouw Zeeman zich nu in het gesprek, 'als dat...'

'Och, die Jo is gek,' viel haar zwager haar in de rede; 'zij heeft zich eenmaal in het hoofd gezet, dat Hugo beter zal worden. Maar ik geloof er niets van. De medische faculteit (mijnheer Van Dijl hield af en toe wel van een klinkend woord) haalt voor dit geval de schouders op.'

'Jo heeft een schoolmeester opgeschommeld,' zei Alice, minachtend haar neusje optrekkend, 'die een specialiteit moet zijn in het genezen van idioten. Maar u begrijpt, tante, dat het een kwakzalver is, wien het alleen om het geld is te doen.'

'Heb je dan al een proef met hem genomen?' informeerde mevrouw Zeeman.

'Neen, zoover zijn wij nog niet,' antwoordde haar zuster. 'Mijn man is nog met hem in besprek, maar hij heeft er niet veel vertrouwen in.'

'Vertrouwen niets,' verzekerde mijnheer Van Dijl, 'de medische faculteit...'

'Maar je kon het toch licht eens probeeren,' meende mevrouw Zeeman, 'je geeft er toch niets op toe.'

'Dat heb ik ook gezegd,' voegde haar zuster er bij.

'Laten wij toch eens over iets anders spreken,' kwam Alice, die al lang ongeduldig op haar stoel heen en weer had zitten schuiven, tusschenbeide. 'Je wordt akelig van die nare historie.'

Ook de anderen wilden niets liever, want de arme idioot was hun een hinderlijke sta-inden-weg, en hoe minder zij aan zijn bestaan herinnerd werden, hoe liever. Was Johanna er maar uit, dan hadden ze hem al lang naar een gesticht gedaan of op het land uitbesteed, maar het meisje had zich met hart en ziel aan haar ongelukkig broertje gehecht, en voor haar zedelijke meerderheid waren die egoïsten tot dusver gezwicht.

II.

Het was een heerlijke lenteavond. De zon had den geheelen dag warm geschenen, en nu zij in het Westen met een gouden gloed en schitterend rooden weerschijn ten ondergang neigde, werden overal de ramen geopend, om de koelere avondlucht te laten binnenstroomen. Voor het geopende raam van een bovenkamer aan de Leidsche Gracht zaten mevrouw Zeeman en haar zuster in een druk gesprek gewikkeld. De eerste hanteerde middelerwijl ijverig de borduurpen, maar liet die nu een oogenblik rusten, om een blik te slaan op de bedrijvigheid aan de overzijde der gracht.

'Je hebt vandaag al genoeg gedaan, Marie,' merkte mevrouw Van Dijl op, 'ik zou het er voor heden maar bij laten; en dan, het begint zoetjes aan al te donkeren.'

'O, wat dat betreft, mijn oogen zijn nog zoo goed als voor twintig jaar,' antwoordde mevrouw Zeeman. 'En ik zal me moeten haasten, als ik de pantoffels op tijd klaar wil hebben, want je man verjaart over vier dagen.'

'Nu, als je wil, zullen Jo of Alice je immers met alle genoegen een handje helpen.'

'Ja, dat weet ik wel, doch ik stel er een eer in, ze nog zelf geheel te borduren,' hernam mevrouw Zeeman met zeker air van gewicht. 'Maar, zeg eens, zuster,' vervolgde zij, 'komt Willem van avond?'

'Naar alle gedachten wel, want Donderdag is zijn vaste avond. De vorige week was hij verhinderd, anders had u al eerder met hem kennis gemaakt.'

'Hij schijnt heel ijverig te zijn, is het niet?'

'Ja, 't is een energieke jongen, die het ver kan brengen. Sedert den dood van zijn vader staat hij aan het hoofd van een grooten houthandel, die hem een rijk bestaan oplevert. Nu, ik moet zeggen, dat hij er genoeg voor in de weer is. Ik geloof dan ook, dat Jo aan hem een goede partij heeft. De jongelui houden veel van elkaar, en als alles goed gaat, kunnen ze voor den winter getrouwd zijn. 't Is wel wat vlug, zal je zeggen, maar een lange verkeering dient nergens toe. Ik zal Jo genoeg missen, want ze is me van veel dienst en nooit is haar iets te veel.'

'Johanna is anders wel wat erg stil, erg teruggetrokken. Ik voor mij val meer in Alice,' zei mevrouw Zeeman, 'die is altijd opgeruimd en vroolijk en vol levenslust.'

'Ze is te druk,' meende haar moeder, 'en daarbij ook eigenzinnig. Je kan niet met haar doen wat je wil; haar hoofdje buigt ze voor niemand. En sedert ze dien baron gezien heeft, heeft ze het den heelen dag over hem. Ze schijnt zich te verbeelden, dat ze eenmaal mevrouw de barones zal worden; ik heb nog nooit zoo'n romanesk ding gezien, en haar vader is nog zoo onverstandig haar daarin te stijven.'

'Maar zou dat nu zoo onmogelijk zijn?' vroeg mevrouw Zeeman. 'Alice brengt toch een mooien bruidschat mee, en wat ze dan nog eenmaal van mij te wachten heeft. Je ziet het tegenwoordig dikwijls, dat adellijken met niet-adellijken trouwen. Dat is nu niet meer als toen wij nog jong waren.'

'Dat is nu allemaal goed en wel,' zei mevrouw Van Dijl lachend, 'maar om barones te worden moet er toch een baron zijn, en baron Van Sichtelaar laat zich in het geheel niet zien. Als hij werkelijk zooveel belang in u en in ons stelde, dan zou hij toch zijn woord wel gehouden en u een visite gemaakt hebben. Maar zoo gaat het met die jongelui altijd: ze zijn heel aardig als je ze een enkelen keer ontmoet, en ze beloven van alles, maar een uur later zijn ze het weer vergeten. Het zou mij niets verwonderen, indien baron Van Sichtelaar aan zijn belofte in het geheel niet meer gedacht had.'

''t Kan zijn, zuster,' antwoordde mevrouw Zeeman een beetje gepiqueerd, 'maar ik geloof het niet. Daar zag de baron er veel te *gentlemanlike* voor uit. Doch hij kan om de een of andere reden verhinderd zijn, en hij weet, dat ik een week of zes hier blijf, zoodat hij nog allen tijd heeft.'

‘Op zichzelf was het nu zoo erg niet als hij wegbleef, want hij zal die Alice het hoofd misschien nog meer op hol maken, maar je kent mijn man. Als die van een baron hoort praten, is hij niet te houden, en nu kan ik hem haast de deur niet meer uit krijgen, zoo bang is hij, dat hij de visite zal missen.’

Op dit oogenblik werd een bescheiden tikje aan de deur gehoord, en na bekomen verlof trad een dienstmeisje binnen. ‘Hier is een brief voor mevrouw Zeeman,’ zei ze, hem de oude dame overhandigend.

‘Och Lientje, steek even de lamp aan, want mevrouw zal hem niet meer kunnen lezen,’ verzocht mevrouw Van Dijl.

De lamp werd aangestoken, de jaloezieen neergelaten, en toen Lientje zich verwijderd had, bekeek mevrouw Zeeman, die inmiddels haar bril had opgezet, aandachtig het schrift.

‘Van wien mag die brief komen?’ mompelde ze. ‘Ik ken de hand niet,’ en ze keerde de enveloppe, die een welriekenden geur afgaf, besluiteloos om en om.

‘Kijk eens naar den poststempel,’ raadde haar zuster, die er zeker niet aan scheen te denken, dat het veel eenvoudiger was, de enveloppe open te snijden.

‘'s-Gravenhage,’ las mevrouw Zeeman, ‘ik kan maar niet denken van wien hij komt.’

‘Van baron Van Sichtelaar misschien wel,’ meende mevrouw Van Dijl.

Haar zuster had reeds onmiddellijk dezelfde gedachte gehad, maar juist daarom wilde ze die onzekerheid als het ware met kleine teugjes savoureeren.

‘'t Kan wel zijn,’ gaf ze nu ten antwoord. ‘'t is een heel elegant schrift. Heb je bij geval een vouwbeen bij de hand?’ vroeg ze, er genot in vindende, haar nieuwsgierigheid nog te prikkelen en middelerwijl zich afvragend, wat dat briefje toch wel kon behelzen.

Nog eenige oogenblikken en mevrouw Zeeman sneed heel voorzichtig de enveloppe open, haalde er met plechtigen ernst het briefje uit, ontvouwde het heel langzaam en werd een baronnekroontje als *en-tète* gewaar. Met denzelfden oogslag had ze ook de onderteekening gelezen. Ze zei evenwel geen woord tegen haar zuster, die door al die plechtigheid nieuwsgierig was geworden. Welke vrouw zou het in haar plaats niet geworden zijn?

‘Nu?’ vroeg mevrouw Van Dijl, toen haar zuster met lezen klaar was, het schrijven voorzichtig op tafel lei, of het porselein was, en haar bril afzette.

‘Het is inderdaad van baron Van Sichtelaar,’ antwoordde mevrouw Zeeman met de meeste voldoening. ‘Ik wist wel, dat ik mij in hem niet vergist had. Maar lees zelf.’ Met dezelfde plechtige voorzichtigheid reikte ze haar zuster het schrijven over.

Mevrouw Van Dijl, hoe langer hoe nieuws gieriger geworden, las het volgende:

> Hooggeachte Mevrouw,
> Ik vrees, dat u mij van een schromelijk verzuim gaat beschuldigen, en daar zou waarlijk reden toe zijn. Het ware dan ook onverantwoordelijk van mij, niet reeds eerder gevolg te hebben gegeven aan uwe zoo vleiende uitnoodiging, die bovendien door uwe bekoorlijke Nichtjes warm werd ondersteund, indien ik geen geldige reden tot mijn verontschuldiging kon aanvoeren.
> Den tweeden dag na mijn aankomst te Amsterdam werd ik voor dringende zaken naar Brussel geroepen, waar drukke conferenties en besprekingen met de heeren graaf d'Ursel en den hertog De Grammont al mijn tijd in beslag namen. Eerst heden ben ik in Den Haag gearriveerd, waar ik, als

gevolg van mijn bemoeiingen te Brussel, nog verscheidene dagen denk te worden opgehouden.

Mijn eerste werk was evenwel, U, Hooggeachte Mevrouw, van mijn geheel onvrijwillig verzuim in kennis te stellen, hopende dat U het mij dan niet euvel zal duiden. Aanstaanden Woensdag denk ik te Amsterdam terug te zijn en hoop, dat U mij dan zal veroorloven, aan mijn belofte gevolg te geven.

Met de verzekering, dat Uwe aangename kennismaking mij geen oogenblik uit de gedachten is gegaan, en met beleefd verzoek, mijn bescheiden groeten aan Uwe geachte familie te willen overbrengen, ben ik met de meeste hoogachting

Van UWelEdelGeboren

De dienstvaardige dienaar

Q.C.F.G.T. Baron van Sichtelaar.

'Wat zeg je daarvan, zuster?' vroeg mevrouw Zeeman, die met ingehouden adem geluisterd had, met nauw bedwongen bewondering.

'Een heel lief briefje,' antwoordde mevrouw Van Dijl, 'een heel lief briefje.'

'Ja, ik wist wel, dat de baron zijn woord zou houden. Mijn menschenkennis heeft me

nog nooit bedrogen,' verzekerde mevrouw Zeeman. 'En wat een deftige lui frequenteert hij. Toch aardig van hem, vind je niet, dat hij rog aan mij denkt. Parvenu's zouden je links laten liggen, maar een edelman komt zijn belofte altijd na. Wat zal Alice blij zijn!'

'Maar denk je nu werkelijk, Marie, dat het iets worden kan?' vroeg haar zuster eenigszins ongeloovig.

'Wel waarom niet,' hernam mevrouw Zeeman. 'Je begrijpt toch wel, dat hij niet precies om mij alleen komt, en Alice zal hem wel weten in te palmen. Als Jo het nu doen moest, dan zou ik geen ja zeggen, maar Alice is het toevertrouwd.'

'Ik ben maar voor één ding bang, Marie, en dit is, dat Alice zich allerlei luchtkasteelen zal bouwen, die later als kaartenhuisjes ineenstorten. De baron komt, goed; hij is heel vriendelijk voor ons en galant voor de meisjes, dat kost hem niets, maar dan? Dan gaat hij weg, om ons waarschijnlijk nooit weer te zien. Maar ondertusschen heeft Alice, die toch zoo'n romanesken aanleg heeft, zich de Hemel weet wat in het hoofd gehaald en dan zit ik er mee.'

'Lieve Hemel, wat ben je nu op eens zwaartillend geworden. Wat je daar vreest, moeten wij juist zien te voorkomen. Wij moeten hem zóó inpakken, dat hij de kennismaking aanhoudt. Dan komt het overige wel van zelf. Of wil je soms, dat hij zich den eersten keer den besten al declareert?'

'Neen, natuurlijk, dat gaat niet; maar er zijn toch wel andere partijen voor Alice, dat we dien baron niet hoeven na te loopen.'

'Daar is immers geen kwestie van naloopen, maar als het geluk tot je komt, moet je het ook niet moedwillig van je schoppen.'

'Nu, we zullen zien,' besloot mevrouw Van Dijl, die het goede vertrouwen van haar zuster maar niet zoo voetstoots kon deelen. 'Laten we thans naar beneden gaan, want Willem kan ieder oogenblik komen. Dat is ten minste een vogel, dien wij in de hand hebben, en de baron is nog in de lucht.'

In de huiskamer bevonden zich de heer Van Dijl en zijn beide dochters. Johanna was pas zooeven binnengekomen. Volgens gewoonte had ze eerst Hugo naar bed gebracht en zoo lang bij zijn ledekant blijven zitten, tot hij was ingeslapen. Door niemand anders wilde de arme jongen geholpen worden, daar ze allen even barsch voor hem waren, maar Johanna kon met hem doen wat zij verkoos. Haar keek hij naar de oogen, en, hoe onbevattelijk en verstompt hij overigens ook was, één blik van het jonge meisje was voldoende, om van hem gedaan te krijgen wat ze verlangde. Evenals een hond zich hecht aan wie goed voor hem zijn en zijn tanden laat zien aan wie hem plagen, zoo had ook de arme idioot zich instinctmatig aan Johanna gehecht en volgde hij haar als heur schaduw. Voor zijn moeder was hij onverschillig, daar haar mond nooit een vriendelijk woord voor hem kon vinden, haar hand nooit zijn lokken streelde en geen kus ooit zijn lippen kwam verwarmen. Voor zijn vader was hij eerst bang geweest, omdat deze hem sloeg en toesnauwde, maar later, toen hij grooter en sterker werd, lachte hij er om en vond er een onbewust genoegen in, de uitbarstingen zijns vaders te trotseeren. Maar Alice haatte hij, omdat hij in haar zijn grootste vijandin zag, die er plezier in vond, hem te plagen en te sarren.

'Wat ben je toch lang boven gebleven,' zei mijnheer Van Dijl, die gemakkelijk in een leunstoel lag uitgestrekt, toen zijn vrouw en schoonzuster binnenkwamen. 'Wat voor conciliabule heb je gehouden?' vroeg hij met onderzoekenden blik.

De goede man wist, dat mevrouw Zeeman een brief had ontvangen, en, sedert hij het bezoek van den baron wachtende was, was hij zoo nieuwsgierig, dat hij deze indirecte vraag stelde, om maar spoedig te weten te komen, of zijn geheime hoop ook bewaarheid was Baron Van Sichtelaar was den heer Van Dijl al die dagen niet uit de gedachte gegaan, en, mocht deze betuiging in het schrijven van den baron wellicht niet meer dan een beleefdheidsformule zijn, bij Van Dijl was het zuivere waarheid. Des nachts droomde hij van baronnen; overdag verwaarloosde hij zijn kennissen en bleef zelfs - wat het zwaarste offer was, dat hij brengen kon - uit de sociëteit thuis, uit pure vrees, dat hij den baron zou kunnen misloopen.

'Wij hebben geen conciliabule gehouden,' antwoordde mevrouw Zeeman, die de gedachte van haar zwager geraden had, 'maar ik heb een brief van baron Van Sichtelaar ontvangen.'

Mijnheer Van Dijl ging in zijn stoel overeind zitten. 'Een brief van den baron, en....'

'Maar zeg toch wat er in staat, tante,' verzocht Alice, wier gezicht straalde. Alleen Johanna bleef kalm zitten, alsof die brief haar niet het minste belang inboezemde, wat dan trouwens ook het geval was.

'De baron is verhinderd geweest, om een visite te komen maken. Hij is onverwachts naar Brussel ontboden, waar hij drukke conferenties had met graaf d'Ursel en den hertog De Grammont.'

Een oogenblik scheen het, of de heer Van Dijl een beroerte zou krijgen van loutere aandoening bij het hooren dier woorden. Zijn gezicht werd vuurrood en zijn oogen kneep hij behaaglijk toe. 'Met wie, zeg je? Graaf...'

'Graaf d'Ursel en hertog De Grammont,' hernam met nadruk mevrouw Zeeman, die, zij het dan ook niet in die mate, met haar zwager het zwak voor klinkende titels gemeen had. 'Woensdag denkt hij te komen; op het oogenblik wordt hij nog in Den Haag opgehouden. Maar lees zelf,' vervolgde zij, haar schoonbroeder het bewuste schrijven overhandigend, dat deze met evenveel eerbied aannam, of het een eigenhandig schrijven van den czaar van Rusland was.

'Een echte edelman,' mompelde de heer Van Dijl, terwijl hij met innig behagen het baronnekroontje bewonderde. Na den inhoud van het schrijven met de oogen verslonden te hebben, kon hij zich het genoegen niet ontzeggen, het briefje hardop voor te lezen. Met bijzonderen nadruk las hij de onderteekening: 'Q.C.F.G.T. Baron van Sichtelaar.'

Met een zegevierend lachje gaf hij den brief aan mevrouw Zeeman terug. 'Wat een aanzienlijke connecties heeft baron Van Sichtelaar,' zei de overgelukkige heer Van Dijl, die zijn huis reeds te klein achtte, om zoo'n deftig persoontje te ontvangen, 'de eerste adel van België!'

'Hoe zou toch wel de voornaam van baron Van Sichtelaar zijn?' vroeg Alice, door de Q. geweldig geïntrigeerd.

'Dat heb ik me ook al afgevraagd,' verklaarde de heer Van Dijl, wiens geest met dit diepzinnige vraagstuk geheel vervuld was. 'Misschien wel Quirinus?'

'Of Quellinus,' meende Alice, 'of....'

'Enfin,' besloot de heer Van Dijl, 'de hoofdzaak is, dat baron Van Sichtelaar komt. Maar je zegt niets, Jo,' vervolgde de gelukkige vader, die maar niet kon begrijpen, dat iemand kalm kon blijven bij de groote eer, die zijn huis was beschoren.

'Och, Jo denkt natuurlijk alleen aan mijnheer Willem Stassaart en zit vol ongeduld op zijn komst te wachten,' antwoordde Alice.

‘Dat is waar ook,’ antwoordde Van Dijl, ‘Willem komt van avond.’ Daarna op zijn horloge kijkend: ‘Het uur is er al, hij zal er wel gauw zijn. Een patente jongen, die Willem, van zeer deftige familie.’ Maar toch geen baron vulde hij in gedachten den zin aan.

Spoedig hierop werd de heer Willem Stassaart aangediend en trof de heele familie in de aangenaamste stemming. Vooral de heer Van Dijl was, nu de onzekerheid betreffende het bezoek van baron Van Sichtelaar had opgehouden, bijzonder joviaal.

Op mevrouw Zeeman maakte Willem door zijn flink, mannelijk uiterlijk, zijn beschaafde manieren en bescheidenheid een uitmuntenden indruk, en zelfs, na een stille vergelijking met den baron, moest ze erkennen, dat Willem ook naast hem geen kwaad figuur zou maken. De heer Van Dijl, die zich met een soortgelijke vergelijking had beziggehouden, kwam tot ongeveer dezelfde conclusie.

In het eerst liep het gesprek, zooals dat gewoonlijk het geval is, vooral wanneer er een vreemde bij is, over koetjes en kalfjes. Willem won al dadelijk het hart van mevrouw Zeeman, door met belangstelling te informeeren naar haar gezondheid, haar levenswijs, hoe zij Amsterdam vond, en met jobsgeduld te luisteren naar het relaas van de kwalen, waaraan zij af en toe onderhevig was, de duurte der tijden en de ondankbaarheid der menschen, die zij met weldaden overlaadde. Daar mevrouw Zeeman veel aan genealogie deed, bleek al spoedig, dat een achternichtje van haar geparenteerd was met een achterneef van Willem en kwam zij tot de hoogst verrassende ontdekking, dat een nichtje van haar man zaliger met een nichtje van Willems oom op hetzelfde pensionaat was geweest.

Nu werd het souper opgedragen en meende de heer Van Dijl, die zich slechts met de uiterste zelfbeheersching zoo lang had ingehouden, het oogenblik gekomen om Willem het heuglijke nieuws mede te deelen. Maar juist voorkwam hem zijn jongste dochter.

‘Ik geef je in tienen te raden, Willem,’ zei Alice, ‘wien wij de volgende week het genoegen zullen hebben (en de eer, dacht mijnheer Van Dijl) te ontvangen.’

‘Dan raad ik maar liever niet,’ antwoordde Willem lachend.

(*Wordt vervolgd.*)

Pastoor Jacobus Joannes Burgmeijer.

Toen in den avond van den 13en Mei jl. door de Amstelstad zich de treurmare verspreidde: ‘Vader Burgmeijer is overleden,’ ging er door duizenden harten eene trilling, die getuigde welk een diepen indruk door deze tijding werd teweeggebracht,

hoe hoog de achting, hoe innig de liefde was, welke katholieken en niet-katholieken den ontslapene toedroegen.

Van die hoogachting en liefde werd dan ook door duizenden blijk gegeven. Uit verschillende oorden van Nederland, maar vooral uit Amsterdam, stroomden de betuigingen van dankbaarheid jegens den overledene, van deelneming en leedgevoel naar de pastorie der St.-Antoniuskerk. De besturen der vele katholieke vereenigingen, waarvan de overledene tijdens zijn werkzaam leven lid of beschermer was, deden van hunne oprechte gevoelens in gevoelvolle woorden blijken; de geloovigen kwamen bij honderden hunne gebeden storten en hunne tranen plengen bij het lijk van hem, dien ze als hunnen vader beminden; afgevaardigden van verschillende groepen der Israëlietische gemeente brachten bezoeken van rouwbeklag, legden bloemen en kransen bij de lijkbaar, hielden zelfs bedestonden in de Synagoge, terwijl de dagbladen van allerlei richting en kleur met elkander samenstemden in het verkondigen van den lof en het ongeveinsde waardeeren der verdiensten van den in den Heer ontslapen Priester.

Ook de *Katholieke Illustratie* stemt ten volle in met de betuigingen van hulde en hoogachting, ter gedachtenis aan Vader Burgmeijer gebracht, en biedt hier, als blijk van waardeering, haren lezers het portret van den eerbiedwaardigen grijsaard, die op ruim 82jarigen leeftijd, helaas, nog te vroeg is heengegaan.

DE SCHUTTERSMAALTIJD TE HAARLEM, NAAR DE SCHILDERIJ VAN FRANS HALS.

1. Willem Voogt, Kolonel.
2. Johan Damius, Fiscaal.
3. Willem Warmondt, Kapitein.
4. Johan Schatter, Kapitein.
5. Gillis de Witt, Kapitein.
6. Nicolaas van Napels, Luitenant.
7. Outgert Akersloot, Luitenant.
8. Matthijs Haaswindius, Luitenant.
9. Adriaen Matham, Vendrig.
10. Lot Schout, Vendrig.
11. Pieter Ramp, Vendrig.
12. Bediende.

Geen lezer in Nederland of hij kende Vader Burgmeijer althans bij naam. En die groote bekendheid en populariteit, welke hij genoot, de onverdeelde hoogachting der bewoners van de hoofdstad en van zoovelen daarbuiten, - waaraan had de overledene die te danken? Wat maakte dien van gestalte zoo kleinen, van lichaamsbouw zoo tengeren, zoo nietigen man, zoo oprecht bemind, zoo hoog gezien en in de daad zoo beminnelijk? Het waren geen schitterende talenten, die de gaven zijns geestes, hoe groot ook, de publieke bewondering aanboden. Begaafd met een helder en fijn verstand, met een scherp doorzicht en eene bewonderenswaardige gevatheid, was hij altijd ootmoedig genoeg om geen glans te leggen op het goede en schoone, dat hij sprak of deed.

Wat hij echter niet verbergen kon, - 't waren de gaven van zijn edel en liefhebbend hart, verkondigd door de armen, wier ellende hij lenigde, wier nooden hij verminderde, dikwijls wegnam, wier tranen hij droogde; verkondigd door de liefdewerken voor de kinderen der armen, voor weezen en verlatenen, met heldenmoed ondernomen, met reuzenkracht uitgevoerd, met engelachtig geduld en met onwrikbaar vertrouwen op Gods H. Voorzienigheid in stand gehouden; verkondigd door de rijken en meer gegoeden, wier harten hij ter gunste der lijdenden wist te bewegen, wier gelden hij belegde in de scholen voor de kinderen der armen, in gestichten voor weezen en hulpbehoevenden, in inrichtingen van weldadigheid en liefde; wier kapitalen hij renten deed afwerpen, die alleen door den hemel betaald worden.

Bij dit alles was hij steeds de nederige zoon van den H. Franciscus van Assisië, voor zichzelven geen behoeften kennend, de soberheid in persoon zijnde, zich altijd en in alles met het minste vergenoegend, slechts voor God en den naaste levend.

Maar bij dat alles was hij ook, en bleef hij geheel zijn leven door, in merg en been Amsterdammer.

Den 27^{en} November 1812 te Amsterdam uit vrome en welgestelde ouders geboren, ontving hij van jongsaf een deugdzame en godsdienstige opvoeding.

Ofschoon hij aanvankelijk het plan had gevormd om zich in zijn geboortestad te vestigen, gevoelde hij toch dat een geheel andere bestemming de zijne was, dat hij door God geroepen werd om zich aan Zijnen dienst te wijden, dat hij was voorbeschikt om als religieus en priester zijn leven onverdeeld aan deugd en liefdewerken te besteden. Zijn roeping volgend en na volbrachte studiën, eerst aan het gymnasium te Amsterdam, later te Megen, trad hij den 25^{en} Mei 1841 te Weert in de Orde van den H. Franciscus van Assisië.

Aan die H. Orde was hij op het innigst gehecht, haar had hij lief met de liefde van een kind, haar diende hij in de verschillende, deels mindere, deels hooge posten die hem werden toevertrouwd; haar glorie was zijn geluk en zijn roem, haar bloei was zijn leven. Geen wonder dan ook dat zulk een waardige zoon van den arme van Assisië gesteld werd om anderen voor te gaan dat hij driemaal tot kloosteroverste en Definitor, eens tot Custos zijner Orde werd gekozen. Hij toonde zich dan ook steeds dankbaar aan God voor de genade van het H. Geloof, voor de roeping tot het religieuze leven, vooral voor de priesterlijke wijding, hem te Tilburg den 25^{en} januari 1844 door Zijne Doorl. Hoogw. Mgr. J. Zwijsen toegediend. Maar wie, die hem van nabij kende, zal het ooit betwijfelen of hij ook nog in het bijzonder den hemel dankte omdat hij Amsterdammer was. De verschillende familiën der oude Amstelstad kende hij in al hare vertakkingen van bloed- en aanverwantschap, de leden er van waren

hem tot in het derde en vierde geslacht met namen en voornamen bekend; alle gebeurtenissen van eenig belang stonden hem zóó levendig voor den geest, wist hij met zooveel juistheid mede te deelen, dat het scheen alsof Vader Burgmeijer een levend register was, waarin elke familie, onder afzonderlijk hoofd, over zooveel en zooveel bladzijden beschikte; zoodat men veilig mag zeggen dat met Vader Burgmeijer ook een groot stuk geschiedenis en overlevering is heengegaan.

Opgeruimd van aard en minzaam van karakter; zonder breedsprakig te zijn toch spraakzaam tot in het breede toe; mededeelzaam met een zich nooit verloochenende voorzichtigheid; ironisch zonder ooit iemand te kwetsen; beschaafd en hoffelijk zonder de minste vleierij; alles voor allen, was hij bij allen bemind, bij groot en klein, bij rijk en arm. Dit getuigde het jaar 1891. Toen vierde Vader Burgmeijer feest, zijn gouden als zoon van St. Franciscus, zijn zilveren als pastoor der St.-Antoniuskerk. En dat feest werd gevierd op een wijze, die eenig mag heeten, gevierd door zijn Ordebroeders en door zijn broeders in het Priesterschap, aan wier hoofd de Doorluchtige Kerkvorst van Haarlem, Mgr. C.J.M. Bottemanne persoonlijk hem de bewijzen van achting en liefde bood; gevierd door parochianen en niet-parochianen; gevierd door katholieken en niet-katholieken, en onder deze laatsten niet het minst door duizenden Israëlieten, in wier midden, voor het front der kerk, het beeld van den *Salvator mundi* prijkt.

Ongeveer 29 jaren is Vader Burgmeijer pastoor geweest der St.-Antoniuskerk, gewoonlijk de Mozes-en-Aäron-kerk geheeten, na 4 jaren de parochie van den H. Franciscus van Assisië te Oudewater bestierd te hebben, een parochie, die hij steeds oprecht bleef beminnen, waarover hij zoo gaarne sprak en waar hij ook thans nog met hoogachting en liefde herdacht wordt.

Tot op het laatst van zijn hoogen leeftijd ontwikkelde Vader Burgmeijer een ijver en een werkkracht, die aller bewondering verdienden, als medebestuurder van het Gesticht van Liefdadigheid, van de Vereeniging tot Weldadigheid, van den Allerheiligsten Verlosser en van den Goeden Herder te Leiderdorp. Op alle deze posten stond hij pal, totdat de dood van den beminnelijken grijsaard een eindpaal stelde aan dat leven, hetwelk zoo rijk was aan deugden, aan heilige en heilzame werken.

Na een even godvruchtig als stichtend ontvangen van de HH. Sacramenten der stervenden, omgeven door zijn medebroeders, overleed de door allen beminde herder en Vader op den bovengenoemden datum.

Op de lijkkist lag onder de stola, het teeken zijner priesterlijke waardigheid, het ridderkruis van de Oranje-Nassauorde, waarmede H.M. de Koningin-Regentes eenige jaren geleden de verdiensten van pastoor Burgmeijer erkend had.

Moge God zijn verdiensten eeuwig beloonen, dan zal de bede van duizenden verhoord zijn, die den plechtigen uitvaartdienst van den hun dierbaren overledene bijwoonden.

Hij ruste in vrede.

Amst.

Vorstelijke bijnamen.
door Eduard.

Ik weet niet of het den lezer in zijn jonge jaren ook gegaan is als mij, die, wanneer we les in de geschiedenis kregen, die namen van vorsten het best kon onthouden,

welke van een eere- of toenaam waren voorzien, vooral als het een vreemde of 'gekke' bijnaam was. Ik zou haast denken van wel, al was het maar alleen, omdat men iets lichter onthoudt, wanneer men er een ander begrip, denkbeeld of gebeurtenis aan kan vastknoopen, dan wanneer het geheel op zich zelf staat.

Welnu, laten wij, om ons geheugen op te frisschen, eens een kleine wapenschouwing houden over de bijnamen, die door de geschiedenis aan een aantal koningen en keizers en vorsten van lageren rang zijn toegekend. Om niet te uitvoerig te worden, zetten wij om te beginnen alvast de heele oude geschiedenis op zij, en ook voor het overige achten wij ons allerminst aan een angstvallige volledigheid gebonden. Er zullen er toch nog genoeg overschieten, want met het geven van toenamen zijn de geschiedschrijvers volstrekt niet zuinig geweest, en menigeen heeft er een gekregen, waarop zijn aanspraken lang niet afdoende bewezen zijn, - indien hij er al aanspraak op zou maken.

Eere wien eere toekomt, en daarom gaan de *heilige* koningen voor, wier breede reeks wel geschikt is, het hart van den katholiek met blijden trots te vervullen. Haast geen land of het heeft een vorst opgeleverd, die door de Kerk de eer der altaren is waardig gekeurd. Wij denken allereerst aan den H. Lodewijk van Frankrijk, die tot tweemaal toe een kruistocht ondernam, en bij den tweeden te Tunis aan de pest overleed. Verder aan den heiligen keizer Hendrik II van Duitschland, aan den H. Eduard van Engeland, aan den H. Stephanus van Hongarije, die van den Paus den titel van Apostolisch koning ontving, thans nog door den keizer van Oostenrijk als koning van Hongarije gedragen. De beschermheilige van Bohemen is zijn eerste koning Wenceslaus, door zijn eigen broeder vermoord; die van Zweden koning Erik IX, die het Christendom krachtig bevorderde, maar door de woeste Denen overvallen en te Upsala gedood werd; die van Noorwegen de H. Olaf, terwijl Spanje een heiligen koning heeft in Ferdinand III, die met goed gevolg tegen de Mooren oorlog voerde.

Zijn onder deze heilige vorsten verschillende martelaars geweest, de bijnaam van den *Martelaar* is gegeven aan den jongen Eduard II ran Engeland, die door zijn stiefmoeder werd vermoord, om de kroon te bezorgen aan haar zoon Ethelred.

De eerenaam van *Katholieke* is geschonken aan Ferdinand van Arragon, die met zijn gemalin Isabella van Castilië gewoonlijk 'de katholieke koningen' genoemd wordt. Onder hun regeering viel Granada, het laatste bolwerk der Mooren in Spanje, en werd Amerika ontdekt.

Twee Fransche koningen zijn de *Vrome* genoemd: Lodewijk, de zoon van Karel den Groote, en Robert II, van wien de lofzang *Veni Sancte Spiritus* afkomstig zou zijn. Dezelfde eerenaam is door de protestantsche geschiedschrijvers ook toegekend aan een der 'helden' van den Dertigjarigen Oorlog, hertog Ernst van Saksen-Gotha, een ijverig aanhanger der Hervorming en strijdgenoot van den Zweedschen koning Gustaaf Adolf.

Licht verklaarbaar is het, dat zooveel vorsten de *Groote* heeten en bijna ieder land minstens een van zijn koningen zoo gedoopt heeft. Hoog boven allen steekt Karel de Groote uit, en na hem komen keizer Otto de Groote van Duitschland, Alfred en Kanoet de Groote van Engeland, Casimir de Groote van Polen, Waldemar de Groote van Denemarken, Emmanuel de Groote van Portugal, Ferdinand de Groote van Castilië, Peter de Groote van Rusland, Frederik de Groote van Pruisen, Soliman de Groote van Turkije. Maar waar zouden wij eindigen, indien wij al de Grooten moesten opnoemen, die toch meestal slechts groot zijn geweest in bloedige oorlogen of in de kronkelpaden eener listige en trouwelooze staatkunde!

Goede en slechte hoedanigheden, in meerderen en minderen graad, hebben eveneens aanleiding gegeven tot tal van bijnamen, De eerenaam van den *Goede* is geschonken aan koning Jan II van Frankrijk, die in den slag bij Poitiers door den Zwarten Prins werd gevangen genomen. Meer bekend ten onzent is Filips de Goede van Borgondië en graaf Willem III de Goede van Holland. Een nog schooner eeretitel is die van *Welbeminde*, welken Lodewijk XV van Frankrijk verkreeg, maar dien hij zoo jammerlijk zou tot schande maken. Koning Jan I van Portugal werd door zijn volk zoo diep betreurd, dat hij den eerenaam verwierf van koning *Van goeder Gedachtenis*. Frederik August I, de eerste koning van Saksen en de trouwe bondgenoot van Napoleon, wordt de *Rechtvaardige* genoemd, en Alfons V van Arragon de *Grootmoedige*, omdat hij bij zijn troonsbestijging een lijst van hem vijandige grooten ongelezen verscheurde. Ook de bijnaam *Vader des volks*, aan den Franschen koning Lodewijk XII geschonken, bewijst dat hij zich de liefde van zijn onderdanen had weten waardig te maken. Wij zouden hier ten slotte nog

kunnen bijvoegen den titel *Vader des vaderlands* waarmee prins Willem van Oranje nogal eens wordt begiftigd.

Treurig is het zeker te constateeren, dat de minder eervolle bijnamen nog talrijker zijn. Christiaan II van Denemarken, onder wiens regeering Zweden zich losscheurde, heeft den bijnaam van den *Booze*, Pedro van Castilië, die tegen de aanhangers van zijn stiefbroeder Hendrik van Trastamara onmenschelijk te keer ging, dien van den *Wreede*, czaar Iwan van Rusland dien van den *Verschrikkelijke*. Nog erger is het met den markgraaf Albrecht van Meissen, die zijn vrouw en kinderen wilde laten vermoorden, om met een ander te kunnen huwen, en daarom de *Ontaarde* genoemd wordt. Een waardige evenknie van hem is de vader van Willem den Veroveraar, Robert van Normandië, die in de geschiedenis als de *Duivel* bekend is.

Al evenmin eervol is de bijnaam van *Verkwister*, die aan hertog Albrecht van Oostenrijk, den broeder van keizer Frederik III, is geschonken. Als *Twistzoeker* staan te boek Lodewijk X van Frankrijk en graaf Everhard van Wurtemberg. Lang niet benijdenswaardig is de toenaam van *Luiaard*, gegeven aan den markgraaf van Brandenburg Otto V, een zoon van de in onze vaderlandsche geschiedenis welbekende Margareta van Beieren, en die van *Doeniet*, waarmee Lodewijk V de rij der Karolingers sluit. Een voor een koning al weinig passende bijnaam is die van *Bluffer*, welke aan Erik II van Denemarken is toegekend, maar toch altijd nog te verkiezen boven dien van *Zonder Genade*, welke Jan van Beieren is ten deel gevallen.

Tegenstellingen ontmoeten wij verder bij de vleet. Filips V van Frankrijk heet de *Lange*, de vader van Karel den Groote Pepijn de *Korte*, terwijl Ladislaus van Polen den nogal zonderlingen bijnaam van *Loktiek* ontving, wat zooveel wil zeggen als één el lang of dwerg.

Jan van Nassau, door Da Costa ''t achtbaar hoofd der heilvolle Unie' (van Utrecht) geheeten, is als de *Oude* bekend, Lodewijk VII van Frankrijk, die aan den tweeden kruistocht deelnam, als de *Jonge*. Verschillende vorsten hebben den toenaam gekregen van het *Kind*, o.a. Lodewijk, de laatste Karolinger in Duitschland, Otto, de stamvader van het huis Brunswijk, dat thans over Engeland regeert, Hendrik de stamvader van het huis Hessen. Een koning van Noorwegen, Olaf, staat als het *Schootkind* bekend, daar hij reeds als kind gehuldigd werd. Een der Brabantsche hertogen, Godfried III, heeft den bijnaam ontvangen van *In de Wieg*, daar men hem bij een strijd tegen een oproerigen leenman in zijn wiegje in een boom hing, om door dit gezicht den moed der zijnen aan te wakkeren[1].

De vader van Willem van Oranje heet Willem de *Rijke*, niet zoozeer om zijn geld of goed, als wel omdat zijn echt rijk met kinderen gezegend was. Min of meer een contrast met hem vormt Karel de *Kale*, een zoon van Lodewijk den Vrome, en de Engelsche koning Jan *Zonder Land*. Een heel vreemde bijnaam is die van *Met den leegen Zak*, waarmee Frederik van Oostenrijk, de oom van keizer Frederik III, in de geschiedenis wordt aangeduid.

De eerenaam de *Wijze* is ook al aan verschillende koningen toegekend, als aan Karel V van Frankrijk, aan den keurvorst Frederik van Saksen, een der ijverigste aanhangers der Hervorming, en aan Alfons X van Castilië, een der verschillende

1) Deze episode vormt het onderwerp der cantate Brabants Trouw, die, door J.R. van der Lans gedicht en door Leon. C. Bouman gecomponeerd, zooals men zich herinnert, onze koninginnen bij haar bezoek aan 's-Hertogenbosch door de Bossche Liedertafel werd toegezongen.

Roomsch-koningen tijdens het Interregnum. Hendrik I van Engeland was een zoo groot bevorderaar en beoefenaar der wetenschappen en letteren, dat hij *le beau clerc* of de *Schoone Geleerde* genoemd wordt. Koning Karel van Frankrijk, die bij den giftbrief van Pladella Dirk I met Holland beleende, staat als *Simplex* te boek, wat wij door *Eenvoudige* weergeven, maar eigenlijk meer onnoozele beteekent. Een treuriger bijnaam nog is die van *Krankzinnige*, welke aan Karel VI van Frankrijk is gegeven, en het contrast met de vorige is te grooter, als men weet, dat zijn vader *Karel* de *Wijze* was. Ook denken wij hier aan den Hollandschen graaf Willem V, die zijn moeder Margareta den oorlog aandeed en later tot waanzin verviel. Ouder de Ridderzaal te 's-Gravenhage wijst men nog het hok aan, waar de *Dolle Graaf* heeft gevangen gezeten.

Tal van bijnamen zijn te danken aan lichamelijke eigenschappen, eigenaardigheden of gebreken. Willem II van Engeland en Otto II van Duitschland worden de *Roode* genoemd, maar meer bekend is keizer Frederik I uit het geslacht der Hohenstaufen als *Barbarossa* of *Roodbaard*. In onze vaderlandsche geschiedenis hebben wij den eersten hertog van Gelder, Reinout II, als den *Zwarte* leeren kennen. Hendrik V van Luxemburg heet de *Blonde*, terwijl koning Harold van Noorwegen *Grauwvel* tot bijnaam heeft ontvangen.

Onze jongenshilariteit werd steeds opgewekt, als wij van Karel den *Dikke* hoorden, die het tegen de Noormannen maar niet kon bolwerken, wat ons volstrekt niet verwonderde. Een graadje erger nog was het bij onzen goeden Hollandschen graaf Floris den *Vette*, van wien een tijdgenoot verhaalt, dat hij nog met geen zilveren ketenen van zijn plaats was te krijgen, en die dan ook geen zin had, aan den eersten kruistocht deel te nemen.

Twee andere uit onze vaderlandsche geschiedenis goed bekende figuren zijn de Geldersche hertog Otto II *Met den Paardenvoet*, en Godfried *Met den Bult*, hertog van Neder-Lotharingen. Met een zelfde euvel als deze laatste was de Engelsche koning Richard III behept, die in den slag bij Bosworth een koninkrijk voor een paard aanbood, maar daar koninkrijk en leven verloor.

Koning Harold, een zoon van Kanoet den Groote, is met den bijnaam van *Hazenvoet* vereerd, vanwege zijn verbazend snellen gang; maar hij kon nog niet in de schaduw staan van sultan Bajazet, die aan zijn stoute en snelle veroveringen den toenaam van *Bliksem* te danken had. Het merkwaardigst is evenwel, dat deze ten slotte toch nog achterhaald werd door den Mongoolschen vorst Timoer Lenk, d.i. *lamme* Timoer, gewoonlijk tot Tamerlan verbasterd.

Koning Wenceslaus van Bohemen, die in 1241 bij den inval der Mongolen de redder van Europa was, heeft den bijnaam ontvangen van *Eenoogige*, maar een latere koning van Bohemen, Johan van Luxemburg, was er nog erger aan toe, want Froissart verhaalt in zijn *Chroniques* van hem, *qu'il n'y voyait goutte et était aveugle* (dat hij niets zag en blind was). Doch dit belette hem niet, met groote dapperheid deel te nemen aan den slag bij Crécy tegen de Engelschen, waar hij de teugels van zijn paard aan die van de paarden zijner volgelingen liet vastbinden en zich zoo in het heetst van het gevecht wierp. Geen dezer dapperen ontkwam den dood. Den volgenden dag, zoo verhaalt Froissart, vond men hen uitgestrekt rond hun heer, hen en hun paarden, die allen nog aan elkaar waren gekoppeld.

Een koning van Polen, Boleslaus III, is met den juist niet schilderachtigen bijnaam van *Scheefmond* bedacht, en al had koning Lodewijk II van Frankrijk, de zoon van Karel den Kale, nu niet juist dit gebrek, toch duidt zijn toenaam *Stamelaar* aan, dat

er aan zijn spraak iets haperde, wat vermoedelijk ook het geval was met Erik XI van Zweden, die de *Stotteraar* wordt genoemd.

Dat prins Willem van Oranje de *Zwijger* heet, ligt, zooals men weet, niet hieraan, dat hij niet spreken kon, maar dat hij uiterst behoedzaam met zijn woorden was, een echte diplomaat dus, die de waarheid der spreuk: spreken is zilver, maar zwijgen is goud, begreep.

Na al deze bultenaars, lammen, blinden en stamelaars is het zeker een verademing, te mogen constateeren, dat verschillende vorsten als de *Schoone* worden aangeduid. Frankrijk, welks koningen over het algemeen bijzonder goed met bijnamen bedacht zijn, heeft er twee: Filips de Schoone, bekend door zijn strijd tegen de orde der Tempeliers, en zijn zoon Karel IV de Schoone. Verder hebben we den kleinzoon van Rudolf van Habsburg, keizer Frederik III de Schoone, en, alweder in onze vaderlandsche geschiedenis goed bekend, Filips de Schoone, koning van Castilië en heer der Nederlanden, de vader van keizer Karel V.

Vorsten met baarden zullen nu wel niet zoo heel zeldzaam geweest zijn, maar denkelijk moeten sommigen zich door een buitengewoon grooten baard onderscheiden hebben, om bij uitnemendheid als de *Gebaarden* te worden aangeduid. En opnieuw zijn het twee figuren, die op onzen bodem een rol hebben gespeeld, wien deze bijnaam is toegekend. Vooreerst een hertog van Brabant, Godfried, en verder George van Saksen-Meissen, erfpotestaat van Friesland. Aan deze waardigheid was hij gekomen door zijn ouden heer Albrecht, krijgsoverste van keizer Maximiliaan, die bij hem diep in het krijt stond en hem voor 300.000 gulden Friesland afstond. De keizer kon het gemakkelijk geven, want tot dusver hadden de stoere Friezen noch voor de graven van Holland, noch voor de bisschoppen van Utrecht het hoofd gebogen, en het stond te bezien, of ze het juk van een Duitsch vorst zouden willen dragen. Ze deden het dan ook niet, en na jaren lang geoorloogd te hebben, was hertog George, die zijn vader opvolgde, blij, het land voor 350.000 gulden weer aan Karel V te kunnen afstaan. Maar het bezit van Friesland was den Saksen op zoo groote offers te staan gekomen, dat de Friezen na hun vertrek spottend zongen:

> Friesland mag wel Fresland heeten.
> Het heeft Saksen en Meissen opgegeten.

Tot zelfs de lengte van de beenen heeft aanleiding tot bijnamen gegeven. Zoo wordt de vader van Robert den Duivel, Richard van Normandie, *Langbeen* genoemd, en zijn kleinzoon, Robert van Normandië, een der dapperste aanvoerders van den eersten kruistocht, *Kortbeen* of *Courtecuisse*, terwijl koning Hakon van Noorwegen den bijnaam *Hoogbeen* ontving.

Hertog Reinier van Henegouwen is als *Langhals* bekend, wat altijd toch nog beter is dan nathals. Een Deensche koning Harold schijnt tanden van een ongewone kleur te hebben bezeten, daar hij *Blauwtand* is gedoopt, en een andere koning van hetzelfde land, Erik V, had denkelijk de gewoonte met zijn oogen te knippen, weshalve hem de bijnaam *Knipoogende* ten deel viel. Vreemder klinkt de toenaam *Murzuflus* d.i. *Met de saamgegroeide Wenkbrauwen*, dien keizer Alexis van het Oost-Romeinsche rijk, bekend uit den vierden kruistocht, ontvangen heeft. Maar het vreemdst van alle is het ongetwijfeld, den markgraaf Frederik van Meissen te zien aangeduid als *Met de gebeten Wang*. Doch dit wordt opgehelderd, als men weet, dat Albrecht de Ontaarde zijn vader was, en zijn moeder, toen ze hoorde, dat deze haar en haar kinderen om het leven wilde laten brengen, den jongen Frederik van schrik in de wang beet.

(*Slot volgt.*)

Bij de Platen

Onderwerping der Mamelukken aan generaal Bonaparte. -

Eeuwenlang hebben de Mamelukken, niet ongelijk aan de Janitsaren in Turkije, een gewichtige rol gespeeld in Egypte, waar ze van slaven tot de waardigheid van keizerlijke lijfwacht waren opgeklommen. Met den naam Mamelukken, een Arabisch woord, dat slaaf beteekent, werden de uit den Kaukasus afkomstige slaven aangeduid, die bij hun heeren eerst huiselijke diensten verrichtten, maar zich later tot hooge staatsambten wisten op te werken.

Toen in het begin der 13e eeuw de vermaarde Mongoolsche veroveraar Dsjengis-Khan het grootste gedeelte van Azië aan zich had onderworpen en een menigte inwoners als slaven wegvoerde, kocht de sultan van Egypte er niet minder dan 12000 van hem, gedeeltelijk Mingreliërs en Tsjerkessen, liet hen in den krijgsdienst ouderwijzen en vormde uit hen

een afzonderlijk legerkorps. Zij werden echter spoedig oproerig en teugelloos en reeds onder zijn opvolger bemoeiden zij zich met de staatsaangelegenheden, vermoordden den sultan Toeran-Sjah en hieven in 1224 een der hunnen, den Mameluk Eibek, op het schild. Met hem begon de heerschappij der Mamelukken over Egypte, die 266 jaren duurde. Gedurende dezen tijd maakten zij vele veroveringen en verdreven in 1291 de Franken (men weet, dat met dezen naam alle Europeanen worden aangeduid) geheel en al uit het Oosten.

Eindelijk gelukte het den Turkschen sultan Selim I het machtige rijk der Mamelukken aan zich te onderwerpen, nadat hij in 1507 de hoofdstad Caïro stormenderhand had ingenomen. Hij stelde een Turkschen stadhouder of pasja over Egypte aan, maar was genoodzaakt, de 24 bey's, die de verschillende provincies des lands bestuurden, in hun waardigheid te laten. Dit duurde zoo meer dan tweehonderd jaren, maar omtrent het midden der vorige eeuw, toen de Porte allengs zwakker werd, verkregen de Mamelukken door hun aantal en rijkdommen zulk een overwicht op het bestuur der Osmanen in Egypte, dat de door den sultan aangestelde pasja geheel afhankelijk werd van de verschillende bey's. Een dezer, Ali-Bey, verklaarde zich in 1771 geheel onafhankelijk van Turkije en aanvaardde den titel van sultan. Na zijn dood ontstond er tweedracht tusschen de opperhoofden der Mamelukken en sultan Abdoel-Hamid maakte er in 1786 gebruik van, om Egypte weer aan zich te onderwerpen.

Hun laatste schitterende rol vervulden de Mamelukken onder hun dappere aanvoerders Ibrahim en Moerad-Bey tijdens den inval der Franschen.

In 1798 ondernam generaal Bonaparte met een leger van 35,000 man een tocht naar het land der Pharao's en maakte zich den 2n Juli meester van Alexandrië, waar hij verklaarde, enkel gekomen te zijn tot bestrijding der Mamelukken. Weldra zou hij dan ook met deze keurbenden van de Egyptische krijgsmacht handgemeen worden. Terwijl Kléber's divisie Rosette bezette, trok Bonaparte de woestijn door, dreef Moerad-Bey, die hem met 4000 Mamelukken wilde tegenhouden, terug, versloeg hun hoofdmacht in den vermaarden slag bij de Piramiden en hield den 23n Juli zijn zegevierenden intocht binnen Caïro.

Hoewel overwonnen, gaven de Mamelukken den strijd rog niet op, zelfs niet nadat de Fransche generaal Desaix Moerad-Bey bij Sediman een nieuwe nederlaag had toegebracht. Met de onbuigbare standvastigheid, den Oosterlingen en vooral den Muzelmannen eigen, bereidden zij zich tot een nieuwe worsteling voor, en toen Bonaparte in 1799 met 30.000 man naar Syrië trok, waren het opnieuw de Mamelukken, die hem krachtigen tegenstand boden. Gaza en Jaffa werden door de Franschen ingenomen, die daarna het beleg sloegen voor de sterkte Acre, door Achmet-Pasja, bijgenaamd de Slachter, verdedigd. Bovendien kwam een Mamelukkenleger van 35.000 man, onder aanvoering van Ibrahim-Bey, tot ontzet opdagen. Thans echter toonden zich de schitterende veldheerstalenten van generaal Bonaparte in hun vollen glans, want met slechts vier duizend man versloeg hij het overmachtige en strijdbare leger bij den berg Tabor en dreef de Mamelukken met zware verliezen over den Jordaan terug.

Doch al kon de Fransche veldheer Acre niet tot de overgaaf dwingen, zijn krijgsmansroem had de Mamelukken met zoo groot ontzag vervuld, dat zij zich, toen Bonaparte te Caïro was teruggekeerd, kwamen onderwerpen. Dit indrukwekkend oogenblik stelt de schilder onzer gravure met aangrijpende realiteit voor. Op den

voorgrond onder de statige Oostersche portiek Napoleon, zooals wij hem allen kennen koel en strak, als uit ijzer gegoten, toen reeds zich zelf bewust wat hij eenmaal worden zou. Vóór hem, in het stof gebogen, de fiere Mamelukken, vol eerbied voor het veldheersgenie van den Frank, terwijl de grijze bey, met het koude fatalisme van den Muzelman, hun onderwerping aankondigt.

Maar Napoleon had de onstuimige dapperheid van deze kinderen der woestijn leeren waardeeren, en toen hij zich in 1804 de keizerskroon op de slapen drukte, richtte hij een eskadron Mamelukken bij de keizerlijke garde op, dat later door kleurlingen uit verschillende landen werd aangevuld en eerst bij den troonsafstand van Napoleon ontbonden werd.

Streden de Mamelukken nog tien jaar onder de vanen van den keizer, met hun aanzien in Egypte was het gedaan, vooral toen de doortastende pasja, later onderkoning Mehemed-Ali met ijzeren vuist de teugels van het bestuur voerde. Den eenen bey voor, den anderen na bracht hij tot onderwerping, en in 1811 werden de Mamelukken voorgoed vernietigd. Alleen de geschiedenis heeft de herinnering onderhouden aan hun onvergetelijken moed en hun heerschappij in het vruchtbare land van den Nijl.

De Schuttersmaaltijd te Haarlem. -

Onder de meesterstukken, die de stad Haarlem van haar beroemden burger Frans Hals bezit, munt de hier afgebeelde schilderij door ongemeene fraaiheid uit. Ze is een der schitterendste werken van den grooten meester, wien stellig een ironie van het lot den naam van Hals bezorgd heeft; want in zijn kunst was hij allesbehalve een hals; zijn penseel is even kranig en kordaat als de stevige, kloeke kerels, die hij op het doek bracht.

De forsche mannen, die hij ons hier te zien geeft, zijn officieren van den Haarlemschen ‘Cluveniers-Doelen,’ vereenigd aan een maaltijd ter gelegenheid van den tocht, dien de Haarlemsche burgerij den 18en October 1622 naar Bergen en Hasselt ondernam, onder aanvoering van den kolonel, burgemeester Willem Voogt, op onze gravure met het cijfer 1 aangeduid. Zijn medeaanzittenden worden evenzoo door cijfers aangewezen, zoodat het den beschouwer niet moeilijk zal vallen de verschillende personages te herkennen.

De schilderij werd door den meester vervaardigd in het jaar 1627. Ze is op doek geschilderd, 1.80 meter hoog en 2.65 meter breed.

In den catalogus van het stedelijk Museum te Haarlem van het jaar 1894 (zes-en-twintigste druk) staat ze vermeld onder No. 87.

De gestrafte Hondeplager.

‘Ik bind mijn hond hier even vast.
Daarbinnen strekt hij maar tot last.’

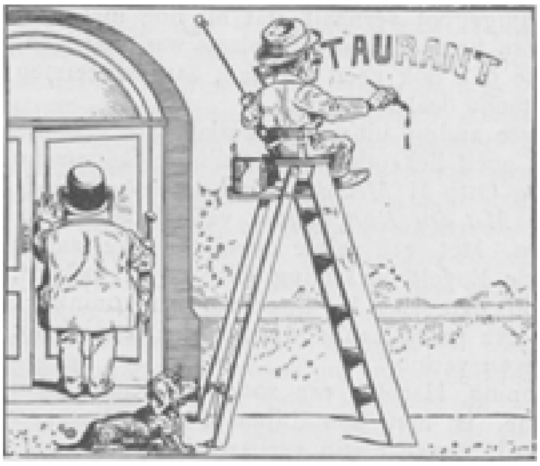

Tot tijdverdrijf beschouwt het dier
Des schilders arbeid met plezier.

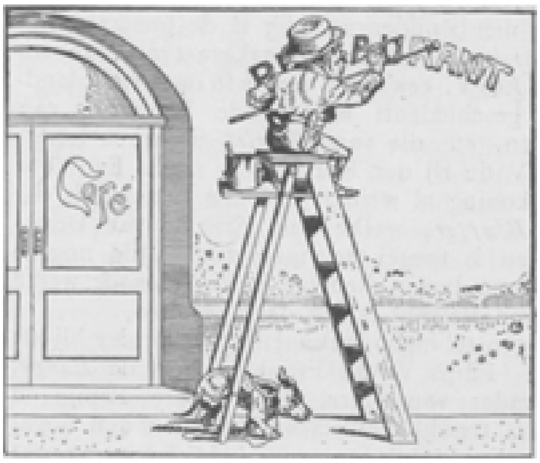

En om dien beter ga te slaan
Zal hij aan d'andren kant gaan staan.

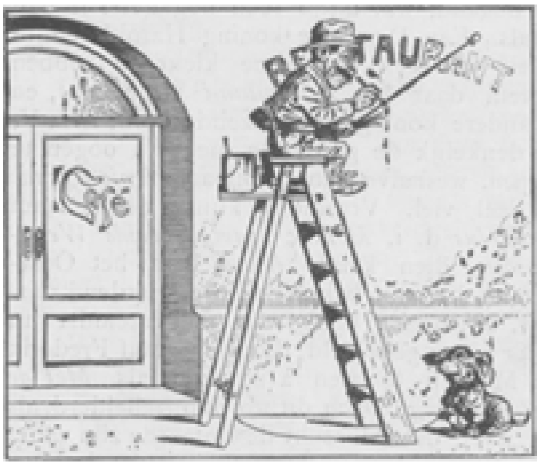

De schilder, plagerig gezind,
Spat met zijn verf den hond half blind.

Hij stort op 't laatst een heelen flomp
Vuil water op het beest zijn romp.

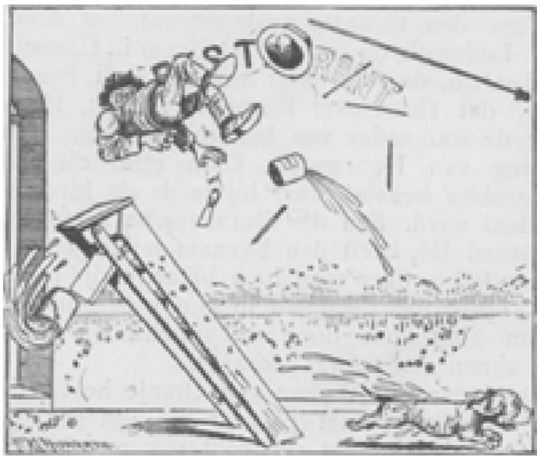

Nu zet de hond het op een draf,
Den plager tot verdiende straf.

[Nummer 8]

De idioot, door J. Vesters Jr. (*Vervolg.*)

Och Alice, wat kan het Willem schelen, wie hier komt,” merkte Johanna op. Zij zag gelukkig den woedenden blik niet, dien haar vader op haar wierp. ‘Neen, maar, raad eens, Willem,’ zei mijnheer Van Dijl, ‘'t is serieus.’

‘Nu, de koning misschien?’ vroeg Willem lachend.

De heer Van Dijl vond deze scherts in de gegeven omstandigheden min of meer ongepast. ‘Dat is geen raden,’ zei hij ietwat wrevelig.

Willem zag zijn flater onmiddellijk in. ‘'t Was maar een aardigheid,’ verzekerde hij, en betoonde zich nu, om zijn aanstaanden schoonvader plezier te doen, buitengewoon benieuwd om het groote geheim te weten.

‘Welnu, dan zal ik het je zeggen,’ zei Alice ten laatste. ‘Baron Van Sichtelaar komt ons Woensdag een visite maken.’ En nu volgde een uitvoerig verslag van de kennismaking alsmede van het pas ontvangen schrijven. Mijnheer Van Dijl had Willem wel graag den brief in extenso voorgelezen, maar hij durfde toch niet goed. Wel echter deelde hij met een uiterst gewichtig gezicht mee, dat baron Van Sichtelaar met Belgische graven en hertogen als zijns gelijken omging, ja, hij was overtuigd, dat de baron ook wel aan het Belgische hot zou ontvangen zijn, maar dit uit discretie niet had willen vermelden.

Inwendig moest Willem lachen om de ijdelheid van den heer Van Dijl. doch hij wachtte zich wel, daarvan ook maar het geringste te laten blijken.

‘Die baron is zeker voor jou bestemd, Alice,’ plaagde hij.

‘Daar hebben wij nog niet eens aan gedacht,’ antwoordde mijnheer Van Dijl, wien dit heerlijke vooruitzicht in werkelijkheid geen seconde uit het hoofd was gegaan, met beminnelijke bescheidenheid. ‘Zoo hoog vliegen wij niet; maar het is de aardige attentie, die ik zoozeer apprecieer.’

‘Maar *ik* heb er wel aan gedacht,’ verzekerde Alice, wie het hart op de tong lag. ‘En voor een mededingster hoef ik hier in huis gelukkig niet te vreezen.’

‘Neen, dat hoef je niet,’ zei Jo, ‘de baron is je van harte gegund.’

‘Zie je niet,’ hernam Alice, ‘je kan gerust zijn, Willem. De baron zal op Jo's hart geen aanval hoeven te wagen. Dat is een onneembare vesting.’

‘Maar *ik* heb ze toch ingenomen,’ zei Willem.

‘Voor een ander bedoel ik natuurlijk,’ hervatte Alice. ‘Maar mijn hart is nog te veroveren, en als baron Van Sichtelaar het belegert....’

‘Alice!’ zei mevrouw Van Dijl vermanend, ‘betoom je tongetje toch een beetje. Je flapt er alles maar uit.’

‘Och, 't is maar gekheid,’ verzekerde mijnheer Van Dijl, doch inwendig beschouwde hij het als den hoogsten ernst. ‘Willem weet wel, dat Alice er maar mee gekscheert.’

‘Neen, 't is geen gekheid,’ betuigde Alice plechtig. ‘Zeg, zou het niet goed klinken: mevrouw Alice barones Van Sichtelaar.’

‘Opperbest, mevrouw Stassaart is er niets tegen.’

‘Komt, kinderen, laten wij er nu eens een speldje bij steken,’ verzocht mevrouw Van Dijl, ‘want als het zoo doorgaat, ben je over een uur nog niet uitgekibbeld.’

GROOTMOEDERTJE, NAAR DE SCHILDERIJ VAN PAUL WAGNER.

Toen het souper was afgeloopen, werd er een glas wijn gedronken en deelde Willem mee, dat hij tot zijn groot leedwezen op den verjaardag van mijnheer Van Dijl niet zou kunnen komen.

‘Niet?’ vroeg Jo, ‘wij hadden er al zóó op gerekend.’

‘Neen. ik kan onmogelijk, overmorgen moet ik naar Noorwegen.’

‘Naar Noorwegen! Ik ging naar Groenland, als ik jou was,’ zei mijnheer Van Dijl. ‘Je gaat er zeker voor den houthandel heen?’

‘Ja, ik heb moeite met een leverancier te Christiaansand. We hebben al een paar brieven over en weer geschreven, maar daar schiet ik niet mee op. 't Beste is, dat ik er even zelf naar toe ga.’

‘Even?’ zei Jo, met een beetje angst in haar stem. ‘Maar, Willem, je praat er netover, of het een reisje naar Den Haag is.’

‘Och, in den tegenwoordigen tijd is het ook niet veel meer.’

‘Maar de heele Noordzee over, en daar kan het zoo spoken. Als er eens zulk een storm opsteekt als laatst, toen er zooveel menschen verongelukt zijn.’

‘Vind je het niet plezierig, Willem, dat Jo zoo bezorgd voor je is?’

‘Jij spot ook overal mee,’ zei haar moeder, ‘maar ik zou er ook niet gerust op zijn.’

‘Och, mevrouw, 't gevaar is toch niet grooter dan met het spoor, en ik geloof, dat hiermee nog meer ongelukken gebeuren dan op zee.’

‘Dat ben ik met u eens,’ verklaarde mevrouw Zeeman, ‘en dan, als de zaken het vereischen, kan je daar niet naar vragen.’

‘Natuurlijk niet,’ verzekerde mijnheer Van Dijl met een air, of hij iets heel gewichtigs zei.

‘Ik kan het niet helpen,’ hernam zijn vrouw, ‘maar ze kregen er mij nooit naar toe.’

‘En ik zou nergens liever een huwelijksreis willen maken dan naar Noorwegen,’ zei Alice. ‘'t Is zoo'n echt romantisch land met zijn woeste bergen met eeuwige sneeuw, zijn bergmeren, zijn fjorden....’

‘Maar Alice, wat krijg je nu weer in je hoofd?’ vroeg mevrouw Van Dijl beangst, of die reis al voor de deur stond.

‘O ma, 't is zoo heerlijk, daar urenlang door de sneeuw te dwalen, zonder dat je een menschelijke woning ziet....’

‘Daar hoef je niet voor naar Noorwegen,’ merkte Johanna op, ‘dat kan je hier 's winters ook wel, als je daar lust toe hebt. Maar dan blijf je liever achter de warme kachel.’

‘Natuurlijk, hier in dit prozaïsche land is er geen aardigheid aan, maar in Noorwegen is de sneeuw heel anders, veel....’

‘Sneeuw is sneeuw,’ verklaarde de heer Van Dijl apodictisch.

‘Zou je ook Noorwegen uitkiezen voor een huwelijksreis?’ vroeg Willem aan Johanna.

‘Ik niet,’ antwoordde het jonge meisje, ‘ik zou naar Italië willen, om Rome te zien, en de grootsche monumenten der christelijke kunst, of naar Lourdes....’

‘*De gustibus*,’ viel haar vader haar in de rede, maar hij kon niet op het overige komen en dronk daarom zijn glas in één teug leeg.

Het was nu elf uur geworden en Willem nam van de huisgenooten afscheid, na nogmaals zijn spijt te hebben betuigd, dat hij op het verjaringsfeest van den heer des huizes niet aanwezig zou kunnen zijn. Johanna fluisterde hem in de gang nog in het oor, toch vooral voorzichtig te zijn en beloofde voor zijn behouden terugkomst te zullen bidden. ‘Ik zal op den verjaardag van mijnheer een telegram sturen, dan zie je daaruit meteen, dat ik goed ben aangekomen,’ stelde Willem haar gerust.

‘Een flinke jongen, die Willem,’ zei mevrouw Zeeman, nadat de meisjes zich ter ruste hadden begeven, ‘en het zal een aardig paar zijn.’

‘Dat zal het,’ meende haar zuster, ‘ze passen goed bij elkaar, Jo stil en hij werkzaam.’

Mijnheer Van Dijl beaamde dit ten volle, maar hij vond, dat Alice en de baron een nòg aardiger paar zouden vormen. ‘Er gaat toch maar niets boven de aristocratie,’ met deze gedachte ging de goede man naar bed.

III.

Het had heel wat voeten in de aarde gehad, eer het Johanna gelukt was, haar vader te overreden, den heer Vermeer, een jong en kundig onderwijzer, met het onderricht van Hugo te belasten. Verschillende onderwijzers hadden reeds een proef er mee genomen, maar er spoedig van afgezien, eensdeels omdat zij de ware methode niet konden pakken, anderdeels omdat zij den heer Van Dijl, die onmiddellijke en tastbare resultaten verlangde, niet konden bevredigen. Ten slotte had de kortzichtige vader, die zich maar altijd op zijn medische faculteit beriep, verklaard, dat zijn jongen niet *kon* leeren en in Gods naam maar in zijn domheid moest opgroeien. De zwakke moeder durfde zich tegen deze uitspraak van haar man niet verzetten, en Alice had er volstrekt geen zin in, voor den armen verschoppeling in de bres te springen.

Zoo stond Johanna alleen in haar medelijden met den idioot, en nog meer in haar vast vertrouwen, dat genezing zeer goed mogelijk was, indien slechts het ware middel werd aangewend. Doch welk was dit middel? De gedachte hieraan hield haar onophoudelijk bezig, en vaak wanneer zij in een vroolijk gezelschap was, werd al haar vreugde vergald door het denkbeeld, dat de arme Hugo vegeteerde zonder eenig begrip van hetgeen hem omringde, zonder dat ook maar één lichtstraaltje doordrong in zijn beneveld brein. O! had zij de macht, den zwaren sluier op te lichten, die op zijn geest met looden zwaarte drukte.

Vruchteloos dacht zij na, tevergeefs raadpleegde zij verschillende werken, waarin zij het lang en vurig gewenschte middel hoopte te vinden. Haar vader haalde de schouders op, als zij er met hem over sprak, en beriep zich alweer op de medische faculteit; haar moeder zuchtte en meende dat er toch eenmaal niets aan te doen was, en Alice ten slotte plaagde ze met haar droomerijen en vreemde ideeën.

Die onverschilligheid, die kleinmoedige berusting, die plagerijen deden haar pijn, maar ze zou dit alles niet geteld hebben, indien ze maar had gevonden wat ze zocht.

Dikwijls knielde zij voor het beeld der zoete Moeder neer en bad vurig tot Haar om hulp, om uitkomst. ‘Tref mij,’ zoo smeekte zij, ‘maar laat in Hugo's geest een straal van licht vallen. Alles ben ik bereid ten offer te brengen, van alle geluk wil ik afstand doen, mits Hugo geneze.’

Wanneer zij aldus haar gemoed had uitgestort, stond zij vertroost op, versterkt in haar vertrouwen, dat de afgebeden gunst haar zou worden toegestaan.

Op zekeren keer vertelde een vriendin haar van een jeugdig onderwijzer, die een neefje van haar, dat door ziekte erg achterlijk was, met buitengewoon succes les gaf. Maar meer nog dan zijn bekwaamheid roemde zij zijn toewijding en zachtheid. Johanna meende hier een vingerwijzing in te zien en sprak er onmiddellijk met haar ouders over. Doch haar vader wilde er in het eerst niet van hooren: het zou toch maar weer weggeworpen geld zijn. Johanna hield evenwel zoo lang aan, dat mijnheer Van Dijl haar eindelijk half onwillig toestond, mijnheer Vermeer een briefje te schrijven, om hem te vragen, of hij genegen was, Hugo een paar uren per week les te komen geven.

‘Vraag hem meteen zijn condities,’ zei haar vader, ‘dan weet ik waaraf en waaraan, want ik heb geen zin een kat in den zak te koopen.’

Johanna beschreef uitvoerig den toestand van Hugo en uit haar brief sprak een zoo innige genegenheid voor den ongelukkigen knaap, dat de heer Vermeer, hoezeer zijn tijd al bezet was, een met zoo grooten aandrang gedaan verzoek niet wilde weigeren. Toen hij echter den heer Van Dijl een bezoek bracht, om de lesuren en het honorarium te regelen, behandelde deze hem zoo uit de hoogte, dat de jonge man veel lust had, alles ongedaan te maken. Vooral hinderde het hem, dat Van Dijl over het honorarium marchandeerde, of het een koopwaar was. Het eerste onderhoud had nog niets beslist, en Vermeer had al het voornemen opgevat, de onderhandelingen af te breken, toen hij opnieuw een briefje van Johanna ontving. Deze was toevallig niet thuis geweest, toen de onderwijzer het bezoek had gebracht, maar uit de woorden haars vaders had zij genoegzaam opgemaakt, hoe de ontvangst geweest was. ‘Wat verbeeldt hij zich wel. dat ik mij door hem de wet laat stellen; hij kan mijn condities aannemen of wegblijven.’

‘Maar papa, dat zijn toch ook geen condities,’ had Johanna gezegd, toen ze vernam welk honorarium de heer Van Dijl wilde geven. ‘U moet bedenken, dat meneer Vermeer het voor ons plezier doet en dat het onderwijs aan Hugo zooveel moeilijker is, dan aan een ander kind.’

Mijnheer Van Dijl wilde naar geen rede luisteren, en eerst toen zijn vrouw en schoonzuster, die Johanna had weten te winnen, haar verzoek ondersteunden, gaf hij schoorvoetend toe. ‘Nu, schrijf dan maar dat hij komen kan, maar let op wat ik zeg: het baat allemaal niets, de medische faculteit...’

Doch Johanna had daar niet meer naar geluisterd, onmiddellijk had zij pen en papier genomen, om den heer Vermeer te schrijven, dat het afdingen van haar vader op een misverstand had berust, dat deze gaarne het gevraagde honorarium zou voldoen, en dat het haar een groot genoegen zou zijn, indien hij zich met het onderwijs van haar ongelukkig broertje wilde belasten.

De heer Vermeer begreep zeer goed, hoe de vork aan den steel zat, en hij achtte er het meisje te hooger om, dat met zooveel tact de lompheid haars vaders maskeerde en met zoo veel warmte voor het door de natuur misdeelde kind opkwam.

Johanna had ook van haar vader gedaan weten te krijgen, dat zij verder met den onderwijzer de uren en lessen mocht regelen, en zoo kwam het, dat de heer Vermeer bij zijn volgend bezoek met de dochter kennis maakte. Hij had toen nog meer gelegenheid om de edele hoedanigheden van haar hart te leeren kennen, en het trof hem, hoe het jonge meisje, dat natuurlijk nooit aan opvoedkunde gedaan had, als bij intuïtie, alleen door haar medelijdend hart geleid, begreep, welke weg moest worden ingeslagen, om met kans op goeden uitslag werkzaam te zijn.

Van onderwijs in den gewonen zin kon geen sprake wezen, en dit hadden vorige onderwijzers te veel uit het oog verloren. Het kwam er, althans in het begin, enkel op aan, Hugo's dofheid en wezenloosheid te bestrijden, en hem zoover te brengen, dat hij zich rekenschap gaf van zijn doen en laten. Den jongen onmiddellijk weer met cijfers en letters op het lijf te vallen, die voor hem nog grooter raadselen waren dan voor andere kinderen, zou zijn dofheid enkel vergrooten. Spelende moest hij leeren, als ongemerkt moest zijn geest zich langzamerhand openen, heel voorzichtig en met veel beleid de nevel worden weggetrokken.

Met verbazing hoorde de onderwijzer Johanna's uiteenzetting aan. Hij begon eerbied op te vatten voor het jonge meisje, dat met zoo taaie volharding en geheel

alleen gestreefd had naar de oplossing van een zoo ingewikkeld psychologisch vraagstuk, om haar broertje uit zijn ongelukkigen toestand op te heften.

Er werd besloten, dat de heer Vermeer voorloopig driemaal in de week een uur zou komen en dat men de Fröbel-methode als uitgangspunt zou nemen. Bouwen, timmeren, zagen, vlechten, zou den knaap niet atschrikken, integendeel spoedig in zijn smaak vallen, en, als men eenmaal zoover was, zou de onderwijzer ongemerkt met het eigenlijk gezegde onderwijs een aanvang nemen. Die bezigheden zouden het uitgangspunt vormen tot het stellen van vragen; zij zouden vanzelf aanknoopingspunten aan de hand doen, om allengskens Hugo te wennen aan en liefhebberij te doen krijgen in het leeren.

‘Meneer, het is misschien wel een ondankbare taak, die u op u neemt,’ zei Johanna, ‘maar het is toch ook zoo hard, den armen jongen zoo te zien opgroeien. Kon u het slechts zoover brengen, dat Hugo eenigszins vatbaar werd voor indrukken, dat zijn geest het vermogen kreeg, gewone dingen op te nemen...’

Hier bleef zij steken, want de aandoening belette haar voort te gaan, aandoening vooral bij de gedachte, dat wellicht het middel gevonden was en haar gebed verhoord zou worden.

‘Houd goeden moed, juffrouw,’ antwoordde de heer Vermeer getroffen. ‘Ik zal alles doen wat in mijn vermogen is, en daar ik een zoo uitstekende helpster in u heb, durf ik op een goeden uitslag hopen. Wij zullen voor alles veel geduld moeten hebben, want het zal slechts langzaam, heel langzaam gaan.’

Vandaag zou de eerste les gegeven worden,

Johanna en Hugo wachtten in de veranda, een prettig, licht en luchtig hoekje, dat uitzicht gaf op een tuintje, op de komst van den heer Vermeer.

De heer Van Dijl had te voren zijn zoontje met gewichtigen ernst op het hart gedrukt, toch vooral goed te leeren, en zijn moeder had er een dergelijke vermaning bijgevoegd. De arme jongen zei niets, maar zoodra hij met Johanna alleen was, riep hij snikkend uit: ‘Ik wil niet leeren, Jo, ik wil niet leeren. Ik kan die leelijke letters niet onthouden.’

‘Je hoeft niet te leeren, Hugo,’ zei Johanna, den knaap de tranen afwisschend. ‘Je mag spelen, doe je dat dan niet graag?’

‘Spelen, ja graag,’ antwoordde de idioot, terwijl een flauw zonnestraaltje zijn wezenloos gezicht verhelderde. ‘Maar die meneer, die komt,’ liet hij er weer angstig op volgen, ‘daar ben ik bang van, Jo, en van pa ook. Zal die meneer mij slaan, als ik het niet goed doe, Jo?’

‘Luister eens goed, Hugo,’ antwoordde Johanna, den knaap dicht naar zich toetrekkend. ‘Ik hou veel van je, niet waar Hugo?’

‘Ja, ja,’ bevestigde hij, krachtig met het hoofd knikkend, ‘beste Jo.’

‘Nu, die meneer houdt ook veel van je, zooveel als ik, en nu komt hij met je spelen, vind je dat niet lief van dien meneer?’

‘Spelen?’ vroeg Hugo verbaasd. ‘Komt die meneer met me spelen? En pa speelt toch niet met mij.’

‘Pa heeft geen tijd, Hugo, pa heeft zooveel anders te doen. Maar meneer Vermeer komt met je spelen, en dat alleen om ons plezier te doen. Zal je nu ook lief zijn voor dien meneer?’

‘Ja, Jo,’ antwoordde Hugo, maar aarzelend, want als instinctmatig vermoedde hij, dat er iets achter school. Hij was zoo weinig aan vriendelijkheid gewoon en de barsche vermaning zijns vaders had zooveel indruk op hem gemaakt, dat hij nog maar niet kon gelooven, dat een vreemde met hem zou komen spelen. Alleen Johanna had tot dusver met hem gespeeld en hem met vertelseltjes beziggehouden, en met zijn beperkt verstand had hij nu bij zich zelf vastgesteld, dat ook zij alleen van hem hield en alle overigen onverschillig voor hem waren. Hij kon dan ook niet goed overweg met het denkbeeld, dat nog een ander zooveel belang in hem zou kunnen stellen, om met hem te komen spelen.

Johanna, die begreep wat er in dat hoofdje omging, haalde, ten einde hem wat afleiding te bezorgen, de nieuwe bouwdoos te voorschijn, die ze voor hem gekocht had. ‘Hugo, probeer vast eens of je een huis kan bouwen met deze mooie roode steentjes; dan kan je dadelijk meneer Vermeer laten kijken, hoe knap je al ben.’

Dit vooruitzicht streelde de eigenliefde van den knaap en vol ijver begon hij te bouwen. Een paar keeren keek hij zijn zuster vragend aan.

‘Je doet het al heel goed, Hugo, ik weet zeker, dat meneer Vermeer heel tevreden zal zijn,’ zei Johanna, hem bemoedigend toelachend.

In de gewoonlijk zoo doffe oogen van den armen idioot glansde een straal van genoegen, blij, dat hij straks aan iemand zou kunnen toonen, wat hij al kon, - hij, die anders niets dan harde woorden en verwijten over zijn domheid te hooren kreeg.

Voor Johanna's ongeduld duurde de tijd, die nog verliep vóór de onderwijzer kwam, erg lang, en haastig ging ze hem te gemoet, toen ze zijn stem in de gang hoorde.

‘Wat ben ik blij, dat u er is, ik geloof dat Hugo in een goede stemming is.’

Inderdaad gaf Hugo, die anders altijd schuw jegens vreemden was, mijnheer Vermeer dadelijk een hand en keek hem, na een blik op zijn bouwerij, vragend aan, als wachtte hij op een goedkeurend woordje.

‘Dat heb je heel netjes gedaan, Hugo,’ zei de onderwijzer, naast hem gaande zitten, ‘heel netjes, maar het was toch wel moeilijk?’

‘Neen, meneer,’ antwoordde Hugo met stralend gezicht, dat hij zoo knap was, ‘niets moeilijk. Ik kan nog wel een grooter huis bouwen.’

‘Nu, laat eens zien,’ hernam de heer Vermeer vriendelijk, ‘daar ben ik wel benieuwd naar.’

Onmiddellijk begon Hugo met opgewektheid weer te bouwen en bracht tot zijn groote zelfvoldoening het kunststuk tot stand.

‘Heel aardig, Hugo,’ zei de onderwijzer, ‘je zal nog een heele bouwmeester worden. Maar zou je het huis nu ook weer netjes kunnen afbreken en al de steenen in de doos leggen zooals het hoort?’

Door zijn vorig succes aangemoedigd, gaf Hugo volmondig een bevestigend antwoord en begon met ijver het gebouw af te breken. Maar de steenen naar behooren in de doos te rangschikken, was moeilijker dan hij gedacht had. Doch de heer Vermeer was hem daarbij met zooveel tact behulpzaam, dat Hugo het idee had, of hij het geheel alleen klaarspeelde.

‘Neem er nu weer eens drie steentjes uit,’ zei de onderwijzer.

Hugo deed het en keek daarbij den heer Vermeer vragend aan.

‘Kan je daar twee hoopjes van maken, Hugo?’

De knaap, die er hoe langer hoe meer schik in kreeg, lei één steentje aan den eenen kant van de tafel, en aan den anderen kant twee.

‘Ferm, kan je nu ook de hoopjes even groot maken?’

Hugo bedacht zich een oogenblik, daarna nam hij van het hoopje van twee er een af en legde het bij het andere. Maar dadelijk schudde hij het hoofd. ‘Het kan niet, meneer,’ zei Hugo.

‘Maar zou daar niet iets op te vinden zijn?’ vroeg de onderwijzer, naar de doos wijzende.

Hugo keek even voor zich. ‘Nu weet ik het al,’ riep hij verheugd uit, een steentje uit de doos nemend en het bij den eenen leggend. ‘Nu zijn de hoopjes even groot, zie maar, elk twee.’

‘Hoeveel liggen er nu samen?’

‘Een, twee, drie, vier. Vier!’ antwoordde Hugo, zoo blij, of hij het diepzinnigste probleem had opgelost.

‘Wil ik je nu eens een geschiedenis vertellen, Hugo?’ vroeg mijnheer Vermeer, die meende het hier voorloopig bij te moeten laten.

‘O, als je blieft,’ en zijn oogen schitterden, ‘Jo kan ook zoo mooi vertellen.’

Hugo luisterde aandachtig toe en vond, dat meneer nog mooier kon vertellen dan Jo, die het toch al zoo mooi kon.

‘Zou je er nu overmorgen nog iets van weten?’ vroeg de onderwijzer.

‘Alles nog,’ verzekerde de knaap. ‘Vond je het ook niet heel mooi, Jo?’

‘Ja, heel mooi, Hugo,’ antwoordde het jonge meisje, verheugd over de aandacht en de belangstelling van haar broertje. Zij meende, dat hij er ook niet zoo wezenloos meer uitzag, nu zijn oogen tintelden en een blosje zijn wangen kleurde.

‘Zou je me nu die geschiedenis nog kunnen vertellen, als ik Woensdag terugkom?’

‘Ja, meneer,’ antwoordde Hugo, ‘ik zal ze niet vergeten, en straks zal ik ze nog eens aan Jo vertellen; mag ik, Jo?’

‘Zeker, Hugo, want dan zal ik het wel weer vergeten zijn.’

‘Nu dan zal ik ze u weer vertellen,’ zei de knaap zegevierend. ‘Ik zal ze nooit vergeten, want ze was toch zoo erg mooi.’

De onderwijzer en het jonge meisje hadden schik in den ijver en het vuur van den jongen, en hoopten alleen maar, dat deze bestendig zouden blijven.

Mijnheer Vermeer had in eens al het vertrouwen van Hugo gewonnen, die door met overleg gestelde vragen over alles begon te babbelen, nu en dan wel eens wat vreemd, maar in den regel toch zooals kinderen gewoon zijn. Het scheen, dat in den jongen iets was wakker geworden wat tot dusver altijd gesluimerd had; of hij, nu hij voelde dat een krachtige en toch zachte hand hem zou leiden, pogingen deed, om vooruit te komen op een pad, waarvoor hij tot dusver bevreesd was teruggeschrikt.

‘Komt u nu overmorgen zeker terug, meneer?’ vroeg Hugo, toen de onderwijzer zich gereed maakte te vertrekken, ‘en mag ik die geschiedenis vertellen, en zullen wij dan weer bouwen?’

‘Stellig, Hugo, en als je braaf oppast zal ik je zagen leeren ook.’

‘Heerlijk!’ riep de knaap uit, ‘en als ik het kan, zal ik iets moois zagen voor u en voor Jo.’

Beide jongelieden glimlachten over Hugo's voortvarendheid, die hun een gunstig voorteeken toescheen.

‘Het is me veel meegevallen, juffrouw,’ verklaarde de heer Vermeer, toen Johanna hem uitgeleide deed tot de voordeur. ‘Ik geloof, dat als we zoo een maand of drie kunnen voortgaan, we heel wat gewonnen zullen hebben.’

‘Ik kan u niet zeggen, hoe blij ik ben, dat het zoo goed ging, en ik bedank u wel voor uw geduld en uw tact. Wat een geluk zou het zijn, indien de arme jongen genas. Ik heb het altijd zoo vurig gehoopt.’

‘Als hij geneest, komt u daarvan alle verdienste toe, juffrouw. Toewijding is het eenige middel, dat genezing kan brengen.’

Johanna was innig verheugd, dat zij thans iemand gevonden had, die belang stelde in den ongelukkigen knaap en de taak wilde verlichten, welke zij zoo lang alleen gedragen had. Willem Stassaart was een heel goede jongen, maar hij had het te druk met zijn zaak, om aan Hugo te kunnen denken. ‘'t Is een treurig geval,’ zei hij, en bracht dan voor den jongen af en toe wat lekkers of wat moois mee. Maar hier bleef het dan ook bij. Hij had van die dingen geen verstand, verklaarde hij, daar waren de dokters en onderwijzers voor. Het speet Johanna wel, dat Willem zich niet meer voor Hugo interesseerde, maar mocht zij dit redelijkerwijs ook wel van hem vergen?

Nu echter zou iemand haar ten zijde staan, en zij was er dankbaar voor. En als Hugo beter werd, natuurlijk niet zoo in eens - zij mocht van God geen wonder verlangen - maar langzaam, heel langzaam, dan zouden ook haar ouders vriendelijker, welwillender voor hem worden, hem hun liefde schenken, die ze hem tot dusver steeds onthielden, en waarop hij toch recht had, meer recht zelfs dan een ander.

Gelukkig in dit vooruitzicht, ging Johanna naar de huiskamer, maar hier wachtte haar de eerste ontgoocheling.

Hugo was, nog geheel vol van hetgeen hij gedaan en gehoord had, binnengekomen, om in zijn kinderlijke opgetogenheid alles te vertellen. ‘Meneer Vermeer is zoo'n goede meneer, en hij heeft toch zoo mooi verteld en mij huizen laten bouwen. Overmorgen komt hij weer terug en dan mag ik leeren zagen.’

‘En wat heb je nu geleerd?’ vroeg de heer Van Dijl, onverstandig als altijd.

Deze woorden en vooral de toon, waarop ze werden uitgesproken, hadden op de geestdrift van den knaap de uitwerking van een koudwaterstraal. Hij kon niets meer

zeggen, al de glans uit zijn oogen verdween en zijn trekken werden weer even dof als gewoonlijk.

'Maar Van Dijl, dat had je nu ook niet zóó moeten vragen,' zei zijn vrouw, wier moederlijk gevoel althans iets begreep van wat er in den knaap omging.

'Hugo is toch waarachtig niet van porselein,' merkte Alice met haar gewone snibbigheid op.

Johanna hoorde juist dit laatste gezegde, toen ze binnenkwam. Door één onverstandig woord was nu alles weer bedorven. 'Neen zijn, lichaam niet,' gaf Johanna haar zuster ten antwoord, 'maar zijn geest is nog brozer dan porselein. Hugo is als een teere broeikasplant, voor welke zelfs het zachtste windje noodlottig kan zijn.'

'Daar heb je Jo weer met haar vergelijkingen,' zei Alice, die nooit wilde erkennen dat ze ongelijk had.

'Leer nu toch je tong eens in bedwang houden, Alice,' vermaande haar moeder.

(*Wordt vervolgd*.)

De Koninginnen in het Zuiden.

Na Noord-Brabant was Limburg, de jongste provincie, aan de beurt, om Hare Majesteiten

te ontvangen. Ook hier was de begroeting even hartelijk, even warm, even geestdriftig. De Koninginnen trokken het gewest in de volle lengte door; overal stond de bevolking der aan de spoorlijn gelegen plaatsen aan den weg geschaard, om haar vorstinnen toe te juichen, en vooral een blik, een groet op te vangen van het koningskind, dat, als nooit een monarch te voren, alleen reeds door haar aanminnige verschijning aller harten wint en juichtonen op aller lippen brengt.

Na een kort bezoek aan Venlo kwamen Hare Majesteiten in den namiddag van Maandag 20 Mei in de grijze stad van St. Servaas aan, die zich, om dit heuglijke feit te vieren, op het feestelijkst getooid had. Ja, het scheen een nobele wedstrijd te zijn, welke van de steden in het Zuiden de meeste pracht en schittering zou ten toon spreiden, om koningin Wilhelmina en haar doorluchtige Moeder - de Moeder van heel het volk tevens - te toonen, dat de katholieke gewesten bij geen andere in liefde, trouw en aanhankelijkheid wilden achterstaan. En dit bewijs hebben zij - Maastricht niet het minst - voldingend geleverd. Geen enkele wanklank kwam deze grootsche en indrukwekkende harmonie verstoren; bij dit jubelfeest viel alle verschil in stand, in rang, in afkomst weg. Allen begroetten met dezelfde geestdrift de landsvorstin, het onderpand en de hoop van de tienduizenden, die juichend de zegekoets omgaven, waarin zij haarintrededeed, gelukkig door de huldiging van haar getrouw volk.

TRIBUNE VOOR DE KONINGINNEN BIJ DEN WEDREN TE MAASTRICHT.

HET VERLATEN DER ST.-SERVAASKERK DOOR HARE MAJFSTEITEN.

DE KONINGINNEN IN HET ZUIDEN.

Wat hoeven wij hier die schitterende feesten

in het geheugen terug te roepen, waarmee Maastricht het bezoek der koninginnen vierde, daar zij onvergetelijk gegrift blijven in ieders aandenken en de geschiedrollen ze zullen vereeuwigen!

DE KONINGINNEN RIJDEN UIT VAN HET GOUVERNEMENTSGEBOUW TE MAASTRICHT.

DE KONINGINNEN IN HET ZUIDEN.

Maar toch zullen de lezers ongetwijfeld met belangstelling eenige gezichten beschouwen uit de feestvierende stad, vervaardigd naar photographische opnamen. Allereerst het verlaten van het statige gouvernementsgebouw, waarbij men de beide vorstinnen goed kan zien, Koningin Wilhelmina in haar wit costuum, vriendelijk lachend tegen de bijeenverzamelde menigte, de Regentes in het stemmige zwart, verheugd vooral om de hulde, die haar Dochter gebracht wordt. Tevens kan men daarbij de eigenaardige decoratie in oogenschouw nemen, die aan de woning van den commissaris der koningin was aangebracht: breede versieringen van levend groen, zwaar neerhangend tusschen de ramen, dooreengestrengeld met vlaggen. Doch ook de straat zelf toonde een rijkdom van guirlandes, vlaggen en ballons en openbaarde daardoor de feestelijke stemming, die op die dagen alle Maastrichtenaars bezielde.

Was 's Maandags de fakkeloptocht het mooiste moment, bezochten de Koninginnen Dinsdag de tentoonstelling van land- en tuinbouw en den St.-Pietersberg, en werd haar dien dag het huldeblijk van Maastricht aangeboden: een monumentje van verguld zilver, ongeveer drie decimeter hoog, een engel met een zilveren ster, het stadswapen in de hand, staande op een voetstuk in Gotieken still, de randen met edelgesteenten ingelegd, - Woensdag bezochten de vorstinnen onder meer de oude kerk van St. Servaas, den zetel van het dekenaat Maastricht. Door de geestelijkheid, met den

zeereerwaarden pastoor-deken Sevriens aan het hoofd, ontvangen, bezichtigden Hare Majesteiten dit meesterstuk van Romaanschen bouwstijl, waarbij de groote bouwmeester dr. Cuypers, die zich voor de restauratie van dit monument zoo verdienstelijk heeft gemaakt, als cicerone dienst deed. Merkwaardig ook was het bezoek aan de onderaardsche gewelven, de vermaarde krypten, waar het graf van den H. bisschop Servatius en de Karolingische graftomben in oogenschouw werden genomen. Hierna namen Hare Majesteiten een kijkje in de zoogenaamde Keizer Karelkapel, een zeldzaam mooie steenen zaal, terwijl het jonge koninginnetje zelfs een heel eind den 240 treden hoogen toren besteeg. Nog bezochten de vorstinnen de fabelachtig rijke schatkamer van St. Servaas, waarbij de thesaurier, de weleerwaarde heer Schmeitz, de voornaamste merkwaardigheden toonde aan Hare Majesteiten, die telkens belangstellend om inlichtingen vroegen.

Onze fraaie gravure stelt het oogenblik voor, waarop de Koninginnen, na door de eerwaarde geestelijkheid uitgeleide te zijn gedaan, in haar rijtuig hebben plaats genomen, opnieuw toegejuicht door een talrijke menigte, die zich aan den aanblik van het innemende koningskind maar niet kon verzadigen.

Na het dejeuner in het gouvernementsgebouw reden Hare Majesteiten opnieuw uit, thans om den grooten wedren (*concours hippique)* bij te wonen, die door den *Cercle Equestre* te Maastricht was aangeboden.

Op onze gravure ziet men de tribune, rijk gedrapeerd, waarin de koninginnen hebben plaats genomen, om van daar het krijgshaftige spel gade te slaan, waarin de laatste afstam-

meling der Oranjes wel belang moet stellen.

Met dankbaarheid moeten wij erkennen, dat, terwijl de bevolking op de ondubbelzinnigste wijze van haar gehechtheid aan het Oranjehuis blijk gat, de Koninginnen tegen geen vermoeienis opzagen, om wederkeerig haar onderdanen te toonen, dat zij belang stelden in alles, wat het volk aangaat en zich dan ook met geheel haar persoon gaven aan de trouwe stad, die haar zoo waardig en vorstelijk had ontvangen.

De kunst om jong te blijven.

Een dame vroeg eens aan lord Palmerston op welken leeftijd de mensch in de lente des levens is. 'Op zijn negen-en-zeventigste jaar,' antwoordde hij, 'maar daar ik al een poosje in mijn tachtigste ben, heb ik misschien de grens al wat overschreden.'

De beroemde minister, die tot het einde van zijn schitterende loopbaan jong van lichaam, van geest en vooral van hart wist te blijven, maakte zich op die manier losjes af van een vraag, die zoo oud is als het menschelijk geslacht. Deze wijze om het uur van aftocht onbepaald te verschuiven scheen zonder twijfel geoorloofd aan een staatsman, wiens geest met het toenemen der jaren in vlucht had gewonnen en die er groot op ging, nog in avonturen gewikkeld te zijn, die voor jonger ministers noodlottig hadden kunnen worden; maar toch zijn wij gedwongen op te merken dat de meening van den populairsten der raadslieden van koningin Victoria volkomen in strijd is met de leer van Aristoteles.

De leermeester van Alexander den Groote heeft namelijk den vijf-en-veertigjarigen leeftijd opgegeven als de grens, waar de volle ontwikkeling der menschelijke krachten ophoudt en de eerste verschijnselen van verval zich doen gevoelen. Schijnbaar minder onmeedoogend dan de strenge Stagyriet, toont de moderne wetenschap in werkelijkheid maar weinig méér consideratie voor de begoochelingen van hen, die het tijdperk der rijpheid zijn ingetreden. Doctor John Gardner, die over den levensduur een dik en geleerd boek heeft geschreven, stelt den aanvang van den ouderdom op den leeftijd van drie en zestig jaren.

Gelukkig heeft de statistiek zich met de zaak bemoeid. In zijn Gids voor Verzekeringen geeft C. Walford een lijst van honderd en twintig personen, waarvan de jongste in zijn honderdtwintigste jaar overleden is. De Amerikaan Perkins heeft een boek over hetzelfde onderwerp uitgegeven, waarin hij tien duizend echte gevallen van honderdjarigen leeftijd uit het heden en het verleden aanhaalt.

Deze troostende cijfers veroorloven ons geloof te hechten aan gevallen van buitengewoon hoogen leeftijd, die bij gebrek aan bewijs naar het rijk der legenden verwezen waren. Zoo heeft de deken Stanley na lange en geduldige onderzoekingen in de Westminster Abdij het grafschrift gevonden van Thomas Parr, die, in 1483 geboren, in 1635 op den leeftijd van honderd twee en vijftig jaar moet overleden zijn. Deze Engelsche Methusalem had dus tien Engelsche koningen bijgewoond.

Zekere gravin van Desmond moet een bijna even hoogen ouderdom bereikt hebben. Uit de overeenstemmende en nauwkeurige getuigenissen van lord Bacon, aartsbisschop Usher en William Temple toch blijkt, dat deze eerbiedwaardige weduwe in haar honderdveertigste jaar stierf, na bijna evenveel koningen op den Engelschen troon te hebben gezien als Thomas Parr. De Voorzienigheid verleende haar twaalf

levensjaren minder, maar stelde haar daarvoor schadeloos door een gave, die eenig is in de geschiedenis.

Lord Bacon verhaalt ons toch, dat de tanden van lady Desmond, door den tand des tijds afgeknaagd, tot twee-, driemaal toe uitvielen en voor nieuwe plaats maakten precies als in het mondje van een zes of zevenjarig kind. Ofschoon dit verschijnsel zich bij de bevers en andere knagers van beroep voordoet, is het moeilijk aan te nemen, dat de natuur hetzelfde voorrecht aan een oude Engelsche dame zou hebben toegestaan; maar het zou ons niet passen tegen de verzekeringen op te komen van een ooggetuige, die de waardigheid van lord-kanselier bekleedde en een der grootste wijsgeeren van zijn tijd was.

Het komt er intusschen minder op aan, of werkelijk de gravin Desmond zulk een repeteergebit bezeten heeft. De hoofdzaak is dat de statistieken van Walford en Perkins de onwaarschijnlijke gevallen van hoogen leeftijd, in de geschiedenis opgeteekend, waarschijnlijk maken. Waarom ook zouden wij menschen en wij alleen in de heele schepping vervallen zijn van het voorrecht der natuurwet, die den levensduur van een dier op vijfmaal het tijdsverloop stelt, voor zijn volledige ontwikkeling benoodigd. Volgens die berekening zou de mensch, wiens groei gewoonlijk niet voor den leeftijd van een en twintig jaren ophoudt, recht hebben op een minimum van honderd en vijf jaren en moest die royaal overschrijden als hij met een sterk gestel begaafd was. Aldus zouden de honderdjarigen, in plaats van wondermenschen zooals reuzen of dwergen te zijn, niets anders zijn dan gezonde lui, die eenvoudig hun baan ten einde zijn gegaan.

Ongelukkig echter is dat geval heel zeldzaam, en dat wel omdat het leven der meeste menschen eigenlijk een min of meer snelle zelfmoord is. Wanneer wij voor onze gezondheid evenveel zorg droegen als voor ons horloge, zouden zij waarschijnlijk allen een hoogen leeftijd bereiken. Maar wij zijn over het algemeen zoo dwaas van te meenen dat het menschelijk organisme minder zorg eischt dan een uurwerk.

Sir Benjamin Richardson had eens met een machinist een lang onderhoud, dat hem hoogst belangwekkende opmerkingen ingaf. Die werkman was belast met de leiding van een stoomwerktuig, dat al negentig jaar met bijzondere regelmaat werkte. Acht mannen waren in die taak elkaar opgevolgd en alle acht waren bezweken onder het wicht van ziekte of verzwakking, terwijl de machine, wier werking zij regelden, nog even flink was als op den eersten dag. Vier van de acht waren het slachtoffer geworden van hun onmatigheid, twee anderen hadden moeten boeten voor de uitspattingen hunner jeugd, een ander had zich uitgeput door overwerk boven zijn krachten, de laatste was omgekomen door een ongeluk, dat hij aan onvoorzichtigheid te wijten had.

Intusschen ging de machine maar altijd voort, met onberispelijke regelmaat te werken en overleefde de mannen, die voor haar onderhoud moesten waken. Dat zij het aldus bijna een eeuw had uitgehouden, had zij hieraan te danken, dat zij zich had vergenoegd met een geregelden werktijd per dag, zonder groote afwisselingen van buitensporige inspanning en volslagen rust. Haar ketels waren in een staat van onberispelijke zindelijkheid gehouden, en enkele droppels olie, ten bekwamen tijde aangebracht, hadden verhoed dat de veeren door te groote wrijving waren versleten. Voegen wij er bij dat ze, in den vorm van kolen van goede qualiteit, het voedsel had gekregen dat het best aan haar gestel paste en dat zij nooit anders dan water had gedronken.

Wanneer de acht machinisten in het gebruik van hun tijd, de keuze van hun voedsel en de zorg voor hun persoon evenveel beleid hadden getoond als om het onderhoud der hun toevertrouwde machine te verzekeren, dan zouden zij het evenlang hebben uitgehouden als deze, in plaats van in den bloei hunner jaren of althans vóór den tijd hun tol aan de natuur te betalen.

Wie honderd jaren oud wil worden, dient zich daarop al van jongs af toe te leggen. Een lang leven is geen kans in de loterij, waar men den hoogsten prijs kan trekken ook al heeft men op het laatste oogenblik een lootje genomen. Men moet niet afwachten tot de eerste verschijnselen van verval zich voordoen, om zijn dagelijksch leven naar volstrekte regelmaat in te richten. De Engelschen plegen te zeggen dat de buitensporigheden der jeugd wissels zijn, die over dertig jaar vervallen met interest op interest.

Men vroeg eens aan een dame, die naar de vijftig liep en toch een sierlijkheid van taille en een frischheid van tint behouden had, die haar nog mooier en jonger deden schijnen dan haar dochter, op welke wijze zij er in geslaagd was, aldus de werking van den tijd te trotseeren. Zij antwoordde dat zij was grootgebracht in de vrije lucht van het buitenleven, dat de rozen van haar gezicht niet verwelkt waren in de verhitte atmosfeer der balzalen en dat haar maag niet was bedorven door soupers op den laten avond, die niet meer verleren.

Zoo vroeg ook een jongmensch eens aan een negentigjarigen grijsaard, door welk wonder hij tot op zijn hoogen leeftijd zijn gezondheid had kunnen bewaren. De negentigjarige wendde zich naar zijn boomgaard en zei, terwijl hij op de met appelen beladen boomen wees:

‘Deze appelboomen heb ik in mijn jeugd geplant, en je verbaast je dat ik nu de vruchten mag plukken, waarmee zij beladen zijn? Wat wij in onzen jongelingstijd hebben gezaaid, dat oogsten wij op onzen ouden dag.’

Wanneer geen gebreken van een ziekelijk gestel ons van onze geboorte af dwingen, voor de fouten van het voorgeslacht te boeten, leiden drie groote geneesmeesters, wier recepten in plaats van kostbaar te zijn, integendeel groote bezuinigingen meebrengen, ons zachtjes aan tot de uiterste grenzen van den menschelijken levensduur. Die drie onfeilbare doctoren heeten. Matigheid, Buitenlucht en Beweging.

Maar weinigen onzer zullen zich kunnen beroemen, van de eerste jaren hunner jeugd, den levensregel, door die groote meesters voorgeschreven, trouw gevolgd te hebben. En daar alleen die levensregel ons veroorlooft, zonder gevoelige vermindering van krachten, een hoogen leeftijd te bereiken, laten de meeste menschen zich door de eerste verschijnselen van den ouderdom verrassen en beginnen te laat om te zien naar een geneesmiddel voor kwalen, die zij voorzichtig hadden kunnen verhoeden.

Sommigen leggen er zich aanstonds bij neer als zij voelen dat ze oud worden en verstijven zoodoende naar lichaam en geest. Hun leeftijd is hun een welkom voorwendsel, waarvan zij misbruik maken om zich aan allen arbeid te onttrekken en zonder bedwang aan hun kwade luim over te geven. Deze opvatting van de voorrechten des ouderdoms berokkent ons, naar het zeggen van Montaigne, ‘meer rimpels in den geest dan in het gezicht en men ziet weinig of geen zielen, die als zij oud worden, niet iets bitters en dufs krijgen.’

Anderen vallen in het tegenovergestelde uiterste en trachten zich zelf te begoochelen door tot de bezigheden en ontspanningen van hun eerste jeugd terug te keeren. Cicero zag graag in een jonkman iets van een grijsaard en in een oud man iets van een jongmensch. Ongelukkig is het uit zijn verhandeling *De Senectute* moeilijk op te maken, op welken leeftijd de ouden van dagen met die rugwaartsche

beweging moeten ophouden. De lof aan Cato den Oude toegezwaaid, omdat hij op zijn tachtigste jaar nog Grieksch ging leeren, bevalt Montaigne volstrekt niet. ‘Dat is nu eigenlijk,’ zegt hij, ‘wat wij noemen tot kindschheid vervallen.’

In onzen tijd vleide zich een Engelsch schrijver, Matthew Arnold, de verstijving van den ouden dag te kunnen tegengaan, niet door Grieksch te gaan leeren, maar door over hekken te springen. Op zekeren keer kwam hij daarbij languit op den grond terecht. Hoogst waarschijnlijk zou die val voor een kind geen ernstige gevolgen hebben gehad, maar voor een man van vijf en zestig jaar was ze doodelijk.

Zij die van de eerste jaren af hun lichaam en geest door dagelijksche oefeningen in beweging houden, bewaren hun lichamelijke en verstandelijke vermogens tot het laatste, zonder ontrustende verschijnselen van verval te bespeuren.

De oude keizer Wilhelm, die alle dag paard reed, begon eerst na zijn zes-en-tachtigste jaar eenige moeite te voelen om zich recht in het zaal te houden. Lord Palmerston verbaasde op tachtigjarigen leeftijd zijn omgeving door de zekerheid van zijn geheugen en zei zonder haperen honderden verzen uit de *Georgica* op. Gladstone, die in 1809 geboren is, gaat nog voort met in zijn park boomen om te

hakken en hield nog voor weinige weken een welsprekende redevoering aan het feestmaal te Hamburg.

De onvoorzichtigen, die wachten tot de ouderdom eenmaal gekomen is om zich tegen zijn aanvallen te verweren, dienen heel oplettend te wezen bij de keuze der middelen om een kwaal te bestrijden, waartegen zij zich te laat gewapend hebben. Zeker hebben zij alle reden om tot de lichaamsoefeningen terug te keeren, die zij te lang verwaarloosd hebben, maar zij mogen zich geen te groot denkbeeld maken van hun krachten.

Het stoomwerktuig, dat sir Benjamin Richardson zulke scherpzinnige opmerkingen ingaf, was even nieuw gebleven als op den eersten dag, omdat het negentig jaar lang geregeld dezelfde hoeveelheid werk had afgedaan.

Wanneer men daarentegen een verroeste machine in eens weer in beweging zou willen brengen, had men groote kans ze te doen springen door er werk van te vorderen, waartoe ze niet meer in staat was. Het eenige middel om er nog iets mee te doen is, ze met de uiterste zorg en behoedzaamheid te behandelen.

Vorstelijke bijnamen.
door Eduard.
(*Slot.*)

Talloos om zoo te zeggen zijn de bijnamen, die op moed en dapperheid, op geluk en voorspoed in het bloedige oorlogsspel betrekking hebben. Wij kiezen uit de groote menigte enkel de meest karakteristieke uit.

Van de vier hertogen van Borgondië uit het koninklijk geslacht der Capetingers dragen twee den bijnaam van den *Stoute* en een dien van *Zonder Vrees*. De eerste der vier was Filips de Stoute, de zoon van den Franschen koning Jan den Goede, en de laatste de vermaarde Karel de Stoute, die voor Nancy het leven liet. Tusschen hen in staat Jan Zonder Vrees, de vader van Filips den Goede. Doch ook een der Fransche koningen is de toenaam van den Stoute geschonken, namelijk Filips III, den zoon van den H. Lodewijk, terwijl de zoon van Kanoet den Groote, *Hardi*kanoet, de stoutheid met zijn naam heeft saamgeweven, en een koning van Portugal, Alfons, de stoutheid zoover dreef, dat hij de *Vermetele* genoemd wordt.

Ook de namen van sommige verscheurende dieren, waarmee eenige vorsten begiftigd zijn, wijzen er op, dat de dragers daarvan dappere, onverschrokken mannen waren. Zoo hebben wij Albrecht den *Beer*, den eersten markgraaf van Brandenburg, zijn tijdgenoot Hendrik den *Leeuw*, hertog van Saksen, de geduchte tegenstander en onverzoenlijke vijand van keizer Frederik Barbarossa, en zijn zoon, Hendrik de *Wolf*. Maar hoog boven deze vorsten, die onwillekeurig aan een menagerie doen denken, staat de Engelsche koning Richard *Leeuwenhart*, de held van den derden kruistocht. Joinville verhaalt van hem, dat hij in Palestina zoo gevreesd was, dat, als de kinderen der Saracenen schreeuwden, hun moeders zeiden: ‘Zwijgt, zwijgt, koning Richard komt je halen!’ En dadelijk, uit vrees alleen voor den naam van koning Richard, hielden de kinderen hun mond. Nog vertelt dezelfde geschiedschrijver, dat, wanneer de paarden der Turken bang waren voor een schaduw of struik, zij hun de sporen gaven, zeggende: ‘Denkt gij dat het koning Richard is?’ Wat - zooals de

kroniekschrijver besluit duidelijk aan toont, dat hij groote wapenfeiten tegen hen had verricht, omdat hij zoo gevreesd was.

Een vermaard krijgsheld was ook koning Alfons van Arragon en Navarre, die in niet minder dan 29 veldslagen de Mooren versloeg en daaraan zijn bijnaam *El Batallador*, de *Slagleveraar*, te danken heeft. Uit onze vaderlandsche geschiedenis is bekend hertog Jan I van Brabant, die in den slag van Woeringen de Keulenaars en Gelderschen versloeg, en daardoor den naam van *Overwinnaar* verwierf. Maar dit wapenfeit wordt ver in de schaduw gesteld door de oorlogsdaden van twee buitenlandsche vorsten, die als de *Veroveraar* te boek staan. Vooreerst hertog Willem van Normandië, die Engeland veroverde, en verder Alfons I van Portugal, die de Mooren bij Ourique versloeg en de eerste koning van Portugal is geweest.

Met eere mag hier ook genoemd worden onze stadhouder Frederik Hendrik, die stad na stad, zelfs die, waarvoor zijn broeder Maurits het hoofd gestooten had, innam, en als *Stedendwinger* ook door Vondel bezongen werd.

Het ijzer speelt in de bijnamen eveneens een gewichtige rol. Zoo heet Ernst van Oostenrijk, de grootvader van keizer Maximiliaan, de *IJzeren*, en hertog Willem van Apulië, wiens vader Tancredo van Hauteville aan het hoofd van zijn Noormannen Beneden-Italië veroverde, *Met den ijzeren Arm*. Een koning van Engeland uit het Angel-Saksische huis, Edmund, heeft zelfs den bijnaam ontvangen van *Ironside* d.i. *Met de ijzeren Lenden*, en een keurvorst van Brandenburg, Frederik II, dien van *Met de ijzeren Tanden*.

Tot deze categorie mag ook de toenaam gerekend worden van *Met de Bijl*, dien graaf Boudewijn van Vlaanderen ontving, en van *Met de Bloedbijl*, waarmee een der Deensche koningen Erik vereerd is. Een beetje dichter in de buurt is koning Karel Albert van Sardinië, de vader van Victor Emmanuel, die *Het zwaard van Italië* genoemd werd, maar het toch tegen den Oostenrijkschen veldmaarschalk Radetsky jammerlijk moest afleggen. Bij bijlen en zwaarden sluit zich als vanzelf de naam van *Met den Pijl* aan, dien markgraaf Otto IV van Brandenburg ontving, omdat hij door een pijl werd getroffen, waarvan hij de spits een jaar lang in de aan het hoofd ontvangen wonde moest dragen.

De laatste in deze rij is de toenaam van *Met den Dolk*, waar koning Pedro I van Arragon al op een heel eigenaardige manier aankwam. In dien tijd, het einde der elfde eeuw, waren de Stenden of Cortes machtiger dan de vorst zelf, en voor den president van dit lichaam, de Justiza, moest elke nieuwe koning met ontbloot hoofd verschijnen en aan zijn voeten neerknielen. De president zette hem dan den blooten degen op de borst en sprak deze woorden: ‘Wij, die zooveel gelden als gij, wij, die nog meer vermogen dan gij, wij benoemen u tot onzen koning, op voorwaarde dat gij onze privileges en vrijheden in eere houdt.’

Pedro I nu wilde deze plechtigheid afschaffen, en men verhaalt, dat hij, terwijl hij het origineel der wet in de hand hield, zijn dolk te voorschijn haalde, zich daarmee een snede in de hand toebracht en de bloeddroppels op het perkament liet vallen. ‘Een wet, die den onderdanen het recht verleent om een koning te verkiezen, kan alleen door het bloed van een koning krachteloos worden gemaakt!’ riep Pedro uit, en sedert werd hij Met den Dolk bijgenaamd. Nog omstreeks het einde der vorige eeuw stond in het paleis te Saragossa zijn beeltenis, met den dolk in de eene en het perkament in de andere hand.

De meest pretentieuze bijnaam, dien men haast bedenken kan, is wel die van *Zonnekoning*, aan den Franschen koning Bodewijk XIV door zijn lofredenaars geschonken, welke van oordeel waren, dat hij, evenals de zon de sterren, alle overige

monarchen ver in aanzien en grootheid overtrof, en dat zijn majesteit in even oogverblindenden glans straalde als genoemd hemellichaam. Een veel bescheidener bijnaam is die van *Winterkoning*, aan den keurvorst Frederik V van den Palts gegeven wegens zijn kortstondige regeering over Bohemen, die maar één winter duurde. De Boheemsche Stenden hadden keizer Ferdinand van den troon vervallen verklaard en boden de kroon aan den twintigjarigen keurvorst aan. Zijn trouwste raadslieden, zelfs zijn schoonvader, koning Jacobus van Engeland, rieden hem zulk een gevaarlijke eer af, maar de jonge vorst was door den glans der koninklijke macht verblind, en vooral zijn gemalin Elisabeth drong met onstuimigheid op het aanvaarden der kroon aan. ‘Hebt gij het gewaagd,’ zeide zij tot hem, ‘naar de hand van een koningsdochter te dingen, dan moogt gij ook niet bevreesd zijn voor een kroon, die het volk u vrijwillig opdraagt. Aan uw koninklijke tafel wil ik liever droog brood eten, dan overvloed hebben aan uw keurvorstelijken disch.’ Frederik nam de koningskroon aan, maar weldra had hij geen koninklijke tafel en geen keurvorstelijken disch meer, want bij den Witten Berg nabij Praag werd hij door de keizerlijken geheel verslagen. Toen vluchtte hij naar prins Maurits, zijn oom, en bracht het overige van zijn leven in ballingschap door.

Van Winterkoning op *Sneeuwkoning* is de overgang zoo groot niet. Dezen spotnaam hadden de keizerlijken aan Gustaaf Adolf van Zweden gegeven, toen hij een inval in Duitschland deed, omdat hij uit het land der sneeuw kwam en ze meenden, dat hij - figuurlijkerwijs gesproken - wel smelten zou, als hij zich in het Zuiden waagde. De lezer weet, hoe bitter zij ontgoocheld werden, die zoo dachten.

Koning Lodewijk Filips van Frankrijk heette de *Burgerkoning*, omdat hij zich door zijn burgerlijke manieren de volkspopulariteit zocht te verwerven, en koning Casimir van Polen de *Boerenkoning* wegens zijn vaderlijke zorg voor de lagere klassen. Naast hem mag zeker onze Hollandsche graaf Floris V wel vermeld worden, die door de edelen *Der keerlen God* werd genoemd, omdat hij het volk uit het harde juk van den adel trachtte te bevrijden en daarom ook door dorpers en poorters op de handen gedragen werd. Voor de curiositeit vermelden we ten slotte nog onzen landgenoot Jan Beukelsz. van Leiden, het hoofd der Wederdoopers, die Munster veroverde en zich daar tot koning van Sion liet uitroepen. Onze Jan beoefende, vóór hij tot zoo hooge waardigheid was opgeklommen, den eerzamen en bescheiden stiel van kleermaker en daaraan heeft hij dan ook den spotnaam van *Snijderkoning* te danken. Maar aan hem werd spoedig het *sic transit gloria mundi* bewaarheid, want toen Munster na een belegering van meer dan een jaar weer in handen van zijn wettigen vorst viel, werd Jan Beukelsz. met gloeiende tangen het vleesch uit het lichaam gerukt en zijn lijk vervolgens in een ijzeren kooi opgehangen.

Verschillende vorsten ook werden genoemd naar de streek, waar zij vandaan waren, regeerden of geoorloogd hadden. Zoo heette een der zonen van Lodewijk den Vrome Lodewijk de *Duitscher*, omdat hem bij de verdeeling van zijns vaders nalatenschap Duitschland ten deel viel; de Duitsche keizer Lodewijk IV, de gemaal van de in onze vaderlandsche geschiedenis welbekende gravin Margareta, de *Beier*, omdat hij hertog van Beieren was. Een der Portugeesche koningen wordt Alfons de *Afrikaan* genoemd, daar hij de Mooren in hun eigen land ging bestoken, en Erik VII, koning van het vereenigde Scandinavische rijk, de *Pommeraan*, daar hij van Pommeren afkomstig was. In onze vaderlandsche geschiedenis hebben wij Robert den *Fries* leeren kennen als den voogd van den minderjarigen graaf Dirk V van Holland. Zijn bijnaam werd hem later door de Vlamingen, wier graaf hij mettertijd werd, gegeven uit hoofde van de verhouding, waarin hij eens tot Holland gestaan

had. Hierbij sluit zich aan de toenaam *Van Overzee*, aan den Franschen koning Lodewijk IV gegeven, omdat hij jarenlang in ballingschap in Engeland had doorgebracht, vóór hem de koningskroon werd aangeboden.

Uit den grooten overvloed van bijnamen, waarover een dik boek zou te schrijven zijn, nog enkele teekenachtige tot slot. Hendrik I van Duitschland, de eerste koning uit het Saksische huis, wordt de *Vogelaar* genoemd, omdat hij, toen men hem zijn verkiezing kwam meedeelen, juist aan het vinken vangen was. Dezelfde vorst heeft ook den bijnaam van *Stedenbouwer*, daar hij aan de grenzen des rijks een groot aantal versterkte plaatsen aanlegde, om daardoor de herhaalde invallen der woeste Magyaren te keeren. Een hertog van Oostenrijk, Hendrik, die aan den tweeden kruistocht deelnam, had de gewoonte te zeggen: 'Ja, zoo mij God helpe!' Meer was niet noodig, om hem den toenaam *Jasomirgott* te bezorgen. De landgraaf Lode-

wijk van Thuringen werd wegens den moord op den paltsgraaf van Saksen door den keizer op het kasteel Giebichenstein gevangen gezet, maar wist door een stouten sprong in de Saale zijn vrijheid te herkrijgen. Als belooning hiervoor werd hij met den bijnaam de *Springer* bedacht. Een der eerste voorvaderen van het later zoo machtige vorstenhuis der Welfen, Hendrik, kwam op een heel origineele manier aan den toenaam *Met den gouden Ploeg*. Van hem wordt namelijk verhaald, dat hij in dienst van den Duitschen koning Arnulf trad onder voorwaarde, dat hij met een zoo groote uitgestrektheid gronds zou beleend worden, als hij gedurende 's koning middagslaap met een gouden ploeg kon omploegen. Daar hij sterke paarden besteld had en gedurig nieuwe voor den ploeg spande, verwierf hij, naar het verhaal wil, een aanzienlijk gebied. De tiende en honderdste penning, hier te lande door Alva ingevoerd, waren allesbehalve populair, maar in Denemarken evenmin de belasting, die Erik II van elke ploeg bouwland hiel en waardoor hij den naam van *Ploegpenning* verkreeg. Een andere Deensche koning, Waldemar III, had de minder loffelijke eigenaardigheid te zeggen: ‘Morgen komt er weer een dag,’ waaraan hij den bijnaam *Atterdag* heeft te danken, wat met die spreekwijze zoowat overeenkomt. Koning Magnus van Zweden was voor de mindere standen wat zijn tijdgenoot Floris V in Holland was. Daar er in Zweden geen herbergen waren, waren de adellijke heeren tot dusver gewoon geweest, zich met geweld bij den een of anderen boer in te kwartieren en zich zooveel levensmiddelen toe te eigenen als hun goeddacht. Koning Magnus verbood dit ten strengste en daar hij ook in andere opzichten de boeren begunstigde, noemde het dankbare volk hem *Ladulas*, d.i. *Schuurslot*, daar hij door zijn bescherming in zekeren zin een slot voor de schuren der boeren legde. In een oude kroniek heet het: ‘En deze naam *Ladulas* is een eerlijke naam, die koning Magnus grootere eere en grooteren roem schenkt, dan wanneer hij Roomsch keizer genoemd was, want er zijn niet veel vorsten, die *Ladulas* genoemd kunnen worden. *Ladubrott* (schuur-verbreker) is altijd in de wereld meer algemeen geweest.’ We kunnen de rij niet waardiger sluiten dan met den benijdenswaardigen eeretitel *Het Wonder der Wereld*, gegeven aan den Duitschen keizer Otto III, die, schrander en dapper, het grootsche plan had opgeval, het oude Romeinsche keizerrijk te herstellen en Rome tot middelpunt der wereldheerschappij te maken. Maar nog geen 22 jaar oud, werd de jonge, ondernemende vorst, de kleinzoon van Otto den Groote, uit het leven weggerukt.

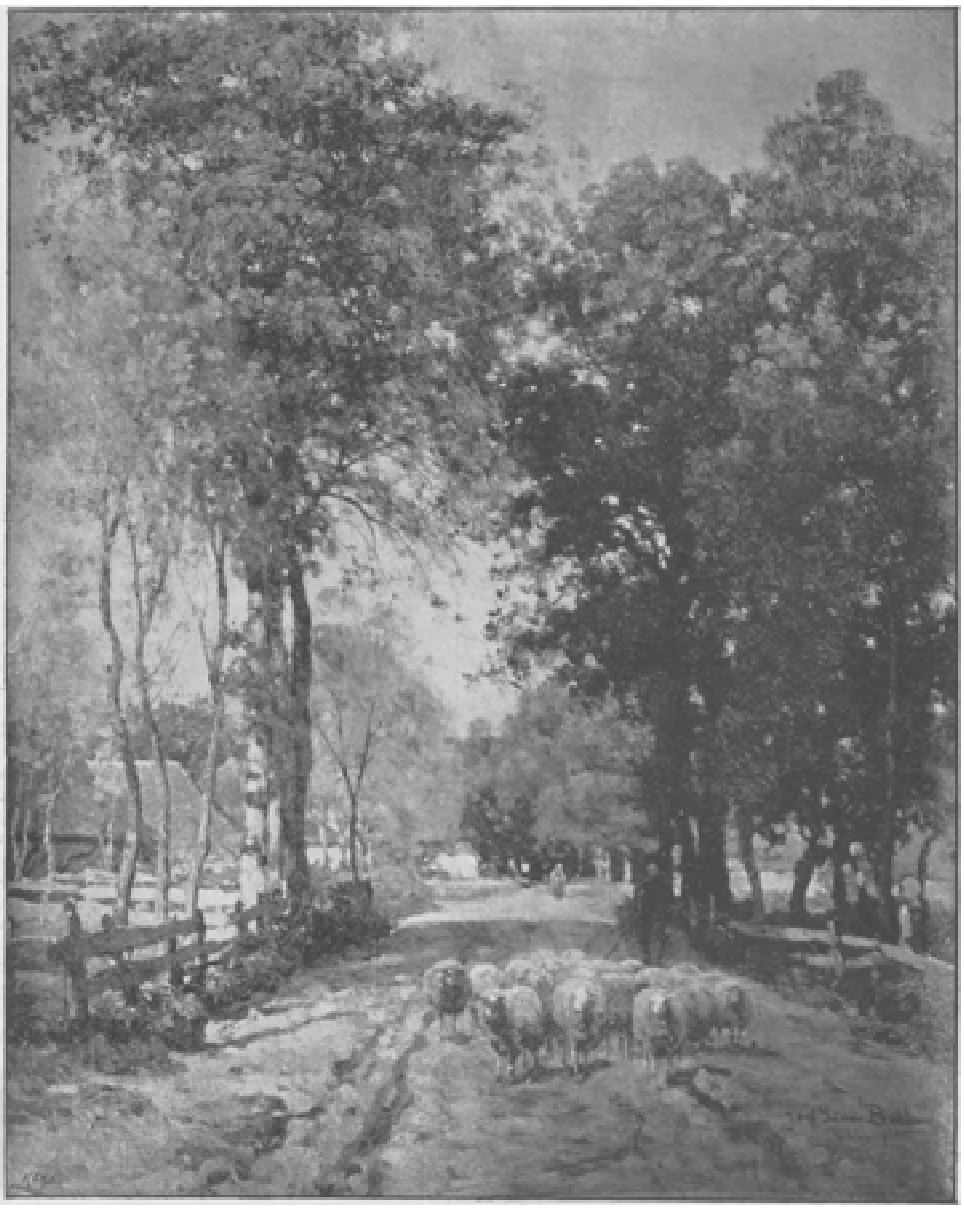

BOSCHGEZICHT, NAAR DE SCHILDERIJ VAN VAN DE SANDE BAKHUYZEN.
(Collectie der firma Frederik Muller & Co., kunstkoopers te Amsterdam.)

Om niet onhoffelijk te zijn mag ik niet ein digen, zonder ten minste met een enkel woord er aan te herinneren, dat er ook vorstinnen zijn geweest, die in de geschiedenis met een bijnaam zijn bedacht. Naast heilige koningen en keizers ontmoeten we ook heilige koninginnen en keizerinnen, o.a. de *Heilige* Blanca van Castilië, de moeder van den H. Lodewijk, de H. Cunegonda, de gemalin van den heiligen keizer Hendrik, de H. Eleonora, gemalin van koning Hendrik II van Engeland, en de H. Elisabeth, landgravin van Thuringen. Koningin Maria van Engeland, dochter van Hendrik VIII en gemalin van Filips II van Spanje, wordt de *Katholieke* genoemd en door de Protestantsche geschiedschrijvers de *Bloedige Koningin*, een naam, die met veel meer recht kan worden toegekend aan haar stiefzuster Elisabeth, daar zij nooit gehuwd is geweest de *Maagdelijke Koningin* geheeten.

Keizerin Catharina II van Rusland heeft den bijnaam ontvangen van de *Groote*, terwijl Johanna van Castilië, de moeder van Karel V, als de *Krankzinnige* bekend is. Een heel buitengewone vrouw was koningin Margareta, die bij de Unie van Kalmar

de drie Noordsche rijken onder één schepter vereenigde en vandaar als de *Semiramis van het Noorden* bekend is.

En hiermee ben ik aan het einde gekomen, niet van de bijnamen, maar van mijn opstel, dat, naar ik hoop, veler historische herinneringen verlevendigd en menigeen een oogenblik van ontspanning bezorgd zal hebben.

Bij de Platen.

Grootmoedertje. -

Kinderen hebben met aapjes de eigenschap gemeen, dat zij alles willen nadoen. Al wat zij groote menschen zien verrichten, willen zij ook eens probeeren. Misschien is de oorzaak daarvan wel hierin te zoeken, dat zij het vooruitzicht hebben - in hun oog natuurlijk een heerlijk vooruitzicht - eenmaal groote menschen te worden en zij alvast een proefje wollen hebben van de toekomst, door zich spelenderwijs in de rol van volwassenen te verplaatsen.

Het kleine ding van ons aardig tafereeltje op de eerste bladzijde van dit nummer is al heel voorbarig in dat vooruitloopen van den tijd. Zij heeft er plezier in, zich als een oud grootje voor te doen. Opdat er aan die illusie niets ontbreke heeft zij grootmoeders ouderwetsche muts en haar knijpbril opgezet en neemt nu het dikke oude boek met de Levens der Heiligen ter hand, waarin de oude vrouw altijd zoo aandachtig zit te lezen.

‘Nu ben ik grootmoeder,’ meenen we haar oolijk lachend te hooren zeggen, en wij. wijze groote menschen, kunnen niet nalaten de opmerking te maken: ‘Heb daar maar zoo'n haast niet mee, schalk jong ding, je zal toch nog oud zijn eer je het weet.’

Boschgezicht. -

Een echt zomerlandschap, dat in deze mooie dagen wel geschikt is ons naar buiten te lokken om in werkelijkheid te genieten, wat de schilder ons met verven en tinten op paneel of doek voortoovert. Zoo mooi toch kan de schilderij niet zijn, of de natuur is altijd nog veel mooier.

> Veel schooner is wat God ons geeft,
> Dan wat de mensch geknutseld heeft.

Intusschen moet erkend worden dat de beweeglijke lichtspelingen in het frissche groene lommer, de zachte tinten van het geboomte op den achtergrond, fijn vervloeiend in de lichte lucht, het rustige der hoeven en hutten, in de luwte verscholen, het stil-tevredene van de schaapjes op den voorgrond, kortom heel de zonnige kalm-gelukkige atmosfeer van het landschap hier meesterlijk zijn weergegeven.

[Nummer 9]

De Belgische Staatsman Helleputte.

DE BELGISCHE STAATSMAN HELLEPUTTE.

De heer Helleputte, een der sieraden van het Belgische Parlement en een van de talentvolste leden der rechterzijde, werd in het jaar 1852 te Gent geboren. Na zijn schitterende studiën aan de hoogeschool van zijn geboorteplaats, - waar hij moedig voor zijn beginselen en overtuiging uitkwam - werd hij in 1874, dus op nauwelijks 22jarigen leeftijd, tot hoogleeraar benoemd aan de katholieke universiteit te Leuven.

Sedert 1889 vertegenwoordigt hij in de Kamer het arrondissement Maaseyck, en verkreeg er bij de laatste verkiezingen, toen hij door een vooruitstrevend candidaat bestreden werd, vijfmaal meer stemmen dan zijn tegenstander.

Allen, zelfs zijn meest verwoede staatkundige tegenstanders, zijn het hierover eens, dat de heer Helleputte een der beste redenaars van het Belgische Parlement is.

Hij is bij uitstek juist en duidelijk in het uiteenzetten der vraagstukken, die hij bespreekt; zijn bewijsvoering is logisch en beknopt. Nooit is hij om een antwoord verlegen en altijd blijft hij bij de zaak zelf. Steeds welsprekend, wordt zijn welsprekendheid meesleepend, wanneer hij zijn godsdienstige en vaderlandlievende overtuiging tegen het atheïstisch en cosmopolitisch socialisme verdedigt.

Als gezaghebbende kampioen voor de eischen der katholieken op maat - schappelijk gebied, heeft Helleputte herhaalde malen zijn stem verheven ter gunste der Zondagsrust en van het vaststellen van een minimum loon bij openbare aanbestedingen. Nog onlangs heeft hij een belangrijk voorstel tot regeling van den arbeid van volwassen werklieden ingediend en toegelicht.

In redevoeringen, die als meesterstukken van welsprekendheid zullen beschouwd blijven, heeft hij het socialisme in al zijn naaktheid tentoongesteld, en met evenveel succes het onhoudbare van zijn leerstellingen aangetoond, als den partijhoofden het masker afgerukt.

De werkzaamheid van den heer Helleputte is waarlijk verbazingwekkend. Zijn studiën en de vele beslommeringen der politiek beletten hem niet ijverig deel te nemen aan de katholieke beweging onzer dagen.

De Vlamingen begroeten in hem een beminden leider, altijd bereid voor hun wettige eischen in de bres te springen. De heer Helleputte is dan ook een van de eersten geweest, om zich bij de parlementaire debatten van het Vlaamsch te bedienen.

Met scherpen blik de behoeften van den nieuwen tijd inziende, stichtte Helleputte in 1878, toen de strijd tusschen katholieken en liberalen op zijn felst was, een ‘Gilde der ambachten en neringen’ te Leuven, de eerste instelling van deze soort in België. En ook later is hij aan deze schoone en nuttige stichting zijn tijd en krachten blijven wijden.

In het algemeen mogen wij wel zeggen, dat de verdienstelijke afgevaardigde voor Maaseyck den stoot heeft gegeven aan de organisatie der katholieke krachten op verschillend gebied. Hij richtte den Belgischen Volksbond en den Boerenbond op, waarvan hij ook thans nog de voorzitter en de ziel is.

Na dit alles kan het niemand verwonderen, dat de heer Helleputte een belangrijk aandeel heeft gehad in de sociale Congressen, sedert een tiental jaren in België gehouden. Te Luik zoowel als te Mechelen heeft hij met gunstig gevolg zijn maatschappelijk stelsel toegelicht en verdedigd, dat vervat is in het vereenigingsleven, zoo dringend door den H. Vader aanbevolen in diens Encycliek *Rerum Novarum*.

Betreurenswaardige discussies hebben in den laatsten tijd sommige katholieke Belgen verdeeld. Men heeft zich warm gemaakt voor woorden, men heeft zich achter formules verscholen, en daardoor de beginselen vergeten. De heer Helleputte heeft aan dezen strijd niet meegedaan. Wetende wat hij wil en het vastberaden willende, heeft hij in ijdel en onvruchtbaar gekrakeel zijn tijd en prestige niet verloren. Hij is de man van de daad gebleven, trouw aan zich zelf. Reeds bij voorbaat had hij de discussies veroordeeld, waarop wij zinspeelden.

‘Men hecht,’ zeide hij op het sociaal Congres, in 1886 te Luik gehouden, ‘men hecht te veel gewicht aan al die benamingen: terugkrabbelaar, behoudsgezind, vooruitstrevend, radicaal. Het zijn woorden, niets dan woorden, waarvan men steeds vergeet de beteekenis vast te stellen. De goede dingen van het heden behoudend, krabbel ik terug om aan het verleden te ontleenen wat dit beters had, ben ik vooruitstrevend om te verbeteren wat middelmatig is, en radicaal om te verwoesten wat wij verkeerds hebben. En indien ik een nauwkeuriger geloofsbelijdenis moest

afleggen, zou ik ze in één woord samenvatten: ik ben katholiek. Zoowel in de maatschappelijke als in de staatkundige vraagstukken is dit voldoende.'

Het is dan ook niet vermetel de hoop uit te spreken, dat weldra alle Belgische katholieken, kleine geschilpunten op zijde zettend en persoonlijke gevoeligheden het zwijgen opleggend, het groote voorbeeld van den heer Helleputte zullen volgen, wien allen nog lange jaren van werkkracht en levenslust toewenschen.

De idioot, door J. Vesters Jr. (*Vervolg.*)

'Mama, we waren zoo goed op weg,' zei Johanna. 'Het was een lust den jongen bezig te zien, zoo opgewekt en met zooveel ambitie.' Daarna zich tot den idioot wendende, zei ze met haar zachte stem, de hand van den knaap in de hare nemend: 'Meneer Vermeer had toch zóó mooi verteld, niet waar, Hugo? Vertel jij het nu eens. Pa en ma en tante zijn er zoo benieuwd naar.'

Maar Hugo verroerde zich niet. Met zijn groote, glanslooze oogen bleef hij haar aankijken, of ze onverstaanbare taal had gesproken.

'Toe, Hugo,' herhaalde Johanna met zachten aandrang, 'vertel het nu eens. Je weet wel, van de kleine Greta met den boozen wolf.'

'Ik weet niets meer,' zei de arme jongen eindelijk, huilende, 'ik ben alles vergeten. Stoute pa, stoute Alice.'

Johanna keek hen smeekend aan, dat zij tòch maar niets zouden zeggen. Daarna nam ze den knaap bij de hand. 'Kom, Hugo, we zullen in de veranda gaan zitten. Dan zal ik het je nog eens oververtellen. Vind je het goed?'

De idioot knikte en liet zich gewillig mee uit de kamer voeren.

'Het wordt hoe langer hoe erger met dien jongen,' zei Alice, 'en dan dat gefemel van Jo....'

'Je moest je schamen,' viel mevrouw Van Dijl haar in de rede. 'Je mocht willen dat je zoo was als Jo. Ze offert zich geheel voor Hugo op.'

'Nu, u loopt anders ook niet met den jongen weg,' antwoordde Alice brutaal.

'O ik, ik kan er niet tegen,' hernam haar moeder, onder dit verwijt min of meer verlegen, 'mijn zwak hoofd....'

Er werd daar verder niet meer over gesproken, want elk voelde voor zich, zonder dat men het wilde bekennen, dat Johanna ver boven hen stond.

Het edele meisje stelde ondertusschen alles in het werk, om bij Hugo den verkeerden indruk weg te wisschen. Na veel moeite gelukte haar dit, Hugo kende het vertelsel weer, maar ze kon er hem toch niet toe brengen, het aan de overigen te vertellen. 'Pa stout, Alice stout,' was al wat de jongen antwoordde.

De heer Vermeer kwam geregeld les geven en dank zijn geduld en toewijding begon Hugo werkelijk vorderingen te maken. Hij had er schik in, als hij een vraag goed kon beantwoorden, en zelfs de letters, die hem vroeger als zwarte spookbeelden aangrijnsden, begonnen nu het afschrikwekkende voor hem te verliezen. Het ging voorspoediger dan de onderwijzer of Johanna hadden durven hopen, maar toch bleven daarom het bouwen, zagen en andere uitspanningen niet achterwege. Vooral op vertellen was Hugo verzot, en behalve dat zijn phantasie daarin voedsel vond, was het een uitstekende geheugenscherping.

Johanna woonde de lessen niet meer bij, ten einde den onderwijzer vrijer te doen zijn en Hugo er aan te wennen, met een vreemde alleen te wezen. Gewoonlijk kwam ze even tegen het einde der les, om naar de vorderingen te vernemen en met den heer Vermeer voor de volgende les het een en ander te regelen.

Zonderling was het echter, dat Hugo er niet toe te brengen was, van het geleerde aan zijn ouders ooit iets te laten blijken. Zijn andere kinderen gewoonlijk begeerig,

hun ouders bewijzen te geven van hun vorderingen, met Hugo was dit niet het geval. Zorgvuldig hield hij alles voor hen verborgen, sprak nooit met hen over mijnheer Vermeer en vertrouwde alleen aan Johanna al zijn gedachten toe. Want, waarlijk, de arme idioot kreeg soms gedachten, was benieuwd naar dingen, waaraan hij vroeger nooit gedacht had en toonde belangstelling in hetgeen hem omringde. Alleen griefde het Johanna, dat Hugo zich als het ware hermetisch afsloot voor zijn ouders, maar ze hoopte, dat ook dit wel met den tijd zou slijten.

IV.

De verjaardag van den heer Van Dijl was met de gebruikelijke festiviteiten gevierd. Vrouw, kinderen en zwagerin hadden hem met mooie cadeau's bedacht, maar meer genoegen nog had hem een telegram van gelukwenschen verschaft, dat Willem Stassaart hem uit Stavanger, waar hij zich dien dag ophield, gezonden had. Johanna had daaruit begrepen, dat de uitverkorene haars harten behouden in Noorwegen was aangekomen, en was nu gerustgesteld. Maar mijnheer Van Dijl kon over die aardige attentie niet uitgeroepen komen, en de verdere familie deelde, zij het dan ook niet in zoo hooge mate, in de opgetogenheid van den heer des huizes.

'Toch heel aardig van Willem, dat hij te midden van al zijn beslommeringen in dat verre land nog aan den verjaardag van mijn man gedacht heeft,' verklaarde mevrouw Van Dijl, vast en innig overtuigd, dat haar man nooit te veel hulde kon bewezen worden.

'Ja, wel attent,' beaamde haar zuster, 'en een bewijs, dat hij een uitstekend geëduqueerd jongmensch is. Van het eerste oogenblik af heeft hij een zeer gunstigen indruk op mij gemaakt,' voegde mevrouw Zeeman er bij, die zich op haar menschenkennis nogal wat liet voorstaan.

Thans was het Woensdag, de gedenkwaardige dag, waarop baron Van Sichtelaar, volgens zijn belofte, het zoo vurig verbeide bezoek zou afleggen. Behalve Johanna, wie die visite koel liet, en Hugo, die dien dag gesequestreerd zou worden, waren alle huisgenooten er erg op gespitst.

Mijnheer Van Dijl, anders nooit voor tien uren bij de hand, was thans, tot groote verbazing van zijn vrouw, vroeg uit de veeren, als vreesde hij, dat de baron hem in zijn bed zou verrassen. Den geheelen voormiddag dribbelde hij door het huis, met een gewichtig gezicht luide bevelen gevend aan het dienstpersoneel, of hij den koning in hoogsteigen persoon verwachtte.

'Maar, Van Dijl, wat maak je het je toch druk,' zei zijn vrouw, toen ze hem op zijn inspectie in de gang tegenkwam.

'Druk! wat druk!' antwoordde hij, 'ik wil, dat alles in orde is. Zoo'n baron is alles zoo piekfijn gewend en die lui letten op kleinigheden. Voor dien enkelen keer, dat hij hier komt, wil ik hem laten zien, dat wij, al zijn we maar burgermenschen, in niets bij den adel hoeven achter te staan.'

Er was inderdaad bij den heer Van Dijl een groote dosis ijdelheid in het spel. Daar hij bij de aristocratie geen toegang had, wilde hij, nu een lid van den adel zijn drempel zou overschrijden, tegenover hem uitpakken, hem overbluffen. Zoo'n baron verbeeldde zich misschien dat hij hem een groote eer bewees, maar hij zou hem toonen, dat hij voor niemand uit den weg hoefde te gaan.

Na het dejeuner zaten allen in afwachting in den grooten salon bijeen, behalve Johanna, die er de voorkeur aan had gegeven, den armen Hugo gezelschap te houden,

wien door het onverbiddelijk consigne zijns vaders voor den geheelen dag de toegang tot den familiekring was ontzegd.

Alice had een crême kleedje aan, dat haar allerliefst stond, en was met een borduurpatroontje bezig. Haar gedachten waren evenwel niet bij haar werk, maar bij den bezoeker, die verwacht werd. Wie weet! had haar tante gezegd, en bij het jonge meisje, dat de ijdelheid haars vaders scheen geërfd te hebben, waren soms gedachten opgekomen, waarop ze heele luchtkasteelen optrok. Hoe streelend zou het niet zijn, haar vriendinnetjes, die met een dokter, een advocaat, een koopman, in allen geval een burgerman, waren geëngageerd, of dit eenmaal hoopten te worden, de oogen uit te steken met een baron als aanstaande. En dan, mevrouw de barones had toch wel een goeden klank; die titel zou tevens de sleutel zijn om voor haar kringen te ontsluiten, die anders steeds voor haar gesloten zouden blijven. Als de dochter van Van Dijl, den parvenu, werd ze vaak over den schouder aangezien, maar als barones Van Sichtelaar zou ze overal welkom zijn. In de wereld te schitteren, dit was het hoogste ideaal, dat Alice voor den geest zweefde, en in die opvatting hadden haar ouders en haar tante haar altijd gestijfd. Zoodoende hadden ze bij het jonge meisje niets dan egoïsme aangekweekt, en een der uitspruitsels van dat egoïsme was de onbarmhartigheid en liefdeloosheid, waarvan ze jegens haar ongelukkig broertje blijk gaf.

Mijnheer Van Dijl, in een onberispelijk zwart pak, waarop de Nederlandsche Leeuw in vol ornaat straalde, las zijn dagblad, maar de diepzinnige politieke beschouwingen, die hij anders met een vuur volgde, of er zijn zaligheid mee gemoeid was, vermochten hem ditmaal niet te boeien. Zijn echtgenoote en zwagerin hielden een nabetrachting over een partijtje, waarop ze den avond te voren geweest waren, doch haar gesprek bleef telkens steken, omdat mevrouw Zeeman begon te vreezen, dat haar baron ook thans weer verhinderd zou zijn.

‘Ik denk dat hij niet meer komt, Van Dijl,’ zei zijn vrouw, toen er weer een hiaat was gekomen in het onderhoud met haar zuster. ‘'t Is al over drieën.’

‘Wie?’ vroeg haar man, van zijn krant opkijkend, met een gezicht, of hij verstoord was, in zijn lectuur gehinderd te worden.

‘Wel, baron Van Sichtelaar.’

‘Dan moet hij maar wegblijven, ik zit niet op hem te wachten,’ antwoordde Van Dijl koeltjes.

‘Wij wel,’ had Alice reeds op de tong te antwoorden, maar ze was bang, dat haar stem haar ongeduld zou verraden en daarom zweeg ze.

‘Hij is wellicht opgehouden,’ bracht mevrouw Zeeman nog in het midden, doch mijnheer Van Dijl had zich intusschen weer achter zijn krant als een barricade verscholen, inwendig fier, dat hij zijn ongeduld zoo meesterlijk achter een voorname onverschilligheid had weten te verbergen.

Toen er kort hierop gebeld werd, hield hij zich als had hij het niet gehoord, maar achter zijn beschuttend schild spitste hij zijn ooren, om alles goed te verstaan, als de meid zou opendoen. Alice boog zich diep over haar patroontje en de naald ging bijster vlug door haar werkje. Alleen mevrouw Zeeman toonde openlijk haar belangstelling. ‘Hij is het,’ zei ze zacht, toen ze een mannestem in de gang hoorde vragen, of de familie geen belet had.

Een oogenblik later kwam de meid met een visitekaartje binnen.

‘Laat mijnheer den baron hier komen,’ gelastte mijnheer Van Dijl met een imponeerend handgebaar aan de dienstbare, overtuigd, dat de faam het groote nieuws wel onmiddellijk zou rondbazuinen.

Toen baron Van Sichtelaar onder diepe strijkages binnenkwam, stonden allen op, mijnheer Van Dijl de borst vooruit en zijn eene oog op het Leeuwtje, zijn vrouw en schoonzuster met een innemend lachje en Alice met een bekoorlijk blosje.

Mevrouw Zeeman stelde haar zuster en zwager den baron voor, die zich gecharmeerd verklaarde over de kennismaking en aller toegevendheid inriep, dat hij eerst zoo laat gekomen was. Hij arriveerde rechtstreeks van Den Haag, maar zijn woord was hem heilig en bovendien had hij zoo naar de kennismaking verlangd, dat hij deze geen oogenblik langer wilde vertragen.

Allen vonden het natuurlijk heel lief van den baron, dat hij te midden van al zijn beslommeringen aan hen gedacht had en achtten zich met de kennismaking ten hoogste vereerd. Na deze gewone plichtplegingen werd een gesprek aangeknoopt, een hoogst onbeduidend gesprek, maar waarbij de baron spoedig de zwakke zijde van den heer Van Dijl en de zijnen ontdekt had en daar zijn voordeel meedeed, zoodat hij weldra bij den gastheer en diens vrouw in even hooge gunst stond als bij mevrouw Zeeman, wier gunstige meening omtrent den baron nu nog versterkt was. Ook Alice vond hem heel aardig en gedistingeerd

en voelde haar ijdelheid gestreeld door de complimentjes, die hij tot haar richtte.

Baron Van Sichtelaar begon van heengaan te spreken; hij vreesde, hoe aangenaam het onderhoud hem ook was, de familie op te houden, toen mijnheer Van Dijl hem verzocht, hun de eer te doen, te blijven dineeren. Het was maar een eenvoudig diner, men had er niet op gerekend, en de baron zou het voor lief moeten nemen, zooals het viel, maar nu hij er toch eenmaal was, zou het hun zeer aangenaam zijn.

Wat tot het doen dezer invitatie aanleiding gaf, was, behalve de ijdelheid van mijnheer Van Dijl, die tegenover den baron met zijn tafel en vooral met zijn wijnkelder wilde geuren, de omstandigheid, dat Van Sichtelaar omtrent zijn conferenties met graaf d'Ursel en den hertog De Grammont nog niets had uitgelaten. Misschien dat de wijn de tong van den baron op dit punt losser zou maken en aldus zijn nieuwsgierigheid, en die der overigen, zou bevredigen. Maar inwendig waardeerde mijnheer Van Dijl zijn bescheidenheid en vond het in het jonge mensch lofwaardig, dat hij met geen enkel woord over zich zelf sprak, integendeel met de meeste belangstelling naar alles wat hem betrof informeerde, doch ook weer met zooveel discretie, dat de gedachte aan louter nieuwsgierigheid geheel was buitengesloten.

De baron toonde zich voor de uitnoodiging zeer gevoelig, maar maakte toch bezwaar ze aan te nemen, doch Van Dijl, zijn vrouw en schoonzuster drongen zoo lang aan, tot Van Sichtelaar zich eindelijk gewonnen gaf. ‘Ik vrees alleen maar, dat ik u veel overlast veroorzaak, en had ik kunnen denken, dat uw welwillendheid zich zoover zou uitstrekken, dan geloof ik bijna, dat ik niet gekomen zou zijn, ondanks mijn verlangen om met u kennis te maken.’

‘Kom, dat meent u niet, mijnheer de baron,’ antwoordde mevrouw Van Dijl. ‘Wij zouden het niet aardig van u gevonden hebben, indien u de uitnoodiging had afgeslagen.’

‘Hartelijkheid boven alles,’ voegde haar man er bij. ‘Ik ben nergens grooter vijand van dan van stijfheid.’

De baron antwoordde hierop met een complimentje, dat den ijdelen heer Van Dijl als de vorige weldadig aandeed.

Even voor het diner begaf de heer Van Dijl zich naar de kamer, waar Johanna met Hugo een partijtje zat te dammen, waarin de knaap in den laatsten tijd veel schik had gekregen.

‘Johanna, kom je dineeren?’ vroeg Van Dijl, zonder een woord tegen zijn zoontje te zeggen.

‘Is de baron weg, papa?’ vroeg Johanna, die niet gewoon was, dat haar vader zelf haar kwam roepen.

‘Neen, hij blijft dineeren, en daarom kom ik vragen, of je ook komt. Je moet maar zeggen, dat je uit ben geweest, want je begrijpt....’

‘Mag Hugo dan ook mee komen, pa?’ vroeg het meisje weer. ‘Je zal heel zoet zijn aan tafel, niet waar Hugo?’

‘Ja, ik heb honger, graag aan tafel komen,’ gaf de knaap ten antwoord.

Mijnheer Van Dijl schudde onwillig het hoofd. ‘Maar Johanna, wees nu toch eens verstandig. Wat zou de baron er wel van denken, als je zoo'n onwijzen jongen naast hem aan tafel plaatste.’

‘Je hoeft hem niet naast hem te zetten, pa, hij kan immers naast mij zitten, en dan zal ik wel het oog op hem houden. En al deed hij nu eens een beetje vreemd, dan

was dat toch nog zoo erg niet. Wanneer de baron een verstandig man is, dan zal hij het niet kwalijk nemen, en als hij dat niet is....'

'Schei maar uit met je geredeneer,' zei Van Dijl ongeduldig. 'Kom je of kom je niet?'

'Bij me blijven, Jo,' zei de arme idioot, 'baron boos, mij kwaad doen.'

'Nu?' herhaalde Van Dijl, met den knop van de deur al in de hand.

'Als Hugo niet mee mag komen, kom ik ook niet,' gaf het meisje beslist ten antwoord.

'Stijfkop,' mompelde Van Dijl, 'je legt het er op toe, mij in moeilijkheden te brengen. De baron heeft je natuurlijk al lang gemist, en wat moet ik zeggen?'

'Wel, zeg maar dat ik uit ben.' Doch als had ze berouw over deze op spijtigen toon geuite woorden, trad ze op haar vader toe, legde haar hand op zijn arm en zei fluisterend, zoodat Hugo het niet verstond: 'Als ik hem nu alleen laat, pa, gaat hij den heelen avond zitten huilen. Toe, laat me maar bij hem blijven, u is beneden toch met volk genoeg, en Hugo voelt zich dan zoo verlaten.'

'Nu, zooals je verkiest,' zei Van Dijl, doch eenigszins zachter, want de toewijding van zijn dochter trof hem toch, al was zijn gemoed anders weinig voor edele indrukken vatbaar.

'Die Johanna heeft een goed hart,' mompelde hij, de trap afgaande, 'was Hugo nu maar niet idioot....' Lang verwijlde hij hier evenwel niet bij, want hij dacht weer aan den baron. Hier was alles licht, ginds donker, en van het donkere, van al wat toewijding, opoffering vorderde, had mijnheer Van Dijl een af keer.

Aan tafel heerschte een gezellige toon. De baron, die tusschen mevrouw Van Dijl en Alice geplaatst was, was allergeestigst en onderhoudend. Voor de gastvrouw was hij vol attenties en roemde haar keuken, welke zelfs die van graaf d'Ursel in de schaduw stelde. Mevrouw was met dit complimentje zeer ingenomen, maar mijnheer Van Dijl zette een borst op, alsof de verdiensten van zijn keukenmeid aan hem moesten worden toegeschreven. Tegelijker tijd vond hij in het noemen van dien naam een gereede aanleiding, om het gesprek te brengen daar waar hij het wenschte.

'A propos, meneer de baron, is die graaf d'Ursel geen lid der Belgische Kamer?'

'Juist, meneer Van Dijl, een der eminentste leden van het Parlement. Maar bovendien is hij president van een der grootste kolenmijnmaatschappijen, en in die qualiteit heb ik nogal eens met hem te doen, daar ik een van de voornaamste aandeelhouders ben.'

Mijnheer Van Dijl spitste de ooren, hij was nu eindelijk waar hij wilde zijn.

'Kijk, zit u in de Belgische kolenmijnen? En rendeeren ze nogal?' vroeg Van Dijl met de meeste belangstelling.

'Prachtig; het afgeloopen jaar gaven ze acht percent dividend, en van het jaar zal het stellig niet minder zijn.'

'Acht percent!' riep Van Dijl verbaasd uit, 'kolossaal, dat maken ze tegenwoordig bijna nergens meer. Maar is er niet veel risico bij?'

'Risico! Wat zal ik u zeggen, mijn waarde heer. Bij alles is risico, bij effecten even goed, misschien nog meer. Wij staan natuurlijk bloot aan werkstakingen, aan mijngasontploffingen, maar zelfs in de slechtste jaren hebben we nog altijd zes percent gemaakt. Dezer dagen is er een buitengewone vergadering van aandeelhouders gehouden, waartoe ze mij hadden opgeroepen. Nu de zaken zoo mooi marcheeren, wilde het bestuur voorstellen, een pensioenfonds op te richten, waartoe door de maatschappij voor twee derden zou worden bijgedragen.'

‘Dat was een mooi idee,’ zei mevrouw Zeeman, ‘de arme mijnwerkers hebben het zwaar te verantwoorden, en als er zulke groote winsten gemaakt worden, hebben zij wel recht op een onbekommerden ouden dag.’

‘Zoo denk ik er ook over, mevrouw,’ antwoordde de baron, ‘en daar ik over een goede honderd aandeelen beschik, is het mij ook gelukt, dat punt in beginsel te doen aannemen. Er was anders heel wat oppositie, doch de graaf d'Ursel, de hertog De Grammont en verscheidene anderen waren van mijn gevoelen.’

‘Maar zal dat geen groot financieel nadeel voor de aandeelhouders ten gevolge hebben?’ vroeg de heer Van Dijl, die enkel de geldelijke zijde van het vraagstuk beschouwde.

‘Onze wiskundige adviseur heeft uitgerekend, dat we bij een minimum pensioen van 500 frank nog altijd op minstens zeven percent kunnen rekenen.’

‘Dan kan het er wel af,’ meende Van Dijl. ‘En welke mijnen exploiteert uw maatschappij, als ik zoo vrij mag zijn te vragen?’

‘Het bekken van Charleroi. Maar wacht, ik geloof, dat ik een paar aandeelen bij me heb. Ik was toevallig in de gelegenheid, er enkele over te nemen, en u begrijpt, dat ik me die kans niet liet ontglippen.’

De baron haalde uit zijn portefeuille een papier te voorschijn met verschillende zegels voorzien en waarop met groote letters gedrukt stond: *Houillières. Bassin de Charleroi*. Het stuk ging van hand tot hand en mijnheer Van Dijl wijdde bijzondere aandacht aan de handteekeningen der heeren d'Ursel en De Grammont, voorzitter en secretaris van het bestuur. Tevens zag hij, dat het een aandeel van duizend franks was, en maakte aanstonds de berekening, dat de baron jaarlijks minstens vier duizend gulden uit de kolenmijnen trok.

‘Ik ken niets mooiers, dan industrieele ondernemingen te steunen,’ zei de baron, nadat hij het stuk weer had weggeborgen, ‘en tevens is het een goede geldbelegging. U en een ander hebt waarschijnlijk uw kapitaal in effecten zitten, maar is dat iets anders dan dood kapitaal, mijn waarde heer? Men knipt op tijd zijn couponnetjes, maar de maatschappij heeft er in het minst geen voordeel van, gaat er geen stap door vooruit. Door industrieele ondernemingen daarentegen helpt men honderden menschen aan werk en brood, bevordert men de welvaart en werkt men mede tot de algemeene ontwikkeling. En laat het risico soms wat grooter zijn, weegt daar het verheffend bewustzijn niet tegen op, dat men aan den vooruitgang der maatschappij werkzaam is?’

Mijnheer Van Dijl voelde voor dit verheffend bewustzijn niet veel, maar als die industrieele ondernemingen zoo groote dividenden opleverden, konden zij niet anders dan zijn volle goedkeuring wegdragen.

‘Ik ben dan ook een groot voorstander van heide-ontginning,’ vervolgde de baron, ‘en heb eenige duizenden hectaren van de Veluwe gekocht. In onze tegenwoordige tijden van werkeloosheid kan men zich, naar mijn bescheiden meening, jegens het algemeen niet verdienstelijker maken dan door werkverschaffing. Ten einde dit denkbeeld meer algemeen ingang te doen vinden, heb ik een brochure onderhanden, waarin ik het groote nut der heide-ontginning zal trachten aan te toonen.’

‘U?’ vroeg mijnheer Van Dijl ten hoogste verbaasd. ‘U? Een brochure over heide-ontginning?’

‘Wel ja,’ gaf de baron lachend ten antwoord. ‘U wil zeggen, dat dit geen werk is voor een baron. Mijn waarde heer, *tempora mutantur et ros mutamus cum illis*, de tijden veranderen en wij veranderen met hen. Mijn voorvaderen voerden het zwaard, ik leg mij toe op de werken des vredes. Zoo vervullen wij elk onze taak. Maar laten

wij over iets anders spreken, want ik ben overtuigd, dat wij de dames met deze droge onderwerpen gruwelijk vervelen.'

'Integendeel mijnheer,' verzekerde mevrouw Zeeman,' 'wij hebben u met belangstelling gevolgd, en ik moet zeggen, dat ik uw denkbeeld van werkverschaffing zeer toejuich.'

'Mevrouw, ik blijf u dankbaar voor uw goede woorden. Als wij den steun der vrouwen hebben, is het pleit gewonnen. De mannen komen van zelf. Merkwaardig niet waar, dat het zwakke geslacht in den regel meer sympathie toont voor nieuwe denkbeelden en vaak doortastender is, dan zij die zich de heeren der maatschappij noemen.'

'U wil ons bepaald een complimentje maken,' hernam mevrouw Zeeman.

'Ik ben blij, dat ik een complimentje kan maken,' betuigde de baron. 'Maar wat zegt u er van, mijnheer Van Dijl, geven de vrouwen niet dikwijls van groote energie blijk, als het op de verwezenlijking van nieuwe ideeën aankomt?'

'Ik zal mij wel wachten u tegen te spreken, want ik zou hier veruit in de minderheid zijn: één man tegen drie vrouwen en nog een man, die het zoo warm voor de vrouwen opneemt, dat zijn er dus vier.'

Nog lang en breed werd er over heide-ontginning gesproken, en mijnheer Van Dijl kwam tot de zeer bevredigende slotsom, dat baron Van Sichtelaar niet alleen een vermogend, maar ook een bij uitstek practisch en ondernemend man was, die het ver zou brengen. Hij had zich den baron voorgesteld als iemand, die veel van paarden en sport hield, een elegant

saletjonker, en nu bleek het een man te zijn van energie, met helder hoofd en scherpen blik, die zich op zijn adel niet alleen niets liet voorslaan, maar zelfs meende, dat deze hem bijzondere verplichtingen oplegde. De tweede was Van Dijl nog liever dan de eerste.

Het was al laat geworden, toen de baron aanstalten maakte om heen te gaan. De gastheer had zijn beste merken uit den kelder laten halen, en de baron, zoo terughoudend als hij eerst was omtrent zijn eigen persoon, vertelde nu met de meeste openhartigheid zijn levenswijs, zijn bezigheden, zijn plannen voor de toekomst. Dringend verzocht de heer Van Dijl hem, zijn bezoek nog eens te komen hervatten: hij zou altijd zeer welkom zijn, en de dames ondersteunden de uitnoodiging van den heer des huizes.

PARCIVAL VERTOONT DEN HEILIGEN GRAAL, NAAR DE SCHILDERIJ VAN PIXIS.

Baron Van Sichtelaar beloofde het, op voorwaarde dat mijnheer Van Dijl en al wie er verder lust in mocht hebben, hem op zijn villa bij Vorden zou komen opzoeken.

Het was wel een heele reis, maar het natuurschoon vergoedde die ruimschoots. Mijnheer Van Dijl verklaarde, dat het hem een groote eer zou zijn; mevrouw Zeeman betoonde er zich hoog mee ingenomen en Alice wilde dolgraag eens een stukje van de schilderachtige graafschap Zutfen zien.

'Dat is dus afgesproken,' zei de baron, 'ik reken er stellig op, stel mij nu niet te leur.'

'Ik zal er pa wel aan helpen herinneren,' zei Alice.

Mijnheer Van Dijl geleidde den baron tot aan de deur, en zag hoe deze de meid, die hem uitliet, een rijksdaalder in de hand stopte.

[Van hop, hop, hop! Het volgend jaar,]

'HET VOLGEND JAAR!' GEDICHT VAN B. VAN MEURS. TEEKENING VAN C. ZOPF.

Van hop, hop, hop! Het volgend jaar,
Lief jongsken is ons buiten klaar;
Daar zal je in groen en zonneschijn
Ons mooiste bloempje en vlinder zijn!'

Zoo sprak de vader tot zijn schat
Die op zijn knie te hobblen zat,
En 't uitriep met een schaterlach
Als hij een bloempje of vlinder zag.

'Het volgend jaar!' - 't Verschiet was mooi;
Maar 'k dacht aan 't spreekwoord van de kooi:
Wanneer het kooitjen is gereed,
Ontbreekt soms 't vogeltje. - Wie weet?

Gekomen is nu 't warm seizoen,
Nu zie 'k in zonneschijn en groen
U bloempjes plukken, en gezwind
Naar vlinders grijpen, heerlijk kind!

Jaag vlinders na, pluk bloemen af!
Mijn bloemen plantte ik op een graf.
Rust blijde op u mijn moederoog,
Mijn geest zweeft naar een ziel Omhoog.

Als bloemen, vlinders is 't geluk. -
Speel dartel voort, wees vroolijk druk;
Kind troost mij door uw spel en lach....
Ach, dat uw vader 't ook eens zag!

De idioot, door J. Vesters Jr. (*Vervolg.*) [Vervolg van p. 69.]

Toen hij de kamer weer binnenkwam, hadden de dames het natuurlijk druk over den gast en waren eenstemmig in haar loftuitingen.

‘Een juweel van een jongen,’ verklaarde Van Dijl enthousiast. ‘Hij is mij veel meegevallen.’

‘En practisch niet waar?’ voegde zijn schoonzuster er bij. ‘'t Is of hij van jongs af aan voor zaken is grootgebracht.’

‘Nu, ik zie het zoo liever, dan dat het levenmakers zijn,’ meende mevrouw Van Dijl.

‘Ik had hem mij toch anders voorgesteld,’ merkte Alice op, ‘minder prozaïsch.’

‘Jij bent ook zoo'n romanesk ding,’ zei haar tante, ‘jij dacht zeker dat het een ridder of baanderheer uit de veertiende eeuw zou zijn.’

‘Beviel hij je dan niet?’ vroeg haar vader.

‘Bevallen, dat zeg ik niet,’ hernam Alice, ‘hij is alleen maar anders, dan ik gedacht had.’

Op dit oogenblik kwam Hugo de kamer binnen. ‘Baron boos, leelijke baron!’ riep hij uit.

‘Wil je wel eens je mond houden, jongen,’ zei zijn vader ontstemd, dat zij in hun nabetrachting gestoord werden.

‘Baron boos, baron wegjagen,’ herhaalde de knaap met kracht.

Van Dijl haalde de schouders op, ‘'t Is en blijft toch altijd dezelfde idioot.’

(*Wordt vervolgd.*)

Parcival en de Heilige Graal.

Reeds meermalen hebben wij gelegenheid gehad, de treffende middeleeuwsche legende van den heiligen Graal in herinnering te brengen. Gelijk wij nog in den vorigen jaargang, bij de bespreking van den legendarischen koning Arthur aanstipten, werd door dien heiligen Graal verstaan de kelk of schaal, die door den Zaligmaker gebruikt zou zijn bij het laatste Avondmaal en waarin dus de wijn veranderd was in zijn goddelijk bloed. Volgens een andere opvatting zou het de schaal zijn, waarin, toen Christus aan het kruis hing, Joseph van Arimathea, het uit zijn zijde stroomende bloed zou hebben opgevangen. Die schaal was volgens de overlevering uit een enkelen smaragd gesneden, en opmerkelijk genoeg bestaat de schaal, die op het oogenblik nog te Genua, onder den naam van *Santo Catino* als de kelk van het Avondmaal vereerd wordt, uit een enkelen groenen steen, die evenwel geen smaragd, maar een soort goudglas moet wezen. Diegenen onzer lezers, welke aan een der bedevaarten naar Rome en de verdere heilig. dommen van Italië hebben deelgenomen, zullen zich ongetwijfeld dat eerbiedwaardige vat herinneren.

Het opsporen van den heiligen Graal, die om de zouden der Christenheid was verloren geraakt en welks herwinning den grootsten zegen moest aanbrengen, was het doel der Tafelronde, door koning Arthur ingesteld, een vereeniging van ridders, die zich allen verbonden, naar het bezit van dat kostbare vat te streven. In hun kring

bleef altijd een eergestoelte open voor den gelukkige, die den verloren schat zou mogen aanbrengen.

De avonturen dier ridders van de Tafelronde vormen het onderwerp der zoogenaamde Arthur-romans. Doch de Graal-sage is ook nog met andere ridderverhalen verweven en daarvan is het meest beroemd de roman van Parcival, die omstreeks de twaalfde eeuw in Frankrijk moet ontstaan zijn, en waarvan ook een middel-Nederlandsche bewerking bestaat onder den naam van ‘roman van Percheval.’

Die Parcival-geschiedenis werd tusschen de jaren 1205 en 1215 op bijzonder verdienstelijke wijze in het Duitsch bewerkt door den beroemden Wolfram van Eschenbach, wiens arbeid nog heden voor een der merkwaardigste gedenkstukken der middeleeuwsche letterkunde geldt en door sommigen met Dante's *Divina Commedia* op één lijn wordt gesteld.

Die lof is stellig wat buitensporig, daar het Duitsche gedicht, wat wijsgeerige opvatting en kunstig afgeronde uitvoering betreft, in de verte niet met de grootsche schepping van den beroemden Florentijn kan vergeleken worden. Het is een vrij verwarde aaneenschakeling van ridderlijke avonturen, hier en daar uitvoerig tot langdradigheid toe; maar het biedt een schildering van het middeleeuwsche ridderleven, met zijn eigenaardige zeden en gebruiken, zijn denkbeelden en idealen, zoo levendig en dichterlijk als misschien nergens elders wordt aangetroffen.

Wat bij dien omvangrijken letterarbeid vooral onze verbazing gaande maakt is dat de dichter niet lezen of schrijven kon, zoodat hij zijn ontzaglijke stof geheel in het geheugen moest hebben, iets wat het gebrek aan eenheid in zijn werk zeker voldoende verklaart en verontschuldigt.

Wanneer het hier nog een geheel vrije schepping van zijn fantasie gegolden had, zou men zich hebben kunnen voorstellen dat de dichter eenvoudig zijn werk had gedicteerd, gelijk de blinde Milton dat deed met zijn *Verloren Paradijs*. Maar Wolframs *Parcival* is naar twee verschillende Fransche origineelen bewerkt, en wijl het eene daarvan, de *Conte del Graal* van Chrétien de Troyes, nog bestaat, kan men zich overtuigen dat de Duitsche bewerker den Franschen tekst hier en daar nagenoeg woordelijk heeft gevolgd.

Hoe is hij daarbij te werk gegaan? Het is moeilijk te zeggen; want omtrent het leven van Wolfram van Eschenbach is weinig bekend. Alleen weten wij dat hij zich zelf een Beier van geboorte noemt en te Eschenbach het levenslicht aanschouwde, dat hij van adellijk, maar verarmd geslacht was en als meistreel zijn gedichten aan de vorstelijke hoven voordroeg. Zoo was hij menigmaal ook de gast van den kunstlievenden landgraaf Herman van Thuringen en nam aan den vermaarden zangerwedstrijd op den Wartburg deel.

Het blijft dus aan de verbeelding overgelaten, uit te maken hoe Wolfram het aangelegd heeft, om uit een vreemde taal een gedicht van verscheidene duizenden verzen te bewerken, zonder te kunnen lezen of schrijven. En van die vrijheid heeft de schilder gebruik gemaakt, die het fraaie tafereel ontwierp, op de laatste bladzijde van dit nummer weergegeven.

In het welige groen van een burchttuin zitten aan een zware steenen tafel drie helpers van den dichter, twee monniken, een oude en een jonge, en, als de derde in dezen bond, Wolframs bevallig dochtertje, wier liefelijk beeld men in verscheidene zijner gedichten meent te herkennen. Het meisje leest uit het voor haar opengeslagen boek - dat zal de *Conte del Graal* van Troyes moeten zijn - een hoofdstuk voor; dan houdt zij op tot haar vader hst gehoorde in Duitsche verzen overgezet en den penvaardigen monniken gedicteerd heeft. Zoo vordert het werk stuk voor stuk en

van tijd tot tijd loont een dronk uit het koel gelegen vaatje in hun nabijheid de schrijvers voor hun bereidwillige medewerking tot den dichterlijken arbeid.

Wolfram van Eschenbach's nagedachtenis leeft nog steeds krachtig voort onder het Duitsche volk. Zijn geboortestad Eschenbach in Mittelfranken heeft een Wolfram-boekerij gesticht en houdt door een historisch feestspel den grooten dichter in eer, die hier het levenslicht aanschouwde en omstreeks 1220 ook gestorven en in de Lieve-Vrouwekerk begraven is.

Maar vooral in de laatste jaren heeft de beroemde toondichter Richard Wagner machtig tot de herleving der belangstelling in Wolfram's Parcival-historie bijgedragen door daaraan de slof te ontleenen voor zijn laatste groote muzikale schepping, het *Bühnenweihfestspiel Parsifal*, dal uitsluitend te Bayreuth, in het opzettelijk voor Wagner's stukken gebouwde theater wordt opgevoerd.

Onze plaat op blz. 68 geeft het aangrijpende slottafereel van dat drama te aanschouwen. Doch opdat de lezer dit kunne genieten, is het noodig dat wij in het kort den inhoud van het spel weergeven. Deze wijkt weer aanmerkelijk af van de lezing, door Wolfram van de sage gegeven.

In het wondergebied van Montsalvat in het noordelijke, Gothische Spanje woont koning Amfortas, die daar in een heerlijken burcht, achter dicht groen verscholen, den heiligen Graal bewaart. De koning lijdt zwaar aan een wonde, hem toegebracht door den heidenschen toovenaar Klingsor, die hem den Graal heeft willen ontrooven, maar er enkel in geslaagd is, hem de heilige lans te ontrukken, waarmee de zijde des gekruisten Zaligmakers eenmaal doorboord werd. Alleen door aanraking met die heilige lans kan de wonde weer genezen, en nu treuren des konings oude wapenmeester Gurnemanz en zijn ridders tevergeefs om des konings ongeneeslijke ziekte.

Op zekeren keer vinden des konings mannen in de nabijheid van den burcht een knaap, die zoo even een zwaan heeft doodgeschoten. Hij wordt voor Gurnemanz gebracht, die hem ondervraagt; maar de jongen weet noch zijn eigen naam, noch dien van zijn vader of moeder op te geven. Het is Parcival of, zooals Wagner schrijft, Parcifal. Deze is door zijn moeder in de eenzaamheid van het bosch opgevoed, ver van de wereld en alle krijgsgewoel, omdat zij meent dat, als de knaap smaak in den wapenhandel mocht krijgen, hij evenals zijn vader in den strijd bezwijken zal. Nu heeft hij evenwel in het bosch toch gewapende mannen gezien, en door hun schitterende rusting verblind, is hij hen gevolgd tot in de nabijheid van koning Amfortas' burcht.

Een booze vrouw, een handlangster van den toovenaar Klingsor, brengt dit alles uit en zegt meteen tot grooten schrik en woede van den knaap, dat zijn moeder Herzeleide van smart om zijn verdwijning gestorven is.

Die vrouw is Kundry, een heidin, die eenmaal den gekruisten Christus heeft bespot en daarom veroordeeld is, eeuwig lachend rond te zwerven zonder te kunnen weenen, totdat zij door weldaden en goede werken haar gruwel heeft uitgeboet. Wel poogt zij telkens door liefdewerken den vloek, die op haar rust, uit te wisschen, en zoo heeft zij ditmaal den zieken koning balsem voor zijn wonde gebracht; maar telkens wordt zij door de macht des boozen tot het kwaad teruggetrokken en is daardoor ook gedwongen, den toovenaar Klingsor te gehoorzamen.

Op het hooren van haar wreede tijding wil de knaap zich op de valsche Kundry storten, maar Gurnemanz weerhoudt hem.

De oude man brengt zich een profetie te binnen, volgens welke een onschuldige dwaas (*reiner Thor*) als de opvolger van den Graalkoning Amfortas is uitverkoren.

Twijfelend of misschien deze knaap de bedoelde dwaas kan wezen, leidt hij hem binnen den Graalburcht en brengt hem voor den zieken koning. Maar de knaap begrijpt niets van de pracht, die hij aanschouwt, niets van den eerbied, waarmee daar het heilige vat wordt omringd, niets van de ziekte des konings. Wanneer hij geroepen was om deel uit te maken van de ridderorde des heiligen Graals, dan zou hij daarnaar gevraagd hebben; maar nu hij, stom van verbazing zwijgt, meent Gurnemanz zich in den knaap bedrogen te hebben en leidt hem weer buiten den burcht.

Aldus weer in de wijde wereld gedreven, raakt Parsifal in het toovergebied van Klingsor verzeild. De vijand der Graalridders erkent in hem zijn gevaarlijksten tegenstander en gelast Kundry hem in het verderf te storten. Zij poogt hem te verleiden door hem van zijn vader en zijn moeder te verhalen, door hem te wijzen op de hooge bestemming die hem wacht, en zoodoende te trachten zijn hart voor haar te winnen.

Maar gelukkig bemerkt de jonkman intijds den boozen toeleg. Er gaat hem een licht op. Ook de koning Amfortas is indertijd in dezelfde strikken bezweken; en daaraan heeft hij de ongeneeslijke wonde te wijten, hem door Klingsor toegebracht.

Verontwaardigd stoot Parsifal het gevaarlijke vrouwmensch van zich af. ‘Amfortas!’ roept hij uit, ‘uw wonde brandt mij in het hart!’

Nu begrijpt hij, geroepen te zijn om de wonde van den kranken Graalkoning te genezen en de schending van het heiligdom te wreken. Fier verheft zich de jonkman in het bewustzijn van die hooge zending, en zelfs Kundry, door zijn schitterende verschijning

getroffen, hoopt thans van hem genade. Gaarne toch zou zij zich aan de macht van den heidenschen toovenaar onttrekken, maar diens duivelskunsten houden haar tegen haar wil geboeid. Parsifal noemt haar den eenigen prijs, waarvoor zij genade en vergeving zal kunnen bekomen: het is, dat zij hem den weg naar koning Amfortas wijzen zal. Maar op dien naam barst zij in woedend gelach uit en vervloekt in blinde razernij de paden van den jongen held, die haar versmaadt.

Daarop komt Klingsor zelf er tusschen. Met de geroofde heilige lans van Amfortas wil hij, evenals den Graalkoning, nu ook den jongeling verwonden. Hij werpt naar hem met de speer, maar zijn anders zoo zekere hand mist ditmaal het doel. Parsifal grijpt de lans, terwijl deze hem boven het hoofd zweeft, en met dit heilige wapen het teeken des kruises makend, vernietigt hij de heele toovermacht van den duivelskunstenaar. Klingsor's slot stort met al zijn pracht en heerlijkheid ineen, en die puinen met afgrijzen verlatend, roept Parsifal de ongelukkige Kundry het afscheidswoord toe: ‘Gij weet, waar gij mij zult wedervinden!’

Jaren verloopen. Maar eens, op den morgen van den ‘dag van genade zonder gelijke,’ op Goeden Vrijdag vindt de oude Gurnemanz, die intusschen een bevende grijsaard geworden is, vóór zijn eenzame kluis in het dichte woud, schijnbaar dood en verstijfd, in verscheurde kleederen, de ongelukkige Kundry liggen.

Nauwelijks heeft hij de bezwijmde tot het leven teruggeroepen, of daar wordt de stilte van het woud gestoord door de nadering van een ridder in zwarte rusting, die met omlaag gerichte lans in gepeinzen verzonken voortstapt. Op al de vragen van Gurnemanz blijft hij stom, zoodanig is hij in zijn droomerijen verdiept, en eerst als Gurnemanz de kluizenaar hem onder het oog brengt dat het niet past, op Goeden Vrijdag wapenen te dragen, toont hij zich gevoelig voor de toespraak. Hij ontdoet zich van helm en lans en knielt in stil gebed aan des grijsaards voeten neer.

Thans herkent deze in den vreemdeling den onnoozelen knaap, dien hij eens uit den Graalburcht verwezen heeft. En ook Parsifal herkent den ouden wapenmeester. Op diens vriendelijke woorden van begroeting drukt hij de hoop uit, dat hij nu het doel van zijn tocht, het gebied van koning Amfortas wel zal genaderd zijn.

Maar nu moet hij een treurige geschiedenis hooren; hij verneemt dat het lijden des kranken konings zóó ondraaglijk is geworden, dat deze weigert, zijn ridders den heiligen Graal te vertoonen, welks aanschouwing hun eenigen troost uitmaakt. Enkel vandaag, zegt Gurnemanz, wil Amfortas ter gelegenheid der uitvaart van zijn grijzen vader Titurel, volgens plechtige gelofte, nog eenmaal zijn ambt als Graalkoning vervullen.

Parsifal, dit alles hoorende, dreigt van smart en vermoeienis te bezwijken; maar nu treedt Kundry, die het tooneel in stilte beluisterd heeft, naderbij om een deemoedig liefdewerk te verrichten. Zij wascht den jongen held, die afgemat aan de bron nederzit, de voeten en droogt die met heur haren af. Nadat hij aldus verfrischt en gesterkt is, zalft de kluizenaar Gurnemanz hem tot koning. Als eerste daad in zijn verheven ambt dient Parsifal de heidensche Kundry het doopsel toe. De ongelukkige schreit van aandoening en met de eerste tranen wijkt de vloek, die haar tot eeuwig lachen en tot het booze dwong. Met den rooden mantel der Graalridders omhangen, trekt nu Parsifal, door Gurnemanz en Kundry vergezeld, uit het stille woud, waarover de vrede van den Goeden Vrijdag zweeft, naar den Graalburcht. Daar betreedt hij het allerheiligste, den Graaltempel, gebouwd uit louter goud, aloëhout en zeker gesteente,

dat in den zomer verkoeling, in den winter warmte geeft. Hier wordt in een omhuld schrijn de heilige Graal bewaard.

Ditmaal ziet Parsifal onder den hoogen koepel de lijkbaar van des konings vader opgesteld. Hij hoort de jammerklacht van den koning, die, tegen zijn gegeven woord in, toch den Graal weigert te onthullen en, razend van pijn, zijn gewaad openscheurt, opdat zijn ridders hem den genadesteek geven en hem uit zijn lijden helpen.

Daar nadert Parsifal met de heilige lans en heeft door haar aanraking des konings ongeneeslijke wond. Met zijn gansche ridderschap knielt Amfortas voor Parsifal als den nieuwen Graalkoning neer. Deze onthult het heilige vat en heft het in vervoering omhoog, terwijl in hemelschen lichtglans een duif als het zinnebeeld van vrede en zegen boven het hoofd van den reinen koning nederdaalt.

Dat is het tafereel, op blz. 68 van dit nummer weergegeven. In eerbied en deemoed neergezonken knielt Kundry op de trappen. Op den voorgrond staat de lijkbaar van den gestorven, vroegeren Graalkoning Titurel; maar in heilige bezieling juichen de Graalridders hun nieuwen koning toe, die de bijna verloren heerlijkheid van den Graal weer heeft hersteld.

Ziedaar in korte trekken het drama, door Wagner uit de aloude middeleeuwsche Parcivalen Graalsage opgebouwd. Het verplaatst ons in de sfeer van een vrome ridderschap, die aan allen wereldzin afgestorven, gesterkt door de wonderkracht van het eerbiedwaardig vat, waarin eenmaal het Bloed des Heeren vloeide, naar de hoogste reinheid en volmaaktheid streeft. Het verbeeldt ons, in verheven symboliek, de verderfelijke macht van het booze, dat den zondaar geboeid houdt, ook als hij poogt zich er aan te onttrekken; de noodzakelijkheid der boete door gebeden en goede werken en eindelijk den zaligen zielevrede, die alleen in de beoefening van het goede, in de betrachting der deugd, in het streven naar volmaaktheid te vinden is.

In zoover wijkt dus Wagner's schepping ontzaglijk ver af van de gewone opera's en tooneelstukken, waarin allesbehalve een dergelijke godsdienstige toon pleegt te heerschen. Wij zien er het streven in, dat zich tegenwoordig ook elders in de kunstwereld openbaart, om, in plaats van het realisme en naturalisme, waaraan de wereld zich zoo lang heeft vergaapt, weer het idealisme, de mystiek en symboliek der christelijke middeleeuwen te doen herleven. Verblijdend is dat verschijnsel zeker, maar àl te hoog mag men de beteekenis er van toch nog niet aanslaan, daar heel die quasi christelijke beweging in de kunst op den duur ijdel en onvruchtbaar zal wezen, als ze niet gegrond is op het Christendom zelf. En daar is het, helaas, nog ver af.

Allerlei.

De akkerbouw en het gekleurd licht. -

Wij zijn niet tevreden met de rijke gaven, die de natuur ons vrijwillig zoo kwistig schenkt. De mensch wil de natuurkrachten aan zich onderwerpen, en zoo tracht hij ook het licht van den hemel tot zijn gehoorzamen dienaar te maken. Gedeeltelijk is hem dit reeds gelukt. De zonnestraal is onder zijn handen een werktuig geworden, dat teekent en zelfs schildert, zwarte en gekleurde photographieën te voorschijn brengt. Hij heeft hem in enkelvoudige bestanddeelen ontleed en gevonden, dat hij, evenals alles in de wereld, goed en kwaad in zich bevat. Niet al de stralen der zon zijn voor het plantenleven nuttig; nu zou de mensch ze willen zuiveren en zijn pleegkinderen, bloemen en planten, een beter licht willen verschaffen dan het heerlijke zonnelicht.

Het spreekt vanzelf, dat dit niet alleen den beperkten kring der geleerden belang moet inboezemen, maar ook elken tuinman en bloemenvriend, en daarom zullen wij hier het voornaamste uit dit gebied der natuurvorsching meedeelen.

Het witte licht der zon is een mengsel van lichtstralen van verschillende golflengte en breekbaarheid. Deze verschillende lichtstralen worden zichtbaar, wanneer wij den zonnestraal door een prisma laten gaan. Wij verkrijgen dan het bekende zevenkleurige spectrum, wij zien op een achter het prisma geplaatst wit scherm een gekleurde streep, waarbij rood, oranje, geel, groen, blauw, indigo en violet op elkaar volgen.

De eigenschappen dezer afzonderlijke lichtstralen loopen zeer uiteen. Zoo weten wij bij voorbeeld, dat de blauwe en violette lichtstralen zeer krachtige scheikundige processen bewerken; zij ontleden ook het snelst de zilververbindingen op de photographische platen, terwijl de roode en gele stralen deze eigenschap slechts in geringen graad bezitten. Daarom werkt de photograaf bij rood of geel licht.

Het licht roept ook bij de plant chemische processen te voorschijn en onder den invloed van het licht verliezen de groene planten het koolzuur en vormen het zetmeel. Nu doet zich de vraag voor, welke lichtstralen deze gewichtige functie der planten bevorderen. Men zou denken, dat het de violette zijn, maar de ondervinding heeft geleerd, dat integendeel de roodgele stralen het leven der groene plant het meest bevorderen.

Men heeft verder planten aan de inwerking van licht van verschillende kleur blootgesteld; men liet de eene alleen in rood, de andere enkel in oranje, weer andere uitsluitend in geel licht enz. groeien, en toen vond men, dat het roode licht alleen voldoende was, om de planten in het leven te behouden, terwijl zij bij de andere lichtkleuren te gronde gingen. De onder het roode licht groot geworden exemplaren waren echter niet krachtig, zoodat nog andere lichtstralen noodig zijn, om de groene planten tot vollen wasdom te brengen. Men beproefde nu, tot de gunstigste lichtmenging te geraken.

De weg tot dit doel was niet moeilijk. Ruiten, die met metaal-oxyden geverfd zijn, laten alleen bepaalde lichtstralen door, terwijl zij andere opslorpen. Met chromium geverfd glas bij voorbeeld verleent enkel aan roode en gele lichtstralen den doorgang, zoodat een plant, die achter zulk een ruit groeit, alleen roodgeel licht ontvangt. Met kobalt geverfd glas, laat enkel roode en ultra-violette stralen door, en verschillende glassoorten geven op deze manier ook verschillende lichtmengingen.

Onlangs liet de plantkundige Villon planten in glazen bakken groeien, die met glas van verschillende kleuren voorzien waren, en verkreeg de gunstigste lichtmenging.

De planten groeiden uitstekend achter met chromium geverfd glas; zij groeiden vlugger dan in het witte zonnelicht, maar zij ontwikkelden zich onvolkomen en dikwijls bleef de ontvouwing der bloemknoppen achterwege.

Verrassende resultaten werden daarentegen verkregen bij gebruik van violet glas dat met mangaanoxyde was geverfd. Dit laat niet alleen de roode, maar ook een deel der violette en blauwe stralen door. In violette broeikassen ontwikkelden zich de planten veel volkomener dan in het zonnelicht. Een wijnstok achter violet glas gaf veel meer druiven, dan zijn buurman, die zich met het licht der zon moest tevreden stellen, en zijn vruchten waren rijker aan suiker en zuren, en leverden een sterkeren wijn op.

Stelt men de groeikracht der planten in het zonnelicht op honderd, dan bedroeg zij achter violet glas 150. In deze kassen groeiden ook de bloemen uitstekend en ontwikkelden een kostbaar aroma. Villon is daarom van meening, dat het kweeken

van planten in violette, met mangaan geverfde glazen bakken beslist de voorkeur verdient boven het kweeken in het licht der zon. De planten ontwikkelen zich sneller en de bloemen zijn van langeren duur. Een belangwekkende waarneming deed hij bij de rozen. De mooiste bloemen verkreeg hij, als de rozenstokken in het begin van den bloeitijd achter groen, en later achter violet glas gezet werden.

Wat nu den invloed van gekleurd licht op de vorming der vruchten betreft, zijn de proefnemingen, die daarop betrekking hebben, nog niet afgeloopen. Reeds verzekert Villon, dat meloenen onder violet glas bijzonder groot en smakelijk werden.

De ondervinding bewijst, dat de verschillende lichtstralen ook op den reuk der bloemen invloed hebben, en met zekerheid is de beteekenis daarvan voor de ontwikkeling van verschillende nuttige micro-organismen uitgemaakt. Droesem van wijn en bier en bacteriën van azijn gedijen het best bij rood licht. Dit nieuwe gebied der navorsching bevat natuurlijk nog tal van raadselen. Houdt men hierbij in het oog, dat de eene plant veel licht wil, de andere liefst in de schaduw is, dan zal men begrijpen, dat het verschillend gekleurd licht niet allen even goed bekomt en dat veel planten een bijzondere lichtmenging verlangen.

Het zou daarom voorbarig zijn, indien men nu reeds voor practische doeleinden planten en bloemen achter gekleurd glas wilde zetten. Proefnemingen van deze soort zijn echter altijd interessant, en niet alleen de vakman kan zich daarmee onledig houden; ook de bloemliefhebber en amateur-tuinier kan daarin een rijke bron van genot en leering vinden.

Uit de dievenwereld. -

Aan de Parijsche dievenklas komt de twijfelachtige eer toe, de grootste dieven ter wereld onder haar leden te tellen. Van den aristocraat, die met ridderor-

den schachert, tot den straatroover, die niets kwaads vermoedende voorbijgangers op de buitenboulevards aanvalt, zijn er duizend sporten op de misdadigersladder.

Winkeldiefstallen zijn tegenwoordig weer aan de orde van den dag. Een goed gekleed persoon gaat een winkel binnen, koopt eenige goedkoope dingen en betaalt ze met een twintigfrankstuk, dat natuurlijk gewisseld moet worden. Terwijl dit geschiedt, bemerkt de klant op een hooge plank een voorwerp, dat hem bevalt en dat hij wenscht te zien. De verkooper klimt op de ladder, om het te halen, en hiervan maakt de klant gebruik, om met zijn eigen geld en met het gewisselde zijn biezen te pakken.

Een andere truc! Iemand gaat in een hoedenwinkel, probeert een aantal hoeden en ziet plotseling iemand voorbijgaan, die hem, zooals hij den verkooper wijsmaakt, geld schuldig is. Snel ijlt hij den winkel uit, zijn vermeenden schuldenaar achterna, vergeet natuurlijk zijn kleine schuld bij den hoedenverkooper te vereffenen en is al lang spoorloos verdwenen voor deze tot bezinning komt.

Niet lang geleden was een schoenmaker op den *Boulevard des Italiens* het slachtoffer van de volgende sluwe oplichterij.

Een heer ging den winkel binnen, probeerde een paar laarzen en wilde ze juist betalen, toen een kleine jongen binnenkwam, hem een geweldigen vuistslag op den neus gaf en wegijlde. Woedend snelde hij den bengel na, vergezeld van de beste wenschen van den waardigen zoon van Sint Chrispijn, die in zijn verbouwereerdheid geheel vergat, dat zijn klant wel de laarzen aangetrokken, maar ze nog niet betaald had. Wij behoeven er wel niet bij te voegen, dat hij den voornamen klant nooit weerzag.

Zeer menigvuldig is in Parijs ook het bestelen der winkelladen, wat gewoonlijk door één persoon geschiedt, terwijl een ander de opmerkzaamheid van den winkelier moet afleiden.

In de beroemde inrichting *Au bon Marché* in het Louvre hebben een aantal politie-agenten niets anders te doen dan hierop het oog te houden. Zij zijn in het zwart gekleed en maken in hun heele optreden den indruk van bedienden des huizes. Onder de dieveggen treft men zelfs leden van den hoogen adel aan, en nog niet heel lang geleden werden in de woning van een markiezin een aantal voorwerpen gevonden, alle van diefstal afkomstig.

De oude oplichterijen worden altijd opnieuw herhaald, hoewel zij zoo oud als de wereld zijn en het haast ongelooflijk schijnt, dat men zich daardoor nog laat beetnemen. Zoo valt de volgende handigheid nog bijzonder in den smaak.

Een voorname dame, schijnbaar tot den hoogsten adel van Frankrijk behoorend, deed inkoopen bij een der talrijke juweliers van het *Palais Royal*, en deelde toen mee, dat haar zuster binnen eenige dagen met baron X. zou huwen, en dat het haar daarom aangenaam zou zijn, indien de juwelier den dag daarop met een diamanten sieraad ter waarde van 20.000 tot 30.000 franks in haar huis wilde komen.

WOLFRAM VAN ESCHENBACH, ZIJN ‘PARCIVAL’ DICHTENDE, NAAR DE SCHILDERIJ VAN F. HEIN.

Op den bepaalden tijd komt de juwelier, wordt in de spreekkamer gelaten en onmiddellijk verschijnt de dame, die hem verzoekt een oogenblik te wachten, daar ze den baron, die in den tuin is, zal roepen. Spoedig komt de baron en begint een gesprek over alles en nog wat, zonder van de diamanten te reppen. Eindelijk vraagt de juwelier naar de edelgesteenten, die hij de gravin heeft ter hand gesteld, als deze op een teeken van den baron plotseling de kamer verlaat.

Het ongelukkige slachtoffer, buiten zich zelf door de gedachte dat hij in de val geloopen is, stormt de dame achterna, maar wordt door den baron en een paar handlangers vastgepakt en meegesleept. Een rijtuig staat voor de deur, men stopt er den ongelukkige in en rijdt met hem naar een krankzinnigengesticht, waar men den directeur verklaart, dat de man aan vervolgingswaanzin lijdt en voortdurend denkt, dat hem een diamanten sieraad ontstolen is. De directeur liet zich inderdaad door het vastberaden optreden der bedriegers misleiden, en den jongen man werd eerst na drie weken de vrijheid hergeven, toen de schurken natuurlijk al lang de plaat gepoetst hadden.

Een andere oplichterij, die eveneens in alle andere groote steden wordt toegepast, is de volgende: Een armoedig gekleed man valt plotseling op de straat neer, terwijl het schuim hem op den mond komt. Een keurig gekleed heer nadert hem, houdt een toespraak tot de omstanders, weet hun hart te treffen en houdt onmiddellijk een collecte, waartoe hij zelf een aanzienlijke som bijdraagt. Zoodra de ongelukkige weer bijkomt, wordt hem de opbrengst der inzameling ter hand gesteld; maar een paar straten verder zou men den voornamen heer met den armen man den buit kunnen zien deelen.

Twee jaar geleden ging een kleine jongen op zekeren dag bij vriezend weer om den hoek van den *Boulevard Beaumarchais*, toen hij uitgleed en met een groot pak

viel, dat een mooien, schijnbaar zeer kostbaren barometer bevatte, Hij begon hevig te snikken en te schreien en liet een rekening zien, waaruit bleek, dat het instrument, hetwelk in duizend stukken op den grond lag, bij een klant moest bezorgd worden, die daarvoor 50 frank had te betalen. De kleine jongen weende nog altijd hartverscheurend en verzekerde, dat zijn patroon de schade op hem zou verhalen. Een werkman, die het verhaal mede had aangehoord, ging nu onder de medelijdende toeschouwers rond en kon den armen jongen spoedig 60 frank ter hand stellen, dus meer dan de rekening bedroeg. Tot dusver was de zaak goed gegaan, maar ongelukkigerwijs was een politie-agent van dit kleine tooneel getuige geweest, en daar hij den voornaamsten acteur nauwkeurig kende, zorgde hij voor een andere vertooning, nl. voor den rechter. Beiden, vader en zoon, kregen in de gevangenis overvloed van tijd, om een nieuwe list te bedenken, waardoor ze het medelijden hunner evenmenschen behoorlijk konden exploiteeren.

[Nummer 10]

EEN LIEFHEBBER EN EEN VIJAND VAN ROOKEN, NAAR DE SCHILDERIJ VAN A. SCHRÖDER.

De idioot,
door J. Vesters Jr.
(*Vervolg.*)

V.

Mijnheer Van Dijl verveelde zich schromelijk. Zijn vrouw, zijn zwagerin en Alice waren een visite gaan maken na het dejeuner en Johanna was boven op haar kamer. Mijnheer Van Dijl was dus alleen, niet wetend waarmee hij den tijd zou dooden. Zijn ochtendblad had hij reeds uitgespeld, en nu zat hij met over elkaar geslagen beenen naar buiten te kijken. Maar ook de bedrijvigheid van het bezige leven op de gracht kon zijn aandacht niet geboeid houden. Lusteloos had hij alweer zijn krant eens opgevat en ze ingekeken, doch na een oogenblik legde hij ze weer uit de hand. ‘De kranten worden hoe langer hoe saaier,’ mompelde hij, ‘een pikant stukje is tegenwoordig een witte raaf.’ Daarna raadpleegde hij zijn horloge. ‘Nog zoo vroeg, pas kwart voor tweeën. Hoe kom ik den middag door?’

Maar daar bedacht mijnheer Van Dijl eensklaps, dat Hugo op dit uur les had, en minder uit belangstelling, dan uit verveling, met een tikje nieuwsgierigheid, besloot hij eens te gaan kijken. Johanna roemde altijd zoo de knapheid en den tact van dien meneer Vermeer, en van den anderen kant weigerde Hugo steeds hardnekkig, tegenover hem iets van het geleerde te laten blijken, dat hij, nu hij toch niets anders te doen had, zich eens persoonlijk van Hugo's vorderingen wilde overtuigen.

Met een genadig hoofdknikje en een plechtig handgebaar trad mijnheer Van Dijl de kamer binnen, waar zich de onderwijzer en zijn leerling bevonden. ‘Ga u maar door en doe u maar of ik er niet ben,’ zei Van Dijl, op een stoel tegenover hen beiden plaats nemend.

Mijnheer Vermeer, hoewel hij dat bezoek zeer onaangenaam vond, zou niets liever gedaan hebben, maar het scheen wel, dat de tegenwoordigheid van zijn vader verlammend op den knaap werkte. Alle vertrouwelijkheid was geweken, schuw keek hij voor zich; zijn vergenoegd gezicht van zoo even was betrokken en bijna onverstaanbaar antwoordde hij op de vragen van zijn onderwijzer, die toch alles deed om hem weer op zijn gemak te brengen.

De heer Van Dijl bewoog zich intusschen onrustig op zijn stoel heen en weer en gesticuleerde druk, wat natuurlijk Hugo nog meer van streek bracht, terwijl ook de heer Vermeer moeite had, zijn kalmte te bewaren.

‘Hugo, als ik nu van deze vijf blokjes er twee afneem, hoeveel houd ik er dan over?’ vroeg de onderwijzer.

Maar Hugo, die zoo zenuwachtig was geworden. dat hij in het geheel geen blokjes meer zag, gaf geen antwoord.

‘Kom, je weet het wel,’ moedigde mijnheer Vermeer hem aan, ‘neem er eens twee blokjes af.’

Werktuiglijk strekte Hugo de hand naar de blokjes uit, maar schoof er drie weg.

‘Domme jongen, je moet er twee afnemen,’ schreeuwde mijnheer Van Dijl. ‘Ken je dat nog niet eens?’

Bij Hugo was nu de maat overvol. Hij begon te snikken, terwijl groote, zenuwachtige schokken door zijn lichaam voeren. 'Ik wil niet leeren, ik wil niet,' riep hij heftig.

Van Dijl begreep nog niets van de nieuwe moreele verwoesting, die hij door zijn bekrompenheid bij zijn zoontje had aangericht. Integendeel, het gesnik van den jongen deed hem zijn toorn lucht geven tegen den onderwijzer. 'Meneer, heb je dan niet de minste autoriteit over je leerling?'

'Mijnheer, houd u toch in Gods naam kalm, u weet hoe verderfelijk het op Hugo werkt,' antwoordde Vermeer in het Fransch, daar de idioot hoe langer hoe luider begon te snikken.

Maar Van Dijl verstond geen rede, te minder nu de onderwijzer zich in het Fransch uitdrukte, in welke taal hij zelf nu juist niet bijster bedreven was. 'Mijnheer, je zal toch wel niet de pretentie hebben,' hernam Van Dijl in het Hollandsch, 'mij hier de wet te komen voorschrijven. En indien Hugo niet tegen een vermaning of berisping kan, ligt het aan uw methode.'

De onderwijzer werd bleek en wilde een scherp antwoord geven, maar een blik op den armen knaap weerhield dat woord op zijn lippen. De jongen kon het toch waarlijk niet helpen, dat zijn vader zoo dom was.

Kon Van Dijl moeilijk tegenspraak velen, nog veel minder, dat men van zijn aanmerkingen geen notitie nam. 'Ik hoop dus, meneer, dat het voortaan uw eerste zorg zal zijn, die hebbelijkheid bij Hugo tegen te gaan. Te oordeelen naar hetgeen ik zooeven ondervonden heb, schijn je daar tot dusver weinig werk van te hebben gemaakt.'

Dit was voor Vermeer te veel. 'Maar, meneer, u weet, hoe Hugo's gestel een buitengewone prikkelbaarheid meebrengt, en daarom dient tegenover hem de meeste omzichtigheid te worden in acht genomen. Het gaat evenwel niet aan, daarvoor mij aansprakelijk te stellen.'

'Niet?' vroeg Van Dijl. 'Het onderwijs kost mij handenvol geld, en dan zou ik niet eens het recht hebben.....'

'Mijnheer, ik verkies daarover niet met u te twisten,' antwoordde Vermeer gepiqueerd. 'Is u met het onderwijs niet tevreden, dan ben ik oogenblikkelijk bereid de lessen te staken, maar ik verlang vrij te blijven in de wijze, hoe ik die wensch in te richten.'

Van Dijl kon zijn ooren niet gelooven. Was dat nu een onderwijzer, een ondergeschikte, die op zulk een toon tegenover hem durfde spreken? 'In het gevoel van je onmisbaarheid permitteer je je uitdrukkingen, die tegenover een man van mijn jaren, mijn ervaring en mijn stand onbetamelijk zijn. Je zal van mij geen last meer hebben, meneer,' en met deze woorden verliet Van Dijl in het volle besef van zijn jaren, zijn stand en zijn ervaring de kamer.

De onderwijzer was een oogenblik verbluft. Zulk een ontknooping had hij allerminst verwacht. Hij dacht niet anders of Van Dijl zou hem onmiddellijk hebben opgezegd, en, ware het niet uit deelneming voor den armen jongen, die zich meer en meer aan hem begon te hechten, hij zou zonder gevoel van leedwezen gegaan zijn. Want Vermeer bezat een groote onafhankelijkheid van karakter en een te sterk ontwikkeld gevoel van eigenwaarde, om zich door iemand van het slag van Van Dijl als een schooljongen bij de ooren te laten trekken. Maar al had Van Dijl hem niet opgezegd, na het voorgevallene kon hij toch onmogelijk meer blijven: zijn eergevoel, zijn waardigheid kwam daarentegen in verzet. Hij zou hem dus een briefje schrijven, dan was het in eens uit.

Nu viel het oog van den onderwijzer op Hugo, die hem met doffen, door tranen verduisterden blik zat aan te staren, en zijn medelijden werd door het gezicht van dat hulpbehoevende stumpertje gewekt. Zou deze niet het slachtoffer worden, indien hij aan den eisch van zijn beleedigd eergevoel toegaf? vroeg hij bij zich zelf. Mocht hij den knaap laten boeten voor de domheid van zijn vader? Hij had hier een taak te vervullen, een nobele, zware taak, en ware het nu geen lafheid, zich die van de schouders te schuiven? Zeker, er was een voorwendsel, meer zelfs dan dat, een geldige reden, maar zou het niet edeler zijn, die reden niet te laten gelden, en trots miskenning zijn werk van toewijding voort te zetten?

Hij dacht nu ook aan het meisje, dat met de verhevenste zusterlijke liefde zich aan den armen idioot had gehecht, dat gewis ook vaak miskenning en ondank daarvoor had moeten ondervinden, en toch geen oogenblik in haar opoffering was verflauwd. En wat zij al jaren dag aan dag deed met blijde opgeruimdheid, met innige hartelijkheid, zou hij dat niet enkele uren in de week kunnen volbrengen? Zou hij dat meisje kunnen grieven, haar willen teleurstellen, haar opnieuw alleen den zwaren strijd laten strijden tegen de stompzinnigheid van haar broertje?

Niets vermoedend kwam Johanna tegen het einde der les de kamer binnen, maar één oogslag bewees haar, dat hier iets ongewoons gebeurd was. Hugo liep dadelijk naar haar toe, maar kon het niet verder brengen dan tot eenige onsamenhangende klanken, waarvan Johanna alleen de woorden: papa, boos, opgespeeld, kon opvangen. Vragend keek het jonge meisje den onderwijzer aan. ‘Is papa hier geweest?’

De heer Vermeer deelde haar met enkele woorden de toedracht der zaak mee.

‘U blijft toch komen, meneer?’ vroeg Johanna, met een korten triller van angst in haar stem, terwijl zij een medelijdenden blik op Hugo wierp.

‘Mijn eerste opwelling was, uw papa een briefje te schrijven,’ antwoordde de onderwijzer, ‘maar bij nader inzien begreep ik, dat daaronder alleen Hugo zou lijden, die er toch zeker geen schuld aan heeft, en dacht ik ook, dat het u leed zou doen. Ik blijf dus, natuurlijk tenzij uw papa mocht meenen....’

‘Neen meneer,’ viel Johanna hem haastig in de rede, ‘papa heeft dat zoo niet bedoeld, hij is wat opvliegend en soms een beetje onverstandig. Maar later ziet hij het in en heeft er dan spijt van. Blijf dus, ik zal er u altijd dankbaar voor zijn. Wat zou er van Hugo komen, indien hij uw leiding moest missen, nu hij al zoo goed op weg is? Ik kan u niet vergelden, wat u voor hem doet, maar mijn erkentelijkheid zal altijd levendig blijven.’

Dien avond was er een concert, en nu was afgesproken, dat Willem, die behouden van zijn Noorweegsche reis was teruggekomen, Johanna en Alice zou komen halen, om er naar toe te gaan. Johanna had er spijt van, dat het juist zoo ongelukkig trof, want Hugo was den geheelen middag van streek geweest en wilde er niet van hooren, dat zijn zuster hem verliet.

‘Hoor eens, Hugo, je mag zoo niet dwingen,’ zei Johanna ten laatste, nadat al haar overredingsmiddelen vruchteloos waren gebleven. ‘Ik blijf maar kort weg en Dina zal je wel te bed helpen, en als ik terug ben, kom ik dadelijk naar je kijken.’

Maar Hugo wilde er niet van weten. ‘Niet gaan, Jo, ik ben zoo bang.’

‘Wat, jij bang, en je bent zoo'n groote jongen!’

‘Ik ben toch bang, toe Jo, blijf nu bij me.’

Het hielp niets, of het jonge meisje alles bedacht en beloofde, Hugo was voor geen rede vatbaar. Wat moest zij nu doen? Straks zou Willem haar komen halen, om naar het concert te gaan, waar zij zoo van hield. Had het van haar alleen afgehangen, dan zou ze het genoegen graag hebben opgeofferd ter wille van haar broertje, maar haar

verloofde zou ze daardoor uit zijn humeur brengen. En dan was er Alice nog, die weer scènes zou maken, indien ze voor Hugo thuis moest blijven. Het was wel onaangenaam, van de grillen van dat kind af te hangen, maar van den anderen kant was het toch ook hard, den jongen, die zoo weinig aan zijn leven had, te bedroeven. Indien haar vader en Alice maar een beetje toegevender waren, dan zou alles nog wel te plooien zijn, maar door hun norschheid bedierven zij alles en braken in een oogenblik van stugheid en onverstand af wat zij en Vermeer met moeite en overleg in weken hadden opgebouwd.

Hugo scheen de gedachten te raden, die zijn zuster door het hoofd woelden, den tweestrijd, dien ze had te voeren tusschen haar genegenheid voor den idioot, en haar wensch, haar verloofde en haar zuster niet te ontstemmen. Vragend blikte hij haar aan, zonder iets te zeggen, maar een zenuwachtige trilling van zijn lippen bewees, hoe geagiteerd hij inwendig was. Vreemd! het hoofd van dien jongen, schijnbaar zoo leeg en hol, was toch vol raadselen, waarvan zij de oplossing niet kon vinden, die hij zelf niet vermoedde. Al zijn gedachten, al zijn verlangens waren op één punt geconcentreerd: Johanna moest bij hem blijven, bij haar was hij tevreden, gerust, zonder haar was hij ongelukkig.

Opeens kwam Alice met groote luidruchtigheid de kamer binnenstuiven: ‘Zit je hier, ik

heb je overal gezocht. Heb je je nog niet gekleed? Je weet, dat Willem altijd op het nippertje komt, en het is hoog tijd. Maak nu toch voort, je zal nog zorgen, dat we te laat komen.'

Johanna was opgestaan en ging met haar zuster buiten de kamer.

'Niet weggaan, Jo,' riep Hugo, die haar achterna liep.

'Maar eventjes, ik kom zóó terug,' antwoordde Johanna, die, wat ze met haar zuster te bespreken had, niet in bijzijn van Hugo wilde zeggen, daar ze vreesde, dat Alice weer zou uitvallen.

'Het zal het best zijn, dat ik maar niet ga,' zei ze, 'want Hugo....'

'Wat! niet gaan!' viel Alice haar haastig in de rede, 'ben je nu stapelgek? 't Is afgesproken, dadelijk komt Willem ons halen; nu, die zal het ook aardig van je vinden! En je houdt zoo van muziek. Waarom wil je nu niet, zeg?'

'Ik wil heel graag, maar Hugo dreint zoo dat ik niet weet wat ik met hem aan moet vangen. Laat ik hem nu alleen....'

'Je bent gek met je Hugo. Steek hem voor mijn part in je zak. Maar je bederft hem, je hebt niets over hem te zeggen. Wacht, laat mij maar even bij hem, dan zal ik hem wel eens leeren zoet te zijn.'

Johanna hield haar tegen. 'Met geweld kan je niets van hem gedaan krijgen, en je kan hem toch geen pak slaag geven, omdat hij wil, dat ik bij hem blijf.'

'Dat is nu alles goed en wel, maar je kan om Hugo toch niet thuis blijven. Je zou geen voet meer mogen verzetten zonder meneer zijn permissie. Toe, ga je nu gauw aankleeden,' en het jonge meisje keek ongeduldig op haar horloge.

Hugo deed de deur open. 'Je moet niet weggaan, Jo, dan gaan wij samen plezierig dammen, en dan mag ik het weer winnen, hé?'

'Ik kom dadelijk, blijf nu nog even binnen,' zei het jonge meisje, dat nog maar niet goed kon besluiten.

'Zijn de dames boven?' vroeg nu een mannestem onder aan de trap.

'Willem, ben jij daar?' riep Alice, haastig naar de trap trippelend. 'Kom toch eens gauw boven, want ik kan met Jo maar niet klaarkomen. Nu wil ze toch waarachtig thuis blijven, omdat Hugo haar geen permissie wil geven.'

'Ik ga heel graag, dat weet je wel, Willem,' kwam Johanna er nu tusschen, 'ik ben dol op muziek, doch Hugo is zoo van streek door de schuld van pa, en nu wil hij maar met alle geweld, dat ik bij hem blijf.'

'Kom, praatjes,' antwoordde Willem, 'je moet den jongen niet altijd toegeven. Hij zou op het laatst wel van je vragen, dat je voor zijn plezier uit het raam sprong.'

'Zeg toch, dat Jo zich gaat kleeden, Willem,' zei Alice hoe langer hoe ongeduldiger. 'Ik weet zeker, dat we anders te laat komen.'

'Toe, Jo, wees nu verstandig en haast je wat. Ik heb net iets voor Hugo meegebracht: ik zal het hem geven en hem wel aan de praat houden, middelerwijl kleed je je aan.'

'Maar dan moet je hier niet meer terugkomen,' hernam Alice, 'want anders begint het weer van voren af aan. Als je eenmaal weg ben, zal Hugo zich er wel in schikken. Ik zal tegen Dina zeggen, dat ze met hem komt dammen, daar heeft hij immers zoo'n liefhebberij in.'

'Hij zal het met Dina toch niet willen doen,' antwoordde Johanna.

‘Ben je nu nog niet weg, Jo?’ vroeg Willem, die den deurknop al in de hand had. Johanna ging, maar plezier zou ze dien avond toch niet hebben: de gedachte aan Hugo zou haar geen oogenblik verlaten.

Een kwartier later was het drietal op weg naar de concertzaal.

‘Hoe ging het met Hugo, Willem?’ vroeg Johanna, die er al spijt van had, dat ze gegaan was.

‘Best,’ antwoordde Willem. ‘In het eerst spartelde hij wel een beetje tegen, doch toen ik hem zei, dat je gauw terug zou zijn en ik hem nog wat beloofd had, bedaarde hij toch.’

Willem zei dit maar, om Johanna gerust te stellen, want aan Alice had hij al verteld, dat hij er heel wat mee te stellen gehad en nog nooit zoo'n beest van een jongen gezien had. ‘Ik dacht dat hij me wou verscheuren, en mijn zak lekkers smeet hij kwaadaardig in den hoek.’

‘Nu, dat verwondert mij wel,’ gaf Johanna op Willems geruststelling ten antwoord, ‘want als hij zich eenmaal iets in het hoofd heeft gezet, kan je het er hem anders niet licht uitpraten.’

‘Ja, maar dat ligt ook wel een beetje aan je zelf,’ hernam Willem, ‘je hebt er compleet je eigen schaduw van gemaakt. Als ik jou was. zou ik hem anders aanpakken,’

‘Je hebt goed praten, Willem, maar je moet bedenken, dat Hugo niet is als een andere jongen. Was hij dat, o ja, dan was het een ander geval. Maar nu moet hij met de meeste zachtheid worden behandeld, en wie zou hem al niet eens iets willen toegeven?’

‘Iets toegeven? Maar hij zit je op je kop, hij tiranniseert je.’

‘Och, Willem, ik heb het met liefde voor hem over, en er is immers goede kans op herstel. Mijnheer Vermeer meent....’

‘Goede kans op herstel,’ spotte Alice, ‘ja, dat kan je aan hem merken. En die Vermeer komt natuurlijk omdat er voor hem wat te verdienen valt.’

Johanna haalde de schouders op en zweeg. Met haar zuster kon ze daarover toch niet praten, want die zag in alles enkel egoïsme, omdat ze zelf door baatzucht beheerscht werd.

‘Ik wil van dien meneer Vermeer niets zeggen,’ merkte Willem op, ‘want ik ken hem niet, maar van beter worden geloof ik ook niet veel.’

Het was Johanna bij het hooren dezer woorden van haar verloofde, op den koelen toon van een man van zaken uitgesproken, of ze een dolksteek ontving.

‘Ik begrijp eigenlijk niet goed,’ vervolgde hij, denkende aan de moeite, die hij pas met Hugo gehad had, ‘dat je den jongen niet naar een gesticht doet.’

Johanna's arm sidderde zoo hevig in den zijnen, dat hij haar aankeek.

‘Foei, Willem, een gesticht, zoo'n arme jongen, je eigen broer naar een gesticht.’

‘Nu ja,’ vergoelijkte hij, ‘maar 't zou voor zijn bestwil zijn, en je was *en passant* van een groote zorg af.’

‘Nou, òf we,’ viel Alice snibbig in, ‘je kan je niet voorstellen, Willem, wat een getob het met dien jongen is dag aan dag.’

Johanna antwoordde niet, hoewel het haar zeer gemakkelijk zou gevallen zijn, haar zuster te verwijten, dat *zij* althans niet veel met Hugo overtobde, want ze keek niet anders naar den jongen om, dan om hem af te snauwen.

Het concert was juist begonnen, toen zij binnenkwamen. Willem en Alice genoten, maar op Johanna maakten de heerlijkste tonen thans niet den minsten indruk, omdat zij niets hoorde dan den wanklank, door Willems woorden in haar hart gewekt. ‘Naar

een gesticht', en 'dan ben je van een groote zorg af', - hoe koel, hoe zonder gevoel had hij dat gezegd. Zou dan ook hij zijn als Alice, zonder hart? Maar een volgend oogenblik poogde ze haar verloofde weer vrij te spreken. Hij had het ongetwijfeld zoo niet bedoeld, hij had het maar gedachteloos gezegd; van iemand als Willem, die den geheelen dag in een drukke zaak was, mocht men alle woorden niet op een goudschaaltje wegen. Hij hield van haar, en ter wille van haar zou hij ook wel van Hugo gaan houden.

Zoo dacht en mijmerde ze, terwijl de muziek van piano en viool, het gezang van zangers en zangeressen haar oor trof, zonder dat het weerklank vond in haar hart. Zij zag niets van het bonte gewemel van toiletten in de zaal en van de schittering van het licht. Wat zou Hugo op het oogenblik doen, dacht ze toen weer. Had hij zich inderdaad in haar weggaan geschikt, zooals Willem gezegd had, of had deze dat maar verzonnen, om haar gerust te stellen? Wie weet hoe bedroefd de arme jongen was, en hoe alleen hij zich voelde in zijn eenzaamheid! Het was toch misschien beter geweest, dat zij was thuis gebleven. Dien middag had Hugo zoo geleden door de ruwheid van zijn vader, en dat zij nu juist 's avonds uit moest. Indien ze alleen was, zou ze al lang naar huis zijn gegaan, maar nu met Willem en met Alice.... Ze zouden het kinderachtig van haar vinden en flauw.

'Wat ben je toch stil, Jo, scheelt er iets aan?' vroeg Willem, die aan Hugo heel niet meer dacht.

'Ik heb maar geen rust, Willem, met Hugo.'

'Met Hugo, kom, zet je dat uit het hoofd. De jongen slaapt immers al. Vind je dan die muziek niet prachtig?'

'Ze is heel mooi, Willem,' antwoordde ze om haar verloofde te voldoen, 'maar ik ben nu niet in een goede stemming om er van te genieten.'

'Och die Jo met haar stemming,' merkte Alice op; 'ik vind het goddelijk mooi. Die *Tannhäuser* is subliem.'

Daar bleef het voorloopig bij. Willem en Alice luisterden weer toe, terwijl Johanna, hoe ze zich ook geweld aandeed, haar aandacht niet op het concert kon vestigen. Ze dacht aan Hugo en haar verbeelding bracht haar eindelijk de ergste dingen voor den geest. Zelf vond ze het bespottelijk, maar ze kon er niets aan doen. Ze kreeg het ten laatste zoo benauwd, dat ze Willem, die geheel oog en oor was, op den arm tikte.

'Willem, als je me een plezier wilde doen, laat ons gaan, ik voel me niet erg wel.'

'Wat! niet wel,' zei Willem, 'wat scheelt er aan?'

'Een beetje benauwd, 't Is hier zoo warm, de buitenlucht zal me goeddoen.'

Willem was al opgestaan. 'Hoe jammer,' zei Alice, ''t is nu juist zoo'n prachtige passage. Die Jo met haar benauwdheid; 't is niets dan opwinding over dien lieven Hugo.'

Willem haalde de schouders op.

''t Gaat al over,' verklaarde Johanna, toen ze even buiten waren. 'Hoe jammer, dat ik je genot zoo moest onderbreken.'

'Daar komen nog wel meer concerten,' antwoordde Willem, maar Alice mompelde iets van kuren en van idioten.

Aan de huisdeur gekomen, nam Willem afscheid.

'Ga je niet even mee binnen, Willem?' vroeg Johanna.

'Merci, ik kan nu nog een visite maken bij een kennis, 't is nog vroeg.'

'Merkte je niet, dat Willem verstoord was?' vroeg Alice, toen hij weg was. 'Je stelt je ook belachelijk aan, hoor. En moet je nu niet gauw naar je Hugo? Doe hem de complimenten.'

Johanna antwoordde niet op deze spotternij, maar ging de trap op. Hier moest ze zich aan de leuning vasthouden om niet te vallen. Zou Willem inderdaad?.... Maar neen, dat kon niet. Zóó was Willem toch niet.... Een luid gesnik bracht haar tot de werkelijkheid terug. Het was Hugo. In eens schudde zij de loomheid af, die haar had omvangen, en snelde naar boven. Haastig wierp ze de deur open. Daar zag ze haar broertje voor de tafel zitten, met het hoofd in de handen, zenuwachtig snikkende. Dina, de meid, zat bij hem en had blijkbaar alles beproefd om hem tot bedaren te brengen.

'Och juffrouw,' 'zei ze, ik heb den armen jongen maar niet tot bedaren kunnen brengen. Van alles heb ik verzonnen, doch het hielp niets. En meneer is er ook al aan te pas gekomen, maar daar werd het niet beter op....'

Hugo hief het hoofd op en keek zijn zuster met een blik van onuitsprekelijke treurigheid en zwijgend verwijt aan.

'Hier ben ik weer, Hugo,' zei ze, zijn hoofd in haar handen nemend, 'en nu ga ik nooit meer van je weg, nooit meer.'

'Wat ben je stout geweest, Jo,' zei de knaap, 'en Willem ook, en pa ook, en allemaal. Ik hou veel van Dina,' voegde hij er bij, als om zijn zuster zijn ongenade te laten voelen.

'Maar van mij toch ook wel een beetje, niet waar Hugo?' vleide Johanna, 'ik blijf voortaan altijd bij je.'

Langzamerhand gelukte het haar, den knaap

tot bedaren te brengen. Als hij zich nu gewillig liet uitkleeden en zoet naar bed ging, zou ze hem een mooi vertelsel vertellen. Dit hielp, en Johanna was nog niet ver met haar vertelsel opgeschoten, of Hugo sliep in, overmand door vermoeienis en afgetobd door zijn weenen. Zacht maakte zij zijn hand uit de hare los, zag nog hoe zijn borst zwoegde van de snikken, en maakte met wijwater een kruisteeken over hem. 'Hier is mijn plicht,' fluisterde zij, 'Willem, maak niet dat ik kiezen moet tusschen hem en u.'

(*Wordt vervolgd.*)

Het Bisschoppelijk Museum te Haarlem, Door J.J. Graaf, Deken en Pastoor.

Wat men van onze eeuw ook kwaads moge zeggen: niemand zal kunnen volhouden, dat het haar hapert aan zin voor geschiedenis en oudheidkunde. Nu zijn er wel pessimisten, die vermeenen: och ja, men kan wel zien, dat de wereld op haar ouden dag komt, want zij gelijkt met al hare 'oudheid en geschiedenis' wonderwel op den grijsaard, bij wien de herinneringen aan de jeugd en het verledene, en vooral zijne drukte om er van te vertellen, naar gelijke evenredigheid toenemen als zijn vermogen afneemt om voor het tegenwoordige te arbeiden. Maar, al mocht van dit alles nu ook veel waar wezen: dan kan men het toch maar prijzen, dat de oude man wezenlijk zijn best doet om onderhoudend en gezellig te vertellen; want hoort en ziet maar eens, hoe tegenwoordig de oude geschiedenis op levendige en 'pakkende' wijze geschreven wordt, en, met geestige illustratiën opgeluisterd, voor jong en oud tastbaar wordt gemaakt. En wat de oudheid betreft: men kan zich tegenwoordig, dank aan de zorgvuldige studiën over stijl van gebouwen en meubelen, over dracht en mode van kostumen, volkomen in den geest terugverplaatsen naar de dagen van olim. Wat zeg ik: in den geest? Neen, men kan bij levenden lijve plaats nemen in zalen en kamers, die er uitzien, alsof vader Vondel ze zoo even verlaten heeft, of waarin vicaris Van Bylevelt zich op zijn gemak zou gevoelen. Ja, nog sterker; we kunnen van dezen zomer in oud-Amsterdam wandelen alsof we een 250 of 300 jaar jonger waren. Moest men vroeger, om zich in oude dagen terug te plaatsen, de oogen sluiten; thans heeft men ze maar wijd open te doen, en men leeft met zijne betovergrootouders mede, dat het een lust is.

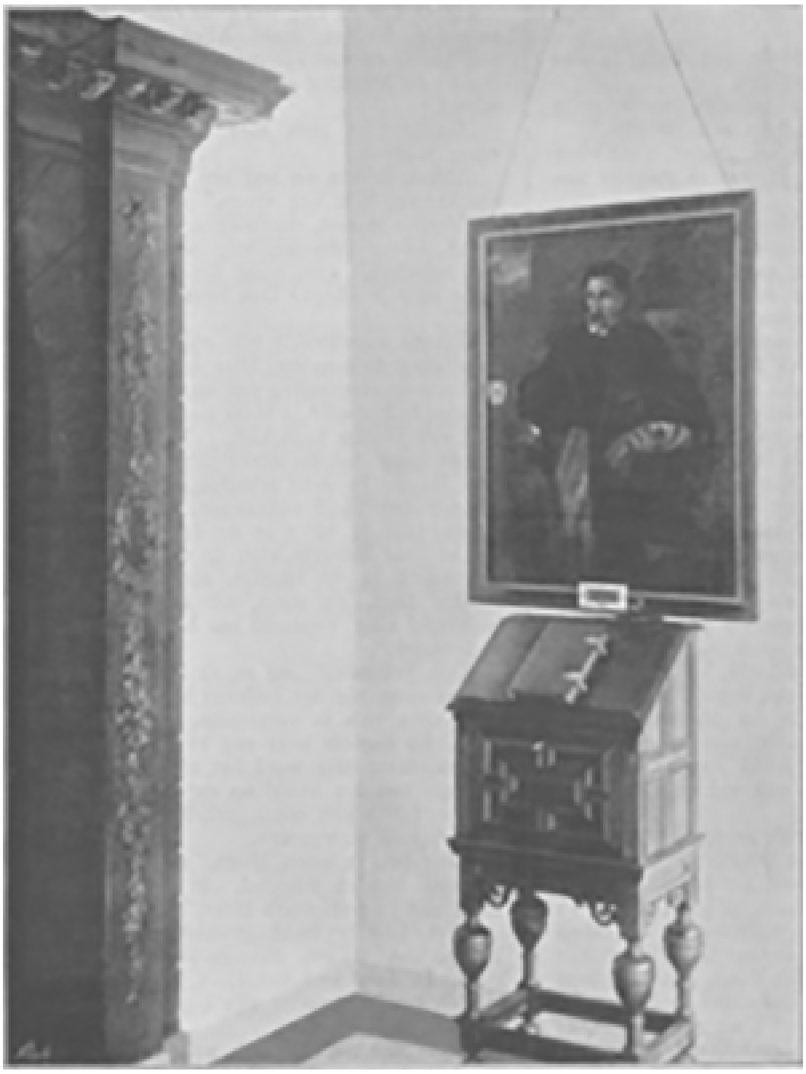

VOORPORTAAL VAN HET MUSEUM MET HET PORTRET VAN BISSCHOP GODFRIED VAN MIERLO.

HET BISSCHOPPELIJK MUSEUM TE HAARLEM.

Zoo heeft dan de beoefening van geschiedenis en oudheid haast het onmogelijke verricht om de kennis van het voorgeslacht met alle middelen te verbreiden. En het spreekt van zelf, dat, als geschiedenis en kunst in het algemeen bij die studiën belang hebben, dat belang nog veel grooter mag worden geacht, wanneer het de geschiedenis en oudheid betreft van ons aller geliefde moeder: de H. katholieke Kerk met hare kunst.

Geen wonder dus dat 'Het katholieke Nederland,' toen het Ao. 1886 God loofde en dankte voor den steeds toenemenden bloei, 'waarmede het katholieke leven zich sedert de herstelling der bisschoppelijke hiërarchie ontwikkeld' had, toen het de geschiedenis dezer ontwikkeling als eene dankbare hulde aan Leo XIII mocht aanbieden in het gouden jubeljaar van zijn H. Priesterschap: - dat het toen, onder niet minder dan 15 genootschappen en instellingen tot bevordering van wetenschap en kunst, ook plaats kon geven aan het Aartsbisschoppelijk Museum te Utrecht en het Bisschoppelijk Museum te Haarlem.

Bisschoppelijke museums alzoo eene uiting van den bloei des katholieken levens. Ja, en toch - deze of gene lezer zal misschien vreemd opzien - de katholieke middeleeuwen hebben geen museums gekend, zelfs geen bisschoppelijke; althans de geschiedenis schijnt er niets van te weten. En toch waren er wèl museums geweest in de klassieke oudheid. 'Te Rome behoorden verzamelingen van beelden,

schilderijen, gesneden steenen en kostbaar vaatwerk, sedert de laatste eeuw vóór Christus tot het gewone ameublement van de paleizen der grooten. De zoogenaamde Villa der Pisonen, die te Herculanum opgegraven is, geeft een aanschouwelijk beeld van zulk een museum. Het bezat een rijken schat van werken in brons en marmer, die zich thans in het *Museo nazionale* te Napels bevinden. In de bibliotheken placht men de busten van geleerden in rijen te plaatsen. De museums van den nieuweren tijd beginnen in Italië. De eerste groote kunstgalerij, waarin beelden en busten verzameld waren, en die vooral aan gesneden steenen rijk was, werd door Lorenzo de' Medici († 1498) te Firenze aangelegd. Toch werden eerst in de 18de eeuw deze particuliere galerijen vervangen door openbare inrichtingen, welke de Staat in beheer nam of als nieuw stichtte; welk voorbeeld

DE MAAIERS, NAAR DE SCHILDERIJ VAN JULIEN DUPRÉ, in het Luxembourg te Parijs.

dan weer door steden of rijke particulieren werd nagevolgd.'[1] - Museums van katholieke of christelijke kunst zijn pas in onze eeuw ontstaan. Bovenaan staat daaronder het Museum van Lateranen, door Z.H. Pius IX ingericht voor de opgravingen uit de Romeinsche katakomben der eerste christelijke eeuwen.

Vindt iemand soms, dat de christelijke kunst in deze zaak tamelijk achteraan komt, dan heeft hij volkomen gelijk. Maar hij zal, bij. eenig nadenken, spoedig de reden vinden. Deze staat in het nauwste verband met het feit zelf, dat de katholieke middeleeuwen geen museums gekend hebben. En waarom kenden zij die niet? Wijl ze die eigenlijk al in overvloed hadden: immers kunst hadden ze allerwegen, maar bovenal in kerken, kloosters en gestichten. 'De kunst is Roomsch', zeggen we nog altijd zeer terecht. 'Het moet ons niet verwonderen, zegt Pater Weisz, O.Pr.[2], dat wij in die tijden en onder die geslachten, welke zoo levendig van den kerkelijken geest doordrongen waren, juist den zin voor kunst op merkwaardige wijze ingeworteld vinden als algemeen eigendom onder alle standen.... Dat kwam doordien 'er toen gelijk nu nog, eene groote vereeniging bestond met algemeen bekende statuten, met kosteloozen toegang voor allen, en met het klaar uitgesproken doel om echte, ware beschaving overal heen te verbreiden. Dat was de Kerk. Elke van hare tempels was zulk eene vormschool in de ruimste beteekenis. We kunnen waarlijk ons tegenwoordig niet verbeelden, welken invloed de Kerk toenmaals uitoefende. Wat zou zij ook heden ten dage nog vermogen met de luttele penningen, die haar na zoovelerlei berooving zijn overgebleven!.... Toentertijd echter stonden die kunstschatten, (ons nog uit de plundering overgebleven) en duizende bovendien die stukgeslagen, versmolten en verbrand zijn, open en bloot voor de oogen des volks in de kerken. De Kerk ontwierp ze; het volk gaf er met vreugde geld voor uit. Dagelijks kon het die met stichting aanschouwen en op zijn gemak bestudeeren. Het vormde daarnaar zijn smaak en leerde ze navolgen. Menige kerk alleen bevatte meer kunstwerken, en wat nog wat anders is, meer voorbeelden voor het volk, dan tegenwoordig menig museum. Men denke slechts aan de drie heerlijke kerken van Neurenberg.[3] En daar stond dat alles ten dienste.... van slotenmaker en schrijnwerker, van wever, kunstdraaier en metselaar, van schoolkinderen, moeders en onderwijzers en zoo van heel het volk, en zoo weder van de ware kunst, die uit het volk gegroeid was en met het volk meegroeide.'

'Zoo is gemakkelijk verklaard, hoe het kwam, dat in de middeleeuwen de smaak voor kunst zoo algemeen verbreid was. Als we tegenwoordig onze woningen eens terdege beschouwen, en onze wandversieringen en ons huisraad en de bouwdeelen van onze huizen, moeten wij versteld staan over het puikje van proza en smakeloosheid, dat er in gevonden wordt. Wat meubelen betreft, is alles even plat en vierkant of op zijn hoogst, als het deftig zal wezen, bochtig en gedraaid naar de slechtste modellen van rococostijl; het lijstwerk ook al even recht en vlak; drinkglazen: zonder eenigen vorm; kannen en vaatwerk: al mooi genoeg als het maar bruikbaar is; meer eischt heel onze kunstmaak niet. Och, och, hoezeer moeten we ons schamen voor het volk der middeleeuwen.'

1) Brockhaus' Conversations-Lexikon. 14 Aufl. in voce Museum.
2) 'Apologie des Christenthums', Freiburg im Br. (1884) III, 896.
3) En wie van ons niet naar Beieren kan reizen, zou een kijkje kunnen gaan nemen te Calcar en te Xanten, even over de grenzen. G.

‘Toen had al het keukengerei, al het aardewerk, elke kruik eenen min of meer kunstigen vorm of versiering. Balken, zolderingen, houten beschotten, vensterramen vinden we naar stijl behandeld; en zij verleenen, door eenvoudige en smaakvolle afkanting, poëtische spelingen van licht en schaduw. Schouw- en deurversiering, beslag- en slotwerk, grendels en gespen, koffers, kasten en bedden, windvanen en wat al niet meer, het is alles zoo sierlijk en zoo practisch dat het een lust is het te bestudeeren. Met wat smaak, eenvoud en kracht zijn de oude wapens, zegels, vanen en wapenrustingen behandeld! Deze fijnheid en nauwkeurigheid, zoo vol karakter, is thans, helaas, onherstelbaar verloren geraakt. En dezelfde gedachte komt in ons op als we de émails, de glasschilderingen en het drijfwerk van den ouden tijd beschouwen. Elk boek van beteekenis moest zijn versiering en beschildering hebben en een band of omslag naar den eisch; elk huis of huisje zijne heiligenbeelden of schilderwerk. Te Weenen was in de vijftiende eeuw elk huis beschilderd[1)]. Op het platteland in Beieren en Tirol wordt dat alles nog gevonden[2)]. Men denke er aan, dat het juist de armen, de “kleine luyden” zijn, uit wier huizen de liefhebbers van antiquiteiten den schoonsten buit maken voor hunne verzamelingen[3)]. Eer het weer zóó ver komt dat de mindere standen zooveel smaak toonen, zal er nog heel wat moeite gedaan moeten worden. Wel heeft men sinds eenigen tijd door nijverheidsvereenigingen, tentoonstellingen, verzamelingen, industriescholen, weer belangrijken vooruitgang trachten te verkrijgen in de vorming van den smaak des publieks. Maar nog ver zijn wij van het doel af, hetwelk toen reeds, en wel zonder genoemde middelen, bereikt was louter door den invloed der kerkelijke kunst!’

Aan deze ontboezeming van den geleerden Dominicaan moet echter worden toegevoegd dat zijne uitdrukking: ‘*louter* door den invloed der kerkelijke kunst,’ niet zoo absoluut verstaan moet worden als het daar gezegd schijnt. Immers hij zelf is, op andere plaatsen van zijn werk, de eerste om den invloed te erkennen en te loven, welke door ambachtsgilden, stadsen landsregeeringen op de kunst en den smaak des volks uitgeoefend werd.

Museums dan behoefde het volk (hieronder ook de middelklasse te rekenen) eigenlijk niet, want het vond kunstwerk allerwegen en het meest in zijne kerken. Men vergete ook niet, wat nauw verband er toen was tusschen Kerk en Staat, gewijd en profaan, kerkelijk en burgerlijk. En waren het niet de Benedictijner- monniken geweest, die tegelijk met de christelijke leer ook burgerlijke beschaving en kunstoefening gebracht hadden aan Europa? ‘De regel, op welken de kloosters in Duitschland, en over het algemeen van het westen, gegrondvest waren, de regel van den H. Benedictus had den monniken behalve de oefeningen van godsvrucht ook de vlijt der handen aanbevolen; en zij volgden eeuwenlang dat bevel op. Daarom neemt heel de geschiedenis der kunst, tot ver in de middeleeuwen, haren oorsprong uit de geschiedenis der kloosters, en langen tijd zijn de namen en de werken, die zij te noemen heeft, louter namen van monniken, handenarbeid van monniken, en behooren zij in de kloosters te huis, zooals in de 9de eeuw Fulda, in de 9de en 10de eeuwen St. Gallen, in de 11de en 12de Tegernsee[4)]. Schilder en monnik was één begrip. Zoo

1) Thans hebben wij huiss c h i l d e r s , en toch maar g e v e r f d e huizen G.
2) Ook bij ons nog eenigszins, althans wat huisraad en gereedschap aangaat, op afgelegene plaatsen. Men denke bijv. aan de Marker binnenhuizen. G.
3) Heeft niet het grootste gedeelte van het oud-Delftsch aardewerk voorheen behoord tot het huisraad van den gewonen burgerman? G.
4) En hier te lande de abdij van Egmond. G.

schreef Sebastiaan Brunner,[5)] en men kan er zijn boek op nalezen om de bewijzen te aanschouwen.

Maar die machtige invloed, dien de Kerk, ook in de latere middeleeuwen nog, uitoefende, ging vooral in noordwestelijk Europa door de hervorming verloren. Daar kwam bij, dat door den invloed van humanisme en renaissance, de kunst gaandeweg meer beschouwd en behandeld begon te worden als eene *weelde*, die alleen voor vorsten en hoogere standen geschikt mocht worden gerekend. En wat er nog aan traditiën van kunstvlijt en kunstzin onder het volk was blijven leven kreeg den genadeslag in den Franschen tijd, door de opheffing der gilden. Van nu af waren de kunstenaars, en vooral bij handwerk en nijverheid, de kunstoefening zelve aan zich zelf alleen overgelaten, zonder steun of goede leiding, zoodat de gevolgen allerbedroevendst waren.

Toch bleef bij enkele vakken van het handwerk, die meer uitsluitend op en voor het platteland beoefend werden, zooals scheepsbouw en wagenmakerij, nog gemakkelijker eene zekere traditie aan den werkwinkel bewaard. Mij dunkt dat dit in de behandeling van timmerwerk en sieraad nog wel aan beurtschepen en schuiten te herkennen is. Vooral heeft mij de overeenkomst getroffen, die er in vele opzichten bestaat tusschen onze gothieke kerkmeubelen en (raad eens, lezer) de nu al ouderwetsche ‘speelwagens’ en disselboomwagens onzer landlieden, namelijk in samenstelling en paneelwerk, in afkanting en versiering der bouwdeelen, ja soms in polychromie.

Het zal daarom geen al te stoute bewering moeten heeten, dat er onder het opzicht van smaak en kunstzin, onder het volk, en zelfs bij het beschaafd publiek in het algemeen, geen akeliger en onvruchtbaarder tijd geweest is dan de eerste helft onzer eeuw.

Maar, gelukkig, de fout werd ingezien; en de laatste helft dezer eeuw heeft de verdienste, dat zij met loffelijken ijver tracht in te halen wat zij ten achter was geraakt. En in deze beweging komt de Kerk met hare kunst waarlijk niet achteraan. Integendeel. Het zou wel een dankbaar onderwerp ter behandeling zijn, na te gaan, welk een groot aandeel de beoefening der kerkelijke kunst in ons vaderland gehad heeft op den vooruitgang der kunst in het algemeen, wel niet op de zoogenaamde ‘hooge kunst’ der jaarlijksche ‘salons’ van schilderen beeldhouwwerken, maar veeleer op die kunst, welke het dagelijksch leven raakt des volks, in woningen, meubelen, sieraden en voorwerpen van gemak en weelde. Verscheidene jaren voordat Jhr. Mr. Victor de Stuers, in zijn ‘Holland op zijn smalst’ de ontboezeming schreef (1873), die gelijk men gezegd heeft, ‘zeker meer dan eenig geschrift, de gemoederen in Nederland omtrent het verval van onze monumenten en van onze kunst wakker schudde,’[1)] reeds in 1858, ontving 's-Hertogenbosch van haren kerkvoogd haar college tot restauratie van de buitenzijde der kathedraal van St. Jan, en in 1862 Roermond het hare, dat werkzaam zou zijn aan de restauratie en voltooiing van O.L. Vrouwe Munsterkerk. Onnoodig, hier van onze bouwmeesters en kunstenaars namen te noemen die op aller lippen zijn. Maar alleen het feit, dat, toen deze kunstenaars voor onze vaderlandsche kunst het heil zochten in aansluiting aan de kunsttraditiën, die sedert renaissance, reformatie en revolutie verlaten waren, en toen zij daarom ook bij profane werken die oudere vormen gingen gebruiken, dat toen sommigen in den lande met belachelijk misbaar waarschuwingen lieten hooren tegen kloosterstijl enz.: dat feit alleen verraadt genoeg, van wat zijde in ons vaderland de verbetering in

5) Die Kunstgenossen der Klosterzelle. Wien 1865, S. II.

1) Aldus Jhr. B.W.F. van Riemsdijk in zijne Histor. Beschrijving v.h. klooster van St. Agatha met het Prinsenhof te Delft 1894. Pl. 57.

bouwkunst en aanverwante kunsten gekomen was. Immers wat was het geval? Die ontstelde en zenuwachtige waarschuwers hadden een tijd lang wat er in den oud-vaderlandschen trant en van beteren smaak tot stand kwam, alleen nog maar bij kerken, gestichten en kerkgerei zien aanwenden; en ze waren onwetend genoeg opgevoed om er nooit van gehoord te hebben, dat ons volk, lang vóór den Spaanschen tijd, een heerlijk tijdvak beleefd had, in hetwelk kunst en nijverheid niet minder in burgerlijke dan in kerkelijke werken, (maar toch met behoorlijk onderscheid) allerroemrijkst gebloeid hadden.

Onze katholieke kunstenaars gingen intusschen bedaard hun gang; zij studeerden en werkten, en zagen inmiddels met voldoening de betere denkbeelden hunnen loop volgen, ook in niet-katholieke kringen. Oude kerken en monumenten werden naar den eisch hersteld, nieuwe kerken rezen omhoog, kerkmeubelen en kerkgerei ontvingen vorm en sieraad, zooals goede smaak en, meer nog liturgisch voorschrift, het noodig of wenschelijk maakten.

Deze herleving nu van onze kerkelijke kunst riep van zelf de kerkelijke museums in het leven. Vooreerst toch behoefden de kunstenaars voorbeelden en modellen, en het belangstellend publiek verlangde onderricht in stijl, in geschiedenis der kunst en in archeologie. Daarbij kwam ten tweede, dat, bij vernieuwingen van kerken en kerkgewaad, menig voorwerp het-

welk tot heden dienst had gedaan, wel is waar buiten gebruik was geraakt, maar toch nog te veel kunstwaarde had om verwaarloosd of vernietigd te worden, ja soms ook wel bewaard verdiende te worden om getuigenis te blijven geven van vroegere, hoezeer ook minder volmaakte toestanden. Eindelijk ten derde kwam ook de kerkelijke geschiedenis, voor wier beoefening de lust was aangewakkerd, plaats vragen voor al zulke gedenkstukken der historie, die niet in de archieven plegen bewaard te worden. En ziedaar dan heel het drievoudig program van een bisschoppelijk museum, en diensvolgens ook van de Haarlemsche verzameling voor *kerkelijke oudheid*, *kunst* en *geschiedenis*.

Het museum werd in het jaar 1869 door Z.D.H. Monseigneur G.P. Wilmer opgericht, nadat reeds in het voorgaande jaar een begin was gemaakt met de verzameling. Aanvankelijk in een der vertrekken van het St.-Vincentius-gesticht toegankelijk gesteld, werd het in 1875 overgebracht naar een huis op den Kruisweg, en in Juni 1893 naar het tegenwoordige gebouw in de St.-Jansstraat. Inmiddels was het den 10[en] Februari 1875 toevertrouwd aan de zorgen van een bisschoppelijke commissie van vijf leden.

Het tegenwoordige gebouw, waarvan de afbeelding hierbij is gevoegd[1)] heeft zelf reeds een bijzondere historische waarde, wijl het, naar de oude overlevering onder de ingezetenen van Haarlem bewaard, in den katholieken tijd bewoond werd door den laatsten bisschop van Haarlem, Godfried van Mierlo († 1587) zelven. Het pand is in de voorgaande eeuw, gelijk de afbeelding duidelijk maakt, uitwendig, en ook inwendig, verbouwd geworden. Toch blij ven nog enkele deelen van den binnenbouw aan den ouden toestand herinneren. Door een merkwaardigen samenloop van omstandigheden was het eerste voorwerp, dat bij de verhuizing der verzameling in 1893, naar de voormalige bisschoppelijke woning kon worden overgebracht, het eigen afbeeldsel van den zoo even genoemden laatsten kerkvoogd, een portret op doek, dat merkwaardig genoeg, juist even vóórdat de plannen tot aankoop van de woning waren opgekomen, uit Frankrijk, namelijk uit Bergen bij Duinkerken, verworven was.

De lezer vindt op de tweede plaat (bl. 76) de afbeelding van dit portret, gelijk het hangt in het voorportaal des museums, als wil het de bezoekers welkom heeten, en ook zelf het eerst beschouwd worden, Onder het portret is als chronogram het opschrift aangebracht:

GODEFRIDVS VLTRA TRIA SAECVLA EXVLANS AEDES RECVPERAVIT.

d.i. Godfried heeft na een ballingschap van meer dan drie eeuwen zijne woning weder betrokken.

De bezoekers van het Museum kunnen zich eenen cataloog aanschaffen, die als *Gids in het Museum* naar tijdsorde is ingericht, gelijk heel de verzameling zelve. Zoo kan men dan, al naar verkiezing van den jongsten of van den oudsten tijd uitgaande, de voorwerpen in hun onderling verband van tijd en stijl aantreffen en beschouwen. De eerste druk van den ‘Gids’ verscheen in 1878, de tweede in 1881; de derde in 1888.

(*Wordt vervolgd.*)

1) Zie de plaat bl. 76.

De menschenetende boom.

Het zal den meesten onzer lezers wel bekend zijn, dat er een paar soorten van vleeschetende planten bestaan, die insecten vangen en daarna haar bloembladen sluitende, hun al het bloed uitzuigen, om niets dan de uitgedroogde huid over te laten. Men kan deze planten ook in het leven houden met kleine stukjes vleesch, die zij met dezelfde gulzigheid verslinden. Maar, hoe belangwekkend en buitengewoon deze bloemen onder dit opzicht ook mogen zijn, toch kunnen zij niet in de schaduw staan van een boom, dien men op het eiland Madagaskar aantreft. Deze boom is in staat groote dieren zooals apen te grijpen en te verslinden, en zelfs mannen en vrouwen, indien dezen het wagen in zijn takken en tot op zijn kruin te klimmen.

De *World* van New-York deelt daaromtrent merkwaardige bijzonderheden mee in een brief, dien zij ontvangen heeft van een reiziger, die Madagaskar heeft bezocht. Het voornaamste uit dat verhaal moge hier volgen.

Bedoelde boom wordt vereerd door een stam der inboorlingen, Mkodos genaamd, die niet dulden dat men hem velt, want in hun oog is het een goddelijke boom. Evenals de *Drosera rotondifolia*, de meest gewone der door Darwin beschreven vleeschetende planten, waaruit een slijmerig vocht vloeit, dat haar helpt om haar prooi te grijpen, brengt deze boom een hoeveelheid dikke vloeistof voort, die bedwelmende eigenschappen heeft en door de inboorlingen met graagte gedronken wordt.

De Mkodos zijn een zeer primitief ras; zij gaan geheel ongekleed, onderhouden bijna geen betrekkingen met andere stammen en hebben geen anderen godsdienst dan de afschuwelijke vereering, die zij aan den heiligen boom bewijzen. Zij wonen in holen, die in de kalkrotsen van hun bergen gegraven zijn. In de nabijheid dezer holen, ongeveer 400 voet boven den spiegel der zee, ligt een meer, dat omtrent een mijl in middellijn heeft. Zijn sluimerend water ontsnapt door een klein, bochtig kanaal, doorstroomt een dicht woud en vloeit, door reusachtige palmen beschaduwd, verder langs riet en biezen. Een klein voetpad geleidt naar het hart van dit vreeselijke bosch, dat ondoordringbaar schijnt.

Onze Afrika-reiziger slaat, van een vriend vergezeld, dit pad in en weldra bemerken zij achter zich een bende Mkodos, mannen, vrouwen en kinderen, De inboorlingen beginnen aanstonds te roepen: *tepe*! *tepe*! Onze reizigers blijven staan en bemerken niet ver van den oever van het kanaal den zonderlingsten boom, dien zij nog ooit gezien hadden.

Ik zal nu, zegt de verhaler, trachten u daarvan een beschrijving te geven. Verbeeld u een reusachtigen ananas van acht voeten hoog en dienovereenkomstig dik, met geen enkel blad, en gij zult u een denkbeeld kunnen maken van wat de stam van dezen boom is, die evenwel niet de kleur van den ananas heeft, maar vuilzwart is en waarschijnlijk zoo hard als ijzer. Van de kruin van dezen afgeknotten kegel, die minstens twee meter in middellijn heeft, gaan acht bladen uit, die op den grond vallen. Deze bladen die boven aan den boom en verder op regelmatige afstanden zeer smal zijn, kunnen een lengte hebben van elf tot twaalf voet en gelijken veel op de *Agava americana*. Zij zijn bijna twee voet dik, drie breed en loopen in een scherpe punt uit, die op een ossenhoorn gelijkt, bol van buiten en eenigzins hol aan den binnenkant. Deze laatste is met sterke stekels gewapend, zooals men ze ook bij de distels waarneemt. Deze bladen van vaalgroene kleur, die schijnbaar levenloos neerhangen, lijken wel iets op eikenschors. De kruin van den kegel is rond, wit, van een hollen vorm, alsof men een kleiner bord in een grooter gelegd had. Het is geen bloem, maar een soort van vergaarbak, bestemd om een helder, slijmerig vocht te ontvangen, dat

den smaak van honing heeft en in den hoogsten graad bedwelmende en slaapverwekkende eigenschappen bezit.

Van den rand van het groote bord, om het zoo eens te zeggen, gaan een reeks large, harige, groene scheuten uit, die zich naar alle richtingen verspreiden. Deze scheuten zijn elk zeven of acht voet lang en loopen spits toe, als een met ijzer beslagen stok.

Boven deze scheuten verheffen zich van de ruimte, bevat tusschen het eerste en het tweede bord, zes witte loten ten hemel, met bewonderenswaardige vlugheid zich in alle bochten wringend. Dun als wortels en schijnbaar heel tenger, zijn ze vijf tot zes voet hoog. Hun bewegingen waren zoo krachtig en aanhoudend, het gefluit, dat men in de lucht hoorde, was zoo onheilspellend, dat ik sidderde en het denkbeeld niet van mij kon afzetten, dat het gevilde slangen waren, die op hun staart dansten.

Ik wil u thans de beschrijving geven van een tragisch tooneel, waarvan wij spoedig hierop getuige waren. De wilden onderbraken onze navorschingen met woeste kreten en dolle dansen rond den boom.

Hun kreten werden hoe langer hoe woester en doordringender; zij omringden een der vrouwen, dreven haar voort met de punt van hun lansen, dwongen haar op den top van den boom te klimmen en op den kegel te gaan zitten, te midden der loten, die zich om haar bewogen. Wanhoop teekende zich af op haar gelaat, terwijl de mannen haar toeriepen: drink! drink!

Eindelijk besloot ze van het slijmerige vocht te drinken; daarna stond ze op met een wilden waanzin, die haar gelaat verwrong en haar ledematen in hevige schokking bracht. Maar zij sprong niet op den grond, zooals zij eerst scheen te willen doen.

De vreeselijke kanibaal, die levenloos scheen, begint zich nu te verroeren. De teedere scheuten omwikkelen met de woede van uitgehongerde slangen in een oogenblik het hoofd van het slachtoffer, en, als door een duivelsch instinct gedreven, omsluiten zij haar hals en armen. Terwijl de kreten en het vreeselijk lachen der vrouw nog woester klinken, kronkelen zich een voor een de scheuten, als groote groene serpenten, met wilde kracht en razende snelheid om het lichaam der ongelukkige, met de wreede hardnekkigheid van slangen, die haar prooi niet willen loslaten.

Daarna heffen zich de groote bladen langzaam op als de raas van een schip, naderen elkander, omwikkelen het lichaam der beklagenswaardige vrouw en persen ze samen als met een hydraulische pers. Een oogenblik later zag ik door de reten het slijmerige vocht druppelen, vermengd met het bloed en de ingewanden van het slachtoffer.

Op dit gezicht ijlden de wilden onder woest gehuil naar den boom, beklommen hem en vingen met hun bekers, hun handen, hun tongen de vloeistof op en dronken ze met wellust. Nu volgde een afschuwelijke en onbeschrijflijke slemppartij, die hiermee eindigde, dat de wilden ten slotte in een diepen roes neervielen.

Dit is de beschrijving, door een ooggetuige gegeven van den moord eener vrouw, door dezen fabelachtigen boom om het leven gebracht.

Nu de Franschen op Madagaskar aan het oorlogvoeren zijn, zou het kunnen gebeuren, dat zij hem ontdekten, want tot zoolang zullen nog velen aan zijn bestaan blijven twijfelen.

Bij de Platen.

Een liefhebber en een vijand van rooken. -

Dat iemand een hartstochtelijk liefhebber van rooken is, kan men hem niet kwalijk nemen. Maar dat hij een ander, die den tabaksrook niet kan uitstaan, bij heels golven

dien walm in het gezicht blaast, dat is iets wat zelfs een spreeuw ongepermitteerd moet vinden.

't Helpt hem evenwel niet veel of hij met opgesperden snavel tegen die onbeleefdheid van zijn meester protesteert. Hoe meer het beest zich ergert, hoe meer plezier de jolige kwant er in heeft, den vogel te sarren, en de spreeuw zal daarom het wijst doen met zich maar uit de voeten te maken.

't Is opmerkelijk, dat terwijl de menschen altijd geneigd schijnen tot vreemde, nieuwe snufjes, de dieren nooit van hun voorvaderlijke leefwijze en gewoonten afwijken. In den tijd, waarin de schilder van het tafereel op de eerste bladzijde ons verplaatst, was het rooken een pas uit Amerika ingevoerde nieuwigheid. Alleen deftige heeren, zooals de kranige jonge edelman op onze gravure, konden zich wegens de buitensporige duurte van het Nicotiaansche kruid die liefhebberij veroorloven. Maar het duurde niet lang of iedereen rookte, niet alleen de heeren, maar ook de burgers en boeren en op het oogenblik is iemand, die nooit rookt, een hooge uitzondering. De spreeuwen echter zijn op den dag van heden nog even groote vijanden van tabaksrook als in den tijd, dat de eerste tabakspijp in Europa gestopt werd.

De maaiers. -

't Is zwaar werk, in het heetst van de dagen, van den morgen tot den avond

met de lange zeis door het hoog opgeschoten gras te scheren, en 't is niet te verwonderen dat de maaiers er menig droppeltje zweet bij laten. Toch heeft die arbeid in de open lucht, onder de blakende zon, haar eigenaardige poëzie. De maaier blaast nu en dan eens uit om zijn zeis te scherpen en houdt dan een praatje met de makkers, die intusschen lustig het glimmende ijzer door de stugge stengels laten gaan. Tegen de warmte maken zij het zich luchtig door buis en vest uit te gooien. De gezonde beweging prikkelt hun eetlust en wanneer hun de middagkost gebracht wordt, dan smaakt de eenvoudige pot hun als klokspijs En hoe heerlijk is na den warmen dag de rust in den koelen avond!

De kloeke schilderij van Julien Dupré, een der sieraden der beroemde verzameling van moderne kunst in het paleis Luxembourg te Parijs geeft dat leven van lichamelijke inspanning, maar ongestoorde gemoedsrust met pakkende waarheid weer.

DE MENSCHENETENDE BOOM, NAAR DE TEEKENING VAN KAUFFMAN.

Allerlei.

Het onderaardsche Londen. -

Om zich een denkbeeld te maken van het verwikkelde labyrinth, dat zich als een reusachtig spinneweb onder de straten der wereldstad uitstrekt, stelle men zich het volgende voor:

De nieuwe electrische City- en Waterloo-spoorhaan loopt ten deele onder de hoofdsluis van de Theems door, die op haar beurt weer onder den bestaan den *Underground Railway* (onderaardschen spoorweg) gelegen is.

Op die plek van de City, dat is in de nabijbeid van *Queen Victoria Street*, heeft men dus vooreerst op den beganen grond een drukke straat; daaronder loopt een spoorwegbaan; daaronder stroomt het kanaal van de bovenbedoelde hoofdsluis en daaronder weer een electrische spoorbaan, die 11 meter beneden het straatplaveisel loopt en op haar beurt in verband staat met de *Central-London*-baan, die meer dan 22 meter onder den grond voert.

Slâroerder van beroep. -

In deze warme dagen, nu een prikje sla zoo verfrisschend is, zullen de liefhebbers er wellicht belang in stellen te vernemeh, dat er te Parijs een keukenmeester woont, die tegenwoordig uitsluitend zijn beroep maakt van het slâroeren. Zooals alle huismoeders weten is dat een operatie, die lang niet aan den eerste den beste kan worden toevertrouwd. De hoeveelheid slaolie, azijn, eierdooier, suiker, soja en welke ingrediënten daar verder toe benoodigd zijn, dienen in nauwkeurig berekende verhouding te zijn aangebracht en ook weer af te wisselen naar gelang der hoedanigheid van de sla. Is ze wat stug, dan vereischt ze wat meer olie of eierdooier; is ze wat slap, dan stijft een scheutje azijn ze weer op, en zoo vervolgens.

Welnu, zekere Parijsche kok had zich zulk een vermaardheid verworven in de edele kunst van slâroeren, dat hij besloten heeft zich voorttaan geheel daaraan te wijden. Hij heeft de keuken vaarwel gezegd en oefent nu uitsluitend het beroep van slâroerder uit. lederen dag tegen etenstijd rijdt bij in een elegante equipage de stad rond, stapt aan de voornaamste restauraties en deftigste particuliere woningen af en vermengt daar de verschillende ingrediënten op een wijze, waarin hij door geen mededinger moet overtroffen worden.

Zijn klanten leveren de eigenlijke sla; hij zelf brengt verder al het noodige mee, dat door hem eigenhandig is klaargemaakt naar een recept, waarvan hij het geheim natuurlijk zorgvuldig bewaart.

Het gevaar van brievenbussen. -

Brievenbussen behooren tegenwoordig tot de algemeen gebruikte en onmisbare straatmeubelen. Er is geen gehucht zoo klein, dat niet zijn brievenbus heeft, al bezit het dan ook geen postkantoor. Het gebruik van brievenbussen is ook al betrekkelijk oud; op een plaat van den Neurenberger kopergraveur Christoph Weigel uit het jaar 1698 vindt men er al een afgebeeld.

Maar wat dien Neurenberger kunstenaar vóór tweehonderd jaren al doelmatig en afbeeldenswaardig voorkwam, was toch in het jaar 1840 in verscheidene groote steden van Duitschland nog geheel onbekend. Toen in genoemd jaar zekere Saks, die door Hannover reisde, er over klaagde dat aan het postkantoor der hoofdstad niet eens een brievenbus was, verscheen er in de dagbladen een heele serie ingezonden

stukken, waarin allerlei bezwaren werden te berde gebracht tegen de nieuwigheid, door den Saks verlangd. De brievenbussen werden daarin als hoogst verdachte en gevaarlijke inrichtingen afgeschilderd.

Zoo maakte een postbeambte, die misschien zelf niet zuiver van geweten was, er opmerkzaam op, hoe het elders reeds was voorgekomen ‘dat kwaadwillige personen, die zich door een postbeambte een enkele maal onheusch of barsch bejegend achtten, brieven vol spitsvondige, brutale of zelfs beleedigende uitdrukkingen, aan bedoelden beambte gericht, natuurlijk zonder onderteekening in de bussen gestoken hadden. Ofschoon het nu bij ons onmogelijk is,’ ging de waardige postbeambte voort, ‘dat iemand op zulke wijze werkelijk barsch of onbetamelijk zou bejegend worden, zoo is het toch van den anderen kant onbetwistbaar onmogelijk te vermijden dat er hier of daar dwarskoppen zijn, die zich zoo iets verbeelden; en hoe zou men tegen het boosaardig geschrijf van zulke warhoofden nog veilig zijn, wanneer er een brievenbus was, die als het ware tot iedereen zei: steek maar in wat gij wilt, ik neem alles op.’

Een ander schildert de ergernis, die door zoo'n brievenbus veroorzaakt zou worden, in nog krasser bewoordingen.

'Wanneer iemand maar iets kwaads tegen een ander in den zin heeft, dezen verdacht wil maken, hem ‘een vloo in het oor wil steken', een verloofd paar uit elkaar wil jagen, ouders en kinderen, man en vrouw, meesters en dienaars enz. tegen elkaar opzetten, kortom door leedvermaak en booze luim gedreven, twist en tweedracht wil zaaien, die zet zich eenvoudig neer, schrijft een brief vol lasteringen zonder onderteekening en steekt hem in de brievenbus. Van den anderen kant biedt zulk een bus ook een voortreffelijke gelegenheid voor vertrouwelijke meedeelingen, minnebrieven enz., die men anders moeite heeft aan den man, of liever aan de vrouw of de dochter te brengen. Dat daardoor het aanknoopen van vrijerijen grootelijks in de hand wordt gewerkt, valt niet te ontkennen. En aangenomen, dat men niets beters zou kunnen doen dan verkeeringen te begunstigen, zou het toch van belang zijn te onderzoeken of wij ook z o n d e r brievenbus geen vrijerij genoeg binnen onze muren gehad hebben. Viel het antwoord daarop ontkennend uit, dan moest eindelijk nog beslist worden of de voordeelen van een door brievenbussen bevorderde grootere verkeering zoozeer tegen de nadeelen zou opwogen, dat men eenstemmig roepen moest: Brievenbussen! brievenbussen! Geen volkomen geluk zonder brievenbussen!’

Zoo oordeelde men nog voor vijftig jaren over brievenbussen in het land, dat op het oogenblik de best geregelde post van de wereld heeft.

Naaimachines te reinigen. -

Het gebeurt soms dat een naaimachine in haar gang belemmerd wordt doordat de olie, waarmee ze is ingesmeerd, hard geworden is. In dat geval neme men benzine en bestrijke daarmee de deelen, die anders geolied worden. Dit geschiedt het beste met behulp van een penseel of een veer. In geval van nood kan men ook goede, zuivere petroleum gebruiken, die men door middel van het machine-oliekannetje in de gaatjes laat loopen. Dan brenge men de machine een weinig in beweging en zoodra de verharde olie geweekt blijkt, wrijve men de deelen met een lapje schoon, waarna de machine weer zoo goed loopt als vroeger.

[Nummer 11]

De idioot, door J. Vesters Jr. (*Vervolg.*)

VI.

Pa, wat zal het vandaag een heerlijke dag zijn,” zei Alice, door het portierraampje van een coupé eerste klas naar buiten kijkend. ‘Maar ziet u toch eens,’ vervolgde zij eenigszins ongeduldig, toen Van Dijl zonder een vin te verroeren lui in de kussens bleef liggen, ‘hoe de zon alles met haar gouden licht overgiet, hoe het graan prijkt met zijn volle, goudgele aren, hoe de welige weilanden...’

‘Alice, wat ben je weer enthousiast,’ viel mevrouw Zeeman haar in de rede, die tegenover haar aan den anderen kant van het portier zat. ‘Men kan wel hooren, dat je uit Amsterdam komt, waar ze aan zoo'n gezicht niet gewoon zijn.’

‘Maar is het dan niet een verrukkelijk panorama?’ vroeg Alice weer. ‘Zie, daar heb je een paar schilderachtig roode daken en ginds steekt de spits van een met lei gedekten kerktoren boven het geboomte uit. Maar pa, kom toch eens overeind, of kan het u dan niets schelen?’

‘Och, dat kunnen wij immers straks allemaal op ons gemak zien,’ gaf mijnheer Van Dijl ten antwoord, ‘als we bij baron Van Sichtelaar zijn. Nu vliegt alles toch maar je gezicht voor bij.’

‘Dat is juist het eigenaardige,’ hernam Alice, ‘de samensmelting van al die kleuren, groen, geel, rood, en de ineenvloeiing van lijnen en vormen. Betooverend, pa, zie dat beekje ginds, dat als een zilveren lint door de weiden slingert, en dan de weerkaatsing daarop van de zonnestralen, 't lijkt wel goud....’

Mijnheer Van Dijl was met zijn schoonzuster en Alice op weg naar de villa van baron Van Sichtelaar onder Vorden. Overeenkomstig zijn belofte had deze zijn bezoek bij Van Dijl herhaald, en later nog eens, en allen waren het er over eens, dat de aanwezigheid van Alice de sterkste magneet was, die den jongen edelman naar het gastvrije huis trok. Met geen enkel woord had de baron daarop gezinspeeld, maar toch hadden noch mijnheer en mevrouw Van Dijl, noch mevrouw Zeeman, noch Alice zelf zich daarin misvat. Alleen Johanna liep niet met den baron weg; natuurlijk, zij hield zich liever met een idioot op, maar om haar gevoelen bekommerde men zich dan ook niet. Zij was altijd even excentriek, en Alice verdacht haar zelfs van jaloezie.

Toen baron Van Sichtelaar zijn laatste bezoek bracht voor hij Amsterdam verliet en naar zijn villa terugkeerde, had hij de familie nogmaals plechtig doen beloven, dat ze hem vóór het einde van den zomer met een visite zouden vereeren.

BISSCHOPPELIJK MUSEUM TE HAARLEM. BEELDENKAMER.

Aan deze belofte werd nu gevolg gegeven. Mevrouw Zeeman zag nogal tegen reizen op, en daarom was besloten, het bezoek uit te stellen, tot zij naar huis terugkeerde: dan ging het in één moeite door. Mevrouw Van Dijl was thuis gebleven, en aan Johanna had men wel gevraagd om mee te gaan, doch eigenlijk meer voor den vorm, en Van Dijl en Alice waren dan ook blij, toen ze bedankte. Van Hugo kon natuurlijk geen sprake zijn; de gedachte, dat zoo'n uitstapje den jongen goed zou doen, kwam bij die egoïsten nog niet eens op.

Des middags was het drietal uit Amsterdam vertrokken en had te Zutfen overnacht. Van hier werd nu den volgenden morgen met den eersten trein de reis naar Vorden voortgezet. Dat kleine eindje zou spoedig zijn afgelegd, en dan wachtte hun een aangename dag. In dit blijde vooruitzicht was Alice luidruchtig, doch deze luidruchtigheid had veel gemaakts. Ze wilde namelijk voor haar vader en tante verbergen wat er in haar hart omging, dat onstuimiger klopte naarmate ze dichter bij de plaats van bestemming kwamen. Gevoelde de baron werkelijk iets voor haar, of was het maar beleefdheid geweest? Zou haar geheime droom verwezenlijkt, of zij misschien reeds spoedig ontgoocheld worden?

Daar floot de trein en verminderde zijn vaart. ‘We zijn er zoo,’ zei Alice, ‘zou de baron aan het station zijn?’

‘Natuurlijk,’ antwoordde Van Dijl, uit zijn half liggende houding oprijzend en zijn hoogen hoed opzettend.

Langzaam hield de trein aan het station op. Alice had het raampje neergelaten en keek naar buiten. Haastig stak ze, na even geknikt te hebben, het hoofd weer binnen. ‘Daar is hij, pa,’ zei ze met een blosje.

Op hetzelfde oogenblik stond baron Van

Sichtelaar al voor het portier, nog voor de conducteur het geopend had.

'Van harte welkom op onzen Gelderschen bodem,' zei de jonge man, in een onberispelijk grijs phantasiepak gekleed. 'Ik hoop maar, mevrouw, dat u geen hinder van de reis gehad heeft,' vervolgde hij, terwijl hij de oude dame hielp uitstappen en daarna aan Alice denzelfden dienst bewees.

'Dank u, mijnheer de baron, in het minst niet. 't Was vandaag ook maar een klein eindje. Maar gisteren, de Veluwe in haar volle breedte door, het leek wel een Sahara.'

'Maar hier zijn we in een oasis,' merkte Alice op. 'Wat een prachtige streek, meneer de baron.'

'U had ze in den trein moeten hooren,' mengde zich Van Dijl in het gesprek, 'ze liet me geen oogenblik rust. Ze wilde maar met alle geweld, dat ik naar de zon, naar het koren, naar de weilanden en de hemel weet waar al niet naar zou kijken.'

'Alice is enthousiast voor de natuur,' voegde mevrouw Zeeman er bij.

'Ik ook, juffrouw,' zei de baron met een hoofschen hoofdknik tot het jonge meisje. 'Maar wie zou dat ook niet nu de natuur zich op haar heerlijkst ontvouwt?'

'En dan in zoo'n uitgekozen hoekje,' meende Alice; 'wat een verschil toch met zoo'n stad als Amsterdam, één groote agglomeratie van huizen en nog eens huizen.'

'Nu, u zal er vandaag uw hart aan kunnen ophalen, en uw papa heeft dan ook een dag onder duizenden uitgekozen.'

'Ja, dat heb ik,' zei Van Dijl met zooveel overtuiging, of hem de verdienste van het mooie weer moest worden toegeschreven.

Onder dit gesprek was het viertal buiten het hek gekomen, waar een open victoria hen wachtte. Mijnheer Van Dijl had middelerwijl met voldoening gezien, dat de op het perron aanwezigen zich vol eerbied hadden betoond voor den baron, die ongedwongen en met gratie links en rechts groette.

Een oogenblik later reed het rijtuig over den harden grindweg. Lustig draafden de paarden voort, als hadden zij schik in het prachtige weer en in het gezang der vogelen in boomen en struiken. Alice kon maar niet uitgeroepen komen over de heerlijke omgeving en de frissche lucht, die men met volle teugen inademde. 'Wat een verschil met Amsterdam,' riep ze opnieuw, 'daar alles benauwd en bekrompen, ook al woon je in een flink huis, hier alles luchtig, groot, ruim. Zie die menschen eens, hoe tevreden en gelukkig ze er uitzien. 't Is hier compleet een paradijs.'

'Ik geloof, dat u nu toch wel een beetje idealiseert,' meende de baron, 'en dan het buitenleven heeft ook zijn keerzijde. Des winters bijvoorbeeld....'

'Maar dan moet het, dunkt mij, buiten ook bekoorlijk zijn,' hernam Alice. 'Wegen en velden met een sneeuwtapijt bedekt, zoo hagelblank en zoo teer, en het water met een dikke ijslaag bevloerd, waarover vlugge en bevallige....'

'Schei toch uit, Alice,' onderbrak Van Dijl haar ontboezeming. 'Wat praat je nu van sneeuwtapijt en ijslaag, in het hartje van den zomer. Ik vind de herinnering daaraan niet zoo uitlokkend, dat je die opzettelijk hoeft op te halen.'

'Och, die pa is toch ook zoo'n prozaïsch, mensch, meneer de baron,' lachte Alice, 'hij is eigenlijk niet waard, al het schoone te zien, dat wij hier vandaag zullen genieten.'

'Ik vrees, dat ge uw verwachtingen nu toch een beetje ál te hoog gespannen hebt,' antwoordde de baron.

'Och, ze beschouwt alles door een enthousiasten bril,' merkte mevrouw Zeeman op, 'maar een beetje enthousiasme mag wel op haar jaren.'

‘Daar zie ik een villa, hoe schilderachtig tusschen het groen. Is het die van u, meneer de baron?’ vroeg Alice.

‘Ja, maar ik vrees, dat ze u van nabij zal tegenvallen!’

‘Dat geloof ik niet, de ligging is in allen geval vast prachtig. Vindt u ook niet, tante, want pa heeft daarvoor toch geen oog,’ zei het jonge meisje ondeugend.

Op dit oogenblik kwam het rijtuig voor een hardsteenen poort, waarop twee klimmende leeuwen, elk met een pijlenbundel in den opgeheven klauw, waren ingebeiteld.

‘Uw wapen?’ informeerde Van Dijl, die voor natuurschoon al geen oog mocht hebben, maar dit onmiddellijk had opgemerkt.

De baron knikte even ten teeken van bevestiging en vroeg dadelijk daarop, hoe Alice de laan van populieren vond, waar ze nu doorreden.

‘Wat een bescheiden jongmensch,’ merkte Van Dijl met voldoening bij zich zelf op. ‘Niet de minste pretentie op zijn adellijk wapen; een ander zou er mee pronken, maar hij hecht er blijkbaar volstrekt geen waarde aan.’

Aan het einde der laan verhief zich de villa, een soort van kasteeltje in rooden baksteen opgetrokken, met twee torentjes. De zon scheen er juist op en overgoot het gebouw met haar gouden licht. Het terras, door een ouden beuk overschaduwd, noodde tot zitten, zooals Alice, die vol bewondering heen en weer dribbelde, opmerkte.

‘Welnu, als mevrouw en mijnheer het goedvinden, zullen we hier het dejeuner gebruiken,’ zei de baron.

Beiden betuigden hun instemming met dien voorslag en Alice vond het verrukkelijk.

‘Wat een heerlijk vergezicht van hier,’ juichte Alice. ‘Maar zie toch eens, tante, wat een prachtige lichteffecten door de speling van de zonnestralen op het groen, en wat een rijkdom en verscheidenheid van bloemen, en al die kleurschakeeringen van hoogrood tot het zuiverste blank. En die vijver ginds, hoe diepblauw is het water, afgezet door een zoom van madeliefjes. 't Is hier letterlijk een lusthof, meneer de baron.’

‘Nu, je moet er straks maar eens goed in ronddolen,’ merkte Van Dijl lachend op.

‘Lach u maar, koud, ongevoelig, prozaïsch mensch, die u bent.’

Een oogenblik later zat het viertal in den grooten salon bijeen, geheel gemeubileerd in *style Loins XV*. Van Dijl strekte zich behaaglijk in een leuningstoel uit, terwijl mevrouw Zeeman en Alice op een sofa hadden plaats genomen. Middelerwijl had de baron last gegeven, het dejeuner op het terras klaar te zetten. ‘U zal wel een beetje door de vingers willen zien,’ zei hij, ‘want ik ben vrijgezel en stel op culinair gebied geen hooge eischen. Ik heb niets dan een oude keukenmeid en een huisknecht, maar zij zullen hun beste beentje wel vooruitzetten, nu ik zoo aangename gasten heb.’

‘O dat komt er anders niet op aan,’ antwoordde Alice, ‘er is hier toch al genoeg te genieten. Het overige is maar bijzaak.’

‘Ik geloof dat mijnheer en mevrouw er zoo niet over denken,’ hernam de baron, ‘en ze hebben gelijk, want een leege maag maakt ons in den regel weinig gestemd om onstoffelijke dingen te genieten.’

‘Dat zeg ik ook,’ voegde de practischnuchtere Van Dijl er bij, ‘van groen en bloemen, hoe mooi ook, kan je niet leven. Ik houd meer van een hartig stukje.’

Spoedig zou hij van dit laatste kunnen doen blijken, want de huisknecht kwam meedeelen, dat het dejeuner gediend was. Men begaf zich naar het terras, waar Alice met veel gratie de taak van schenkster op zich nam.

‘'t Is hier toch een heel ander gezicht,’ merkte mevrouw Zeeman op, ‘dan die dorre Veluwe, waar we gister zijn doorgereisd. 't Leek wel een woestenij, zoo onvruchtbaar en dor zag alles daar uit.’

‘We waren letterlijk grijs van het stof, fijn, doordringend stof, dat overal doorkruipt,’ voegde Alice er bij.

‘En wat een ontzaglijke uitgestrektheid,’ zei Van Dijl. ‘'t Is de eerste maal van mijn leven, dat ik die route maak, en ik dacht, dat er nooit een eind aan zou komen.’

‘Niet waar, had ik geen gelijk,’ vroeg de baron met een fijn glimlachje, ‘toen ik u zei, dat het zonde is, dat zulk een oppervlakte improductief blijft? Mijnheer, ze willen de Zuiderzee droogmaken, en ik vind het een mooi, een grootsch denkbeeld, er zoodoende een heele provincie bij te winnen. Maar welk een ontzaglijk risico!’

Van al wat naar risico zweemde, had de heer Van Dijl een innigen afkeer, en daar de baron, die van al die kwesties grondige studie scheen gemaakt te hebben, aan de droogmaking der Zuiderzee een groot risico verbonden achtte, kon dat denkbeeld bij hem op geen sympathie meer hopen.

‘Ja, meneer de baron, dat zegt u wel, een ontzaglijk risico.’

‘Maar heide-ontginning is secuur,’ vervolgde Van Sichtelaar. ‘Men kiest de geschiktste terreinen uit en neemt niet meer hooi op zijn vork dan men dragen kan. Zooals ik u zei, heb ik hiervan nogal studie gemaakt...’

‘Dat is waar ook,’ viel Van Dijl hem in de rede, ‘u heeft daar immers een brochure over onder handen. Is ze al af?’

‘Bijna, ik leg er de laatste hand aan. Maar u kan niet gelooven, hoeveel moeite het mij kost, om al het materiaal daarvoor bijeen te verzamelen. Gelukkig heb ik hierin veel dienst van mijn rentmeester. Als u zin heeft, meneer Van Dijl, kan u straks met hem kennis maken. 't Is een verstandig, practisch man van veel ervaring.’

‘Het zal mij zeer aangenaam zijn,’ betuigde Van Dijl. Een rentmeester, dacht hij bij zich zelf, maar dan moet de baron toch wel veel eigendommen hebben. En dan nog zijn aandeelen in de Belgische kolenmijnen!

‘Zooals ik u zei,’ vervolgde de baron, ‘heb ik veel dienst van mijn rentmeester. Hij kent alle grondsoorten op zijn duimpje en heeft een diploma voor landbouwkunde, een man van het vak dus. Te zamen hebben wij de Veluwe aan alle zijden geëxploreerd, en nu ben ik van plan een maatschappij op aandeelen op te richten tot heide-ontginning. Het inlegkapitaal is twee en een halve ton, waarvan ik er een voor mijn rekening neem. Na overleg met mijn rentmeester kan ik veilig zes percent garandeeren, en ik twijfel dan ook niet, of de overschietende anderhalve ton zijn in een paar weken volteekend. Mijn buurman, jonkheer Van Waesberge, dien ik er over gesproken heb, zal voor dertig duizend gulden aandeelen nemen.’

Terwijl hij dit op den onverschilligsten toon ter wereld zei, als iemand, die gewoon is met duizenden om te gaan, tikte de baron de asch van zijn Manilla.

‘Als ik er u een plezier mee kan doen,’ zei Van Dijl, ‘wil ik ook met genoegen eenige aandeelen nemen. Het is mij natuurlijk onverschillig, hoe ik mijn geld beleg, en als u zes percent durft garandeeren...’

‘Gerust,’ zei de baron, ‘ik begrijp maar niet, dat er niet meer energie in ons volk zit. De grond houdt schatten verborgen en geeft met woeker terug wat men er aan ten koste legt.’

‘Als het niet te vrij van mij is,’ mengde mevrouw Zeeman zich nu in het gesprek, ‘zou ik u wel willen verzoeken, meneer de baron, mij ook ettelijke aandeelen te geven. Ik heb u reeds vroeger gezegd, dat ik met uw denkbeeld zeer sympathiseer. Vooral in den tegenwoordigen tijd van werkeloosheid verdient het alle toejuiching.’

‘Mevrouw, ik stel uw medewerking op hoogen prijs. Maar permitteer me, ik geloof dat daar mijn rentmeester aankomt. Heeft u er iets tegen, dat hij ons een oogenblik gezelschap houdt?’

‘Integendeel, het zal mij aangenaam zijn, met hem kennis te maken,’ antwoordde Van Dijl.

Al had Alice al dien tijd geen woord gezegd, toch had ze scherp toegeluisterd. Zij voor zich zou wel liever rondgedoold hebben door het omliggende bosch, maar ze was scherpzinnig genoeg om te begrijpen, dat wat tusschen den baron en haar vader en tante verhandeld was, haar niet onverschillig mocht zijn. Al was haar naam niet genoemd, toch was het zeker, dat de gedachte aan haar belang daarbij een hoofdrol speelde. Indien haar vader en tante aandeelen namen in de op te richten maatschappij, dan was het natuurlijk om intrest te krijgen van hun geld, maar even zeker was het, dat zij daardoor den baron aan zich wilden binden.

'Mag ik u voorstellen mijn rentmeester, den heer Witkamp? Mijn vriend, de heer Van Dijl uit Amsterdam - de vriend zette zijn borst vooruit - zijn schoonzuster, mevrouw Zeeman, en zijn dochter, juffrouw Alice.' Aldus stelde de baron het viertal aan elkaar voor.

Na de onvermijdelijke inleiding over het heerlijke weer bracht Van Dijl, die begeerig was den man van het vak daarover te hooren, het gesprek weer op de heide-ontginning.

'Juist voor u kwam zette de baron ons zijn plan betreffende het oprichten van een maatschappij tot heide-ontginning uiteen, waarin u, naar ik hoor, een zoo werkzaam aandeel neemt.'

'Te veel eer,' antwoordde met een afwerend gebaar de rentmeester, een klein, gezet mannetje, met reeds grijzende haren en schrandere oogjes. 'Ik ben in deze streek geboren, van jongsaf heb ik in de Veluwe gezworven en honderdmaal heb ik mij verwonderd en geërgerd, ja geërgerd mijnheer, dat de kortzichtigheid der menschen daar duizenden hectaren braak liet liggen, die de moeite en kosten van ontginning meer dan dubbel zouden loonen. Eindelijk heb ik in mijnheer den baron iemand gevonden, die het groote belang uit economisch en financieel oogpunt begreep, dat aan de vruchtbaarmaking van zoo'n ontzaglijke uitgestrektheid verbonden is. Men klaagt over overbevolking, mijnheer, maar waarom dan tegen die kwaal niet het middel aangewend, dat voor de hand ligt? Minstens honderdduizend menschen zou de Veluwe meer kunnen voeden, indien ze in vruchtbaar land was herschapen. Dit heeft de baron ingezien, en ik ben er hem dankbaar voor.'

'Kom, kom, meneer Witkamp, je overdrijft,' zei de baron lachend.

'Neen, dat doet hij niet,' haastte Van Dijl zich te zeggen, door het enthousiasme van den rentmeester aangestoken. ''t Is een grootsch idee. Honderdduizend menschen meer op de Veluwe!'

'In Amsterdam hoort u zoo niet, wat hier in dezen uithoek zoo al voorvalt, wij zitten daarvoor te ver achteraf. Maar in de heele omgeving wekt het streven van den baron niets dan sympathie, en was hij daarvoor niet te jong, dan zou hem reeds lang een zetel in de Staten zijn aangeboden.'

Deze woorden brachten Van Dijl een nieuw perspectief voor den geest. De baron zou lid der Provinciale Staten worden, dat was aan geen twijfel onderhevig, wellicht eenmaal der Tweede Kamer. Voor zoo'n energiek en intelligent man stonden alle posten open. En dan zoo iemand als schoonzoon te hebben, was een lotje uit de loterij, een buitenkansje, waaraan hij vroeger in zijn stoutste droomen nooit had durven denken.

'Ik heb u al meer gezegd, mijn waarde heer Witkamp,' antwoordde de baron bescheiden, 'dat mijn eerzucht zoo ver niet gaat. Een politieke rol te spelen lacht mij niet toe. Mij dunkt dat het schooner en verdienstelijker is, werkzaam te zijn aan de welvaart des lands.'

'Zeker, zeker,' viel Van Dijl hem in de rede, 'maar het een kan met het ander samengaan, en juist als politiek persoon zal u in staat zijn, door uw invloed die welvaart nog meer te bevorderen.'

'Het frappeert mij,' merkte de rentmeester op, 'hoe juist u mijn gevoelen weergeeft. Ik zelf heb dit den baron dikwijls voorgehouden.'

‘Mijne heeren,’ zei Van Sichtelaar, van zijn stoel opstaand, ‘ik vrees dat wij op deze manier uit het oog zullen verliezen, waarvoor de dames eigenlijk zijn overgekomen. Ik stel daarom een wandeling door het bosch voor.’

‘De baron heeft volkomen gelijk,’ antwoordde Witkamp, ‘en ik vraag wel excuus voor mijn onbescheidenheid. Veroorloof mij nu, afscheid van u te nemen.’

‘Kom, blijf nog wat,’ zei Van Dijl fideel. ‘Ik ben zoo zelden in de gelegenheid, met iemand te spreken, die van landbouwkwesties en wat daarmee samenhangt zoo goed op de hoogte is.’

‘Te veel eer, mijnheer,’ mompelde de rentmeester, ‘waarlijk u is al te beleefd.’

De dames waren intusschen ook opgestaan.

‘Als gastheer komt mij het voorrecht toe,’ zei de baron, ‘en ik ben haar wel eenige schadeloosstelling schuldig, de dames tot cicerone te strekken. Mijn rentmeester zal wel zoo goed willen zijn, dezelfde taak ten opzichte van mijnheer Van Dijl te vervullen.’

Van Dijl vond deze schikking heel goed, de baron zou nu met zijn schoonzuster en Alice alleen zijn, en een jongmensch is altijd vrijer, zoo dacht hij, als er geen vader bij is.

De baron ging met de beide dames voorop, de twee heeren volgden op korten afstand. Maar Alice had zooveel te kijken en zooveel te vragen, dat de volgorde spoedig was omgekeerd en de heeren het eerst waren.

‘Wat een prachtige bloemen hebt u toch, meneer de baron,’ zei Alice, voor een bed vergeet-mij-nietjes blijvende stilstaan. De baron plukte er een af. ‘Mag ik u dit zinnebeeldige bloempje aanbieden,’ vroeg hij, ‘en hopen, dat u nog eens, als u te Amsterdam terug is, aan mij zal denken?’

Alice nam blozend het bloempje aan, terwijl mevrouw Zeeman voor haar antwoordde:

‘Deze aangename dag zal ons niet licht uit het geheugen gaan, meneer de baron, en evenmin zullen wij den gastheer vergeten.’

Kort daarop kwamen zij voor een dubbel voetpad, dat hoog opgeschoten kreupelhout omsloot. ‘Deze beide paden komen zeker op hetzelfde punt uit?’ vroeg Alice.

Na een bevestigend antwoord van den baron vervolgde zij: ‘Weet u wat, dan sla ik dit voetpad in, dan zal ik papa eens verrassen, die daar zoo druk met uw rentmeester loopt te philosopheeren.’

Licht en vlug als een vlinder huppelde zij weg.

‘Als het niet te onbescheiden was, mevrouw,’ zei de baron, die Alice had nageoogd, tot een kromming haar aan zijn oog onttrok, ‘zou ik u een vraag willen stellen, die voor mijn later leven beslissend kan zijn.’

‘Mijnheer de baron!’ riep mevrouw Zeeman, die moeite had haar blijdschap te bedwingen, verbaasd uit. Zou hij het beslissende woord nu reeds spreken?

‘Mevrouw, uw nichtje heeft een diepen indruk op mij gemaakt. Haar bevalligheid, haar gratie, haar heele verschijning heeft mij geboeid. Zou u mij eenige hoop kunnen geven, dat ik haar niet geheel onverschillig ben?’

De baron was blijven staan, toen hij deze woorden uitsprak. In spanning wachtte hij op het antwoord.

‘Meneer de baron, uw vraag heeft mij verrast,’ gaf mevrouw Zeeman ten antwoord. ‘Maar u begrijpt, dat een jong meisje ook niet tegen een tante zegt, wat er in haar hart omgaat. Ik meen evenwel te mogen veronderstellen, dat zij niet ongevoelig is gebleven voor uw persoon.’

(*Wordt vervolgd.*)

Het Bisschoppelijk Museum te Haarlem, door J.J. Graaf, Deken en Pastoor. (*Vervolg.*)

Eene uitvoerige beschrijving van de voorwerpen, althans van de voornaamste, te geven ligt niet in mijn plan. Liever wil ik met eenige voorbeelden aantoonen, hoe het bisschoppelijk museum aan zijne drievoudige bestemming, zoo even aangegeven, tracht te beantwoorden.

De kunstenaar dan behoeft modellen; het belangstellend publiek verlangt onderricht. Als modellen komen in aanmerking vele *beelden* en *beeldengroepen*, in alle verscheidenheid van trant en stijl, en van kunstvaardigheid, - *schilderstukken*, waaronder verscheidene middeleeuwsche, - *geschreven boeken* vooral liturgische, smaakvol met miniaturen, letteren randversieringen opgeluisterd, - edel en ander *metaalwerk* gesmeed, gedreven of gegoten, - *borduur*- *of stikwerk* en *zijden stoflen* van liturgische gewaden, - *bo kbanden* van allerlei trant en manier. Een zeker aantal der beeldwerken is in gips afgegoten van de oorspronkelijke stukken. Ongemeen is de kostbare verzameling[1)] van platen in kleurendruk der Engelsche *Arundel-Society*, die de nauwkeurigste afbeeldingen uitgeeft van de beroemdste schilderwerken van meesters der middeleeuwen en der renaissance, meest van Italië. De verzameling bevat op dit oogenblik reeds 185 platen, en mag terecht eenig genoemd worden. Zij is toch, voor zooveel mij bekend, in geene der openbare verzamelingen hier te lande aanwezig. Het bisschoppelijk museum maakt met een onzer eerste katholieke bouwmeesters de twee eenige inteekenaars uit, gelijk de jongst verschenen ‘List of members’ uitwijst.

Wat schilderstukken aangaat, zij hier vermeld, dat sommige kenmerken dragen van den trant der meesters: Hugo van der Goes (omstr. 1480), *a*). (Zie plaat bl. 84.) Cornelis Engelbrechtsen (1463-1533) of Lucas van Leiden (1494-1533), *b*). Maarten van Heemskerck (1498-1574), *c*). Joachim Patinier (omstr. 1500 24) of Simon Bening (omstr 1550), *d*). Jan Gossaert († 1532), *e*). Machtelt toe Boecop (omstr. 1545-75) *f*). Antonie van Blockland (1532-83), *g*). Ernst Maeler (omstr. 1550), *h*). Hendrik Terbruggen (1588-1629) i). Joachim Beuckelaer (1530-1610), *j*). Carel van Mander (1548-1606) *k*). School van Rubens en Van Dijck *l*). Paulus Moreelse (1571-1638), *m*, en Dirk van Delen (geb. omstr. 1635), *n*). - Andere zijn oorspronkelijk en echt van Pieter Saenredam (A° 1635) 1), Maria de Grebber (A° 1631) 2), Gerrit de Wett (omstr. 1600-50) 3), Frans Hals(A° 1650) 4), Pieter de Grebber (omstr. 1650) 5), Gerrit Claesz. Bleker (A° 1625) 6), Thomas de Keyzer (1597-1679) 7), Gerbrand van den Eeckhout (1631-74) 8), Rombout van Troyen († 1650) 9), Caesar van Everdingen (1606-79) 10), Jacob de Wit (1695-1754) 11), Jan de Bray († 1697) 12),

1) Gids. No. 59 en No. 533.
Gids a). 93a, - *b*). 93b, - c), - 379, - *d*). 182, - *e*). 172, *f*). 239, - *g*). 241, - *h*). 242aa, - *i*). 267, - *j*). 326aa, - *k*). 383, - *l*). 535a, - *m*). 271a, - *n*). 273a.
Gids 1). 281, - 2). 280, - 3). 368, - 4). 369a,- 5). 500, 6). 490, - 7). 530. - 8). 531, - 9)- 532, - 10) 537, - 11) nog niet in den Gids vermeld. 12). 539, - 13), 584, - 14). 581 en 583, - 15) nog niet in den Gids vermeld.

Adriaan de Lelie (1755-1820) 13), J.P. van-Horstok (A^{o} 1795) 14) en Antonie van IJsendyck (A^{o} 1840) 15).

Het spreekt echter van zelf, dat het bisschoppelijk museum er niet op aangelegd is, om door het aanwerven van kapitale stukken der groote schilderscholen naar volledigheid te streven. Uit den aard der zaak nochtans blijven, om de studiën waaraan onze kerkelijke kunst het meest behoefte heeft, de stukken van de meesters der middeleeuwen voor zich eene voorkeur vragen.

Maar ook ons katholiek publiek verlangt onderricht; het wil leeren kennen, wat de verschillende stijlen eigenaardigs hebben, wat daarin voortreffelijk of ook minder volmaakt is; het heeft behoefte aan zuivering van smaak en aan vorming van oordeel over kunstwerken. Zoo kan het bijv. aan de *beelden* beschouwen, wat verschil van behandeling er opste merken valt tusschen beeldwerk van vroegere en dat van latere eeuwen. De bezoekers kunnen leeren, dat de middeleeuwsche beelden meestal, als onderdeden van de architectuur, ook den invloed daarvan op houding, beweging en gewaadplooiing ondergaan hebben, en dat ook menigmaal, wegens afstand of hooge standplaa's, sommige deelen van het beeld in grootte overdieven werden. Zoo leert men, niet alles wat minder behagelijk voorkomt aanstonds aan onbekwaamheid van den beeldhouwer te wijten; dikwijls toch waarschuwen de kunstvaardigheid en de vaste hand, waarmee blijkbaar de beitel gehanteerd is, dat men hier niet met een stumperig werkman te doen heeft[2)]. - Aan *schilderijen* kan de bezoeker de bevinding maken, dat menig maal bij oude stukken de minder volmaakte vorm vergoeding vindt in den argeloozen eenvoud, in de natuurlijkheid en innigheid die uit de voorstelling spreken, terwijl latere meesterwerken ons somwijlen den indruk geven alsof de handelende personen het er op aanleggen om onzen bijval te verdienen. Er wordt een verschil voelbaar zooals er een bestaat tusschen de argelooze en natuurlijke lieftalligheid van het kind, en de zich meer bewuste bevalligheid van den volwassen leeftijd.

2) De plaat op bl. 81 vertoent de beelden van gothieken stijl uit de Beeldenkamer.

Zeer leerzaam is ook de verzameling *versierde handschriften*[1], welke door de toevoeging van enkele kostbare plaatwerken, gelegenheid geeft om alle stijlen en manieren, van de Angelsaksische af tot aan die der renaissance, te beschouwen en te bestudeeren, en de keurigste tafereeltjes der miniatuurschildering te bewonderen. Dan leert men zien, met wat fijn gevoel en smaak de versiering der letters placht te geschieden, eene versiering die zoo natuurlijk uit de letters zelve voortgroeit, zich volkomen daarnaar voegt, en daarmee in het innigste verband blijft. Daar ziet men, hoe de kunst speelt met eene losheid en eenen rijkdom van vinding, dat het, om met Tater Weisz te spreken, een lust is het te bestudeeren. Men aanschouwt bijna in elk boek eene eigene manier; maar men ziet die tevens gelijkmatig volgehouden heel het handschrift door. Men bemerkt en bewondert, met wat vaste hand die middeleeuwsche schriftversierders werkten in lijnen en in letters. Laat mij dit hier zoo met opzet mogen schrijven, omdat er onlangs, bij de aankondi ging van zeker graveerwerk in allen ernst gezegd werd, dat 'de plaat geteekend' was 'met die gewilde onvastheid van lijn en letter welke, in navolging der middeleeuwsche prentversiering, thans époque maakt in de kunst.' Waarlijk, een verrassend bericht! Zeker, daar is in dat middeleeuwsche werk niets van die doode en doodende eenvormigheid en regelmaat, die onze eeuw van passer en liniaal aan haar zet- en drukwerk pleegt te geven; daar blijven leven en speling en vrijheid, die een poëtisch waas verbreiden over dat werk van de vrije hand. Maar 'gewilde onvastheid'? Hm, hm. Schoone uitvlucht zou men zeggen van onze tegenwoordige kunst, die zich liefst wat minder moeite schijnt te willen geven voor het bijwerk, en die, uit heilige vreeze voor geliktheid en gemanierdheid, 'gewild onvast' werkt. Maar moet er dan, om deze gebreken te mijden, noodzakelijk in een ander uiterste vervallen worden? Mij dunkt, dat onze groote graveurs van de zeventiende eeuw wel anders leeren. Of zou soms. zoo is mij al de oneerbiedige gedachte ingevallen, die 'gewilde onvastheid' in verband staan met eene andere époque-makerij in de hedendaagsche schilderkunst, bij welke alle lijnen der teekening schuilgaan in nevelen?[1]

1) G i d s , No. 108-44.

1) Ik de k hier ook al aan zekere 'gewilde slordigheid', welke thans zeer 'chique' schijnt te staan, en die ons briefjes en briefomslagen bezorgt, waarvan de randen machinaal uitgerafeld zijn tot 'oud Hollandsch geschept papier.'

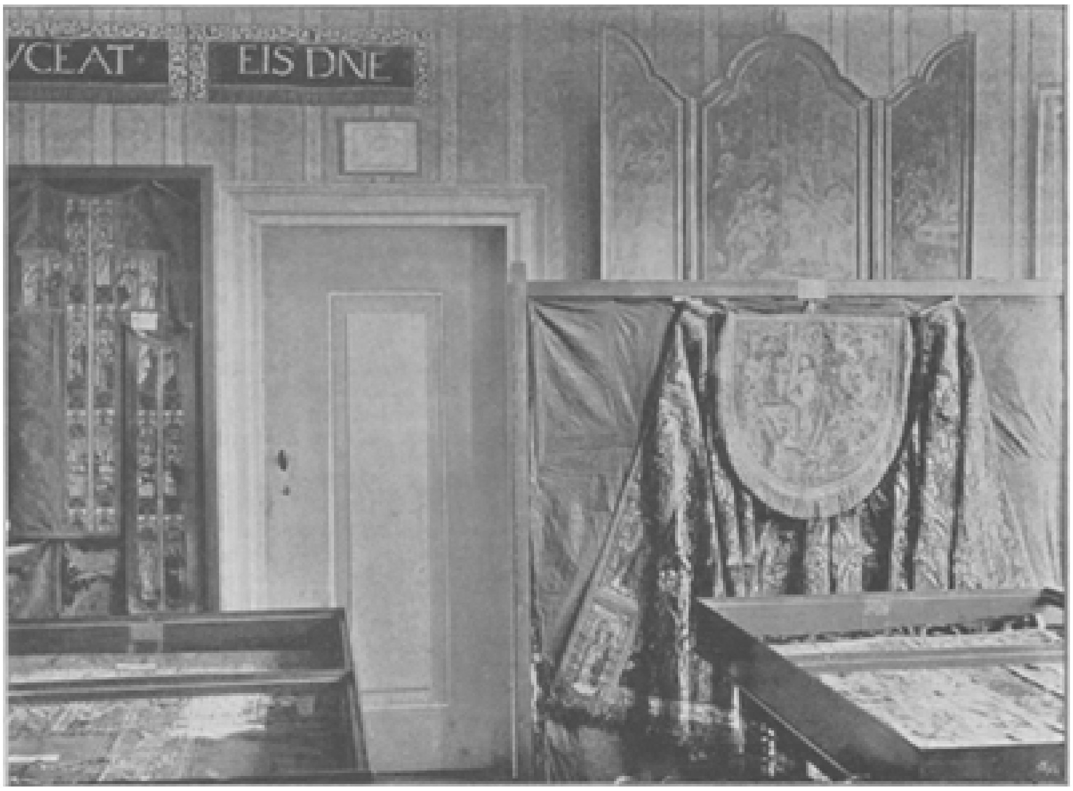

BISSCHOPPELIJK MUSEUM TE HAARLEM. PARAMENTENKAMER

BEGRAFENIS DES HEEREN, vermoedelijk door of naar HUGO VAN DER GOES (omstr. 1480).

Als proeven van *schrift uit verschillende eeuwen* geeft eene kleine verzameling[2)] een leerzaam overzicht. Hetzelfde doen verschillende bladen en strooken van *notenschrift* uit de voorgaande eeuwen, hetwelk naar tijdsorde gerangschikt is, van 600-1600.[3)]

2) Gids No. 265 a - n.
3) Gids No. 243-54.

Om van metaalwerk te spreken, vermeld ik eene zeer belangrijke collectie van *zilverwerk*, dat in de voorgaande eeuw opgegraven is in de St.-Jacobskerk te 's-Gravenhage. en hetwelk, vervaardigd omstr. 1500-50, kostbare modellen verschaft voor kronen, medaillons, rozenkransen, ampullen enz. De vier miskannetjes bijzonderlijk zijn al meermalen besproken geworden.[1)]

Ook kan aan een merkelijk getal *rozenkransen*[2)] bestudeerd worden, met wat sierlijkheid en smaak men in voorgaande eeuwen deze voorwerpen van devotie wist te behandelen; desgelijks onder de afdeeling boekbanden[3)], hoe rijk men met zilver de gebedenboeken wist op te luisteren, die ook soms met zilveren kettingen aan den arm gedragen werden.

Veel onderricht is er te bekomen uit de verzameling van *geborduurde kerkgewaden*. Van de hoogste kunststukken af des Bourgondischen tijdvaks van de 15de eeuw (zie plaat hierboven) tot aan de laatste proeven of pogingen dezer eeuw, zijn er voorwerpen te beschouwen. Daaronder is belangrijk voor de geschiedenis der kunst een kasuifel[4)], dat na de Hervorming vervaardigd is, en waarschijnlijk ook te Haarlem, wijl de voorstellingen gemaakt zijn naar de bekende prenten, door Hendrik Goltzius in 1593-94 gegraveerd. Toch vertoont het nog eene volmaaktheid van uitvoering, welke die der middeleeuwen niet onwaardig is. Weldra toch gingen van dit kunstvak de vroegere luister en volmaaktheid te loor. Men ziet dat aan de opvolgende stukken van de 17de eeuw[5)]. Gewis zijn er ook van deze te Haarlem vervaardigd, wijl men in de voorstellingen duidelijk de manier herkent der Haarlemsche schilders De Grebber en De Bray. Maar het stikwerk wordt al grover; weldra borduurt men alleen de lijnen der teekening, en komt het penseel kleuren en schaduwen aanvullen[6)]. Later weer bepaalt men zich louter tot bloemwerk, eerst plat en buigzaam[7)], later in bas-relief, toch altijd nog met zijde en gouddraad[8)], totdat eindelijk stukjes gekleurde zijde worden opgelegd, en er gansche druiventrossen, granaatappels en perziken op het kasuifel te grijpen liggen[9)]. Nog weer later wordt er geborduurd met de kleine gekleurde kraaltjes[10)], welke, aan de ouderen onder ons. nog van moeders of grootmoeders zilveren 'knipjes' of geldbeursjes bekend zijn.

Welk verloop smaak en mode hebben gehad

1) Het Gi deboek I bl. 81. - Symmetrie of Bevallige proportiën door Dr. H.C.A.L. Fock, Utrecht 1875, bl. 36.
2) Gids No. 328-30 c en 554.
3) G i d s , No. 299-300 b.
4) G i d s , No. 310.
5) G i d s , No. 311-315.
6) G i d s , No. 314, 315, 564.
7) G i d s . No. 565, 565b.
8) Ibid. No. 566.
9) G i d s N. 567.
10) G i d s N. 564.

KARDINAAL RICHELIEU VOOR LA ROCHELLE, NAAR DE SCHILDERIJ VAN A.A. LESREL.

in de stoffen zelve der kerkelijke gewaden, leert de verzameling van *fluweelen en zijden weefsels*[1] die, naar tijdsorde gerangschikt, te beschouwen zijn.

De *kantenverzameling* leert, dat er tweederlei maaksel te onderscheiden is: borduursel namelijk en weefsel. De eerste soort werd met de naald geborduurd: in de eerste tijden op linnen, met gedeeltelijk uitgetrokken draden ('lacis brodé'), later op een van te voren geknoopt netwerk ('filet brodé') terwijl in den bloeitijd de 'fond' of 'reseau' tegelijkertijd vervaardigd werd. De naald alzoo borduurde, en vandaar de namen: *Dentelles à l'aiguille*, *Point d'aiguille, Needlepoint*. *Needlework*; in het Nederlandsch zou men kunnen zeggen: *Naaldwerk*. - Voor de andere soort werd een kussen aangewend, waarop het patroon bevestigd werd, terwijl er op de kruispunten van het patroon spelden werden gestoken. Het noodige getal draden, om klosjes ('fuseaux') gewonden, werd nu om en tusschen de spelden dooreengeweven. Vandaar de namen: *Dentelles aux fuseaux*. *Pillow-lace, Speldenwerk*[2]. Van de beide soorten zijn er overvloedig stalen voorhanden in allen trant[3]. Vandaar dat er ook voor het vrouwelijk handwerk in het algemeen veel uit deze verzameling te leeren valt. In de volgende aflevering zal de plaat een gezicht geven op het tentoongestelde kantwerk.

Als *Studieboeken* over oudheid en kunst vindt de bezoeker verscheidene degelijke werken, die door wijlen den kunstlievenden pastoor van Fijenoord, L.P.A. Gompertz, geschonken zijn. Noemen wij hier slechts: Le moyen-âge et la renaissance van Paul de la Croix. Paris 1848-51 - Les arts somptuaires. Hist. du costume et de l'ameublement door Hangard-Mangé. - Histoire des arts industriels au moyen-âge et à l'époque de la renaissance par Jules Labarte, Paris 1864-66. - Welby Pugin's Glossary of ecclesiastical ornament and costume. London 1868. - Bock's Geschichte der liturgischen Gewänder 1859; en Rheinlands Baudenkmale des Mittelalters van denzelfde. - Les Evangiles des dimanches et fêtes van Delaunay, met een groot aantal chromolithographieën naar middeleeuwsche miniaturen. Niet minder kostbaar is L'imitation de J. Chr. van Gruel et Engelmann, met miniaturen versierd naar de beroemdste schilderingen van de 13e, 14e, 15e en 16e eeuwen.

Nog eene verzameling eindelijk is bepaaldelijk voor onze vaderlandsch-kerkelijke bouwkunst van bijzonder belang. Zij is getiteld: *Onze Bouwmeesters*, en bevat tal van afbeeldingen onzer vaderlandsche katholieke kerken, scholen en gestichten. De oudste zijn ontleend aan plaatsbeschrijvende werken, zooals er in de voorgaande eeuw vele verschenen zijn; doch verder zijn het vooral de in onzen tijd gebouwde kerken en gestichten, waarvan de afbeeldingen, doorgaans met de bouwkundige plannen er bij, ter bezichtiging liggen. Velen onzer kerkelijke bouwmeesters hebben de beleefdheid, de teekeningen en plannen hunner werken aan het museum te schenken. Wie alzoo met bouwlustige plannen omgaat kan, alvorens kerken of gestichten in loco te gaan zien, eerst in het museum verschillende plannen op zijn gemak vergelijken en bestudeeren.

Zooveel moge genoeg zijn om aan te toonen dat het bisschoppelijk museum voorbeeld en leering biedt naar den eisch. Maar een tweede doel der oprichting is bewaring van hetgeen anders tot schade voor kunst of geschiedenis verloren mocht gaan. En zoo heeft dan al menig voorwerp bewaring gevonden, hetwelk slechts goed was om in bergkamers of op zolders jaarlijks bij den schoonmaak voor den dag te

1) Gids N. 355, van 1-60.
2) Speldenwerken was hier in de 17de eeuw de algemeene naam voor kantmaken.
3) Gids bl. 87 N. 405-485 b.

worden gebaald, om dan weer op de oude plaats hersteld te worden, totdat het eindelijk, geheel en al vervallen, slechts kon worden opgeruimd. Nu is er menig stuk beeldwerk voor den brandstapel behoed, menig kerkelijk parament, voorhangsel, zijden stof, weef- of borduur- of handwerk voor de mot bewaard. En menigmaal werd eene vondst gedaan, die merkwaardig was. Een pastoorsportret op doek, van de hand van Frans Hals,[1] werd eenmaal door mij aangetroffen, jammerlijk uit de lijst geraakt, gekreukt en gebarsten. Om het werk van den beroemden meester, voor zoo ver nog aanwezig, onaangeroerd te laten, is het doek weder opgespannen en zoo veel noodig gereinigd geworden, maar is er van eene eigenlijke restauratie afgezien. Ook geraakten er verscheidene overblijfselen van kerkelijke zaken uit de middeleeuwen in handen van gewone burgerlui, en werden dan van geslacht op geslacht overgedragen, om vaak tot speelgoed voor de kleinen vernederd te worden, gelijk eenmaal een keurig, perkamenten getijdenboekje, dat thans een waardige plaats gevonden heeft in de verzameling. Zoo is ook meer dan een gegraveerd portret onzer oude geestelijkheid aan het museum gekomen uit gezinnen alwaar het vroeger den wand sierde van het huisvertrek, maar bij volgende geslachten, zooals het gaat, als ouderwetsch verschoven geraakte: een welkome bijdrage voor de portrettenverzameling.

Eens kwam te Haarlem in een burgerhuis, dat op het terrein van het voormalige Carmelieterklooster staat, bij vertimmering eene balkversiering (balksleutel) te voorschijn, die den Evangelist S. Matthaeus voorstelt.[2] Daardoor werd men opmerkzaam, dat er ook nog een groot stuk zandsteen (gedeelte van een gothiek raamharnas of kozijn) aanwezig was, vroeger opgegraven.[3] En toen kwam de buurman ook nog met middeleeuwsch aardewerk aandragen, dat eenmaal op zijnen grond gevonden was.[4] Een ander voorbeeld. Het was nog maar alleen uit de archieven bekend, dat de pastoor van het Haarlemsche Beggijnhofin 1695 een zeker huis ‘Rodenburch’ genaamd, in de St.-Janstraat tot pastorie verkregen had. Die naam was echter reeds geheel en al vergeten, toen uit een hoek van den tuin der voormalige pastorie een steen[5] te voorschijn kwam, waarop een roodgeverfde burcht stond gebeeldhouwd: de gevelsteen van het oude pastoorshuis.

Vooral in *kerkelijke kleeding* hebben de kleederkasten onzer sacristijen en bergkamers veel geleverd, wat, hoezeer ook vaal en versleten en voor den dienst niet langer geschikt, toch nog in voldoenden staat was om model te zijn voor nieuw maaksel en een denkbeeld te geven van den vroegeren luister der kerkelijke paramenten. Een zestal kasuifels[6] der 15de, een kasuifel[7] en een geheel stel[8] der 16de, een zestal[9] der 17de, en een tweetal[10] der 18de eeuwen kunnen daartoe dienen; voorts nog vier koorkappen van de 15^{e}, 16^{e}, 17^{e}, en 18^{e} eeuwen,[11] en een achttal

1) Gids N. 369a.
2) Gids N. 78.
3) Gids N. 80a.
4) Gids N. 168a.
5) Gids N. 188.
6) Gids N. 83, 85, 88, 88a, 88b, 89.
7) Gids N. 260.
8) Gids N. 310,
9) Gids N. 312-15, 505, 509 en 515.
10) Gids N. 565, 567.
11) Gids N. 91, 310, 311, 564. De prachtige koorkap No. 91 gemerkt is te beschouwen op de plaat op bl. 84.

altaarvoorzetsels.[12] Aan weefsels[13] bezit de verzameling tachtig stuks monsters of patronen. De *kanten-verzameling* is 442 stuks groot en werd met de galons en franjes mede, voor handelswaarde op f 3000 geschat. - Het is den lezers bekend, dat de Haarlemsche pastoor Boudewijn Cats van 1662-63 als Vicaris-apostoliek de missie bestuurd heeft. Zijne kleedingstukken[14], een dubbel stel van toga, manteletta en mozetta zijn bewaard gebleven, en konden dus, gelijk een viertal stoeltjes[15], door zijn wapen onderscheiden, wel geen betere bewaring vinden dan in het bisschoppelijk museum. - Wie er van de lezers reeds 'Abraham gezien' hebben, zagen in hunne jonge jaren als kerkelijke biret nog 'de hooge preekmuts' gebruiken; maar zij is voor het tegenwoordige geslacht reeds eene 'antiquiteit' en verdient daarom in een exemplaar bewaard te blijven. - Dat in onze huiskerken ook het altaargeraad een huiselijk en gemeenzaam aanzien verkreeg was natuurlijk; maar een aardig voorbeeld daarvan zijn de drie kandelaren[16] van Delftsch aardewerk, die hun broos bestaan tot heden toe gerekt hebben.[1]. Over het algemeen worden er op oud porcelein, wijl katholieke zaken zich in de 17e en 18e eeuwen te veel moesten schuilhouden, weinig Roomsche voorstellingen aangetroffen; maar dit heeft niet belet, dat er uit een zevental tafelborden, die de katholieke Sacramenten te zien gaven, nog twee blijven getuigen: 'Het Furmsel 2,' en 'Het Huwelijk 7'. - Dat er bij onze handelsbetrekkingen met Japan in de 17e eeuw, ook wel katholieke religieuze voorwerpen derwaarts zijn uitgevoerd, werd eenmaal als zeer waarschijnlijk aan het licht gebracht door een zeker, slechts weinig kostbaar, voorwerp van het Museum. Toen namelijk in het jaar 1876 Mgr. Petitjean, vicaris apostoliek van Japan, te Haarlem was, vertoonde hij photographieën, die genomen waren naar twee koperen gegoten plaatjes: Ecce Homo en O.L. Vrouw voorstellend. Deze plaatjes waren door Z.D.H. nog bij de heidenen aangetroffen, als overblijfselen van den bloei van het katholiek geloof omstreeks 1600. Maar zie, van het Ecce-Homo-plaatje was er een oorspronkelijk exemplaar in het museum aanwezig, tot niet geringe verwondering van den bisschop; die echter al aanstonds bedacht was op de reeds aangeduide verklaring. Het plaatje was van Leiden, uit een burgergezin, aan het museum gekomen. Mogelijk bestaan er nog meer van in ons land.

Wat eindelijk bewaring aangaat van buiten gebruik gestelde, en toch kunstvolle kerkelijke zaken, is het bisschoppelijk museum op bijzondere wijze de plaats voor de *oude altaarstukken*. Daar zijn er zeer karakteristieke uit de verschillende laatste eeuwen, zooals: een Begrafenis des Heeren (van omstr. 1480)[2], De Driekoningen (omstr. 1525)[3], Triptiek (omstr. 1550)[4], Calvarieberg (omstr. 1550)[5], Triptiek (omstr. 1575)[6], Kruisafneming (omstr. 1575)[7], Bespotting van Christus (omstr. 1630)[8],

12) G i d s N. 279, 302, 499, 517, 538, 543, 572, 586.
13) G i d s N. 355.
14) G i d s , N. 366.
15) G i d s , N. 486 en 504.
16) G i d s , N. 545.
1) In de volgende aflevering zal de plaat van deze kandelaren eene afbeelding geven.
2) G i d s , No. 93a. Zie plaat bl. 84 Het stuk komt in verschillende oude kopieën voor. Hat 'Zeitschrift für Christl. Kunst' 1892 bl. 136 zegt dat de beste en oudste daarvan in het Museum van Napels te vinden is, en schrijft het orgineel aan Hugo van der Goes toe.
3) No. 936.
4) No. 931.
5) No. 234.
6) No. 208.
7) No. 266.
8) No. 267.

Pinksterdag (omstr. 1630), Mater Dolorosa (omstr. 1650), Verrijzenis v. Chr. (A^o 1750) en O.L.V. Boodschap (omstr. 1750),[9] Geboorte van Christus (A^o 1840).

Zoo brengt dan het museum ter beschouwing wat anders mocht verborgen blijven of teloor gaan tot wezenlijke schade van oudheid en kunst.

(*Wordt vervolgd.*)

Bij de Platen.

Kardinaal Richelieu voor La Rochelle. -

Toen kardinaal Jean Armand du Plessis, hertog van Richelieu, in het jaar 1624 het roer van staat in handen nam voor den jeugdigen Lodewijk XIII, was de onderwerping der Hugenooten het eerste doel, dat hij nastreefde. Dit geschiedde niet uit onverdraagzaamheid, daar hij ten volle bereid was, aan de hervormde onderdanen des konings dezelfde burgerlijke en staatkundige vrijheid toe te staan aan als hun katholieke medeburgers. Maar hun politieke en militaire vereenigingen, waardoor ze een

9) Deze twee altaarstukken, van de hand des Amsterdamschen schilders Jacob dehWit († 1754), zijn afkomstig uit de parochiekerk van S. Willibrord binnen d.v. te Amsterdam. In eene volgende aflevering zal de afbeelding van de 'Boodschap' plaats vinden. Van het laatste hier genoemde altaarstuk: Geboorte van Christus door Antonie van Ysendijck, hetwelk bij het af breken der parochiekerk van S. Jozef te Delft aan het museum gekomen is, werd ook beproefd eene afbeelding te geven. Deze wilde echter niet gelukken, wijl de plaats voor eene photog aphische opneming te ongeschikt was en het kapitale stuk niet verplaatst kon worden. - Hier moge tevens tot naricht van den lezer vermeld worden, dat de keuze van voorwerpen, die deze beschrijving opluisteren, uit den aard der zaak, wegens hunne plaatsing binnenshuis, zeer beperkt was. Toch zal de lezer, vertrouw ik, gaarne instemmen met de dankbetuiging, die ten volle verdiend is door den vervaardiger der photographieën, den Weleerw. Heer Th. Jansen, kapelaan te Overveen, en niet minder door de Redactie, die ze met vrijgevigheid in plaat liet brengen.

bijna onafhankelijke macht waren geworden, moesten vernietigd, hun bijeenkomsten uiteengedreven, hun vestingen vernield, hun legers ontbonden worden. Zij moesten in één woord ophouden, een staat in den staat te vormen. Het plan, dat de Fransche minister beoogde, had dus een zuiver politiek karakter.

De strijd tegen de Hugenooten kwam ten slotte neer op den strijd om La Rochelle, de machtige zeevesting aan Frankrijks westkust, die het voornaamste steunpunt der hervormden uitmaakte. De verovering dezer sterkte was voor het koningschap van buitengewoon gewicht, want, zooals Richelieu eenmaal terecht opmerkte, zoo lang hij Rochelle niet bezit, is Lodewijk XIII niet waarlijk koning van Frankrijk. Daarom stelde de groote staatsman dan ook alle pogingen in het werk, om die stad in zijn macht te krijgen.

De belegering leverde groote moeilijkheden op. De vesting was buitengewoon sterk, ja, ze had zelfs den roep onneembaar te zijn; de bevolking, uit dweepzieke protestanten bestaande, was tot het uiterste besloten, en de gemeenschap met Engeland, die ter zee nog altijd open was, gaf een machtigen steun in den rug. Alleen indien deze gemeenschap kon worden verbroken, bestond er uitzicht op de vermeestering der stad. Dit was dan ook het eerste werk van Richelieu, die in November 1627 persoonlijk het opperbevel bad op zich genomen.

La Roebelle ligt aan het einde van een betrekkelijk nauwen zeeboezem. Door een ontzaglijken steenen muur, die van beide oevers gelijktijdig zeewaarts werd gebouwd, sloot Richelieu de monding van dezen zeearm van den Atlantischen Oceaan af, zoodat de uithongering der stad voortaan enkel meer een kwestie van tijd was.

Wel snelde in Mei 1628 een Engelsche vloot toe, om levensmiddelen in de stad te brengen, maar zij was niet in staat, den steenen muur der belegeraars, door een sterk leger verdedigd, te doorbreken, en evenmin gelukte dit aan een tweede eskader, dat in September van hetzelfde jaar kwam opdagen.

De bewoners van La Rochelle, met hun burgemeester Jean Guiton aan het hoofd, doorstonden kloekmoedig al de verschrikkingen van een vreeselijken hongersnood, maar eindelijk waren hun krachten uitgeput en den 30en October 1628 gal zich de stad aan den kardinaal over. De tot weinig koppen versmolten bezetting kreeg door de genade des konings vrijen aftocht, de vestingwerken en stadsmuren werden geslecht, de burgerlijke voorrechten vernietigd en de goederen der stad bij de koninklijke domeinen getrokken. De macht der Hugenooten was voorgoed gebroken, en het koningschap zegevierde niet alleen over hen, maar ook over de Engelschen, die hen niet meer hadden kunnen helpen.

Midden in deze belegering verplaatst ons de schilderij van A.A. Lesrel. In het rijkgemeubelde vertrek van een der voor de muren van La Rochelle gelegen kasteelen zit de kardinaal, staatsman en veldheer aan een met boeken, kaarten en teekeningen bedekte tafel. Zijn hand trekt met de pen een streep op het voor hem liggende plan, - misschien is het de lijn, die de richting van den geduchten steenen muur zal aangeven. Maar zijn gedachten zijn nog met andere dingen bezig. Het model van een schip op den achtergrond toont aan, dat hij te gelijker tijd op een versterking der Fransche vloot bedacht is, want zoo alleen kan hij hopen, het op zee zoo machtige Engeland blijvend het hoofd te kunnen bieden.

Het jongensweeshuis van Santa Rosa.

Velen onzer lezers zullen zich nog herinneren, hoe vijf jaren geleden de Weleerw. P. Frie het land doorreisde en de hulp zijner landgenooten inriep tot een grootsche en heerlijke onderneming. Een aanvallig negerknaapje, dat hem vergezelde, steunde als een levend argument de welsprekende bede van den ijverigen priester. Toen deze verhaalde, dat er in onze West-Indische kolonie zoovelen dier lieve negerknaapjes rondzwierven, in gebrek en armoede en onwetendheid, met de treurige toekomst om onherroepelijk voor godsdienst en maatschappij verloren te gaan, toen aarzelden weinigen in weerwil der talrijke offers, die zij zich als Nederlandsche katholieken reeds getroostten, ook een milde aalmoes te storten voor de nieuwe stichting van Santa Rosa.

Hoe nu kon het grootsche doel, de zedelijke en maatschappelijke verbetering onzer West-Indische kolonie met name van Curaçao bereikt worden door een jongensweeshuis?

‘Gebrek aan arbeid,’ zoo redeneerde Pater Frie, ‘is op Curaçao de feitelijke oorzaak der groote armoede, welke wederom tal van verkeerdheden op zedelijk gebied in het leven roept. Dit gebrek aan arbeid komt voor een groot gedeelte van onkunde in het ambacht. Bekwame werklieden getuigen volstrekt, dat geen enkel Curaçaosch ambachtsman, op welk gebied ook, met een Europeeschen of Amerikaanschen kan wedijveren, zoodat èn op het eiland zelf èn aan de nabij zijnde kust altijd nog en terecht aan Europeesche artikelen voor industrie en voortbrenselen van kunst de voorkeur wordt gegeven. Bijgevolg kan een jongensweeshuis, waar de meer volwassenen volgens Europeesche methode in vijf hoofdambachten: schrijnwerken, metselen, smeden, schilderen, schoen-en kleermaken, worden onderwezen, niet anders dan een machtig gunstigen omkeer in het tijdelijk welzijn der arme bevolking teweegbrengen en te gelijk tot haar geestelijk welzijn, dat door de groote ondeugden, waartoe hun armoede de aanleiding is, worden tegengewerkt en verijdeld.

DE KLEINE WEEZEN AAN TAFEL.

Dit te meer, wijl de bevolking niet zoo buitengewoon groot en het ontwerp dezer stichting zóó is, dat de jongens, reeds op twintigjarigen leeftijd uit het weeshuis getreden en zich goed gedragend, in het atelier van industrieartikelen en kerkelijke kunsten, aan het weeshuis verbonden, hun aangeleerde ambachten tot hun voordeel en dat hunner vrouwen en kinderen kunnen blijven uitoefenen.’

Niemand zal beweren, dat deze redeneering niet bondig en krachtig tot de gevolgtrekking leidt, ‘dus is een jongensweeshuis op Curaçao allernuttigst.’

Maar wat spoedig en gemakkelijk gezegd is, is nog niet spoedig en gemakkelijk gedaan.

Het gebouw alleen, al was het nog zoo bescheiden van omvang en stijl, moest ruim genoeg zijn, om een voldoend aantal weezen te kunnen bevatten; er moest een fonds worden gesticht, waardoor het bestaan der inrichting verzekerd en gewaarborgd werd; er waren gelden noodig, waarmede het aannemen en opvoeden van een grooter aantal jongens, het onderhoud van liefdezusters, de aankoop van machinerieën, gereedschappen en materialen kon worden bekostigd.

Pater Frie vertrouwde op den Vader der weezen en op de naastenliefde vooral zijner katholieke landgenooten. En thans, na vijf jaren, geeft hij, op deze gravures, naar zijn eigen photographieën vervaardigd, de heerlijke vruchten van zijn arbeid en van uw aalmoes in beeld te aanschouwen. 't Is, alsof hij met dankbaarheid en rechtmatigen trots u deze tafereeltjes toonend, u toeroept: ‘Ziet, landgenooten, hoe ik gewoekerd heb met uwe offervaardigheid.’

Op de eerste gravure zien wij de kleine weezen. Zooeven hebben zij gezamenlijk het morgengebed verricht, waarin zij hun Hollandsche weldoeners nimmer vergeten. Na aldus op echt Christelijke wijze het eerste werk van den dag onmiddellijk voor God te hebben verricht en de volgende aan zijn meerdere glorie gewijd, verkwikken zij zich aan den geurigen morgendrank, door hun geestelijke moeder (soeur Euphrosine) mildelijk geschonken.

Vindt ge dat geen aardig groepje? De levenslust straalt uit de heldere kijkers, wier glans te sterker uitkomt bij de zwarte gelaatskleur Is het misschien ook, dat het weezen zijn, wat u aantrekt? Het klare daglicht, vroolijk door de kamer schijnend, werpt bekoorlijke tinten vooral op de innemende, zacht weemoedige trekken van dien lieven kleine, rechts aan het boveneinde der tafel. Zijn ook deze knaapjes niet beminnelijk, al behooren zij niet tot de blanken? Hebben ook zij niet dat aantrekkelijk naïeve, der jeugd eigen? Ziet hoe zij allen zonder uitzondering oogen en leden naar het photographietoestel wenden.

Hun helderwitte kieltjes en de onberispelijke zindelijkheid, welke van hun frissche kroeskopjes en uit hun omgeving tot van de blinkend glad geschuurde tafel u tegenglanst, doen ons denken aan de reinheid en onschuld hunner ziel. Wel kan schijn bedriegen, vooral bij het negerras, maar niet gemakkelijk hier, waar de prille jeugd haar eerste, de meest aangrijpende en duurzame indrukken ontvangt van liefde tot godsdienst en deugd, van het voorbeeld des kleinen Jesus van Nazareth. Zegenend ziet het Goddelijk Kind op zijn lievelingen neder.

Zuster Euphrosine toont door de vroolijke goedhartigheid en innige voldoening, waarmede zij het lichamelijk welzijn harer geestelijke kinderen verzorgt, dat de kleinen aan goede handen zijn toevertrouwd. Hoe moet, weldoeners dier weezen, het gezicht alleen van hun geluk u reeds beloonen! Hadden uw aalmoezen niet gevloeid, zij lagen misschien in den duisteren hoek van een armzalige, walglijke, onzindelijke hut opeengepakt, aan de wreedste verlatenheid ter prooi, naar ziel en lichaam verwaarloosd, ongelukkig voor dit leven en voor de eeuwigheid.

Thans zijn zij voor al die onheilen behoed, zullen zij integendeel kinderen blijven

der Klerk en nuttige leden worden der maatschappij, Straks komen, gelijk de degelijke musieknoten op het teekenbord aankondigen, de eerste beginselen van kunst en kennis hun nog gesloten verstand openen en ontvankelijk maken voor verdere ontwikkeling, hun aanleg en wilsvermogen prikkelen tot lust en arbeidzaamheid.

IN DE SMIDSE.

Die arbeidzaamheid zien wij in volle werking op gravure II, waar de oudere weezen, onder het toezicht van den in het vak vergrijsden meester, vijl of boor hanteeren, den blaasbalg in beweging brengen, of het aambeeld doen dreunen. De doelmatige smidse geeFt ons te gelijk een staaltje van bedrijvigheid en orde, welke in de winkels der andere ambachten heerschen, en waarin de wakkere jongens door de bekwaamheid niet het rninst van Pater Frie zelven voorgelicht, belangrijke en Iraaie werkstukken leveren, als: predikstoelen, communie-banken, altaren.

Na den arbeid komt den werkman rust toe, een waarheid, welke men tegenwoordig wel niet behoeft te verkondigen; wij leggen ook niet zoozeer daarom den lezer de derde gravure voor, als wel ten bewijze, hoe de rust den werkman inderdaad nieuwe krachten kan schenken, zonder dat zij in uitspatting en losbandigheid ontaardt.

't Is Zondagmidclag en het uur der ontspanning. De oudere jongens zijn hier gezellig bij elkander. Bij alien is de hoofdtoon vroolijkheid, welke zich, tot op den achtergrond toe zichtbaar, bij den een lucht geeft in ondeugende schalkheid, bij den ander in boertige scherts, bij een derde in een gullen lach, bij een vierde in een kluchtige houding.

Wat de ontspanning vooral bevordert, is die onderlinge vroolijkheid, die eenstemmigheid, die harmonie, welke over het geheel ligt uitgespreid en vooral duidelijk spreekt uit het tafereel op den voorgrond. Allen - tot den jongen die, zijn glas ledigend, schijnbaar niet oplet, toe - vallen hem, die zooeven een artikeltje uit de *Union*[1)] voorlas en thans zijn oordeel en genoegen daarover uit, volkomen bij, dat Pater Jansen (de redacteui) weer op een aardige manier de waarheid gezegd heeft. Zij, de arme negerwerklieden, lachen met de domheid van sommige hunner

1) Het blad in de landstaal der Gezellenvereeniging.

Europeesche of Amerikaansche collega's, die om hun lot te verbeteren en hun verdiensten te vermeerderen, beginnen met de bronnen van verdiensten te stoppen, den arbeid te staken en door oproerigheid en averechtsche manier van betoogen hun toestand geheel onhoudbaar maken.

Moeten wij den toeschouwer nog wijzen op het nette voorkomen dier jongelingen uit de laagste volksklasse? Wie ziet niet, hoe de aanleg, dien zij tot beschaving bezitten, met vrucht wordt ontwikkeld in het weeshuis Santa Rosa? Het welopgevoede en ingetogene tevens hunner manieren, wordt niet beschaduwd, integendeel nog beter in het licht gesteld door eene zekere losheid en nochalance.

Welk een bekoorlijk denkbeeld, dat deze jongelieden veel beloven voor de verbetering van den maatschappelijken en zedelijken toestand onzer kolonie. Hun deugd en braafheid, welke zij van jongsat beoefend hebben, zal hen eens tot waardige huisvaders maken, die, de opvoeding der kinderen als een hoofdplicht des huwelijks beschouwend, krachtige en weldadigen invloed zullen uitoefenen op hun landgenooten.

HET MUZIEKKORPS VAN HET WEESHUIS.

Gravure IV geeft ons de beschaving en veredeling van een ander standpunt te zien in de beoefening der schoone kunst, die zich tevens zoo gemakkelijk tot gezellige uitspanning leent, de muziek.

Het muziekkorps houdt repetitie onder leiding van den braven kapelmeester der schutterij, die trouw iedere week uit de stad overkomt, om, kosteloos onderwijs gevend, op zijn manier tot den bloei der inrichting bij te dragen.

Met muziekkorps is klein, merkt ge misschien op, maar zegt het voor de stichting niet veel, na de weinige jaren van haar bestaan, reeds een eigen harmonie te bezitten, welke zooveel dorpen, zooveel steden zelfs in ons vaderland missen?

De virtuozen maken zulke snelle vorderingen, dat zij niet alleen voor hooggeplaatste bezoekers hun volksliederen al dapper laten klinken, maar met succes voor het publiek zijn opgetreden op de *Soirée Musicale et Littéraire*, ten voordeele van de behoeftige nagelaten betrekkingen der gesneuvelden op Lombok gegeven op initiatief van het muziekgezelschap ‘St. Caecilia’ onder het Eerevoorzitterschap van den HoogEdelGestrengen Heer Mr.C.A.H. Barge, Gouverneur van Curaçao, den 17 November 1894.

EEN UURTJE ONTSPANNING.

Onder de verschillende nummers van het program trekt vooral no. 4 onze aandacht:

Marche des Orphelins.

Duitsche Polka.

'Stille Nacht,' Duitsch Kerstlied. Uitgevoerd door het orkest van het Sint-Jozef-Weeshuis te Santa Rosa.

In den weidschen titel, op een program zeker niet erge rend, moge wat overdrijving schuilen, geen overdrijving, maar stellige zekerheid is het, dat het 'orkest' zich onberis pelijk van zijn taak heeft gekweten en dat naar aanleiding daarvan de feestredenaar, een Israëliet, den onpartijdigsten en hoogsten lof toezwaaide aan Pater Frie, door de weesinrichting zoo weldadig en vruchtbaar werkend aan den voorspoed, veredeling en vooruitgang onzer West-kolonie, met name van Curacao.

Moge de pastoor van Santa Rosa de vruchten van zijn arbeid immer zien aanwassen; moge hij zijn oorspronkelijk ontwerp geheel verwezenlijkt zien, en in staat worden gesteld zijn stichting volkomen te voltooien; mogen alien, die in de toekomst daartoe medewerken, dezelfde voldoening genieten als zij, die hun offervaardigheid reeds hebben getoond en met dezen vooral het loon, door onzen grootsten dichter zoo treffend bezongen:

Geen armer Wees op aerde zwerft,
Dan die der Weezen Vader derft;
Der Weezen Vader derft hij niet,
Die Weezen troost in haar verdriet.

Fr. P.F. van Dijk.

[Nummer 12]

HAAR LIEVELINGSPLEKJE, NAAR DE SCHILDERIJ VAN FRANS GRÄFFEL.

De idioot, door J. Vesters Jr. (*Vervolg.*)

Zou u dat werkelijk denken, mevrouw?” zei de baron. ‘ik heb veel meisjes gezien en gesproken, maar geen heeft op mij zoo'n indruk gemaakt als Alice. Wist ik slechts met zekerheid, dat ze iets voor mij gevoelde....’

‘Welnu, meneer de baron, Alice komt eenige dagen bij mij, en als u wil zal ik haar daaromtrent polsen. Zoodra ik iets weet, zal ik u schrijven.’

‘Mevrouw, ik blijf u erkentelijk voor uw goedheid. Ik dacht wel, dat ik niet tevergeefs een beroep op u zou doen.’

Ondertusschen was Van Dijl in een levendig gesprek gewikkeld met den rentmeester, die zijn laatsten twijfel betreffende de financieele voordeelen van heide-ontginning had weggenomen. ‘Het is een prachtige zaak als het goed wordt aangepakt,’ verzekerde mijnheer Witkamp.

‘Ja, ja,’ beaamde Van Dijl, ‘er moeten deskundigen aan het hoofd staan, dat spreekt vanzelf, en u en de baron....’

‘De baron,’ viel hem de rentmeester in de rede, ‘nog nooit heb ik een jongmensch van zijn leeftijd en positie gezien met zoo'n scherpen blik op zulk een gewichtig vraagstuk. De brochure, die hij onderhanden heeft, is een doorwrocht betoog, dat allerwegen sensatie zal maken. Van een zetel in de Staten kan hij zeker zijn, en ook in de Tweede Kamer zou hij een goed figuur maken. Zulke mannen hebben wij noodig, om er het land weer bovenop te helpen.’

Met innige voldoening hoorde Van Dijl deze loftuiting aan, waarmee hij van ganscher harte instemde.

‘En nu wil ik u nog iets zeggen, maar in het striktste vertrouwen,’ vervolgde de rentmeester, zachter sprekend, als vreesde hij, dat iemand anders hem zou kunnen hooren.

‘En dat is?’ vroeg Van Dijl nieuwsgierig.

‘Door mijn nasporingen in de Veluwe heb ik zoo goed als zekerheid gekregen, vaste zekerheid, mag ik wel zeggen, dat de door den baron aangekochte gronden den Romeinen eenmaal tot begraafplaatsen gediend hebben.’

‘Zoo,’ hernam Van Dijl, die eigenlijk niet goed wist, waar de rentmeester heen wilde.

‘En nu staat het bij mij vast,’ vervolgde deze, ‘dat de bodem rijk is aan oudheden, die schatten waard zijn.’

‘Zou u denken?’ vroeg Van Dijl, wien deze woorden het visioen gaven van een schatkamer, in de Veluwe verborgen.

‘Stellig,’ antwoordde de rentmeester op een toon van muurvaste overtuiging, ‘maar u begrijpt, mondje dicht’

‘Natuurlijk, natuurlijk,’ zei Van Dijl. ‘Ik neem aandeelen in de maatschappij, die de baron zal oprichten, en het is dus in mijn eigen belang....’

‘Mijnheer, u zal eens zien, hoe die aandeelen zullen stijgen,’ riep de rentmeester vol geestdrift uit, ‘op honderdvijftig, tweehonderd percent....’

Toen men op de villa terug was, waren Van Dijl, zijn schoonzuster en dochter bijzonder in hun nopjes. Van Dijl omdat die heide-ontginning zoo'n prachtig zaakje

beloofde te worden en de baron zoo'n kraan van een kerel was. Mevrouw Zeeman om de declaratie, die Van Sichtelaar had afgelegd en om de schitterende toekomst, die haar nichtje wachtte, Alice eindelijk vond alles even bekoorlijk en zou er wel graag altijd blijven wonen.

VII.

Het was levendig aan het strand te Scheveningen. De heerlijke Augustuszon lokte allen naar buiten, om van de verkwikkende zeelucht te genieten. Zacht klotsten de golven, door den zuidenwind voortgestuwd, tegen het strand, om daarna weer terug te rollen naar zee en een oogenblik later haar dartel spel opnieuw te beginnen. Velen wandelden langs de zee, druk pratend over zaken en over alle mogelijke dingen, zonder oog te hebben voor de overweldigende grootschheid van dit schouwspel, want de zee is altijd grootsch, ook wanneer zij niet als een geweldige titan schepen te pletter smijt en dijken scheurt. Maar anderen beschouwden met aandacht de groenblauwe baren, hier en daar met witte schuimkoppen getooid, en luisterden naar den rhythmischen maatslag, waarop zij af- en aanrolden, een geheimzinnig lied neuriënd, dat straks misschien tot woest-bruisende akkoorden zou zwellen, die schrik en angst zouden storten in het hart van den schepeling.

‘Jo, mag ik een kanaal maken, zooals die jongens ginds deden?’ vroeg een knaap, wiens wangen met een blosje van gezondheid waren gekleurd en wiens oogen schitterden. ‘Toe,Jo, mag ik?’ vroeg hij nog eens, daar het meisje, dat hem bij de hand hield, hem niet scheen te hebben verstaan.

‘Gerust, Hugo,’ antwoordde Johanna, zijn hand loslatende, ‘maar zorg, dat je je niet vuil maakt.’

‘Je hoeft niet bang te zijn, Jo,’ antwoordde de knaap, met zijn wandelstok diepe voren trekkend in het rulle zand.

Johanna en Hugo waren al een paar dagen te Scheveningen. Van Dijl was in blakende geestdrift van het bezoek aan het buiten van baron Van Sichtelaar thuis gekomen en had geen tegenwerpingen gemaakt, toen zijn dochter hem voorhield, dat het voor Hugo zoo goed zou zijn, als hij eens een week aan den zeekant ging doorbrengen. Van Dijl was te gelukkig in het schitterend vooruitzicht van een adellijken en vermogenden schoonzoon, om niet eens een keer edelmoedig te zijn. ‘Het is jammer, Jo, dat je niet mee naar Vorden gegaan ben,’ zei de overgelukkige vader, ‘de streek is heerlijk en de baron is een allercharmantst mensch. Maar enfin, neem jij nu maar eens vacantie te Scheveningen. Anders,’ voegde hij er bij, ‘met Hugo zal je daar niet bijster veel aan hebben.’

‘Zeg dat niet, papa,’ had ze geantwoord, ‘Hugo is zoo dankbaar als je wat voor hem doet.’

Van Dijl haalde de schouders op, maar zei niets, en Johanna, blij dat ze zijn toestemming had, ging dadelijk haar broertje het goede nieuws vertellen.

Het verblijf te Scheveningen scheen Hugo inderdaad goed te doen, niet alleen lichamelijk, maar ook wat zijn geest betrof. Hij was opgewekt, weetgierig, toonde in alles belangstelling en vroeg overal naar. Zijn gezicht scheen niet zoo dom meer en zijn oogen tintelden van opgeruimdheid en geluk. Johanna was gelukkig in het geluk van haar broertje, en werd in haar hoop versterkt, dat met geduld en overleg zijn volledige genezing geen hersenschim zou blijken.

Terwijl ze Hugo zoo ijverig met zijn waterwerk bezig zag, of hij er den kost mee moest verdienen, dacht ze daar weer aan. Doch niet met onvermengde vreugde. De

angel van den twijfel had haar gestoken, en de spits daarvan was in haar hart blijven zitten. Hoe ze ook haar best deed, ze kon die niet verwijderen, integendeel, steeds dieper drong ze in haar vleesch door en steeds vinniger werden haar steken.

Sedert dien avond van het concert was twijfel aan Willem in haar opgerezen. Was zijn liefde dan zoo egoïstisch, dat hij Hugo niet naast haar kon dulden? En toch, zij kon van den jongen niet scheiden; ze voelde, dat ze dan haar plicht zou verwaarloozen en in de taak, die ze, op zich had genomen, zou te kort schieten. Waren haar ouders welwillend, goed, bezorgd voor hem geweest, dan was het wat anders. Dan had zij gerust het ouderlijk huis kunnen vaarwel zeggen. Maar wat zou er nu van Hugo terecht komen, indien zij Willems vrouw werd en hij alleen achterbleef? Niemand zou hem dan beschermen, niemand zich over hem ontfermen. Men zou hem aan zijn lot overlaten, hem misschien naar een gesticht zenden, om van hem af te zijn. Alle kans, dat hij zou genezen, zou dan vervliegen; hij zou wegkwijnen, misschien van verdriet sterven, want hij was toch zoo onbeschrijflijk innig aan haar gehecht.

Zij wist dit vooruit zeker. Anderen, die Hugo niet kenden, zouden er misschien om lachen, er de schouders over ophalen, maar zij wist beter, zij had in zijn ziel gelezen en daar gezien, hoe hij slechts één hartstocht had: haar. Hij had zich aan haar vastgeklampt, zooals het klimop zich windt om den knoestigen eikenstam: neem den boom weg en het klimop zal verschrompelen en verdorren.

Slechts één middel was er, om Hugo lichamelijk en zedelijk te redden: hem bij zich, onder haar leiding te houden, hem met alle zorgen te omringen en alles van hem te verwijderen, wat zijn prikkelbaarheid voedsel kon geven. Maar zou haar verloofde, weldra haar man, daarin toestemmen, zou hij dat kind in huis willen nemen en haar helpen, om de zware taak, die ze op zich had genomen, tot een goed einde te brengen? Vroeger had ze daar nooit zoo ver en zoo diep over nagedacht. Het scheen haar zoo natuurlijk toe, dat haar aanstaande belang stelde in alles wat haar ter harte ging, dat hij eender met haar dacht en voelde, en dat om haar te bezitten geen offer hem te zwaar zou zijn. Na dien avond echter had zij ingezien, dat ze te veel geïdealiseerd, te veel geleefd had in de wereld der verbeelding en te weinig rekening had gehouden met het koele, nuchtere proza van het practische leven. Zij had bij anderen alleen den maatstaf van haar eigen warm en edelmoedig hart aangelegd en niet willen gelooven, dat het koude egoïsme van haar vader en Alice regel, en geen uitzondering was.

Na dien avond ook had ze begrepen, dat ze Willem moest vragen, of hij er in zou bewilligen, dat Hugo bij hen kwam. Maar ze had die vraag nog niet durven stellen, omdat het antwoord daarop over haar lot, haar geluk zou beslissen. Ze was jong, ze wilde gelukkig zijn, ze had zich zulke mooie illusies gemaakt van echtelijk geluk, en nu vreesde zij, dat dit alles door Willems antwoord wreed verstoord kon worden. Als hij weigerde, kou zij de zijne niet worden, maar dan was het met haar geluk ook gedaan. Welk een treurig, troosteloos leven zou ze dan moeten leiden. Ze dacht aan de woede van haar ouders, die haar zelfopoffering voor een gril zouden aanzien, aan de spotternijen van Alice, aan de praatjes van de menschen. Hoe zwaar zou dit alles het offer maken, en àls dat offer nu nog maar vrucht droeg. Doch was er niet evenveel, nog meer kans, dat Hugo altijd een idioot zou blijven heel zijn leven lang? En moest zij dan daarvoor haar eigen jong leven verwoesten, haar geluk met voeten treden? Kon men dat redelijkerwijs wel van haar vergen? Had ze niet haar plicht, meer dan haar plicht gedaan, en werd het geen tijd, dat eindelijk ook eens een ander zich met den jongen bezig hield?

Maar dan zag ze weer het in tranen badende gezichtje van Hugo voor zich, zooals hij haar dien avond van het concert met zacht verwijt aanstaarde, en ze dacht aan de zoo dikwijls voor het beeld der Moeder Gods gestorte verzuchting, haar broertje te genezen, desnoods ten koste van haar geluk. Zou ze thans terugdeinzen, nu wellicht het aangeboden offer van haar gevraagd ging worden?

Wellicht echter was ze te zwaartillend, te pessimistisch, en zou Willem met zijn flink, loyaal karakter haar verzoek zonder eenige bedenking toestaan. Hij hield veel van haar, en de liefde is immers machtig, zij acht niets te veel of te zwaar, als ze haar doel kan bereiken. Daarom zou ze, zoodra ze van Scheveningen thuis waren, het Willem vragen, en al haar bange vrees zou verdwijnen, en dan zou ze, blij, gelukkig, hem vertellen, welk een angst ze had uitgestaan, hoe ze aan zijn edelmoedigheid had kunnen twijfelen. Hij zou er haar dan een zacht verwijt van maken, en dat verwijt zou haar als muziek in de ooren klinken....

Zoo peinzende en door den stroom harer gedachten heen en weer gesleurd, staarde zij over het wijde vlak der zee en luisterde naar het geluid der golven, die geheimzinnig met elkaar schenen te spreken over hetgeen zij

gezien hadden aan de verre kusten, van waar zij kwamen, en spottend glimlachten over het ijdel getob der menschen, die zwoegden, plannen maakten, intrigeerden, of ze eeuwen hadden te leven.

‘Maar, Jo, je kijkt niet eens naar mijn kanalen,’ zei Hugo, die maar niet begreep, waarom zijn zuster zoo strak voor zich uit naar den verren gezichteinder tuurde, terwijl hij voor haar voeten zoo'n kunstwerk had tot stand gebracht.

Door die woorden werd Johanna tot de werkelijkheid teruggeroepen en met voldoening bemerkte ze, hoe frisch en blozend er haar broertje uitzag, nu hij zich in het zweet had gewerkt. Die jongen zou niet idioot blijven, hij was nu al veel beter, en met Gods hulp en met geduld zou ze nog wel meer winnen.

‘Je hebt dat heel knuts gedaan, Hugo,’ antwoordde Johanna, daar de jongen nog altijd op een betuiging van tevredenheid bleef wachten. ‘Zou je niet ingenieur willen worden?’

‘Ingenieur,’ herhaalde de knaap, ‘maken die ook kanalen?’

‘Ja, kanalen en bruggen en wegen en sluizen. Maar om dat te worden moet je heel veel leeren.’

‘O, dat is niets,’ gaf Hugo ten antwoord, ‘ik leer graag, nu meneer Vermeer mij lesgeeft. En zou je graag willen, dat ik ingenieur werd, Jo?’

‘Ik wel; dan zou je later een knap, nuttig man worden.’

‘Nu, Jo, ik beloof je, dat ik nog beter mijn best zal doen, want ik houd toch zooveel var u.’

Zoo sprekende waren zij, in de richting van den vuurtoren, dien steenen reus, die reeds zoo dikwijls het geweld van den storm aan zijn voet gezien heeft, verder het strand langs gewandeld. Nu eens liep Hugo naast zijn zuster voort en stelde haar allerlei vragen over de zee, over schepen, over vuurtorens, dan weer snelde hij de glooiing van het duin af, als zijn oog door een veelkleurige schelp getrokken werd, of huppelde hij vlug het duin op, om er een bloempje of een roode bes te plukken. Alles leefde aan hem, en wie het niet wist, zou het aan hem niet gezegd hebben, dat hij een idioot was.

Eenigen tijd reeds had Hugo naast Johanna voortgeloopen zonder iets te zeggen. Eensklaps sloeg hij de oogen naar haar op en vroeg: ‘Jo, wanneer ga je trouwen?’

Verrast keek Johanna haar broertje aan. Hoe kwam hij daar zoo in eens op? Er was natuurlijk in de huiskamer nogal eens over gesproken, maar niemand had vermoed, dat de idioot daar op zou gelet of er iets van zou begrepen hebben. En wat gaf hem aanleiding, nu zoo in eens die vraag zonder meer te stellen?

‘Ik weet het nog niet, Hugo,’ antwoordde Johanna, wie nu weer de gedachte aan Willem met schrik vervulde.

‘Maar Jo, waarom trouw je toch met Willem?’ vroeg Hugo verder, ‘en waarom trouw je niet liever met meneer Vermeer? Die houdt toch zeker veel van je, want hij houdt ook zooveel van mij.’

Johanna bleef ontzet staan. Hoe kwam zulk een kind toch aan die vraag? Wat moest er toch veel in dat hoofdje omgaan, waarvan zij nog niets begrepen had, en wat bleef hij haar ook nu nog een raadsel. Hugo keek haar met zijn groote oogen uitvorschend aan, als wilde hij in haar ziel lezen.

Ze moest dus wel een antwoord geven, want anders zou hij nog meer vragen, en wie weet hoe zeer hij haar in het nauw zou brengen. Dat moest haar vader nu eens

hooren, die wel nooit had kunnen gelooven, dat een idioot iemand in de engte zou drijven.

‘Maar Willem houdt nog meer van mij dan meneer Vermeer,’ zei het jonge meisje.

‘Neen, Jo, dat geloof ik niet,’ hernam de knaap, ‘want Willem houdt niet van mij, en meneer Vermeer wel.’

Wat moest zij tegen deze eigenaardige logica inbrengen? Het best was, dat ze den jongen wat afleiding zocht te bezorgen. ‘Kijk eens, Hugo, wat een prachtige schelpen daar liggen. Raap die eens op, dan kan je ze meneer Vermeer laten kijken, als we thuis zijn.’

Maar de knaap, anders verzot op schelpen, verroerde zich nu niet. Er ging blijkbaar nog meer in zijn geest om, waaromtrent hij licht wilde hebben. ‘Jo, als je nu trouwt,’ vroeg hij, als wilde hij den draad weer opvatten, ‘blijf je dan toch bij ons wonen?’

‘Neen, Hugo, dat kan niet,’ antwoordde zij meer en meer verbaasd, ‘dan ga ik bij Willem wonen.’

‘Maar je had beloofd, dat je altijd bij me zou blijven,’ vervolgde Hugo, op een toon van verwijt.

‘Ik neem je mee, beste jongen, en dan mag je bij mij komen wonen. Doe je dat graag?’

Hugo zette groote oogen op. ‘O, zoo graag, en dan hoef ik niet meer bij pa en Alice te blijven? Je moet maar gauw trouwen, Jo.’

Ondanks haar zelf moest het jonge meisje lachen.

‘Maar,’ hernam Hugo nadenkend, ‘als Willem nu eens niet wilde?’

‘Wat niet wilde?’ vroeg Joanna bijna op sidderenden toon.

‘Dat ik bij u kwam wonen.’

Het jonge meisje meende te droomen. Mijn God, wat gaf dien jongen toch al die vragen in? Was dat nu een idioot?

‘Daar zal Willem niet tegen hebben,’ gaf ze ten antwoord. ‘Ben je nu gerust, kleine vraagal?’

‘Maar als Willem nu niet wil,’ drong de knaap nog eens aan; ‘zal je dan niet met hem trouwen, Jo, en bij me blijven?’

‘Hoe vraag je dat toch zoo, Hugo, je weet immers dat ik veel van je houd.’

De jongen was evenwel met dit ontwijkend antwoord niet tevreden. ‘Zeg me nu, Jo, dat je niet met Willem trouwen zal, als hij me niet bij u wil laten wonen.’

Terwijl hij dit vroeg, keek hij zijn zuster met zijn groote oogen zoo smeekend aan, dat ze de diepte peilde van den onrust, die zijn hart had verscheurd, en begreep, wat er in dat hoofdje omging. Het was een egoïst, zeker, maar een egoïsme voortspruitend uit zwakheid en aanhankelijkheid, een egoïsme, dat de zwaarte niet kende van het offer, dat het vroeg.

‘Als Willem je niet bij ons wil hebben, trouw ik niet, maar blijf bij je,’ antwoordde Johanna. ‘Ben je nu tevreden?’ vervolgde ze, maar ze moest zich omwenden, want ze was haar ontroering niet meester, nu ze het beslissende woord gesproken had. Gesproken tegen een idioot, maar dit was hetzelfde, haar woord was haar heilig,

‘Beste Jo, ik hou toch zoo van je,’ juichte Hugo, bij wien nu de kalmte was teruggekeerd. ‘Ik zal goed leeren, dan word ik ingenieur en dan blijf ik ook altijd bij u.’

Johanna was thans haar zelve weer meester. ‘Laten we omkeeren, Hugo, we zijn nu al zoo ver gegaan en we moeten nog denzelfden weg terug.’

Hugo hield haar bij de hand, blij huppelend over den weg, druk pratend en zich soms verwonderend, dat zijn zuster niet dadelijk antwoord gaf op zijn gesnap. Was

hij gelukkig, dat Johanna bij hem zou blijven, hij begreep niet, dat dit voor haar de zwaarste opoffering kon zijn, die ze brengen kon.

Aan het strand heerschte nog altijd dezelfde opgewektheid. Oude dames zaten bedaard op gemakkelijke stoelen met een parasol boven het hoofd naar de zee te kijken; kinderen stoeiden in het zand of groeven er kuilen, of zochten naar schelpjes en gekleurde steentjes; heeren wandelden druk pratend op en neer.

‘Dag juffrouw, welk een voorrecht u hier te zien,’ klonk het Johanna plotseling in de ooren.

Verwonderd keek ze op; ze had den klank van die stem meer gehoord. Het was baron Van Sichtelaar, in een luchtig zomertoilet gedost, vergezeld van een bejaard heer, waarschijnlijk zijn rentmeester, over wien haar vader zoo den mond had vol gehad. Op hetzelfde oogenblik stelde de baron haar reeds aan dezen voor als de dochter van zijn waarden vriend Van Dijl en hem als zijn rentmeester, mijnheer Witkamp.

‘En dat is zeker uw broertje?’ informeerde de baron. ‘Een beetje idioot, niet waar; uw papa heeft mij daar een en ander van verteld. 't Is wel ongelukkig, en me dunkt, dat hij uw genot veel moet vergallen.’

‘Toch niet, meneer,’ antwoordde Johanna kortaf, ‘als men met hem weet om te gaan....’

‘O natuurlijk,’ viel de baron haar in de rede, ‘maar ik bedoel, dat het van uw kant een heele opoffering is. De conversatie kan natuurlijk niet veel zijn en....’

‘Maar 't is mijn broertje, meneer,’ zei Johanna gepiqueerd.

‘De baron drukt zich verkeerd uit,’ kwam de rentmeester tusschenbeide. ‘Hij wilde alleen maar te kennen geven, hoeveel respect hij heeft voor uw toewijding jegens uw broertje, en veroorloof ook mij, daaraan hulde te brengen. Onze tijd is van te veel laag egoïsme getuige, om geen eerbied te hebben voor iemand als u, die zich met zooveel zelfverloochening opoffert.’

De baron sprak nu over allerlei onverschillige dingen, hoezeer het hem gespeten had, dat Johanna niet mee naar Vorden was gekomen, over haar papa en mevrouw Zeeman, een buitengewoon charmante dame, over Alice, hoe lang ze nog te Scheveningen dacht te blijven enz.

Eensklaps trok een ongewone drukte hun aandacht. De oude dames sprongen van haar stoelen op, de kinderen staakten hun spel, de heeren vroegen wat er gaande was. Johanna keerde zich om en zag Hugo niet. Ze had gedacht, dat hij zich maar een paar passen had verwijderd, om schelpen te zoeken.

‘Een kind in zee!’ hoorde ze nu roepen, en allen ijlden naar den oever.

‘Mijn God, het is Hugo!’ riep Johanna uit, bleek wordend als een doek en als aan den grond genageld. Maar het volgende oogenblik had ze al haar geestkracht verzameld en drong door de menschen heen, gevolgd door den baron, die informeerde wat er gebeurd was. Een kind heeft zich te ver in zee gewaagd en nu heeft de vloed het verrast, - dit was de toelichting.

‘Hugo!’ Hugo!’ kreet het jonge meisje, radeloos de handen wringend en zich in zee willende werpen. Een aantal gespierde armen hielden haar terug. ‘Om Gods naam waag u niet, juffrouw,’ riep men van alle kanten.

‘Maar het is mijn broer, Hugo! Hugo!’ kreet ze opnieuw. En nu den baron naast zich ziende, riep ze uit: ‘Red mijn broertje als ge een man zijt!’

Baron Van Sichtelaar was evenwel geen held; hij haalde de schouders op. ‘Hem te willen redden staat gelijk met zelfmoord,’ mompelde hij.

Gelukkig schenen niet allen er zoo over te denken, want reeds had een man zich in den vloed gewaagd, om de zee haar prooi te betwisten. Van het strand werden zijn pogingen in spanning gevolgd, terwijl een schuit werd klaar gemaakt en reddinggordels gereed gehouden.

'Hij zal met het kind omkomen,' zei er een. 'Er is geen redding mogelijk,' voegde een ander er bij. 'Mijn God, ze verdwijnen beiden in de golven,' riep een derde. Deze en dergelijke uitroepen wisselden elkander af, terwijl de moedige redder alle pogingen inspande, om tegen het geweld van den stroom in te worstelen. Nu neuriede de zee niet meer een zacht lied; het was of een woest, wreed gehuil uit haar opsteeg, of ze reeds juichte om den dubbelen buit, dien ze verraderlijk in haar wijd geopende kaken meende te verzwelgen.

'Moed! moed!' riepen een paar stemmen van het strand, terwijl de schuit van wal stak en naar de plaats roeide, waar de redder alle moeite had om zich en het kind, dat hij stevig met zijn eenen arm omklemd hield, boven water te houden. Met zijn vrijen arm beproefde hij nog een paar slagen te doen om vooruit te komen, maar machteloos zakte hij neer. Zou hij nu toch nog omkomen, nu redding naderde? Angstig hielden de toeschouwers den adem in; zij hadden de schuit wel vleugelen willen geven. Maar deze had alle moeite om tegen den stroom op te worstelen. Eindelijk was ze de plaats nabij; een der schippers stak de roeispaan toe... Daar dreef de schuit weer af. Een lange kreet van teleurstelling ging van het strand op. 'Laat mij los!' gilde Johanna,

‘ik wil mijn broertje redden of met hem sterven!’

‘Hij wint, hij wint!’ juichte een stem, en allen keken weer naar de watervlakte, waar de redder, door de kracht der wanhoop gedreven, blijkbaar een laatste poging deed, om de boot te naderen. Deze van haar kant werd door rappe handen bestuurd, en eindelijk kwam ze naast de drenkelingen te liggen. Een der invarenden boog zich zoover mogelijk voorover en nam den knaap aan, dien hij in de schuit tilde. Ter zelfder tijd stak een ander den redder een roeispaan toe. Een oogenblik vreesde men, dat hij de kracht miste om ze te grijpen, maar neen, gelukkig, hij klemde zich er aan vast en werd eveneens in de boot opgenomen.

‘Gered! gered!’ jubelde het van het strand, en deze kreet werd door honderden met blij gejuich herhaald. ‘Goddank!’ lispelde Johanna, wie ten laatste alles voor de oogen had geschemerd, maar die nu op het hooren van dat gejuich, na die oogenblikken van angstige spanning al haar veerkracht herkreeg.

Vlug stuurde de boot naar het strand toe, fier dat ze de zee twee wisse offers had ontwrongen. ‘Ze leven!’ riepen de schippers al van verre, blij met de hand wuivend. Honderden verdrongen zich aan den oever, terwijl men uit de hotels met dekens kwam aandragen, om er de geredden in te wikkelen. Tal van handen werden uitgestoken om het bewustelooze kind aan te nemen, maar Johanna was allen te vlug en nam haar broertje uit de handen der schippers aan. ‘Hugo! Hugo!’ riep ze, het bleeke gezichtje met kussen bedekkend en den knaap aan haar hart drukkend, zonder er zich om te bekommeren, dat zijn doorwekte kleeren haar geheel besmeurden. Hugo sloeg even de oogen op en klemde zich dichter aan haar vast. Inmiddels was een geneesheer naderbij gekomen en had den jongen onderzocht. ‘Wees maar gerust, juffrouw, hij heeft niet het minste letsel. Maar nu onmiddelijk onder de wol!’ Aanstonds werd Hugo in een warme deken gewikkeld en maakte men aanstalten om hem naar het nabijgelegen hotel te brengen.

Nu ze haar broertje gered wist, dacht Johanna aan haar redder. Zij keerde zich om en zag hoe de dokter zich met hem bezig hield en trachtte de levensgeesten weer op te wekken door uit alle macht te wrijven.

BISSCHOPPELIJK MUSEUM TE HAARLEM. ZAAL MET VOORWERPEN VAN DE 17e en 18e EEUW.

‘Dood!’ riep Johanna, in vertwijfeling de handen wringend.

‘Hij leeft,’ zei de geneesheer even opkijkend, en daarna onmmiddellijk weer met wrijven voorgaande.

Een zucht van verlichting ontsnapte haar borst. Zij naderde en werd nu de trekken van den moedigen redder gewaar. ‘Mijn God,’ stamelde ze, ‘meneer Vermeer.’

Op den klank van zijn naam opende Vermeer de oogen en een glimlach van geluk speelde om zijn bleeke lippen.

‘Ik dank u, ik dank u,’ zei Johanna zich over hem heen buigend.

Vermeer glimlachte ten teeken dat hij haar herkende.

Spoedig begaf men zich met de beide drenkelingen naar het hotel, Johanna het hart door de zonderlingste gewaarwordingen overstelpt en onwillekeurig denkend aan de woorden, die Hugo zoo kort voor het ongeluk tot haar gesproken had.

Baron Van Sichtelaar had zich inmiddels verwijderd, want hij begreep, dat hij na het gebeurde te veel zou zijn.

‘Dat is een leelijke streep door je rekening,’ zei de rentmeester op familiaren toon. ‘Eerst dat meisje bruskeeren, en daarna dat ongeval.’

‘Bah,’ antwoordde de baron, ‘Van Dijl geeft geen cent om dien idioot, en zal het mij niet kwalijk nemen, dat ik mijn leven niet gewaagd heb. Alice evenmin, en dat is de hoofdzaak.’

Kort daarop lag Hugo in bed. ‘Vandaag er in blijven, ventje,’ had de dokter gezegd, ‘dan ben je morgen weer opgeknapt.’ Johanna zat voor het ledikant en keek hem met zusterlijke bezorgheid en liefde aan.

‘Jo,’ verbrak Hugo het lange stilzwijgen, ‘heb ik je niet gezegd, dat meneer Vermeer veel van me hield?’

DE DOOD VAN DE H. CLARA, NR DE SCHILDERIJ VAN MURILLO, in de Galerian Dresden.

‘Ja, Hugo, dat doet hij, en je mag er hem wel altijd dankbaar voor zijn.’

‘Zal meneer Vermeer nu ook zoo goed beter worden als ik?’

‘Zeker, Hugo, en morgen mag je eens naar hem gaan kijken om hem te bedanken.’

Weer was er geruimen tijd stilte. ‘Jo,’ zei Hugo, ‘Jo.’

‘Wat is er, beste jongen?’ vroeg het meisje.

‘Kom eens bij me, heel dicht, met uw oor tegen mijn mond.’

Toen Johanna aan dat verzoek voldaan had, sloeg Hugo plotseling zijn beide armen om haar hals en vroeg: ‘Zal je nu met meneer Vermeer trouwen, en niet met Willem?’

Verschrikt week het jonge meisje terug. ‘Je hebt wat koorts, Hugo, je moet nu stil blijven liggen en zien te slapen, anders ben je morgen niet beter. Je weet wat de dokter gezegd heeft.’

(*Wordt vervolgd.*)

Het Bisschoppelijk Museum te Haarlem, Door J.J. Graaf, Deken en Pastoor. (*Slot.*)

BISSCHOPPELIJK MUSEUM TE HAARLEM. O.L.V. BOODSCHAP, DOEK DOOR J. DE WIT († 1754).

Daar zijn echter ook voor de *kerkelijke geschiedenis* nog vele gedenkstukken, die met in archieven plegen bewaard te worden en toch aan den geschiedschrijver hoog te waardeeren diensten kunnen bewijzen. Een ieder denkt hier vanzelf aan de *portretten van kerkelijke personen*, minder nog aan die welke geschilderd of geboetseerd dan aan die welke in plaat gebracht zijn. Deze laatste toch bevatten doorgaans bijzonderheden van geboorte, ambt en overlijden. Daarbij lieten onze voorouders het vaak niet ontbreken aan een passend lofdicht of onderschrift; en de omstandigheid, dat in de laatst voorgaande eeuwen, vooral in de 17de, ons vaderland rijk gezegend was met kunstenaars van de graveernaald, maakt, dat eene verzameling portretten ook overvloed pleegt te schenken van kunstgenot. Jammer genoeg, dat, terwijl vroeger verscheidene meesters in hunne kunst een bestaan vonden, onze tegenwoordige naar Engeland gaan verhuizen. De portretten-verzameling naar tijdsorde gerangschikt en beschreven, van 1500 af tot onzen tijd, beslaat in den 'Gids' 22 bladzijden en werd sedert 1888 nog belangrijk vermeerd. Een andere verzameling, van *gedachtenis-plaatjes* of *bidprentjes*, reeds ettelijke honderden groot, mag om

hare historische waarde van eenige beteekenis worden geacht. Immers men vindt er bijzonderheden in, die zoowel den tijd vermelden van werkzaamheid als die den persoon kenmerken in zijne hoedanigheden. En daar onze voorouders echt deftig wisten te doen, lieten zij menigmaal ter gedachtenis aan hunne dierbare dooden, vooral geestelijken, *gedachtenis-* of *begrafenispenningen* slaan of graveeren, meest van zilver, soms van goud en ook wel eenvoudig van koper. Van deze laatste soort bezit het museum er een[1)] ter nagedachtenis van zekere 'Liesbet Jans, geb. 9 Dec. 1615, obijt de 16 Febr. 1674.' Van zilver liggen er tien[1)] te beschouwen. Onder meer gedenkpenningen mag hier nog een zeer eigenaardige zilveren penning[2)] vermeld worden, welke, naar mij dunkt, alleen van meer beteekenis is dan een geheele pronktafel van 'souvenirs', waarmede men tegenwoordig onze kleine bruigoms en bruidjes vereert en.... verstrooit. Ziehier: 'Ter gedagtenis mijner Eerste H. Communie. Den 15 Aug. 1824. C. Kruijthooft.' Keerzijde: 'Opgedragen aan mijnen geachte pastoor Den WelEerw. fleer C. Wolters te Zaandam, 't Kalf.' - Ook van nog eene andere deftigheid onzer voorouders geeft het museum getuigenis. Gelijk men tegenwoordig bij het behalen van een doctoralen graad zijne theses laat drukken als een boekje, en dit met eene deftige opdracht voorin, toewijdt aan ouders of beschermers: zoo liet men in de 17e eeuw die *theses* drukken *op satijn* en uit de vrije hand versieren met schilderwerk. Het museum bezit een drietal van zulke theses. Een exemplaar bevat de philosophische theses door Gerardus Braessemius[3)], van Hoorn, den 2 Sept. 1637 te Leuven verdedigd, en opgedragen aan Judocus Cats, den Haarlemschen deken des kapittels. Een ander bevat die welke door de twee gebroeders Cornelius en Joannes Akerboom te Douay verdedigd werden en opgedragen aan Balduinus Cats 'electo Vicario Apostolico' alzoo in 1652[4)]. Het derde die van den Haarlemmer Petrus Braems. Ze werden te Leuven gehouden den 28 Juli 1670, en zijn toegewijd aan

1) Gids, No. 340.
1) Gids, No.348a, 556e, 559, 560, 561, 562, 562a, b en c.
2) Gids, No. 556e.
3) Braessemius stierf als Haarlemsch k nunnik en pastoor van Alkmaar in 1652.
4) Gids, N. 161b.

den Haarlemschen pastoor Cornelius Cats.

In de afdeeling *Historieprenten* zijn vele platen verzameld van kerkelijk-plaatsbeschrijvenden aard: gezichten op en in kerkgebouwen, kloosters enz. Ook een gedeelte der *atlassen van Blaeu* en van zijn *Theatrum urbium*, de bekende smaakvol gegraveerde kaarten, is aanwezig en kan voor de oude kerkelijke toestanden onzer steden, zooals voor de oude ligging der middeleeuwsche kloosters, van nut wezen.

Niet zelden worden in *parochiale bibliotheken* oude, zeldzame boeken aangetroffen, die daar onder den nagelaten boekenschat van pastoors, soms reeds uit de 17de eeuw, onopgemerkt gebleven zijn en toch van niet weinig waarde blijken te wezen voor kunst, liturgie, kerkelijke geschiedenis of andere wetenschappen. En vaak ook gebeurt het, dat in burgergezinnen boeken van het eene geslacht op het andere, als familiestukken, overgaan, totdat de tegenwoordige bezitter opmerkzaam geworden, de hoogst lofwaardige vriendelijkheid heeft, ze aan te bieden als eene 'oudheid', met de schuchtere vraag, 'of dat soms ook nog iets is'. Dikwijls blijkt het dan inderdaad iets te zijn wat een plaats in het museum waardig is. Op deze wijze is er ook nog aan de verzameling, als *Bibliotheek van het Museum*, eene afdeeling toegevoegd van al zulke boeken, die onder de genoemde opzichten van waarde zijn, en ook meestal geen bijzondere tentoonstelling eischen. Zoo zijn de twee oudste boeken, welke het museum in handschrift bezit, geheel onverwacht in parochiale bibliotheken ontdekt. Het eene, een *Missaal*, tusschen 1200 en 1300 geschreven[1)], bevat den altaar- en koorzang in neumen (noten zonder lijnen) die den Trierschen kapelmeester Hermesdorff van zeer veel nut zijn geweest bij de samenstelling van zijn *Graduale ad normam cantus S. Gregorii* (1876-82). Het andere is een *Evangelieboek*, geschreven tusschen 800 en 900.[2)] Het had in de middeleeuwen behoord aan de Utrechtsche S.-Mariakerk, blijkens een ander handschrift, waarmede het was saamgebonden, namelijk een *Liber juramentorum ecclesiae beatae mariae Traj*. Dit bevatte alzoo de formulen der eeden, welke werden afgelegd, en wel door de kerkelijke personen van Lopik ('nostrae jurisdictionis in Lopik'). Blijkbaar dus diende het Evangelieboek bij het afleggen van die eeden. In andere middeleeuwsche missalen of gradualen vond de bekende Engelsche archeoloog James Weale, toen hij, voor de teksten van oude Sequentiën en voor de uitgaven van oude missalen, de verzameling is wezen doorvorschen, bijzonderheden die hij of nergens of slechts zelden had aangetroffen. Zoo heeft ook de Fransche benedictijn, Dom Cagin, toen hij in 1891 voor de uitgave zijner *Paléographie musicale* Europa bereisde, uit de zangboeken van het museum een vijftal gradualen doen photographeeren, om ze als facsimile's in zijn werk op te nemen. Op een anderen tijd waren eene bijeengebondene verzameling van *pamfletten* uit den tijd van den Munsterschen vrede en 33 stuks groot[3)], en eene tweede van gedrukte stukken uit den tijd der Jansenistische woelingen (1702-5) en 22 stuks bevattende,[4)] welkome vondsten, in eene parochiale bibliotheek gedaan. Werkjes, eindelijk, door onze geestelijken in de laatst voorgaande 16de, 17de en 18de eeuwen geschreven, zijn meestal zeldzaam geworden, maar zullen het waarschijnlijkst juist in de oude bibliotheken der pastorieën te vinden zijn, gelijk er

1) Gids, No. 58d.
2) Gids, No. 9.
3) Gids (Bibl.) N. 135.
4) Gids (Bibl.) N. 140.

dan ook reeds verscheidene gevonden werden[5], soms met wetenswaardige aanteekeningen op de schutbladen[6]. Ook werden er, om van de ascetische lectuur te zwijgen, goede vondsten gedaan, van *geestelijke liederenboekjes* der voorgaande eeuwen[7].

Zoo vertrouw ik dan, naar best vermogen, te hebben aangewezen, welke eisch aan een bisschoppelijk museum mag gesteld worden, en in hoever de Haarlemsche verzameling vooralsnog aan dien eisch voldoet.[1]

Eene derde vraag nu blijve den lezer ter overweging gelaten: wat namelijk het bisschoppelijk museum nog verder worden kan door zijne belangstelling en medewerking. Moge het intusschen bovenal duidelijk wezen, dat het bisschoppelijk museum dienstbaar wil zijn aan het volle kerkelijke leven, en niets zoo weinig beoogt als een *mausoleum* te zijn, d.i. een praalgraf voor uitgestorvene kunst. Immers ook van museums geldt een *Ne quid nimis*. Nog altijd pleegt onze tijd zich in het gewone dagelijksche leven veel te weinig om kunst en goeden smaak te bekreunen, terwijl van den anderen kant soms eene verzamelzucht wordt aangetroffen, die bedenkelijk is. Immers wat ziet men nog al te vaak gebeuren? Wat aan den openbaren weg en in het huiselijk leven nog van kunstzin getuigt, wordt als ‘oudheid’ voor duur geld opgekocht; op veel plaatsen verdwijnen gebouwen, smaakvolle gevels, beeldwerk en schilderwerk. Wat toch deert het, zoo meent men, wanneer er maar nauwkeurige photographieën naar genomen zijn, om in atlassen en museums bewaard te blijven; portretten verhuizen van hunne historische plaatsen naar de kunstkabinetten der grooten; vaderlandsche kleederdrachten worden op poppen-tentoonstellingen hoogelijk geloofd en bewonderd, en in de boeken van ‘Kostümkunde’ heerlijk afgebeeld en beschreven: maar de lieden zelven schamen zich ze langer te dragen; volksliederen, sagen, sproken en kinderrijmen worden verzameld en diepzinnig bestudeerd, maar gezongen en verteld onder het volk worden ze hoe langer hoe minder. Op zulk eene wijze blijven in het dagelijksche, burger-leven vele pogingen, ten goede aangewend, slechts half werk. Maar gelukkig is het bij ons katholieken in het kerkelijke en godsdienstige anders gesteld. Hier blijft de kunst van dagelijksche toepassing. Het volle frissche leven der H. Kerk, met hare ceremoniën en godsdienstige praktijken, geeft van zelf waarborg, dat de oude kunst en de gedenkstukken van het voorgeslacht niet bewaard zullen blijven als merkwaardigheden, om de oudheid alleen, maar met nut en vrucht verzameld, opdat - althans zoolang onze kerken nog niet zijn wat volgens Pater Weisz de middeleeuwsche waren - vooreerst de kunstenaars modellen vinden, opdat vervolgens behouden blijve wat anders mocht verloren gaan, en opdat ten laatste archeologie en geschiedenis vinden kunnen wat tot bron en hulpmiddel strekt. Derhalve: museum om wille van oude kunst en geschiedenis, en niet andersom: oudheidliefhebberij en verzamelzucht om wille van museum.

Zóó zal het bisschoppelijk museum een waarachtig katholiek belang kunnen dienen, en mag het verhopen, medewerking te vinden bij allen, wien het ter harte gaat, dat

5) Gids (Bibl. N 25 25b, 45,45a, 45b, 46, 47 a en b, 52, 53, 55, 64, 65, 78, 79, 92, 119b, 159, 160, 178, 179, 180, 182.

6) Gids (Bibl.) N. 57, 180.

7). Gids (Bibl.) N. 95, 107.

1) Van de twee platen, bij d't laatste gedeelte gevoegd, geeft de eerste (bl.92) een gezicht in de zaal, die de voorwerpen bevat van de 17de en 18de eeuwen. Ter linkerzijde, op de tafel die van voren versierd is met een geborduurd fluweelen altaarvoorzetsel (Gids No. 279), staan de kandelaars van Delftsch aardewerk, besproken bl. 86 Rechtuit aanschouwt men eene rijk gebeeldhouw'e sacristiekast, van het eerste vierde der 17de eeuw (Gids No. 384); op den achtergrond links een gedeelte der kantenverzameling. De tweede laat (bl. 93) is genomen naar het schilderstuk van Jacob de Wit. O.L.V. Boodschap, besproken bl. 86.

de Haarlemsche Kerk met eere bekend zij als bevorderaarster van kunst en wetenschap.

Mosasaurus Giganteus. Een avontuur in den Sint Pietersberg.

‘En dit, mijne heeren, is een nabootsing in steen van den Mosasaurus giganteus, een vóórhistorische diersoort, waarvan een exemplaar in dezen berg is gevonden.’

De gids, die ons door de donkere gangen van den Sint-Pietersberg geleidde, hief zijn beide toortsen omhoog om beter het monster te laten zien. Door kunstenaarshand in den weeken mergelsteen gebeiteld, herinnerde het op het eerste gezicht aan het ondier, door Schiller in zijn *Kampf mit dem Drachen* geschilderd. Met geopenden muil en gekromde, scherpe klauwen, den langen staart over den grond sleepend, stond het negen meters lange gedrocht in zijn hol, als teruggekeerd uit een onbekend verleden. Door de spelingen van het geel-roode toortslicht op het schubbige lijf en den breeden krokodillekop scheen het te leven en zich te bewegen en de rol te vervullen van die fantastische monsters der oudheid, die in bergholen en spelonken geheimzinnige schatten bewaakten.

Doch wij moesten verder en naarmate het fakkellicht zich verwijderde, scheen de Mosasaurus weer in zijn eeuwenlangen doodslaap terug te zinken.

Het was al laat in den avond. Geruimen tijd in Maastricht opgehouden, was het reeds donker, toen wij onder geleide van den gids naar Sint Pieter wandelden, waar zich de ingang van den beroemden berg bevindt.

Doch wat deerde het; wij hadden den tijd, en welgemoed gingen wij de donkere, koude gangen binnen, een werk van eeuwen, waaraan ieder geslacht, van de Romeinen af tot op heden, het zijne heeft bijgedragen en zijn eigenaardige sporen heeft achtergelaten.

Wij gingen verder, altijd verder door de lange gangen, die elkaar onophoudelijk kruisen en een verwarden onderaardschen doolhof vormen. Nu en dan werd er stilgestaan om een blik te werpen op de hoogte van den wand of in de diepte der groeven of om onze namen te krassen in den zachten steen; en te midden der opgewektheid, die het gezelschap bijbleef, viel het niemand op, dat de gids, anders zoo spraakzaam, meer en meer afgetrokken werd.

Eensklaps stond hij stil en lichtte zwijgend met zijn fakkel een muurvak bij. Bij het rosse toortslicht lazen wij een opschrift, vermeldende, dat op die plaats eenmaal vier ordebroeders waren gevonden, die in de uitgestrekte gangen van den berg verdoold en van den honger waren omgekomen. De gids staarde met wijdgeopende oogen naar de zwarte letters, als zag hij ze voor het eerst. Hij zeide niets en een vraag van iemand van het gezelschap scheen hij niet te hooren. Eensklaps streek hij met de hand langs het voorhoofd en kwam met een schrik tot zichzelven. Ik zag hem bleek worden en angstig rondzien. ‘O, ja, hier zijn we gebleven,’ mompelde hij, en begon weer luldop zijn verhaal als gids:

‘Zij waren met vieren den berg ingegaan. Om den weg te kunnen terugvinden, hadden zij een lang koord meegenomen en het einde daarvan aan den ingang gespannen. Het koord werd echter op een vuursteen doorgesneden, zoodat zij, toen zij het naar zich toehaalden, het einde misten. Daarop zijn zij verdwaald geraakt, en op deze plaats werden hun lijken gevonden.’

‘'t Is niet te verwonderen,’ merkte er een op, ‘als je hier alleen gelaten werd, kwam je er van je leven niet meer uit.’

Hierop begon een vrij onverkwikkelijk gesprek over het gevaar, waaraan men onvoorziens kon worden blootgesteld. De gids moest maar eens een toeval krijgen, plotseling krankzinnig worden of zoo iets, wie zou je dan redden? Een ander wist echter de geruststellende verzekering te geven, dat er altijd andere gidsen gereed zijn om naar een gezelschap te zoeken dat langer dan een bepaald getal uren in den berg blijft, zoodat het gevaar geheel denkbeeldig is.

'Ja, maar we zijn nu zoo laat den berg ingegaan. Zouden er nog gidsen zijn?' vroeg een derde.

Ik meende onzen geleider te zien glimlachen en wilde hem naar de reden daarvan vragen, doch hij voorkwam mij, zeggende:

'Nu zal ik de heeren nog bij de echo brengen en ze de hel laten zien en dan verlaten we den berg.' Ondertusschen keek hij mij aan met een vreemde tinteling in zijn oogen.

Wij lieten den echo van alles opdreunen en zouden de hel gaan zien. Eenieder, die den Sint-Pietersberg bezocht heeft, weet waarin die bestaat. De gids verwijdert zich. laat u in het donker staan en komt, uit de verte met zijn toortsen zwaaiende, terug.

'Hier moet u gaan staan,' zeide hij tegen mij, 'en dien kant uit kijken.'

Daarop kroop hij door het hellepoortje, een nauwe opening in den wand, en liet ons alleen. Wij zagen het licht zijner fakkels door de zijgalerijen schijnen, eerst nog sterk, toen flauwer en flauwer en eindelijk heel in de verte wegsterven

als de naflikkering eener lamp Het was helsch donker om ons heen en mijn oogen werden moe gestaard in de ondoordring bare duisternis.

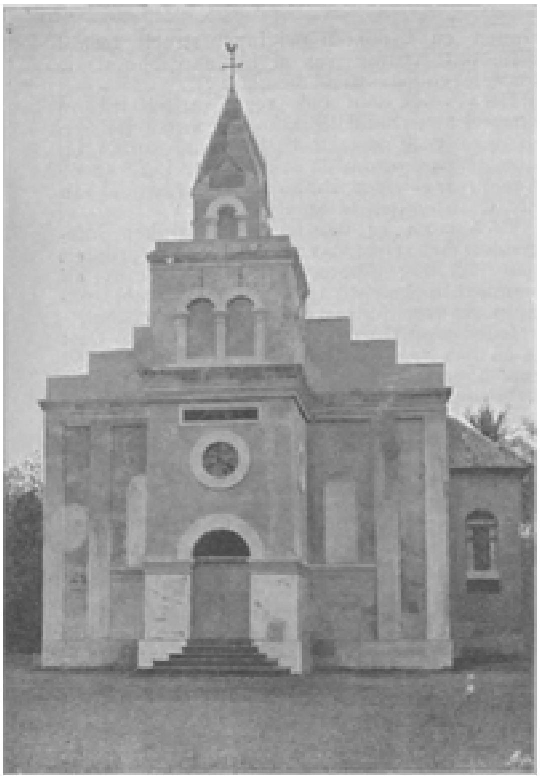

KATHOLIEKE KERK TE PADANG.

Wat duurde het lang voordat die gids kwam. Hoe lang ik al had staan wachten, weet ik niet; in 't eerst had ik geluisterd naar de praat van mijn gezelschap; maar ik was aan 't mijmeren geraakt en had er niet meer op gelet. Nu was het doodstil om me heen.

'De gids laat zich lang wachten, vind je niet?'

Ik kreeg geen antwoord.

Ik herhaalde mijn vraag luider; maar hetzelfde stilzwijgen.

Ik werd boos en noemde het een ongepaste aardigheid, ik tastte rondom mij heen, maar er was niemand onder mijn bereik.

Gelukkig was ik in het bezit van een doosje lucifers; ik stak. er een aan, toen ik tot mijn groote ontzetting bemerkte, dat ik alleen in de galerij stond; de anderen waren verdwenen. Hoe was het mogelijk dat ze mij alleen hadden achtergelaten, dat ze zich ongemerkt hadden kunnen verwijderen? De schrik maakte mij buiten mij zelven en eerst toen het einde der lucifer mijn vingers brandde, kwam ik met een uitroep van pijn tot bezinning; het verkoolde stukje hout viel uitgedoofd op den grond en ik stond weer in de diepste duisternis. Het werd mij benauwd in die onderaardsche gangen; de koude lucht, die ik inademde, deed het bloed in mijn aderen stollen en met schrik dacht ik aan het vreeselijk lot der vier ongelukkigen, die in denzelfden berg hun leven hadden gelaten.

Ik riep en schreeuwde zoo hard ik kon, want mijn gezelschap kon toch niet ver af zijn; maar er kwam geen antwoord en ik hoorde mijn roepen van gang tot gang weerklinken om in doodsche stilte over te gaan. Eindelijk echter kon ik weer helder

denken, ik had mijn bedaardheid teruggekregen en besloot zoo goed mogelijk voor eigen redding te zorgen. Het was mij opgevallen, dat de weg, dien de bezoekers van den berg gewoonlijk kiezen, beter gebaand was dan in de andere gangen; het veiligst was dus denzelfden weg terug te gaan. Zonder licht was het echter onmogelijk een voet te verzetten en al voortgaande slonk mijn voorraad lucifers op onrustbarende wijze; gelukkig bevond ik mij nog altijd op het goede pad.

Hoelang ik gedwaald heb, is onmogelijk te zeggen: iedere minuut scheen mij wel een uur. Ik had nog één lucifer en de angst bekroop mij, als ik er aan dacht, wat er van mij worden zou, als ik omringd zou zijn van de diepste duisternis. Op goed geluk liep ik op den tast nog een paar gangen verder, maar toen begaf mij de moed; nu of nooit moest ik licht hebben om verder den weg te kunnen vervolgen. Het laatste licht brandde. Gelukkig! ik uitte een kreet van vreugde, ik was altijd nog op het goede pad.

Vlak voor mij bemerkte ik een lange tabel, waarop de verschillende grondlagen: steenkool, kiezel, mergel, vuursteen enz, stonden afgebeeld; ik sloeg naar rechts af, liep tegen een soort van houten afrastering, en bij het schemerend licht zag ik boven in den steenwand met groote letters de woorden staan: Mosasaurus giganteus. Ik stak mijn licht vooruit om het hol van het monster te zien; maar geen enkele lezer zal de verbazing kunnen begrijpen, die mij toen beving: de Mosasaurus giganteus was verdwenen.

Ik kon mijn oogen niet gelooven, maar toch was het maar al te waar, het vreemdsoortig gedrocht was weg. Nog een oogenblik staarde ik naar het ledige hol, toen werd de vlam van mijn lucifer kleiner en kleiner en ging met een zwakke flikkering uit.

Waar mocht dat dier gebleven zijn?

Ik kwam in een onbeschrijfelijken toestand: ik dacht niet meer aan den gids, aan den St.-Pietersberg of aan mijn netelige positie, maar ik waande mij als overgeplaatst in den donkeren voortijd, toen de wereld nog bevolkt was door Mosasaurussen. Het spookachtig verdwijnen van het ondier bleef op de alleronaangenaamste manier mijn hersens bezighouden; een huivering overviel mij, een huivering van schrik voor het onbekende en geheimzinnige, dat mij echter op onweerstaanbare wijze aantrok.

Langzaam verwijderde ik mij in het donker, met mijn wandelstok vóór mij op den grond stootend om niet rechts of links in de groeven te vallen; doch de Mosasaurus wilde maar niet uit mijn gedachten.

Opeens blonk in de verte een blauwachtig lichtschijnsel. Goddank! daar was redding! Ik wilde er heensnellen, maar bleef eensklaps als aan den grond genageld staan: in de verte kwam langzaam uit een zijgang een zonderling wezen te voorschijn met twee groote glinsterende oogen. In een oogwenk had ik genoeg gezien, 't was waarachtig de Mosasaurus giganteus.

Langzaam stapte hij op zijn kromme pooten naderbij en opende nu en dan den grooten muil, waarin een paar rijen vervaarlijke tanden blikkerden.

Hoe was het mogelijk! Den Mosasaurus had ik toch in den steen uitgehouwen gezien! Maar tegen feiten valt niet te redeneeren; hier had ik een echten, levenden en hoogstgevaarlijken Mosasaurus voor me. Hoe was het beest er toe gekomen om zijn hol te verlaten en een wandeling door den berg te gaan doen? De angst belette me een antwoord op die vraag te zoeken; het dier kwam hoe langer hoe dichter bij en 't werd hoog tijd om mij uit de voeten te maken. Haastig deed ik eenige schreden achterwaarts; maar tot mijn ongeluk bevond ik mij in een gang, die dood liep, en weldra stiet ik tegen den vochtigen wand. Geen enkele uitweg bleef mij open; tot

overmaat van ramp had de Mosasaurus aan het gedreun van mijn voetstappen onraad bemerkt en beproefde het in een kleinen galop te zetten, waarbij hij echter al een heel mal figuur maakte.

MISSIGIT EN HEILIGE VIJVER BIJ FORT DE COCK.

Ik voelde mij verloren; wanhopig liep ik langs den steenen wand, maar het ondier naderde meer en meer; nog een oogenblik...

Eensklaps klonk achter mij een groot geraas en een helder licht trof mijn oogen. Het geraas hield aan en werktuiglijk wendde ik het hoofd om.

‘Mijnheer, 't is zeven uur!’ riep de kellner van het hotel, terwijl hij met zijn knokkelige handen op de deur roffelde.

De Mosasaurus was plotseling verdwenen en vroolijk plaste het zonlicht door de gordijnen in de kamer. Met een zucht van verlichting stond ik op.

‘Toch interessant zoo'n wandeling in den St.-Pietersberg,’ was het eerste wat ik aan de ontbijttafel hoorde.

‘En wat een vreemde beesten zijn er, die Mosasaurus bijvoorbeeld.’

‘Om er de nachtmerrie van te krijgen.’

Ik knikte van ja.

SYLVESTER.

Bij de Platen.

Haar lievelingsplekje. -

't Is niet te verwonderen dat het jonge, ijverige breistertje daar bij voorkeur plaats neemt in het groene prieeltje, waar het helle vroolijke zonlicht zoo aangenaam getemperd wordt door het frissche lommer. Dat zonnige en toch schaduwrijke hoekje van den tuin schijnt er op ingericht om er heel rustig te zitten, met een handwerkje bezig, dat niet zóóveel attentie vordert of het laat toch nog vrijheid genoeg om naar hartelust van de heerlijke omgeving, van bloemengeur en vogelenzang te genieten.

De dood der h. clara. -

De aldus getitelde schilderij, waarvan wij in dit nummer een welgeslaagde afbeelding geven, is een der meest karakteristieke scheppingen van den grooten Spaanschen meester Murillo.

Deze ontving in het jaar 1646, toen hij uit Madrid terugkeerde, waar hij onder Velasquez' leiding de meesterwerken van het Escuriaal, de doeken van Titiaan, Rubens, Van Dijck enz. bestudeerd had, de opdracht een reeks van elf tafreelen te schilderen voor den zoogenaamden ‘kleinen hof’ van het klooster San Francisco te Sevilla. Deze schilderijen moesten strekken ter verheerlijking van de wonderdaden en visioenen van heiligen uit de orde der Franciscanen. Met gloeiende bezieling zette Murillo zich aan het werk, en ofschoon de herinnering aan de groote voorbeelden, die hij pas aanschouwd had, Titiaan, Rubens en vooral Veronese, nog een grooten invloed op zijn schildertrant uitoefende, openbaarde zich toch reeds in dit werk zijner jongelingsjaren de oorspronkelijke kracht, die hij later zoo schitterend zou ontwikkelen.

Van de elf tafereelen waren er negen vierkant

en twee langwerpig van vorm. Deze twee langwerpige zijn de beroemde ‘Engelenkeuken’ in het Louvre te Parijs en de ‘Dood der H. Clara.’

Dit laatste stuk kwam, nadat de Franschen in 1810 het klooster San Francisco verwoesten geplunderd hadden, na veel omzwervingen in het bezit van den graaf van Dudley, van wien de Dresdener Galerie het verleden jaar voor de som van 70.000 mark gekocht heeft.

Het motief voor zijn schilderij werd den kunstenaar aan de hand gedaan door de volgende passage in de verzameling heiligenle-genden *Flos sanctorum*, door Carl Justi in zijn levensbeschrijving van Murillo aangehaald.

Toen de heilige Clara, zoo leest men daar, wie de heilige Franciscus eenmaal zelf de lange haren had afgesneden, na een twee-en-veertigjarig kloosterleven haar einde nabij was, hoorde een zuster haar tot zichzelf spreken en haar ziel gelukwenschen met het geleide, dat haar op de aanstaaude reize zou ten deel vallen.

‘Ga heen, mijn ziel,’ hoorde zij de stervende fluisterend zeggen, ‘uw weg is veilig; gij hebt een goeden leidsman; want uw Schepper heeft u geheiligd en steeds over u gewaakt met de liefde eener moeder voor haar kind.’

Toen de zuster haar daarop vroeg, wat zij bedoelde, antwoordde Clara:

‘Ik spreek met mijn overgelukkige ziel.’ En daarop vervolgde zij tot de zuster:

‘O mijn dochter, ziet gij den Koning der glorie niet?’

De zuster zag op naar den ingang en bemerkte een langen stoet in het wit gekleede maagden, met gouden kronen gesierd. Een harer met helstralend gelaat en een verblindenden diadeem op het hoofd naderde de sponde der heilige Clara, die in haar omarming den geest gaf.

Dit moment heeft Murillo ons meesterlijk geschilderd. Wij zien de Heilige op haar sterfbed uitgestrekt, omringd van monniken en kloosterzusters, van alle zijden toegesneld om de laatste woorden der stervende op te vangen. Onder haar herkennen wij Clara's vertrouwelinge, zuster Agnes, die het voorrecht smaken mag, mede het heerlijk visioen te aanschouwen, dat haar meesteres in de doodsure komt vertroosten en bemoedigen. In bewondering heft zij de handen op, terwijl haar medezusters en de overige omstanders weeklagend het doodsbed omringen.

Dit gedeelte der schilderij beweegt zich in het gebied der werkelijkheid en de figuren vertoonen in hun levendige verscheidenheid van karakter en uitdrukking een aangrijpend realisme. De groep der heilige maagden daarentegen verplaatst ons in de hoogste sferen van het christelijk idealisme. In golvend witte gewaden, met kronen op de rijkgelokte hoofden, en met palmen des vredes in de hand komen de hemelsche jonkvrouwen in een lichtende wolk aangezweefd. In haar midden onderscheiden wij, van hemelschen gloed omstraald, de Koningin der engelen en aan haar zijde Christus zelf in rood en blauw gewaad, op handen en voeten de litteekens vertoonend zijner aanbiddelijke wonden.

Kerk en missigit te padang. -

Geen grooter tegenstelling is denkbaar dan tusschen Christendom en Islam, omdat deze's menschen zinnen en bedorven neigingen streelt, terwijl gene onthechting van al het aardsche als de hoogste volmaaktheid beschouwt.

Hier volgt dan ook reeds vanzelf uit, op hoeveel tegenstand de katholieke missionarissen in onze Oostindische bezittingen stuiten bij hun pogingen, om de arme bevolking van de dwaalleer van den Profeet tot de waarheid van het Christendom te brengen.

Toch laten zij den moed niet zinken, integendeel, het verzet, dat zij ondervinden, prikkelt hen tot nog grooter krachtsinspanning, en eenmaal, mogen wij hopen, zullen zij met Gods hulp de overwinning behalen op den Islam.

Ieder weet, hoe peperduur alles in de Oost is en hoe vaak op de christelijke liefdadigheid een beroep wordt gedaan, en daarom zal het hem niet verwonderen, dat de katholieke kerk te Padang op Sumatra's westkust geen kunstgewrocht is. Maar het is een paleis, vergeleken bij het oude wacht- en brandspuithuisje, waarmee de katholieken zich zoolang hebben moeten behelpen.

Men begrijpt dan ook de blijdschap van de kleine schaar geloovigen, toen de gouverneur Van Swieten daarvan den eersten steen legde, evenals men de moeite en opofferingen der ijvervolle pastoors Staal en Lijnen zal waardeeren, die zooveel voor de totstandkoming van dit bescheiden bedehuis hebben gedaan.

Niet ver van dezen tempel voor den God der Christenen verheft zich de Mohammedaansche moskee of missigit, zooals zij op Sumatra genoemd wordt. Zij ligt in het Padangsche gebied, dicht bij Fort de Cock, nabij een vischvijver, die door de inlanders als heilig wordt vereerd.

DE LEVENSLOOP VAN EEN WIELRIJDER.

[Nummer 13]

MGR. HENRICUS VAN DE WETERING, AARTSBISSCHOP VAN UTRECHT.

Mgr. Henricus van de Wetering, Aartsbisschop van Utrecht.

Met vreugde en eerbiedige belangstelling zullen ons lezers op de eerste bladzijde van dit nummer de beeltenis begroeten van Utrechts nieuwen aartsbisschop. Sinds weken was de naam van Mgr. Henricus van de Wetering op aller lippen. Op hem was de gedachte van het katholieke Nederland gericht, wanneer het zich, in vroom ontzag voor de verwachte uitspraak van den H. Stoel, de vraag stelde, wie wel de opvolger zou zijn van Mgr. Snickers op den aartsbisschoppelijken zetel van Utrecht.

De diepbetreurde kerkvoogd toch had zijn beminden leerling en vertrouwden medehelper als het ware zelf aangewezen om hem in het opperherderlijk ambt te volgen. Toen hij, onder den last der jaren gebogen, naar een krachtvol, begaafd priester in den bloei der jaren omzag, op wiens schouders hij een deel van het wicht zijner zware taak kon overdragen, was zijn blik onmiddellijk gevallen op den ijverigen pastoor van Hilversum, die alle hoedanigheden daartoe in zich vereenigde.

De ZeerEerw. Heer Henricus van de Wetering, die sedert Mei 1892 door den aartsbisschop met het bestuur dier belangrijke parochie was belast, waar hij in weinige jaren zoo ontzaglijk veel goeds en groots mocht tot stand brengen, was de tien onmiddellijk voorafgaande jaren als secretaris van het aartsbisdom werkzaam geweest. In dien werkkring, waartoe hij in 1882 door Mgr. Schaepman zaliger gedachtenis was geroepen, had Mgr. Snickers zijn buitengewone gaven, zijn ijver en werkkracht, zijn toewijding aan de kerk van Utrecht leeren kennen en waardeeren. Aan de beide aartsbisschoppelijke seminaries Kuilenburg en Rijsenburg tot priester gevormd, vervolgens eenige jaren als kapelaan te Zutfen werkzaam geweest, was de ZeerEerw. Heer Van de Wetering gedurende zijn tienjarige bediening als secretaris met al de aangelegenheden van het aartsbisdom vertrouwd geraakt. Als pastoor van Hilversum had de wakkere priester daarbij gelegenheid gehad zijn groote herderlijke hoedanigheden, zijn zorg voor het heil der zielen, zijn ijver voor den luister van Gods huis te toonen.

Was het dus wonder, dat op hem de keuze van Mgr. Snickers viel, toen deze zich een coadjutor, een medehelper in het opperherdersambt wenschte toegevoegd te zien?

Den 24^{en} Maart ll. werd Mgr. Henricus van de Wetering in de parochiekerk van Hilversum plechtig tot bisschop gewijd, onder den titel van bisschop van Gaza. Te zijner eere prijkte het heerlijke heiligdom, dat hij zoo schitterend had mogen voltooien, in luisterrijken dos. Groene slingers daalden van het gewelf af tot op de kapiteelen der kolonnetten van het priesterkoor, onderling weer door guirlandes verbonden. De zeven vakken droegen schilden met de zinnebeeldige voorstellingen van de zeven gaven des H. Geestes, die hier over den hoogen wijdeling zouden worden uitgestort. De beeltenissen der apostelen, op ranke gulden vanen geschilderd, omringden den bevoorrechte, die onder de opvolgers der apostelen zou worden opgenomen. En zinrijk was boven het altaar de voorstelling aangebracht der opneming van den H. Matthias in de rij der apostelen, met het opschrift: ‘Hij werd toegevoegd aan de elf.’

Mgr. Bottemanne, de bisschop van Haarlem, verrichtte de verheven plechtigheid der wijding, ter zijde gestaan door Mgr. Leyten, den bisschop van Breda. De grijze aartsbisschop van Utrecht woonde ze als toeschouwer bij.

Tusschen de wapenschilden dier prelaten, welke, met het pauselijk blazoen, den triomfboog van het priesterkoor sierden, onderscheidde men het wapen, door den nieuw gewijden bisschop, met toespeling op zijn familienaam gekozen: een wetering tusschen twee kruisen met de zinspreuk: *Per viam crucis gaudens* (vreugdevol den weg des kruises).

Dat treffend devies gaf den begaafden professor van Hageveld, den hoogeerw. kanunnik De Rijk, de volgende bezielde dichtregelen in de pen, wier profetische beteekenis zoo spoedig door de feiten gestaafd zou worden:

Aan Z.D.H. Mgr. H. van de Wetering, Bisschop van Gaza. 24 Maart 1895.

De wetering, die kabbelt door de velden
   En onder 't blauw der hooge lucht zich spoedt,
Waar sterren blij en vonkelend vermelden,
   Wat zegen ze in haar loop ontspruiten doet, -
De wetering ziet haren vloed verbreeden,
   Een reuzenstroom van onweerhoudbre kracht,
Die voorwaarts golft en, rustig, onbestreden,
   Zijn majesteit verheft in heiige pracht.
De pelgrim volgt met schreden, die niet dwalen,
   Haar blanke baan, en houdt zijn spreuk in 't oog:
‘Den weg van 't kruis, maar vreugdvol!’ En de dalen
   Weergalmen van een zielezang, zoo hoog,
De bergen neigen fier hun kruinen neder,
   Om zegening te ontvangen, 't grootste en 't meest,
Nu op zijn hoofd kwam ruischen, rein en teeder,
   Gods duive in 't woord: Ontvang den Heiligen Geest.

O toekomst, 'k zie geopend uwe kringen,
   De sluier valt van uw geheimen neer:
Een koningsschat van duizend zegening n
   Kaatst als een zon zijn glorie stralend weer.
Geluk, geluk, o Bisschop! Met gebeden
   Zal Hilversum 't verkrijgen voor uw lot,
Uw Hilversum, dat al zijn teederheden,
   Zijn liefdezorg u wijden blijft bij God,
Uw Hilversum, dat ge om u heen ziet dringen,
   Dat geestdriftvol, als nooit voorheen verheugd,
Met vollen troost, met bloemen zal omringen,
   Uw weg van 't kruis, gegaan in offervreugd.

Evenals Mgr. Van de Wetering, die in 1850 te Hoogland bij Amersfoort het levenslicht aanschouwde, een zoon van het bekoorlijke Gooiland, had professor De Rijk in zijn dichterlijke begroeting de gevoelens van heel het katholieke Nederland vertolkt.

Niet hij alleen schouwde dien dag in de toekomst en zag daar de hoogste glorie voor den nieuwen bisschop weggelegd; neen onwillekeurig vermoedden wij allen in Mgr. Van de Wetering den toekomstigen Primaat van Nederland, al kon niemand denken dat reeds tien dagen later Utrechts grijze kerkvoogd den zetel des H. Willibrordus aan een opvolger zou overlaten.

Het bewustzijn dat die opvolger door hem zelf als aangewezen was, temperde den rouw, waarmee het afsterven van Mgr. Snickers de Kerk van Nederland vervulde. Men mocht toch de hoop koesteren, dat het opperherdersambt, zoovele jaren met voorzichtige wijsheid en apostolische liefde door den vereerden aartsbisschop bekleed, zou overgaan op den vertrouweling, in zijn school gevormd. En die hoop ging weldra

in vervulling. Reeds in het begin van Juli verspreidde zich, dank aan den ijver van het katholieke hoofdorgaan *De Tijd*, in het vaderland de blijde tijding, dat het Z.H. den Paus had behaagd, Mgr. Van de Wetering te benoemen tot opvolger van Mgr. Snickers. De bevestiging van dat bericht liet zich niet lang wachten; spoedig kon gemeld worden dat de nieuw verheven kerkvoogd de pauselijke breve zijner benoeming had ontvangen, en op Maandag 29 Juli nam de nieuwe aartsbisschop plechtig bezit van zijn kathedraal.

Het hoogaltaar, weinige maanden geleden met zwart rouwfloers omhuld voor de uitvaart van Mgr. Snickers, prijkte thans in rijken tooi van groen en bloemen ter eere van zijn opvolger. En niet enkel de kathedraal, ook de bisschopstad was in feestdos; het gewapper der vaderlandsche driekleur met pauselijken wimpel verkondigde openlijk de blijdschap van Utrechts katholieken, nu de ledigstaande zetel des H. Willibrordus door een nieuwen aartsbisschop zou worden ingenomen.

Aan den ingang zijner kathedraal, waar een talrijke schare van saamgestroomde geloovigen hem wachtte, door het kapittel verwelkomd, werd hij daar met het aartsbisschoppelijk plechtgewaad omhangen, ontving mijter en staf en schreed nu, onder de jubelende tonen van het blijde *Te Deum*, in statigen optocht zegenend het kerkgebouw door.

Van het kapittel omgeven, begaf de aartsbisschop zich eerst naar het zij- en vervolgens naar het hoogaltaar, waar hij zich eenige oogenblikken in gebed nederboog om vervolgens plaats te nemen op den aartsbisschoppelijken zetel, waar, onder plechtig koorgezang, achtereenvolgens de kanunniken en verdere geestelijken hem door het kussen van zijn ring de verschuldigde hulde brachten.

Daarop verhief de nieuwe kerkvoogd zich van zijn troongestoelte om het woord te richten tot de talrijke schare en haar te danken voor haar belangstelling bij zijn intrede in dit Godshuis. Geheel buiten verwachting, dus sprak hij, was hem de hooge eer te beurt gevallen, hier als opvolger van zijn voorganger op te treden om den zwaren last van het bestuur der Utrechtsche kerk op zich te nemen. Diep geroerd, verklaarde hij zich wel bewust te zijn van de zwaarte der taak, hem op de schouders gelegd, maar met het volle vertrouwen op God, steunend op de liefde en medewerking van geestelijkheid en geloovigen, hoopte hij, onder den bijstand aller gebeden, zijn wapenspreuk getrouw, blijmoedig het kruis te dragen.

Alsnu las de ZeerEerw. heer J.G.A.C. Essink, plebaan en pastoor der kathedrale kerk, de pauselijke breve voor, waarbij Mgr. Henricus van de Wetering tot aartsbisschop van Utrecht werd verheven.

Alzoo is de zetel van den H. Willebrord, naar wij vertrouwen mogen, weer voor lange jaren bezet door een kerkvoogd, de schitterende reeks zijner voorgangers waardig. De krachtige mannelijke leeftijd toch van den aartsbisschop, die nog zijn vijf-en-veertigste jaar niet voleind heeft, waarborgt ons dat hij tot in verre toekomst met zijn rijke gaven en groote hoedanigheden de Kerk van Nederland tot kroon en sieraad zal strekken. Dat hem dit gegeven moge zijn is de vurige wensch, de innige bede, die uit ons hart oprijst, terwijl wij hier namens de *N. Belgische Illustratie* onze eerbiedige hulde nederleggen aan den voet van zijn troon.

J.R. van der Lans.

De idioot,
door J. Vesters Jr.

VIII.

Willem en Johanna zaten zwijgend naast elkaar. Zooeven had mevrouw Van Dijl de kamer verlaten, om een visite te gaan afleggen, waaraan zij nu eerst gedacht had. ‘Je hoeft niet weg te gaan, Willem,’ had ze tegen Stassaart gezegd, toen deze zijn hoed nam en wilde opstaan. ‘Blijf jij Jo nog maar wat gezelschap houden. Aanstonds zal Van Dijl wel uit de sociëteit thuis komen.’

Nauwelijks was haar moeder uit de kamer, of Johanna wilde aan Willem vragen wat haar als lood zoo zwaar op het hart woog. De gedachte daaraan had haar geen oogenblik verlaten sedert ze van Scheveningen thuis was, doch tot dusver had ze nog geen gelegenheid gehad, aan haar voornemen gevolg te geven. Thans bood die gelegenheid zich aan, een paar woorden maar en alles was beslist. Nu eerst merkte ze, hoe zwaar het haar viel, die vraag te stellen. Ze had gedacht, dat het gemakkelijk zou gaan, nu ze eenmaal aan Hugo haar woord gegeven en het offer om zoo te zeggen al gebracht had. Telkens wilde ze spreken, maar ook even dikwijls bestierven de klanken haar op de lippen. Nu ze Willem naast zich zag, beseíte ze eerst goed het onverbiddelijke, het onherroepelijke van het woord, dat toch over haar lippen moest komea, en spoedig ook, want haar vader kon elk oogenblik thuis zijn. Van den anderen kant was het denkbeeld haar onverdraaglijk, nog langer in die onzekerheid te blijven, welke pijnlijker voor haar was dan de hardste werkelijkheid. En bedroog ze ook Willem niet, door nog lan er te zwijgen, terwijl hij niets vermoedde van hetgeen in haar binnenste omging? Maar vooral miskende zij hem niet, door aan zijn goed hart, aan zijn liefde voor haar te twijfelen? Want die twijfel toch was het, welke haar deed aarzelen de vraag te stellen, die haar al weken op de lippen brandde.

‘Jo, wat ben je vandaag weer ernstig,’ onderbrak Willem, die haar al geruimen tijd had zitten aankijken, terwijl zij vóór zich zag, haar gedachtengang. ‘Er scheelt toch niets aan?’

Johanna sidderde even, toen ze hem dit op bezorgden toon hoorde vragen. Moed gevat, zoo dacht ze bij zich zelf, thans moest het haar van het hart. Ze keek Willem met haar mooie, fluweelige oogen aan, die reeds de eerste maal,

dat hij haar zag, zoo diepen indruk op hem hadtien gemaakt, en zei:

'Mij scheelt niets, Willem, doch ik wilde je wat vragen.'

'Maar Jo, daar hoef je toch zoo ernstig niet voor te kijken. Je weet, dat ik je graag een plezier doe, en dan, we zijn immers bijna al man en vrouw,' zei hij schertsend. 'Nu laat eens hooren,' vervolgde hij, toen hij Johanna nog zal aarzelen.

Johanna vond zich zelf kinderachtig. Hoe kwam het toch, dat ze nu zoo besluiteloos was, terwijl haar besluit reeds lang was genomen? Eindelijk vermande zij zich.

'Willem, je hebt er toch niet tegen, dat Hugo bij ons komt wonen, als we getrouwd zijn?'

Het hooge woord was er uit. Ze keek Willem aan, om te zien welken indruk dit op hem gemaakt had. Verwondering stond op zijn gezicht te lezen, en die klonk ook door in zijn stem, toen hij antwoordde:

'Maar dat meen je niet, Jo. Het is toch maar gekheid, zeg.'

'Neen, Willem, het is geen gekheid, maar ernst. Je weet, hoe Hugo aan mij gehecht is, hij heeft het dan ook aan mij gevraagd en ik heb het hem beloofd.'

'Beloofd, zeg je?' riep Willem uit. 'Daar heb je 't weer, je bent altijd te overijld.'

'Neen, niet overijld, Willem, ik wist heel goed wat ik hem beloofde, en ik zal mijn woord houden ook,' zei ze beslist.

Stassaart's verwondering nam nog toe. Hij begreep nog niet goed, wat hij er van denken moest, maar toch begon hij er al eenigszins een vermoeden van te krijgen, welke gevolgen die belofte kon hebben.

'Luister eens, Jo, we zijn beiden geen kinderen meer,' zei hij ernstig, 'we moeten verstandig zijn. Ik weet, dat je veel van Hugo houdt, en al heeft het mij wel eens gehinderd, dat je je door hem liet tiranniseeren, toch heb ik altijd achting gehad voor je toewijding. Maar die toewijding heeft een grens. Je wordt nu mijn vrouw, en dan heb ik recht op je geheele genegenheid en toewijding. Ik kan niet toestaan, dat Hugo zich plaatst tusschen u en mij.'

Bij het hooren dezer woorden verborg Johanna het hoofd in de handen. Was dat Willem nu, die sprak, kalm, koel zijn rechten uiteenzettend, zonder oog te hebben voor den armen jongen, die toch waarlijk niet kon helpen, dat hij een idioot was?

'Kom, Jo,' vervolgde Willem, 'wees nu verstandig. Ik heb er immers niet tegen, dat Hugo af en toe bij ons komt. Wij wonen bovendien in dezelfde stad, zoodat je hem zoo dikwijls zien kan als je wil.'

'Maar Hugo wil er niet van hooren, dat ik hem verlaat. De arme jongen zou het besterven, Willem.'

'Kom, kom, dat slijt wel. Maar ik heb het je al honderdmaal gezegd, je hebt hem altijd veel te veel toegegeven. Zijn wil was wet, en wat meneer verlangde moest geschieden. Nu zie je er de gevolgen van.'

Johanna antwoordde niet, ze begreep, dat het pleit beslist was, en ze wilde zich niet vernederen, om als genade te vragen wat Willem haar niet uit eigen beweging wilde toestaan.

Ook Stassaart zweeg geruimen tijd. Hij had reeds herhaaldelijk gelegenheid gehad, om Johanna's onverzettelijkheid van karakter te leeren kennen. Toch wilde hij nog een poging wagen.

'Heb je er wel ooit aan gedacht, Jo, dat zoo'n jongen als Hugo een groot gevaar is? In zijn onnoozelheid zou hij in staat zijn, het huis in brand te steken of een ander ongeluk aan te richten. Die verantwoordelijkheid wil ik niet op mij nemen.'

‘Maar Hugo zal beter worden, Willem, hij begint nu al goede vorderingen te maken, en meneer Vermeer verzekert, dat hij bij oordeelkundige behandeling en goede leiding geheel zal genezen.’

Op het noemen van dien naam werd Willems ijverzucht wakker. ‘Die Vermeer schijnt je wel na aan het hart te liggen,’ zei hij schamper.

‘Willem!’ meer kon Johanna niet uitbrengen, zoozeer werd zij door haar aandoening overmeesterd.

‘Zoo heb ik het niet bedoeld,’ haastte Willem zich te antwoorden. ‘Maar ik geloof er niets van, dat Hugo beter zal worden, en dan altijd zoo'n idioot bij je in huis! Neen, Jo, als je daar nog eens goed over nadenkt, zal je zelf inzien, dat het niet kan.’

‘Ik hoef er niet over na te denken, want mijn besluit staat vast.’

‘Is dat je laatste woord, Johanna?’

‘Mijn laatste.’

Willem was opgestaan en nam zijn hoed. Uitwendig kalm stond het jonge meisje eveneens op, nog altijd hopende, dat Willem iets zou zeggen, maar te fier, om te laten blijken, welke wonde hij haar had toegebracht. Willem zei evenwel niets, het was dus tusschen hen uit, voorgoed uit. Als vreemden gingen zij naast elkander de gang door. Aan de voordeur gekomen, bleef Willem staan. ‘Is Hugo je nu werkelijk liever dan ik?’ vroeg hij.

‘Ik kan niet kiezen,’ antwoordde Johanna. ‘Ik had gehoopt, dat je genoeg van mij zou houden, om Hugo naast mij te dulden. Ik heb mij vergist, ik geef u uw woord terug.’

‘Vaarwel,’ hernam Stassaart, haar de hand reikend.

Johanna raakte ze even aan en zag hem nog eenmaal in het gezicht. Dat vaarwel klonk haar als het geklep der doodsklok in de ooren. Nog hoopte ze, dat Willem edelmoedig zou zijn, nog was het niet te laat.... Maar zijn gezicht stond strak, ijzig koel.

De deur viel achter hem dicht. Alles was voorbij. Toch wachtte ze nog even aan de deur en luisterde. Zou hij misschien terugkomen, om te zeggen, dat ze toch de zijne bleef? Ze had wel het offer van zich zelve gebracht, maar het viel haar zoo onuitsprekelijk hard, niet alleen omdat haar levensgeluk was verwoest, doch vooral omdat ze zich bedrogen had in den man van haar keuze. Haar hart bonsde geweldig, haar slapen klopten, of er met hamers op geslagen werd.

Willem kwam niet terug. De scheiding was thans voltrokken, onherroepelijk. Het verleden was voortaan dood voor haar, ze zou er nog enkel aan kunnen denken, zooals men aan een overledene denkt, of na het ontwaken aan een zoeten droom, die door de koude werkelijkheid wordt gelogenstraft.

Langzaam, moeielijk ging ze de trap op, en ze dacht aan dien avond van het concert, toen voor de eerste maal twijfel aan Willem bij haar gerezen was. Ze dacht aan hetgeen ze toen gezegd had:

‘Willem, maak niet dat ik kiezen moet tusschen u en Hugo.’ Ze had thans gekozen met bloedend hart, haar lot was voortaan beslist, haar levenstaak aangewezen.

Nauwelijks had Hugo haar stap herkend, of hij kwam naar haar toe. De jongen was geheel hersteld van de gevolgen van den schrik en het koude water, en met meer ijver dan ooit had hij zich op het leeren toegelegd. Hij wilde ingenieur worden, en daarvoor moest hij veel kennen. Bovendien had hij zich nog meer aan zijn onderwijzer gehecht, sedert deze hem van een wissen dood gered had. Hij mocht bij Johanna blijven, en nu wist hij, dat hij haar geen grooter genoegen kon doen, dan door ijverig te leeren.

‘Jo, ik heb al mijn sommen af,’ riep hij met een van blijdschap stralend gezicht uit, ‘nu zal meneer Vermeer zeker wel tevreden zijn.’

Zonder iets te zeggen nam Johanna zijn hand in de hare. Hugo zou voortaan de eenige zijn, die van haar hield. Maar de arme jongen kon de zwaarte van het offer niet beseffen, dat zij voor hem gebracht had. Doch later zou hij haar begrijpen en haar dan eeuwig dankbaar zijn. Indien hij echter eens niet genas, indien hij ten slotte weer in de oude stompzinnigheid verviel? Dan zou nooit iemand weten, wat zij had opgeofferd, dan zou nooit iemand pogen, haar daarvoor eenigermate schadeloos te stellen.... Met schaamte bemerkte ze, dat zij niet aan God gedacht had, die alles ziet en niets onbeloond laat. Hij was getuige geweest van haar strijd. Hij zou haar ook verder ter zijde staan en haar vertroosten.

‘Jo, wil je nu wat met mij dammen, nu ik al mijn sommen af heb?’ vroeg Hugo Dammen, nu zij nog als vernietigd was onder het leed, dat haar had getroffen, nu alles onstuimig door-eenwoelde en zij alleen wilde zijn om het uitte schreien! Zij kon het niet! En dat vroeg haar Hugo, voor wien ze het geluk had verschopt, dat haar tegenlachte; Hugo, die er niet het minste begrip van had, wat ze leed! Ze bracht de hand voor de oogen en snikte zacht.

‘Ben je bedroefd, Jo?’ vroeg Hugo. ‘Ik heb toch al mijn sommen af.’

‘Je bent mijn zoete, beste Hugo,’ zei het jonge meisje, den knaap in haar armen nemend en hem een kus op het voorhoofd drukkend.

‘Nu, een partijtje dammen, ja?’ vleide Hugo, die aan zijn zusters droefheid al niet meer dacht.

‘Dat is goed, Hugo; omdat je zoo flink gewerkt hebt,’ antwoordde Johanna, die na het groote offer van zich zelve ook dit offertje nog wel brengen kon.

Nadat ze twee partijtjes gespeeld hadden, die Hugo had gewonnen, stond Johanna op. ‘Ik heb op mijn kamer nog wat te doen,’ zei ze, met moeite haar ontroering kunnende bedwingen. ‘Maar ik blijf altijd bij je, beste jongen.’

‘Trouw je dan niet met Willem, Jo?’ vroeg Hugo.

Het jonge meisje keek hem verbaasd aan. Hoe kwam hij zoo in eens op die vraag?

‘Neen, Hugo, ik blijf bij je.’

‘Wilde Willem mij niet?’ vroeg de knaap, en Johanna dacht, dat er een straal van verontwaardiging flikkerde in zijn oog. Maar dat kon toch niet, Hugo kon onmogelijk gevoelen wat een gezonde jongen op zijn jaren niet zou begrepen hebben.

‘Ik blijf bij je,’ antwoordde het jonge meisje ontwijkend, ‘zoo is het immers goed, Hugo?’

Hij balde de kleine vuisten. ‘Willem is slecht, heel slecht, maar jij bent mijn goede, beste Jo. Ik zal altijd, altijd veel van je houden.’ Hij wierp zich om den hals van zijn zuster en kuste haar door zijn tranen heen.

Die kussen en tranen deden Johanna weldadig aan. Zij was begrepen, zij had dus het offer niet gebracht voor iemand, die er ongevoelig onder bleef, die er geen weet van had. Wat voor Willem een raadsel was gebleven, de teerste en heiligste gevoelens van haar hart, had een arme idioot verstaan.

‘Mijn beste Hugo,’ snikte het jonge meisje, ‘wij blijven altijd bij elkaar, niet waar? Je zal me nooit verlaten, ook later niet?’

De rollen schenen omgekeerd. Het was niet meer de idioot, die, door allen verlaten, zijn zuster smeekte bij hem te blijven; het was het jonge meisje, dat, na haar geluk voor hem ten offer gebracht te hebben, vreesde, dat ook hij eenmaal, wanneer hij groot en genezen was, haar den rug zou toekeeren. Zij zocht thans troost en steun bij hem.

Toen Johanna op haar kamer gekomen was, brak ze in tranen uit. Thans behoefde zij zich niet meer in te houden, maar kon aan haar smart den vrijen loop laten; want al had ze met vollen vrijen wil, uit liefde tot haar broertje, het offer gebracht, toch was het natuurlijk, dat haar hart overweldigd werd door een naamloos wee, dat de gedachte aan het thans voor altijd verloren, gedroomde geluk haar diep griefde. Ze had niet mensch moeten zijn om dit niet te voelen. Zij was jong, vol levenslust, zij beminde Willem, zij had zich in stilte allerlei droomen gevormd van geluk en zaligheid aan zijn zijde, zij had schoone plannen gemaakt voor de toekomst.... Het denkbeeld van een eigen haard, van een liefhebbend echtgenoot had haar bekoord.... Dit was thans alles voorbij. Het geheele gebouw, dat ze in haar geest had opgetrokken, was ingestort. Maar het ergste was nog, dat Willem zich aan haar had doen kennen als een egoïst.... Dit griefde haar meer dan al het overige.

Langzamerhand bedaarde de hevigheid van haar smart, om plaats te maken voor kalme berusting. En deze berusting werd door de deelneming, de dankbaarheid van Hugo als door een zonnestraaltje verhelderd....

Zij stond op en nam van haar boekenschrap de *Navolging van Christus*, dat kostelijke boek, dat voor alle gevallen des levens zoo heerlijke lessen en zoo onschatbare vermaningen geeft. Zij opende het en begon te lezen:

'Stel geheel uw betrouwen op God, en dat Hij alleen uwe vrees en liefde zij; Hij zal voor u verantwoorden en alles ten beste schikken.

'Gij hebt hier geene blijvende woonplaats; en waar gij u bevindt, zijt gij een vreemdeling en reiziger: en gij zult geene rust hebben, tenzij gij op het innigst met Christus vereenigd zijt.

DE UITREIKING DER ONDERSCHEIDINGEN AAN DE HELDEN VAN LOMBOK, naar een photographie.

'Wat ziet gij hier rond, daar dit de plaats van uwe rust niet is?

'Uwe woning moet in den Hemel zijn, en al het aardsche moet gij niet dan in het voorbijgaan aanzien.'

Hier sloot Johanna een oogenblik het boek. Ja, zij zou al haar betrouwen op God stellen en om Hem al het aardsche leeren verachten. Haar hart was er nog wel niet geheel van onthecht; de banden, die haar daaraan bonden, had ze nog niet geheel kunnen verscheuren, maar met Gods hulp zou ze daarin slagen. Ze was immers een vreemdeling hier op aarde, en de aarde hare woontente niet.

Weer sloeg ze het boek open, om daaruit nieuw voedsel, nieuw geduld en nieuwe sterkte te putten. 'Het schijnt voor vele menschen,' zoo las zij, 'een hard woord te wezen: Verloochen u zelven, neem uw kruis op en volg mij....

WONING VAN DEN GENEESHEER-DIRECTEUR.

PAVILJOEN 1e KLASSE MANNEN.

VOORGEVEL VAN HET HOOFDGEBOUW.
HET KRANKZINNIGENGESTICHT 'COUDEWATER.'

'In het kruis is de zaligheid; in het kruis is het leven; in het kruis is de bescherming tegen onze vijanden; in het kruis gevoelt men de instorting der hemelsche zoetigheid; in het kruis is de kracht onzer ziel; in het kruis geniet men de blijdschap des geestes; in het kruis vindt men de verzameling en volmaaktheid aller deugden, en den hoogsten top van heiligheid.

'Er is geen behoud voor onze ziel, noch hoop tot het eeuwige leven, dan in het kruis. Neem dan uw kruis op en volg Jesus na, en gij zult het eeuwige leven ingaan....

'Somtijds zult gij van God verlaten, somtijds van uwen naaste gekweld of geoefend worden; en wat meer is, dikwijls zult gij u zelven tot last zijn.

‘En gij zult door geen middel of troost daarvan verlost of verlicht kunnen worden; maar gij zult het moeten verdragen, zoo lang het God zal believen.

‘Want God wil, dat gij kwellingen leert verdragen zonder vertroosting; dat gij u geheel aan Hem onderwerpt, en dat gij door het lijden ootmoediger wordt....

‘Indien gij dan het kruis gaarne draagt, het zal u ook dragen, en het zal u tot uw gewenscht einde brengen, waar het lijden, hetwelk hier geen einde heeft, een einde zal hebben.

‘Doch zoo gij uw kruis onwillig draagt, zoo maakt gij het veel zwaarder, en gij belaadt u zelven nog meer, daar gij het toch moet dragen....

‘Jesus Christus, onze Heer zelf, is in geheel Zijn leven nooit een uur zonder lijden en pijnen geweest.

‘Hij zelf zegt: Moet de Christus niet lijden, en zoo ingaan tot Zijne heerlijkheid?

‘Hoe zoekt gij dan eenen anderen weg dan dezen koninklijken weg, die de weg is des heiligen kruises?’

Johanna las verder het geheele hoofdstuk af, met dit treffende slot:

‘Alles dan doorlezen en doorzocht hebbende, zoo moet dit het einde en het slot van alle leering zijn, hetgeen Paulus zegt, dat wij door vele kwellingen moeten ingaan tot het rijk Gods.’

Nu stond Johanna op en sloot vertroost het boek. Den koninklijken weg des kruises had zij gekozen, en met Gods hulp hoopte zij daarvan nooit af te wijken.

IX.

‘Meneer, daar is meneer Stassaart en die vraagt, of hij u even kan spreken.’

‘Mij even kan spreken?’ vroeg Van Dijl verwonderd, ‘wel, laat meneer maar hier komen zooals anders.’

‘Neen, meneer,’ verduidelijkte de dienstbode haar mededeeling, ‘maar meneer had gevraagd, u een oogenblik alleen te spreken.’

‘'t Is goed,’ hernam Van Dijl, die, hoezeer ook verbaasd over zoo'n ongewoon verzoek, toch zelfbeheersching genoeg had om zijn verwondering niet aan zijn dienstbaren te laten blijken. ‘Ik kom dadelijk. Je hebt meneer zeker in de spreekkamer gelaten?’

Zoodra de meid de deur achter zich had dichtgetrokken, keek Van Dijl vragend zijn vrouw aan. ‘Wat kan dat te beteekenen hebben?’ mompelde hij. ‘Zou er iets met Willem gebeurd zijn?’

Mevrouw haalde de schouders op. ‘Ik begrijp er evenmin iets van, maar ga nu, Van Dijl, je kan Willem toch niet laten wachten.’

Van Dijl schudde het hoofd, mompelde iets van malle fratsen, maar ging toch met sleependen tred naar de spreekkamer.

‘Wel Willem,’ zei hij, deze binnentredende, ‘hoe heb ik het nou met je? Hoe krijg je het in je hoofd, zoo officieel om een onderhoud met me alleen te laten verzoeken? Toch niets gebeurd hé?’

Van Dijl had dit zoo luchtig mogelijk gezegd, maar hij merkte aanstonds aan Willems ernstig gezicht, dat er iets niet in den haak was.

‘Ja, meneer,’ antwoordde Stassaart, ‘er is iets gebeurd, en iets heel onaangenaams.’

‘Onaangenaams, zeg je, wat dan?’ vroeg Van Dijl ongerust wordend.

‘Uw dochter heeft mij mijn woord teruggegeven, en nu wilde ik....’

Van Dijl sprong van zijn stoel op. ‘Uw woord teruggeven! Heeft Jo dat? En ze heeft er ons niets van gezegd!’

‘Toch is het zoo, meneer, en ik behoet u niet te zeggen, welk een teleurstelling dat voor mij was.’

‘Maar ik begrijp er niets van,’ hernam Van Dijl, ongeduldig op en neer trippelende. ‘Zeg u mij toch in Gods naam hoe zich dat heeft toegedragen.’

‘Welnu, meneer, uw dochter stelde als conditie dat Hugo bij ons zou komen inwonen, en....’

‘Deed ze dat?’ riep Van Dijl uit. ‘Is ze gek?’

‘En,’ vervolgde Stassaart, ‘die voorwaarde kon ik niet inwilligen Daarmee was alles uit.’

Het duurde geruimen tijd eer Van Dijl kon antwoorden, zoozeer had deze meedeeling hem verrast en zijn gramschap opgewekt. ‘Maar, Willem,’ zei hij ten laatste, ‘dat kan geen ernst zijn. Het was van Jo een malle vraag, ongepast ook ten opzichte van haar ouders. Doch bij nader inzien zou ze daarvan wel zijn teruggekomen.’

‘Dat had ik ook gedacht, meneer. Ik vroeg haar dan ook, daar nog eens over na te denken, maar ze wilde er niet van hooren. 't Was haar laatste woord, verklaarde ze. Wat moest ik toen doen? Hoezeel ik ook van haar houd en welke offers ik voor haar wil brengen, u zal mij toch toegeven, dat ze niet van mij kan vergen, een idioot bij me in huis te nemen.’

‘Dat geef ik je toe, Willem, het recht is aan jouw kant. Maar me dunkt, neen, ik ben er zeker van, dat Jo nu al spijt zal hebben over haar voorbarigheid. En als ze nu die dwaze conditie intrekt?’ vroeg Van Dijl, zonder zijn vraag te voleinden.

‘Dan ben ik volgaarne bereid het gebeurde te vergeten,’ antwoordde Willem. ‘Ik houd oprecht veel van haar, ik had mij van ons huwelijk al zooveel voorgesteld. En nu deze teleurstelling!’

(*Wordt vervolgd.*)

De hulde aan het Indische leger.

Voor de dapperen, die op Lombok zoo schitterend de eer der Nederlandsche wapenen hebben opgehouden, was een bijzondere onderscheiding weggelegd. Hare Majesteit onze beminde koningin Wilhelmina zou hun persoonlijk de Militaire Willemsorde en de andere onderscheidingsteekenen, zoo moeizaam gewonnen, op de borst spelden en daardoor aan de plechtigheid van de uitreiking der decoraties een geheel eenigen luister bijzetten.

Op den gedenkwaardigen 6^{en} Juli was dan ook heel 's-Gravenhage op de been, en van buiten waren duizenden toegesneld, om van dit grootsche schouwspel getuige te zijn.

Op het Malieveld was een tribune niet opgeslagen, maar gebouwd, want het was een zeldzaam mooi en artistiek stuk, waarvan onze lezers, die ze 'niet gezien hebben, zich op de gravure in dit nummer kunnen overtuigen. In het midden bevond zich de loge der koninginnen, waarvoor een baldakijn van Perzische stof, opgehouden door speren, en waarboven een schild met het opschrift: ‘Hulde aan de Indische dapperen.’ Daarnaast werden de roemrijke daden op Bali en Boni in de jaren 1847 en 1859 in herinnering gebracht door opschriften, geflankeerd door groote afbeeldingen van de

Militaire Willemsorde en van het Eereteeken voor belangrijke krijgsverrichtingen. Boven de zijvleugels stonden, rechts de namen Atjeh met Samalangang en Tamiang, links Lombok met Mataram en Tjakra-Negara. Op de beide uiteinden (onze plaat geeft maar den eenen zijvleugel te zien) waren twee leeuwen afgebeeld, terwijl de verschillende staanders van het voorfront in top gedekt waren door schilden, die de namen der voornaamste eilanden van den Archipel droegen, en wapentropeeën, lauwerkransen, kostbare draperieën en tropische gewassen de verdere versiering uitmaakten.

Links van het koninklijk paviljoen namen de gedecoreerden plaats, vele ridders van de Militaire Willemsorde, de dragers van het Metalen kruis, de marine- en schutterij-officieren enz. enz. Rechts de ministers en leden van hooge colleges, de afgevaardigden ter Eerste en Tweede Kamer enz. Beneden aan de trap naar het podium stonden de dapperen geschaard, velen in burgerkleeding, sommigen verminkt en invalide, wien st aks het ridderkruis zou worden uitgereikt.

Luide juichkreten en het geestdriftig wuiven van hoeden en zakdoeken begroetten de komst der koninginnen, vergezeld van een breeden stoet van hofdames en kamerheeren, generaals en hoofdofficieren. De troepen, gecommandeerd door den gouverneur der residentie, generaal Van Helden, stelden zich op in carré, de eerewacht vormde zich in twee gelederen aan weerszijden van het koninklijk podium.

Nu begon het grootsche schouwspel. Eén voor één kwamen de militairen voor de jonge koningin, wie majoor Sirtema van Grovestins telkens de onderscheiding overhandigde, welke zij dan, na voor iederen militair een buiging gemaakt te hebben, op de borst der braven speldde. Luitenant-generaal Verspeijck, die rechts achter de koningin stond, zei den nieuwen ridder het formulier van den eed voor, waardoor hij zwoer, zich als een trouw en wakker ridder te zullen gedragen, zijn leven veil te hebben voor koningin en vaderland en steeds zou trachten, zich de door de koningin verleende onderscheiding waardig te maken.

Evenals generaal Vetter de zijnen op Lombok was voorgegaan in den strijd, zoo was hij ook nu de eerste, om voor koningin Wilhelmina te verschijnen. Dit treffend oogenblik stelt onze gravure voor. Wij zien de bevallige gestalte der vorstelijke jonkvrouw, in het wit gekleed, het zoo wel verdiende ridderkruis hechten op de breede borst van den nog kloeken generaal, terwijl al de aanwezigen, de strijdmakkers van den opperbevelhebber niet het minst, dit tooneel met aandoening gadeslaan. Nu zou het ook de beurt der andere dapperen worden, wier namen wij hier niet hoeven te herhalen, officieren en minderen, die, gedeeld hebbende in den strijd en de gevaren, thans deelden in de eer.

Na de uitreiking der eereteekenen hield H.M. de koningin-regentes een toespraak, waarin zij, mede uit naam der koningin, hulde bracht aan de nieuwe ridders voor hun plichtbesef, zelfverloochening en doodsverachting, en ook de braven herdacht, die in den dienst van het vaderland den heldendood zijn gestorven.

Vervolgens defileerden de troepen voor de vorstinnen en lieten deze zich de gedecoreerden voorstellen. Met ieder, van den hoogste tot den laagste in rang, wisselde de regentes eenige belangstellende woorden, daardoor toonende, dat voor de hooge landvoogdes allen gelijk zijn.

Wij mogen deze korte schets niet eindigen zonder althans met een enkel woord te herinneren aan de plechtigheid, die een paar weken vroeger op het Waterlooplein te Batavia had plaats gehad. Ook daar waren toen aan de dapperen, die nog in Indië vertoeven, de eereteekenen voor hun heldenmoed uitgereikt. De vertegenwoordiger der koningin, de gouverneur-generaal van Nederlandsch-Indië, reikte persoonlijk het

commandeurskruis der Militaire Willemsorde uit aan den generaal-majoor Segov, in wiens handen zich op dat oogenblik het commando over het Indische leger bevond, zoodat geen hooger autoriteit hem met het kruis kon sieren. Hierna hechtte generaal Segov de decoratie op de borst van generaal-majoor Swart, van kapitein Christan en van de andere nieuwe ridders.

Beide plechtigheden, die te 's-Gravenhage en die te Batavia, zullen een eereplaats bekleeden in de jaarboeken van ons dapper Nederlandsch-Indisch leger en zelfs het nageslacht nog een prikkel zijn, om, de voorgangers in heldenmoed en trouw aan vaderland en koningin te evenaren.

Het krankzinnigengesticht 'Coudewater', Door Dr. H.W.F.C. Woltering.

> Mijne hoop berust op dat gevoel van menschen-liefde, hetwelk onze landgenooten in zoovele gestichten van liefdadigheid hebben doen blijken; zij berust op den voortgang der beschaving, op de bestendige vorderingen in de wetenschappen inzonderheid in de geneeskunde; berust op de inboist van onzen hooggeschatten koning, die het vaderland reeds met zoovele weldaden begiftigde; doch mijne hoop berust boven alles op God, den handhaver en beschermer van ongelukkigen.
>
> SCHROEDER V.D. KOLK.

Zijn eene doelmatige verpleging en eene met oordeel voorgeschrevene levenswijze hoofdvoorwaarden voor de goede behandeling en genezing van iederen zieken, voorzeker gelden deze eischen bij die ziekte, welke gelegen zijn in stoornissen der geestelijke functiën van het menschelijk organisme.

Die eischen worden nog versterkt door het

diepe medelijden, dat dergelijke ongelukkigen, gehuld in den nacht des waanzins, verstoken van het edelste en beste, wat de mensch bezit, ons door hun deerniswaardig lot afdwingen. En toch langen tijd heeft het geduurd, voordat men tot recht begrip hiervan gekomen is en de krankzinnigenverpleging als een zaak van bijzondere zorg is gaan beschouwen.

Tot zelfs nog op het einde der vorige eeuw werden de krankzinnigen beschouwd als verachtelijke wezens, die, zoo zij schadelijk konden zijn voor de omgeving, in kerkers werden opgesloten, of, zoo hun ziekte van meer goedigen aard was, aan de openbare bespotting werden prijsgegeven.

Naar gelang echter de geneeskunde meer en meer op wetenschappelijke grondslagen gevestigd werd, erkende men ook langzamerhand in den krankzinnige slechts den ongelukkigen evenmensch, die meer dan eenig ander hulp en verpleging noodig heeft, en bij wiens behandeling meer dan elders de wet der humaniteit als *lex suprema* gelden moet.

VILLA 1e KLASSE MANNEN.

In den aanvang dezer eeuw was het vooral de geneesheer Pinel, die den stoot gaf tot een betere verpleging en behandeling dezer ongelukkigen, en langzamerhand verrezen er in de verschill nde landen doelmatige gestichten, waar men het lijden der krankzinnigen trachtte te genezen of wel te verzachten.

In Nederland bleef men nog langen tijd ten achter en in 1837 was de toestand hier nog zoodanig, dat de hoogleeraar Schroeder v.d. Kolk bij de overgave van het rectoraat der hoogeschool te Utrecht van de gelegenheid meende te moeten gebruik maken om er zijn landgenooten op te wijzen, in welken verwaarloosden toestand zich de krankzinnigenverpleging hier te lande nog bevond. Aan zijn krachtdadig optreden is het voorzeker te danken, dat men ook in ons land zich het lot der krankzinnigen heeft aangetrokken en in verschillende steden inrichtingen te hunner verpleging werden opgericht. Doch ook hiermee bleek men het einddoel niet genaderd te zijn. Meer en meer was men tot de ervaring gekomen, dat de verpleging in een kalm, rustig oord op het platteland, zoo mogelijk vereenigd met geregelden arbeid, voor de lijders verre te verkiezen was.

Het was voornamelijk aan dit idee, dat het gesticht Coudewater zijn ontstaan te danken heeft.

Door de overbevolking van het gesticht te 's-Hertogenbosch er toe geleid, vatte de directeur Dr. E.v.d. Bogaert het plan op, de stichting eener dergelijke inrichting op het platteland te beproeven. Aan zijn initiatief en voortvarendheid dankt Coudewater grootendeels zijn ontstaan.

Een woord van hulde aan de nagedachtenis van dezen man, die door een noodlottig toeval helaas te vroeg aan de wetenschap, de lijdende menschheid en zijne dierbaren werd ontrukt, moge hier zijn plaats vinden.

Toen het plan bij hem tot rijpheid gekomen was, wist hij zich de hulp te verzekeren van zijn collega Dr. L.Th. Pompe. Gesteund door gunstige adviezen van de Inspecteurs der gestichten voor krankzinnigen, dienden zij bij de Provinciale Staten van Noord-Brabant een voorstel in tot het sluiten eener overeenkomst tot verpleging van de armlastige krankzinnigen in Noord-Brabant. Dit voorstel werd aangenomen.

Door eenige vermogende particulieren werden de noodige gelden bij elkaar gebracht, en op 26 Juli 1870 werd bij notarieele acte ‘de maatschappij tot verpleging van krankzinnigen op het platte land’ geconstitueerd.

Als geneesheeren-directeuren traden op Dr. van den Bogaert en Dr. Pompe. De eerste zorg bestond nu in het verkrijgen van een goed terrein, en hiervoor wist de maatschappij zich den aankoop te verzekeren van het landgoed Coudewater, dat met bijbehoorende gebouwen en landerijen een oppervlakte besloeg van ruim 42 Hectaren.

Den 1^{en} December 1870 werd het gesticht geopend en zo December daaropvolgende bij koninklijk besluit als geneeskundig gesticht voor krankzinnigen erkend.

Dadelijk mocht de onderneming zich in een groot succes verheugen, zoodat in 1873 reeds de toenmalige redacteur der *Katholieke Illustratie* een en ander omtrent dit gesticht aan zijne lezers meende te moeten meedeelen en beloofde mettertijd er nog eens op terug te zullen komen.

Geen wonder dan, dat dit tijdschrift het zich tot een plicht rekende, nu het gesticht zijn vijf-entwintigjarig jubileum viert, deze belofte gestand te doen.

Veel is er sinds dien tijd veranderd; langzamerhand werd de inricht ng meer en meer uitgebreid en overal, waar dit noodig bleek, verbeteringen in ruime mate aangebracht.

Mogen er soms ook al minder goede tijden voor het geslicht zijn geweest, - we herinneren aan de overplaatsing der krankzinnige gevangenen naar Medemblik en van de armlastige krankzinnigen uit Noord-Brabant naar Voorburg, - steeds echter is Coudewater in bloei toegenomen en steeds heeft het zijn naam weten te bewaren als een der beste gestichten van Nederland.

Het is voorzeker niet aan mij, hier zulk een absoluut oordeel te vellen en een palmtak uit te reiken, doch ik schrijf hier alleen neer, wat mij herhaaldelijk èn door leeken èn door deskundigen is verzekerd.

Die voortdurende bloei en verbetering is niet het minst toe te schrijven aan de uitmuntende leiding, aan de vrijheid van handelen, den geneesheeren gegeven, en tevens aan de omstandigheid, dat het hoofd van den geneeskundigen dienst tevens directeur van het gesticht is.

Gunstig gelegen aan de stoomtram 's-Bosch-Helmond en van voren omgeven door een sierlijk, welig begreeid park, met ruimen vijver en fonteinen, maakt het gesticht op den bezoeker reeds dadelijk een aangenamen indruk.

Ter weerszijden, aan den weg gelegen, vindt men de woningen der doctoren, terwijl op den achtergrond tusschen het groen zich het hoofdgebouw verheft.

Ofschoon in den beginne het voornemen bestond om een centraal-inrichting te maken en op afgelegen punten woningen te bouwen, waar krankzinnigen onder toezicht van vertrouwde bedienden konden gesteld worden, heeft men dit plan spoedig om verschillende redenen moeten laten varen en vindt men nu een hoofdgebouw en daarachter de verschillende afdeelingen paviljoensgewijze opgetrokken.

De laatsruimte laat niet toe hier een gedetailleerde beschrijving der verschillende gebouwen en hunne bestemming te geven; een vluchtig overzicht meen ik den lezers echter niet te mogen onthouden.

In het hoofdgebouw bevinden zich uitsluitend de lokalen der administratie, de receptiezalen, de protestantsche kapel en verder kamers, welke in gebruik zijn bij het aan de inrichting verbonden personeel.

Achter dit hoofdgebouw is het geheele gesticht door een overlangsche scheiding in twee helften verdeeld, links de verschillende afdeelingen der mannen, rechts die der vrouwen.

De linkervleugel van het hoofdgebouw bevat de centrale ziekenzalen voor de mannelijke verpleegden; verder eenige verblijfzalen, isoleerkamers en een tuin, welk gedeelte dient als observatiekwartier.

Op één lijn hiermee staan de gebouwen voor de mannenafdeeling eerste en tweede klasse, met ruime afzonderlijke verblijf- en eetzalen, badkamer en een gemeenschappelijken tuin. Op de bovenverdieping bevinden zich afzonderlijke slaapkamers voor de eerste klasse en gemeenschappelijke slaapzalen voor de tweede klasse, terwijl daartusschen zoowel hier als verder de kamers der opzichters gelegen zijn.

Achter deze gebouwen in den gemeenschappelijken tuin is de afdeeling voor de onrustige lijders der hoogere klassen geplaatst met een geheel afgescheiden tuin.

Tot het verblijf voor verpleegden eerste klasse moet nog gerekend worden eene villa, die geheel afzonderlijk, vrij gelegen en door een tuin omgeven is, en elient voor lijders, welke een aparte verpleging verlangen.

Tusschen deze gebouwen en den achterbouw, welke bestemd is voor lijders der vierde klasse, vindt men nog een zeer goed ingericht paviljoen voor verpleegden der derde klasse.

PAVILJOEN 3e KLASSE MANNEN.

De gebouwen voor de vierde klasse zijn eveneens verdeeld in afdeelingen voor rustigen, half-onrustigen, storenden en gebrekkigen. Bij de rustige afdeeling bevinden zich de werk-

plaatsen, de timmerwinkel, de verfwinkel en de schoen en kleedermakerij, terwijl de matten-makerij de grens vormt tusschen de rustige en de onrustige afdeeling.

Over het algemeen zijn de slaapzalen, welke uitmunten door helderheid en zindelijkheid, op de bovenverdiep ngen, uitgezonderd voor de gebrekkelijken en hulpbehoevenden, waarvoor slaapzalen gelijkvloers zijn ingericht.

PAVILJOEN ONRUSTIGE VROUWEN, 1e en 2e KLASSE.

Vooral in de mattenmakerij vinden zeer vele krankzinnigen een geregelden arbeid, terwijl ook in de andere werkplaatsen, voor zoover als dit mogelijk is, verpleegden als werklieden gebruikt worden.

Behalve door een muur wordt de scheiding tusschen den mannen- en vrouwenkant voor een gedeelte ook gevormd door de kapel voor de katholieken. Ook deze zelf is in twee afdeelingen gesplitst, beide met een ruim uitzicht op het altaar. Ter hoogte van het presbyterium vertoont de kapel een kruisvorm, waardoor links de broeders en rechts de zusters hunne bidplaatsen vinden.

Onder de kapel liggen de ruime keuken met groote kookkachels, de bijkeuken, de groentenkamer en de kelder, terwijl achter deze gebouwen de apotheek en de zeer goed ingerichte operatiekamer hunne plaats hebben gevonden.

Hierbij zijn tevens een kamer voor oogspiegelonderzoek en een voor behandeling der patienten door middel van electriciteit ingericht.

Ten slotte moet ik aan de mannenatdeeling nog vermelden de barak voor de besmettelijke ziekten en het doodenhuis.

Het gedeelte voor de vrouwelijke verpleegden is op soortgelijke wijze verdeeld als dat der mannen.

Gaande van den rechtervleugel van het hoofdgebouw, waar zich wederom de ziekenzalen en het observatiekwartier voor de vrouwen bevinden, komt men ook hier het eerst aan de afdeelingen van de rustige patiënten der eerste en tweede klasse.

Ook deze bevatten beneden ruime, vroolijke verblijf- en eetzalen met badkamer en flinken tuin, terwijl boven voor de eerste klasse afzonderlijke, voor de tweede klasse gemeenschappelijke slaapzalen gevonden worden.

Op zijde van dit gebouw is een nieuw paviljoen geplaatst voor de half-onrustige en storende patiënten der hoogere klasse. Volgens de eischen des tijds ingericht, voorzien van electrisch licht en gaslicht, mag dit gedeelte wel als het best ingericht beschouwd worden van het geheele gesticht.

Achter op het terrein is weder een afzonderlijk paviljoen gelegen voor de derde klasse met eigen tuin.

Onmiddellijk aan den achtergevel van het verblijf der hoogere klassen grenst de afdeeling voor de rustige vrouwen der laagste klassen. Hier zijn vereenigd de waschinrichting met stoommachinekamer, stoom-droogkamer, de mangel- en strijkkamer, de naaizaal, de verblijfzaal en een algemeene slaapzaal met twee afzonderlijke vertrekken.

Het verblijf voor de onrustige en half-onrustige vrouwen der laagste klassen, elk met een afzonderlijken tuin, is symmetrisch gelegen met dat der mannen. Ook hier wederom beneden de verblijfzalen, isoleerkamers en cellen, boven de slaapzalen, uitgezonderd voor de gebrekkelijken en hulpbehoevenden.

Verder wordt op het terrein der vrouwenafdeeling eveneens een barak voor besmettelijke ziekten gevonden.

Op het bijbehoorende terrein bevinden zich ten slotte nog de gebouwen voor huishoudelijke doeleinden, o.a. de gasfabriek, de boerderij, de steenkolen-loods enz. Het geheele terrein rondom en tusschen de gebouwen kan bij avond door booglampen electrisch verlicht worden.

Vermeld ik eindelijk nog, dat aan de overzijde van den straatweg nog een groot, tot Coudewater behoorend terrein gelegen is, waarop twee woningen staan, beiden bewoond door beambten der inrichting, dan meen ik, zij het dan ook zeer onvolledig, den lezer een kleine schets gegeven te hebben van den bouw en de inrichting van het gesticht.

Als geneesheer-directeur staat op het oogenblik aan het hoofd Dr. L.Th. Pompe. Wij memoreerden boven reeds, welk een ruim aandeel hij had in de oprichting van Coudewater en hoe hij dadelijk met Dr. v.d. Bogaert als geneesheer - directeur optrad

Na het overlijden van laatstgenoemde tot eersten geneesheer - directeur benoemd, viert thans deze alom geachte man met het gesticht zijn vijf-en-twintig-jarig feest.

En die achting is niet onverdiend.

Wie Dr. Pompe voor het eerst ontmoet en met hem zijn krankzinnigen bezoekt, gevoelt zich reeds aangetrokken tot deze sympathieke figuur met zijne kleine, doordringende oogen, die kunde en goedheid beide verraden. Die sympathie stijgt tot achting, wanneer een nadere kennismaking u in nauwere betrekking brengt met den verdienstelijken en toch zoo bescheiden man; zij stijgt tot bewondering voor den humanen medicus, wiens leven gewijd is geweest aan het welzijn van zijn evenmensch, den ongelukkigen krankzinnige, die, menigmaal thuis tot last geworden, telkens en telkens weer de zorg van den geneesheer noodig heeft, zonder dat dikwijls eenig succes of wel een woord van dankbaarheid de aan hem bestede moeiten en zorgen kunnen loonen.

Veel, zeer veel heeft Coudewater aan Dr. Pompe te danken; belangrijke veranderingen en verbeteringen werden op zijn initiatief gedurende die jaren tot stand gebracht en veel heeft hij gedaan, wat kon strekken tof verzachting en leniging van het lijden der aan hem toevertrouwde krankzinnigen. Ook de wetenschap vond in Dr. Pompe een errstig beoefenaar. Het vijftien- en twintigjarig verslag van Coudewater bevatten een wetenschappelijk gedeelte, dat met recht belangrijk genoemd mag

worden en een ruime bijdrage levert voor de statistiek en casuïstiek der psychiatrische wetenschap.

Moge Dr. Pompe zich nog een reeks van jaren aan zijnen gelie'den werkkring blijven wijden.

Als verdere geneeskundigen, welke aan Coudewater verbonden zijn geweest, noem ik Dr. Tellegen, Dr. v.d. Kroon, Dr. Buring Boekhoudt, terwijl Dr. Dobberke en Dr. Smulders op het oogenblik met Dr. Pompe het geneeskundig personeel van het ge ticht vormen.

De groote stabiliteit van de geneesheeren is het beste bewijs voor de goede verstandhouding tusschen het bestuur en den geneeskundigen dienst en tevens de beste waarborg voor den voortdurenden vooruitgang en bloei van het gesticht.

De verpleging der lijders geschiedt door R.K. Broeders en Zusters, die met een bewenderenswaardigen ijver hun moeitevolle taak volbrengen. De geestelijke verplegers en verpleegsters hebben een te goede reputatie, dan dat ik in het breede hierover behoef uit te wij en. Mogen zij in sommige gevallen in geschooldheid voor wereldlijke verplegers moeten onderdoen, hunne belangelooze toewijding en zelfopoffering zijn boven allen lof verheven. Een enkele zij hier afzonderlijk vermeld. Het is Zuster Johanna, die van de oprichting af vijf en twintig jaren onafgebroken te midden der krankzinnigen heeft doorgebracht en zich steeds met een zeldzame bescheidenheid en ijver van hare moeitevolle taak heeft gekweten. Een eeresaluut voor zulk een leven.

Ook onder de wereldlijke beambten zijn er verschillende, welke vele dienstjaren achter den rug hebben en waarvan er eveneens een den 28^{en} Juli als jubilaris mocht herdenken.

BOERDERIJ.

Ziehier een en ander omtrent een gesticht, dat nu vijf en twintig jaren bestaan heeft tot nut en welzijn van velen, een inrichting, waarop èn zij, die hun leven er aan gewijd hebben, èn zij, die door hun ondernemingsgeest de stichting ervan hebben mogelijk gemaakt, met recht trotsch kunnen zijn.

Zijn er dan geen fouten? Voorzeker, aan elk menschelijk werk kleven gebreken en aan zulk een inrichting wellicht meer dan ergens anders. Maar, waar geneeskundigen zijn, die tekortkomingen willen en kunnen opmerken, waar een

bestuur is, dat gaarne de noodige verbeteringen, zooveel in zijn vermogen is, wil aanbrengen, daar blijven fouten geen fouten meer.

[Nummer 14]

Arolsen.

Het bezoek onzer Koninginnen aan de geboorteplaats der Koningin-Regentes bij gelegenheid van den feestelijken intocht haars broeders na de voltrekking van zijn huwelijk, is ons een welkome aanleiding om ook onzen lezers een kijkje in Arolsen te geven.

Het is nog niet lang geleden sinds voor het eerst de stoomfluit der locomotief zich in dit rustig, afgelegen oord deed hooren en Arolsen door een spoorbaan met het overige der wereld in verbinding werd gebracht. Van de spoorweglijn Kassel-Elberfeld gaat bij Warburg een zijlijn uit, die binnen een klein uurtje naar de hoogvlakte voert, waarop Arolsen 272 meter boven den spiegel der zee gelegen is. Het groepje passagiers, dat aan het station Arolsen uitstapt, heeft zich gauw verstrooid. De meesten slaan de straat in, die recht naar de stad leidt; wij echter maken van de gelegenheid gebruik, een der voornaamste bezienswaardigheden van Arolsen in oogenschouw te nemen, namelijk de prachtige eikenlaan, die ons langs een kleinen omweg evenzeer in de stad brengt. Zes rijen eeuwenoude eiken loopen hier naast elkander en onder hun machtige kronen wandelen wij langzaam de nauwelijks merkbare glooiing op. Ternauwernood klinkt het gedruisch aan het station nog van verre in ons oor, maar altijd nog welft zich het groene dak over onze hoofden en met welbehagen snuiven wij de kruidig zuivere lucht in.

VORSTELIJK RESIDENTIESLOT, VOOR- EN ACHTERZIJDE.

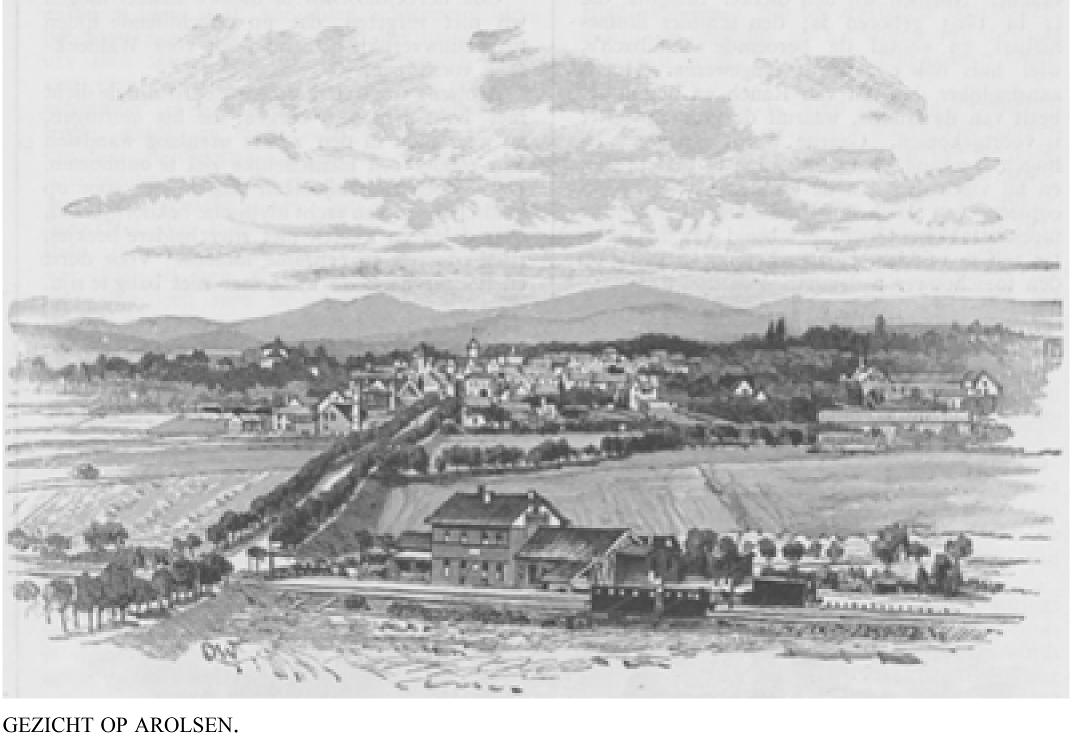

GEZICHT OP AROLSEN.

Daar schemert een gebouw tusschen het geboomte; hondengeblaf en koeiengeloei klinkt ons te gemoet. Uit de open poort komt een meid met een blanken melkemmer naar buiten - wij zijn aan de boerderij van het vorstelijk domein Hünighausen. En verder gaat de weg onder de oude eikenkruinen. Eindelijk komen wij aan de stad.

Aan onze linkerhand onderscheiden wij tusschen het groen een statig gebouw, omgeven van vriendelijke bloemperken. Diaconessen met witte mutsjes op dribbelen door de gangen, bleeke mannen en vrouwen in zindelijke kleeren vertreden zich in den tuin; op den gevel van het huis staat in steen gehouwen *Paulinen-hospital*. 't Is het landsziekenhuis.

De overleden vorstin Helena van Waldeck heeft het gebouwd en der nagedachtenis harer moeder, een hertogin van Nassau toegewijd.

Gaan wij de laan verder op, dan opent zich links een breede straatweg; de kerktoren van het stadje blikt ons vriendelijk groetend aan; rechts van ons vernemen wij het kranig geroep van militaire commando's, dat zonderling klinkt in deze bijna kloosterlijke stilte. Ginds merken wij de kazerne, waarin de heele lichting van het vorstendom haar dienstplicht vervult, bij het groote organisme van het Duitsche leger ingelijfd als III Bataillon van het infanterie-regiment Von Wittich (3 Hess.) No. 83.

Nog altijd is de groote laan niet ten einde; ze is toch bijna een kilometer lang. Wij verlaten ze nu evenwel en slaan links af naar de fraaie hoofds raat der stad. Sierlijk staat hier huis aan huis, menigmaal versierd met een soort bordes of dubbele trap, waarvan de bovenste trede met een ijzeren hek is omgeven; maar ieder huis - en dat is kenmerkend voor Arolsen - staat op zichzelf, van het aangrenzende gescheiden door een breeden poortweg en aldus reeds sedert langen tijd, volgens de nieuwste eischen der gezondheidsleer, van alle kanten licht en lucht toelatend.

Ons doel is de eenvoudige, maar fraaie kerk, die aan het einde der straat, doch in het eigenlijke middelpunt der stad, op een vrij met linden omplant plein staat, en waarin een groote zoon van Arolsen zich een gedenkteeken van zeldzame schoonheid heeft opgericht.

Op donker marmeren voetstukken staan aan den voet van het altaar drie marmeren standbeelden: in het midden de Hoop, verlangend de armen ten hemel strekkende, links de Liefde, een vlammend hart in een opgeheven schaal dragend en rechts het Geloof, peinzend in het boek der boeken verdiept. De man, die deze standbeelden aan de kerk geschonken heeft, is niemand minder dan Christian Rauch, de schepper van het mausoleum te Charlottenburg en van zoovele andere

heerlijke kunstwerken. Christian Rauch is den 2[en] Januari 1777 te Arolsen geboren, dat verhaalt ons de gedenktafel, met zijn medaillonportret gesierd, rechts van het altaar tegen den wand aangebracht.

In een nederig huisje van de *Helser Allee*, dat tusschen boomen en boschjes verscholen is, heeft hij het levenslicht aanschouwd; sinds lang is het huis tot een gesticht voor oude vrouwtjes ingericht, maar op het grasveld, dat zich tot aan de straat uitstrekt, staat, door een Arolsener landsman vervaardigd, het borstbeeld van den grooten beeldhouwer.

Rauch is niet de eenige beroemdheid, die Duitschla ds kleinste residentie heeft voortgebracht. Noemen wij den dichter Stieglitz, die er in 1803 geboren is; den schilder Blume-Siebert, en vooral de beroemde Kaulbach's, wier huis ook nog wordt aangewezen. Het is aanzienlijker dan dat van Rauch en nog in het bezit van de familie, waaruit de groote meester is voortgekomen. Gaarne wordt aan vreemdelingen vergund, het inwendige te bezichtigen, en hij vindt dan aan de wanden een heele reeks copieën van Wilhelm Kaulbach's beroemdste meesterstukken, terwijl het beeld van den meester zelf te midden zijner scheppingen rustig op den toeschouwer nederziet.

Nu begeven wij ons van het stille huis in de *Kreuzstrasse* weer naar de groote laan terug, die ons naar de stad heeft gevoerd. Wij wandelen verder op den met kiezel bestrooiden middelweg, links langs ommuurde tuinen, die tot de huizen der hoofdstraat behooren, rechts langs een prachtig park achter een lage schutting.

Thans doorsnijdt een breede rijweg de laan en opent ons eensklaps een verrassend gezicht op het vorstelijke slot, aan het uiteinde daarvan gelegen.

In deftige rust staat daar het kolossale gebouw; de zon weerspiegelt schitterend in duizend vensterruiten; tjilpend schieten de zwaluwen over de blauwe leien daken; tegen de muren klautert het welige klimop omhoog, welks ranken de beide wachthuizen aan den ingang reeds geheel hebben overspannen.

Tusschen de jaren 1710 en 1720 werd het paleis gebouwd naar plannen, die de kunstlie-vende graaf Anton Ulrich van Waldeck, sedert 1712 rijksvorst, eigenhandig ontworpen had. Het inwendige bevat aanmerkelijke schatten van kunst en wetenschap. schilderijen van West, Angelika Kaufmann, Tischbein en anderen, een bibliotheek van 30.000 boekdeelen en een rijke verzameling Grieksch-Romeinsche oudheden, het werk van dien prins Christiaan van Waldeck, met wien Göthe een deel van zijn Italiaansche reis gemaakt heeft en wien door dezen het getuigenis van een ‘volmaakt en verlicht vorst’ werd uitgereikt.

Waldeck, dat is woudhoek. Die naam is niet zonder beteekenis, ook op deze plek, want bijna onmiddellijk grenst het slot aan heerlijke beuken- en dennenbosschen. De oude heeren van Waldeck hebben een ware overdaad van lanen aangelegd; naar alle richtingen omgeven zij het kasteel met haar lange rijen van acacia's, linden, olmen of kastanjes. Een open zin voor de natuur spreekt ook uit het prachtige park met zijn diep groen en den stillen vijver, waarop de waterlelies drijven en de zwanen kalm haar baan trekken over het spiegelbeeld van het oude slotgebouw.

Ook het *Schlösschen* of nieuwe kasteel mogen wij niet vergeten, dat op verschillende tijden tot weduwverblijf gediend heeft voor Waldecksche vorstinnen.

Arolsens trots en kostbaarst bezit zijn de dicht met hout bewassen bergen, die het omringen, en waar men in den zomer urenlang wandelen kan zonder een menschelijke ziel te ontmoeten. Daar doen zich bij elken stap kijkjes voor op landschappen van

zacht idyllische bekoorlijkheid, over dalen en weiden met zilverheldere beekjes, stille dorpen en eenzame molens. Voor dorst en honger hoeft de wandelaar niet bang te zijn. Al gaat het in de dorpere herbergen rondom Arolsen ook heel eenvoudig toe, een koele dronk en een stuk brood met sappige ham is overal te vinden, en bij de kasteleines van het vischhuis, dat eenzaam midden in het woud ligt, is het bij spijs en drank aangenaam vertoeven met het heerlijk gezicht op de verre blauwe bergen van Hessen.

HET STAMSLOT WALDECK.

Veel bezocht wordt ook de vorstelijke dierentuin, die zich verscheidene uren in het ronde uitstrekt en binnen een lichte omheining een menigte wild bergt. In dezen dierentuin, een echt lustoord voor romantisch gestemde gemoederen, ligt ook de Markusstein, waaraan zooveel sagen en sprookjes verbonden zijn, en die gewoonlijk kortweg Markstein genoemd wordt.

Van de eene zijde licht toegankelijk, zoodat men bijna onmerkbaar de kruin bereikt, daalt hij van de andere zijde steil in duizelingwekkende diepte af; de donkere holen ter halve hoogte van den rotswand, waarlangs thans een in den steen uitgehouwen trap omhoogleidt, moeten eenmaal een ouden kluizenaar tot verblijf gestrekt hebben.

Toenmaals, zoo verhaalt men, was de plaats vóór de rots dicht begroeid; hemelhooge reuzenboomen bedekten den diepen afgrond volkomen. Eens nu gebeurde het, dat de vorst bij de vervolging van een hert, zonder vermoeden van het gevaar, tot dicht aan den rand van den afgrond naderde; spoorloos verdween eensklaps het gejaagde dier - het had maar een handbreed gescheeld of ook de vorstelijke jager was met zijn paard in de diepte gestort. Zijn trouwe hond echter had het gevaar bemerkt; luid blaffend dreef hij het paard terug en stortte toen zelf van de hoogte neer. Zoo werd volgens de sage de afgrond ontdekt.

In het park van het nieuwe kasteel van Arolsen was voor niet al te lange jaren nog een steen te zien, waarop te lezen stond: ‘Hier rust de trouwe Munter.’ Dit moet de zelfopofferende hond geweest zijn, die zijn meester redde.

Ook verder het land in is nog veel moois en merkwaardigs te zien, de kasteelen van Rhoden en Wildungen, het stamslot der vorsten van Waldeck op een hoogen berg, door het zilveren lint van de Eder omslingerd, Niederwerbe, de prachtige kloosterbouwval, de kerken van Wildungen en Corbach.

De minerale bronnen van Wildungen zijn algemeen bekend; aan dit product heeft het Arolsener land in de buitenwereld wel zijn meeste vermaardheid te danken, daar jaarlijks meer dan twee derde millioen flesschen Wildunger water naar alle landen der wereld worden verzonden.

Vroeger heeft men ook in het vorstendom Waldeck ijzer en koper gewonnen en werd zelfs in het riviertje de Eder goud gewasschen; maar tegenwoordig wordt er nog alleen ijzererts voor den dag gebracht en dat nog maar in heel onbeduidende hoeveelheid.

Bronnen van rijkdom vloeien er niet in het kleine gebied der Arolsener vorsten, maar beschaving en wetenschap vonden altijd beschermers en bewonderaars in het Waldecksche vorstenhuis. Arolsen heeft behalve een goede volksschool een stedelijk gymnasium en een hoogere meisjesschool, en dat bij een bevolking van 2600 zielen!

Geen wonder, dat men in het naburige Westfalen zegt, dat in Arolsen de nachtwacht even geleerd is als elders de burgemeester. Trouw, vlijtig en eerlijk zijn de Waldeckers in stad en land, zoowel ter eene als ter andere zijde van de scherpgetrokken grens, die, midden door het staatje loopend, hier Saksen en Franken scheidt, de Saksen aan Twiste en Diemel, de Franken aan de Eder, twee onderscheiden stammen, door een duizendjarige geschiedenis verbonden.

Oudt-Hollandt.
Door
M.A.P.C. Poelhekke.

I.

‘Doe wy lestmael ghevaren quamen van Amsterveen, saghen wy buyten de Leydtze Poorte eene schoone oude welgheboude stadt ligghende. Onzes weetens bemerkten wy deselve noch nooit ende nieuwghierigh ghewerden, begaven ons daerheen. Die van binnen lieten ons goetwilligh in ende wy en konden naeuelijcks onse ooghen ghelooven.

Daer was alles evenseer schoon ende welgheraeckt. Eene graft soodanighe men allien in Hollandt vint ende een merckt daerneffens, omringt door huysen met Hollantsche opschriften ende in nieuen trant ghebout. Oock gheordonneert met veel verscheydenheyt. Daerna ghevraeght hebbende, vernamen de stadt Oudt-Hollandt ghenoemt wert. Met grooten yver saghen wy soo verma rden stadt ende met verbasinghe stonden wy, ten ruighsten den stand opnemende, plotsich voor ons Amsterdams stadthuys met de vijerschaer maer sonder de graven-beelden op de galdery, dat in 1652 afgebrant is in drie uren tijts sonder meer. Dochten niet anders als met tooverye te doene te hebben.

Op de merckt stonden voorts verscheydene huysen, waervan wy navorzden, dat alle in Hollantse steden stonden ofte ghestaen hadden, soo een huys ghesticht door

wylen den Heere Maerten van Rossum ende een poort uyt Dordrecht, ghenoemt de Waterpoorte.

Der stadt Coddy ofte hondenslager ghevraeght synde wat hier ghebeurende was, seghde ons:

den konstrycken heer Evert Breman, op bouen afghereght, haer hadde opghetrocken, binnen dry maenden tyts, ter plaetse waer de Amsteldamsche inwoonder hem noch desen winter met schaetsenryden vermaeckte. Wy souden eerder denken dat gheseghde sinjeur Breman een magister ware in negromancyen, soo heerlyck ende suyverlyck is alles ghemaeckt.

Willende de oudtheyt van de plaetse afnemen, want wy en konden noch niet ghelooven eene nieue stadt te sien, en dachten voorsz. bouheer een andere Albertus Magnus ofte Dr. Faustus te syne, betastten de ghevels en bevonden, dat alles van eene vreemde substancie ghemaeckt was, soo dat wat steen schynt geen steen en is.

Den handel deser stadt bloeit seer, vele vreemdelinghen liepen er ende alle ghekleed op eene uytlantsche wyse, niet schoonder als de onse, desalniettemin eerlycke luyden. Ende spraken veelal Hollantsch, maer met soo vreemden tonghval, dat wy se bywylen niet verstaen en konden. Schenen deselve vooral vermaeck te scheppen in de taveernen, die men veel in voorsz. stadt vindt, drinkende daer met groot jolijt. Oock eene nieue, onbekende dranck, die sy koffy noemen, ende welcke eerst voor seer korten tyt uit Arabiën is herwaert gebracht ende die een remedie is, soo sy segghen, voor alle qualen. Ende smaeckt bitter.

Wie nu iet wonderlycks sien wil haeste hem dese stadt te besoecken synde vol veel andere curiose saecken, als oock eenen Doolhof ende den Vyghendam daer neergheset. Want den oubollighen bouheer heeft op konstrycke ende gheestighe wyse alles samenghevoeght tot een cierlyck en treffelyck geheel, &c.'[1)]

Al behoeven wij niet met onzen XVIIe-eeuwschen kroniekschrijver, den heer E. Breman voor een Magister in de zwarte kunst te houden, en al zien wij duidelijk, dat alles op zeer natuurlijke wijze is ontstaan, toch moeten wij ons verbazen over de groote werkkracht van den architect, die dat alles wist tot stand te brengen in zoo korten tijd. En dan rekenen wij het tentoonstellingsgebouw nog niet mee. De nieuwgebouwde stad heet met recht Oudt-Hollandt, want Hollandsch is zij door en door, zoo, dat eene vergelijking met Oud-Antwerpen, ter bepaling van de betrekkelijke schoonheid beider steden, ondoenlijk is. In Antwerpen heerschte meer de bergsteen, terwijl het tijdvak, in Oudt-Hollandt herleefd, voornamelijk den baksteen gebruikte. Vandaar niet alleen verschil in kleur, hier een donkerder tint, dan bij onze Vlaamsche broeders; maar ook een onderscheid in constructie, gelegen in den aard der bouwstof. Dan was het karakter der Vlaamsche stad katholiek, terwijl hier het eenige, dat ons aan het Katholicisme herinnert, is het baldakijntje met beeld van de H. Elisabeth op den hoek van het St.-Elisabethsgasthuis, naast het stadhuis.

Op bijzonder gelukkige wijze is in Oudt-Hollandt partij getrokken van het vlak er achterliggende Rijksmuseum. Wanneer men naar den kant, waar dit grootsche bouwwerk ligt, heen ziet, breidt Oudt-Hollandt zich uit, neemt de proporties aan van eene groote stad, waar geen afwisseling van gebouwen ontbreekt, waar tal van torens oprijzen, waar verschillende bouwstijlen, soms ineenloopend, zooals gewoonlijk in overgangstijdperken gebeurt, naast elkander staan, waar de onaanzienlijkste en geringste woning evenzeer het schilderachtige der stad verhoogt als het voornamere gebouw, waar als om strijd de grootste grilligheid in vorm heerscht zonder tot wanorde te vervallen, en waar de XIXe-eeuwsche foei-leelijke kroonlijst totaal gebannen is.

1) Extract uit eene onuitgegeven reisbeschrijving uit den jare 1658, onlangs door ons teruggevonden.

Waar gevaar bestond, dat men over de huizen van Oudt-Hollandt heen, onze moderne gebouwen zou zien, heeft men de hoogste gevels geplaatst, zoodat het slechts na veel moeite op een of twee plekjes gelukt, een kroonlijst uit onzen tijd in het oog te krijgen. Oudt-Hollandt en het Museum zijn één. Binnen het laatste viert de XVIIe eeuwsche schilderschool haar triomfen, hier buiten in de onmiddellijke nabijheid, is het milieu verrezen, waarin al die meesterstukken ontstonden, waaraan zij vaak hun wording te danken hebben.

Wie met het oog op architectonisch genot, de stad doorwandelt, blijft ieder oogenblik vol verrassing stilstaan. De verbazing, die zich afteekent op veler aangezicht, als zij merken, dat wat zij voor steen hielden, slechts papier-maché is, beteekent niets bij de opgetogenheid van hen, die met kenners- of liefhebbersblik die interessante puien en gevels beschouwen.

En als 's avonds het plein en de gracht, het eerste gewoon verlicht door lantarens, de laatste aardig geïllumineerd met vetpotjes, bezocht worden door een niet te talrijke menigte, en de Oud-Hollandsche kapel het bekende Princeliedt doet hooren, wordt de optische illusie nog groo-ter. Dan teekenen de punt- en trapgeveltjes, de topgevels met sierlijke renaissance-krullen zich zuiver en scherp af tegen de blauwe lucht, en tegen den sterk verlichten achtergevel van het Museumgebouw, dan werkt het halfdonker der stad mede, om ons terug te voeren naar den vroegeren tijd, vooral wanneer de muziekuitvoering is afgeloopen, het langzamerhand leeger wordt, en de prachtigste aller typen, die hier rondloopen, en die de functiën van hondeslager, omroeper en klepperman in één persoon vereenigt, de ronde doet, met den ratel zijn komst meldt, en met stentorstem roept: ‘Bewaar oe vuur en keersken wel, half elf heit de klok, de klok heit half elf,’ dan leeft men in het verleden, dan rijst het voor ons op met al zijn aantrekkelijkheid en innigheid, met zijn gehechtheid aan het ouderlijk huis en aan de geboortestad; dan komt over ons cosmopolieten, die rusteloos naar nieuwe sensaties zoeken, de rust van die eeuwen, toen de pols niet zoo onrustig joeg als thans, maar daardoor vaak des te krachtiger sloeg, maar daardoor beter maat hield. Dan rijst dat bonte verleden voor ons op, wel niet zonder gebreken, zoo min als onze tijd, maar toch ons zoo sympathiek.

Als wij spreken van hetgeen ons in die tijden bijzonder aantrekt, dan bedoelen wij niet op de eerste plaats het staatkundige leven, ons allen in hoofdzaak bekend, maar nog meer het huiselijk en maatschappelijk. En dan zijn er veel zaken, veel gebruiken en gewoonten uit die dagen door het stof van den tijd bedekt, ofschoon zij belangrijk genoeg zijn, daarvan ontdaan te worden. Voor wij echter met dien aantrekkelijken arbeid beginnen, willen wij eene korte beschrijving van de stad geven.

Zooals men weet, heeft eerst het plan bestaan, Den Dam te Amsterdam te reproduceeren, zooals die er uitzag in de eerste helft der XVIIe eeuw. Maar men stuitte op bezwaren. Daar aan weerszijden het Damrak en het Rokin zich uitstrekten, kon men zoodoende geen afgesloten geheel geven. En dit was toch noodzakelijk. Evenmin wilde men een Oud-Amsterdam bouwen, voornamelijk om niet te veel den schijn te krijgen Antwerpen na te volgen. Men wilde oorspronkelijk blijven. Zoo kwam men er toe huizen te nemen uit ons geheele land en daarvan een fantasiestad te bouwen, die het karakter der XVIIe eeuw zoo zuiver mogelijk zou weergeven.

Het geheel is dus Renaissance, en het is volkomen gehandeld in den geest des tijds, er enkele Gotieke gebouwtjes tusschen te plaatsen, Het karakter lijdt er niets door, dat het Raadhuis in dien ouderen stijl is gebouwd, want in de XVIIe eeuw waren natuurlijk nog verscheiden gebouwen uit de Middeleeuwen over. Wel was hun aantal veel verminderd, sedert keizer Karel V den 5^{en} October 1521 bevolen had,

'dat niemand voortaan een huis zou mogen bouwen, anders dan met steenen wanden; dat het Gerecht de macht zou hebben, de poorters die rijk genoeg waren, te dwingen hunne houten huizen, vooral op plaatsen, daar 't meest van noode was af te lreken en steenen in de plaats te stichten; en dat men de onmachtige daartoe uit de stadskasse zou mogen in staat stellen.' Daar echter de grootere gebouwen uit de Middeleeuwen uit steen waren gebouwd, verdwenen zij niet zoo spoedig als de houten huizen. Toch vinden wij in Oudt-Holland er nog eenige met houten gevel, nl. het huis met de duiven, het huis waar de Continental Bodega Company haar wijnen schenkt, en dat waar de Haarlemsche firma Droste haar chocolade verkoopt.

Het voornaamste gebouw staat op de Markt en is eene getrouwe nabootsing van het oud Amsterdamsche stadhuis. Voor dit, in Gotischen stijl opgetrokken gebouw staat de vierschaar uit natuursteen, met 4 pilaren, waarboven op consoles verscheiden beelden, graven van Holland voorstellende. Deze vierschaar is waarschijnlijk veel later gebouwd dan het overige gedeelte, zoodat, toen men in 1646 besloot het geheel af te breken wegens bouwvalligheid, de vierschaar nog stevig genoeg zou zijn geweest om te blijven staan.

Van den toren verhaalt ons Pontanus, dat hij in 1601 begon over te hellen, 'en op eene bezondere kunst in zijn vorige standt in drie dagen weder terecht gesteld wierdt.' De spits, die in Oudt-Hollandt ontbreekt, was in het jaar 1615 afgenomen, om het afvallen te voorkomen, terwijl de steêklok op het stomp van de spits gehangen werd, hetgeen wij dan ook in Oudt-Hollandt zien.

Zooals bekend is, werd door de vroedschap in 1643 besloten een nieuw stadhuis te bouwen naast en gedeeltelijk op de plaats van het oude, en weldra begon men aan dit werk. Gelukkig, dat Pieter Saenredam er in 1641 eene vrij uitvoerige teekening van gemaakt had, want in 1652 den 7^den^ Juni is het gebouw in drie uren tijds verbrand. Anders hadden wij hoogstens het kleine gravuurtje bij Commelin om ons het gebouw voor te stellen. De bouwmeester heeft nu toch al de details moeten reconstrueeren, en eene aandachtige beschouwing toont, hoe gelukkig hij daarin geweest is, en hoe geestig hij vooral de reliefversieringen heeft weten te bedenken.

Het inwendige zal zeker bezienswaardig worden. Niet alleen zal achter de vierschaar een Hindelooper-Kamer te zien zijn, maar de bovenzaal wordt voorzien van een mozaïekvloer, en versierd met copieën naar schilderijen van XVIIe eeuwsche meesters.

Ter rechterzijde van de vierschaar springt een gedeelte van het oude St.-Elisabethsgasthuis vooruit. Op den hoek van dit gebouwtje wordt een baldakijn aangebracht met het beeld der Heilige, juist, zooals dat indertijd, aan het oorspronkelijke te zien was.

Gaan wij voorbij het stadhuis de Princestraet in, dan komen wij allereerst aan een gebouw, dat lang een rechte *puzzle* voor vele bezoekers van Oudt-Hollandt was. Dit is de herberg de Prins, ook genoemd de Soudaen (of Sultan), de voornaamste uit de XVIIe eeuw, gelegen in de Vogelsteeg achter het stadhuis, het 7e huis van den Dam. Hier logeerde o.a. Prins Willem III, de latere koning van Engeland. Wanneer de inwendige betimmering geheel gereed zal zijn, zullen wij hier een beeld hebben van het interieur eener voorname woning. Terwijl bij de meeste huizen, het voorhuis, dat zijn licht ontving door eene geheel glazen onderpui, tot kantoor, magazijn, winkel, school en huisvertrek diende, hebben wij hier er een dat geen dier diensten verricht, maar meer bijzonder de doorgang tot de verschillende vertrekken is. In dat voorhuis

zien wij de winkeltrap, volgens den smaak des tijds sierlijk gesneden uit eikenhout en leidende naar eene galerij, waarlangs men de bovenvertrekken bereikt.

Keeren wij na ons vluchtig bezoek aan deze vermaarde herberg weer door de Princestraet naar het Plein terug, dan zien wij recht voor ons een huis in Gotischen stijl met zijtorentjes en dat de rooilijn der overige huizen ver overschrijdt. Dit is het huis in Zalt-Bommel gesticht door den bekenden krijgsman Maarten van Rossum.

> diet al wil vernielen
> Die veel menschen bracht in zwaer ghetreur,

zooals de vrome maagd Anna Bijns zegt, maar, al getuigt zij verder:

> Merten van Rossom, met veel quaets ghespuys verselt,
> Heeft menich schoon huys in brande gestelt.

dit sierlijk gebouw is een der bewijzen, dat de man des krijgs ook wel schoone huizen wist te stichten.

In den vleugel dezer vermaarde woning, wier betimmering oudtijds bijzonder merkwaardig was, zooals de conterfeitsels op het Rijksmuseum getuigen, zijn nu gevestigd de firma Korff, die er natuurlijk cacao schenkt, al zou Van Rossum zich er in zijn graf van omkeeren, en een bak-

ker, die ook al zorgt voor den inwendigen mensch. Dan is de man uit het Duivenhuis naast den Oolycken Koockelaer in den hoek, meer Oud-Hollandsch. Daar verkoopt men ‘toeback’ en moderne sigaren. Dit huis is voor ons dubbel merkwaardig, want het is een getrouwe nabootsing van de woning, die Vondel op den N Z. Voorburgwal betrokken had.

OUDT-HOLLANDT. IN DEN BAKKERSWINKEL OP HET PLEIN.

Voor wij voor heden Oudt-Hollandt door de Dordtsche Waterpoort verl ten, gaan wij even binnen bij een wonderlijken man met langen witten baard, en die, onder den naam van Vader Simon Witgeest, ons een zeer geslaagd optisch bedrog te zien geeft. Even merkwaardig als zijn sprekend en goochelend menschenhcofd is het poortje, waardoor wij dit kabinet der zwarte kunst binnentreden. 't Is grootendeels conceptie van Breman, opgebouwd uit fragmenten van het poortje te Heemstede, zooals de pilasters en wapens amtoonen, alleen eenigszins hooger afgestopt om met de omgeving in harmonie te blijven. Wij konden nu Oudt-Holland voor heden verlaten

en dit doen door de Water- of Spuipoort, die in Dordrecht aan het einde der groote Spuistraat stond met eenige merkwaardige inscripties, waarvan dat herinnerend aan den St.-Elisabethsvloed op 19 November 1421 wel het meest bekend is Maar wat men in den ouden tijd goed kon, was de keel smeren en als wij dit voorbeeld onzer voorvaderen willen volgen, kunnen we niet beter doen dan in de Wynsack een glas port te drinken of nog wel zoo Oud-

Hollandsch bij Van Gorkum een heerlijk glas boerenjongens. En bij sinjeur Van Gorkum is bovendien een binnenhuisje te zien, waarnaar een oudheidkundige zou watertanden, en dat bij een bezoek zeker niet moet worden vergeten.

HET POORTJE VAN HEEMSTEDE.

En dat wij terugkomen, daarvoor zullen de bewoners dezer huizinge, de stoere Friesch met zijne dochter, beiden in keurig, nationaal kostuum, ook wel zorgen. Want in weinig kringen van Oudt-Hollandt zijn de bewoners zoo geheel in den geest hunner omgeving, heerscht zoo de echte, ronde opgewekte toon, bij degelijkheid van karakter als hier.

(*Wordt vervolgd.*)

De idioot,
door J. Vesters Jr.
(*Vervolg.*)

'Maar ze zal op die malle vraag terugkomen, Willem,' verklaarde Van Dijl, 'dat verzeker ik je, ik wil wel eens zien wie hier baas is.'

'Zoo bedoel ik het niet, meneer Van Dijl,' hernam Stassaart, een afwerend gebaar met de hand makend. 'Niet door geweld of dwang, maar uit vrije verkiezing moet ze aan mij boven Hugo de voorkeur geven. Wil ze dat niet, is die idioot haar meer waard dan ik, dan kan er van een huwelijk tusschen ons niets komen. Het zou mij spijten, maar zij, die mijn vrouw wil worden, moet geheel de mijne zijn, en niet ten halve.'

Op dit oogenblik werd er aan de deur getikt en trad mevrouw Van Dijl binnen, te oordeelen naar de uitdrukking van haar gezicht aan de hevigste gemoedsaandoening ter prooi.

Van Dijl had nog maar even de huiskamer verlaten, toen Johanna was binnengekomen. Het jonge meisje was bleek en men kon het haar aanzien, dat ze een harden strijd gestreden had. Zeker, ze wilde den koninklijken weg des kruises bewandelen, maar ze had niet gedacht, dat die reeds aanstonds zoo vol distelen en doornen zou zijn.

Dien nacht had ze geen oog kunnen sluiten; al poogde zij het verleden ook uit haar geest te verbannen en niet meer aan Willem te denken, het ging niet. Telkens zag ze hem voor zich en hoorde ze zijn stem, die haar verweet, dat ze Hugo boven hem stelde, na hem haar hart geschonken en haar hand toegezegd te hebben.

Met schrik ook dacht ze er aan, dat ze haar ouders het voorgevallene zou moeten meedeelen. Ze wist vooruit, hoe die het zouden opvatten. Ze zouden haar beweegreden niet begrijpen, haar besluit aan een gril, misschien aan erger nog toeschrijven, ze zouden haar met verwijten overladen. Zij zouden in haar voorwaarde, Hugo bij zich te houden, een beleediging zien, een verwijt, dat zij voor den jongen niet zorgden zooals het behoorde. Zij verwaarloosden hem, zij lieten hem aan zijn lot over, en nu ontfermde hun dochter zich over hem. En dit zwijgend, maar welsprekend verwijt zouden zij te beter gevoelen, omdat het werkelijk verdiend was.

Behalve haar ouders zou Alice, zouden al haar vriendinnen en kennissen weten, dat ze met Willem gebroken had. Ieder zou er het zijne van denken, doch slechts weinigen zouden haar verdedigen; de meesten zouden den steen op haar werpen...

Snikkend verborg het jonge meisje het hoofd in de kussens en bad tot God om kracht, ten einde niet onder de zwaarte van haar kruis te bezwijken, die grooter was dan ze zelf eerst gedacht had en in haar overspannen verbeelding tot een schier ondraaglijken last aangroeide.

Des morgens had ze nog eenmaal het hoofdstuk over den koninklijken weg des kruises in de *Navolging* gelezen, en zoo versterkt en bemoedigd ging ze naar beneden, om haar ouders met haar genomen besluit in kennis te stellen. Ze haalde eenigszins ruimer adem, toen ze haar vader niet in de kamer zag. Al zou ook haar moeder haar besluit niet billijken, toch durfde ze het haar beter toevertrouwen, dan aan haar vader, wiens opvliegendheid en doordrijven ze maar al te goed kende. Johanna voelde, dat dit een zwakheid was, maar ze kon het niet helpen, haar natuur was krachtiger dan haar wil.

Nog voor ze evenwel iets zeggen kon, vroeg mevrouw Van Dijl:

'Zooeven is Willem hier gekomen, die je vader alleen moest spreken. Weet je daar iets van?'

Johanna ontstelde en werd nog bleeker.

'Mijn God, wat word je bleek!' riep haar moeder uit. 'Wat is er dan gebeurd?'

'Moeder, ik wilde het u juist komen zeggen,' antwoordde Johanna, die niet verwacht had, dat Willem reeds zoo gauw zou gekomen zijn.

'Wat zeggen?' vroeg mevrouw Van Dijl gejaagd. 'Spreek op, kind, zie je dan niet, dat ik buiten me zelve ben?'

'Dat alles tusschen ons uit is, moeder.'

'Wat zeg je? Alles tusschen jullie uit! En gisteren was Willem nog hier, en toen ik wegging was er geen woord tusschen jullie gevallen! Wat is er dan toch gebeurd?'

‘Moeder, u weet, hoe Hugo aan mij gehecht is en hoe hij niet zonder mij kan. Ik had hem moeten beloven, dat hij bij ons zou mogen komen wonen, als ik met Willem getrouwd was. Gisteren nu vroeg ik het aan Willem, en Willem weigerde.’

‘En ben je nu daarom met hem gebrouilleerd? Om zoo'n nietigheid? Maar dat kan immers goed worden bijgelegd. Wacht,’ en mevrouw Van Dijl stond op; ‘ik zal naar de spreekkamer gaan en Willem zeggen, dat het een misverstand geweest is.’

‘Doe dat niet, moeder,’ verzocht Johanna; ‘ik heb Willem zijn woord teruggegeven, onherroepelijk...’

‘Zijn woord teruggegeven... onherroepelijk... Maar kind, wees toch verstandig. Het was een dwaze vraag van je, en je kon vooruit wel weten, dat Willem daarin niet kon toestemmen. Maar dat hoeft toch geen beletsel te zijn...’

‘Dat is het toch, moeder. Daar Willem Hugo niet bij zich wil en ik den armen jongen niet wil verlaten, kan ik zijn vrouw niet worden.’ ‘Maar Jo, je bent overspannen, ziek,’ riep mevrouw Van Dijl uit. ‘Je moet mij en je vader toch ook verlaten.’

‘O, dat is wat anders,’ antwoordde Johanna. ‘Maar Hugo wil zich niet van mij laten scheiden, hij kan niet leven zonder mij.’

‘Dus je wil zeggen, dat wij niet goed voor hem zijn, dat jij alleen voor hem zorgt,’ zei mevrouw Van Dijl kwaad wordend.

GEZICHT OP DE SLUIS.

‘Maar moeder, dat zeg ik immers niet. Ik weet wel beter. Doch Hugo kan mij niet missen.’

Mevrouw Van Dijl haalde de schouders op. ‘Ik wist niet, dat je zoo'n stijfkop was, Jo.’

‘Moeder,’ zei Johanna, met moeite haar tranen bedwingend, ‘voelt u dan niet, wat ik lijd? Denkt u dan, dat het mij geen strijd gekost heefr, dat mijn hart niet bloedt?’

‘Ik denk, dat je gek bent met je geluk en je toekomst te verschoppen ter wille van iemand, die er je toch niet dankbaar voor zijn zal,’ antwoordde mevrouw Van Dijl. ‘Maar als jij niet wijzer bent, zal ik voor je belangen waken.’

Met deze woorden ging ze de kamer uit, haar dochter aan de hevigste ontroering ter prooi achterlatend.

‘Weet je 't al,’ vroeg Van Dijl aan zijn vrouw, nog voor deze tijd had gehad iets te zeggen, ‘wat een dwaasheid Jo heeft uitgehaald?’

‘Ja, ik weet het,’ antwoordde mevrouw, ‘en ik kwam juist hier, om te beletten, dat bij die dwaasheid nog een andere gevoegd wordt.’

‘Heb je Jo dan gesproken?’ informeerde haar man, ‘en heb je ze weten te overreden?’ vervolgde hij, Willems verklaring indachtig, dat deze van geen dwang wilde weten.

‘Daar heb ik nog geen tijd toe gehad, maar toch geloof ik te mogen veronderstellen, dat Jo al spijt heeft van haar voortvarenheid.’

‘Dat dacht ik wel,’ zei Van Dijl, ‘'t was ook al te gek.’

‘Maar waaraan heeft u dat gemerkt, als ik vragen mag, mevrouw?’ vroeg Stassaart.

‘Ze zei, dat ze leed en dat haar hart bloedde,’ antwoordde mevrouw. ‘Wanneer een jong meisje zoo iets zegt, is dit een vast teeken, dat ze spijt heeft.’

‘Ik weet het nog zoo zeker niet, mevrouw,’ hernam Willem; ‘als Jo zich eenmaal iets in het hoofd heeft gezet, praat men het er niet licht uit.’

‘Ja, 't is een stijfkop,’ beaamde Van Dijl, ‘maar zoo iets had ik toch nooit kunnen denken.’

‘Hoor eens, Willem,’ zei mevrouw Van Dijl gemoedelijk, ‘ik weet zeker, dat Jo veel van je houdt, en zou hét niet jammer zijn, door voorbarigheid alles te bederven? Eerlijk gezegd, ligt de schuld ook wel een beetje aan jouw kant. Niet dat je niet in je recht was,’ vervolgde zij, toen ze merkte, dat Stassaart haar verwonderd aankeek, ‘te weigeren Hugo bij je in te nemen, maar je had dat voorzichtiger moeten inkleeden. Je kent Jo, je weet hoe gek ze met Hugo is. Je had bij voorbeeld kunnen zeggen, dat dit wel terecht zou komen, dat je daar met mij nog eens over zou spreken, enfin, je had niet zoo botweg moeten weigeren. Die weigering - ik kon het goed aan Jo merken - heeft op haar den indruk gemaakt, dat je niet veel voor haar over had. 't Is dwaas van haar, zal je zeggen, maar Jo is nu eenmaal zoo. Ze acht zich verongelijkt, maar met een beetje tegemoetkoming twijfel ik niet, of ze zal wel op haar besluit terugkomen. En je houdt immers van haar, niet waar Willem?’

‘Zeker, mevrouw, en ik heb al tegen meneer gezegd, dat als Jo die conditie laat varen, alles tusschen ons weer het oude is. Maar ze moet het uit vrijen wil doen, zonder pressie.’

‘Weet je wat, Willem,’ zei Van Dijl, ‘kom mee naar binnen, en als Jo je ziet, wed ik, dat alles in eens in orde is.’

‘Neen, nu niet,’ antwoordde Stassaart, ‘ik wil haar niet weerzien, voor ik weet waaraf en waaraan. Zooals de zaken thans staan, zou het weerzien voor haar en voor mij pijnlijk zijn.’

‘Ik geloof ook, dat het beter is, dat je een paar dagen wacht,’ meende mevrouw Van Dijl. ‘Overijling is niet goed, en als Jo je mist, zal ze wel tot andere gedachten komen.’

‘Vindt u nu goed, dat ik over acht dagen terugkom?’ vroeg Willem. ‘Jo heeft middelerwijl tijd om zich te bedenken, maar zooals ik u al gezegd heb, wil ik niet, dat ze toegeeft door dwang. Kan u haar overreden, dan zal het mij zeer aangenaam zijn, doch kan ze mij in haar hart slechts de tweede plaats toekennen, dan is ze natuurlijk vrij.’

‘Een gek geval,’ zei Van Dijl, toen Willem vertrokken was. ‘Wie had daar nu erg in?’

‘Ja,’ antwoordde zijn vrouw, ‘en ik ben bang, dat het voorgoed uit is.’

‘Wat, zou je denken? En tegen Willem zei je, dat ze al spijt had!’

‘Natuurlijk, dat zei ik om Willem op sleeptouw te houden.’

‘Maar voor den duivel, ze zal die dolle voorwaarde intrekken. Je zou zeggen, dat ze nog een grooter idioot was dan Hugo.’

‘Van Dijl, wat ik je verzoeken mag, bederf nu niet alles door je opvliegendheid. Je weet, dat je daar bij Jo niets mee wint.’

‘Dus je meent, dat we als je blieft zullen moeten spelen.’

‘Hoor eens, Van Dijl, jij zoowel als ik zou niet graag zien, dat het tusschen Willem en Jo uit zou raken, al was het alleen maar om de praatjes van de menschen. En ook tegenover den baron zouden wij een gek figuur maken.’

‘Verduiveld ja,’ beaamde Van Dijl, ‘dat zouden we.’

‘Daarom,’ vervolgde mevrouw, ‘moeten we Jo overtuigen, dat ze Hugo gerust kan verlaten, dat wij er goed voor zullen zijn en dat hij....’

‘Dus je wil zeggen, dat wij schuld moeten bekennen?’

‘Ja, er zal niets anders op zitten. Eigenlijk was het veel beter geweest, indien je Hugo goed had behandeld, dan zou het nooit zoo ver gekomen zijn.’

‘En moet jij me dat verwijten?’ vroeg Van Dijl, ‘Heb jij je ooit met dien jongen beziggehouden? En dan een moeder....’

‘Laten wij daar maar niet over twisten,’ hernam mevrouw, die dit glibberige pad liefst niet betrad, ‘zaak is het, Jo er toe te brengen, dat ze Hugo verlaat. Wij zullen door een zuren appel moeten bijten, maar dat moeten wij er voor over hebben.’

‘Ja, 't is een lam geval, en ik zal blij zijn als het achter den rug is.’

Toen haar moeder de kamer verlaten had, bleef Johanna achter, door de tegenstrijdigste gedachten en gevoelens heen en weer geslingerd. Op maar weinige stappen afstands van haar was Willem. Wat zou hij zeggen, waarom was hij gekomen? Niet om te verklaren, dat hij haar ook met Hugo wilde, want dan had hij niet naar haar vader gevraagd. Hij was zich waarschijnlijk komen beklagen en afscheid nemen. Afscheid nemen! Hoe hard klonk dat woord haar in de ooren, ook nadat zij met volkomen berusting het offer gebracht had. Zij hoopte alleen maar, dat Willem niet gekomen was, om pogingen in het werk te stellen, ten einde haar te overreden. Want zij zou toch haar besluit niet kunnen veranderen, en dan zou ze noodeloos opnieuw moeten strijden tegen zich zelf. En al had ze zich vast voorgenomen sterk te zijn tegen alle aanvallen, toch vreesde ze voor een zwakheid, toch vertrouwde ze nog niet geheel haar hart, waaruit ze Willem nog niet voorgoed had kunnen verbannen.

Een oogenblik dacht ze er aan, naar haar kamer te gaan, want ze begreep, dat haar vader, als hij het gebeurde wist, geweldig zou uitvaren. Maar neen, ze zou blijven en den strijd onder de oogen zien. De vlucht kon dien enkel verschuiven, niet ongedaan maken. En als er gestreden moest worden, dan deed ze het maar het liefst onmiddellijk.

Hoe verwonderd was Johanna, toen haar vader, in de kamer teruggekomen, niet tegen haar uitviel, zooals zij verwacht had, maar heel kalm met haar de zaak besprak 'Hoor eens, kind,' zei hij, 'je had daar toch wel eens met je moeder en met mij over kunnen spreken. Maar wat gebeurd is, is gebeurd. Doch gelukkig is het niet onherroepelijk. Je zegt, dat Hugo zoo aan je gehecht is, dat hij niet meer zonder je kan. Maar is dit ook niet een klein beetje je eigen schuld? Ik wil daar niet mee zeggen dat ik het afkeur, integendeel, het is heel mooi van je, dat ge je zoo voor Hugo hebt opgeofferd. Maar van den anderen kant ben je daardoor wel eenigszins oorzaak, dat de jongen min of meer van ons vervreemd is. Wij, je moeder en ik, konden ons niet zoo uitsluitend met hem bezighouden, wij hadden daar ook zooveel geduld en tact niet voor, en nu heeft Hugo zich in het hoofd gezet, dat niemand van hem hield dan jij alleen. Dat was onbillijk van hem, en dit maakte mij wel eens korzelig. Nu hadden wij gedacht, als Jo eenmaal getrouwd is, zal dat wel beter worden, dan zal Hugo gaan inzien, dat zijn ouders ook zijn welzijn beoogen, en daar ga je nu op eens ons plan en je eigen geluk den bodem inslaan.'

Verbaasd hoorde Johanna haar vader aan. Zoo had ze hem nog nooit hooren spreken, maar ook, van zijn voorgewende bezorgdheid voor Hugo's welzijn had ze nooit iets bemerkt, Ze begreep dat het niets dan een krijgslist was om haar te verschalken. Veel liever had ze gehad, dat haar vader tegen haar had uitgevaren, dan zich, zooals nu, een bedrieglijk masker voor te hangen. In het eerste geval zou de strijd haar niet zwaar gevallen zijn, dan was het voordeel aan haar kant geweest. Maar nu had haar vader de *beau rôle*, en al veranderde dit niets aan haar overtuiging, toch ging het natuurlijk niet aan, hem openlijk van onoprechtheid te beschuldigen, als hij het deed voorkomen, of Hugo's welzijn hem zeer ter harte ging.

Doch er was nog iets, wat haar meer griefde dan de gehuichelde belangstelling haars vaders, het was de houding van Willem. Uit de woorden van haar vader toch bleek, dat hij bij zijn besluit ten opzichte van haar broertje was gebleven. Ook na een dag beraad kon hij er niet toe besluiten, haar dat offer te brengen, wat, vergeleken bij het hare, toch eigenlijk geen offer mocht heeten. Hij had haar lief, zij wilde het wel gelooven, maar zijn liefde had enge grenzen, zij was egoïstisch en onedelmoedig. En het jonge meisje kwam tot het besluit, dat, al zouden haar ouders ook alles voor Hugo willen doen en al zou zelfs Hugo in de scheiding bewilligen, zij toch de vrouw van Willem niet kon worden, omdat thans duidelijk gebleken was, dat zijn karakter en zijn hart den toets niet hadden kunnen doorstaan.

X.

Het waren acht bange dagen voor Johanna geweest, acht dagen van onverpoosden strijd. Strijd tegen haar familie, strijd nog meer tegen haar eigen hart. Zij had gehoopt en gedacht, dat ze Willem na het gebeurde geheel zou kunnen vergeten, dat hij ten minste haar gemoedsrust niet meer zou kunnen verstoren, nu zij zich omgord had met het pantser harer edelmoedige genegenheid voor Hugo. Maar o, hoe had zij zich vergist. Zijn beeld stond den geheelen dag voor haar, zoo scherp geteekend en zoo fijn omlijnd, of het nooit uit haar gemoed verdrongen zou kunnen worden. Nu eerst

merkte ze, hoe een groote plaats hij in haar hart had ingenomen en welk een leegte daar was, nu Willem van het voetstuk was gevallen, dat ze hem daar had opgericht.

Neen, zóó zwaar had zij zich het offer toch nooit kunnen voorstellen Maar berouw van haar besluit had ze geen oogenblik. Alleen omving haar nu en dan een onbeschrijflijke weemoed, als bij haar twijfel opwelde, of het offer wel de vrucht zou dragen, die ze daarvan hoopte. Doch dan putte zij uit de *Navolging* nieuwe kracht en deed daaruit de overtuiging op, dat bij God geen enkel offer vruchteloos is, ook al kan de mensch in zijn kortzichtigheid de uitkomst daarvan niet bespeuren.

Nog nooit waren haar ouders zoo goed en bezorgd voor haar geweest als thans, maar juist deze goedheid deed haar pijn, omdat ze nu voor den eersten keer van haar leven hun wil niet zou kunnen volbrengen. Ook Hugo was het voorwerp van alle zorgen, wat den knaap, die daaraan niet gewoon was, aan Johanna deed vragen, hoe het kwam, dat zijn ouders nu zoo in eens lief voor hem waren geworden. Doch als vermoedde hij een valstrik, als begreep hij, dat die liefde niet uit het hart kwam, maar gehuicheld was, bleef hij er wantrouwig voor en sloot zich nog dichter en inniger bij Johanna aan

Alice was door haar ouders van alles op de hoogte gesteld, en, al had zij er geen zin in met een idioot te sollen, zooals zij het noemde, toch onthield zij zich van elk barsch woord, waardoor zij zich al bijzonder verdienstelijk dacht te maken. ‘Gelukkig dat het maar ettelijke dagen duurt,’ had ze tegen haar vader gezegd, ‘want zoo'n comediespel houd ik niet langer uit.’

Ook mevrouw Zeeman werd natuurlijk in de samenspanning betrokken. De waardige dame stond er van te kijken, toen een brief van haar

zuster haar het heele geval in geuren en kleuren meedeelde. Hoe is het mogelijk, verzuchtte ze, en dat om een idioot! Zij begreep er niets van, en uit haar rijke ervaring kon ze geen enkel geval van dien aard opdiepen. Het streed zoo geheel met de conventioneele vormen, waarvoor zij steeds den hoogsten eerbied had gekoesterd, dat ze er letterlijk versteld van was Dat een beweegreden van hoogeren en edeler aard Johanna dreef, kon zij niet bevroeden, en zonder de vermaning van haar zuster zou ze zeker een verontwaardigden brief aan haar nichtje hebben gericht. Er was nog hoop, dat Johanna tot betere gedachten zou komen, schreef mevrouw Van Dijl, en daarom moest alles worden vermeden, wat ook maar in de verte op hardheid leek. Daardoor zou ze alleen in haar eigenzinnigheid worden gestijfd, die enkel door zachtheid en welwillendheid misschien nog kon worden gebroken.

'Jo, hier heb je een brief van tante Marie,' zei mevrouw Van Dijl den tweeden dag na Willems bezoek. 'Je moet dien eens met aandacht lezen, en je zal daaruit zien, hoe tante er precies zoo over denkt als je yader en ik. Je weet, ze is een mensch van veel ondervinding en heeft altijd veel van je gehouden. Ik hoop, kind, dat die brief indruk op je zal maken.'

Johanna wist wel van te voren, dat dit niet het geval zou zijn, doch ze nam het schrijven mee naar haar kamer, om het daar op haar gemak te lezen. De brief was aan vier kanten vol geschreven met het fijne, puntige schrift der oude dame, die op gemoedelijken toon een aantal zedelessen ten beste gaf, welke Johanna soms onwillekeurig een glimlachje afdwongen. Voor het overige was het een herhaling van wat haar vader en moeder al twee dagen lang uit den treure verzekerd hadden; het was Jo's eigen schuld, dat Hugo niets van hen wilde weten, zij had den jongen geheel voor zich in beslag genomen; maar als Jo eenmaal getrouwd was, zoo had men geredeneerd, dan zou Hugo leeren inzien, dat zijn ouders evenveel van hem hielden als zijn zuster.

Het slot van het schrijven bevatte de bedreiging, dat zij, tante Marie, zeker ziek zou worden, indien Johanna bij haar overijld besluit bleef. Zij was nu al bijzonder geagiteerd, en de dokter, dien ze had laten ontbieden, had haar volslagen rust en het vermijden van alle emoties aanbevolen. Maar ze was overtuigd, dat 'haar lief nichtje,' het kind van haar eigen zuster, niet zou willen, dat haar tante door haar schuld ziek werd, doch onverwijld zou antwoorden, dat alles in orde was. Tante had voor de bruiloft een mooi cadeau op het oog. maar het moest een surprise blijven, ze mocht er dus niet meer van zeggen....

Johanna werd eenigszins wrevelig gestemd, toen ze den brief ten einde was. Hoe! dacht haar tante nu werkelijk, ze door het vooruitzicht van een mooi cadeau te kunnen verlokken? Had ze dan zoo weinig begrip van de hooge impulsie, waaronder zij had gehandeld, dat zij haar in staat achtte, ter wille van zoo nietige overwegingen op haar besluit terug te komen?

'Nu, Jo?' vroeg haar moeder een uur later, 'heeft tante je overtuigd en zal je aan de goede ziel antwoorden?'

'Ach, moeder, het zal maar beter zijn, dat ik niet antwoord,' zei het jonge meisje, 'want ik zou haar dan moeten schrijven, dat ik bij mijn besluit blijf en....'

'Maar, kind, word je dan voor alles ongevoelig? Je vader en ik hebben alles beproefd, om je aan 't verstand te brengen, dat je verkeerd handelt, dat je ongerustheid geheel ongegrond is, dat wij voor Hugo beter zullen zorgen, dan jij het in de beslommeringen van je eigen huishouden zou kunnen doen.... En nu komt je tante,

wier lieveling je altijd was, je dat alles nog eens duidelijk uiteenzetten; maar moedwillig sluit je de oogen en houdt je vast aan een *idée fixe*. Jo, Jo, ik had niet gedacht, dat wij nog eenmaal zooveel verdriet van je zouden beleven.'

'Verdriet! Foei moeder, dat mag u niet zeggen. Ik wil bij u blijven; of wil u mij dan zoo graag missen?'

'Dat weet je wel beter, Jo, maar daar gaat het nu niet over. Je was met Willem al bijna getrouwd, een beste jongen, ijverig, knap, vermogend, onder alle opzichten een uitstekende partij. En nu maak je in eens alles ongedaan, en dat om een reden, die eigenlijk geen reden mag heeten.'

'Och moeder, spreek daar nu als het u blieft niet meer over. Mijn verdriet is al groot genoeg, dan dat u het nog hoeft te verzwaren.'

'Niemand doet je dat verdriet aan, Jo, je berokkent het je zelf. Eén woord maar, en Willem is alles weer vergeten. Je weet, hoe hij naar dat woord verlangt, want hij houdt veel van je.'

'Toch niet zooveel als ik gedacht en verwacht had, moeder. En daarom, dring niet langer aan, want het geeft u toch niets. Willem heeft getoond, dat ik hem niet het liefst ben van alles op de wereld. Door zijn weigering heeft hij mij een wonde toegebracht, die nooit zal genezen.'

'Je bent een kleine dweepster,' antwoordde mevrouw Van Dijl, pogende te schertsen. 'Als iedereen alles zoo zwaar opvatte als jij doet, zou het geen leven meer zijn, kind. Denk nu nog eens kalm na, je hebt nog den tijd....'

'Ik wou, dat die acht dagen maar om waren, want het is een marteling voor mij, en het geeft toch niets.'

'Het geeft toch niets,' herhaalde mevrouw Van Dijl, 'dat zeg je altijd maar. Doch je bedenkt niet, dat je door je stijfzinnigheid je vader en mij ook martelt, zoo goed als je zelf. Kom, Jo, maak er een einde aan.'

'Ik kan niet, moeder, ik kan niet,' zuchtte Johanna, wie het hard viel, haar moeder te moeten bedroeven.

'Zeg maar: ik wil niet,' zei mevrouw Van Dijl, wier geduld, kunstmatig geoefend, uitgeput raakte. Johanna antwoordde hier niet op en na een oogenblik wachtens verliet haar moeder schouderophalend de kamer, om haar man het vruchtelooze van deze nieuwe poging te gaan meedeelen.

'We komen geen stap verder, Van Dijl,' zei ze; 'al mijn redeneeren baat niets, de brief van mijn zuster heeft niet den minsten indruk op haar gemaakt. Ze is overal ongevoelig voor. Ik weet waarachtig niet wat haar scheelt.'

'Begin je nu in te zien, dat we de zaak verkeerd hebben aangepakt?' vroeg haar man. 'Had je mijn zin gedaan, dan zou Jo haar hoofd wel gebogen hebben. Maar neen, de juffrouw moest met zachtheid behandeld worden en den idioot moesten wij toch vooral ontzien.'

'Denk je dan, dat je met hardheid en geweld zou geslaagd zijn?'

'Geslaagd of niet geslaagd, ik ben dat comediespelen moe,' riep Van Dijl driftig uit. 'Heb jij nog langer lust, je voor dat meisje, dat nog een grooter idioot is dan Hugo, te vernederen? Ik bedank er voor, ik zal haar straks eens zeggen waar het op staat.'

'Van Dijl, heb nu nog een dag geduld,' vermaande mevrouw, 'wie weet, misschien bedenkt ze zich nog, en het is in allen geval nog tijd genoeg om met geweld te beginnen.'

Dien dag hield Van Dijl zich nog in, maar Johanna merkte wel dat het haar vader moeite kostte en dat elk oogenblik een uitbarsting te vreezen stond. Te vreezen

eigenlijk niet, want veel liever dan die gemaakte vriendelijkheid en de fluweelige woordjes had zij gezien, dat haar ouders zich in hun ware gedaante vertoonden. Zij voelde, dat zij dan veel sterker zou zijn en de strijd haar ook minder zwaar zou vallen.

Den volgenden dag - den vierden reeds van het toegestane beraad - kwam haar moeder haar opnieuw polsen ‘Bespaar u toch die moeite, moeder,’ antwoordde Johanna, ‘ik heb u immers al herhaaldelijk gezegd, dat mijn besluit onwrikbaar is.’

Mevrouw Van Dijl zei niets meer, maar ging heen. Johanna was overtuigd, dat nu de uitbarsting spoedig zou volgen. Bij het ontbijt keek haar vader haar voortdurend met toornigen blik aan, maar sprak geen woord. Elk oogenblik verwachtte het jonge meisje de ontlading der donderwolk boven haar hoofd. Toen het dejeuner was afgeloopen, liep Van Dijl eenige keeren driftig de kamer op en neer en bleef ten slotte voor zijn dochter staan.

‘Zeg, heeft dat comediespel nu lang genoeg geduurd?’

Johanna antwoordde niet.

‘Nu, kan je niet antwoorden? Anders ben je toch niet op je mondje gevallen. Ja of neen?’

‘Neen,’ antwoordde Johanna kalm maar beslist.

‘Neen! Dus je wil niet, dus je geeft niets om ons. niets om je tante. 't Staat je wel mooi, hoor. Je meent dus de zorg over je lieveling niet aan ons te kunnen toevertrouwen. Je kan dus van je beschermeling niet scheiden. Wij zijn barbaren, wij zouden hem misschien wel vermoorden, niet waar, kampioen der verdrukte onschuld?’ spotte Van Dijl, ruw lachend.

Johanna meende, dat het het verstandigst was, op dezen uitval niet te antwoorden, maar juist door haar stilzwijgen werd haar vader nog meer geprikkeld.

‘Nu, heb je daar niets tegen in te brengen? Niet! Dan zal ik je eens wat anders vertellen! Je wil niet met Willem trouwen, goed, maar ik zal zorgen, dat je daar berouw over krijgt. Van nu af aan is het met het les geven van Vermeer uit.’

‘Vader, dat meent u niet!’ riep Johanna uit, die aan zulk een wraakneming niet gedacht had.

‘Dat meen ik wel,’ herhaalde Van Dijl, ‘Vermeer zet hier geen voet meer over den drempel. Dat heb je alvast gewonnen met je koppigheid!’

‘Maar vader, dat is....’

‘Barbaarsch, meen je,’ grinnikte Van Dijl, ‘Bedenk echter, dat je het zelf gewild heb.’

‘Wil u dan verhinderen, dat Hugo geneest?’ vroeg het jonge meisje. ‘Dat kan u niet willen, vader.’

‘Zie maar, dat *jij* hem nu geneest,’ vervolgde Van Dijl, ‘je zal er nu tijd genoeg voor hebben. Je hoeft nergens anders aan te denken, je kan je nu geheel aan dien idioot wijden. Je moeder en ik deugen immers niet voor hem.’

‘Vader!’ en met haar door tranen benevelde oogen keek het jonge meisje hem smeekend aan.

‘Nu, wil je verstandig zijn, Jo?’ vroeg Van Dijl, die meende Johanna geheel in de engte gedreven te hebben. ‘Trouw Willem en wij zullen voor Hugo zorgen. Vermeer kan les blijven geven en jij kan hem zoo dikwijls zien als je wil.’

Eier hief Johanna het hoofd op. Geen traan was meer in haar oog te zien. Alleen haar wang was door een blos van verontwaardiging gekleurd. ‘Nu minder dan ooit!’ riep het jonge meisje uit.

Van Dijl stond een oogenblik verbluft. Zulk een vastberadenheid had hij niet verwacht. Maar een valsche glimlach van voldoening speelde om zijn lippen, toen hij met tergende langzaamheid antwoordde:

'Ik zie, dat met jou niets is aan te vangen. Je bent voor geen rede vatbaar. Zooeven zei ik, dat jij je voortaan door de genezing van den idioot kon verdienstelijk maken. Maar ik zal je daarvan ontlasten. Jij noch Vermeer hoeft je verder met dien jongen in te laten, want hij gaat de deur uit. Ik wil hem niet langer in mijn huis hebben.'

(*Wordt vervolgd.*)

Stamboelof en vorst Ferdinand.

De gebeurtenissen der laatste dagen hebben de aandacht van geheel Europa weer op Bulgarije gevestigd, dat reeds zoo dikwijls de bezorgdheid der groote mogendheden heeft gaande gemaakt.

De moord op den oud-minister Stamboelof, den eenmaal alvermogenden dictator, is voor Bulgarije en zijn vorst het begin geweest van een reeks verwikkelingen, waarvan het onmogelijk is, thans reeds met eenige zekerheid het einde te voorspellen.

Hoewel betrekkelijk nog jong - Stamboelof werd in 1853 te Tirnova geboren - had hij een veel bewogen leven achter zich. Aanvankelijk studeerde hij aan de hoogeschool te Odessa in de theologie, maar zoodra, in 1876, in Bosnië en de Herzogewina de opstand tegen Turkije uitbrak, trachtte hij ook in zijn vaderland Bulgarije een zelfde beweging tegen den sultan te doen ontstaan. Deze poging mislukte echter volkomen, en Stamboelof vestigde zich nu metterwoon in de hoofdstad van het aangrenzende Roemenië, Boekarest, van waar hij zooveel

mogelijk het streven der Bulgaren bleef steunen, die zich van Turkije onafhankelijk wilden maken.

In 1877 brak de oorlog uit tusschen Rusland en Turkije. Onmiddellijk greep Stamboelof naar de wapens en trad als vrijwilliger in Russischen dienst. Hij had het geluk, bij den vrede van Constantinopel de onafhankelijkheid van zijn vaderland te aanschouwen, en trad met zijn vriend Karavelof op als de leider der hervormingspartij in Bulgarije. Alexander van Battenberg, een neef van den regeerenden groothertog van Hessen, werd tot vorst gekozen, en Karavelof tot minister-president benoemd. In zijn plaats trad Stamboelof op als voorzitter der Sobranje.

STAMBOELOF † 18 Juli 1895.

Toen de jonge vorst in 1886 door de kuiperijen van Rusland van den troon verdreven was, leidde Stamboelof als regent de regeering, zoolang Bulgarije geen vorst had, en verzette zich met alle kracht tegen Ruslands pogingen, om het vorstendom weer onder zijn gezag te brengen.

Door zijn bemoeiingen werd, ondanks het verzet der Russische regeering, den 4en Juli 1887 een buitengewone vergadering der Sobranje te Tirnova bijeengeroepen tot verkiezing van een vorst. Zijn werk was het in hoofdzaak, dat prins Ferdinand van Saksen-Coburg-Gotha tot vorst van Bulgarije werd gekozen en zich bereid verklaarde de kroon aan te nemen, al weigerden ook de Europeesche regeeringen, op het voetspoor van Rusland, hem te erkennen.

Als minister-president van vorst Ferdinand wist Stamboelof alle bezwaren te overwinnen en de pogingen der Russischgezinde partij, om het land weer onder den invloed van den czaar te brengen, te verijdelen. Dit kon hij evenwel niet bereiken zonder een kras, een al te kras optreden. Genade kende de alvermogende minister niet, alle middelen waren hem goed. Majoor Panitza en anderen, die een samenzwering tegen het leven van vorst Ferdinand beraamden, werden zonder vorm van proces doodgeschoten, en de opstootjes, door Russische agenten telkens in verschillende steden van Bulgarije verwekt, in bloed gesmoord.

Geen wonder dus, dat Stamboelof gevreesd en gehaat was. Maar eindelijk werd hij ook vorst Ferdinand, die jarenlang zijn voogdij geduldig had verduurd, onverdraaglijk. Deze was enkel meer vorst in naam, terwijl Stamboelof feitelijk heer en meester was en naar willekeur over goed en leven beschikte. Het vorig jaar kreeg de geduchte minister dan ook zijn ontslag en ademde Bulgarije verruimd op.

Wat te verwachten was gebeurde. De vele vijanden, die Stamboelof zich tijdens zijn despotiek bestuur gemaakt had, traden, nu hij in ongenade was gevallen, openlijk tegen hem op. De oud-minister voelde zelf, dat hij verloren was en verwachtte iederen dag den dolks oot of den kogel, die een einde aan zijn leven zou maken.

Die dag kwam. Het was in den avond van den 15^en^ Juli, dat Stamboelof zich met zijn vriend Petkof in een rijtuig uit de sociëteit huiswaarts begaf. Plotseling schoten eenige mannen toe, die de paarden tot staan brachten en den gewezen minister op barbaarsche wijze verwondden. Twee dagen heeft Stamboelof nog geleefd, maar in den vroegen morgen van Donderdag den 18en Juli gaf hij den geest. Zaterdag daaropvolgende had te Sofia met groote praal de begrafenis plaats, die door de vertegenwoordigers der vreemde mogendheden werd bijgewoond, terwijl de keizer van Oostenrijk, de sultan van Turkije, de koningin van Engeland en andere vorstelijke personen telegrammen van deelneming aan de weduwe van den vermoorden staatsman zonden. Doch zelfs nog bij de teraardebestelling bleek, hoezeer Stamboelof gehaat was. Onderweg en op het kerkhof werden vijandige betoogingen gehouden, en gaf een groote menschenmenigte haar vreugde over den moord op den oud-dictator lucht.

VORST FERDINAND VAN BULGARIJE.

Wie den aanslag gepleegd hebben, zal misschien nooit ten volle worden opgehelderd. Hoogstwaarschijnlijk is het een persoonlijke wraakneming geweest van bloedverwanten van personen, indertijd op Stamboelof's last ter dood gebracht. Wel zijn enkele personen in hechtenis genomen en heeft de Bulgaarsche regeering een prijs uitgeloofd voor wie de schuldigen kon aanwijzen, maar meer heeft men er sedert niet van gehoord.

VISSCHERSKINDEREN, NAAR DE SCHILDERIJ VAN ARTZ.

Vorst Ferdinand bevond zich te Karlsbad in Bohemen, toen de aanslag op Stamboelof plaats had. De Duitsche en Oostenrijksche pers beschuldigde hem van medeplichtigheid en trachtte de openbare meening in Europa tegen hem in te nemen. De oud-minister was steeds een verwoede vijand van Rusland geweest, en na zijn heengaan was het niet onwaarschijnlijk, dat de Russische regeering toenadering zou toonen jegens Bulgarije. Dit nu zag het Drievoudig Verbond en vooral Oostenrijk, dat rechtstreeksche belangen heeft op het Balkan schiereiland, slechts noode, en daarom trachtte men van die zijde verwarring en oneenigheid te stichten, ten einde later in troebel water te kunnen visschen.

Allerlei geruchten deden de ronde, men verzekerde zelfs dat vorst Ferdinand zou aftreden en zijn zoontje Boris hem zou opvolgen, anderen dat de zoon van Bulgarijes eersten vorst Alexander van Battenberg den troon zou beklimmen. De toekomst zal moeten leeren, of van deze tendenz-berichten iets bewaarheid zal worden.

Vorst Ferdinand, wiens portret wij in dit nummer geven met dat van Stamboelof, werd in 1861 geboren. Hij is de jongste zoon van wijlen hertog August van Saksen-Coburg-Gotha en prinses Clementine van Orleans, een dochter van koning Lodewijk Filips van Frankrijk. Van vaders-en moederszijde is vorst Ferdinand met een groot aantal vorstelijke huizen van Europa verwant.

In 1887 werd hij, zooals wij boven gezien hebben, door Stamboelof's toedoen tot vorst van Bulgarije gekozen en in 1893 trad hij in het huwelijk met prinses Marie Louise, de oudste dochter van hertog Robert van Parma, wien in 1860 door Victor Emmanuel zijn staten werden ontnomen. Terwijl zijn moeder van den tak Orleans afstamt, is zijn echtgenoote dus een Bourbon. Het vorig jaar werd uit hun echt een zoon geboren, prins Boris, van wien het, bij de wisselvalligheden der politiek, vooral in het schiereiland van den Balkan, lang niet zeker is, dat hij eenmaal den troon zijns vaders zal beklimmen. Voorloopig is prins Boris de jongste kroonprins van Europa.

Bij de Platen.

Visscherskinderen. -

Een echt Hollandsch schilderijtje: een drietal stil vergenoegde visscherskinderen, vertrouwelijk bij elkaar zittende op het met helm bewassen duin, en op den achtergrond de kalme, wijde zee, waarover een paar meeuwen scheren, - meer niet. Maar welk een weldadige poëzie gaat er uit van dat rustige tafereeltje!

Het oudste meisje zit te breien, het jongste speelt met een bloemetje en de kleine jongen ziet het met een genoeglijken glimlach aan. Die kinderen vervelen zich niet, zij kennen de jagende onrust niet, die de beweeglijke stadskinderen drijft. Zij zijn opgegroeid aan het eenzame strand met altijd de eindelooze zee voor zich en het onmetelijke luchtgewelf boven hun hoofden, en dat heeft hun gemoed gestemd tot die groote kalmte, dat rustig aannemen van het leven zooals het zich aanbiedt, en uit die gemoedsrust zullen zij later, mannen en vrouwen geworden, de sterkte putten om de gevaren te trotseeren en het leed te dragen, waaraan het visschersleven de eenvoudige, bedaarde kustbewoners zoo gestadig blootstelt.

[Nummer 15]

De idioot, door J. Vesters Jr. (*Vervolg.*)

Johanna was opgestaan en wilde de kamer verlaten.

'Hij gaat de deur uit, heb je het verstaan?' schreeuwde Van Dijl haar achterna. 'Ga het hem maar vast zeggen en zie hem maar te troosten.'

Zoodra Johanna de deur achter zich had gesloten, sloeg ze de handen voor de oogen. 'God, God, ook dat nog? Lijd ik nog niet genoeg?'

Maar als schaamde ze zich voor haar zwakheid, wischte zij haar tranen weg en ging naar haar kamer, het meest bedroefd nog, omdat ze het karakter haars vaders nu in al zijn laagheid had leeren kennen. Doch indien hij gedacht had, haar door bedreigingen te kunnen dwingen, toonde hij, zijn dochter in het geheel niet te kennen. Haar fierheid kwam er tegen in opstand, dat haar huwelijk als een soort koop beschouwd werd, ook al smartte het haar, dat haar vader zich op haar ongelukkig broertje zou wreken. Doch misschien was het niet meer dan een bedreiging om haar bang te maken: zóó onmenschelijk zou haar vader toch niet zijn, dat hij zijn eigen kind verstiet.

Toch bleef die gedachte haar dien dag en de volgende dagen achtervolgen, en nog nooit was het haar zoo zwaar gevallen, Hugo een opgeruimd gelaat te toonen en zich met hem bezig te houden. Wie weet hoe kort zij het nog maar doen zou, indien haar vader zijn bedreiging ten uitvoer legde.

Haar moeder stelde nog herhaalde malen pogingen in het werk, om Johanna van besluit te doen veranderen; haar vader en Alice schenen afgesproken te hebben, geen woord meer met haar te wisselen. Het jonge meisje deed, of zij het niet merkte, maar inwendig griefde dat stelselmatige zwijgen haar meer dan de heitigste uitval.

Den avond voor den beslissenden dag, toen het gezin bijeen kwam voor het souper, overhandigde mevrouw Van Dijl haar oudste dochter een briefje. 'Van tante Marie,' zei ze, 'die dat bij een brief aan mij had ingesloten.'

Het waren maar eenige regels, nog spitser en puntiger geschreven dan gewoonlijk.

> Johanna!
> Het schijnt wel, dat ge er pleizier in vindt, je heele familie verdriet aan te doen door je koppigheid Ik ben alvast ziek, maar denkelijk geef je daar even weinig om als om al het andere. Ik heb je nu dan ook maar één woord meer te zeggen: trouw je niet met Willem, dan hoef je er niet op te rekenen, dat je bij mijn dood één cent krijgt. Ken meisje, dat zoo handelt, erken ik niet meer als mijn nichtje.
> Mevrouw Zeeman.

De onderteekening wees er reeds op, dat de oude dame van geen familiebetrekking met Johanna meer wilde weten. Deze vouwde rustig het briefje op en stak het in haar zak, zonder dat ook maar één trek in haar gezicht veranderde. Van al de argumenten, sedert acht dagen tegen haar gebezigd, maakte dit wel den minsten indruk op haar.

DE HEILIGE LODEWIJK EN ENGUERRAND VAN COUCI, NAAR DE SCHILDERIJ VAN OLIVIER MERSON.

‘Nu Jo?’ vroeg haar moeder, die haar met

gespannen aandacht had gadegeslagen, 'wil je het zoover laten komen?'

'Tante is vrij met haar geld te doen wat ze verkiest, en ik verlang geen cent van haar.'

'Och vrouw, redeneer toch niet meer met haar,' kwam Van Dijl tusschenbeide, 'je ziet, dat het boter aan de galg gesmeerd is.'

Mevrouw haalde zuchtend de schouders op. ''t Is een ongeluk, als je zoo'n dochter hebt, die geen rede verstaan wil.'

De beslissende dag was aangebroken. Johanna was blij, dat deze marteling eindelijk ten einde liep. Gelukkig, want ze vreesde, dat haar krachten haar zouden begeven, en ze hoopte, dat ze, wanneer het verleden eenmaal onherroepelijk voor haar was afgesloten, de rust zou weervinden, die ze al die dagen tevergeefs gezocht had. Mevrouw Van Dijl verwachtte nog half en half, dat het jonge meisje op het uiterste oogenblik zou toegeven. In haar bekrompenheid dacht ze soms, dat Johanna comedie speelde en al haar tegenstand er enkel op berekend was, om haar interessant te maken. Van Dijl was woedend en zon op allerlei middelen, om zijn dochter haar stijfhoofdigheid betaald te zetten. Alice ondervond een zeker gevoel van leedvermaak, en Hugo, die, al kon hij zich van hetgeen er gebeurde geen juist denkbeeld maken, toch begreep, dat Johanna verdriet had, deed zijn best om haar te troosten.

Om twaalf uur zou Willem komen, het was nu halftwaalf.

'Ik moet dus tegen Willem zeggen, dat je den idioot verkiest boven hem?' vroeg Van Dijl, rood van kwaadheid voor zijn dochter blijvende staan.

'Ja, vader, die idioot is mij liever,' antwoordde Johanna kalm.

'Je bent zelf een idioot, nog een veel grootere idioot. Heb je nu alles goed bedacht?'

'Ja, vader, mijn besluit is onverwrikbaar.'

'Je hebt toch geen *vues* op Vermeer, zeg, op dien kalen schoolmeester?' vroeg Van Dijl ruw.

Ook dat nog! dacht het jonge meisje, wier gelaat met een purperen blos werd overtogen. 'Neen, vader,' antwoordde ze kalm. 'Maar meneer Vermeer is een achtenswaardig man...'

'Hoor ze eens dien schoolmeester in bescherming nemen,' spotte Van Dijl.

'Dat hoeft niet,' hernam Johanna, 'maar we zijn hem toch wel dankbaarheid schuldig, dat hij Hugo het leven gered heeft.'

'Jij misschien wel, maar ik niet. Hij had voor mijn part met den idioot kunnen verz...' schreeuwde Van Dijl, driftig de kamer verlatend.

Om twaalf uur kwam Willem: Johanna had zich naar haar kamer begeven, om daar te bidden. Eerst een uur later verliet Stassaart het huis. Johanna oogde hem na zoover zij kon. Toen hij uit haar oog verdwenen was, stond zij op en zuchtte. Alles was thans voorbij. Goddank!....

XI.

Juist had baron Van Sichtelaar de laatste hand gelegd aan zijn toilet en beschouwde zich met welbehagen in een groote psyché. Hij krulde zijn zorgvuldig gefriseerden knevel met zijn vingers op en trok daarna heel langzaam zijn lichtroode glacé handschoenen aan. Een glimlach van zelfvoldoening, een fijne, diplomatische glimlach

plooide zich om zijn dunne lippen. Hij voelde, dat hij onweerstaanbaar en de zege hem verzekerd was.

Terwijl hij zich nog vermeide met zijn beeltenis in den spiegel te beschouwen, zag hij daarin, dat achter hem behoedzaam de deur werd geopend en bemerkte ten halve het hoofd van zijn rentmeester.

'Kom er maar in, Witkamp,' zei de baron, zonder zich om te keeren. 'Heb je me nog iets te vragen, want ik moet aanstonds naar het spoor?'

'Naar Amsterdam zeker?' informeerde de rentmeester met een vertrouwelijk knipoogje. 'Een hart gaan veroveren, of misschien is het al veroverd, want op u is de spreuk van Cesar toepasselijk: *Veni*, *vidi*, *vici*, ik kwam, ik zag, ik overwon.'

'Schei nu toch uit met dien onzin, Witkamp,' zei de baron, zich nogmaals van top tot teen in den spiegel opnemend. 'En nu adieu,' voegde hij er bij, zich omkeerend en op de deur toetredend. 'Naar alle gedachten kom ik morgenavond thuis. Wacht, nu zou ik dat prospectus haast nog vergeten. Je bent toch een kraan van een vent, Witkamp,' zei hij, het papier nog eens doorloopend en het daarna in zijn zak stekend. 'Je hebt dat heel netjes opgesteld. Ik twijfel niet, of hij zal toebijten,'

'Dat doet hij zeker,' beaamde de rentmeester. 'De man is zoo verblind en zoo dom, dat je hem wel zou kunnen wijs maken, dat je de Zuidpool ging exploiteeren. En nu, succes, baron,' zei hij met een spottend lachje, terwijl de jonge man de breede stoep afging. De baron scheen dat spottend lachje niet te merken, want welgemoed stapte hij met luchtigen tred. nu en dan met zijn wandelstok tegen de boomen tikkend, de laan door.

Het was in Februari en het had dien nacht stevig gevroren, zoodat de boomen met hun ijle takken, van onder tot boven met rijp bedekt, een rij van statige, witte wachters vormden. Maar reeds was de zon doorgebroken en verguldde met haar gouden stralen het eentonige grijs van de boomen, dat onder dien warmen glans leven scheen te krijgen. 'Verduiveld mooi,' mompelde de baron, wien nu de verrassende lichtspelingen in het oog vielen. 'Het zal vandaag een prachtige dag worden.' En nog vlugger ging zijn veerkrachtige tred over den harden, krakenden grond. Weldra had hij het station bereikt en kort daarop plaats genomen in den trein naar Amsterdam. Daar aangekomen liet hij zich naar de Leidsche Gracht rijden en stapte uit voor het het huis van den heer Van Dijl. Hier scheen men van zijn komst te weten, want de meid geleidde hem onmiddellijk naar de huiskamer, waar mijnheer en mevrouw bijeen waren. Van Dijl zag er waardig, bijna plechtig uit, alsof er iets van groot gewicht moest gebeuren. Zijn vrouw knikte den binnentredende vriendelijk toe.

'U brengt prachtig weer mee, baron,' zei Van Dijl, hem een stoel aanbiedend.

'Goddelijk, meneer, maar u moest, zooals ik, buiten geweest zijn, om er al de heerlijkheid van te zien en te genieten. Anders,' voegde hij er eenigszins haperend bij, 'was ik daarvoor van morgen niet in de rechte stemming. Ik was te ongeduldig en te geagiteerd. Mevrouw zal mij begrijpen; ik had wel vleugelen willen hebben om spoedig hier te zijn, en daarom permitteer mij u te vragen, hoe u en uw dochter over mijn verzoek gedacht hebt. Van uw antwoord hangt mijn toekomst, mijn geluk af.'

Mevrouw knikte hem een paar malen goedkeurend toe, terwijl Van Dijl, een gewichtig gezicht zettend, langzaam antwoordde:

'Ik begrijp u, mijnheer de baron. Wij hebben er ernstig, zeer ernstig over nagedacht; vooral na het gebeurde met Johanna hebben wij de zaak rijpelijk overwogen, want het geluk van onze dochter gaat ons zeer ter harte. Ik kan u evenwel zeggen, dat alles

in uw voordeel sprak, en u in mijn vrouw en mijn schoonzuster machtige voorspreeksters hadt.'

'Dus ik mag hopen..?' vroeg de baron gejaagd.

'Ja, meneer,' vervolgde Van Dijl met dezelfde waardigheid, 'het is mij een waar genoegen u te kunnen meedeelen, dat ik mijn toestemming geef tot uw verloving met Alice. Maak haar gelukkig!'

Met een theatrale beweging stak Van Dijl den baron de hand toe.

'Ik dank u, mijnheer, en u niet minder, mevrouw,' antwoordde de jonge man, 'dat u mijn aanzoek zoo gunstig heeft opgenomen. Ik beloof u, dat ik Alice gelukkig zal maken, want ze verdient het, en u zal ik steeds een dankbare en liefhebbende zoon zijn.'

'Uw woord van edelman is ons tot waarborg, baron...'

'Wat ik u verzoeken mag, mijnheer Van Dijl, noem mij niet meer baron. U zal mij een genoegen doen, met mij Quirinus te noemen.'

'Zeker, dat is hartelijker ook,' beaamde mevrouw.

'Nu dan, Quirinus,' vervolgde Van Dijl, die hierin opnieuw een bewijs van tact van den kant van den baron zag. 'Zooals ik u zei, is uw woord van edelman ons een waarborg, dat wij nooit spijt zullen hoeven te hebben over onze toestemming. Na de pijnlijke ervaring, die we hebben opgedaan, begrijpt u mijn bedoeling.'

'Volkomen, meneer,' antwoordde de baron, 'en daarom waardeer ik het ook te meer, dat u de toekomst van uw jongste dochter aan mij wil toevertrouwen. Nogmaals verzeker ik u, dat u er zich nooit over zal beklagen. Wien zoo'n schat wordt gegeven, moet zich dien waardig toonen. Als het niet te vrij was,' vervolgde Van Sichtelaar, een blik naar de deur slaande, 'dan zou ik wel graag uit den mond van Alice de bevestiging willen hooren van de goede tijding, die u mij heeft meegedeeld.'

'Zeker, zeker, daar heb je alle recht op,' antwoordde Van Dijl. 'Ik begrijp, dat je verlangend ben haar te zien, en ik veronderstel, dat dit bij haar ook wel het geval zal zijn.'

Mevrouw Van Dijl was reeds opgestaan om de kamer te verlaten. 'Ik zal Alice gaan halen,' zei ze met een tevreden glimlachje, in haar moederlijke liefde blij om het geluk, dat voor haar dochter was weggelegd.

Deze wachtte reeds in spanning op het gewichtige oogenblik. Zij had het toppunt van haar wenschen bereikt. Haar eerzucht en ijdelheid waren in de hoogste mate gestreeld door het reeds lang en vurig verbeide aanzoek, dat de baron voor veertien dagen gedaan had. 'Eindelijk!' had ze bij zich zelf gedacht, toen haar vader haar de blijde tijding meedeelde.

'Bedenk je nu eens goed, Alice,' hadden haar ouders gezegd, 'je hebt aan Jo gezien, welke gevolgen voorbarigheid kan hebben.' Het jonge meisje had toestemmend geantwoord, maar voor zich zelf wist ze, dat zij zich niet hoefde te bedenken. Zij was ook niet als Jo, zij zou zulke onzinnige eischen niet stellen; mits zij maar schitteren kon, was ze tevreden. Mevrouw de barones, deze woorden klonken haar als lieflijke muziek in de ooren. Weldra zou zij zich zoo hooren aanspreken. Zij zou op een villa wonen, ze zou *châtelaine* zijn, en de heele omtrek zou haar vieren... Al deze droomen kwamen bij haar op. Het waren nu geen droomen meer. Eén woord hoefde ze maar te spreken en alles zou werkelijkheid zijn.

Al spoorden heur ouders haar aan, zich goed te bedenken - God om licht te vragen, achtten ze blijkbaar niet noodig - toch waren zij zelf niet minder dan hun dochter met het aanzoek van den baron ingenomen. Bij Van Dijl vooral voelde de ijdelheid zich bevredigd. In zijn verbeelding zag hij zich reeds kringen geopend, waartoe hij

tot dusver geen toegang gehad had. En welk een indruk zou het op de sociëteit maken, als hij sprak van baron Van Sichtelaar, mijn schoonzoon. Deze zou ongetwijfeld een man van gewicht en aanzien worden; de hoogste betrekkingen stonden voor hem open, en door zijn invloed zou hij ook zijn schoonvader wel eens een dienst kunnen bewijzen. En Van Dijl keek tersluiks naar zijn knoopsgat, waar nog wel plaats was voor een ridderorde...

Ook nog om een andere reden deed het aanzoek van den baron Van Dijl genoegen. Al was Johanna in zijn oog de eenige oorzaak van het verbreken van haar engagement met Willem Stassaart, toch koesterde hij jegens dezen zekeren wrok. En nu vond hij er voldoening in, dezen te toonen, dat zijn jongste dochter een nòg betere partij deed.

Mevrouw Zeeman, wie het groote nieuws was geschreven, had onmiddellijk met een langen brief geantwoord, waarin ze haar levendige tevredenheid betuigde over het schitterend vooruitzicht, dat haar nichtje werd geopend, en verklaarde, dat Alice eenmaal haar universeele erfgenaam zou zijn.

Allen waren dus ten hoogste ingenomen met het door den baron gedane aanzoek. Johanna naar haar meening te vragen, daaraan dacht natuurlijk niemand. Wel had Alice haar in haar blijdschap, en misschien ook wel een beetje door naijver, een kleurig tafereel opgehangen van het geluk dat haar wachtte. Johanna had het hoofd geschud en gezegd: ‘Pas op. Alice, ik ben bang, dat de baron je geen geluk zal brengen.’ Hierop was Alice kwaad weggeloopen, de waarschuwing van haar zuster enkel aan jaloezie toeschrijvende.

Met Alice aan de hand kwam mevrouw Van Dijl in de kamer terug. Het jonge meisje keek

schuchter naar den baron en een blosje van verlegenheid kleurde haar wangen, toen deze opstond en haar hand greep. ‘Ik kan je niet zeggen, hoe gelukkig je me maakt, Alice.’

Het jonge meisje bloosde nog sterker. Haar stoutste droom was in vervulling gegaan. Doch op hetzelfde oogenblik schoten Johanna's woorden haar in de gedachten: ‘Ik ben bang, dat de baron je geen geluk zal brengen.’ Maar onmiddellijk had ze die gedachte verjaagd, en, het gezicht stralend van blijdschap, keek ze tot den baron op. Hoe! hij zou haar geen geluk brengen! Was het geen lage jaloezie, die dat woord had uitgesproken? Was de baron geen volmaakt edelman en vereenigde hij niet in zich alle eigenschappen om zijn vrouw gelukkig te maken?

De baron bleef verder den dag bij Van Dijl doorbrengen en na het diner werd er over financieele kwesties gesproken.

‘U weet, waarde heer,’ zei Van Sichtelaar, even zijn glas Cantemerle aan de lippen brengende, ‘dat ik u al herhaaldelijk eenige aandee-len in de Belgische kolenmijnen beloofd heb. Tot dusver had ik er nog niet aan kunnen komen, want wie ze eens heeft, doet ze niet licht van de hand. Maar nu ben ik toch gelukkiger geweest. De vorige week was het aandeelhoudersvergadering te Brussel en daarop heb ik er een dertig kunnen koopen. Als u nu zin heeft....’

‘Graag,’ antwoordde Van Dijl, ‘hoe hoog staan ze?’

‘Dertig percent boven pari, een buitenkansje mag ik wel zeggen, want ik twijfel niet, of ik zou onmiddellijk liefhebbers voor vijftig percent kunnen vinden.’

Dit zeggende haalde de baron zijn portefeuille te voorschijn en stelde Van Dijl de stukken ter hand.

‘Je wil me wel een paar dagen crediet geven,’ zei deze schertsend, ‘want ik heb op het oogenblik zooveel geld niet in kas.’

‘Welzeker,’ hernam de baron, ‘het heeft niets geen haast. Als het u gelegen komt, voldoet u mij maar.’

‘Ik zal mijn Oostenrijksche metallieken opruimen,’ zei Van Dijl, ‘deze papiertjes brengen een mooien duit meer op. A propos, hoe staat het met je maatschappij van heide-ontginning?’

‘Best, het kan niet beter. Op een tien duizend gulden na is het kapitaal volteekend.’

‘O, als het daaraan ligt,’ hernam Van Dijl, ‘beschik over mij.’

‘Ik dank u voor uw aanbod, waarde heer, maar ik ben juist met iemand in besprek. U en mevrouw Zeeman heeft al voor zoo'n aanzienlijk bedrag ingeschreven, dat ik u verder niet lastig wilde vallen.’

‘Geneer je anders niet, want het is mij natuurlijk eenerlei, hoe ik mijn rente trek, en ik kan desnoods nog wel wat Russen van de hand doen. Die zijn in den laatsten tijd aan het dalen, en ik ben bang, dat ze nog meer omlaag zullen gaan.’

'Ja, die buitenlandsche papieren zijn een waar risico. Het minste oorlogsgeruchtje, ja, een redevoering in het Parlement is dikwijls al genoeg, om ze te doen dalen. Neen, dan zijn particuliere maatschappijen, mits ze solied zijn, veel beter. Je zit er om zoo te zeggen met je neus bij en je kan er altijd controle op uitoefenen. Om nu op de zaak terug te komen, tegen den zomer denken we met alles gereed te zijn. Mijn rentmeester is dag en nacht in de weer, want u kan niet begrijpen, wat dat alleen reeds voor werk aan correspondentie meebrengt. Maar alle vooruitzichten zijn gunstig en ik denk dat we er een schitterende zaak aan zullen maken. Ik ben ook bij den commissaris der koningin op audiëntie geweest en deze heeft mij zijn stoffelijken en zedelijken steun

toegezegd. Daarbij heb ik van de betrokken gemeentebesturen alle mogelijke faciliteiten verkregen, in één woord, alles werkt mee om er een echt nationale onderneming van te maken.'

Van Dijl wreef zich vergenoegd in de handen. 'Je hebt de zaak goed aangepakt, Quirinus, ik moet zeggen, je bent een kapitale vent.'

'En nu heb ik nog een ander plan,' hernam de baron 'dat met de heide-ontginning in het nauwste verband staat, zoodat het een het andere zal steunen.'

'En dat is?' vroeg Van Dijl nieuwsgierig, die hoe langer hoe meer respect kreeg voor de energie van zijn aanstaanden schoonzoon.

'U weet, dat ik een brochure over heideontginning onder handen had.'

Van Dijl knikte.

'Ik heb ze thans af, maar het is een lijvig werk geworden, met tal van tabellen en toelichtende statistieken. Nu heeft mijn rentmeester mij een uitstekend denkbeeld aan de hand gedaan. Geef een landbouwblad uit, zei hij, daar kan uw brochure artikelsgewijze in verschijnen, en ge hebt tevens plaats voor nog andere beschouwingen, berichten enz.'

'Een landbouwblad!' riep Van Dijl uit. 'Een krant! u, baron!' vervolgde hij, die het uitgeven van een krant voor een emplooi beschouwde, dat niet strookte met de waardigheid van zijn aanstaanden schoonzoon.

'Mijn waarde heer,' antwoordde de baron, 'bedenk toch, dat de tijden in de laatste twintig jaar geheel veranderd zijn. De pers is thans de grootste macht ter aarde, en het wordt als een eer beschouwd, haar dienaar te zijn. Door de hulp der pers komen de grootste werken tot stand en door de pers ook kan men tot de hoogste waardigheden geraken. Verschillende leden der Kamer werken aan dagbladen mee en onze grootste staatslieden hebben hun reputatie te danken aan de door hen in de bladen geschreven artikelen.'

Dit veranderde in Van Dijls oog de zaak geheel en al. Als Kamerleden en staatslieden het niet beneden zich achtten, artikelen te schrijven, en de pers de ladder kon zijn, om tot hooge betrekkingen op te klimmen, had hij er alleen geen bezwaar meer tegen, maar juichte hij het van ganscher harte toe. Bovendien merkte hij tot zijn genoegen, dat de baron thans politieke eerzucht begon te koesteren, wat geheel met zijn oogmerken overeenstemde. Toch zei hij eenigszins aarzelend:

'Maar een landbouwblad, Quirinus, is dat in de politieke wereld wel in tel?'

'Luister, mijnheer Van Dijl, het blad, dat ik mij voorstel op te richten, moet niet te exclusief zijn. Het zal tevens een staatkundig, sociaal en economisch orgaan wezen. In den laatsten tijd begint het platteland zich geweldig te roeren, en als wij ons nu aan het hoofd dier beweging plaatsen, moeten wij succes hebben. Bij de verkiezingen voor Kamer en Staten zullen wij dan grooten invloed kunnen uitoefenen, en men zal met ons als met een macht van den eersten rang hebben rekening te houden.'

'Prachtig!' riep Van Dijl uit, door deze voorstelling geheel gebiologeerd.

'En u begrijpt,' vervolgde de baron met geestdrift, 'welke financieele voordeelen daaraan verbonden zijn. In ons blad, dat week op week met duizenden nummers over het heele land verspreid wordt, prijzen we de heide-ontginning ten zeerste aan. U zal zien, dat onze aandeelen naar boven gaan, vijftig, honderd percent boven pari. Het zal een goudmijn voor ons worden, meneer.'

'Quirinus, je bent een genie!' riep Van Dijl in vervoering uit.

'Ik vlei mij, wat energie en doorzicht te bezitten,' antwoordde de baron bescheiden. 'Hier heeft u het prospectus,' vervolgde hij, den heer Van Dijl een gedrukt papier overreikend. 'Zie eens, of het u bevalt.'

Met waardigheid nam Van Dijl het papier aan en doorlas het, herhaaldelijk goedkeurend met het hoofd knikkend. Toen hij aan de onderteekening: Q.C.F.G.T. baron van Sichtelaar gekomen was, vouwde hij het plechtstatig dicht en gaf het den baron terug. ‘Een lumineus idee, Quirinus, en dat succes zal hebben. Hoeveel kapitaal heb je daarvoor noodig?’

‘Een ton,’ antwoordde Van Sichtelaar, ‘want we moeten de zaak flink aanpakken. En nu was het mijn idee, het blad geheel voor ons te houden. Indien nu u, mevrouw Zeeman en ik, ieder een derde voor onze rekening nemen, hebben wij geen steun van vreemden noodig en is de heele winst voor ons. Is het blad eenmaal gevestigd, dan kunnen we als we willen er nog altijd een maatschappij op aandeelen van maken en de zaak met behoorlijke winst overdoen.’

‘Niet kwaad bedacht,’ zei Van Dijl, ‘ik voor mij wil graag een derde bijdragen. Heb je nu mijn zwagerin al gesproken?’

‘Neen,’ hernam de baron, ‘u begrijpt, ik wilde het u het eerst meedeelen, u heeft daar natuurlijk recht op.’

Van Dijl knikte goedkeurend.

‘Op de terugreis ga ik bij mevrouw Zeeman aan, want ik moet haar ook nog mijn dank betuigen voor haar bemoeiingen ten op ichte van Alice.’

‘Wat heb je toch een lang onderhoud met Quirinus gehad,’ zei mevrouw Van Dijl dien avond tegen haar man, toen de baron vertrokken was. ‘Ik dacht, dat je nooit zou uitscheiden.’

‘Belangrijke zaken, lieve,’ antwoordde Van Dijl met een gewichtig gezicht. ‘Financieele operaties, doch daar heb je toch geen verstand van. Maar dit kan ik je wel zeggen, dat we plezier aan hem zullen beleven, want ik heb nog nooit zoo'n energieken jongen gezien. Alice heeft een lotje uit de loterij getrokken!

(*Wordt vervolgd.*)

Oudt-Hollandt.
Door
M.A.P.C. Poelhekke.

II.

Op den hoek van de markt, aan de andere zijde van de Waag van Enkhuijzen, staat het huis van Poeldijk. Zoomin dit als de woning, die nu *stads-herberg* genoemd wordt, en vroeger stond op den hoek van Nieuwe Markt en St.-Anthoniebreestraat heeft historische bijzonderheden, waar wij ons bij behoeven op te houden, zoodat we den hoek kunnen omslaan en komen op den Ouden Vijgendam van Amsterdam. Zooals men weet, werd de straat, zoo genoemd, eerst in 1526 aangelegd en Vijgendam genoemd, ‘ter oorzaak, dat aldaar, een lek schip met eenige *vijgen* aanquam, die bedorven zijnde, doen ter tyt, daar uyt geworpen wierden.’

Zooals we ook lezen in het Stads Groot-Memoriaal, dat daar ter plaatse ‘een nuwe burchwal gemaekt is, streckende van de Soutsteeghe tot den damme toe, genaempt Vyghendamme omme arghe vyghen dairingeworpen.’ Dit gedeelte van onze papieren stad is bijzonder karakteristiek door de kleine, lage geveltjes met ronduitspringende ramen, waarachter de koopwaren bijzonder goed ‘doen.’ Het loont vooral de moeite binnen te gaan bij F.J.B. Kruis, Mr. Silversmid, In den gedreeven Roemer. Ten eerste

om de producten zijner kunstvaardigheid, die hij ‘seer aerdigh ende kunstryck met ponsen uit silver ende andere metalen weet te dryven,’ ten tweede om de typische figuur van den Mr. Silversmid zelf. 't Is alsof de man is weggeloopen van een schilderij uit de 17^{e} eeuw.

Gaan wij de Vijgendamspoort door, dan komen wij weder op de Gracht. Uit den aard der zaak volgt, dat de huizen aan onze rechterzijde, dus liggende tegen het museum, en met opzet laag gebouwd, geen groote historische beteekenis hebben, ofschoon wij, indien wij onze lezers wilden vermoeien, hun authenticiteit konden bewijzen, door de plaats van herkomst en van de meeste het jaartal der stichting op te geven. Wij maken een uitzondering voor het huisje uit Alkmaar, waar de vereeniging Tesselschade een minder geslaagde poging doet, om ons de 17e-eeuwsche handwerken en het kantwerken te laten zien.

Dat is, het moet gezegd, de schaduwzijde trouwens van geheel Oudt-Hollandt, dat er niet in gewerkt wordt. De stad schijnt eeuwig op z'n Zondagsch te zijn, en wordt daardoor eentonig. Geen smid, geen timmerman, verricht hier zijn arbeid, bijna geen vak wordt er uitgeoefend. Dat is jammer, te meer, daar het aantal taveernen hierdoor veel te groot is, naar verhouding.

Als wij zeggen, dat er bijna niet gewerkt wordt, moeten wij toch eenige uitzonderingen

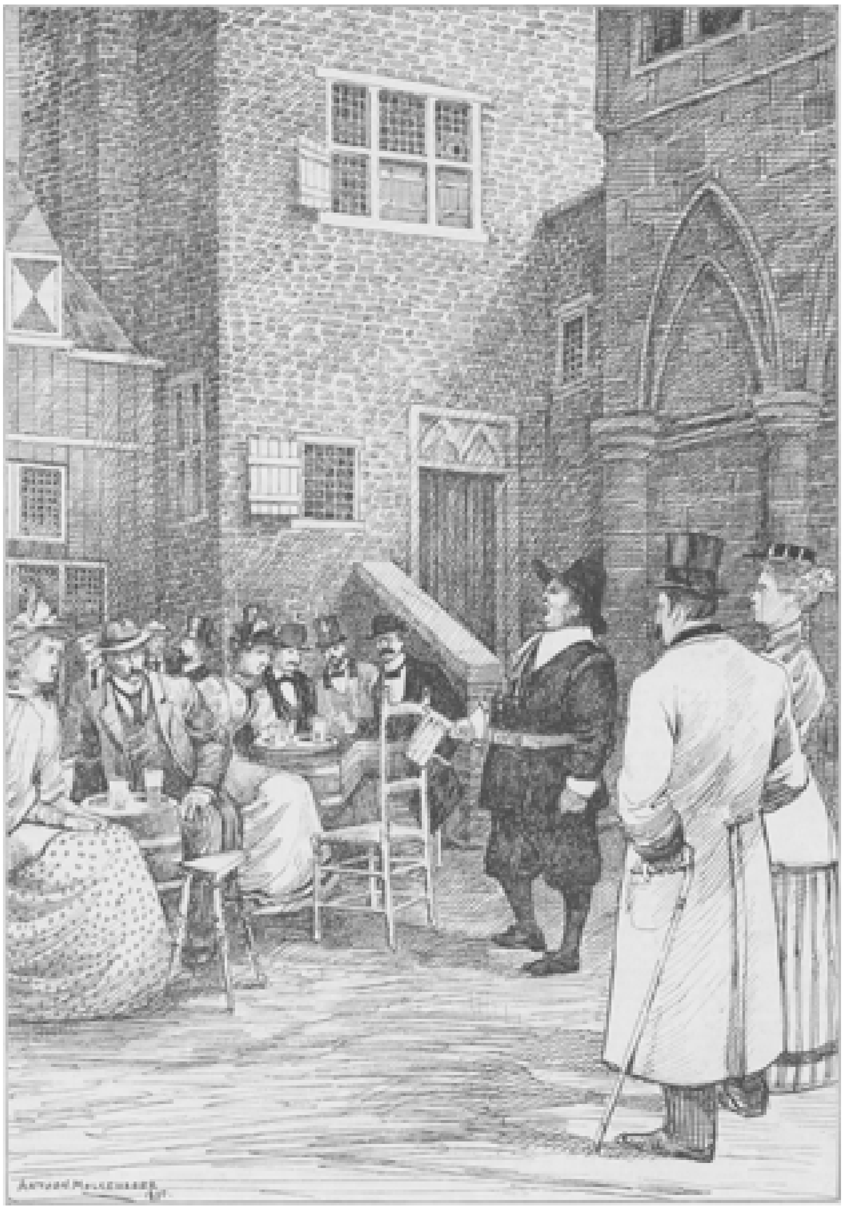

OUDT-HOLLANDT'S EERSTE RATELWACHT VOOR HET ST.-ELISABETH'S-GASTHUIS, NAAR DE TEEKENING VAN ANTOON MOLKENBOER.

maken. Immers, de kinderen van Izaak en Johannes Enschede, op de Princestraat in Laurens Coster drukken daar hun Oudt-Hollandt's Nieustydinghe en andere geschriften, betrekking hebbende op den ouden tijd. Bij hen is o.a. te verkrijgen 'Zeemans geprivilegeerde Almanach. Na de Nieuwe stijl gecalculeerd op de Meridiaen van Oudt-Hollandt,' een zeer goed geslaagd exempel hunner drukkunst. En wie de Oudt-Hollandsche wijsheid in beeld wil zien weergegeven, beschouwe het daar hangende schilderij van Breughel maar, dan vordert hij in een paar oogenblikken heel wat in de kennis onzer voorouders.

En als wij nu weer gaan naar de overzijde, 'In het huisje van Crabeth' bij de Ghebroeders Kamphuizen, dan zien wij daar dien zeventien-de-eeuwschen bakker ook druk bezig. Want er zal weinig banket zijn, dat zoo graag wordt gegeten, als hetgeen daar verkrijgbaar is. De bakker heeft dan ook volkomen recht te zeggen:

> Spritse van Gouda is goede waere,
> Sirop-waefelkens zijn van goede mare.
> Die ick backe zijn suyverlyck ende eél.

Wij kunnen ieder aanraden er de proef eens van te nemen.

Hier wordt niet alleen ons verhemelte gestreeld. Eene tentoonstelling van zes der oorspronkelijke aquarellen door A. Lepelaer in 1690 en volgende jaren gemaakt van de beroemde geschilderde glazen in Gouda, geeft een groot genot aan de kunstliefhebbers, en het kerkbestuur van Gouda is te prijzen, dat het ze afstond om hier deze uiterst welgeslaagde versiering te verkrijgen.

Hildebrand had wel gelijk te zeggen, dat voor een Noordhollandschen boer 'de afgoden van het hart zijn een mooi zwartbont beest met volle uiers en een jong paard voor een blinkende boeresjees met vergulde wielen.' Zelfs zijn vrouw kan hij niet hooger achten.

En in het melkhuisje, waar we nu aankomen, welks eigenaar den echten reclamegeest blijkt te bezitten, daar hij getuigt, dat alle anderen in abuis zijn, vinden wij een krachtig bewijs van Hildebrand's bewering. Daar lezen we de volgende regelen:

> Een wagen met schoone paarden
> Is een cierlyk ding op der aarden
> Maar een schoone vrou vol deugden en ootmoed
> Als de man wat seit, dat se dat voort doet
> En geen stuursheyt laat blyken
> Zoo een vrouw is bij geen wagen of paarden te vergelijken.

Lees er de *Camera Obscura* maar eens op na, en zie of hier het karakter van den Hollandschen boer niet uitstekend in is weergegeven.

We wandelen verder en bemerken in den hoek, voor een aardig poortje uit Enkhuizen, een paar 'mooie' mannen, die vervaarlijk schreeuwen, en met groote kracht blazen op een trompet; dat alles, om u te doen weten dat daar te zien is, 'het oude Doolhof van de Prinsengracht.'

OOSTZIJDE VAN HET MARKTPLEIN MET HET HUIS VAN MAARTEN VAN ROSSUM EN DE AMSTERDAMSCHE POORT TE HAARLEM.

Men moet Amsterdammer zijn, van ouder tot ouder, om de volle beteekenis van dit woord te kunnen begrijpen. Want de Doolhoven in Amsterdam behoorden bij het leven der burgers, vooral, toen zij in de XVIIe eeuw hun hoogsten bloei bereikt hadden. Want het doolhof, zooals het tot het jaar 1862 nog bestond, geeft volstrekt niet terug, wat het vroeger was. Toen had het opschrift zijn volle beteekenis:

Het levenloos wordt hier door kunst bewoogen,
Het nieuw fontijn zal men met roem verhoogen,
Tre in, ten vier uur word ontsloten het gordijn,
Daar 't levtnloos sig volgt, door kunst in schijn.

Het Doolhof in Oudt-Hollandt heeft, en terecht, dit opschrift niet overgenomen, maar wel het latere:

Blijft voor deze POORT niet staan,
Treed Binnen Lieve Jeugdt, het DOOLHOF
thans Vernieuwt, Bied u de Schoonste vreugd
Fontijn en orgel spel, verto- ning naar 't Leven
Dat Alles zal aan u Veel stof tot Blijdschap Geven.

POORTJE UIT ENKHUIZEN, INGANG VAN HET DOOLHOF.

We moeten zeggen, wie met een vroolijk gezelschap Het Doolhof ingaat, om daar de herbergh te zoeken, zal zich uitstekend amuseeren, maar eenig idee der oude Doolhoven heeft hij niet gekregen. Die waren geheel anders. De lanen waren daar niet van planken gevormd, maar uit groene heggen. We lezen in een der eerste gedichten van Vondel:

> De haghen groen van palm zijn hier soo glad geschoren,
> Die doolhoofs wijs ghestreckt, gekrunckelt, ons verloren
> Doen doolen nier en daer, zoo datmen hi r int groen
> Van d'eel Cretensche maeght wel 't klouwen had van doen,
> Om volghen lancx den draed, om eyndelijck den blinden
> Bedriegelijcken wegh, en d' open poort te vinden.

Ook waren er in die lanen nog bedriegertjes en beeldwerken aangebracht, want de Doolhoven met Poppenhuis dienden niet alleen tot uitspanning, maar ook ter vereeuwiging van beroemde personen, zij waren actueel. Zoo zag men er ‘verscheyden kunst-rijcke wercken, door oorlogie-werck ghedreven, benevens een seer schoone Fonteyn, zijnde een Triümf van Bachus en Ariadne.’ Verder aanschouwde men er:

Willem den Zwijger, Prins Maurits, Koning Hendrik IV van Frankrijk, Gustaaf Adolf met zijn echtgenoote, terwijl ook zijne dochter koningin Christina te prijk stond. Alva, een Chinees 'levensgroot, uit het machtigh kon ngkrijck van China' en Bestje van Meurs volgen.

Goliath van Gad, David met den wapendrager, de Koningin van Seba, die onder een aanhoudend geknetter van het raderwerk den wijzen koning Salomo hare hulde ging aanbieden; Koningin Semiramis, de Martelisatie der Apostelen, benevens de geschiedenis van Haman, werden den opmerkzamen toeschouwer vertoond, onder het afdreunen van een lang gedicht in Alexandrijnen, waarin de moraal der geschiedenissen en vertooningen op aangename (?) wijze aan het publiek werd meegedeeld. Dat alles was 'sigh bewegende met een kunstig oorlogiewerck ende afghewisselt door Orgel- en Muzijckspel.'

In latere jaren (1833) werd er nog aan toegevoegd een uit koper en ijzer vervaardigd beeld van Van Speijk, 'zijnde dit stuk in eene zittende houding geplaatst, rijst door het toespreken van een enkel woord op, staat regt overeinde; zwaait met de linkerhand de Hollandsche vlag, draait het hoofd regts en links; houdende een pistool in de regterhand, hetwelk hij *per cussion* afschiet, waarna hij weder gaat zitten.'

Aan de samenstelling der automaten werd groote zorg besteed en, als wij mogen gelooven, wat ons daaromtrent wordt verhaald, begrijpen wij den grooten toeloop, dien het Doolhof in de XVIIe eeuw had. 'En dit binnenste siet men altemaal voor een stuyver,' zegt een tijdgenoot, verrukt over die wonderen, vooral ook over de waterwerken, die

blijkens de af beeldingen wel de moeite waard waren.

Het behoeft ons dan ook niet te verwonderen, dat er dra meer doolhoven ontstonden, zoodat wij nu kunnen spreken van het Oude Doolhof op de Prinsengracht, het Nieuwe Doolhof op de Looiersgracht, later naar de Rozengracht verplaatst; het Doolhof op Oostenburg en het Roode Doolhof, waar men een koe, een hert, een kalf, een schaap en een hond zag, die allen hoofden en oogen konden verdraaien en zelfs, door middel van een kunstig mechanisme, geluid gaven. Vooral beroemd om de 9 prachtige waterwerken was het Groote of Fransche Doolhof op de Weesperstraat.

Het stadsbestuur had echter niet steeds evenveel op met die Doolhoven. Ten minste werden zij 28 April 1620 verboden, daar men door kunstig mekaniek, ‘door 't geblaes van trompetten, schalmeijen ende andere instrumenten’ veel volk lokte en daardoor ontstonden ‘diversche ongelucken ende inconvenienten van quetsures en dootslagen door de groote toeloop ter selver plaetsen van verscheyde Luyden, waer onder haer allerlei boeven ende dieven mengen.’ Want wij zeiden het reeds, de herberg, het eindpunt van den doolhof werd druk bezocht, en menigeen zal er ingestemd hebben met Vondel, waar hij zegt:

> Avoust, en doet bescheyt, daer is noch inde tonne,

totdat de Oud-Hollanders, die anders nog al wat verdragen konden, wel dubbel zooveel moeite hadden, om uit den Doolhof te komen dan er in, ofschoon zij, over de hagen heen, den uitgang voor zich zagen.

We willen nog even stilstaan bij de figuur, die onder den naam van Bestje van Meurs, ‘dat leughenachtigh wijf’, hetwelk beweerde, jaren zonder voedsel te hebben geleefd, terwijl zij zich in het geheim er van voorzag, bekend is, en aan den bezoeker van het Poppenhuis wordt voorgesteld met de tirade:

> Dit 's Besje van Meurs, zij heeft in geen dertig jaar brood gegeten,
> Dat wijf liegt, dat de steenen zweeten.

Deze persoon is geen legendarisch figuur' maar heeft werkelijk bestaan. Daaromtrent is geen twijfel. Wèl is het nog steeds een onuitgemaakte zaak, of zij was een bedriegster op groote schaal of niet. Alberdingk Thijm gaf reeds in zijn volksalmanak voor Nederlandsche Katholieken van het jaar 1872 haar portret met een gedicht als bijschrift in den geest en de taal der XVIe E., welks vervaardiger, zooals hij zelt zegt, ‘schijnt een goed hart te hebben en alles in de beste vouw te willen slaan, al is daarmee het pleit nog niet voldongen.’ Wel weten we, dat Eva vroom en goed was, zoodat het onverklaarbaar wordt, om welke redenen zij bovengemeld bedrog zou gepleegd hebben.

Doch het is niet voldoende haar persoon te poëtiseeren zooals Thijm dat deed, men moet ook op feiten kunnen wijzen, en de heer B.J.M. de Bont heeft zich dan ook bezig gehouden met het opsporen daarvan. Nu zijn zijne uitkomsten wel niet positief, maar er blijkt toch uit, dat men evenmin volkomen gerechtigd is, Hevaken Vlieghen eene ‘leughenaerse’ te schelden.

Ziehier in het kort hare geschiedenis.

Eva werd geboren in 1575, omtrent een mijl van de stad Meurs (Mörs in Westphalen) op de boerenhofstede Vliegenhof, waarnaar zij genoemd werd Eefken

Vliegen. Geboren uit arme, waarschijnlijk Katholieke ouders, werd zij reeds spoedig wees en geneerde zich door varkenshoeden, ‘lijdende dagelijckx grooten honger.’ Toen nu door den krijg de nood algemeen begon te nijpen, vond zij zich geheel verlaten, alleen vertrouwende op God, dat Hij haar mocht helpen.

Van af den jare 1594 nu ‘heeft haren appeteyt of lust tot eten zoo afgenomen ende is zoo vermindert, dat sy in twee, dry, jae oock vier dagen, maer zeer weynigh en heeft gegeten; daer naer in acht, thiene; jae veerthien dagen, so luttel spyse ende dranck genoten, dat wonder was hoe sy daer by levende bestae konde: Eyntelyck het eten geheel nagelate, maer haer noch een Jaer lanck zedert bij den dranck alleen onderhouden, hetwelck oock allenskens cesserende, is haer ten lesten ('t lichaem als toe gesloten) ende den appetyt tot eten ende drincken, beyde 't samen gantsch ende teenemaal vergaen ende achterghebleven, soo dat sy sedert den Jare 1597 tot op heden (1615) na den tijdt van seventhien Jare ende ettelycke maenden, gantsch ende gheheelyck niet met allen en heeft ghegheten, maer alleenlyck een weynich vochticheyts twee oft dry mael ghenoten heeft.’

De waarheid van dit alles werd gestaafd door verschillende hooggeplaatste en geloofwaardige personen. Echter meenden zij, die er niet aan konden gelooven, ‘wijl het in des menschen natuur onmogelijk is,’ die dus de wonderen *a priori* verwerpen, dat zij Eva overtuigen konden van onwaarheid ‘Zij bewogen daarop hemel en aarde om haar te straffen. Zij werd veroordeeld tot brandmerk en verbanning, maar Prins Maurits veranderde dit vonnis. Hij liet haar eene openbare boete doen en joeg haar de stad uit.’ Later echter keerde zij er terug, want zij stierf in Meurs 10 Juni 1637.

Thans is het nog niet uitgemaakt, of het verhaal van haar leven waar is of niet. Misschien zal wel nooit daarop het volle licht schijnen. Maar toch mogen wij haar niet onvoorwaardelijk veroordeelen. Integendeel, afgaande op de onwraakbare getuigenis van haar vroom en zedig leven, vragen wij met Thijm,

> Dat soete Mondeken hoe can het omgaan met sluwe lueghen-Taele?
> Hoe cost oyt duvel wt synre Lanteirne ontsteken de goudene strale,
> Die dat blaeu ooghelijn rondtom verspreyt, recht als eene hemelsche Toveraerse?

Vergeten wij niet, dat dezelfde dichter aanmerkt,

> In dese tijden ist al verwerret doort opset der Reformacie,
> Die 't werck Godes al reformeert na sijnen eyghenen verdrayden Gheeste.

Dan zullen wij ons liever scharen bij de tweede groep, als Thijm zegt:

> Sommighe schreuwen: ‘'t Is eene Hecxe!’ en andren fluystren (en niet de boossten)
> ‘Och, dat de Waerheyt haer quam ontschulden en ons melydich Herte troosten!’

(*Wordt vervolgd.*)

No. 1003 in de Staatsloterij, door J. Heuvels.

In een herberg van een klein Geldersch landstadje, die tot uithangbord had: ‘De Koppel paarden’, zaten op een mooien Septemberavond een vijftiental mannen bijeen om te beraadslagen, of hun bij de eerstvolgende trekking der staatsloterij het lot ook niet eens gunstig zou kunnen zijn.

Staande die vergadering werd er benoemd: een voorzitter, een ondervoorzitter en een secretaris-penningmeester. Er werd besloten, eenmaal in de week de geringe

bijdrage te storten van 10 cts. voor elk lid, dat zich tevens verbond, een maandelijksche vergadering bij te wonen. Afwezigheid zonder geldige redenen zou worden gestraft met een boete van 10 cts. ten voordeele der kas.

Met goedkeuring aller stemmen werd een en ander 'bij acclamatie' bekrachtigd en de zaak was beklonken.

De secretaris-penningmeester ontving de opdracht, zich met een loterijhoudcr in de buurt in relatie te stellen en voorloopig nam hij een twintigje met het nummer 1003.

Het nieuwe scheepje, 'de Opkomst' gedoopt, stevende nu met volle zeilen en hoopvolle verwachting de zoo fel bewogen zee der staatsloterij in en vervolgde rustig en kalm zijn weg.

De eene maandelijksche vergadering na de andere ging onder gezelligen kout en vroolijke scherts voorbij; maar het zooveel belovend nummer bleef nog altoos besloten in de doos van Pandora, met andere woorden het was nog niet uitgekomen. In naam van alle overige leden had de secretaris den loterijhouder last gegeven, indien op No. 1003 een hoogen prijs mocht vallen, dit aanstonds, al was het ook per telegraaf, te berichten.

Op een avond in de maand Juli zaten all leden weer genoeglijk bijeen. Daar opeens storm de telegraafbode binnen en overhandigt den kastelein, tevens secretaris penningmeester, een telegram. In zenuwachtige haast verbreekt hij den omslag en leest, bleek als een doode van blijde ontsteltenis, aan de vergaderde menigte voor:

'Op No. 1003 is gevallen de f 100.000.'

Men stelle zich de blijde vervoering, de levendige opgewektheid van alle leden voor! Geen wonder dat men elkaar de hand drukte, dat men zong, danste en jubelde, en als vreugdedronken elkaar bijna om den hals viel.

Zoodra de eerste vervoering eenigszins voorbij was, drong men zich rondom den kastelein en ieder vroeg, want met eigen oogen wilde men zich overtuigen: 'Maar kerel, is het wel waar?'

De kastelein, die zelf nog geheel onder den indruk van het zoo verrassende nieuws verkeerde en zijn eigen oogen niet goed durfde vertrouwen, reikte het telegram over. 'Daar,' zei hij, 'leest zelf maar.'

En in waarheid, met de korte juistheid, zoo eigen aan den telegramstijl, kon ieder lezen: 'Op No. 1003 f 100.000 gevallen.'

Er bleef dus geen twijfel meer, en men gaf zich aan de meest onbedwongen uitingen van uitgelaten vreugde over.

De telegraafbode stond intusschen nog steeds te wachten op zijn bestellersloon, en zoodra hij gehoord had, van welke blijde tijding hij de overbrenger geweest was, verkneukelde hij zich al bij voorbaat in het vooruitzicht van een goede fooi.

Nu.... daarop had de goede man niet vergeefs gerekend; want weldra werden hem twee flinke borrels in twee groote glazen en een tienguldenstuk in zijn zak geschonken.

Het behoeft niet gezegd dat hij de glazen leeg achterliet en zijn zak voorzien met het tientje vol dankbaarheid meenam.

Zoodra na zijn vertrek de eerste opgewondenheid over dit voorval eenigszins bedaard was, zette de vergadering zich neder om verder te beraadslagen.

Op de eerste plaats werd nu voor ieder der leden een halve flesch wijn gebracht en de kastelein zette een kistje van zijn allerfijnste sigaren op tafel, met de uitnoodiging: 'Daar heeren, rookt en proeft nou maar eens fijn; zoo iets gebeurt niet alle dag.'

Allen zetten zich genoeglijk rondom de tafel en waren den koning te rijk; immers zoolang hadden zij zich moeten behelpen met een glas jenever en een pijp of pruim tabak, dat zij recht blij waren nu eens te kunnen zeggen hoe wijn smaakte en hoe de rook der sigaren in blauwe wolken opwaarts kronkelde.

Bij dit onverwacht genoegen, dat als uit den hemel gevallen was, zwegen allen eerst als een mol; de een zat den ander aan te staren. Kees vroeg aan Piet: ‘Nou, hoe bevalt het jer’ En Piet zei tot Kees: ‘Mij goed, heel goed, ik wou dat het altoos zoo duurde, dan zou ik de aarde nog zoo'n tranendal niet vinden.’

De voorzitter, die bij dit alles nog het best bij zijn stukken was gebleven, stond op en vroeg het woord: ‘Hoor reis, heeren,’ zei hij, ‘op dezen avond is ons allen een onverwacht geluk ten deel gevallen; mij dunkt, wij mogen onze vrouwen, en zij, die gelukkig nog ongehuwd zijn, hun meisjes wel laten deelen in onze vreugde; 't is een mooie zomeravond, wat denkt jelui er van als wij allen nu nog eens reden naar Buitenlust?’

‘Naar Buitenkist! naar Buitenlust! dat is een goed idee van onzen “voorzitter,” riepen allen als uit één adem, en zijn voorstel werd met goedkeuring aller stemmen toegejuicht; ieder haastte zich huiswaarts om vrouw, kinderen of meisje af te halen.

Onder het aantal der vijftien bevonden zich nog cenige gelukkigen of ongelukkigen, naar men het nemen wil, die nog zonder vrouw en zelfs zonder meisje waren.

Ook dezen kregen op het bevel van den voorzitter wat te doen; hun taak was rijtuigen te gaan bestellen enz. enz.

Al wat in het stadje paard en voertuig bezat moest op de proppen komen; zoowel het deftig tweespan van de heeren Booms, Sliepenbeek, Hendriks, als ook de met wit linnen overtrok-

ken huifkar van Diekman, Jansen en anderen, te veel om hier bij name op noemen. Binnen een half uur moesten zij voorkomen aan de herberg: 'De Koppelpaarden.'

Het heele stadje kwam uitloopen bij het zien der pracht en heerlijkheid van zooveel verschillende equipages, die in een lange rij geschaard voor de herberg stilhielden; geen oude vrouw bleef bij haar spinnewiel, alles liep uit.

Het was dan ook een grootsch gezicht; alle rijtuigen waren met groen, bloemen en vlaggen getooid, en de heer Booms zat in galacostuum met hoogen hoed op, een fijn pak aan, boven op den bok en mende zelf de paarden. Insgelijks ook de heeren Sliepenbeek, Hen riks, Diekman, Roording en anderen.

De verschillende genoodigden waren nu aangekomen in de herberg. Daar waren bijeen: vrouwen met zoete kinderen, vrouwen met zingende kinderen, maar, wat nog erger was, ook vrouwen met schreeuwende kinderen en ten laatste vrouwen zonder kinderen. Voeg daarbij eenige lieve levenslustige meisjes, de vrije en vrijende gezellinnen van eenige ongehuwde leden van het gelukkig vijftiental, en een ieder kan zich eenigszins voorstellen het gejuich en geschater, het lachen en het schreeuwen, in het kort geheel het gejoel van deze daar vergaderde menigte; het was een drukte en geraas van nòg zoo. De gelagkamer was te klein om allen te bevatten, zoodat met eenparige stemmen tot spoedig vertrek besloten werd. Alleen de vrouw van den kastelein ging niet mee, zij bleef thuis om den boel wat op te ruimen.

Onder jubelend gezang en onder het helder schijnen der lieve zilveren maan, was weldra Buitenlust bereikt. Ook daar moest natuurlijk weer feest gevierd. Naar oud gebruik werden er pannekoeken gebakken en gegeten, bier en wijn gedronken; er werd gezongen, gedanst en gesprongen onder het lommer der altoos groenende boomen alsof het kermis was, totdat men eindelijk vol zoeten wijns den terugtocht naar huis aannam.

Benijdenswaardige menschen! die daar voortreden, geheel verdiept in de droomen eener gelukkige toekomst, die hen van alle kanten tegenlachte, bij het schijnen der volle maan, die nu in volle pracht achter de heuvelen was opgestegen, en bij de zoele zomeravondwarmte!

Helaas! Op wat treurige wijze zouden zij uit die blijde droomen zijn ontwaakt, als zij op dit oogenblik een oogslag hadden kunnen werpen in de gelagkamer, waar de vrouw van den kastelein, Trees, diep voorovergebogen een pas ontvangen telegram zat te lezen.

Haar man, de kastelein, secretaris-penningmeester was de eerste, die uit het rijtuig stapte. Met een hartelijken kus en wat lekkernijen uit Buitenlust meegebracht, wil hij zijn vrouw eenigszins schadeloos stellen voor het gea is van zooveel genot.

Het gezelschap, nog altoos zingende, volgt hem.

Maar och Hemel! in plaats van haar man en het vroolijke troepje met een genoeglijk gezicht te verwelkomen, blijft Trees maar staroogend neergezeten over het papier, waarop haar tranen neerdruppelen. De eerste gedachte van haar man en zijn gezelschap was natuurlijk, dat zij spijt voelde, niet in de pret te hebben kunnen deelen. 'Kom Trees!' zei Gradus, de kastelein, deelnemend, 'troost je maar, je hebt immers zelf verkozen thuis te blijven en wees vroolijk met ons; je zal later je deel wel krijgen.'

'Wel zeker! zeker!' klonk het uit den kring, 'dat is ook zoo; komaan kastelein, breng maar een fijne flesch, dan zullen de tranen wel weer spoedig gedroogd zijn!'

Tot eenig antwoord reikte Trees haar man met bevende hand het papier over.

Eerst las hij het alleen, in stilte; daarop wendde hij zich met verbleekte tronie naar de altoos nog jubelende menigte en las met bevende lippen den inhoud voor van het telegram, dat in korte maar verpletterende woorden aldus luidde: ‘Een vergissing; niet op 1003 maar op 1008 is de f 100.000 gevallen, 1003 is een niet.’

Een verschrikkelijke hagelbui, die op eens de hoop des landmans verwoest, als zij op de korenvelden neervalt; een bliksemstraal, die plotseling de landhoeve, door jarenlange noeste vlijt gebouwd, in vuur en vlammen zet; een overstrooming, welke door het losbreken van dammen en dijken woningen en landen onder water zet; dit alles zou minder schrik, minder teleurstelling hebben gebaard, dan het vernemen van deze treurige tijding!

En dan vooral dat laatste woord: ‘1003 is een niet!’

Ach, was er op dat noodlottig nummer ten minste nog maar een klein prijsje gevallen, genoeg om de kosten te dekken van de gemaakte verteringen, doch zoo als nu was het al te verschrikkelijk!

Van alle kanten drong men om den kastelein heen met de vraag of het wel waar was; evenals straks, toen men het niet gelooven kon, en nu, alsof men het niet gelooven wilde.

De kastelein hield hun het telegram maar voor en zei half met tranen in de oogen: ‘Daar, lees zelf maar, als je me niet wilt gelooven!’

Helaas het was al te waar! En de vijftien leden der vereeniging ‘de Opkomst’ zagen zich dus opeens van de hoogste trap der gelukkigste verwachtingen, waarop zij bij het eerste telegram waren gestegen, teruggeslingerd naar den diepsten afgrond der teleurstelling door dat verwenschte tweede telegram.

De heele vergadering zat met de handen in het haar, in zak en asch.

De voorzitter, een bejaard en bezadigd man, die in zijn leven meer dan eens de zon in verschillende schakeeringen had zien op- en ondergaan, nam het woord en stelde voor om al wat vrouw, kind en meisje was, naar huis te zenden. Dan immers konden de mannen, zooal niet in koelen bloede, ten minste eenigszins rustig en kalm beraadslagen over hetgeen te doen stond.

Zoo geschiedde; weldra zat het achtbaar vijftiental onbespied in de gelagkamer en de beraadslaging ving aan.

Men kwam echter tot geen ander besluit dan dit: ‘In het vooruitzicht van de f 100.000 waren de bewuste kosten gemaakt, die kosten overtroffen verreweg de inleggelden; dus, om eerlijk man te blijven, en dit wilde natuurlijk ieder van het gezelschap, moest door elk der leden zooveel en zooveel worden bijgepast.’

Onder al dat redeneeren was het middernachtelijk uur al aangebroken, maar niemand voelde lust om huiswaarts te keeren.

Toen het vijf uur in den morgen was geworden ging men scheiden, om de werkzaamheden van den dag aan te vangen, onder afspraak 's avonds weer bijeen te komen en in tijds nieuwe maatregelen te nemen.

De dag, die nu voor de leden der vereeniging: ‘de Opkomst’ aanbrak, verdient met roode letters te worden aangeteekend in de annalen van het stadje.

Beginnen wij met den apotheker. Deze maakte het in zijn baloorigheid zoo bont, dat hij bij de receptuur fout op fout beging en eindelijk besloot voor pillen alleen drop, voor poeders enkel suiker, voor drankjes klaar water te geven. Zoo ten minste werden op dien dag nog veel menschen van een anders wissen dood gered.

Den boschwachter of onbezoldigd rijksveldwachter ging het niet beter af. Deze, in de hoop van door een premie van f 5 voor elken strooper, eenigszins de kosten weer goed te maken, ging er dadelijk op uit met hooge laarzen en geladen geweer

op zij. In zijn haast loopt hij, zooals hij ten minste denkt, regelrecht een strooper tegen het lijf; terstond houdt hij hem het geveld geweer aan en buldert hem op donderenden toon toe: ‘In naam der wet! halt! onthoud je dag!’ Maar.... wie beschrijft zijn verbazing, toen hij in plaats van een strooper daar op eens het gezicht voor zich ziet van den rentmeester uit het slot, zijn eigen patroon, die op zijn morgenwandeling is en hem nu lachend aanstaart: ‘Mijn hemel! boschwachter wat scheelt jou van morgen!’

Met de borstelmakers op de fabriek ging het al niet beter; want in plaats van op de gewone wijze de haartjes met pik en teer in de gaatjes vast te hechten, kwamen deze nu juist onderst boven te zitten.

De timmerman van het clubje moest dien dag een kozijn schaven; des avonds lagen er wel een hoop krullen, maar van een afgewerkt kozijn was geen sprake; in zijn wanhopige te leurslelling had hij niets dan krullen gemaakt.

Den schoenmaker ging het desgelijks; hij sloeg dien dag de spijkers en nagels maar raak door de zolen, zoodat den volgenden dag de meeste klanten met bloedende voeten bij hem kwamen aansukkelen op stokken en krukken, om toch die nagels er uit te halen.

En nu de barbier van het clubje!.... Ja, dat is inderdaad een hartverscheurende geschiedenis; want wie op dien dag in het stadje kwam, zag daar gedurig den heelmeester rondloopen met allerlei verbandmiddelen, om de wonden te heelen, door den barbier in hals en kin van de patiënten geslagen.

Bij den koperslager was het dito. Hij bleef den heelen dag door maar zitten kloppen op een komfoor, zoodat het des avonds in plaats van gerepareerd te zijn, heelemaal uit elkander lag.

In het kort, het is ondoenlijk al de lotgevallen der leden van ‘de Opkomst’ te verhalen; want dit zou heele boekdeelen kunnen vullen, en wij eindigen er dus mee, na nog even in het kort melding te hebben gemaakt van den kastelein, den secretaris-penningmeester van het clubje, in wiens lokaal deze dingen tot stand waren gebracht. O hemel! voor hem vooral was het een treurdag bij uitnemendheid. Wie op dien dag een glaasje klare vroeg, dien schonk hij helder water in, en wie bitter vroeg? - Och dezen dag immers weende de kastelein slechts bitter!

En zoo ging deze droeve dag voor degenen, die met dit alles niets hadden uit te staan, even snel als anders, voor de betrokkenen echter traag kruipend voorbij. Doch eindelijk brak ook voor hen de avond weer san, en nu geheel ontnuchterd en eenigszins bekomen van den schrik, kwamen zij bij elkander om verder te beraadslagen.

De voorzitter had bij alles nog het best zijn hoofd bewaard; hij wist uit langdurige levenservaring en rijpe ondervinding, dat, waar de vreugde het hoogst gestegen is, vaak een afgrond van vertwijfeling gaapt. Zoo menigmaal had hij het spelend kind de zee bel zien opblazen tot aan het punt, waar deze de schitterendste kleuren heeft bereikt, en zoo menigmaal haar dan tot niets uiteen zien spatten.

Maar van een anderen kant, hij was er zich ook tevens diep van bewust, dat, waar in het menschelijk leven de nood het hevigst prangt, de redding vaak het meest nabij is.

Hij nam dus het woord en sprak, terwijl hij zijn blikken liet gaan over de vergadering, die met treurige en verdwaasde gelaatstrekken, met de handen in het haar, onverschillig en als wezenloos toeluisterde, deze aldus aan: ‘Mijne heeren! Ik geloof niet dat nog alles verloren is. Het is waar, wij hebben groote kosten gemaakt, maar altoos in de veronderstelling, dat op ons nummer de f 100.000 was gevallen; die veronderstelling was zeer gegrond na het ontvangen van het eerste telegram, en

als zoodanig zijn de onkosten nog niet zoo groot. Later is helaas! gebleken, dat op ons lot een niet is gevallen....

'Een niet! een niet!' 'Helaas ja!' - zoo onderbrak men hier den voorzitter.

'Inderdaad heeren, dat grijpt mij even diep, ja wellicht nog dieper aan dan u. Maar ik wil thans raad geven. Weest kalm en luistert: Eén mensen in de wereld bestaat er toch, op wiens lot dit nummer is gevallen; welnu, laat ons trachten te weten te komen, wie die gunsteling der fortuin is; wenden wij ons tot hem en melden wij openhartig ons treurig wedervaren, wie weet of hij ons niet iets wil vergoeden!'

Dat was een raad, die klonk als een klok. Luide toejuichingen stegen van alle kanten op; aanstonds verhelderde ieders gelaat en men riep: 'Ja, ja,' er moest onmiddellijk worden geschreven naar den loterijhouder, om bij hem te vernemen, op wiens gelukkig nummer de f 100.000 gevallen was.

Zoo gezegd, zoo gedaan. En de hoofdzakelijke arbeid van dien avond bestond in het opstellen en schrijven van den brief Natuurlijk verzuimde de voorzitter niet, daarin te laten uitkomen, hoe de loterijhouder zelf, door zijn verkeerd telegram, eenigszins schuld had aan de gemaakte verteringen.

De brief ging ter post en de vergadering uiteen, dien avond evenwel zoo doodnuchter alsof zij van een begrafenis kwam. De loterijhouder, die bij het lezen van dat schrijven en vooral bij dat beroep op zijn onachtzaamheid bij het verzenden van het noodlottig telegram, wel ietwat in zijn wieken was geschoten en dadelijk moest erkennen, dat hij zelf inderdaad de eerste aanleiding was geweest tot het maken dier onkosten, wilde daarin gaarne een klein aandeel dragen, als ten minste de gelukkige winner van de 100.000 niet uit den hoek wilde komen.

Bij dezen wilde hij echter nog eerst nadere informaties inwinnen. Zoo vernam hij, dat bedoeld troetelkind der fortuin een rijk, ongehuwd heer was, die veel goed deed en aan hem persoonlijk goed bekend was. Dat trof dus gelukkig.

Aanstonds schreef de loterijhouder een brief aan den secretaris-penningmeester, om alle leden daarvan in kennis te stellen; hij voegde er bij, dat, hoewel een en ander ambtsgeheim was, hij toch machtiging had bekomen om den naam te mogen melden van dien gelukkigen winner, wiens adres hij nu bij den brief ins oot, en die zeker niet zou nalaten, wanneer de vergadering de heele geschiedenis dier treurige vergissing aan hem meedeelde, haar liefderijk te hulp te komen.

Toen den volgenden avond (want het was nu elken avond vergadering) de leden van het ongelukkig vijftiental weer bijeen waren, brak de voorzitter met kalm, maar deftig gebaar het zegel los en las den inhoud voor.

De heele vergadering sprong op van blijdschap bij het hooren van dit bericht; en bij de vele schulden, die al gemaakt waren, door het verongelukken van het schip, dat eens onder zulke blijde verwac tingen, zee gekozen had, kon er thans voor het eerst na vele dagen weer een extra glaasje overschieten. Daarna zou men rustig gaan beraadslagen over den brief, dien men nu besloot den gelukkigen winner op zijn dak te zenden.

De gewichtige missive werd nog staande deze vergadering opgemaakt, In de meest hartroerende bewoordingen werden in schrille kleuren de lotgevallen geschilderd der vijftien schipbreukelingen van het schip ‘de Opkomst,’ dat onder zulke gunstige vooruitzichten de zee der loterij was ingezeild, maar zoo noodlottig was gestrand op de klip van een ‘niet.’

Men schreef over het eerste telegram en hoe daarvan het gevolg waren geweest verschillende uitgaven, te groot voor de leden om die te bestrijden, sinds zij door dat tweede telegram zoo jammerlijk in hun hoogste verwachtingen waren teleurgesteld. In korte woorden, tusschen de regels door, vroeg men vriendelijk maar beleefd een geringe tegemoetkoming voor de gemaakte kosten.

Na het voorlezen van den brief werd deze met algemeene stemmen goedgekeurd en met bekrachtiging der handteekening van elk der vijftien leden van ‘de Opkomst’ ging hij in zee.

Drie dagen vol angstige spanning en hoopvolle afwachting gingen voorbij. Op den avond van den vierden dag verscheen een brief aan het adres van den secretaris-penningmeester, met kort bericht van den gelukkigen winner. Daarin meldde hij, dat hij wel gaarne alles wat in dien brief geschreven stond, wilde gelooven, maar toch liever als goed heelmeester zelf de pleister op de wond wilde komen leggen en dus persoonlijk zou overkomen. Hij bepaalde zelfs den dag, die toevallig juist was een Donderdag, alzoo voor de maandelijksche vergadering vastgesteld.

Men kan begrijpen, onder welke angstige spanning de leden van ‘de Opkomst’ het bezoek van dien vriendelijken heer verbeidden!

Het was zeven uur in den avond. Alle leden waren aanwezig. De voorzitter zat in het midden, hij was in volslagen gala-costuum, hoogen boord, glacéhandschoenen en manchetten aan. En daar de goede man aan zulke staatsie niet gewoon was, durfde hij zich bijna niet verroeren; hij sprak geen woord en vertoonde een gezicht, dat voor deze gelegenheid uitstekend paste, terwijl hij staroogend den blik gevestigd hield op de deur, in gespannen verwachting, die geopend te zien door den loods, die het gezonken schip 'de Opkomst' zoo liefderijk op sleeptouw wilde nemen.

Even plechtig zaten al de overige leden in afwachting. Niemand sprak een woord, niemand durfde iets drinken. De eenige beweging, die nog gemaakt werd, bestond in een telkens zenuwachtig zien op het zakuurwerk, hoe laat het was. Het leek een bijeenkomst voor een begrafenis.

E. BREMAN,
Architect van de Amsterdamsche Wereldtentoonstelling.

En inderdaad, gold het hier niet het begraven van de blijdste verwachtingen en dierbaarste illusiën?

Op eens wordt de deur geopend en een deftig heer met een vriendelijk, joviaal uiterlijk treedt binnen.

Een zucht van verlichting ontsnapt nu aller borst; want reeds op het gezicht van den binnenkomende las men, dat hij redding en uitkomst kwam brengen.

(*Slot volgt.*)

Bij de Platen.

De H. Lodewijk en Enguerrand van Couci. -

De heilige koning Lodewijk van Frankrijk levert het heerlijkste beeld der heilzame werking, die een echt christelijk opgevat koningschap kan uitoefenen ten nutte van

een volk. Hij was de beschermer der verdrukten en noodlijdenden, de wreker van alle ongerechtigheid. Onder de eiken van het bosch van Vincennes gezeten, liet hij vrijelijk al zijn onderdanen tot zich komen om hun grieven of belangen voor te dragen, en zonder aanzien des persoons sprak hij recht over grooten en kleinen.

De trotsche adel, die aan zijn geboorte het recht meende te ontleenen, den kleinen man te onderdrukken, werd door den rechtvaardigen koning gevoelig tot zijn plicht gebracht. Zonder zich om de voorrechten te bekreunen, waarop die edele heeren zich benepen, deed hij hen gevoelen dat voor allen, ridders zoowel als dorpers, dezelfde wat der christelijke rechtvaardigheid gold. En verwekte de edele vorst zich daardoor onder de grooten machtige vijanden, van den anderen kant won hij de onverdeelde achting en liefde van het heele Fransche volk, dat thans nog zijn nagedachtenis in hooge eere houdt.

Een der treffendste bewijzen van Lodewijks rechtvaardigheid en te gelijk van zijn ontfermende genade in het proces van Enguerrand van Couci in 1259, door de gravure op de eerste bladzijde van dit nummer weergegeven.

Drie jonge scholieren, die met pijl en boog op konijnen jacht maakten, waren het bosch van Couci binnengedrongen. Zij werden voor Enguerrand, den heer van het gebied gebracht, die, zonder de knapen te willen hooren, ze alle drie veroordeelde om opgehangen te worden.

Koning Lodewijk liet daarop Enguerrand voor zijn hof op parlement dagvaarden. Tevergeefs beriep deze zich op het adellijke voorrecht, dat hij alleen door pairs van Frankrijk mocht gevonnist worden. Op bevel des konings gegrepen, werd hij in den toren van het Louvre opgesloten, en het gerechtshof bijeengeroepen om hem te vonnissen.

De baronnen, die daar deel van uitmaakten, meerendeels vrienden en sommige bloedverwanten van Enguerrand, weigerden in zijn geding uitspraak te doen, ‘zeggende dat zij geen vonnis konden vellen tegen hun nabestaande.’ Zij smeekten den koning, den schuldige te veroorloven, ‘zijn leven terug te koopen.’ Toen sprak de heiligetkoning tot den heer van Couci, die vóór hem geknield lag:

‘Enguerrand, als ik meende dat God van mij eischte u te behandelen gelijk gij die drie onschuldigen behandeld hebt, zouden al uw bloedverwanten u niet van een schandelijken dood kunnen redden; want dien hebt gij wel verdiend. Ik zou noch op uw geboorte, noch op het aantal en de macht uwer vrienden en magen acht slaan.’

De koning maakte geen onderscheid van personen, waar het recht zijn loop moest hebben. Hij zwichtte niet voor den overmoed der grooten, die zich op hun geboorte en aanzien lieten voorstaan en meenden dat hun alles geoorloofd was.

Het gerechtshof veroordeelde den heer van Couci om een boete te betalen van tienduizendponden *parisis*, de drie slachtoffers behoorlijk to doen begraven, en drie jaren lang voor de verdediging van het Heilig Land te strijden, terwijl het hem tevens het recht der hoogo justitie en dat der vrije jacht benam.

De baronnen toonden zich daarover schrikkelijk verbitterd. Men verhaalt dat een hunner, Jean de Thourote, bij het verlaten van het gerechtshof zeide: ‘Als ik de koning was, liet ik al mijn baronnen maar ophangen; want als de eerste stap gezet is, dan volgt de tweede van zelf.’ Dat gezegde werd den koning overgebracht, die daarop tot Thourote zei: ‘Welhoe, Jean, gij zegt dat ik al mijn baronnen moest doen ophangen? Dat zal ik zekerlijk wel laten, maar straffen zal ik ze als zij misdoen.’

'Het beroemde geding van Enguerrand de Couci, zegt Henri Martin, ‘bewijst te gelijk de machtsverlaging der machtigste baronnen, elk in 't bijzonder genomen,

tegenover de kroon, de grenzen van het koninklijk gezag tegenover de gezamenlijke baronnen en de strenge rechtvaardigheid van den heiligen Lodewijk.'

[Nummer 16]

De idioot,
door J. Vesters Jr.

XII.

Aan Dijl had zijn bedreiging ten opzichte van Hugo ten uitvoer gebracht. De jongen was bij boerenmenschen in den omtrek uitbesteed. Toen de beslissing betreffende Willem gevallen was, had Johanna al het mogelijke beproefd om het hart haars vaders te vermurwen, want het griefde het jonge meisje, dat hij haar in Hugo wilde treffen. Haar edelmoedigheid zou den jongen dus van geen nut zijn, integendeel, zijn lot zou er nog door verzwaard worden. Tot dusver was hij ten minste in zijn eigen huis, en al liet de hartelijkheid van zijn ouders en van Alice veel te wenschen over, *zij* was toch bij hem, om hem daarvoor schadeloos te stellen. Nu zou hij onder vreemden moeten, die hem enkel namen uit winstbejag en natuurlijk niets voor hem zouden voelen. Het zou nog zoo erg niet geweest zijn, indien Hugo geheel normaal was, maar in zijn toestand, nu hij dubbel behoefte had aan liefderijke behandeling, was het wreed hem uit den huiselijken kring te rukken en aan huurlingen over te geven.

God weet, bij welke menschen hij zou worden besteed, menschen, die misschien hard voor hem zouden zijn, hem zouden slaan... Als zij daaraan dacht, werd ze met verontwaardiging jegens haar vader vervuld. Zij beschuldigde hem, dat hij Hugo zedelijk wilde vermoorden. En als ze dacht, hoe boerenmenschen soms ruw zijn in hun mond en den armen jongen zouden verwijten, dat hij een idioot was, en de kinderen op het dorp het hem zouden naroepen, dan had ze al haar geestkracht noodig om kalm te blijven en haar vader niet een striemend verwijt in het gezicht te slingeren.

Haar ouders dachten, dat Hugo geheel stompzinnig was, dat hij niets begreep, niets voelde. Zij wist beter; zij had het ondervonden, hoe fijngevoelig de knaap was, hoeveel er woelde en werkte in dat hoofdje, nu misschien nog onbewust, maar dat wellicht eenmaal tot klaarheid zou komen. Wat andere kinderen van zijn leeftijd uiten, aangemoedigd als zij daarin worden door hun omgeving, had hij zorgvuldig, naijverig bijna, in zich besloten. Veel was er in en voor hem nog onbegrepen, in veel stond hij bij andere kinderen achter, maar onder sommige opzichten ook, als fijnheid van intuïtie, was hij hun voor. Daarom voelde Johanna, hoeveel weet hij zou hebben van de plagerijen, de beleedigingen, die men hem wellicht zou aandoen, hoe hij daaronder zou lijden.

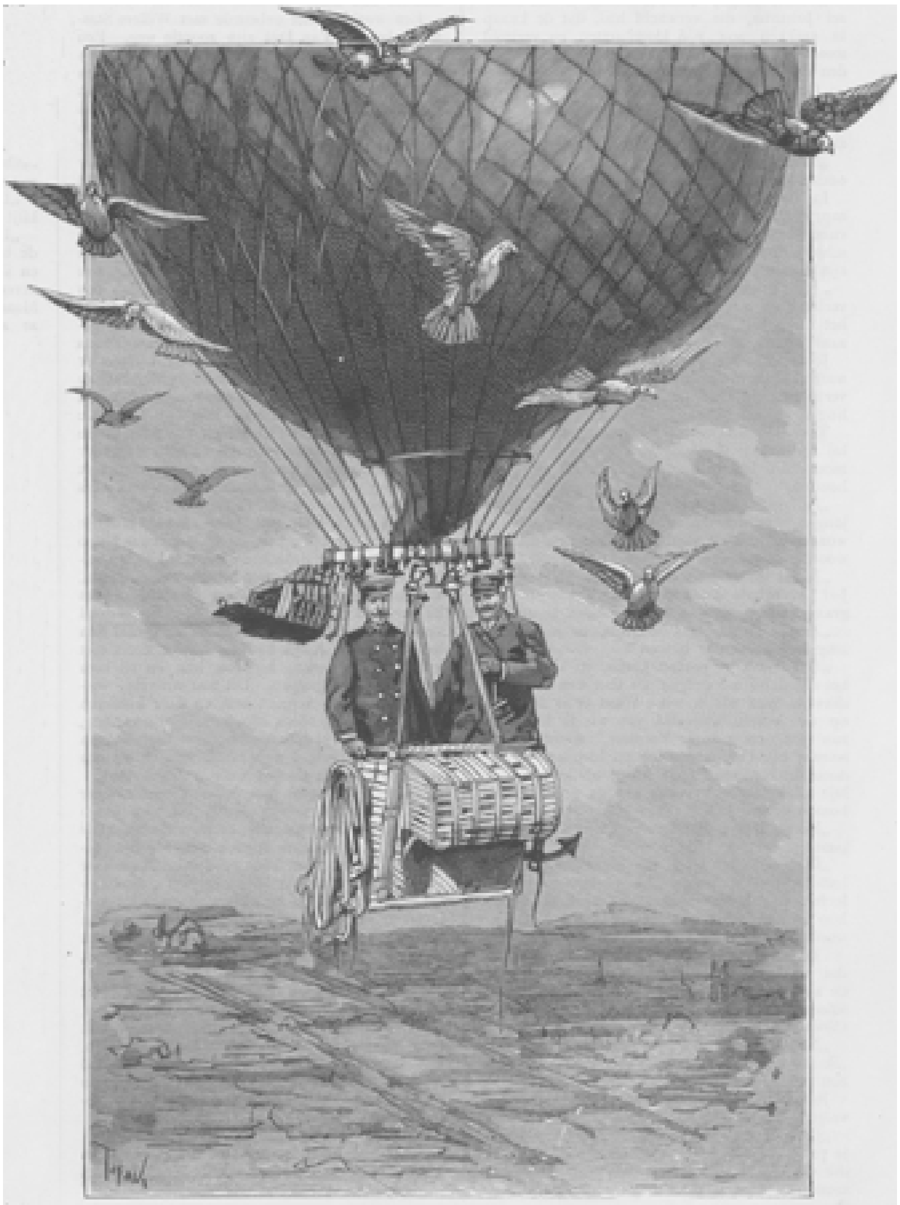

HET LOSLATEN VAN POSTDUIVEN IN EEN LUCHTBALLON.

Maar het meest griefde haar nog, dat thans de lessen van mijnheer Vermeer zouden ophouden, dat Hugo voortaan zijn leiding zou missen en dat misschien weer in enkele weken zou worden vernietigd, wat met zooveel moeite en toewijding was verkregen. Wie zou zich op dat dorp met den knaap bezighouden, wie geduld en tact genoeg hebben, om het met zooveel liefde begonnen werk voort te zetten? Ook om deze reden had ze haar vader gesmeekt, Hugo niet weg te zenden, maar Vermeer te laten voltooien wat zoo gunstige resultaten beloofde. Ook haar moeder, die, nu de zaak er eenmaal toe lag, redelijk was en het misdadige van haar mans voornemen inzag, was ditmaal haar bondgenoot en poogde Van Dijl te overreden, zijn plan niet ten uitvoer te brengen. Maar deze bleef onverbiddelijk, zijn gekwetste ijdelheid kon niets vergeven en vergeten. Johanna had haar hoofd niet willen buigen, zij moest nu ook maar hebben wat er toe stond. En of zijn vrouw nu al betoogde, dat dan toch Hugo niet het slachtoffer mocht worden, dat hij in allen geval hun kind was, d t het zoo gelukkig zou zijn, indien hij genas, niets baatte. De stijfhoof-

digheid van Van Dijl zwichtte voor geen rede. Hij scheef aan Vermeer een kort briefje, waarin hij hem te kennen gaf, zijn diensten niet meer noodig te hebben. Verder niets, geen woord van opheldering, geen woord van dank.

Toen Johanna zag, dat het onherroepelijk vaststond, dat Hugo de deur uit zou gaan, wilde ze er hem voorzichtig op voorbereiden. Wat een zware taak zou dat zijn. Hoe zou de jongen, die niet had gewild, dat Johanna hem verliet, welke haar geluk had opgeofferd om dat te voorkomen, er thans in berusten? Misschien zou men geweld moeten gebruiken, om hem aan het ouderlijk dak te ontscheuren.

Behoedzaam deelde Johanna Hugo mee wat hem te wachten stond, zooveel mogelijk alles vermijdend wat zijn prikkelbaarheid kon opwekken. Kalm, zonder haar ook maar een enkele maal in de rede te vallen, hoorde Hugo haar aan, maar toen ze geëindigd had en hem aankeek, verschrok ze van zijn gezicht. In zijn oogen flikkerde weer dat onheilspellende vlammetje, dat ze er reeds eens in gezien had, toen ze hem had meegedeeld, waarom Willem haar niet wilde trouwen.

‘Onze Lieve Heer is rechtvaardig, nietwaar Jo?’

‘Zeker, Hugo, waarom vraag je dat zoo!’ zei Johanna, die verwacht had, dat de knaap in snikken zou zijn losgebarsten, en versteld stond van de onnatuurlijke kalmte, die hij aan den dag legde.

‘Omdat God pa zal straffen, dat hij zoo slecht is,’ antwoordde Hugo, zijn vuistje ballend. ‘Pa zegt dat ik een idioot ben, maar pa zal nog eenmaal zelf een idioot worden.’

‘Hou op, Hugo!’ riep Johanna doodelijk ontsteld uit, ‘dat mag je niet zeggen, foei!’

In de hoogste verbazing zag ze den knaap aan, die daar met vlammende oogen en gebalde vuist stond als een profeet der wrake, de verschoppeling, de straf des Hemels afroepend over zijn onnatuurlijken vader.

‘Jo, ik moet weg, omdat jij me niet wilde verlaten en niet met Willem wilde trouwen, is het niet, Jo?’ vroeg Hugo, zijn zuster strak aankijkend.

Johanna snikte. De woorden van haar broertje waren haar als een vreeselijke profetie, en ze verzuchtte tot God, dat Hij die niet in vervulling zou doen gaan.

Toen Hugo zijn zuster hoorde snikken, sloeg hij zijn armen om haar hals en kuste ze. ‘Je moet niet bedroefd zijn, Jo, ik zal mij goed houden.’

‘Zal je dat, Hugo, dan ben je een beste jongen,’ antwoordde Johanna, den knaap bewonderend om de vastberadenheid, die uit zijn woorden sprak.

‘Je zal me immers dikwijls komen opzoeken, Jo?’ vervolgde de knaap, ‘want dat zou ik toch graag hebben, en dan zal ik je nooit vergeten.’

‘Zeker, Hugo, heel dikwijls, en je zal niet lang weg hoeven te blijven.’

‘Wil je me je portret geven, Jo, dan zal ik het altijd bij me dragen, en dan kan ik je zoo dikwijls zien als ik wil. Want er is niemand op de wereld, niemand, van wie ik hou, dan van jou, en meneer Vermeer,’ voegde hij er haastig bij. Deze naam scheen hem aan iets te doen denken, want na een oogenblik vervolgde hij: ‘Zal meneer Vermeer mij nu geen les meer komen geven, Jo?’

‘Neen, Hugo, dat kan niet meer. 't Is wel jammer, maar je blijft niet lang weg.’

‘O, die slechte pa!’ riep Hugo uit, en zijn handen trilden weer. ‘Maar dan zal ik zelf leeren, Jo,’ hernam hij, ‘dan zal ik mijn boeken en alles meenemen, want ik wil ingenieur worden.’

‘Beste, beste Hugo,’ snikte het jonge meisje, dat moeite had haar tranen te bedwingen bij de aandoenlijke vastberadenheid van den armen idioot. Maar hij was geen idioot meer, een idioot zou onmogelijk zoo kunnen spreken.

‘Niet huilen, hoor Jo,’ vermaande Hugo, ‘ik zal ook niet huilen als ik wegga, want dat zou pa misschien graag zien.’

Johanna stond ontzet over de schrandere gevolgtrekkingen van haar broertje.

‘Je moet me beloven, Hugo, dat je tegen je pa niets zal zeggen,’ zei het jonge meisje, die vreesde, dat de knaap zich weerspannig zou toonen en dan, met het oog op de opvliegendheid haars vaders, het ergste duchtte. ‘Als je gehoorzaam ben, zal je wel gauw mogen terugkomen.’

‘Ik zal heel zoet zijn, Jo, want ik weet, dat ik je zou bedroeven, als ik dat niet was,’ antwoordde de knaap, “maar pa is slecht....”

Johanna sloot hem met haar hand den mond. ‘Dat moet je nooit meer zeggen, Hugo, want dan bedroef je mij ook.’

De knaap keek haar strak aan en scheen na te denken. ‘Ik zal het niet meer zeggen, Jo,’ zei hij eindelijk, ‘maar pa is het toch,’ en met zijn voet stampte hij op den grond, terwijl er uit zijn blik zooveel vastberadenheid sprak, dat Johanna er bang voor werd. Mijn God, wat zou die jongen doen, als hij geheel genezen was. Hij zou dan misschien van zijn vader rekenschap eischen, hij zou hem voldoening vragen voor wat hij hem onbillijk had doen lijden, toen hij zich niet kon verweren. Met bekommering zag Johanna de toekomst tegen, en ze vreesde, dat deze voor haar nog veel leed in haar schoot verborgen hield; maar vooral pijnigde haar een angstig voorgevoel, dat voor haar vader eenmaal het uur der vergelding zou slaan, en dat wellicht zijn eigen zoon het werktuig daartoe zou zijn.

Een week na het gebeurde met Willem Stassaart bracht Van Dijl zijn zoontje weg. Een laatste poging van zijn vrouw en Johanna was op zijn koppigheid afgestuit. Alice had er zich niet in gemengd, maar ze vond het prettig, dat de idioot de deur uitging. Nu was er kans, zei ze tegen haar vader, dat Johanna weer mensch werd. Mevrouw Zeeman, die van alles op de hoogte werd gehouden, vond het plan van haar zwager heel goed: Hugo was van alles de schuld en op hem moest nu ook de straf neerkomen.

Zooals de knaap aan zijn zuster beloofd had, ging hij zoo gewillig en schijnbaar zoo kalm mee, dat allen er verbaasd over stonden. Van Dijl had verwacht, dat Hugo geweldig zou schreien en te keer gaan, wat hem dan een uitstekende gelegenheid zou hebben aan de hand gedaan, om Johanna daarop als het eerste gevolg van haar eigenzinnigheid te wijzen. Thans ontging hem die gelegenheid, en hij was er korzelig over, dat Hugo dezelfde phlegmatieke kalmte aan den dag legde, als hem in Johanna zoo dikwijls geërgerd had. Van Dijl behoorde tot die menschen, welke nu en dan hun booze luim moeten kunnen uitrazen en zich dan voor een poos verlicht gevoelen, maar die men niet meer kan ergeren, dan wanneer men hun zelfs het voorwendsel tot dat razen ontneemt.

Twee dagen later ging Johanna haar broertje voor het eerst opzoeken. Al dien tijd was Hugo haar niet uit de gedachte gegaan. Elk oogenblik vroeg ze zich af, wat hij nu wel doen zou, waarmee hij zich bezig zou houden, of het heimwee hem niet overmande, of men wel goed voor hem was. Met schrik dacht ze vooral aan de kinderen. Hugo had tot dusver nooit met kinderen omgegaan, hij zou hen en zij hem wellicht niet begrijpen. Dit zou wrijving, wellicht botsingen veroorzaken, en daar kinderen veelal meedoogenloos zijn, zou hij, de eenling, te midden van al die anderen, die eender dachten en voelden, geheel misplaatst zijn en als een vreemde eend in de bijt worden beschouwd.

Toen ze de tram had verlaten, wandelde ze naar de boerderij van Maas, bij wien Hugo was besteed. Naarmate ze die naderde, vertraagde ze haar tred, want ze vreesde voor de ontmoeting. Immers, wat kon ze doen, indien haar vrees was bewaarheid en Hugo zich daar ongelukkig voelde? Ze kon niets aan zijn lot veranderen en ze zou naar Amsterdam moeten terugkeeren met de folterende gedachte, dat haar broertje alleen zijn kruis moest dragen, zonder dat ze hem kon helpen.

Maar wie kwam daar naar haar toe? Het was Hugo, omgeven door vier of vijf kinderen, die allen om het hardst liepen. Een oogenblik later snelde de knaap in haar armen. 'O Jo, wat ben ik blij, dat je gekomen ben. Ik had je den heelen dag al verwacht en van van morgen vroeg hebben wij al op den uitkijk gelegen.'

'Je ziet wel, dat ik je niet vergeet, Hugo,' antwoordde Johanna, die tot haar genoegen bemerkte, dat de knaap er opgewekt uitzag, 'En zijn dat nu de kinderen van vrouw Maas?'

'Ja, Jo, en ze houden veel van mij en ik ook van hen. Ze zijn bang voor u, Jo,' vervolgde Hugo, 'omdat u er zoo mooi uitziet. Kom maar dichter bij,' zei hij tot de kinderen, die bedeesd op een afstand waren blijven staan. 'Dit is Jo, waar ik je van verteld heb, en die zooveel van me houdt.'

Schoorvoetend kwamen de kinderen een paar stappen nader, met groote oogen naar de juffer opkijkend. Maar deze lachte hen zoo vriendelijk toe, dat ze eindelijk hun schroom aflegden.

'Dit is Mientje,' zei Hugo, naar het grootste meisje wijzend, dat met de tip van haar bonten boezelaar in den mond stond, 'en dat is Bertus, en dat is Keetje, en dat is Jan. Maar van Mientje hou ik het meest, en wij lezen samen en we maken sommen, en ik vertel ze dan de mooie vertelsels, die ik van u en van meneer Vermeer gehoord heb.'

'Nu, dat is braaf,' zei Johanna, overgelukkig dat haar vrees niet was uitgekomen en Hugo zich in zijn nieuwe omgeving blijkbaar al op zijn gemak bevond. 'Omdat jullie zooveel van Hugo houden, heb ik wat voor je meegebracht,' vervolgde ze, een zak met ulevellen voor den dag halend en er ieder een paar gevend. Nu was het ijs gebroken en met de kinderen om zich heen, stapte Johanna op de boerderij toe.

Vrouw Maas had haar reeds uit de verte zien aankomen en kwam ze eenige schreden te gemoet.

'U is zeker de zuster van Hugo, juffrouw. Nu, dat dacht ik wel, want hij heeft het zoo druk over u, en ik vind het aardig, dat u hem al zoo gauw komt opzoeken,' zei ze met ronde hartelijkheid. 'Zooals u ziet, is hij het al goed gewend hier en wij houden allemaal veel van hem.'

'Dat doet me genoegen, vrouw Maas, en ik blijf er je dankbaar voor,' antwoordde Johanna.

'Ik heb daar geen dank voor noodig,' hernam de boerin, 'het is mijn plicht als Christenmensch en ik zou het niet dulden, dat een van de kinderen een onvertogen woord tegen Hugo zei. Maar daar hoef ik niet bang voor te zijn, want ze zijn allemaal even gek met hem, vooral Mientje. De eerste dagen waren ze al beste maatjes en samen zitten ze met den neus in de boeken, dat het een lust is om te zien. Mijn man heeft er zoo'n schik in, en hij kan Hugo geen grooter plezier doen, dan hem een stukje uit de krant te laten voorlezen. Tusschen ons gezegd, juffrouw,' vervolgde vrouw Maas zachter sprekend, 'uw papa zei, dat Hugo niet wel bij het hoofd was, een beetje idioot, zei hij, maar wij merken er niets van. Hij heeft wel eens oogenblikken dat hij afgetrokken in een hoekje gaat zitten, ik geloof dat hij dan aan u denkt; maar als

Mientje dan naar hem toegaat en naast hem gaat zitten fleurt hij dadelijk weer op. 't Is vreemd, zoo gauw als de kinderen aan elkaar gehecht zijn.'

Johanna hoorde met de meeste voldoening de verklaringen van vrouw Maas aan, die, aangemoedigd door de vriendelijkheid van het jonge meisje, hoe langer hoe vertrouwelijker werd. In de boerderij blonk alles van zindelijkheid, de vloer was met roode, helder geschrobde plavuizen geplaveid, de wit geschuurde tafel en de rieten stoelen, de met blauwe tegels bekleede schoorsteen boven het haardvuur, de kasten en het overig huisraad, alles bewees, dat een zindelijke huisvrouw hier den schepter zwaaide. 'En hier heeft u het kamertje van Hugo,' zei vrouw Maas, de deur van een vertrekje openend, die in de huiskamer uitkwam. Johanna nam alles met de meeste tevredenheid in oogenschouw, en haar zusterlijke bezorgdheid bemerkte spoedig dat de boerin voor verschillende kleine gerieflijkheden gezorgd had. 'Je zal hem nog verwennen, vrouw Maas,' zei Johanna lachend.

'Neen, dat niet, maar hij heeft toch een schreefje voor,' antwoordde de boerin. 'Ik ben maar blij, dat hij met alles zoo tevreden is, en ook met het eten hebben we niet den minsten last met hem. Ik was er eerst wel een beetje bang voor, dat onze boerenkost zoo'n stadschen jongeheer niet zou bevallen, maar u zal straks eens zien, hoe gezond hij kan eten.'

Hugo maakte de voorspelling van vrouw Maas niet beschaamd. Hij at zoo smakelijk van de aardappelen met zuurkool en spek, of dit zijn heele leven zijn dagelijksche kost was geweest. ''t Smaakt toch zoo lekker, Jo,' zei de

knaap, ‘en over een uur heb ik alweer honger.’

Des middags ging Johanna met haar broertje een wandeling maken. ‘Je bent dus wel graag bij vrouw Maas, niet waar Hugo?’

‘Ja, Jo, heel graag, en als jij niet thuis was zou ik er nooit terug willen komen. Vrouw Maas en Mientje en de andere kinderen zijn heel anders dan pa en Alice. Maar jou zal ik toch nooit vergeten, Jo, want van jou hou ik toch nog altijd het meest. Ik denk dikwijls aan jou, en dan vind ik het wel verdrietig, dat je niet altijd bij me kan zijn.’

‘Maar ik zal je dikwijls komen opzoeken, is het dan goed, Hugo?’

De knaap knikte toestemmend, maar in zijn oogen kwamen toch een paar tranen op. Doch spoedig had hij die gedroogd en zei met de kloekheid, die hem in de laatste dagen was eigen geworden: ‘Ik schrei nooit, Jo, want ik weet, dat ik je daardoor zou bedroeven, en dat wil ik niet, want daarvoor hou je te veel van mij.’

Toen Johanna dien avond naar Amsterdam terugkeerde, was ze in een veel opgeruimder stemming, dan toen ze er 's morgens uitging. Omtrent Hugo was ze nu gerustgesteld, al had haar scherp zusterlijk oog gezien, dat de knaap haar meer miste dan hij haar wilde toonen. Doch dat zou langzamerhand wel slijten, hoop te ze. Maar van den anderen kant was ze er toch blij om, dat Hugo haar niet kon vergeten en zij de eerste plaats in zijn hart bleef innemen. Zij had er toch ook wel eenig recht op, want om hem had zij haar eigen toekomst verwoest. En hoeveel ongelukkiger zou zij zich niet gevoeld hebben, indien er niet iemand was geweest, op wien ze al haar liefde kon overdragen! Want, al had ze zich zelf nu geheel in bedwang en al kon de gedachte aan Willem haar gemoedsrust niet meer verstoren, toch voelde ze, dat van de wonde, die haar in het hart was toegebracht, altijd een litteeken zou overblijven.

Overeenkomstig haar belofte ging ze Hugo een paar dagen later weer opzoeken. Haar vader bromde eerst wel, maar hij durfde het haar toch niet goed weigeren. Alice vroeg spottend, of ze niet een abonnement op de tram zou nemen; maar haar moeder, die, nu Hugo de deur uit was, eerst scheen te beseffen, dat hij toch haar kind was en als zoodanig rechten op haar hart kon doen gelden, gaf haar allerlei versnaperingen voor hem mee, en drukte Johanna op het hart, Hugo voor haar te kussen en te zeggen, dat dit van mama kwam.

Dit was voor Johanna het eerste lichtstraaltje, de eerste vertroosting. Zij begreep dat haar moeder haar bondgenoot zou worden, om de ballingschap van Hugo te doen eindigen.

Het jonge meisje was verwonderd, toen ze de hoeve naderde, Hugo niet te zien, hoewel hij wist, dat ze komen zou. Maar daar zag ze Mientje op haar toe komen.

‘Waar is Hugo, Mientje? Toch niet ziek?’

‘O neen, juffrouw,’ antwoordde Mientje, als vond ze zulk een vraag ongerijmd, ‘maar daar is een meneer bij Hugo in de kamer.’

Een heer? Onmiddellijk dacht Johanna aan Vermeer, want wie zou het anders kunnen zijn? Zou hij nu toch les komen geven, en had hij haar daar niets van geschreven, omdat hij nu geen honorarium zou genieten en misschien vreesde, dat zij kieschheidshalve zijn aanbod zou weigeren?

Een oogenblik later tikte ze aan de deur en deed Hugo open. ‘Jo, zie eens wie hier is!’ juichte de knaap. ‘Meneer Vermeer zal mij toch les geven! Ik ben nu zoo blij, Jo, want heel alleen leeren ging toch niet goed.’

‘U neemt het mij toch niet kwalijk, juffrouw, dat ik zoo vrijpostig ben?’ vroeg de onderwijzer aan Johanna. ‘Maar ik stel zooveel belang in Hugo en het ging me zoo aan het hart te denken, dat de verkregen resultaten misschien weer te loor zouden gaan, dat ik besloot de lessen te blijven voortzetten, natuurlijk mits u het goedvindt.’

‘O meneer, u is veel te vriendelijk. Ik mag het eigenlijk van u niet vergen, want uw kostbare tijd....’

‘Dat beteekent niets,’ viel Vermeer haar haastig in de rede, daar hij iedere toespeling wilde voorkomen. ‘Ik heb het zoo met mijn overige lesuren geschikt, dat ik tweemaal in de week kan komen. En nu heb ik al aanstonds de voldoening, dat Hugo veel beter is. De buitenlucht en de omgang met kinderen zal hem veel goed doen, en als ik mij niet bedrieg, is de kentering in zijn toestand al gekomen. Zie u eens, hoe schrander hij uit zijn oogen kijkt, en ambitie als hij heeft, 'tis een lust om te zien. Hij heeft een ijzeren wil en een energie, waarover ik mij verbaas. Als ik mij niet zeer bedrieg, is zijn totale genezing nog maar een kwestie van tijd, ik vertrouw van korten tijd.’

‘Meneer, ik kan u niet zeggen, hoe gelukkig u mij maakt. Dezelfde gedachte is bij mij opgekomen, maar ik durfde er nog geen geloof aan slaan, omdat ze te mooi was.’

‘Indien u het permitteert, zullen wij eerst de les verder afhandelen, want ik begrijp, dat u en Hugo verlangend zijt naar elkaars gezelschap.’

Een uur later vergezelden Johanna en Hugo mijnheer Vermeer een eindweegs, en toen ze afscheid namen, bedankte het jonge meisje den onderwijzer hartelijk voor zijn toewijding. Maar deze wees bescheiden alle dankbetuigingen af: het denkbeeld, dat hij een goed werk kon doen en haar een kleinen dienst bewijzen, was hem belooning genoeg.

‘Jo,’ zei Hugo, toen ze samen naar de boerderij terugwandelden, ‘waarom trouw je meneer Vermeer toch niet, dan kon hij altijd bij me zijn, en ik weet zeker, dat hij veel van je houdt.’

Het jonge meisje antwoordde niet, maar dacht na. Zou Hugo de waarheid spreken en geraden hebben, waar zij tot dusver nog niet aan gedacht had?....

XIII,

Op zekeren morgen werd de familie Van Dijl opgeschrikt door het bericht, dat mevrouw Zeeman een aanval van beroerte gehad had en haar toestand zeer zorgwekkend was. In zijn laconische kortheid maakte dit onverwachte nieuws op allen een pijnlijken indruk. Johanna had het eerst haar vastberadenheid teruggekregen en onmiddellijk het besluit genomen, dat haar goed hart haar ingaf.

‘Het is nu elf uur,’ zei ze, van haar stoel opstaande, ‘als ik me nu dadelijk klaar maak, kan ik nog met den trein van twaalven mee.’

‘Waarom?’ vroeg haar vader, haar scherp aanziende.

‘Wel, om tante op te passen,’ antwoordde Johanna, ‘we kunnen haar toch niet aan de zorg van dienstboden overlaten.’

‘En moet jij daar nu precies naar toe?’ hernam Van Dijl, min of meer schamper.

‘Zoo heb ik het niet bedoeld, pa, dat weet u wel. Ma en Alice kunnen dan met een lateren trein komen, maar u weet, dat ze geen van beiden met zieken kunnen omgaan, en hoe eer tante hulp krijgt hoe beter.’

‘En toch ga jij niet,’ antwoordde haar vader gebiedend. ‘Toen het haar toekomst gold, heeft de juffrouw zich om den wensch van haar tante niet bekommerd,’

vervolgde hij spottend, 'en nu is ze op eens blakende van ijver. Je denkt zeker aan het testament, hé?'

'Maar vader!' riep Johanna uit, wie van verontwaardiging de tranen in de oogen sprongen.

'Nu, stel je maar niet aan als een beleedigde prinses. Ik heb je comediespel al lang door-grond. In allen geval, je gaat niet, begrepen?'

'Maar Van Dijl, bedenk nu toch, dat niemand tante beter op kan passen dan Jo,' merkte zijn vrouw op. 'Dat weet je nog wel van haar vorige ziekte. Alice heeft er in het geheel geen slag van, en ik ben te zwaar, om mijn zuster te helpen.'

'Ze gaat niet, heb ik gezegd, en daar blijf ik bij,' hernam Van Dijl. 'Alice komt alles toe, en ik heb geen zin, het haar door Jo met haar uitgestreken gezicht te laten onttroggelen.'

'U hoeft daar niet bang voor te zijn, pa,' zei Johanna, zich fier oprichtend en haar vader met een blik aanziende, waarvoor hij den zijnen neersloeg. 'Ik wil geen cent van tante hebben, Alice mag alles gerust houden.'

'Wat zou jij daar ook mee doen?' spotte Alice. 'Je trouwt immers niet, en dan heb je ook niet veel noodig. Neen, dan is het aan mij beter besteed.'

(*Wordt vervolgd.*)

De Postduiven.

Het is tegenwoordig de tijd van wedstrijden. Geen krant kan men opslaan, of men leest de verslagen nu van een paardenwedren of een wielerwedstrijd, dan van een schutters-, kegel-, biljart- of zangconcours. Ook de tentoonstellingen, thans zoo talrijk bijna als de sterren aan den hemel, zijn eigenlijk niets anders dan wedstrijden. Een van de belangrijkste zeker, al zijn ze nog van betrekkelijk jongen datum, zijn de wedstrijden tusschen postduiven.

Ook ons land telt een groot aantal liefhebbers en africhters van postduiven; de belangstelling in de wedvluchten tusschen deze gevleugelde boden neemt met den dag toe, en daarom zullen onze lezers stellig met genoegen zien, dat de platen van dit nummer geheel aan deze interessante diertjes, aan alles wat op het grootbrengen, africhten en oplaten der postduiven betrekking heeft, gewijd zijn.

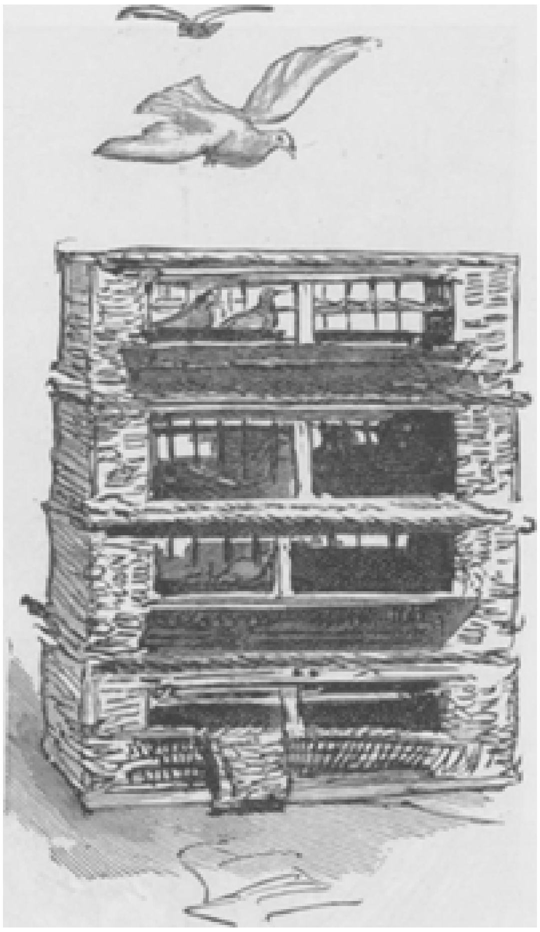

DE MANDEN VOOR HET VERVOER DER DUIVEN.

De wetenswaardige bijzonderheden, door een aantal illustraties toegelicht, ontleenen wij aan de belangwekkende studie, door den luitenantadjudant Gigot te Brussel over dit onderwerp geschreven, en die alle mogelijke inlichtingen verschaft, van het opkweeken der postduiven af tot de verpleging bij ziekten toe.

De oorsprong der postduiven is zeer oud, en om dit aan te toonen hoeven wij niet terug te gaan tot de duif, die Noach uit de ark opliet. Reeds de ouden gebruikten ze als middel van gemeenschap. Zoo verhaalt men van een kampvechter van het eiland Aegina, die, toen hij zich naar de Olympische spelen begaf, een duif meenam. Na zijn overwinning bevestigde hij haar een purperen strik aan den poot en hergaf ze de vrijheid. Denzelfden dag nog keerde de bode naar haar nest terug.

De Romeinen, die niet tegenwoordig mochten zijn bij de wagenwedrennen, waarbij zij betrokken waren, zouden er hun vrienden heen, die duiven meenamen om de tijding aan de eigenaars te gaan brengen. Deze vogels, bij den uitslag van de wedstrijden losgelaten, waren geverîd met de kleur van de partij, die de overwinning had behaald.

Bij het beleg van Modena, in het jaar 43 vóór onze tijdrekening, gebruikte men de postduif voor het eerst in den oorlog. Zoodra dit middel bekend was, werd het spoedig in belegerde plaatsen aangewend; maar de Christenen leerden het eerst kennen, toen zij zich naar het H. Land begaven, om Jerusa-

lem uit de handen der Turken te bevrijden.

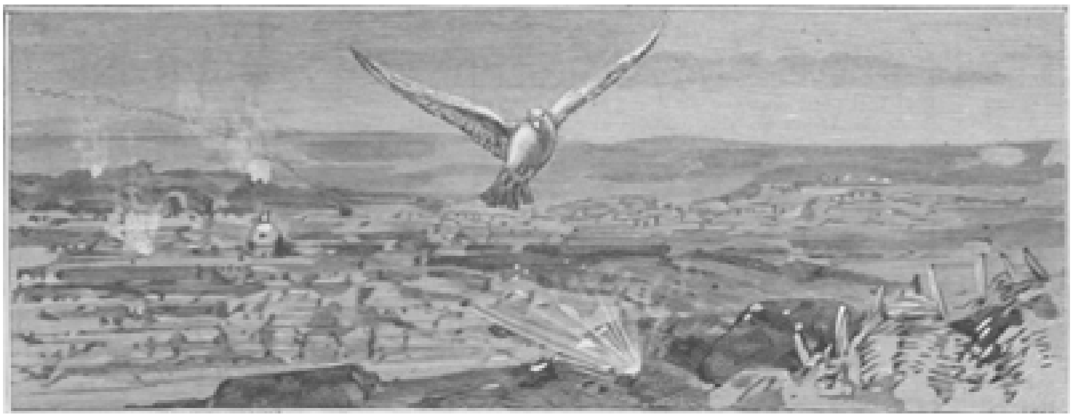

DE POSTDUIVEN GEDURENDE HET BELEG VAN PARIJS.

Gedurende het beleg dezer stad werd dikwijls van postduiven gebruik gemaakt, en zoodoende kwamen de kruisvaarders achter de plannen der op te kweeken. Van dit type schijnen alle andere af te stammen. Deze soort bestaat in het wild nog slechts aan de kusten der Middellandsche Zee, maar daarentegen wordt ze overal vormd, die, wat de tegenwoordige postduif betreft, het aanzijn hebben gegeven aan deze drie typen: het Luiksche, het Antwerpsche en het Iersche type.

Sedert eenige jaren is voor het merken van duiven bij wedstrijden een toestel van den heer Claessens, een Brusselsch duivenliefhebber, in gebruik. Nog later is door den heer Rosoor, hoofdredacteur der *Revue Colombophile de France* te Tourcoing, een nieuwe manier van merken ontdekt, die bes aat in een dubbelen, zeer lichten ring van caoutchouc, welke de duif noch in de vlucht, noch in haar gang ook maar het minst hindert. Het nummer van inschrijving en de daaraan beantwoordende letter van het alphabet zijn aan den binnenkant gedrukt en kunnen dus niet gezien worden. Door middel van een afzonderlijk toestel wordt deze ring aan den poot der duif bevestigd en kan voor de terugkomst van de bode niet meer losgemaakt wor-Muzelmannen. Een duif, door de belegerden losgelaten en belast met het overbrengen van een belangrijke boodschap, werd door een roofvogel achtervolgd en viel levenloos in de legerplaats der Christenen. Onder haar vleugel vonden zij een briefje, dat hen met de oogmerken der ongeloovigen in kennis stelde.

EEN PRUIS JACHT MAKENDE OP POSTDUIVEN.

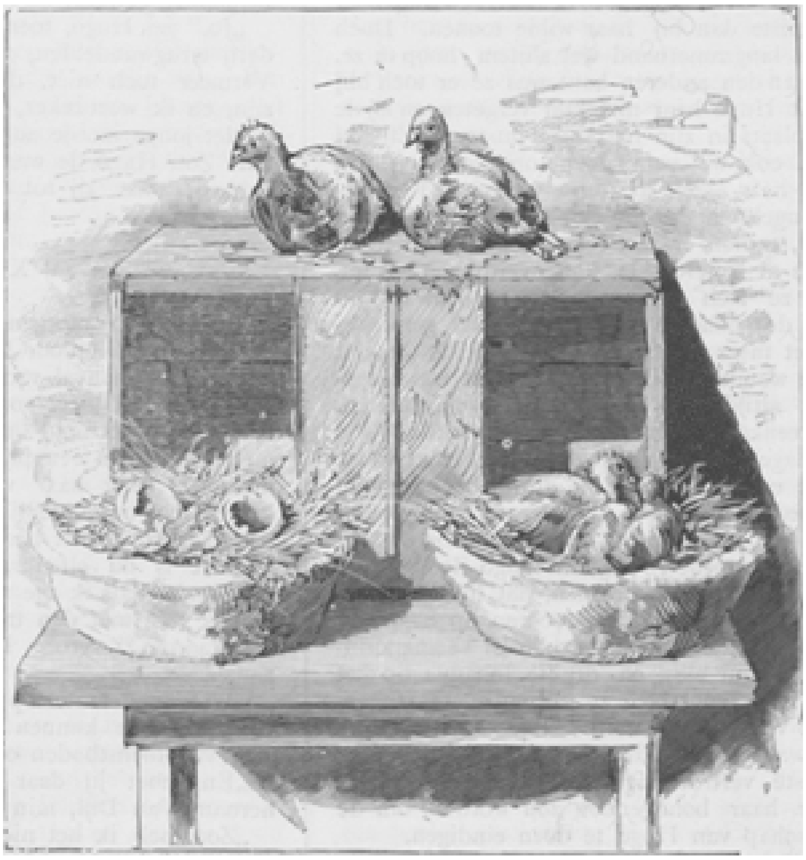

DE DUIVEN BIJ HAAR GEBOORTE, VEERTIEN DAGEN EN DRIE WEKEN LATER.

Hoe dichter men bij onze eeuw komt, hoe talrijker de voorbeelden zijn van het gebruik van postduiven. Zoo hebben zij op Hongkong, in China, bij het beleg van Haarlem en van Venetië en het laatst bij den veldtocht van 1870-71 een gewichtige rol gespeeld als boden. Gedurende de insluiting van Parijs door de Duitschers bewezen deze gevleugelde reizigers groote diensten aan Frankrijk, door de hoofdstad met het overige des lands in gemeenschap te brengen.

Ten gevolge van de menigte soorten en de lange en herhaalde verplaatsingen zijn alle deelen der wereld met duiven bevolkt, en is het zeer moeielijk, den oorsprong er van terug te vinden.

Het oorspronkelijke type, dat het eerst is tam gemaakt, maar de sporen van zijn wilden aard bewaard heeft, is de houtduif, minder vruchtbaar dan de andere, maar gemakkelijker in tammen staat aangetroffen.

Door kruising en verstandige keus heeft men na een zeker aantal geslachten het ras gewijzigd en verbeterd, en zoodoende onder-rassen geden. Een verzegeld blad, dat hetzelfde nummer en dezelfde letter bevat als de ring, wordt in een enveloppe gestoken en op het oogenblik der inschrijving aan het comité ter hand gesteld.

HET VERZENDEN DER POSTDUIVEN PER SPOORTREIN.

Na afloop van den wedstrijd wordt de enveloppe geopend, en letter en nummer van het blad moeten overeenkomen met die van den ring, welke thans afgesneden wordt.

Sedert geruimen tijd was de duif bij militaire operaties niet meer gebruikt als middel van gemeenschap; maar tijdens den Fransch-Duitschen oorlog gevoelde men de dringende behoefte om er toe terug te keeren, en Frankrijk heeft er spijt genoeg van gehad, dat het niet een goed geregelden postduivendienst bezat. Wellicht zouden dan verschillende gebeurtenissen, waarvan de gevolgen voor Frankrijk betreurenswaardig waren, niet hebben plaats gehad.

Gedurende de belegering van Metz trok het Duitsche leger onder den kroonprins van Pruisen naar Parijs, dat onmiddellijk ingesloten en van alle gemeenschap met de buitenwereld afgesloten werd. Nu dacht men over middelen om zich met het overige Frankrijk in verbinding te stellen, en weldra kwam men tot het besluit, dat alleen luchtballons en duiven in deze o nstandigheden goede diensten konden bewijzen.

Er waren toen in Parijs zeer weinig afgerichte postduiven, en daar het gebruik er van afhing van het lot der luchtballons, die ze naar andere plaatsen moesten brengen, kon men ze slechts bij zeer kleine hoeveelheden verzenden, die soms nog in de macht van den vijand vielen. Men begrijpt, in hoeveel spanning de gevleugelde boden in de hoofdstad werden terugverwacht. Korten tijd na het eindigen der vijandelijkheden richtte Frankrijk militaire duivenstaties op in zijn voornaamste versterkte legerplaatsen, welk voorbeeld spoedig door Duitschland, Oostenrijk, Italië, Spanje en andere landen werd gevolgd.

HET MERKEN DER POSTDUIVEN.

Het opleiden der duiven moet geschieden in de hokken zelf, onder de oogen van het personeel, dat haar geaardheid moet bestudeeren, ze gemakkelijk leiden en ze later africhten.

Elke duiventil moet in haar behoeften voorzien. Ieder jaar moeten een voldoend aantal jongen worden opgekweekt, om te voorzien in de verliezen, door ziekten, reizen en onvoorziene gevallen ontstaan.

DE DUIVEN WORDEN IN DE MANDEN GEBORGEN.

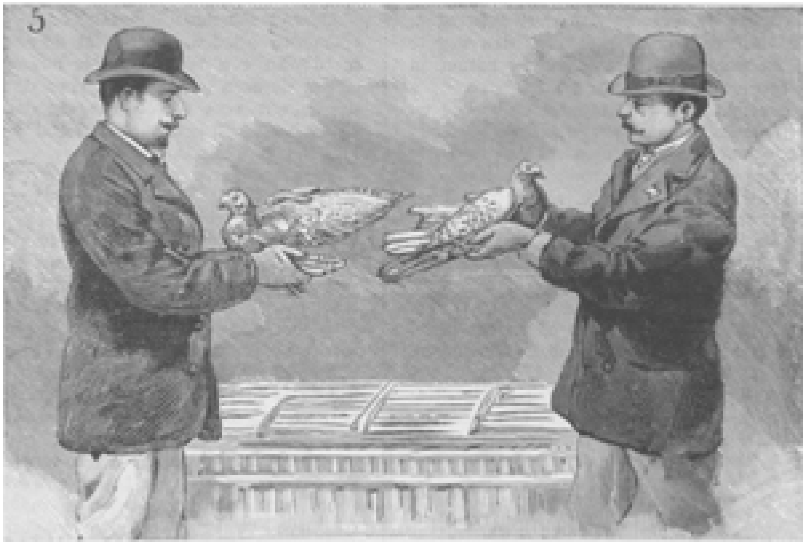
KEURING DER POSTDUIVEN.

Het kan gebeuren, dat men in de eene til niet slaagt met de opkweeking; dan moeten de andere hokken belast worden met de kleinen groot te brengen, die daarna overgebracht worden in de tillen, waar de opkweeking niet gelukte.

Wanneer men in een duivenslag tot een paring gekomen is, waarvan de jongen goed zijn, zal men de ouden zorgvuldig bewaren en de jongen over de verschillende hokken kunnen verdeelen, om het ras te verbeteren.

Indien men de duiven ontziet, kan men na drie jaar in een goed verzorgd duivenhok een afstand van zeshonderd kilometer doen afleggen door bijna alle duiven, en toch zullen vele van haar niet voor de voortteling geschikt zijn.

De afstanden, welke de militaire postduiven hebben af te leggen, zijn minder groot, wat de kansen dat zij terugkomen vermeerdert en ter zelfder tijd het aantal duiven vermindert, die men noodig heeft, om er zeker van te zijn, de tijding in goede haven te doen aankomen.

Bij de postduiven-vereenigingen begint men in de lente met de wedvluchten en houdt daarmee op tegen half September. In dien tusschentijd is de temperatuur in den regel gunstig voor het uitvliegen der duiven. Maar voor den oorlog moet men zich zoowel in het hartje van den winter als in de lente en den zomer van de duiven kunnen bedienen. Om hiertoe te komen, moeten de oefeningen dus ook in het barre jaargetijde plaats hebben.

De duif heeft dan evenwel neiging om in haar til te blijven, daar ze beducht is voor de guurheid van het weer, en haar vermogens schijnen te verdooven, om eerst met de volgende lente tot nieuw leven te ontwaken.

Het oefenen gedurende den winter is dus niet gemakkelijk, omdat het de duif aan de strengheid van de temperatuur blootstelt en aan gevaar van verhongering, indien ze verdwaalt.

HET GELIJKZETTEN DER HORLOGES.

Verliezen zijn hiervan het onvermijdelijke

gevolg, maar men moet zich deze getroosten, om de duif te leeren, ook dan den weg te vinden en zich met den aanblik der natuur in dat jaargetijde vertrouwd te maken.

De oefeningen moeten minder veelvuldig en vooral minder langdurig zijn, dan gedurende het goede jaargetijde, en men zal er die dagen voor uitkiezen, dat de grond met een dun sneeuwkleed bedekt is en een zonnestraaltje de natuur komt opvroolijken. Zij moeten eerst plaats hebben als het ruien geheel afgeloopen is.

Daar de postduiven bestemd zijn om zeer groote afstanden af te leggen en aan zooveel wedstrijden mogelijk deel te nemen, is het noodzakelijk haar oefeningen al in het begin van het goede jaargetijde te doen aanvangen, om aan de concurrenten den tijd te geven, eerst proeftochten te maken. Dit zelfde geldt niet voor de militaire postduiven, waarmee men tot half Mei kan wachten, ten einde de tegenspoeden te voorkomen, die dikwijls veroorzaakt worden door de gure dagen van einde Maart en begin April, wanneer de noordenwind heftig giert.

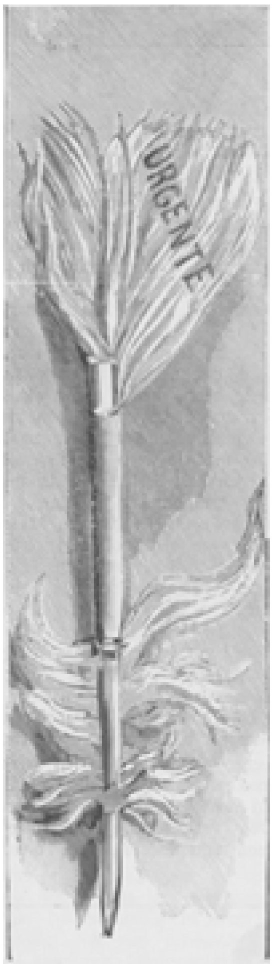

OUDERWETSCHE BUIS VOOR HET BEWAREN DER DEPECHES.

De officier, met de leiding van elk duiven-station belast, moet overal het oog op houden, de duiven inspecteeren en diegenen aanwijzen, welke aan de wedvlucht zullen deelnemen. Een onderofficier zal hem ter zijde staan en zich op de hoogte stellen van de verschillende takken van dienst. Beiden zullen bij de duiventil aanwezig zijn, om den terugkeer der reizigers te constateeren.

De manden worden met behulp van een tangetje geplombeerd, dat het nummer van het duivenhok en de eerste letter van den naam der stad draagt, waar zich de til

bevindt. Aangekomen op de plaats, waar de duiven moeten worden losgelaten, vergewist de stationschef zich er van, dat alle manden haar getal bevatten en stelt aan den geleider een verklaring ter hand, waarin het aantal duiven, het uur van aankomst en oplaten en het merk worden opgegeven, met bijvoeging van wind en weer.

Daar het natuurlijk zaak is, de duiven uit elkaar te houden, worden al de oude genummerd van een tot het laatste nummer in elke statie: de even getallen zijn voor de mannetjes, de oneven voor de wijfjes, zoodat twee op elkaar volgende getallen altijd een bij elkander hoorend koppel aanwijzen.

Het nummeren geschiedt tweemaal per jaar. Voor de eerste maal veertien dagen voor het africhten, waarbij het nummer op een kleine veer wordt gedrukt; voor de tweede maal in December, als wanneer het nummer op de tweede veer van den vleugel gezet wordt. Elke duif heeft dus twee nummers, zoodat men, welk jaargetij het ook zij, steeds gemakkelijk het nummer zal kunnen terugvinden.

Zoodra de jongen kunnen vliegen, is het noodig ze te merken, ten einde vergissingen bij de paringen en bij haar kroost te voorkomen. Voor het merken der jongen neemt men kleinere nummers dan voor de ouden, terwijl de stempelinkt voor de jongen blauw en voor de ouden rood is, zoodat men aldus twee middelen heeft om zich te vergewissen, of de duif onder de ouden of de jongen is gerangschikt.

EEN LOOPER BIJ AANKOMST DER DUIVEN.

Bijna elke mogendheid heeft een bijzondere manier, om de depeches, waarvan de postduiven de bezorgsters zijn, vast te hechten. In Frankrijk wordt het bericht op een velletje papier geschreven van zes tot tien vierkante millimeter, dat men in een buisje van een ganzenpen brengt, niet langer dan vier centimeter. Dit buisje wordt in een der groote slagpennen geschoven en daar stevig bevestigd, terwijl men er de veeren overheen strijkt.

In Duitschland wordt het buisje aan het eene uiteinde gesloten en aan beide kanten met een draad zij vastgemaakt. Het open uiteinde, met was gesloten, wordt naar het lichaam der duif gekeerd.

Sedert de ontdekking van het photo-microscopische procédé kan men de duif in één gram de waarde van vijftienhonderd regels druks laten dragen. Tegen het einde van het jaar 1870 maakte men voor het verzenden van tijdingen van dit middel gebruik, waarmee men op een paar kleine snippers papier een aanzienlijk aantal depeches kon verzenden.

In het begin werden de berichten met de hand op zeer dun papier geschreven, daarna kwamen de photographische verkleiningen en eindelijk de photo-microscopische verkleining. Dit laatste middel bestond hierin, dat men alle telegrammen zette, zoodat zij als de kolommen van een krant vormden, daarna werden ze op zeer kleine schaal gephotographeerd en eindelijk de photo-microscopische blaadjes per duif verzonden.

Deze gephotographeerde depeche kwam, hoewel zooveel mogelijk verkleind, toch in zeer duidelijke letters te Parijs aan, en men had enkel een sterk vergrootglas noodig om het te lezen.

Men maakte van het blad een cliché, dat omtrent de oppervlakte had van het vierde eener speelkaart. Een proef daarvan werd getrokken op een zeer dun blaadje van collodion, dat maar een paar centigram woog. Op deze wijze werden vierhonderd zeventig bladzijden zetsel gereproduceerd. Elke bladzijde bevatte bij de vijf en twintig duizend letters, of omtrent tweehonderd depeches. Een vel van zestien bladzijden ging op een velletje, dat drie honderste millimeter breed tegen vijf honderste milimeter lang was en maar een halve decigram woog. Eén duif vervoerde twintig van die velletjes, waarvan het gewicht nog niet één gram bedroeg. Al de depeches te zamen bevatten achthonderd duizend letters of cijfers, wat met een boekdeel in 12° overeenkomt. Honderd vijftig duizend officieele depeches en een millioen particuliere of photo-microscopische post-wissels zijn op deze manier naar Parijs verzonden. In gewone letters gedrukt, zouden deze depêches een bibliotheek van meer dan vijfhonderd deelen uitmaken.

NIEUWERWETSCHE BUIS.

De door een duif aangebrachte depeche werd onder een photo-electrischen miscroscoop geplaatst, en de afbeelding der depeche op een scherm werd zoodanig vergroot, dat men met het bloote oog alle letters kon ontcijferen.

Hieruit ziet men, dat twee belegerde plaatsen, behoorlijk met elkaar verbonden door postduiven, geruimen tijd met elkander in gemeenschap kunnen blijven. Men ziet er ook uit, dat de duif nog ergens anders goed voor is, dan om opgepeuzeld te worden. Ja, mag men de hygiënisten gelooven, dan zijn ze voor dit laatste eigenlijk minder geschikt, daar zij te zwaar voor de maag zijn.

Oudt-Hollandt.
Door
M.A.P.C. Poelhekke.

III.

Onze onbekende kroniekschrijver vermeldt als een merkwaardigheid, dat hij de bewoners der door hem bezochte stad eenen vreemden, bitteren drank zag gebruiken, dien zij koffie noemden. De bevreemding van dien man kunnen we volkomen begrijpen als we weten, dat eerst in de tweede helft van zijn eeuw de genoemde drank populair werd. In zijn dagen werd zij uit het Oosten ingevoerd en, zooals het met alle nieuwigheden gaat, nog maar zoo grif niet algemeen goedgekeurd. De geschiedschrijvers weten ons daarvan heel wat te verhalen. Waar zij het eerst werd genuttigd, is onbekend, waarschijnlijk wel in Perzië, van waar zij overging naar Arabië, het land, waar wij Westerlingen ze leerden kennen. De merkwaardige eigenschappen van dezen drank trokken dra algemeen de aandacht. Men geloofde dan ook gaarne het verhaal, volgens hetwelk een herder het eerst diens opwekkende kracht had leeren kennen, doordat zijn schapen, na er van gegeten te hebben, den geheelen nacht niet sliepen, maar, klaar wakker, rondhuppelden. In Arabië werden er formeele vervolgingen gehouden tegen de gebruikers, totdat eindelijk ook de heftigste tegenstanders zich aan de zoete bedwelming der plant overgaven, en de koffie in het verre Oostende meest inheemsche drank werd.

Ook in Europa, waar zij pl. m. 1660 algemeen werd, vond zij zoowel voor- als tegenstanders. De bekende madame De Sevigné was er nu eens een ijverig gebruikster, dan weer heftig tegenstandster van. Uit hare brieven blijkt, dat men ze gebruikte zonder melk, vermengd met honing, in plaats van suiker, ‘dat is goed voor de borst, en M. de Schonberg, wiens gezondheid zeer slecht is in den laatsten tijd, gebruikt ze als geneesmiddel.’ En welk een geneesmiddel! 't Heeft voor ons wel iets van de Holloway-pillen, als we nagaan, tegen hoeveel ziekten de koffie al een voorbehoedmiddel of remedie was. Had men maagpijn, het middel om te genezen was koffie. Graveel, jicht en waterzucht werden genezen door koffie, scheurbuik en longziekte, koorts en migraine, braken en keelziekte en nog tienmaal zooveel ziekten meer werden verholpen door den nieuwen drank. De koffie had de eigenschap, de zwaarlijvigen mager te doen worden en, o wonder, de mageren te doen toenemen in gezetheid, wekte den eetlust op, versterkte den lever, en was zeer aanbevelenswaardig voor hen, die gewoon waren veel ooft te gebruiken. In één woord, geen ziekte of men vond baat bij de koffie, zooals men kort daarna meende te vinden bij de thee en de chocolade.

Men schreef geheele boekdeelen vol over het al of niet aan te raden gebruik er van, men correspondeerde er over in intieme brieven, en op partijen en bij bezoeken maakte zij het onderwerp van het gesprek uit.

Weldra verrezen er huizen, de *echte* koffiehuizen, waar men haar kon gebruiken. De houders dier etablissementen, in het begin Armeniërs in nationaal costuum (zoodat we den Turkschen koopman in Oudt-Hollandt geen anachronisme behoeven te noemen) maakten goede zaken. In hunne huizen, die op bepaalde uren van den dag alleen voor dames open stonden, kwam alles bijeen, wat invloed had uit te oefenen

op den gang van zaken, wat bekend was op het gebied van wetenschap en kunst, en ook wat nergens bekend was dan in de eigen omgeving. De bierhuizen werden verlaten voor de lokalen, waar men dronk:

Het swarte watervocht, dat alle kracht besit,
Om 't sieckelijcke lijf gesondheid weer te geven,
Dat elcke kwael verdrijft, het koude bloed verhit,
En 't dichterlijcke brein vervult met jeugdig leven.

Men bracht elkaar de koffie toe, zooals voor dien tijd den wijn en het bier, en tot de armen toe, ofschoon zij in het begin, toen de koffie tot f 50 à f 60 het pond kostte, daar natuurlijk niet aan konden denken, dronken hun slappe koffie, *jurkenfluit* of *kwansel* genoemd, De koffie had de wereld aan zich onderworpen, en eene omwenteling teweeggebracht zoodat de voorspelling van den dichter waarheid was geworden:

De dag breekt weldra aan, dat al wat adem heeft
Van alle dranken haar de hoogste eere geeft,
En oud en jong en arm en rijk, en wie hij moge zijn,
Haar drinkt met grooter vreugd dan ouden rijnschen wijn.

Wordt de koffie zoowat overal gedronken in onze oude stad, toch heeft zij het niet zoover kunnen brengen als 'haar zuster' de thee, die er een eigen tempel op na houdt. 'In den theeboom van Java' kan men, behoorlijk bediend door eene Javaansche, zich verkwikken aan dat andere vocht, waardoor eertijds de wereld niet minder in beroering is gebracht dan door het aftreksel der koffieboonen.

Al vereerden wij de thee niet zooals de Chineezen, die haar ontstaan aan de deugd van een hunner heiligen, Darma, toeschreven; toen eenmaal de tegenstand van veel heeren Doctoren overwonnen was door de warme verdediging van andere geneesheeren, werd het 'excellente cruydt thée, 't godje van China', dra algemeen. Dit gebeurde echter niet eerder dan in de tweede helft der XVIIe eeuw. Want, al vond men den drank heerlijk, men was wel verplicht rekening te houden met zijn beurs, en het pond kostte toen tot f 100 toe. Daarbij kwam nog dat men er volstrekt geen matig gebruik van maakte. Dokter Bontekoe wilde dat men minstens 8 à 10 koppen daags zou drinken, en bij ongesteldheid moest men het daarbij niet laten, maar was het aan te raden per dag 50, 100, ja zelfs 200 kopjes te gebruiken.

De dames op de latere theesaletten volgden getrouw zijn voorschrift op en gebruikten er gemiddeld 30 kopjes op een namiddag.

Hoe hoog wij de thee ook stellen, en hoezeer wij een kop van de keizerthee, met Balzac, een rechten nectar noemen, toch vinden wij ons niet bekoord tot dat onmatig gebruik. Dat men het toen zoover liet komen, zal wel weer moeten verklaard worden door de geneeskundige kracht, der plant toegeschreven. En zoo is het ook. Nadat doctor Cressé in Frankrijk in een redevoering, die vier uren duurde en waarbij de hoogste autoriteiten tegenwoordig waren, de thee had verdedigd, en haar als een heilzaam middel tegen vele kwalen had geroemd, begon de theedrinkwoede eerst voorgoed te heerschen. Verhandelingen over haar nut verschenen in menigte, en haar roem werd verkondigd door dichters en schrijvers:

Thee, ja thee, die moet men roemen,
Ligchaams beste dokter noemen,
Want die medicijnethee
Komt ons alle daag ter snee.
Thee maakt ons heel graag in 't eeten,

Thee verkoelt en thee doet zweeten,
Thee dat zuivert hals en mont.
Thee lest ook den dorst terstont;
Thee maakt nugter dronke gapers,
Thee doet waaken logge slaapers,
Thee maakt ons een vast gebit,
Thee maakt zwarte tanden wit.

enz. enz. enz. Want het gaat nog een heel eind zoo door. Ja, een Fransch schrijver noemt minstens een dertigtal ziekten op, die alle door de thee genezen worden en eindigt met uit te roepen: ‘Ik groet u, zegenbrengende plant; ik groet u, koningin der gewassen, onvergelijkelijk geschenk der natuur, opperste geneeskracht, waaraan zooveel levens zijn toevertrouwd; u zij lof en roem boven alle gewassen der aarde.’

Waar blijft onze tijd met zijn reclame? Waar met het opvijzelen van eigen producten? Laten we eens zien wat men toen al voor tweehonderd jaren wist te zeggen en te roemen, en al ons rumoer, al de reclameborden van Van Houten en Blooker en Bensdorp, enz. kunnen het wel in veelheid winnen, maar niet in kracht. Koffie, thee en chocolade, dat edele drietal, 't welk nu de geheele wereld door gebruikt wordt, maar waardoor geen hartstochten meer worden opgewekt, waarover niet meer wordt gestreden, hebben zoo eens de wereld in rep en roer gebracht. Wij zouden in herhalingen vallen, wanneer wij gingen verhalen, wat de cacao al een lange geschiedenis, welk een ‘veelbewogen’ leven zij achter den rug heeft. Wie echter die geschiedenis niet kent, maakt zich allicht een valsche voorstelling van het dagelijksch leven onzer voorouders. Wij, die eerst dineeren op het uur, dat zij het avondmaal gebruikten; wij, die nog op het kantoor zitten op denzelfden tijd als zij reeds uit den schouwburg huiswaarts keerden; wij, die meenen iets van Oud-Hollanders te krijgen, als wij met hooge hoeden op het hoofd en een pince-eez op den neus nieuwerwetsche sigaren zitten te rooken in XVIIe-eeuwsche pijpjes, die, gewend aan onze uitgebreide dagbladlectuur, den neus ophalen voor Oudt-Hollandt's Niewstijdinghe, een blad, dat in 1600 zeker het invloedrijkste zou zijn; die bij electrisch licht en gas zitten, waar onze voorouders zich met smeerkaarsen behielpen; we kunnen ons met veel moeite er iets van voorstellen, maar echt, diep doordringen in het leven dier dagen, met wegdenking van al onze moderne uitvindingen, dat gaat niet. We vinden dien vroegeren tijd ‘aardig’, we vinden de huizen aardig van bouwstijl, maar 't leven meeleven van dien tijd, maar werkelijk XVIIe-eeuwsch denken en voelen, dat kunnen wij niet. Dat behoeft ook niet. Maar men houde het wel in het oog. De poging Oudt-Hollandt te doen herleven moge verdienstelijk zijn, verdienstelijk vooral, wat den bouw van het stadje betreft, zij is verre van gelukt. Het leven van dien tijd is er niet in. En al spijt het ons het te moeten getuigen: wanneer niet een groot aantal kermisgangers er komen en er leven en lawaai maken, wanneer niet de zeventiende-eeuwsche nachtrust wordt verstoord door de negentiende-eeuwsche kreten, dan moeten wij Oudt-Hollandt opschrijven bij de ‘villes mortes,’ de ‘doode steden,’ de steden zonder leven, door kunst in stand gehouden.

Dat had men moeten inzien, dat onze voorvaderen wel lustig de kan lieten rondgaan, als het te pas kwam, en voor een vaantje bier niet bang waren, maar hij al hunne gebreken, die zij zoowel bezaten als wij - waartoe dient ongegronde verheerlijking van *al* hunne daden? - ook werkten en leefden, in den echten zin des woords.

Waar dat niet in het oog is gehouden, waar het geheel is ontaard in ‘poppenspel’, waarde ‘namaak’ u in het oog valt, zal de herinnering aan de kunst des bouwmeesters ons later met dankbaarheid doen terugzien op den tijd, dat Oudt-Hollandt bestond;

maar, daar het ware leven faalde, zal de voortijd niet nader tot ons zijn gebracht, zal het Jonge Holland het Oude Holland er niet beter door hebben leeren begrijpen.

No. 1003 in de Staatsloterij, door J. Heuvels. (*Slot.*)

Bij den aanblik der plechtstatige, sombere vergadering breekt hij in luid gelach uit en begroet de heeren, na zich in een gemakkelijken armstoel, die hem was aangeboden, te hebben neergezet, met de hoop wekkende woorden: 'Heeren, hier ben ik Jelui zit hier als voor een begrafenis; maar ik ben niet gekomen, om je te begraven, veeleer om je tot een nieuw en beter leven op te wekken. Natuurlijk kon ik maar niet zoo op looze geruchten afgaan en moest mij persoonlijk komen overtuigen.'

De voorzitter, op het hooren dier woorden zijn hoogen hoed uit pure blijdschap in een plas gestort bier zettende, verwelkomde den bezoeker met welgekozen woorden en zette hem nog eens het geval uiteen.

Daarop legde de welwillende heer zijn sigaar, een van de geurigste soort, en die hem namens den kastelein uit 'de Koppelpaarden' was aangeboden, ter zijde en hernam: 'Heeren! zooals ik daareven al opmerkte, kon ik mij maar niet zoo klakkeloos verlaten op een brief; thans echter, nu ik uw aller treurige gelaatstrekken voor mij zie en uit den mond van uw geachten voorzitter de ware toedracht der zaak verneem over de schipbreuk van uw scheepje de "Opkomst", geloof ik alles. Inderdaad, gij allen zijt het slachtoffer geworden van een allertreurigste vergissing en meer dan iemand anders gevoel ik mij verplicht, deze naar best vermogen te herstellen.'

Een storm van toejuichingen brak los over het hoofd van dien edelen weldoener. Men verdrong zich om hem heen, men zong en jubelde; 'lang zal hij leven!'

HET NAZIEN DER BUISJES, WAARIN DE DEPECHES ZICH BEVINDEN.

'Maar hoe! je drinkt niet eens!' dus moedigde de gast hen aan, toen de eerste uitbarsting van blijde vervoering uit den mond en uit het hart der arme schipbreukelingen een weinig tot bedaren gekomen was. 'Komaan kastelein, de glazen gevuld! en nu geklonken en gedronken! En,' zoo vervolgde hij, 'geef mij dan de rekening van de gemaakte verteringen.'

Het duurde nu niet lang of allen zaten met een gevuld glas voor zich. De deftige heer natuurlijk met een fijne flesch, de fijnste uit den kelder.

Met bevende hand reikte de secretaris-penningmeester hem de rekening der gemaakte onkosten over.

Met een welwillend lachje nam de gast ze aan en begon halfluid voor te lezen:

f 10	voor den bode, die het eerste blijde bericht bracht;
f 5	voor wijn en sigaren;
f 10	voor onderlinge traktatie;
f 12.50	voor rijtuigen naar Buitenlust;
f 10	vertering op Buitenlust;
f 2.50	voor tranenopdrogertjes na het tweede, zoo treurige telegram.

Totaal *f* 50.00

Bij het lezen van het laatste artikel barstte de heer opnieuw in luid lachen uit: 'Nu, voor die tranendrogertjes,' zei hij, 'is waarlijk niet te veel gerekend; ik denk dat daarvoor uw zakdoeken meer zijn gebruikt; maar in 't kort, de heele rekening bedraagt alzoo f50, zegge vijftig gulden. Is dat nu alles? Mij heeft het dien avond meer dan 200 pop gekost.'

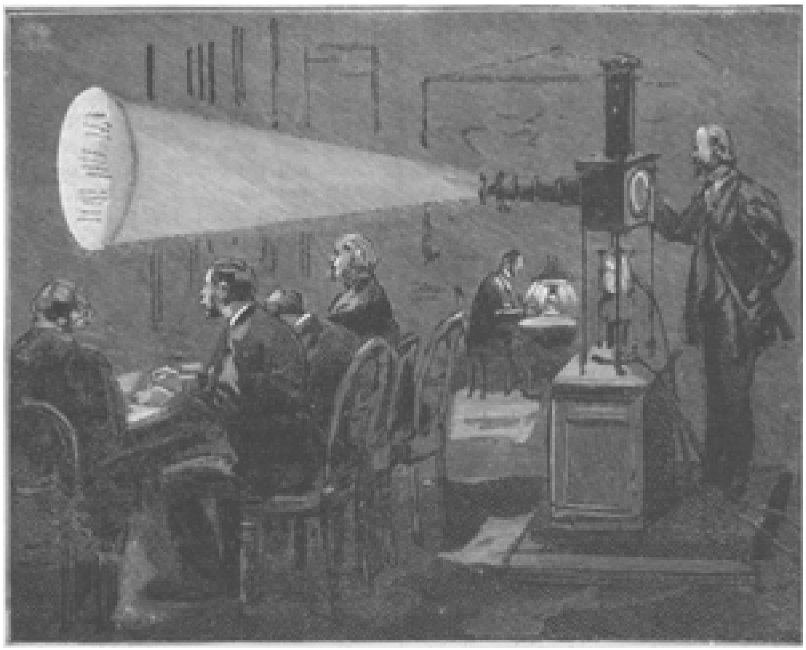

HET LEZEN DER DEPECHES, DOOR EEN PHOTO-MICROSCOOP VERGROOT.

‘Ja, geachte heer, dit is alles,’ zei de voorzitter. ‘Het is zeker niet te veel voor menschen, die over f 100.000 te beschikken hebben, zooals wij dachten bij de ontvangst van het eerste telegram, maar het is veel te veel voor menschen, die, zooals wij, met werken den kost moeten verdienen en nu door dit tweede telegram zoo deerlijk teleurgesteld waren.’

‘Zeker, zeker,’ hernam de vriendelijke heer, ‘en om je te bewijzen, hoezeer ik zelf van de waarheid daarvan doordrongen ben, neem ik bij dezen de volle verantwoordelijkheid voor de heele schuld op mij; ik zal alles betalen.’

Een vreugdekreet, zoo luid en onbedwongen als in dagen aan het hart der leden van ‘de Opkomst’ niet ontsnapt was, galmae nu door het vertrek, en met nog luider aangeheven stem weerklonk een hartelijk: ‘hij leve lang!’

Zoodra die vreugdekreten een weinig waren bedaard, haalde de royale gast zijn portefeuille te voorschijn en legde een bankbiljet van f 100 op tafel.

De voorzitter stond op om hem geld terug te geven; hij wendde zich met bedrukt gezicht tot den secretaris-penningmeester, en daarna tot de leden, die allen moesten bekennen, zulk een stuk niet te kunnen wisselen. Dat was een leelijk ding, maar de gulle bezoeker wist er alweer raad op: ‘Laat maar,’ zei hij, ‘ik verlang niets terug.’

Nu was aller vreugde ten top gestegen; men juichte en jubelde, men zong en sprong, men danste in het wilde rondom den edelen weldoener, die zich maar met moeite en geweld aan de omarmingen en het handendrukken der vergaderden ontrukken kon.

Toen hij eindelijk, bijna niet zonder kleerscheuren, dien wilden dans was ontsprongen, maande hij de goede menschen tot een beetje kalmte aan. ‘Heeren,’ zei hij, ‘ik moet vertrekken, ik heb mij hier uitstekend vermaakt; ik heb hier van de dankbaarheid meer genoten dan daar ginds van de 200 pop, die ik offeren moest aan een gezelschap quasi belangstellenden, dat zich dien avond te mijnen koste vermaakte, en daarom, mijne heeren, wensch ik van harte dat dit avondfeestje evenveel zal kosten, en leg ik vol vreugde nog een biljet van f 100 op uw zeeschip: “de Opkomst”, opdat dit zonder averij weer de zee der loterij kan inzeilen.’

Met deze woorden bracht hij zijn portefeuille te voorschijn en haalde daaruit een bankbiljet, dat hij den secretaris-penningmeester overhandigde met de woorden:

‘Ziedaar voor de leege kas, maar nu moet ook heel het vijftiental mij naar Arnhem vergezellen.’

Dat deze clausule van het voorstel met volle geestdrift aangenomen werd, begrijpt iedereen. Aanstonds toonden allen zich bereid op weg te gaan; men had hem wel op de armen naar Arnhem willen dragen. Maar de vriendelijke heer had niemands hulp noodig, hij was nog goed bij stukken en dus vertrok het gezelschap met hem in het midden: *virtus in medio*. Dien tocht liet de gulle bezoeker natuurlijk ook niet op een droogje afloopen, eerst werd nog even aangelegd in ‘de Zon’ bij Bosman, daarna bij Booms, en toen nog even bij Evers. Vervolgens ging het al juichend en zingend langs den breeden grindweg naar Arnhem. De maan scheen weer even helder en vriendelijk als op dien mooien avond, toen het vijftiental in het blijde vooruitzicht op de f 100.000 naar Buitenlust reed.

REDDING VAN EEN DOOR VERMOEIENIS NEERGEVALLEN POSTDUIF.

Aan het station te Arnhem gekomen, vergezelden de leden van ‘Opkomst hun gullen gast, die nu hun gastheer was, tot aan den waggon; daar riepen zij hem een dankbaar, donderend vaarwel toe, en de trein reed weg.

Hoe de leden van het getrooste vijftiental dien avond in het stadje hunner inwoning zijn aangekomen, vermeldt de geschiedenis niet. t Is wel gelukkig, dat hier op het ondermaansche over veel dingen een sluier mag blijven hangen, want anders zou nog moeten worden vermeld dat de traktatie wel royaal en goed gemeend was, maar dat de bankbiljetten bij nader onderzoek geheel valsch bleken te zijn. De gulle bezoeker had maar een loopje met de leden van ‘Opkomst’ willen nemen, ten einde ze te genezen van de gevaarlijke ziekte, die men noemt: ‘zijn geluk beproeven in de loterij.’

[Nummer 17]

De idioot, door J. Vesters Jr. (*Vervolg.*)

Alice, ik verbied je zoo te spreken,' zei mevrouw Van Dijl met een beslistheid, als men van haar niet gewoon was. In het karakter dezer in den grond niet slechte, maar zwakke vrouw viel langzamerhand een gunstige wending waar te nemen. Al kon zij de edele opoffering en toewijding van haar oudste dochter nog niet ten volle begrijpen, haar moederhart voelde er toch iets van. En al werd haar eerzucht het meest gestreeld door Alice, die in wereldsche glans en schittering haar eenige voldoening vond, zij had toch ook oogenblikken, dat zij een vergelijking maakte tusschen haar beide dochters, die - zij kon het zich niet verhelen - ten voordeele van Johanna uitviel.

'Och moeder, laat ze maar praten,' antwoordde deze op de vermaning van mevrouw Van Dijl, 'u weet, dat ik er al lang boven verheven ben.'

'O ja, de juffrouw is boven alles verheven,' spotte haar vader verder, 'dat hebben we ondervonden, en je mag je daar wel op laten voorstaan.'

'Van Dijl, de omstandigheden zijn te ernstig en te treurig,' hernam zijn vrouw, 'om hier den tijd met krakeelen door te brengen. Laat Jo nu met den trein van twaalven gaan, dan komen Alice en ik van middag.'

'Het gebeurt niet,' antwoordde Van Dijl, 'ik weet zeker, dat je zuster op de komst van Jo niets gesteld is. Laat ze maar liever naar Hugo gaan, daar zal ze denkelijk wel meer welkom zijn.'

'Dat begrijpt u, pa, soort zoekt soort,' merkte Alice sarcastisch op.

Mevrouw Van Dijl wilde hier iets op antwoorden, doch ze bedacht zich, dat het slechts olie op het vuur zou zijn, en daarom zweeg ze. Het was nu echter te laat geworden voor den trein van twaalven, en daarom zouden ze om drie uur gaan.

Toen mevrouw met Johanna alleen was, zei ze tegen haar: 'Kind, het spijt me, dat je vader niet wil hebben, dat je naar tante Marie gaat, maar ik zal het haar zeggen, en hoe graag je gekomen was.'

'Dank u, mama, maar geen woord over het testament, als je blieft. Tante mag in de verste verte niet kunnen denken, dat ik daarmee eigenbelang beoogde, zooals pa en Alice denken. O moeder, wat zijn ze wreed tegenover mij,' en de hand van mevrouw Van Dijl grijpend, barstte ze in snikken uit.

'Je bent een goed kind Jo,' zei haar moeder, het meisje naar zich toe trekkend en haar een kus gevend, 'en het spijt me, dat ik je zoo miskend heb.'

'U heeft me niet goed begrepen, mama, dat was alles,' antwoordde Johanna, die onmiddellijk de bekentenis harer moeder, welke als een soort eerherstel voor haar was, wilde verzachten.

'Ja, ik heb je niet begrepen, Jo,' stemde mevrouw toe, 'maar het was mijn schuld. Ik oordeelde enkel naar den schijn en liet me geheel door wereldsche overwegingen leiden, zonder in je goed, edel, trouw hart te lezen. Kan je mij vergeven, Jo?'

'Maar, lieve, beste moeder!' riep Johanna uit, voor al het geledene ruimschoots schadeloos gesteld door dit oogenblik van ongekende en onverhoopte zaligheid. Wat zij in lange niet gedaan had, deed ze nu: zij liet haar hoofd zacht rusten op den

schouder harer moeder, die er een kus op drukte. ‘Is het zoo goed, kind?’ vroeg mevrouw Van Dijl.

‘Ja, moeder,’ antwoordde Johanna, ‘ik ben nu zoo gelukkig.’

Om drie uur vertrokken mevrouw Van Dijl en Alice. ‘Als het noodig is, telegrapheer dan maar,’ zei Van Dijl, ‘dan kom ik direct.’

DE NIEUWE KATHEDRAAL VAN WESTMINSTER ZOOALS ZE NA HAAR VOLTOOIING ZIJN ZAL.

‘Alice, ik hoop, dat je die onhebbelijkheid tegenover Jo zal afleeren,’ sprak mevrouw onderweg ernstig, ‘je schijnt te vergeten, dat het je zuster is.’

‘Ben u van plan, de heele reis te preeken?’ vroeg Alice, die zelfs tegen haar moeder haar spotlust niet kon bedwingen, ‘dan ga ik slapen.’ En de daad bij het woord voegende, vlijde ze zich gemakkelijk in een hoekkussen neer.

‘Alice, je gaat zelfs den eerbied uit het oog verliezen, dien je aan je ouders schuldig bent. Kind, kind, daar zal je nog eens voor gestraft worden!’

‘U heeft zeker een meditatie bij Jo gehad?’ spotte Alice.

‘Jij mocht in allen geval wel een voorbeeld aan Jo nemen,’ vermaande haar moeder.

‘Zeker in gehoorzaamheid, hé? Of is het uit gehoorzaamheid, dat ze met Willem gebroken heeft?’

‘Daar heb jij niet over te oordeelen. Jij begrijpt haar beweegreden toch niet.’

‘Er was een tijd, dat u ze ook niet begreep, mama. U schijnt intusschen wel veranderd te zijn, en papa zal er, geloof ik, van staan te kijken, als hij dat hoort.’

Mevrouw zweeg. Zij zag in, dat zij zelf door haar vroegere houding Alice aanleiding had gegeven om zoo te spreken, en zij nam zich voor, voortaan zonder zwakheid de partij van Johanna op te nemen. Het zou moeilijk vallen, maar zij was het aan haar oudste dochter verplicht. Om te beginnen zou ze haar zuster, indien haar toestand het veroorloofde, van alles op de hoogte stellen, en ze hoopte in haar een bondgenoot te vinden.

Dit zou, helaas, niet meer kunnen, want toen zij ter bestemde plaatse was aangekomen, was mevrouw Zeeman een uur te voren overleden. Een tweede beroerte had een einde aan haar leven gemaakt. De dienstboden vertelden aan mevrouw Van Dijl, dat de zieke in haar laatste oogenblikken niets geroepen had dan ‘Johanna!’ en dat zij nog om den notaris had gestuurd, doch dat het, toen deze kwam, reeds te laat was.

Mevrouw Van Dijl meende hieruit te moeten opmaken, dat haar zuster Johanna uit haar testament geschrapt had, doch dat ze daarover op haar sterfbed berouw had gekregen, zonder evenwel meer in staat te zijn geweest, het te herstellen.

Al kende ze haar oudste dochter genoeg, om te weten, dat deze niet aan geld hechtte, toch begreep ze, hoe grievend het voor Johanna zou zijn, te hooren, dat haar tante haar had onterfd. Mevrouw Zeeman had er indertijd wel mee gedreigd, en zij en haar man hadden er haar als het ware toe aangezet, maar toch had ze niet gedacht, dat haar zuster, die in den grond veel van Johanna hield, aan die bedreiging zou hebben gevolg gegeven. Intusschen, het was maar een veronderstelling, en het was immers nog zeer goed mogelijk, dat ze den notaris alleen had ontboden voor een legaat aan haar dienstboden of aan een of ander goed werk.

Alles moest nu voor de begrafenis worden gereed gemaakt, wat natuurlijk allerlei beslommeringen meebracht. Per telegraaf verwittigd, kwam Van Dijl den volgenden dag over, en ook Johanna kwam thans mee, want nu was er geen gevaar meer te duchten, dat het testament nog in haar voordeel kon veranderd worden. Toen Van Dijl vernam, dat mevrouw Zeeman kort voor haar dood den notaris nog had ontboden, werd hij nadenkend. Wat had ze daarmee voorgehad? Wilde ze Johanna uit haar testament schrappen of ze er weer in zetten? Deze onzekerheid was voor Van Dijl een pijnigende gedachte, en hij wenschte, dat de begrafenis maar reeds voorbij was, om te weten hoe het er eigenlijk mee stend. 't Zou een heele teleurstelling voor hem

en Alice zijn, indien zijn zwagerin de helft van haar bezittingen aan Johanna had toegewezen.

Hugo was niet overgekomen, al hadden ook zijn vrouw en Johanna daarop aangedrongen. 't Was niet noodig, meende hij, de jongen had nooit om zijn tante gegeven, en men had kans, dat hij nog scènes zou maken op den koop toe. Daarentegen was wel onmiddellijk baron Van Sichtelaar van het ‘treurige sterfgeval’ in kennis gesteld en op de begrafenis geïnviteerd. De baron kwam den avond te voren over en verklaarde er geheel perplex van te zijn. Slechts zelden had hij een zoo uitstekende vrouw ontmoet, met zoo ruimen blik, zoo'n scherp verstand en zooveel energie.

Na de begrafenis kwam de notaris, mr. Van Rijn, om de familie met den inhoud van het testament in kennis te stellen. Ondanks het aanhouden van Van Dijl weigerde de baron, uit discretie, daarbij tegenwoordig te zijn. De notaris ontvouwde een groot gezegeld papier, terwijl Van Dijl en Alice hem in spanning aankeken, mevrouw Van Dijl wat zenuwachtig was en alleen Johanna al haar kalmte bewaarde. Een oogenblik later wist men alles: krachtens dit testament, van drie maanden geleden gedateerd, benoemde mevrouw Zeeman haar nichtje Alice van Dijl tot haar universeele erfgenaam. Van Dijl ademde verruimd op, het was dus uitgekomen zooals hij gehoopt had. In Alice's oogen schitterde een zegevierend vonkje: alles was voor haar, en haar zuster, die ze als een mededingster beschouwde, kreeg niets. Mevrouw Van Dijl keek met een medelijdenden oogslag naar haar oudste dochter, die een beetje bleek was geworden, maar overigens niet liet merken, welken indruk deze tijding op haar gemaakt had.

‘Ik ben hiermee eigenlijk aan het einde van mijn taak,’ zei de notaris na een oogenblik stilte, ‘maar toch acht ik het mijn plicht, u mee te deelen, wat mevrouw Zeeman mij op haar sterfbed heeft te kennen gegeven. Daar haar spraakvermogen gedeeltelijk verlamd was, viel het spreken haar moeilijk, maar toch begreep ik zooveel uit de woorden, die ze stamelend uitbracht, dat ze spijt had van de wijziging, die ze voor drie maanden in haar testament gebracht had. Ze gaf mij last, een nieuw testament op te maken, volgens hetwelk de helft van haar vermogen zou worden toegekend aan haar nichtje Johanna van Dijl. Maar vóór ik aan haar verlangen had kunnen voldoen, was ze overleden. Ik geloof te mogen zeggen, dat haar laatste oogenblikken verbitterd zijn door de gedachte, dat zij haar testament niet meer heeft kunnen wijzigen.’

Op deze woorden volgden eenige oogenblikken van algemeene stilte. Van Dijl's gezicht betrok, terwijl een trek van wrevel zich om zijn mond legde. Alice keek vragend nu eens den notaris, dan weer haar vader aan, als begreep ze niet goed wat die woorden beteekenden. Mevrouw Van Dijl's gelaat helderde op, terwijl in Johanna's oogen een traan glinsterde. Haar fijn besnaard gemoed voelde, wat haar tante dat laatste uur geleden had, en haar wil, om de beslissing, die ze in een opwelling van toorn voor drie maanden had genomen, ongedaan te maken, was haar voldoende. Zij verlangde geen geld; het was haar genoeg, dat haar tante op haar sterfbed haar onbillijkheid te haren opzichte had ingezien.

Van Dijl verbrak het eerst de stilte. ‘Ik dank u voor uw mededeeling, notaris, maar waaraan hebben wij ons nu te houden?’

Mr. Van Rijn keek den spreker verrast aan, ‘Waar u zich aan te houden heeft? Volgens de wet aan het testament, volgens uw geweten dat is uw zaak. Ik ben niet geroepen u daarin raad te geven. Ik heb u enkel gezegd, wat de laatste wil van mevrouw Zeeman zou geweest zijn, indien zij nog een uur langer geleefd had.’

Kort hierop deelde Van Dijl alles aan baron Van Sichtelaar mee.

'Uw dochters zullen dus moeten deelen,' zei de baron, terwijl hij Van Dijl vragend aankeek.

'Wel neen, ik houd mij aan het testament. Met die praatjes van den notaris heb ik niets te maken.'

'Maar het zal voor Johanna toch een heele teleurstelling zijn, dat zij niets heeft en Alice alles,' hernam de baron, verbaasd over de hardvochtigheid van zijn aanstaanden schoonvader.

'Zij heeft die teleurstelling geheel aan zich zelf te wijten. Zij heeft zich tegen mijn gezag verzet en nu moet ze er ook maar de gevolgen van dragen.'

'Dat is wel zoo, maar het blijft toch hard. En ik kom daardoor in een onaangename positie.'

'Hoezoo?' vroeg Van Dijl verwonderd.

'Wel, Johanna zal denken, dat ik u daartoe uit eigenbelang heb aangezet.'

'Ze mag denken wat ze wil, maar ze krijgt geen cent.'

'Zooals u wil,' hernam de baron, 'u is vader en u weet het best wat u te doen staat. Ik heb u nu evenwel iets te vragen.'

'En dat is?'

'Alice is erfgenaam van het vermogen van mevrouw Zeeman, en u weet, dat het voor een groot gedeelte bestaat in aandeelen in de Belgische kolenmijnen en in de maatschappij tot heide-ontginning, terwijl ze mij dertig duizend gulden heeft voorgeschoten voor de oprichting van ons blad.'

'Nu, wat zou dat?'

'Indien u wil, ben ik natuurlijk bereid, de aandeelen terug te nemen, en het geleende geld terug te geven. U begrijpt, de eigenaardige positie, waarin Alice zich te mijnen opzichte bevindt, maakt het mij tot plicht....'

'Is het hem dat, Quirinus?' vroeg Van Dijl, die thans begreep, waar de baron heen wilde. 'Wel neen, jongenlief, ik heb respect voor je scrupules, maar ik neem je aanbod niet aan. Over een paar maanden komt het immers toch in één potje, en wat jij wil, wil Alice ook.'

'Zooals u verkiest,' antwoordde de baron, 'maar ik meende aan mij zelf verplicht te zijn, het voor te slaan.'

'Zeker, zeker, ik waardeer je discretie, maar het is geheel onnoodig.'

'Nu ze toch dood moest gaan, is het maar beter geweest, dat ze het kort gemaakt heeft,' zei Van Dijl dien middag, toen hij met zijn vrouw alleen was 'Ze zou waarachtig nog teruggekrabbeld hebben, en Jo had ze zeker omgepraat, als ze daar gelegenheid toe gehad had.'

'Maar je zal haar heur aandeel toch niet onthouden?' vroeg mevrouw Van Dijl.

'Wis en zeker zal ik dat, ze heeft er geen recht op. Door haar eigen schuld heeft ze het verspeeld.'

'Van Dijl, dat gaat te ver,' zei zijn vrouw met klem.

'Zoo, ben jij nu haar advocaat geworden?' vroeg Van Dijl ironisch.

'Haar advocaat dat hoeft niet, maar het is niet billijk, dat Alice alles krijgt. De notaris heeft toch duidelijk gezegd, dat mijn zuster plan had, het testament te veranderen.'

'Met plannen heb ik niet te rekenen. Volgens de wet is Alice universeele erfgenaam, en daar houd ik mij aan.'

'Maar dat is onrechtvaardig, Van Dijl, Jo is toch evengoed ons kind als Alice, en dan heb je Hugo nog, die heeft ook al niets gekregen, dat gaat toch niet op.'

‘Ga je nu voor dien idioot ook al in de bres springen?’ merkte Van Dijl spottend op. ‘Je hebt je zeker door Jo met haar geslepen tong laten bepraten.’

‘Wat ken je Jo toch slecht, Van Dijl. Ze is er veel te fier voor, om iemand iets te vragen. Maar ik heb ingezien, dat wij verkeerd hebben gehandeld.’

‘Nu, als jij zoo denkt, doet het mij genoegen, dat je tot inkeer ben gekomen. Maar op mijn bekeering moet je voorloopig nog maar niet rekenen.’ Met deze woorden draaide hij zijn vrouw den rug toe en ging de kamer uit.

Zuchtend stond mevrouw Van Dijl nu ook op, om haar dochter te gaan troosten.

‘Maar ma, u hoeft mij niet te troosten,’ zei Johanna, ‘ten minste niet daarover, dat ik van de erfenis niets krijg. Dat tante het heeft willen goedmaken, is mij voldoende. Alleen heb ik er verdriet van, dat pa en Alice het mij niet gunnen. Maar dring u daar niet langer op aan, want dat geeft niets dan onaangenaamheden, en nu ik u weer heb, ben ik immers rijk genoeg.’

‘Ja, kind, het is wel onpleizierig, dat het zoo is, maar als Alice eenmaal is getrouwd, dan zal het wel anders worden. Dan zal pa vanzelf wel bijdraaien, en dan halen we Hugo weer thuis, want nu hij weg is, voel ik eerst, dat het toch ook mijn kind is.’

‘Ma, denkt u, dat Alice met den baron gelukkig zal wezen?’

‘Jo, dat is van te voren moeielijk te zeggen,

Alice is geen prettig karakter, ze denkt alleen aan haar eigen ik, maar toch geloof ik wel, dat ze bij den baron past.'

'Ik vrees maar, dat het niet goed zal afloopen. Ik heb het haar wel eens een enkelen keer gezegd, maar zij zoekt er jaloezie achter en lacht er mee. Toch heeft die Van Sichtelaar mij van het eerste oogenblik af niet goed aangestaan.'

'Och kind, dat is nu een antipathie, waar je toch geen reden voor hebt. De baron is een beschaafd, vermogend en invloedrijk man, en het is voor ons een heele eer met hem geparenteerd te worden.'

Johanna hield niet langer aan. Ze begreep, dat haar moeder nog te zeer door den uiterlijken glans verblind was, om diep door te dringen. En al kon ze haar moeder overtuigen, dan zou het haar nog niets helpen, daar haar vader en Alice voor geen rede vatbaar waren. Bovendien moest ze zich zelf bekennen, dat haar vooringenomenheid tegen den baron op geen enkelen positieven grond steunde. Het was de intuïtie, een voorgevoel, dat haar waarschuwde, dat het niet goed zou afloopen. En al hadden Alice en haar vader wel een gevoelige les verdiend, toch zou zij ze hun nooit toegewenscht hebben; daar was ze te edel, te zeer Christin voor.

Dien avond bad Johanna vurig voor haar tante, maar ze bad ook voor Alice, die ter zelfder tijd met haar verloofde de huwelijksreis besprak, welke ze zouden maken. Had ze geweten dat haar zuster voor haar bad, opdat God haar niet zou straffen voor haar harteloosheid, ze zou er om gelachen hebben. Naderde zij niet met rassche schreden het doel van haar wenschen en had ze niet dien dag nog een kapitaal geërfd, waardoor ze haar ijdelheid en eerzucht nog meer zou kunnen bevredigen? Wat ontbrak er dus nog aan haar geluk?

XIV.

Den 1^en^ April was de heer Van Dijl, toen hij 's morgens opstond, al geagiteerd. Het was dan ook een hoogst gewichtige dag voor hem, daar op dien datum het eerste nummer zou verschijnen van het door hem en baron Van Sichtelaar opgerichte landbouwblad, *zijn* blad, zooals hij met vergeeflijke fierheid zei. Het had hem in het eerst wel een beetje verwonderd en gehinderd, dat de baron er tegen was, de verschijning van het nieuwe orgaan door advertenties als anderszins aan te kondigen. Maar Van Sichtelaar had daarvoor, als altijd, een gegronde reden aangevoerd, en Van Dijl had zich een keer te meer over de energie en de scherpzinnigheid van zijn aanstaanden schoonzoon verbaasd en verblijd. Wij moeten met ons blad als een bom uit de lucht komen vallen, had de baron gezegd, je zal eens zien, wat een *éclat* dat maakt. In de politieke wereld zal het sensatie verwekken en in de landbouwerskringen zal het beschouwd worden als het begin van een nieuwe aera. Maar geen reclame vooruit, dat bederft het effect.

Met innige voldoening had Van Dijl deze voorspelling aangehoord, die in zijn vruchtbare verbeelding reeds den omvang van een revolutie had aangenomen. Het was dan ook geen kleinigheid, mede-eigenaar te zijn van een blad, dat geroepen zou worden, tot in de Kamers en den ministerraad invloed uit te oefenen. Hij, Van Dijl, zou zoodoende een man van gewicht worden, en zag reeds afgevaardigden en ministers in zijn antichambre om den steun van zijn blad te vragen voor het een of

andere wetsvoorstel. En die steun zou dan natuurlijk met een ridderorde gereciproceerd worden.

De post van twaalf uur zou waarschijnlijk het vurig verbeide nummer brengen, en al wel honderd keer had Van Dijl naar de wijzers der pendule gekeken, die ditmaal bijzonder traag schenen te gaan, als om zijn ongeduld te tergen. Zou het dan nooit twaalf uur worden? Een paar maal was hij al de gang ingeloopen of had scherp geluisterd, als hij de bel hoorde overgaan. Maar de post was er nog niet. Hij nam zich reeds voor, zijn beklag te doen bij den directeur van het postkantoor over de onverantwoordelijke traagheid der bestellers, die maar niet schenen te beseffen, hoe gewichtig hun ambt was en in welke spanning soms naar hun komst werd uitgezien.

(*Wordt vervolgd.*)

Het wonder van den H. Januarius.

Het levendig tafereel, door onze gravure voorgesteld, levert zeker een verrassenden aanblik op voor Nederlandsche beschouwers, die, aan dergelijke luidruchtigheid in een kerkgebouw niet gewoon, allicht geneigd zijn, ze minder stichtend te vinden.

Maar degenen, die evenals schrijver dezes het voorrecht hadden, in persoon van dat tooneel getuige te zijn en met eigen oogen het wonder te aanschouwen, zullen erkennen dat zij zelden in hun leven een zoo aangrijpend, zoo overweldigend schonwspel hebben bijgewoond.

Onvergetelijk zal hun zoowel als mij die morgen zijn van den 9^{en} Mei 1893, toen wij, als pelgrims naar Rome getogen ter gelegenheid van 's Pausen gouden bisschopsfeest, bij een uitstapje naar Napels daar het beroemde wonder van den H. Januarius mochten zien.

‘Alvorens in de Zilveren Kapel te worden toegelaten, waar het bloed van den martelaar wordt bewaard, - dus gaf ik toenmaals als verslaggever der bedevaart onzen indruk weer - bezichtigden wij eerst in de schatkamer der kerk de rijke geschenken, in den loop der tijden door verschillende Pausen en vorsten ter eere van Napels' patroonheilige geofferd, o.a. de kostbare met edelgesteenten versierde keten, door koning Humbert geschonken uit dankbaarheid voor zijn redding bij den aanslag van Passanante. Na al dien rijkdom van goud en juweelen bewonderd te hebben, kwamen wij in de Zilveren Kapel, waar ons een onbeschrijfelijk treffend schonwspel wachtte.

Ter zijde van het rijk met zilver versierde hoogaltaar stond een zilveren borstbeeld, bevattende het hoofd van den H. Januarius, ter vereering uitgesteld. Het werd door de priesters bekleed met de kostbare sieraden, die wij een oogenblik te voren in de schatkamer gezien hadden: den kostbaren bisschopsmantel, de schitterende ketenen, het kruis en den mijter, alles glinsterend van edelgesteenten. De kapel was gevuld met een schare geloovigen, die de voorspraak van Napels' grooten beschermer inriepen op een wijze, welke ons Hollanders, aan dergelijke luidruchtige uitingen van godsvrucht niet gewoon, bij het binnentreden de vraag op de lippen bracht of wij in een jodenkerk waren, maar die den ernstigen beschouwer in de ziel moest grijpen. Met uitgerekte armen, onder tranen en luide kreten, smeekten die goede Napolitanen de hernieuwing van het wonder af, dat in hun oog een onmisbaar onderpand is voor het welzijn hunner stad. Mocht de bloedvloeiing uitblijven, zij zouden dit beschouwen als een onmiskenbaar teeken van Gods gramschap en een voorspelling van de schrikkelijkste rampen. Vandaar hun bidden en smeeken, hun angstig roepen, dat

God zich gewaardigen moge door de hernieuwing van het wonder te toonen, dat Hij zich niet van Zijn volk heeft afgewend.

Inmiddels is de zilveren reliekhouder, bevattende het fleschje met gestold bloed, te voorschijn gebracht en door luide kreten als het palladium der stad begroet. De priesters vertoonen de reliek onder aanhoudende gebeden aan het volk. Een hunner draagt den reliekhouder en draait dien telkens in de hand om, ten einde zich te overtuigen of er beweging komt in het bloed, dat aanvankelijk een vasten koek vormt, die ongeveer de helft van de fiool vult. Een ander houdt er een brandende kaars achter, opdat het volk door het fleschje kunne heen zien; een ander houdt het boek vast, waaruit gebeden wordt. Nu en dan is het stil; in gespannen, angstige verwachting staart het volk naar de fiool in de hand van den middelsten priester, naar zijn paarsen toog te oordeelen waarschijnlijk de aartsbisschop in persoon. Maar telkens barst het gesmeek en gehuil opnieuw los, en telkens ook hervatten de priesters hun gebeden.

Eindelijk (het kan zoo wat een klein half uur geduurd hebben) komt er beweging in het fleschje; de vaste koek is vloeibaar geworden; het bloed vloeit, bij het omdraaien der fiool, als het zand in een zandlooper heen en weer. Een der priesters geeft door het wuiven met een witten doek een teeken aan het volk, en onmiddellijk barst uit de benauwde harten de blijde juichkreet los. Het orgel vult de kapel met zijn breede galmen en het gewelf davert van den jubelzang uit alle kelen opgestegen *Te Deum laudamus*. Ook wij juichen mee, ons verblijdende met het geloovige Napolitaansche volk, dat zijn gebed weer heeft mogen verhoord zien, en houden onwillekeurig den blik gericht op het fleschje; inderdaad het bloed vloeit zichtbaar; het is dun als roode wijn en vult haast de heele fiool. Noode verlaten wij de kapel, waar wij van zulk een aangrijpend schouwspel getuige zijn geweest'....

Ziedaar het tooneel, door de gravure in dit nummer afgebeeld; zij geeft de uitbundige vreugde, de dankbare geestdrift der geloovige Napolitanen naar het leven weer. Allen staren in blijde opgetogenheid naar den reliekhouder, hun door den aartsbisschop voorgehouden. Alleen de militairen, als wachters nabij het altaar opgesteld om al te grooten aandrang te beletten en wanordelijkheden te voorkomen, blijven onbeweeglijk. Een jong meisje is op een stoel geklommen en laat, naar het oude gebruik, een zwerm witte duiven, die zij in een kooi heeft meegebracht, ten teeken van blijdschap uitvliegen, opdat zij als gevleugelde boden wijd en zijd door de stad het gelukkige nieuws zullen verhalen.

Dit schonwspel vernieuwt zich te Napels geregeld tweemalen per jaar en wel op den feestdag van den H. Januarius, den 19^{en} September, en op het feest der overbrenging zijner relieken naar Napels in Mei. Gedurende het geheele octaaf dier beide feestdagen worden elken dag de relieken van den heilige ter vereering uitgesteld en herhaalt zich het wonder der vloeibaarwording van het hardverdroogde bloed.

De H. Januarius, waarschijnlijk te Napels geboren, was bisschop van Benevento en leed met verscheidene gezellen den marteldood voor het christelijk geloof tijdens de bloedige vervolging van keizer Diocletianus in de vierde eeuw. De heilige martelaren werden voor de wilde dieren geworpen, maar deze deden hun geen leed. Daarop werden de bloedgetuigen veroordeeld om onthoofd te worden en dit vonnis werd aan hen voltrokken op een mijl afstand van de stad Pozzuoli, waar hun overblijfselen begraven werden. Omstreeks het jaar 400 werden die relieken verzameld en verkreeg de stad Napels het gebeente van haar heiligen zoon, den bisschop Januarius.

Zij behield dien schat tot het jaar 825, toen Sicon, de vorst van Benevento, de stad innam en het lichaam van haar heiligen patroon meevoerde naar Benevento, waar

het met allen eerbied werd bewaard tot het jaar 1480, toen koning Ferdinand van Napels van den Paus verlof bekwam om het kostbaar gebeente weer te mogen overbrengen naar de plaats, waar het aanvankelijk had gerust. De overbrenging had met buitengewone plechtigheid plaats en den 13^{en} Januari 1497 werd het lichaam van den heilige in de hoofdkerk van Napels bijgezet. Dienzelfden dag hield de pest, die geruimen tijd de stad geteisterd had, plotseling op.

Nog bij verschillende andere rampen mochten de Napolitanen de krachtige voorbede van hun beschermheilige ondervinden, met name bij de uitbarstingen van den Vesuvius, dien telkens terugkeerenden schrik voor de bewoners van dat gedeelte van Italië. Voornamelijk in de jaren 1631, 1698 en 1707, toen de gloeiende lava gansche landstreken verwoestte, mocht Napels, dank aan de voorspraak van zijn patroon, van den geesel bevrijd blijven. In laatstgenoemd jaar werd de reliekkas met de overblijfselen van den H. Januarius in processie naar een kapel aan den voet van den Vesuvius gedragen, en onmiddellijk hield de uitbarsting op, terwijl de duisternis, die den hemel bedekte, verdween, zoodat men dien avond de sterren weer aan het uitspansel kon zien schitteren.

De Zilveren Kapel, aldus genoemd om den rijkdom van zilveren beelden en sieraden, waarmee zij is getooid, werd op kosten der stad Napels gebouwd uit dankbaarheid jegens den H. Januarius, op wiens voorbede zij van de schrikkelijke pest ten jare 1529 bewaard was gebleven. Het zilveren borstbeeld, dat den schedel van den heilige bevat, is een geschenk van

HET WONDER VAN DEN H. JANUARIUS TE PELS, NAAR DE TEEKENING VAN G. AMATO.

koning Karel II van Anjou in het jaar 1036. Behalve dien schedel bewaart men in genoemde kapel, in een klein bronzen tabernakel met zilveren deuren, en verder besloten in een rijk met edelgesteenten versierd reliqniarium, de twee fleschjes van overoud glas, die het bloed van den H. Januarius bevatten. Het lichaam zelf berust in de buitengewoon rijke kapel onder het hoogaltaar der kathedraal.

Het
Amstel-Badhuis en de physische geneeswijze.
door Dr. M.W. Pijnappel.

Een zeer lucratieve inrichting is een badhuis in ons vaderland in den regel niet. Ons klimaat werkt er niet toe mee, en de zin voor lichaamsreinheid is bij ons volk niet zeer ontwikkeld. Wij hebben behoefte aan jassen van verschillende dikte en aan parapluie's en aan overschoenen; de koude en de nattigheid valt ons te rijkelijk ten deel zonder dat wij er om vragen, om ons tot het opzoeken er van nog zeer begeerig te maken. Dat is nu alles wel niet zooals het behoort, maar het is op het oogenblik mijn doel niet over het nut van baden voor de gezonde Nederlanders veel te zeggen. En het zou mij toch niet veel baten ook. Een volk verandert zijn levenswijze niet, omdat hem dat in een tijdschrift wordt aangeraden en neemt geen goede gewoonte aan, omdat die daar wordt geprezen, maar het doet dat als het hem gemakkelijk en aangenaam wordt gemaakt en als er hoe langer hoe meer individuen komen, die er zich gezonder en krachtiger door voelen.

Nu acht ik het om al deze redenen een zeer groote verdienste van het Amstel-Badhuis, dat het allerminst in een kwijnenden toestand verkeert. Een badinrichting, die niet alleen flink en goed is inger cht, maar die dat blijft na een langjarig bestaan, geelt reeds alleen daardoor het bewijs dat zij is wat zij behoort te zijn, want als zij niet aan alle eischen voldeed, zou het haar gegaan zijn als zooveel anderen, die hoe langer hoe minder aanlokkelijk werden. Dat dit Badhuis het baden voor de menschen gemakkelijk en aangenaam maakt en in ons tegenstrevende vaderland steeds meerderen binnen zijn muren schoon wascht, is voordeelig voor het Badhuis zelf, maar zeker niet minder voordeelig voor de gezondheid en den reinheidszin van onze goede Amsterdammers.

HET AMSTEL-BADHUIS.

HEEREN-WACHTKAMER.

DAMES-WACHTKAMER.

Het ziet er alles werkelijk riant en aanlokkend uit van buiten af, maar vooral als men binnentreedt. Dan maakt de flinke, open wachtkamer midden in, met zijn aardige zitjes en planten een alleraangenaamsten indruk. Couranten zijn er vele, maar daaraan heeft men in den regel niets, want voor ge er een op kunt slaan, is het bad al klaar. Koud en warm water, douche, over alles hebt ge de vrije beschikking. De dames, die langs een anderen ingang naar binnen komen en de trap op moeten, kunnen er alleen van boven een blik in werpen, maar hebben voor zich zelve een mooi kijkje over den Amstel, en daar kunnen de heeren niets van zien. Voor de koude behoeft niemand te vreezen, want het geheele gebouw is door heetwaterbuizen verwarmd en de ongelukkige natrocarbon-kacheltjes, die men vroeger op deze plaats aantrof, en die weinig warmte, maar wel veel bedorven lucht produceerden, zijn al lang verbannen.

Maar dit alles is het mooie van de zaak nog niet, al is het op zich zelf al mooi genoeg en al strekt het den Directeur, den heer Ten Cate, tot groote eer. Hier is het water nog alleen in dienst van den gezonden mensch, en die kan het ook elders vinden, al is het dan niet overal even goed en goedkoop toegediend. Wat men op een andere plaats niet vindt, is de gelegenheid voor den zieke om er zijn gezondheid door terug te krijgen, als het alleen daartoe niet in staat is, geholpen door al wat de nieuwe wetenschap, de geheele physische geneesmethode, tot hare beschikking heeft: verdichte en verdunde lucht, massage, gymnastiek, electriciteit.

Er zijn genoeg inrichtingen, ook in ons land, waar men enkele van deze zaken tot genezing van zieken aanwendt, maar een inrichting, waar alles tegelijk aanwezig is, is er in Nederland, behalve deze, niet te vinden, en zelfs in het buitenland is er geene, voor zoover mij bekend, die ten allen tijde, ook des winters, geopend is. En dit alles is juist een zaak van zeer groot belang. Wat er goed is en in het gegeven geval nuttig van al die natuur-geneesmethoden, kan hier te gelijker tijd worden aangewend en zonder dat men gevaar loopt voor het eindigen van het seizoen te vroeg de kuur te moeten afbreken.

Pneumatische Inrichting is de naam, waaronder de inrichting nog het meest bekend is, en wij beginnen dus, ter nadere kennismaking van een en ander met de klok. Die is het troetelkind van den geneesheer-directeur Dr. Arntzenius. Niet dat hij aan al het andere niet hecht, maar daar zwaait ook een ander, den schepter, en hier, in de verdichte en verdunde lucht, heerscht hij alleen, en dat die klok zoo goed is, is zijn

werk. Geen moeite en geen kosten heeft hij er voor gespaard, want die klok heeft ook al haar lijdensgeschiedenis, en het was geen geringe taak ze op te heffen uit haar verval. Maar nu kan ze ook wedijveren met iedere andere, en mannen van naam uit het buitenland zijn gekomen en hebben ze geprezen.

Fraai ziet ze er niet uit op het oog. Een groot, rond ijzeren gevaarte, met eenige kijkgaten, als de patrijspoorten van een schip, en een zware deur, zoo stevig mogelijk dicht geschroefd. Een machine in het gebouw er naast voert de lucht aan, door een filter gezuiverd en van bacteriën zooveel mogelijk vrij, en gaat daarmede door tot de lucht in de klok voldoende verdicht is. Ze wordt verwarmd of verkoeld naar welgevallen, en strijkt, voor ze de klok binnentreedt, over een schaal met het een of ander vluchtig geneesmiddel. Gewoonlijk is dat dennennaaldenolie, en de menschen daarbinnen wanen zich, wat den geur betreft, in een dennenbosch, en de lucht dringt zelfs krachtiger door tot hun longen dan daar.

DE KLOK.

Die verdichte lucht nu kan in veel opzichten heilzaam werken. Iemands longen kunnen ziek zijn en door hunne mindere werkzaamheid niet meer in staat de zuurstof, die de mensch noodig heeft, te vergaren, - de klok levert die lucht gecondenseerd, meer zuurstof op hetzelfde quantum, en de lijder ademt ruimer, zijne benauwdheid houdt op. Het slijmvlies der luchtwegen is ontstoken en verslapt en scheidt steeds slijm af, veel meer dan anders, - de verdichte lucht zet de longblaasjes krachtiger uit en herstelt de veerkracht van het longweefsel: de afscheiding vermindert. Ons bloed kan ziek zijn en weinig zuurstof houdende elementen bevatten, jonge meisjes hebben dat veel en zij kunnen er

dan wasbleek uitzien, - de klok kan ook hier die ontbrekende zuurstof geven en de frissche roode kleur keert terug.

Het waren maar enkele voorbeelden, die ik aanhaalde, en ik sloeg b.v. het zoo dikwerf geconstateerde gunstige effect op de kinkhoest nog over. En niet gaarne zou ik den schijn aannemen alsof ik al die genezingen, die te dikwijls en door te verschillende waarnemers zijn vermeld om er aan te twijfelen, steeds even gemakkelijk te verklaren vond. Prof. Rossbach, een van de groote mannen op dit gebied, sprak van het 'raadsel' der volkomen genezing, van emphyseem en asthma. Zoo gaat het, raadsels blijven het allen, of ze worden het, als men wat dieper in de zaak doordringt. Maar de volkomen genezing is er niet minder om waard. Ieder die in de klok zit voelt zijn eetlust toenemen. Waarom, kan ook alweder alleen door het verwijzen naar de betere stofwisseling worden verklaard, maar het feit op zich zelf is misschien in veel gevallen reeds de weg tot genezing.

Als het noodig is kan de lucht in de klok natuurlijk verdund worden. Men krijgt dan een kunstmatig 'Hohenklima'. Maar er wordt bijna nooit gebruik van gemaakt, want de menschen ademen die verdunde lucht liever op de bergen zelf in. De verdichte lucht verschaft de natuur niet, die kan men alleen in de klok krijgen.

(*Slot volgt.*)

Het nieuwe vaandel onzer Zouaven.

Binnen weinige dagen zal in de hoofdstad van het katholieke Noord-Brabant een indrukwekkende meeting gehouden worden, om tegen den roof van Rome, vóór vijf en twintig jaren gepleegd, te protesteeren. Op deze meeting, waartoe door den Centralen Raad van den Algemeenen Nederlandschen Zouavenbond het initiatief is genomen, zal het vaandel plechtig worden gewijd, dat generaal baron de Charette, die op die bijeenkomst zal tegenwoordig zijn, aan zijn Nederlandsche wapenmakkers heeft geschonken.

Op Zondag 9 Juni jl. hielden het Centraal Bestuur en de gedelegeerden der aangesloten vereenigingen van den Alg. Ned. Zouavenbond een vergadering te Utrecht, waarop kapitein Zeno de Résimont verscheen, om namens generaal de Charette het vaandel te overhandigen. Met daverende toejuichingen werd dit kostbare geschenk, waaraan zoo grootsche herinneringen zijn verbonden, door de Zouaven in ontvangst genomen, en luitenant Wils verzocht kapitein de Résimont, den beminden aanvoerder den dank der Nederlandsche Zouaven over te brengen.

Nu wij in dit nummer de afbeelding geven van het vaandel, zal het den lezers niet onwelkom zijn, in het kort de geschiedenis daarvan te vernemen.

Met de inneming van Rome op 20 September 1870 was aan den heldhaftigen strijd der Pauselijke Zouaven een einde gemaakt. Met diepen rouw in het hart over de vernedering, den beminden Opperherder aangedaan, doch in het zalig bewustzijn, tot het einde toe hun plicht te hebben vervuld, keerden zij naar hun haardsteden terug. De Fransche Zouaven zouden evenwel het zwaard nog niet in de scheede steken: Frankrijk, dat na een strijd van enkele weken zieltogend aan de voeten van den Pruis lag, had behoefte aan hun wakkeren arm. Met Charette aan het hoofd vormden de Zouaven het vermaarde korps der Vrijwilligers van het Westen. Zij hadden dezen naam gekozen, omdat de meesten hunner geboortig waren uit Bretagne en de Vendée, van oudsher om hun toewijding aan God en vaderland met eere genoemd.

Het kanon - schrijft de *Bondsvaan*, orgaan van den Alg. Nederl. Zouavenbond, waaraan wij deze bijzonderheden ontleenen - bulderde bij Orleans.

De Duitsche ulanen waren reeds doorgedrongen tot in de nabijheid van Paray-le-Monial, waar, twee eeuwen geleden, de goddelijke Zaligmaker zijn van liefde vlammend hart vertoond had aan de gelukzalige kloosterzuster Margareta Maria Alacoque.

Sedert eenigen tijd borduurden de goede zusters van dat klooster, op een stof van witte zijde, een beeld van het H. Hart, gelijkende op hetgeen aan de gelukzalige was verschenen.

Dit vaandel was door de vrome werksters bestemd voor generaal Trochu, den opperbevelhebber van het door den vijand omsingeld Parijs.

Op denzelfden 20sten September evenwel, dat Rome in de handen van den Piëmonteeschen overweldiger viel, werd Parijs door de vijandelijke troepen geheel en al ingesloten.

Toen werd het vaandel gezonden naar Tours, de verzamelplaats der Zouaven, en kwam er aan op denzelfden dag, dat de Charette verlof ontving, om zijn kloeke keurbende aan te voeren en haar de benaming: ‘Vrijwilligers van het Westen’ te geven.

Op den 2en December, eersten Vrijdag der maand, werd de nieuwe krijgsbanier voor de eerste maal ontrold in de vlakte van Loigny, waar de oud-strijders des Pausen de eer der Fransche wapenen ophielden, en aan het ontmoedigde Frankrijk toonden, hoe christen soldaten voor hun vaderland weten te vechten, weten te sterven.

In dat gevecht, waar menig kloeke zoon van de Kerk en Frankrijk viel, werd het vaandel gedragen door graaf Henri de Vertamond, die sneuvelde, vervolgens door graaf de Bouillé, die sneuvelde, eindelijk door graaf de Bouillé, zoon, die sneuvelde.

De lijken der roemvol gevallenen rusten onder het altaar van het H. Hart te Loigny, en jaarlijks trekken de overgeblevenen er heen ter beêvaart.

Le Parmentier, die, zwaar gewond, het geluk had, het heilig vaandel uit de hand van den stervenden de Bouillé over te nemen, stelde het ter hand aan den aalmoezenier, pater Doussot, die 's avonds voor den slag, in tegenwoordigheid van het geheele regiment, de dappere Vrijwilligers aan het H. Hart had toegewijd.

De ridderlijke generaal de Charette, die voor de Nederlandsche Zouaven zulk een eervolle voorliefde aan den dag legt, heeft, om hun een bewijs van zijn hooge achting te geven, de krijgsbanier van Loigny getrouw laten namaken, en aan het Hoofdbestuur van den Algemeenen Bond der Nederlandsche Zouaven vereerd, als een ‘Hulde van de Fransche Zouaven aan hun kameraden van Nederland.’

Deze laatste woorden zien wij dan ook op de eene zijde van het vaandel gestikt, dat op de keerzijde het H. Hart draagt met het opschrift: ‘Hart van Jesus, red Frankrijk.’

Is de banier zelf dus een copie van het vaandel, dat de Fransche Zouaven in hun heldhaftige worsteling met den vijand ten strijde en tot den dood leidde, de vlaggestok, waaraan het wappert, is echt.

Ook hieraan is een geschiedenis verbonden en de naam van Ignace Wils, die op 24jarigen leeftijd als kolonel in Carlistischen dienst te Igualada in Spanje den heldendood stierf.

Na den slag bij Mentana in 1868 kwam er voor de Pauselijke Zouaven te Rome een tijdvak van rust, wat den vurigen Wils spoedig verdroot. Hij vroeg een verlof van drie maanden aan en begaf zich naar Spanje, waar Don Carlos een leger had

verzameld om de republikeinen, die juist aan het bewind waren gekomen, te bevechten en, zoo mogelijk, den troon zijner vaderen te herwinnen.

‘Ik ben naar Spanje vertrokken, - zoo schreef Wils aan zijn moeder - om de rechten van Don Carlos te verdedigen. Wanneer deze immers op den troon komt, zal de H. Vader een grooten steun vinden. Ik wil niet, heeft die edele Bourbon gezegd, door de vrijmetselaars op Spanjes troon gebracht worden, ik wil regeeren als katholiek vorst en de steun zijn der Kerk.

‘Deze woorden het ben mij getroffen; ik ben naar de grenzen gegaan, om te strijden onder de vanen van den dapperen Rafaël Tristany. Denk echter niet, dat ik ophoud Zouaaf te zijn. Verre van daar.

‘Ik ben naar Rome gegaan om Paus en Kerk te verdedigen; thans is het daar rustig; ik kan daar op dit oogenblik niet nuttig zijn, doch wel in Spanje, door mij te scharen aan de zijde van den vorst, die zeker krachtig voor 's Pausen rechten zal optreden.

‘Gelukt de zaak niet, of is er geen hoop meer, dan keer ik in het Pauselijk leger terug.’

Een maand vóór dat Ignace Wils den dood op de barricaden te Igualada stierf, werd aan het door hem gevormde korps Carlistische Zouaven een krijgsvaandel ten geschenke gegeven.

Het was door kloosterzusters nabij Manresa van roodgele zijde vervaardigd, en versierd met de beeltenissen van de HH. Harten van Jesus en Maria met het opschrift: *Zouavos Carlistas. Dios. Patria. Re.* (De Carlistische Zouaven. God. Vaderland. Koning.)

In aller haast had een smid in het gebergte daarvoor een stok genomen, daarop een piek gesmeed, in afwachting dat naderhand tijd en gelegenheid zou wezen, dien door een anderen te vervangen.

Die tijd en gelegenheid zou evenwel niet aanbreken. Al spoedig immers ontving de korpsvlag den vuurdoop, en sedert dien bleef zij met den ruwen houten stok vereenigd.

Toen Wils het vaandel in bezit nam, riep hij in ridderlijk vrome geestdrift uit: ‘Voor dit vaandel ga ik sterven.’ Dit woord heeft hij fier gehouden.

Slechts ettelijke dagen daarna had te Alpens, in het noordelijk gedeelte van Catalonië, een bloedig gevecht plaats. De Carlistische troepen onder Tristany en Savalls, met de Carlistische Zouaven, onder bevel van Wils, raakten er slaags met de republikeinsche troepen, aangevoerd door generaal Cabrinetty. Het einde van het gevecht was een schitterende overwinning voor de fiere Carlisten.

Generaal Cabrinetty, die in woede had uitgeroepen: ‘Indien ik den commandant der Zouaven in handen krijg, hak ik hem in stukken,’ en sedert lang de schrik der Carlisten geweest was, vond er den dood, en zijn geheel leger werd krijgsgevangen gemaakt.

Bij deze gelegenheid had het volgende voorval plaats. Een 400tal republikeinsche soldaten hadden zich in een groot, van muren omgeven klooster verschanst. Herhaaldelijk gesommeerd, zich over te geven, lieten zij niet af, uit hun geduchte positie een moorddadig vuur te richten op de Carlistische Zouaven, die dan ook begonnen te aarzelen.

Eensklaps vliegt Wils aan het hoofd der aanvallers, grijpt het vaandel, slingert het over den muur in het midden van den vijand neer, en roept: ‘Zouaven! uw vaandel is in 's vijands hand, zal het daar blijven? Wie volgt mij, om het terug te halen?’

Nauwelijks had hij die woorden gesproken, of hij zat reeds op den muur, spoedig gevolgd door de Zouaven, die hij door dat woord en dat voorbeeld met onversaagden moed en geestdrift had bezield.

Verbluft over zooveel dapperheid, geeft de vijand zich over.

Sedert dien roemvollen dag was het wapperen van het met kogels doorschoten vaandel der Zouaven de schrik der republikeinsche troepen.

Don Alfonso de Bourbon, broeder van Don Carlos, had uitsluitend Nederlanders aangewezen, om de wacht bij het vaandel zijner kloeke Zouaven te houden

Te Igualada - ondertusschen was onze landgenoot wegens zijn ongeëvenaarde dapperheid tot kolonel bevorderd - zou hij zijn leven eindigen.

Met het dierbare vaandel in de hand had hij onder een moordend vuur de barricade beklommen.

‘Voor dit vaandel zal ik sterven!’ had hij gezegd. Hij krijgt een schot. Een stroom van bloed spatte uit de gapende wonde op de beeltenis van het H. Hart, en met het bebloede dundoek in de hand stortte hij dood naar beneden.

Toen de oorlog geëindigd en het korps Carlistische Zouaven ontbonden was, ontbood Don Alfonso de Bourbon, destijds te Perpignan in Frankrijk, luitenant August Wils, broeder van den eervol gesneuvelden kolonel, bij zich, opdat hij hem het kostbare korpsvaandel, waaraan zooveel dierbare herinneringen verbonden waren, ter hand zou stellen.

Een 50tal getrouwen van het ontbonden Zoua-

venbataljon vergezelden luitenant Wils tot aan de grens, waar zij afscheid namen van hun roemvolle krijgsbanier, welke zij onder veel tranen aan het hart drukten.

Luitenant Wils ontdeed het van den stok, wikkelde het onder zijn kleederen om het lichaam, en trok zoo des nachts over de Pyreneeën, ten einde het aan Don Alfonso te overhandigen. Als een kostbare reliquie wordt het bewaard op het kasteel te Grätz.

Den stok, waaraan het in het vuur van zooveel gevechten heeft gewapperd, schonk Don Alfonso aan den luitenant tot een aandenken.

Deze stok is thans door den beminden luitenant August Wils aan de Nederlandsche Zouaven afgestaan, om te dienen voor het vaandel van het H. Hart, door de Fransche wapenmakkers aan de Nederlandsche Bondsbroeders geschonken.

Met de *Bondsvaan* zeggen wij, dat de Nederlandsche Zouaven fier mogen zijn op een vaandel, waaraan zooveel treffende en roemrijke herinneringen zijn verbonden. Het zal hen doen denken aan hun kloeke wapenmakkers, die, na voor den Paus te hebben gestreden, op Franschen en Spaanschen bodem hun bloed hebben vergoten, en daardoor getoond, dat met de rechten van den Paus ook die van het vaderland en het koningschap hun dierbaar waren.

Bij de Platen.

De nieuwe kathedraal van Westminster. -

Het catholicisme neemt in de laatste jaren in Engeland een verblijdende vlucht. En het roerend beroep van den Heiligen Vader op het geloof en den godsdienstzin van het Engelsche volk om de verbroken eenheid met de Moederkerk van Rome te herstellen, zal ongetwijfeld een nieuwen stoot geven aan de onmiskenbare beweging, die zich in de richting van Rome openbaart.

Een nieuw bewijs voor den groei en den bloei van het catholicisme in Engeland is de pas ondernomen bouw eener luisterrijke kathedraal te Westminster, het aloude middelpunt der Engelsche Kerk en de zetel van den Engelschen primaat.

Den 29en Juni ll., op den feestdag alzoo der heilige Apostelen Petrus en Paulus, is de eerste steen gelegd voor het trotsche gebouw, dat op onze gravure wordt voorgesteld zóó als het zich na zijn voltooiing van binnen aan den beschouwer zal voordoen.

Bouwmeester is de heer John F. Bentley, die onder zijn vakbroeders een uitstekenden roep moet genieten, ofschoon hij aan het groote publiek minder bekend is. Klaarblijkelijk heeft hij zich bij het ontwerpen van den nieuwen tempel vooral laten inspireeren door de kerken van den H. Ambrosius te Milaan, van den H. Vitalis te Ravenna, van St. Marcus te Venetië en de Hagia Sophia van Constantinopel.

Toch mag zijn kathedraal volstrekt geen copie genoemd worden van een dezer eerbiedwaardige heiligdommen. Door haar verhoudingen nadert zij meer de inrichting van een hedendaagsche kerk. Haar oppervlakte zal bedragen 54000 vierkante voeten, bij een lengte van 350, een breedte van 156 en een hoogte van 90 voet. Zij zal bestaan uit vier vierkante vakken, alle gedekt door een koepel, rustende op halfronde bogen, en aan het hoofdeinde uitloopen op een ronde abside, terwijl aan den ingang een portaal wordt aangebouwd. Het priesterkoor zal zich verheffen boven een crypte of krocht, die gedeeltelijk van uit de kerk zichtbaar zal zijn.

CŒUR DE JESUS
SAUVEZ
LA
FRANCE

HET NIEUWE VAANDEL ONZER ZOUAVEN.

Het hoogaltaar wordt geplaatst onder een baldakijn, tusschen het bovenbedoelde hooge koor en de banken der kanunniken met den troon voor den aartsbisschop.

Het koor voor de leeken-zangers zal worden aangebracht op twee galerijen rechts en links van het hoogaltaar.

Tusschen de zware pijlers, die de koepels dragen, zullen galerijen worden aangebracht, rustende op gewelfde bogen, en de pijlers zullen zoodanig worden doorboord, dat die galerijen langs drie zijden van de kerk onafgebroken kunnen doorloopen.

De versiering van het statige gebouw zal grootendeels bestaan in vlakke kleur-decoraties, van boven bestaande uit voorstellingen in mozaïek en van onderen uit bekleeding van verschillende gekleurde marmersoorten. Bijna het eenige snijwerk zal gevormd worden door de schitterende rij kapiteelen der lagere kolommen.

De kerk zal verder bijna geheel worden omringd door kapellen, waarin onze afbeelding reeds een blik vergunt. Geen gekleurd glas van welken aard ook zal voor de verlichting worden aangewend. De grootere vensters zullen van steenen raamwerk

worden voorzien, waartusschen in lood gezette ruiten van ornamentale teekening; de beglazing der kleinere vensters zal uit kleine ronde ruitjes bestaan.

Men stelt zich voor, eerst het gebouw in het grove af te werken en later, naarmate de fondsen toereikend zijn, de versieringen aan te brengen. De behandeling van het uitwendige is nog niet geheel vastgesteld, maar een schets, voor den hoofdgevel ontworpen, vertoont een hoogen klokketoren aan den linkerkant en een ver vooruitspringende portiek in het midden.

De gezamenlijke kosten van het gebouw zullen bedragen 150,000 pond sterling, waarvan op den dag der eersten-steenlegging 75,000 pond was bijeengebracht, terwijl sedert nog meer dan 3000 pond is geofferd.

De grond, waarop de kathedraal wordt gebouwd nabij de Ashley Gardens, werd aangekocht voor 59,000 pond, waartoe kardinaal Manning 18,000 pond en de hertog van Norfolk 10,000 pond bad bijgedragen, terwijl de rest door acht verdere inschrijvers werd gedekt.

Het leggen van den eersten steen had, zooals de lezer zich uit dé berichten der dagbladen herinnert, met bijzondere plechtigheid plaats in tegenwoordigheid eener uitgelezen schaar van genoodigden. Kardinaal Vaughan zegende den eersten steen en nadat de litanie van alle Heiligen gezongen was, droeg kardinaal Logue een gelezen H. Mis *coram episcopo* op. En ten slotte ontplooide zich, ten aanschouwen van het Anglicaansche Londen, dat het treffend tooneel met eerbied aanstaarde, een lange processie van katholieke ordes- en wereldgeestelijken, die met het kruis voorop het heele terrein rondtrok.

[Nummer 18]

Drie missionarissen voor Afrika.

Den 1[en] Augustus ll. had op den huize *St. Charles* onder Bokstel, het bekende postulaat der Witte Paters, een aandoenlijke plechtigheid plaats. Drie Nederlandsche missionarissen, drie zonen van het katholieke Noord-Brabant, namen er voor het laatst plechtig afscheid van hun familiebetrekkingen en vrienden om de verre reis naar het zwarte werelddeel te ondernemen, ten einde er aan de ongelukkige heidenen de blijde boodschap des Evangelies te brengen.

Ongetwijfeld zullen onze lezers er belang in stellen, in dit nummer de beeltenis te zien dezer drie nieuwe geloofshelden, die in het verre Afrika hun leven gaan wijden aan de bekeering der beklagenswaardige negers.

De middelste van het drietal is de eerwaarde Pater Josephus Maria Cornelius Laane, den 1[en] Maart 1869 te Rosendaal geboren, die ondanks zijn jonge jaren reeds een veelbewogen leven achter den rug heeft. Zijn eerste onderricht genoot hij bij de eerw. Broeders in zijn geboortestad, bezocht daarna het college der Paters Jesuïeten te Doornik, volgde verder de twee laatste klassen der Humaniora aan het bisschoppelijk seminarie Ypelaar en ging toen over naar het groot seminarie te Hoeven. Na hier twee jaren de lessen te hebben bijgewoond, liet hij zich in 1889 in de congregatie der Witte Paters opnemen en vertrok naar *Maison Carrée*. Daar maakte hij een noviciaat van één jaar door en volgde daarop gedurende drie jaren de lessen in de heilige godgeleerdheid aan het groot seminarie der Missie in de stad Carthago. Den 2en Juli 1893 priester gewijd, werd hij naar de missiën van Kabylië gezonden en van daar na twee maanden teruggeroepen, om aan *St. Charles*, het bovengenoemde postulantenhuis, zijn krachten en talenten te wijden. Zijn lang gekoesterden wensch zag hij in het midden van Juli dezes jaars in vervulling gaan door zijn benoeming voor de missie van Oeganda.

Rechts van Pater Laane zien wij den twee jaar jongeren Pater Antonius van der Wee. Deze werd den 18en Januari 1871 te Kaatsheuvel geboren, is een oud-leerling van het instituut *St. Louis* te Oudenbosch en van het gymnasium te Gemert, trad in 1890 in de congregatie der Witte Paters en ontving de heilige priesterwijding den 2en Juli ll. te gelijk met den laatste van ons drietal, den eerw. Pater Josephus van den Biesen.

Deze werd te Ginneken bij Breda geboren, bezocht het gymnasium *St. Louis* te Sittard, deed zijn Latijnsche studiën aan het seminarie Ypelaar, bracht een jaar door op het groot seminarie te Hoeven en begaf zich in September 1891 naar het noviciaat te *Maison-Carrée*. Na een godgeleerden cursus van drie jaren werd hij priester gewijd en kort daarna, evenals Pater Van der Wee, aangewezen voor de missie van Oesjirombo.

Aan de beeltenis der drie moedige geloofspredikers voegen wij nog eens de afbeelding toe van het gesticht, dat van hun laatste afscheid aan het vaderland en hun betrekkingen getuige was. Wanneer de lezer deze voorstelling vergelijkt met die, welke wij in den 26n jaargang gaven, toen het gebouw pas was gesticht, zal hij bespeuren dat het sedert dat tijdstip reeds weer aanmerkelijk is vergroot, - een bewijs

van de voorspoedige vlucht, door het werk van kardinaal Lavigerie in ons vaderland genomen

DRIE MISSIONARISSEN VOOR AFRIKA.
De Eerw. Pater
J. van den Biesen.
De Eerw. Pater
J.M.C. Laane.
De Eerw. Pater
A. van der Wee.

Op den gewichtigen dag van 1 Augustus ll, zag het gastvrije huis een talrijke schaar van belangstellenden, zoo geestelijken als leeken, binnen zijn muren vergaderd. Mgr. Leyten, de bisschop van Breda, verhoogde door zijn tegenwoordigheid den luister der afscheidsplechtigheid. Hij was vergezeld van Mgr. Van Spaendonck, herder der St.-Antoniusparochie in genoemde bisschopstad. De hoogeerw. Provinciaal der Witte Paters voor Europa, Pater Louail, was uit Parijs overgekomen en had een drietal Belgische ordebroeders meegebracht.

Onder de leeken onderscheidde men, behalve de familieleden der vertrekkende missionarissen, de voornaamste weldoeners van *St. Charles*, zooals de heeren W.

Prinzen, lid der Eerste Kamer, Mr. Alphons van Rijckevorsel, Henri Cramer en verder dames en heeren uit Noord-Brabants eerste katholieke familiën.

De zonen van Lavigerie, in hun schilderachtig wit gewaad, den wijden mantel, die in breede plooien tot op de voeten afdaalt, en met de roode Afrikaansche muts op het hoofd, door een vollen baard zoo krachtig geteekend, mengden zich onder de belangstellenden om vrienden en bekenden voor het laatst de hand te drukken.

Om halfzes droeg de kerkvoogd van Breda, door de Paters Laane en Van den Biesen, de twee zonen van zijn diocees, ter zijde gestaan, een plechtig lof op aan het klein, maar sierlijk altaar der kapel, met bloemen en planten en talrijke brandende wa kaarsen gesierd. Nadat hij den zegen gegeven en zich van zijn plechtgewaad ontdaan had, nam de bisschop met de drie missionarissen op de voor hen bestemde zetels in het priesterkoor plaats en besteeg Pater De Louw, een vriend en medebroeder der nieuwe apostelen, de treden des altaars om hun namens alle aanwezigen een hartelijk vaarwel toe te roepen.

Tot tekst voor zijn toespraak had hij de woorden gekozen, eenmaal door God tot Abraham gesproken: ‘Trek uit uw land en maagschap en uit het huis uws vaders en kom naar het land, dat Ik u toonen zal. En Ik zal u maken tot een groot volk.’ Treffend paste hij die woorden toe op de drie vertrekkenden, die evenals de aartsvader hun land en magen verlieten om in het verre Afrika een nieuwe familie, een nieuw volk te stichten.

Daarna plaatsten de drie missionarissen zich voor het altaar om, overeenkomstig het treffende gebruik, gegrond op de woorden van den Apostel: ‘Hoe behaaglijk zijn de voeten dergenen, die vrede boodschappen,’ van alle aanwezigen den voetkus te ontvangen. Met gebogen hoofd, met neergeslagen en betraande oogen stonden zij daar als witte heiligenbeelden te midden van licht en bloemen, en zagen achtereenvolgens geestelijken en geloovigen voor zich nederknielen: eerst de

bisschop, dan Mgr. Van Spaendonck, de Provinciaal der Congregatie, de ordebroeders uit België en Nederland en verdere geestelijken, vervolgens hun familieleden, vrienden en bekenden. Daar weerklonk het afscheidslied:

Partez amis! adieu pour cette vie!
Portez au loin le nom de notre Dieu.
Nous nous retrouverons un jour dans la Patrie!
Adieu, frères, adieu![1)]

Het rijtuig kwam voor, dat de vertrekkenden naar het station moest brengen. Een laatste handdruk nog, een groet, een door tranen benevelde blik, en - daar vertrokken de drie geloofspredikers naar Marseille, om zich hier den 12en Augustus in te schepen voor Zanzibar, vanwaar zij inmiddels hun bestemming misschien reeds zullen hebben bereikt.

HET POSTULANTENHUIS DER WITTE PATERS ST. CHARLES ONDER BOKSTEL.

De idioot, door J. Vesters Jr. (*Vervolg.*)

In afwachting van zijn blad, ging Van Dijl nogmaals bij zichzelf na, wat er zoo al in zou staan. Vooreerst een uiteenzetting van het program, dat het blad zou verwezenlijken, van de hand van baron Van Sichtelaar, en door dezen met zijn vollen naam onderteekend: Q.C.F.G.T. baron van Sichtelaar. Dat zou klinken als een klok.

1) Vertrekt, vrienden! vaartwei voor dit leven! Brengt ginder ver den naam van onzen God. Wij zullen elkander eenmaal wedervinden in het Vaderland. Vaartwel, broeders, vaartwel!

Verder het begin van zijn brochure over heide-ontginning - Van Dijl dacht aan zijn aandeelen - een artikel van den directeur der Rijks Landbouwschool en bijdragen van verschillende specialiteiten. Het zou *furore* maken, daar viel niet aan te twijfelen.

Eindelijk kwam de post, Goddank! die een aantal brieven en bladen bracht, maar tot Van Dijl's groote teleurstelling was er *zijn* blad niet bij Enfin, het zou dan met de volgende bestelling komen. Zoo'n eerste nummer vereischt veel zorg en alles moest natuurlijk in den haak zijn. Toch voelde Van Dijl zich onaangenaam gestemd en het ontbijt smaakte hem niet. Hij ging ook niet naar de sociëteit, waar hij zich reeds had voorgesteld met zijn blad uit te pakken. De volgende post kwam, doch het eerste nummer liet nog op zich wachten. Van Dijl werd wrevelig. Zou er iets tusschen gekomen zijn? Maar dan had Van Sichtelaar het hem toch zeker gemeld. Hij had zich er wel over verwonderd, dat de baron na de begrafenis van mevrouw Zeeman, nu tien dagen geleden, niets meer van zich had laten hooren, doch hij had dit toegeschreven aan de groote drukten en de beslommeringen van allerlei aard, die zoo'n eerste nummer meebrengt.

Hoe moeilijk het hem ook viel, Van Dijl moest wachten, maar dit wachten stemde hem niet pleizieriger, en zijn huisgenooten ondervonden het maar al te zeer. Zou hij aan het postkantoor laten vragen, of het blad niet gekomen, misschien verkeerd bezorgd was? Maar dit stond te gek, en aan zoo'n groot kantoor zou men het toch niet weten. Hij zou dus in Godsnaam maar geduld oefenen. Doch het werd avond, de laatste postbestelling had plaats gehad, en - bittere teleurstelling! - ook deze bracht het landbouwblad niet mee. Van Dijl wist niet, waar hij het had. Daar zat iets tusschen, maar wat? Hij dacht zich letterlijk suf, doch kon er geen verklaring van vinden. Onmiddellijk schreef hij een briefje aan Van Sichtelaar om opheldering.

‘Maar maak je toch zoo druk niet, Van Dijl,’ trachtte zijn vrouw hem te kalmeeren. ‘Het kan immers best een dag vertraging hebben ondervonden, en aan Quirinus zal het in allen geval niet liggen.’

‘Neen, dat geloof ik ook niet,’ beaamde haar man, ‘daarvoor is hij veel te veel in de weer geweest. Maar het is toch onpleizierig, als de dag van verschijnen eenmaal is bepaald, en het blad komt dan niet. Had Van Sichtelaar dan ten minste nog maar de reden opgegeven.’

‘Och, hij zal het zoo druk hebben, dat er dat bij is ingeschoten.’

‘Dat is nu allemaal goed en wel, maar een paar woordjes op een briefkaart zijn toch het werk van een oogenblik.’

Van Dijl kon er dien nacht bijna niet van slapen, en den volgenden morgen was hij al voor dag en voor dauw op, om bij de eerste postbestelling bij de hand te zijn. Doch ook dien dag, in met het uur grooter spanning doorgebracht, kwam niets, geen krant en geen antwoord op zijn brief. Van Dijl begon ongerust te worden, en ook mevrouw en Alice werden door een onbestemde vrees, dat er iets aan haperde, aangegrepen. Toen in den middag van den derden dag nog niets van Van Sichtelaar was vernomen, telegrapheerde Van Dijl. Nu moest er antwoord komen. Doch des avonds laat was er nog geen antwoord. Ontsteld keken ze elkander aan. ‘Wat kan het toch zijn?’ deze vraag werd wel tienmaal gesteld, zonder dat men met meer dan een schouderophalen kon antwoorden. Een angstig voorgevoel maakte zich van hen meester, de gedachte aan een groote ramp, aan een geweldige catastrophe, al sprak niemand ze uit, omzweefde hen. Mevrouw dacht nu aan de waarschuwende woorden van Johanna, die het wreed vond, daar thans aan te herinneren.

‘Ik ga morgen met den eersten trein naar Vorden,’ verbrak eindelijk Van Dijl de langdurige stilte. ‘Daar zit iets achter, en ik wil zoo spoedig mogelijk weten wat er van is.’

Dien nacht sliep niemand gerust, doch wel het minst Alice, die begon te vreezen, dat al haar mooie plannen en verwachtingen in rook zouden opgaan, al was het haar onmogelijk, te zeggen, wat ze eigenlijk vreesde. Zoo verging het ook den overigen. Niemand kon aan zijn vrees een bepaalde gestalte geven, maar juist die onzekerheid maakte ze te grooter en te pijnlijker. Men vreesde alles, zelfs het allerergste.

Den volgenden morgen vroeg zat Van Dijl al in den trein, en even graag als hij tot dusver de reis naar Vorden gemaakt had, evenzeer zag hij daar nu tegen op. Hij had een gevoel, of hij naar een onbekend land ging, waar allerlei gevaren hem dreigden. Wist hij nu maar iets, kon hij nu maar de een of andere reden voor dat onbegrijpelijk zwijgen, voor het niet verschijnen van het blad bedenken, maar hoe hij ook peinsde, geen lichtstraaltje kwam in zijn geest op. 't Was om wanhopig te worden!

Zonder eigenlijk goed te weten waarom, had Van Dijl dien morgen al zijn aandeelen in de Belgische kolenmijnen en in de heide-maatschappij bij zich gestoken. Zonderling, deze papieren, waar hij vroeger zoo begeerig naar was geweest, zou hij nu graag tegen den koers, dien hij er voor betaald had, hebben afgestaan. De zaak moest eens niet in den haak zijn! En met groote gejaagdheid bekeek Van Dijl, nu hij alleen in de coupé zat, het met verschillende zegels en stempels voorziene stuk, waarop de handteekening van graaf d'Ursel, zoo dikwijls door hem met welgevallen beschouwd, hem nu tegengrijnsde.

‘Kom, kom,’ trachtte hij zich eindelijk wat op te monteren, ‘wat zit ik me hier nu bang te maken. 't Is eigenlijk bespottelijk, en voor geen geld van de wereld zou ik het aan Quirinus durven zeggen. Wie weet, welk een onnoozele oorzaak van alles de schuld is.’

Maar al poogde hij zich aldus moed in te storten, toch was Van Dijl er niet gerust op, en hij had den trein wel vleugelen willen geven, om maar spoedig op de plaats van bestemming te zijn, ten einde zekerheid te hebben. Een zucht van verlichting ontsnapte dan ook zijn borst, toen de trein te Vorden stil hield. Als hij gedurfd had, had hij den stationschef wel dadelijk willen vragen, of deze iets van den baron wist. Maar ondanks zijn ongeduld begreep hij toch, dat dit niet aanging, en daarom haastte hij zich een rijtuig te nemen en zich naar de villa te laten rijden. ‘De zweep er over, koetsier, want ik ben gepresseerd,’ zei Van Dijl, terwijl hij instapte.

Onderweg keek hij op zijn horloge, om te berekenen, hoeveel minuten het nog zou duren. Daar reed de vigelante de steenen poort binnen, maar den klimmenden leeuw daarop, waarvoor hij anders evenveel respect had als voor het leeuwtje in zijn knoopsgat, verwaardigde hij nu met geen blik. Goddank, nog maar ettelijke seconden, en hij was er. Doch nu hij zijn doel zoo dicht nabij was, bekroop hem nog meer het beangstigend gevoel, waaraan hij tevergeefs getracht had zich te ontworstelen. Hij raapte al zijn energie bijeen, om zich daartegen in te zetten. Het zou toch te gek zijn, als de baron aan zijn gezicht kan zien, dat hij zoo geweldig veraltereerd was.

Het rijtuig hield stil, haastig stapte Van Dijl er uit en in een paar sprongen was hij de hooge stoep op en haalde de bel ten gevolge van zijn geagiteerdheid met een geweldigen ruk over.

‘De baron?’ vroeg hij, zoodra hij de bejaarde huishoudster gewaar werd. Meer kon hij niet zeggen, want zijn keel was als dichtgeschroefd op het zien van het gezicht der dienstbode, dat de grootste verwondering te lezen gaf.

'De baron!' herhaalde zij, 'maar weet u dan niet, dat hij al elf dagen weg is?'

'Weg? Elf dagen? Waarheen?' vroeg Van Dijl sidderend, wien het koud zweet over het heele lichaam liep.

De huishoudster haalde de schouders op. 'Ik weet het niet, ik begrijp er niets van. Maar er loopen hier in het dorp zulke vreemde praatjes...'

'Vreemde praatjes!' herhaalde Van Dijl, die een gevoel had, of de grond hem onder de voeten ontzonk. 'Wat zeggen ze dan? spreek op!'

Hij was op dat oogenblik verschrikkelijk om aan te zien. Zijn trekken waren akelig verwrongen en zijn oogen rolden woest door hun kassen.

'Maar meneer, wat ziet u er uit!' zei de huishoudster. 'Wist u dan nog niets?'

'Spreek op, wat zeggen ze in het dorp?' vroeg Van Dijl nogmaals, die haar woorden niet verstond, zoozeer was hij met zijn gedachten vervuld.

'Dat hij er van door is,' antwoordde de huishoudster, 'en hij moet veel geld onder zich hebben, zeggen ze.'

'Er van door,' mompelde Van Dijl. 'Groote God! die ellendeling! En de rentmeester?' vroeg hij plotseling, zich als een schipbreukeling aan het laatste wrakhout vastklampend.

'Ook weg, meneer, allebei weg. En ik heb nog een halt jaar huur te goed; wie zal het mij geven?' jammerde de oude ziel.

Van Dijl hoorde het niet meer. Als een dronkeman waggelde hij de stoep af, terwijl de huishoudster hem medelijdend nakeek. Zonder te weten wat hij deed, als het ware vernietigd door het bewustzijn, dat hij een geruïneerd man was, dol van woede, dat hij zich door een schurk zoo had laten bedriegen, ijlde hij de laan door. De aandeelen in de Belgische kolenmijnen en in de heide-ontginning brandden hem op de borst; hij dacht aan het blad, dat zou hebben moeten verschijnen, aan het vermogen van zijn schoonzuster, dat de ellendeling eveneens had weten machtig te worden, aan Alice, die zich zulke grootsche illusies had gemaakt met den baron als middelpunt. Hij verwenschte zijn domheid, zijn ijdelheid, mevrouw Zeeman, die hem met Van Sichtelaar had in kennis gebracht, zijn dochter, die zich door hem had laten inpalmen.... Beide handen bracht hij aan het hoofd, waar alles zoo onstuimig dooreenwoelde, of hij krankzinnig zou worden. Eerst toen hij het hek achter zich had, kwam hij eenigermate tot bedaren en keerde langzamerhand het denkvermogen terug, en met het denkvermogen de hoop. Zeker het was een heel vreemd geval, de houding van den baron was raadselachtig, er haperde iets aan, maar was het niet onverstandig, zich zoo onmiddellijk het allerergste voor te stellen? De huishoudster wist toch eigenlijk niets, en de praatjes in het dorp, nu ja, die loopen er zoo gauw, en als één persoon iets zegt, praten dadelijk honderd anderen het na, brengen het verder en vergrooten het.

Zoo trachtte Van Dijl zich eenigszins gerust te stellen, maar als hij dan weer bedacht, dat Van Sichtelaar al elf dagen weg was, dus reeds den dag na de begrafenis van zijn zwagerin, en verder, dat hij al dien tijd niets meer van zich had laten hooren, terwijl evenmin het blad op den aangekondigden dag verschenen was, dan overviel hem weer een pijnlijke twijfel, die langzamerhand zoo goed als zekerheid werd.

Wat moest hij doen? Keerde nij naar Amsterdam terug, dan was hij nog geen stap gevorderd, en bestond er ook geen uitzicht, dat de zaak zoo spoedig zou worden opgehelderd, als zijn ongeduld wel wenschte. Plotseling dacht hij aan den

burgemeester. Indien hij zich tot dezen wendde; die zou hem wellicht inlichtingen en ophelderingen kunnen verschaffen. Hij gaf er in allen geval niets op toe.

Spoedig hierop bevond Van Dijl zich in tegenwoordigheid van den burgemeester.

'Ja, mijnheer,' antwoordde deze op de uiteenzetting van Van Dijl, 'er loopen inderdaad zonderlinge praatjes over dezen baron, die hoogstwaarschijnlijk geen baron is.'

'Geen baron?' vroeg Van Dijl verbaasa.

'Neen, een *chevalier d'industrie*, een behendig oplichter, en die zoogenaamde rentmeester is denkelijk zijn medeplichtige. Door de politie wordt een ijverig onderzoek ingesteld, maar al weten we nog niet precies wie hij eigenlijk is, zooveel is zeker, dat beide vogels gevlogen zijn.'

'Waarheen, mijnheer?' vroeg Van Dijl in de hoogste opgewondenheid.

De burgemeester haalde de schouders op. 'Men is hun spoor bijster; u begrijpt, dat ze hun maatregelen met veel overleg genomen hebben. Tot dusver genoot hij hier aller achting en niemand zocht er wat achter.'

Van Dijl hoorde al niets meer. 'Maar mijnheer, dan ben ik een geruïneerd man. Hij bezat mijn volle vertrouwen, zoo zelfs, dat ik hem al de hand van een mijner dochters had toegezegd. Ik hield hem voor een energiek man en liet mij met hem in financieele operaties in. Maar dan zijn al deze vodden waardeloos,' riep hij uit, zijn aandeelen op tafel werpend.

De burgemeester keek ze even in. 'Met deze stukken,' zei hij, een aandeel in de Belgische kolenmijnen opnemend, 'heeft hij hier ook slachtoffers gemaakt. Van Sichtelaar - misschien heeft de schelm wel een anderen naam - heeft ze zelf laten drukken. Om zekerheid te hebben, heb ik aan graaf d'Ursel geschreven, maar deze heeft mij geantwoord, dat de maatschappij niet bestaat en hij er dus geen voorzitter van kan zijn.'

Van Dijl antwoordde niets; sprakeloos van ontzetting staarde hij den burgemeester aan, die nu een aandeel van de heide-maatschappij had ter hand genomen. 'Hiermee heeft hij, voor zoover ik weet, hier geen oplichterijen gepleegd. U begrijpt, dat was te dicht in de buurt, maar God weet, hoevelen hij er elders mee heeft opgelicht.'

'Dus dat alles is geen cent waard?' vroeg Van Dijl dof, de stukken in zijn vuist tot een bal samenpersend.

'Geen cent,' antwoordde de burgemeester, 'maar als ik u vragen mag, hoe is u op het idee gekomen, dat de zaak niet in den haak was? Had u er dan in Amsterdam al iets van gehoord?'

'Dat zal ik u zeggen,' hernam Van Dijl. 'De schurk had mij weten over te halen, fondsen te verschaffen voor de oprichting van een landbouwblad. Hij had mij alles zoo mooi voorgespiegeld, dat ik niet anders dacht, of het was een prachtige onderneming. Den 1^{en} April nu zou het eerste nummer verschijnen. Maar het kwam niet, ook eergisteren, ook gisteren niet. Ik schreef en telegrapheerde, maar kreeg geen antwoord. Toen begon ik argwaan op te vatten, en ik besloot hierheen te komen. Nu ga ik als een arm man naar Amsterdam terug.'

Als vernietigd zonk Van Dijl op een stoel neer.

Terwijl hij hier tot de treurige bevinding kwam, dat hij het slachtoffer was geworden van een geslepen oplichter, brachten zijn huisgenooten in angstige spanning den dag door. Zij vermeden het, met elkander daarover te spreken, als wilde ieder haar vrees voor zich houden, in de hoop dat de ander ze niet deelde. Mevrouw en Alice hadden tot dusver nooit gedacht, dat de baron hen zou misleiden; zij begrepen ook nu nog niet goed, waarin die misleiding zou moeten bestaan, maar toch hadden beiden een

voorgevoel van een geweldige catastrophe. Alice poogde zichzelf op alle mogelijke wijzen gerust te stellen. Het kon toch niet zijn: de baron was steeds zoo beminnelijk voor haar, bij zijn laatste bezoek nog, ter gelegenheid der begrafenis van haar tante, had hij met zooveel vuur over hun huwelijksreis gesproken en hadden zij zoo mooie plannen gemaakt voor de toekomst.... Maar als het nu toch eens was? Wàt wist zij zelf niet. Waarom zou hij haar het hol gemaakt hebben en haar hand hebben gevraagd, als hij het niet meende?

Mevrouw dacht aan de waarschuwende woorden van Johanna. Zou zij nu toch goed gezien hebben en haar antipathie tegen den baron gerechtvaardigd blijken? Mijn God! wat een pijnlijke onzekerheid, en welk een slag zou het zijn, indien zij zich in Van Sichtelaar vergist hadden;

Het was reeds laat in den avond geworden. Het souper stond nog op tafel, doch niemand had er een mond aangestoken, want naarmate het oogenblik naderde, waarop Van Dijl thuis zou komen, werd ook hun onrust grooter. Er lag een somber, geheimzinnig zwijgen, een zware atmosfeer vol dreigend onheil over het heele vertrek. Een speld had men kunnen hooren vallen in die stilte, welke een schreeuwend contrast vormde met de luidruchtigheid en overmoedigen levenslust, die Alice anders aan den dag legde.

‘God, ik wou dat pa er maar was,’ zei het jonge meisje, eindelijk de stilte verbrekend, maar ze verschrok zelf van het geluid van haar stem, want al had ze die woorden op zachten toon geuit, toch scheen het, ten gevolge van de stilte, waarmee de kamer als doortrokken was, dat ze door een metalen geluid waren voortgebracht. ‘Als pa niet thuis komt, ga ik niet naar bed,’ voegde ze er huiverend bij.

‘Maar kind, wind je nu toch niet op,’ vermaande haar moeder, ‘het is immers nog zoo laat niet. En pa zal wel thuis komen, anders had hij immers getelegrapheerd. Wees nu kalm; als pa er is, zal je zien, dat ge je onnoodig bang hebt gemaakt.’

‘U zegt dat wel, maar u gelooft het zelf niet,’ hernam Alice, wier onrust, gevoed door dien eindeloos langen dag van angstige spanning, thans het paroxisme had bereikt.

Mevrouw miste den moed en de kracht, dit tegen te spreken, en zoo heerschte er een oogenblik later weer die zelfde *unheimliche* stilte, welke als lood zoo zwaar op de drie vrouwen drukte.

Daar ging eensklaps luid rinkelend de bel over, allen sprongen, als door denzelden galvanischen stroom geëlectriseerd, op hetzelfde oogenblik op. Alice snelde naar de deur, maar reeds trad Van Dijl met een koortsige tinteling in het oog binnen. ‘De baron....’ Hij snakte naar adem en slingerde zijn hoed woest tegen den grond.

‘Dood?’ vroeg Alice, de hand haars vaders grijpend, terwijl een zenuwachtige rilling haar lichaam doorschokte.

‘Was hij maar dood!’ schreeuwde Van Dijl, op een stoel neerploffend. ‘Hij heeft ons bedrogen, de ellendeling, bestolen, geruïneerd! Mijn God, als ik hem hier had, zou ik hem vermoorden!’ En ondanks de uitputting, die in zijn trekken te lezen stond, sprong hij weer van zijn stoel op, balde krampachtig sidderend de vuisten en zag met verwilderd oog rond.

‘Bedrogen,’ jammerde Alice, die alleen dit woord had opgevangen, dat haar als een vlijmende dolksteek in het hart trof.

‘Heb je hem gesproken?’ vroeg mevrouw, haar arm zacht op zijn schouder leggend, om hem te kalmeeren.

‘Gesproken?’ riep Van Dijl uit, terwijl zijn oogen vlammen schoten. ‘Gesproken? Maar dan had hij geen minuut meer geleefd! Neen, de schurk was weg, weg met

mijn geld! Vervloekt!' Meteen slingerde hij de aandeelen met zooveel geweld op de tafel, dat een paar bordjes rinkelend in honderd scherven op den grond vielen.

(*Wordt vervolgd*.)

Het Belgische Ministerie

heeft een kloeke daad verricht, die ieder katholiek verheugen moet, en waarvan België de heerlijkste vruchten mag verwachten, omdat zij door God gezegend zal worden.

In de nieuwe schoolwet is het onderwijs in den godsdienst en de zedenleer aan het hoofd van het programma der openbare scholen geplaatst. God keert zegevierend terug in de school, waaruit de 'ongelukswet' van 1879, zooals Malou ze destijds bestempelde, Hem had willen verbannen. Het katholiek ministerie had reeds gedeeltelijk voldoening gegeven aan de katholieke overtuiging; heden is het herstel volledig. *I aus Deo*!

De Belgische katholieken zullen een blijvende erkentelijkheid wijden aan de mannen, die in de moeilijkste en neteligste tijdsomstandigheden hun eindelijk de rechtmatige voldoening bezorgden, waarop zij sedert tien jaren tevergeefs hadden aangedrongen.

Eere aan den koenen minister van Onderwijs den heer Schollaert; eere aan den onvermoeiden verslaggever Woeste; eere aan den heer De

JULES VAN DEN PEEREBOOM, Minister van Spoorwegen, Posterijen en Telegraphie.

F. SCHOLLAERT, Minister van Binnenlandsche Zaken en Openbaar Onderwijs.

VICTOR BEGEREM, Minister van Justitie.

A. NIJSSENS, Minister van Nijverheid en Arbeid.

JULES DE BURLET, Minister van Buitenlandsche Zaken en hoofd van het Belgisch kabinet.

LUITENANT-GENERAAL ERASSINE, Minister van Oorlog.

P. DE SMET DE NAEYER, Minister van Financiën.

HET BELGISCHE MINISTERIE.
LEO DE BRUYN, Minister van Landbouw.

Burlet, het hoofd van het kabinet, wiens vastberadenheid alle moeilijkheden overwon; eere aan al de leden der rechterzijde, wier eendracht met het ministerie de zegepraal der katholieke beginselen verzekerde.

Jules de Burlet,

senator, minister van Buitenlandsche Zaken, hoofd van het kabinet, werd te Elsene (Brussel) geboren in 1844 uit een oude, edele Nijvelsche familie, die zoovele verdienstelijke mannen aan het land schonk.

Na schitterende studiën in de rechten aan de Alma Mater van Leuven, vestigde de heer De Burlet zich te Nijvel en gaf aan de katholieke partij een zoo uitmuntende organisatie, dat de oude Brabantsche stad reeds in 1870 voorgoed het juk der liberalen afschudde. De toejuichingen van heel het land en de bewondering zijner medeburgers riepen De Burlet tot het moeilijk ambt van burgemeester

THOMAS MORUS NEEMT AFSCHEID VAN ZIJN DOCHTER MARGARETA.

Even koen en beraden in de zege als in den aanval, was De Burlet in die tijden van ontwaking der katholieke krachten het toonbeeld onzer strijders voor de gemeentevrijheden. Bara, een andere Jozef II, vond in Nijvel een tegenstander, die zijn verderfelijke plannen doorzag en aan de kaak stelde. Wel liet de liberale minister den jongen burgemeester van Nijvel veroordeelen voor het uitvoeren van het decreet van 23 Prairial jaar XII op de kerkhoven; maar het katholieke volk schatte zijn koenen verdediger hoog en juichte zijn vrijheidminnenden burgemeester toe. Bara hield het zich voor gezegd: de minister speelde geen koster

meer, en de kaarsen, alhoewel in grooter getal, brandden er niet min goed om.

Het jaar 1884 was intusschen gekomen: grooter zegepraal zullen de Belgische katholieken niet meer beleven; vernederender nederlaag kon een machtig bewind niet ondervinden.

De heer De Burlet had bij de Kamerverkiezingen van 1884 de verdienste, een liberaal ministerie in den grond te boren en het arrondissement Nijvel aan dien dwang te ontrukken.

In de Kamers werd hij weldra een der gevierdste redenaars, en in 1891 riep de heer Beernaert, die als een goed generaal de posten wist te verdeelen, den heer De Burlet tot het moeilijk ministerie van Binnenlandsche Zaken en Onderwijs, zoo luisterrijk waargenomen door Jacobs en Thonissen; en eenige maanden later werd hij Beernaerts opvolger als hoofd van het kabinet.

Wie de netelige omstandigheden beseft, waarin het Belgische volk verkeert, zal lof brengen aan de zelfverloochening, die minister De Burlet aan den dag heeft gelegd, om een zoo geschokt land, om zulke ontwrichte partijen met waarlijk ongelooflijke kalmte te leiden.

Jules van den Peereboom,

minister van Spoorwegen, Posterijen en Telegraphie, den 18en Maart 1843 te Kortrijk uit een der oudste familiën van Vlaanderen geboren, bezocht in 1862 de universiteit van Leuven, en behaalde in 1865, met de hoogste onderscheiding, den graad van doctor in de rechten.

Het was eerst in 1878 dat de heer Van den Peereboom (tot het politiek leven geroepen door Malou, zaliger gedachtenis) tot Kamerlid werd gekozen voor het arrondissement Kortrijk en er sedert viermaal zijn mandaat vernieuwd zag met een steeds klimmende meerderheid. Hij werd den 16en Juni '84 minister van Spoorwegen en is thans, van het toenmalige ministerie, het eenige lid, dat zijn portefeuille nog bezit.

Onder het laatste liberaal ministerie (1878-84), was hij een der geduchtste redenaars der oppositie; de redevoeringen, die hij bij de beraadslagingen over de begrootingen van onderwijs, eerediensten en justitie uitsprak, staan geboekt als sieraden van Kamerwelsprekendheid.

Man uit één stuk, blijft hij als minister wat hij als afgevaardigde was, en, duiden zijn vijanden hem alleen ten kwade dat hij te oprecht katholiek is, zijn vrienden vinden hem te rechtvaardig voor zijn middelmatige belasteraars. Ik begroet in den minister van Spoorwegen een stalen karakter, dat niets kent dan de rechtvaardigheid, dat niets beoogt dan zijn vaderland goed te dienen.

Geen minister - buiten den heer Beernaert - is meer het mikpunt geweest zijner tegenstrevers; geen enkelen heeft de kleine en groote jodenpers, gedurende zijn reeds lang ministerieel leven, meer hinderlagen gelegd, tegen niemand meer lage kuiperijen gesmeed.

Het wel geordend legertje van ongeveer 50.000 beambten, dat het beheer der spoorwegen telt, getuigt van een vroeger ongekend goed bestuur en van een voorbeeldige verstandhouding; het juicht den minister toe, die hun de volkomen

vrijheid van geweten schonk in zake godsdienst en onderwijs voor hun kinderen; het voelt de weldaden van de Zondagsrust en wenscht niets liever dan dat de minister naar het jodengeschreeuw niet meer luistere, maar voorgoed de welverdiende rust van den dag des Heeren invoere.

De heer Van den Peereboom is niet alleen een uitmuntend minister, maar tevens een groot kunstliefhebber: zijn boekerij is bekend als een der belangrijkste en kunstrijkste.

Luitenant-Generaal Brassine,

minister van Oorlog, werd den 12en October 1830 te Namen geboren. De liefde voor de wapenen was hem als ingeboren; nauwelijks 15 jaar oud, nam hij als vrijwilliger dienst in het keur-regiment; trad in 1848 in de krijgs-school, en na uitstekende en rassche studiën kwam hij er als eerste zijner promotie in 1850 uit; werd onder-luitenant bij het 3e jagers te voet, maar verkoos welhaast het regiment der grenadiers, waar hij wederom snel zijn hoogere graden won. Hij was luitenant op 23 jaar, kapitein op 29, majoor op 40, luitenantkolonel op 45, kolonel op 48 jaar (1878).

Daarna verliet hij de grenadiers, waar hij een ieders genegenheid had weten te verwerven, met het vertrouwen der soldaten en den eerbied der officieren, om het bevel op zich te nemen over het 6e regiment voetvolk, in garnizoen te Antwerpen. Daar onderscheidde kolonel Brassine zich derwijze door zijn onverpoosd werken aan het zedelijk en stoffelijk welzijn der 2e afdeeling voetvolk, dat de minister van Oorlog de maatregelen, door hem ingevoerd, aan de hoofdkorpsen aan eval en later in reglement uitvaardigde. In 1882 werd hij aangewezen om over de 4e brigade en in 1883 om over de 3e brigade het bevel te nemen; den 23en Juni '83 schonk de koning hem den graad van generaal-majoor.

Nu begon voor hem het eervolste tijdvak, waarin hij zijn uitgebreide kennis en zijn edele hoedanigheden nog meer kon doen waardeeren. Belast met netelige zendingen bij verschillende mogendheden, wist hij door zijn kieschheid en zijn aanzien overal de meeste eer en gunst te oogsten en voor zijn vaderland de beste betrekkingen aan te knoopen; het kruis van het Legioen van Eer prijkt op zijn borst naast dat van de Koninklijke Kroon.

In de troepenbewegingen, die hij de laatste jaren bestuurde, voerde hij de nieuwe legerkunst in, met name de krijgsoefeningen met kaders in verschillende sectoren van het verschanste kamp van Antwerpen.

Tot luitenant-generaal benoemd in 1890, werd hij aan het hoofd geplaatst van het 4e district te Brussel, en den 4en Mei 1893 riep het vertrouwen des konings hem, om den betreurden en vaderlandlievenden generaal Pontus als minister van Oorlog op te volgen.

De verbeteringen, die de nieuwe minister in twee jaren tijds invoerde, zoo uit hoog krijgskundig oogpunt als voor het vaak miskende welzijn van den soldaat, verdienen allen lof. Toch blijft generaal Brassine even bescheiden, rusteloos werkende, zonder zich te bekommeren om de loftuitingen, met onwankelbaren moed, met onvermoeide vlijt. Hieraan heeft hij voorzeker de schitterende plaats te danken, die hij heden bekleedt, en men kan van hem zeggen, dat België nooit nederiger dienaar, kundiger generaal, warmer *vaderlander* telde.

Leo de Bruyn,

minister van Landbouw en Openbare Werken, is 55 jaar oud, oud-leerling van het college *La Paix* te Namen, onderscheidde zich welhaast op het gebied der wetenschappen, waar hij zoo vroegtijdig een goeden naam zou verwerven. Vóór zijn twintigste jaar was hij reeds secretaris van de handelsrechtbank van Dendermonde, zijn vaderstad. In deze betrekking deed hij zich kennen door tal van merkwaardige verslagen en vlugschriften over huishoudkundige vraagstukken.

In 1872 stond hij aan het hoofd van een groep katholieken, die het liberaal stadsbestuur van Dendermonde aanvielen en overwonnen. De heer De Bruyn werd burgemeester, en een ieder zal u in de Denderstad getuigen; met hoeveel kieschheid en onvermoeide vlijt hij, gedurende 16 jaren, deze belangrijke gemeente bestuurde.

In 1873 werd de jonge burgemeester provinciaal raadsheer en in 1878 Kamerlid voor Dendermonde. In 's lands raadszaal, voornamelijk in financieele, bestuurlijke en economische vraagstukken, verwierf de heer De Bruyn groot gezag.

In 1884 werd hij voorzitter van de nationale maatschappij van buurtspoorwegen en verzekerde haar door zijn wijs beleid een steeds voorspoediger toekomst Vier jaren later riep Beernaert hem tot het departement, dat hij thans nog bestuurt. Aan De Bruyn zijn wij de zoo heilrijke instelling verschuldigd der werk- en nijverheidsraden, die reeds zoovele werkstakingen voorkomen hebben.

Zijn uitmuntende bevoegdheid, zijn lange ondervinding, zijn schrandere ondernemingsgeest hebben den heer De Bruyn in 's lands bewind een onbetwiste eereplaats doen innemen.

P. de Smet de Naeyer,

minister van het Geldwezen, den ren Mei 1843 te Gent geboren, behoort tot een der oudste en achtbaarste Gentsche families, deed uitmuntende studiën en hield zich veel met nijverheid bezig. Hij vertoefde met dit doel eenige jaren in Engeland, waar hij veel practische kundigheden opdeed. Een ieder weet welk groot aandeel De Smet de Naeyer heeft in al de besprekingen in de Kamer; vooral tijdens de debatten over hooger onderwijs en herziening der grondwet deed hij zich kennen als een ervaren afgevaardigde, een onvermoeid werker, een sierlijk redenaar en overtuigd katholiek. Zijn dienstwilligheid en verdraagzaamheid hebben hem de achting en de genegenheid van al zijn collega's van beide partijen verworven.

De heer De Smet de Naeyer volgde Beernaert den 30en Maart 1894 als minister van Financiën op, en reeds bezit, door zijn toedoen, België een beschermingswet, waarvan men de beste uitkomsten verwacht. Voor de eerstvolgende zitting verwachten wij zijn ontwerpen, die het belastingstelsel te eenenmale zullen hervormen.

Victor Begerem,

minister van Justitie, is den 25en Februari 1843 te Ieperen geboren. Na schitterende studiën, eerst in het bisschoppelijk college zijner geboortestad en daarna aan de hoogeschool van Leuven, werd hij ingeschreven aan de balie van Gent, waar hij verscheiden belangrijke processen behandelde, die hem weldra als een uitstekend

rechtsgeleerde deden kennen en tot stafhouder deden verkiezen aan de Gentsche balie. De heer Begerem begon zijn politieke loopbaan als lid van den gouwraad van Oost-Vlaanderen, werd afgevaardigde van Gent in 1888 en minister te gelijk met de heer De Smet de Naeyer.

De heer Begerem, die een welluidend orgaan bezit en zwierig Vlaamsch en Fransch spreekt, is door zijn degelijke bezadigdheid, zijn ruimen vrijheidsgeest, zijn katholiek gemoed geroepen om veel goed te stichten in het departement van Justitie.

A. Nijssens,

minister van Nijverheid en Arbeid, in 1855 te Ieperen geboren, was nog geen 30 jaar oud, toen hij aan de hoogeschool te Leuven professor werd in handelsrecht, strafrecht en strafonderzoek. De belangrijke werken, die hij sedert in het licht gaf, hebben hem in de rechtswereld algemeen doen hoogschatten. Veel verliest de Alma Mater in den heer Nijssens; maar het nieuwe ministerie, dat hij sedert pas drie maanden inricht, is geroepen om aan België de onschatbaarste diensten te bewijzen. Zijn benoeming in den raad des konings mag dus zeer gelukkig heeten, te meer daar Nijssens een man van gezonden vooruitgang is, met zeer vaste grondbeginselen.

F. Schollaert,

minister van Binnenlandsche Zaken en Openbaar Onderwijs, werd in 1855 te Leuven geboren. Zijn vader was leeraar aan de katholieke hoogeschool dier stad, welke hij langen tijd in de Kamers vertegenwoordigde.

Pas advocaat, werd de heer F. Schollaert door het kiezerskorps van Leuven naar den provincialen raad van Brabant gezonden, waar hij zich zoodanig onderscheidde, dat de liberalen zelf hem ‘den toekomenden afgevaardigde van het clericale Leuven’ noemden. In 1884 was hij een der voornaamste inrichters en secretaris van het ‘Nationaal verbond tot herstelling van de grieven der Katholieken’, dat zooveel heeft bijgedragen tot den zegepraal der verkiezingen van 1884.

In 1888 werd hij tot volksvertegenwoordiger van Leuven gekozen; in 's lands raadkamer nam hij ijverig de verdediging op zich van den nederigen werkman, van stad en dorp. En, deden zijn collega's hem verleden jaar de hooge eer aan, hem tot stafhouder der advocaten te kiezen, de heer Schollaert bleef niettemin de ware vriend van den werkman en landbouwer.

Voor hen staat zijn deur altijd open; voor hen is zijn hart altijd even mild en edelmoedig.

Zijn ministerieele loopbaan begon de heer Schollaert op roemrijke wijze door het indienen en verdedigen der nieuwe schoolwet. Heerlijk begin, voorwaar, en veelbelovend voor de toekomst!

Lang leve het tegenwoordige Belgische ministerie!

C.

Thomas Morus.

Tot toelichting der fraaie gravure in dit nummer, voorstellend het afscheid tusschen den edelen martelaar en zijn beminde dochter Margareta op den weg naar den schrikkelijken kerker, dien hij niet meer zou verlaten dan om ter dood te gaan, meenen wij niet beter te kunnen doen dan een paar bladzijden te ontleenen aan een boek, dat voor eenige weken verschenen is en door de katholieke pers alom met ingenomenheid is ontvangen. Wij bedoelen 'Heldengestalten' van J.R. van der Lans, een fraai boekdeel van tweehonderd bladzijden, bij den Amsterdamschen uitgever C.L. van Langenhuysen in sierlijke uitvoering van de pers gekomen en voor den geringen prijs van f 1,25, in keurigen prachtband f 1.75 verkrijgbaar gesteld. De heldengestalten, in dat werk geschilderd, zijn Thomas Morus, Christophorus Columbus, Jeanne d'Are en kardinaal Lavigerie.
De hier volgende bladzijden, die wij aan het eerste der vier opstellen van den bundel ontleenen, kunnen een denkbeeld geven van de wijze der bewerking van dit boek, dat wij zoo om inhoud als vorm den lezer in gemoede durven aanbevelen.

De trouwste raadsman, die ooit een koning ter zijde stond, werd als een verrader teruggevoerd naar den *Tower* in afwachting dat het bloedig vonnis aan hem zou voltrokken worden. De bijl van den scherprechter werd reeds voor hem uitgedragen, met het blinkende lemmer dreigend naar hem gekeerd, die eenmaal door schepter en koningskroon werd voorafgegaan. Hetzelfde Londen, dat hem weinige jaren geleden als hoogsten ambtenaar des rijks had begroet en toegejuicht, dat eerbiedig plaats had gemaakt langs zijn weg, moest hij thans als misdadiger doortrekken, te midden van het gepeupel, altijd bereid de vernederde grootheid met slijk te werpen. Had het razende Jerusalem niet den smadelijken kruisdood afgeroepen over Hem, wien het een week te voren het Hosanna had toegezongen?

Dat goddelijk Toonbeeld, hetwelk hij in den kerker overwogen had, zweefde Morus op dien laatsten tocht voor oogen en hield hem staande, waar al zijn menschelijke kracht dreigde te bezwijken. Want nog wachtte hem grievender leed, dan de bitterste smaad of ondank hem konden aandoen. Reeds was hij den *Tower* weer genaderd; daar zijn uitputting niet toeliet hem nog langer door de menigte voort te sleepen, had men hem in een boot de rivier overgevoerd, die hem nog van de gevangenis scheidde. Nauwelijks had hij voet aan wal gezet, of daar zag hij hoe een beminde gestalte zich door het gedrang heenworstelde, dwars tusschen de pieken en hellebaarden der wachters door op hem toekwam en zich aan zijn hals wierp met den

hartverscheurenden kreet: ‘O mijn vader, mijn vader!’ Meer kon de afgemartelde Margareta niet uitbrengen en snikkend hield zij haar vader omklemd, zijn eerbiedwaardig gelaat met kussen overdekkend.

Ach wat moet het teerminnende vaderhart geleden hebben in dit overstelpend smartelijk oogenblik; maar de martelaar gedacht weer zijn goddelijken Meester, die ook op den bloedigen kruisweg gegriefd was geworden door den aanblik zijner bedroefde Moeder. Zijn eigen smart bedwingend, sprak hij haar troost en moed in. ‘Wel lijd ik onschuldig,’ zei hij, ‘maar het is Gods wil. Berust ook gij in dien heiligen wil en draag uw leed met geduld.’

Voor het laatst gaf hij haar zijn vaderzegen en wikkelde zich zacht uit haar omhelzing los om te midden der wachten, die hem voortsleurden, zijn weg te vervolgen. Doch nauwelijks was hij tien sc reden verder, of Margareta, met dat afscheid niet tevreden, drong nogmaals door de soldaten heen en klemde, als zinneloos van smart, haar vader in de armen. Thans was het hem niet mogelijk een woord te uiten, en een stroom van tranen vloot langs zijn vermagerde wangen. Ook de toeschouwers konden hun tranen niet bedwingen, zelfs de beulen niet. Slechts met moeite kon men de dochter losrukken van den vader en bezwijmd stortte zij in de armen van haar broeder John en haar stiefzuster, die ook gekomen waren om den laatsten zegen huns vaders te ontvangen. Eindelijk was de scheiding volbracht; de zware deuren der Verraderspoort vielen onverbiddelijk dicht achter den edelen lijder, die geen zijner dierbaren in deze wereld meer zou terugzien.

Toch moest hij hun nog een laatste vaarwel toeroepen, eer hij van de wereld verscheiden ging. Hij deed het in een zielroerenden brief, met houtskool geschreven en aan zijn geliefde Margareta gericht, waarin hij van al zijn beminde betrekkingen één voor één afscheid nam en hun elk een kleine gedachtenis vermaakte. Margareta ontving het haren boetekleed, dat hij jaren lang, zelfs in al den luister van het hof, onder zijn kleederen gedragen had, een geheim alleen aan haar, de vertrouweling zijns harten bekend. Hij zond het haar met zijn laatsten brief. ‘De strijder kon de wapenen neerleggen; het pleit was gewonnen,’ merkte later zijn kleinkind, Margareta's zoon, die het verhaal van zijn gevangenschap en dood heeft te boek gesteld, hierbij aan.

Toch was de uitwendige strijd niet ten einde; want gedurende de vier dagen, die hij nog in den kerker doorbracht, hield de koning niet op zijn standvastigheid door de schoonste beloften en vleiendste voorspiegelingen op de proef te stellen. Maar al dat pogen was vergeefs. Morus zou de martelkroon, die hem reeds tegenblonk, voor geen koningsdiadeem, voor al het goud der aarde niet meer ruilen.

‘Morgen,’ had hij in zijn laatsten brief geschreven, ‘morgen is het de vigilie van het feest des heiligen Thomas van Kantelberg en het octaaf van St. Pieter: ik wensch dus morgen naar God te gaan.’ En die wensch werd vervuld; want in den ochtend van den 6^{en} Juli ontving hij het bericht dat hij op 's konings bevel dien morgen nog om negen uur sterven moest en zich dus daarop had voor te bereiden. Morus wàs voorbereid, zóó zelfs dat hij een paar dagen te voren, op de mededeeling dat de koning uit bijzondere genade zijn vreeselijk vonnis in eenvoudige onthoofding veranderd had, kalm en rustig daarop had kunnen antwoorden: ‘Ik dank den koning voor zijn genadige welwillendheid, maar ik bid God dat al mijn vrienden van zulke genaden bevrijd mogen blijven.’

Die gelaten blijmoedige stemming behield hij tot het laatste oogenblik. Voor den gang naar het schavot wilde hij zich in feestgewaad kleeden, als gold het thans de

bruiloft des konings bij te wonen. Nog een korte wijle en hij zou, in het purper der martelaren gedost, aanzitten ter bruiloft van het goddelijk Lam.

Het was hem intusschen niet toegestaan, zich de zijden toga te omhangen, hem tijdens zijn gevangenichap door een vriend geschonken; in een grove wollen pij gehuld, als een boosdoener werd hij naar het schavot geleid. Maar wie die fiere, ofschoon gebogen gestalte mocht aanschouwen, en in dat vermagerd bleeke gelaat mocht lezen of een blik mocht opvangen uit dat zielvol stralend oog, die gevoelde dat hier een onschuldige, een martelaar werd ter dood geleid. Het oog nu eens gevestigd op het roode kruis, dat hij in de hand hield en dat hem aan zijn goddelijk Toonbeeld herinnerde, dan weer den blik ten hemel geslagen, vanwaar zijn Meester hem bemoedigend wenkte, schreed Morus tusschen zijn beulen voorwaarts. Een vrome, moedige vrouw bood hem op zijn lijdensweg een beker wijn aan, maar ondanks zijn zwakte wees hij de lafenis af, zeggende: ‘Christus dronk geen wijn, maar edik en gal.’

De edik van smaad en hoon werd hem op zijn laatsten tocht niet gespaard; een paar omgekochte vrouwspersonen schreeuwden hem met woest getier na, de eene dat hij papieren van haar onder zich gehouden had, de ander dat hij haar in een proces onrecht gedaan had. ‘Heb maar een uurtje geduld,’ sprak de lijder zachtmoedig tot de eerste, ‘dan zal Zijne Majesteit mij van de zorg voor uw papieren en alle aardsche dingen bevrijd hebben.’

Eindelijk uitgeput van krachten aan den voet van het schavot gekomen, was de afgetobde grijsaard niet in staat het hooge gevaarte zonder hulp te bestijgen. Hij legde den commandant van den *Tower* de hand op den schouder en zeide: ‘Goede vriend, help mij even de trappen opklimmen; ik zal er zonder uw hulp wel weer afkomen.’

Daar stond dan Thomas Morus, de edelste man van het gansche koninkrijk, op het schavot, alleen omdat hij niet had willen toestemmen in de misdaad van zijn koning en standvastig bleef in zijn trouwe gehoorzaamheid aan den Plaatsbekleeder Gods. Gaarne had hij een enkel woord tot de toeschouwers willen richten, maar het was hem verboden; zoo vreesde de koning het welsprekend woord van den man, dien hij voor altijd zou doen zwijgen. Gehoorzaam tot in den dood, zweeg de trouwe dienaar en verzocht alleen de omstanders om hun gebed: ‘Broeders, bidt voor mij,’ riep hij uit, ‘ik verklaar dat ik sterf, getrouw aan den koning, in en voor het geloof der H. Katholieke Kerk.’

Toen wierp hij zich op de knieën en bad in diepen ootmoed den psalm *Miserere*. Gesterkt door dit laatste gebed, stond hij op en bood den scherprechter, die hem eerbiedig vergiffenis vroeg voor de volvoering van zijn ambt, den vredekus aan, er bemoedigend bijvoegend: ‘Gij zult mij heden den grootsten dienst bewijzen, dien een mensch mij nog bewijzen kan. Aarzel daarom niet uw werk te doen. Maar zie wel toe, daar ik wat kort van hals ben, dat gij het er met eere afbrengt.’

De beul wilde hem daarop met een sluier de oogen bedekken, maar de veroordeelde verklaarde dit nog zelf te kunnen doen en bond zich een doek voor de oogen, dien hij uit voorzorg had meegebracht. Toen legde hij het hoofd op het blok. Een enkele zwaai van de flikkerende bijl.... een doffe slag.... en de hemel telde een martelaar meer, de Kerk van Engeland een nieuwen voorspreker bij God, de gansche wereld tot in het verste nageslacht een schitterend toonbeeld, ons leerend ‘hoe men heerlijk strijdt.’

Het

Amstel-Badhuis en de physische geneeswijze.
door Dr. M.W. Pijnappel.
(*Slot.*)

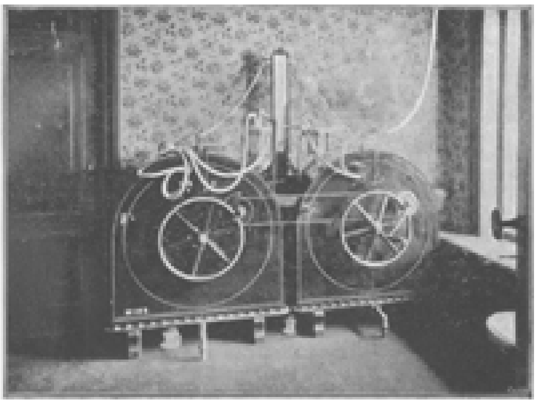

GEIGEL EN MAYER'S DOPPEL-VENTILATOR.

Nu is dit bij de verklaring van het goede effect van de klok de moeielijkheid, dat die gecomprimeerde lucht niet alleen op onze longen werkt, maar op ons geheele lichaam. ‘En hoe kan men dan eenige werking juist op de longen verwachten?’ vroeg men, ‘het een ver-

nietigt het ander.' Maar men trachtte dit te verklaren door aan te nemen, dat die werking toch altijd eerst op de longen begint en daar ook het eerst weer ophoudt, welke laatste omstandigheid juist van belang is om de genezing van emphyseem te verklaren. Hoe het zij, het kan zijn nut hebben om alleen op de longen een werking uit te oefenen en zelfs zóó dat verdichte lucht wordt ingeademd, maar uitgeademd wordt in verdunde lucht. Daartoe dient een groot instrument, dat in het kamertje vóór de klok staat en dat den fraaien naam draagt van Geigel en Mayer's *Schöpfradgebläse.* Het is technisch een waar kunststuk en laat een zeer nauwkeurige bepaling van de luchtverdichting en verdunning toe. In sommige gevallen wordt met dit instrument nog meer succes verkregen, maar de aanwending is voor den patiënt niet zoo gemakkelijk en vereischt eenige oefening en geduld.

Een aangrenzend huis, binnendoor te bereiken, is aan de watergeneeskunde en verder aan de massage en de electriciteit gewijd. Om met het water te beginnen, dat is allesbehalve, zooals men tegenwoordig wel eens schijnt te denken, een uitvinding van den lateren tijd. Wie er nu van spreekt denkt aan den eerwaardigen priester, Pastoor Kneipp, die er daar ginds, in een klein dorpje in Beieren, de bezielde apostel van is, tijd noch moeite sparend om er zijn zieken mee te genezen, in toewijding en geheel belanglooze zelfopoffering voor alle artsen een heerlijk voorbeeld. En zeker, hij gaf een nieuwen en grooten stoot aan de behandeling met koud water, maar die behandeling zelve is zoo oud als de geneeskunde. Die paste Hippocrates ook al toe en slechts in de middeleeuwen, waarin men vele goede gewoonten liet varen, kwam zij een tijd lang geheel in verval. Dit is inderdaad de groote verdienste van Pastoor Kneipp, dat hij opnieuw met kracht en overtuiging op de groote geneeskracht van het water wees en vooral dat hij door den machtigen invloed van zijn woord en zijn geheele persoonlijkheid blijvende geestdrift er voor wist te wekken bij anderen.

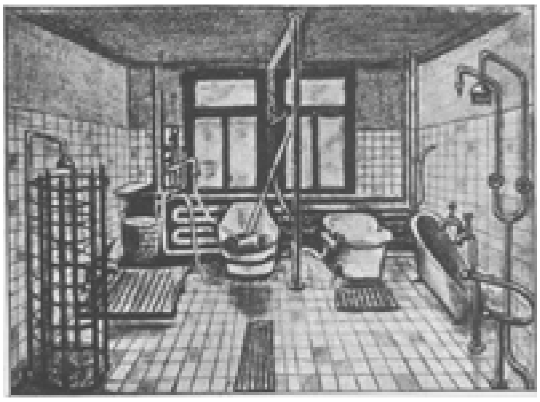

KOUDWATERAFDEELING.

Maar dit alles mag ons het oog niet doen sluiten voor het groote gevaar, dat er in zijn optreden gelegen is, en het is mij natuurlijk, als medicus, niet mogelijk over deze zaak te spreken zonder hierop te wijzen. Winternitz, de groote man van de wetenschappelijke watergeneeskunde, getuigde eens van een anderen leek op zijn gebied, van Priessnitz, den eenvoudigen Boheemschen boer, dat hij had een *scllenen Scharfbliek und bewunderngswürdige Erfindungsgabe.* Dat getuigenis zal zeker ook eens worden gegeven van Kneipp. Maar geen *Scharfblick* en geen *Erfináungsgabe* kan hem ooit de kennis vergoeden van het menschelijk lichaam en van zijn

verrichtingen in gezonden en zieken toestand, die hij mist. Slechts wie die bezit kan in alle omstandigheden veilig der menschheid ter hulpe komen in haar kwalen.

Oneindig meer nog geldt dit van de navolgers van Kneipp, navolgers alleen zonder zijn groote eigenschappen. En bij hem zelven kan zeker het gevaar grootendeels worden weggenomen door de doctoren, die hem ter zijde staan, en op wier advies hij kan steunen.

STOOMKASTBAD.

Dr. Arntzenius heeft een bezoek gebracht aan Pastoor Kneipp en in het verslag, dat hij daarvan gaf in het *Nieuws van den Dag*, spreekt hij van den ‘edelen menschenvriend en talentvollen menschenkenner’ met groote waardeering en eerbied. Over zijne resultaten laat hij zich uit op een wijze, die ik zelfs niet gaarne overal zou onderschrijven. Maar die ingenomenheid heeft hem er toe gebracht om Kneipp's geneesmethode over te nemen, voor zoover deze in overeenstemming is met zijn medische kennis. En omdat hij dit gedaan heeft, acht ik zijne ingenomenheid een groot geluk. Wanneer de geneeskundigen overnemen wat de leeken hun leeren en er hun voordeel mee doen, wordt de zekerheid verkregen dat ook de zieken er groot en blijvend voordeel van zullen ondervinden. Wat er dus tegenwoordig met het water gedaan wordt in den vorm van baden en douches van allerlei soort en dikker of dunner stralen, kan alles hier worden toegepast. En de zoogenaamde geneeskrachtige baden als stoom, zwavel en Kreuznacher-moederloogbaden enz. ontbreken natuurlijk evenmin.

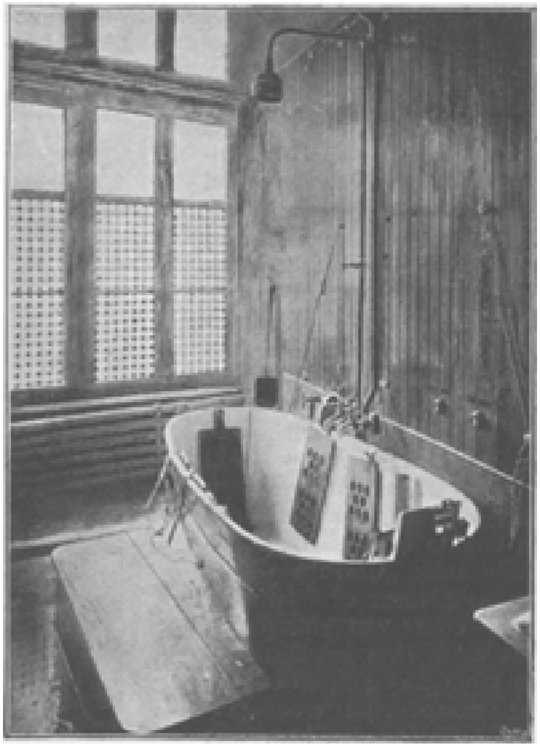

ELECTRISCH BAD.

Een geneeskrachtig bad van zeer bijzonderen aard is het electrische bad. Het bad zelf is een gewoon lauw bad, maar de verbinding met een galvanische batterij stelt den geneesheer in staat er een electrischen stroom doorheen te voeren. Indertijd - een dertig jaar geleden - heeft men er allerlei wonderen mee willen verrichten en een zeer kwakzalverachtige reclame heeft het langen tijd in discrediet gebracht. Nu de indicaties voor het gebruik zorgvuldiger zijn vastgesteld en men er niet meer die overdreven verwachtingen van heeft, blijkt het dat het in sommige ziekten belangrijke diensten kan bewijzen. Bij verschillende soorten van zenuwlijden, slapeloosheid en neurasthenie, de kwaal onzer dagen, kan men er veel baat bij vinden. Eene verouderde rheumatiek heeft het eveneens dikwijls op de vlucht gejaagd. En wat op deze wijze bereikt kan worden, zal het electrische bad in het Amstel-Badhuis den lijder niet weigeren, want het is van de nieuwste en beste constructie. Rest nog de massage en de gymnastiek. Daarover zouden bladen zijn vol te schrijven, maar aangezien ik die niet meer tot mijne beschikking heb, volsta ik met de verzekering dat ook op dit gebied alles aanwezig is wat er in een goede inrichting kan geëischt worden. De heer Harthoorn, oud dirigeerend officier van Gezondheid bij de Marine, is de man, die de massage voor zijn rekening heeft, en Aaltje, de badjuffrouw, staat hem voor zoover het de dames betreft, wakker ter zijde. Dat hun taak, hoe moeilijk en tijdroovend ook, geen ondankbare is, dat bewees eene vrouwelijke patiënte, die juist onder behandeling was, toen ik onlangs de inrichting bezocht, en die door al de zorgen, die men aan haar besteedde, goed op weg was om voor haar oude rheumatische pijnen de genezing te vinden, die zij elders tevergeefs had gezocht.

Ik heb mij in dit artikel niet anders ten doel gesteld dan, aan de hand van wat er in het Amstel-Badhuis te vinden was, het een en ander mede te deelen over, wat men noemt, de physische geneesmethode. Een al te geestdriftige aanbeveling van de inrichting heb ik achterwege gelaten en de verdiensten van den geneesheerdirecteur Dr. Arntzenius en zijn waardigen helper, den heer Harthoorn, heb ik niet dan ter loops ter sprake gebracht en gehuldigd. Dit alles liet ik met opzet na. Het prijzen van

collega's in een populair blad zou mij tegen de borst stuiten en zij zelven zouden er mij allerminst dankbaar voor zijn. Hun lof ligt in hetgeen zij verricht hebben en in hetgeen zij nog dagelijks dcen.

Maar al te zeer geeft die physische geneeswijze aanleiding tot aanvallen op de ‘officieele’ wetenschap, zooals men het noemt.

Die zoo spreken kennen de wetenschap niet, want zij erkent en aanvaardt gaarne het goede, dat haar geboden wordt, maar zij eischt bewijzen voor de deugdzaamheid; en weet dat, wat een ander voor bewijzen aanziet, dikwijls niets anders is dan een hoopvol vermoeden. En zij wendt zich af, evenals al haar eerlijke beoefenaars, van al wie verkondigt dat hij de waarheid gevonden heeft, en die leugen geeft voor waarheid en schijn voor zekerheid.

Dat conflict zal blijven bestaan, zoolang het publiek zelf, onze wetenschap niet kennende, tot een afkeurend oordeel meent gerechtigd te zijn, en zoolang er doctoren zijn, die het niet beneden zich achten, daarmede hun voordeel te doen. Maar zoodra mannen zich op een nieuwe methode toeleggen, ernstig en te goeder trouw, met al de gaven, die hun zijn geschonken, wetend en erkennend, dat aan iedere geneeswijze grenzen getrokken zijn, waarbuiten ze machteloos en schadelijk is, zal elke medicus, die hart heeft voor zijn vak, hun streven toejuichen en eerlijk bekennen dat zij dikwerf meer kunnen dan hij.

Amsterdam, 17 Augustus 1895.

[Nummer 19]

De idioot, door J. Vesters Jr. (*Vervolg.*)

Drink eens pa,' zei Johanna, die alleen haar kalmte had bewaard, hem een glas water aanbiedend. Van Dijl dronk gulzig met groote teugen het glas leeg. 'Alles is weg' mompelde hij, de hand aan de slapen brengend, die gloeiden als vuur.

Het werd nu weer stil, niemand sprak een woord. Men hoorde niets dan het snikken van Alice.

'Schei toch uit,' borst Van Dijl los, hierdoor geprikkeld. 'Mijn God, 't is om razend te worden!'

Mevrouw wrong radeloos de handen.

'Wat dunkt u, pa, als u nu naar bed ging?' vroeg Johanna. 'U is overspannen; als u kan slapen, zou u dat goed doen.'

Van Dijl antwoordde niet, maar bleef geruimen tijd onbeweeglijk zitten. Eindelijk stond hij op en ontmoette den blik van zijn oudste dochter, die hem bezorgd aankeek. 'Je hoeft niet jaloersch op Alice te zijn, Jo,' zei hij met schelle stem, 'de baron heeft gezorgd, dat de erfenis van tante Sophie eerlijk verdeeld is. Je hebt allebei niets.'

Dien zelfden avond was het Duitsche stoomschip *Friedrich Wilhelm* van Hamburg komende te New-York geland. Het eerst van allen gingen twee mannen haastig de brug over, die het schip met den vasten wal verbond. 'Zie zoo, baron,' zei de een, 'nu zijn we in veiligheid.'

'Onze veiligheid heeft geen oogenblik gevaar geloopen,' antwoordde de aangesprokene met onverstoorbaar phlegma. 'Die sukkel van een Van Dijl zit waarschijnlijk nog op het eerste nummer van ons landbouwblad te wachten.'

'Ik zou zijn gezicht nu wel eens willen zien,' lachte de ander ruw.

'Ik liefst niet meer,' hernam Van Sichtelaar, 'ik heb er mijn bekomst van.'

XV.

In duizend vreezen hadden mevrouw Van Dijl en Johanna zich te ruste begeven, want Van Dijl verkeerde in een toestand van geweldige overspanning en opgewondenheid. Alice was, zonder zich om iemand of iets te bekommeren, naar haar kamer gegaan, luid jammerend dat zij bedrogen was en haar vader beschuldigend, dat hij Van Sichtelaar had aangemoedigd.

AARTSENGEL.
naar het beeld van Prof. Erdmann Encke in het mausoleum van Charlottenburg.

Eindelijk toch was Van Dijl ingesluimerd, maar in het midden van den nacht werd hij wakker en slingerde woedend alle dekking van zich af. ‘Ik moet den baron hebben,’ riep hij uit, ‘dan zal ik hem vermoorden.’ Wild zwaaide hij met de armen en omklemde de stijlen van het bed, waar hij met beide vuisten op beukte. Van uitputting overmand, zonk hij een oogenblik later in de kussens neer. Doch spoedig rees hij weer overeind. ‘Geef het eerste nummer van het landbouwblad,’ schreeuwde hij tegen Johanna, ‘ik moet het artikel van den baron lezen. Het zal sensatie maken, dat zal het.’

‘Ga u nu rustig liggen, pa, u kan het immers morgen wel lezen,’ gat het jonge meisje ten antwoord, terwijl haar moeder, radeloos van angst, een dienstbode last gaf, den dokter te halen.

‘Ja, 't is goed,’ mompelde Van Dijl, ‘ik zal het morgen lezen. 't Is toch gekomen?’ vervolgde hij, met zijn groote, koortsige oogen rondziende. ‘De baron is geen oplichter, niet waar Jo?’

‘Wel neen, pa,’ antwoordde Johanna, die al haar moed en zelfbeheersching bijeenraapte. ‘Hoe komt u daaraan? Het blad is van avond gekomen, maar het is nu immers te laat om het te lezen. U moet nu stil gaan liggen en zien te slapen, dan is u morgen weer heel opgeknapt.’

Zij zei dit alles zoo rustig, dat haar vader er een oogenblik door gekalmeerd werd. ‘Je hebt gelijk, Jo, ik zal gaan slapen; mijn hoofd is een beetje in de war.’ En hij streek met de hand langs zijn voorhoofd, dat gloeide als vuur. ‘Maar nu de krant er is, is alles in orde.’

Johanna schikte zacht de kussens goed en dekte haar vader toe, die binnensmonds mompelde: ‘Vreemd, dat die krant van avond gekomen is. Ik heb er al zoo lang op gewacht. Vreemd!’

Maar vijf minuten later sprong hij weer op. ‘De aandeelen zijn geen cent waard, zei de burgemeester, de baron heeft mij dus bedrogen, die ellendeling. Men is zijn spoor bijster. O als ik hem hier had! Geef de krant Jo, ik wil het lezen!’

Op dit oogenblik kwam de dokter, die door mevrouw met een paar woorden omtrent het gebeurde werd ingelicht. Hij voelde den pols, die onstuimig klopte, en schreef een kalmeerend drankje voor, met belofte

den volgenden morgen te zullen terugkomen.

‘Wat dunkt u, dokter?’ vroeg Johanna, die hem uitliet, want ze had aan zijn ernstig gezicht bemerkt, dat het hem niet goed aanstond.

‘'t Is nog moeilijk te zeggen, juffrouw,’ antwoordde de grijze geneesheer. ‘Uw vader heeft in hoogen graad koorts.”

‘En?’ vervolgde zij, doch ze kon niet verder gaan, want de aandoening schroefde haar de keel toe.

‘Hoor eens, kind,’ zei de dokter, zijn hand op haar arm leggend, ‘je moet sterk en moedig zijn. Uw vader heeft een geweldigen schok gehad; daarom moet alles vermeden worden, wat hem kan prikkelen. Alles vermeden, versta je, niets vragen, met niets vermoeien. Een opgeruimd gezicht vertoonen...”

‘Maar dokter, is het dan zóó erg?’ vroeg Johanna ontzet.

‘Het kan erg worden, en daarom waarschuw ik je. Ik ben bang voor de hersens.”

Als een doodvonnis klonken Johanna deze woorden in de ooren. Mijn God, ook dat nog! Waren ze dan nog niet zwaar genoeg getroffen! Maar ze dacht aan de vermaning van den geneesheer. Ze moest een opgeruimd gezicht vertoonen, ook al bloedde haar hart. Een schietgebed prevelend tot de H. Maagd, ging ze de kamer weer binnen, om aan het bed haars vaders den zwaren post op te nemen, waarvoor ze al haar moed en geestkracht noodig had.

Dagen en dagen verliepen er, zonder dat er in den toestand van Van Dijl merkbare verandering kwam. Buien van zwaarmoedigheid, van diepe prostratie volgden op ijlende vlagen van opgewondenheid en woede. Alles warde in zijn hoofd dooreen: nu eens raasde hij tegen den baron en dreigde hem te vermoorden, dan weer was hij uitgelaten over het succes, dat zijn blad had en over de buitengewone rijzing van zijn aandeelen in de heide-maatschappij. Nu eens schold hij Van Sichtelaar voor een ellendeling, dan weer noemde hij hem een energieken jongen, die het ver zou brengen.

De dokter haalde de schouders op en schudde bedenkelijk het hoofd. Voor mevrouw Van Dijl en Johanna waren het dagen van onuitsprekelijke marteling en met angst vroegen zij zich af, wat daarvan het einde zou zijn.

Eindelijk hadden de sloopende koortsen uitgewoed, maar, al herstelde langzamerhand het lichaam, de geest was met dofheid geslagen. De vrees van den geneesheer werd bewaarheid, het licht van het verstand was uitgedoofd en een dichte duisternis omnevelde zijn brein. Uren lang kon Van Dijl, in zijn stoel gezeten, wezenloos voor zich uitstaren, ongevoelig voor hetgeen om hem voorviel. Zijn ziel scheen voor geen indrukken meer vatbaar, alle zenuwen waren verstompt, en alleen het lichaam leefde nog. Het verleden was voor hem dood, hij sprak niet meer van den baron, hij scheen niet meer te weten, dat er ooit een Van Sichtelaar bestaan had. Als hij maar op tijd zijn spijs en drank had, was hij tevreden, meer vroeg hij niet.

Het hart door droefheid verscheurd, had Johanna dit ziekteproces gevo'gd, dat een zoo noodlottigen afloop moest hebben. En al poogde ze steeds de gedachte van zich af te zetten, toch kwamen haar vaak de woorden van Hugo in den geest, die nu een vreeselijke profetie bleken te zijn geweest: ‘Pa zal zelf eenmaal idioot worden.’ Door haar onvermoeide zorgen en door allerlei attenties trachtte ze haar vader eenigszins schadeloos te stellen voor het groote gemis, dat hem had getroffen. Ze koesterde hem als een plant, en hij leefde ook als een plant, onbewust.

Mevrouw Van Dijl was een heel ander mensch geworden. Van haar eerzucht en ijdelheid was ze geheel genezen. Ze jammerde niet kleinmoedig over het verlies van

haar fortuin, ze beschuldigde haar man niet; gelaten maar moedig droeg ze haar kruis, en had ze vroeger, toen alles weelde om haar heen was, toen het broze geluk haar toelachte, maar zelden haar hart met vurigheid tot God verheven, thans had ze leeren bidden in ootmoed en met vertrouwen. Nu ook zag ze in, wat ijdele droombeelden ze haar heele leven lang had nagejaagd, hoe klein en nietig alles was, wat ze tot dusver groot en begeerens waard had geacht. 'O Johanna' zei ze dikwijls, 'had ik je altijd gekend en begrepen, zooals ik je nu ken en begrijp, hoe geheel anders zou alles geworden zijn. Maar toch moet ik God danken, dat Hij mij de oogen heeft geopend.'

Alleen Alice had door het ongeluk niets geleerd. Zij bleef wat ze altijd geweest was: zelfzuchtig en onverstandig. Dat ook haar huisgenooten door den slag, die haar al heur illusies had ontroofd, waren getroffen, scheen ze niet in te zien. Dat haar vader zoo zwaar was gestraft, liet haar koud. Erger nog, zij gaf hem van alles de geheele schuld, en in haar onredelijke verblindheid ging ze zelfs zoover, Johanna van leedvermaak in haar ontgoocheling te beschuldigen. 'Ze heeft me nooit kunnen uitstaan,' zei het onverstandige meisje, 'ze was jaloersch, dat ik gelukkig zou zijn; nu heeft ze haar zin.' Johanna antwoordde op dezen uitval niet, zij achtte het beneden zich, iets tot haar rechtvaardiging in te brengen, en bovendien begreep'ze. dat het tegenover het domme *parti-pris* van haar zuster toch vruchteloos zou zijn. Ze hoopte, dat Alice mettertijd tot betere gedachten zou komen, en beijverde zich door voorkomendheid te toonen, dat ze in het minst geen wrok tegen haar koesterde. De vallende waterdroppel holt ten laatste den hardsten steen uit, en zoo dacht ze, dat ook het harde gemoed van Alice zich allengskens voor edeler gevoelens zou openen.

De eerste dagen wisten mevrouw en Johanna niet, hoe de zaak met Van Sichtelaar aan den steel zat. Wel begrepen ze zooveel, dat hij hen had misleid, dat hij een bedrieger was. Doch dit was ook alles; van den omvang der ramp, van de manier, hoe alles in zijn werk was gegaan, wisten ze niets. Uit de omsamenhangende woorden van Van Dijl konden ze niet wijs worden, en daar de dokter ten strengste had verboden, over iets te spreken, waren ze dus genoodzaakt, lijdelijk af te wachten. De vrouwen wisten niet, wat ze in deze moeilijke omstandigheden hadden te doen, en bovendien nam de zorg voor den zieke haar dermate geheel in beslag, dat ze ook geen tijd hadden, over iets anders te denken. Ze vreesden al, dat de geheimzinnige sluier nooit zou worden opgelicht, en toen Van Dijl tot volslagen stompzinnigheid verviel, dachten ze niet anders, of het vreeselijke raadsel, dat zoo op eens hun rust was komen verstoren en hun geluk verwoesten, zou altijd onopgelost blijven.

Maar daar kwam een brief van den burgemeester van Vorden, die, al bevatte hij weinig nieuws, hun toch den sleutel tot het raadsel in handen gat. Johanna trad met hem in correspondentie, deelde hem den ongelukkigen toestand haars vaders mee en verzocht hem, haar met de toedracht der zaak te willen in kennis stellen. Met de meeste bereidwilligheid verstrekte de burgemeester daarop alle inlichtingen, en zoo kwamen de vrouwen te weten, wat Van Dijl zoo geweldig had geschokt. Maar, helaas, er bestond niet de minste kans, dat zij van het ontstolene ooit iets zouden terugkrijgen. De politie wist thans wel, dat Van Sichtelaar en zijn medeplichtige over Hamburg de wijk hadden genomen naar Amerika, maar die wetenschap baatte niets.

Mevrouw Van Dijl zat met haar beide dochters in de kamer, toen de brief kwam, die haar laatste vleugje van hoop uitdoofde. De slag bleek nòg erger te zijn, dan zij het zich hadden voorgesteld. Tot het laatste toe hadden ze gehoopt, dat er nog wel iets van zou terecht komen, dat Van Dijl in het eerste oogenblik van radeloosheid den toestand donkerder had ingezien, dan hij inderdaad was. Thans viel er niet meer aan te twijfelen. Mevrouw keek met een meewarigen blik haar dochters aan, wier

toekomst door de lage handelwijze van Van Sichtelaar met één slag was verwoest. Johanna bleef kalm, zij begreep, dat klagen en jammeren daaraan niets kon veranderen. Bovendien had zij altijd wel gedacht, dat het met den baron niet goed zou afloopen, en daarom verraste die tijding haar minder dan haar moeder of zuster. Deze laatste kon zich niet inhouden. ‘Als het goed gaat, zullen we nog moeten bedelen,’ riep ze spijtig uit. ‘En dat hebben we aan jou te danken,’ vervolgde ze, met haar vinger naar Johanna wijzend.

‘Aan mij?’ vroeg deze verbaasd. ‘Hoe kom je daar toe, Alice?”

‘Ja, aan jou; hou je nu maar zoo onnoozel niet. Dat de baron ons zoo schandelijk heeft bedrogen, konden wij in de verste verte niet denken, maar jij hebt moedwillig het geluk met voeten geschopt, door Willem af te zeggen. Was je met hem getrouwd, dan zouden wij nu zoo niet in de penurie zitten.”

‘Maar Alice,’ zei mevrouw geërgerd, ‘is het nu de tijd, om daarover te beginnen? Wat Jo deed, deed ze om een reden, waarvan jij de grootheid nooit zal kunnen begrijpen. Zij keek niet naar geld....”

‘Dat zou ons anders nu goed te pas komen,’ merkte Alice schamper op.

‘Jo heeft zich voor Hugo opgeofferd,’ vervolgde mevrouw, zonder op de onderbreking van haar jongste dochter acht te slaan, ‘en daarvoor haar eigen geluk ten offer gebracht. Mij mag je iets verwijten, als je wil, je ongelukkigen vader ook, als je durft, maar Jo niet.”

‘Hemel u Jo maar op,’ zei Alice spottend. ‘Nu papa mij niet meer helpen kan, kan u natuurlijk alles tegen mij zeggen wat u wil. Ik sta alleen tegen u tweeën. Ik moet mij alles laten welgevallen. Maar ik ga nog veel liever de deur uit, dan dat te blijven verduren, den heelen dag vermaningen te hooren en op Jo gewezen te worden. U zou misschien graag hebben, dat ik maar wegging, dan was u van mij at,’ vervolgde ze, terwijl tranen van woede uit haar oogen sprongen.

‘Maar Alice, wind je nu toch niet op,’ kwam Johanna bemiddelend tusschenbeide. ‘Hoe kan je nu toch zoo onredelijk zijn?’

‘Onredelijk, daar heb je 't al!’ riep Alice uit, die uit ieder woord venijn zoog. ‘Ik zei je immers al, dat je van die onredelijkheid niet lang last meer zult hebben. Jij bent heel redelijk, en mama nu ook, jullie passen bij elkaar. Ik hoor daar niet bij.’ Terwijl ze dit zei, was ze opgestaan en verliet opgewonden de kamer, met een nijdigen ruk de deur achter zich toetrekkend.

‘Mijn God,’ zuchtte mevrouw, ‘met Alice kunnen we nog wat beleven. Zijn wij al niet zwaar genoeg bezocht, en moet zij ons nu het leven nog bitterder maken?’

‘Och mama,’ vergoelijkte Johanna, ‘bedenk toch, dat zij het hardst getroffen is. Ze had zich zulke illusies gemaakt, en nu op eens zóó ontgoocheld te worden! 't Is niet te verwonderen, dat ze wat prikkelbaar is, maar mettertijd zal dat wel slijten.”

‘Je bent een goed kind, Jo, en als ik jou niet had, was ik diep ongelukkig,’ zei mevrouw Van Dijl, die meer en meer begon te beseffen, wat een schat ze in Johanna bezat.

Toen alles weer een beetje op dreef was, stelde mevrouw voor, Hugo weer thuis te laten komen, gedeeltelijk wel uit zuinigheid, maar vooral, omdat haar hart naar hem getrokken werd. Sedert Hugo weg was, was dit gevoel, haar vroeger geheel vreemd, met den dag sterker geworden, en thans verliet het haar geen oogenblik meer. Zij verlangde er nu naar, den knaap haar moederlijke liefde te toonen, die hij tot dusver steeds had moeten derven. Zij wilde hem die nu met woeker betalen. De vrouw, die tot voor weinige dagen enkel geleefd had van eerzucht, die maar altijd had gedacht aan wereldsche schittering en wier hart daardoor was verdord, voelde

nu een groote behoefte aan liefde, aan veel liefde. Nu alles wegviel, wat tot dusver haar trots had uitgemaakt, begreep ze, dat dit gemis enkel door genegenheid kon worden vergoed, dat die leegte alleen door liefde kon worden aangevuld. En evenals haar eerzucht tot dusver haar man en Alice had gegolden, wilde zij nu haar liefde vooral geven aan diegenen, van wie ze wederkeerig liefde kon verwachten, aan Johanna en Hugo, den laatste vooral, die zoo lang een verschoppeling was geweest.

Bij alle beproevingen, waardoor mevrouw Van Dijl bezocht werd, had ze ten minste dezen grooten troost, dat Hugo zoo goed als genezen was. De blijde verwachting van Johanna en Vermeer was niet beschaamd; de buitenlucht had niet alleen op zijn gestel, maar ook op zijn geest een allergunstigsten invloed uitgeoefend. De dofheid was thans geweken en had voor

opgewektheid plaats gemaakt. De heele omgeving, de vriendelijkheid van vrouw Maas en haar man, de omgang met de kinderen, de volkomen vrijheid, waarmee hij zich bewoog, en het meest nog het ontslagen zijn van de nabijheid van zijn vader en Alice, waardoor de arme jongen als het ware was gehypnotiseerd, - dit alles had tot zijn herstel krachtig meegewerkt. Wat als straf bedoeld was, werd hem tot zegen, en zijn genezing, die door de noodlottige invloeden in het ouderlijke huis wellicht nog lang zou zijn uitgebleven, was thans in enkele maanden verkregen.

Johanna zou Hugo gaan halen. Alice had den neus opgetrokken, toen ze het hoorde en gezegd:

‘Moet die idioot weer thuis komen? Hebben wij er dan aan één nog niet genoeg?’

‘Alice, God moet je straffen voor je hardvochtigheid,’ zei mevrouw Van Dijl verontwaardigd. ‘Heb je dan geen greintje eerbied meer voor je vader? En dit heb ik je te zeggen, dat je het niet waagt, Hugo iets in den weg te leggen. De jongen is Goddank genezen of omtrent, maar als hij nu weer behandeld moet worden als vroeger, dan zou hij het weer terugkrijgen.’

‘Genezen, nu ja, dat zal wel wat zijn,’ antwoordde Alice, spottend de lippen krullend, ‘maar als hij mij uit den weg blijft, zal hij geen last van me hebben.’

Vrouw Maas stond er van te kijken, toen ze hoorde, dat Hugo haar ging verlaten. ‘Maar juffrouw, dat spijt me nu toch zoo,’ zei ze tegen Johanna, ‘en ook mijn man en de kinders zullen het ongraag hebben. Niet om het geld, juffrouw, maar we hielden allemaal veel van hem, en hij ook van ons. Hij was hier zoo goed als thuis. Maar natuurlijk, eigen gaat voor, en voor hem ben ik blij, dat hij weer bij zijn moeder komt, want daar gaat toch niets boven. Vreemd blijft altijd vreemd, al heb je het nog zoo goed. Eén plezier moest u me toch doen, juffrouw,’ vervolgde de spraakzame vrouw, ‘en dat is, dat u nog eens een keertje met hem hier komt. Het wordt nu onderhand mooi weer, en dan is het buiten toch plezieriger dan in de stad. En als uw mama soms zin had, om eens mee te komen, dan zouden wij er heel vereerd door zijn.’

‘Nu, je kan er op rekenen, vrouw Maas, met plezier, en ook mama zal stellig eens komen,’ antwoordde Johanna. ‘Ze moet u toch nog eens bedanken voor al uw goedheid.’

Dat is geen dank waard, juffrouw, het was mijn plicht, meer niet.’

Hugo was verheugd, toen hij hoorde, dat hij weer thuis mocht komen. ‘Ik kan het je nu wel zeggen, Jo, ik heb je meer gemist dan je misschien dacht, maar ik hield mij goed, om je niet te bedroeven. Jo, ik heb er dikwijls over nagedacht, wat je voor mij hebt opgeofferd. Vroeger begreep ik het niet goed, maar thans wel, en nooit, neen nooit zal ik het je kunnen vergelden. En ik ben zoo gelukkig, dat ma naar mij verlangt.’

Hij zweeg een oogenblik. Een vraag brandde hem op de lippen, maar hij durfde ze niet stellen. Hij hoopte nog, dat Johanna het zeggen zou, doch het meisje wist niet goed, hoe ze het moest inkleeden. Eindelijk besloot hij te spreken. ‘En pa, Jo?’ vroeg hij, begrijpende dat er iets moest zijn voorgevallen.

‘Pa is ziek geweest,’ antwoordde Johanna, die inzag, dat het hooge woord er thans uit moest. ‘En nu is hij nog zwak, en... en...’ Het kostte haar veel moeite het te zeggen.

‘En?’ vroeg de knaap, haar aarzeling bemerkend. Maar plotseling, als had nij begrepen wat het was, sloeg hij zijn armen om Johanna's hals en snikte: ‘Jo, ik heb er zooveel spijt van gehad. Ik wist toen niet wat ik zei Jo, vergeet me!’

‘Arme jongen,’ zei Johanna, ‘we zullen veel bidden, dat onze Lieve Heer pa gauw beter maakt.’

Hugo wendde het met tranen bedekte gezichtje af: hij genezen, en zijn vader thans idioot! Als een vlijmend staal doorsneed die gedachte zijn ziel en liet er een indruk achter, die nooit zou worden uitgewischt.

XVI.

De Van Dijl's waren naar Haarlem verhuisd. Zij waren thans verplicht zeer zuinig te leven. Bovendien wilden ze maar liefst Amsterdam verlaten, waaraan zooveel pijnlijke herinneringen waren verbonden en waar ze ieder oogenblik gevaar liepen, kennissen te ontmoeten, die hun thans òf den rug toekeerden, òf met gehuichelde belangstelling naar het gebeurde en naar den toestand van Van Dijl informeerden. Dit was een voortdurende foltering en daarom hadden ze besloten naar een andere plaats te trekken, waar niemand hen kende en zij ongestoord en stil konden leven.

In den toestand van Van Dijl was niet de minste verandering gekomen. De man, die eenmaal geleefd had aan elken vezel van zijn lichaam, die zijn heele leven lang droombeelden nagejaagd en rusteloos gestreefd had naar eer en aanzien, zat daar nu neer hulpeloos als een kind, aan niets denkend, niets vragend, zich met niets bemoeiend. Er was nauwelijks grooter verschil denkbaar, dan tusschen den Van Dijl van vroeger en van nu, - een verschil zoo groot, dat zijn huisgenooten zich soms verbeeldden, dat het een akelige droom was. Maar de harde werkelijkheid verjoeg onmiddellijk die illusie, en des te wreeder, daar de geneesheer geen hoop had durven geven op beterschap.

Was Van Dijl voor elke aandoening ongevoelig, zijn gelaat helderde toch op, als Johanna met een naaiwerkje in de hand naast hem kwam zitten en dan belangstellend vroeg, of hij soms ergens trek in had, een sigaar of een glas bier bijvoorbeeld. Hij knoopte geen gesprek met haar aan, maar het denkbeeld, haar naast zich te hebben, scheen hem een groote voldoening, en geruimen tijd achtereen keek hij oplettend toe, als haar rappe vingers de naald vlug door het naaigoed deden gaan. Wanneer ze opstond en even de kamer verliet, zag hij haar angstig na, als een kind, dat in het donker door zijn moeder wordt alleen gelaten, en er kwam heel even een blijde tinteling in zijn oog, wanneer ze terugkeerde en haar plaats naast hem hernam.

Van Alice wilde hij, evenals Hugo vroeger, niets weten; hij was bang voor het liefdelooze meisje, dat zich zelfs niet ontzag haar vader toe te snauwen, en door het ongeluk nog hardvochtiger en meer egoïstisch scheen te zijn geworden. Inwendig was ze jaloersch op de stomme genegenheid, die de arme idioot Johanna toedroeg, maar toch deed ze niet de minste poging, om ook van haar kant liefde en bezorgdheid te toonen. Zij achtte zich grootelijks verongelijkt, zij gaf daarvan iedereen behalve zich zelve de schuld, en met den dag werd haar gemoed met meer bitterheid vervuld.

Ook Hugo, die thans thuis was gekomen, kon zij niet uitstaan, omdat hij als het ware een voortdurend en levend verwijt tegen haar was. Terwijl haar moeder alles deed wat ze kon, om hem haar vroeger gemis aan liefde te vergoeden, misgunde Alice hem zelfs zijn beterschap, en als ze had gedurfd, zou ze hem als vroeger hebben getiranniseerd. Maar door haar eigen schuld stond Alice tegenover al haar huisgenooten, die elkander nu begrepen en liefhadden.

Tot Hugo's groote vreugde kwam Vermeer hem ook nu nog lesgeven. Johanna en mevrouw Van Dijl hadden daartegen bezwaar gemaakt, ze mochten dit niet van hem

vergen, zij waren hem al zooveel dank schuldig, - maar de jonge man had met de hem eigen kieschheid en tact aangehouden en ten slotte als gunst verzocht wat zijnerzijds een groote opoffering was. Dit laatste toch niet geheel en al, want, hoe belangeloos Vermeer ook was, toch school er nu wel een beetje eigenbelang onder. Vroeger, toen Van Dijl nog in goeden doen was, zou hij het nooit gewaagd hebben, het oog tot Johanna op te slaan. Had hij al haar hart kunnen winnen, hij begreep, dat Van Dijl hem nooit haar hand zou toestaan. Maar thans waren de omstandigheden anders geworden; hij was nu niet meer de mindere, doch de gelijke en bovendien had hij aanspraak verworven op haar dankbaarheid. Zeker, hij zou die aanspraken nooit hebben doen gelden - dat scheen hem een laagheid toe - maar zijn scherp oog was het niet ontgaan, dat hij langzamerhand in Johanna's hart een plaats had ingenomen. Hij wist, dat zij zich voor Hugo had opgeofferd, dat zij ter wille van haar broertje een schitterende partij had laten varen, en daaruit maakte hij de gevolgtrekking dat zij, ook om Hugo, dengene zou achten en liefhebben, die den knaap had genezen.

Maar was dat genoeg? De dankbaarheid toch heeft haar grenzen, en op dankbaarheid worden weinig huwelijken gesloten. Had zij hem ook lief om hem zelf, had ze hem zóó lief, dat ze zijn vrouw zou willen worden? Deze vraag, die hem vroeger vermetel, onzinnig zou hebben toegeschenen, kwam dikwijl bij Vermeer op, en telkens met grooter aandrang. En hij dacht daarbij onwillekeurig aan hetgeen Hugo hem zoo vaak gezegd had: ‘Meneer Vermeer, u moest maar met Jo trouwen, dan kan ik altijd bij u beiden blijven, en ik weet zeker, dat ze veel van u houdt.’ Al kende hij aan deze woorden niet meer waarde toe, dan ze, door dien kindermond gesproken, hadden, ze schenen hem toch een gunstig voorteeken.

Maar hoe licht kon hij zich niet vergissen! Hoe gemakkelijk voor liefde aanzien, wat feitelijk niets anders dan dankbaarheid was. Hij wilde spoedig zekerheid hebben, want met den dag schoot zijn gevoel voor Johanna in zijn hart dieper en hechter wortel, zoodat het weldra onuitroeibaar zou zijn geworden. Wat moest hij dan aanvangen, wanneer hij zich bleek vergist te hebben, indien Johanna zijn genegenheid niet beantwoordde? Sinds lang dacht Vermeer over dit alles na, herhaalde malen had hij reeds het voornemen gemaakt, Johanna zijn genegenheid te bekennen, maar telkens ontbrak hem daartoe de moed. Hij begreep, dat haar antwoord voor zijn verder leven beslissend zou zijn, dat, indien zij weigerde, hij haar nooit meer zou kunnen terugzien, hij nooit meer den betooverenden klank van haar stem zou hooren. Die mogelijkheid deed hem telkens het beslissend oogenblik verschuiven, want hij was er zoo aan gewend, haar te zien en te hooren, dat het denkbeeld, haar misschien voor altijd te moeten missen, hem ondraaglijk toescheen.

En Johanna? Tot haar verwondering had ze bespeurd, dat de achting, die ze voor Vermeer koesterde, langzamerhand in genegenheid was veranderd. Zij wilde het zich zelf nog niet bekennen, maar ze kon de stem van haar hart niet smoren; zij had gedacht, dat, nu ze al haar liefde op Hugo had overgedragen, zij voorgoed met haar hart had afgerekend, waar nog altijd een lidteeken was achtergebleven van de wonde, die Willem haar had toegebracht. Maar tot haar verbazing zag ze, dat er in haar hart nog plaats was voor een ander, dat haar genegenheid rijk genoeg was, om die in tweeën te verdeden. Doch neen, ze hoefde niet te verdeden, want de liefde voor Hugo en voor Vermeer was één. Er was tusschen hun drieën als een mystieke band, een band van opoffering en toewijding. Haar genegenheid voor Vermeer zou niet, als het koude egoïsme van Stassart, een scheiding eischen, integendeel, ze zou hen nog vaster, nog inniger samensnoeren. Zij zag er ook iets providentieels in, iets van

hoogere orde, niet dien banalen grond van berekening, waarop zooveel huwelijken worden aangegaan.

Johanna betrapte zich dikwijls op deze overwegingen. Dan schudde zij even het hoo'd. 'Ik wist niet, dat ik zoo'n idealist was,' zei ze bij zich zelve, 'maar die droom kan nooit werkelijkheid worden.' Voor haar rees het beeld op van haar hulpbehoevenden vader, van haar moeder, die haar niet kon missen. Zij moest bij hen blijven, voor hen zorgen, dat was haar plicht. Eerst had zij zich opgeofferd voor Hugo, thans moest zij het doen voor haar ouders. Geen zweem van bitterheid kwam bij deze gedachte in haar op; blijmoedig zou ze haar taak tot het einde toe volbrengen. Ja, ze wist wel, dat àls Vermeer haar lief had en haar zijn hand zou aanbieden, hij er niet tegen op zou zien, haar ouders bij zich in te nemen en een zoon voor hen te zijn, - daar kende ze hem genoeg voor. Maar dat juist wilde ze van hem niet vergen, dien last hem niet op de schouders leggen. Als ze vrij was geweest, zou ze niet hebben geaarzeld, maar thans mocht ze er niet aan denken. Haar weg was afgebakend, het was de koninklijke weg des kruises. Mits God haar sterkte, zooals Hij tot dusver had gedaan, zou ze hem zonder zwakheid tot het einde toe afleggen.

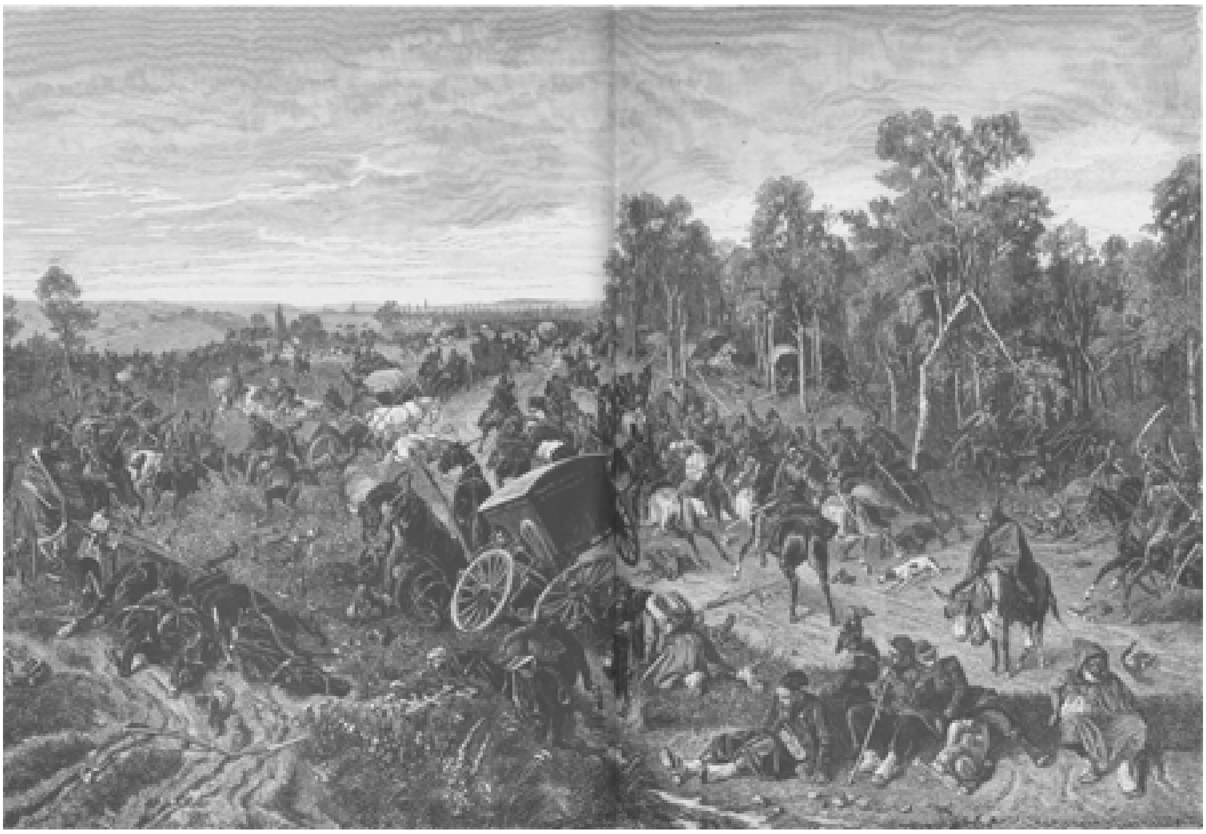

NA DEN SLAG BIJ WöRTH. VERVOLGING DER FRANSCHEN DOOR DE BEIERSCHE LICHTE RUITERIJ,
naar de schilderij van Heinrich Lang.

Mevrouw Van Dijl was scherpzinnig genoeg om te begrijpen, wat er in het hart der beide jongelieden omging. Vroeger zou ze het denkbeeld van een huwelijk tusschen haar dochter en Vermeer ver hebben weggeworpen, zou dit haar met ergernis en woede hebben vervuld, maar thans zag ze het kalm onder de oogen. Het zou voor haar een zwaar offer zijn, maar mocht zij in edelmoedigheid bij Johanna achterstaan? Was het niet billijk, dat het jonge meisje ook eindelijk gelukkig zou zijn? Mocht zij van haar vergen, dat haar jong leven zou wegkwijnen in de zorg voor een versuften vader, dat zij nooit de lippen zou zetten aan den beker van het geluk?

(*Wordt veriolgd*).

De slag bij Wörth.

Geheel Duitschland heeft met geestdrift de overwinningen herdacht, die het vóór vijf en twintig jaar op den ‘erfvijand’ bevocht en waardoor de verschillende staten, tot dusver maar door zeer slappe banden verbonden, tot één machtig geheel werden vereenigd onder de leiding van Pruisen. De trotsche zinspreuk der Hohenzollerns, *Vom Fels zum Meer*, van de rots tot de zee, ging nu in vervulling, en de afstammeling der eenvoudige burggraven van Neurenberg drukte zich de keizerskroon van Karel den Groote op de slapen. Hoe geheel anders zou de uitslag geweest zijn, indien de Fransche adelaars hun intocht hadden gehouden binnen Berlijn, zooals men in Frankrijk bij het uitbreken van den oorlog algemeen gedacht en gehoopt had.

De *Gedächtnissfeier* zal nog maanden duren, want wat een groot aantal belangrijke gebeartenissen heeft Duitschland nog te herdenken! Overwinningen in het Oosten, aan de Loire, in het Noorden; de inneming van Parijs, de keizerskroning te Versailles, het sluiten van den vrede van Frankfort, die vijf milliard en twee rijke provincies aanbracht.

Met belangstelling zullen de lezers ongetwijfeld een gewichtige episode uit dezen geweldigen oorlog in beeld gebracht zien, de nederlaag der Franschen bij Wërth, het voorspel van een reeks van nederlagen, die Napoleon zijn kroon kosten en Frankrijk aan den rand van den ondergang brengen zou.

Men kent de aanleiding tot den oorlog. Na een korten, maar bloedigen veldtocht had Pruisen in 1866 het schijnbaar zoo sterke Oostenrijk vernederd, wat Frankrijk een doorn in het oog was. De naijver ontvlamde, de hartstochten werden geprikkeld, en Napoleon, die in het binnenland met groote moeilijkheden te kampen had, zag voor staatsmanswijsheid aan, zijn volk afleiding naar buiten te bezorgen. Een oorlog met het gehate Pruisen zou altijd populair zijn, doch vooral thans, nu het, prat op de pas behaalde zege, in het Europeesch statenconcert een hoogen toon aansloeg.

De Luxemburgsche kwestie verscheen als een dreigende stip aan den politieken gezichteinder, maar Pruisen achtte zich toen nog niet sterk genoeg, en het onweer dreef voorbij.

Een paar jaar later dook het Spaansche vraagstuk op. De revolutie had de Bourbons in Spanje van den troon verdreven, en de republiek was er uitgeroepen. Doch het Spaansche volk, in merg en been monarchaal, kon het met dezen regeeringsvorm niet vinden, en' zoo ging maarschalk Prim op avontuur uit, om een candidaat voor

den ledigen troon te zoeken. Hij vond dezen in een afstammeling uit den katholieken tak der Hohenzollerns, prins Leopold, die zich door den glans der kroon liet verlokken.

Uit Frankrijk ging onmiddellijk een krachtig protest op. Een Hohenzollern regeerde over Pruisen, een andere over Roemenië, en nu zou een derde den Spaanschen troon bestijgen! Dat mocht niet. De Fransche diplomatie toog onmiddellijk aan het werk, om de intrekking der candidatuur te verkrijgen van koning Wilhelm, die verklaarde, niet als koning van Pruisen, maar als hoofd der Hohenzollerns zijn toestemming gegeven te hebben. Frankrijk liet zich met deze uitvlucht niet afschepen, maar middelerwijl de Fransche gezant te Berlijn, graaf Benedetti, ijverig in de weer was om den koning van Pruisen tot intrekking der candidatuur te bewegen, maakte prins Leopold in eens aan alle moeilijkheden een einde, door vrijwillig van de Spaansche kroon af te zien.

De moeilijkheden bleken hiermee evenwel niet opgelost. Op last zijner regeering verlangde Benedetti van koning Wilhelm, die toen te Ems vertoefde, dat hij de candidatuur van den prins, voor het geval ze in de toekomst weer ter sprake mocht komen, zou verbieden. Dit nu weigerde de koning van Pruisen en eveneens een nieuwe audiëntie, waarom de Fransche gezant had laten verzoeken.

Hierop volgde de oorlogsverklaring van Frankrijk, en al zijn de Franschen niet van groote lichtvaardigheid vrij te pleiten, zeker is het, dat ze gedeeltelijk door toedoen van de oorlogzuchtige partij van Pruisen, aan wier hoofd Bismarck, Moltke en Von Roon stonden, is uitgelokt. De geschiedenis van de vervalsching der vermaarde Emser depêche heeft dit voldoende bewezen. Ja, de vraag is zelfs gedaan, of de heele candidatuur van prins Leopold niet door Bismarck op touw is gezet, om daardoor Frankrijk te tarten en als het ware tot den oorlog te dwingen, waartoe Pruisen zoo uitstekend, Frankrijk in het geheel niet gereed was, ondanks de snoevende verzekering van den minister van Oorlog Leboeuf in de Wetgevende Vergadering, dat Frankrijk *archiprêt* was en zelfs geen knoop aan de slobkous van den minsten soldaat ontbrak.

De oorlog begon. De Fransche legers trokken naar de grens, keizer Napoleon nam te Metz het opperbevel op zich. Den 2en Augustus had bij Saarbrücken het eerste treffen plaats, waarbij de keizerlijke prins den vuurdoop ontving en de Pruisen voor de overmacht der Franschen moesten terugtrekken.

Deze onbeduidende zege werd door de Fransche bladen tot een gewichtige overwinning vergroot. De opgewonden phantasie der Franschen zag den vijand reeds in verwarde hoopen op de vlucht, achtervolgd door den overwinnaar, die eerst voor de poorten van Berlijn zou halt maken...

Spoedig kwam de ontnuchtering. Het derde Duitsche leger, onder bevel van den kroonprins Friedrich Wilhelm, tastte den 4en Augustus de stellingen der Franschen bij Weissenburg aan. Na een hardnekkige worsteling, waarbij de Franschen met heldenmoed streden, doch tegen de overmacht niet bestand waren, behaalden de Duitschers een volledige overwinning. Generaal Abel Douay sneuvelde en de terugtocht der Franschen ontaardde welhaast in een ordelooze vlucht.

Was deze slag niet van groote militaire beteekenis, twee dagen later zou het Fransche leger een dubbele nederlaag worden toegebracht, die het tot den terugtocht over de heele linie noodzaken en daardoor het land voor den vijand zou openzetten.

Maarschalk Mac-Mahon was met den keizer te Metz in het hoofdkwartier, toen daar de tijding der nederlaag bij Weissenburg aankwam. Onmiddellijk snelde hij toe en nam met 60.000 man een sterke stelling in op de hellingen der Vogezen. Zijn rechtervleugel steunde op Reichshofen, zijn centrum op de hoogten tusschen Fröschweiler en Wörth, zijn linkervleugel strekte zich uit tot Elzashausen. Toch was

het vooruitzicht op een overwinning der Franschen gering, daar de strijdkrachten, waarover de kroonprins van Pruisen beschikte, eens zoo sterk waren.

Bij het aanbreken van den 6en Augustus begon de geweldige worsteling. Lang bleef de uitslag onbeslist, daar de Franschen met onvergelijkelijke dapperheid en groote onstuimigheid streden. Telkens werden de Pruisen teruggeworpen, maar even dikwijls herhaalden zij met ijzeren taaiheid den aanval. Eindelijk gaven het ie Beiersche legerkorps en de ie Wurtembergsche brigade den doorslag. De Beieren bestormden Fröschweiler, de Wurtembergers Elzashausen, waaruit de Franschen na hardnekkigen tegenstand verdreven werden. Nog eenmaal beproefde Mac-Mahon een laatste, wanhopige poging om het dorp te heroveren. Met zijn kurassiers ondernam hij een heldhaftigen aanval op de Duitsche gelederen. Het was een echte doodenrit. Het geschut van den vijand maaide in vijf minuten twee heele regimenten weg. Dit was het sein tot een algemeene vlucht. Als een razende reed Mac-Mahon de vluchtenden te gemoet. Zijn groot, met schuim bedekt ros steigerde van de scherpe sporen, die zijn flanken verscheurden. De uniform van den maarschalk was in flarden, het loshangende hemd ontblootte zijn borst, hij had zijn degen bij de kling aangevat en zwaaide dien als een knots. Eindelijk grepen officieren zijn paard bij den teugel en voerden hem met geweld van het slagveld.

Het was hoog tijd, want reeds naderde in vollen galop de lichte Beiersche ruiterij om den vluchtenden vijand te vervolgen. De ruiters overrompelden de treins met hun bedekkingen, maakten veel gevangenen en vermeesterden een onnoemelijken buit. De heele bagage van het Fransche leger en een krijgskas van 360.000 franks vielen den overwinnaars in handen.

Onze gravure in dit nummer stelt de vervolging der Franschen door de Beiersche cavalerie op aanschouwelijke en pakkende wijze voor.

Op denzelfden noodlottigen dag leed de Fransche generaal Frossard bij Spicheren een gevoelige nederlaag tegen afdeelingen van het eerste en tweede Duitsche leger, aangevoerd door generaal Steinmetz en prins Friedrich Karl.

Door deze beide nederlagen waren de Franschen ontzenuwd, en na verschillende gevechten rondom Metz, waar Bazaine ingesloten werd, zou de catastrophe van Sedan komen, die het graf werd van het keizerrijk. Doch ook de republiek kon den overwinnaar niet tegenhouden, die zijn zegetocht met de inneming van Parijs bekroonde en daar de harde vredesvoorwaarden stelde, welke nog na een kwart eeuw iederen Franschman op het hart branden en de gedachte aan een bloedige weerklank hebben levendig gehouden.

De Valkenier Mollen en de Valkerij.

‘... Ook Nederland heeft in onze dagen verscheidene valkeniers opgeleverd: Jan Daams, F. van den Heuvel, de beide Peels, Jan, Arnout en Jacob Bots, en eindelijk Paul Mollen en zijn broer Adriaan, de laatste der oude Hollandsche valkeniers, die, te Valkenswaard wonende en geholpen door zijn beide zoons, jaarlijks valken vangt en africht, en wiens bekwaamheid en ervaring boven alle critiek verheven zijn.’

Deze lofspraak is ontleend aan het werkje *I alconeria Moderna*, dat, door den verzamelaar A Ugherini mede aan Adriaan Mollen opgedragen, juist op den dag van diens dood, 27 Juli jl. te Valkenswaard aankwam.

Met Adriaan Mollen is zoo al niet de laatste, dan toch de beroemdste der Nederlandsche valkeniers ten grave gedaald, een man, die zich een Europeesche vermaardheid had verworven en zestig jaren geijverd heeft, om de valkenjacht,

eeuwen lang het meest geliefkoosde spel van vorsten en ridders, weer tot nieuwen bloei te brengen.

Het is hem niet gelukt. Onze koude, prozaïsche tijd heeft het gevoel verloren voor de poëzie, die in de edele valkenjacht verscholen ligt; het schietgeweer bij de jacht op reiger en patrijs den valk verdrongen. In ons werelddeel heeft de valkenjacht zich tot den huidigen dag alleen in Engeland en Frankrijk weten staande te houden, maar het is te vreezen, dat met de valkeniers ook de beoefenaars van dit nobele jachtvermaak eerlang zullen uitsterven.

Adriaan Mollen werd den 9en April 1816 te Valkenswaard geboren en ging reeds op 17jarigen leeftijd met Jacobus Bots als leerling naar Engeland, waar hij vijf jaren verbleef In 1838 trad hij in dienst bij den Oostenrijkschen graaf Trauttmansdorff, een vurig beminnaar van de valkenjacht. Een reis naar Weenen was in die dagen een onderneming, van belang, daar ze per diligence en trekschuit moest worden afgelegd.

De familie Mollen bewaart nog als curiositeit een paspoort, den 12en Januari 1839 afgegeven door Jean Gisbert baron Verstolk de Soelen, minister van Buitenlandsche Zaken van Z.M. Willem I. Hierin werd in naam des konings aan alle admiraals, generaals, gouverneurs, com

mandanten, magistraten en andere officieren, zoo burgerlijke als militaire, van vorsten en staten, vrienden en bondgenooten van Zijne Majesteit, verzocht, 'den heer Adriaan Mollen, valkenier te Valkenswaard, gaande naar Weenen, niet alleen met zijn bagage te laten passeeren, zonder hem eenigen overlast aan te doen of toe te laten dat hem die aangedaan wordt, maar hem ook zoo noodig alle hulp en steun te geven of te doen geven.'

Dit om zijn ouderdom eerbiedwaardige paspoort bevat een groot aantal zegels, daar het op alle plaatsen, waar **een** gezant of diplomatiek agent des konings verblijf hield, door dezen moest geviseerd worden.

Gedurende het jachtseizoen, dat van Maart tot Augustus of September duurde, verbleef Mollen, die, hoe jong nog, reeds zelfstandig als valkenier optrad, bij graaf Trauttmansdorff en keerde dan naar Valkenswaard terug, om daar in het najaar de valken te vangen, die voor de jacht noodig waren.

In 1841 werd op Het Loo, met toestemming en onder bescherming van Z.M. Willem II, een valkenclub opgericht en Adriaan Mollen tot oppervalkenier benoemd. Hier blijkt voldoende uit, welk een goeden naam de 25-ja-rige valkenier toen reeds moest verworven hebben, om tot dezen eerepost te worden aangesteld.

Mollen verliet thans den dienst van den Oostenrijkschen graaf, en uit een persoonlijk schrijven van dezen, waarvan wij evenals van andere stukken door de welwillendheid van den zoon des ouden valkeniers inzage hebben kunnen nemen, is duidelijk op te maken, hoezeer Trauttmansdorff het heengaan van Mollen speet.

De Valkenclub op Het Loo kwam voornamelijk tot stand door toedoen van 's konings tweeden zoon, prins Alexander, die er dan ook de voorzitter van was. Tot de leden behoorden de toenmalige prins van Oranje, later koning Willem III, prins Frederik, prins Hendrik en verder een aantal Nederlanders van de eerste familiën des lands, als baron Sloet van Tautenburg, baron Sloet van Oldruitenborgh, baron Sirtema de Grovestins, baron De Constant Rebecque, baron Van Brienen van de Groote Lindt enz. Ook buitenlanders maakten deel uit van deze *Hawking Club*; wij noemen slechts de namen van den hertog van Leeds, Lord Willoughby, lord Hamilton, prins Esterhazy.

Niemand kon lid dezer Club worden, of hij moest door een der leden voorgesteld en door het comité van beheer gekozen zijn. De leden moesten, zooals het eerste artikel der statuten bepaalde, jaarlijks honderd gulden of meer voor de uitgaven der valkenjachten betalen. Deze begonnen den 15^{en} Mei en duurden tot of omstreeks den 10^{en} Juli. Kenmerkend zijn deze bepalingen, dat de paarden, die tot de Club behoorden, alleen door de valkeniers mochten bereden worden, en dat de valkenjachten niet op Zondag mochten plaats hebben.

Charles Rochussen, toen nog zéér jong, maakte voor de statuten der *Hawking Club* een teekening, voorstellende een valkenjacht op de Veluwe. Deze teekening, welke op het eerste gezicht de stift van den grooten meester verraadt, hebben wij laten reproduceeren, en daar wellicht nog geen onzer lezers ze te voren gezien heeft, twijfelen wij niet, of ze zal door allen met belangstelling beschouwd worden.

Vijftien jaar lang heeft de Valkenclub op Het Loo bestaan, voorzag Adriaan Mollen ze van valken en leidde hij de jachten, waartoe de uitgestrekte Veluwe, zoo rijk aan reigers, waarop vooral jacht gemaakt werd, een uitstekende gelegenheid opleverde. Uit dien tijd dagteekent het portret, dat de *Katholieke Illustratie* in haar 14en jaargang

van den heer Mollen in zijn schilderachtig valkenierscostuum gaf bij het lezenswaardig opstel: 'Valkenswaard en de Valkenvangst.'

In dien tijd ook, toen de deelneming der koninklijke prinsen het edele jachtspel uit zijn verval opbeurde, verscheen het prachtwerk der heeren Schlegel, hoogleeraar aan de universiteit te Leiden, en Verster de Wulverhorst: *Traité de fauconnerie*, opgedragen aan Z.M. Willem III.

Van dit standaardwerk, opgeluisterd met 17 gravures, waarvan 12 verschillende valkensoorten in natuurlijke grootte voorstellen, werden maar een beperkt aantal exemplaren gedrukt, zoodat het thans zeer zeldzaam is geworden. In dit werk, evenals in verschillende andere, in het buitenland verschenen, wordt de meeste lof gebracht aan de Nederlandsche valkeniers, op de eerste plaats aan den heer Adriaan Mollen en aan diens broer Paul, die eveneens bij de Valkenclub op Het Loo in dienst was.

Toen deze in 1855 ontbonden werd, geraakten de beide Mollen's zonder betrekking. Aan Adriaan werd als meester valkenier door de koninklijke mildheid een jaarlijksch pensioen toegekend, waarvan de kennisgeving, door den thesaurier des konings, Falck, onderteekend, door de familie nog bewaard wordt.

'Ik was 40 jaar toen ik gepensionneerd werd,' zei Mollen wel eens, 'ik mag lijden, dat ik 40 jaar plezier beleef van mijn pensioen.' Deze wensch van den waardigen man is bijna letterlijk in vervulling gegaan, daar hij negen en dertig en een half jaar het pensioen uit de koninklijke kas heeft ontvangen.

Paul Mollen kreeg eerst een betrekking aan de diergaarde te Antwerpen en werd omstreeks 1860 valkènier en intendant bij lord Lilford, lid der vermaarde Engelsche *Old Hawking Club.* Sedert eenige jaren doet Paul niet meer aan de valkerij, maar verzorgt te Oundle in Northamptonshire bij genoemden lord een verzameling van 2 à 300 vogels, waaronder een aantal valken.

De secretaris der Engelsche *Hawking Club*, sir Gerald Lascelles, heeft een interessant werk over de valken geschreven, getiteld *Falconry*, waarin hij hulde brengt aan de verdiensten der gebroeders Mollen, van wie hij Paul persoonlijk had leeren kennen. In het exemplaar, dat hij met Kerstmis 1892 aan Mollen te Valkenswaard zond, schreef de Engelschman: 'Aan Mollen van Gerald Lascelles als hartelijke waardeering van al hetgeen hij gedurende een lang leven voor de valkerij gedaan heeft.'

In het werk zelf is sir Lascelles evenmin karig met zijn lof: 'Zij (Adriaan en Paul Mollen) sluiten de lijst van een geslacht van valkeniers, sobere, werkzame mannen zoowel als behendige en geduldige africhters van valken. Aan hun bekwaamheid en zorg is de kunst der hedendaagsche valkerij veel verschuldigd, en het is te betreuren, dat mannen van dezen stempel bijna opgehouden hebben te bestaan.'

Na zijn ontslag als valkenier op Het Loo hield de heer Mollen zich uitsluitend bezig met het vangen van valken, die hij, na ze afgericht te hebben, aan Engelschen en Franschen verkocht. Hij werd daarbij geholpen door zijn beide zoons, van wie de oudste, Adriaan, voor een paar jaar overleed, terwijl de jongste, Karel, ook nu nog het vaderlijk bedrijf voortzet en, toen wij hem een bezoek brachten, van de Engelsche *Hawking Club* reeds een bestelling van acht jonge wijfjesvalken had ontvangen.

Daar wellicht sommige onzer lezers niet weten, hoe de valkenvangst in haar werk gaat, stippen we dit hier nog met een paar woorden aan, voor het overige verwijzende naar het reeds genoemde opstel in den 14en jaargang.

De valk is een trekvogel, die in het hooge Noorden zijn nest bouwt en in het voor- en najaar deze streken doortrekt. In het voorjaar houdt hij zich hier slechts zeer kort

op, maar in het najaar vertoett hij langer, zoodat dit de gunstigste tijd is voor de vangst.

In de heide, waar men hoopt doortrekkende valken te vangen, wordt een hut opgericht, waarin de valkenier zich desnoods kan verbergen, terwijl een opening daarin hem gelegenheid geeft, op de heide een oog in het zeil te houden. In de nabijheid der hut zijn een paar klapeksters met koorden vastgemaakt. Deze vogels hebben een buitengewoon scherp gezicht en kondigen door hun geschreeuw en onrustige bewegingen de nadering van den valk al aan, als de valkenier nog niets gewaar wordt. Voor de vangst zijn verder nog drie hooge staken noodig, waaraan touwen zijn vastgemaakt, die naar de hut van den valkenier leiden. Aan het eene touw is een duif, aan het andere een tamme valk, aan het derde een houten vogel met vederbos, een zoogenaamde ‘doove’ bevestigd. Bemerkt de valkenier aan de klapeksters, dat er een valk in de buurt is, dan trekt hij aan het touw van den laatste, waardoor de vederbos op en neer gaat. De valk, hierdoor in den waan gebracht, dat een vogel op- en nederwaarts vliegt, komt er op af. Nu werkt de valkenier met den tammen valk, en komt de roofvogel nog dichterbij, dan met de duif. De valk valt hier onmiddellijk op aan en klemt zich daaraan zoo stevig vast, dat de jager beide vogels naar zich toe kan trekken, zonder dat de valk loslaat, waarvan de valkenier gebruik maakt om een net toe te slaan en zoo den roofvogel te vangen.

Nu moet de valk eerst tam gemaakt en daarna voor de jacht afgericht worden, waar weken, ja maanden mee heengaan en waartoe veel geduld en beleid noodig is.

Zooals wij al opmerkten, had de oude heer Mollen veel dienst van zijn beide zoons, die hun vader reeds van kindsbeen behulpzaam waren. De jongste, Karel, was 13 jaar oud, toen hij zijn eersten valk ving, maar daarvoor had hij dan ook 18 dagen in de hut moeten zitten. Den volgenden dag ving hij er weer een, en nu was Karel met geen stok meer van de hei te slaan.

Op zekeren stormachtigen dag moest de heer Mollen op reis. Juist omdat zulk weer voor de vangst niet gunstig is, wilde Karel zijn vader bij diens thuiskomst zoo graag met een valk verrassen. Waarlijk, hij ving er een en ging met zijn buit naar het station, om zijn vader af te halen. ‘Wat! heb jij er vandaag een?’ riep de oude Mollen uit, ‘nu kan je het voortaan, jongen!’

Deze jongen is thans een man geworden en zet op waardige wijze de traditie der oude valkeniers voort.

Dat het den valkenjager niet altijd voor den wind gaat, zal de lezer wel reeds begrepen hebben. In zijn boven aangehaald werk verhaalt sir Lascelles een aardige anekdote betreffende een geval, dat den heer Mollen in 1872 overkwam.

Juist had deze een valk gevangen en nam hem uit het net, toen er een buitengewoon mooie, donkere valk, gelokt door de duif, kwam aanvliegen. Deze valk zag het lot, dat zijn kameraad had getroffen, en vloog weg. Een uur of wat later kwam hij terug, daalde langzaam tot op een paar meter van het touw, waaraan de lokduif was bevestigd, spreidde toen zijn vleugels uit en vloog weer heen.

Na deze terreinverkenning deed de valk dagen lang niets dan zijn makkers, die toen juist zeer talrijk waren, waarschuwen en verjagen. Mollen putte al zijn kunstjes uit om den gladden vogel te vangen, maar telkens als hij met de duif werkte, kwam de valk vlak bij het touw, als om te toonen hoe goed hij het spel doorzag, en vloog dan weg. Het ergste was, dat de roofvogel desnoods met geweld zijn kameraden verdreef, zoodat Mollen wanhopig werd, daar het seizoen al mooi begon op te schieten. Ten laatste nam hij zijn geweer, om zich zoo van den indringer te verlossen. Uren aan uren zat hij met den vinger aan den trekker, maar dien dag kwam de valk

niet, den volgenden evenmin, en ten laatste werd het geweer ter zij gelegd. Op het einde der week kwam een van Mollen's zoons, die in een hut op verscheidene mijlen afstands had gewerkt, met zijn vangst thuis. Veel had hij niet, één stuk maar, doch dit was een prachtexemplaar. Nauwelijks had Mollen hem gezien, of hij herkende zijn plaaggeest. Deze was naar de andere hut gevlogen en, daar hij op die plaats nooit verschrokken was, minder achterdochtig en zoodoende gevangen.

Hij kwam in het bezit der *Old Hawking Club*, waar hij als de *Dutch killer* bekend werd en onder alle opzichten een der uitmuntendste valken was, die de club ooit bezeten heeft.

Is de valkenjacht in Europa tegenwoordig tot een paar clubs bepaald, buiten ons werelddeel bloeit ze in C ina, Japan, Indië en Perzië, waar valken, doch ook arenden en sperwers sedert onheuglijke tijden voor de jacht op vogels, hazen, antilopen, gazellen enz. worden afgericht. Ook in Noord-Afrika is de valkenjacht algemeen. Bij de Bedoeïenen der Sahara staat de valk bijna even hoog aangeschreven als het paard. Een tamme valk wordt tegen de waarde van een paard betaald, maakt deel uit van het

gezin en leeft onder de tent. Ja, mogen wij Ugherini in zijn *Falconeria Moderna* gelooven, dan wordt het bij deze zonen der woestijn als een bewijs van voornaamheid beschouwd, wanneer de boernoe s sporen vertoonen van de.... excrementen der valken.

In vroeger eeuwen was de valkenjacht ook in Europa algemeen geliefd en bestonden er strenge wetten tot bescherming dezer roofvogels. Zoo vaardigde Karel de Groote in 800 een edict uit, waarin o.a. gezegd werd: 'Al wie een valk steelt of doodt, die geschikt is om kraanvogels te vangen, moet daarvoor een even goeden teruggeven, en zes denariën betalen; voor een valk, die de vogels in de lucht vangt, zal hij drie denariën betalen. Al wie een sperwer of een anderen vogel, die op de hand gedragen wordt, steelt of doodt, moet daarvoor een even goeden verschaffen en één denarie betalen.'

Keizer Frederik II werd voor den bekwaamsten valkenier van zijn tijd gehouden en was er zoo verzot op, dat hij er zelfs tegenover den vijand mee jaagde. Hij schreef er ook een verhandeling over, *De arte venandi cum avibus* (over de kunst om met vogels te jagen), die later te Augsburg in 1596 gedrukt werd. Het keizerlijke manuscript was intusschen door zijn zoon Manfred, koning van Sicilië, met aanteekeningen verrijkt.

Bij het beleg van Acre bood koning Filips August van Frankrijk tevergeefs duizend goudstukken aan de Turken voor een prachtigen valk, die in het vijandelijk kamp was neergestreken. Toen Bajazet, de geduchte sultan der Osmanen, bij den slag van Nicopolis in 1397 den hertog van Nevers en een aantal andere edellieden had gevangen genomen, weigerde hij elken losprijs. Maar toen de hertog van Borgondiëhem twaalt witte valken aanbood, werden de gevangenen onmiddellijk op vrije voeten gesteld.

Reeds in 1396 richtte de toenmalige groot meester der Duitsche ridders een school van valkeniers op. Karel V stond Malta aan de van Rhodes verdreven ridders af, tegen een jaarlijksche schatting van een witten valk. Bijna altijd legden de Duitsche keizers en vorsten aan de kloosters de verplichting op, hun valken te verzorgen.

DE VALKENIER ADRIAAN MOLLEN.

In Engeland werd de valkenjacht in de achtste eeuw ingevoerd en werd weldra een gelief koosd vermaak. Een oude Deensche wet, nog eeuwen lang van kracht, strafte hem, die een valk geroofd of gedood had, met den dood. Eduard III strafte met een jaar en een dag gevangenis wie zich een valkennest toeëigende. Elk jaar zond de koning van Denemarken een valkenier naar Ierland om daar giervalken te

vangen. Een akte van het Éngelsche Parlement bepaalde, dat de valken van de Orkney-eilanden voor den koning bestemd waren.

Ook de Italiaansche vorsten en heeren, vooral de doges van Venetië, waren groote liefhebbers van de valkenjacht. In 1498 zond deze republiek drie gezanten naar den koning van Frankrijk met zestig valken, op het eiland Candia gevangen. Lodewijk XIII, een har stochtelijk beoefenaar der valkerij, besteedde daaraan fabelachtige sommen. De oppervalkenier van Frankrijk had een jaarlijksch inkomen van niet minder dan 4000 frank, een voor dien tijd ontzaglijke som.

Eerst in de tweede helft der achttiende eeuw begon de valkenjacht te verminderen, vooral in Italië, Frankrijk en Duitschland, en in onze eeuw geraakte zij nog meer in onbruik.

Verschillende oorzaken hebben daartoe meegewerkt, als de vermindering van het aantal valken, de uitvinding van den jachthagel, waardoor de jacht met het geweer meer algemeen werd, en het inkrimpen van de hoeveelheid onbebouwden grond. Als hoofdoorzaken evenwel noemt Ugherini het trapsgewijze verdwijnen der heerlijke rechten, de onophoudelijke oorlogen en omwentelingen, de omverwerping, in één woord, der geheele oude orde van zaken.

Tegen dezen machtigen stroom is oproeien onmogelijk. Daarom zal de valkerij ook nooit meer tot den bloei geraken, dien ze eenmaal bereikt heeft, maar veeleer nòg minder worden dan ze nu reeds is. Het ontbinden der *Hawking Club* op Het Loo is daarvan een nieuw bewijs.

Met een variant op Daudet's bekend woord kunnen wij zeggen: *Les fauconniers s'en vont*, de valkeniers gaan heen. En nu Adriaan Mollen is heengegaan, die meer dan een halve eeuw den naam der Nederlandsche valkeniers door geheel Europa met eere heeft opgehouden, past het ons, een saluut te brengen aan dezen brave, den oudste der oude garde.

EEN VALKENJACHT OP DE VELUWE,
naar de teekening van Charles Rochussen.

Bij de Platen

Aartsengel. -

Het prachtige beeld, dat de eerste bladzijde van dit nummer siert, prijkt, uit smetteloos Carrarisch marmer gehouwen, in de voorhalle van het vermaarde mausoleum of grafkapel te Charlottenburg, de laatste rustplaats der vorsten uit het huis van Hohenzollern.

Toen keizer Wilhelm I, ingevolge zijn wensch, daar bij zijn vaderen vergaderd werd en later ook zijn gemalin keizerin Augusta aan zijn zijde moest worden neergelegd, bleek het noodig eenige uitbreiding te geven aan de fraaie grafkapel, die zich zoo stil en vreedzaam verheft aan het einde der statige dennenlaan in het Charlottenburgerpark. De kapel werd bijna op het dubbele harer vroegere grootte gebracht en daaronder een waardige grafcrypte aangelegd.

Bij die gelegenheid werd door keizer Wilhelm II aan den beeldhouwer professor Erdmann Encke, die ook met de herstelling der beroemde sarcophagen van Rauch belast was, opgedragen, voor den ingang der kapel een aartsengel te ontwerpen, die in ernstige, krijgshaftige houding als een wachter moest staan aan de groeve der vorsten, tijdens wier leven de geweldigste worstelingen van deze eeuw zijn uitgestreden.

In reusachtige grootte en krachtige majesteit staat daar de gevleugelde gestalte van den aartsengel in ridderlijke wapenrusting met naar achter geworpen mantel. Met de rechterhand houdt de hemelsche strijder het vlammende, gulden zwaard omvat; aan de linker draagt hij het ronde schild, als bereid te allen tijde de dooden, die in zijn hoede sluimeren, tegen de machten der duisternis te beschermen. Fier en ernstig blikt het edele, ideaalschoone hoofd, met den helm gedekt, waaronder de haarlokken neergolven, den beschouwer aan. Het reine, verheven beeld stemt tot eerbied en ontzag en leent een hoogere wijding aan de heilige ruimte, door wier gewelf een violet licht op het witblinkende marmer valt.

[Nummer 20]

Koning Karel en Widukind.
Door
J.R. van der Lans

I.
Op het Valkhof.

Vroolijk klonken de Paaschklokken van het jaar 777 onzes Heeren over het bloeiende Nijmegen; want het groote feest der Christenheid, dat toenmaals, volgens de statuten van den H. Bonifacius, vier volle dagen duurde, zou binnen zijn muren ditmaal met buitengewonen luister worden gevierd.

Koning Karel, de machtige vorst van het ontzaglijke Frankenrijk, dat nagenoeg de heele Westersche Christenheid omvatte, was met zijn hof naar zijn geliefd Niumage gekomen om er te midden der zijnen de feestdagen door te brengen. Het heerlijke lustkasteel, dat hij er zich had doen bouwen, was juist gereed gekomen en nu wilde hij daar uitrusten van zijn afmattende veldtochten tegen de woeste Saksen en van den krijg in Italië tot bescherming van den Heiligen Stoel.

Nooit had het oude Nijmegen zoo talrijke en schitterende gasten gezien; want van alle uithoeken des rijks waren in de laatste dagen de hertogen en graven, de heeren en prelaten, met groot gevolg van knechten en clerken, te scheep langs de Wale of te paarde en met zware reiswagens langs de breede heirbanen herwaarts gekomen om den koning hun eerbiedenis te doen en met hem hoogtijd te houden. Daar waren er van verre en van nabij, zoowel de broeder van den Frieschen koning Radboud II, heer Gundebold, die gebied voerde over het land van Alkmaar en Egmond, als hertog Lupus van Aquitanië, die regeerde nabij de uiterste zuidergrens des rijks.

Met vreugde en geestdrift hadden de bewoners van Karels bevoorrechte stad den roemvollen monarch met zijn schitterenden en talrijken hofstoet begroet. Zij waren er trotsch op, dat hij hun oude veste tot *oppidum regis*, tot zijn koningsstad had verheven, en de neringdoende poorters wreven zich vergenoegd in de handen over de welkome voordeelen, die de vorstelijke hofhouding de nijvere stad moest aanbrengen.

Thans, op den Stillen Zaterdag, die het hoogfeest van Paschen voorafging, bereidde alles zich met lustige bedrijvigheid op de blijde vierdagen voor. Verlokkende uitstallingen van vleesch en brood en allerlei eetwaren voor de winkels verkondigden luide dat de dagen van de groote vasten ten einde spoedden, en dat, al was het, ondanks het *Alleluja* in de kerk, vandaag nog *Miserere* in den pot, toch morgen ieder zich weer naar hartelust te goed zou mogen doen aan een overvloedig maal. In de winkels en werkplaatsen van kleedermakers, goud- en zilversmeden, wapenhandelaars, schrijnwerkers, schoenmakers, kortom overal werd druk gewerkt aan de uitvoering der bestellingen, die vóór de feestdagen gereed moesten zijn. Want er was geen welgesteld poorter, die niet tegen Paschen met een nieuw kleedingstuk of kleinood wilde pronken of zijn woning met het een of ander kostelijk stuk huisraad verrijken. Sinds de koning met zijn hofgezin op het Valkhof zetelde, was de weelde iedereen naar het hoofd geslagen. Al minde koning Karel voor zijn persoon den eenvoud, zijn

omgeving liet het goud lustig rollen, en de glans dier rijk uitgedoste hovelingen, krijgers en edelvrouwen stak den goeden poorters in de oogen. Daarbij hadden zich te gelijk met het hof zooveel vreemde kooplieden in Niumage neergezet, met allerlei uitgezochte koopwaar uit Italië, uit Constantinopel, ja zelfs uit de Levant, dat de kooplust, door ruim gewin gevoed, wel tot een buitensporige hoogte moest stijgen.

HET VALKHOF TE NIJMEGEN TIJDENS KAREL DEN GROOTE, NAAR DE SCHILDERIJ VAN W. STEELINK.

Een drukke, bedrijvige en koopzieke menigte bewoog zich langs de nauwe, steil op en afdalende straten en gassen. Allen hadden blijkbaar de Paschen in het hoofd, die des morgens onder de Paaschmis al met jubelend klokgebengel was ingeluid. De een toog op inkoopen uit, de ander begaf zich aan zijn arbeid, ieder volgde zijn eigen oogmerken.

Maar als zich een fier opgezeten edelman of een paar vreemd uitgedoste krijgers vertoonden, die ten hove thuishoorden, vergaten de goede poorters in eens al hun beslommeringen en hadden alleen nog oog voor het buitengewone schouwspel.

Daar trok juist weer een vorstelijke groep hun aandacht. Het was een jong, schoon ruiter aan de zijde eener bevallige jonkvrouw, door een bejaard edelman vergezeld, alle drie te paard gezeten en van een heelen tros bereden dienaars gevolgd. Op zijn hoog wit ros stak de jonkman in zijn scharlaken mantel en met den wapperenden vederbos op den blinkenden helm trotsch boven zijn gezelschap uit. Maar telkens boog hij minzaam over naar de lieve gezellin aan zijn zijde om het woord tot haar te richten. Aan de forsche mannelijke kracht, die uit heel zijn houding sprak, paarde hij dien ridderlijken zwier van bewegingen, die den hoveling verrieden.

De poorters bleven bewonderend staan, waar hij voorbijreed. Zij wezen elkander den schoonen jongen ridder, die achteloos het hoofd naar hen omwendde, zoodat zijn weelderige kastanjebruine

lokken hem losjes over het gouden boordsel van den mantel golfden.

'Dat moet wel een koningszoon zijn,' fluisterde een jonge poortersdochter, die in haar deur stond.

'Weet ge niet wie dat is?' vroeg een dienstman, behoorende tot het huis van een der koninklijke ambtenaren.

'Neen ik,' zei het meisje verlegen en nieuwsgierig.

'Dat is koning Karels neve, de markgraaf van Brittannië, heer Roeland van Angers.'

'Is dat grave Roeland, de dappere held?' lispelde het meisje, en sprakeloos staarde zij met groote blauwe oogen den jongen ruiter na.

'En de jonkvrouw?' waagde zij nog te vragen.

'Dat is de schoone Hildegonde, graaf Heriberts dochter van den Drakenburg aan den Rijn. Bylo! een schoon paar! Men zegt dat met de Paschen ten hove hun verloving zal gevierd worden.'

Het meisje rekte den hals om over de hoofden der omstanders heen de jonkvrouw te zien, maar zij mocht niets meer waarnemen dan haar in den wind fladderenden hemelsblauwen mantel. Een heele groep van nieuwsgierigen had zich om den dienstman verzameld, die zoo goed op de hoogte was van hetgeen er ten hove omging en luisterde gretig toe, hoe deze verder vertelde dat grave Roeland het oog eigenlijk veel hooger had kunnen opslaan, maar dat hij, op een zijner tochten op den Drakenburg aan den Rijn aangeland, daar de schoone Hildegonde had aangetroffen en van dat oogenblik geen oog meer had voor de edelste prinsessen van Kerstenrijk. Inmiddels was de groep voortgereden, de menigte verstrooide zich, het bedrijvige straatleven hernam weer zijn gewonen loop.

Onder de vele voorbijgangers vielen er echter twee op te merken, die een uitzondering maakten op die algemeene feeststemming. Blijkens hun onzekeren gang en hun verwonderd rondzien waren ze kennelijk vreemdelingen in Niumage. Hun lange, donkere kleeding verried dat ze tot den gewijden stand der clerken of geestelijken behoorden. De eene was een krachtig gebouwd man van middelbare jaren, met een kloek, forsch, eerbiedwekkend voorkomen; zijn gezel was veel jonger en scheen tot hem op te zien als de leerling tot den meester.

Zwijgend stapten zij door het straatgewoel, nu en dan een verrasten blik werpend op schitterende uitstallingen, die hun aandacht trokken, of de trotsche gebouwen bewonderend, die hier en daar te midden van lage houten huizen oprezen en getuigden van de snelle opkomst, waarin de stad zich de laatste jaren mocht verheugen. Die vorstelijke huizingen, meerendeels uit brokstukken van oude Romeinsche bouwwerken opgetrokken en dus versierd met kolommen, kapiteelen of beeldwerk van uiteenloopende herkomst, behoorden aan de koninklijke ambtenaren of aanzienlijke ingezetenen, die, tot welstand en rijkdom gekomen, voor de groote heeren van het hof niet wilden onderdoen.

Maar bij al wat den blik der beide vreemdelingen boeide, bleef toch zichtbaar hun grootste zorg, niet van den rechten weg af te dwalen.

Herhaaldelijk sprak de oudste, op den hoek van een straat, onzeker welken kant hij had in te slaan, een voorbijganger aan, en deze wees hem met eerbiedige dienstvaardigheid steeds in de richting van de Waal.

Eindelijk hadden zij de scheeprijke rivier bereikt, bedekt met vaartuigen van allerlei aard, wier gezagvoerders met hun gezinnen de feestdagen te Nijmegen wilden overbrengen. En nu stonden zij niet langer verlegen; want daar verhief zich voor hun

opgetogen blik de ontzaglijke nieuwgebouwde koningsburcht, op een naar de rivierzijde vooruitspringende punt van den Hunerberg gesticht, een stad op zich zelf met hooge daken en spitsen, omsingeld door een hechten muur, van tufsteen opgemetseld en met torens en rondeelen versterkt.

Een breede gracht stroomde langs den voet van den hoogen ringmuur, maar de ophaalbrug was neergelaten ten teeken dat koning Karel open hof hield en vrijelijk ieder binnenliet, die hem verlangde te naderen.

De forsche Frankische krijgers, die aan de brug de wacht hielden, lieten dan ook de beide bezoekers ongehinderd binnentreden, en onder het breede gewelf der zware poort doorgegaan, bereikten zij het eerste binnenplein, aan alle zijden omringd van hooge gebouwen, nog stralend van nieuwheid in den helderen voorjaarsdag.

Met bewondering zagen de vreemdelingen op naar die trotsche steenen gevaarten, als bij tooverslag verrezen op het machtwoord van den grooten koning, wiens vorstelijke kunstzin de vermaardste bouwmeesters uit het zuiden herwaarts had geroepen om hem een lustverblijf te stichten, zooals deze landen nog nooit hadden aanschouwd. Dat de kunst van Rome en Byzantium hier de hand had gereikt aan den Germaanschen zin voor hechtheid en sterkte bewezen de overal aangewende kolommen met kunstig gebeitelde kapiteelen, de vele bogen en talrijke vensters. Wat het oog der binnentredende geestelijken het eerst trof, was de sierlijke zestienzijdige kapel aan de noordzijde, die, naar het model van den dom te Aken gebouwd, haar ranken achtkantigen bovenbouw fraai tegen het blauw des hemels en het lichte voorjaarsgroen van het omringend geboomte afteekende. De deuren van het sterk vooruitspringende portaal stonden open, en de bezoekers schenen wel geneigd een blik in het inwendige van het heiligdom te werpen; maar allereerst diende aan het doel hunner komst gedacht te worden.

Besluiteloos zag de oudste rond zich over het levendige plein, waar de krijgers en dienstlieden van hoogeren en lageren rang af en aan liepen, zonder zich veel om die twee vreemde clerken te bekommeren. Zij vergenoegden zich met een eerbiedigen, maar vluchtigen groet en gingen huns weegs, de een om water te halen aan den grooten gemetselden welput midden op het plein, de ander om zich naar stallen of wachthuis te begeven.

Vragend zag de oudste der twee op tot een jonkman, die geen deel scheen te hebben in de algemeene bedrijvigheid, maar roerloos als een beeld tegen een zuil geleund stond en met somberen blik strak voor zich uit staarde. Met minachtende onverschilligheid zag hij het geloop en gedraaf der dienstlieden of het gedrentel der wachthebbende krijgers aan en verwaardigde zich zelfs niet, het hoofd te buigen als hovelingen van hoog aanzien, in hun kleurige mantels en met het rinkelende zwaard op zijde, hem voorbijstapten. In tegenstelling met de bonte dracht dier Franken, had hij over den linnen lijfrok een glanzend bruine wolfsvacht als mantel om de schouders, maar hij droeg dien eenvoudigen tooi met de fierheid van een koningszoon.

Toen de vreemdelingen hem naderden, mat hij ze van het hoofd tot de voeten met een doordringenden blik. Verwonderd zagen zij hem in het bleeke, strakke gelaat, dat wit als marmer afstak tegen het weelderige goudblond der lokken en waarin de diepblauwe oogen straalden als sterren.

‘Dat is een Saks,’ fluisterde de oudste der twee zijn jongeren metgezel in het oor. ‘Wat mag die hier doen?’

En op den jonkman toetredende, vroeg hij luidop:

‘Vriend, zoudt ge mij ook kunnen zeggen, waar men zich vervoegen moet, als men toegang tot den koning begeert?’

Er flikkerde als een straal van haat en verachting in het blauw van des jongelings oogen. Hij antwoordde niet, maar nadat hij den vrager een oogenblik uit de hoogte had aangestaard, maakte hij een beweging met het hoofd in de richting van een geopende poort, en draaide den vreemdelingen daarop den rug toe.

Op zulk een onheusche bejegening aan het hof van den vromen koning Karel waren de beide geestelijken blijkbaar met verdacht. Toch lag er meer medelijdende belangstelling dan verontwaardiging in den blik, waarmee de oudste dien onhandelbaren jonkman nazag. Hij stapte met zijn gezel nu recht op de aangeduide poort aan, wier zware eiken deuren, tusschen vooruitspringende pijlers, in kunstig gesmede bronzen hengsels hangend, wijd open stonden.

Nauwelijks hadden zij den marmerdrempel overschreden of daar trad uit de zuilengang een dienaar op hen toe, wien hij zijn vraag herhaalde: ‘Ik kom van wege de kerk van Utrecht,’ voegde hij er bij, ‘en wensch tot den koning te worden toegelaten.’ Onder een beleefde buiging kreeg hij ten antwoord:

‘Ik zal u bij den paleismeester, paltsgraaf Anselmus aandienen.’

En hoffelijk neigend ging de dienaar de bezoekers langs de breede zuilengang voor om hen in het inwendige van het paleis te leiden.

II.
Koning Karels hofgezin.

Koning Karel toefde met zijn hofgezin in een der zalen van zijn nieuwgestichten burcht en smaakte, na de vermoeienissen zijner veldtochten in de laatste jaren, die hem zoo dikwijls van zijn dierbaren gescheiden hadden, met volle teugen het genot van den liefhebbenden echtgenoot en vader te midden van zijn talrijken huiselijken kring.

In zijn hoogen, rijkgebeeldhouwden zetel, kwistig met verguldsel en bonte kleuren versierd, zat hij aan het wijd geopende boogvenster, dat een heerlijk uitzicht bood over de kalm voortstroomende Waal, de lachende weiden der Betuwe, de zacht glooiende heuvelen, de welvarende hoeven en dorpen, over het golvende groene veld verstrooid, en verderop op de donkergroene zee van het Nijmeegsche Rijkswoud.

Aan zijn voeten dartelde zijn oudste zoontje Karel, een frisch, blond knaapje, die nu eens tegen vaders knie opklauterde om te spelen met het breede gevest van het korte zwaard, dat in een zilveren scheede aan den rijk met edelsteenen versierden gordel hing, en dan weer kraaiend rondliep over de open galerij, waartoe een breede boog van uit de zaal toegang verleende.

Stiller dan de knaap vermaakte zich de blozende, kleine Rotrude, vaders lieveling, die naïef babbelend aan zijn schoot bleef staan en zich met welbehagen door vaders hand de goudblonde haren streelen liet. Zij vlijde het lieve kopje tegen zijn zeegroenen mantel of opperkleed, dat met breede plooien over den witzijden, met goud doorstikten en omboorden lijfrok hing.

‘Blijven wij nu altijd hier samen wonen, vader?’ vroeg zij fleemend, haar groote blauwe oogen tot hem opslaande.

De krachtige man zag haar een oogenblik ernstig in het kinderlijk gezichtje, en hief haar daarop, als antwoord op haar vraag, met beide handen op om ze met een vaderlijken kus aan het hart te drukken. Rotrude sloeg de bloote armpjes om zijn hals, klapte van blijdschap in de handen en woelde met de rooskleurige vingertjes in den zwaren, rosblonden baard.

‘Ik denk dat Rotrude niet de eenige is. die dit zou verlangen,’ sprak glimlachend Hildegarde, de schoone jonge koningin, die aan de zijde van haar gemaal op de zijden kussens van een gemakkelijken ronden zetel zat en zelf nog een jonger dochtertje, de kleine Bertha op den schoot had. ‘Maar wat den minsten poorter van Nijmegen vergund is,’ liet ze er op weemoedigen toon op volgen, ‘gestadig vrouw en kinderen om zich heen te zien, dat is den koning niet toegestaan.’

‘De koning heeft niet enkel aan zijn gezin, maar aan het heele rijk te denken, liefste,’ hernam Karel ernstig. ‘Gansch Frankenrijk is mijn huisgezin en God gave dat ik overal dien vrede en dat geluk mocht doen heerschen, waarin wij ons in eigen kring verheugen. Als een goed koning zal ik er het mijne voor doen, maar daartoe is noodig dat ik mij als een zorgzaam huisvader nu hier, dan daar vertoone om beurtelings over alle deelen van het groote gezin het oog te laten gaan.’

‘Ware het enkel, dat de zorgen des rijks uw tegenwoordigheid telkens op verschillende plaatsen vereischten,’ sprak Hildegarde, ‘het zou licht te dragen zijn, daar gij ons immer veroorlooft u te volgen. Maar wat mij een bittere kwelling is, zijn de verre krijgstochten, welke ons bijna gestadig van uw bijzijn berooven, en waarop wij u aan duizenden gevaren blootgesteld weten.’

‘Waar het rijk in gevaar is,’ hernam Karel ernstig, ‘voegt het den koning niet, zich aan gevaren te onttrekken; integendeel behoort juist hij, aan de spits zijner dapperen, die het het moe-

digst te trotseeren. Ter verdediging des rijks toch is hem van Gods wege het zwaard in de hand gegeven, en zoo hij het in de scheede rusten liet, waar het ter beveiliging des lands moest worden gezwaaid, voorwaar hij zou het lot verdienen van koning Chilperik en waardig zijn, met geschoren kruin in een kloostercel gezet te worden. Maar een ander voorbeeld is mij door mijn roemruchte vaderen nagelaten: door mijn grootvader Karel, die Martel genoemd wordt omdat hij de hamer was, waarmee het Gods hand behaagde de Saracenen te verpletten; door mijn zaligen vader Pepijn, die de woeste Saksen wist te temmen, gelijk hij eenmaal den wilden stier bij de horens greep. Zij hebben met hun zwaard het Frankenrijk opgebouwd; mij voegt het, hun werk in stand te houden. En zoo lang het rijk nog door de Saksen in het Oosten en de Saracenen in het Zuiden wordt besprongen, zal ik ten strijde trekken om die onverzoenlijke vijanden der Christenheid te verdelgen.'

KAREL MARTEL, MET ZIJN STRIJDHAMER DE SARACENEN VERPLETTEREND.

De schoone Hildegarde schudde weemoedig het hoofd, met den gouden hoofdwrong omspannen, waarvan twee lange vlechten neervielen op haar eenvoudig huisgewaad van wit Augsburgsch linnen met breede boordsels van kleurig stikwerk afgezet.

'Ach!' zuchtte zij, 'dat die veldtochten u telkens van mijn zijde moeten rukken. O, dat ik u overal vergezellen kon, zooals nu drie jaren geleden op uw tocht naar Italië, dien ik nooit vergeten zal. Wat deerden mij gevaren of vermoeienissen, als ik maar in uw nabijheid was? Gij weet of ik mij moedig gehouden heb op de lange reis, over de hooge sneeuwbergen - wij met de eene helft des legers over den Mont-Cenis, uw oud oom Bernhard met het andere deel over den Jupiter-berg,[1]. En onze kleine Karel dan? Zeg, weet ge het nog, kleine,' dus wendde ze zich tot den knaap, die haar juist spelend voorbijstoof en dien ze bij zijn kleertjes terughield. 'Weet ge nog, hoe wij met vader over de bergen zijn getrokken naar het land van den Heiligen Vader?'

'O ja, en als vader tegen de Saksen optrekt, mag ik ook mee.'

Allen lachten hartelijk om den guitigen inval van den knaap, en de oude koningin Bertha, koning Karels moeder, zei gemoedelijk plagerig:

'Foei, Karel, ik had niet gedacht dat ge uw goede grootmoeder weer in den steek zoudt laten.'

Het kind liep op de oude vrouw toe om haar een kus te geven.

Intusschen sprak de koningin voort, zich tot een bejaard, statig man wendend, die in een langen tabbaard gehuld, peinzend tegen den middelspijl van een venster leunde.

1) Sedert, naar men wil, ter gedachtenis aan dien overtocht de groote St.-Bernard genoemd.

Het woord Italië had in hem dierbare herinneringen wakker geroepen; want hij was de geleerde Paulus Diaconus, door den koning, bij gelegenheid van zijn tweeden tocht over de Alpen, uit het Zuiden naar zijn hof hof meegebracht. Nog een landgenoot van dezen bevond zich in de zaal, de geleerde Petrus Pisanus namelijk, die als uitstekend kenner der bouwkunst den koning zijn hooggewaardeerde diensten had geleend bij den bouw van den nieuwen burcht. De beide begaafde Italianen vormden met 's konings geheimschrijver en vertrouweling Eginhard, een blozend jonkman met goedaardig uiterlijk, een statige groep, die door de eenvoudige, donkere gewaden scherp afstak bij den veelkleurigen tooi van het overige gezelschap.

'Levendig staat het mij nog voor den geest,' dus vervolgde de koningin tot Paulus Diaconus, 'hoe schitterend wij te Rome werden ontvangen. Het was daags voor Paschen en heden dus juist drie jaren geleden. De rechters kwamen ons reeds buiten de stad in vol ambtsgewaad met wapperende banieren te gemoet. De jeugd wuifde ons met palm- en olijftakken het welkom toe. Het heele volk stond in feestgewaad langs den weg geschaard. Voor de poort der stad wachtte de geestelijkheid met het processiekruis ons op, zingende: Gezegend hij, die komt in den naam des Heeren. Zoodra de koning het kruis ontwaarde, sprong hij van zijn paard en volgde den stoet, die hem voorafging, te voet naar de St.-Pieterskerk. Bij het bestijgen der trap drukte hij een kus op iedere trede. Op den drempel der kerk stond de Heilige Vader, een schoon, slank en krachtig man. Hij omarmde den koning, die zijn omhelzing met eerbiedige liefde beantwoordde. Het was een plechtig, een onvergetelijk oogenblik,' besloot de koningin. 'O vurig wenschte ik, Rome nog eens weer te zien.'

'Dat is de wensch van allen, die ooit de Heilige Stad hebben betreden,' sprak Paulus Diaconus ernstig.

'En ook de mijne,' voegde koning Karel er bij, 'maar alvorens ik daaraan denken mag, dient eerst het rijk beter beveiligd te zijn tegen de Saksen. Wanneer wij een paar maanden verder zijn, hoop ik aan hun woeste invallen voor goed een einde te maken. Op den Rijksdag te Paderborn zal ik al hun hoofden tot den eed van onderwerping en huldiging dagvaarden, en wee wie zich daaraan onttrekt! Dan geen genade meer, maar strijd tot het uiterste.'

'Alweer ten oorlog en dat over enkele maanden reeds,' zuchtte de koningin. 'Hoeveel maanden gedurende de laatste vijf jaren zouden wij u rustig in ons midden hebben gehad?'

'Dat zullen er inderdaad niet vele zijn geweest,' dus mengt zich thans Hildegardes broeder Gerolf in het gesprek. 'En dat is hoofdzakelijk aan die verwenschte Saksen te wijten. Sinds vijf jaren gunnen zij ons geen rust, en ik vrees dat zij het rijk nog lang zullen bestoken; want de trouwelooze heidenen zijn nooit te vertrouwen. Heden onderwerpen zij zich deemoedig, en heeft men morgen de hielen gelicht, dan staan ze achter uw rug weer op en met grooter macht en woede dan te voren. Dat hebben wij al met den eersten veldtocht den besten ondervonden, nu vijf jaren geleden, toen de Saksen de kerk van den heiligen Liafwyn te Daventre[1)] hadden verwoest en zij voor dien overmoed moesten getuchtigd worden. Hoe bogen zij voor onze zegevierende wapenen, toen wij den Eresburg veroverden en op de hoogte van het Ebbegebergte hun gevloekten afgod, de Irminzuil omverwierpen! Hoe sidderden zij, toen op 's konings bevel het gedrochtelijk beeld, waarop zij hun hoop hadden gesteld tot gruis te pletter viel! Nederig namen zij den vrede aan en stelden twaalf gijzelaars tot onderpand in onze handen. Maar wat bleek later? Dat wij slechts met een enkelen stam, met de Engeren te doen hadden gehad. Wij togen welgemoed naar Italië om

1) De kerk van den H. Lebuinus te Deventer.

den Heiligen Vader tegen den Longobardenkoning Desiderius bij te staan; maar terwijl wij vóór Pavia en Verona streden, heroveren de Saksen den Eresburg en maken hem met den grond gelijk. Met vernieuwd geweld vallen zij in Frankenland en verwoesten alles te vuur en te zwaard. Gansch Fritzlar, behalve de kerk - wat een wonder mag heeten; want ananders hebben die duivels het allereerst op de kerken en weerlooze priesters gemunt - werd vernield. Dat kwamen wij te hooren, zoodra wij aan deze zijde der Alpen waren teruggekeerd. Onmiddellijk zendt de koning hun drie afdeelingen van zijn troepen tegen, die hen over de grenzen terugdrijven en op hun eigen bodem een gevoelige tuchtiging toedienen. Weer schijnen ze rustig. Maar 't is nog geen jaar verder of ze steken in Westfalen het hoofd op; het is die satansche Widukind, die ze als duivels tegen ons opzweept. Nu gaat het er met onze gansche krijgsmacht op los; ze zullen zich onderwerpen of verpletterd worden. Bij den eersten aanval bemachtigen wij den sterken Sigiburg. Widukind moet zich met zijn Westfalen terugtrekken. Ook de Eresburg is weer aan ons; wij richten hem uit de puinen op en maken hem sterker dan ooit. Vandaar gaat het met vliegende vanen door tot aan de Weser. Daar willen de Saksen aan den Brunsberg ons met groote macht van volk den overtocht beletten. Vergeefs, wij trekken er over, laten er een afdeeling tot dekking van onzen terugtocht achter en drijven de vluchtende Saksen voor ons uit, tot wij aan de Ocker komen, waar zij zich onderwerpen. Ditmaal waren het de Oostfalen, onder hun aanvoerder Hessi, die ons gehoorzaamheid beloofden. Nu meenen wij het gewonnen te hebben, maar nauwelijks rusten wij uit van den heeten strijd, of daar brengt een vluchteling uit het leger aan de Weser ons het schrikkelijke nieuws dat Widukind met zijn Westfalen het in den nacht overrompeld en in de pan gehakt heeft. Onze mannen hadden bij Lidbach[1] hun kamp opgeslagen, niet vermoedend dat die gevleesde duivel in de nabijheid was. Terwijl onze Franken, om leeftocht uitgetrokken, tegen den avond in hun kamp terugkeeren, mengen in de duisternis die verraderlijke heidenen zich onder hen, dringen aldüs in het kamp en terwijl de onzen slapen, maken zij ze als honden af, de verraders!'

'IJselijk!' zucht de zachtmoedige Hildegarde en drukt onwillekeurig de kleine Bertha vaster aan haar boezem.

Karel, de schrandere knaap, heeft onder het verhaal van zijn oom, zijn spelend jonger zusje in den steek gelaten en luistert, tegen vaders knie geleund, met glinsterende oogen toe. Het strijdhaftige bloed der Karolingers verloochent zich bij het kind niet, ondanks zijn teere jeugd.

Koning Karel ziet het met welgevallen en streelt met trots het blondlokkige hoofd van zijn oudste.

'Maar wij hebben ons bloedig gewroken,' valt, op Hildegardes uitroep, een jong edelman in, die met aandacht Gerolfs woorden heeft gevolgd en, bij de herinnering aan Widukinds verraderlijke overrompeling, driftig, met rinkelend zwaard van het *faldestorium*[2] waarop hij zat, is opgesprongen. Het is Roeland, des konings neef en geliefde paladijn.

'Wij hebben ons bloedig gewroken,' herhaalt hij, met fonkelend oog en de hand om den greep van zijn zwaard geklemd. 'Ha! hoe kookte ons het bloed, toen de koning ons het verraad meedeelde, waardoor onze broeders gevallen waren! Wij vlogen te wapen en sprongen in 't zaal om de verraders te tuchti-

1) Thans Lübbeke.
2) Vouwstoeltje.

FALSTAFF EN ZIJN SCHILDKNAAP, NAAR DE SCHILDERIJ VAN ED. GRÜTZNER.

KAREL DE GROOTE DOET HET SAKSISCH AFGODSBEELD, DE IRMINZUIL, OMVERWERPEN.
Naar de wandschildering van Rethel in de Kroningzaal van het stadhuis te Aken, voormalig paleis van Karel den Groote.

gen. Allen moesten voor ons zwaard bukken. Eerst de Engeren, die hun aanvoerder Berno in onze handen moesten stellen, hoe fel hij zich ook geweerd had; toen de Westfalen zelf, die eindelijk ook gijzelaars moesten geven, zoo goed als de anderen...'

'Maar Widukind was er niet onder,' merkte Gerolf op met een spottende flikkering in het kloeke krijgsmansoog. 'Dat ondervonden wij het jaar daarop, toen we weer in Italië zaten, om den opstand van hertog Rotgand van Frioul te beteugelen, die zijn leeneed jegens den koning gebroken had. Terwijl wij in het hart van den winter opnieuw de sneeuwbergen overtrekken en den meineedige met zijn handlangers gauw tot rede brengen, roept Widukind heel Saksenland weer tegen ons te wapen, herovert den Eresburg voor de tweede maal en maakt de vrucht van al onze bloedige veldtochten te schande.'

'Hij heeft er niet lang genoegen van beleefd,' hernam koning Karel met fiere minachting. 'We hebben hem spoedig gestoord in het opwerpen der versterkingen, waarachter hij zich voorgoed meende te verschansen. Ternauwernood vertoonden wij ons aan deze zijde der Alpen, of als opgejaagde bevers lieten de dappere Saksen hun wallen en vestingen in den steek en vluchtten als hazen hun bosschen in. Heel Westfalen trok ik van het eene einde tot het andere door zonder dat één hunner hoofden zich durfde vertoonen, tenzij om onderwerping te zweren. Ik wacht hen op den Rijksdag van Paderborn,' besloot hij uitdagend.

(*Wordt vervolgd*).

De idioot,
door J. Vesters Jr.
Slot.

Op zekeren middag zat de heele familie bijeen, toen er gebeld werd. Alice, die zich in de eentonigheid van den dagelijkschen sleur geweldig verveelde, sprong op. 'Ik zal even open doen,' zei ze, 'ik mocht lijden, dat het bezoek was, want het is hier zoo akelig doodsch, dat ik niet weet, hoe ik het uithoud."

Een oogenblik later hoorde men in de achterkamer de schelle stem van Alice, en daartusschen een andere stem, waarvan de klank niet onbekend was. Johanna stond op en verbleekte. Bij het hooren van dien klank kwam het verleden, dat ze dood en begraven achtte, weer bij haar op. Mevrouw keek haar dochter aan, maar sprak geen woord, doch een blik op Johanna zei haar genoeg. Van Dijl scheen niets gehoord te hebben, want hij bleef onbeweeglijk zitten, en Hugo was zoodanig in zijn werk verdiept, dat hij nog niet eens opkeek.

Spoedig hierop kwam Alice in de kamer terug. 'Ma, Jo, raadt eens, wie daar is,' riep ze opgetogen uit. ''t Is Willem Stassaart. Hij vraagt u te spreken, 't Is nog de oude Willem, hartelijk als altijd. Hij heeft Jo niet kunnen vergeten, zegt hij ...'

Hier hield het jonge meisje op, daar ze merkte, dat haar geestdrift niet gedeeld werd, maar een ijskoude stilte haar omgaf, waar ze uitbundige blijdschap verwacht had. De komst van Willem had bij haar onmiddellijk weer allerlei illusies gewekt. Zij kon zich niet wennen aan dat rustige, regelmatige, bescheiden leven; zij bleef verlangen naar glans en schittering, nu nog meer dan vroeger. Het denkbeeld, dat zij

veroordeeld was haar verder leven te slijten in den beperkten kring, waarin haar moeder en Johanna zich zoo goed schenen te voegen, was haar ondraaglijk. Maar daar was eensklaps Willem Stassaart gekomen, en uit hetgeen hij haar gezegd had, bleek duidelijk, dat Johanna maar één woord hoefde te spreken, om de zijne te zijn. Alice was overtuigd, dat Johanna dat woord zou spreken, dat haar moeder met beide handen het geluk zou aangrijpen, dat zich zoo onverwacht en onverhoopt aanbood. De gedachte aan het tegendeel kwam bij haar niet eens op die zou haar onzinnig hebben toegeschenen. En nu werkte de koelte, waarmee de aankondiging van dat heuglijke nieuws werd opgenomen, op haar als een koud stortbad.

Johanna was nog bleeker geworden. Met machtigen aandrang doemde het verleden weer voor haar op, maar naast het beeld van Willem verrees voor haar geest dat van Vermeer, veel edeler en grootscher. Het eene deed haar denken aan het koude egoïsme, dat hij had getoond, reet de wonde weer open, die hij haar had toegebracht; het andere gaf enkel een visioen van toewijding en opoffering. Tusschen Willem en haar gaapte een kloof, met Vermeer voelde zij zich verbonden door de gelijkheid van ziel. Door de tegenstelling, die Willems komst had gewekt, werd haar dit nog veel klaarder dan tot dusver; nu eerst voelde zij ten volle hoe lief zij Vermeer had.

Maar niet dit lokte den tweestrijd uit, dien zij streed. Haar hart had ter gunste van Vermeer beslist, doch zij dacht aan haar ouders, aan de financieele voordeelen, die een verbintenis met Willem voor hen zou opleveren; zij had aanstonds begrepen wat Alices blijdschap had gaande gemaakt. Moest zij nu ook dit offer nog brengen? Mocht zij nu de stem van haar hart het zwijgen opleggen, ter wille van een geldelijk belang, dat toch eigenlijk niets anders dan egoïsme was? Deze gedachte pijnigde haar, en als om raad te vragen, keek ze haar huisgenooten aan.

Op het hooren van den naam Willem Stassaart had Van Dijl werktuiglijk de oogen opgeslagen. Hij zag de opgetogenheid van Alice, de bleekheid van Johanna, maar hij kon niet begrijpen, wat er voorviel. Doch in zijn egoïsme van idioot, van hulpbehoevendheid dacht hij alleen aan zichzelf. ‘Bij mij blijven, Jo,’ zei hij, blijkbaar bij intuïtie voelend, wat zijn geest niet begreep.

‘Ik blijf bij u, pa,’ zei Johanna vastberaden, blij dat dit woord alles besliste. Want evenmin als Willem vroeger Hugo bij zich had gewild, zou hij nu dien kindschen grijsaard in zijn huis dulden.

Bij de gedachte aan Hugo keek ze den knaap aan, die geen woord sprak, maar met saamgenepen lippen en een onheilspellende flikkering in het oog al haar bewegingen volgde. Nu ontmoetten hun blikken elkaar, en Willems egoïsme kwam haar nu nog weerzinwekkender voor. Neen, ze kon, ze mocht niet, het gezicht van Hugo zou haar een altijddurend verwijt zijn, indien ze toestemde.

Dit alles was het werk van weinige oogenblikken. Alice trippelde van ongeduld en van kwalijk ingehouden woede. Wrevelig haalde ze de schouders op en beet zich op de dunne lippen. ‘Mijn God,’ riep ze eindelijk uit, ‘gebruik toch je verstand. Sla toch deze gelegenheid om ons allen er weer boven op te helpen, niet af. Moeder, wees u dan wijzer,’ vervolgde ze, toen ze zag, dat Johanna geen antwoord gaf.

Mevrouw Van Dijl wisselde een blik met Johanna en zei toen: ‘Ik zal Willem zeggen, dat hij geen hoop heeft te koesteren. Zoo is het immers goed, Jo?’

Het jonge meisje knikte en zag haar moeder met een dankbaren blik aan.

‘Zijn jullie nu allemaal gek?’ borst Alice los. ‘Wil je dan met alle geweld het geluk met voeten stooten? Bedenk je ten minste nog eens. Later zal je er berouw van hebben.’

‘Datzal ik niet,’ antwoordde Johanna met vaste stem. ‘Ik kan van Willem niet meer houden....’

‘Maar zijn geld, zijn geld!’ schreeuwde Alice, meer en meer opgewonden. ‘Dat is de hoofdzaak. Nu hebben wij moeite om zuinigjes rond te komen, en dan konden wij weer rijk zijn. Maar je bent een leelijke egoïst met je vroom gezicht. Om een ander geef je niets, zoo ben je altijd geweest.’

‘Zwijg!’ riep Van Dijl, door den heftigen uitval van Alice een oogenblik uit zijn dofheid opgeschud. Van hetgeen er om hem voorviel begreep hij alleen, dat Alice grof was tegen Johanna, en dit kon hij niet dulden, want als een kind had hij zich aan Johanna gehecht.

Alice haalde weer de schouders op. ‘'t Is hier een mooie boel,’ siste ze. ‘Pa idioot, Hugo idioot, en nu is Jo nog het meest idioot van allen. Maar ik blijf hier niet, je zou zelf nog een idioot worden in zoo'n omgeving! Op dit oogenblik krijgt Willem het compliment, dat Jo te goed voor hem is, dat de juffrouw hem als een kwajongen afscheept, Willem zal denken, dat ze hier gek zijn, en dan heeft hij gelijk.’

Johanna zag aan Hugo's oogen, dat hij wilde antwoorden, want de knaap had moeite zich in te houden, nu Alice op zoo stuitende wijze haar woede lucht gaf. Maar de smeekende blik, dien Johanna op hem wierp, hield hem in toom.

Nog eens keek Alice haar broer en zuster uitdagend aan; zij zocht twist, maar toen beiden het stilzwijgen bewaarden, ging ze de kamer uit.

‘Jo, wat ben ik blij, dat je niet met Willem wil trouwen,’ zei Hugo nu, ‘want je zou toch nooit gelukkig met hem kunnen zijn, en dien goeden meneer Vermeer zou het zoo bedroefd hebben. Laat Alice maar met Willem trouwen, dan zijn wij haar kwijt.’

Ondanks haar zelf moest Johanna hier toch even om glimlachen. Alice zou het zeker aannemen, indien Willem het presenteerde, want zij keek alleen maar naar geld. Zij had het zelf gezegd; geld is de hoofdzaak.

Johanna trad nu op haar vader toe, die geen woord meer gezegd had, maar haar vragend aankeek, als verlangde hij opheldering van hetgeen er was voorgevallen. Het jonge meisje ging naast hem zitten, nam zijn hand in de hare en zei: ‘Pa daar was Willem Stassaart, die om mijn hand kwam. Maar ik blijf bij u; u vindt het toch goed?’

‘Willem Stassaart,’ mompelde de arme idioot, met de hand over zijn voorhoofd strijkend, als wilde hij den zwaren nevel wegvagen, die over zijn geest hing. ‘Willem Stassaart!’ Maar hij scheen geen enkel aanknoopingspunt voor dien naam te vinden, want na een oogenblik schudde hij het hoofd.

‘Ik blijf bij u,’ herhaalde Johanna, die dit bemerkte, ‘dat vindt u toch goed?’

‘Ja, ja, bij mij blijven,’ hernam Van Dijl, ‘en Alice moet maar weggaan, want ze is slecht tegen u en dat mag niet, want je bent een goed kind.’

Van Dijl nam haar hand vast, als wilde hij daardoor te kennen geven, dat Johanna hem niet moest verlaten.

Op dit oogenblik kwam mevrouw Van Dijl binnen.

Johanna ging haar te gemoet, sloeg heur armen om haar hals, en kuste ze. ‘Mama, ik dank u,’ zei ze, ‘ik had zijn hand toch niet moeten aannemen, is het wel?”

‘Neen, kind, met al zijn geld is Willem je niet waard. Hij stelde ook nu weer de conditie: dat noch Hugo, noch je vader of ik bij hem zouden komen inwonen. Hij zou ons jaarlijks een toelage...’

‘Een aalmoes dus,’ zei Johanna bitter.

‘Ja, een aalmoes. Voor hem is het niet meer dan een handelszaak. Ik heb hem dan ook onmiddellijk gezegd, dat noch jij, noch ik ons tot zulk een koop leenden. Dat is dus afgedaan,’ besloot mevrouw Van Dijl, ‘denk nu maar niet meer aan hem.’

Spoedig hierop werd er opnieuw gebeld. ‘Ik zal wel eens even opendoen,’ zei mevrouw, ‘want Alice zullen we vandaag wel niet meer zien.’

Weer luisterde Johanna toe, ze wist zelf niet waarom, maar ze had een voorgevoel, of vandaag over haar lot beslist zou worden. Vergiste ze zich of was het werkelijkheid: herkende ze de stem van Vermeer? Haar hart joeg sneller dan anders en een blosje kleurde haar wangen.

‘Da's meneer Vermeer, Jo,’ zei Hugo, die ook geluisterd had.

‘Maar het is toch de dag niet voor de les,’ antwoordde Johanna, meer tot zich zelf dan tot Hugo.

‘Vreemd, dat ma hem niet hier brengt,’ merkte Hugo op, toen hij hoorde, dat beiden in de voorkamer gingen. Een oogenblik dacht hij na, daarna snelde hij naar zijn zuster toe, nam haar hoofd tusschen zijn handen, keek haar recht in de oogen en zei: ‘Nu weet ik het, Jo, meneer Vermeer komt vragen of je zijn vrouw wil worden.’

Johanna antwoordde niet, maar sloeg de oogen neer.

XVII.

Hugo had goed geraden, Vermeer was inder-

daad gekomen om de hand van Johanna te vragen. Eindelijk had hij zijn aarzeling overwonnen, en dan, de onzekerheid, waarin hij was, de twijfel, of zijn gevoelens wel beantwoord werden, pijnigde hem zoo, dat hij daar een einde aan wenschte te maken. Maar er kwam nog iets bij, wat er den doorslag aan had gegeven, dat hij juist nu zijn aanzoek kwam doen.

Hij begreep, dat Johanna, indien ze de zijne wilde worden, toch nooit haar ouders zou willen verlaten, en hij had voor haar kinderlijke liefde te veel eerbied, dan dat hij ooit zulk een eisch zou stellen. Integendeel, die liefde, de toewijding ook, die ze jegens Hugo betoond had, waren hem een waarborg, dat hij aan haar een uitmuntende vrouw zou hebben, een vrouw uit duizenden. Daarom had hij getracht een positie te Haarlem te vinden en naar een betrekking gesolliciteerd, die hem in staat zou stellen, op onbekrompen wijze een huishouden op te zetten. Voor zich zelf had hij weinig behoeften, maar Johanna wilde hij met alle gemakken omringen en haar ouders een onbekommerden ouden dag verschaffen.

Dien morgen had hij bericht ontvangen, dat hij benoemd was, en nu begaf hij zich nog denzelfden middag naar Haarlem, ten einde den stap te doen, die over zijn toekomst en zijn levensgeluk zou beslissen. Want ontving hij een weigerend antwoord, dan nam hij de benoeming niet aan, daar hij onmogelijk in dezelfde stad zou kunnen leven met haar, die nooit uit zijn gedachten zou gaan. Maar hij vleide zich met een gunstige ontvangst, te meer daar hij in mevrouw en Hugo machtige voorsprekers hoopte te vinden.

Met kloppend hart belde hij aan, en de ontroering stond zoo duidelijk op zijn gezicht te lezen, dat mevrouw dadelijk begreep, wat het doel van zijn komst was. Zoodra ze in de kamer waren, zette Vermeer de zaak uiteen, door de vriendelijkheid van mevrouw aangemoedigd en geheel gerustgesteld. ‘Ik hoop, mevrouw,’ zoo besloot hij, ‘dat u mijn verzoek niet te vermetel zal vinden, maar wie zou Johanna kunnen leeren kennen, zonder zich tot haar te voelen aangetrokken? Ik weet ook, dat ik het kostbaarste vraag, wat u bezit, maar u zal haar niet verliezen, en ik zou mij gelukkig achten, indien u mij als uw zoon wilde beschouwen.’

Met voldoening had mevrouw geluisterd, want behalve dat Vermeer Johanna gelukkig wilde maken, had hij ook met groote edelmoedigheid aan hen gedacht. En onwillekeurig kwam haar het aanbod, een uur geleden door Willem Stassaart gedaan, weer voor den geest. Deze wilde haar en haar man niet tot zijn last hebben, maar zou hun een toelage geven; terwijl Vermeer hen als zijn ouders zou beschouwen en Johanna dus niet van hen zou behoeven te scheiden.

‘Mijnheer Vermeer,’ antwoordde ze, ‘ik gevoel mij door uw aanzoek zeer vereerd, en aan niemand zou ik de toekomst van Johanna geruster durven toevertrouwen dan aan u. Ik heb u leeren kennen en hoogachten, en ik ben overtuigd, dat Johanna die gevoelens deelt.’

‘Mevrouw, u maakt mij gelukkig,’ riep Vermeer uit, wien door deze woorden een zwaar pak van het hart was genomen. ‘Johanna verdient gelukkig te zijn, en ik verzeker u, dat niets mij te veel zal zijn, om haar alle geluk te verschaffen.’

‘Ja, ze verdient het,’ beaamde mevrouw, ‘je zal een schat aan haar hebben, want voor ons is ze altijd een liefhebbende dochter geweest en voor Hugo heeft ze zich geheel opgeofferd. Maar ik begrijp, dat je ongeduldig bent om uit haar mond de bevestiging van mijn toestemming te hooren. Nu ze niet van ons behoeft te scheiden, twijfel ik niet, of uw aanzoek zal haar gelukkig maken.’

‘Neen, mevrouw, we blijven allen bij elkander, lief en leed zullen wij samen deelen,’ verklaarde Vermeer, wien voor het bezit van Johanna niets te veel was.

Toen haar moeder met Vermeer binnenkwam, bloosde Johanna hevig, want ze begreep, dat thans het beslissende oogenblik geslagen was. Hugo echter sprong blij van zijn stoel op en snelde op Vermeer toe. ‘Ik ben nog nooit zoo blij geweest, dat u hier kwam als nu,’ zei de knaap; ‘ik heb Jo al gezegd, waarom u kwam, niet waar Jo?’

De aangesprokene bloosde nog dieper en zag nu eens haar moeder, dan Vermeer aan.

‘Ja, Johanna - ik mag je nu immers zoo wel noemen? - Hugo heeft het geraden; één woord van u kan mij tot den gelukkigsten der stervelingen maken. Wil je de mijne worden en aan mijn zijde het leven doorgaan?’

‘Mijn toestemming heeft hij al,’ zei mevrouw, haar dochter bemoedigend toelachend.

Johanna had wel ja willen zeggen, zij had de hand wel willen uitsteken naar het geluk, dat haar werd aangeboden, maar de gedachte aan haar ouders hield dat woord op de lippen terug.

Mevrouw scheen dit te begrijpen. ‘Wij blijven allen bij elkaar, Jo; Adolf heeft alles al geregeld.’

Nu was haar laatste aarzeling overwonnen. Ze reikte Vermeer de hand. ‘Ik ben de uwe, Adolf, voor altijd.’

Vermeer trok Johanna naar zich toe en drukte haar een kus op het voorhoofd. Zij liet daarna het hoofd op zijn schouder rusten. Een gevoel van ongekende zaligheid doorstroomde haar borst. Zij had reeds gemeend, van alle geluk afstand te hebben gedaan, en nu schonk God haar het geluk in volle mate.

‘Hoera!’ riep Hugo, die het heele tooneel met aandacht gevolgd had. ‘Nu blijven wij voor altijd bij elkaar.’

Johanna nam Vermeer bij de hand en trad met hem op haar vader toe, die met verwondering alles had gadegeslagen. ‘Pa, vindt u het goed, dat ik met Vermeer trouw; maar ik blijf bij u,’ liet ze er aanstonds op volgen.

Van Dijl zag Johanna's gezicht stralend van vreugde en geluk, hij hoorde dat ze bij hem bleef. Meer begreep hij niet, maar zóó was het goed. Hij knikte met het hoofd en lei de hand van Vermeer in die van zijn dochter. ‘Wees gelukkig, Jo,’ fluisterde hij.

Het waren gelukkige dagen, die thans voor Johanna volgden. Met onderling goedvinden was besloten, dat men maar niet lang zou wachten met het huwelijk. Zij kenden elkaar genoeg, hun genegenheid was ook niet op een lossen grond gebouwd, zoodat de traditioneele proeftijd, waarin men elkaars gebreken en tekortkomingen gewoonlijk toch niet leert kennen of niet inziet, voor hen veilig verkort kon worden. Bovendien zou men ook niet tot rust komen vóór men getrouwd was en allen hun intrek hadden genomen in het ruimere huis, dat Vermeer gehuurd had. Johanna had het druk genoeg, om bij de inrichting daarvan er het oog op te houden. Er moest gewit, geverfd, behangen en getimmerd worden, en Vermeer liet alles aan zijn aanstaande over, die er schik in had, alles te regelen en te schikken, om het huis zoo gezellig mogelijk te maken. Johanna leefde opnieuw op in het vooruitzicht van het geluk, dat haar wachtte, en dikwijls dankte zij God, dat Hij alles zoo wondervol bestierd had. Mevrouw en Hugo stonden Johanna dapper ter zij, en ook Van Dijl had er schik in, naar het nieuwe huis te gaan kijken en van Johanna's bedrijvigheid getuige te zijn.

Haar geluk werd slechts door één sombere schaduw verduisterd: de houding namelijk van Alice. Het jonge meisje was buiten haar zelve, toen ze hoorde, dat Johanna met Vermeer verloofd was. Ze brak tegen haar zuster in allerlei verwijten uit en verklaarde van zoo'n zwager niets te willen weten. Tevergeefs trachtte Johanna, die allen in haar geluk wilde doen deelen, haar tot bedaren te brengen. Het hielp niets, met de eigenzinnigheid van Alice was niets aan te vangen. Tevergeefs ook poogde zij haar zuster te overreden, bij haar te komen inwonen. Alice verklaarde nu eens, dat zij Vermeer niet tot last wilde wezen en geen genadebrood van hem verkoos te eten, dan weer, dat ze er voor bedankte, zijn meid te zijn. Zij zou in betrekking gaan, want niemand gaf meer om haar. Alles wat Jo en haar moeder zeiden, was maar gehuichel: ze zouden heimelijk blij zijn als ze ging, en die voldoening zou ze hun geven. Door zulke onverstandige redeneeringen, dag aan dag herhaald, met de noodige verwijten doorspekt, zou ze Johanna's geluk verstoord hebben, indien dit niet te groot en Johanna niet te goed was geweest, om alles lijdelijk te verdragen. Maar eindelijk gaf Alice inderdaad aan haar bedreiging gevolg en ging te Rotterdam in betrekking. Johanna beproefde nog een laatste poging om haar van heur besluit af te brengen, en toen dit niet gelukte, verklaarde ze, dat haar huis altijd voor haar open zou staan, maar Alice keerde haar den rug toe. Het jonge meisje kon haar hoofd niet buigen, ze benijdde Johanna's geluk, en werd door haar trots en eerzucht verblind.

De gedachte aan Alice was het eenige, wat Johanna griefde, maar voor het overige was ze volkomen gelukkig. De aangenaamste oogenblikken waren die avonden in de week, welke Vermeer bij haar doorbracht en waarin ze hem steeds meer leerde hoogachten en liefhebben. Zij spraken dan over hun plannen voor de toekomst of hielden zich met Hugo bezig, die nu geheel genezen was en door zijn grooten ijver rassche vorderingen maakte. Ook mevrouw was gelukkig in de huiselijke gezelligheid, die in den kleinen kring heerschte, en Van Dijl, in wiens toestand geen merkbare verandering kwam, was gelukkig, omdat Johanna het was. Zoo vlogen de dagen om en naderde meer en meer het gewichtig oogenblik, dat de twee minnende harten voor altijd aan elkaar verbonden zouden worden.

Op een avond, dat Adolf weer gekomen was, hadden ze het druk over een vreeselijke zeeramp, die in den Atlantischen Oceaan was voorgevallen. De *Lincoln*, een groote passagiersboot, varende tusschen New-York en Rio de Janeiro, was op de hoogte der Bahamaeilanden door een ander stoomschip aangevaren en bijna onmiddellijk gezonken. Zoo goed als de geheele bemanning, over de vierhonderd koppen, had haar graf in de golven gevonden.

Dit ontzettend ongeluk bracht vanzelf het gesprek op de vele zeerampen, die in den laatsten tijd voorvielen, en men was hierover nog druk aan het praten, toen het avondblad bezorgd werd. Haastig werd dit opgeslagen om te zien, of het nog nadere bijzonderheden over deze geweldige catastrophe bevatte. Spoedig had men het gevonden onder het opschrift:

‘Het vergaan van de *Lincoln.*’

‘Och Adolf, lees jij het maar even voor,’ verzocht mevrouw Van Dijl, toen ze hoorde, dat er niet minder dan twee volle kolommen aan gewijd waren. ‘Dan hooren we het allemaal te gelijk en mijn oogen worden zoo vermoeid door dien fijnen druk.’

Adolf begon het treurige relaas te lezen, samengesteld uit het verhaal der weinige geredden. Met gespannen aandacht hoorden allen toe, tot Vermeer plotseling ophield.

‘Wat is er, Adolf?’ vroeg Johanna, terwijl haar moeder verzuchtte: ‘God, God, wat een ongeluk!’

‘Verschrik niet,’ antwoordde Vermeer, nadat hij haastig eenige regels verder gelezen had. ‘Op het schip waren ook baron Van Sichtelaar en zijn handlanger.’

Mevrouw Van Dijl sloeg de handen samen. ‘En ook verdronken?’ vroeg ze gejaagd.

Adolf knikte ten teeken van bevestiging.

‘Lees eens hoe het daar staat,’ vervolgde ze en voegde daarbij: ‘Dat had ik hun toch niet toegewenscht.’

Vermeer las: ‘Tot de omgekomenen behoorden ook twee Nederlanders, de zich noemende baron Van Sichtelaar en zijn handlanger Witkamp, de welbekende *chevaliers d'industrie*, die zich, zooals men zich nog wel zal herinneren, eenige maanden geleden aan oplichterijen op groote schaal schuldig maakten en naar Amerika uitweken. Zij hadden zich te New-York gevestigd, doch zich met de *Lincoln* ingescheept naar Rio de Janeiro. Beide schurken hebben echter weinig pleizier van hun geld gehad, en, al hebben zij den aardschen rechter weten te ontkomen, de eeuwige Rechter heeft hen reeds voor hun rechterstoel gedaagd.’

‘Vreeselijk,’ zei Johanna, toen Adolf ophield met lezen, ‘zoo de eeuwigheid te moeten ingaan.’

‘Welk een straf,’ verzuchtte mevrouw Van Dijl; ‘wij zien hieraan weer, dat onrechtvaardig verkregen goed niet gedijt.’

‘Van Sichtelaar,’ mompelde Van Dijl, maar een oogenblik later schudde hij het hoofd. Hij kon blijkbaar dien naam met niets meer in

verband brengen. Het was een klank, die in zijn ziel geen herinneringen meer wakker riep.

'God zij hun zielen genadig!' besloot Johanna.

'Amen!' antwoordden mevrouw en Adolf.

Kort hierna werd het huwelijk tusschen Johanna en Adolf voltrokken. Waren er slechts weinigen bij deze plechtigheid tegenwoordig, de wenschen, die voor het geluk der jonggehuwden werden gevormd, waren er niet minder hartelijk en vooral oprecht gemeend om. En dat geluk hadden beiden verdiend, omdat het was verkregen door toewijding en opoffering, omdat elke berekening aan hun huwelijk vreemd was en omdat zij het groote gebod in eere hielden: Eert vader en moeder opdat gij lang moogt leven op aarde.

RUITERSPELEN IN DEN KAUKASUS, NAAR DE SCHILDERIJ VAN J. BRANDT.

'Dit is de gelukkigste dag van mijn leven,' verklaarde mevrouw, toen zij, uit de kerk teruggekeerd, aan een feestelijk ontbijt bijeen zaten. 'Ik heb langen tijd het geluk elders gezocht, maar nu eerst heb ik begrepen, waar het ware, het onvergankelijke geluk te vinden is, - in God.'

'Liefste, beste moeder,' zei Johanna, haar omhelzende, 'ik ben nu zoo gelukkig en ik zal u nooit dankbaar genoeg kunnen zijn.'

Van Dijl was dien dag bijzonder opgeruimd, daar hij zijn Johanna nog nooit zoo stralend van vreugde had gezien.

'Ik moet u nu iets zeggen, waarmee ik tot vandaag gewacht heb, omdat het een verrassing moest zijn,' zei Hugo tegen Johanna en Adolf. 'Ik heb er lang over nagedacht,' vervolgde hij ernstig, 'maar ik geloof toch wel, dat u het goed zal keuren.'

'En wat is dat, Hugo?' vroegen beiden uit één mond, met welgevallen den knaap beschouwend, die met zijn schrandere kijkers en zijn ernstig-wijs gezichtje een zoo volkomen tegenstelling vormde met den Hugo van vroeger.

'Ik wil dokter worden,' antwoordde hij, 'dan kan ik later de ongelukkigen genezen, die idioot zijn, en dan zal ik mijn goeden pa ook genezen.'

Toen hij dit gezegd had, liep hij, die geen idioot meer was, op zijn armen vader toe, en als bezegeling van zijn woorden kuste hij hem.

Bij de platen.

Fallstaff en zijn schildknaap. -

Fallstaff is een der beroemdste gestalten, door het dichterlijk genie van Shakespeare geschapen. Heele verhandelingen zijn geschreven om het raadselachtig karakter van dat merkwaardig personage uiteen te zetten. De grootste kunstrechters hebben zich in de beschouwing van dat zonderlinge, te gelijk afstootende en aantrekkelijke wezen verdiept en de uiteenloopendste uitleggingen gegeven van de bedoeling, die de groote dichter met deze monsterachtige en toch onweetstaanbaar lach wekkende figuur kan gehad hebben.

Hoogstwaarschijnlijk heeft Shakespeare, die in zijn drama *Koning Hendrik IV* de edelste en hoogste ridderdeugd ten tooneele wilde voeren, de verheven grootheid daarvan nog schitterender willen doen uitkomen door de tegenstelling van Fallstaff, den verloopen en verz.pen edelman, die een en al laagheid en cynisme is, geen eergevoel of geweten kent, met alles lacht en spot en aan niets denkt dan goed eten en vooral goed drinken.

Ondanks die allesbehalve beminnelijke eigenschappen vermaakt hij het publiek juist door de ongegeneerde plompheid, waarmee hij voor zijn ondeugden uitkomt, en door de kwinkslagen en leuke zetten, waardoor hij gestadig den lachlust opwekt.

De schilder van ons tafereel heeft den oolijken, vroolijken sinjeur in al de tegenstrijdigheid van zijn kwade en goede eigenschappen, die het eigenaardige van zijn karakter uitmaakt, weergegeven.

Aan het welgedane ronde lichaam en de zelfbehaaglijk lachende tronie herkent men den gezonden zwelger, voor wien er geen hooger genot bestaat dan een welvoorziene tafel.

De verschijning heeft niets van een edelman; ze kon evengoed die zijn van een bottelier, met de ruwheid van een sjouwer. Toch teekenen zijn trekken bij dat alles een goede luim en een goedhartigheid, die ons met al het onhebbelijke in zijn persoon

verzoenen, - althans voor een oogenblik. Want bij slot van rekening zijn ook die beminnelijke hoedanigheden niets anders dan zelfzucht. Fallstaff verliest nooit zijn goede luim, ook al zag hij het bitterste leed zuchten en schreien: dat raakt zijn koude kleeren niet. En hij is goedhartig omdat hij het genoeglijker vindt, grappen te maken dan ruzie te zoeken; maar die goedhartigheid zou hem niet beletten, ingeval men hem te na kwam, aan zijn eigen belang zijn besten vriend op te offeren. Kortom, hij leeft alleen voor zich en voor zijn eigen genoegen.

Ook de schilder heeft tot verhooging der werking van zijn tafereel tot een tegenstelling zijn toevlucht genomen. Naast den ruwen, ronden kerel zet hij den kleinen schildknaap, - het beeld der argelooze onschuld naast dat van de spottende verdorvenheid. Toch kon hij, om in de waarheid te blijven, die onschuld niet zoo argeloos maken, als de tegenstelling wel deed wenschen. Niet straffeloos toch oefent het jongske het ambt van Fallstaff's schildknaap uit. Het voorbeeld, dat hij gestadig voor oogen ziet, blijft niet zonder invloed op zijn nog kinderlijke ziel, en ook den kleinen gannef straalt de ondeugd al uit de oogen.

Ruiterspelen in den Kaukasus. -

De Kaukasus, in het zuiden van Rusland, tusschen de Zwarte en de Caspische Zee, is de woonplaats van een hoogst eigenaardige mengeling van natuurvolken, wier zeden en gebruiken nog aan de vroegste oudheid herinneren.

Armeniërs, Koerden, Groesiners, Tsjerkessen, Lesghiërs, Osseten zijn zoo wat de hoofdgroepen dezer merkwaardige bevolking, en daaronder leveren vooral de Groesiners, ook Georgiërs genoemd, de zuiverste type van een eigenlijk Kaukasusvolk. Zij onderscheiden zich door hooge, forsche gestalte, een blanke huid, bruine of zwarte haren, donkere of grijze oogen, een sterk sprekend gelaat, een breed laag voorhoofd, een eenigszins vooruitspringenden neus en een breed gezicht.

Dergelijke welgevormde mannen meenen wij te herkennen op de schilderij, waarvan onze laatste gravure een afbeelding geeft, en die ons de Kaukasische ruiters voorstelt, bezig met pijl en boog op het doel te schieten, dat hoog op een staak is aangebracht. Kranig rijden de vlugge ruiters op hun vurige paarden het veld rond en treffen het doel in de volle vaart, terwijl anderen spelend den boog in de lucht werpen en weer opvangen. Een ruime kring van belangstellenden, allen ook te paard gezeten, omringt de ruiters, die op het oogenblik naar den prijs dingen, gereed hen straks in het strijdperk te vervangen en op hun beurt hun vlugheid en kracht te meten.

[Nummer 21]

Koning Karel en Widukind.
Door
J.R. van der Lans.
Vervolg.

Gerolf haalde de schouders op. 'Saksentrouw,' zeide hij, 'is vertrouwbaar als de wind, die zevenmaal draait op éénen dag. Wat baat u de onderwerping hunner hoofden, wanneer die telkens maar voorgewend blijkt om hun volk een vrijen aftocht te verzekeren? Hoevelen hunner aanvoerders zijn reeds als gijzelaars in onze handen gesteld! Hun volgelingen vragen er weinig naar. Vandaag trekken zij zich, van hun leider beroofd, als druipstaartende honden in hun holen terug; morgen keeren zij onder een nieuwen aanvoerder weer. Al hadt gij ook al hun hoofden voor u op de knieën liggen, zoolang gij Widukind niet hebt, zult gij niets hebben."

'Widukind zàl ik hebben,' besloot Karel kortaf, terwijl hij, door de tegenspraak van zijn zwager geprikkeld, met flikkerend oog uit zijn zetel opsprong en de hand aan zijn zwaard sloeg. 'Ik zal niet rusten vóór ik hem aan mijn voeten zie, want zoolang het Rijk niet voor de invallen dier woeste heidenen beveiligd is, zal het geen duurzamen vrede kennen. En ik wil dat er vrede zij.'

Met bewondering zag de schoone Hildegarde tot haar gemaal op, die, uit zijn gestoelte opgerezen, daar in koninklijke majesteit voor haar stond, de rechterhand gebiedend uitgestrekt, de linker vastberaden steunend op het zwaard. De smalle gouden kroon, met fonkelende steenen bezet, schitterde om zijn lange blonde lokken, die met breede krullen afhingen op zijn forsche vierkante schouders. Zijn oogen, straks zoo gul en trouwhartig glanzend, schoten stralen vuurs. Zijn lippen klemden zich vast opeen als tot onherroepelijke bezegeling van het stoute woord, zooeven aan den mond ontglipt. Heel zijn gelaat ademde rustige, zelfbewuste kracht, onverzettelijken wil. De vloer van gladde estriken dreunde nog onder den zwaren voetstap, waarmee hij overeind gesprongen was, ondanks de mollige vacht, waarmee vóór den zetel het plaveisel bedekt was.

Gerolf boog onwillekeurig het hoofd; allen zwegen eerbiedig, als hadden zij een godspraak vernomen. En het dartel spel der kinderen, die ongestoord rondstoeiden, maakte den indruk van huppelende lammeren, argeloos spelend rondom een leeuw, die de manen schudt.

Intusschen was het bontgestikte hangtapijt, dat den ingang der zaal verborg, ter zijde geschoven, en een hoveling, met een rinkelenden sleutelbos aan den zilveren gordel, trad de ruime halle binnen.

Eerbiedig naderde hij den koning en bleef op eenigen afstand met een buiging staan.

'Wat begeert mijn waarde paleismeester?' vroeg koning Karel zonder in zijn stem nog een zweem te verraden van den trots, die er straks in had getrild.

'Zooeven is een priester ten paleize aangekomen,' antwoordde de paltsgraaf Anselmus, 'die, met een zending van de kerk van Utrecht voor den koning belast, eerbiedig gehoor verzoekt. Hij noemt zich Ludger, Thiatgrims zoon, *doctor Ecclesiae* voor Oostergoo, en is van een jongeren clerk vergezeld....'

‘Ludger, Thiatgrims zoon!’ riep koning Karel verrast uit. ‘Die is mij hartelijk welkom. Sinds lang was ik begeerig den ijverigen man te leeren kennen, wiens vader en grootvader reeds het vertrouwen en de vriendschap genoten van ons huis. Gij hebt den bezoekers spijs en drank doen voorzetten en nieuwe kleederen doen geven, zooals des konings waarden gasten betaamt?’

‘Aldus is geschied, heer. Spijs en drank werd door hen geweigerd wegens den vastendag; maar de kleederen hebben zij dankbaar aanvaard en zij houden zich gereed voor u te verschijnen, zoodra gij hun daartoe verlof toestaat.’

Koning Karel wierp door het open venster een blik op den zonnewijzer, tegen den gevel van een der gebouwen op het binnenplein aangebracht.

DE KAROLINGSCHE KAPEL OP HET VALKHOF TE NIJMEGEN.
(Thans in onderzoek voor de restauratie.)

‘Tot mijn leedwezen,’ sprak hij, ‘laat het gevorderde uur niet toe, hen nog heden te ontvangen; want straks roept de vigilie van Paschen ons ter kerke. Maar morgen verschijne Ludger met al onze vrienden op het bepaalde uur in de groote Rijkszaal. De zoon van Thiatgrim is geen vreemde voor den kring, waar zijn vader

en grootvader reeds als vrienden thuis waren.'

De paleismeester boog en vertrok.

'Hij, dien wij straks hier zullen zien,' dus ging de koning tot zijn omgeving voort, 'is een van die mannen, die meer bijdragen tot den vrede des rijks en zijn veiligheid tegenover onze vijanden, dan wij, mannen van wapenen, met het zwaard vermogen. Hij behoort tot hen, die de wilde heidenen temmen, niet met de kling van staal, maar met het zwaard des geestes, dat is het woord Gods. Zulke mannen zijn het rijk meer waard dan legioenen van gewapende krijgers; want hun veroveringen alleen zijn duurzaam en zegenbrengend; zonder hen ware al mijn arbeid voor de vreedzame bevestiging des rijks ijdel en onvruchtbaar. Inzonderheid zijn deze evangeliepredikers ons van groote waarde, wanneer zij niet van Frankischen stam zijn, daar de heidenen onze zendelingen mistrouwen en deze daarbij hun landstaal niet voldoende machtig zijn om zich te doen verstaan.

Ludger nu is een Fries, die sinds jaren zegenrijk in Ooster- en Westergoo voor de bekeering der heidenen ijvert en ons ook onder de Saksen, in taal en zeden zoo nauw aan de Friezen verwant, van groot nut kan zijn.

Daarbij is zijn geslacht sedert haast onheuglijke tijden door banden van wederzijdsch hulpbetoon en erkentelijkheid aan het onze verknocht. Reeds tijdens het leven van mijn zaligen voorvader Pepijn van Herstal is Ludgers grootvader, Wursing met name, de gastvrijheid komen vragen aan het Frankische hof. Hij was een der machtigste grooten van Friesland en stond in hoog aanzien bij koning Radboud I, den verwoeden vervolger der Christenen. Ofschoon zelf nog heiden, verstoutte hij zich in 's konings raad ter verdediging der vervolgden op te komen. Dat haalde hem den toorn van den dwingeland op den hals en Radboud gal bevel hem te dooden, Nog tijdig door zijn vrienden gewaarschuwd, mocht het hem echter gelukken te ontsnappen. Met Adelgard, zijn echtgenoote, zijn zoon Nothgrim en enkele dienstlieden vluchtte hij uit Dokkum en nam de wijk naar het Frankische hof, waar hij met liefde werd opgenomen. Met al de zijnen nam Wursing hier het Christendom aan en vergold door jarenlangen trouwen dienst de hem verleende gastvrijheid. Rijkelijk schadeloos gesteld voor de goederen, die hem door koning Radboud ontnomen waren, leefde hij tevreden en gelukkig te midden zijner Frankische vrienden. Behalve verschillende dochters werd hem in zijn tweede vaderland nog een zoon geboren en deze was Thiatgrim, dien velen uwer nog gekend moeten hebben.'

'Ik herinner mij hem nog zeer goed,' sprak de oude koningin Bertha. 'Evenals zijn vader stond hij in hooge gunst bij Karel Martel, en deze zag hem maar noode vertrekken, toen hij, op herhaald aandringen van koning Radboud, ten slotte naar Friesland wederkeerde. Tot tweemaal toe had de koning boden gezonden om Wursing te bewegen, naar Dokkum terug te komen. Maar deze vertrouwde den ouden heiden niet. Eindelijk gaf hij zijn toestemming dat ten minste Thiatgrim zich weer in Friesland vestigen zou. De jonkman werd aan het hof te Dokkum met groote eer ontvangen en in het bezit gesteld van al de goederen, die eens aan zijn vader hadden toebehoord. Toen zes jaren daarna koning Radboud overleed, besloot ook Wursing naar zijn vaderland terug te keeren en vestigde zich in de nabijheid van Utrecht, te Zuilen aan de Vecht, op een goed, dat hij daar vroeger al bezeten had. Meermalen heb ik hem hoogelijk hooren prijzen om het goede, in die streek door hem gesticht. Hij moet de

krachtigste steun geweest zijn van den heiligen bisschop Willibrord in diens ijverige pogingen voor de verbreiding des geloofs.'

'Zoo is het,' bevestigde koning Karel. 'Willibrord, Utrechts eerste bisschop, beminde hem dan ook zeer om zijn werkdadig geloof en de groote diensten, door hem aan de ontluikende kerk van Utrecht bewezen. Wat nu Wursing was voor Willibrord, dat was Thiatgrim voor zijn opvolger Bonifacius. Te Dokkum had hij meermalen gelegenheid, den heiligen apostel, die daar den marteldood zou sterven onder de bijlslagen der blinde heidenen, gastvrij in zijn huis op te nemen. En Thiatgrims zoon Ludger zet thans zelf als priester het bekeeringswerk van Willibrord en Bonifacius voort, dat door zijn grootvader en vader zoo ijverig werd gesteund. Kan het u dus verwonderen, dat ik vurig verlang, den man te zien, die, het werk zijner vaderen de kroon opzettend, zelf den kruisstaf van den geloofsprediker ter hand genomen heeft, om zijn volk de boodschap des heils te brengen? Reeds veel heb ik van zijn apostolischen arbeid vernomen, maar morgen zal hij zelf ons daarvan verhalen. Het verheugt mij hem gedurende de feestdagen in ons midden te mogen zien. Want ik zeg u nog eens, zulke mannen verrichten meer voor de bevestiging en den vrede van Kerstenrijk dan wij, mannen van wapenen, met het zwaard vermogen. En nu kinderen,' besloot koning Karel, zich weer tot de dartelende kleinen wendend, 'wordt het tijd het spel te staken; want straks moeten wij ter kerke om de vigilie van Paschen te vieren.'

'Paschen!' juichte de kleine Rotrude, in de handjes klappend. 'Krijgen we dan Paascheieren?'

'En Paaschkoeken?' vroeg haar klein broertje Pepijn met glinsterende oogjes.

'En ik krijg een zwaard om mee te strijden tegen de Saksen,' zei Karel, zich met krijgshaftige fierheid oprichtend.

Koning Karel lachte en sloot de dierbare kleinen aan zijn hart. De groote monarch vergat in den schoot van zijn gezin de veelomvattende zorgen van zijn rijk en leefde in die genoeglijke uren van gezellig samenzijn alleen voor vrouw en kinderen als de gulste en hartelijkste huisvader. Ongelukkig konden die uren maar kort zijn, al te kort voor de lief hebbende Hildegarde, te kort ook voor de kleinen, wier heele hart aan den vader hing.

'Tot straks, liefste,' sprak Karel, de koningin een kus op het voorhoofd drukkend. 'Ik heb nog het een en ander te verhandelen vóór den tijd van het officie in de kapel."

Hij wenkte zijn geheimschrijver Eginhard met Paulus Diaconus en Pisanus, hem te volgen, en na nogmaals de kinderen gegroet te hebben, trok de koning zich met zijn raadslieden terug in zijn bijzondere vertrekken.

Op zijn weg daarheen door de breede zuilengangen werd de geëerbiedigde en beminde vorst aan alle zijden gegroet door de hovelingen, krijgers of dienstlieden, die op zijn nadering bleven staan en deemoedig het hoofd bogen, tot hij was voorbijgegaan.

Maar in de vensterbank van een der wijde boogramen, die op het binnenplein uitzagen, zat de bleeke, blondlokkige jonkman met de wolfsvacht om de schouders. Hij staarde mijmerend naar buiten en wendde het hoofd niet om, toen de koning met zijn raadslieden hem voorbij stapte. Verwonderd over die onverschilligheid zag Karel naar den jonkman op, maar zoodra hij van ter zijde een blik had geworpen op het afgewend gelaat, half verscholen achter de weelderige, in de avondzon als goud glanzende lokken, die als leeuwenmanen op de schouders afhingen, ging hij zwijgend verder.

''t Is Berno, de Saksische gijzelaar,' zei Eginhard. 'Hij schijnt u niet op te merken. Zal ik hem waarschuwen, opdat hij naar behooren groete?'

'Och, laat hem maar,' sprak Karel toegevend. 'Mij deert die jonkman, verteerd van heimwee naar zijn Saksische wouden. Ik had gehoopt dien schoonen wilden vogel te temmen; maar hij versmacht in de kooi... Het rijsje laat zich buigen als het jong is, zegt men, maar dat schijnt niet te gelden van het jonge hout der Saksische bosschen. Toch geef ik de proef nog niet op,' voegde hij er voor zich zelven bij en verdween met zijn raadslieden in een deur, die Eginhard eerbiedig voor hem openhield.

III.
De eed van hulde.

Het hoogfeest van Paschen was aangebroken en het christelijk Nijmegen, dat reeds daags te voren bij den eersten galm der klokken zoo blij was opgerezen uit de neerdrukkende somberheid der veertigdaagsche vasten, genoot nu volop de vreugde van den heiligen vierdag.

Reeds van den vroegen morgen hadden herhaaldelijk de klokken met uitgelaten gebengel de scharen kerkwaarts geroepen om daar het juichend *Alleluja* aan te heffen ter viering van de verrijzenis des Heeren.

'Christus resurrexit!' luidde de feestgroet, waarmee naar oud christelijk gebruik de geloovigen op straat elkaar verwelkomden, terwijl zij elkander den vredekus gaven. *Alleluja*! klonk de wedergroet en zij voegden daar heilen zegenwenschen bij; want het Paaschfeest gold in dien tijd tevens als de aanvang van een nieuwen jaarkring, als de dag van vernieuwing en verjonging in de natuur, in de Kerk en in de burgerlijke maatschappij.

In bonte groepen stroomde, na afloop der hoogmis, alles naar het groene kerkhof, de omheinde ruimte rondom het Godsgebouw, waar feestredenaars in de open lucht de glorie van den verrezen Christus verkondigden. En verstrooid tusschen de groene zoden, de kruisen en grafsteenen, waaronder de dooden den dag der opstanding afwachtten, hoorde de menigte opgetogen de blijde boodschap van verrijzenis en eeuwig leven. Vriendelijk blikte de lentezon door het ijle groen der boomen en wierp over het levendig gewoel dier brave poorters in kleurigen hoogtijdosch een feestelijken gloed. Onder de stedelingen in hun zwierige kleedij mengden zich de dorpers en buitenlieden uit den omtrek, naar de stad gekomen om de Paaschpredikers te hooren, geleerde clerken, wijd vermaard om hun welsprekendheid, en ook wel oolijke monniken, die om het ongeletterd publiek te boeien, zich niet ontzagen hun stichtelijke toespraak nu en dan eens af te wisselen met een kwinkslag, die een schaterend gelach uit de schare deed opgaan.

Het was feest in de kerk, op straat, in de huizen der gezeten poorters, waar men zich te goed deed aan de bontgeschilderde Paascheieren en de geurige Paaschkoeken, in de hutten der armen, die door milde aalmoezen in staat gesteld waren volop aan de Paaschvreugde deel te nemen, feest vooral in de stulpen van eigenhoorigen, die, ter gedachtenis aan onze verlossing uit de slavernij der zonde, door hun vrome meesters met Paschen uit de banden der dienstbaarheid waren ontslagen.

In den middag togen de poorters de stad uit naar de Paaschweide om er zich te verlustigen in de vrije natuur en het schonwspel der algemeene feestvreugde, elkander verdringende aan de kraampjes van eetwaren en de uitstallingen van zwervende

kooplieden, waaronder ditmaal de joden ontbraken, daar zij zich tijdens de Paaschdagen niet mochten vertoonen.

En aldus nam de Paaschviering, zoo stichtelijk in de rijk met bloemen en vanen gesierde kerk begonnen, naarmate de dag vorderde, allengs een meer wereldsch karakter aan, om eindelijk tegen den avond, bij het ontsteken der Paaschvuren, in uitgelaten vroolijkheid over te slaan.

Terwijl aldus de gezeten poorter en de kleine man op zijn wijze het feest der feesten vierde, hield koning Karel met vorstelijke praal hoogtij op het Valkhof. Van heel zijn hofgezin verzeld, had hij in de koninklijke kapel, stralend in haar rijkste pracht, het plechtig misoffer bijgewoond, opgedragen door zijn beminden vriend, bisschop Theodulf van Orleans, door een talrijke schaar van prelaten en priesters in plechtgewaad omstuwd. Daar was onder leiding van meesters in den kerkzang, uit Italië herwaarts gebracht, het *Alleluja* met de antiphoon gezongen op de wijze der pauselijke kapel te Rome.

Na afloop der mis had hij, naar vorstelijk gebruik, rijke aalmoezen uitgedeeld aan de armen, die vrijelijk den koninklijken stoet hadden mogen naderen bij den uitgang der kapel. En thans hield hij open hof in de hooge rijkszaal van den burcht, te midden zijner paladijnen en hovelingen, zijner raadslieden en vrienden, omringd van zijn zendgraven en koningsboden, uit alle deelen des rijks naar Nijmegen gekomen om verslag uit te brengen omtrent hun zending en met den koning het Paaschfeest te vieren.

Op het hooge gouden gestoelte met purperen kussens belegd, troonde hij aan het oppereinde der zaal aan de zijde zijner geliefde Hildegarde. Hij droeg het lang slepende, met goud doorstikte gewaad der Romeinsche patriciërs, hem door den Heiligen Vader vóór drie jaren op het Paaschfeest te Rome geschonken, met de

spits toeloopende goudleeren schoenen. Om zijn forsche gestalte hing de purperen mantel met breed gouden boordsel, op den schouder met een agraaf van edelsteenen vastgehecht, en op zijn hoofd schitterde de gouden kroon, fonkelend van juweelen. Maar al die schittering haalde niet bij den glans der majesteit, afstralend van dat trotsch gewelfde voorhoofd, omgolfd van het smijdige goudblond der lokken, van dat edel gelaat, waarin de helderblauwe doordringende oogen glinsterden als saffieren, en waarvan de zachtgekroesde, matgouden baard statig tot op de borst neerdaalde.

In het warme licht der lentezon, verguld en gepurperd door het goudglas en de rijke kleurschakeering der vensters, straalde koning Karel zelf als een zon, verblindend van majesteit. En liefelijk zacht als het maanlicht praalde aan zijn zijde de schoone Hildegarde in haar kleed van witte zijde, met goud gebloemte doorwerkt, en overtogen met den doorschijnenden sluier, die, met sterren van edelsteenen bezaaid, af hing van den flonkerenden diadeem.

Aan weerszijden van het koningspaar zaten op rijke zetels van allerlei stof en maaksel - van verguld brons, van ivoor, van rijk gesneden en beschilderd hout - de hoogste en aanzienlijkste gasten. Bisschop Theodulf met mijter en staf zetelde het naast aan 's konings rechterhand met bisschop Meginfred, 's konings trouwe gezel op zijn tochten tegen de Saksen, altijd bereid de heidenen door den doop in den schoot der Kerk op te nemen, beiden omringd van hun hooge geestelijkheid. Dan zag men de eerste beambten vanhet hof, den opperstalmeester Geilo, de kamerheeren Adalgis en Amalvinus, den hoofdman der paleiswacht Worad, den opperkok Eggihard. En vervolgens de hertogen en graven des rijks, met graaf Gerolf, 's konings zwager, en hertog Bernhard, zijn oudoom; markgraaf Roeland en 's konings andere beminde neet, graaf Theodorik,[1] allen in den schitterendsten dos. De meesten droegen den Frankischen lijfrok van kleurige stof, met breeden zoom van goudborduursel, af hangend tot op de knieën, en gelijk zij daar zaten, kwamen de forsche beenen, in nauwsluitende hozen gestoken en kruiselings met gouden of kleurige banden omwonden, krachtig uit. Over den lijfrok hadden zij den ruimen mantel geslagen, op den schouder met een gouden spang of juweelen haak vastgehecht.

Alle kleuren mengelden zich in dat oogverblindend gewemel: purper en karmozijn, zeegroen, hemelsblauw en goudgeel. De meest pronklievenden droegen kostbare goudweefsels uit Venetië en de Levant of mantels, uit een kunstige mozaïek van goudgroene pauweveeren gevormd. En in nog uitgezochter pracht straalden aan de zijde der koningin de hooge edelvrouwen in haar lang slepende gewaden van ruischende zijde, met haar glinsterende gouden gordels, haar parelsnoeren en armbanden, haar flonkerende diademen, waaruit de meerendeels blonde, rijke haardos, bij de gehuwde matronen in twee lange vlechten, bij de jonkvrouwen in los neergolvende lokken afhing. De gouden kronen en hoofdwrongen duidden, zoo bij de mannen als de vrouwen, door vorm en breedte den onderscheiden rang dier edelingen aan.

Achter de zittingen stonden of drentelden in de ruime zaal nog tal van gasten van lageren rang, wien bescheidenheid gebood zich op een afstand te houden. Met belangstellenden of onverschilligen blik, naar gelang van elks onderscheiden aard, lieten zij het oog weiden langs de wanden, beschilderd met groote tafereelen uit de wapenfeiten van Alexander of Caesar, gevat in een lijst uit muziefarbeid van bonte

1) Volgens de kroniekschrijvers was het een afs ammeling van dezen Theodorik, die onder den naam van Diederik of Dirk I in 922 de eerste graaf van Holland werd.

steenen; langs de kleurige vensterramen of de schitterend vergulde en beschilderde zoldering, rustende op de kunstig gebeitelde kapiteelen van slanke kolommen.

Een zacht gegons van fluisterend gevoerde gesprekken vulde de ruime halle, waar met den eerbied, die de koninklijke majesteit voegde, maar toch met de ongedwongen hartelijkheid, waartoe Karels gulheid aanmoedigde, de hoogste en edelste mannen, de dapperste krijgers en rijkstbegaafde geesten van gansch Frankenrijk rondom hun koning vereenigd waren.

Op dit oogenblik was het de beurt van Lupus, den vorst van Aquitanië, om den koning nederige leenhulde te doen. Hij was een afstammeling uit het voormalige koningsgeslacht der Merovingers, dat door Karels vader Pepijn zoo stout van den troon was ontzet, en lang had hij gepoogd, tegenover den nieuwen heerscher zijn onafhankelijkheid te handhaven. Zelfs had hij andere rijksgrooten in zijn verzet tegen de Karolingsche heerschappij trachten mee te sleepen. Maar koning Karel, die dergelijke verontrusting des rijks en ondermijning van zijn gezag niet mocht gedoogen, had hem met geweld van wapenen tot onderwerping doen brengen. En om voor het vervolg tegen elke oproerige beweging van die zijde gewaarborgd te zijn, had hij geëischt dat hertog Lupus hem plechtige leenhulde zou doen.

Met vorschend oog zag hij den hertog, die deemoedig voor den troon op de knie was gezonken, in het gelaat als om daarop te lezen of de onderwerping, die hij toonde, eerlijk gemeend, dan enkel door overmacht afgedwongen was. De strakke trekken van Lupus lieten daaromtrent weinig met zekerheid opmaken. Daarom sprak de koning streng:

‘Is het u ernst, hertog Lupus, om peis en vree te maken en plicht van ootmoed te doen jegens uw koning en heer?’

‘Dat zweer ik u, heer koning.’

‘Het verheugt mij, zulks te hooren; want niet om mijn eigen eer, maar om de rust des rijks was het mij leed, dat gij tot dusver weigerdet de rechtmatigheid mijner heerschappij te erkennen. En opdat gij die thans moogt inzien, zoodat gij niet voor geweld van wapenen het hoofd buigt, maar uit ontzag voor de macht, van God gesteld, zoo wil ik u herinneren waarop mijn koningmacht berust. Het is u bekend, dat sinds onheuglijke jaren de koningen uit het aloude huis der Merovingers niet meer waren dan een ijdele schaduw, terwijl mijn roemrijke vaderen feitelijk de teugels voerden des rijks, zonder evenwel den koningstitel te dragen. Die toestand strekte tot groote schade en oneer des lands en mocht alzoo niet bestendigd blijven. Daarom liet mijn zalige vader Pepijn den Heiligen Vader te Rome vragen, wie in billijkheid koning moest heeten: hij, die alle macht in handen had en alle rijkszorgen droeg of hij, die enkel den naam van koning voerde. Daarop liet de Heilige Vader antwoorden dat het beter en oirbaarder was, dat hij die inderdaad regeerde, de kroon zou dragen, dan hij, die enkel ten onrechte den naam van koning droeg. Daarop werd koning Chilperik van den troon ontzet, dien hij onwaardig bekleedde; hij legde kroon en schepter neer, liet zich de haren afsnijden en werd een monnik; en mijn zalige vader Pepijn werd plechtig door den heiligen bisschop Bonifacius tot koning der Franken gezalfd. Van hem nu heb ik mijn kroon geërfd; ik houde die dus van niemand te leen, maar draag ze bij Gods gratie als beheerscher, beschermer en vermeerder des rijks. Is het dat gij mij als zoodanig hulde wilt doen en trouw beloven, zoo kunt gij u verzekerd houden van mijn koninklijke gunst en bescherming. Zoo niet, trek dan, in plaats van het hoofd te buigen in geveinsde onderwerping, veeleer naar uw land terug, wapen al uw mannen en betwist mij het rijksgebied in open krijg. Bij God! dan zult gij ondervinden wie koning is in het rijk der Franken.”

KONING CHILPERIK LEGT ZIJN KROON NEER EN WORDT MONNIK.

Bij die woorden flikkerde uit Karels oogen als een bliksemstraal, die den geknielden hertog sidderend de wimpers deed nederslaan.

'Ik zweer u bij God en bij alle Gods lieve Heiligen, heer koning,' dus hernam hij, 'dat ik gekomen ben om eerlijken peis te maken, dat ik u als mijn rechtmatigen leenheer erkenne en u als een getrouw vasal gehoorzaamheid belove.'

Dit zeggende, trok hij zijn zwaard uit de scheede en het met beide handen opheffende, droeg hij het den koning op, ten teeken dat het hem in trouwe was gewijd.

'Zoo is het mij goed,' sprak koning Karel, zijn rechterhand over het zwaard uitstrekkende.

'Gij hebt het gehoord, mijne heeren en genooten?' vroeg hij, den kring rondziende.

'Wij hebben het gehoord en zijn des getuigen,' klonk het plechtig uit den mond der vergadering, waarop de koning Lupus een wenk gaf, dat hij kon opstaan.

IV.
Het Bruidspaar.

Daar werd het breede hangtapijt ter zijde geschoven en verleende toegang voor een paar nieuwe bezoekers. Het was Ludger, de gezant der bisschoppelijke kerk van Utrecht met zijn gezel, den jeugdigen clerk.

'*Christus resurrexit*,' dus sprak de binnentredende priester met den gebruikelijken groet van den dag, maar de eerste tot wien dat woord gericht was, gaf er geen antwoord op; hij zag den eerbiedwaardigen man met kouden trots en verbazing aan. Het was Berno, de Saksische gijzelaar, die het naast bij de deur stond en den stroeven mond niet kon of wilde plooien tot den christelijken wedergroet *Alleluja*.

Verwonderd zag Ludger op, maar den jonkman herkennend, die hem den vorigen dag reeds zulk een onheusch bescheid gegeven had, ging hij bedaard verder. Koning Karel verhief zich op zijn nadering uit den zetel en strekte den bezoeker minzaam als een oud vriend des huizes de armen tegen.

Ludger zonk op de treden van den troon eerbiedig op de knieën en boog deemoedig het hoofd om 's vorsten voeten te kussen.

'Grootmachtige koning,' sprak hij, 'in naam van mijn vromen vader, bisschop Alberik van Utrecht, verzoek ik nederig gehoor.'

'Sta op, eerwaardige vriend,' hernam Karel minzaam, den geknielde opheffende. 'Die houding voegt u niet; veeleer moest ik u de voeten kussen; want er staat geschreven: hoe kostbaar zijn de voeten van hen, die uitgaan om het geloof te prediken. Ik heb van uw moedige apostolische tochten in Oostergoo en gansch Friesland vernomen. Straks zult gij mij daar meer van verhalen. Thans zij mijn eerste woord een hartelijk welkom tot den zoon van Thiatgrim, den beproefden dienaar, den vriend en vertrouweling van mijn doorluchtigen grootvader Karel Martel. De gastvrijheid, door uw vaderen aan het Frankische hof gevonden en door zoo gewichtige diensten vergolden, zij u in nog hooger mate verleend, daar gij, als de erfgenaam hunner deugden, door eigen verdienste daartoe nog meer recht hebt verworven. Zet u neder, eerwaardige vriend. Het is mij een groote vreugde u te zien.'

Op een wenk van den koning schoof een dienaar een lagen zetel van kostbaar hout, met ivoor ingelegd, tot vlak voor den troon, opdat Ludger zich zou nederzetten. Maar de priester boog en sprak:

'Vergun mij, grootmachtige vorst, dat ik eerst mij van de zending kwijte, waarmee mijn vrome vader Albericus mij bij den troon uwer koninklijke majesteit heeft belast. Het is u bekend dat sinds den dood van den heiligen martelaar Bonifacius de kerk van Utrecht zonder bisschop was. Wel had de groote apostel zijn beminden leerling Eoban tot zijn opvolger gewijd; maar toen Bonifacius met twee en vijftig zijner gezellen bij Dokkum onder het zwaard der blinde heidenen den marteldood stierf, viel Eoban aan zijn zijde. Sedert bestuurde Gregorius, een ander van Bonifacius' leerlingen, met vaderlijke zorg de kerk van Utrecht; maar bisschop was hij niet. Toen de heilige man, vol van dagen en uitgeput van den arbeid, eindelijk het moede hoofd ter ruste lei, werd Alberik, zijn neef, tot zijn opvolger gekozen en moedig nam deze den last der herderlijke zorg op de schouders; maar ook hij was geen bisschop. Thans echter heeft hij uit de handen van bisschop Rikulf van Keulen de heilige wijding ontvangen en is met de volheid des priesterambts bekleed. De kerk van Utrecht heeft alzoo weer haar eigen bisschop in rechtstreek sche gemeenschap met den Heiligen Stoel. Zij is weer een zelfstandige, onafhankelijke kerk, gelijk Paus Sergius, roemrijker gedachtenis, haar gemaakt heeft, toen hij den heiligen Willibrord aan haar hoofd stelde. Bisschop Alberik gelast mij dit te uwer kennis te brengen, opdat gij met uw koninklijke macht de kerk van Utrecht beschermen en haar zelfstandigheid handhaven moogt, tot heil van de landen en luiden, aan haar jurisdictie onderwerpen. Vertrouwende op uw koninklijke gunst, laat bisschop Alberik door mijn onwaardige handen zijn nederige hulde aan uw voeten neerleggen en smeekt Gods almachtigen zegen af over uw doorluchtigen persoon en uw roemrijke regeering, tot heil der gansche Christenheid.'

MAC-MAHON's VLUCHT DOOR FRöSCHWEILER, NAAR DE TEEKENING VAN H. HUISKEN.

‘Het verheugt mij grootelijks,’ sprak koning Karel, ‘de blijde tijding te vernemen dat de kerk van Utrecht, door den heiligen Willibrord gesticht en door den H. Stoel bestemd om de geestelijke moeder dezer landen te wezen, thans in bisschop Alberik weer haar eigen herder heeft. Ik hoop en vertrouw dat dit tot heil zal strekken van het gansche Friesche[1)] volk, zoodat het eindelijk, door de zorgen van Utrechts bisschop, geheel van het heidendom gezuiverd, in vrede de vruchten der prediking van zijn roemvolle apostelen Willibrord en Bonifacius genieten moge. Wat bisschop Alberik betreft, hem wensch ik nog vele jaren van vruchtbare herderlijke werkzaamheid op den stoel van Utrecht. Van mijn bescherming kan hij zich verzekerd houden en ten onderpand dezer belofte zeg ik u, dat ik mijn burcht te Nijmegen niet verlaten zal, alvorens hem door een milde schenking aan de kerk van Utrecht het bewijs te hebben gegeven van mijn koninklijke gunst. Heb ik reeds vroeger bij openbaren giftbrief te Aken de schenkingen mijner voorzaten aan de kerk van Utrecht bekrachtigd, ook ik zelf wil in vrijgevigheid ter eere van St. Maarten bij hen niet achterblijven.’

‘Ontvang mijn eerbiedigen dank, grootmoedige vorst,’ hernam Ludger, nogmaals voor koning Karel op de knieën zinkende, doch deze hief hem minzaam op en deed hem met zuch ten drang op den aangeschoven zetel plaats nemen.

Bisschop Theodulf van Orleans, bisschop Meginfred en de overige geestelijke heeren, de geheimschrijver Eginhard en Paulus Diaconus, die nabij den troon zaten, hadden aandachtig de boodschap van Ludger aangehoord, en luisterden met belangstelling naar zijn verdere meededeelingen.

1) Destijds en tot ver in d middeleeuwen werd heel het tegenwoordige Nederland nog onder den naam Friesland aangeduid.

‘Dat de bisschopswijding van onzen vader Alberik het gansche land ten zegen zal zijn,’ ging hij voort, ‘is lichtelijk na te gaan, als men bedenkt dat hij thans de noodige priesters kan ordineeren voor de vele herderlooze kerken. Zoo mocht ook ik uit zijn handen de priesterwijding ontvangen en werd met de zorg voor de kerk van Dokkum, mijn vaderstad belast. Mijn eerste werk zal zijn, er een heiligdom te stichten op de plek, waar de martelaar Bonifacius zijn bloed voor Christus vergoot.’

‘Gij hebt den grooten apostel der Friezen nog gekend?’ vroeg bisschop Theodulf belangstellend.

‘Of ik Bonifacius heb gekend?’ hernam Ludger met vuur. 'Nog staat hij mij levendig voor oogen met zijn zilverwit hoofd, zijn onder den last der jaren gebogen gestalte en zijn altijd jeugdigen ijver.[1] Ik was een tienjarige knaap, toen ik hem te Dokkum aanschouwde, waar mijn ouders het voorrecht hadden, den man Gods onder hun dak te ontvangen en hem de gastvrijheid te bieden. Maar al mocht ik honderd jaren oud worden, nooit zal zijn beeld uit mijn geheugen worden gewischt. Nog zie ik hem voor mij, zooals hij zegenend afscheid nam van ons allen om zich vol blijden moed naar het veld buiten de Woudpoort te begeven, waar hij met zijn gezellen zijn tenten had opgeslagen en waar hij de nieuw bekeerden ontvangen moest om hun het heilig Vormsel toe te dienen. Hij zegende mij en kuste me op het voorhoofd. Helaas! wie had toen kunnen denken, dat wij voor de laatste maal zijn zegen ontvingen! Den dag daarop hoorden wij de schrikkelijke tijding van zijn gruwzamen marteldood. In plaats van de nieuwbekeerden, die hij verwachtte, waren de heidenen gekomen en hadden in hun blinde woede den heiligen bisschop met al zijn gezellen gedood. Blijmoedig was hij hun te gemoet getreden, juichend om de martelkroon, die hij ging verwerven, zijn gezellen aansporend, moedig met hem te sterven voor Christus. Met geen ander wapen dan het Evangelieboek, dat hij zich beschuttend boven het hoofd hield, ging hij zijn beulen tegen en met vreugde ontving hij den bijlslag, die hem den schedel kliefde. O dat was een slag voor de jeugdige christengemeente van Dokkum! Dat was een ontsteltenis en rouw in het huis mijner ouders! En zoo klein ik nog was, zwoer ik in mijn hart, den heiligen martelaar te wreken, maar te wreken op christelijke wijze, dat is door op mijn beurt mijn leven te wijden aan de bekeering van het volk der Friezen.’

De oogen van den ijverigen priester en geloofsprediker schitterden; zijn wangen gloeiden, heel zijn gelaat ademde heilige bezieling. Er had zich een kring van aandachtige hoorders om hem gevormd. Zelfs Roeland, die gestadig in de nabijheid gebleven was van de schoone Hildegonde en haar vader, graaf Heribert, was naderbij gekomen en koning Karels ridderlijke paladijn, die geen woord van het verhaal had gemist, omklemde onwillekeurig zijn machtig zwaard, als brandde hij van begeerte het ter verdediging des Christendoms tegen de heidenen te trekken.

‘Dien eed hebt gij tot dusver trouw gehouden,’ sprak koning Karel.

1) Treffend zijn de woorden, waarmee de H. Ludgerus in zijn Leven van den H. Willibrordus zich over Bonifacius uitdrukt: ‘Successit (Willibrordo) S. Bonifacius, idem Archiepiscopus et Martyr, quem oculis meis ipse vidi candidum canitie et decrepitum senectute, plerum virtutibus et vitae meri is.’
Dat is:
‘Op Will brord volgde Bonifacius, evenzoo aartsbisschop en martelaar, dien ik met mijn eigen oogen gezien heb, door de jaren vergrijsd en gebrekkig van ouderdom, vol deugden en verdiensten des levens.’

‘Ach, wat is het weinige, dat ik voor mijn volk heb kunnen doen, in vergelijking met den arbeid van Bonifacius!’ riep Ludger spijtig uit. ‘Doch met uw machtigen steun, mijn koning, vertrouw ik toch het eenmaal voor goed van het heidendom te verlossen.’

(*Wordt vervolgd*).

De vredespijp.

Timeo Danaos et dona ferentes.

Op de tafel mijner verjaardagspresenten, waarheen mij mijn vrouw met een geheimzinnig voorkomen voerde, pronkte onder de geschenken der liefde ook een kleine tabakspijp, een roode aarden kop, met een kort, geel, gebogen en op een riethalm gelijkend roer. Mijn vrouw pakte ze voorzichtig bij het rieten roertje beet en hield ze mij met een van vreugde stralend gelaat voor oogen.

‘Daar.... dit schenkt moeder! Zij denkt dat het rooken van een pijp gezonder en goedkooper is dan het sigaren rooken en wilde er u mee verrassen!’ Ik was evenzeer verbluft als aangedaan.

Daar ik met mijn schoonmoeder meer op voet van oorlog, dan op een voet om geschenken te ontvangen stond, en verrassingen op verjaardagen (gedurende de drie jaren van onzen jongen echt) niet in zwang geweest waren, moest ik deze zinnebeeldige attentie dubbel hoogschatten, want ‘de wil en niet het geschenk kenmerkt den gever,’ zegt de goede kloosterbroeder van Nathan. De zacht aangeduide wil nu van dien kant verhoogde de waarde van deze vredespijp, die, in cijfers uitgedrukt, ongeveer 50 cents bedroeg, tot in het onschatbare Ik nam den kleinen, aarden kop als een oud, ervaren rooker in de linkerhand, deed schijnbaar een paar krachtige trekken en betaalde de lieve bemiddelaarster met een paar even onschatbare kussen.

Mijn schoonmoeder kon met haar opmerking, het rooken betreftende, wel gelijk hebben. Denzelfden voormiddag vervoegde ik mij bij mijn sigarenverkooper om een kwart pond van de heerlijkste tabak, de gele, die ons Apollo immers bereidt, ‘Gold Shag’ genaamd, en 's middags na koffiedrinken werd met de rookproef begonnen. De pijp smaakte uitmuntend. Ik vroeg mijn schoonmoeder in den geest vergiffenis voor al de kwade vermoedens, die ik tegen haar had gekoesterd. De geur van die kostelijke tabak, zoo zacht en aangenaam, doet iemand dan ook buitengewoon goed. Het is onbegrijpelijk, hoe men jarenlang zulk een maag- en zenuwbedervenden nicotinestok in den mond kan steken. En daar komt dan het voordeel nog bij! Voor 25 cents rookt men ongeveer vijftig zulke pijpen; als men er nu vijf per dag rekent, kan men er tien dagen mee toe; in denzelfden tijd heeft men, heel gewone drie-cents-sigaren rookende, vijftig maal drie centen, dat is een daalder zoek gemaakt. Wat men in een jaar kan overleggen, loopt in de honderden, in tien jaar zelfs een kapitaal.

De sigaren werden geheel in den ban gedaan en ik was gelukkig. Zonder twijfel was de ‘Gold Shag,’ waarvoor ik in de eerste dagen mijner geestdrift bij al mijn kennissen dweepziek propaganda gemaakt had, nog niet heelemaal de rechte soort,

ze beet een weinig op de tong. Daarom verwisselde ik ze, nadat ik het kwart pond opgerookt had, met een bewonderenswaardig mengsel van twee echte Turksche kruiden, welks genot niet alleen de tong bevredigde, maar ook de fantasie tot de heerlijkste droomen opwekte. Dat ging nu zoolang als 't goed ging.

Plotseling weigerde op een keer de kleine pijp haar dienst, ik trok aan, blies, klopte en brak bij de vergeefsche boringen een breinaald en een met prachtige, zwarte gitten versierde hoedspeld van mijn vrouw; alles tevergeefs, ze bleef verstopt. Mijn tabakverkooper, wien ik mijn nood klaagde, haalde de schouders op:

'Ja, dat is niet anders. U moet het nauwe roer met een duiveveer schoonmaken, doch u moest u liever een behoorlijke Turksche pijp aanschaffen.'

De man had niet geheel ongelijk. Komaan, dacht ik, en liep spoorslags naar de gebroeders Muschbeck, den grootsten pijpenhandel van de stad. Wel was ik lang in twijfel of ik een buffelhoorn of barnsteenen mondstuk kiezen zou; maar ten laatste besloot ik het eerste te nemen. Het was een juweel van een pijp, die ik gekocht had; een wezenlijke, echte, groote Turksche kop; het roer was niet al te lang, het bestond uit zeldzaam, roodachtig cederhout. Kortom, het was zulk een zeldzaam stuk, als alleen een kenner weet te schatten en zooals enkel in de residentie was te krijgen.

Sapristi, dat was een heerlijkheid! Achterover in de sofa geleund, trok ik, den mond spits samengetrokken, aan het dikke buffelhoornen mondstuk van mijn cederroer en uit de wijde opening van den aarden kop kronkelde de geurige blauwe rook langzaam omhoog.

Deze pijp werd 'Fatme' gedoopt en de inmiddels met de veer van een duif weer eenigszins bruikbaar gemaakte 'Schoonmoeder' voorloopig op rust gezet.

Maar één ding was lastig. Ik merkte op dat er tusschen de Turken en ons Westerlingen een opmerkelijk onderscheid bestaat. Als de Turk geniet, arbeidt hij niet, hij doet dan niets dan genieten; wij willen zelfs gedurende den arbeid genieten. Om uit mijn cederhouten pijp met het dikke roer te rooken, waren allebei mijn handen noodig, zoodat er mij om te schrijven geen overbleef. Wanneer ik aan de schrijftafel zat, kon ik dus niet rooken, en dat gemis viel mij ondraaglijk zwaar.

Er zat niets anders op, dan ook voor deze uren een hulpmiddel te zoeken; ik vond dit in een korte pijp, gemaakt van het prachtigste gewreven Brvèrehout en die ik gemakkelijk tusschen de tanden kon houden. 'Maryland Doux' werd mij hiervoor door mijn tabaksverkooper aanbevolen en ik bracht nu zalig de uren door onder 't rooken van 'Maryland Doux' en 'Dubec moyen'. Mijn hartstocht voor 'Charlotte Corday' (zoo heette de Bryère pijp) groeide weldra zoo zeer aan, dat ik ze ook bij de kleine samenkomsten des avonds met de oude vrienden uit mijn vrijgezellentijd rookte.

'Wat, een korte pijp?' zei mijn vriend Liebig (kamermuzikant en vrijgezel bij uitnemendheid) terwijl hij met minachting zijn mond vertrok, 'dat is immers afschuwelijk en erg ongezond; een lange pijp, die mag ik wel lijden.'

Deze woorden drongen als een vergiftige pijl in mijn hart door. Het was inderdaad zoo als hij zeide, die borstbeklemmingen en kortgeleden, ja waarlijk, dat oorsuizen! Reeds den volgenden morgen kocht ik bij Gebr. Muschbeck een met kwasten versierde studen- tenpijp, met een waterzakje van hoorn en een echt gegraveerden kop. Daarvoor raadde mij mijn immer dienstvaardige leverancier een soort Varinas te nemen, die mij na eenige met volharding overwonnen, op zeeziekte gelijkende toevallen, koud zweet, het dansen en ronddraaien van ringen en punten voor de oogen en andere merkwaardige verschijnselen en na een oefening van veertien dagen en het gelukkig voleinde doorrooken van den kop ook voortreffelijk lekker smaakte. Zoo

voortreffelijk, dat ik er mij soms over ergeren kon, die heerlijke grove snee in deze pijp nooit tot het laatste toe te kunnen uitrooken. De rest namelijk - het was onbegrijpelijk en lag wellicht aan mijn gebrekkige kennis - brandde eenvoudig niet en moest er als een natte klomp door middel van de al vroeger bij de 'Schoonmoeder' gebruikte hoedspeld van mijn vrouw uitgepeuterd worden.

Er werd mij nu aangeraden, liever een pijp met porseleinen kop te nemen; het was toch goed, zei mijn vriend Liebig, wat verschot van pijpen te hebben, zoodat de eene kon uitdrogen, terwijl de andere gebruikt werd.

Mijn pijpenverzameling werd zoodoende weer door een groot exemplaar met porseleinen kop vermeerderd, zoodat zich nu bij de dames 'Schoonmoeder', 'Fatme', 'Charlotte Corday', twee broers, 'Windthorst' en 'Bismarck' gevoegd hadden. Het was verukkelijk, deze kleine compagnie de revue te laten passeeren, maar voor mij een gestadige ergernis, dat ze gedurende hun dienstvrije uren zoo heel onopgemerkt in de hoeken rond stonden en hingen. Ik nam daarom in mijn studeerkamer een paar platen boven mijn bruine sofa van den wand en versierde de leeggekomen plek schilderachtig met mijn lievelingen. Dat stond heel aardig en de verrassende aanblik verzoende mijn vrouw al dadelijk met de noodzakelijkheid, daartoe een photographie van den Rijn (waarheen wij ons huwelijksreisje gemaakt hadden) in de slaapkamer op te hangen en vier andere ingelijste platen naar den zolder te brengen.

Waarlijk, toen er spoedig daarna een paar tweelingen in de gedaante van een gezondheidspijp 'Sanitas' en een droogrooker met verwisselbare stukken 'Mokka,' kwamen, kon ik het mijn vrouw niet kwalijk nemen, dat zij een bedenkelijk gezicht zette. Het verdere wegnemen van platen was, zonder den indruk van 't geheel te schaden, niet goed mogelijk. Tot mijn geluk schoot mij een reddende gedachte te binnen; ik herinnerde mij plotseling een lang overleden oom, die ook een geweldig pijpenrooker geweest was, en uit het duistere der vergetelheid rees het beeld van zijn pijpenrek voor mijn oogen op. Ik zag heel duidelijk de sierlijk gedraaide pooten, die de gepolijste, op de wijze van een étagère naar boven smaller wordende plankjes droegen, met koperen nijpertjes en buikige holten, om roeren en koppen te steunen; ja, zoo'n pijpenrek moest ik ook hebben!

Mijn vrouw zette haar voorhoofd in zorgvolle plooien.

'Dat kost maar weer geld....'

Ik voorkwam haar door te zeggen:

'Ik heb al zooveel aan sigaren bespaard, mijn schat, dat ik mij die kleine uitgaaf gerust kan veroorloven.'

Gedurende twee achtereenvolgende weken maakte het pij penrek in onzen kleinen huiselijken kring het hoofdonderwerp onzer gesprekken uit en toen de rooskleurige dagkoningin voor de zestiende maal in het schemerende Oosten omhoog steeg, plaatste ce schrijnwerker, dien ik met de eervolle opdracht der verwezenlijking van mijn droom belast had, zich met een rooden zakdoek het zweet van 't voorhoofd wisschend, het verlangde eigenhandig op mijn kamer. Het rek was trots drie voorafgaande besprekingen wel is waar niet zoo uitgevallen, als ik gewenscht had, maar toch nog mooi genoeg, om het hart van een pijprooker sneller te doen kloppen. Wat het aan sierlijkheid miste, werd aan degelijkheid vergoed; die planken zouden gewis onder den last niet breken en wat den prijs betreft, wie ziet in zijn voldoening ook op een paar nietige guldens!

Wij (mijn vrouw en ik) zagen de kamer eens rond. 'Ja, waar moet het nu staan?' Niet het geringste plaatsje was onbezet.

‘Dan moet de boekenkast maar naar de huiskamer,’ wierp ik op.

‘Uw boekenkast in de huiskamer?’ hernam mijn vrouw.

‘Nu, waarom dat niet?’ antwoordde ik een beetje geprikkeld (want ik had, naar ik meende, in de stem van mijn vrouw iets gehoord, wat op verwijtende tegenspraak geleek) ‘het misstaat in 't geheel niet, of er in de huiskamer een boekenkast staat. Laat dadelijk maar een paar sjouwers komen!”

Terwijl mijn vrouw, allesbehalve met de verandering ingenomen, onze bemoeial Anna om de sjouwers stuurde, pakte ik het zwaarlijvige woordenboek en de klassieke werken in prachtband van hun planken af. Toen werd de kast door krachtige armen naar de huiskamer versjouwd, waardoor helaas een harer pooten brak, welk klein ongeluk door den ijlings er bij geroepen schrijnwerker evenwel door middel van lijm hersteld kon worden.

De nieuwe verdeeling der voorwerpen in de huiskamer gaf een niet juist volkomen harmonisch aanzien; maar mijn studeerkamer bleef toch altijd de hoofdzaak. Er was intusschen één ongerief, namelijk dat de verf van den vloer daar, waar vroeger de boekenkast gestaan had, zich door een bedenkelijke tegenstelling van het overige onderscheidde en dat door het kleine pij penrek dit onderscheid niet bedekt kon worden.

‘Neen, zoo kan het niet blijven,’ weeklaagde mijn vrouw.

‘Volkomen juist, de kamer moet opnieuw geverfd worden!’

Mijn vrouw sloeg de handen ineen. ‘Opnieuw geverfd, midden in den winter! Maar dat is verschrikkelijk; dat kan niet!’

‘Verschrikkelijk of niet, het moet kunnen!’ riep ik, door al deze hinderpalen en tegenspraken gebelgd, uit.

‘Mijn meubels komen in dien tusschentijd in 't salon en ik werk in de huiskamer.’

Mijn vrouw zonk met een schreeuw in een fauteuil neer. Die kreet ergerde mij; mijn kalm bloed werd door dezen kieet om zoo te zeggen met één slag als zoete melk door een donderslag zuur en in gistend drakengift veranderd. Ik wierp mijn vrouw een vertoornden blik toe. ‘Wat moet dat beduiden, wil je soms plotseling voor Xantippe spelen?’ Ken tweede schreeuw was het antwoord; daarna een sprakeloos snikken, waardoor mijn bruine fauteuil met dikke tranen werd bedropen. Vrouwentranen kan ik niet zien; ze hebben op mij een uitwerking als de roode sjerp van een *capeadore* op een getergden stier. Woedend keerde ik mij naar 't venster om en beproefde door op de ruiten te trommelen mijn wrevel te beteugelen. Al mijn genoegen van het pijpenrek was bedorven; maar het gold hier een beginsel, een zaak, die den ondergang van mijn meesterschap in huis had kunnen worden. Mijn gezag stond op 't spel. Ik bleef daarom op mijn stuk staan en het bevel handhaven. Terwijl de sneeuwvlokken zich buiten in de vensterkozijnen tot kleine witte heuvels opstapelden, heerschte bij ons in huis de zoelheid van een ophanden zijnd onweer. Ik werkte in de huiskamer of werkte eigenlijk niet, want naast mij in de kinderkamer, waarin mijn vrouw met roodgekreten oogen zat, brulden onze twee kinderen alsof ze aan 't spit werden gebraden.

De meubels van mijn studeerkamer waren in 't salon opgeborgen. Des Maandags zou krachtens de tot driemaal toe herhaalde plechtige verzekering de verver komen.

Toen hij echter niettegenstaande zijn duren eed Donderdags nog niet verschenen was en Alida en Frits tegen het middaguur zulk een hartverscheurend geschreeuw aanhieven, dat ik van schrik midden op mijn geschrijf een inktvlek ter grootte van de Zwarte Zee maakte, hield ik het niet langer uit en rukte de deur der kinderkamer open. ‘Stilte! Voor den drommel, zal je ze nu eindelijk den snuit nog niet dichtstoppen? Denk je dat ik bij zoo'n spektakel iets kan uitvoeren?’

Mijn vrouw liet een paar gereedgehouden tranen vallen. ‘Zet je kinderen dan op straat als ze je in den weg zijn. Zij zullen in de kinderkamer niet eens meer mogen ademen, als je het heele huis.... Och Heer, och Heer!’

Die tranen brachten mij weer dadelijk de gal in gisting. ‘Wat? Noem je dat ademen? Nou 't is wat moois! en dan het heele huis? Als je daarmee zeggen wil dat ik je in den weg ben, zal ik wel opkrassen. Dan zal ik mij wel ergens op een vierde verdieping een gemeubileerd kamertje huren, waar ik ongestoord het brood voor je verdienen kan.’

Ik smeet de deur toe en holde de trap af naar beneden, naar buiten in de vrije lucht. Ik was daarbinnen gestikt. Het bloed kookte mij, werktuiglijk trad ik op den hoek den winkel van mijn tabaksleverancier binnen, ‘Tien stuks Brazilieros!’

‘Wablief?’

‘Tien stuks Brazilieros,’ herhaalde ik bijna schreiend, zonder eigenlijk te weten wat ik zeide.

‘Asjeblief, mijnheer!’

Met deze woorden knipte hij dienstvaardig de punt er af en reikte mij een der sigaren van mijn vroeger gebruikt merk over, die ik zonder te danken, geheel als vroeger, aan de gasvlam van de winkeltoonbank aanstak, l uiten begon ik langzaam verder te gaan; een merkwaardig, weldadig en in lang niet ondervonden gevoel doortintelde mij op eens. Wat was er eigenlijk gebeurd! Wel lieve tijd, ik rookte immers weer een sigaar, bleef staan en lachte zoo luide, dat een voorbijgaande schoenmakersjongen even zoo luid zeide: 'Dwaas, wat mankeer je?'

Zonder hem een antwoord waardig te keuren, draaide ik mij om en snelde naar huis. Mijn vrouw kwam mij met loshangende haren en een door onderdrukt snikken in zijn volle kracht gestuiten kreet te gemoet en vloog mij om den hals. 'Liefste, beste Frans, vergeet mij!'

Ik glimlachte inwendig over mijn triomfeerend gezag, doch ik was geroerd. 'Weet je,' zei ik, mijn vrouw omarmend, 'wie Virgilius wasr'

Mijn vrouw hief verwonderd haar hoofd op.

'Dan heeft je broer je zeker ook nooit vertaald, wat *timeo Danaos et dona ferentes* beteekent?

'Neen.'

'Nu, het is ook niet noodig... ik wilde maar zeggen, dat van al ons geharrewar de vredespijp toch eigenlijk de schuld is."

'Hoezoo?'

'Niets, ik heb mij maar versproken, - maar weet je wat, we zullen nu alles maar bij 't oude laten, zonder den vloer te verven en zonder dat ik een gemeubileerde kamer neem...'

'Frans!'

Maar dan moet je me nooit meer uit zuinigheid verleiden...'

'Neen! neen!'

'Want anders...'

'Neen, neen, neen, neen, neen!' riep mijn vrouw met een van vreugde stralend gezicht uit en zij had het misschien nog wel vijf keer herhaald, als ik haar den mond niet gesloten had.

De vredespijp staat met haar vrienden en vriendinnen benevens het rek op den zolder. Mijn vrouw lacht mij telkens uit, wanneer ik op mijn pijpenkennis roem; dat is wel niet heel respectabel voor mijn gezag, maar zij doet het niettemin.

Het Pauselijk Paleis te Avignon.

Een der treurigste tijdperken in de geschiedenis der Pausen is de zeventigjarige periode, die gewoonlijk wordt aangeduid als de Babylonische gevangenschap. Het is het tijdvak van 1303 tot 1377, toen de H. Stoel gevestigd was te Avignon in Frankrijk. Paus Clemens V, vóór zijn verkiezing aartsbisschop van Bordeaux, weigerde namelijk, ondanks den aandrang der kardinalen, zijn vaderland te verlaten en wees zelfs Lyon voor de plaats zijner kroning aan. Dit was de eerste noodlottige stap, die leiden moest tot een toestand beneden de waardigheid van den souvereinen Opperpriester, tot een feitelijke gevangenschap. Meegaande en inschikkelijk van karakter nam Clemens V, om den Franschen koning te believen, het onvoorzichtig besluit, in plaats van de Eeuwige Stad, het aloude middelpunt der Christenheid, de grafstede der Apostelen, een afgelegen uithoek van Frankrijk, Avignon tot zijn residentie te kiezen.

Vijf Pausen na Clemens V, allen van Franschen landaard: Johannes XXII, Benedictus XII, Clemens VI, Innocentius VI, Urbanus V bleven te Avignon gevestigd, tot eindelijk Gregorius XI in 1377 weer naar Rome terugkeerde, dat door de bittere ervaringen, tijdens die zeventigjarige ballingschap der Pausen opgedaan, meer dan ooit door de Voorzienigheid bleek aangewezen om de vaste en onveranderlijke zetel van Gods Plaatsbekleder, het blijvende middelpunt der Christenheid te zijn.

Intusschen bleef Avignon in het bezit der Pausen tot het jaar 1790, toen de Fransche revolutie den laatsten pauselijken vice-legaat, Philippus Casoni, uit het pauselijk paleis verdreef. Dit had sedert het vertrek der Pausen tot residentie gediend aan verschillende prelaten, die onder den titel van legaat namens den Heiligen Vader het kerkelijk gebied van Avignon beheerden. Verschillende koningen en vorsten hadden er gedurende dat lange tijdsverloop de gastvrijheid genoten, waaronder niemand minder dan de trotsche ‘zonnekoning’ Lodewijk XIV.

Dat paleis, waarvan de bouw door Johannes XXII was begonnen en dat door zijn opvolgers aanmerkelijk was vergroot, verfraaid en verrijkt, is op het oogenblik weinig meer dan een ruïne, waarvan het bewoonbare gedeelte als dragonder- kazerne is ingericht. Eenmaal een der schitterendste gewrochten van middeleeuwsche bouwkunst en door den edelen kunstzin zijner bewoners tot een ware schatkamer gemaakt van onberekenbare waarde voor de beschaving, is het op dit oogenblik misschien het sprekendste monument van de barbaarschheid en het wandalisme der nieuwere tijden, die zich zoo gaarne het monopolie van beschaving en verlichting in tegenstelling met de domheid en duisternis der middeleeuwen aan matigen.

Tijdens de Fransche revolutie werd het paleis, dat jaren lang leeg stond, ongeveer als een steengroeve en magazijn van bouwmateriaal beschouwd, waar ieder maar weghaalde wat van zijn gading was. Het werd van onder tot boven geplunderd: deuren, vensters, pannen, ijzerwerk, kostelijk gesneden lambrizeeringen, al het inwendige huisraad, kortom al wat voor vervoer vatbaar was, werd weggesleept. De prachtige marmerplaten, die de eeretrap bedekten, werden geroofd om er schoorsteenmantels van te maken, die nog bij honderden in de woningen te Avignon te vinden zijn.

Maar nog verwoestender wellicht voor de vorstelijke schoonheid van het trotsche gebouw was het tijdperk van meer ordelijke benuttiging, dat thans volgde. In 1810 werd bij keizerlijk decreet de noordelijke vleugel, door Paus Benedictus XII gebouwd, tot departementale gevangenis ingericht, terwijl de rest van het gebouw werd aangewezen voor de huisvesting der troepen. Acht jaar daarna werd dit laatste gedeelte in eigendom afgestaan aan de stad Avignon, terwijl de militaire genie er het vruchtgebruik van bekwam om er een kazerne in te vestigen. Van dien tijd dagteekent eerst de stelselmatige verwoesting in koelen bloede.

De voornaamste ingang van het paleis was tot nog in de helft dezer eeuw voorzien van een versterking; deze werd in 1860 eenvoudig geslecht. Boven die poort verhieven zich twee sierlijke gothieke torentjes; thans zoekt men die tevergeefs. De binnenhof van niet minder dan 1800 vierkante meters moet indertijd een heerlijk gezicht hebben opgeleverd, maar sinds de hooge spitsboogvensters door akelig vierkante ramen vervangen zijn, ziet hij er erbarmelijk uit. Nagenoeg het heele gebouw is in overeenstemming met de behoeften zijner nieuwe bestemming van onder tot boven veranderd, vertimmerd en verknoeid. Zoo zijn de heerlijke zaal van het Conclaaf en de nog prachtiger daarboven gelegen kapel, welke laatste een hoogte had van 19,37 meter, door vloeren in drie verdiepingen verdeeld en als slaapzalen voor de soldaten ingericht. De pijlers van twee meter middellijn, die de beide schepen der Conclavezaal

scheidden, prijkten eenmaal met rijke kapi- teelen, waarvan thans niets meer te zien is. De ka; el was versierd met kostbare muurschilderingen, afgewisseld door teksten uit de Heilige Schrift. Die schilderingen, welke in 1822 grootendeels nog bestonden, zijn eenvoudig weggewit of verminkt door de aangebrachte vertimmeringen.

‘Deze fresco's,’ schreef Prosper Mérimée nog in het genoemde jaar, ‘zijn volkomen bewaard gebleven. De draperieën zijn bijzonder rijk en de kunstenaar schijnt de geborduurde zijden en goudlaken stoffen te hebben willen nabootsen, die toenmaals uit het Oosten kwamen. De koppen, schoon en edel van lijnen, drukken die godsdienstige kalmte uit, welke bij de bijbelteksten past.’

Onnoodig te zeggen dat in beide grootsche ruimten de hooge spitsboogvensters dichtgemetseld en door vierkante gaten vervangen zijn.

In het oostelijke gedeelte van het paleis, dat dezelfde mishandeling heeft ondergaan, is gelukkig nog een bewonderenswaardige galerij van een twintigtal gothieke bogen door den hamer en den witkwast gespaard. 't Is het meest gave en sierlijkste gedeelte wat er van het oude paleis nog over is.

In het zuidelijk gedeelte was een kapel, die thans tot stal dient, met een mooi voorportaal, waar nu de hooizolder is. In het gedeelte, door Paus Benedictus XII gebouwd, bevond zich een schitterende kapel, toegewijd aan den H. Johannes den Dooper en versierd met schilderingen, die de voornaamste tafereelen uit het leven van Christus' voorlooper vertoonden. Deze zijn sedert het jaar 1830 verdwenen. Kortom, men heeft in het heele gebouw huisgehouden of het een nietswaardige schuur was. Zelfs de buitenmuren zijn niet van deze mishandelingen vrij gebleven: zoo worden die ontsierd door een menigte kachelpijpen, die uit de vensters der kazerne

komende, tegen de eerbiedwaardige oude steenen opkronkelen en ze met roet besmeuren. Elders zijn schoorsteenen recht door bogen en gewelven opgemetseld

Het is onbegrijpelijk hoe men aldus jaren achtereen een monument heeft kunnen verwaarloozen, verminken en vernielen, dat door de kunstkenners eenparig als een wonder van de middeleeuwsche bouwkunst wordt geroemd.

'Het paleis der Pausen,' schreef de geleerde oudheidkenner Duhamel in 1882, 'is een gebouw, eenig in de wereld om zijn ligging, om de geschiedkundige herinneringen, die het oproept en vooral om zijn grootsche verhoudingen.

Nergens elders heeft de Middeleeuwsche militaire bouwkunst zulke verhoudingen bereikt; Avignon bezocht, bepaalde dat het paleis op staatskosten hersteld zou worden. Er werd een nieuwe kazerne gebouwd, zoodat het paleis door de troepen kon ontruimd worden, maar tijdens den oorlog van 70 werd het toch opnieuw door soldaten bezet en die zijn er op 't oogenblik nog.

Inmiddels had de beroemde bouwmeester Yiollet-le-Duc zijn omvangrijk plan tot herstelling van het merkwaardige bouwwerk ontworpen, dat omstreeks het jaar 1880 een begin van uitvoering kreeg. De raad van Vaucluse namelijk bezit een gedeelte van het paleis en wel het oudste, dat langen tijd als gevangenis dienst deed. De raad besloot dit althans te herstellen en het tot een bewaarplaats van archieven in te richten. Alzoo werd alvast de kapel van Benedictus XII zooveel mogelijk in haar ouden luister hersteld.

Het gemeentebestuur van Avignon volgde dat voorbeeld, door op zijn beurt langzamerhand het gedeelte onderhanden te nemen, dat aan de stad behoort. En sedert eenige maanden heeft zich een vereeniging van kunstvrienden gevormd alleen de Romeinsche bouwwerken kunnen er mee vergeleken worden.

Wat zijn inderdaad de grootste kasteelen, de hoogste donjons in vergelijking van deze gebouwen met hun ontzaglijke torengevaarten? Waar vindt men die ruime zalen terug, die dikke muren, bekroond met borstweringen, die al het geweld van den tijd schenen uit te dagen?'

Zij wekten in die mate de bewondering den ouden kroniekschrijver Froissart, dat hij het paleis der Pausen in zijn ongekunstelde taal 'het schoonste en sterkste huis van Frankrijk' noemde.'*Molesmiranda*!' roept Michel de 1 Hôpital uit bij de beschouwing van dit gebouw. 'Ik heb zelfs in Italië niets grootschers en schooners gezien,' schreef eenmaal Montalembert, om geld bijeen te verzamelen ten einde daarvoor een kazerne te bouwen, die in ruil voor het paleis den staat zal worden aangeboden. Heeft men dit eenmaal te zijner beschikking, dan denkt men het geheel en al te restaureeren en vervolgens tot een kunstmuseum voor het zuiden van Frankrijk in te richten.

HET PALEIS DER PAUSEN TE AVIGNON.

Bij de Platen.

Mac-Mahon's vlocht door Fröschweiler. -

Gaven wij in een vorig nummer een voorstelling van de achtervolging der vluchtende Franschen door de lichte Beiersche ruiterij na den slag bij Wörth, de gravure in dit nummer brengt een andere, niet minder pakkende episode uit dien veldslag in beeld. Het is de vlucht van den maarschalk Mac-Mahon door het dorp Fröschweiler, zijn laatste steunpunt, thans in vlammen opgaand door de Duitsche granaten.

Met onstuimige dapperheid hadden de beide voortreffelijkste legers van Europa gevochten, terwijl Mérimée het paleis een toonbeeld noemde van de militaire bouwkunst in de veertiende eeuw.

Reeds sedert lang gingen er uit de kringen van kunstenaars en oudheidkundigen stemmen op om tegen de roekelooze vernieling van een zoo kostbaar gedenkstuk uit het verleden op te komen en middelen te beramen om het voor het nageslacht te behouden.

Reeds in 1850 sprak de algemeene raad van het departement Vaucluse den wensch uit, dat het aloude pauselijke paleis gerestaureerd zou worden en nog herhaalde malen is de raad daarop teruggekomen Ook het gemeentebestuur van Avignon deed er zijn best voor, maar tevergeefs. Eindelijk, in 1860 scheen het doel bereikt. Napoleon III, die uit Italië terugkomende, maar ook hier waren de woorden van Da Costa ten volle van toepassing:

Geworsteld was van wederzij
Met leeuwen woede en moed.

Maar overmacht hield de overhand
En waanzin werd geboet.

Frankrijk heeft inderdaad de lichtvaardigheid en luchthartigheid, waarmee de oorlog ondernomen werd, zwaar geboet.

Op onze gravure zien wij kurassieren en infanteristen in razende vaart heenstormen, om, nu het pleit onherstelbaar verloren is, ten minste het veege lijf te bergen. Den wakkeren maarschalk staat vertwijfeling op het gelaat te lezen, maar hij kan het lot niet keeren, dat thans de zoo gehate Pruisen begunstigt. Nu ontkomt hij nog, maar straks, bij de bloedige worsteling om Sedan, zal hij den overwinnaar in handen vallen en krijgsgevangen worden in het land, dat hij gehoopt had aan het hoofd van zijn troepen zegevierend binnen te trekken.

[Nummer 22]

Koning Karel en Widukind.
Door
J.R van der Lans
(*Vervolg.*)

Die steun is u verzekerd,' hernam de koning, 'de bekeering der heidenen acht ik het krachtigste middel tot bevrediging en bevestiging des rijks. Maar verhaal ons verder, hoe gij het besluit, als knaap genomen, hebt ten uitvoer gelegd.'

'Van het oogenblik af, dat de marteldood van den geliefden bisschop ons in rouw gedompeld had, liet ik mijn ouders geen rust, voor ze er in bewilligden, mij naar de Utrechtsche school te zenden, opdat ik daar voor het priesterschap mocht worden opgeleid. Aanvankelijk verzetten zij zich tegen mijn verlangen; vooral mijn goede moeder zag tegen de scheiding op. Als zij er aan dacht, welk lot den heiligen Bonifacius en de priesters, die hem vergezelden, getroffen had, kon zij het niet van zich verkrijgen, haar oudsten zoon voor dezelfde roemrijke, maar gevaarvolle loopbaan te bestemmen. Te allen tijde had zij gastvrij de priesters geherbergd, die onder de Friezen het geloof verkondigden, en met belangstelling geluisterd naar het verhaal van hun apostolische omzwervingen. Maar nu berouwde het haar bijna, die heldhaftige mannen in haar huis te hebben opgenomen, daar hun woord in voorbeeld haar kind hadden opgewekt, hun bloedig voetspoor te volgen. Soms als ik in de studie verdiept was en toevallig van mijn boek opzag, bemerkte ik hoe die goede moeder mij in stilte beschouwde en de tranen haar over de wangen leekten. En dan voelde ook ik mij diep bewogen.'

De zachtmoedige koningin Hildegarde wischte op haar beurt bij die woorden een traan weg, die in haar oog opwelde, en drukte onwillekeurig de hand van haar kleinen lieveling Karel, die aan haar schoot stond, met warmte in de hare. Hij was nog zoo jong, en toch had hij dien morgen, toen hij als Paaschgeschenk van zijn vader het kleine zwaard ontving, dat hij nu zoo fier aan de zijde droeg, opgetogen uitgeroepen dat hij met zijn vader mee wilde ten strijde trekken tegen de Saksen. En zij zuchtte als alle moeders, die in den knaap, aan haar knieën opgegroeid, den man zien ontwaken, dien zij niet langer aan haar schoot kunnen houden.

VATENWASSCHEN, NAAR DE SCHILDERIJ VAN NETSCHER.
in de Galeria degli Uffizi te Florence.

'Ook mijn vader had voor zijn oudsten zoon een andere bestemming gedroomd,' ging Ludger voort, 'en het deed mij leed, zijn verlangen te moeten weerstreven. Maar ik mocht niet anders; de stem Gods sprak te luide in mij, dan dat ik ze kon versmoren. Eindelijk verkreeg ik de afgebeden toestemming en toog naar de school van St. Maarten. Ik werd er door den *abbas* Gregorius liefderijk ontvangen. Ach! hoeveel heb ik dien beminden, onvergetelijken leermeester te danken! Als een vader onder zijn kinderen, zoo leefde die goede meester onder ons, zijn leerlingen. En zoo innig was hij met ieder onzer in liefde verbonden, dat hij niet alleen met den mond, maar door zijn daden het woord van den H. Petrus verkondigde: uit elk volk is hij, die God vreest en recht doet, hem aangenaam. Want niet uit één volk waren zijn leerlingen bijeengekomen, maar zij waren uit de bloem aller naburige volken vergaderd. Zij waren met zulke vertrouwelijkheid, zachtmoedigheid en geestelijke vreugde vervuld, dat het zoo klaar was als het zonnelicht dat zij door één geestelijken vader en door één gemeenschappelijke moeder, de christelijke liefde, waren aan gekweekt en vereenigd. Eenige onder hen waren van den edelen stam der Franken, eenigen uit

het godsdienstig volk der Engelschen, eenigen uit de nog allerjongste, eerst in onze dagen begonnen planting Gods der Friezen en Saksen, eenigen uit Beieren en Zwaben, of uit welk volk en geslacht God ze ook gezonden had, en waar-

van ik, een middelmatige en zwakke kweekeling, de geringste was. Deze allen, van waar dan ook tot één kudde vereenigd, verzorgde en spijzigde de vrome vader en herder Gregorius met het geestelijk voedsel van de leeringen en uitspraken Gods en voorzag hij met dezelfde toegenegenheid van de lichamelijke spijze. Door God verlicht en ontstoken, ontvlamde hij van zulke liefde bij de onderwijzing zijner leerlingen, dat bijna geen dag voorbijging, zonder dat hij, al in den vroegen morgen nederzittend, met vaderlijke zorg elk die tot hem kwam, en elk naar zijn wensch, den beker des levens reikte en ze drenkte met het woord Gods. Onder deze zijn leerlingen muntten velen zoo zeer uit en waren met zulke geestvermogens en goddelijke wetenschappen begaafd, dat zij later, naar zij verdienden, tot de hooge waardigheid van het bisschopsambt werden geroepen en verheven. Ook vele anderen, op gelijke wijze onderricht en in de deugd gevormd, ofschoon zij niet tot zoo hoogen trap opklommen, waren toch niet minder rijp in verdiensten en uitmuntend door wetenschap en liefde tot God'[1].

'Inderdaad, de leerlingen van Gregorius,' sprak koning Karel, 'verhoogen nog alom in het rijk den roem der wijdvermaarde school van Utrecht. En hebt gij tot zijn dood zijn lessen gevolgd?'

'Niet onafgebroken, heer koning. Vader Gregorius namelijk, die mij zeer lief had en mij de tonsuur der clerken had gegeven, kon mij geen hoogere wijding toedienen. Hij was toch, hoewel tot den bisschopsstoel aangewezen, *designatus*, geen bisschop. Daarom en ook opdat ik mij nog meer bekwamen zou, zond hij mij naar de beroemde school van Alkwyn te York in Engeland.'

'Hoe, gij hebt de school van den geleerden Alcuinus bezocht?' viel hierop Paulus Diaconus den verhaler levendig in de rede.

'Gewis,' hernam Ludger, 'meer dan vier jaren lang heb ik dat voorrecht genoten. Aanvankelijk had Gregorius mij er maar voor een jaar heengezonden, doch nauwelijks was ik te Utrecht terug of ik smeekte hem, nog eenige jaren het voortreffelijk onderwijs van Alkwyn te mogen genieten. Hij wilde mij maar noode missen, daar hij bij het toenemen zijner jaren mijn bijstand in het onderricht der jongeren grootelijks behoefde. En ook mijn vader wilde mij niet graag ten tweeden male over zee laten gaan. Maar ten slotte gaf hij toch zijn toestemming en verschafte mij alles wat voor de reis noodig was. Nu bleef ik nog drie jaar en zes maanden te York en verkreeg er de wijding als diaken. Nooit kan ik dien voortreffelijken leermeester dankbaar genoeg zijn voor het van hem genoten onderricht.'

'Hij moet een buitengewoon geleerde zijn,' sprak Paulus Diaconus. 'Hij wordt onder de eerste mannen van onzen tijd gerekend. Wat zou het mij waard zijn, hem, dien ik alleen nog uit zijn geschriften bewonder, in persoon te leeren kennen.'

'En mij,' sprak koning Karel, 'hem aan mijn dienst te verbinden! Aan dergelijke mannen heeft het rijk vóór alles behoefte. Wij moeten hem aanzoeken, naar Frankenrijk te komen. Denk daaraan, Eginhard,' dus wendde hij zich tot den geheimschrijver. 'Intusschen verheugt ook de school van Utrecht zich in grooten roep,' hervatte de vorst, wien niets zoo zeer ter harte ging als onderwijs en beschaving, tot Ludger.

'En in grooten bloei,' sprak deze. 'Gregorius heeft er zijn krachten aan gewijd tot aan zijn dood. Ofschoon in zijn laatste jaren door een beroerte verlamd, bleef hij den jongeren zijn wijsheid en wetenschap meedeelen. Zoo lang hij nog gaan kon,

1) Eigen woorden van den H. Ludger in zijn 'Vita Sancti Grcgorii.'

ondersteunden wij hem, en toen ook dit niet meer mogelijk was, droegen wij hem op een rustbed naar de studiezaal, even begeerig zijn lijden te verzachten als zijn wijze le sen te vernemen. Op zekeren dag liet hij zich van ons naar de St.-Salvatorkerk dragen en, voor het altaar neergeknield, gaf hij in onze armen den geest. Thans staat onze vrome vader Alberik aan het hoofd der school en wordt in zijn arbeid ter zijde gestaan door Adalgar en Thiatbrat, beiden voortreffelijke mannen. Ook ik, ofschoon thans met de kerk van Dokkum belast, ben nog steeds aan de school verbonden en keer iederen herfst voor drie maanden naar Utrecht terug voor het onderricht onzer knapen. Overigens neemt de evangelieprediking in Oostergoo al mijn dagen in beslag, 't Is een zware arbeid, want onder onze Friezen is het heidendom nog diep geworteld; en wanneer men het eenmaal met wortel en tak meent uitgeroeid te hebben, dan komt de Saksische vijand en zaait weer onkruid op den akker. Het is u bekend dat de Saksen, nu drie jaar geleden, de kerk te Daventre[1)], die de heilige man Leafwyn[2)] daar met opoffering van zijn leven had tot stand gebracht, ten tweeden male hadden verwoest. In hun woedende dweepzucht zochten zij ook het heilig gebeente van Leafwyn te vernielen. Drie dagen lang zochten zij het om er hun haat aan te koelen. Maar door de zorg der trouwe Christenen werd het gelukkig voor hun schennende handen bewaard. Het is mij gelukt, niet alleen de kerk weer uit haar puinen op te richten, maar ook de kostbare relieken van den heiligen stichter weer te verheffen. Lang doorzocht ik vruchteloos den ganschen omtrek, tot ten laatste op mijn vurig gebed in een droomgezicht mij de plek werd geopenbaard, waar ik inderdaad het geluk had, de dierbare overblijfselen te vinden. Met allen luister heb ik ze onder het altaar der nieuwe kerk ter ruste gelegd en ik durf nu hopen dat het graf niet meer zal geschonden worden. Ter bewaking der relieken en tot bediening der kerk heb. ik er eenige priesters achtergelaten en te hunnen behoeve een *coenobium* of gezamenlijke woning gesticht, waar zij kunnen verblijven. De christengemeente van Daventre verheugt zich nu in voorspoedigen wasdom. God geve dat zij voor verdere invallen van de Saksen bewaard moge blijven.'

'Die zullen haar vooreerst niet weer verontrusten,' zei de dappere Roeland, met de hand op het gevest van zijn zwaard. 'Wij hebben ze voor hun overmoed dusdanig getuchtigd, dat zij het hoofd niet licht meer zullen opsteken. Op den aanstaanden Rijksdag van Paderborn zullen zij nederig plicht van ootmoed hebben te doen.'

'Ongetwijfeld,' sprak koning Karel met fier zelfvertrouwen. 'Het moet nu ernst zijn met hun onderwerping. Al te lang reeds hebben zij onze goede onderdanen geteisterd.'

'Het gansche rijk zal er u voor zegenen, heer koning,' hervatte Ludger, 'als het uw machtig zwaard gelukken mag, de woeste Saksen voorgoed te temmen, en Friesland niet het minst; want zoolang de Friesche heidenen in de Saksen een bondgenoot vinden, zullen de Christenen er geen rust genieten. Ontwijfeld hebt gij vernomen van de wreede vervolging, waaraan de vrome priester Willihad heeft blootgestaan, die nu zeven jaar geleden uit Northumberland tot de Friezen gekomen is, om hun het geloof te brengen. Te Dokkum aan land gestapt, werd hij daar met groote vreugde ontvangen door de Christenen, die in geen jaren meer een priester gezien hadden. De voornaamste gezinnen betrouwden hem hun kinderen ter onderrichting toe; eenige jaren bleef hij in die streken en bewerkte er vele bekeeringen, maar toen hij zijn arbeid ook verder in Oostergoo en tot over de Lauwers wilde uitstrekken, kwam zijn leven in gevaar. Later predikte hij in Drente, maar naar ik vernomen heb, is hij ook van daar weer verjaagd...'

1) Deventer.
2) Lebuinus.

‘En waar toeft thans de ijverige man?’ vroeg Karel belangstellend.

‘Ik weet het niet. God geve dat hij niet reeds onder de moordbijl der heidenen moge gevallen zijn.

‘Denk er aan, Eginhard,’ dus wendde de koning zich tot zijn geheimschrijver, ‘dat wij daarnaar onderzoeken. Ik heb veel van den moedigen priester hooren spreken. Wij moeten hem tot ons ontbieden, opdat hem een veilig gebied kunne aangewezen worden.’

Daarop zich weer tot Ludger wendende, ging hij voort:

‘Maar gij, eerwaardige vriend, zijt toch gelukkiger geweest met uw prediking in Oostergoo?’

‘Dank aan de krachtige hulp der troepen, die op uw last te mijner beschikking waren gesteld, is het mij gelukt, verscheidene tempels der heidenen te vernielen en hun afgodsbeelden omver te halen. Het is het eenige middel om dien blinden afgodendienaars de ijdelheid hunner goden te doen inzien. En eerst als de akker van onkruid gezuiverd is, kan het goede zaad er welig tieren.’

‘Ga aldus voort, moedige vriend, en reken op mijn steun. Ook koning Radboud zal de woestheid zijner heidensche onderdanen beteugelen, niet waar, heer Gondebald?’ dus wendde hij hij zich tot den broeder van den Frieschen koning, die niet ver van den troon zat en belangstellend het onderhoud met Ludger had gevolgd.

‘De koning, mijn broeder,’ sprak Gondebald, zich verheffend in zijn langen Frieschen mantel, ‘zegt aan alle christen predikers vrijgeleide en bescherming toe over heel zijn gebied.’

‘Alzoo,’ dus sprak koning Karel, uit zijn zetel opstaande en zich tot de heele vergadering richtende, die eerbiedig oprees om naar zijn woorden te luisteren, ‘alzoo biedt deze Paaschdag weer overvloedige reden tot vreugde en dankbaarheid jegens den almogenden God, die zichtbaar onze pogingen zegent tot beveiliging en bevestiging des rijks. Van alle zijden ontvangen wij bewijzen van vrede en verzoening. Koning Radboud van Friesland, eenmaal de erfvijand der Franken, deed ons zijn vriendschap aanbieden. Dank aan zijn welwillendheid en den ijver van Utrechts nieuwen bisschop be- lootl het Christendom in deze lage landen tot weligen bloei te komen en is het rijk aan de noordzijde tegen de invallen der heidenen gedekt. Aan de oostelijke grens staan nog de Saksen vijandig tegenover ons, maar de kastijding, die wij hun hebben toegediend, en de onderwerping, ons door hun voornaamste hoofden betuigd, geeft gegronde hoop dat wij hen op den naasten rijksdag te Paderborn deemoedig aan onze voeten zullen zien. De Longobarden hebben wij getuchtigd voor hun aanvallen op het gebied van den Heiligen Stoel, en aan de roemrijke kroon van mijn zaligen vader Pepijn heb ik te Monza de ijzeren kroon van Italië mogen toevoegen. Hertog Rotgand van Frioul hebben wij tot gehoorzaamheid gedwongen en ook hertog Lupus van Aquitanië heeft mij trouw gezworen; zijn gebied belooft een hechte schutsmuur des rijks te zijn tegen de verraderlijke Saracenen.

Zoo laat ons dan, van blijde hoop voor de toekomst bezield, genoeglijk hoogtij vieren. Opdat uw feestvreugde volkomen zij, deel ik u nog een heuglijk nieuws mede: het is dat onze veellieve neveen wakkere paladijn, markgrave Roeland van Brittannië, de hand heeft verworven van de schoone Hildegonde, graaf Heriberts dochter van den Drakenburg aan den Rijn. Het is onze wensch dat hun verloving door al de vrome heeren en genooten heden feestelijk worde gevierd....’

Een beweging van blijde verrassing, die op die woorden heel de schitterende vergadering doorliep, noopte den koning hier zijn woorden af te breken. De edelvrouwen verhieven zich op de teenen harer puntige, met goud geborduurde

schoeisels, rekten de blanke halzen onder de weelderige lokken en vlechten en richtten de gediadeemde hoofden hoog op om de uitverkorene van Roeland te zien.

Daar stond het jonge paar hand in hand voor den troon van koning Karel, stralend van jeugd en schoonheid en levenslust, in het warme licht van den lentedag, die vriendelijk door de gekleurde vensters blikte, in de koesterende zon van 's konings hooge gunst, in den gloed der gulle deelneming van allen, die hun geluk aanschouwden. Als overstelpt van zaligheid, boog de lieftallige bruid met hoogen blos zacht het blonde hoofd, omgeven van de aureool der los neerhangende haren, als een glanzende gouden regen neerdalend op haar wit zijden kleed, van parelen overstikt. Maar fier verhief aan haar zijde Roeland zijn mannelijk forsche gestalte in den karmozijnrooden, met goud geborduurden mantel, die hem in vorstelijke plooien van de schouders hing en, naar de Frankische wijze, aan de zijden van onderen uitgesneden, de fraai gevormde beenen zichtbaar liet in hun nauwsluitende hozen van fijn wit leder, met gouden banden kruiswijze overspannen. Met den overmoed van het jonge geluk liet hij uitdagend

den blik rondweiden en dronk gretig de bewondering in, die hem uit aller oogen tegenstraalde.

Slechts één in de gansche volle halle bleek niet te deelen in het geluk der jonge gelieven: het was Berno, de Saksische gijzelaar, die te midden der luidruchtige verwarring genaderd, met over elkaar gekruiste armen het verloofde paar stond aan te staren als had hij het, gelijk een basiliscus, met zijn blik willen dooden.

Hildegonde sidderde, toen haar oog de vlammende flits uit het oog van den Saks ontmoette, en angstig stiet zij Roeland aan, maar deze wierp van ter zijde een minachtenden oogslag op den overwonnen heiden en sloeg verder geen acht op hem.

'Heil Roeland en Hildegonde!' riep koning Karel, hoog een gouden schaal met tintelenden wijn opheffend, hem door den schenker gereikt. Door de gansche zaal liepen dienaren met gulden en zilveren schenkkannen en kostelijke drinkschalen, schuimend van parelenden wijn. Alle bekers en bokalen, fonkelend in den glans van edel metaal, goudglas en kristal, overstroomd van bruisenden gouden wijn en van wemelend zonnelicht, rezen in een zelfde beweging omhoog en uit éénen mond klonk het met daverend gejuich:

'Heil Roeland en Hildegonde.'

Koning Karel dronk met de beide verloofden uit dezelfde gouden drinkschaal, de kostelijkste uit zijn schatkamers, ten teeken van de hooge eer, die hij het jonge paar wilde aandoen, en van zijn hartelijke deelneming in het geluk der gelieven. En allen ledigden op zijn voorbeeld hun bekers op de gezondheid van Roeland en Hildegonde. Lustig gingen de schenkers met hun gulden kannen en drinkvaten rond en plengden bij stroomen den edelen wijn. En telkens als de bekers werden geheven, klonk het luider en blijder:

'Heil Roeland en Hildegonde, heil het jeugdig paar!'

Ten slotte rees koning Karel van zijn zetel en reikte zijn beminde Hildegarde de hand, terwijl de dartele knapen spelend voor hem uit huppelden.

'Vrome heeren en genooten, edele vrouwen,' sprak hij. 'Ik noodig u allen tot den feestelijken hoogtijdisch. Tot zoolang neem ik oorlof van u. God groete u. *Christus resurrexit*!'

'*Alleluja*!' weergalmde het veelstemmig antwoord door de ruime halle. Koning Karel verwijderde zich, van zijn breeden stoet verzeld, statig de zaal doorschrijdend te midden zijner gasten, die eerbiedig bogen waar hij langs kwam, terwijl hij minzaam met het hoofd of de hand groette.

En in een langen nasleep van goud en purper, van blauw en zilver, en wit hermelijn volgden hem de talrijke gasten onder het ruischen der zijden pronkgewaden, het rinkelen van gouden ketens en blinkende zwaarden, het glinsteren van kleinoodiën en edelgesteenten, - één tintelende wemeling als bij het leegstroomen van een reusachtig juweelenschrijn.

V.
Widukind.

Des orluges vanere was Wedekint.
(Des oorlogs vaandrager was Widukind).
Saksische Kroniek.

Gelijk de adelaar zijn horst bouwt hoog op den eenzaamsten bergtop en de leeuw nestelt in de diepste verlatenheid der wildernis, zoo huisde Widukind, het opperhoofd der wo ste Saksen, op zijn afgelegen burcht Wildeshausen, diep in de dorre, onbewoonde heide, achter ondoordringbare dennenbosschen verscholen.

Wijd uitgestrekt was de voorvaderlijke hofstede en machtig versterkt als een vesting met een omheining van scherp gepunte palissaden, van een breede, diepe gracht omringd. Over die gracht kwam men langs een plompe ophaalbrug en onder een zwaar poortgebouw door op het erf, met spaarzaam gras begroeid, waar duiven, hoenders en ander gevogelte vrijelijk rondfladderden of in den grond scharrelden, en knechten en dienstmaagden bedrijvig heen en weer dribbelden.

In het midden rees, breed en vierkant, de *sala* of het eigenlijke woonhuis op, met het hooge rieten dak, aan elke spits versierd met een ruw uit hout gesneden paardekop, - het heilig zinnebeeld der Saksen, dat dienen moest om onweer en onheil van het huis te weren. Een breed afdak, op palen rustende, omgaf aan alle zijden dit hoofdgebouw, het eenige dat uit steen was opgemetseld.

Aan weerszijden van de *sala* strekten zich de ruime houten bijgebouwen uit; eerst het vrouwenhuis, waar de dienstmaagden, onder leiding van de vrouw des huizes en haar dochter Hasela het vlas of de wol tot garen sponnen en daaruit de linnen of wollen stoffen weefden, waaruit later de kleederen voor het gezin werden genaaid, of ook kleurige hangtapijten stikten ter versiering van de eerezaal.

Verderop had men de stallen en schuren, vol bezige dienstlieden, het bak- en brouwhuis, de hoenderhokken, de schaapskooi, den bijenstal, het varkenskot en de verblijven voor de talrijke dienstlieden en slaven.

Uit het vrouwenhuis klonk vroolijk gesnap en lustig gelach bij het snorren van het spinnewiel. Maar wie niet in die opgewekte stemming der ijverige spinsters en naaisters deelde, was de dochter des huizes, de blonde Hasela, die in gepeins verzonken aan de open deur zat.

Zij had haar stikwerk, een stuk roode stof, waarin zij bezig was het afbeeldsel van een zwart paard te weven, van den schoot laten glijden en staarde somber voor zich op den grond naar de beweeglijke schaduwen, door het lommer van een grooten eikeboom daarop geworpen.

In het helle zonlicht, dat met breede stralenbundels door het ijle loof der uiterste takken drong, blonk het blonde haar van het meisje, tot een dichten knot op het hoofd samengewonden, als goudkleurige zijde, helder afstekend tegen den blanken hals. Een lang golvend gewaad van wit linnen, aan den hals en de schouders mef boordsels van kleurig stikwerk versierd, omhulde de ranke gestalte, maar liet de gevulde blanke armen bloot, boven den elleboog met gulden armringen omspannen.

De luidruchtigheid in het vrouwenhuis scheen Hasela te hinderen; want met een uitdrukking van wrevel hief zij het hoofd om en wendde de groote blauwe oogen een wijle naar de openstaande deur. Dan stond zij op, zonder haar borduurwerk op te rapen, nam een kleine driekantige Saksische harp op, die naast haar op de kunstig gesneden bank lag, en wandelde, zacht de snaren tokkelend, onder de schaduw van den eik, het afdak der *sala* langs.

Weemoedig als een stille klacht klonken de tonen, die zij aan het speeltuig ontlokte. De gang van het meisje was slepend en lusteloos als van iemand, die niet weet, waar hij het zoeken zal. Met onzekeren tred dwaalde zij verder, tusschen de gebouwen door, zonder oog voor de bedrijvigheid om haar heen, geheel in zich zelf verslonden. Eindelijk aan het vogelenhuis gekomen, werd zij uit haar overpeinzing gewekt door

het lustig gekweel, gekir en gekakel der gevederde bewoners, dat haar daaruit tegenklonk.

(*Wordt vervolgd*).

Op de badplaats,
door F.J.A.L. Cordens.

Willem van Geersbergen was een flinke Brabantsche jongen, die met den besten uitslag zijn studiën aan de Utrechtsche universiteit voltooid en *cum laude* in de medicijnen gedoctoreerd had. Geen wonder dat hij in de gelukkigste stemming het heuglijk nieuws naar huis telegrapheerde en zoo spoedig mogelijk na zijn welgeslaagd examen de academiestad verliet.

Vader en moeder waren zoo mogelijk nog blijder dan Willem zelf; zijn schitterend examen moest met de noodige plechtigheid gevierd worden, en er volgden een reeks festijnen ter eere van den jongen dokter, langgerekte dinéetjes en nachtelijke avondpartijtjes, eerst thuis en toen bij de oomes en tantes, zoodat de feesteling na verloop van een dag of tien zich veel meer op gevoelde dan na een half jaar studie en veel kans had zelf zijn eerste patiënt te worden. Toen de grootste drukte zoowat voorbij was, zeide de oude heer Van Geersbergen tegen zijn zoon, dat hij nu maar eerst eens flink vacantie moest nemen alvorens naar een standplaats uit te zien, en stelde hem voor of hij geen trek had om een reisje te gaan maken, want reizen is aangenaam en zelfs voor jonge menschen van onzen tijd bepaald nuttig en noodzakelijk.

Willem verlangde niets liever dan dat; het kon zijn ouders niet schelen waar hij heen wilde gaan, zij zouden zijn beurs goed voorzien, maar hij was bescheiden. De vermoeidheid ten gevolge der doorgestane feestelijkheden, was ook niet zonder invloed op het maken van zijn reisplan; het keer op keer laat naar bed gaan had hem half suf en landerig gemaakt, hij gruwde bij de gedachte aan bergbeklimmen of aan het keien trappen in de groote steden; maar des te meer verlokte hem de schoone, wijde zee met haar kalme majesteit en versterkende lucht. Zijn keuze viel op Scheveningen, daar kon hij volop genieten van de natuur; bovendien Den Haag lag vlak in de nabijheid, hij had dus naar verkiezing afwisseling tusschen het grootsteedsche leven in de residentie en het idyllisch luieren in een gemakkelijken strandstoel.

Welgemoed stapte hij dus op een zonnigen middag in den trein, die hem via Dordrecht- Rotterdam naar den Haag zou brengen. Zijn reisgezelschap was niet geschikt om tot een gesprek uit te noodigen, Willem van Geersbergen ging dus zoo gemakkelijk mogelijk in zijn hoekje liggen en dacht na, hoe hij te Scheveningen het best zijn tijd zou doorbrengen. Hij had besloten niet in het Kurhaus zijn intrek te nemen, dat was hem te groot en hij vond er niet veel plezier in zich naar een derde verdieping te laten hijschen; maar hem was een kleiner hotel gerecommandeerd, met zeer goede bediening en dat door de netste families bezocht werd.

Het was warm in de coupé en de jonge dokter raakte in zijn hoekje half en half aan het soezen en droomde, als alle gelukkige menschen, van plezierige dingen. Als hij nu en dan uit zijn dommeling ontwaakte, zette hij zijn gedachtengang voort en vroeg zich nieuwsgierig af, of hij in. 't hotel prettig gezelschap zou vinden en wie wel zijn overburen zouden zijn aan de table-d'hote. Voor lezeressen of lezers, die

overal het fijne van willen weten, zij nog gezegd, dat Dr. van Geersbergen 26 jaar en 3 maanden oud was en flink van postuur, met vierkante schouders en een sprekenden kop, met langen opgedraaiden snor en levendige blauwe oogen. Zijn haar en knevel waren blond en hij droeg een stemmig zwart cheviot pak en slappen fantasie hoed; boord, das en manchetten waren naar het laatste model.

Te Rotterdam aan het Beursstation raakte hij het meerendeel van zijn gezelschap kwijt; Van Geersbergen was er niet rouwig om, hij had nu het rijk alleen met een Franschman met gouden lorgnet, die al een uur lang de *Gaulois* had gespeld en niet van zich verkrijgen kon ook maar een blik naar buiten te werpen. Reeds stond de trein op het punt van te vertrekken, toen plotseling het portier werd opengerukt en op de aanbeveling van een treinbeambte: 'Gauw, gauw, dames,' achtereenvolgens drie dames instapten.

Willem zag eerst verwonderd op en ontlastte beleefd de eerste van een valies; van de tweede nam hij een bundel paraplus en parasols aan; de derde had wel twee valiezen bij zich en ook deze hielp de gedienstige Van Geersbergen de coupé binnen.

Flap! het portier sloeg toe en de trein zette zich in beweging.

De jonge dokter ging weer in zijn hoekje zitten, in de bescheiden overtuiging, dat hij met zijn nieuwe reisgenooten niets had uit te staan.

De twee jongsten hadden nog veel te verschikken aan haar blouses, pofmouwen en haar valiezen, en daarvan maakte Willem gebruik om ze eens goed op te nemen. De oudste dame kon zoo wat een goede vijftig jaar zijn en was voor haar leeftijd opvallend jeugdig gekleed; de twee andere waren nog jonge meisjes; de oudste geleek niet meer dan vijf of zes en twintig, de

andere was blijkbaar een jaar of drie jonger; allebei waren ze zeer chic gekleed, innemend van uiterlijk en hadden er uitmuntend slag van zich gunstig voor te doen.

De jongste was een weinig bleek en de dokter, die als practicus aanstonds een diagnose opmaakte, kwam tot de overtuiging, dat zij aan bloedarmoede leed. Het gezelschap interesseerde hem en hij dacht bij zichzelf, of die bejaarde dame de mama van beide meisjes kon zijn, toen de kreeg als als zij vooruitreed.

Spoedig vernam de dokter, dat de vreemde dame haar twee nichtjes naar Scheveningen ging brengen, waar haar vader ze wachtte. Deze was vooruit gereisd om kamers te bestellen, want ze waren van plan nogal lang te blijven. Ze woonden in Breda, waren in Rotterdam gelogeerd en gingen ieder jaar een reis maken, en de jonge dames gaven opgewonden beschrijvingen van den Harz, waar zij het vorig jaar oudste plotseling de stilte verbrak met te zeggen:

'Gelukkig, dat we nog op tijd gekomen zijn, tante.'

'Ja, het scheelde niet veel, Lizi, of we hadden den trein gemist.'

'Om hoe laat zijn we nu in Scheveningen?' vroeg de jongste.

Hierop moest tante het antwoord schuldig blijven en vragend keek ze den heer aan, die haar zoo gedienstig van haar valies had ontlast. geweest waren en praatten over Parijs of zij daar jaren hadden gewoond.

Willem zelf, die van het buitenland niet meer gezien had dan den Rijn tot Coblentz en een klein stukje van België, luisterde met aandacht en benijdde haar in zijn hart.

Maar al te spoedig was Den Haag bereikt. Willem moest daar uitstappen, want hij wilde nog een academievriend gaan bezoeken; hij nam dus afscheid van zijn aardige reisgenooten, die

Willem zag de gelegenheid schoon de dames nog eens van dienst te zijn en antwoordde, zich naar de jeugdige vraagster wendend: 'Om 6.15, juffrouw.'

'Dank u, mijnheer,' zeide zij met een blosje.

Nu duurde het geen tien minuten meer, of Van Geersbergen was met de dames in druk gesprek en het bloedarmoedige meisje, dat Rika bleek te heeten, was al naast hem komen zitten onder voorwendsel, dat zij ongesteld werd en *migraine* met de vriendelijkste lachjes en knikjes hem een 'tot weerziens in Scheveningen' toeriepen.

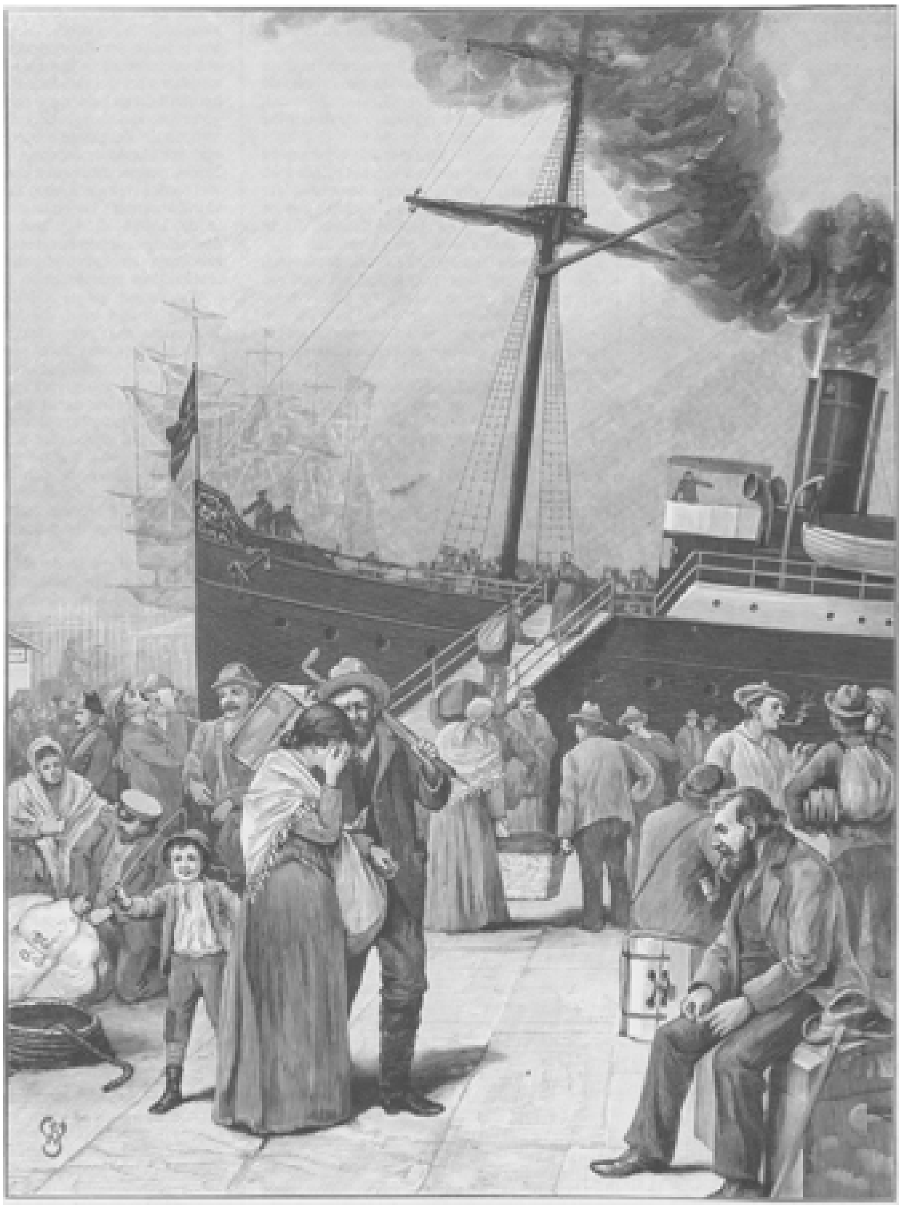

LANDVERHUIZERS, NAAR DE TEEKENING VAN G.W.

Terwijl hij langzaam naar den Archipel kuierde, dacht hij nog aan zijn prettig reisgezelschap. Van Geersbergen was een dokter, die nog niet geëngageerd was vóór zijn laatste examen, zijn hart was nog vrij en hij kon zich niet ontveinzen, dat die twee vriendelijke meisjes indruk op hem hadden gemaakt.

Waar zouden ze toch wel logeeren in Sehe-

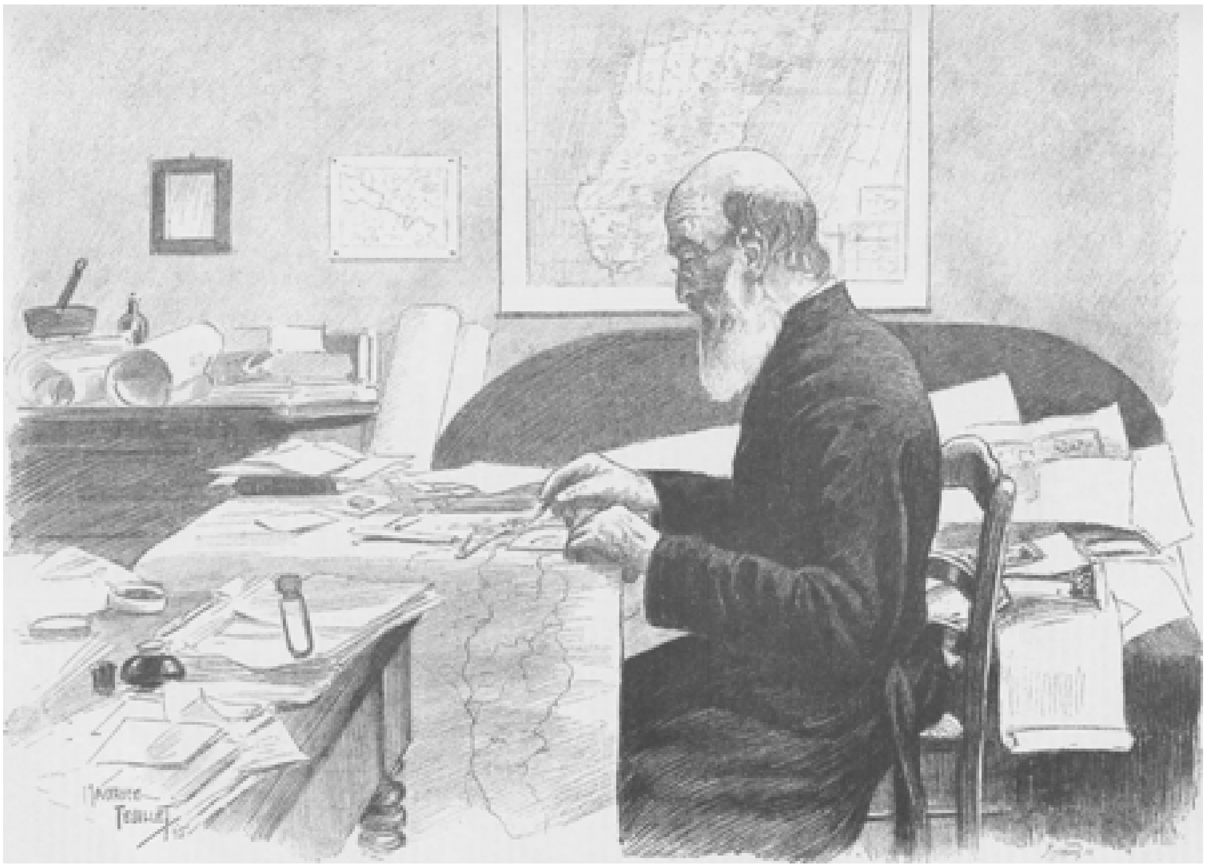

PATER ROLLET AAN DEN ARBEID, NAAR DE SCHILDERIJ VAN MAURICE FEUILLET.

veningen? Maar spoedig zag hij in, dat hij met dwaze bespiegelingen bezig was, hij beschuldigde er zich van een sentimenteele droomer te zijn, hij zette zijn gedachten op iets anders en was weer de oude vroolijke academieburger, toen hij bij zijn vriend in de Riouwstraat aanbelde.

'Niet thuis,' zei de meid, 'ze zijn allemaal uit.'

Van Geersbergen vond het niet noodig zijn kaartje achter te laten, hij zou later wel eens terugkomen. Vóór het donker werd bezichtigde hij nog een paar merkwaardigheden der residentie en ging daarop per electrische tram naar Scheveningen, waar hij zijn hotel opzocht en aan het strand en op het terras van het Kurhaus gezellig den avond doorbracht. Alles was zoo nieuw voor hem: het bonte gewoel op het terras, waar alle talen dooreenklonken, de schuimende zee, die aan den gezichteinder zich met den donkeren hemel scheen te vereenigen; en in de verte de duinen, rustig sluimerend, beschenen door het wentelend licht van den vuurtoren.

II.

Toen dr. Van Geersbergen op zijn kamer kwam, ging hij nog een oogenblik op het balkon naar de zee staan kijken, wier witgekamde golven hij bij het maanlicht in de verte zag aanrollen, doch vermoeid als hij was, begaf hij zich spoedig te ruste. Het duurde echter nog geen uur of hij was alweer wakker; onophoudelijk klonk in zijn ooren het zware gebruis der zee te midden der doodsche stilte van den nacht. Willem was aan die muziek nog niet gewoon, hij verbeeldde zich al, dat er een geweldige storm was opgestoken en luisterde scherp toe. Die inspanning verdreef den slaap uit zijn oogen, uren lang bleef hij wakker, slechts nu en dan even insluimerend, en onophoudelijk beukte de golfslag met geregelde tusschenpoozen het strand.

Eindelijk, toen er reeds een vale schemering door de gordijnen van zijn kamer scheen, viel hij voorgoed in slaap; maar ook nu zou zijn rust van korten duur zijn. Plotseling werd hij wakker door een vreeselijk gestamp in de kamer naast hem, hij hoorde een deur opensmijten en daarna hetzelfde gestamp op het balkon.

Zijn horloge wees halfzeven en helder stond de zon aan den hemel. Van ganscher harte verwenschte hij zijn lawaaimakenden buurman, die weer in de kamer terugkwam en na wat om de tafel geloopen te hebben, zich opnieuw naar buiten begaf.

Willem begreep dat er van slapen geen spraak meer kon zijn; knorrig stond hij op, kleedde zich aan en ging naar zijn balkon om eens te zien wie daarnaast al dat spektakel maakte.

Nauwelijk had hij een voet buiten gezet of zijn onbekende buurman sprak hem al aan:

'Morgen, mijnheer, morgen! Prachtig weertje vandaag, hé? Lekker, lekker.'

De jonge dokter was te slaperig om de schoonheid der azuurblauwe zee te genieten, maar vlak naast zich zag hij een zwaren, vierkanten kerel in een bruinen kamerjapon, die hem het aanzien gaf van een beer; hij had echter een rond, vuurrood menschelijk gezicht, een oude, halfverbrande houten pijp in den mond en een paar klepperende muilen aan zijn breede voeten.

'Morgen, mijnheer,' antwoordde Willem werktuigelijk.

‘Zoo, zoo, is u mijn buurman geworden?’ sprak de dikkert opnieuw. ‘Mag ik het genoegen hebben mij aan u voor te stellen, ik ben Klover uit Breda,’ en met een gullen glimlach stak hij Van Geersbergen zijn dik rechterhandje toe.

De dokter, die eerst een pikante opmerking in den mond had om hem aan 't verstand te brengen, dat het niet te pas kwam iemand zoo luidruchtig in den slaap te storen, was heelemaal ontwapend. Die voorstelling in kamerjapon en op muilen had bepaald iets koddigs.

‘Aangenaam kennis te maken,’ antwoordde hij, zijn kwade luim vergetend, ‘ik ben dokter Van Geersbergen,’ en hij greep de hem toegestoken rechter, waarvan de vingers hem als palingen door de hand gleden.

Mijnheer Klover haalde een paar groote rookwolken uit zijn pijp, terwijl hij zijn oogen steeds op zijn buurman gevestigd hield met een blik alsof hij iets heel gewichtigs te zeggen had.

‘Zoo, is u dokter?’ zeide hij. ‘Ha! ha, ha, ik houd niet van dokters, ik genees me zelf,’ ging hij voort met een gullen ronden lach, waardoor zijn rood gezicht nog rooder werd. ‘Verbeeld je, ik heb vroeger veel gedokterd, omdat ik het aan de maag had, maar 't haalde niets uit. Ze verboden me van alles, tot rooken toe; ze bedierven mijn eetlust en toen ben ik mijn eigen dokter geworden, ha, ha, ha! Ik ga elk jaar naar Scheveningen met mijn dochters, dat is goed voor haar; ik heb thuis wel een drukke zaak, een heel groot sigarenfabriek en magazijn, maar men kan niet altijd gebonden wezen, wat zegt u? Een mensch is geen aardappel, de zeelucht is gezond en de meisjes amuseeren zich hier kostelijk.’

Willem zag met een glimlach op de lippen den opgewonden man aan, die, naar zijn uiterlijk te oordeelen, alle kans had om spoedig een beroerte te krijgen, maar die toch met zijn goede vijftig jaar het leven volstrekt niet donker inzag.

Het gesprek werd nog een tijd voortgezet en de sigarenfabrikant inviteerde den dokter om vóór het diner bij hem een bittertje te komen drinken. Daarop ging deze zich kleeden en Wiilem ging een wandeling maken langs het strand, zich verwonderend over de spoedige kennismaking en over de zonderlingheden van den ouden heer; maar spoedig was zijn aandacht geheel in beslag genomen door de schoone zee en met belangstelling keek hij naar de geankerd liggende pinken, naar het aangespoelde wier, naar de veelkleurige schelpen en naar al die kleinigheden, die de attentie trekken van den niets te doen hebbenden badgast.

Toen hij in 't hotel terugkeerde om te ontbijten, was hij nauwelijks de zaal binnengetreden, of hij werd op meer dan vriendelijke wijze gegroet door twee jonge dames, die tegenover een in 't zwart gekleeden heer aan tafel zaten. Oogenblikkelijk herkende hij ze: het waren zijn reisgenooten van den vorigen dag.

Willem groette en wilde doorgaan, maar opeens hoorde hij achter zich roepen met een zware, bekende stem.

‘Hé, dokter, kom hier bij zitten!’

't Was de dikke sigarenfabrikant van kamer No. 17.

Van Geersbergen keerde zich onwillekeurig om en zag hoe mijnheer Klover, nog met een broodje in de hand, hem wenkte.

‘Kom hier zitten, dokter, het doet me plezier je weer te zien.’

De dokter maakte een verontschuldiging als vreesde hij het gezelschap te derangeeren, maar de oude heer liet niet los en ook de dames wisten hem er toe te bewegen in hun gezelschap te blijven.

‘Ik heb van de dames gehoord, dat ze gisteren zoo prettig met je gereisd hebben,’ sprak mijnheer Klover, terwijl hij zijn vork met een groot stuk kreeft er aan rechtop

hield. ‘Drommels, 't is toch toevallig, dat je samen in den trein hebt gezeten en dat je nu naast me woont.’

Willem antwoordde met een nietszeggend compliment en werd al spoedig in druk gesprek gewikkeld met beide jonge dames, die hem vroegen hoe hij het in Scheveningen vond; van haar vernam hij opnieuw, dat ze ieder jaar de badplaats bezochten en er veel pret hadden, dat haar tante vermoeid was en niet aan 't ontbijt zou komen. In het begin nam papa Klover een weinig aan het gesprek deel, maar spoedig wijdde hij zijn aandacht onverdeeld aan zijn schotel met koude kreeft en aan het bord met broodjes, waarvan het een na het ander verdween. De jonge meisjes intusschen vergaten te eten en hielden op uitmuntende wijs het gesprek gaande, zoodat Willem, in dat kruisvuur van belangstellende vragen en geestige opmerkingen, niet wist, wie van de twee door innemende vriendelijkheid en vlugheid van geest uitmuntte.

Hij beklaagde het zich niet de uitnoodiging van den ouden heer te hebben aangenomen en verkeerde in de beste stemming; bovendien, meer en meer bleek, dat hij met zeer nette, welgestelde lieden te doen had. Dat de oude heer er plezier in had 's morgens in een kamerjapon en met een pijp in den mond zijn balkon op en neer te draven, was maar een eigenaardigheid van den man; nu vertoonde hij zich den volke in een deftig zwart pak, met onberispelijk linnen, en fonkelende ringen aan de vette vingers; wat zijn dochters betreft, die waren in al haar eenvoud toonbeelden van chic; de jongste vooral was in de oogen van dr. Van Geersbergen de koningin van de heele badplaats.

De jonge dokter bleef opmerkelijk lang aan de ontbijttafel zitten; hij vond het zoo gezellig in dien kleinen kring van spraakzame menschen, dat hij heelemaal niet aan opstaan dacht. Eindelijk werd het toch tijd; hij begreep dat het niet passend was zich in het gezelschap te dringen van lieden, die hem den vorigen dag nog onbekend waren, en verwijderde zich onder voorwendsel, dat hij op zijn kamer nog een en ander te verrichten had.

III.

Het was druk en warm in de groote concertzaal van het Kurhaus, waar Mannstaedt's orkest een met zorg gekozen programma ten gehoore bracht.

Als nummer 3 werd een fragment gegeven uit Wagner's *Tannhaüser*, dat door allen, die Wagner begrepen of niet begrepen, uitbundig werd geapplaudisseerd. Onder de velen, die het koele strand verlaten hadden om in een snik- heete zaal zich aan de uitgelezen muziek der Kurhauskapel te vergasten, behoorden ook mijnheer Klover met zijn beide dochters; tante was van haar vermoeidheid geheel bekomen en had hem vergezeld, zoo ook dr. Van Geersbergen, die, hoewel hij veel liever op het terras was gebleven, aan hun dringende uitnoodiging niet had kunnen weerstaan.

‘Een magnifiek stuk,’ zei de oude heer, ‘die Wagner was een kerel van belang. Ik heb zijn *Tannhaüser* een jaar of drie geleden op zien voeren te Bayreuth.’

De dokter zag hem met verwondering aan en kon zich maar niet voorstellen, dat een proza-mensch als Klover, die bij zijn ontbijt een heelen schotel kreeft opat, zich de moeite kon geven om honderd uren ver te sporen ten einde de scheppingen van den grooten dichter-componist toe te juichen. De dikke sigarenfabrikant scheen echter ten volle geloof te verdienen; hij gaf beschrijvingen van het tooneel en noemde verschillende artisten met naam, zoodat Van Geersbergen ten laatste niet meer aau

zijn woorden twijfelde en de overtuiging had, dat zijn vriend er was heengegaan al was het dan ook maar om te kunnen zeggen: ‘Ik ben er geweest.” En die gril, waaraan zooveel menschen lijden, die met hun geld geen raad weten, werd hem door Willem niet kwalijk genomen.

De jongste dochter van den sigarenfabrikant begon echter na de pauze opvallend stil te worden.

‘Ben je niet goed, Rika?’ vroeg haar vader.

‘O jawel, pa,’ antwoordde zij flauwtjes lachend, ‘maar 't is hier zoo warm.’

Willem liet een schoteltje ijs brengen en gaf er een aantal medische voorschriften bij hoe zij het eten moest zonder haar gezondheid te benadeelen.

Die vriendelijkheid van den jongen dokter scheen een plotseling herstel ten gevolge te hebben; maar spoedig trad de reactie weer in en Rika zag er nog bleeker en treuriger uit dan eerst.

‘Zou het niet beter zijn als we de zaal verlieten?’ vroeg tante.

Rika vond het niet noodig; zij wilde voor de anderen het genot van den avond niet bederven, maar toen papa en tante het advies van den dokter hadden gevraagd en ontvangen, werd er besloten buiten wat te gaan wandelen. Het meisje scheen bijzonder zwak en uitgeput, hoewel Van Geersbergen oordeelde, dat ze er toch zoo heel erg niet aan toe was; maar daar de jonge dame ieder oogenblik dreigde flauw te vallen, zat er niets anders op dan haar den arm te presenteeren en ze behoedzaam naar het terras te leiden.

De buitenlucht scheen haar goed te doen; zij wandelde aan den arm van den dokter nog een eind het strand op, terwijl haar zuster aan de andere zijde naast haar ging en papa met tante volgde.

‘Voel je je nu beter?’ vroeg Van Geersbergen.

'Dank u, ik ben al heel wel,' antwoordde zij en begon daarop een gesprek over haar gezondheidstoestand, waar Willem de helft niet van geloofde, maar waar hij toch goedwillig naar luisterde; ze was toch ook zoo vriendelijk tegen hem, ze sprak met hem net als tegen haar broer. Achterop voerde papa Klover met zijn zuster een heel ander geprek.

'Een aardige jongen, die dokter,' zeide de fabrikant.

'Dat vind ik ook,' sprak zijn zuster, ''t zou nog zoo kwaad niet zijn, als hij zin kreeg in Rika.'

'Ik wou, dat het waar was; hij is nogal onnoozel voor een dokter en heeft blijkbaar nog niet veel van de wereld gezien. Rika schijnt intusschen beter met hem overweg te kunnen dan Lizi en 't was heel verstandig van haar, dat ze van avond hoofdpijn kreeg.'

'Ja, maar je moet de zaken niet te zeer forceeren; als je den jongen te veel aanhaalt, krijgt hij bepaald achterdocht, je moet hem Rika niet opdringen.'

'Die Van Geersbergens zitten er warmpjes bij, drommels als ik zoo een schoonzoon kon krijgen!'

'Maak je nu niet te veel illusies en vooral, wees voorzichtig,' vermaande zijn zuster.

In het hotel teruggekeerd, speelde Rika Klover haar rol van lijderesse tot het einde toe. Spoedig ging zij naar haar kamer en het gezelschap verspreidde zich; ook de oude heer, die de vreeselijke gewoonte had van vroeg op te staan en daarbij het heele huis in rep en roer te brengen, kreeg weldra slaap, te meer omdat hij op heel bijzondere wijze het diner eer had aangedaan, hetgeen den dokter deed vermoeden, dat hij sedert eenige dagen voor zijn vertrek uit Breda niet meer gegeten had.

Van Geersbergen ging naar de conversatiezaal en bestelde een cognacje.

Toevallig trok hij een oude Duitsche illustratie naar zich toe, die op de leestafel lag; er waren heel wat vouwen en ooren in, en achteloos sloeg hij een blad om. '*Das Festsplel in Bayreuth*' was de eerste plaat, die hij zag en die verschillende scènes uit Wagner's *Tannhaüser* voorstelde. Hij herinnerde zich, dat de fabrikant daar dien avond nog over had gesproken. Toevallig, heel toevallig.

Hij gooide het boek weer van zich af; er was iets niet bij hem in den haak, dat voelde hij wel, maar hij wist niet wat. Hij amuseerde zich kostelijk in Scheveningen; onder het cosmopolitisch gezelschap kon hij interessante waarnemingen doen omtrent den verschillenden volksaard; onder de vele Franschen, Duitschers, Engelschen en Amerikanen had hij de aardigste typen ontdekt en in mijnheer Klover had hij een vriend getroffen, met wien hij op ongedwongen wijze kon omgaan.

Maar die Klover was toch eigenlijk een vervelende kerel, en wat had zijn dochter nu weer voor grillen gehad om plotseling hoofdpijn te krijgen! Van Geersbergen herinnerde zich, dat hij 'Rika' tegen haar gezegd had, in plaats van 'juffrouw', en dat zij samen zeer vertrouwelijk hadden gepraat; maar dat was misschien ten gevolge van den zwaren Bordeaux, dien hij in de Kurzaal gedronken had.

Een gevoel van ontevredenheid en onvoldaanheid overheerschte hem; hij wist niet waar het vandaan kwam en kon het niet van zich afzetten. Nijdig dronk hij zijn glas uit, stak een sigaar op en liep naar buiten, waar hij in handen viel van een Duitscher, met wien hij dien middag had kennis gemaakt en die hem een uur lang aangenaam bezig hield over de handelswaarde van Chili-salpeter en over het stijgen en dalen der Amsterdamsche koffiemarkt.

IV.

De jonge dokter was laat opgestaan; hij had zijn buurman 's morgens wel hooren stampen, maar was er toch weer doorheengeslapen. Toen hij wakker werd, had hij nog een uur liggen luieren en zich afgevraagd of Rika's hoofdpijn beter zou zijn.

Beneden, in den corridor, trof hij mijnheer Klover.

‘Goeden morgen dokter, ik had bepaald gemeend, dat je niet meer op de vlakte kwaamt we hebben al gewacht met het ontbijt, maar het werd te laat.’

‘Heel vriendelijk; hoe is 't met Rika?’

‘Best, die is weer hersteld. Ze zijn allemaal den kant van Seinpost opgewandeld en als je wil, zullen we er samen ook heengaan.’

De dokter verzocht den fabrikant niet op hem te wachten, want hij moest nog ontbijten en stelde voor, dat hij vast vooruit zou kuieren; en mijnheer Klover, die eerbied had voor iedereen, die nog een goed ontbijt of middagmaal te wachten had, boog het hoofd voor deze redeneering, nam zijn stok en stuurde in de richting van Seinpost.

Drie kwartier later slenterde Willem ook dien kant uit. Het was een grauwe lucht en donkere wolken schenen uit zee op te komen; in de verte dansten een drietal pinken op de golven en een zwarte rookstreep aan den gezichteinder verried een voorbijvarende stoomboot. Er was veel werking in het water en slechts een paar badkoetsjes waren in zee gegaan.

Eensklaps hoorde de dokter zich bij zijn naam roepen.

‘Van Geersbergen, hé!”

Willem keek om en zag een heer op zich toeloopen, die zooeven uit een badwagentje gesprongen was. ‘Hé! Van Geersbergen!’ riep hij nog eens.

De dokter bracht de hand voor zijn oogen om beter te kunnen zien; maar spoedig had hij den vreemdeling herkend en trad met uitgestoken hand op hem toe. ‘Wel, wel, Gerrit, jij hier?’

‘Zeker, Willem, ik kom hier elken morgen een bad nemen, en ik sta verwonderd jou hier te zien. Hoe gaat het?’

‘Best, ik ben sinds twee dagen hier en ben nog bij je aan huis geweest in Den Haag, maar je waart er niet. Naderhand heb ik geen tijd meer gehad om je te bezoeken.’

‘Dat wil ik gelooven,’ antwoordde zijn vriend, geheimzinnig lachend. ‘Nu begrijp ik ook, waarom mijn brief niet beantwoord werd, dien ik je een dag of drie geleden heb geschreven. Maar à propos, waar ging je nu naar toe?’

‘Ik meende naar Seinpost te kuieren.’

‘Ben je mal, ga met mij mee, kijk eens hoe de lucht betrekt; over een minuut of tien krijg je een bui regen, dat je wegdrijft.’

Er was inderdaad al een hevige wind opgestoken en het scherpe duinzand, dat in dichte wolken opwoei, geeselde hen in 't gelaat.

De dokter liet zich door zijn vriend meetroonen en ze gingen in de Passage een kop koffie drinken.

Nauwelijks waren ze binnen of de regen kletterde al tegen de ruiten.

Gerrit stak een sigaar op, ging gemakkelijk op een canapé liggen en vroeg met een spottende tinteling in zijn oogen:

‘En nu vertel me eens, Willem, ben je nu inderdaad geëngageerd of heb ik het mis?’

‘Ik?’ vroeg Van Geersbergen verwonderd, en hij voelde dat hij een kleur kreeg.

‘Ja. Gisteravond was ik met een kennis hier en ik zag je zoo vertrouwelijk met een jonge dame wandelen; er liep er nog een naast en de aanstaande schoonpapa en -mama kwamen achterop.’

‘Je ben niet wijs kerel,’ antwoordde de dokter, die de belangstelling van zijn vriend hartelijk verwenschte. ‘Dat meisje was in de Kurzaal ongesteld geworden en toen heb ik er buiten wat mee op en neer gewandeld, ik kende die familie.’

‘Zoo, een mooi begin van je doktersloopbaan! Ik dacht eerst dat ik den ouden heer kende, die je achterna liep; hij geleek sprekend op een zekeren mijnheer Klover uit Breda, een heel origineel man en juist eender van postuur.’

‘Wel, dat is toevallig, het was ook mijnheer Klover met zijn zuster en zijn beide dochters. Ken je die familie.’

Gerrit barstte in een schaterlach uit.

‘Of ik ze ken; je weet, ik heb een tante in Breda on daar wonen ze naast Hij heeft een heel klein sigarenwinkeltje, hij is zetbaasje geloof ik voor de een of andere fabriek; maar 't is een lust hem te hooren praten; dan is hij de wereld te rijk en nergens zal je iemand vinden, die beter en aandoenlijker slag heeft van opsnijden en die met meer overtuiging aan zijn illusies gelooft.’

‘Zoo, zoo,’ bracht Willem nuchter in het midden; ‘ik dacht, dat hij nogal gefortuneerd was, hij schijnt nogal op grooten voet te leven.’

‘Dat is te zeggen, hij gaat ieder jaar een dag of wat naar Scheveningen en om dat te bekostigen moet hij een half jaar honger lijden, waarvan hij toch niet schijnt te vermageren. De man is zoo kwaad niet en doet het uit liefde voor zijn kinderen, die hij graag aan den man zou brengen. Maar nu moet ik je iets vragen: blijf je lang hier?’

De dokter haalde de schouders op.

‘De volgende week ga ik een reisje maken in de Ardennen,’ vervolgde zijn vriend. ‘Ik had je geschreven om te vragen of je meegingt; doe het nog, je hebt al den tijd en hier heb je toch het voornaamste gezien. Ga nu met me mee naar den Haag, dan kunnen we thuis op ons gemak de reis bespreken.’

Na kort beraad nam de dokter de uitnoodiging aan; dienzelfden avond zou hij naar huis terugkeeren om voor een rondreisbiljet te zorgen en zich voor de reis klaar te maken.

De regen had opgehouden en Willem van Geersbergen ging naar zijn hotel om de rekening te voldoen en zijn valies te halen.

De familie Klover was nog niet teruggekeerd. Met een zucht van verlichting schreef de dokter een briefje voor den ouden heer, waarin hij zijn leedwezen te kennen gaf, dat hij zoo plotseling moest vertrekken en hem vele groeten deed.

Sinds dien tijd is Van Geersbergen niet meer in Scheveningen geweest, hij heeft zich op een flink dorp gevestigd en aan niemand verteld hoe de Klovers naar hem hengelden, behalve aan Gerrit, die het niet heeft kunnen zwijgen.

Mijnheer Klover bezoekt ondertusschen met zijn dochters nog ieder jaar de badplaats op hoop van zegen.

Bij de Platen.

Vatenwasschen. -

De Hollander, die, op kunstgenot uit, de museums en galerijen van het buitenland bezoekt, vindt er overal de herinneringen aan het vaderland terug. Het keurige schilderijtje van onzen ouden meester Netscher, dat men op de eerste bladzijde van dit nummer ziet afgebeeld, is een der kostelijkste sieraden van de beroemde *Galeria degli Uffizi* te Florence. Het spreekt er, te midden van de schitterende scheppingen der groote Italiaansche verbeeldingskunst, van den stillen, eenvoudigen, bescheiden Hollandschen zin, die het mooie weet te zien ook in het gewone en alledaagsche.

Nuchter en prozaïsch komen ons op het eerste gezicht die Hollandsche schilderijtjes voor, wanneer wij, de zalen met de heerlijke Madonna's en stralende Transfiguraties verlatende, eensklaps die leuke binnenhuisjes voor ons zien. Vatenwasschen! welk een onderwerp. We vallen uit den hemel van het hoogste idealisme opeens op den vlakken bodem van het doodgewone.

Maar pas op! strijken we niet te voorbarig vonnis. Onze oogen, door de vorstelijke pracht van straks verblind, zijn nog niet geschikt om het mooie van deze kunst dadelijk te vatten. 't Is het nadeel van museums, dat zij uiteenloopende kunstuitingen vaak naast elkaar zetten, waardoor de eene soms afbreuk doet aan de andere.

Wanneer we zoo'n tafereeltje als dat van Netscher afzonderlijk zien, zooals op onze eerste bladzijde, dan vooral treft ons bij aandachtige beschouwing de stille, bescheiden, maar toch onweerstaanbare poëzie, die zulk een meester heeft weten te leggen in de voorstelling van een eenvoudig vatenwasschend dienstmeisje.

Landverhuizers. -

Het oude Europa, door de vernielende oorlogen van den laatsten tijd en meer nog door den ‘gewapenden vrede’ uitgeput, blijkt niet meer in staat, zijn gestadig toenemende bevolking naar behooren te voeden. Duizenden, die in hun vaderland geen bestaan meer kunnen vinden, zijn genoodzaakt in de Nieuwe Wereld een goed heenkomen te zoeken Helaas, niet altijd wordt die hoop verwezenlijkt. De ondervinding leert dat velen in het gedroomde land van belofte niets dan bittere teleurstelling vinden. Maar op het oogenblik van vertrek stelt men zich toch allicht het

beste voor; dan is het niet de vrees voor de onzekere toekomst, die men tegemoet gaat, maar het wee der scheiding van het dierbare geboorteland, dat de tranen in het oog doet opwellen.

De afvaart van een landverhuizersschip is dan ook een aandoenlijk schouwspel, dat de weemoedigste gedachten opwekt. Hier zien wij een heel gezin, dat de brug tusschen het nieuwe en oude land voorgoed achter zich heeft afgebroken: het weinige wat men bezat is te gelde gemaakt om den overtocht te bekostigen en men moet dus maar zien, hoe men in de nieuwe wereld verder zijn weg vindt. Elders herkennen wij een handwerksman, die met zijn vak in het vaderland het brood voor vrouw en kinderen niet meer verdienen kan en daarom zijn geluk over den oceaan wil beproeven, zich voorstellende zoo spoedig mogelijk zijn dierbare betrekkingen te laten overkomen om den nieuw verworven welstand met hem te deelen. Wat verder zien wij een man van middelbaren leeftijd, alleen zijn pijp rookende, gezeten op de kist, die zijn bagage bevat. Hij staat blijkbaar alleen op de wereld, zoodat het hem onverschillig moet zijn, waar hij aanlandt: zijn pijpje zal ginds, denkt hij, evengoed smaken als hier, ofschoon het beslissend oogenblik van het vertrek ook hem tot ernstig nadenken stemt.

Zoo heeft ieder zijn eigen de wegen en plaatselijke gesteldheid even vertrouwd kunnen zijn als met die van Frankrijk.

Onze gravure stelt Pater Rollet in zijn werkvertrek voor, ijverig met zijn wetenschappelijken arbeid bezig.

Een drietal natuurtafereelen op sumatra. -

De gezichten uit het Padangsche, in dit nummer voorkomende, zijn evenals die in No. 12 naar photographieën vervaardigd, ons toegezonden door den eerw. pater C. Stiphout, te Padang. Zij bieden onzen lezers gelegenheid een paar schoone natuurtafereelen te bewonderen van het aan prachtstukken der schepping zoo rijke eiland.

De twee eerste verplaatsen ons in de omstreek van Fort de Kock, hoofdplaats der afgedachten, zijn eigen bekommering, zijn eigen vrees en hoop. Elke groep vertegenwoordigt een wereld van menschelijk lief en leed.

Laan vóór het hospitaal te Padang.

Waterval van Soengei Poea (op een afstand).

Waterval van Soengei Poea (van nabij).
EEN DRIETAL NATUURTAFEREELEN OP SUMATRA.

Pater Rollet aan den arbeid. -

Wanneer we dergelijke beweeglijke en bewogen tafereelen uit het drukke menschenleven zien, dan leeren we eerst recht het kalme geluk, den stillen deeling Agam en verblijf van den resident dsr Padangsche Bovenlanden. Geheel die westkust van Sumatra is een prachtig bergland, met tallooze stoute spelingen der natuur, verrassingen vol grootschheid en welsprekende getuigen van de almacht en majesteit des Scheppers.

De waterval van Soengei Poea, hier geschetst, eerst op een afstand en vervolgens van nabij, is treffend schoon, en op bevallige wijze omlijst door een weelderigen plantengroei, zooals die slechts in het keerkringsgebied wordt aangetroffen. Dezelfde rijke en stoute vormen treft men ook in andere bergstreken aan, zooals in het Amerikaansche Rotsgebergte; daar evenwel zijn het naakte rotsen die, hoe grootsch ook, iets sombers hebben; hier daarentegen zijn de wanden als met fluweel bekleed, en weelderig met slinger vrede beseffen van hem die, zijn roeping volgende, de woelige wereld vaarwel zegt en aan geen ander toekomstig vaderland denkt dan den hemel. Zulk een rustig in zichzelf tevredene aanschouwen we in den vromen geleerde, afgebeeld op de volgende gravure.

We hebben hier een man voor ons, wiens geheele leven is gewijd aan studie en gebedden eerwaarden Pater Rollet, van de Sociëteit van Jesus, beroemd om zijn groote aardrijks. kundige kennis.

Wanneer op het oogenblik de Franschen, die op Madagaskar strijden, zich met volkomen kennis van het uitgestrekte oorlogsgebied daar kunnen bewegen, dan danken zij dit aan de uitstekende kaarten, door Pater Rollet vervaardigd. Deze

waardige priester, die even geleerd als bescheiden is, heefeen tal van jaren op Madagaskar doorgebracht, en daar, met behulp van opmetingen, door hem zelf verricht, een kaart van het land ontworpen, waarmee volgens de kenners geen der vroeger bestaande in vergelijking kan komen, zoodat zij dan ook door den generalen staf van het leger voor officieel is aangenomen.

Dank aan de ijverige onderzoekingen en waarnemingen van den eenvoudigen pater is dus het ministerie van Oorlog in staat, de expeditie te voorzien van kaarten en plattegronden, zóó duidelijk en zóó volledig, dat de troepen zich gerust kunnen wagen in het onbekende land, waar zij met planten, heesters of hooge boomen begroeid, zoodat de aanblik den toeschouwei ni 't slechts tot bewondering roept, maar ook noo ligt tot blijde dankzegging.

Het derde tafereel toont ons een van forsche stammen, vermoedelijk casuarina's en tamarinden, door de natuur gebouwde halle, toegang gevende tot het groot hospitaal der stad Padang, de hoofdplaats van het eiland en zetel van het Nederlandsch bestuur, die zich langs den rechteroever der Arau of rivier van Padang uitstrekt, en tegenwoordig ruim 15.000 zielen bevat. Als handelstad en hoofdmarkt van het goud op Sumatra is Padang gunstig bekend.

[Nummer 23]

Louis Pasteur.

Met denzelfden lijkwagen, die eenmaal het stoftelijk overschot der maarschalken Mac-Mahon en Canrobert naar hun laatste rustplaats droeg, werd op Zaterdag 5 October het lijk van Louis Pasteur naar de Notre Dame vervoerd, waar de indrukwekkende uitvaart voor 's lands grootsten burger plaats had.

Mac-Mahon, Canrobert en Pasteur, een trits van edele mannen, maar wier hoogste roem is geweest, dat zij oprechte katholieken waren, die zich nooit voor hun geloof hebben geschaamd. Doch hoeveel eerbied men hebbe voor en hoe hoog met opzie tegen de beide ridderlijke maarschalken, de palm der grootheid komt ontegenzeglijk aan den bescheiden geleerde toe, die door zijn grootsche ontdekkingen niet alleen Frankrijk, maar geheel de menschheid voor altijd aan zich heeft verplicht. Waren Mac-Mahon en Canrobert de paladijnen van den oorlog, Pasteur was de paladijn der wetenschap, niet der wetenschap, die verwaten het hoofd opsteekt en aan het Godsbegrip meent ontgroeid te zijn, maar der wetenschap, die, het hoofd buigend voor den Schepper, met vroom geloof nieuwe wegen zoekt en inslaat, om het menschdom in zijn kwalen heul te brengen.

Den 16n December 1822 werd Louis Pasteur te Dole in het departement der Jura geboren. Zijn vader was een leerlooier, maar verre van zich zijn eenvoudige afkomst te schamen, herdacht de groote geleerde steeds met dankbaarheid zijn ouders en erkende hij, dat zij hem gevormd hadden tot wat hij eenmaal werd.

De jonge Pasteur maakte verbazende vorderingen en reeds in zijn prilste jeugd trok hem de studie der scheikunde bijzonder aan. Met zijn achttiende jaar was hij al meester der studiën op het college te Besançon, met zijn vijfen-twintigste doctor in de wetenschappen. Achtereenvolgens was Pasteur hoogleeraar te Dijon, Straatsburg en Rijsel, tot hij in 1857 directeur werd der *Ecole Normale* te Parijs en professor in de scheikunde aan de Sorbonne.

Zijn onderzoekingen op natuur- en scheikundig gebied deden hem reeds vroeg een welverdiende vermaardheid verwerven, niet het minst omdat zijn nasporingen tot resultaten leidden, die van bij uitstek practischen aard waren. De bacteriën en bacillen in haar tallooze verscheidenheid van vormen en uiteenloopende levensverschijnselen te leeren kennen en ze, overal waar zij als vijanden van den mensch optreden, te bestrijden en schadeloos te maken, dit was de groote levenstaak van Pasteur. Door zijn bestrijding van de ziekte van den wijn, het bier en de zijdewormen opende hij nieuwe wegen voor de nijverheid en werd hij, ook buiten den beperkten kring der wetenschappelijke wereld, gewaardeerd.

De Fransche regeering kende hem in 1874 als nationale belooning een lijfrente van 20.000 tranks toe, ten einde hem in staat te stellen om, niet door geldelijke zorgen gedrukt, zich geheel aan de wetenschap te wijden.

Pasteur kwam in 1877 tot de ontdekking, dat het inenten met bacteriënhoudende vochten een voorbehoedmiddel kon zijn tegen ziekten, in gewone omstandigheden door dezelfde bacteriën teweeggebracht, of de ziekte, indien ze reeds ontstaan was, kon tegengaan, zoodat het vergif een geneesmiddel werd.

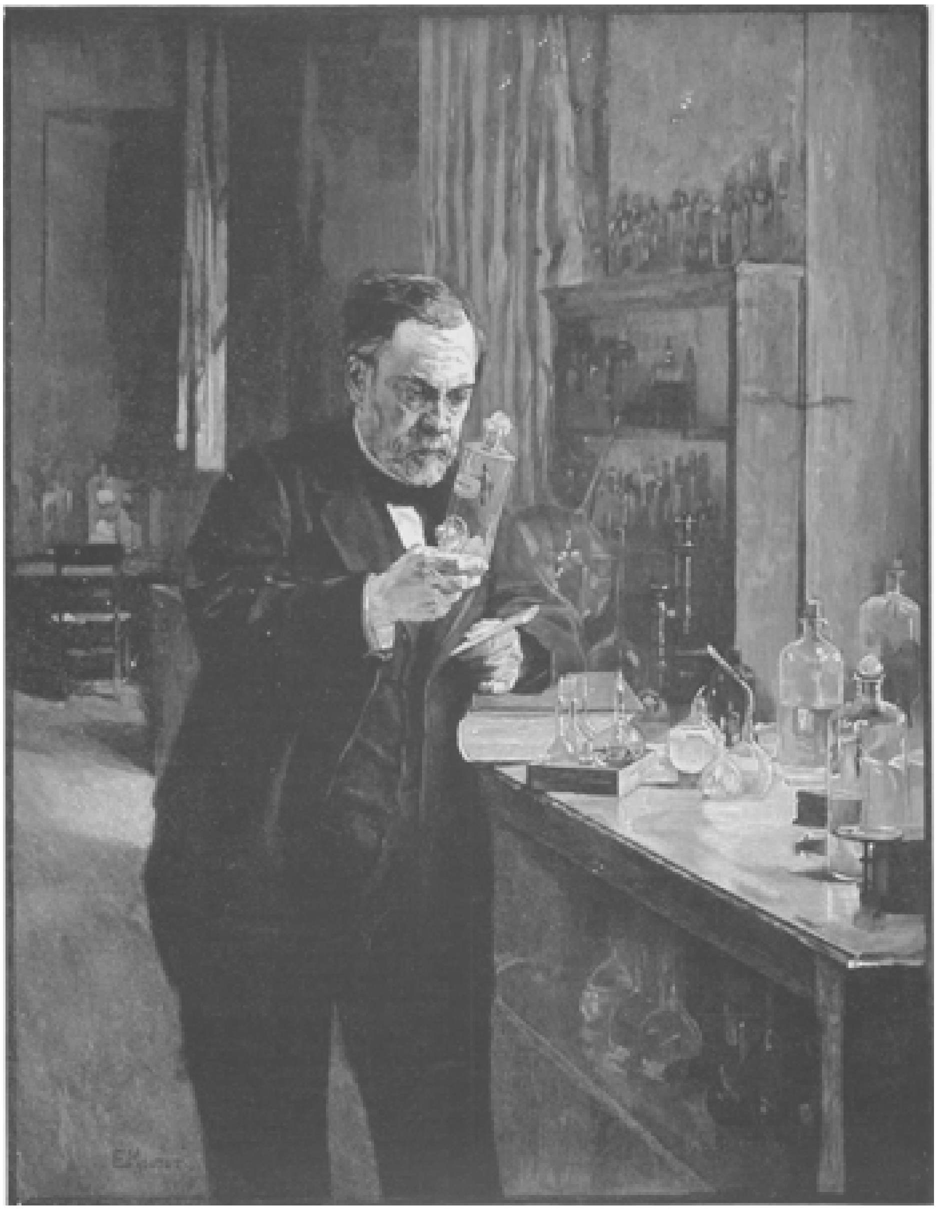

LOUIS PASTEUR IN ZIJN LABORATORIUM, NAAR DE SCHILDERIJ VAN EDELFELT.

Deze methode werd het eerst bij dieren toegepast, o.a. op het miltvuur van paarden, de besmettelijke ziekten van varkens, om eindelijk haar schitterende bekroning te vinden in de toepassing als voorbehoedmiddel tegen hondsdolheid.

In 1881 vestigde de chirurg Lannelongue de aandacht van Pasteur op het geval van een kind in het hospitaal Trousseau, dat aan een aanval van hondsdolheid bezweken was. De geleerde zette zich onmiddellijk tot de studie van de wijze, waarop deze vreeselijke, tot dusver ongeneeslijke ziekte zich voortplantte. Na jarenlange proefnemingen op dieren, durfde Pasteur eindelijk in 1885 zijn methode voor het eerst op den mensch toepassen. De herder Jupille werd genezen, verschillende andere genezingen volgden en thans stelde Pasteur het oprichten van een Instituut voor, waarin de lijders aan hondsdolheid zouden behandeld worden.

Met groote geestdrift werd zijn oproeping ontvangen: een nationale inschrijving bezorgde hem twee en een half millioen franks en de heerlijke schepping verrees, waar geleerden uit alle landen zich

om den meester schaarden, ten einde zijn methode te bestudeeren en ze zoo in ruimeren kring te verbreiden.

De welsprekendste lofspraak op het werk van Pasteur is ongetwijfeld, dat de sterfte ten gevolge van hondsdolheid, die vroeger 40 pCt. bedroeg, reeds het eerste jaar van de inrichting tot 1.3 pCt. daalde. Van de 1673 gebetenen, volgens de methode Pasteur behandeld, zijn er maar 13 gestorven.

Doch de groote geleerde bepaalde zich niet tot de hondsdolheid. Ook andere ziekten werden in het Instituut behandeld, de nasporingen werden voortgezet en nog onlangs ontdekte een zijner beroemdste leerlingen, dr. Roux, het bekende heilserum tegen diphtheritis.

Bij al den roem, dien Pasteur verwierf, bij al de onderscheidingen, die hem zoo in Frankrijk als uit het buitenland ten deel vielen, behield hij - en dit is zijn schoonste eeretitel - zijn eenvoud des harten en bleef hij een waar en trouw katholiek. Wel verre, dat zijn navorschingen hem van het geloof zijner kindsche jaren vervreemdden, werd hij daarin juist versterkt, en hoe meer hij wist, hoe beter hij inzag dat alle wetenschap ijdel is, indien zij niet steunt op het beginsel der wetenschap, dat God is.

Een dezer laatste jaren ontving Pasteur op Nieuwjaarsdag de gelukwenschen van de hoofden der wetenschap. Op eens kwam mevrouw Pasteur binnen met een geopend telegram in de hand ‘Het is van den H. Vader,’ zei zij, ‘die u zijn zegen schenkt voor het pasbegonnen jaar.’

Onmiddellijk staakte de geleerde het gesprek; zijn gelaat kreeg een uitdrukking van blijde verteedering en twee tranen vielen op het papier, dat hij in de hand hield.

Wij zouden nog meer staaltjes kunnen aanhalen om te bewijzen, dat Pasteur steeds trouw is gebleven aan het katholiek geloof; maar waartoe is dit noodig, daar zijn dood een zoo stichtelijk einde was van zijn christelijk leven?

In den namiddag van Vrijdag 27 September werd de pastoor van Garches, waar Pasteur een buitenverblijf had, door diens familie geroepen, daar zijn toestand onrustwekkend werd. Terwijl de pastoor hem het H. Oliesel toediende, vouwde de geleerde de handen als tot een gebed, om daardoor te toonen, dat hij zich in den geest met de toediening van het H. Sacrament vereenigde. Eenige uren later kwam pater Boulanger, van de orde der Dominicanen, de biechtvader van Pasteur, die hem herkende en zich geruimen tijd met hem onderhield. De groote zwakte van den zieke verhinderde het toedienen der H. Communie, maar met gelatenheid berustte de groote geleerde in den wil van God. Zaterdagavond tegen vijf uur gaf Pasteur zijn schoone ziel aan God terug,

De regeering besloot, dat de begrafenis op staatskosten zou plaats hebben en wilde voor den geleerde een plaats innemen in het Pantheon, de ontwijde kerk der H. Genoveva. Voor dit laatste bedankte mevrouw Pasteur, die als haar wensch te kennen gaf, dat haar echtgenoot zou rusten in het Instituut Pasteur, waar hij rusteloos gewerkt had voor het welzijn der menschheid. Deze wensch werd ingewilligd.

Pasteur is heengegaan, maar zijn werk blijft bestaan en zijn naam zal in de dankbare nagedachtenis blijven voortleven als die van een groot geleerde, een weldoener der menschheid en een goed Christen.

Koning Karel en Widukind.
Door
J.R van der Lans.
(*Vervolg.*)

Onwillekeurig bleef zij staan om met welgevallen het spel harer lievelingen aan te zien. Op haar verschijning was onmiddellijk heel het gepluimde gezelschap in beweging gekomen. Luid kakelend verdrongen de hoenders elkaar voor het traliewerk, terwijl de haan fier naar voren trad en schel kraaide om zijn gezellinnen tot de orde te roepen. De duiven koerden en bogen de kopjes om haar meesteres te begroeten en het kleine gevogelte vloog begeerig tegen de tralies aan, gewoon uit Hasela's hand een zaadje te pikken.

Maar ditmaal was het vergeefs getjilpt en gefladderd. Droomerig bleef het meisje tegen een stijl van het traliewerk geleund en scheen ongevoelig voor het vleiend of brutaal gebedel van het rumoerige volkje.

Treurig liet zij het hoofd voorover zinken en tranen verduisterden haar heldere blauwe oogen. Op eens wendde zij verschrikt het gelaat om; er klonken voetstappen achter haar, en omziende zag zij haar moeder Geva, Widukinds gemalin, die op haar toekwam met het stuk roode stof, dat het meisje achteloos op den grond had laten liggen, in de hand.

‘Zie eens, Hasela’ zei de statige vrouw, zacht verwijtend, ‘dat vind ik in het stof op het voorplein slingeren. Er had maar een windje hoeven op te steken en het was over den muur in de gracht gewaaid.’

Hasela haalde de schouders op.

‘Er is weinig aan verbeurd,’ zei ze onverschillig, zich omwendend om de tranen weg te pinken, die in haar oog opwelden.

‘Weinig aan verbeurd! de banier, die gij voor Berno zoudt stikken?’

‘Hij zal ze toch nooit aan zijn speer voeren.’

‘Wie zegt u dat?’

‘En is hij dan niet de gevangene der Franken?’

‘Beter gevangen dan gevallen. Kluisters kunnen verbroken worden, en-de hand, die ze heeft getorst, zal na de bevrijding des te fierder de vaan opheffen tegen den onderdrukker.’

Hasela schudde mistroostig het hoofd.

‘Men zegt dat hij als gijzelaar met zijn leven moet instaan voor de onderwerping van zijn stam. Dus zou hij niet bevrijd worden vóór er vrede en zoen wordt gemaakt met koning Karel. En wanneer zal dat zijn?’

‘Wie weet!’ sprak vrouwe Geva nadenkend.

‘Hoe! gij twijfelt nog, terwijl gij dagelijks ziet hoe mijn heer vader het smeulende oorlogsvuur weer tot laaie vlam poogt aan te blazen.’

‘Welnu, zoo alle man zich om hem schaart, zal Berno spoedig bevrijd zijn!’

‘Alsof de wraakgierige Frank daarop wachten zou!’ zei Hasela ongeloovig. ‘De eerste oorlogskreet, die uit de Saksische gouwen opgaat, zal Berno's doodslièd zijn.’

‘Wèl spoedig laat ge den moed zinken, Hasela, gij die u fier de bruid noemdet van den dappersten jonkman uit heel Saksenland.’

‘Zoolang hij vrij was, vreesde ik niet. En had ik aan zijn zijde mogen optrekken ten kamp, de goden weten dat ik het gaarne gedaan had. Maar nu hij in boeien zucht, schijnt ook mijn moed verlamd.’

‘Zoo gij den held waardig wilt blijven, mag uw hart niet verflauwen. O, het is geen geringe zaak, de gemalin te zijn van een aanvoerder in den krijg. Mag het hooge eere geven, het brengt nog dieper lijden,’ sprak vrouwe Geva met een langen zucht. ‘Maar de goden,’ ging zij opbeurend voort, ‘sterken de vrouw van den held, die moedig deelt in zijn mannelijken kamp. Vertrouw op Freya, de beschermster der bruiden. Wij zullen haar in den eersten nacht na de nieuwe maan een offer brengen in haar heilig bosch, opdat zij Berno veilig tot u terugvoere.’

Een schel horengetoet, gevolgd door paardengetrappel en hondengeblaf, deed de vrouwen verrast opzien.

‘Dank hebbe Wodan, daar zijn onze mannen!’ riep Geva opgewekt. ‘Kom, Hasela, dat wij hen welkom heeten op den burg.’

Zij vatte Hasela bij de hand en met vluggen tred ijlden de beide vrouwen tusschen de gebouwen door, den kortsten weg nemende naar het voorplein.

Daar reed een krijgshaftige ruiterstoet haar over de brug tegen, vroolijk begroet door krijgers, knechten en dienstmaagden, die zich eerbiedig op hun doortocht schaarden en heer Widukind met zijn mannen het welkom toeriepen op Wildeshausen. Mannen kwamen aangesneld met groote drinkhoornen, tot den rand gevuld met schuimend bier; meisjes droegen sierlijk gesneden drinkkroezen aan met geurige mede.

Vrouwe Geva nam uit de handen van een der dienstmaagden een kostelijken beker aan en reikte dien minzaam haar echtgenoot over met de woorden: ‘Wees welkom na het afzijn, beminde heer en gemaal.’

Widukind, nog te paard gezeten, nam er een grooten teug uit en gaf den beker zwijgend terug. Barsch zag hij rond naar een knaap, wien hij den teugel van zijn paard wilde toewerpen, en daarop de roode banier met het zwarte paard opmerkend, die Geva nog in de hand hield, sprak hij met schamperen lach:

‘Wat, de vaan van Saksenland! Sluit die veilig in de kist bij uw pronkdoeken, en strooi er kruiden tusschen, opdat de motten ze niet verteren; want het zal lang duren eer het zwarte veulen weer vrij door de blauwe lucht van Saksenland zal huppelen.’

Geva zuchtte en borg de vaan verlegen onder haar kleed.

Hasela trad nader om op haar beurt haar vader te begroeten. Zich vooroverbuigend, drukte de forsche krijger haar een kus op het voorhoofd.

‘Hoe! en gij komt mij met de harp tegemoet,’ sprak Widukind bitter, het speeltuig opmerkend, dat zij nog in de linkerhand hield geklemd. ‘Hang dat veilig daar aan den eik, opdat de winden er in mogen klagen over de vernedering van den edelen stam der Saksen; want het zal lang duren eer de harp weer getokkeld en het heldenlied kan gezongen worden. Saksenland heeft geen mannen meer, om den gewijden grond der vaderen te verdedigen tegen den Frankischen overweldiger.’

Hasela zag haar vader treurig aan en wendde zich daarop met vragenden blik tot haar broeder Wicbert, die juist uit het zaal gleed.

De jonkman drukte haar zwijgend, maar innig de hand.

‘Geen nieuws van Berno?’ vroeg zij fluisterend.

Schuw zag hij eerst naar zijn vader om, die van het paard was gestegen en naar de *sala* stapte, en zeide toen:

‘Wees getroost, zuster, en houd goeden moed. Berno heeft als een man gestreden tot het uiterste. Alleen Roeland, des keizers dapperste ridder, heeft hem kunnen ontwapenen....’

‘Maar hij is gevangen?’ vroeg Hasela, hijgend van bekommering.

‘Wij zullen hem bevrijden,’ hernam Wicbert kortaf om haar gerust te stellen.

‘Wanneer?’
‘Zoodra Wodan het gedoogt.’
Daarop zijn zuster bij de hand vattend, leidde hij haar op tot de hooge zaal, waar Widukind en Geva hun al waren voorgegaan en waar de heele stoet der mannen van wapenen hen volgden.
Met rinkelende sporen en zwaren tred stapten zij onder het afdak door en bestegen de treden der eerezaal, boven wier deur het krijgsteeken der Saksen, het zwarte veulen in het roode veld, was gebeiteld, ten teeken dat hier de aanvoerder huisde van het gansche Saksenvolk.
Widukind had al plaats genomen op den eerezetel bij de hooge schouw aan het oppereinde der zaal, en de andere mannen schaarden zich in het rond op de grillig gesneden en beschilderde eiken banken. De lange speren en de ronde schilden hadden zij aan den muur gehangen, tusschen de tropeeën van blinkende wapenen, de hertsgeweien en horens van den wilden oeros, die de eiken wanden sierden.
Geva had zich aan de zijde haars gemaals neergezet en staarde hem in het harde gelaat, stug en barsch als was het uit de rots gehouwen, maar edel en fier van trekken. In tegenstelling met de meerendeels blonde of rosse mannen van zijn stam, was hij bijna zwart van haren en baard en donker van oogopslag. Zijn trotsch opgeheven hoofd, zijn gebiedende blik, heel zijn houding van eigenmachtig heerscher kenmerkte hem als den koning in zijn kring.
Hasela fluisterde in stilte met haar broeder Wicbert, wiens forsche jonkmansvuist zij in haar blanke maagdevingeren gekneld hield.
Widukind wierp zich achterover in zijn zetel, dat zijn lange glanzend zwarte haarlokken hem als de manen van het zwarte Saksenveulen om de schouders fladderden. Hij ontgespte den wijden rooden mantel en liet dien over de leuning van zijn stoel glijden. Daarop gespte hij zich ook het zwaard van den geelleeren gordel en wierp dit met rinkelend gedruisch op de zware tafel, dat ze dreunde onder den schok

'Nu, bij Wodan,' bulderde hij, 'reik ons den schuimenden beker en richt een groot maal aan, opdat wij eten en drinken den laatsten dag, dien de goden mij vergunnen te toeven aan eigen haard. Want er is geen plaats meer voor Widukind in het land der Saksen. Ik vind er geen enkele bereid mij te volgen in den kamp voor de vrijheid en in de speren der Franken te rennen, moedig en lustig als het zwarte veulen in het bloedroode veld. Zie, ik ben het ganscheland afgereden, maar heb geen enkelen Saks meer aangetroffen. Allen zijn zij gedienstige knechten geworden van den Frank, gereed om naar Paderborn te trekken, waar koning Karel rijksdag houdt, daar nederig de treden te kussen van den troon en den nek te buigen onder het Christenwater, dat de Frankenpriester over hun onteerden kop zal uitgieten. Maar mogen ook allen als honden de voeten van koning Karel likken, mij zal hij te Paderborn niet zien. Licht dat hij mij nog wel elders ontmoet; is het niet in Saksens vertreden wouden, dan misschien waar hij 't het minst vermoedt, aan de kust der wilde zee. Want ik wil mij begeven tot Siegfried, uw broeder,' dus wendde hij zich tot zijn gemalin, 'der Denen koning en hem opwekken tot den heiligen kamp voor onze vrijheid en onze goden. Ik zal hem aandrijven, zijn drakenschepen uit te rusten en gezamenlijk zullen wij over de blauwe zee varen en de kusten bestoken van koning Karels rijk. Dan wee de kerk of het klooster, dat het kruis durft beuren in de lucht! Wij zullen ze neerbranden als wespennesten, en wee het volk dat onder hun muren beschutting zoekt; het zal onder de geblakerde puinen worden verplet; noch vrouw noch kind noch grijze zal worden gespaard; want de goden eischen een wraakoffer voor de oneer, die wij hun hebben aangedaan door laf te dulden dat de heilige Irminzuil smadelijk ligt omgeworpen en zegevierend het kruis van den Christengod verheven wordt in de Saksische gouwen...'

Met angstig starende oogen en half geopenden mond hoorde Hasela haar vader aan.

'Dus zal er te Paderborn vrede worden gemaakt met den koning?' vroeg zij fluisterend aan haar broeder Wicbert.

'Gij hebt het gehoord,' hernam hij kortaf; 'al de aanvoerders zullen zich onderwerpen en gehoorzaamheid zweren.'

Er glinsterde een straal van blijde hoop in het blauw harer oogen.

'Alzoo zal Berno uitgeleverd worden?' vroeg zij aarzelend, schuchter opziende naar haar vader.

Maar deze had de vraag verstaan, en haar met zijn fellen blik doorborende, bulderde hij met striemenden spot;

'Ja, waardige dochter van Widukind, als te Paderborn de Saksen koning Karels voetzolen kussen, dan zal uw wakkere Berno uit zijn gevangenschap bevrijd worden. Het zal mij benieuwen of dat lieve vogeltje ook de vleugels aan de tralies heeft geschonden. Men zal het u thuis brengen, opdat gij het een haampje aantrekt en op de kruk laat vliegen. Zulk speelgoed is Widukinds dochter waardig...'

'Vader,' sprak het meisje en een heftige blos kleurde haar wangen, terwijl zij verontwaardigd voor hem oprees, 'spreekt gij aldus over den bruidegom uwer dochter, hem dien gij eenmaal den koensten jonkman roemdet van Saksenland!'

'Uw bruidegom! Ha, ha, ha,' en vreeselijk bulderde zijn lach, door de eiken wanden als een donder weerkaatst. 'Liever zag ik hem hangen aan den hoogsten tak van gindschen eik dan dat ik hem de dochter van Widukind als vrouw zou laten huiswaarts voeren, den verrader...'

‘Zeg dat niet, heer vader,’ kwam nu Wicbert tusschenbeide en ook onder de overige mannen ging een afkeurend gemompel op. ‘Verrader is hij niet geworden; hij heeft zich met zijn Engeren geweerd tot het uiterste, maar voor de overmacht moet ook de koenste held bezwijken.’

‘De onverwinnelijke Roeland alleen, de dapperste der Franken, kon hem bedwingen,’ voegde Abbio, Widukinds vriend en sedert Berno's onderwerping het opperhoofd der Engeren, er bij.

‘De echte Saks laat zich nooit bedwingen, al staat een leger tegenover hem.’

‘Maar wat had hij dan moeten doen?’ vroeg Hasela met hijgende borst.

Widukind zag haar een wijle met doorbo- renden blik aan van onder zijn dichte zwarte wenkbrauwen:

‘Ei, vraagt gij dat nog, dochter van Widukind? Wat hij had moeten doen? Dat hij met ontbloote borst in Roelands speer geloopen ware, liever dan zich gevangen te geven! Dan had hij zich den held getoond, Widukinds dochter waardig.’

Het was Hasela op dat woord alsof haar zelf de bloedige speer vlijmend in het harte drong; doodsbleek liet zij het hoofd achterover zinken en zij moest zich aan den arm van haar broeder Wicbert vastgrijpen om niet bezwijmd van haar zetel neer te zijgen. Doch spoedig vermande zij zich, en opstaande, sprak zij:

‘O gij zijt wreed, vader, en wreed zijn de goden, die u dus doen spreken. Ik kan die taal niet aanhooren....’

En ijlings snelde zij de zaal uit, terwijl Widukind haar met minachtende verontwaardiging nazag, schamper mompelend:

‘Ga, dochter van Widukind, gij behoort niet in den kring der mannen van wapenen; uw plaats is bij de dienstmaagden aan het spinrokken.’

Met wankelenden tred en de hand voor de oogen geslagen, dwaalde Hasela over het voorplein, meewarig nagestaard door haar moeder, die haar evenwel uit vrees voor den toorn haars gemaals ditmaal niet durfde volgen.

Het meisje wankelde, met onzekere schreden, doelloos verder. Eer zij het zelve wist, stond zij aan den ingang van den stal, waar de dienstlieden bezig waren de paarden der straks teruggekeerde mannen zorgvuldig van stof en zweet te reinigen en overvloedig van haver en versch stroo te voorzien; want het paard was een den goden geheiligd wezen, dat bij den Saks in hooge eere stond en met bijgeloovigen eerbied werd verzorgd.

Brieschend en snuivend van welgevallen en fierheid stond daar te midden zijner gezellen Widukinds ros, de kleine glimmend zwarte hengst, om vlugheid en kracht door heel Saksenland beroemd, en plukte begeerig aan de ruif. Driftig trappelde en sloeg hij achteruit, toen de man, die met zijn verzorging belast was, hem te na kwam.

Het was Buddo, een krijgsgevangen Frank, die hier in Widukinds huis slavendiensten moest verrichten. Zijn kortgeknipte haren, zijn schamele kleeding, enkel bestaande uit een grof wollen buis en linnen hozen, maar vooral de ijzeren ketting, die, om de enkels vastgeklonken, de beide beenen verbond, bewezen dat hij een in den krijg gevangen vijand was.

Eerbiedig boog hij het hoofd, toen hij de dochter van zijn meester aan den deurstijl gewaar werd. Hasela nam den Frank met belangstellende nieuwsgierigheid van het hoofd tot de voeten op, als zag zij hem pas voor de eerste maal. Hij was een nog forsch man met fiere, rechtschapen trekken, doch blijkbaar onder het harde juk der dienstbaarheid neergebogen.

Hasela wenkte hem, naar buiten te komen, en verrast op het zien van haar ontsteld gelaat, haastte zich de Frank, dien wenk te volgen.

‘Wat verlangt jonkvrouw Hasela?’ vroeg hij.

‘Buddo,’ sprak zij, hem met schichtig gebaar noodend haar te volgen tot zij buiten het bereik van de ooren der stalknechten waren gekomen, ‘gij zijt een Frank en de gevangene mijns vaders. Zeg mij: wanneer een Saks in de handen der Franken valt, is hij dan ook hun slaaf, gelijk gij hier in dienstbaarheid zucht?’

‘Volgens oorlogsrecht heeft hij vrijheid en leven verbeurd, maar wanneer hij het geloof der Franken wil aannemen en den doop ontvangen heeft, dan is hij hun niet langer een vijand, maar een broeder, en hem zal geen leed geschieden.’

‘En wat denkt gij dat het lot is der gijzelaars, die de Saksen koning Karel hebben moeten uitleveren?’

‘Dat geen haar op hun hoofd gekrenkt zal worden.’

‘Ook wanneer hun stamgenooten de onderwerping weigeren, waarvoor zij met hun leven moeten borg staan?’

‘Ook dan kan ik niet gelooven, dat koning Karel die trouwbreuk op weerlooze gevangenen wreken zou.’

‘Gij weet dat Berno, het opperhoofd der Engeren, als gijzelaar in Karels handen is. Men zegt dat de koning te Paderborn zal komen om de huldiging der Saksische hoofden te ontvangen, maar als zij nu die hulde weigeren, zal dan 's konings gramschap niet over de gijzelaars neerkomen? Zal dan Berno niet moeten sterven?’ vroeg zij met sidderende stem.

‘Koning Karel is grootmoedig en edel,’ hernam de Frank met vuur. ‘Vreeselijk is zijn toorn, maar die keert zich niet tegen weerloozen. Vrees niet voor Berno, jonkvrouw Hasela, in koning Karels hoede is die veilig; maar vrees voor Saksenland, zoo het hardnekkig den koning blijft weerstaan.’

‘Maar als uw koning zoo edel is, waarom laat hij dan de Saksen niet met vrede?’

‘Wanneer de wolven de kudde bedreigen, zal dan de hoevenaar hen met vrede laten of zal hij met zijn mannen uitrukken om hen te verdelgen? De Saksen zijn de wreede wolven, die gestadig de kudde, dat is het vreedzame christenvolk bespringen, en daarom mag koning Karel niet rusten voor hij hen vernietigd of, wat hem oneindig liever zou zijn, tot vreedzame schapen zal hebben gemaakt?’

‘Gij wilt zeggen dat de Saksen de slaven der Franken zullen zijn?’

‘Neen, dat zij den vrede aannemen, dien de koning hun genadig biedt, dat zij de Evangelieboden ontvangen, die hij hun zendt en zich laten doopen tot Christenen, om als broeders en goede geburen naast de Franken te leven. Ik zeg u, dat het een zegen voor Saksenland zijn zou, als het zijn heil erkennen mocht, en dagelijks bid ik den Heer, onzen God, dat Hij uw edel volk de oogen moge doen opengaan.’

‘Hoe, gij bidt voor de Saksen, die uw vijanden zijn?’

‘Zoo wil het onze Heer Christus, die ons geboden heeft onze vijanden te beminnen en hun te vergeven, gelijk Hij dengenen vergaf, die hem wreedaardig aan het kruishout sloegen.’

De christen gevangene haalde een bronzen kruisje van onder zijn kleed te voorschijn en drukte het met vuur aan de lippen.

Hasela sloeg hem in diep nadenken gade.

‘Hij is de God van liefde en vrede,’ ging Buddo voort, ‘en uw afgodspriesters spreken slechts van haat en wraak. Hij is de almogende Heer van hemel en aarde, en uw goden zijn maar menschelijke verzinsels. Hij is barmhartig en zal zich over het arme Saksenland ontfermen, opdat het heil moge vinden in het kruis...’

‘O Buddo, leer mij uw Kruisgod kennen,’ sprak het meisje smeekend, ‘opdat ook ik Hem bidden moge, want de Saksengoden blijven door voor mijn smeeken.’

‘Hasela, waar zijt gij?’ klonk de stem van haar broeder Wicbert, die zijn zuster deelnemend kwam opzoeken. ‘Foei, zoudt gij ontbreken bij vaders afscheidsmaal?’

En zijn zuster bij de hand vattend, troonde hij haar mee naar de zaal, waar Widukind voor het laatst met de zijnen aanzat, alvorens den tocht naar Denemarken te ondernemen.

VI.
De rijksdag te Paderborn.

‘Gedoog, edele koninginne, dat ik een oogenblik oorlof kome nemen van mijn beminde Hildegonde, alvorens mij naar 's konings vergadering te begeven.’

Met deze woorden betrad Roeland de zaal, waar koningin Hildegarde zich met haar vrouwen onthield, terwijl haar koninklijke gemaal bij de vergaderingen voorzat van den Rijksdag, dien hij te Paderborn, in het land der Westfalen had bijeengeroepen.

‘Treed nader, beminde neef,’ sprak de koningin mi zaam en reikte hem de hand, die hij, op de knie gezonken, eerbiedig kuste. Aan haar zijde zat de jeugdige. Hildegonde op een ebben vouwstoel, in den vorm eener X, met een geel zijden kussen belegd. Zij had een lezenaar voor haar staan met een opgeslagen boek er op, waaruit zij de koningin voorlas op het oogenblik dat haar verloofde binnentrad.

Licht blozend stond zij op en reikte hemde

hand, die hij levendig aan de lippen bracht.

De koningin noodde hem tegenover haar plaats te nemen aan het open venster, en de vrouwen trokken zich bescheiden terug naar het andere einde der ruime zaal, waar de kleine Karel en Pepijn met hun zusje Rotrude speelden.

‘Hoe dank ik u, hooge vrouwe, dat het u behaagd heeft, mijn Hildegonde onder uw paleisjufferen op te nemen en mij daardoor gelegen lijke jaren zijn voorbijgevloden zoo helder en kalm als de blauwe Rijn, die den rotsvoet van onzen burcht bespoelt. En het was mij een groote vreugde, hier in Paderborn ter gelegenheid van den Rijksdag mijn ouden vader weer te mogen ontmoeten.’

‘Dus gij zoudt, na afloop der vergadering, weer gaarne met graaf Heribert naar den Drakenburg terugkeeren?’ vroeg de koningin plaagziek.

‘Dat zeg ik niet,’ hernam de jonkvrouw heid te geven, gestadig in haar nabijheid te zijn,’ sprak Roeland met een teederen blik op zijn verloofde.

‘Het zou de toekomstige gemalin van grave Roeland kwalijk passen,’ hernam de koningin met een schalk lachje, ‘haar leven op den eenzamen burcht haars vaders te slijten. Haar plaats is aan het hof, gelijk Roeland tot 's konings trouwe genooten behoort. En Hildegonde blozend met een steelschen blik naar Roeland.

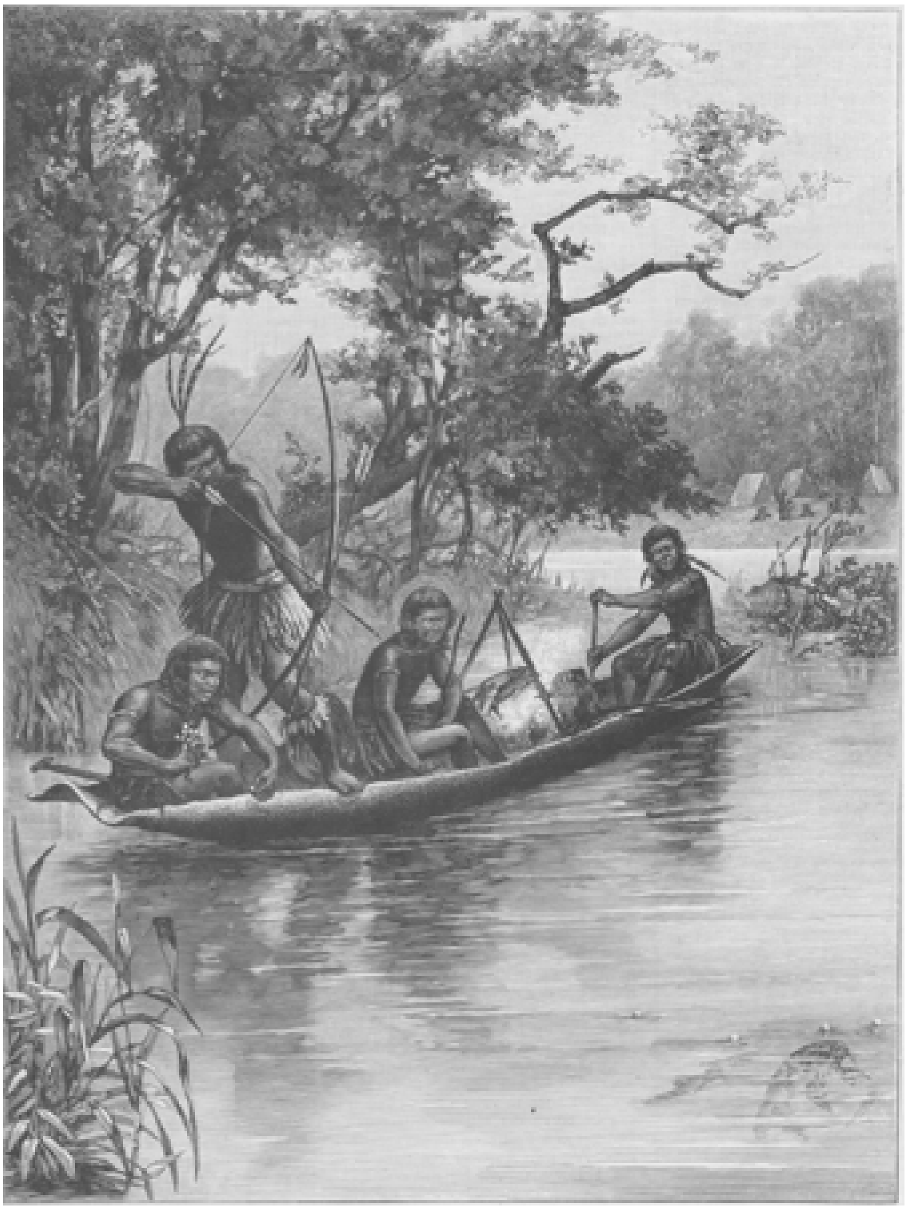

INDIANEN OP DE VISSCHENJACHT.

‘Op den Drakenburg keert Hildegonde niet terug,’ sprak deze, ‘dan om er bruiloft te vieren, is 't zoo niet, liefste?’

De jonkvrouw sloeg de oogen neer en bepaalde zich er toe, ontwijkend te antwoorden.

‘Daarover staat aan mij de beslissing niet.’

‘En wanneer zou dat wezen, heer neve?’ vroeg de koningin.

‘Als het den koning behaagt, zoo spoedig kan zich best in onzen kring voegen, of,’ ging zij voort, zich tot de jonkvrouw wendende, ‘kunt gij den Drakenburg nog niet vergeten?’

‘Het zou weinig kinderlijke liefde verraden, als ik nu het ouderhuis al vergeten was,’ hernam Hildegonde glimlachend. ‘Hoe gelukkig ik mij ook ten hove gevoel in uw koninklijke gunst, toch denk ik nog menigmaal aan den Drakenburg terug, waar mijn kinder mogelijk, liefst onmiddellijk na den Rijksdag. Het is toch te verwachten dat die ons een lange pooze van rust zal verzekeren. De Saksische hoofden zijn allen opgekomen om den koning hun schatting te brengen en hulde te doen; we mogen dus hopen dat eindelijk de bloedige krijg ten einde zal zijn.’

‘God geve het,’ zuchtte de koningin met een blik op haar vroolijk spelende kinderen.

‘Het zal iaadzaam zijn, van die schoone gelegenheid gebruik te maken,’ hernam Roe-

DE 'APERCEVANCE' IN BRETAGNE, NAAR DE SCHILDERIJ VAN FÉLIX HIPPOLYTE LUCAS.
(Salon des Champs Elysées van 1895).

land, ‘eer elders de oorlogsklaroen ons weer ten strijde roept.’

‘Hoe vrouwenminne een man toch veranderen kan!’ merkte de koningin schalks op. ‘Nooit heb ik Roeland aldus zijn verlangen naar den vrede hooren uitspreken.’

‘Het zou mij weinig baten als ik het ontveinsde,’ gaf Roeland lachend toe: ‘de oogen der koningin zien al te scherp. Ik wil dus wel bekennen dat, hoe lief anders mij de strijd is, voor het oogenblik niets mij liever zou zijn dan de vrede, die mij veroorloven zou, geheel aan mijn Hildegonde te behooren.’

Hij greep haar hand en zag zijn verloofde lang en innig in de oogen.

Plotseling schrikte zij op en trok sidderend haar hand terug.

Onder het venster vertoonde zich een woeste Saksenkop, die hen verraderlijk scheen te beloeren. Het was Berno, de Saksische gijzelaar, die koning Karel naar Paderborn had moeten volgen om daar van de onderwerping zijner stamge ooten getuige te zijn. Ditmaal mocht hij zich niet, als op het Valkhof te Nijmegen, vrijelijk door de vertrekken bewegen; maar sleepte als gevangene een keten achter zich, die, om de enkels vastgeklonken, de beide beenen verbond.

Roeland vergenoegde zich met den onbescheiden bespieder een minachtenden blik toe te werpen, en zei toen geruststellend tot Hildegonde:

‘Wat laat ge u schrik aanjagen door dien verwenschten heiden! Hij zal ons door zijn onbeschaamdheid niet lang meer hinderen; want heden zullen de Saksen den koning hun eerbiedenis hebben te doen, en dan zal hij evenals de anderen den trotschen kop wel moeten buigen, of het zou hem slecht bekomen.’

Een ongewoon gedruisch, dat van de straat tot binnen de zaal doordrong, deed het gezelschap verrast opzien en Roeland wendde zich nieuwsgierig naar het balkon aan de andere zijde der zaal, dat uitzicht in de straat gaf.

‘Wat moet dat beduiden?’ riep hij verbaasd, na een blik in de straat te hebben geworpen, waaruit een rumoerig gejoel tot de vensters van het paleis opsteeg. En aanstonds terugkeerende om de koningin zijn arm te bieden, leidde hij ook haar naar het balkon, gevolgd door de overige vrouwen met de kinderen aan de hand, die dartel vooruitsprongen.

‘Maar dat zijn toch geen Saksen!’ riep de koningin, op een schitterenden ruiterstoet wijzend, die, van een nieuwsgierige menigte omringd, juist voorbijtrok.

‘Bij mijn zwaard, neen, dat zijn Saracenen!’ zei Roeland even verrast als de koningin. ‘Maar wat komen die hier doen?’

‘Saracenen! Saracenen!’ riepen de knapen, opspringend en in de handen klappend van blijdschap.

Op vurige Arabische hengsten gezeten, reed daar inderdaad een schaar Muzelmannen, in rijk met goud doorwerkte mantels gedost, met blinkende ronde helmen op het hoofd en in glinsterende wapenrusting door de dichte menigte, die zich in de straat verdrong.

De rustige stedelingen, die aan hun deur stonden of uit de vensters lagen, en de woeste vlasblonde Saksen, waarvan de stad overstroomd was, keken zich de oogen uit naar die taankleurige ruiters met hun donkerfonkelende oogen en ravenzwarte haren, die zwierig van onder de vergulde helmen uitgolfden.

‘Saracenen hier te Paderborn!’ zei Roeland, met gretig oog de bewegingen der forsche ruiters volgend. ‘Er wachten ons nog verrassingen.’ ‘Dat schijnt zoo,’ kwam op eens de rustig mannelijke stem van Gerolf, den broeder der koningin tusschenbeide,

zoodat Hildegonde en Roeland verrast omzagen; want zij hadden hem in de drukte niet hooren binnentreden.

'Ik kwam eens zien, waar gij bleeft, Roeland,' sprak de bejaarde krijger tot den jonkman; 'want ik vreesde dat gij ook heden de koninklijke zitting zoudt verzuimen, gelijk wij u gisteren in de vergadering der hertogen en graven gemist hebben. Het schijnt wel dat de markgraaf van Brittannië tegenwoordig het liefst vergadert met de paleisjufferen.'

'Markgrave Roeland kwam slechts even oorlof nemen, heer broeder,' antwoordde de koningin verontschuldigend voor hem.

'Zeg mij, heer Gerolf, zijn ook deze Saracenen tot den Rijksdag genoodigd?' vroeg Roeland, op de ruiters wijzend.

'Dat zou zeker de eerste maal wezen, sinds koning Karel Rijksdag houdt.'

'Maar wat komen zij dan hier doen?'

Gerolf haalde de schouders op.

'Volg mij maar naar de koninklijke zitting, dap zullen we het spoedig weten.... Het is al meer dan tijd, ik zocht u door het heele huis. Denk dat ge uw gevangene meevoert. Ik heb mijn schildknaap al last gegeven, dat hij den Saks beneden gereed houdt.'

Met deze woorden, op half wreveligen toon geuit, verwijderde zich Gerolf na een vluchtigen groet tot zijn zuster, de koningin. Roeland wendde zich nog even om naar zijn Hildegonde, nam met een handkus afscheid en volgde den bejaarden krijger de trappen af naar het binnenplein.

Beneden gekomen, vonden zij hun mannen druk bezig met den Saksischen gijzelaar, dien zij in hun midden hadden willen nemen, maar die ondanks zijn boeien, als een wild paard van zich afsloeg, zoodat twee, drie der schildknapen op den grond tuimelden.

Gerolf barstte op dit tooneel in een schaterend gelach uit en zag het woest gestommel en getier, ondanks de haast, die hem dreef, een oogenblik met genoegen aan.

'Ja, heertjes, zoo'n Saksisch veulentje is zoo mak niet,' zei hij spottend tot de verhavende schildknapen.

Roeland trad met de hand aan het gevest van zijn degen tusschenbeide en wierp hun een verontwaardigden blik toe.

'Weet gij niet dat de persoon eens gijzelaars heilig is?' zei hij tot zijn edelknapen, die onthutst uiteenweken en Berno vrijlieten.

'Gij volgt mij,' gebood Roeland den Saks en besteeg zijn paard, dat een der knapen hem bij den teugel voorleidde. Ook Gerolf steeg op en Berno, ondanks zijn boeien alle hulp afwijzend, heesch zich met een forschen zwaai dwars op het ongezadelde paard, dat voor hem werd gereed gehouden.

De kleine stoet zette zich in beweging, nog door andere hertogen en graven, die zich naar den Rijksdag begaven, gevolgd. Nog eenmaal wendde Roeland het hoofd om naar het balkon, van waar Hildegonde hem vriendelijk toeknikte. Ook de koningin en haar vrouwen wuifden den vertrekkenden met de hand ten afscheid, en de kleine prinsen zwaaiden lustig met hun gevederde mutsen.

(*Wordt vervolgd*).

Het Geluk.

Mijn geest zag een geluk van ver,
Het blonk hem vriendlijk toe,
Hij werkte in 't licht dier flonkerster
En werd niet strevensmoe.

Nauw had zij van nabij gestraald,
En greep hij naar den krans
En meende, ik heb gezegepraald,
Toen taande eensklaps de glans:

Daar sneed een hand zijn plannen af,
Sloeg heel den arbeid stuk!....
't Pad naar geluk leidt door een graf:
Op aarde is geen geluk!

23 Sept. 1895.
H. ERMANN, S.J.

De bemachtiging der Hollandsche vloot door de Franschen in 1795.

De herinnering aan het jaar 1795 is niet van bijzonder opwek kenden aard. Daaraan zal het wel toegeschreven moeten worden dat zij thans, nu ju st een volle eeuwkring zich sedert dat noodlottig tijdstip gesloten heeft, door niemand in het geheugen is geroepen. Terwijl echter wij Nederlanders ons wel wachtten, de treurige dagen van voor honderd jaren weer op te halen, heeft een Franschman er aardigheid in gehad, daarover een heel boek te schrijven. Het is de heer L. Legrand, tot voor korten tijd buitengewoon gezant en gevolmachtigd minister van Frankrijk te 's-Gravenhage, die de vruchten van een tienjarig onderzoek neerlegde in het werk *La R volution en Hollande.*

‘Is het inderdaad voor een Nederlander pijnlijk om zich in de geschiedenis van die jaren te verdiepen,’ zegt Mr. W.H. de Beaufort in de voorrede, waarmee hij de Hollandsche vertaling van dat boek[1)] bij zijn landgenooten inleidt, ‘nog minder kan hij wenschen dat een vreemdeling er zijne aandacht aan wijde, allerminst zoo die vreemdeling een Franschman is. Voor een Fransch geschiedschrijver kan de geschiedenis der Bataafsche republiek niet veel anders zijn dan de geschiedenis der langzame inbezitneming van ons land door Frankrijk. Van hem kan niet veel meer verwacht worden dan dat hij de rol, die Fransche veldheeren en staatslieden gedurende die jaren hier te lande hebben vervuld, uitsluitend op den voorgrond stelt. Belangstelling in de natie, die zich gedwee liet leiden, ja zelfs de ooren spitste om het wachtwoord uit Parijs op te vangen, kan bij hem moeielijk worden verondersteld; veeleer zou men mogen vreezen, dat hij met onze zwakheid en onmacht den spot dreef.’

Dat heeft intusschen de heer Legrand allerminst gedaan; hij is er in zijn boek even ver van af, de Hollandsche kleinmoedigheid te bespotten, als den Franschen overmoed hoog op te hemelen. Hij is zelfs zoo eerlijk, eenigszins af te dingen op de roemrijke wapenfeiten zijner landgenooten in ons vaderland, waarop zij zich nogal iets laten voorstaan.

1) Geschiedenis der Bataafsche republiek, vertaald door H. Pyttersen, lid van de Tweede Kamer. - Arnhem, P. Goud Quint.

Zoo heeft hij hun ronduit een heldenstuk betwist, waarop zij niet weinig trotsch waren, namelijk de bemachtiging der Hollandsche vloot door de Franschen in het ijs bij Den Helder.

'Er bestaat,' zegt hij, 'daaromtrent eene zekere legende, volgens welke een geheel eskader stormenderhand zou zijn veroverd door een handvol ruiters; in werkelijkheid bepaalt zich deze verovering tot een vredelievende en door niemand betwiste inbezitneming.'

De heer Legrand toont namelijk in het breede aan, dat reeds vóór den 17en Januari van het jaar 1795 de Staten van Holland aan alle militaire bevelhebbers gelast hadden, zich niet meer te verzetten tegen de Fransche troepen, die onder Pichegru over de bevroren rivieren met vliegende vanen het land inrukten. De Stadhouder Willem V had den 18en de wijk genomen naar Engeland, zeggende dat hij geen hinderpaal wilde wezen voor den vrede, die voor de goede ingezetenen noodzakelijk was. De goede ingezetenen zelf haalden voor een groot deel de zegevierende Franschen binnen met een ingenomenheid, die hun later bitter zou opbreken. Niemand dacht er aan, met de Franschen een strijd op leven en dood voor de onafhankelijkheid des vaderlands aan te gaan.

In die omstandigheden is het licht te begrijpen, dat de Hollandsche schepen, die voor Den Helder in het ijs bekneld lagen, zich heel bedaard aan de Franschen overgaven.

De heer Legrand verhaalt het feit in de volgende woorden:

'Eenige Hollandsche schepen, onder bevel van den admiraal van Kinsbergen, waren door het ijs genoodzaakt in de haven van den Helder te overwinteren. Pichegru vreezende dat de dooi wellicht gelegenheid zoude geven om te ontsnappen en naar Engeland koers te zetten, gaf aan de Winter bevel om zich met den meesten spoed over Alkmaar naar het uiterste punt van Noord-Holland te begeven, en zich van deze schepen meester te maken. De troepen belast met de uitvoering van dit bevel, bestonden uit een bataljon jagers sterk 780 man, 120 ruiters van het 8ste huzaren en 39 man, twee

escouades rijdende artillerie met vier houwitsers uitmakende.

Toen zij zich den 23en Januari te Nieuwediep vertoonden, werden zij met de meeste welwillendheid aan boord der schepen toegelaten, die hun zonder slag of stoot werden overgeleverd; de geheele zaak geleek zoo weinig op een gevecht, dat de kommandant der Bataafsche vloot den Franschen aanvoerder een diner aanbood. Deze schepen bestonden uit 15 gewapende vaartuigen, twee oude schepen die tot magazijn dienden en een aantal lichters. Uit de rapporten van admiraal van Kinsbergen en den kapitein ter zee Reyntjes blijkt, dat de Staten-Generaal hadden bevolen zich van allen tegenstand te onthouden en dat deze bevelen waren opgevolgd. Er is dus geen zeegevecht geleverd door een bende ruiterij, doch het gold alleen een deel van den buit in ontvangst te nemen uit de handen van een overwonneling, die opgehouden had zich te verdedigen. Deze voorstelling komt mij voor onwederlegbaar te blijken uit de gewisselde militaire stukken over deze gebeurtenis en zelfs uit den pennestrijd daarover gevoerd. In hun verslag aan de Conventie, maken de volksvertegenwoordigers van deze inbeslagneming enkel gewag in eene opsomming, en bepalen zich tot de vermelding, dat de Hollandsche vloot door het ijs in het Texelsche gat opgehouden, in het bezit der Republiek is. Zij maken er op dat tijdstip gewag van als van een verkregen resultaat en geenszins, zooals maarschalk Soult, als van ‘een laatste wonder in dezen buitengewonen veldtocht.’ Eerst later is de legende de beteekenis van deze gebeurtenis komen vergrooten.

Ik heb gemeend de juiste waarheid der feiten te moeten vaststellen. Frankrijk's militaire geschiedenis is rijk genoeg aan roemrijke daden om niet noodig te hebben dat men haar denkbeeldige of overdreven feiten toedicht. Doch al werd bij deze gelegenheid geen bloed gestort noch zelfs verzet ondervonden, toch moet erkend worden dat het gebeurde blijk geeft van eene vastberadenheid en vermetelheid, welke aan het Fransche leger tot eer strekken.

Het was toch volstrekt niet zeker of de Bataafsche vloot niet zou trachten zich te verdedigen, of zich in de lucht zou laten springen. Bij de oranjegezindheid der marine was dit zelfs niet onwaarschijnlijk. Deze veronderstelling lag zelfs zoo voor de hand, dat zij bij de bevelen aan het kleine legercorps, hetwelk tegen de schepen werd afgezonden, was voorzien. ‘Generaal de Winter,’ zoo luidt het tiendaagsche verslag der divisie, werd met de voorhoede en de rijdende artillerie afgezonden om de schepen op te eischen of in geval van weigering deze te verbranden; hij ondervond niet den minsten tegenstand en al de manschappen werden krijgsgevangen gemaakt.’

Aldus de heer Legrand op grond van blijkbaar zeer vertrouwbare gegevens. Zijn landgenooten in Frankrijk toonden er zich allesbehalve over gesticht, dat hij aldus een legende te niet deed, die zoo streelend was voor hun nationale eigenliefde.

De bekende afgevaardigde Paul de Cassagnac kwam in zijn blad *l' Autorit*é heftig tegen de voorstelling op, door den heer Legrand van het bewuste feit gegeven. Hij verwijt dezen uitsluitend op de Hollandsche documenten te zijn afgegaan, zonder op de Fransche bewijsstukken te letten. En dan brengt hij een relaas voor den dag van zekeren baron Lahure, die beweert zelf de aanvoerder te zijn geweest van het heldenstuk.

In den avond van den 22en Januari 1795, zoo verhaalt hij, kwam hij na drie dagreizen met zijn troep uit Amsterdam te Alkmaar aan. De reis had zoo lang geduurd omdat zij onderweg waren opgehouden door Hollandsche huzaren, een regiment

cavalerie en later nog een paar bataljons infanterie. Te Alkmaar gekomen, vernam hij, dat de Hollandsche vloot, veertien oorlogsschepen sterk, voor Texel in het ijs beklemd lag.

'Aanstonds kwam ik op het denkbeeld,' schrijft hij, 'te beproeven mij er meester van te maken door een handgreep, waarvan het welslagen minder zou afhangen van het aantal manschappen, daartoe gebruikt, dan van de snelheid der uitvoering. Zes of zeven mijlen scheidden ons van de plek, waar de vloot lag; het kwam er op aan daar vóór den dag aan te komen en zonder dat men er van onze nadering de lucht kreeg.

Op staanden voet requireerde ik alle beschikbare voertuigen. De hulpmiddelen van dien aard waren niet groot; toch bracht ik genoeg bij elkaar om een compagnie van het 3e tirailleurs te vervoeren, waarbij ik mijn escadron van het 8e huzaren voegde. De rest mijner troepen moest mij volgen en zoo spoedig mogelijk inhalen.

Het was ongeveer één uur in den morgen toen wij ons op weg begaven. Alvorens te vertrekken, gaf ik bevel alle poorten der stad te bewaken en geen enkel bewoner er uit te laten, uit vrees dat hij ons mocht voorkomen door alarm te geven. De nacht was verschrikkelijk donker, de sneeuw bedekte de wegen en onze voertuigen kwamen maar langzaam vooruit. Eindelijk tegen zes uur in den morgen kwamen wij in de duinen op de hoogte waar de vloot lag. Daar bleef ik wachten tot het genoeg dag zou zijn om de richting te bepalen.

Zoodra de eerste schemering veroorloofde de donkere massa der schepen te ontwaren, liet ik mijn tirailleurs achter de cavaleristen opzitten en in stilte schreden wij voort over het ijs.

De schepen, door de nadering van dien troep verrast, maken eenige toebereidselen tot verdediging, maar zich omsingeld wanende, daar zij wegens het halfduister ons aantal niet konden schatten, besluiten zij te parlementeeren. Een officier vertoont zich en noodigt mij uit aan boord van de *Prinses Louise* te komen. Ik word ontvangen door admiraal Rentie[1)] en leg hem uit dat mijn voorhoede gevolgd wordt door een legercorps, waartegen hij onmogelijk den strijd kan volhouden, omdat zijn vloot zich niet bewegen kan en overigens de Franschen toch meester van Holland zijn. Ten slotte onderwerpt zich de generaal en geeft zich op onze genade over.

Naast de oorlogsvloot lagen nog koopvaardijschepen, die zich onder haar bescherming hadden gesteld. Wij bemachtigden ze, en onder andere ook een Engelsch schip, dat ons bijna ontsnapt was. Het had een kanaal in het ijs gehakt en zou juist het ruime sop kiezen, toen mijn huzaren het den aftocht afsneden.'

Vervolgens verhaalt Lahure nog dat een zijner officieren met een lichte schuit, die hij over het ijs sleepte en te water bracht, waar dit open was, naar Texel overstak om de Fransche krijgsgevangenen, die zich daar bevonden, van hun aanstaande bevrijding te verwittigen. Ook spreekt hij nog van de vele Fransche uitgewekenen, die in ons land vertoefden en die, op het bericht van het binnenrukken der troepen van de Republiek, in overhaasting naar Den Helder gevlucht waren, in de hoop zich daar te kunnen inschepen naar Engeland. Sommigen hadden getracht, op de nadering van Lahure, over het ijs der Zuiderzee te ontsnappen en verscheidenen waren bij die wanhopige poging omgekomen. Degenen, die Lahure in Den Helder aantrof, verkeerden in zoo'n ellendigen staat dat hij hun, ondanks de verschrikkelijke decreten der Conventie, onderstand deed uitdeelen.

Te Helder, verhaalt hij verder, nam hij verscheiden balen assignaten in beslag, waarschijnlijk valsche, door de Engelschen op de kust geworpen, om de echte nog

1) Hier zal de bovengenoemde Reyntjes bedoeld zijn.

meer in discrediet te brengen Hij liet ze inpakken en verzegelen, opdat ze niet in omloop zouden worden gebracht.

Van al die operaties gaf Lahure verslag aan den hoofdgeneraal met verzoek dat hij commissarissen zou zenden om van den behaalden rijken buit een inventaris op te maken. Niemand had daar een hand naar uitgestoken; officieren noch soldaten, ofschoon zonder een cent op zak, dachten er aan, een deel van den buit voor zich op te eischen ‘Men streed toen voor de vrijheid en voor de glorie,’ zegt Lahure.

‘De episode van een vloot, door cavalerie omsingeld,’ dus besluit hij zijn relaas, ‘is eenig in de gedenkwaardigheden van den oorlog en werd dan ook als wondervol geroemd. Het gewicht der vangst was aanmerkelijk van weg de waarde van het materiëel, dat zij Frankrijk opleverde. Die rijkdommen zouden ons ontsnapt zijn, als de vloot gelegenheid had gehad, naar een der Engelsche havens te vluchten, en de dooi kon haar dan den een of den anderen dag veroorloven, zich buiten ons bereik te stellen. Het was dus noodig, dat te beletten.’

Tot zoover het relaas van Lahure, die daarmee reeds in 1835 voor den dag kwam, toen er op last van koning Louis-Philippe voor de historische galerij van Versailles een voorstelling moest vervaardigd worden van het merkwaardige wapenfeit, dat toen aan de generaals Macdonald en Bonneau werd toegeschreven. Op dat oogenblik dus waren de Franschen zelf het over de juiste toedracht der geschiedenis al niet eens: Lahure bezwoer dat de beide generaals op dat tijdstip niet in Noord-Holland geweest waren en dat hem alleen de eer toekwam van het stoute stuk.

Behalve het verhaal van Lahure voert De Cassagnac nog het getuigenis aan van een oude marketentster, wier herinneringen intusschen niet bijzonder vertrouwbaar blijken, daar het goede mensch Amsterdam met Venetië en generaal Jourdan met Joubert verwart. Zij had het altijd bijzonder druk over de vermeestering der Hollandsche vloot bij Texel, die naar zij meende voor een groot deel aan haar, of liever aan haar jenevervaatje te danken was.

t Is niet onaardig, de oude krijgshaftige tante zelf eens daarover te hooren uitpakken, zooals zij dat deed omstreeks het jaar 1846 (in 1848 stierf ze op vier-en-tachtigjarigen leeftijd) tegenover zekeren mijnheer Rodolphe Vagnair, die het weer overtelde aan de *Curiosité militaire*:

‘Ik moet je zeggen dat het gruwelijk koud was, zoodat je letterlijk bevroor. Het was in den nacht van den 21en Januari 1795, je weet wel, de gedenkdag van den dood van Lodewijk XVI. God hebbe zijn ziel! Wij lagen gekampeerd op den oever van een meer, een vijver of een rivier, dat weet ik niet meer, maar het was alles ijs wat je in 't ronde maar zag; en op een halve mijl van ons af lagen stijf, in het ijs vastgevroren, veertien Hollandsche oorlogsschepen met nog een hoop koopvaardijschuiten. Van verre kon je de vuurmonden van de kanonnen zien, die uit de geschutpoorten staken, en ik verzeker je dat er kanonnen aan boord waren en kanonniers en matrozen, er mankeerde niets aan het stelletje. Het was drie uur in den morgen en ik had net mijn vuur angelegd om koffie voor de compagnie te zetten, toen ik een beetje rumoer in de nabijheid van mijn stalletje hoorde. Dat was de escadrons-chef Lahure, je weet wel, die later generaal geworden is. Hij voerde het commando te Douai tijdens de Honderd Dagen en woont nu stil op zijn kasteel te Wavrechain. Die was daar nu met een honderd huzaren en kwam aan onzen kapitein een gelijk getal tirailleurs vragen om ze achter de huzaren te laten opzitten. Daarmee maakte hij zich sterk de Hollandsche vloot te overmeesteren.

‘Da's goed,’ zei onze kapitein, een knappe jonge vent van een jaar of drie, vier en twintig - ze noemden hem kapitein Baptiste, hij is onder het keizerrijk, te Jena of Eylau doodgeschoten. God hebbe zijn ziel! - ‘Da’s goed, maar op voorwaarde dat je mij een paard geeft en dat ik meega met mijn manschappen.’

De manschappen werden gewekt, natuurlijk met stille trom om den Hollanders, die nog niets vermoedden, geen achterdocht te geven; maar ondertusschen bestierven de arme huzaren het van de kou; twee of drie vielen bevro ren van hun paard. Commandant Lahure mompelde in zijn eigen: ‘Ze zullen het nooit tot op 't laatst volhou en, als er geen flinke maatregelen genomen worden.’

‘Hoor eens commandant,’ zei ik daar bovenop, ‘ik heb een vaatje inlandschen brandewijn gekregen, jenever of Schiedammer, zooals ze dat hier in hun Hollandsch koeterwaalsch noemen: ik heb dat goedje geproefd, het is warm, het kriebelt wel een beetje in de keel, maar 't is lekker. Wil je daar wat van hebben voor je escadron en voor je verdere manschappen? Je zal het me, als je van ginder terugben, bij gelegenheid wel betalen.’

‘Maar als ik nu eens niet terugkom, moeder Cathérine?’ vroeg commandant Lahure, die me herkend had.

‘Kom, je hebt er geen gezicht naar om je van de Hollanders een kop kleiner te laten

maken, en daarbij zou het verlies van mijn vaatje nog geen doodwond zijn, want ik heb het maar op den pof gekocht.'

Om kort te gaan, het vaatje heeft het niet lang gemaakt; huzaren en voetvolk hadden het binnen een kwartier leeg, heelemaal op mijn gezondheid! Daarom ben ik nooit ziek geweest.

Twintig minuten later stond het escadron voor de oorlogsschepen; de tirailleurs van kapitein Baptiste klommen als ratten, met de sabel tusschen de tanden, aan boord van de Hollandsche schepen en de heele vloot gaf zich aan de Franschen over, enkel en alleen door mijn vaatje jenever.'

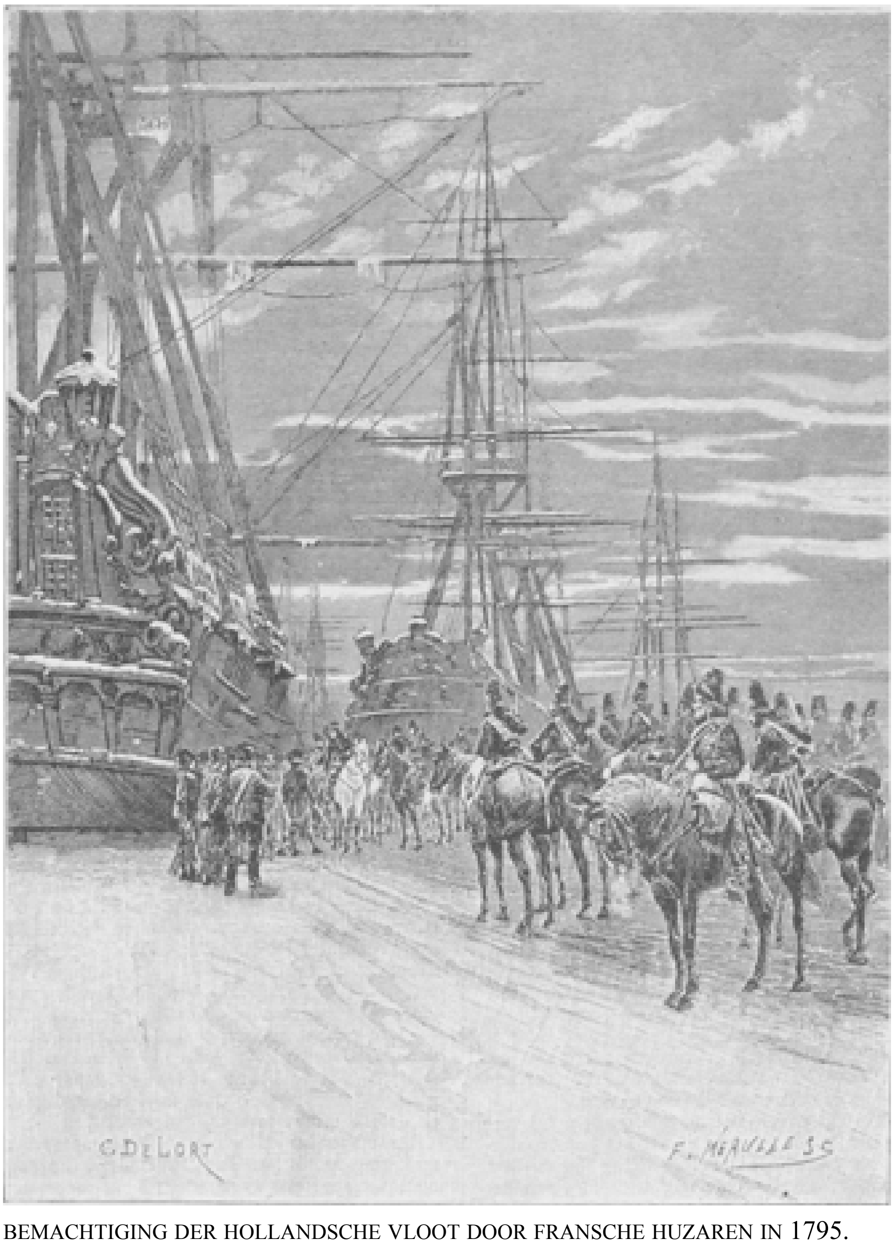

BEMACHTIGING DER HOLLANDSCHE VLOOT DOOR FRANSCHE HUZAREN IN 1795.
Naar de teekening van C. Delort.

Ziedaar de twee documenten, waarop de heer De Cassagnac zich beroept, om tegen den heer Legrand uit te varen, alsof hij zich aan de eer en den roem van Frankrijk vergrepen heeft.

Ons komt het voor, dat wij hier aan de prikkelbaarheid van echt Fransche ijdelheid mogen denken. Wat Lahure en de oude marketentster vertellen, komt, wanneer men er aflaat wat veilig gesteld mag worden op rekening der legende, die zich altijd in verloop van jaren omtrent het een of ander merkwaardig feit vormt, vrij wel op hetzelfde neer als wat de heer Legrand uit de Hollandsche bewijsstukken heeft opgemaakt.

De Hollandsche vloot heeft niet de minste tegenweer geboden, en er zit dus in het heele heldenfeit geen andere verdienste, dan het aan gedurfd te hebben, - een verdienste, die de heer Legrand zijn landgenooten volstrekt niet ontzegt.

Bij de Platen.

Indianen op de Visschenjacht. -

Het binnenland van Brazilië herbergt nog een groote menigte natuurvolken en vooral het bronnengebied van den Sjingoe, een halfbroer van de Amazonen-rivier, telt nog zoovele wilde stammen, dat het land hierdoor een der belangrijkste en dankbaarste onderzoekingsvelden voor de natuurvorschers uitmaakt. Vooral Karl von den Steinen, die als leider de twee expedities van 1881 en 1887-88 meemaakte, en zijn neef Wilhelm von den Steinen, die ze tot het opnemen van schetsen vergezelde, hebben zich voor de bekendmaking van dat gebied groote verdiensten verworven.

Het hoofdmiddel van bestaan voor die Indiaansche volksstammen is jacht en vischvangst, ofschoon ook eenige beginselen van akkerbouw bij hen worden aangetroffen. Pijl en boog, werpschijf en bijl zijn daarbij hun wapenen. Overigens van vreedzamen aard, hebben zij het in verschillende kunsten des vredes tot een aanmerkelijke hoogte gebracht. Zij kennen het gebruik van het vuur, spinnen en weven ananas-zijde, aloë-hennep, palmvezelen en boom wol tot netten en hangmatten; hun vaatwerk vervaardigen zij uit kalabasvruchten, in enkele gevallen ook uit klei, die uit de hand gevormd, in de zon gedroogd en over een sterk roetafgevend vuur gebrand wordt.

De Bororo-Indianen brengen de helft van hun leven op het water door en men zegt van hen, dat zij zich daarin als in hun element bewegen, zoodat zij bij voorbeeld visschen onder water vangen. Ook met pijl en boog gaan zij op de vischvangst, zooals onze gravure aanschouwelijk voorstelt. Een kano van behoorlijke grootte, uit de schors van de *jatoba* vervaardigd en soms wel acht meter lang, draagt het jachtgezelschap. Tot het bestuur van het vaartuig zit aan ieder eind een roeier.

Is het jachtveld bereikt, dan lokt een der roeiers, door vruchten in het water te werpen, de visschen uit de diepte, opdat zij tot mikpunt voor de pijlen der boogschutters zullen dienen. Een vierde ingezetene van de boot maakt den behaalden buit op het vuur aanstonds tot een maaltijd klaar; want het is dezen visschers er niet om te doen, met een mooi zootje huiswaarts te keeren, maar enkel om zich op staanden voet aan de versche visch goed te doen.

De *apercevance* in Bretagne. -

Onder de vroomgeloovige bevolking der kusten van Bretagne en Normandië bestaat een heel treffend volksgeloof, waarvan hier door den schilder meesterlijk is partij getrokken tot het scheppen van een aangrijpend tafereel. Wanneer een visscher op zee in doodsgevaar verkeert, dan wordt een zijner naaste bloedverwanten daarvan

verwittigd door een geheimzinnig licht, dat hij waarneemt, zonder dat anderen het zien. Dit wordt *apercevance* genoemd.

Op onze gravure zien wij, bij geweldig stormweer, een vijftal vrouwen geknield of neergehurkt rondom het groote kruisbeeld aan het strand, waar zij plegen te gaan bidden voor de behouden thuiskomst van man, broer of vader, Het onstuimige opgezweepte water slaat bij wijlen schuimend over haar hoofd en zij moeten zich aan de borstwering vasthouden om niet door het geweld van baren en wind te worden meegesleept. Een harer houdt het gesmeed ijzeren ornament aan den voet van het kruis omkneld. Een andere staat op een afstand, met de oogen op het Christusbeeld gericht, om welks hoofd zij eensklaps het onheilspellende licht aanschouwt, dat haar den doodsnood meldt van haar hulpeloos op de baren rondzwalkenden man. In vertwijfeling heft zij de handen op en blikt op naar den Christus, die van zijn lijdenskruis haar liefderijk troost schijnt toe te spreken in haar bitter wee.

Allerlei.

De bergen weg! -

Alles gelijk is een leus, die tegenwoordig opgeld doet. En waarachtig, daar heeft de geleerde De Lapparent in het wetenschappelijk congres te Parijs een verhandeling voorgelezen, waarin hij tracht te bewijzen, dat de gebergten in grootte afnemen en eenmaal geheel zullen verdwijnen. Naar zijn meening is de vreeselijke wrijving der atmosferen daaraan schuld.

De Alpen toonen, volgens genoemden tellurischen 'gelijkmaker', nog den leeftijd der jeugd, de Pyreneën dien der rijpheid, de bergen van Provence de jaren van verval, en het plateau in Middel-Frankrijk den dood der gebergten. Maar geen angst vóór den tijd. Vier en een half millioen jaren moeten nog verloopen, voor de kleine verhevenheden op de aardkorst met haar omgeving zijn gelijk gemaakt.

Welke zijn de kostbaarste metalen? -

Zilver en goud, zullen velen op deze vraag ten antwoord geven. Dat ze inderdaad kostbaar zijn, blijkt hieruit, dat zilver per kilogram ruim f 100 en goud niet minder dan f 1750 kost. Toch worden deze beide metalen nog ver overtroffen door een aantal andere, waarvan wij maar noemen tridium, baryum, rhodium, strontium, calcium, lithium, waarvan de waarde afwisselt tusschen f 5500 en f 38.000 per kilogram. Het rubidium kost zelfs de kleinigheid van f 48 000 per kilogram, en voor een kilo vanadium zou men zelfs omtrent f 60.000 moeten neerzetten. Goud en zilver zijn er goedkoopbij.

[Nummer 24]

Koning Karel en Widukind.
Door
J.R. van der Lans.
(*Vervolg.*)

Buiten de stad Paderborn, wier zielental meer dan verdubbeld was door de talrijke hooge gasten, die er, als genoodigden tot den Rijksdag, met hun gevolg een onderkomen hadden gezocht, verhief zich als een nieuwe stad, uitsluitend voor deze gelegenheid binnen weinige weken tijds uit den grond gerezen.

Daar waren honderden tenten en houten barakken opgetimmerd voor de edelen, die in de stad geen herberg hadden kunnen vinden, hun gevolg en paarden. Vroolijk wapperden de kleurige vanen en banieren van alle spitsen en uit alle vensters. Neringdoenden uit de stad en vreemde kooplieden hadden tusschen de tenten hun kramen en uitstallingen opgeslagen, en van den morgen tot den avond verdrong zich een bont en schitterend, luidruchtig gewoel binnen de enge straten van dat kamp.

In het midden strekte zich het Meiveld uit, de groote vlakte voor de volksvergaderingen, omringd van de gebouwen voor de bijeenkomsten der afzonderlijke groepen, als de graven en hertogen, de prelaten en abten, de koninklijke zendboden of de legeraanvoerders, die zich elk met de bijzondere aangelegenheden hadden bezig te houden, die hun namens den koning ter behandeling werden voorgelegd. Bij gunstig weder hielden ook zij die vergaderingen in de open lucht, binnen een afgepaalde ruimte, hun daartoe aangewezen.

Zij beraadslaagden er, naar abt Adalhard van Corbië, in zijn verhandeling *De ordine Palatii*[1] te boek stelde, over de *capitula* of wetsartikelen, die de koning zelf op Gods ingeving had opgesteld en die hem in het tijdsverloop tusschen de twee vergaderingen, die elk jaar gehouden werden, noodig waren gebleken.

Naar gelang van het gewicht der zaken duurden die beraadslagingen twee of drie dagen. Ondertusschen liepen de boden des konings voortdurend af en aan om de vragen te vernemen, die de vergaderden te stellen hadden, of de antwoorden over te brengen. Wanneer de aangelegenheden het meebrachten, vergaderden prelaten en wereldlijke heeren ook wel gezamenlijk. Geen vreemdeling mocht de vergadering binnendringen totdat het resultaat der beraadslagingen den koning onder de oogen kon gebracht worden, waarna hij, met de vrijheid, die hij van God had ontvangen, een beslissing nam, waaraan allen moesten gehoorzamen.

Aldus geschiedden, zegt Adalhard, de dingen voor een of twee of voor meer *capitularia* totdat met de hulp Gods in al de behoeften des tijds was voorzien.

Terwijl aldus buiten de tegenwoordigheid des

1) Het opstel zelf is verloren gegaan, maar in een brief van aartsbisschop Hincmar van Reims, die tegen het einde der negende eeuw leefde, vindt men het bijna in zijn geheel weergegeven.

ONWILLIGE PASSAGIERS, NAAR DE SCHILDERIJ VAN RAPHAEL OLARIA.
Salon des Champs Elysées 1895.

konings de aangelegenheden geregeld werden hield de vorst zelf zich onledig met de voornaamste genoodigden te ontvangen, hun geschenken te aanvaarden en zich met allen, zoo geestelijken als leeken, minzaam te onderhouden. Wanneer evenwel een der vergaderingen den koning in haar midden wenschte te zien, begaf hij zich daarheen en bleef er zoolang zijn tegenwoordigheid er verlangd werd. Ieder mocht dan vrijelijk voor zijn meening uitkomen, daar de koning altijd bereid was, ieder een opmerkzaam oor te leenen. Hij verlangde nauwkeurig ingelicht te worden omtrent alles wat er in de verschillende deelen van zijn uitgestrekt gebied voorviel, en ofschoon inzonderheid de zendgraven tot taak hadden, hem daarvan geregeld op de hoogte te houden, ondervroeg hij ieder omtrent de streek, vanwaar hij kwam.

Ditmaal had koning Karel al zijn rijksgrooten, prelaten zoowel als wereldlijke heeren, in de groote troonzaal rondom zich vereenigd, opdat zij getuigen zouden zijn van de plechtige onderwerping der woeste, maar eindelijk getemde Saksen. In ontzagwekkende majesteit troonde hij op den hoogen zetel, omringd van zijn in staal gedoste krijgers, als de machtige gebieder, wiens wil niets ter wereld kon wederstaan. In zijn schitterenden koningsdos scheen hijgden Saksen een godheid, wier oogverblindende aanblik hen met bijgeloovige vrees vervulde.

Hoe zouden zij hem niet huldigen, wien heel de wereld als haar meester hulde bracht? Niet alleen toch zagen zij al de volken, die Karel onder zijn schepter had vereenigd, hier rondom zijn troon vertegenwoordigd, maar ook schitterende gezantschappen van afgelegen rijken nederig om zijn vriendschap bedelen.

Zelfs de Friezen[1)], hun stamverwanten en voormalige bondgenooten, die zich het hardpekkigst tegen de Frankische heerschappij hadden verzet, bogen zich thans nederig voor Karels macht. Hertog Gundebold, de broeder van koning Radboud, stond onder 's konings lijfstaffieren nabij den troon.

En van waar kwam de vorstelijke ruiterstoet, dien morgen juist het verbaasde Paderborn binnengereden, die taankleurige mannen met hun zwarte haren en baard, hun schel fonkelende oogen, hun blinkende gouden en zilveren helmen, hun wijde mantels en hun glanzende, vurige rossen?

Dat waren Saracenen uit Spanje, dus vingen de verblufte Saksen op, verbijsterd door het bont gewoel van al die verschillende volken en stammen, wier naam zij nooit hadden hooren noemen. Het was Ibn-el-Arabi, een der emirs van den machtigen Khalif Abd-el-Rhaman, die over heel het Iberische schiereiland gebood. De emir was in opstand tegen den Khalif en nu kwam hij koning Karels hulp tegen dezen inroepen. Hij bood den koning de stad Saragossa en al de steden aan, waarover hij als landvoogd gebied voerde, mits de koning hem hulptroepen wilde verschaffen om hem tegenover den Khalif te handhaven.

Verrast over dien voorslag, had de koning den emir minzaam aangehoord en hem ten antwoord gegeven, dat hij het plan in zijn raad zou overwegen. Ten teeken zijner gunst had hij alvast de rijke geschenken aanvaard, een kostelijk drinkvat, uit een enkelen steen gesneden, die de eigenschap had dat hij geen vergif verdragen kon, een kunstig gesneden elpenbeenen horen en meer dergelijke kostbaarheden ter verrijking zijner schatkamer.

Maar eerst moest de plechtige zoen met de Saksen getroffen worden. Tot 's konings groote voldoening waren al hun hoofden opgekomen. Slechts één ontbrak er. het was Widukind.

1) Nederlanders.

‘Ik had het wel gevreesd,’ mompelde Gerolf in zijn baard.

‘Waar is Widukind, het opperhoofd der Westfalen?’ vroeg koning Karel, toornig de wenkbrauwen fronsend.

‘Die is naar koning Siegfried van Denemarken gevlucht, wiens zuster hij tot gemalin heeft,’ antwoordde bedremmeld een uit den kring der Saksenhoofden. Hij durfde er niet bijvoegen, dat Widukind in Denemarken pogingen wilde aanwenden om een bondgenootschap te vormen tusschen hem, koning Siegfried en koning Radboud van Friesland, die met een andere zuster des Deenschen konings gehuwd was, ten einde gezamenlijk den Frankischen overweldiger het hoofd te bieden.

‘Alzoo heeft hij het niet gewaagd, hier te verschijnen,’ hernam koning Karel trotsch. ‘Welnu, des te erger voor hem; dan zullen we zonder hem met het volk der Saksen over den vrede handelen.’

‘Als wij Widukind niet hebben, hebben wij niets,’ mompelde Gerolf aan 's konings oor.

‘Telt gij dan één man voor meer dan het gansche volk?’ vroeg de koning gramstorig.

‘Hij is de ziel van den heelen opstand, de aanvoerder van het heele volk.’

‘Een aanvoerder zonder leger!’ hernam koning Karel smalend.

‘God geve dat hij het blijft,’ sprak Gerolf schouderophalend. Maar reeds had de koning zijn geheimschrijver Eginhard gewenkt, opdat hij den Saksen de voorwaarden zou voorlezen, waarop hun onderwerping zou worden aangenomen.

VII.
Op tegen de saracenen!

Sidderend knielden de geduchtste aanvoerders der Saksen voor de treden van het koninklijk gestoelte neer, bogen het forsche hoofd met de wilde haarlokken voor hem in het stof en offerden deemoedig de schatting, die hun was opgelegd. Al het goud en zilver, dat zij of hun vrouwen aan kostbaar wapentuig of vaatwerk, aan armbanden of halsketenen, aan gemunt geld bezaten, hadden zij bijeengebracht om den oorlogcijns te voldoen. Het gewicht was verre van toereikend en zij sidderden bij de gedachte dat de machtige overweldiger, met hun offers niet voldaan, opnieuw zijn legers door hun gouwen zou jagen om hen voorgoed te vernietigen.

Maar koning Karel toonde zich genadig; hij verklaarde zich voldaan met de paarden en het rundvee, en de andere voortbrengselen van hun land, die zij in ruil boden voor het ontbrekende goud, en schold hun al het overige kwijt, mits zij maar beloofden zich rustig binnen de grenzen van hun land te houden en het rijk niet meer door hun vijandelijke invallen te verontrusten. Ofschoon de heerschappij des konings erkennende, zou het hun vrijstaan naar hun eigen wetten en gebruiken te leven. De koning wilde daarop geen inbreuk maken; alleen eischte hij gebiedend dat zij de christen geloofspredikers ongehinderd in hun land zouden laten rondtrekken ten einde aan het volk het evangelie te verkondigen. Zonder genade zou hij den vermetele straffen, die het wagen durfde een dier geloofsboden ook maar een haar op het hoofd te krenken of de christen gemeenten, die zij in de Saksische landen stichten zouden, op eenigerlei wijze te verontrusten. Daarentegen konden allen, die zich bereid verklaarden, het Christendom en den doop aan te nemen, op zijn koninklijke gunst rekenen. Zij zouden den Franken als vrienden en broeders gelden.

Zulke milde bepalingen hadden de Saksen niet durven verwachten van den gevreesden Frankenkoning, die hun in den laatsten veldtocht zoo geweldig de scherpte

van zijn zwaard had laten voelen. Zij toonden zich tot alles bereid en velen verklaarden zich zelfs aanstonds geneigd, uit de handen der christen priesters den doop aan te nemen.

Alzoo scheen dan aan den vernielenden krijg voor goed een einde gemaakt. In den persoon zijner opperhoofden en aanvoerders had het Saksische volk zich eindelijk aan koning Karels heerschappij onderworpen. Nu konden ook de gijzelaars uitgeleverd worden, die voor die onderwerping borg waren gebleven.

Zij werden voor den troon gevoerd en nadat zij beloofd hadden, het zwaard niet meer tegen de Franken te zullen trekken, van hun kluisters ontslagen. Het laatst kwam de beurt aan Berno, het jeugdig opperhoofd der Engeren, dien de koning uit bijzondere belangstelling steeds in zijn onmiddellijke nabijheid gehouden had. De vurige moed van den jonkman, die alleen door Roeland was te temmen geweest, had zijn hart gewonnen en gaarne had hij den Saksischen krijger tot een der zijnen gemaakt; maar dat verlangen was op de onhandelbaarheid van den krijgsgevangene afgestuit. Ditmaal nog zag hij Berno met zeker vaderlijk welbehagen, met spijt gemengd, aan.

‘Jonkman,’ sprak hij, ‘slechts noode ontnam ik u het zwaard, dat gij zoo wakker voerdet. Wanneer gij het aan mijn dienst hadt willen wijden, dan had ik het u reeds lang teruggegeven. Want nog liever zag ik u aan Roelands zijde strijden dan dat ik u door hem verwonnen zag. Maar gij hebt niet gewild. Welaan, keer naar uw volk terug; het heeft de onderwerping getoond, waarvoor gij mij borg zijt gebleven; maar zweer, alvorens ik u de wapenen doe teruggeven, dat gij ze nimmer tegen de Franken zuit opheffen.’

‘Dan behoud ze liever,’ beet de jonkman den koning toe, terwijl hij met vorschende blikken de rijen der Saksen rondzag als zocht hij daar een bepaald persoon.

Een bliksemstraal lichtte in het oog des konings op dat beleedigend antwoord, hem, den grootmachtigen heerscher toegeworpen ten aanhooren van geheel zijn stoet en van de deemoedig voor hem neergebogen Saksenhoofden. Maar hij bedwong zich en vroeg met waardige kalmte:

‘Alzoo weigert alleen gij onderwerping, terwijl het heele Saksenvolk den vrede vraagtr?’

‘Het heele Saksenvolk?’ hernam Berno smalend. ‘En waar is dan zijn aanvoerder Widukind?’

‘Die heeft het niet gewaagd hier te verschijnen en op mijn genade te vertrouwen, schoon ze ook hem verzekerd was. Hij is gevlucht, uw dappere Saksenheld, gelijk een boef, die den strik ontloopt.’

Een gloeiend rood overtoog op die woorden de bleeke wangen van den jonkman. Met trillende lippen hernam hij:

‘Welnu, wijs dan mij den strik toe, dien ge hem bestemd hadt en waarmee ge heel het edele Saksenvolk hadt willen verworgen. Die boevendood zal mij minder onteeren dan de genade, waaronder die daar den nek krommen.’ En met een minachtend gebaar wees hij vol bitterheid naar zijn landgenooten.

Als een vuurvonk in de smeulende asch, zoo viel dat stoute woord in de neergedrukte harten der Saksen en deed er den ouden gloed der vrijheidsliefde weer opvlammen. Die gloed straalde uit hun oogen, uitte zich in hun onrustige bewegingen. Koning Karel zag het, maar met een enkelen vlammenblik van onder de dicht gefronste wenkbrauwen onderdrukte hij elke opwelling van verzet.

‘Gij blijft alzoo mijn gevangene,’ sprak hij kort en koel tot Berno. ‘Men voere hem weg,’ dus gebood hij, en onmiddellijk door een paar krijgers aangegrepen, verdween de jonkman in de dichte rijen, die 's konings troon omgaven.

Koning Karel verhief zich van zijn zetel en sprak voor het laatst de Saksische hoofden toe. In het kort herinnerde hij nog eens aan de bepalingen van den vrede, door hen bezworen, en dreigde hen, ingeval zij dien verbreken mochten, met het onverbiddelijk verlies van hun land en vrijheid. Daarop spoorde hij allen aan, zich ware vrienden en broeders der Franken te toonen door den doop en het Christendom aan te nemen. De priesters zouden allen, die zich daartoe aanmeldden, met liefde in de leer des heils onderwijzen. Te Paderborn zou voortaan een bisschop, de vrome Badurad zetelen. Willehad, de moedige geloofsprediker, die, uit Friesland verdreven, op Ludgers wenk door den koning opgespoord was, zou zich met de geloofsprediking in de gouw Wigmodia[1] belasten. Wanneer zij het woord dier Evangelieboden het oor wilden leenen, zouden zij spoedig inzien wat hun tot heil verstrekte. In plaats van bloedigen krijg, zou er vrede en welvaart heerschen in Saksenland, en het Saksiche volk zou vrij en gelukkig zijn in het bondgenootschap der Franken. Te Paderborn zouden groote feesten worden gegeven ter viering van den vrede, waarop al de Saksische grooten werden genoodigd.

'Heil het edele volk der Saksen,' dus besloot de koning, 'den vrienden en bondgenooten der Franken!'

'Heil koning Karel!' klonk het luid en herhaald onder daverend gerinkel der wapenen. 'Heil het machtige Frankenrijk!'

1) De omstreken van het tegenwoordige Bremen.

De Saksen hadden de groote troonzaal verlaten en koning Karel bleef daar met zijn raad van hertogen en graven, van prelaten en abten achter. Met hooge voldoening liet hij den blik rondweiden door de achtbare vergadering, die met diep ontzag tot haar koning opzag.

'Eindelijk dan,' sprak hij fier en plechtig, 'heeft het God behaagd, den langen, zwaren kamp met een roemrijken vrede te bekronen. Het Saksenvolk, waartegen mijn zeeghafte vaderen Karel Martel en Pepijn zoovele jaren het zwaard hebben moeten voeren, heeft eindelijk en ten laatste voor onze wapenen moeten zwichten. Daarvoor zij allereerst prijs en dank gebracht aan den almogenden God, den heer van Hemelrijk, die zich gewaardigd heeft, ons de zege te schenken. U, hoogwaardige prelaten, verzoek ik daarom met al uw priesters en clerken in de kerk van Paderborn een plechtig *Te Deum* te zingen, waarbij ik wil dat al de edele heeren en genooten tegenwoordig zullen zijn en ook de Saksische hoofden zullen genoodigd worden. Onze vrome vader Badurad gelieve de zorg daarvoor op zich te nemen.'

'Uw wil zal geschieden, heer koning,' sprak de eerste bisschop van Paderborn, 'en heel Frankenrijk zal met ons dankgebed instemmen.'

'Het gebeente van den heiligen Bonifacius,' sprak de abt Sturm van Fulda, 'zal van vreugde in zijn reliekschrijn te Fulda opspringen, wanneer het onzen juichtoon verneemt. Want nu mogen wij hopen dat eindelijk zijn prediking vruchten zal dragen in Saksenland.'

'Ik reken daartoe op den godgewijden ijver der bisschoppen en priesters, die zich inzonderheid met de Evangelieprediking in Saksenland zullen belasten,' hernam koning Karel. 'U, vader Badurad, wacht hier te Paderborn al aanstonds een zware taak. Het geldt toch de honderden Saksen, die heden hun verlangen te kennen gegeven hebben, het doopsel aan te nemen, door uw heilzame onderrichting tot het waardig ontvangen van het Sacrament voor te bereiden. Bisschop Meginfred zal u trouw in dat heilig dienstwerk ter zijde staan. Maar nog moeilijker arbeid is u, vader Willehad, weggelegd, die aan de woeste heidenen in de gouw Wigmodia de boodschap des heils gaat verkondigen. Doch ik vertrouw op uw moed en ervaring. De wakkere Ludger heeft mij te Nijmegen verhaald van uw apostolische tochten in Friesland, van waar gij door de blinde heidenen verdreven werdt. Ik vertrouw dat gij onder mijn machtige schuts in Saksenland geen gevaar te duchten zult hebben.'

'Gevaar mag den geloofsbode niet afschrikken, heer koning,' hernam de moedige prediker; 'hij weet toch dat de akker des Heeren eerst dan het weligst bloeit, als hij met het bloed der martelaren is gedrenkt; dat heeft ons het voorbeeld van onzen grooten voorganger Bonifacius geleerd.'

'Nog eens,' sprak koning Karel met een blik van dank en aanmoediging, 'ik verlaat mij op de dienaren der Kerk, opdat zij door het zwaard des geestes voltooien zullen wat het zwaard van ijzer en staal niet vermag. Want enkel met wapengeweld zijn de wilde Saksen niet duurzaam te temmen; de genade Gods alleen kan die onverzoenlijke vijanden blijvend tot vreedzame, betrouwbare bondgenooten maken van het rijk der Franken. Intusschen mogen wij hopen dat thans het rijk van hun kant geen gevaar meer dreigen zal. Hebt daarvoor dank, edele heeren en genooten, die mij zoo wakker met uw goed zwaard hebt ter zijde gestaan,' dus wendde koning Karel zich thans tot zijn krijgers, 'aan u dankt het Frankenrijk zijn beveiliging langs de oostergrens. Thans roep ik u op, om het ook te beveiligen aan de zuidermark, waar het nog gestadig bedreigd wordt door de invallen der Saracenen van Spanje. Ik zou u niet gevraagd

hebben, reeds nu het zwaard weer te trekken, dat gij pas in de scheede gestoken hebt, indien zich niet door Gods beschikking als van zelf een gelegenheid had aangeboden om een gemakkelijke zege te behalen. Gij weet dat Ibn-el-Arabi, de landvoogd van Saragossa, op dezen Rijksdag, met zijn emirs tot ons gekomen is en ons Saragossa, en al de verdere steden van zijn gebied heeft aangeboden, mits wij hem met onze wapenen bijstaan tegen den khalif Ab-del-Rhaman. Dat aanbod mogen wij niet van de hand wijzen.'

Een rumoer van instemming en een krijgshaftig gerinkel van wapenen onderbrak hier des konings woorden, en met verheffing van stem vervolgde hij:

‘'t Is waar dat wij in Vasconië, welks hertog Lupus mij te Nijmegen gehuldigd heeft, reeds een krachtig bolwerk bezitten tegen de invallen der Saracenen; maar nog veiliger zal het zijn, wanneer wij hen aan gene zijde der Pyreneën de scherpte van ons zwaard hebben doen voelen. Heeft mijn roemrijke grootvader Karel Martel hen tot over de bergen teruggedreven, wij zullen de ongeloovigen bestoken in hun eigen gebied, en gelijk heden de ontembare Saks onzen vrede heeft aangenomen, zoo zal ook de Saraceen de heerschappij der Franken erkennen. Op dan mannen ten krijg naar Spanje! Te wapen tegen de Saracenen!'

‘Te wapen tegen de Saracenen!' daverde de echo door den kring der krijgers. De zwaaiden kletterden, de schilden rammelden, een onstuimige, krijgshaftige beweging voer als een stormwind door de vergadering, die, straks nog juichend in den vrede, toch met grooter vreugde nog den krijg begroette. En Gundebold, de broeder van den Friezenkoning Radboud, riep boven allen uit: ‘Te wapen tegen de Saracenen! Met zeven duizend gewapende mannen stel ik mij tot 's konings dienst.'

Alleen Roeland, de dapperste van allen, deelde niet in de algemeene geestdrift. Hij stond bleek en als bedremmeld voor den troon des konings, die hem vorschend in het gelaat zag.

‘Hoe nu, grave Roeland,' vroeg hij, ‘drijft ook u het hart niet tot den krijg tegen de Saracenen?'

De jonkman zag verschrikt op.

‘Het hart trekt hem elders,' mompelde de oude Gerolf met goedigen spot.

‘Ik erken, heer koning,' sprak Roeland, het oog neerslaande voor Karels doordringenden blik, ‘dat ik andere plannen had dan tot den krijg. Ik wilde u verlof verzoeken, na afloop van den Rijksdag, met mijn verloofde en graaf Heribert naar den Drakenburg te trekken om daar bruiloft te vieren.'

‘Niets wat ik u liever zou toestaan, neve,' sprak de koning, ‘wanneer gij niet Roeland heettet en de dapperste mijner krijgers bij den veldtocht gemist kon worden.'

‘De koning is wel goed, mij dus boven verdienste te eeren; maar minder eere ware mij heden toch liever. Ik zeg dat niet om mij zelven, maar om jonkvrouw Hildegonde.'

‘Jonkvrouw Hildegonde zal er u te meer om achten en liefhebben als gij u in den strijd tegen de Saracenen nieuwe lauweren gaart; wat zegt gij, graaf Heribert?' vroeg de koning.

‘Ik zeg,' hernam de bejaarde edelman, ‘dat Hildegonde zou toonen, grave Roeland niet waardig te zijn, wanneer zij hem terughield van den strijd tegen de ongeloovigen.'

‘En dat mogen wij van graaf Heriberts dochter niet onderstellen,' hernam de koning. ‘Dus, Roeland, ik reken op u, en geloof mij, uw bruiloft zal er niet te minder om zijn, al wordt ze eenige maanden verschoven.'

‘Waar mijn koning gebiedt, voegt mij enkel te gehoorzamen,' sprak Roeland kortaf.

‘Het is hier minder de koning der Franken, dan de Heer van Hemelrijk, die uw arm vraagt ter bestrijding der vijanden van Christus’ naam,’ herinnerde hem de koning.

Een vluchtig rood overtoog des jonkmans trekken, het woord des konings was hem als een vonk in de ziel gevallen en deed er het oude vuur in lichte laaie opvlammen.

‘Vergeving, mijn koning, zoo ik aarzelde,’ stamelde hij en zonk voor Karel op de knieën.

‘Ik wist wel dat, waar de eer des kruises u riep, niets ter wereld u zou terughouden. Nu herken ik mijn Roeland,’ sprak de koning, de armen uitbreidend om zijn beminden neef aan het hart te drukken. ‘Gij zult mij vergezellen naar Spanje en aan uws konings zijde strijden als mijn dapperste paladijn. Neem dit zwaard,’ voegde hij er bij, het zwaard trekkend, dat hem in den gouden gordel hing, en het Roeland aanbiedend, die nog aan zijn voeten knielde. ‘Het is van kostelijk maaksel en het gouden gevest verrijkt met dierbare relieken van Gods lieve Heiligen. Durendal is zijn naam: na mijn eigen zwaard Joyeuse is er geen beter in Kerstenrijk.’

Roeland boog eerbiedig het hoofd en kuste het gouden gevest ter eere der reliquieën, in het edel metaal verborgen; dan nam hij het vorstelijke geschenk omzichtig met beide handen aan.

‘Ik zal toonen dat ik waardig ben, het te dragen. Ik dank u, mijn vorst,’ sprak hij met bewogen stem.

‘U, Roeland, maak ik tot eersten aanvoerder in den veldtocht,’ ging de koning voort, ‘en opdat gij te allen tijde onze mannen rondom u kunt verzamelen, zoo zal ik u tot een krijgsklaroen den machtigen horen schenken, mij door Ibn- el-Arabi vereerd.’ Hij wenkte een dienaar, die hem van de pronktafel ter zijde den kunstig gesneden olifantstand overreikte.

Met beide handen nam de koning het zware stuk uit de hand des dienaars aan en hing het, aan het zijden bandelier, waarmee het voorzien was, Roeland om den hals.

‘Nu doe de krijgsklaroen schallen tot den oorlog tegen de Saracenen,’ sprak de koning.

Roeland bracht den reusachtigen horen aan den mond, en toen hij er op blies, galmde er een klank door de zaal, die het gewelf dreigde te scheuren en de heele vergadering deed opspringen van strijdlust.

‘Olifant zal uw horen heeten,’ sprak de koning, zich fier van zijn zetel verheffend, ‘en waar Olifant zijn krachtige stem doet weerklinken, daar zullen de sterkten des vijands in puin zinken gelijk de muren van Jerusalem voor het bazuingeschal van het volk Gods.’

(*Wordt vervolgd*).

In den herfst des levens.

O ware 't slechts de blos der wang
   Die met den tijd verdwijnt!
Maar ach, dit maakt ons droef en bang,
   Dat ook het harte kwijnt;

Dat, evenals van stemme en oog
   De klank en gloed verdooft,
Den boezem, die zich snel bewoog,

De geestdrift wordt ontroofd.

Al strooit vernuft, eens vlug en rijk,
Nog scherts den lippen af,
Gehuicheld is ze, aan t groen gelijk
Ontkiemend op een graf.

De nacht komt, met den nacht de smart,
De valsche schittring vliedt;
Naar tranen smacht ons dorrend hart,
Doch tranen vindt het niet.

Nauw wetend wat ons ondermijnt,
Zoo moede maakt en loom,
Gevoelen wij: het harte kwijnt
En 't leven is een droom.

Naar Geibel.
B. VAN MEURS.

Een avontuur met een olifant in Britsch-Indië. door Quadratus.

Ik begin dit stukje met mijn verontschuldiging te maken, dat ik onder een pennenaam dit avontuur nederschrijf; maar de lezers zullen het mij ten goede houden, dat ik mijn waren naam om bepaalde redenen verzwijg. Alleen wil ik hun meededen, dat ik kolonel ben in het Britsch-Indische leger, bij het derde regiment cavalerie, indertijd gestationneerd te Nagapoer, een tamelijk onbeduidende stad in Dekan.

Een geschil, dat uitgebroken was te Sjiharrab tusschen Bramaansche priesters over het bezit van eenige maïsvelden, maakte mijn tegenwoordigheid aldaar noodzakelijk, zoodat ik op zekeren

DE BERGPREDIKING, NAAR DE SCHILDERIJ VAN MORENO CARBONERO.
In de kerk ‘San Francisco el Grande’ te Madrid.

LIJKPLECHTIGHEID VOOR DE VERDRONKENEN TE ALGIERS, NAAR DE TEEKENING VAN H.M.P.

morgen besloot, in gezelschap van acht Hindoes er heen te trekken en aan het getwist een einde te maken. Mijn weg liep door het ondoordringbare oerwoud van Lanhori aan den zuidelijken voet der Vyndhia-bergen. Geen pad toonde aan dat hier wel eens menschen doortrokken; we volgden daarom met moeite een soort van voor, door olifanten gemaakt en die veel overeenkomst heeft met een muilen zandweg, doorgroefd met karresporen. Ik had mij behaaglijk in mijn draagstoel neergevlijd, op de schouders gedragen door vier mijner bedienden, terwijl de overige er achter aankwamen om op bepaalde tijden hun makkers te vervangen.

De ochtend was prachtig; hoe fel de zon ook al brandde, bemerkte men onder dit dichte bladerdak toch weinig van haar invloed en er heerschte zelts een aangename koelte, daar een zacht windje de bladeren der boomen deed ruischen.

Het was met den opkomenden dag een verbazend leven in het woud; brulapen sprongen onder krijschend geschreeuw van tak tot tak, prachtige, veelkleurige vogels begroetten den dageraad met een heerlijk welkomstlied, terwijl zich hier en daar een antilope een doortocht zocht te banen tusschen het dicht geboomte.

De sigarette, die ik aangestoken had, was langzamerhand opgerookt; en ten gevolge der schommelende beweging van den draagstoel vielen mijn oogleden allengs meer en meer toe, zoodat ik ongemerkt in den heerlijken toestand tusschen waken en droomen kwam.

Hoelang ik zoo gelegen had weet ik niet, toen ik eensklaps onzacht gewekt werd door een hevigen smak op den grond, die mij bijna uit mijn draagstoel deed tuimelen. Schielijk sprong ik op de been en trok mijn revolver uit den halster. Toen ik rondkeek waren mijn dragers verdwenen en stond ik geheel alleen met mijn draagstoel op een tamelijk open plek in het bosch.

Maar mijn aandacht vestigde zich niet lang op dit gezicht, want ze werd getrokken door een hevig geraas en gestomp aan mijn linkerzijde, waar het bosch zich als een muur van groen en bruin hemelhoog verhief. Zoo schielijk ik kon, vluchtte ik achter een dikken broodboom, wachtende op de dingen, die komen zouden. Mijn verlangen, als men het zoo noemen wil, werd niet te lang op de proef gesteld, want weldra splitste zich het schijnbaar ondoordringbare woud en een reusachtige wilde olifant stak zijn kop, gewapend met slagtanden van minstens een meter lengte, door de gemaakte opening. Met moeite wrong hij zich door het netwerk van wingerden en andere slingerplanten en holde recht op mijn rieten draagstoel aan. Met één stoot zijner vervaarlijke slagtanden vermorzelde hij het teenen gestoelte en zocht schijnbaar naar iets anders om zijn woede te koelen.

Laat ik hierbij even opmerken, dat ik weldra zag, te doen te hebben met een alleenloopenden wilden olifant, een van de gevaarlijkste dieren, die men zich denken kan. Om de een of anderen reden uit de kudde verwijderd door de andere olifanten, zwerft zoo'n monster voortaan alleen door de bosschen en velden, zijn woede op alles koelende wat hem onder het bereik komt. Zulk een dier wordt haatdragend, wreed en mist heelemaal de goede eigenschappen, die aan andere olifanten eigen zijn. Men kan dan ook niets ergers ontmoeten, dan zulk een alleenloopenden, uit de kudde verdreven, mannetjes-olifant.

Mijn inlandsche dragers, met de hun aangeboren lafheid en angst, waren bij het naderen van het ondier op den loop gegaan, mij aan mijn lot overlatende. Alhoewel niet bang van aard, sidderde ik nu toch bij de gedachte, door die vreeselijke tanden

verscheurd of door de lange slurf verpletterd te worden. Het monster had mij nog niet gezien en ik dorst mij niet verroeren.

Zooveel tegenwoordigheid van geest behield ik nog om mijn revolver, die mij op zulk een harde huid toch van geen nut kon zijn, in mijn halster te steken, zonder dat het dier iets van die beweging bemerkte en mijn aanwezigheid alsnog voor hem verborgen bleef. Met angstigen blik beschouwde ik den reusachtigen boom, welks dikte door geen vier menschenarmen te omvademen was. Wat te doen? Mij bleef niets over dan te vluchten. Maar waarheen? Achter mij en rechts verhief zich een hemelhooge muur van takken en bladeren; onmogelijk er door heen te breken. Voor mij bevond zich de voor, door de olifanten gemaakt, en die mijn dragers tot nog toe gevolgd hadden. Kon ik die bereiken, dan was ik gered, want de uitgestooten olifant zou nooit een pad betreden, waar hij gevaar liep op eenige zijner vroegere makkers te stuiten. Maar die uitweg was voor mij afgesloten, daar het monster zich bij het vernieler van mijn draagstoel juist zóó plaatste dat hij met zijn dik lichaam den weg geheel en al afsloot. Toen ik reeds alle behoud op redding verloor, ontdekte mijn blik op een veertig pas afstands, op de plek waar ik zonder te zien was langs gekomen, een tweeden boom van dezelfde soort als die, waarachter ik een schuilplaats gevonden had, maar minder dik en mogelijk te beklimmen. Maar hoe dien te bereiken?

Terwijl ik hierover stond na te denken, begon de olifant eensklaps vreeselijk te loeien en richtte zijn reusachtigen kop, met twee kleine oogen, die van moordlust schitterden, op den boom, waarachter ik mij verscholen had. Ik was ontdekt! Blijkbaar had ik, in mijn angst en in mijn omzien naar een schuilplaats, mij een weinig buiten den boom gebogen en had het ondier mij in de gaten gekregen. Ik beefde van angst. Mijn haren rezen te berge, mijn knieën knikten. Het was de eerste keer in mijn leven dat ik bang was. Het monster talmde niet met op mij toe te loopen. Hij keek mij met zijn klein, moordgierig oog onophoudelijk aan en deed de lucht gedurig weergalmen van een dof geloei. Hij scheen behagen te scheppen in mijn doodsangst. Het klamme zweet brak mij van alle kanten uit en onwillekeurig prevelde ik een kort schietgebed tot den H. Antonius, mijn patroon. Hoe ik in dat oogenblik heb kunnen bidden, is mij altijd een raadsel gebleven. Maar gedaan heb ik het, en uitkomst gegeven heeft het ook. Want eensklaps scheen de olifant een besluit te hebben genomen; met opgeheven kop en hoog in de lucht slaande slurf rende hij op den boom aan en wel met zulk een kracht dat een der kleine brulapen, in den boom gezeten, door den onverwachten schok naar beneden tuimelde en vlak voor het reusachtige dier ter aarde viel. Arm beest! Maar het was mijn behoud. Ijlings was ik achteruitgeweken en, mij omdraaiende, trachtte ik mij een weg door het dichte struikgewas te banen.

Het vallen van dien kleinen brulaap was mijn redding. Versuft door den val, liet het arme beest den tijd voorbijgegaan om te ontsnappen, en daarna was het te laat; want de woedende olifant stak zijn geduchten slagtand met zulk een geweld in het kleine dier, dat de punt van den tand er aan den anderen kant weder uitkwam, en het jammerlijk brullende beest, als aan een spit geregen, aan den tand bleef zitten. Nooit zal ik het treurige uiteinde van dit stervende dier vergeten, want niets gelijkt zoozeer op het geluid van een mensch als de jammerklachten van een aap. Dit alles bespeurde ik, toen ik mij met den doodsangst in mijn leden door het kreupelhout henen wrong, evenwijdig aan den weg, dien ik pas gegaan was, en dien ik nam om den broodboom te bereiken.

Waarlijk het scheen te lukken. Reeds was ik den boom genaderd, toen het monster met een geweldigen zwaai van zijn kop den nog altijd krijschenden aap van zijn tand afwierp, zoodat het arme dier, met uit het lichaam hangende ingewanden, op den

muilen grond terecht kwam. Woedend keek de olifant rond, waar ik gebleven was. Mij niet ziende, wierp hij zich in het kreupelhout, op de plaats waar ik een soort van opening gemaakt had om mij er doorheen te wringen.

Toen kreeg hij mij in het oog en kwam recht op mij af. Met al mijn nog overgebleven krachten wrong ik mij opnieuw door den muur van struiken en heesters, mijn kleeren aan alle kanten scheurende, en rende als een bezetene op den boom aan. In een ommezien had ik hem bereikt en nu begon ik te klauteren.

Ik vorderde goed; nog een kleinen meter en ik had den eersten tak bereikt, toen ik hoorde dat de olifant eveneens naderde. Ik dorst niet omzien, doch ik hoorde de takken kraken onder zijn zware, dreunende stappen. De lucht weergalmde gedurig van zijn strijdgebrul.

Daar is hij onder den boom en heft de slurf op als om mij te grijpen en naar zich toe te halen. Maar met een laatste krachtsinspanning gelukte het mij den reddenden tak te bereiken en er mijn arm om heen te slaan. Doch daardoor gleed mijn been een weinig naar onder en het had weinig gescheeld of de olifant had het met zijn lange, krachtige slurf gegrepen en ik was verloren geweest. Maar nu gleed de snuit langs mij heen, en die aanraking alleen deed het bloed in mijn aderen stollen. Ik werkte mij nu verder aan den tak omhoog en - was gered. Het ondier beneden keek met zijn kleine, met bloed beloopen oogen onophoudelijk naar boven en scheen op een middel te zinnen om mij te bereiken. Maar hierbij was goede raad duur; gedurig liep hij om den boom en brulde van teleurstelling, dat de lucht er van trilde. Nu eerst zag ik, wat een reusachtig monster het was; hij had ongetwijfeld een hoogte van zestien à zeventien voet en zijn lengte bedroeg er minstens twintig. Ik had meermalen groote olifanten gezien, te Calcutta en te Bombay, en ook wel een enkelen keer op een jachtpartij in de omstreken van Madras, maar nog nooit had ik zulk een vervaarlijk groot dier aangetroffen. En dan, in welk een toestand! Ik was wel gered, voorloopig, maar volstrekt nog niet zeker. De olifant bleef nog maar gedurig om den boom heenloopen, luid brullende en wolken stof omhoog werpende. Ik keek mijn rustplaats eens aan. Het was een groote, wijdgetakte broodboom, die tamelijk afgezonderd van de andere boomen stond. Hij scheen te wemelen van allerlei soort apen, want boven mij was een leven dat hooren en zien verging. Nu ontbrak het er nog maar aan, dat een of andere vergiftige slang uit het bladerendak kwam schieten en mij boven den dood toebrengen, dien ik beneden zoo juist vermeden had en ontloopen was. Maar mijn reddingsoord scheen daar vrij van, want geen spoor duidde de aanwezigheid van een of ander kruipend gedierte aan.

Ik begon mij eens te bekijken en te betasten, of ik hier of daar ook belangrijke kwetsuren had opgedaan, want mijn lichaam deed mij op sommige plaatsen geducht pijn. Maar ook hieraan scheen ik gelukkig ontkomen te zijn, want met uitzondering van eenige schrammen en scheurtjes aan handen en hals, kon ik niets van beteekenis ontdekken. Tot hartversterking nam ik een flinken teug whisky uit mijn veldflesch, die ik gelukkigerwijs niet in mijn draagstoel gelegd had, maar om had laten hangen. Zij kwam mij nu uitstekend van pas. Ik kon ook niet nalaten eens hartelijk het monster uit te lachen, dat daar nu zoo hulpeloos rondliep. Ik geleek op dat oogenblik veel op een soldaat in een belegerde vesting; voorloopig wel is waar veilig, maar ingesloten door een reusachtigen vijand. Doch wat was dat? Ging hij mij verlaten?

Toen ik naar beneden keek, ging de olifant heen, den kant der voor op. Vreemd, maar hier dacht ik niet lang aan, verheugd als ik was om mijn spoedige verlossing. Maar, wat nu weer! Ik had te vroeg gejubeld.

Eensklaps draait de olifant zich om, en den kop voorover buigende, rent hij recht op den boom aan. Nog juist had ik den tijd om mij stevig vast te houden, want snel als de bliksem kwam het ondier aanrennen en stiet met zulk een geweld tegen den boom, dat ik dacht, dat hij den woudreus ontwortelde. Maar niets van dat alles. Wel vlogen heinde en ver takken en twijgen en allerlei vuiligheid uit de bladeren van den boom, maar hij zelf stond nog even hecht als voorheen. Zelfs twee of drie apen, van dat soort als zooeven, vielen als ballen naar beneden, maar de olifant scheen geen lust te hebben hen te verscheuren, want hij liet hen ongehinderd vluchten. Ik zelf voelde het ook, dat het monster tegen den boom gestooten had, want ik werd heen en weer geschud, als bevond ik mij op een schip in nood, en had de meeste moeite om mij vast te houden.

Toen het ondier zag, dat het hem niets geholpen had, woelde hij met zijn logge pooten den muilen grond dooreen en hiel een gebrul aan, zooals ik nog niet van hem gehoord had en dat veel overeenkomst had met het rollen van een verwijderden donder.

Alsnu liep het dier voor de tweede maal achteruit en scheen hetzelfde spelletje van zooeven te willen herhalen. Maar nu was ik op mijn hoede, vlug klom ik een paar takken hooger en zette mij neer in een stevige vork van twee dikke takken, die ik reeds eenigen tijd in het oog had gehad. Ik was nog niet geheel gereed, toen de tweede schok volgde, ruim zoo hevig als de eerste. Ik was bijna van mijn verheven zitplaats getuimeld, maar tot mijn geluk was de vork te smal om mij door te laten. Wederom was het een regen van takken, twijgen, insecten enz. Maar geen aap behoorde meer tot al die vallende voorwerpen. Ten deele schenen zij zich in veiligheid gesteld te hebben op andere boomen, ten anderen schenen zij zich zoo stevig vast te houden dat zij onmogelijk vallen konden. Ik kon den olifant nu niet meer zien, want de bladeren beletten mij het gezicht naar beneden, maar zooveel te duidelijker hoorde ik hem weder naar achter loopen om den aanval ten derden male te hernieuwen. Snel omwikkelde ik mij nog met eenige bijdehandsche slingerplanten en lianen, zoodat ik, als de boom het slechts uithield, ook geen gevaar liep er uit te tuimelen.

De derde stoot was niet minder hevig dan de eerste en tweede en werd eveneens gevolgd door een verbazenden regen van allerlei ongedierte. Het ging nu geregeld door, elke tien minuten een bons, de een al harder dan de ander, zoodat ik ten langen laatste halt dooreengeschud was van het schokken en stooten. Er mochten zoo wat twintig stooten geweest zijn, toen de olifant, voor zoover ik hooren kon, verder terugliep dan anders; hij scheen nu nog eens een laatste en uiterste poging te wagen. Donder end kwam hij aanloopen, de wolken stof drongen tot in de bladeren door, angstig klemde ik mij vast, met handen en voeten omvatte ik de takken, toen de stoot volgde. De boom wankelde, zooals hij het nog niet gedaan had; de insectenregen veranderde in een ware hoos, ik ontving een schok, zoodat ik meende aan alle deelen van mijn lichaam gekneusd te zijn. Een hevige hoofdpijn overviel mij. Ik was bedekt met een laag van stof, oorwormen, duizendpooten en andere klein loopend en kruipend gedierte. Ik wachtte angstig af wat nu nog komen zou, want het stooten en schommelen hield niet op.

Een weinig stilte, en dan weer een gestommel, weder een poosje rust, gevolgd door een schok. Ik maakte mij een weinig los en trachtte door het bladerendak heen te zien. Maar verbeeld u mijn verbazing en te gelijker tijd mijn ontsteltenis, toen ik daar mijn doodsvijand zag staan, als aan den boom vastgenageld, wanhopige pogingen doende om los te komen. Bij den laatsten vreeselijken stoot waren zijn slagtanden in den boom vast blijven steken, en hij was onmachtig om los te komen. Wat nu te doen? Zou ik het wagen naar beneden te klimmen en te ontvluchten? Maar die vreeselijke slurf, waarmee hij als een vlag heen en weer zwaaide en waarvan de slag doodelijk kon wezen? Spoedig liet ik dat plan varen. Ik was gevangen, ja nog erger dan eerst, want nu was mijn vijand, onwillens wel is waar, in mijn onmiddellijke nabijheid. Het scheen wel, dat ik veroordeeld was om hier op dezen boom te sterven. Want wie zou mij verlossen? Het woud werd zelden, of liever gezegd nooit, door iemand betreden. Goede raad was duur. Ter opwekking nam ik nog een fikschen teug uit mijn veldflesch. Ik zag eens op mijn horloge en bemerkte dat het reeds elf uur was. Dus dat scheen het begin van mijn langzamen dood.

Bij deze laatste beweging viel mijn oog op mijn revolver. Zou ik het monster kunnen doorboren? Maar waar? Slechts vlak op den kop, maar hoe dat te bereiken, want de olifant stond met zijn kop vlak tegen den boom aan. Ook vreesde ik, dat een pistoolschot alle uitwerking zou missen op die steenharde huid. Spoedig liet ik dan

ook dit plan varen. Ik trachtte een weinig op mijn gemak te komen en stak daarvoor een sigarette op De blauwe rookwolkjes opblazende, berekende ik mijn kansen van redding en behoud, maar het een na het ander moest ik als onuitvoerbaar verwerpen. Waar of mijn inlandsche bedienden toch mochten zijn? Zou er van hen hulp te wachten zijn?

Ik moest volmondig bekennen, neen! Te Sjiharra, waarheen zij ongetwijfeld gevlucht waren, woonde voor zoover mij bekend, geen een Europeaan; en geen inlander, vervuld als hij was met een bijgeloovige vrees voor een half razenden olifant, zou het wagen mij te helpen. Ook begon er nog een andere kwaal bij te komen. De honger begon mij deerlijk te kwellen. Voor den dorst kon ik mij met whisky laven, waarmede mijn veldflesch goed gevuld was, maar om te eten had ik niets, hoegenaamd niets bij me. Ik stak een nieuwe sigarette aan, en begon de grond onder mij eens te bekijken. Het was er een leven van belang. Allerlei kleine viervoetige dieren, als antilopen, kleine wilde varkens, en velerlei kruipend gedierte, vergiftig en onschadelijk, krioelden op den zandigen grond dooreen.

Boven mij sprongen de apen wederom even lustig van tak tot tak en de talrijke, zoowel prachtige als hoogst gewone, vogels schreeuwden en zongen om het hardst. Ik had nu, alhoewel onwillig, uitermate goed de gelegenheid om de zoo gezochte Indische dierenwereld van nabij en in zijn vollen gang te aanschouwen. Of het kwam, dat ik in zulk een benarden toestand zat, weet ik niet, maar ik kon er zooveel aantrekkelijks niet in vinden. De dag begon al mooi ten einde te loopen met dat alles en de toestand bleef nog maar dezelfde. Beneden mij stond de oli ant nog altijd even rustig; van tijd tot tijd, schudde hij een weinig heen en weer, maar het denkbeeld van los te komen scheen hij opgegeven te hebben. (*Slot volgt.*)

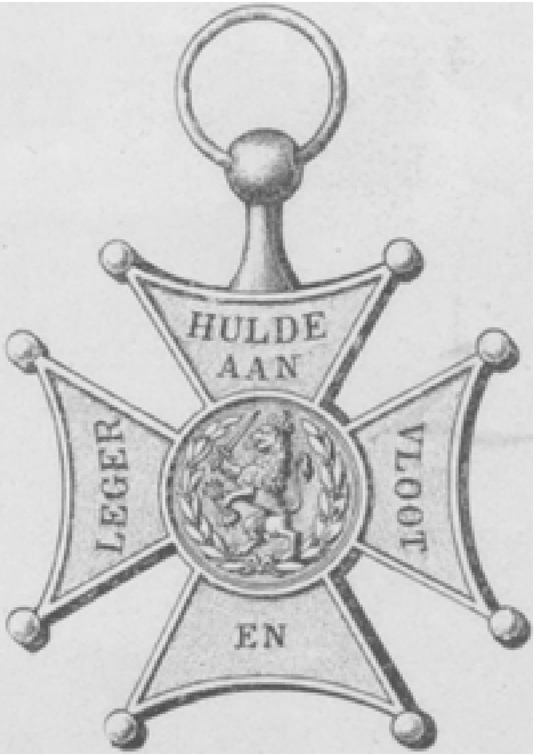

HET NIEUWE LOMBOK-KRUIS.

Bij de Platen.

Onwillige passagiers. -

Het ongemeen bevallige en schilderachtige in de verrassende bewegingen van spelende katten, heeft in den laatsten tijd tal van kunstenaars aangetrokken. Beroemd is op dat gebied het ongeëvenaard buigzaam penseel van onze landgenoote mevrouw Ronner Knip, van wier keurige kattenschilderijtjes wij onzen lezers reeds menigmaal een welgeslaagde reproductie hebben aangeboden. Ook de schilder van het tafereeltje op onze eerste gravure is voortreffelijk geslaagd in het weergeven van de mollig afgeronde vormen, de aardige bewegingen, de fluweelige glansen, kortom *la plastique beauté en robe de velours*, gelijk de dichter zoo karakteristiek dat poesjes-mooi kenschetst.

Hij vertoont ons een nest jonge katjes, dat ter verzending in een pakkist is opgesloten, waarschijnlijk om een verre reis te maken. Maar het levendige goedje heeft er geen schik in, aldus als colli per spoor versjouwd te worden, en door veel woelen en krabbelen zijn ze er in geslaagd, de los aaneengetimmerde planken te doen wijken en zich aldus een uitweg te banen. Op de kist leest men de aanwijzing, aan welken kant zij geopend moet worden; maar daar hebben de jonge poesjes zich weinig aan gestoord: zij hebben hun gevangenis geopend, waar het hun goeddacht en waar dat het best lukte. Men kan het den beestjes niet kwalijk nemen.

De bergprediking. -

Op den feestdag van Allerheiligen brengt de Kerk ons in haar evangelie die wonderheerlijke prediking des Zaligmakers te binnen, welke in het vijfde hoofdstuk

van Mattheus staat opgeteekend en waarin Hij den scharen, die hem den berg op gevolgd waren, om Zijn woord te aanhooren, den weg leerde om te komen tot de eeuwige zaligheid.

'Zalig zijn de armen van geest, want hun is het rijk der hemelen,' zoo luidt de aanhef van die onvergelijkelijke toespraak, waarin de heele heilsleer der Verlossers is samengevat. 'Zalig de armen van geest.' Dat woord was rechtstreeks gericht tot zijn hoorders, die immers niet behoorden tot de rijken en grooten der wereld, maar meerendeels tot de armen en eenvoudigen van harte, aangetrokken door de weldaden, die de groote Wonderdoener alom langs zijn weg verspreidde. Zoo ook heeft het de schilder van ons treffend tafereel begrepen. De hoorders, die hij aan de voeten van den goddelijken Prediker heeft gegroepeerd, zijn arme herders en schamele landlieden, die, afgestooten door de harde, koude leer der trotsche priesters en schriftgeleerden, met geestdrift den beminden Meester volgden, wiens bezielde, maar eenvoudige en ongekunstelde taal, gestadig toegelicht door gelijkenissen en beelden uit hun omgeving, hun recht in het hart greep.

Meesterlijk heeft de schilder den machtigen indruk weergegeven, door het plechtige, kalme, overtuigende, zekere woord van den goddelijken Leeraar op die eenvoudige, onbedorven gemoederen gemaakt. En dat treffend tafereel beschouwende, beseffen wij dieper het woord van den evangelist: 'Hij leerde hen als machthebbende en niet als hun schriftgeleerden en phariseën.'

Lijkplechtigheid voor de verdronkenen te Algiers. -

Reeds in den 27n jaargang (blz. 136) verhaalden wij naar aanleiding van Allerzielendag onzen lezers van de treffende plechtigheid, welke wij in dit nummer zien afgebeeld. Ter toelichting van de gravure kunnen wij niet beter doen dan het toen geschrevene hier aanhalen.

Op een heuvel aan de heerlijke golf van Algiers verheft zich 800 meter boven den spiegel der zee de prachtige kerk van Onze Lieve Vrouw van Afrika, in verblindende witheid scherp afstekend tegen het diepe blauw van den Afrikaanschen hemel. In de nabijheid van het kerkportaal, dicht aan den rand van de hoogvlakte staat het grafmonument met het opschrift: *Ter gedachtenis dergenen die op zee verongelukt en in de golven begraven zijn.*

Iederen Zondag, na afloop van de vespers, worden de twee vleugeldeuren van het middelportaal geopend, en uit het plechtig duister van het inwendige der kerk, waar wij door de wierookwolken heen de kaarsen op het hoogaltaar zien branden, klinken ons de volle ernstige galmen van de gezangen voor de overledenen tegen. Koorknapen met brandende kaarsen treden vooruit. Vier van hen dragen een zwart baarkleed, met een zilveren kruis versierd. Achter hen verschijnt een priester met de zwarte koorkap over het witte missionariskleed. Wierookvat en wij wateremmer worden aan zijn zijde gedragen en achter hem volgen de kweekelingen van het missiehuis en de geloovigen. Bijna tot aan den rand der hoogvlakte voortgeschreden, breiden de vier koorknapen het baarkleed, dat zij aan de slippen

vasthouden, in de open lucht uit, en daarvóór begint de priester in den halven kring, dien de geloovigen om hem vormen, de gebeden voor de afgestorvenen.

Het is een diep aangrijpend oogenblik als van den top van dezen heuvel de gebeden der Kerk over de eindelooze vlakte der zee weerklinken, om de eeuwige rust af te smeeken voor de zielen van al degenen, wier gebeente in de peillooze diepten van den Oceaan rusteloos wordt heen en weer geslingerd. De wind doet de vlammen der kaarsen flakkeren, speelt met de priestergewaden en het baarkleed en draagt onsamenhangende klanken van het *Libera*, door het koor aangeheven, tot in wijde verten mee, terwijl de priester zich nog eenmaal met het wierookvat en den wijkwast, naar het noorden, oosten en westen buigt, om de laatste eer te bewijzen aan allen, die in den ganschen omvang der wereldzee een zaligen dood hebben gevonden.

Zooals wij reeds aanstipten, werd deze plech tigheid ingesteld door den grooten aartsbisschop van Algiers, en wel als de vervulling van een gelofte, die hij eenmaal bij het dreigende gevaar van een schipbreuk had afgelegd.

'Het was mijn wensch,' schreef hij, ter gelegenheid der instelling aan zijn diocesanen, 'dat men zich iedere week aan dat onmetelijke graf, dat als een baarkleed de gebeenten van zoovele Christenen bedekt, tot het gebed voor hen zou vereenigen. Het was mijn wensch dat op iedere plek van den aardbol troostlooze en angstige moeders, zusters, echtgenooten en dochters onzer zeelieden den troost genoten, dat hier boven de golven een wijdvereerd heiligdom staat, waar dagelijks God en onze Lieve Vrouw van Afrika gebeden en aangeroepen worden, om de zeevarenden, die hun dierbaar zijn, gezond en behouden terug te voeren en hun, die niet meer in leven zijn, genade en vergeving te verleenen.'

Het nieuwe Lombok-kruis. -

Wij zijn in de gelegenheid in dit nummer een af beelding te geven van het nieuwe eerekruis, dat overeenkomstig het koninklijk besluit van den 13en April 11. zal worden uitgereikt aan allen zonder onderscheid van rang of graad, die hetzij bij de troepen, hetzij bij de zeemacht, hetzij in een burgerlijke betrekking deel hebben uitgemaakt van de expeditie naar Lombok.

Dat kruis is door wijlen den rijksstempelsnijder J. Ph Menger vervaardigd uit het op Lombok gedurende die expeditie veroverd bronzen geschut. Het is vierarmig, de armen, aan de beide hoeken gepareld, samengevoegd aan een medaillon.

Het draagt aan de voorzijde op het medaillon de beeltenis van de koningin, en op de armen de woorden; Lombok, Mataram, Tjakra Negara 1894. Aan de keerzijde op het medaillon het rijkswapen, omgeven door een lauwerkrans, en op de armen de woorden: Hulde aan Leger en Vloot. Het wordt op de linkerborst gedragen aan een lint ter breedte van 3.8 centimeters, bestaande uit vijf oranje, afgewisseld door vier Nassausch-blauwe, verticale strepen, alle van gelijke breedte.

Het lint wordt niet zonder het kruis gedragen. Het kruis wordt slechts eenmaal uitgereikt en de toekenning geschiedt bij brevet.

De kosten komen ten laste van de begrooting voor Nederlandsch-Indië voor zooveel betreft hen, die van de expeditie deel hebben uitgemaakt zonder tot de zeemacht te

behooren; en ten laste van het Departement van Marine voor zooveel de zeemacht betreft.

Het nieuwe station te Vlissingen. -

HET NIEUWE STATION TE VLISSINGEN, NAAR DE TEEKENING VAN H. NISLE.

Door de stoomvaartlijn Vlissingen - Queensboro is Vlissingen een der hoofdpunten van het verkeer geworden tusschen het vasteland en Groot-Brittannië. Die verbinding heeft weer een merkelijke verbetering bekomen door den bouw van het nieuwe station, in dit nummer afgebeeld. Het fraaie gebouw, uit rooden baksteen en Belgisch graniet opgetrokken, ligt dicht bij de aanlegplaats der booten van de maatschappij ‘Zeeland’, zoodat de reiziger door een overdekte gang van slechts weinige schreden lengte van het station het stoomschip bereikt.

Ondanks groote moeilijkheden kwam het kolossale gebouw, in 1892 naar de plannen van de Amsterdamsche ingenieurs Schill en Haverkamp begonnen, in den betrekkelijk korten tijd van twee en een half jaar gereed. Van het uitwendige kan de lezer zich uit onze gravure een denkbeeld maken; wat de inwendige inrichting betreft, deze moet heel practisch zijn. Uit een ruime voorhalle, die in onmiddellijke verbinding staat met de bovenbedoelde gang, komt men in de zaal voor de douane, die 26 meter lang is bij een breedte van 11 meter. Rechts van deze zaal heeft men de rijk gestoffeerde vorstenkamer, terwijl een hooge, lichte gang, die zich door het heele gebouw uitstrekt, toegang geeft tot de verschillende andere lokalen van het station. Vermeld mogen hier worden de smaakvol versierde wacht- en restauratiezalen, de practische inrichting der loketten en het even doelmatige telegraafkantoor.

Voorhal, gang, douane, wachtkamers, restauratie en perron liggen alle gelijkvloers, zoodat het voor den reiziger zoo lastige trappenklimmen geheel vermeden wordt.

Voor het personenverkeer zijn thans zes, voor het goederenvervoer vier sporen verbonden, maar naar de behoefte kan dit getal nog vermeerderd worden. De goederensporen loopen tot aan den steiger der booten, zoodat de goederen onmiddellijk van den waggon in de boot en omgekeerd kunnen overgeladen worden. Aan het station grenst een uitgestrekt rangeerterrein. De heele aanleg toont dat voor het gemak der reizigers in elk opzicht gezorgd is, terwijl het overladen van post en goederen zoo snel mogelijk bewerkstelligd wordt, zoodat het station een vergelijking met de best ingerichte gebouwen van dien aard op het vasteland kan doorstaan.

[Nummer 25]

Koning Karel en Widukind.
Door
J.R. van der Lans

VIII.
Roeland bij Ronceval.

Een heerlijke zomeravond was neergedaald over de heuvelige vlakte, ten zuiden begrensd door de hooge bergketen der Pyreneën. Als roodgouden vuurbol hing de zon laag op de westerkim neer, wierp een tooverachtigen gloed op de toppen en hellingen der en kleurde de duizenden tenten, in de vlakte opgeslagen, met een zacht rozerood.

Tusschen die tenten lagen en zaten in groepen de krijgers van koning Karel, die hem op den veldtocht naar Spanje gevolgd waren en die zich thans, nu de strijd alweer gelukkig ten einde was gebracht en zij de Pyreneën achter den rug hadden, aan een behaaglijke rust overgaven.

Koning Karel zelf, die nooit rustte, gaf er hun het voorbeeld toe. Hij zat, omringd van zijn legerhoofden, aan den ingang zijner tent op een gemakkelijken, vergulden zetel, met de voeten op een wit, met goud doorwerkt tapijt, dat over het gras van den bodem was uitgespreid.

Hij had zijn wapenrusting afgelegd. De gouden helm, zijn borstkuras en schild waren opgehangen aan de speer, voor den ingang der tent in den grond geplant. Slechts het breede slagzwaard hing den koning nog aan het rijk bewerkt bandelier en zijn hand rustte steunend op den kostelijk met edelgesteenten versierden greep.

‘Ziedaar met Gods hulp alweer een veldtocht ten einde gebracht,’ sprak hij, met welgevallen den kring rondziende. ‘Na den strijd is het zoet rusten.’

‘Ten einde gebracht, is misschien wat voorbarig gesproken,’ hernam de voorzichtige Gerolf, 's konings zwager, met zijn gewone vrijmoedigheid. ‘Zoo lang de achterhoede des legers nog de Pyreneën niet door is, kan de veldtocht niet geëindigd heeten.’

‘De achterhoede is aan Roelands leiding veilig toevertrouwd,’ hernam de grijze hertog Bernhard, des konings oudoom. ‘Hij heeft den Saracenen tijdens den oorlog zooveel schrik ingeboezemd, dat zij het wel laten zullen hem bij zijn aftocht te bemoeilijken.’

Koning Karel zag nadenkend voor zich; een sombere wolk gleed over zijn breed voorhoofd.

‘Toch berouwt het mij achteraf, aan Roeland de achterhoede te hebben toevertrouwd,’ sprak hij. ‘Ik weet niet welk voorgevoel mij de borst beklemt; maar ik vrees dat het een slechte raad zal blijken, dien hertog Lupus van Aquitaniëga, toen hij er op aandrong, dat Roeland onzen aftocht zou sluiten.’

‘Ook ik stel weinig vertrouwen in dien Merovinger,’ zei Gerolf, ‘ondanks al zijn betuigingen van onderwerping.’

‘Hij heeft anders bij dezen veldtocht voldoende getoond, dat de onderwerping hem ernst was,’ hernam Bernhard. ‘Heeft hij 's konings leger ook maar het geringste in den weg gelegd bij den doortocht over zijn gebied?’

‘Integendeel, ik moet zeggen, hij heeft het voorttrekken onzer troepen naar beste vermogen bevorderd,’ sprak de koning. ‘Daarbij heeft hij de onderwerping, mij te Nijmegen gezworen, nogmaals uitdrukkelijk en plechtig vernieuwd. Ik heb dus geen reden hem te mistrouwen, en toch....’

‘Ge doet hem onrecht en u zelven ijdele kwelling aan met zulken argwaan,’ hernam Bernhard. ‘Wellicht voert grave Roeland u morgen reeds de laatste troepen uit Spanje terug.’

‘Het was,’ dus mengde zich thans graaf Theodorik in het gesprek; ‘het was, zoo ik meen, minder Lupus’ raad dan Roelands eigen aandrang die den koning noopte hem de achter hoede toe te vertrouwen. Hij eischte terecht voor zich de eer, den in Spanje bevochten zegepralen, waartoe zijn zwaard zoo machtig heeft bijgedragen, schitterend de kroon op te zetten. Wij allen hebben hem die eer gegund; hij zal ze zich als altijd waardig toonen.’

‘Gij spreekt waar,’ hernam de koning, behoefte gevoelend, de sombere vrees, die hem bekroop, van zich af te zetten. ‘Schenker,’ dus riep hij een schildknaap toe, ‘reik ons een beker opdat wij drinken op graaf Roelands behouden terugkeer.’

De knaap vulde eerst den gouden beker des konings, dien hij hem met eerbiedige buiging aanbood, en bediende daarna de andere heeren.

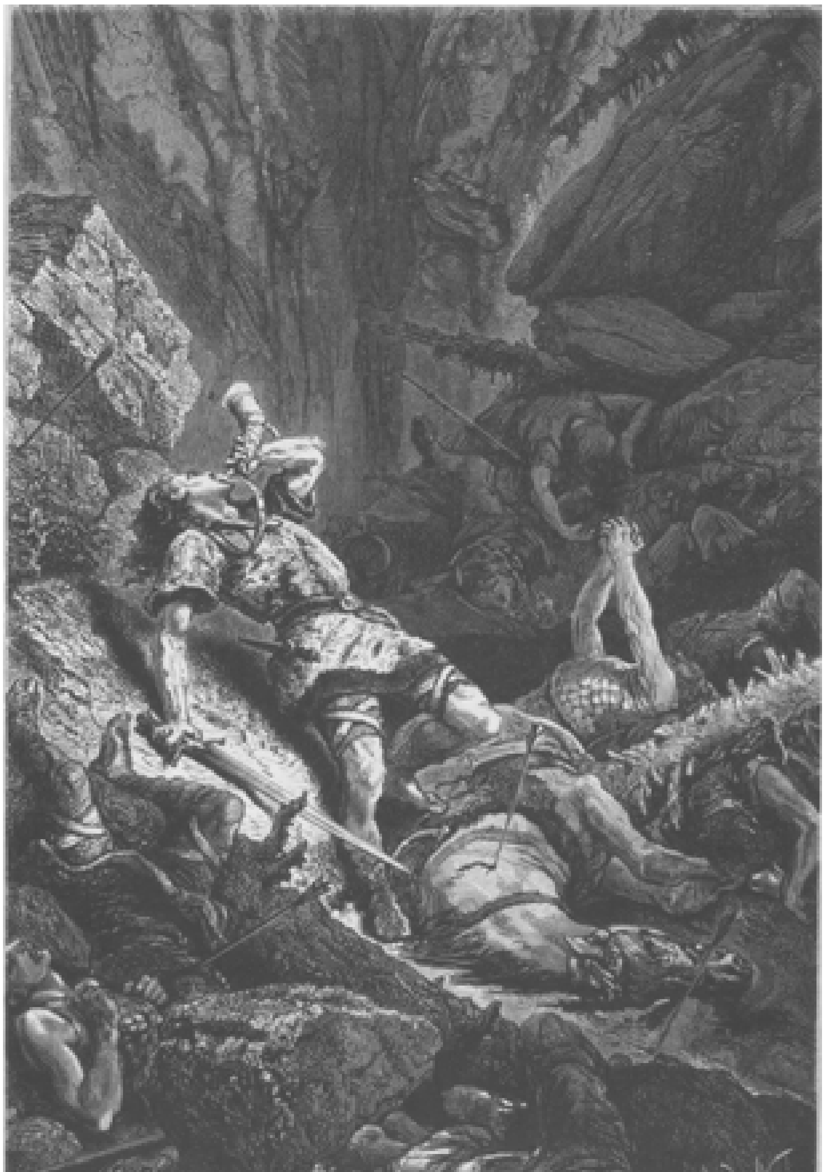

ROELAND BIJ RONCEVAL, NAAR DE TEEKENING VAN DE NEUVILLE,

Lustig rinkelden de drinkvaten, toen de legerhoofden aanstieten om op Roelants veiligen aftocht te drinken.

'Ik verlang vurig hem weer te zien,' hernam koning Karel, 'want het hart trekt mij naar de koningin en de kleinen, en Roeland zal niet minder begeerig zijn, te Casseneuil, waar het hof ons wacht, zijn beminde Hildegonde weer te vinden. Wanneer zou de bode, dien ik daarheen heb gezonden, in het kamp terug kunnen zijn?'

'Licht morgen al,' zei hertog Bernhard, 'ik hoop dat hij den koning gelukkige tijding breiige van de koningin!'

Met dien wensch, op plechtigen toon uitgesproken, stemden allen eerbiedig in; want koningin Hildegarde verkeerde, toen de koning haar te Casseneuil, aan de samenvloeiing van de rivieren Lot en Garonne achterliet, in blijde verwachting. Tot daar was zij het leger gevolgd, dat de Loire was overgetrokken, en te Casseneuil zijn kamp had opgeslagen om er zich op den tocht naar Spanje voor te bereiden.

Dat was geweest in de lente van het jaar 778. Men had er, naar het gebruik van Karels hof, plechtig het Paaschfeest gevierd en kort daarna was het leger naar Spanje getrokken. Evenals bij zijn laatsten tocht naar Italië had Karel ook ditmaal zijn leger in twee groote afdeelingen gesplitst. Het eene, uit Austrasiërs, Neustriërs, Borgondiërs en verschillende Germaansche legertroepen gevormd, moest, door den koning zelf aangevoerd, door de westelijke Pyreneën Spanje binnendringen langs het dal van Ronceval en zich het eerst op Pampeluna werpen. De andere, uit Provençalen, Septimaniërs, Lombarden en andere zuidelijke volksstammen samengesteld, moest onder bevel van hertog Bernhard door de oostelijke Pyreneën het schiereiland binnenrukken om de steden Gerona en Barcelona te nemen. Eerst vóór Saragossa, dat Ibn-el-Arabi beloofd had, den koning in handen te leveren, zouden beide legerafdeelingen zich vereenigen.

Alles boog voor Karels zegevierende wapenen. Zonder op eenig verzet te stuiten trok hij door het dal van Ronceval Spanje binnen. Pampeluna gaf zich gewillig aan hem over; ook Barcelona werd na een kort beleg genomen, en ofschoon Saragossa zich met alle kracht verweerde, moest het toch eindelijk voor den overwinnaar bukken. De Saracenen boden een rijke schatting in goud aan ten teeken van onderwerping. Karel stelde Ibn-el-Arabi met zijn emirs tot regenten over hun provinciën aan; zij moesten hem den huldigingseed zweren en beloven in het vervolg den Christenen geen schatting meer op te leggen. Voor zich zelven behield Karel de landstreek tusschen den Ebro en de Pyreneën, die hij onder den naam van Spaansche Mark bij zijn rijk inlijfde en waarover hij een zijner graven, die zijn zetel te Barcelona vestigde, het gebied toevertrouwde.

In het fiere bewustzijn, aldus in weinig maanden tijds den veldtocht tot een gelukkig einde gebracht en het rijk tegen de invallen der Saracenen gewaarborgd te hebben, toog hij door het dal van Ronceval weer naar Frankrijk terug, onderweg nog de wallen van Pampeluna slechtende om een mogelijken opstand van die stad te verhoeden.

Thans over de Pyreneen teruggekeerd, wachtte hij nog slechts de achterhoede van zijn leger af, en verheugde zich in het blijde vooruitzicht, weldra zijn geliefde gemalin en kinderen weer te zien.

Terwijl nog de beker rondging, waarmee zijn krijgers hem gelukkige tijding toewenschten van de koningin, kwam een ruiter in vollen draf aangesneld, sprong

voor Karels tent van zijn bestoven ros, en terwijl hij dit aan een schildknaap toevertrouwde, trad hij voor den koning, boog zich op ééne knie neer en sprak:

‘Onze genadige vrouwe, koningin Hildegarde doet den koning weten, dat hem een zoon is geboren, die, naar zijn wensch, den naam Lodewijk heeft ontvangen. De koningin laat den koning haar eerbiedige groetenis doen en ziet met verlangen uit naar zijn komst.’

‘God zij geloofd!’ riep koning Karel uit, met opgetogen blijdschap van zijn zetel opspringende. ‘En hoe vaart de koningin?’

‘Onze genadige vrouwe en haar zoon verkeeren in den besten welstand. De koningin hoopt dat haar heer en gemaal zich spoedig met eigen oogen daarvan kunne overtuigen.’

‘Bij mijn zwaard! dat hoop ik niet minder,’ hernam Karel levendig, ‘en zoodra de achterhoede zich bij ons heeft gevoegd, zal de koningin mij niet lang meer te Casseneuil wachten. Maar zonder Roeland zou ik niet gaarne onder de oogen zijner Hildegonde komen,’ voegde hij er schertsend bij. ‘Komaan, heeren,’ ging hij tot zijn gevolg voort, ‘een dronk op den nieuwgeboren koningszoon.’

De schenker vulde de bekers, en toen zij met den schuimenden wijn werden opgeheven, klonken gulhartig uit den mond der wakkere krijgers de welgemeende kreten:

‘Heil den jongen koningstelg! Heil Lodewijk, koning Karels zoon!’

Een dichte drom van krijgers, door het gejuich aangelokt, schaarde zich om den koning; allen hieven de bekers op, allen stemden in met den heildronk, allen wilden den vereerden vorst hun deelneming toonen in zijn vadervreugde. De blijde mare ging van mond tot mond, tusschen en onder de naaste tenten kwam alles in beweging; de groepen rustende krijgers sprongen overeind; van alle kanten kwamen 's konings trouwe mannen opgetogen aangesneld, wedijverend wie hem het eerst zijn gelukwensch brengen zou.

‘De koning gelieve te gelasten,’ sprak Gerolf, ‘dat het blijde nieuws met trompetgeschal door het heele leger worde bekend gemaakt.’

‘Wacht daarmee.’ sprak de koning met een gebaar van terughouding, terwijl een bezorgde trek op zijn gelaat de uitdrukking van hooge blijdschap temperde. ‘Ik verlang dat het gansche leger feest houde ter Viering der heuglijke gebeurtenis. Maar daartoe moet het eerst voltallig zijn. Grave Roeland en zijn mannen hebben er recht op, in het feest te deelen.’

Bij deze woorden wendde hij als onwillekeurig den blik in de richting der Pyreneeën. De straks nog zoo helder verlichte bergtoppen teekenden zich nu zwart en donker tegen den avondhemel af. Alleen de hoogste spitsen gloeiden als kraters van vulkanen in het vuur der avondzon, die bloedrood aan de westerkim onderging.

Zwijgend staarde Karel naar den horizon. De zon, dien morgen uit rozerode en goudlichte wolken opgerezen, scheen nu in stroomen rookend bloed te verzinken. Zou de blijde zegedag in bloed en jammer eindigen?

Een huivering voer den vorst door de leden.

‘Wat is dat?’ vroeg hij, zich omwendende naar zijn mannen, die evenals hij zich plotseling beklemd voelden door een bang voogevoel, Vragend zagen zij elkander aan. Een plotselinge windvlaag deed op eens al de vanen en banieren van het kamp onhedspellend klapperen. Het was of er een zwerm stormvogels over het leger neerstreek. Het doek der tenten zette zich op als bollende zeilen; de speren, waarover zij waren uitgespannen, zwiepten; de touwen en koorden, waarmee ze bevestigd

waren, kraakten. Hier en daar vloog een afgescheurd stuk doek, een losgerukte vaan over de hoofden.

‘De schoone dag schijnt een boos einde te zullen nemen,’ mompelde de oude hertog Bernhard in zijn baard.

De zon was nu geheel ondergegaan; de kim leek een zee van bloed met zwarte stranden. Van den hemel daalden, als zwaar rouwfloers, ontzaglijk breede schaduwen neer, die het heele kamp in 't duister hulden. Banieren, tenten, krijgergroepen, alles verdween in den plotseling opkomenden, alles overstelpenden nacht. Slechts de bergen, al donkerder en zwarter wordend, bleven zichtbaar voor het rondweidend oog. Als een cyclopenmuur, die het kamp steeds nauwer scheen in te sluiten, rezen zij naar het zuiden omhoog. Uit de zwarte massa staken de enkele toppen op; in de duisternis namen zij schrikwekkende gedaanten aan; zij schenen grooter te worden, te naderen als monsterachtige reuzen, die het heele leger onder hun zwaren voet zouden vertreden

Daar klonk op eens door de beklemmende stilte, gelijk het verre gekrijsch van een nachtvogel, een geluid zoo snerpend schril dat het den forschten mannen een rilling door de leden joeg, een angstschreeuw zoo klagend als de doodskreet van een stervende.

‘Wat is dat?’ vroeg koning Karel nogmaals met verbleekt gelaat. Maar onmiddellijk liet hij er op volgen:

‘Dat is de horen van Roeland.... In 't zaal, mannen; want als Roeland den horen steekt, is hij in gevaar. God sta ons bij!’

‘Roeland is in gevaar! Te wapen!’

Even onstuimig als de opkomende storm huilde die kreet over het heele kamp. Gelijk de wervelwind, die al de tenten schudde en door elkander smeet, zoo door dogen en doorwoelden schrik en ontsteltenis het gansche leger. In wilde verwarring stoof alles dooreen; ieder zocht in de duisternis zijn wapenen, zijn paard, zijn makkers. Het gerinkel van zwaarden en speren, van haastig aangeschoten schilden en pantsers, het geroep der aanvoerders, die hun mannen verzamelden, de kreten der krijgers, die ter onderlinge herkenning hun strijdleuzen uitgalmden, het angstig getoeter der klaroenen, - al die geluiden van een in den nacht opgeschrikt heir vermengden zich met het gebulder van den steeds machtiger woedenden orkaan tot een dol orkest van verbijstering.

Slechts koning Karel bleef kalm, schoon hem het hart ineenkromp bij de gedachte aan Roeland. Kort en koel gaf hij zijn bevelen.

‘Volgt mij,’ sprak hij tot zijn trouwe paladijnen. ‘Ik trek aan de spits. Het zal niet gezegd worden dat Roeland in de ure des gevaars van zijn koning verlaten werd. God sta ons bij!’

Trots duisternis en storm zette de voorhoede des legers zich in beweging. Fakkeldragers met roodvlammende toortsen reden den koning vooruit langs de ongebaande paden van het gebergte. Telkens blies de huilende wind de flakkerende lichten uit, die als huppelende dwaalsterren de zwarte drommen vergezelden. Spookachtig verlichtte de rosse gloed de rotsen en kloven, de spleten en afgronden, de grillig gevormde spitsen en overhangende steenblokken. Het leek een hellevaart, zooals het leger daar zwijgend, met zwaren stap voorttrok in den nacht door de barre bergwoestenij der Pyreneeën, gestadig als omzweefd van de geesten des storms, die uit elke spelonk op de schare schenen los te gieren.

Van ver over de bergen voerde de wind hun nu en dan geluiden toe, die de krijgers met angstig oor opvingen, lang uitgehaaide trompetstooten, verward gedruisch van

wapenen, verre galmen van strijdleuzen, gebons als van neervallende rotsblokken. Vreeselijk woedde daarginds de strijd; hun makkers vielen onder de verraderlijke slagen der Saracenen, en zij konden hen niet te hulp komen!

Lang en moeilijk was de weg; uren lang moesten zij voortworstelen tegen den storm, die hun het stof en de steenen van het gebergte in het gezicht slingerde.

Reeds grauwde de morgen, toen zij eind lijk de nauwe bergengte van Ronceval hadden bereikt. Hier konden zij sneller voorttrekken, zij het met versmalde gelederen. De steile bergwanden aan weerszijden beschutten hen tegen den wind; de toortsen bleven gestadiger lichten en werden bij het doorbreken van den dag allengs overbodig. Een stille kalmte verving het wilde stormgeloei.

Maar die stilte beklemde nog meer het hart des konings. Angstig leende hij het oor bij het minste gerucht, maar hij vernam niets dan de geheimzinnige geluiden van het gebergte. De strijd, daarginds gevoerd, was alzoo reeds beslecht? Hij zou te laat komen! Te Iaat om Roeland te redden!

Die gedachte ontperste het mannelijk oog des konings een traan, die bevend langs zijn strak gelaat rolde in den rossen baard.

En zijn paard de sporen gevende, sprong hij zijn mannen vooruit zoo snel het hobbelige rotspad veroorloofde.

Bleek en somber lichtte de morgen, toen koning Karel het tooneel van den strijd bereikte. Hij sloeg de hand voor de oogen, toen hij de ijselijke slachting aanschouwde, daar onder zijn mannen aangericht. Bij honderden, neen bij duizenden lagen zij daar, op en over elkander, badende in bloed, bedekt met de lijken van vrienden en vijanden, van ruiters en paarden.

‘Roeland, Roeland, waar zijt gij?’ riep koning Karel, op een hoog rotsblok geklommen, van waar hij de bergen lijken poogde te overzien. Maar er kwam geen antwoord op dien uitge-

schreiden roep, en de groote strijder weende als een knaap.

Zijn mannen beurden de dooden op en poogden hen te herkennen onder hun bloed en wonden; zij schudden de lichamen om en om, schiftten de vrienden van de vijanden.

'Maar dit zijn geen Saracenen,' sprak Gerolf, zich over een stapel ter zij geworpen lijken bukkend.

'Bij God, neen,' hernam Bernhard, verslagen op zijn zwaard leunend, waarmee hij het lichaam van een gesneuvelde vóór hem had omgewend. 'Het zijn Vasconiërs van hertog Lupus!'

'Ik had het wel gevreesd,' mompelde Gerolf. 'God straffe den verrader!'

'Door mijn hand!' vulde koning Karel aan en bliksemstralen schoot zijn oog. Maar de smart vermande zijn toorn, en de vuist, die in verontwaardiging den greep van het machtige zwaard omklemde, ontliet zich om het gelaat te bedekken, waarlangs de tranen stroomden.

'O Roeland,' weende hij, 'moest gij aldus vallen door verraad! Wee mij, die den verrader geloofd heb!'

En voorttredend tusschen de gevallenen, plassend door het bloed, monsterde de koning zelf de lichamen, die door wapenrusting of gestalte aan Roeland deden denken. Hij wierp de lijken der vijanden, gemakkelijk kenbaar aan hun lichte kleeding en bewapening, ter zijde en onderzocht die van de zwaar gewapende Franken, hier en daar een helm losgespend om het misvormd en bebloed gelaat te herkennen.

In woeste warreling lagen zij dooreen in elkanders bloed, onder rotsblokken verpletterd, met pijlen doorboord, met zwaardhouwen doorkorven. Het enge slagveld met zijn duizenden dooden toonde duidelijk hoedanig de strijd was geweest, die hier had gewoed. De achterhoede van Karels leger was bij haar tocht door den bergpas verraderlijk overvallen, niet door de Saracenen, maar door de Aquitaniërs van hertog Lupus, in bondgenootschap met de Vasconische bergbewoners. Dezen, die al de schuilhoeken van het gebergte kenden, hadden zich van de hooge rotswanden op de voorttrekkende Franken geworpen, heele steenblokken op hen afgewenteld en hen van uit het kreupelgewas met hagelbuien van pijlen en werpspiesen bestookt.

In de bergengte samengedrongen, hadden de Franken, door hun zware uitrusting en den legertrein in hun bewegingen belemmerd, zich in de duisternis niet kunnen verweren tegen die woeste menigte, die als een lawine van de berghellingen op hen neerstortte.

Tot den laatsten man waren zij moeten blijven in deze verschrikkelijke rotskloof, die hun allen één gemeenschappelijk reuzengraf was geworden. Koning Karel vond ze hier allen terug, die den aftocht zijns legers hadden moeten dekken, maar zelf helaas den vaderlandschen grond niet meer zouden terugzien. De bloem zijner krijgers zag hij hier afgemaakt als vee, ten deele naakt uitgeschud; want de Vasconiërs hadden, alvorens in de schuilhoeken van het gebergte weg te vluchten, alles geplunderd wat zij konden meevoeren.

De heele legertrein was hun een gemakkelijke buit geworden en de voornaamste aanvoerders hadden zij van hun kostbare rustingen beroofd.

Zoo viel het den Franken dikwijls moeilijk, in die verminkte lijken hun wapenmakkers te herkennen.

'Hier is Anselmus, mijn trouwe paltsgraaf,' riep koning Karel uit, zich schreiend over een der lijken nederbuigend.

‘En dit is Eggihard, de opperkok....’

‘En hier ligt Gondebald, koning Radbouds broeder, te midden van zijn wakkere Friezen,’ sprak de grijze Bernhard met nokkende stem.

‘Ach dat ik toch liever zelf gesneuveld ware, dan deze slachting te moeten aanschouwen,’ jammerde de koning en trok zich in vertwijfeling de haren uit den vollen baard.

Daarop weer rondziende, deed hij de rotswanden weergalmen van den droeven kreet:

‘Roeland, Roeland, waar zijt gij?’

Slechts het gesnik zijner getrouwen gaf antwoord op die bange vraag.

‘Toen wij gezamenlijk het Paaschfeest vierden,’ ging de koning tot zich zelven sprekend voort, ‘en onze mannen hun wapenteiten verhaalden, toen zeide Roeland, dat als hij in het land des vijands mocht sneuvelen, hij als een dapper ridder sterven zou aan de spits zijner krijgers en genooten, het gelaat gekeerd naar het vijandelijk gebied.... Ach! dat dit woord reeds nu in vervulling moest gaan!’

Weer reed hij weenend verder tusschen en over de lijken, tot hij aan den voet van een pijnboom, op het bebloede gras den lang gezochten held zag uitgestrekt.

‘Roeland, mijn trouwe Roeland!’ riep hij van het paard springend, ‘moet ik u dus terug vinden?’ En zich over het ontzielde lichaam neerbuigend, richtte hij dit met beide handen op, maar viel, van smart bezwijmd, op het lijk van zijn dierbaren paladijn terug.

De genooten naderden zwijgend en schreiend en poogden den vorst door het bevochtigen zijner slapen en polsen tot het bewustzijn terug te brengen. Eindelijk opende hij weer de oogen, maar het was slechts om in nieuw geween uit te barsten.

‘Ja, gij zijt gestorven zooals gij gezegd hebt, aan de spits uwer mannen en met het gelaat naar het land des vijands gekeerd... Zie welke slagen uw goed zwaard geslagen heeft: de heele rots is er van doorhouwen en doorkorven. En gij hebt niet gewild dat Durendal in handen der vijanden viel; want zie, gij hebt u op het zwaard uitgestrekt en ook den horen, dien ik u schonk, onder uw lichaam verborgen... Ach, dat gij Olifant niet vroeger hebt doen schallen; wellicht had ik u nog kunnen redden. Maar vertrouwend op uw moed, hebt gij geen hulp begeerd vóór het te laat was... Uw hulpgeroep was uw stervenskreet... Zie, de aderen uwer slapen zijn gesprongen door die inspanning uwer laatste krachten... En gij hebt u neergelegd om te sterven, de handen op de borst gevouwen, den rechterhandschoen opgeheven als een laatste hulde aan den God, voor wien gij gestreden hebt...’

Weer zonk koning Karel op het dierbare lichaam, dat hij kuste op het voorhoofd en op den bestorven mond.

‘Nu weet ik,’ sprak hij, ‘wat het was, dat mij met huivering beving en de heele natuur ontstelde: het was de groote rouw van Frankrijk om den dood van Roeland.’

(*Wordt vervolgd*).

Een avontuur met een olifant in Britsch-Indië.
door Quadratus.
(*Slot.*)

Bij korte poozen liet de olifant nog een gedempt gebrul hooren, eer klagend dan dreigend. Met zijn kleine oogen keek hij mij evenwel, naar mij dacht, nog even

wraakgierig aan, als toen hij mij nazat, zoodat ik het toch maar niet waagde, naar beneden te komen.

Het moest zoo ongeveer vier uren zijn, toen ik, ik weet niet de hoeveelste sigarette aanstak. Ik had nauwelijks een paar trekken gedaan, of er ontstond een leven in de natuur, dat hooren en zien verging. De apen begonnen angstig van tak tot tak te springen; de vogels vlogen bij gansche zwermen omhoog en lieten een doordringend, krijschend geluid hooren. Daar scheen iets op til te zijn. Ik keek eens naar mijn vijand beneden. Ook hij stond te beven en te trillen; zijn oogen rolden van angst heen en weer, een zenuwachtige rilling doortrilde geheel zijn reusachtig lichaam. Hij poogde zich los te wringen, en bleef dan weer als vastgenageld staan; zijn kleinen staart trachtte hij tusschen zijn achterste pooten te verbergen. Kortom, hij toonde zulke teekenen van angst, dat ook ik, zooals gij wel begrijpen kunt, niet op mijn gemak, eens rondzag, wie of wat wel de oorzaak was van dien ommekeer in de dierenwereld. Ik bemerkte eerst niets; alleen vlogen heele troepen antilopen en andere kleine viervoeters als een wervelwind onder den boom voorbij. Daar bewoog zich iets schuins voor mij in het dichte kreupelhout; met spanning richtte ik mijn blik er heen, maar wie beschrijft mijn schrik en ontsteltenis, toen ik daar twee fonke lende oogen als kolen vuur door het groen heen zag schitteren. Dat was ongetwijfeld een luipaard, wellicht een tijger. Van angst trok ik mijn beenen, die van den tak afhingen, omhoog, ik bracht de hand aan mijn revolver, maar liet ze als verlamd wederom zakken, toen zich het ondier uit de struiken voortbewoog, als een slang over den grond voortkruipende. Het was een reusachtige koningstijger, van de grootste soort en de prachtigste kleur. De laatste stralen der zon deden zijn huid als het fijnste fluweel schitteren en met zijn dikken, behaarden staart zweepte hij van wraak- en moordlust den grond. Daar stond nu zijn doodvijand, hulpeloos, onbekwaam zich te verdedigen. Het roofdier lekte zich den rooden muil, bij voorbaat reeds genietende.

Mijn blik viel van den tijger op den olifant. Het arme beest deed van schrik en angst een gebrul hooren zoo klagend en smeekend, dat ik werkelijk medelijden met hem kreeg. Met zijn kleine oogen keek hij mij zoo vragend, ja smeekend aan, dat ik alle wraak vergat, en mijn hand aan mijn revolver brengende, besloot hem te verdedigen. Maar wat zou ik gaan beginnen, met een gewoon pistool tegen zulk een monster? Had ik mijn buks maar, die door een mijner bedienden gedragen werd. Die lag zeker hier of daar ergens in het woud! Neen, een revolverschot en dan op zulk een afstand, het was gekkenwerk! En bovendien, zou ik daardoor de aandacht van het roofdier op mij vestigen, want het scheen mij nog niet bemerkt te hebben. Wellicht zou ik mijn wapen later nog maar al te wel noodig hebben Neen, mijn eigen behoud kon ik niet opofferen ter wille van een wild beest, en dan nog een, dat mij zoo in het nauw gejaagd had.

Terwijl ik zoo nog zat te d nken of ik zou helpen, ja of neen, hakte de tijger den Gordiaanschen knoop door, door met een geweldigen sprong den olifant op den nek te springen en zijn scherpe klauwen in het sidderende lichaam te slaan. De olifant poogt den doodenden last af te werpen; tevergeefs, zijn gevangen slagtanden beletten het hem. Hij slaat achteruit, schudt het reusachtige lichaam heen en weer en doet een vreeselijk gebrul hooren. Alles nutteloos! Met zijn verbazend lange slurf poogt hij achteruit te slaan, maar de listige tijger ontwijkt de slagen door aan den hals van den Hercules der viervoeters te gaan hangen en laat nu uit een gapende wonde, die hij hem bij de keel in den hals gebeten heeft, het warme bloed in zijn muil loopen. Het is voor hem een ware Lucululsmaaltijd! Ik durf geen vin verroeren, uit vrees van de aandacht van het ondier te trekken.

Met starende oogen en open mond aanschouwde ik dat Indische bloedtooneel, afgespeeld in het dichtste der wouden, uren ver van menschelijke wezens verwijderd. Het slachtoffer van des tijgers bloeddorst begint reeds eenigermate het ontzaglijk gemis aan bloed te voelen, dat behalve in den muil van het roofdier ook bij geheele stralen aan weerszijden van den rooden bek afvloeit en daarmee den grond in een bloedend tapijt herschept. Ook uit de wonden, door de klauwen geslagen, loopt een donkerroode, lauwe straal langs het lichaam van den olifant, naar beneden.

De tijger schijnt maar niet verzadigd te worden; van tijd tot tijd houdt hij even op en lekt met zijn tong het bloed weg, dat hem langs neus en oogen afloopt. De olifant laat de geweldige slurf langzamerhand meer en meer zakken, zijn achterste knieën knikken en met een zwaren bons valt het monster op den grond. De tanden blijven evenwel in den boom steken, de sappige stam schijnt eerder mee te geven dan de ivoorharde slagtand. De tijger ging nog maar altijd door met het lauwe bloed op te slorpen, tot hij eensklaps den geduchten kop ophief en onderzoekend het kreupelhout inkeek. Zou er iets in aantochr wezen? Wat zou ik nu nog te zien krijgen? Wellicht een ander, derde monster, dat het op zijn beurt op den tijger gemunt had? Ik keek eveneens in die richting, maar bespeurde niets; de tijger hield op met zijn onverzadelijken dorst te lesschen en scheen te willen loslaten.

Daar knalde een schot! In den kop getroffen stortte de tijger naar beneden en deed moeite

om te vluchten. Een tweede schot weerklonk. Dat was doodelijk. In het hart getroffen, viel de tijger levenloos ter neder. Daar lag nu dat monster, de schrik der vreedzame bewoners, de roem van den jager, de koning van het Indische woud.

Een man in witte, Europeesche kleeding, met een nog rookende buks in de hand, sprong uit het kreupelhout te voorschijn en liep recht op den dooden koningstijger toe. Die man was sir Herwerd, de beroemde Indische tijgerdooder. Ik had menigmaal een partijtje écarté met hem gespeeld en met genoegen naar zijn wonderlijke jachtavonturen zitten luisteren. Dat hij mij nog eens zou redden, was mij evenwel nooit in de gedachten gekomen.

'John,' riep ik uit de hoogte van den boom, 'wel bedankt voor je hulp. Zonder jou had ik er ongetwijfeld het hachje bij in geschoten!'

'Zoo Eduard,' riep hij, naar boven ziende, zonder evenwel de minste verbazing te laten blijken, 'ik zie, je bent gelukkig ongedeerd, dus ik ben niet te genkomen.'

ROELAND TE HULP! NAAR DE TEEKENING VAN GUSTAVE DORÉ.

‘Ben je dan gewaarschuwd?’ hernam ik in de uiterste verbazing, ‘wie heeft je gezegd, dat ik mij hier in zoo'n neteligen toestand bevond?’

‘Dat heeft mij geen mensch gezegd,’ antwoordde sir Herwerd lachend, ‘maar ik had vernomen dat jij te Sjiharrab zou komen, en daar ik je in zoo lang niet gezien had, besloot ik mij daar naar toe te begeven, toen 1k op drie uur afstands ongeveer je inlandsche bedienden tegenkwam, die mij meedeelden, dat je door een wilden olifant was overvallen.’

‘Die vervloekte kerels,’ bromde ik in mijn eigen, ‘maar waar gingen die naar toe? Waanden zij zich zelfs te Sjiharrab niet veilig?’

‘Je bent wel nieuwsgierig, waarde Eduard,’ hernam de jagers; ‘dat zal ik je ook eens uitleggen, maar kom toch eerst van je verheven zitplaats. Het beest zal je nu niets meer doen, want het is zoo dood als een visch op het land.’

‘Arm beest,’ zei ik medelijdend van den boom afklimmende en mijn verstijfde ledematen schuddende, ‘het had zulk een lot niet verdiend.

OPWEKKING VAN JAÏRUS' DOCHTERTJE, NAAR DE SCHILDERIJ VAN ED. KASSARIDES.

Gelukkig, John, dat je dat monster daar,' en hierbij wees ik op den tijger, 'gedood hebt: het is zijn verdiende straf.'

'Daarom heet ik tijgerdooder,' hernam sir Herwerd koeltjes, 'niet om op zulk een beest wraak te nemen, maar om de menschen van zoo'n kalverendief te bevrijden, jaag ik op hem. Maar je scheen zoo even niet te kunnen begrijpen, dat jouw bedienden mij te gemoet kwamen. De uitlegging is echter gemakkelijk. Kom ik te Sjiharrab, dan neem ik steeds mijn intrek bij den Bramaanschen priester Adoe-Kang. Dit wisten jouw lieden en nu kwamen ze hem vragen, of hij niet wist, waar ik mij bevond. Hij heeft hen toen op de hoogte gesteld en ziedaar nu, hoe ik nog juist van pas kwam om jou van een wissen dood te redden. Maar hoe kwam jij eigenlijk op dien boom; dat zou je mij nog vertellen, Eduard!'

In korte trekken schetste ik hem mijn avontuur, waarover hij hartelijk in lachen uitbarstte, mij te gelijker tijd meedeelende dat ik wijs gedaan had met niet op den tijger te schieten, want dat een pistoolschot niet het minste helpt, èn op den harde kop van een tijger, èn op zulk een grooten afstand.

Ik moest sir Herwerd onwillekeurig gelijk geven, toen mijn aandacht getrokken werd door een geritsel in de struiken, waaruit de tijgerjager zoo even te voorschijn was gekomen.

'Dat zijn uw bedienden,' zei sir John, zonder om te zien; 'ze volgden mij, maar van verre; ze achtten zich niet veilig zoo dicht in de nabijheid van het ondier!'

Werkelijk herkende ik nu den kop van Moetsoe, mijn lijfknecht, die uit de struiken kwam kijken. Weldra volgden de anderen. Ik wilde een rustig gezicht zetten om hun eens flink de les te lezen, maar ze trokken zoo'n smeekend gelaat en schenen nu nog niet het ondier, dat zooveel hunner broeders had geroofd en opgegeten, te durven naderen, Eerst toen sir Herwerd de verzekering gaf, dat zij niets meer te vreezen hadden, kwamen zij schuchter nader en ontdeden weldra, op last van den tijgerjager, den tijger van zijn prachtig, gevlekt vel. Ook beval ik hun de tanden uit den boom los te maken, ze af te houwen en mee te nemen, wat hun na vele vruchtelooze pogingen eindelijk gelukte.

In triumf droegen zij nu de tanden en het vel over hun schouders, zich een weg banende tusschen het dichte struikgewas, luid jubelende en zingende over den dood van hun vijand.

Ik zelf was uitgeput van vermoeidheid en rammelde van den honger, zoodat ik ook weinig acht sloeg op de vertellingen van mijn vriend Sir Herwerd, die, eindelijk pratens moede, een pijp aanstak en rustig voortliep.

Met gejuich en gejubel werden wij te Sjiharrab ontvangen, en na een stevig ontbijt te hebben genomen bij Adoe-Kang, viel ik in mijn hangmat in een weldadigen slaap, dien ik dubbel en dwars verdiend had. Den volgenden morgen regelde ik het geschil zeer ten genoegen van beide partijen en trok nu wederom, met mijn tanden en mijn vel beladen, in gezelschap van Sir Herwerd en al mijn bedienden naar Napanoer terug.

Nu ik het reizen ben moede geworden en mij sedert lang reeds in het liefelijk gelegen Elgin, de tuin van Schotland genaamd, heb teruggetrokken, nemen in mijn studeervertrek, naast velerlei merkwaardigheden, uit alle landen en wereldstreken afkomstig, de twee groote olifantstanden en het prachtige tijgervel een eereplaats in. Het laatste heb ik voor mijn schrijflessenaar op den grond gelegd, en ik kan niet in

mijn fauteuil plaats nemen, zonder te denken aan het gevaarlijkste oogenblik mijns levens, aan den eenigen keer, dat ik werkelijk en met reden bang ben geweest.

Elisabeth Maria Musch en hare begraafplaats in de kerk van St. Cyr.[1)] door H.J. Allard.

De overbekende dichter-staatsman-secretaris van drie prinsen van Oranje, Constantin Huygens, heeft de lieve attentie gehad, den 27en April 1628 in zijn *Diarium* of Dagboek aan te teekenen, dat de gewezen secretaris van Rotterdam 'Mus(ch) op dien dag tot griffier benoemd werd,' en den 15den December 1650 teekende hij andermaal aan: 'tegen middernacht overleed de griffier der algemeene staten Cornelis Musch' (*Diarium* p. 13 en 52).

Cornelis Musch, heer van Waalsdorp en Carnisse, die 28 jaren deze hooge en invloedrijke betrekkingen waarnam, stond niet bij allen even gunstig geboekt, vooral niet bij de staatsgezinde partij of, gelijk men destijds bij voorkeur sprak, bij de Loevesteinsche factie. 't Is bekend, dat de anti-stadhouderlijke partij met dien schimpnaam werd aangeduid, sinds Willem II den oud-burgemeester van Dordrecht benevens eenige andere leden der gecommitteerde staten - afgevaardigden der steden, waar hij het koelst ontvangen was - op het slot Loevestein had laten kerkeren. Te recht of ten onrechte - 't is hier de plaats niet dat nader te onderzoeken - werd Musch van allerlei beschuldigd: van omkooping der vreemde gezanten, van knevelarijen en schending der stedelijke voorrechten, van verkooping der ambten en staatsbedieningen, ja van hoogverraad en meer andere dergelijke 'excessen.' Als man van het Haagsche Hof en vertrouweling van den jeugdigen, wèl veelbelovenden maar onbesuisden, stadhouder Willem II, noemde men hem de 'Hofmusch.' Inzonderheid was het machtige Amsterdam vinnig op hem gebeten, wijl hij de steller was van een scherp vertoog, den 30sten Juni 1650 ter vergadering van Holland door prins Willem ingediend, en waarin de vrijheidlievende Amstelstad het hard te verantwoorden had. Ook hield men hem voor den opstoker des stadhouders bij diens mislukten aanslag op Amsterdam.

Vondel was de tolk van de algemeene verbittering der Amsterdammers tegen griffier Musch, toen deze - aan zelfvergiftiging, fluisterde men zacht en ook wel luide - in 't opgemelde jaar overleed. 'Ja, Vondel - aldus Jacob van Lennep - die 't vooral op hem geladen had, schonk hem het volgende bijtende grafschrift, een der fraaiste hekeldichten, die hij immer schreef, en waarbij hij tevens de gelegenheid aangreep, 's prinsen beide andere raadsleden (Cornelis Aerssens, heer van Sommelsdijck en Alexander van der Capelle, heer van Aartsbergen) op de bitterste wijze door te halen.'

Grafschrift op een Musch.

Hier leit de Hofmusch nu en rot.
Zij broeide slangen in haer pot,
Leicesters en Ducdalfs gebroet:
Zy sch... de Vryheit op den Hoet,
De grootste steden op het hooft:
Zy schon en at het leckerst ooft,

1) Nevensgaande photographieën en de beschrijving der kerk te St. Cyr-sur-Morin, benevens andere bijzonderheden hebben wij te danken aan de welwillendheid van den heer M.G. Wildeman.

En pickte, zonder schrik en schroom,
De rijpste karssen van den boom.
Zy vreesde kluytboogh, spat noch knip:
Den molick kendeze op een trip:[2)]
Zy vloogh den Baes van zijne hant
En speelde met de maght van 't lant.
Zy borst aen eene spinnekop,
Terwijl ze dronck en sprack: ‘dit sop
Bekomt my zeker niet te wel:
De rest geef Aerssen en Capel.’

Echt dichterlijk, zegt alweer Van Lennep, is het hier gebezigde beeld, waarbij Musch wordt afgebeeld, het vergif, dat hij genomen had, toe te drinken aan zijn medeplichtigen Aarssen en van der Capelle, evenals de stervende Theramenes aan zijn medetiran Kritias. 'k Moet hier echter bijvoegen, dat politieke hartstocht alleen in staat was, de dichterlijke hekelpen van den anders goedhartigen Vondel zoo vlijmend te scherpen. 'k Moet nog doen opmerken, dat Alexander van der Capelle, blijkens zijne *Gedenkschriften* zelve, geheel onschuldig was aan den aanslag op Amsterdam. En hoe Aerssens van Sommelsdijck dacht over Musch, blijkt overvloedig uit zijne ontboezeming, den volgenden morgen aan 't papier toevertrouwd: ‘Le greffier s'est laissé mourir cette nuict; j'aymerois mieux estre son héritier en ce monde que son conducteur en l'autre, mais, bien qu'il fust fort mercénaire, si ne laissoit-il d'estre très nécessaire à la généralité’ (Groen v.P. *Archives* 2e Série V.p. XXIX). De griffier heeft zich in dezen nacht laten dood gaan; 'k zou liever zijn erfgenaam in deze wereld zijn dan zijn gids in de andere; maar, al was hij nòg zoo veil, toch liet hij niet na, zeer noodig te zijn aan de generaliteit.

De bij zijn leven en na zijn dood zoo ongunstig beoordeelde griffier der Staten was ten jare 1636 in 't huwelijk getreden met de nog geen 18-jarige Elisabeth Cats, de rijkbegaafde en jongste dochter van den dichter-raadpensionaris ‘vader’ Jacob Cats en Elisabeth van Valkenburg. ‘Jammer - zoo las ik onlangs in Oud-Holland (VII 180) - dat een meisje van zooveel aanleg op nog geen 18-jarigen leeftijd de gade moest worden van een man als griffier Musch, niet omdat deze zijn eed als advokaat aflegde den 11 Januari van haar geboortejaar 1618, maar omdat hij niet deugde en haar bedierf.’ Dat bederf zal hier wel hoofdzakelijk slaan op den politieken haat jegens de Staatsgezinde partij, welke Cornelis aan zijne jeugdige echtgenoote en deze al verder aan haar nakroost wist in te boezemen. Bij zijn overlijden had hij zijne 32-jarige weduwe drie dochters achtergelaten, van welke er eene huwde met den baron van Asperen, de tweede, onze E l i z a b e t h M a r i a M u s c h , de echtgenoote werd van Henri de Fleury de Culan, heer van Buat, onder welke benaming hij het meest bekend staat in de geschiedenis der Staats- en Prinsgezinden uit de dagen van den raadpensionaris Mr. Jan de Wit. Want kort na 't overlijden van Willem II, die den 6n November 1650, nog vóór zijn handlanger Cornelis Musch stierf, was dezezoon van Dordrecht's oud-burgemeester Jacob de Wit, eertijds door den Stadhouder te Loevestein gekerkerd, tot die hooge waardigheid verheven, eene waardigheid, die hij bleef bekleeden tot slechts eenige weken eer hij in Augustus 1672 op het ‘groene zoodje’ vermoord werd.

De historische roman van Jacob van Lennep, getiteld *Elisabeth Musch*, is gewijd aan onze heldin en hare lotgevallen. Die roman moge letterkundige waarde bezitten,

2) M o l i k is een musschenverschrikker; s p a t , of springende boog, en k n i p zijn werktuigen ter vogelvangst; t r i p is een schoeisel met hoogen hak: o p e e n t r i p is op een prik, op een haar, haarfijn.

historische heeft hij niet. De schrijver stelt het voor, alsof onze Buat, door geldgebrek gedreven of liever misleid, in verdachte briefwisseling was getreden met 's lands vijand, den sinds 1660 op zijn troon herstelden Karel II van Engeland, ten einde Willem III, den jeugdigen zoon van Willem II en Maria Stuart, aan het stadhoudersschap te helpen en aldus den voet te lichten aan den grooten raadpensionaris Jan de Wit, het eminente hoofd der staatsgezinde partij: in andere woorden om een einde te maken aan 't eerste stadhouderlooze bestuur der republiek.

Als beweegreden of drijfveer bestond dat geldgebrek niet. Integendeel de zoogenaamde verrader was zeer rijk en zijne vrouw, Elisabeth Musch, vermoedelijk nog rijker. Musch wordt gezegd tweemaal millionnair te zijn, wat door het aangehaalde getuigenis des heeren van Sommelsdijk bevestigd wordt, en hij had slechts drie erfgenamen. Jacob Cats was ook zeer bemiddeld en liet slechts twee erfgenamen na. Zijne in 1639 te 's-Gravenhage geboren kleindochter Elisabeth was dus eene begeerlijke en veel gezochte partij voor menigen jonkman in ‘die Haghe’. Hare keuze viel, vermoedelijk niet zonder politieke bijoogmerken, op den reeds genoemden Oranjeman Henry de Fleury du Culan, markies van St. Cyr, heer van Buat en andere heerlijkheden in Frankrijk. Deze in Nederland geboren zoon van den Franschen kolonel in staatschen dienst wijlen J. de Buat, was edelknaap geweest van den stadhouder Frederik-Hendrik, had vroeger gediend in de ruiterij onder zijn gewezen speelmakker Willem II, en was ritmeester in garnizoen te Bergen-opZoom, toen zijn huwelijk met

Elisabeth Musch in 1664 voltrokken werd. Het huwelijkscontract was den 3^en^ Maart van dat jaar in den Haag geteekend.

De Calvinistische Buats waren door den Franschen koning Lodewijk XIII in den adelstand van zijn rijk opgenomen, en 't is algemeen bekend dat ook de gewezen raadspensionaris Jacob' Cats, de ‘Zeeuwsche poldergast’ van Busken Huet, door den Engelschen koning Karel II tot ridder werd geslagen. Aldus deelden beider afstammelingen in de adellijke voorrechten van twee machtige koninkrijken. Dit, om adel en geld zoo aanzienlijke huwelijk werd echter reeds twee jaren later door een rechterlijk vonnis en den geweldigen dood des echtgenoots verbroken.

Nadat Prof. H.W. Tydeman ten jare 1836 in zijne aanteekeningen op Bilderdijk's *Geschiedenis des Vaderlands* (IX, 270-289) de procedure van Buat in tamelijk vaste, maar hier en daar afdwalende lijnen geteekend had, heeft Prof. R. Fruin in 1882 datzelfde proces andermaal getoetst, aan een nieuwe keuring onderworpen en wel het voortreffelijkste geleverd, wat tot nu toe over het onderwerp geschreven is (*Bijdr. voor vaderlandsche geschiedenis*, 3^e^ reeks I bl. [1]).

Ziehier in hoofdzaak wat er geschiedde in den loop der gebeurtenissen, die tot zulk een tragische ontknooping leidden.

In het jaar 1666 had het eerste stadhouderloos bewind een zwaren oorlog voort te zetten, door den Engelschen koning Karel II, die ons volk en inzonderheid onze toenmalige regenten persoonlijk haatte, en door de Engelsche natie, die op onzen wereldhandel en welvaart naijverig was, zonder veel schuld van onze zijde, ons het jaar te voren aangedaan. Die oorlog, tegen zulken overmachtigen vijand, vorderde de inspanning van al onze krachten, en scheen zelfs, hoe wij ons ook inspanden en ondanks menige overwinning ter zee, de maat onzer krachten te boven te gaan. Gelukkig dat wij thans den steun van Frankrijk genoten, dat in Januari des jaars 1666 ook den oorlog aan Engeland verklaarde en in de maand April ons den vrede bezorgde met Bernard van Galen, den prins-bisschop van Munster, die de republiek van de oostelijke landzijde had aangevallen. Tot recht verstand onzer politieke verhouding tot Frankrijk en Engeland gedurende het raadpensionarisschap van Jan de Wit, diene het volgende. Tot op het jaar 1660 had Frankrijk de partij der Stadhouders tegen de hun vijandige Staatsgezinden getrokken en de machtige Staten van Holland, thans vrienden van Spanje, meer of minder tegengewerkt. Met de Fransche vorsten waren Willem de Zwijger en zijn zoon Maurits voortdurend op den besten voet gebleven en hunne opvolgers, de stadhouders Frederik Hendrik en Willem II hadden zich die voorkeur, aan Frankrijk geschonken, waardig betoond. De vurig verlangde vrede van Munster van 't jaar 1648, die Frankrijk tegenover het vijandige Spanje alleen liet en den invloed der stadhouders als hoofden van het leger aanzienlijk verminderde, was het werk geweest der antistadhouderlijke partij. De groote tegenstander van dat vredesverdrag was de laatste stadhouder geweest. Maar in 1660 verkeerde dit alles en werden de verhoudingen aanmerkelijk gewijzigd,

In Engeland was destijds de protector, Olivier Cromwel, die de uitsluiting van het huis van Oranje uit de hooge staatsposten van de republiek der vereenigde Nederlanden bij de Acte van Seclusie als eerste vredesvoorwaarde had bedongen, vervangen door koning Karel II, den oom en liefhebbenden beschermer van den 10-jarigen prins Willem III. Van toen af kon de Fransche staatkunde de verheffing van Zijne Hoogheid niet meer wenschen: want met den Oranjevorst, als stadhouder,

zou de invloed van Frankrijks ouden mededinger, Engeland, de Republiek allicht beheerschen en overheerschen. Om dit laatste te voorkomen, moest het Fransche staatsbewind wel voor Jan de Wit, het hoofd der staatsgezinden, partij trekken en het stadhouderloos bestuur zooveel mogelijk bestendigen.

't Ligt in den aard der zaken, dat de vrij talrijke vrienden van den Prins - inzonderheid Buat en de dochter van griffier Musch, zijn echtgenoote - thans zulk een verbond met Frankrijk betreurden, als den ernstigsten hinderpaal op den weg, waarlangs zij den zoon van Willem II en Maria Stuart tot de waardigheden zijner voorouders poogden terug te voeren. Zij betreurden dat des te meer, wijl Frankrijk en onze republiek reeds in 1662 waren overeengekomen, geen afzonderlijken vrede met Engeland te zullen sluiten. Ten einde den nu reeds 15-jarigen Prins als stadhouder aan het hoofd der regeering hier te lande te kunnen stellen, verlangden zij in de eerste plaats vrede met Groot-Brittannië, zonder zich verder om Frankrijk te bekreunen. Zij beijverden zich aldus een nauwe verbintenis tusschen de twee groote zeemogendheden te bewerken, en zoodoende de dynastieke familiebelangen te bevorderen zoowel der Engelsche Stuarts als der Nederlandsche Oranjes.

‘Van deze partij nu - aldus Prof. Fruin t.a.p. blz. 7 - die gedurende den oorlog tegen den Engelschen koning, wiens bondgenootschap zij zocht, gevaar liep om bij den minsten misstap, bij overijling zelfs, in landverraad te vervallen, was Buat de onbekwame en onbezonnen handlanger. Zoover wij kunnen nagaan was hij ter goeder trouw en zich van geen boos opzet bewust. Hij ijverde voor zijn jongen meester, gelijk hij hem noemde, in 't vertrouwen dat hij zoodoende tevens 's lands belang bevorderde; hij betreurde den oorlog met Engeland en hield zich overtuigd dat koning Karel, getergd door de stadhouderloozen, zijns ondanks ons den oorlog had aangedaan, en niets liever verlangde dan hem met een goeden vrede, waarbij zijn neef van Oranje bevoordeeld werd, te eindigen. Zoodra hem dus een zijner vrienden aan het Engelsche Hof, Gabriël Silvius, in den arm nam, was Buat bereid zijn goede diensten tot het herstellen van een zoo heilrijken vrede te leenen, en trad hij in briefwisseling met een der Engelsche bewindslieden, Sir Henry Bennet, weldra tot Lord Arlington verheven, die door het huwelijk, hetwelk hij omstreeks dezen tijd met een dochter van Lodewijk van Nassau-Beverweerd sloot, zich als het ware aan de stadhouderlijke partij verzwagerde. Buat was daarmede begonnen voordat nog Frankrijk den oorlog aan Engeland had verklaard, en hij bleef er ook daarna mee voortgaan, hoewel het hem onder andere door de Prinses-Douairière, de grootmoeder van Willem III, ontraden werd, omdat hij gevaar liep, zoo hij, in strijd met de belangen en bedoelingen van Lodewijk XIV, voortging voor vrede met Engeland te ijveren, voor zijn moeite gestraft te worden met verbeurdverklaring der goederen, die hij in Frankrijk bezat. Doch Silvius, dien mevrouw Buat-Musch hierover raadpleegde, stelde haar en hem gerust[1)], en zoo bleef hij den gevaarlijken weg bewandelen. Toen hij zich het eerst met de zaak had ingelaten, was de Raadpensionaris afwezig geweest, met de vloot op zee, en had hij zich uit dien hoofde met de vredesvoorslagen, die hem waren gedaan, tot Van Beverningh gewend; maar nu De Wit terug was gekeerd en de staatszaken weer aanvaard had, begaf Buat zich tot dezen en deelde hem mede wat hij aangaande 's Konings geneigdheid tot vrede van zijn correspondenten vernomen had.’

Toen Henri Fleury de Culan, heer van Buat, in 1659 als vrijwilliger op 's lands vloot dienende, den admiraal Michiel de Ruyter op diens tocht naar Zweden vergezelde, had hij bij de bestorming van Kartamunda blijken van groote dapperheid

1) Het belangrijkste gedeelte van Silvius' brief aan onze Elisabeth Musch, gedagteekend 9/19 Maart 1666, deelt Fruin hier mede.

gegeven. Bij een aanval der Zweedsche ruiterij klonk opeens het bevelwoord van de Ruyter, en Buat, het rappier in de vuist geklemd, sprong onverschrokken te water en zwom naar wal, de zijnen toeroepend: ‘Mannen, dat gaat u voor; volgt mij!’ Dit heldhaftig optreden bracht verwarring onder den vijand, die weldra op de vlucht sloeg. Onze dappere krijgsman was, helaas, geen diplomatisch hoofd, en minder nog geschikt om de ziel of leider eener staatkundige partij te zijn. In geestesgaven schijnt hij verre beneden zijne begaafde vrouw, Elisabeth Musch, gestaan te hebben. Door allen, die hem gekend hebben en vertrouwelijk met hem omgingen, wordt hij ons afgeteekend ‘als een aangenaam en algemeen bemind man, open van karakter, moedig, een goed soldaat, niet misdeeld van natuurlijk verstand, maar overgegeven aan den drank en praatziek en luidruchtig als hij een dronk ophad.’ Zoo schilderen hem Clarendon en Wicquefort.

Dat hij geen man was met wien men in ernstige onderhandelingen kon treden, blijkt overvloedig uit de schier onnoozele wijze, waarop zijne inzichten en nevenbedoelingen bij den zoogenaamden vredehandel met Engeland aan den dag kwamen. 't Was kort na den ongelukkigen zeeslag van 4 Augustus 1666, waarin de staatsgezinde De Ruyter zich zoo kloekmoedig gedroeg, maar door den stadhoudersgezinden Tromp in den steek werd gelaten. Behalve een niets beduidenden, voor den Raadpensionaris ter lezing bestemden brief, stelde hij dezen nog een tweeden ter hand met het geheimzinnige opschrift voorzien *pour vous même*, voor u zelven - een opschrift, dat al aanstonds argwaan verwekte en niet onduidelijk verried, dat hij behalve de briefwisseling, waarvan De Wit en de staten officiëel kennis droegen, ook nog een geheime onderhield met de Engelsche vrienden Silvius en Arlington. Uit een vluchtige inzage bleek eveneens, dat Buat die correspondentie voerde op last en ten behoeve zijner stadhoudersgezinde geestverwanten, die met den naam van *les amis*, (de vrienden) en *les bien-intentionnez pour la paix* (de voor den vrede goed gezinden) werden aangeduid, ter onderscheiding der staatsgezinde meerderheid, die thans de wettige regeering uitmaakte.

(*Slot volgt.*)

Bij de Platen.

De opwekking van Jairus' dochtertje. -

Op den 23en Zondag na Pinksteren herinnert de Kerk ons in haar evangelie aan het treffende wonder, dat zoo herhaaldelijk door de christelijke kunst is verheerlijkt in tafereelen, die wij reeds meermalen onzen lezers onder de oogen brachten. De plaat in dit nummer geeft opnieuw een fraaie en trouwe voorstelling van het Evangelische wonderverhaal.

‘Terwijl Hij sprak,’ dus lezen wij bij Mattheus IX, ‘ziet, daar kwam een overste, die Hem aanbad en zeide: Heer, mijn dochter is zoo even gestorven; maar kom, leg haar uw hand op en zij zal leven. En Jesus stond op en volgde hem met zijn leerlingen....

‘En als Jesus in het huis van den overste kwam en de fluitspelers en de geruchtmakende schare zag. sprak hij: Gaat van hier; want het dochtertje is niet dood, maar slaapt. En zij bespotten Hem.

‘En als de schare uitgedreven was, trad hij binnen en vatte haar hand. En het dochtertje stond op. En deze mare werd verbreid door dat geheele land.’

De kunstenaar van ons tafereel geeft het oogenblik weer, waarop de jeugdige doode, door den Zaligmaker weer ten leven gewekt, de oogen opent en van haar leger oprijst. Verbazing, blijde verrassing grijpt de omstanders aan: alleen de apostelen, de dagelijksche getuigen van 's Heeren wonderen, Johannes aan het voeteneind, Petrus en Jacobus aan het hoofdeinde van het bed, verbazen zich niet over dit nieuwe bewijs zijner almacht: Zij weten dat hun goede Meester macht heeft over leven en dood, en zijn er aan gewoon, Hem die macht tot heil van allen, die zijn hulp inroepen, te zien uitoefenen. Links en rechts van het bed herkennen wij de gelukkige ouders van het wondervol ten leven herroepen kind, dat zij reeds reddeloos verloren waanden, tenzij de groote Wonderdoener haar de hand mocht opleggen. Dat vaste geloof zien zij thans schitterend beloond, en de grijze Jaïrus, de overste der synagoge van Capharnaüm, zinkt in dankbare aanbidding aan Jesus' voeten neer, terwijl zijn echtgenoote met gevouwen handen in eerbiedig ontzag tot Hem opziet.

Allerlei.

Een sluwe streek. -

Op zekeren dag komt een deftige dame bij een geneesheer, die een specialiteit is voor zenuwziekten. ‘Een hoogst zonderlinge manie van mijn zoon,’ zegt zij, ‘berokkent mij het grootste verdriet. Den heelen dag denkt hij aan niets anders dan aan

diamanten. Hij verbeeldt zich in het bezit te zijn van zeer kostbare edelgesteenten en verkeert in de voortdurende vrees, dat iemand ze hem zal ontrooven. Deze manie is voor mij vooral daarom zoo pijnlijk, omdat hij niet zelden heftig wordt en verlangt dat ik hem zijn diamanten zal teruggeven, daar hij meent, dat ik ze verborgen heb.'

De geneesheer luisterde met gespannen aandacht toe. 'Ja, beste mevrouw, ik kan u in dit geval niet eerder raad geven, voor ik uw zoon zelf gezien heb. Zou u hem niet bij me kunnen brengen?'

'Dat kan alleen,' antwoordde de dame aarzelend, 'als ik hem wijs maak, dat u hem eenige mooie diamanten wil laten zien, dan komt hij zeker.'

De geneesheer vond dit voorstel goed, maar de dame begaf zich van zijn huis onmiddellijk naar een grooten juwelier.

'Ik ben de vrouw van dokter Blank,' verklaarde zij. 'Mijn man heeft plan mij eenige diamanten cadeau te doen, en zou daarom morgen om elf uur een verzameling niet ingezette steenen willen zien.'

De geneesheer stond als rijk bekend en daarom beloofde de juwelier graag, aan dien wensch gevolg te zullen geven.

Den volgenden morgen een beetje voor elven verscheen de dame weer in de woning des dokters en nam in de wachtkamer plaats. Juist op het overeengekomen uur verscheen de bediende van den juwelier, die, daar hij dokter Blank voor zaken had te spreken gevraagd, in de voorkamer werd gelaten. Onmiddellijk nadat het dienstmeisje hem binnengelaten had en weggegaan was, trad de dame uit de wachtkamer op den jongen man toe en zei: 'Dokter Blank is op het oogenblik aan zijn werk. Ik ben zijn vrouw. Hij wenschte de diamanten in zijn studeerkamer te bezichtigen.'

De bediende overhandigde haar de edelgesteenten en gaf aan haar uitnoodiging gehoor, om in de wachtkamer plaats te nemen. De dame verliet daarop de kamer en verwijderde zich.

Nadat de bediende geruimen tijd gewacht had, wendde hij zich tot het dienstmeisje, dat de patiënten binnen- en buitenbracht, met het verzoek, aan dokter Blank te vragen, of hij uit de diamanten zijn keus al gedaan had.

Deze boodschap, in verband met de mededeeling van den vorigen dag, was een vingerwijzing voor den geneesheer, die den jongen man liet binnenkomen en hem een stoel aanbood.

'Heeft u uw keus gevonden?' vroeg de bediende.

'Ja, ja, dat is in orde,' antwoordde de dokter geruststellend. 'Maar zeg mij nu eerst eens, wat je scheelt. Heb je kloppingen in het achterhoofd of schemert het je soms voor de oogen?'

De jonge man zette een verbaasd gezicht.

'Ik mankeer niets, dokter, en kwam niet hierheen om u te raadplegen. Ik heb een aantal diamanten gebracht, opdat u daaruit een keus zou doen voor mevrouw. Wil u dus zoo vriendelijk zijn, mij te zeggen, waarop uw keus gevallen is?'

'Jawel, natuurlijk, mooie, groote diamanten,' antwoordde de geneesheer, alsof hij tot een klein kind sprak.

De verbazing van den jongen man nam nog toe. Nooit had hij er iets van gehoord, dat dokter Blank niet wel bij het hoofd was.

'Waar zijn de diamanten?' vroeg hij, de kamer rondziende.

HET INWENDIGE DER KERK TE ST. CYR, WAAR ELISABETH MUSCH BEGRAVEN LIGT.

‘O, die zijn geborgen,’ verzekerde de geneesheer.

‘Ik moet naar den winkel terug, daar ik al te lang uitgebleven ben. Wil u mij dus de diamanten teruggeven?’

‘Nu, nu, wind je zoo niet op. Zeg mij openhartig, hoe ge je gevoelt. Laat de diamanten er voorloopig maar buiten.’

‘Dat kan niet, ik dring er nog eens op aan, dat u ze mij teruggeeft,’ verklaarde de jonge man, die begon te vreezen, dat men hem om den tuin leidde.

‘Een zonderling geval,’ fluisterde de geneesheer bij zich zelf. ‘Komaan,’ vervolgde hij hardop, ‘zeg me eens, wat je bij je zelf hebt waargenomen. Is de eetlust goed? Slaap je rustig? Droom je veel?’

‘Dokter, ik ben niet hier, om mij voor den gek te laten honden. Ik heb u diamanten gebracht ter waarde van twintig duizend gulden. Ik ben deze voor-den-gek-houderij moe en verlang de edelgesteenten terug.’

‘Jawel, jawel,’ antwoordde de geneesheer.

‘Neen niet jawel. Of je geeft me de diamanten, of ik laat je op staarden voet in hechtenis nemen!’

‘Juist zooals zijn moeder hem heeft afgeschilderd,’ dacht de ervaren geneesheer. Maar dit bracht hem te binnen, dat hij de dame vandaag niet gezien had, en daarom vroeg hij aan het jonge mensch, waar zijn moeder was.

‘Mijn moeder heeft daar niets mee te maken,’ antwoordde hij woedend.

Na nog een korte heftige woordenwisseling stormde de jonge man de deur uit met de woorden, dat hij de zaak spoedig in orde zou brengen. Kort daarop keerde hij met een politie-agent terug. ‘Arresteer dien meneer!’ zei hij, op den dokter wijzend.

Nadat deze een oogenblik met den man der wet gesproken had, knikte de agent toestemmend. De jonge man, die er niets meer van begreep, verlangde nu onstuimig zijn diamanten en dreigde den agent te zullen aanklagen wegens verwaarloozing van zijn ambtsplicht.

‘Ik weet waarlijk niet, wat er mee aan te vangen,’ zei de dokter, ‘en ik begrijp niet, dat zijn moeder hem alleen hierheen gestuurd heeft.’

‘Er zit niets anders op, dan hem voorloopig in verzekerde bewaring te brengen,’ meende de agent.

En ondanks het tegenstribbelen van den jongen man moest hij den politie-agent naar het bureau volgen.

Om kort te gaan, hij bleef verscheidene dagen achter slot en grendel, tot zijn patroon hem ontdekte, die middelerwijl al gedacht had, dat de jonge man er met de diamanten zelf van door was gegaan. De deftige dame was natuurlijk verdwenen en werd ook niet meer teruggevonden.

Een nieuw middel tegen brandwonden. -

Als men de waarnemingen mag gelooven, die in het hospitaal der *Charité* te Parijs door dr. Thierry gedaan zijn, zou de vreeselijke pijn, die men bij brandwonden ondervindt, niet meer te vreezen zijn.

Genoemde geneesheer is namelijk tot de ontdekking gekomen, dat bitterzuur een volkomen pijnstillend middel bij brandwonden is. Deze ontdekking geschiedde op de volgende manier. Terwijl hij proefnemingen deed over de anti-septische eigenschappen van bitterzuur, liet hij op zijn met dit zuur bevochtigde hand een brandende lucifer vallen. Daar hij niet de minste pijn gewaar werd, schreef hij dit aan de omstandigheid toe, dat hij bitterzuur op zijn hand had.

De ondervinding heeft dit bevestigd. Hij heeft een aantal brandwonden met een oplossing van water- en bitterzuur behandeld en niet alleen de pijn gestild, maar ook de wonden vlug en volkomen geheeld. Zelfs bleef er geen litteeken achter.

[Nummer 26]

Koning Karel en Widukind.
Door
J.R. van der Lans.

IX.
De bruid van den doode.

Hoog op het terras van den Drakenburg aan den Rijn zat de oude graaf Heribert in een gemakkelijken zetel en liet de oogen met welgevallen rondweiden over het heerlijke landschap aan zijn voeten, den blauwen Rijnstroom, met zijn groene eilanden in de diepte, aan weerszijden de welige heuvelen met wijngaarden beplant, en heel ver in het heldere verschiet de torens der bisschoppelijke stad Keulen.

Tegenover hem zat een jonkman, achteloos op een vouwstoel neergevallen, en den arm op de borstwering geleund. Hij liet het rijk gelokte blonde hoofd in de hand rusten en staarde somber voor zich, blijkbaar zonder oog voor de natuurpracht, die hem naar alle zijden omgaf.

'Het deert mij, jonkman,' sprak de grijsaard, 'u dus lusteloos de wereld te zien instaren, die voor een kloeke borst als gij toch zóóveel te winnen biedt. Wanneer ik, oude man, mistroostig het hoofd liet hangen, het zou te vergeven zijn, ik heb mijn tijd gehad. Ik heb gestreden onder den roemrijken Karel Martel, dien hamer der ongeloovigen, onder den machtigen Pepijn en onder zijn grooten zoon, onzen edelen koning Karel, dien de Heer in zijn heilige hoede neme; maar nu ben ik door ouderdom en krankheid ter ruste gedoemd. Nu moet ik eenzaam op mijn slot de laatste dagen slijten, die de Hemel mij nog te leven geeft, en kan ik mij enkel aan den wapenroem van anderen verkwikken. Toch trilt mij het hart in de borst als ik den verren nagalm verneem van koning Karels groote daden in Spanje en der wapenfeiten van Roeland, den eersten zijner paladijnen, dien ik eerlang mijn zoon zal mogen noemen. O, als ik dat bedenk, dan is het of mijn stramme beenen weer willen opspringen van jeugdige aandrift; maar ach, ik val machteloos in mijn zetel terug, en moet mij maar troosten met het vooruitzicht, weldra Roeland hier te zien om bruiloft te vieren met mijn lieve Hildegonde. Het is de eenige groote vreugde, die ik nog in dit leven hopen durf, haar aan den arm van Roeland het kasteel te zien binnentrekken, dat daar aan de overzijde van den stroom voor het jonge paar is gebouwd....'

Bij deze woorden liet de grijsaard het oog met behagen rusten op een nieuwgebouwd slot aan den anderen oever der rivier, dat, hoog op een rotsspits opgemetseld, zijn blanke steenmassa helder tegen het azuur des hemels afteekende. Onverschillig wendde ook de jonkman den blik een wijle in die richting, maar onmiddellijk keerde hij het hoofd weer wrevelig af.

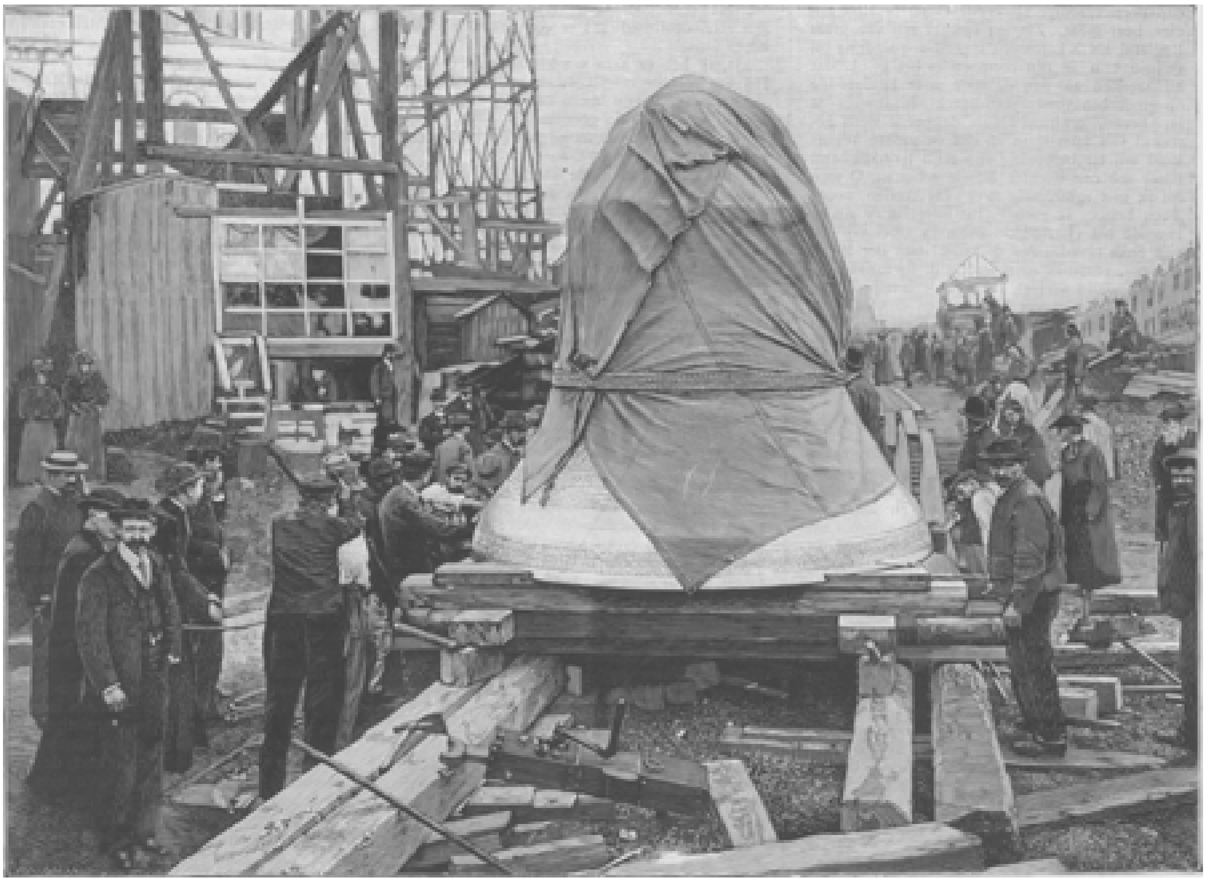

AANKOMST DER KLOK 'SAVOYARDE' OP MONTMARTRE.

Graaf Heribert merkte het niet, en ging, als tot zich zelven sprekend, voort:

‘Graaf Roeland kan tevreden zijn, als hij zijn nieuwen burcht aanschouwt, en wat zal mijn kleine Hildegonde zeggen! Waarlijk, zelfs koning Karel zullen zij er waardig kunnen ontvangen, als hij hun de eer mocht doen, hun bruiloftsgast te zijn... Met wat ongeduld heb ik de muren en torens uit de rots zien verrijzen, en nu zij daar zoo fier overeind staan, als om Roeland en mijn kind te roepen, nu verlang ik met nog grooter ongeduld naar hun komst. Reeds zie ik in den geest de vanen der hooge gasten van de tinnen wapperen en hoor van de torens het jonge paar het welkom tegen-schallen. O, wanneer ik dat heb mogen aanschouwen, zie, Berno, dan verlang ik niets van het leven meer, en zal ik hier, in de gestadige aanschouwing van het geluk mijner dierbare kinderen, in vrede sterven... Maar dat gij, die nog zoovele jaren levens voor u hebt, nu reeds het hoofd laat hangen, dat deert mij meer dan ik zeggen kan.’

‘Hoe wilt gij,’ hernam de jonkman, ‘dat de vogel lustig de vleugels zal reppen, als hij in de traliekooi gevangen zit?’

‘Maar' welke vogel zal vrijwillig de kooi kiezen, als de gansche wereld hem openstaat?’

‘Heer graaf, geen spotternij,’ sprak de Saksische gijzelaar, zich driftig oprichtend, ‘die duld ik zelfs niet van u, ofschoon,’ liet hij er met merkbare verzachting van toon op volgen, ‘ofschoon ik u om uw goedheid als een vader vereer.’

‘Ik spot niet, Berno, ik spreek in ernst,’ hernam de grijsaard zonder zich om het schichtig antwoord van den jonkman verstoord te toonen. ‘Heeft koning Karel u niet de volle vrijheid geboden, mits gij beloofdet het zwaard niet meer tegen zijn volk te trekken?’

‘Noemt gij dan vrijheid wat niet anders is dan doemwaardige slavernij? O gij begrijpt mij niet, heer graaf. Zie, gij spreekt mij van graaf Roeland als 's konings dappersten paladijn; gij verlustigt u in zijn roem en in het geluk, dat hij smaken zal aan de zijde uwer Hildegonde op gindschen vorstelijken burcht. Maar weet dat ik, Berno, eenmaal als de dapperste werd geroemd van mijn stam en dat de groote Widukind mij ter belooning van mijn moed de hand zijner schoone dochter Hasela schonk... O toen zat ik niet mistroostig neer. Bij Wodan, neen! Toen besteeg ik moedig het brieschende ros en zwaaide het vlammende zwaard voor de vrijheid van Saksenland. Als de edele stam der Engeren mij, ondanks mijn jonkheid, tot aanvoerder op het schild verhief, dan voelde ik mij machtig als Donar, wanneer hij met den donderhamer op de wolken verschijnt.[1] En als ik dan in het oog mijner schoone Hasela blikte, dan straalde mij daaruit als een heimelijk vuur tegen, een tooverkracht, die al mijn aderen doortintelde. Toen leefde ik, toen was ik gelukkig... Maar uw koning Karel is gekomen met zijn Roeland en zijn legerscharen. Hij heeft onze velden verwoest, onze akkers vertreden, onze mannen gedood, onze hoofden in gevangenschap weggevoerd. En nu wilt gij, omdat Roeland, toen ik uitgeput was van den strijd, mij in den tweekamp overwon, dat ik beloven zal, nimmer het zwaard tegen de Franken te trekken! Staat dit niet gelijk met mij te laten beloven, dat ik niet meer ademen zal?...’

1) Donar was in de Germaansche mythologie de god van den donder, dien hij verwekte door het geweld van zijn strijdhamer. Naar hem heet nog de vierde dag der week Donderdag. Bij de Noren werd Donar Thor genoemd; vandaar nog het Engelsche Thursday, Thor's dag. Donar was de zoon van den oppergod Wodan (bij de Noren Odin), aan wien de derde dag der week als Wodansdag (nog kenbaar in onzen Woensdag) was toegewijd, en de broeder van Freya, de godin van liefde en schoonheid, wier naam nog voortlecft in onzen Vrijdag.

De grijze Heribert schudde het hoofd en hernam met vaderlijke kalmte:

'Perno, uw jonkheid vergeet ik gaarne die vurige drift, schoon ze u onbillijk doet zijn voor den koning, dien ik vereer, en blind voor uw eigen heil en dat van uw volk. Gij wijt den koning uw ongeluk en de verwoesting van uw vaderland, maar niet hij, der Saksen hardnekkige woede is daarvan de schuld. Het is u, die nauwelijks twintig jaren telt, niet euvel te duiden, dat gij alzoo de waarheid der dingen miskent. Maar ik, die er meer dan zeventig tel, ik weet dat reeds lang vóór gij geboren waart, de Saksen de grenzen van Christenrijk bestookten, hoe zij onze kerken en kloosters verwoestten, onze dorpen uitmoordden, onze priesters ombrachten. En om daaraan een einde te maken, heeft koning Karel Saksenland onderworpen. Die onderwerping zal het tot zegen strekken, want de koning wil niets dan het heil van uw volk. Wees dus verstandig en onderwerp u, gelijk de hoofden, die hem te Paderborn gehuldigd hebben...'

'Widukind was niet onder hen,' wierp de jonkman met bitterheid tegen.

'Widukind heeft het niet gewaagd op den Rijksdag te verschijnen, omdat hij geen genade van den koning durfde hopen, schoon die hem toch verzekerd was. Maar hij is gevlucht en heeft daardoor de oppermacht des konings erkend. Toon gij u niet overmoediger dan hij... Wanneer Roeland na den veldtocht in Spanje hier terugkeert en hij vraagt mij naar den Saksischen gijzelaar, dien hij in mijn hoede achterliet, laat mij hem dan kunnen zeggen: in plaats van een gevangene geef ik u een vriend en bondgenoot, een wapenmakker terug. Hij zal dit het kostbaarste bruidsgeschenk achten, en gij zult, als een der onzen, vrij en gelukkig zijn. De eerste paladijn van Christenrijk zal u als een broeder de hand reiken.'

'Ja, Roeland is goed en edel,' hernam Berno nadenkend, 'ik moet hem eeren, schoon ik hem niet anders dan haten kan. Ook koning Karel heeft mij niet behandeld als een gevangene, maar als een huisgenoot. Wij Saksen zijn niet gewoon, aldus onze vijanden te bejegenen. Wanneer onze Bloedmannen[1] hen niet opeischen om ze als een zoenoffer voor de goden op hun altaar te slachten, wacht hun toch een slavernij, die vaak erger is dan de dood. De krijgsgevangen Frank in Widukinds huis moet daar de laagste slavendiensten verrichten.'

'Wat zegt gij?' riep de oude Heribert, in zijn zetel oprijzend. 'Is er een Frank in Widukinds huis?'

'Ja, ik heb er hem van kindsbeen af gekend. Hij was met de zorg voor de paarden belast.'

'En kent gij zijn naam ook??'

'Hij wordt Buddo genoemd.'

'Buddo! zou het mogelijk zijn? Hoe oud kan hij wezen?'

'Hij is een man in de kracht der jaren.'

'Dat komt uit, hij was een twintig jaar jonger dan ik! Buddo, de dappere, edele Buddo in boeien bij Widukind! Buddo, dien wij jaren gesneuveld waanden, leeft nog!... Maar dat moet de koning weten. Hij zal hem bevrijden tot elken prijs.... De roemrijke Frankische krijger gevangen, de slaaf van den heiden! O dat is schrikkelijker dan de dood op het oorlogsveld!.... Wonderlijke loop van het krijgsmanslot,' ging de grijsaard in somber gepeins verzinkend voort, terwijl hij het zilverwitte hoofd op de knokkelige hand liet rusten. 'Ik, zwakke, oude stok, bleef in alle gevaren gespaard en zal, na honderd gevechten, op mijn bed sterven. En de wakkerste, de kloekste mannen zag ik in den bloei hunner jonkheid sneven of - wat honderdmaal wreeder is - in 's vijands handen vallen. O, als ik daaraan denk, kan ik sidderen voor Roeland,

1) Heidensche priesters, aldus genoemd om de bloedige offers van dieren en menschen, die zij op de altaren der goden slachtten.

mijn zoon. Ook hij kent geen gevaar, ook hij is ontembaar in zijn moed. God! zoo ook hem eens het lot van Buddo treffen moest, en hij door den Saraceen in slavenboeien geklonken werd!....'

'Dan ware ik ten minste gewroken,' mompelde Berno met saamgeperste tanden en een vonk van opvlammend wraakvuur flitste uit zijn schelblauw oog. Maar de grijsaard lette er niet op, zoo diep was hij in somber gepeins verzonken.

'Liever zag ik hem, van roemvolle wonden doorboord, aan mijn voeten uitgestrekt; want dan wist ik dat zijn ziel was opgevaren tot God, om onder de helden des kruises in eeuwigen vrede te rusten van den strijd op de bloemen van het Paradijs.'

Het geschal van den horen des torenwachters wekte den grijsaard uit zijn overpeinzingen. Hij zag op en ontwaarde een groep ruiters, die, in een stofwolk gehuld, in vollen galop het steile bergpad oprenden, dat naaf den burcht voerde.

'Die rijden snel als ongeluksboden,' sprak de graaf. 'Tijding uit het leger gewis. God sta ons bij!'

Weinige oogenblikken daarna stond Gerolf, des konings zwager, voor hem. Zwart was zijn lijfrok, dof zijn wapenrusting, zwart de mantel, die hem om de schouders hing. Ook de gezellen, die hem volgden, en zich eerbiedig op een afstand hielden, waren in zwarte rusting. Aller gelaat stond strak en somber.

'Van waar die rouw?' vroeg de grijsaard, met bevende stem.

'Ik kom dus niet te laat,' sprak Gerolf, nog licht hijgend van de vermoeienis; 'de groote rouw van Frankrijk is nog niet tot uw burcht doorgedrongen. De koning zond mij in aller ijl hierheen, opdat de droeve tijding u het eerst van zijnentwege bereiken zou.'

'Welke droeve tijding?' vroeg de graaf verbleekend.

'Te droef dan dat ik het wagen zou, ze u in één adem te melden. Wapen u met al uw kracht, heer graaf, want wat ik u te zeggen heb, is zwaar om te dragen.'

'Ik ben op alles bereid,' sprak Heribert, de beenige handen in den schoot samenvouwend en het grijze hoofd neerbuigend als om den slag te ontvangen. 'Zoo even vernam ik, dat Buddo, de vrome held, dien wij als dood beweenden, als krijgsgevangene in Widukinds huis vertoeft en daar de paarden van den heiden verzorgt. Dat bracht mij te binnen, hoe ik steeds de kloeksten en dappersten in den bloei der jeugd om mij heen gevallen of.... gevangen had gezien, terwijl ik, oude man, steeds gespaard bleef. En ik sidderde voor Roeland. Zeg, heer graaf, is Roeland.... gevangen?'

'Neen,' hernam Gerolf ontwijkend, 'maar wat zeidet ge daar van Buddo? Is hij Widukinds gevangene? Van waar weet gij dat?'

'Ik weet het van den Saksischen gijzelaar, dien Roeland in mijn hoede achterliet....'

Berno, die bij het binnentreden der Franken zich bescheiden teruggetrokken had, was ongemerkt genaderd, doch hield zich in de schaduw van een wilden rozelaar schuil, die een gedeelte van het terras onder zijn weelderig afhangende bloemtrossen bedekte; de jonge Saks luisterde toe met het gespitste oor van den natuurzoon.

'God sta ons bij! dat moet de koning weten,' hernam Gerolf, nog altijd aarzelend met zijn wreede tijding.

'Zeg mij, is Roeland in 's vijands hand?' herhaalde Heribert. 'Verberg mij niets. Ik kan alles dragen. Tot heden bleef dit grijze hoofd gespaard; vrees niet, het door uw woord den genadeslag toe te brengen. Is Roeland gevangen?'

'Neen, gevallen als een kruisheld.'

'Godlof! de slag is minder zwaar, dan ik duchtte,' hernam de grijsaard met een zucht van verlichting het hoofd opheffend. 'Gevallen als een kruisheld, is Roeland

ons niet ontvallen, want hij leeft voort bij God, die hem een plaats zal hebben gegeven in de hemelsche heirscharen. De Engel Gabriel, die de stervende strijders in hun doodsure bijstaat, zal den handschoen hebben aangenomen, dien de vrome kampioen hem zieltogend heeft gereikt.'

'Zoo is het,' hernam Gerolf. 'De koning vond hem met de handen op de borst gekruist en den rechterhandschoen ten hemel geheven....'

En langzaam, voorzichtig om den grijsaard, die zich sterker hield dan hij was, niet te verpletteren onder het wicht van wee, verhaalde Gerolf onder tranen het verraad van Lupus, de vreeselijke slachting van Ronceval en het droevig einde van Roeland.

De voor weinige uren nog zoo krachtige gestalte van den grijsaard hing thans ineengedoken, als verschrompeld en vernietigd in den zetel; het diep gebukte grijze hoofd schudde onder het benauwde nokken der keel; de dubbele tranenstroom had in weinige uren tijds in het ontvleesde gelaat twee diepe voren gegroefd, gelijk de bergbeek een rotsblok doorploegt.

'En mijn Hildegonde, Roelands bruid?' had de grijsaard schreiend gevraagd, terwijl zijn blik, van tranen beneveld, het nieuwgebouwde kasteel aan de overzijde der rivier zocht, dat, in den blanken glans zijner witte muren en torens, zoo vriendelijk noodend het jonge paar ter bruiloft scheen te roepen.

'Roelands bruid is aan zijn zijde en voert hem herwaarts. Hij blijft aan haar behooren ook in den dood, zegt zij, en de koning, haar trouw eerbiedigend, heeft haar het lichaam van den paladijn geschonken, opdat zij het een rustplaats bereide.... De droeve stoet is op weg hierheen, en ik ben vooruitgeijld om u op haar komst voor te bereiden. De koning zelf zou haar vergezeld hebben, zoo de droeve afloop van den veldtocht niet al zijn tijd en zorgen vorderde. Het was hem zelfs niet vergund, gelijk hij gewenscht had, onmiddellijk het snoode verraad te wreken. Onverwijld hebben de trouwelooze Saksen weer van onze nederlaag gebruik gemaakt om den peis te breken en in Frankenland te vallen. Te Auxerre bereikte ons de schrikkelijke tijding. Widukind staat weer aan hun hoofd; reeds zijn zij tot Herzfeld doorgedrongen, hebben uit Fulda den abt Sturm met zijn monniken verjaagd en de abdij verwoest. Gelukkig hebben de vrome broeders het gebeente van den H. Bonifacius nog kunnen redden. Overal op hun tocht hebben de Saksen de priesters gedood en de kerken neergebrand. Bij heele scharen trekken zij op naar den Rijn, en als God ons niet bijstaat, zult gij hen weldra onder de muren van uw burcht zien verschijnen. Gij zult u in staat van tegenweer moeten stellen, wilt gij niet het lot deelen van zoovele van 's konings graven, die verraderlijk zijn overvallen en vermoord....'

'Ik zal toch Roeland bij mij hebben,' snikte de grijsaard, met zijn dorre hand de vuist des krijgers omklemmend, 'ook in den dood zal hij zijn trouwe bruid en haar grijzen vader niet verlaten.'

'Binnen weinige dagen zal hij hier zijn,' troostte Gerolf. 'De koning heeft het lichaam in zijdelaken doen wikkelen en in een wit marmeren sarcophaag doen leggen, waarin het hierheen gevoerd wordt.... Ach, of gij de droeve lijkplechtigheid in dat schrikkelijke dal hadt kunnen zien! Koning Karel liet met klaroengeschal zijn mannen samenroepen en gelastte ons toen, al de dooden, die tot de onzen behoorden, in één groot graf te leggen. Alleen de lichamen der gedoode graven en hertogen konden wij meevoeren. Na ze zorgvuldig met piment en wijn van bloed en stof gereinigd te hebben, wikkelden wij ze in herteleer en laadden ze op wagens, die de koning met zijdelaken liet overdekken. Bisschop Theodulf met zijn abten en clerken vierde de lijkmis; de dooden werden bewierookt en beaard. Wij baden op hun graf en daarna moesten wij hen achterlaten. Wat konden wij meer voor hen doen?'

'Meer dan wij voor hen doen kunnen, vermogen zij voor ons in den hemel,' sprak de grijsaard.

Weinige dagen later keerde Roeland met zijn bruid op het kasteel terug, waar hij bruiloft had moeten vieren en waar nu zijn plechtige uitvaart gehouden werd. Een geleide van gewapende mannen vergezelde den treurigen stoet. Honderden en duizenden uit den om trek, edelen en dorpers, stedelingen en landlieden waren op den weg samengestroomd om Roeland, den geliefden held, op zijn laatsten tocht te zien voorbijtrekken of hem tot aan zijn rustplaats te begeleiden. Priesters en monniken gingen onder het zingen van psalmen met brandende toortsen voor het lijk uit.

Op een praalwagen, door witte paarden getrokken en met goudlaken behangen, stond de wit marmeren sarcophaag, die met eerbiedige zorgvuldigheid den berg werd opgevoerd en de burchtkapel binnengedragen. Hildegonde, in haar zwarten rouwsluier gehuld, steeg van het paard en schreed met wankelenden tred achter de lijkkist voort. Ook de mannen van wapenen stegen af en volgden langzaam, met ontdekten hoofde;

de tallooze scharen der geloovigen, die de kapel niet konden binnendringen, bleven geknield op het voorplein en sloegen op de borst van rouw om den jongen held.

De klok in den toren klepte somber en klagend den lijkstoet tegen; treurmuziek galmde van de tinnen des kasteels, op het oogenblik dat de lijkwagen de valbrug overreed en klonk als de weeklacht der saamgestroomde menigte van allen stand, die zich op het binnenplein en tot ver buiten de wallen van den burcht verdrong. Allen bogen eerbiedig hoofd en knie bij het voorbijtrekken van den dooden held.

Slechts één onder de menigte knielde niet, maar bleef met opgeheven hoofde staan, zich op de teenen verheffend om een blik op de lijkkist te werpen. Het was Berno, de Saksische gevangene, die eenmaal van Roeland overwonnen, den held nu op zijn beurt overwonnen, als lijk voor zich zag. Zijn oogen gloeiden van bevredigd wraakgevoel en schenen met hun vuurstralen het witte marmer te willen doorboren, dat den doode omsloot.

‘Op de knieën, heiden,’ duwde hem een uit den stoet met barsche stem toe.

Een spotlach krulde de lippen van den jongen Saks.

‘Voor den levenden Roeland heb ik mij niet gebogen; wilt gij nu dat ik het voor den doode doe?’

En trotsch naar voren tredend, scheen het als wilde hij het voorttrekken van den stoet beletten.

‘Wat! zoudt gij ons uitdagen in het gezicht van Roeland!’ stoof een der Franken op. ‘Neem dan dit voor uw onbeschaamdheid.’ Een ruwe vuistslag met den ijzeren handschoen deed den vermetelen jonkman duizelen. Hij waggelde op zijn beenen, die door de ijzeren boeien omsloten waren; want al stond graaf Heribert in zijn goedheid toe, dat den hem toevertrouwden gevangene binnen het kasteel de kluisters werden afgenomen, voor alle zekerheid duldde hij niet, dat hij zich vrijelijk op het voorplein bewoog.

‘Schop den hond ter zij,’ riep een Frank, hem minachtend met een speer achteruit duwend. Tien, twintig gewapende vuisten werden verontwaardigd opgeheven; zwaarden en speren sloegen en stieten in blinde drift op den overmoedige in, die het waagde het lijk van den grooten Roeland zijn hulde te weigeren. De beleedigde eer van hun held maakte de Franken woedend; zij zouden den ongelukkige vertrapt hebben, die in een oogenblik ter aarde geworpen, geschopt, gekneusd, onder zwaardhouwen en speerstooten verpletterd, als een vormlooze, met bloed en stof bezoedelde klomp onder den voet raakte.

Daar week opeens het onstuimig gedrang. Een zwarte, slanke gedaante wierp zich tusschen de mannen, die eerbiedig terugdeinsden.

‘Mannen, om Roelands wil,’ sprak Hildegonde, de sneeuwwitte hand, van onder den zwarten mantel opgeheven, over de blanke lijkkist uitstrekkend, ‘mannen, om Roelands wil, spaar een weerloozen vijand.’

Op het hooren dier stem hief de gevallene het verhavende, verwilderde hoofd op en aanschouwde met van bloed benevelde oogen Roelands bruid, als een engel van verlossing toegesneld om hem te bevrijden, die haar geliefden doode had gehoond.

Met zwaren tred stapte Gerolf in den kring, die zich om de jonkvrouw en haar beschermeling had gevormd.

‘Wat is dat hier?’ gromde hij in zijn baard. ‘Men voere den heiden weg!’

Zwijgend pakten een paar zijner mannen, door dienstlieden van het kasteel geholpen, den half vertrapten Saks op, die alleen nog de kracht had, als tot dank het hoofd om te wenden naarde jonkvrouw, die daar in haar zwart rouwgewaad doodsbleek naast de witte lijkkist stond, waarover zij beschermend de rechterhand

hield uitgestrekt. Een rood bloedspoor teekende den weg, waarlangs de mannen, door het gedrang heen, den gewonde het slot binnendroegen.

De droeve stoet, slechts weinige oogenblikken door deze stoornis opgehouden, zette zich weer in beweging.

Aan den drempel der kapel wachtte de grijze slotkapelaan, van priesters uit den omtrek omgeven, met wijwater en wierook de lijkkist op, en onder psalmgezang werd ze tot voor het altaar gebracht, waar zij werd neergezet tusschen brandende waskaarsen. Aan den ingang der kapel stond de grijze Heribert met zijn vrienden en huisgenooten, en zoodra Hildegonde hem gewaar werd, wierp ze zich schreiend in zijn armen.

Lang en innig sloot de grijsaard de bruid van den dooden Roeland aan de borst. Tranen verstikten zijn stem. Woorden kon hij niet spreken; maar wat hij op dat oogenblik zeggen wilde, uitte zich in één welsprekend gebaar: hij wees naar de lijkkist en vervolgens ten hemel.

Toen knielde Hildegonde, in haar zwart, slepend gewaad neder achter de witte sarcophaag, zacht glanzend in het gouden toortslicht en liet het hoofd op het kostbaar gebeeldhouwde deksel rusten. Met gebogen hoofd knielden allen in het rond om haar neer en, schoon door tranen verstikt, mengden aller stemmen zich met den statigen koorzang der priesterschaar *Requiescat in pace*.

(*Wordt vervolgd*).

Elisabeth Maria Musch en hare begraafplaats in de kerk van St. Cyr.
door H.J. Allard.
(*Slot.*)

Die brief werd onverwijld door J. de Wit gelezen en begrepen, en toen de onbezonnen Buat eenige uren later het voor zich alleen bestemde schrijven terug kwam vragen, moest de Raadpensionaris wel antwoorden, dat hij dien geheimzinnigen brief aan de Gecommitteerde Raden ter hand zou stellen. In den voormiddag had Buat de vergissing begaan, eerst tegen halfzeven na den middag werd hij in hechtenis genomen, zonder van den voldoenden tusschentijd gebruik gemaakt te hebben om het land te verlaten - wel een bewijs dat de onnadenkende man zich van geen zware schuld bewust gevoelde. Al zijn papieren werden nu in beslag genomen en onderzocht, waardoor men tot de zekere wetenschap kwam, dat Buat bijna met elken post, door bemiddeling van den postmeester te Antwerpen, berichten naar Engeland gezonden en vandaar tijding had ontvangen. Een ongeoorloofde verstandhouding met den vijand des lands, waartoe de aan De Wit getoonde briefwisseling slechts tot dekmantel had gediend, kwam aldus aan het daglicht. In die tijdsomstandigheden vooral, men begrijpt het, was de zaak uiterst bedenkelijk.

Van de Kastelenij, waar het eerste verhoor van den beschuldigde plaats had, werd hij naar de beruchte Haagsche Gevangenpoort overgebracht en daar nog driemaal ondervraagd door twee Gecommitteerde Raden en den Raadpensionaris zelf. Een proces over hoogverraad was nu onvermijdelijk. Op rapport der Gecommitteerde Raden besloten de Staten van Holland den 24sten Augustus 1666 'de zaak te renvoyeeren aan den eersten en andere Raden van den Hove, met verzoek en last, dat dezelve niet alleen tegen Buat, maar ook specialijk tegen de heeren Kievit en

Van der Horst[1] en alle anderen, die bevonden mochten worden aan de voorz. zaak schuldig te wezen met alle mogelijke promptitude en met vigueur zullen procedeeren en doen procedeeren, en vervolgens ook dienthalve sententieeren, zoodanig als dezelven, naar de natuur en de importantie van dezelve zake en den gevolge en aankleven van dien, in goede conscientie bevinden zullen te behooren.'

Ik behoef hier het langdurige en wijdloopige rechtsgeding niet in bijzonderheden te volgen en uiteen te zetten. Volgens den heer R. Fruin 'verdienen de staten van Holland en hun Raadpensionaris den blaam niet, die hun wegens hun houding in het 'proces, eerst door Tydeman en op zijn voorbeeld en gezag door een aantal anderen is aangewreven.' 't Is betwistbaar.

Gelijk bekend is, het 7eer breedsprakige vonnis van 5 October 1666, dat echter den aard des misdrijfs kort en bondig samenvat, eindigde met de woorden: 'Soo ist, dat hij wert veroordeelt om met den swaerde geëxecuteert te worden.' Dat harde vonnis, waarmede de verbeurdverklaring zijner goederen gepaard ging, is den 11den October 1666 in den Haag voltrokken.

1) De Rotterdammer J. Kievit was de schoonbroeder van C. Tromp en diens verdediger tegen De Ruyter. Kievit was gecommitteerde vanwege Rotterdam en met zijn ambtgenoot, Eeuwout van der Horst, in de zaak van Buat betrokken. Beiden werden veroordeeld, maar redden zich door de vlucht. Zie mijn opstel in de S t u d i ë n XXXIV, 34.

Het lijk werd den volgenden dag in de Haagsche kloosterkerk begraven en bijgezet in het graf van Jacob Cats, met wiens kleindochter hij gehuwd was.

Wel een verpletterende slag voor zijne, thans slechts 27-jarige weduwe, Elisabeth Musch, aan welke hij een zoontje van pas tien maanden achterliet, dat in Frankrijk zou overlijden nog eer het den jongelingsleeftijd bereikt had!

HET UITWENDIGE DER KERK VAN ST. CYR, WAAR ELISABETH MUSCH BEGRAVEN LIGT.

Mevrouw Buat-Musch, die evenmin als hare moeder Elisabeth Cats de liefde der staatspartij genoot, was niet geheel onkundig van 't gebeurde, ook niet geheel onwerkzaam en onbedrijvig daarbij geweest. Blijkens het vonnis tegen haren echtgenoot geveld, had de dochter van den gehaten griffier Musch hare diensten bewezen in de correspondentie met den graaf van Arlington, wijl zij de Fransche taal gemakkelijker en zuiverder schreef dan hij. Ook was de schrandere en meer omzichtige vrouw niet zonder bekommering gebleven over de kwade gevolgen, welke de achterbaksche briefwisseling voor hen zou kunnen opfleveren. Wel is er geen vonnis tegen haar geveld, maar hoe weinig De Wit en de anti-stadhouderlijke partij haar vertrouwden, blijkt uit de volgende aanteekening van Prof. Tydeman op *Bilderdijks Geschiedenis des vaderlands* (t.a.p.): 'Bij de stukken van het proces ligt een verzoek van Buat's weduwe... Maart 1667, ten einde te mogen vertrekken naar Frankrijk, om eene erfenis, hier latende haar kind; en een appointement, waarbij dat verzoek wel wordt toegestaan, doch met bijvoeging dat zij zich vervolgens *te onthouden had uit Holland*. Dit verklaart hetgeen men vindt in de *Brieven van J. de Wit* (IV blz. 190), waar de Nederlandsche gezant J. Meerman, den 2^{den} Mei 1668,

aan den Raadpensionaris uit naam van den Engelschen minister Arlington, de vraag stelt, ‘of aan de weduwe van den ritmeester Buat niet gepermitteerd zou kunnen worden, wederom in Holland te mogen komen.’ Waarop De Wit den 18^{den} Mei antwoordde, ‘dat dit eene zaak was van de ordinaris justitie, met welke hij zich nooit bemoeid had noch ook

PELGRIMS EN ZIEKEN AAN HET GRAF DER H. ELISABETH, NAAR DE SCHILDERIJ VAN K. BANTZER.

namaals meende te bemoeien, *behalve dat die vrouwe nogh om haere personele deugden nogh om de deugden van haar Vaeder of te Moeder sulcks meriteert.*'

Men dient hier echter bij aan te merken, dat het eminente hoofd der staatspartij wel het minst bevoegd en het laatst geroepen was, om een onpartijdig oordeel te vellen over Elisabeth Musch en hare prinsgezinde familie. Men herinnere zich slechts, dat haar ongelukkige vader te goeder ure, door den dood, aan de wraak ontsnapt was der thans zegevierende Loevesteiners.

Uit al het vorenstaande is overvloedig gebleken, dat de toestand en stelling der arme Elisabeth Musch-Buat, na de onthoofding van haar echtgenoot, hier te lande allesbehalve benijdenswaardig, ja zeer hachelijk was. Zij werd door de hevig opgewonden anti-stadhouderlijke partij als met den vinger nagewezen en gehouden voor de medeplichtige vrouw van een landverrader. Daarenboven de bezittingen van haar man waren bij t rechterlijk vonnis tevens verbeurd verklaard. Hier komen mij de gezonden aanteekeningen van den heer M.G. Wildeman uitmuntend te stade.

'In die onzekere tijden - zoo schreef hij in hoofdzaak - plachten aanzienlijke personen, bij het sluiten van een huwelijk, de persoonlijke bezittingen der beide partijen geheel van elkander gescheiden te houden, en voorwaarden te stellen volgens omstandigheden en overeenkomstig hunne middelen. Tegen den inbreng van een aanzienlijk kapitaal door juffrouw Musch, had haar Buat als weduwegoed verzekerd de heerlijkheid van St. Cyr met al de voorrechten en inkomsten daaraan verbonden, en dat in de ruimste beteekenis. Haar eigen, persoonlijk goed in 't gebied der Staten-Generaal kon niet aangetast worden wegens het vonnis van haren echtgenoot. Wel wordt zij verdacht iets geweten te hebben van 't misdadige gedeelte der briefwisseling met Engeland [of liever dat was uit het proces gebleken en bewezen, al werd zij niet verder bemoeilijkt]. Zij ontving echter den raad om uit Holland te vertrekken en enkele maanden na den noodlottigen dag van October 1666 begaf zij zich naar Frankrijk.'

Zij vestigde zich aldaar in 't bovengenoemde St. Cyr, op den kleinen Morin, waar zij de meeste harer overige dagen sleet en ten jare 1699 op 60jarigen leeftijd overleed, na eerst tot het geloof harer vaderen en in den schoot der roomsch-katholieke Kerk te zijn wedergekeerd.

In de Marne, een rechter zijrivier der Seine, stroomen twee kleinere riviertjes uit, ter onderscheiding van elkander *de groote en kleine Morin* genoemd. Het door ons bedoelde dorp, in welks kerkje Elisabeth Musch begraven ligt, draagt den naam van *St. Cyr aan de kleine Morin* en wordt aldus aangeduid, ten einde het te onderscheiden van de talrijke Fransche plaatsen, die eveneens den naam van St. Cyr dragen. 't Is, oostelijk van Parijs, gelegen in het tegenwoordige Fransche departement Seine en Marne en maakte eertijds een heerlijkheid uit, toebehoorend aan de Fleurys de Culan, heeren van Buat.

De hier nevengaande platen, de kerk der gemeente en de begrafeniskapel van Elisabeth Musch voorstellend, zijn genomen naar twee photographieën, door den heer M.G. Wildeman, die de plaatsen zelf bezocht heeft, met alle heuschheid bezorgd. Ziehier wat hij daarover schrijft:

'Eene historische studie over de bekende mevrouw Buat maakte het noodig, eenige inlichtingen te gaan vragen op de plaats, waar zij beschikt had begraven te willen worden. Met de hoffelijkheid, aan den Franschman eigen, werd daaraan niet slechts voldaan, maar de heer pastoor van St. Cyr zond ook de beide lichtbeelden, die, hier

overgebracht, den lezer der *Illustratie* worden aangeboden. Ook vereerde hij den aanvrager persoonlijk met zijne beeltenis. Voor zooveel goedheid is het jammer, dat men niets anders ter vergelding heeft, dan een betuiging van dankbaarheid; maar deze wordt dan ook met de levendigste uitdrukking gebracht.' En verder onze platen toelichtend: 'In hoeverre de kerk bouwkundige merkwaardigheden aanbiedt, moge de geëerde beschouwer zelf beslissen. Het is een nederig dorpsbedehuis, dat nog iets van zijne hoogte heeft verloren, toen de weg ongeveer één meter werd opgehoogd om hem in 't waterpas te brengen met de brug over de kleine Morin, die aldus genoemd wordt ter onderscheiding van een andere rivier, de groote Morin genaamd.'

Den 11den Augustus 1699 werd het stoffelijk overschot van Elisabeth Musch ter aarde besteld in de Onze-Lieve-Vrouwe-kapel dezer dorpskerk, waar volgens haar laatste wilsbeschikking een verheven grafgesteente zou opgericht worden, en ten eeuwigen dage twee lijkdiensten in de week gehouden moesten worden tot rust harer ziele.

'Het is - aldus de heer Wildeman - alsof het goed verlichte afbeeldsel der kapel ons de sarcophaag voor het altaar[1] en de bedienende priesters te aanschouwen geeft. Het uitwendige dezer kapel ziet men op de photographie der kerk; het is het gedeelte met het groote raam, waarin de drie boogvensters staan. Het hooge licht aan de voorzijde is hetzelfde, dat de kapel van de rechterzijde verlicht. Het lage gebouw is de sacristie. De voorgrond wordt ter rechterzijde van den aanschouwer ingenomen door de brug over de beek, aan wier oever de kerk gebouwd is, te weten *le petit Morin*. Op de brug staat de eerwaarde en voor mij zoo hulpvaardige heer pastoor Eguin, die sedert 1870 den herderstaf voert over de kerkgemeente van St. Cyr, waaraan voor alle meer of min geletterde Nederlanders zooveel herinneringen verbonden zijn.'

De katholieken vooral, die hier vernamen, dat de Calvinistische kleindochter van vader Cats, de dochter van den beruchten Cornelis Musch, de echtgenoote van den onbezonnen Henri de Buat tot de aloude Moederkerk wederkeerde, zullen niet zonder groote belangstelling kennis maken met de ontdekkingen van den heer Wildeman. Over dien terugkeer tot de Roomsche Kerk spreekt de ontdekker van haar graf met een bezadigdheid, die men niet dagelijks bij andersdenkenden aantreft. Ziehier zijne woorden:

'De omwenteling van 1672 bracht den Prins van Oranje, Willem III, in het gezag, waarvoor Buat, naar de meening zijner partij, het leven had gelaten, zoodat wij zijne echtgenoote weldra voor eenigen tijd terugzien. Na de herroeping van 't edict van Nantes in 1685 was hare stelling niet meer vol te houden in Frankrijk, omdat zij door hare kerkelijke opvoeding blootgesteld was aan vervolgingen. Ging zij naar haar geboorteland terug, dan liepen haar bezittingen te St. Cyr gevaar als het eigendom van iemand, die zich gevestigd had in het land der vijanden van den koning, zoodra er oorlog kwam tusschen Lodewijk XIV en de Staten-Generaal. Die oorlog was onvermijdelijk geworden door de verovering der kronen van Engelands koning Jacob II; hij duurde tot 1697. Maar in plaats van gevaar te loopen voor haar persoon en hare bezittingen, had zij zich verzekerd tegen het gebeurlijke. Zij had het katholiek geloof omhelsd en was genaturaliseerd geworden als Fransche onderdane. Na 1688 schijnt zij Holland niet meer bezocht te hebben.'

1) Hier, geloof ik, vergist zich mijn zegsman. Wat hij de kapel noemt, schijnt mij het koor der kerk te zijn. Mogelijk echter, dat het hoofdaltaar aan de H. Maagd was toegewijd. Van een sarcophaag kan ik niets ontdekken: waarmede ik niet ontken dat Elisabeth Musch in het koor voor 't Lieve-Vrouwe-altaar begraven ligt.

Een katholiek zal hier aanstonds een onderscheid maken tusschen de *aanleiding* tòt - en de *beweegreden* vàn haar overgang tot de katholieke Kerk. Niets belet, dat de herroeping van 't edict van Nantes voor de zwaarbeproefde vrouw eene aanleiding geweest is om na te denken, zonder dat men behoeft te onderstellen, dat de zucht om hare goederen te behouden haar tot beweegreden strekte van den gewichtigen stap. Zij leefde in Frankrijk te midden eener katholieke atmosfeer, die zooveel vooroordeelen doet verdwijnen; zij leefde daar in een tijd, toen de meeste, vooral de aanzienlijkste Hugenootsche geslachten van weleer tot het Roomsche geloof wederkeerden. 't Is daarenboven niet bewezen, dat François de Harlay de Champvallon, die van 1671 tot 1695 den aartsbisschoppelijken zetel van Parijs bekleedde, niet vóór de herroeping van 't edict van Nantes in 1685, hare afzwering heeft ontvangen. De beroemde Jacques Benigne Bossuet, die van 1681 tot 1704 het bisdom van Meaux bestuurde, staat bekend als de grootste en geleerdste controversist van zijn tijd: als vrouwe van Buat te St. Cyr *sur petit Morin* gevestigd, behoorde Elisabeth Musch tot zijn diocees, en zonder den minsten twijfel, is de aanzienlijke en rijkbegaafde, maar diep ongelukkige vrouw met den beroemden Kerkvoogd in aanraking gekomen. Zij had godsdienstigen troost noodig en den katholieken alleen is het overbekend, wat een zalvenden balsem de genademiddelen der H. Kerk in de diepste wonden storten.

De vrome beschikkingen en vermakingen voor de lafenis harer ziel, spreken luide voor de oprechtheid harer bekeering, die ik mij voorgenomen heb, bij tijd en gelegenheid breedvoeriger te behandelen.

Maastricht, 17 Oct. 1895.

Verschil van gevoelen, door Sylvester.

Ze woonden met haar drieën bij elkaar, drie zusters, burgerjuffrouwen. Twee waren ongetrouwd, de derde was weduwe en had uit haar huwelijk een meisje overgehouden van een jaar of twaalf.

Verwonderlijk genoeg leefden de drie zusters in de beste verstandhouding; ze waren stil en bedaard, deden niemand last aan en vergenoegden er zich mee, 's morgens naar de kerk te gaan en het overige van den dag door de keurig gescheiden gordijntjes van haar voorkamer op de straat en naar de overburen te kijken. Haar meid was een oude sloor van een groote vijftig jaar, die al acht jaar bij de dames Vermey had gediend en met haar lot heel goed tevreden was.

Zoo hadden zij reeds jaren in genoeglijken, huiselijken vrede samen gewoond; maar wat is hier op aarde bestendig? Alles is aan verandering onderhevig, zoo ook het huiselijk geluk.

Dat wil nu niet zeggen, dat er onder de drie oude dames een formeele oorlog losbrak; de oudste, juffrouw Betsy, met haar spits neusje en groote krullen langs de ooren, zou er misschien wel liefhebberij in gekregen hebben, maar ze leed te veel aan rhumatiek; de andere, juffrouw Mina, had het den heelen dag druk met stofafnemen en de derde, de getrouwde, hield niet van oneenigheid, dat was te ongezond en kwam niet met haar gestel overeen; bovendien had zij te veel te doen in de huishouding.

Juffrouw Betsy wilde een poes aanschaffen; een poes was zoo plezierig in huis; bovendien was een poes bepaald noodig, want de muizen hadden in de achterkamer

een gaatje in het behangsel gebeten en 's nachts hoorde juffrouw Betsy ze soms aan de plinten scharrelen en achter het behangsel ritsen, dat ze er akelig van werd.

Juffrouw Mina integendeel hield niet van katten; katten waren valsche beesten, je kan ze nooit vertrouwen. En dan de kanarievogel, waar zij het toezicht over had! Die beste kanarievogel! - de buren riepen er over dat hij zoo mooi kon zingen - wat zou ze niet een zorg hebben om er de kat af te houden. Juffrouw Mina ging diplomatiek te werk; ze trachtte haar getrouwde zuster in het verbond te trekken en zoo gemeenschappelijk de kat te weren; maar haar zuster, die te veel in het huishouden te doen had, wilde er zich niet mee bemoeien of Betsy een poes aanschafte ja of neen.

De poes kwam, ze werd oud gekocht van een schoonmaakster, waar ze een verwaarloosde opvoeding had genoten; het was een groot, vet, zwart, grimmig dier, zoodat de juffrouw er niet aan durfde komen; de kleine Anna, die 's middags uit school kwam, wilde er wat mee spelen, maar kreeg spoedig een schram, dat ze huilende bij moeder haar nood ging klagen. Juffrouw Mina stond duizend angsten uit voor den kanarievogel; juffrouw Betsy wendde vergeefs alle pogingen aan om haar groote kat te temmen en aan zich te wennen. Het beest kreeg overvloed van melk en als het zich daaraan te goed gedaan had, ging het verder om boter of suiker te stelen; als een zwart

spook dwaalde het door de kamers, hier en daar sporen van zijn doortocht achterlatend op tapijten en vloermatten.

De meid verkeerde den heelen dag in een stadium van opgewondenheid; onder haar werk bromde zij over die vieze kat en reeds tweemaal had zij het blazende en sissende dier met den bezem uit de keuken gejaagd.

Geen wonder, dat onder dergelijke omstandigheden het huiselijk geluk der dames Vermey verdween, geen uur waren ze gerust; aanhoudend kwam de meid klagen: dan had de kat dit gestolen of dat gebroken. Natuurlijk beleefde juffrouw Betsy de onaangenaamste oogenblikken; maar zij had nu eenmaal haar poes en meende haar zusters het hoofd te moeten bieden.

Na verloop van tijd echter begon poes inderdaad aan haar te wennen; het beest werd tam en speelziek, maar dit baarde weer nieuwe onheilen. Als juffrouw Betsy voor het raam zat te breien en poes met den bal garen speelde, vloog zij (de poes natuurlijk) razend van plezier door de kamer. Alles wat los of beweegbaar was, was van haar gading, het canapé-kussen, de franjes van het tafelkleed, niets ontging aan haar scherpe nagels. Poes dreef zelfs haar spel zoover dat zij het heele tafelkleed aftrok, wat het leven kostte aan drie porseleinen kopjes. Nu was de maat bijna vol; herhaaldelijk kreeg juffrouw Betsy van haar zusters aanmaningen om die leelijke kat weg te doen en toen poes op zekeren morgen met haar logge pooten een mooie meubelgordijn had opengescheurd, was haar vonnis geteekend: Poes ging de deur uit en nooit is zij meer teruggezien

Na het afschaffen der poes bleef er echter onder de drie zusters een onplezierige stemming heerschen. 't Is nooit prettig voor een mensch, eigen ongelijk te erkennen en juffrouw Betsy voelde zeer goed, dat zij voor de anderen had moeten capituleeren. Met de verandering van weer begon haar de rhumatiek weer te plagen, ze werd korzelig en vervelend en, zooals zij zeide, mager van verdriet. Inderdaad, haar spitse neus scheen nog scherper dan vroeger, en de grijzende krullen, die treurig langs haar ooren hingen, gaven haar in haar zwartgallige buien meer en meer het uiterlijk van een oude, gefriseerde heks.

Ze kon het haar zusters maar niet vergeven, dat ze voor haar had moeten onderdoen, ze zon op wraak, maar dewijl zich daartoe geen geschikte gelegenheid voordeed, vergenoegde zij zich met kleine plagerijen en vitterijen, waarmee zij alle huiselijke gezelligheid verstoorde.

Op alles had zij aanmerkingen: dan was er niet geveegd; dan weer keef zij op de meid, die deur en raam tegen elkaar openzette als zij aan 't poetsen was; dan had kleine Anna suiker gemorst, dan was het eten te flauw, een andermaal te zout, maar altijd haperde er iets aan.

Op zekeren middag onder het eten kwam juffrouw Bersy op een lumineuzen inval:

‘Wat een leelijke aardappels. Waar zijn die toch vandaan?’ vroeg zij.

‘Dat is een nieuwe proef,’ antwoordde juffrouw Marie, de getrouwde. ‘Ze zijn zooals altijd van Janus van Bakel, die ze elk jaar gebracht heeft. Ik heb er nog geen opgedaan voor den winter, maar deze smaken toch heel goed.’

‘'t Zijn leelijke en er zijn duffe bij,’ zeide juffrouw Betsy, terwijl zij nijdig met haar krullen schudde.

‘Dat is niet waar, ze zijn heel goed.’

‘'t Zijn leelijke, zeg ik,’ riep de oude juffrouw. ‘Wat kan mij het schelen, dat gij dien Janus van Bakel vóórtrekt, - ik wil 's middags goede aardappels op mijn bord.

Er zijn nog andere boeren genoeg om aardappels te verkoopen, ik wil ze van Van Bakel niet hebben!'

Kleine Anna zag met groote oogen naar tante Betsy, wier lippen wit waren en wier krullen driftig langs haar ooren bemmelden. Het kind was blij toen het van moeder een appel kreeg en haastte zich de kamer uit.

***

De aardappelenkwestie was een brandend vraagstuk geworden. Iederen middag kwam er wat anders op tafel. Juffrouw Betsy, die zich nooit met het huishouden bemoeid had, kreeg opeens ambitie om daar een rol in te spelen en daardoor liep de heele huishouding spaak. Juffrouw Marie wilde haar winterprovisie opdoen bij Janus van Bakel, een arm en braaf boertje, die altijd goede waar leverde; maar haar oudste zuster was van de oppositie en wilde ze *per se* niet van Janus hebben. Haar kat had ze moeten opruimen, maar nu zou haar haan eens koning kraaien.

Toen de verwarring op zijn hoogst was, kwam Mina thuis met de boodschap, dat ze op de markt een vrouw had gezien, die puike Maaskantsche aardappels verkocht, en om de keuze nog grooter te maken kende de meid, die het in huis vervelend begon te vinden en urenlang met de boodschappen wegbleef, de namen van vier of vijf boeren en boerinnen, die allemaal de beste soorten verkochten en waarvan er drie op een morgen met wagens en korven voor de deur kwamen om te vragen of de dames geen 'opdoeners' noodig hadden. Bijna zou de zaak tot opheldering gekomen zijn, toen Janus van Bakel in eigen persoon zich aanmeldde om te hooren of de dames al keus hadden gemaakt en hoeveel zakken aardappels ze van hem hebben wilden. Eerbiedig en bedeesd kwam hij op zijn paarse kousen de huiskamer binnen en hield zijn hooge zijden pet met beide handen voor de borst.

'Willen we maar acht zakken nemen?' vroeg juffrouw Marie, die aldus hoopte op eenmaal een einde te maken aan al het geharrewar.

Juffrouw Mina zweeg, maar Betsy schudde bedenkelijk het hoofd.

'We zullen er nog eens over denken,' beet zij het arme boertje toe, 'er zijn leelijke bij de proef, die je ons gestuurd hebt, en ze zijn veel te duur.'

'Mar, juffrouw,' zeide Janus van Bakel, terwijl hij zijn pet als een zakdoek ineenfrommelde, ''t zijn de beste opdoenders, die er zijn, en ge zult ze nergens goeiekooper krègen, 'k gèf ze van expres zoo goeiekoop omda 'k al zooveul jaoren hier de erpel heb gebrocht.'

Doch juffrouw Betsy liet zich niet verbidden en ze meende zich al bijzonder inschikkelijk te toonen door Van Bakel te zeggen dat hij den volgenden Dinsdag maar eens terug moest komen, hoewel zij vast besloten was geen aardappels van hem te nemen, alleen om haar zuster te plagen.

Deze liet het boertje de kamer uit.

'Kunt uwes daor nou niksaon doen, juffrouw?' vroeg Janus, treurig gestemd, toen zij in de gang waren. 'Uwes hebt elk jaor van me gekocht, mar de andere juffrouw kèkt zoo kwaod, dà ik niks meer dorst te zeggen. Toe, juffrouw, koop nou erpel van me, ik ben maar 'n èrmen boer, en ik gèf ze goeiekoop.'

Juffrouw Marie troostte hem en gaf hem goeden moed; als hij Dinsdag terugkwam zou hij wel een bestelling krijgen.

's Middags bij de thee hadden de drie zusters een heel geanimeerd gesprek, Betsy wilde niet den zin doen van haar andere zusters en wat ze zelf wilde, wist ze niet; Mina werd ook baloorig en had het druk over zekere Mie, die zoo'n mooie Maaskantsche verkocht. Maar als haar zuster dan zeide: 'Nu, bestel gij dan de

winterprovisie, ik bemoei er me niet mee,' dan deed ze er het zwijgen toe en de zaak bleef bij het oude.

Intusschen had Betsy weten te bewerken, dat een boer uit de kleistreek een proef aardappels bracht en toen die nogal goed scheen te bevallen, maakte zij het sluwe voornemen er in stilte van te bestellen. Ze zou er haar zusters niets van zeggen, maar Dinsdag, als Janus van Bakel kwam, wilde ze eensklaps met het nieuws voor den dag komen.

Ondanks haar rhumatiek ging ze 's Maandags vroeg naar de kerk; op de markt kende zij de standplaats van den kleiboer en gaf een flinke bestelling op. Ze wist niet goed meer, hoeveel aardappels het huishouden gedurende een winter noodig had en daarom bestelde ze maar vijftien zakken, dat was toch in geen geval te weinig. Toen ze thuiskwam, was ze vriendelijker en opgeruimder dan gewoonlijk, ze genoot reeds van haar triomf.

Den volgenden morgen besloot ze niet naar de kerk te gaan, want Janus van Bakel mocht in dien tijd eens komen; maar toevallig was er dien dag een plechtige trouwpartij; dat was te veel voor haar nieuwsgierigheid, ze draaide haar krulletjes op en ging kijken. Toen ze langs de markt kwam, zag ze eensklaps een zwarte gedaante wegschieten; als ze niet zoo bijziende was geweest, zou ze bemerkt hebben, dat haar zuster Mina daar heimelijk stond te redeneeren met de Maaskantsche Mie.

Na de plechtigheid aan het stadhuis gezien te hebben en haar gevoelen te hebben gezegd over bruigom en bruid, spoedde zij zich naar huis, waar zij niemand aantrof dan de meid.

'Is Janus van Bakel, de aardappelboer, ook hier geweest?' was haar eerste vraag.

De meid wist er niets van; ze had boodschappen gehad en zoodra ze terugkwam, was juffrouw Marie uitgegaan.

'Goed, als Van Bakel komt, zeg hem dan maar, dat we niets noodig hebben.'

De meid slofte naar de keuken, waar zij weer aan haar werk ging.

Van Bakel kwam niet meer.

Toen de drie gezusters 's middags aan tafel zaten, werden ze plotseling opgeschrikt door een geweldigen ruk aan de bel; een oogenblik later daverde'er klompengeklos in de gang en kwam de meid met een verschrikt gezicht de boodschap brengen: 'Juffrouw, daar zijn de aardappels.'

De drie dames keken elkaar vreemd aan. 'Aardappels? van wie?' was de gelijktijdige vraag.

'Er staat een boerin in de gang; ik moest maar zeggen, dat Mie met de aardappels er was, dan zou u het wel weten.'

Voor de onderzoekende blikken harer zusters kreeg juffrouw Mina schuldbesef; met een vuurrood gelaat bekende zij, dat zij buiten voorkennis die bestelling gedaan had, want aardappels waren er noodig en niemand had ze willen opdoen, dus had zij er zich mee belast.

Die schuldbekentenis was voor tante Betsy de aanleiding tot een driftigen uitval. 'Houd toch stil, schreeuw zoo hard niet,' zeide juffrouw Marie, ''t is een schandaal voor die boerin, ze kan in de gang alles hooren.'

Het driftig vrouwtje liet haar sfem een octaaf dalen en de beschuldigingen en verwijten bleven ratelen uit haar welbespraakten mond.

Er was echter niets aan te doen; de aardappels werden in den kelder gebracht - tien zakken.

Toen het reeds schemerdonker was, hield er een handwagen voor de deur stil en de meid kwam binnen met een briefje met hanepootig schrift voor juffrouw Marie. Het was van den volgenden inhoud:

> 'Jufrouw!
> Hier zijn 8 sakke met opdonders, die uwe bestelt heb. Ze zijn puik. Ik heb ze de knegt late brenge, omdat ikself niet koome kos. Het gelt zal ik de volgende week wel koomen hale.
> Janus van Bakel.'

Na het vernemen van die tijding werd de avond heel ongezellig doorgebracht en juffrouw Mina ging zelfs schreiende naar bed. Niemand echter, behalve de kleine Anna, had opgemerkt, dat tante Betsy zich veel kalmer gedragen had dan 's middags, toen de Maaskantsche Mie aardappels bracht; op het laatst van den avond had ze zelfs geen woord meer gesproken, maar zich met heel ongewonen ijver met haar breikous bezig gehouden. Den volgenden morgen leed ze erg aan rhumatiek, zoodat ze niet naar de kerk kon gaan; de twee andere dames intusschen waren verstandig geworden, ze hadden elkaar het misverstand vergeven en gingen samen uit, doch wie schetst haar verbazing, toen ze bij haar thuiskomst twee groote wagens voor de deur zagen staan, volgeladen met aardappels; dat was de kleiboer, die de vijftien zakken voor juffrouw Betsy kwam brengen.

Wat er toen is gebeurd, meldt de geschiedenis niet, want de meid kreeg vijf gulden om haar mond te houden.

Maar acht dagen later stond er in de krant een dankbetuiging vanwege de St. Elisabethsvereeniging voor de belangrijke gift van vijftien zakken aardappels; tien andere zakken vonden hun weg naar de St. Vincentiusvereeniging voor de

armen der parochie, en toen eenige dagen naderhand de pastoor aan de drie zusters een bezoek had gebracht, zeide hij bij zijn thuiskomst tegen zijn kapelaan: ‘Het zijn toch brave menschen, die dames Vermey, en wat zijn ze goed voor de armen!’

Bij de Platen.

De reuzenklok der kerk van 't H. Hart. -

Nu de kerk van het H. Hart te Montmartre, waarvan de *Illustratie* naar gelang men met den bouw vorderde telkens afbeeldingen gegeven heeft, voltooid is, heeft zij de reuzenklok ontvangen, een geschenk van Savoye, dat haar zijn naam gaf en ze de *Savoyarde* doopte.

In minder dan een jaar tijds brachten de geloovigen der bisdommen Chambéry en Annecy de 65 550 franks bijeen, welke noodig waren voor de klok, die in de werkplaatsen den gebroeders Paccard te Annecy gegoten is. In 1891 werd met het gieten der monsterklok begonnen; in het begin van October 1895 was zij voltooid en zou naar Parijs worden overgebracht, om haar zware tonen ver over de wereldstad te laten weerklinken.

Doch het was geen gemakkelijk werk, deze ontzaglijke klok, drie en een halven meter hoog en bijna even breed, met een gewicht van omtrent 20.000 kilogram, te vervoeren. Uit de werkplaatsen der gebroeders Paccard werd zij op een wagen met lage breede wielen, getrokken door elf paar ossen en drie paarden, naar het station van Annecy overgebracht. Duizenden hadden zich langs den weg geschaard, om van dit zeldzame schouwspel getuige te zijn. Langzaam, majesteus bewoog zich het voertuig voort, terwijl het brons der klok schitterde met den witten glans van zilver. Onze gravure op de laatste pagina veroorlooft een blik op den stoet, met de bevolking van Savoye ter zijde, die een afscheidsgroet komt brengen aan de klok, die zij met trots als de hare beschouwt.

Tien dagen bracht nu de klok op een platten waggon door, vóór ze Parijs bereikte. Hier werd ze met een stoomkraan op haar laatste voertuig geplaatst, een vrachtwagen, die in staat was 30.000 kilogram te torsen. De eerw. pater Besson van de Oblaten en de gieter der klok, de heer Paccard, namen een langen balk op en deden, te midden der toejuichingen van het saamgestroomde volk, het eerst te Parijs de zware contra-ut der *Savoyarde* weerklinken.

Om vier uur in den morgen begon de tocht naar Montmartre. Acht en twintig paarden werden voor den wagen gespannen, terwijl een honderdtal werklieden, met toortsen en lantaarns voorzien, den wagen en de lange rij van paarden en voerlui omgaven. In galop werden eenige honderden meters afgelegd, daarna rustte men een paar minuten om uit te blazen en den tocht te hervatten. Een onafzienbare menigte van menschen, onder wie een aantal priesters uit de Savoysche bisdommen en van het H. Hart van Montmartre, vergezelde den fastastischen stoet.

Om ruim zes uur kwam de *Savoyarde* op Montmartre aan, waar men, zooals onze gravure op de eerste bladzijde te zien geeft, onmiddellijk aan het werk toog, om de reuzenklok een plaats te geven op haar voorloopige bestemming, in afwachting dat de klokketoren voltooid zal zijn, die ze zal herbergen.

Hoewel de plechtigheid van den doop der *Savoyarde* is uitgesteld tot na den terugkeer van kardinaal Richard, aartsbisschop van Parijs, uit Rome, heeft ze haar

naam reeds ontvangen. Op den eenen kant der klok staat: Francoise Marguerite du Sacré-Coeur de Jésus, naar de voornamen van kardinaal Richard, en den naam van haar peter, Mgr. François de Sales Albert Leuillieux, aartsbisschop van Chambéry. Daar deze evenwel middelerwijl overleden is, zal de nieuwe aartsbisschop van Chambéry, Mgr. Hautin, bij den doop der *Savoyarde* tegenwoordig zijn.

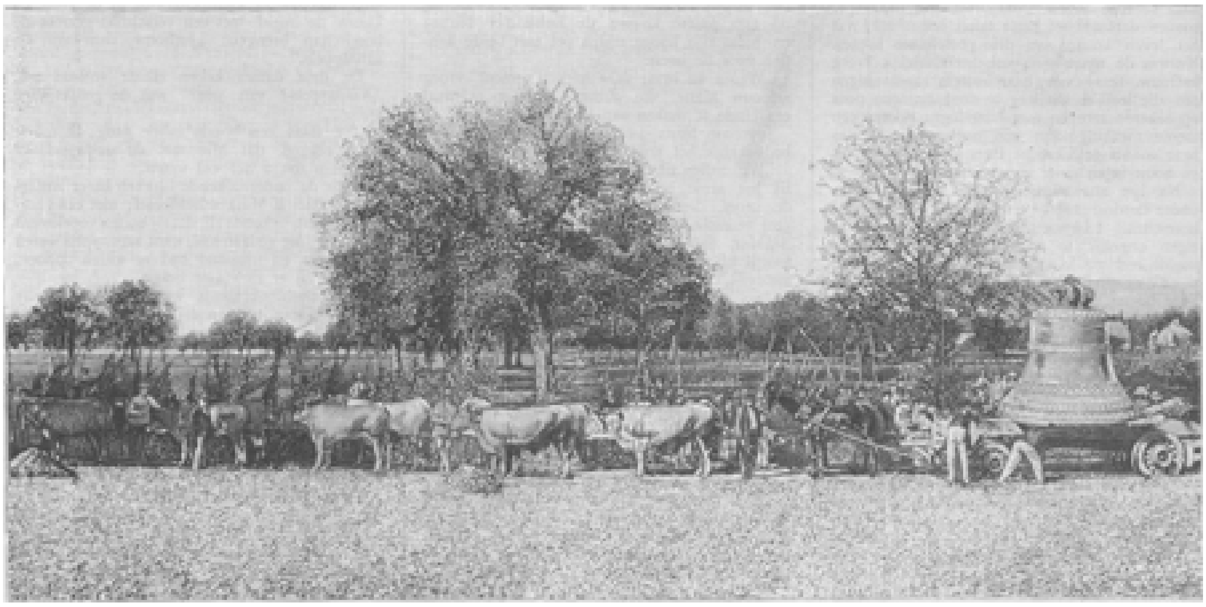

VERTREK UIT ANNECY, VAN DE 'SAVOYARDE,' BESTEMD VOOR DE KERK VAN HET H. HART.

Inmiddels heeft zij haar machtig geluid reeds ver in den omtrek laten weergalmen, en Parijs, dat tot dusver op weinig of geen groote klokken kon roemen, bezit thans de grootste klok van Frankrijk. Men zegt dat zij ruimte genoeg biedt om vijf en dertig personen onder zich te bergen.

Pelgrims en zieken aan het graf der h. elisabeth. -

Was de beminnelijke Heilige, wier gedachtenis de Kerk op den 19n November viert, tijdens haar leven de toevlucht van alle armen en noodlijdenden, ook na haar dood hield zij niet op, de overvloedigste weldaden te bewijzen aan de ongelukkigen, die haar hulp en voorspraak inriepen.

'Daar de goede God,' zoo verhaalt de middeleeuwsche kroniekschrijver Cesarius van Heisterbach, die met eigen oogen de wonderdadige genezingen aanschouwde, op de voorbede der H. Elisabeth verkregen, 'daar de goede God de verdienste zijner dienstmaagd wilde openbaren, zoo verheerlijkte Hij haar graf met zoovele teekenen en wonderen, dat uit verschillende streken gansche scharen volks bijeen-stroomden, om gezondheid te bekomen of om haar te vereeren. Blinden, verlamden, dooven, lieden met vallende ziekte behept, in één woord allerlei krankheden werden daar geheeld; men verhaalt zelfs, dat dooden op die plaats opgewekt werden. Niet alleen uit den omtrek van Mentz en Trier, maar ook uit verwijderde oorden, uit de diocesen van Keulen, Bremen en Maagdenburg kwamen een menigte menschen naar Marburg om hun gezondheid te erlangen of om te bidden. Zij die terugreisden, ontmoetten anderen; zij die de gezondheid verkregen hadden, verkondigden de kracht Gods aan degenen, die aankwamen. Er werden vele offers gebracht waaruit een steenen kerk op haar heilig graf werd opgetrokken. Ik was in dien tijd ook te dier plaatse, en ik herinner mij niet, in mijn geheele leven ooit zooveel volk bij elkander gezien te

hebben, als ik toen in de stad Marburg bijeen zag. Ternauwernood kon iemand de kerk binnenkomen of die verlaten. Zoo is die heilige stad, dat oord van toevlucht, door glansrijke teekenen boven op den berg gesteld, dat is, bekend geworden. Op aarde heeft de Heilige die stad tot toevluchtsoord gemaakt, waar zij in den nood der ellendigen voorzag, en nu is zij zelve een toevlucht in den hemel, waar zij vol barmhartigheid de beden verhoort dergenen, die haar met vertrouwen aanroepen.'

Niet minder dan 129 door geloofwaardige getuigen bij eede bevestigde wonderen werden vermeld bij het proces van heiligverklaring, dat reeds weinige jaren na Elisabeths dood werd ingeleid.

De schilder van het treffend tafereel, door onze gravure weergegeven, vertoont ons dien toevloed der geloovigen naar het door wonderen verheerlijkte graf der H. Elisabeth. Ter eene zijde zien wij een moeder, die haar ziek kind de zerk doet aanraken, welke de overblijfselen der Heilige dekt. Aan den anderen kant ontwaren wij een kreupele, die vol eerbied de lippen drukt op den kouden steen. Nog andere biddenden omgeven het graf en roepen in hun noodwendigheden de hulp in van haar, die bij haar leven nimmer een noodlijdende van haar deur stiet en ook thans in den hemel nog gaarne de gebeden verhoort van degenen, die tot haar hun toevlucht nemen.

Op den 19en November bidt de Kerk: 'Barmhartige God, verlicht de harten uwer geloovigen, opdat wij door de verheerlijkte voorspraak der H. Elisabeth het geluk der wereld mogen verachten en ons steeds in de hemelsche vertroosting verheugen. Door Christus, onzen Heer, die met U leeft en heerscht in alle eeuwen der eeuwen. Amen.'

[Nummer 27]

Koning Karel en Widukind.
Door
J.R. van der Lans.

X.
Widukind op den Drakenburg.

In een stil, afgelegen vertrek van den Drakenburg lag Berno, de Saksische gevangene, machteloos op het ziekbed uitgestrekt, ter prooi aan een brandende wondkoorts.

Zijn bleek en afgepijnd gelaat scheen tot op de helft ingeslonken onder den breeden witten zwachtel, die zijn voorhoofd bedekte en te gelijk de wilde blonde haren in toom hield, die in breede, weelderige lokken op het kussen afvielen.

Zijn oogen waren gesloten, maar zijn versmalde kleurlooze lippen bewogen zich bij wijlen als sprekende in den droom. Nu en dan trilden de neusvleugels en verwrong een pijnlijke trekking het vermagerde gelaat. De zwoegende borst rees en daalde onder de onrustige ademhaling en de witte, knokkelige hand, die op het dek lag, tastte in onbewusten greep rond als naar een steun, waaraan zij zich kon vastklampen.

Dagen lang had de koorts als een verterend vuur door zijn aderen gewoed en had al de krachten van het jeugdige lichaam verslonden. Bange, wilde droomen hadden zijn arm brein gefolterd en in haar benauwende omarming hadden zwarte nachtmerriën al zijn leden doen rillen en schokken. Maar eindelijk was de koorts aan het afnemen en een meer verkwikkende sluimering bracht rust aan het afgetobde lijf.

Met een langen, diepen zucht ontwaakte de zieke en sloeg wijd de blauwe oogen op; ach, wat stonden ze flauw in vergelijking van de schelheid van vroeger; het sterretje, dat er ditmaal in glinsterde, was niets meer dan de weerspiegeling van het nog voortsmeulende koortsvuur.

Eerst droomerig en verward, dan angstig en ontrust zag hij om zich heen en liet den blik weiden door het vertrek met zijn helder gewitte wanden en zijn hoog smal venster, waardoor hij de blauwe lucht kon zien, met zachte witte wolken licht bedekt.

Hij poogde zich op te richten, maar machteloos zonk het hoofd in het kussen terug.

Waar was hij? Het kostte hem moeite zich zelven weer te vinden na de verbijsterende verwarring zijner droomen. Waar had zijn geest al niet rondgezworven gedurende de dagen en weken, dat zijn lichaam aan het ziekbed gekluisterd was geweest! Hij had rondgedoold in de wouden van Saksenland, op de hoeve zijns vaders, die ach, al voor jaren in den strijd tegen de Franken was gevallen. Hij had met den geweldigen Widukind aangezeten in diens hooge zaal te midden der mannen van wapenen, die van niets spraken dan den krijg. Hij had er de schoone Hasela gezien in haar witlinnen

GROOTMOEDERS PORTRET, NAAR DE SCHILDERIJ VAN HUGO OEHMICHEN.

gewaad met den gouden hoofdband om de blonde haren; zij had hem liederen voorgespeeld op de driekante Saksische harp, liederen zoo zoet en teer, dat hij nu nog stil genietend de oogen sloot om te luisteren naar den liefelijken nagalm, die nog suisde in zijn oor. Maar hij had in den droom ook woeste tochten gemaakt over de eenzame heide en door het dichte bosch.

Wild had de nachtelijke storm om zijn hoofd gehuild, en dan weer de nog woester orkaan van den krijg, de onstuimige zee van het strijdgewoel, tot hij zich onder haar woedende baren had overstelpt gevoeld en neerlag ademloos en wezenloos, vermorzeld onder speerstooten en zwaardhouwen, verplet onder paardenhoeven en met ijzer beslagen hielen ... Maar toen was er een jonkvrouw gekomen, groot en schoon als een Walkyrie[1)], door de goden gezonden om de gevallen helden op te beuren van het slagveld. Marmerwit was haar gelaat en een lange zwarte mantel omgolfde haar leden. Zij had de sneeuwblanke hand uitgestrekt en het woeste gedrang was geweken; hij kon weer het hoofd opbeuren; hij mocht haar in het gelaat zien en de kalme, reine weerglans dier trekken had allen angst uit zijn hart verdreven; vol vertrouwen had hij zich aan de genade dier hemelsche schutsvrouw overgegeven en zich laten wegzinken in een zoete bezwijming....

Die bleeke jonkvrouw in het zwarte gewaad was hem telkens weer verschenen in den droom. Hij wist in den slaap, dat ze aan zijn sponde zat, en dan voelde hij zich wonder getroost in zijn leed, gesterkt in zijn zwakte, beschermd tegen alle gevaren, die hem dreigden....

Vaag en schemerig was hem dat alles geweest gedurende de dagen en weken dat de koorts hem in haar verbijstering gevangen hield en hij meer leefde in den droom dan in werkelijkheid. Maar thans nu met het wijken der koorts ook de droombeelden hem allengs verlieten en zijn geest uit de nevelen weer tot helderheid kwam, werd alles hem duidelijk.

Nu begreep hij wie de bleeke, slanke jonkvrouw was, die hem het leven had gered. Het was Hildegonde, de bruid van den held, dien hij in den dood had durven smaden. Zij had hem kunnen laten vertreden als een hond, die haar geliefden doode aanbaste; maar zij had hem liefdevol doen opbeuren. Om Roelands wil, had ze gezegd, spaar een weerloozen vijand.... Om Roelands wil hèm sparen, die Roeland haatte met doodelijken haat! Hoe was dat mogelijk?

Wat bezielde dan toch die Franken?

Zie, hij was een gevangene in graaf Heriberts huis, gelijk Buddo, de Frank, de krijgsgevangene was van Widukind. Maar terwijl de Frank daar in harde slavenboeien zuchtte en tot den vernederendsten arbeid was veroordeeld, leefde hij, Berno, onder de Franken als hun huisgenoot. En nu hij zich door eigen overmoed een tuchtiging had op den hals gehaald, zag hij zich door den ouden graaf en zijn dochter verpleegd als een zoon des huizes.

Vruchteloos poogde hij zich dat raadsel te verklaren. Maar zijn geest was te vermoeid om zich in lange redeneeringen te verdiepen en ongemerkt dommelde hij weer in, zijn gedachten vloeiden weer ineen met zijn droomen.

Zachtkens werd de deur van het vertrek geopend en daar trad de grijze graaf Heribert, op den schouder zijner dochter geleund, binnen.

1) Walkyriën of oorlogsmaagden waren in de Germaansche godenleer hemelsche jonkvrouwen, die de zielen der gesneuvelde helden van het slagveld naar Walhalla (dat is: zaal der gesneuvelden), het verblijf der goden brachten.

De oude man liet zich op den zetel aan het hoofdeinde van het bed nederzinken en beschouwde den zieke met vaderlijke belangstelling.

‘Hij slaapt,’ fluisterde hij tot Hildegonde, die, hoog opgericht in haar zwart rouwgewaad, aan de legerstede staan bleef, alleen het hoofd zorgzaam voorover buigend.

‘Hij schijnt een rustigen slaap te genieten,’ sprak zij. ‘Eindelijk blijkt de koorts te wijken.’

‘Dank aan uw heilzame artsenijen en zorgvuldige verpleging, lief kind,’ sprak de grijsaard.

‘Dank aan den goeden God, die mijn gebed heeft verhoord, dat Hij den armen gewonde zou sparen om Roelands wil. Ik had niet durven hopen, hem in het leven te behouden, zoo hopeloos scheen zijn toestand. Maar 't was of Roelands stem mij toefluisterde dat ik hem redden moest. Doe aan hem, scheen hij te zeggen, wat ge aan mij niet hebt mogen doen. Verbind zijn wonden, geef hem door uw artsenijen het leven weer. Vernieuwd zal hij het uit uw hand ontvangen en van een vijand des kruises zult gij een strijder voor Christenrijk maken....’

‘Gij toont u Roeland waardig, mijn dochter,’ sprak de grijsaard, haar hand teeder in de zijne drukkend. ‘Ook ik had vurig gewenscht, Roeland den gevangene, dien hij in mijn hoede achterliet, als een vriend te kunnen teruggeven. Reeds meende ik de woestheid van den jongen heiden goeddeels getemd te hebben, toen de aanblik van zijn gedooden vijand den ouden wolvenaard weer op eens in hem deed ontwaken. Wellicht zijt gij gelukkiger,’ voegde hij er met een glimlach bij, ‘en leeft in u iets voort van de wondermacht der heilige stamvrouw van ons geslacht, die met het kruis den draak overwon.’

‘Gave God, dat het zoo ware,’ sprak Hildegonde ernstig. ‘Het zou ons wel te stade komen in deze benarde tijden.’

Gedruisch van roepende stemmen en wapengekletter drong op dat oogenblik door het hooge venster tot in het vertrek door en deed Hildegonde opzien.

‘Het zijn onze mannen, die den burcht in staat van tegenweer brengen,’ zei graaf Heribert. ‘Elken dag kunnen wij de wilde Saksen voor de muren verwachten. Het geheele gebied rondom Coblenz hebben zij te vuur en te zwaard verwoest. Dagelijks rukken zij nader, den Rijn langs. Maar vrees niet: koning Karel is in aantocht, en voor den aanblik van den leeuw zullen spoedig de bloedgierige wolven uiteenstuiven.’

‘Wat zou ik vreezen, vader? Hebben wij Roeland niet in ons midden?. Van uit den hemel zal hij ons hulpe zenden.’

Een beweging van den zieke trok de aandacht van zijn bezoekers. Hij had de oogen geopend, maar ze spoedig weer als beschroomd neergeslagen. Nu verborg hij het hoofd in het kussen en weende.

‘Wat is het, mijn zoon?’ vroeg de grijsaard, deelnemend de hand van den jonkman vattend.

Maar deze keerde zich schichtig af.

‘Dood mij!’ riep hij, de handen voor de oogen slaande.

‘Wat! u dooden?’ vroeg de grijsaard, ‘nadat wij u pas aan den dood hebben ontrukt. De koorts doet u ijlen.’

‘Neen, ik weet wat ik zeg. De mannen van mijn volk dooden uw landslieden en gij koestert mij als een zoon.... Neem mijn leven; het is in uw macht. Want laat gij het mij behouden, dan mag ik het u niet geven, wijl het behoort aan mijn volk.’

‘Ik begrijp u, Berno. Dankbaarheid noopt u het leven, dat wij u behouden hebben, voortaan aan ons te wijden. Maar de trouw jegens uw volk en land houdt u terug, is 't niet zoo?’

De jonkman knikte.

‘Welnu, wees dan kalm en kwel u het hoofd niet in nutteloozen tweestrijd. Want als waarlijk de trouw u boven alles gaat, dan zult gij weldra erkennen aan welken kant de ware trouw gevonden wordt: aan de zijde van koning Karel, die niets anders wil dan de veiligheid voor zijn rijk en den vrede in Saksenland, of aan de zijde uwer Saksenhoofden, die telkens trouw zwerend, telkens de duurste beloften en eeden verbreken om verraderlijk weerlooze steden en dorpen te overrompelen, zonder zich zelfs te bekommeren over de gijzelaars, die zij in onze handen gelaten hebben. Juist om uw trouw, Berno, verdient gij beter dan gerekend te worden tot het trouwelooze volk der Saksen...’

Dit zeggende, was de grijsaard onwillekeurig in verontwaardiging opgestaan en verliet het vertrek. Hildegonde aarzelde hem te volgen; zij begreep dat haars vaders verwijtende woorden den jonkman diep moesten grieven en bleef een oogenblik besluiteloos staan.

Ziende dat Berno in stilte weende, zette zij zich aan zijn hoofdeinde neder en beschouwde hem met diep medelijden.

‘Berno,’ sprak zij eindelijk, ‘ween niet, maar bid. In het gebed is troost voor alle leed en raad in allen twijfel.’

Hij hief zijn betraande oogen tot haar op.

‘Bidden?’ vroeg hij ‘Tot wien zou ik bidden? De goden zijn sinds lang doof voor mijn stem.’

‘Ik geloof het gaarne: uw goden zijn door en dood. Zij hooren en weten niets. Maar bid tot den levenden God, die in den hemel is. Hij zal u hooren en u ingeven wat gij doen moet.’

‘De Kruisgod der Franken?’ hernam Berno vragend.

‘Hij is niet de God der Franken alleen; Hij is de God van alle menschen van wat volk of natie ook, die Hij met gelijke liefde bemint. Zijn eenigen Zoon heeft Hij uit den hemel afgezonden om alle menschen tot Hem te roepen en hun zijn geboden te leeren, opdat zij, die onderhoudende, gelukkig zijn in dit leven en het toekomende. Omdat de menschen den waren God, hun eenig heil, verlaten hadden om goden te dienen van eigen maaksel, die onmachtig waren hen te beschermen, waren zij in diepe ellende verzonken, en was de hemel, het eeuwig verblijf der zaligen, hun gesloten. Maar sinds de Zoon Gods voor ons geleefd en geleden heeft en den kruisdood gestorven is, sinds Hij voor al der menschen schulden heeft voldaan, wil de hemelsche Vader allen weer in genade en liefde aannemen, allen deelachtig maken aan zijn eeuwige glorie. Thans roept Hij ook het ongelukkige Saksenvolk door den mond zijner priesters tot zich. Maar, helaas, zij willen niet hooren. Zij dooden de boodschappers, welke de God van goedheid hun zendt, gelijk eenmaal de hardnekkige joden den Zoon Gods aan het kruis sloegen. Zij spotten met zijn lankmoedigheid door telkens de heiligste eeden te schenden. Maar eenmaal is de maat der ongerechtigheden gevuld, en dan zal het Saksenvolk van de aarde verdelgd worden, gelijk het volk der Joden door den adem Gods werd verstrooid. Koning Karel zal dat wraakgericht voltrekken, en wee dan het arme Saksenland! Ach, dat het toch erkennen mocht wat tot zijn heil verstrekt! Dat gij ten minste, Berno, die rechtschapen en edel zijt, de oogen voor het licht der waarheid openen mocht...’

De jonkman antwoordde niet, maar zag Hildegonde met bewondering in het zacht en lijdend gelaat. Wat was zij anders dan de jongedochters van Saksenland, die zeker niet aldus tot een gevangen vijand zouden spreken, maar hem veeleer in zijn vernedering hoonen. Hij herinnerde zich hoe de Saksische vrouwen en maagden de krijgers aanhitsten door vlijmende strijdzangen vol haat en wraakzucht tegen de gevloekte Franken. 't Is waar, de schoone Hasela, Widukinds dochter, deelde die woeste dweepzucht niet. Ook zij had iets van die beminnelijke zachtaardigheid, die hij in Hildegonde bewonderde. Het was als hoorde zij niet thuis in den ruwen kring van Widukinds mannen. Wat zou zij zich schoon en liefelijk ontwikkelen, wanneer zij in gestadigen omgang mocht leven met een christelijke jonkvrouw als Hildegonde!

Zoo droomde de jonge heiden in stilte voort, onbewust onder den betooverenden invloed geraakt van het Christendom, dat hier zoo onweerstaanbaar tot hem sprak uit den mond der edele Hildegonde. In de dagen zijner forsche lichaamskracht zou hij voor die indrukken niet vatbaar zijn geweest. Thans, nu hij zwak en hulpeloos neerlag, voelde zijn geest behoefte aan die zachtere aandoeningen. Met welgevallen luisterde hij naar Hildegondes kalme, zoete stem.

‘Ik heb menigmaal voor u gebeden, Berno,’ ging zij voort, ‘en gelijk ik u door mijn gebed het leven des lichaams verkregen heb, zoo vertrouw ik vast dat ik voor u ook het leven der ziel verwerven zal. 't ls of Roelands stem van uit den hemel mij toefluistert, zijn dood te wreken door uit den gevangene, dien hij hier achterliet, een strijder voor Christus te verwekken....’

De zieke zweeg nog steeds; hij scheen in diep gepeins verzonken. Hildegonde vervolgde:

‘Dikwijls zijn het wondere wegen, waarlangs de Heer zijn uitverkorenen tot zich roept.... Heeft men u ooit verhaald, Berno, op wat wijze ons geslacht tot de kennis des kruises gebracht werd?’

‘Neen,’ zei Berno en sloeg belangstellend de oogen op.

'Dan zal ik u de geschiedenis meedeelen.... Honderden jaren geleden waren de bewoners dezer streek nog blinde heidenen, gelijk thans de Saksen. Op den linker Rijnoever begon echter langzaam aan het licht des Christendoms door te dringen. De heidenen aan deze zijde van den stroom konden dat niet gedoogen. Onder hun twee aanvoerders Rinbold en Horsrik vielen zij telkens in der Christenen land, vernielden hun akkers en dorpen, verbrandden hun kerken, doodden hun priesters en keerden dan met buit en gevangenen in hun woeste bergen en bosschen terug. Hier op de Drakenrots[1)] nu, in de spelonk, die thans nog het Drakenhol heet, huisde een vervaarlijk gedrocht, een ijselijke draak, die alles verslond wat zich in zijn nabijheid waagde. Menschen en vee sleurde hij naar zijn hol en onverzadelijk was zijn vraatzucht en bloeddorst. De heidenen aanbaden dat monster als een godheid en brachten om die te verzoenen den draak al de gevangenen ten offer, die zij van hun strooptochten meevoerden. Op zekeren keer dat zij weer tot den krijg waren uitgetogen, brachten zij een schoone christen jonkvrouw mee. Rinbold en Horsrik eischten haar beiden op als hun aandeel in den buit, en daar de eene ze niet aan den ander wilde afstaan, ontstond er bloedige strijd tusschen de beide opperhoofden over het bezit van het weerlooze meisje. Toen kwamen de afgodspriesters tusschenbeide en zeiden: "Het voegt niet dat een dochter van het gehate Christengebroed tweedracht brenge onder onze aanvoerders in den krijg. Noch aan Rinbold, noch aan Horsrik zal zij toebehooren, maar ter eere van Wodan, den opperste der goden, aan den draak geofferd worden." Rinbold had de christen maagd gaarne voor dat schrikkelijk lot bewaard; maar tegen den eisch der priesters viel niets in te brengen. Op den bepaalden dag werd de jonkvrouw met een aantal andere gevangenen, die haar lot deelen moesten, naar de Drakenrots gevoerd. Een menigte volks, al de krijgers en priesters van den stam, waren gevolgd om van de offerplechtigheid getuige te zijn. Ook Rinbold stond onder de schaar en zag met diepe deernis de schoone jonkvrouw in stille gelatenheid naar de offerplaats leiden. Gewillig liet zij zich aan een boom binden in afwachting dat het monster haar zou komen verslinden. Daar kroop de draak uit zijn hol te voorschijn en ontrolde zijn vervaarlijk lijf met de glinsterende schubben langs het rotsvlak. Nauwelijks had hij zijn buit in het oog gekregen of hij spalkte den vreeselijken muil op, met drie rijen scherpe tanden gewapend en wilde zich op zijn offer werpen. Maar de jonkvrouw haalde een kruisbeeld uit de borst, en terwijl zij God in den hemel om redding smeekte, hield zij het monster de heilige beeltenis voor. Bij den aanblik van het kruis deinsde het gedrocht als van den bliksem getroffen achteruit; het wrong van benauwdheid den langen staart in allerlei bochten en stortte zich onder woedend gebrul in den Rijn, welks golven het voor altijd bedekten.

Met verbazing had de rondom verzamelde menigte der heidenen dit wonder aanschouwd. Zij konden hun oogen niet gelooven, toen zij het gruwelijke gedrocht, dat zij als god vereerd hadden, voor het kleine beeld van den Kruis-god vernietigd in den afgrond zagen verzinken. Die God was alzoo machtiger dan al hun heidensche afgoden te zamen. Rinbold was de eerste, die van zijn verbazing bekwam. Hij ijlde naar den boom, verbrak de kluisters der jonkvrouw en voerde haar zegevierend in zijn armen mee. Ook de andere gevangenen werden uit hun boeien bevrijd, en het volk, dat zich door den Kruisgod van den draak verlost zag en reeds in stilte het vertrouwen der Christenen bewonderd had, verlangde luide voortaan een God te dienen, die de zijnen zoo zichtbaar te hulp komt.

1) Drachenfels.

De jonkvrouw leerde hun het evangelie van Christus kennen; dankbaar namen de heidenen de boodschap des heils aan en lieten zich weldra bij duizenden doopen. De eerste en ijverigste Christen was Rinbold en de jonkvrouw beloonde hem daarvoor met haar hand. Op deze Drakenrots bouwde hij den Drakenburg en hij werd de stamheer van ons geslacht. Zoo had het gebed van een vrome maagd een heelen volksstam tot Christus gebracht en een woesten heiden tot den stamvader gemaakt van een roemvolle rij christen strijders...'

Berno, die het verhaal met gespannen aandacht gevolgd had, hernam na een pooze zwijgens:

'Het gebed tot den God der Christenen vermag dus wel veel?'

'Het gebed vermag alles,' sprak de jonkvrouw met vuur.

'bid dan voor mij, Hildegonde,' vroeg Berno, en daarop de oogen sluitend, liet hij vermoeid het hoofd in het kussen zinken.

Van buiten klonk door het open venster het wapengedruisch en het geroep van graaf Heriberts mannen, die den burcht in staat van tegenweer brachten tegen een mogelijken aanval der wilde Saksen. Maar veilig lag hierbinnen de gewonde jonge Saks in het huis van den Frank, in de hoede der troostelooze bruid van zijn doodvijand Roeland.

Dien nacht schrok hij met een angstigen kreet van zijn leger op, gewekt door een vervaarlijk gedruisch. Wijd spalkte hij in de duisternis de oogen op en zag het heele vertrek verlicht door een rooden gloed, waarin tegen den muur spookachtige schimmen dansten.

Nog half van den slaap bedwelmd, leende hij het oor. Wapengekletfer, gesnor van pijlen, verward krijgsgeschreeuw, gebons van zware steenen, die boven uit de torens geslingerd, ver in het rond donderend op de rotsen neerploften, al de krijschende geluiden van een nachtelijke bestorming, die moedig en bloedig werd afgeslagen, drongen hem verbijsterend in de ooren.

Was het een bange droom of werkelijkheid? Onzeker van zich zelven tastte de zieke om zich heen op zijn legerstede, als om zich te overtuigen dat hij waakte. Hij wreef zich de slaapdronken oogen uit; geen twijfel meer, hij was klaar wakker. Hij wilde zich rekenschap geven van hetgeen er om hem gebeurde.

Met pijnlijke ledematen rees hij overeind op zijn leger en staarde naar de hooge vensteropening, waardoor de roode gloed met een benauwde brandlucht binnenviel. Met moeite richtte hij zich op en wankelde als een dronken man naar het venster. Daar schoof hij met inspanning van al zijn krachten een bank aan, en toen hij daarop geklommen was, kon hij zich aan de ijzeren spijlen van het venster optrekken en een blik naar buiten werpen.

Over de daken en wallen heen van den burcht, spookachtig verlicht door de rosse toortsvlammen der bezetting en door den vuurgloed, die overal in het rond uit brandende hutten, hoeven en gehuchten ten hemel rees, zag hij ver beneden zich als een wilden zwerm duivelen woeden. Aan hun vervaarlijken krijgstooi van dreigend opstaande stieren- en oeroshoornen herkende hij zijn stamgenooten, de wilde Saksen. Kennelijk hadden zij, na den omtrek te vuur en te zwaard verwoest te hebben, ook den burcht willen bespringen; maar op de hooge rots was de sterkte ontoegankelijk en de pijlen- en steenenhagel der bezetting, die gestadig in het rond neerkletterde, deed de aanvallers ondanks hun razende woede afdeinzen.

Vlak onder Berno's oogen wapperde woest een bloedroode vaan. Bij de flikkering eener toorts op de tinne van het poortgebouw herkende hij het veldteeken van Widukind, het zwarte veulen als plassend in bloed.

Terwijl hij, zich met al de inspanning zijner krachten aan de vensterspijlen vastklampend, met koortsig fonkelende oogen de zwaaiende bewegingen dier banier volgde, welke hij zoo menigmaal in het strijdgewoel had nageijld, zag hij ze eensklaps neerzinken en verdwijnen.

Wijder spalkte hij de oogen op; met hijgende borst bleef hij hangen, de vermagerde vuisten instinctmatig als de klauw van een vogel om de ijzeren spijlen geklemd. Al de kracht van zijn verzwakt lichaam was samengetrokken in die dunne vingers, al de vermogens van zijn geest waren gericht op één punt. Van heel het woeste krijgstooneel zag hij niets dan die ééne plek, waar de vaan plotseling verdwenen was. Ten laatste den blik elders richtend, zag hij ze ver beneden zich weer verschijnen: ze wees den afgeslagen Saksen den aftocht.

Nu was ook de zenuwoverspanning, die hem tot nu toe als gedragen had, gebroken en met een doffen bons zonk het uitgeputte lichaam bezwijmd onder het venster neer.

(*Wordt vervolgd*).

De koning der reclame.
Een schets uit Amerika.

Ik ben redacteur aan een blad in Zuid-Amerika, dat mij naar New-York zond, om den beroemden koning der reclame, Greatly Greenback, een bezoek te brengen en hem naar de nieuwste regelen der kunst te interviewen.

Ik stuurde Mr. Greenback mijn kaartje en kreeg daarop een uitnoodiging voor den volgenden dag. Er was een groot feest bij den vermaarden reclameheld, en zijn woning was op alle zestien verdiepingen schitterend verlicht. Dit maakte een waarlijk phantastischen indruk, daar de electrische vlammetjes op elke verdieping in een andere, te zamen dus in zestien verschillende kleuren brandden.

De inrichting van Greenback's woning was vorstelijk. Ieder voorwerp droeg op een klein ivoren schild een gouden nummer. Ik vroeg aan een der tallooze bedienden wat dit beteekende, en hij stelde mij zwijgend een boek van 536 bladzijden ter hand. Het was een catalogus, waarin de fabrikant, de verkooper en de prijs van elk artikel stonden opgegeven. In het geheel waren er 21.539 nummers.

Een andere bediende trad nu op mij toe, een groot, met glazen bedekt, zilveren blad in de hand. ‘Als het u belieft, mijnheer, een glas rooden wijn, nummer 241, of een glas sherry, nummer 261, of een glas limonade, nummer 311?...’

Ik nam een glas sherry.

De bediende fluisterde mij in het oor: ‘Als u door mijn bemiddeling koopt, mijnheer, krijgt u 25 percent rabat.’

Ik werkte mij door de tallooze bezoekers heen en wendde mij tot een bediende in een bijzonder deftige livrei.

‘Kan ik mijnheer Greenback spreken?’ vroeg ik eenvoudig.

‘Dat zouden op het oogenblik wel zeven duizend menschen willen. Wie is u, mijnheer?’

Ik zei hem, dat ik door een der grootste bladen van Zuid-Amerika gezonden was.

‘Mr. Greenback zal zich verheugen u te zien. Wil u mij maar volgen?’

Ik vond den heer des huizes in een zeer elegant salon op de achtste verdieping, omringd door een drom intieme vrienden.

Mr. Greenback, de koning der reclame, is een man van 45 jaren en van een buitengewoon regelmatigen lichaamsbouw. Op de kleine, ineengedrongen gestalte rust een groot hoofd; hij heeft zeer kleine oogen en een kleinen mond. Zijn hoofd heeft in het geheel geen haren, maar zijn kin is omlijst met een kolossalen baard.

Ik stelde mij aan hem voor en werd vriendelijk door hem begroet.

‘Neem als het u belieft plaats. Rookt u? Natuurlijk. Neem deze Havanna. De asch, als ik u verzoeken mag, in dit bakje, nummer 461. Daarvan wordt een voortreffelijk tandpoeder gemaakt, patent Smith & Co.’

Mr. Greenback stak mijn sigaar aan en wierp de nog brandende lucifer weg.

Plotseling weerklonken twintig luide kreten. Het brandende lucifertje was op het lichte kleed van een dame gevallen en in een oogwenk stond het in brand.

Op hetzelfde oogenblik echter ijlde een bediende met een kleine brandspuit toe. Een enkele straal, en de vlam was uitgedoofd.

‘Mijn nieuwste vuurblusscher,’ zei mr. Greenback lachend, ‘verontschuldig mij, mrs. Wilster.’

‘Mr. Greenback,’ begon ik, ‘ik heb al de eer gehad u te zeggen, waarom ik hier ben. Hoe ver uw naam en uw roep in de kunst van reclame ook is doorgedrongen, ik kan ze misschien nog verder doen doordringen, maar daar heb ik stof voor noodig. Men vertelt, dat gij u uit den laagsten stand tot de hoogte hebt opgewerkt,

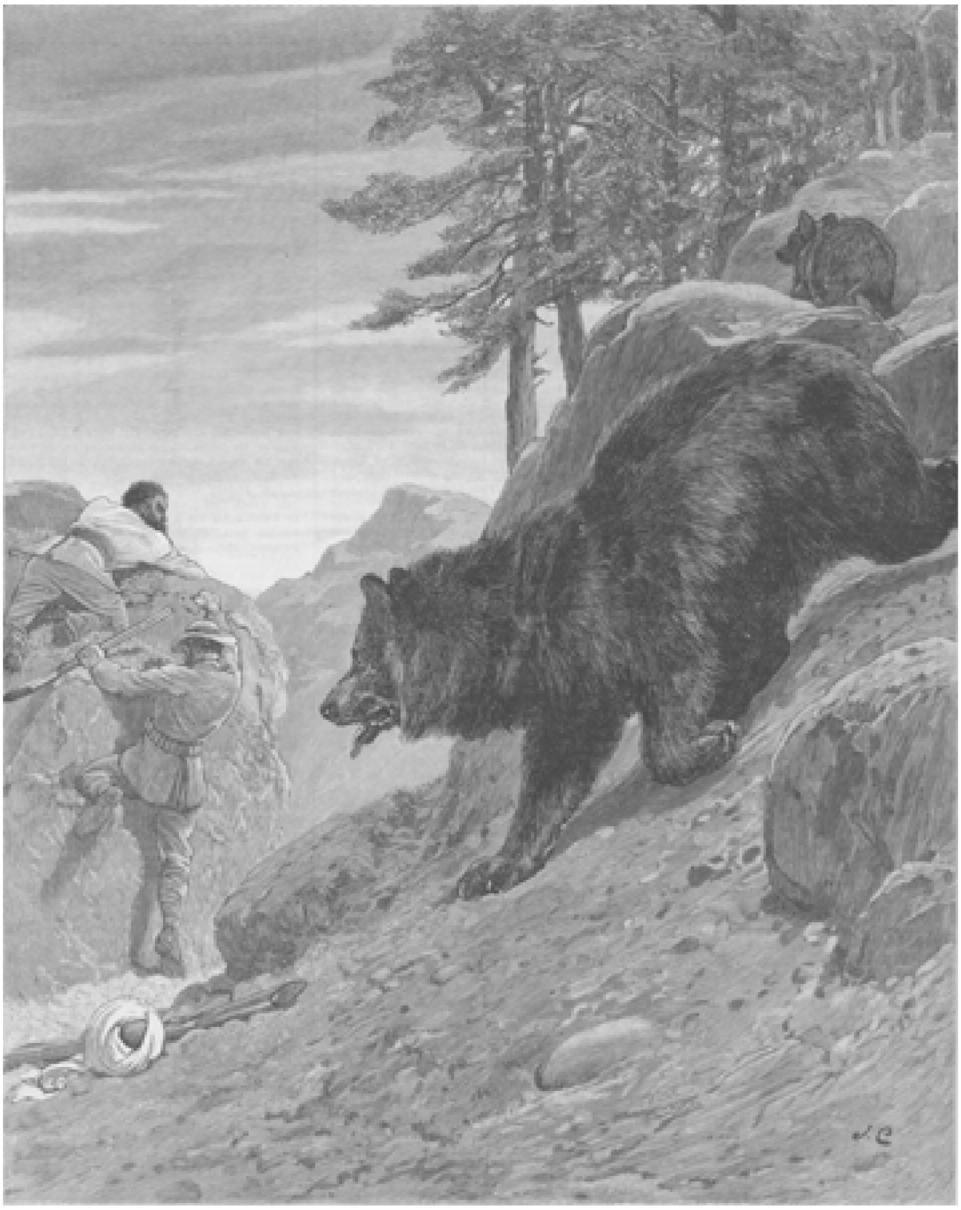

BERENJACHT IN KASJMIER, NAAR DE TEEKENING VAN JOHN CHARLTON.

DE MOOISTE UIT HET NEST, NAAR DE SCHILDERIJ VAN LEGHE SUTHERS.

waarop gij nu staat. Is dat zoo, en wilt ge mij vertellen, hoe dat in zijn werk is gegaan?'

De koning der reclame dacht een oogenblik na. Daarna zei hij snel: 'Ja, ik zal het u vertellen.'

Hij stond op, trad op een kunstig bewerkt schrijfbureau, nummer IIII, toe, opende het en haalde uit een schuifla een voorwerp te voorschijn, dat hij ons met een eigenaardig lachje liet zien.

Het was een oude, smerige, gescheurde portemonnaie.

'Dit is het zaadkorreltje van mijn grootheid,' zei hij zegepralend en begon daarop zijn geschiedenis.

Ongeveer vijftien jaar geleden dwaalde ik hulpeloos rond in de straten van New-York. Ik had mijn laatsten cent voor een stuk droog brood uitgegeven en droeg deze leege portemonnaie in mijn zak. Lang had ik tevergeefs naar werk gezocht, en nu bleef mij enkel de keus over tusschen bedelen, stelen en doodhongeren. Neen, er was nog iets: rijk worden.

Zooals ik zeg, doolde ik hulpeloos door de straten. Daar zag ik in een afgelegen straat een leegen winkel. Hij moest al lang leeg hebben gestaan, want op de groote vensterruiten lag wel een vinger dik stof. Er was een papiertje opgeplakt, waarop te lezen stond: 'Deze winkel is te huur. Nadere inlichtingen op de derde verdieping.'

Ik klauterde naar de derde verdieping. Hoeveel huur doet de winkel? - Vierhonderd dollar. - Goed. Als u mij den winkel één dag voor niets geeft, zal ik u morgen zeggen, of ik hem voor drie jaar huur of niet. - De eigenaar van den winkel keek mij uitvorschend aan. Eén dag voor niets? - Ja! - Goed, aangenomen.

Ik liet mij den sleutel geven en begaf mij naar den winkel. Uit de voering van mijn jas vervaardigde ik een strik, bevestigde daaraan mijn leege portemonnaie en hing ze voor het met stof bedekte raam. In het stof van het raam schreef ik echter met mijn vinger: 'Bureau voor reclame. Greatly Greenback.' Spoedig stonden een hoop menschen voor den winkel en lachten. Sommige lachten niet, maar schudden wijsgeerig het hoofd.

In het eerste uur kwamen twaalf menschen mijn leegen wankel binnen, maar met hun domheid was niets aan te vangen; dat wil zeggen, die menschen waren niet slim genoeg om mijn denkbeelden goed te begrijpen.

Eindelijk trad een kleine, dikke heer den winkel binnen en zei tamelijk ruw: 'Ik ben de kastelein van de herberg hiernaast. De gekke menschen, die hier voor uw winkel blijven staan, versperren mijn huisdeur, zoodat niemand er in kan. Dat kan zoo niet blijven.'

'Mijnheer,' zei ik, 'ik kan u helaas geen stoel aanbieden, want ik heb er geen. Maar indien u wellicht met uw gewaardeerden rug tegen den muur wil leunen, zal het mij aangenaam zijn. Ik heb u namelijk een voorslag te doen, die u heel wat klandizie zal bezorgen. Tegen een goede tegemoetkoming schrijf ik onder het opschrift op mijn raam nog deze woorden: 'Nadere inlichtingen in de herberg hiernaast.'

De waard meesmuilde en nam mijn voorslag aan. Ik ging met hem mee, at mijn buik dik en ging toen in een klein zijkamertje van de restauratie zitten.

De menschen, die om de 'nadere inlichtingen' kwamen, moesten altijd een geruime poos wachten, omdat, zooals de kastelein zei, juist iemand bij mij was en verschillende anderen al lang wachtten. In den tusschentijd werd dan altijd bier gedronken. Van de verschillende onbelangrijke bezoeken zal ik maar geen gewag maken; doch tegen

den avond kwam de reporter van een groot blad. We zagen spoedig in, dat we elkaar wederkeerig van nut konden zijn.

'Hm,' zei de reporter na eenig nadenken, 'er zou voor u misschien iets te ondernemen zijn, indien u mij kon zeggen, dat de politie uw leege portemonnaie verboden had.'

'Dat heeft ze ook.'

'Waarachtig? Dat is een schandaal!' riep de reporter uit, 'dat zullen we de politie eens onder den neus wrijven. Zoo iets in het vrije Amerika! 't Is ongehoord! Heeft ze een reden daarvoor opgegeven?'

'Wegens verstoring van het verkeer op straat.'

'Belachelijk! Heeft men dan voor uw raam gevochten?'

'Neen, nog niet, maar ik denk, dat ze van avond wel zullen vechten.'

'Zoo; nu tot ziens.'

En waarachtig, dien avond bakkeleiden de huisknecht en een kellner van den dikken herbergier voor mijn raam, dat het een lust was.

Den volgenden dag bevatte het blad de geschiedenis van de leege portemonnaie en een fulminant artikel tegen de politie. Voor de eerste maal werd mijn naam genoemd, en dien dag verkocht de kastelein driehonderd glazen bier meer dan anders. 's Avonds vochten de huisknecht en twee kellners voor mijn raam, en eenige toeschouwers liepen lichte kwetsuren op.

Ik mag zonder zelfverheffing zeggen, dat de gang der gebeurtenissen tot dusver door mijn overleg en slimheid was geleid. Nu echter kwam er een buitengewoon gelukje bij. Een politieagent veegde het stof van mijn raam en daarmee het opschrift uit. Dat was juist iets voor mij en voor een knap advocaat. Ik was in mijn broodwinning, in mijn vermogen, in mijn persoonlijke vrijheid getroffen, en wij deden de politie een proces aan.

Mijn vriend de reporter zette alles op haren en snaren; mijn naam kwam in ieders mond en ik was spoedig beroemd.

Toen ondernam ik de geschiedenis met de zeep, u weet Smith's zeep. Smith was zoo goed als bankroet. Toen betaalde hij mij duizend dollars, en nu bezit hij vijf millioen. Ziehier hoe ik het aanlegde. Ik liet twee mannen door de straten van New-York gaan. De een, zoo zwart als pik, riep alle twee minuten: 'Vóór het gebruik van Smith's zeep,' - de ander, helder, zindelijk, netjes, riep er onmiddellijk op: 'Na het gebruik van Smith's zeep.'

'Ja, mijne heeren, ik heb de reclame tot een kunst verheven. In de samengestelde reclame vooral mag ik mij zonder overdrijving de meester noemen.'

'Wat is samengestelde reclame?' vroeg ik.

'Verschillende vliegen in één klap vangen, om mij op zijn alledaagsch uit te drukken,' vervolgde de koning der reclame. 'Bijvoorbeeld het volgende geval. Een zangeres, een fabrikant van levensdruppels en een handelaar in bedden verlangen mijn diensten. Nu komt de samengestelde reclame. De zangeres verschijnt een half uur te laat op het concert, dat zij geeft. De oorzaak: zij is uit de elfde verdieping van haar hotel gesprongen. Waarom? Ze heeft bij vergissing van de levensdruppels des heeren Die en Die er twintig te veel ingenomen. En toch leeft ze nog en zingt? Ja, want ze is juist op een wagen vol bedden uit het magazijn van Meijer & Co terecht gekomen.

Een ander geval. Mijn klant X. heeft een groot, vrij terrein buiten de stad gekocht. Hij wilde daar huizen bouwen, maar het is een mislukte speculatie, want de huurprijzen zijn snel gedaald. Wat nu met het terrein aangevangen? Ik zei tegen hem:

Leg daarop een particuliere begraafplaats aan en stel de prijzen voor de graven zeer hoog. Dan zullen de deftigen alleen bij u willen begraven worden. Om klanten te lokken koopt ge het patent van James Roller op het electrische waarschuwingstoestel voor schijndooden, en geeft ze voor elk tweepersoonsgraf gratis een van de nieuwe grafsteenen van papier uit de fabriek van Pickwick. Bovendien zou ik u aanraden, in den omtrek der begraafplaats zeer goedkoope woningen aan dokters te verhuren.'

'En heeft uw klant uw denkbeeld toegepast?' vroeg ik.

'Zeker. Maar hij heeft het er niet ver mee gebracht, omdat hij mij wilde bedriegen.'

'Hoezoo?'

'Hij had mij voor elke begrafenis op zijn kerkhof tien dollars beloofd. Die heeft hij evenwel niet betaald. Daarom heb ik voor het gezondheidsbier van Pik en Pocker reclame gemaakt, en ten gevolge daarvan stieven zoo weinig menschen, dat mijnheer X op de flesch ging. Ik geloof, mijnheer,' besloot de reclamekunstenaar, 'dat gij nu stof genoeg hebt voor uw krant.'

'Mijnheer Greenback,' antwoordde ik, 'ik ben u zeer dankbaar voor uw meedeelingen. Maar daar deze reeds elders zijn openbaar gemaakt, zullen wij daar maar matig succes mee hebben. Mijn blad geeft ook eigenlijk uitsluitend wat nieuw is.'

'Zoo; nu iets nieuws kan u ook hebben,' zei mijnheer Greenback lachend. 'Ik zal u mijn nieuwste vervoermachine eens laten zien.'

Hij drukte op een knop aan de tafel, en op hetzelfde oogenblik zonk ik met den stoel, waarop ik zat, door den vloer. De stoel pakte in rails, vloog verscheidene minuten regelrecht verder, maakte daarna plotseling een ruk met de leuning voorover, en in hetzelfde oogenblik lag ik op straat. Met mij vloog ter zelfder tijd een kaartje uit den stoel, waarop te lezen stond: 'Dr. Match, een zeer bekwaam heelmeester, woont hier juist tegenover.'

Bedelende dieren.

Bedelarij is een natuurdrift, die menschen en dieren eigen is. Ga maar naar een van de diergaarden in de groote steden, waar benevens de zeldzame dieren uit verschillende oorden der wereld ook wilde volksstammen voor de nieuwsgierigheid van het publiek zijn tentoongesteld, en ge zult opmerken dat menschen en beesten dezelfde middelen aanwenden om een beroep te doen op de edelmoedigheid der bezoekers. Houdt ge voor een roodhuid of een neger stil, ze vragen u dadelijk om een kleinigheid, evenals een zebra of bison, zoodra ge naar hen kijkt, op een drafje komen aangeloopen om een stukje brood van uw goedgeefschheid te bedelen.

Toch valt op te merken dat in deze kunst om van de welwillendheid van onbekenden partij te trekken, de beesten het nog van de menschen winnen. Een Basuto of Vuurlander, al is hij ook nog zoo echt, houdt het niet lang uit, de beurzen der bezoekers te openen. Is eenmaal de eerste beweging van nieuwsgierigheid voorbij, dan vallen de geldstukjes niet meer zoo mild in de handen van den wilde, die de onvoorzichtigheid heeft gehad, zich te spoedig een weinig van onze beschaving en een paar woorden van onze taal eigen te maken, terwijl het mouflon-schaap en de giraffe altijd zeker zijn, nog wat op te doen.

Die minderheid van het menschelijk geslacht is gemakkelijk te verklaren. Het bedelen is een tak van nijverheid, die uitgeoefend wordt door blik, houding en gebaar; het uitspreken van een enkel woord is soms voldoende om de uitwerking te b derven van een pantomime, die om welsprekend te zijn, stom moet blijven: dat de dieren op

dit gebied zulk een schitterend succes behalen is eenvoudig hieraan toe te schrijven dat zij bedelaars zijn, die niet spreken.

Worden bij voorbeeld aan een orgeldraaier bij voorkeur de giften der voorbijgangers besteed? Neen, al doet hij door het afdraaien der aardigste deuntjes of der aandoenlijkste melodieën een beroep op de edelmoedigheid van het publiek, dat brengt hem geen cent in zijn bakje, als hij niet gezorgd heeft zich de medewerking te verwerven van een klein vierhandig assistentje, dat gewoonlijk als een generaal is uitgedost. Een aapje in rood uniform is voor rondreizende muzikanten een onmisbare hulp. Zijn levendig en beweeglijk oog met soms menschelijke uitdrukking heeft onmiddellijk de toeschouwers uitgekipt, wier voorkomen hem vertrouwen inboezemt, en als hij zijn klein, beenig, mager oude-mannetjes-handje uitstrekt, haalt hij dit nooit leeg terug. Niet zijn baas, maar het aapje alleen wekt de belang telling van de menigte.

Evenzoo vergenoegt de hond van den blindeman zich niet met hem tot gids te strekken, hij gedraagt zich als een vriend vol toewijding, die de openbare liefdadigheid ten behoeve van een ongelukkige inroept. Wij hoeven er nauwelijks bij te voegen dat hij zich met de bekwaamheid van een volleerden bedelaar van die rol kwijt. Hij weet juist de passende houding aan te nemen om het medelijden der voorbijgangers tot zich te trekken; hij heeft een heel bijzonderen slag om liefdadige personen te ontdekken en hij richt hun een zoo smeekenden blik toe, dat

het onmogelijk is den blinde een penninkske te weigeren, al was het maar om de toewijding van zijn hond niet onbeloond te laten.

Die trouwe deelgenooten van het ongeluk zijn heel interessant om te bestudeeren, als zij ten behoeve van hun baas collecteeren; maar, ofschoon minder sympathie verwekkende, zijn ze toch vermakelijker om waar te nemen, als zij voor eigen rekening bedelen.

Voor eenige jaren leefde er te Inverness een hond, die door heel Schotland beroemd was. In zijn jeugd had een oude bedelaar van beroep hem de kunst geleerd om de liefdadigheid der voorbijgangers in te roepen, en toen deze in het gasthuis gestorven was, had hij zijn leerling alleen op de wereld achtergelaten. Zich aldus zonder beschermer of onderkomen ziende, nam Tomy het besluit voor eigen rekening het vak uit te oefenen, dat hij van zijn overleden baas had geleerd.

Hij droeg een kleinen spaarpot aan den nek, doch dit was maar een middeltje om de aandacht van liefdadige personen te trekken. De doos, aan den halsband van den hond bevestigd, deed dienst als een bord, dat een blindeman op de borst draagt, of als de gebruikelijke meedeeling dat giften met dankbaarheid aanvaard zullen worden. Maar Tomy zorgde wel, dat hij het geldstukje, door de voorbijgangers voor zijn spaarpot bestemd, behendig met zijn tanden opving: wat zou hij er aan gehad hebben, als het in de bus was terechtgekomen, die hij toch niet kon openmaken? Daarom wilde hij voor zich geen anderen spaarpot dan zijn bek.

Overigens hield hij ook niet van potten; zoodra hij een geldstukje beet had, liep hij er mee naar den bakker en verruilde het tegen een broodje, dat hij dadelijk opat.

Zelfs de meest toegejuichte kunstenmakers verliezen op den duur de gunst van het publiek, als zij niet van tijd tot tijd wat verandering weten te brengen in hun vertooningen. De bewoners van Inverness, die het eerste optreden van Tomy als bedelaar op eigen gelegenheid hadden toegejuicht, toonden zich hoe langer hoe minder scheutig, en de partij dergenen, die niet van honden houden, stak weldra het hoofd op. Is het geen schande, vroegen die vijanden van het hondengeslacht, aan een beest aalmoezen te geven, waar menschen mee konden geholpen worden, die van honger sterven?

De giften werden zeldzaam en de ongelukkige Tomy, tot een lang diëet veroordeeld, was het levende beeld geworden van de magerheid zijner inkomsten, toen een vernuftige vonst hem het leven redde. Hij ging jacht maken op vreemdelingen. Waren de bewoners van Inverness het moe geword n, een vierpootigen bedelaar te onderhouden, wiens kunstjes zij al lang kenden, het was te voorzien dat de toeristen, over zooveel schranderheid verwonderd, zich edelmoediger zouden toonen.

Tomy onthield zich voortaan van zijn stadgenooten iets te vragen en richtte zich enkel maar tot reizigers. Aan welk teeken herkende hij die? Dat is een onoplosbaar raadsel. Een der medewerksters van de *North American Review* heeft beweerd dat de reuk in het verstandelijk leven der honden een rol speelt, waarvan wij menschen het gewicht niet vermoeden. Door middel van dat zintuig zou de overbrenging van denkbeelden in het hersengestel van het hondengeslacht plaats hebben. In andere woorden, de honden zouden met hun neus denken, en naar gelang van de indrukken, op dat orgaan teweeggebracht, zouden zich hun gevoelens van atkeer en genegenheid regelen. Die stelling, door Ouida in het geleerde Amerikaansche tijdschrift ontwikkeld, sçhijnt nog zoo onwaarschijnlijk niet en helpt verklaren hoe Tomy alleen door den reuk de vreemdelingen onmiddellijk van zijn stadgenooten kon onderscheiden.

Als de Engelsche bladen een hondengeschiedenis vertellen, kan men altijd zeker zijn dat ze in Schotland speelt. Op het eerste gezicht zou men geneigd zijn, die merkwaardige specialiteit van het oude koninkrijk der Stuarts aan de vruchtbare verbeelding zijner bewoners toe te schrijven. De landgenooten van Walter Scott hebben namelijk een vindingrijken geest en de overige onderdanen van koningin Victoria beschuldigen hen, de waarheid nu en dan wat geweld aan te doen om ze een aardiger aanzien te geven.

Toch is het niet volstrekt noodig de waarheidsliefde van een onder allen gastvrij en beminnelijk volk in twijfel te trekken om de kunstjes van de Schotsche honden te verklaren. De *collies*, die onmisbare gezellen van de herders in de Hooglanden, gaan nu eenmaal te recht door voor het schranderste van alle hondenrassen, zoo in de oude als in de nieuwe wereld.

Tot dit ras nu behoorde Tomy, de bedelende hond van Inverness, evenals zijn confrater Towser, waarvan in *Cassel's Family Magazine* wonderen worden verteld.

Terwijl Tomy, nadat hij geen meester meer had, genoodzaakt was van de goedgeefschheid der voorbijgangers te leven, bedelde Towser louter uit snoepzucht. Hij behoorde aan een timmerman, die hem iederen dag volop te eten gaf, maar er niet aan dacht hem koek voor te zetten. Om nu aan zijn dagelijksch menu eenige lekkernijen toe te voegen, aarzelde die al te schrandere hond niet, de openbare weldadigheid in te roepen.

Hij had zoo'n koddige manier om voor de menschen op zijn achterste pooten te gaan zitten, terwijl hij een zijner voorpooten om een aalmoes uitstrekte, dat al de kinderen van de stad Alyth, in het graafschap Forfor, er plezier in hadden, hem een geldstukje in den bek te steken om hem die vertooning te zien maken.

Zoodra de hond het geldstukje tusschen zijn tanden beet had, liep hij er in alle haast mee naar den bakker om er een koekje voor te koopen. Hij had geen vaste leveranciers en liep soms zelfs een kruidenierswinkel binnen, maar hij wist altijd zóó duidelijk het soort snoeperij, waarin hij het meest trek had, aan te duiden alsof hij met de spraak was begaafd.

Er bestaat tusschen de verschillende vergrijpen, door de strafwetten der beschaafde volken voorzien, een onmiskenbare verwantschap. Van bedelarij tot oplichterij is de helling zeer glibberig. Op een keer stak een kind Towser in plaats van een halven *penny* een *farthing* in den bek, een geldstukje dat niet veel meer dan een Hollandsche cent waard is. De hond liep naar den bakker, koos zijn koekje, legde het geldstukje op de toonbank en holde hard weg om den bakker geen gelegenheid te geven het onvoldoende van de betaling op te merken. Die overhaaste vlucht liet geen twijfel over of er was bij den vluchteling kwade trouw in 't spel. Hij had een duidelijk kenbaar vergrijp gepleegd. Ziedaar waar de schranderheid der honden hun toe dient!

De daden van toewijding, door de buldoggen verricht, troosten ons over de vergrijpen van bedelarij, landlooperij en oplichterij, ten laste der Schotsche *collies* aangevoerd. Ditmaal zijn het geen histories uit de streken der Hooglanders, van wege haar oorsprong altijd eenigszins verdacht. De avonturen van den hond van Cosgrave worden verzekerd door het gezag van dokter Walter Atlee te Lancaster.

In genoemde stad woonde voor eenige jaren een herbergier. Cosgrave met name. Zijn inrichting werd door een allesbehalve aanbevelenswaardig publiek bezocht en op zekeren keer werd in een vechtpartij zijn arm gebroken.

Om dien tijd was de heer Walter Atlee nog student in de medicijnen en werkte onder leiding van zijn vader. Hij verschafte den herbergier de eerste heelkundige hulp. De behandeling van den gebroken arm was van langen duur en telkens als de

kastelein in de kamer van de heeren Atlee, vader en zoon, verscheen, was hij vergezeld van een kolossalen bulhond, die er volstrekt niet vriendelijk uitzag.

Het was een soort van waakzame en kwaadwillige lijfwacht, en in het eerst scheen de hond van meening dat de zorgen, door den heelmeester aan zijn baas gewijd, diens pijnen nog verergerden. Hij liet dan ook bij elken kreet van pijn, die den kroeghouder ontsnapte terwijl zijn arm met zwachtels omwonden en in een toestel opgesloten werd, een dof gebrom hooren. Op den duur scheen de hond zich een juister denkbeeld te maken van de diensten, die de heelkunde bewijzen kan, en toonde zich even lief als een buldog het met veel goeden wil maar wezen kan.

Cosgrave genas na eenige weken en de heer Walter Atlee had het geval heelemaal vergeten, toen hij op een keer aan zijn deur een herhaald geblaf hoorde. Hij herkende den hond van den kastelein; maar de buldog was niet alleen; hij vergezelde een kameraad, die erbarmelijk op drie pooten hinkte en pijnlijk jankte, terwijl hij beproefde zijn voorpoot, die gebroken was, op te lichten.

De heelmeester was getroffen door die uiting van onderlinge hondenhulpvaardigheid en haastte zich den poot van den ongelukkigen hond, dien de buldog in zijn welwillendheid kwam aanbevelen, volgens al de regelen der kunst te behandelen.

Een dergelijk geval was ook een medelijdend heelmeester overkomen, die langs den openbaren weg een kleinen buldog opgeraapt had, wiens poot door een rijtuig was verbrijzeld. Na een behandeling van een maand ongeveer keerde de hond volkomen genezen naar zijn meester terug, maar iederen keer als hij zijn weldoener ontmoette, overlaadde hij hem met bewijzen van zijn dankbaarheid. Op zekeren keer bracht hij hem een bezoek in gezelschap van een kameraad, wiens poot ook was overreden.

In hetzelfde tijdschrift, waaraan wij deze merkwaardige staaltjes van hondenschranderheid ontleenen, wordt ook verteld van een paard, dat bedelde. Het was een arme oude knol, in het tuig vergrijsd en op zijn ouden dag veroordeeld om het karretje van een bode te trekken. Dit bedrijf, dat door den aanleg van spoorwegen en trams veel geleden heeft, bloeit nog sterk in enkele graafschappen van het oosten van Engeland. In sommige huizen, waar de bode pakjes had af te geven, woonden medelijdende menschen, die begaan met het lot van den mageren scharminkel, nooit verzuimden hem een stuk in bier gedoopt brood aan te bieden.

Wanneer een dier gastvrije huizen van meester verwisselde, toonde het paard zich volstrekt niet geneigd, het hartig brokje te missen, waaraan het gewend was. Het weigerde ronduit verder te gaan en wierp half verwonderde, half smeekende blikken om zich heen, als wilde het zeggen: ‘Breng toch den nieuwen eigenaar aan het verstand dat hij een oud paard geen versnapering mag weigeren.’

Bij de Platen.

Grootmoeders portret. -

Hier zien we hoe de aardige typische genreschilderijtjes uit Beieren en Tirol, zooals wij er onzen lezers al zoo vaak hebben aangeboden, in de wereld komen.

De jonge schilders, die anders nauwgezet den cursus aan de academie van Munchen volgen, gaan onder de vacantie den boer op en vinden onder de eenvoudige, maar onverdorven en goed ontwikkelde bevolking der bergdorpen de typen en de ideeën voor later met zorg uit te voeren composities.

Zoo is het ook den jongen schilder van onze gravure gegaan. Hij is op zijn omzwervingen aangeland bij een oud moedertje, dat, zonder het te weten, een zoo mooien karakterkop op den romp draagt, als de veeleischendste artist maar wenschen kan.

Zijn eerste gedachte is, als hij in het gastvrije boerenhuis zijn intrek neemt, dat hij het niet verlaten zal zonder een mooie studieschets mee te nemen van de krasse, frissche, knappe oude vrouw. Maar dat lukt hem zoo gemakkelijk niet; want het bedrijvige moedertje is er niet toe te brengen, plechtstatig voor den schilder te gaan ‘zitten.’ Ze heeft wel wat anders te doen; ze heeft de koeien en de varkens en de kippen na te loopen. En nog veel minder is ze er toe te bewegen, haar Zondagsche muts op te zetten en haar beste plunje aan te trekken, in welken nationalen dos zij volgens den schilder op haar voordeeligst is.

Maar nú is het Zondagmiddag en prijkt zij van zelf in vol ornaat; nu ook kan ze geen uitvluchten van onvermijdelijke bezigheden zoeken; want het is de dag des Heeren, waarop alle slafelijke werken moeten rusten. Daarbij voegt grootvader zijn verlangen bij het verzoek van den schilder, die beloofd heeft een goedgelijkend portret van moeder de vrouw tot belooning voor haar moeite in de woning achter te laten.

Zoo is ze er dan eindelijk toe gekomen, zich bedaard in de verlangde *pose* te zetten en de schilder neemt gauw papier en teekenstift om haar mooie regelmatige trekken door de kunst te vereeuwigen.

Grootvader, die nu en dan een blik op het papier werpt, heeft er schik in, zoo handig als de kunstenaar het er af brengt. Ook hun kleindochter, die een klein broertje op den arm draagt, kijkt opmerkzaam toe.

Hopen wij dat de jonge artist eer en voldoening van zijn werk heeft en dat hij het eenmaal nog zoover brengt als de schilder, die het heele gemoedelijke tafereeltje onzer gravure op het doek heeft getooverd.

Berenjacht in kasjmier. -

Allesbehalve gemoedelijk is het tooneel, door onze tweede gravure afgebeeld, en spelende in het Engelsch-Indische gebied Kasjmier. Het land is bij onze lezeressen allicht bekend vanwege de vermaarde Kasjmier-sjaals (*cachemire* zeggen de dames liefst op zijn Fransch) die er vandaan komen. Die sjaals worden geweven van de lange zijachtige haren der Kasjmier-geit. Maar onze gravure toont dat in dat land nog andere langharige dieren dan geiten worden aangetroflen.

We aanschouwen hier een ontmoeting van een paar Engelsch-Indische officieren met beren. Zij waren uitgetogen om op die geweldige beesten jacht te maken. ‘Plotseling,’ zoo verhaalt een hunner in een particulieren brief, ‘kregen we een berin met haar jong in 't zicht. Ik gaf ze twee schoten, maar bracht het niet verder dan haar te wonden. Zij kwam op ons af en wij maakten ons uit de voeten, waarbij mijn gezel zijn geweer in de haast liet vallen. Terwijl wij tegen een rotsblok opklauterden, kwam ook zijn hoofddeksel te vallen. Ondertusschen krabbelden wij tegen de rotsen op, en terwijl de berin haar woede aan den afgevallen tulband koelde, schoot ik ze op mijn gemak neer.’

Zoo nuchter als het in die paar woorden verteld wordt, lijkt het een kleinigheid, maar bij de beschouwing van onze pakkende, fiks geteekende afbeelding zal toch de lezer met ons erkennen, dat hij liefst van dergelijke ontmoetingen verschoond blijft.

De mooiste uit het nest. -

Gezelliger is het zeker in de boerenherberg, waarin onze derde gravure ons verplaatst, en waar wij kennis maken met een kleine hondenfamilie, die niet alleen de aandacht van de twee bezoekers trekt, maar die ook wij met genoegen beschouwen.

De aardig onbeholpen bewegingen van de mollige beestjes, die elkaar om den schotel met melk verdringen, heeft de schilder van ons tafereel naar de natuur weergegeven. Een van de kleintjes is door de jonge kasteleines opgenomen; 't is de mooiste uit het nest en met naïeven trots laat zij het aan de bezoekers zien. De moeder van het aardige hondenkind is daar minder mee gevleid en loert wantrouwig af wat de vrouw met het kleintje voorheeft. Ook dit is niet bijzonder gesteld op de eer om als de mooiste uit het nest van zijn broertjes en zusjes gescheiden te worden, juist op het oogenblik dat die zich aan een schotel melk te goed doen.

Wat de bezoekers betreft, gelooven wij dat zij meer oog hebben voor het knappe vriendelijke meisje, dan voor al haar lieve jonge hondjes bij mekaar.

Die slimme Reintje!

'Ik zal wel oppassen, dat ik buiten de klem blijf,' zegt de slimme Reintje de Vos en legt een stuk hout tusschen de twee klampen.

'Nu zullen de haasjes plezier hebben, denkende dat ik in de klem zit.'

En warempel, de beestjes dansten van de pret.

Maar o wee! wat brak hun dat leelijk op.

[Nummer 28]

Koning Karel en Widukind.
Door
J.R. van der Lans.

XI.
Roeland gewroken.

Het eerbiedwaardig paleis van Lateranen te Rome, door keizer Constantijn aan het opperhoofd der Christenheid tot residentie geschonken, herbergde sedert eenige dagen een vrij wat luidruchtiger bevolking dan de Heilige Vader met zijn prelaten en geestelijken stoet.

Krijgersbenden hielden wacht aan de poorten. Mannen van wapenen in schitterende rusting liepen in en uit. Een drukke menigte van dienstlieden bewoog zich door de zalen en gaanderijen. Wapengerinkel en soldatenliederen vervingen de gewijde zangen, waarvan vroeger vrome clerken de statige gewelven deden weergalmen.

Paus Adrianus had het apostolisch paleis verlaten en zijn intrek genomen in het Vaticaan bij de basiliek van St. Pieter. Het Lateraan huisvestte thans koning Karel met zijn talrijk hofgezin. Na in een tweejarigen veldtocht de trouwelooze Saksen alweer getuchtigd, en naar hij meende, thans voorgoed onderworpen te hebben, was de geweldige heerscher, op 's Pausen herhaald verzoek, weer naar Italië gekomen om de onafhankelijkheid van den H. Stoel tegenover de aanvallen van diens vijanden te verzekeren.

Bloedig was de strijd geweest, dien hij tegen Widukind had te voeren gehad. Toen hij, op het bericht van den nieuwen opstand der Saksen, uit Spanje was geijld, had hun onverzoenlijke aanvoerder zijn wraaktocht langs den Rijn reeds voleindigd, alvorens Karels leger hem vermocht te achterhalen. Van Coblentz tot Deutz was de heele Rijnstreek platgebrand en uitgemoord. Eerst aan de boorden der Eder werd Widukind door de Franken tot staan gebracht en geslagen. In een volgend treffen werd zijn heele strijdmacht vernietigd en het geduchte Saksenhoofd opnieuw tot de vlucht gedwongen.

Ditmaal nam hij de wijk bij de Noormannen. De Deensche koning Siegfried, zijn schoonbroeder, bij wien hij vroeger hulp had gezocht, had koning Karel zijn onderwerping laten aanbieden door een gezantschap onder geleide van zijn eigen zoon Halfdan. Aan de boorden der Lippe, waar de koning Rijksdag hield, had hij dat gezantschap ontvangen en tevens de nieuwe hulde aanvaard van al de overige Saksenhoofden. Nu eindelijk mocht hij vertrouwen dat hun onderwerping duurzaam zou zijn, ofschoon graaf Gerolf hoofdschuddend volhield, dat zoolang hij Widukind niet in zijn macht had, hij nog niets had gewonnen.

Daarop naar Italië getogen, had hij al de vorsten onderworpen, die nog steeds het gebied des Heiligen Vaders bestookten, en had hij bij zijn eersten veldtocht door de Alpen de kroon

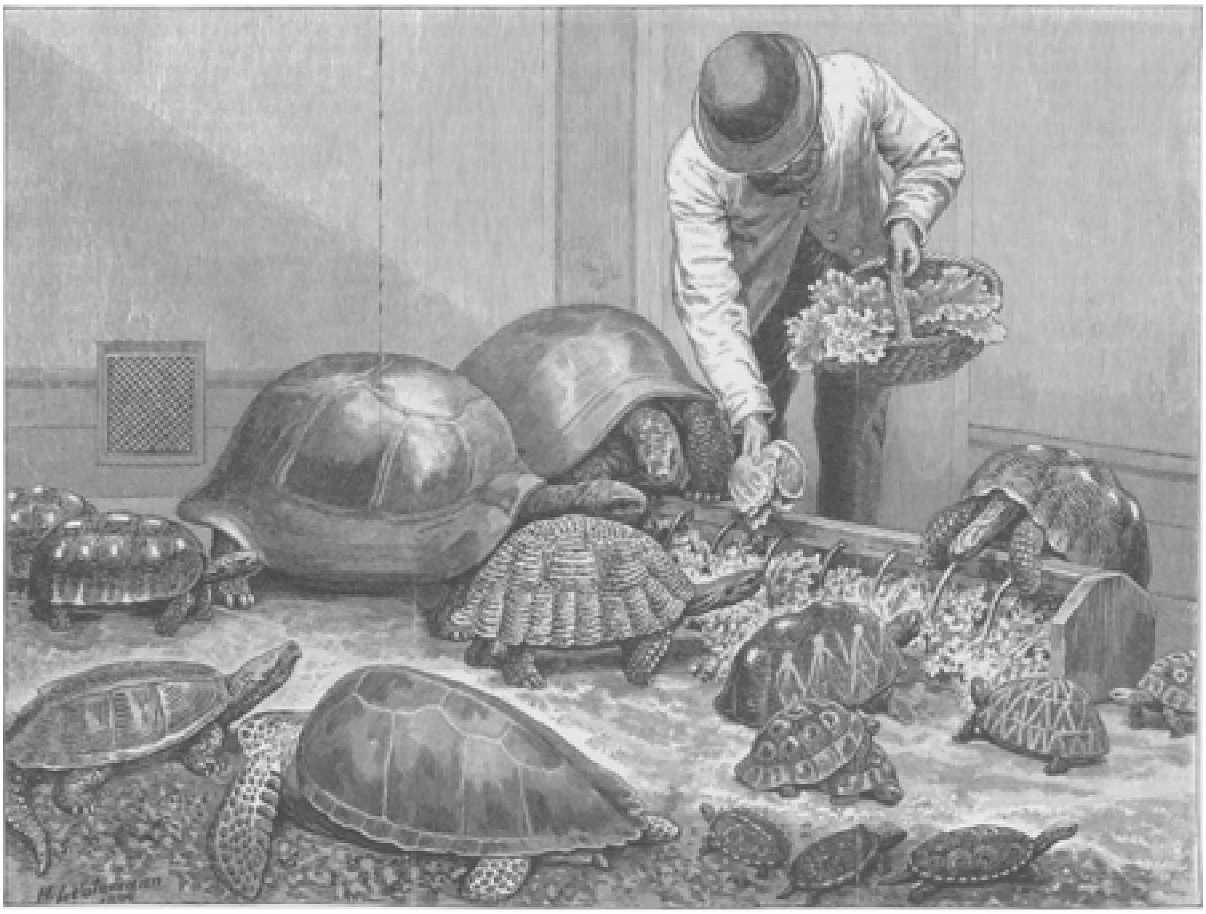

DE SCHILDPADDEN IN DE HAMBURGSCHE DIERGAARDE, NAAR DE SCHILDERIJ VAN H. LEUTEMANN.

der Longobarden gewonnen, ditmaal mocht hij zich meester noemen van heel Italië.

Den winter had den koning met zijn leger te Pavia doorgebracht en daar had hij het Kerstfeest gevierd. Thans nu het naar Paschen liep, had hij den Heiligen Vader zijn verlangen te kennen gegeven, het feest der feesten binnen de heilige stad te vieren, en Paus Adriaan had zich gehaast, hem in het paleis van Lateranen de gastvrijheid aan te bieden.

'Mijn vurige wensch is dan toch vervuld,' sprak koningin Hildegarde, met haar vrouwen in een ruime zaal gezeten, die, door een open gaanderij, uitzicht gaf op een weelderigen bloemhof vol geurige oleanders en rozen. 'Ik heb de heilige stad mogen terugzien en zal er ten tweeden male het Paaschfeest vieren.... 't Is zeven jaar geleden sinds ik voor de eerste maal aan 's konings zijde Rome mocht betreden. Onze Karel was toen nog maar een kind, dat aan moeders schoot hing, en nu is hij een forsche knaap, die liefst het gezelschap der mannen zoekt. De kleine Rotrude is tot een jonkvrouw opgewassen, naar wier hand reeds de keizerlijke prins van Byzantium dingt, en nog twee andere knapen vergezellen mij, die hier te Rome een koningskroon komen halen. Hoe had ik dit durven hopen na de bloedige oorlogsjaren, die wij doorworsteld hebben!'

In de opgetogenheid harer moedervreugd had de koningin deze woorden half tot zich zelve gesproken, half tot de edelvrouw gericht, die in haar nabijheid aan het venster zat, het oog gewend naar de stralende fontein, die daarbuiten onder zacht gemurmel de oleanders en rozen met glinsterende paarlen besprenkelde.

Hildegardes gezellin, van het hoofd tot de voeten in zwaar neerhangend rouwgewaad gehuld, antwoordde niet en wendde zelfs het hoofd niet om op het woord der koningin.

Deze zweeg en zuchtte, stond op, en de andere, die verschrikt opzag, de hand op den schouder leggende, sprak zij deelnemend:

'Vergeef mij, Hildegonde, zoo ik, in de blijdschap en dankbaarheid van mijn hart, een oogenblik vergat dat gij, in uw smart, mijn vreugde niet deelen kunt... Maar ook u toch is het een troost, niet waar, de heilige stad te mogen aanschouwen? Het berouwt u immers niet, aan mijn uitnoodiging te hebben gevolg gegeven om ons op dezen tocht te vergezellen en daardoor afleiding te vinden voor uw neergedrukten geest?...'

'Integendeel kan ik u niet genoeg voor uw goedheid danken, mijn koningin,' hernam de jonkvrouw met een lichten blos van verlegenheid. 'Het is aan mij u vergeving te vragen voor mijn afgetrokkenheid, waardoor ik slecht uw koninklijke gunst vergeld en kwalijk beantwoord aan uw welgemeende bedoelingen. Voorzeker is het mij een groote troost het heilige Rome te mogen aanschouwen, en niet genoeg kan ik uw goedheid danken, mij dien troost verschaft te hebben. Nooit zal ik vergeten wat ik deze week mocht ondervinden bij de zielroerende plechtigheden ter viering van des Heeren bitter lijden en sterven. Ach, wat is alle menschelijke leed, wanneer wij aldus de smartvolle passie des Verlossers, het overstelpende wee van zijn teerminnende Moeder gedenken! Voorheen voelde ik mij dikwijls bitter gegriefd door den slag, die mij zoo wreed heeft getroffen; maar bij de overweging van hetgeen Christus voor ons geleden heeft, werd ik menigmaal beschaamd over mijn zelfzuchtige droefheid. Hoe durf ik nog klagen, terwijl Christus en zijn heilige Moeder zonder klacht oneindig smartelijker folteringen hebben verduurd. Moest zelfs het voorbeeld van Roeland, die blijmoedig zijn leven voor de eere des kruises ten offer gaf, mij niet leeren, ook gewillig het offer te brengen, dat de Hemel mij vroeg? Zie, mijn

koningin, dat heb ik hier te Rome tijdens de viering der Goede Week leeren beseffen, en daarin heb ik een troost gesmaakt, die mij, naar ik durf vertrouwen, steunen en sterken zal voor geheel mijn leven....'

'Gij spreekt, Hildegonde,' hernam de koningin met zachte deelneming, 'alsof alle aardsche troost u voor immer ontzegd zou zijn Wie weet wat het leven u nog brengen kan! Ge zijt nog zoo jong.'

'Van dit leven verwacht of verlang ik niets meer,' sprak de jonkvrouw weemoedig, maar zonder bitterheid. 'Dat leven is met Roelands dood voor mij verwoest; met het Lichaam van den gekruisten Zaligmaker heb ik het in den avond van Goeden Vrijdag voorgoed begraven; maar morgen op het Paaschfeest hoop ik met den Verlosser te herrijzen tot een nieuw leven, een leven enkel aan Hem en de nagedachtenis van mijn geliefden doode gewijd, een leven enkel van gebed, van offer en van goede werken.'

'Wat zegt gij daar, Hildegonde?' vroeg de koningin verrast. 'Versta ik u goed? Gij wilt toch niet den sluier aannemen?'

De jonkvrouw knikte bevestigend.

'De bruid van Roeland,' sprak zij plechtig, 'kan niet anders meer zijn dan de bruid des Heeren.'

'Mijn kind,' zei de koningin, haar jonge vriendin moederlijk bij de hand vattend, 'hoed u voor overijling. Bedenk wel wat gij zegt. Uw smart verblindt u. Het is goed, dat gij den Hemel gewillig het offer brengt, dat Hij u vroeg; maar meer verlangt Hij ook niet.... Wie weet hoeveel geluk u hier op aarde nog is weggelegd! De koning, gij weet het, wil u, zooveel het in zijn macht staat, vergoeding schenken voor het doorstane leed. De eerste grooten des rijks zullen er trotsch op gaan, u hun hand te mogen aanbieden....'

'Ik bid u, mijn koningin, zwijg daarvan,' sprak Hildegonde, fier het hoofd oprichtend, en heilige verontwaardiging blonk door den kalmen ernst harer bleeke trekken heen; 'alleen de gedachte daaraan dunkt mij een beleediging voor Roelands nagedachtenis.'

De koningin boog het hoofd en zweeg. Die hooge zieleadel dwong haar eerbied af.

Een pooze later vervolgde zij:

'Maar wat zal uw heer vader zeggen?'

'Mijn vader is oud en afgeleefd; hij zal mij niet lang meer noodig hebben. Toen ik afscheid van hem nam, sprak hij: "Ga mijn kind en keer terug om mij den zegen des Heiligen Vaders te brengen en mij de oogen te sluiten." Als ik mij van die taak zal gekweten hebben, zal niets mij meer in de wereld terughouden.'

'Spreken wij er voorloopig niet meer van,' zei de koningin, met een innigen handdruk. 'Had ik kunnen vermoeden dat deze reis u tot zulk een besluit zou gebracht hebben, voorwaar ik had u niet genoodigd mij te verzeilen. Maar licht komt gij tot andere gedachten vóór wij Rome verlaten. De Goede Week heeft u te diep aangegrepen; de Paaschdagen en de kroningsfeesten zullen u, hoop ik, tot blijmoediger gedachten stemmen. Laat hetgeen wij daar bespraken tusschen ons blijven... Zie, nadert daar de koning niet?' vroeg zij, verrast opziende.

De luidruchtige uitroepen der spelende kinderen in de gaanderij deden haar den blik naar buiten wenden. De kleinen hadden al van ver tusschen de groene boschjes hun vader te midden zijner raadslieden en hovelingen zien aankomen en ijlden hem juichend te gemoet over het met bloemen omzoomde pad.

Ook de jeugdige Rotrude, die met haar leermeester Paulus Diaconus in een hoek der zaal zat, hief het blozende gezichtje op van de rijk verluchte perkamenten, waaruit de geleerde geschiedschrijver haar de historiën van het oude Byzantium onderwees. Haar aandacht voor die ingewikkelde geschiedenissen was opeens afgeleid door de vroolijke kreten, waarmee haar broertjes hun vader verwelkomden.

De leermeester zag het met een glimlach, en zei:

'Het is voor heden genoeg, prinses; als gij eenmaal aan het hof des keizers zijt, zult gij wel meer van de lotgevallen zijner vaderen vernemen.'

Voorzichtig rolde hij de perkamenten ineen en schoof ze in cilindervormige leeren kokers, rijk met gekleurde intarsiën en verguldsel gesierd. Rotrude wipte zoo vlug van haar ebben vouwstoeltje, dat ze het geelzijden kussen met haar lichtblauw kleed meesleepte. Zij schudde de lange blonde lokken, die van haar gouden hoofdwrong afhingen, los over de schouders naar achter en wilde op haar beurt den koning te gemoet ijlen.

'Niet zoo haastig, aanstaand bruidje,' riep de koning haar schertsend van uit de gaanderij toe. 'Als gij aan het hof van Byzantium een goed figuur wilt maken, dient gij de studie niet zoo licht te tellen. Ik verneem van onzen geleerden grammaticus Pisanus dat gij nog heel wat oefening zult noodig hebben, eer gij u met den keizerlijken prins, uw aanstaanden verloofde, gemakkelijk in de taal van Homerus zult kunnen onderhouden. En hoe staat het met haar bedrevenheid in de Grieksche geschiedenis, mijn waarde historicus?' vroeg hij aan Paulus Diaconus.

'Ik heb al gezegd,' hernam deze glimlachend, 'dat de prinses daar aan het hof van Byzantium wel meer van hooren zal.'

'Als zij dat maar niet als een aanmoediging beschouwt om nu de studie der Byzantijnsche historiën te verwaarloozen,' zei de koning, waarschuwend den vinger opheffend; maar hij bukte zich toch om zijn veelbelovende dochter een kus op het blanke voorhoofd te drukken.

De kleine Pepijn en Lodewijk klauterden kraaiend tegen de beenen van hun vader op, grepen zich vast aan zijn gouden gordel en vochten, wie het breede gevest van zijn zwaard omvatten zou. De forsche monarch hief lachend de dartelende kinderen van den vloer en drukte ze tegen het gebaarde, mannelijke gelaat, zoodat zij zich met de spartelende handjes verweerden.

Vroolijk zijn huiselijken kring rondziende, waar hem van alle zijden opgetogen kijkers tegenstraalden ontmoette 's konings blik het bleeke, weemoedig glimlachende gelaat van Hildegonde.

'Ik heb goede tijding voor u, Hildegonde,' sprak hij troostend. 'Roeland is gewroken. Het leger uit Aquitanië is in aantocht. Spoedig zal graaf Gerolf zelf ons uitvoerig bericht kunnen geven omtrent de tuchtiging van Lupus: de meineedige heeft zijn verdiend loon ontvangen.'

'God zij zijn ziel genadig!''zuchtte Hildegonde.

'Kunnen wij Gerolf spoedig wachten?' vroeg de koningin, aangenaam verrast.

'Licht zien we hem heden nog te Rome,' antwoordde de koning, 'want de bode zei dat hij vóór het Paaschfeest binnen de heilige stad hoopte te zijn. - Maar de geleerde heeren,' ging koning Karel voort, zich tot Paulus Diaconus en Petrus Pisanus wendende, 'vragen mij niet, welken gast ik hun heden breng, schoon ik zeker ben dat hij hun meer welkom zal wezen dan al mijn legerhoofden te zamen.'

Dit zeggende liet hij uit den kring van zijn gevolg een man naar voren treden, die in het nederig gewaad der Benedictijnermonniken gehuld, zich tot dusver bescheiden

op den achtergrond had gehouden, in vrij levendig, maar fluisterend gesprek met 's konings geheimschrijver Eginhard, die hem met zichtbare belangstelling ondervroeg.

De beide geleerden vestigden een onderzoekenden blik op den monnik. Zijn rosblonde, kransgewijs geschoren haren, zijn grijsblauwe oogen, zijn korte en hoekige gestalte verrieden een zoon van het verre Engeland; zijn fijn besneden, schrandere, edele trekken teekenden den geleerde. Vrijmoedig sloeg hij de oogen op en zei eenvoudig:

‘Ik ben Alcuinus van York.’

‘Alcuinus, de bestierder der wijdvermaarde priesterschool van York, de beroemdste meester van Europa!’ klonk het met blijde verrassing.

‘Zei ik het niet, dat mijn gast u welkom zou wezen?’ hernam de koning met een zegevierend lachje. ‘Een dergelijke aanwinst valt onze paleis-academie niet dagelijks te beurt.’

‘De koning vergeet dat ik maar tijdelijk voor een bijzondere zending te Rome vertoef, zoodat ik mij onmogelijk aan zijn hof verbinden kan,’ bracht Alcuinus eerbiedig in het midden. ‘De nieuwgekozen bisschop van York heeft mij opgedragen, voor hem het pallium en den apostolischen bevestigingsbrief te halen, en wanneer ik mij van die taak gekweten heb, roept mij de geliefde Yorksche school weer dringend tor den arbeid.’

‘De koning verstaat anders de kunst, mannen van wetenschap ook tegen hun wil aan zijn hof te verbinden,’ merkte Paulus Diaconus op, ‘dat heb ik ondervonden, die zeker nooit gedroomd had, eenmaal den koning der Franken te dienen.’

‘En ik had zeker nooit kunnen droomen in den voormaligen raadsman van den Longobardenkoning Desiderius zulk een trouw dienaar te vinden,’ hernam de koning schertsend.

‘Dan zijt gij Paulus Warnefried, de vermaarde geschiedschrijver,’ riep Alcuinus verrast uit.

‘Inderdaad, wel moogt gij u verbazen mij aan koning Karels hof te ontmoeten,’ zei Paulus. ‘Het had maar weinig gescheeld of dezelfde vorst, die thans zoo goed is, mijn diensten te prijzen, had mij de beide handen laten afkappen.’

‘Als handlanger van mijn doodvijand Desiderius hadt gij het zeker verdiend,’ hernam de koning, altijd nog schertsend; ‘maar gelukkig bedacht ik intijds dat het eeuwig jammer zou zijn van de leerrijke historiën, die deze handen nog schrijven konden en die de christen wereld alsdan had moeten missen. En het heeft mij nog geen oogenblik berouwd, ze te hebben gespaard; want dagelijks heb ik reden haar werkzaamheid te zegenen ten dienste van mijn rijk.’

‘Zoolang mijn koning Desiderius leefde,’ sprak Paulus, ‘was ik door trouw aan hem gebonden. Sedert hij dood is, staat het mij vrij zijn overwinnaar te dienen en hem dezelfde trouw te wijden.’

‘Gij weet, mijn vriend, hoe ik die toewijding waardeer,’ sprak de koning, ditmaal in ernst, ‘evenals die van uw landgenoot Petrus Pisanus, wiens faam ongetwijfeld ook Alcuinus wel in de ooren zal geklonken hebben.’

‘Wie zou den vermaarden grammaticus van Pisa niet kennen!’ riep de Benedictijn van York uit. ‘Inderdaad, des konings goedheid brengt mijn nederigen persoon heden wel in beroemd gezelschap.’

‘Waaraan gij nog enkel ontbreekt om het tot een academie van heilige wetenschap en fraaie letteren te maken,’ voegde Karel er bij. ‘Uw leerling Ludgerus heeft mij indertijd zooveel van uw wijsheid en geleerdheid verhaald, dat ik, u eenmaal aan mijn hof hebbende, mij zulk een schat niet meer ontrooven laat.’

‘Mijn leerling Ludgerus!’ riep Alcuinus verrast uit, ‘zou ik het voorrecht hebben ook dezen aan 's konings hof weer te zien?’

Koning Karel schudde het hoofd.

‘Ludgerus,’ zei hij, ‘kan met zijn groote gaven en apostolisch en ijver elders meer vrucht doen dan in onzen kring. Hij wijdt zich thans aan de bekeering der woeste Friezen en schijnt daarin gelukkiger te slagen dan zijn voorganger Willehad, die er door de heidenen verdreven werd. Hij is niet alleen een geleerd priester, maar ook een voortvarend man, blakende van ijver voor de uitbreiding van het rijk Gods. Door bisschop Alberik van Utrecht met de zorg voor de kerk van Deventer belast, heeft hij daar het verwoeste heiligdom van Lebuinus opnieuw opgericht, en bij al dien arbeid keert hij toch ieder jaar in den herfst voor eenige maanden naar de kloosterschool te Utrecht terug, waar zijn onderricht niet gemist kan worden.’

‘Hij heeft dan de schitterende verwachtingen niet bedrogen, die zijn hooge aanleg en buitengewone gaven van hem deden koesteren. Hij was de meest belovende en meest beminde mijner leerlingen.’

‘Die de kroon zijns meesters mag genoemd worden,’ voegde de koning er bij. ‘Ik verwacht veel van hem voor de verbreiding en bevestiging des geloofs in Friesland...’

Een luid geschal van klaroenen en trompetten onderbrak hier het gesprek der mannen en verwekte door het heele paleis een plotselinge bedrijvigheid. Luidruchtige kreten weerklonken; een gedruisch van zware voetstappen langs alle trappen en gangen, een open- en dichtslaan van deuren, een verward rumoer van stemmen deed zich van alle kanten hooren.

Karel, des konings oudste zoon, thans een forsche knaap, kwam met huppelenden, veer krachtigen tred de zaal binnengesneld.

'Heer vader!' riep hij, 'daar is het leger uit Aquitanië. Oom Gerolf rijdt aan de spits.'

'Ik had onze mannen verwacht,' sprak de koning vergenoegd, maar met waardige kalmte. 'Volgt mij,' dus wendde hij zich tot zijn omgeving, 'dat wij hen in de troonzaal ontvangen.'

Van zijn gemalin en heel zijn hof vergezeld, schreed de koning naar de ruime halle, die blijkens haar beschildering met gewijde voor stellingen en zinnebeelden anders tot ontvangst van minder krijgshaftige gasten diende: het was toch de troonzaal van den Heiligen Vader, waar ditmaal de machtige koning der Franken en der Longobarden onder de purperen drapeering zetelde.

Op het vergulde gestoelte naast hem nam koningin Hildegarde plaats en de talrijke stoet van hertogen en graven, van prelaten en paleisbeambten schaarde zich in een breeden kring rondom den troon.

Daar werd het rijkbestikte voorhangsel, dat den ingang bedekte, weggeschoven, en verschenen, rinkelend in het staal hunner schitterende rusting, de hoofden van het leger, door koning Karel, na den zegevierenden tocht ter beteugeling der Saksen, naar Aquitanië gezonden om het verraad, door hertog Lupus jegens het leger in Spanje gepleegd, bloedig te wreken.

Hertog Gerolf, hertog Bernhard, graat Theodorik en de verdere leiders van den tocht traden fier naar voren over de gladde marmerzerken, waarop hun breede slagzwaarden kletterden, tot op het zachte Oostersche tapijt, dat van de trappen des troons tot ver in de zaal afdaalde.

Eerbiedig bogen allen de knie aan den voet van den troon en wachtten stilzwijgend tot de koning het woord tot hen richten zou.

'Weest welkom, edele heeren en genooten,' sprak koning Karel minzaam, maar met vorstelijke hoogheid. 'De faam is u reeds vooruitgeijld en heeft mij de roemrijke vervulling uwer taak geboodschapt. Treed nader, hertog Gerolf, en doe ons verslag van de zending, waarvan gij u zoo eervol hebt gekweten.'

Hij reikte den hertog de hand, die het gevest van zijn zwaard omkneld hield. Deze kuste ze eerbiedig en zich daarna oprichtend, sprak hij met fiere kortheid:

'Heer koning, Roeland is gewroken; de smaad, dien Lupus' verraad op onze wapenen had geworpen, uitgewischt.'

Een met moeite bedwongen toejuiching barstte op die woorden uit de saamgedrongen menigte der omstanders los, en het gerinkel der zwaarden mengde zich met den galm der forsche stemmen tot een vroolijk rumoer, dat evenwel door een blik des konings tot zwijgen werd gebracht: de koning wilde dat Gerolf zou uitspreken.

'Bijzondere eere,' ging deze voort, 'komt ons daarvoor niet toe: het heeft ons weinig moeite gekost, ons van onzen last te kwijten. Bijna zonder slag of stoot hebben wij ons van het gebied des verraders meester gemaakt. Meineedigen hebben geen trouw te verwachten. Hertog Lupus zag zich dan ook bij onze nadering onmiddellijk van de zijnen verlaten. Heel zijn volk boog deemoedig het hoofd voor des konings mannen, als schaamde het zich, langer een verrader te gehoorzamen. Al de steden openden ons haar poorten en toen wij zijn hoofdstad binnentrokken, was de lafaard gevlucht. Met zijn beide zonen en eenige weinige getrouwen had hij de wijk naar het boschrijk gebergte genomen; maar wij achterhaalden hem binnen weinige dagen, en ter plaatse waar wij de hand op den ellendeling legden, spanden wij onmiddellijk

de vierschaar om den leenbreukige, meineedige en verrader naar verdienste volgens wet en recht te vonnissen. Hij werd naar de naastbijzijnde dingplaats gesleept en daar zetten wij ons als rechters, in 's konings naam, aan de steenen tafel in den heiligen kring der maalsteenen. Het was inderdaad den aterling meer eers gedaan, dan hij wel verdiende; want hadden wij hem zonder vorm van proces aan den eersten boom opgeknoopt, dan ware hem niets meer dan recht geschied: de aarde toch walgde er van, langer den booswicht te dragen. Maar gedachtig aan de eer des konings, die wil dat wet en recht zullen gehandhaafd worden, spanden wij de vierschaar en ik klaagde hem aan bij lichten dag en stijgende zon, dat hij schandelijk den leeneed gebroken had, te Nijmegen plechtig den koning gezworen, en door snood verraad de achterhoede van des konings leger in hinderlaag had gelokt, waardoor hij markgrave Roeland, den edelsten paladijn van Christenrijk met duizenden dappere genooten den dood had bereid, tot groote smart des konings en van alle 's konings getrouwen en tot onherstelbare schade van gansch Christenrijk.

De ellendeling wist geen woord tot zijn verontschuldiging uit te brengen, noch had hij iemand, die tot zijn verdediging waagde op te komen. Vernietigd onder de zware schuld, die zelfs door den dood niet te zoenen was, en waarvan de eeuwige schande zal neerdalen op zijn zonen en op allen, die van hen geboren worden, zonk hij uitgeput neer tusschen de mannen, die den waggelende vasthielden. Zoo werd dan in 's konings naam zijn schild gebroken en het vonnis des doods over hem uitgesproken, zonder dat hij het waagde er een woord tegen in te brengen. Een grijze priester, dien wij tot deelneming aan de rechtbank hadden uitgenoodigd, bereidde hem tot den dood. God moge zijn ziel genadig zijn; maar op aarde mocht er geen genade wezen voor den verrader van Roeland. Weldra bengelde zijn lichaam aan een dorren, van den bliksem gespleten boom tot spijs der raven van het gebergte. Roeland was gewroken...'

Een daverend gejuich, met wapengerinkel vermengd, brak hier de woorden van grave Gerolf af, tot dusver met spanning door de heele zaal aanhoord. De verontwaardiging, de afschuw voor den verrader, door de herinnering aan zijn gruweldaad opnieuw gewekt, gaf zich lucht in vreugde over zijn gerechte straf.

De koning wendde zich om naar Hildegonde om op haar gelaat de voldoening te lezen, die vooral haar de tuchtiging van Roelands moordenaar verschatten moest. Maar geen zweem van de opgetogenheid, die uit de oogen der anderen lichtte, vertoonde zich op haar bleeke trekken. Strak en roerloos staarde zij voor zich uit en met een zenuwachtigen schok schrikte zij op, toen de koning minzaam de vraag tot haar richtte:

'En gij, Hildegonde, juicht gij niet met ons, nu Roeland gewroken is?'

Tranen verduisterden op dat woord de oogen der jonkvrouw en er lag een stil verwijt in den benevelden blik, dien zij op den koning vestigde: kon die wraak haar Roeland teruggeven? Maar zij sprak dat verwijt niet uit; zij drong de smartelijke herinneringen, die Gerolfs verhaal in haar gewekt had, in haar binnenste terug en zich langzaam van haar zetel verheffende, trad zij in het lange zwarte rouwkleed voor den troon des konings.

Een dof gemompel, een trilling van innige deelneming voer door de gansche zaal.

'De bruid van Roeland,' klonk het fluisterend en aller oogen richtten zich op de blanke, zwarte gestalte met het bleeke, droef neergebogen hoofd.

'Voorzeker, heer koning,' sprak Hildegonde, 'verheug ik mij met u en al uw trouwe mannen, dat het verraad en de meineed is gestraft; maar zulks alleen omdat het recht heeft gezegevierd, niet omdat Roeland gewroken is. Het bloed van den edelen strijder

roept niet om wraak, maar om vergeving. Is hij niet gestorven voor de eere van Christus, die zelf aan het kruis zijn beulen vergaf? Verneem dan, heer koning, hoe ik, Roelands bruid, hem gegewroken heb. Hij had een vijand, een heiden, dien hij gevangen in mijns vaders hoede achterliet. Uit dien vijand een strijder des kruises te verwekken, dàt scheen mij de wraak, die Roeland het meest welgevallig moest zijn. Eén vijand in liefde voor Christus gewonnen, dus fluisterde zijn stem uit den hemel mij toe, is meer waard dan honderd vijanden, geveld met het zwaard. En zie, Berno, den Saks, heb ik door mijn woord en overreding tot Christus mogen brengen. Onder de lange schaar van doopelingen, die heden morgen in het *baptisterium* der Lateraansche basiliek door het water der wedergeboorte werden gereinigd, was ook de Saksische gijzelaar, die mij onder mijns vaders mannen naar Rome was gevolgd. Door den heiligen doop in de gemeenschap der Kerk opgenomen, hoopt hij thans ook deel te mogen uitmaken van 's konings dappere krijgerschaar. In Roelands naam, heer koning, smeekt u Roelands bruid: neem dien nieuwen strijder in genade aan: geef hem het zwaard terug, dat Roeland hem ontweldigde; eenmaal tegen de Franken getrokken, zal het voortaan des konings dienst zijn gewijd.'

Dit zeggende wenkte zij met een lichte beweging der blanke hand een jonkman, die, in een witten mantel gehuld, met gebogen hoofd onder de omstanders verscholen stond.

Hij trad eerbiedig naar voren en liet zich

DE JONGE JAGER, NAAR DE TEEKENING VAN SIDNEY PAGET.

aan den voet des troons op ééne knie neerzinken.

Koning Karel liet een wijle met welgevallen het oog rusten op de forsche gestalte van den jeugdigen Saks, wiens harde, trotsche trekken onder den invloed der christelijke beschaving allengs waren verzacht tot den edelen ernst van den christen strijder. Op het hooge blanke voorhoofd scheen nog de weerglans te rusten der genade van het Sacrament, dat hij dien morgen ontvangen had, en dat volgens de leer der Kerk, de ziel een eeuwigdurend merkteeken inprent. De weelderige blonde lokken, die vroeger zoo wild om zijn schedel zwierden, hingen nu in bevallige kronkeling op den mantel af, rondom het hoofd door een dunnen haarband bijeengehouden.

‘Berno,’ sprak koning Karel minzaam, ‘ik wensch u geluk met den grooten stap, dien gij heden hebt gedaan. Deze dag is de gelukkigste uws levens. Want ik weet het, geen laffe vrees, ook geen jacht naar. 's konings gunst, maar innige overtuiging bracht u tot Christus, en daarom zal ook de volle genade van het Sacrament uw deel zijn. Honderden, duizenden uwer landslieden hebben reeds het hoofd onder het water des doopsels gebogen; maar het was, helaas, niet altijd de rechte drijfveer, die er hen toe bewoog. Van u echter weet ik dat gij den doop niet zoudt aangenomen hebben, als het u geen heilige ernst was met uw besluit. Welaan, gelijk God u heden genadig onder zijn kinderen heeft opgenomen, zoo biedt de koning u gaarne een plaats onder zijn getrouwen. Met open armen heet ik u welkom in ons midden; van den eersten dag uwer gevangenneming af was het mijn wensch dat gij tot de onzen zoudt behooren: ik wist dat gij dit waardig zoudt zijn. Ontvang dan het zwaard terug, dat Roeland u eenmaal in eerlijken kamp ontrukte.’

HET VONNIS OVER LUPUS UITGESPROKEN, NAAR DE TEEKENING VAN G. ADOLF CLOSS.

Dit zeggende wendde de koning zich om naar een zijner dienaren, die hem een zwaard overreikte. De vrome vorst maakte er het kruisteeken over en stak het Berno toe, die het met een eerbiedigen handkus aannam.

'Sta op, jonkman, en draag dit zwaard met eere voor de verdediging van Christenrijk. Eenmaal,' voegde de koning er met gloedvolle stemverheffing bij, 'eenmaal hoop ik u met Roelands eigen zwaard te mogen omgorden: het is voor u bestemd zoodra gij mij. dood of levend, den man in handen levert, die alleen nog den duurzamen vrede met het volk der Saksen onmogelijk maakt; het is Widukind, het opperhoofd der Westfalen, die terwijl al de andere aanvoerders onderwerping gezworen hebben, mijn genade versmaden en mijn macht trotseeren blijft.'

'Heer koning,' sprak Berno opstaande, 'eenmaal vereerde en gehoorzaamde ik Widukind als den aanvoerder mijns volks in den heiligen

kamp voor de vrijheid. Hij beloonde mijn trouw door mij de hand toe te zeggen van de schoone Hasela, zijn eenige dochter. Dat is lang geleden,' liet de jonkman er met een trilling van weemoed in de stem op volgen. 'Een langen, bitteren strijd heeft mijn hart moeten strijden, eer het dit alles vergeten kon, en nog ben ik niet alles vergeten; nog is het beeld van Hasela mij niet uit de ziel gewischt. Maar met de kracht der genade, die mij heden ten deel werd, durf ik toch zeggen: nu ik in het licht der waarheid erkend heb dat Widukind niet de redder, maar de vijand zijns volks is en de gestadige bedreiger van den vrede der Christenheid, nu zal ik niet rusten voor Widukind het hoofd voor het zwaard mijns konings buigt, al moet ik daarvoor ook den liefsten droom mijns levens prijs geven.'

'Daaraan zal ik uw trouw erkennen,' hervatte de koning, 'maar de vervulling van die taak behoeft de verwezenlijking van uw droom niet in den weg te staan; want hoe gruwzaam de hardnekkige Westfaal zich ook jegens mijn volk en mijn rijk moge vergrepen hebben, toch zal ik hem liever in vrede verzoend zien gelijk Berno, dan getuchtigd zooals de meineedige Lupus; want Hildegonde heeft waarheid gesproken: beter één vijand in liefde gewonnen, dan honderd geveld door het zwaard.'

(*Wordt vervolgd*).

Vorstelijke ambachtslui.

In de *Duizend en eene nacht* wordt de geschiedenis verteld van een koningszoon, die als gezant zijns vaders op weg om een sultan in Indië te bezoeken, door roovers aangevallen, van zijn gezellen en kameelen beroofd en half dood geslagen wordt. Hij brengt er maar ternauwernood het leven af en ziet zich nu, in een wildvreemd land, zoo arm als een bedelaar, op straat staan. Hij komt in een stad en maakt daar kennis met een kleermaker, wiens deelneming hij opwekt en die hem in zijn huis opneemt. Nadat hij daar drie dagen vertoefd heeft, vraagt de snijder onzen prins of hij geen ambacht geleerd heeft, waarmee hij den kost zou kunnen verdienen. De jonkman antwoordt daarop dat hij heeft leeren schoonschrijven, dichten en muziekmaken, dat hij kennis van talen en letterkunde bezit en tamelijk wel onderwezen is. Maar dat alles, zegt de kleermaker, zijn dingen, die hier te lande weinig gezocht zijn; het zijn kunsten, waarmee men het zout in de pap niet verdient.

'Weet je wat,' besluit eindelijk de slimme snijder, 'neem een bijl, ga naar het bosch en word houthakker; daarmee kan je uw brood verdienen.'

Dat is de geschiedenis van menigen knaap, die in een vergulde wieg gelegen heeft; want niemand wordt het aan zijn wieg voorgezongen, wat hij in de toekomst wezen zal. Het leven werpt de bestemmingen der menschen door elkaar en speelt er mee als met damschijven; het verhoogt en verlaagt naar gril en luim. Het komt wel voor dat een prins pakjesdrager of tramkoetsier moet worden zooals de markies van Ailesbury - dat een graaf portier wordt aan het paleis door zijn voorvaderen gebouwd - en dat een predikant uit Köpenick aan de Brandenburgerpoort te Berlijn kranten verkoopt.

Allerlei soort menschen kunnen aan lager wal geraken en zoodoende in de noodzakelijkheid komen, met een werk, waartoe zij door hun geboorte allerminst

bestemd schenen, den kost te verdienen; zij moeten als de Arabische koningszoon houthakken, dat wil zeggen aanvatten wat hun hand te doen vindt.

Het loont wel de moeite, over zijn geval en den raad van den kleermaker wat verder na te denken. Met het oog op den verstandelijken aanleg en de letterkundige neigingen van den prins zou het oordeel van den wakkeren snijder in de omstandigheden, waarin wij leven, eenigszins gunstiger kunnen luiden. Schrijven en muziekmaken wordt onder ons wel gezocht en betaald ook. Het is zelfs niets ongewoons, dat een prins, dank aan de zorgvuldige opvoeding en opleiding, die hij genoten heeft, als onderwijzer, schrijver of kunstenaar in zijn levensonderhoud kan voorzien.

Wel is dit den ongelukkigen Duitschen keizer Hendrik IV niet mogen gelukken. Nadat hij, onder veel vernederingen en bittere ervaringen, door zijn eigen zoon tot afstand van den troon gedwongen en van de teekenen zijner waardigheid beroofd was, zoodat hij alleen op zich zelf steunen moest, meldde hij zich bij de kerk van Spiers aan om het een of ander baantje te verzoeken. Hij vertelde dat hij kon zingen, dat hij gestudeerd had en dus de plaats van een voorlezer of koorzanger kon innemen. Zijn familie had den dom van Spiers gesticht, hij zelf had dien verrijkt, maar nu hij, als een onbekende bedelaar, daar naar een postje solliciteerde, werd hij afgewezen. Toen hij dat bescheid kreeg, moet hij het hoofd omgewend hebben en luid in tranen zijn uitgebarsten. Maar dat was in het jaar 1106.

Daarentegen heeft een koning uit onze eeuw, de ‘burgerkoning’ Louis Philippe, de voordeelen zijner opvoeding tot zijn levensonderhoud kunnen aanwenden. Hij verkeerde ongeveer in de positie van den koningszoon uit het sprookje, toen hij, twintig jaar oud, in 1793 genoodzaakt was, naar Zwitserland te vluchten. Nadat hij al zijn geld had opgeteerd, legde hij een examen als leeraar af en onderwees de aardrijks- en wiskunde in het opvoedingsgesticht Reichenau bij Chur. Volgens een andere opgaaf is de jonge hertog van Chartres als leeraar in de Fransche taal en letterkunde werkzaam geweest. Maar het feit, dat hij met onderwijsgeven den kost heeft verdiend, staat vast: de leiding der inrichting was in handen van Zschokke en het gebouw is thans het eigendom der familie Von Planta.

Louis Philippe kon zich op een voorganger uit de klassieke oudheid beroepen, die gebieder van Syracuse was geweest, en ofschoon lang niet zoo goed onderlegd als hij, toch op zijn ouden dag nog schoolmeester werd. Het was Dionysius, de jongere, die in het jaar 343 vóór Christus door Timoleon naar Corinthe werd verbannen, waar hij door het geven van schoolonderricht en muzieklessen zijn kost moet hebben verdiend.

De Russische grootvorst Wladimir zou waarschijnlijk een professoraat in de Oostersche talen, aartshertog Jozef van Oostenrijk een leerstoel in de taal der Zigeuners gekregen hebben.

De landgraaf van Hessen-Darmstadt, Lodewijk IX, was eenmaal in zijn residentie Pirmasens de knapste trommelslager en Frederik de Groote bespeelde bij de concerten op Sanssouci de fluit. Zij hadden dus allicht muziekonderwijzer kunnen worden, en prins Eugenius van Zweden zou zich onmiddellijk als schilder kunnen vestigen. Hij moet zelfs hooge prijzen voor zijn schilderijen bedingen, waarvan hij niets laat vallen, omdat hij het geld voor de armen pleegt te bestemmen.

Of de vele gekroonde hoofden en prinsen of prinsessen van vorstelijken bloede, die in onzen tijd als schrijvers opgetreden zijn, ook allen in staat zouden wezen, van hun pen te leven, zullen we maar in 't midden laten, omdat dit zelfs voor schrijvers van beroep dikwijls een toer is.

Zeker is het, dat het prachtwerk van aartshertog Ludwig Salvator van Toscane over de Balearen overal een uitgever zou gevonden hebben; dat madame Reyer, onder welken naam de koningin van België, Marie Henriette, haar tijdschrift *Jeune Fille* redigeert, de door haar geteekende artikelen evengoed levert als een journalist van beroep, en voor kunst en literatuur in prinses Clementine, die als Marthe d'Orcy teekent, een gewaardeerde medewerkster bezit, en dat verder koning Milan van Servië voldoende gaven heeft om zich onder zijn pennenaam Graaf van Takova in den dienst der pers een bestaan te verschaffen.

De schoonschrijvende prins uit het Arabische sprookje zou dus in Europa wel geen honger hebben hoeven te lijden; van den anderen kant is het in de tegenwoordige omstandigheden niet zoo zeker meer dat handarbeid altijd brood vindt. Het handwerk heeft, zooals men weet, geen gouden bodem meer, sinds de machine het uit zijn plaats gedrongen heeft. Vroeger was dat anders.

Er was een tijd, waarin de kennis van een ambacht een mensch onafhankelijk maakte en hem om zoo te zeggen boven de wisselvalligheden van het lot verhief; een tijd, dat het aangeleerd handwerk tegen een geërfd vermogen opwoog, omdat de verworven kunstvaardigheid niemand kon ontnomen worden en de knappe werkman overal een goed onthaal vond.

Vandaar dat vorstelijke families de prinsen graag een handwerk lieten leeren om hun iets zekers voor het leven mee te geven. In den beginne zagen sommigen daar iets onteerends in, en zoo werd Stephanus, de stichter van het bekende boekdrukkersgeslacht van dien naam, door zijn ouders, Provençaalsche edellieden, onterfd, omdat hij zich aan de boekdrukkerij gewijd had. Maar in de tijden der revolutie, die zoovele rijke lieden dwong hun vaderland te verlaten, werd die verstandige voorzorg bij de opvoeding haast algemeen.

Bijzonder ernstig zal intusschen dat toeleggen van koningskinderen op een ambacht wel nooit zijn aangepakt. Het bleef voor de jonge prinsjes een liefhebberij, die trouwens haar nuttige zijde had. Door die oefeningen in handenarbeid toch werden hand en oog van het kind gevormd, zijn zintuigen gescherpt. De toekomstige troonopvolger trad door die werkzaamheid tevens nader tot den levenskring der arbeidende klassen, voor wier welzijn hij toch later zou hebben te waken, en hij kreeg achting voor elken tak van menschelijk bedrijf.

De Beiersche prinsen Lodewijk en Otto, de zonen van koning Maximiliaan II en zelf later koning, hadden, over 't algemeen bijzonder eenvoudig opgevoed, den Arabischen kleermaker, als hij hen naar hun ambacht gevraagd had, behoorlijk van antwoord kunnen dienen. Kroonprins Lodewijk, die al vroeg smaak in de bouwkunst toonde, leerde het vak van metselaar, zijn broer Otto dat van draaier.

Weken lang werkte de jonge Lodewijk alle dagen twee uren met de metselaars aan een nieuw koetshuis voor het lustslot Nymphenburg. Na afloop van die karwei kwam hij bij zijn koninklijke moeder en zei dat hij uitgeleerd was. Hij kon de metselsteenen even netjes op elkaar leggen als de knapste metselaarsgezel.

‘En zou je daarmee nu je brood kunnen verdienen?’ vroeg koningin Maria.

‘Ik zou er fortuin mee kunnen maken, voor den baas er bij,’ hernam de kroonprins lachend, want hij kon het doel, waarom hij op een ambacht gedaan was, maar niet te best inzien.

‘Elke baas toch zou mij graag in 't werk hebben alleen om mijn naam. Daar is er nog een, die verwacht dat de wereld spoedig op haar kop zal staan,’ voegde hij er bij, op zijn broer Otto wijzend, die met zijn prinselijk voetje het rad van een draaibank trad. ‘Als de prinsen draaien, kan de timmerman regeeren.’

Hij vergat dat de timmerman czaar Peter toch eenmaal het machtige Moscovitische rijk had geregeerd.

Het draaiershandwerk heeft onder de vorsten altijd bijzondere liefhebbers gevonden: Peter de Groote had, onder andere vakken, ook dit ambacht geleerd. Dat hij, ofschoon al czaar van Rusland zijnde, op de scheepswerven van Zaandam als eenvoudig timmerman den scheepsbouw leerde, dat hij eigenhandig een uit twee stukken bestaanden fokkemast vervaardigde en zich den titel van baas verwierf, is wereldbekend. Hij vervaardigde zich ook een ledekant evenals koning Odysseus en maakte zelfs badkuipen, wat eigenlijk kuiperswerk is. Maar hij ging ook bij den smid in de leer en smeedde tijdens zijn verblijf in Oostenrijk achttien *pud* staafijzer, waarmee hij zich een paar schoenen verdiende, die hij met trots droeg.

De duizendkunstenaar had zich ook op de lagere heelkunst geworpen: hij bezocht te Leiden het anatomische theater en den beroemden Boerhave, leerde snijden, kerven en aderlaten en voelde een bijzondere neiging tot tanden trekken. In Rusland trok hij zijn heelen hofstoet en velen zijner andere onderdanen, als zij kiespijn hadden, of zelfs zonder dat er iets aan hun gebit mankeerde, de kiezen of tanden uit het kake-

ment. De tangen en verdere breekwerktuigen droeg hij gestadig op zak.

Peter de Groote laat zich intusschen moeilijk op één lijn stellen met de koningskinderen, die tot het een of ander beroep opgeleid werden. Hij leidde zich zelf in zekeren zin op, en wanneer hij zich door verloop van tijd verschillende ambachten en handhabiliteiten eigen maakte, geschiedde dat uit natuurlijke aandrift: het handwerk was voor hem een soort sport, een nuttig tijdverdrijf. Menigmaal grijpen vorsten nog op rijperen leeftijd uit louter liefhebberij naar het een of ander handwerk, waarin zij het ver brengen en waarmee zij zelfs den kost zouden kunnen verdienen, als de nood aan den man kwam. Dat werk verschaft hun, als zij niet op jacht gaan, de noodzakelijke beweging en vervangt bij hen het turnen en schermen. Ook de overleden czaar Alexander III had dergelijke neigingen: hij velde boomen zooals Gladstone, kloofde hout als onze prins uit de *Duizend en eene nacht*, schoor de grasperken in zijn tuin, ruimde sneeuw op en hielp, naar verteld wordt, de ambachtslieden, die in het paleis op karwei waren, bij voorkeur de meubelmakers en behangers.

Bij de Bourbons is de liefde tot het handwerk van ouds sterk op den voorgrond getreden. Zij hebben aan het aanbeeld gezweet als smids van beroep, boeken gebonden en gedrukt. Het inbinden en beplakken schijnt evenals het draaien tot de geliefkoosde tijdpasseeringen van de grooten der aarde te behooren. Ook de overleden keizer Frederik III moet een bekwaam boekbinder en tegelijk een kundig schrijnwerker geweest zijn. In het kasteel Babelsberg wordt nog een stoel getoond, die door hem vervaardigd is.

Men moet evenwel de begunstigers der boekbindkunst van de dilettant-boekbinders onderscheiden; want vele aanzienlijke heeren zijn alleen door de smaakvolle banden, die zij l i e t e n vervaardigen, beroemd geworden. Noch Hendrik III van Valois, wiens boeken aan de doodskoppen en dergelijke zinnebeelden kenbaar zijn, noch Jean Grolier, wiens bruine kalfsleeren banden met mooie gouden stempels op groote boekverkoopingen met duizenden worden betaald, hebben ooit zelf een boek gebonden. Hendrik IV van Frankrijk echter en de geestelijken, in wier handen het maken van boeken eeuwenlang haast uitsluitend is geweest, hebben de boekbinderij nog uitgeoefend lang nadat zij een burgerlijk bedrijf was geworden.

De *abbé* du Seuil beoefende die edele kunst onder Lodewijk XIV als liefhebber. Lodewijk XV op zijn beurt was zetter: hij bond geen boeken, las geen boeken, schreef geen boeken, maar drukte boeken. Hij verstond ook het toebereiden van ragouts en sausen en stelde er een eer in, voor den eersten kok van Frankrijk en, daar de Fransche kookkunst toenmaals haar hoogtepunt had bereikt, voor den eersten kok van de wereld te gelden. Dezen smaak hebben nog verscheidene vorsten met hem gedeeld.

Zijn kleinzoon, Lodewijk XVI, was eveneens een zetter. Reeds als prins had hij in Versailles een eigen drukkerij, waaruit in het jaar 1766 de *Maximes morales et politiques*, *tirées de Télémaque*, een bloemlezing van spreuken uit het bekende werk van Fénélon, met een oplaag van 25 exemplaren het licht zagen. Hij was toen twaalf jaar oud. Bij hem openbaarde de zin voor het handwerk zich bijzonder sterk. Meer dan schepter, kroon of ordekruis interesseerden hem hamer en vijl; want later werd het slotenmaken zijn lievelingstijdverdrijf. En op het laatst had het slotenmaken hem ook werkelijk te pas kunnen komen: wie weet of hij dit ambacht niet ter hand genomen had, als zijn vlucht in den Juninacht van het jaar 1791 gelukt was. In plaats daarvan

kwam hij het volgend jaar zelf achter slot en grendel, in den somberen toren van den *Temple*, dien hij ondanks al zijn slotenkennis niet kon openbreken.

Het huis Bourbon schijnt zich ten slotte zelfs in een handwerksmansfamilie op te lossen, ten minste wanneer men eenig gewicht wil hechten aan de beweringen van den Duitscher Naundorff, die zich voor een afstammeling van Lodewijk XVI en Marie Antoinette uitgaf. Die Naundorff toch was horlogemaker van zijn vak te Spandau, later in Brandenburg en eindelijk te Delft, waar hij begraven ligt.

De zwager van Lodewijk XVI, de menschlievende Oostenrijksche keizer Jozef, leerde het schoenmaken, vereenigde de gezellen van pikdraad en spanriem om zich heen en reikte hun een insigne in zilver van hun vak uit, een gebeurtenis, die nog jaarlijks met Paschen te Praag wordt levendig gehouden door het schoenmakersfeest *Fidlowatsjka*. Door dit woord verstaat men namelijk in het Boheemsch het hout, waarmee de hakken, randen en zolen der schoenen gladgemaakt worden.

In den laatsten tijd heeft de Russische graaf Leo. Tolstoi veel van zich doen spreken; deze ging in de liefde tot den handenarbeid zoover dat hij dien iedereen als een zedelijken plicht voorschreef en zelf op zijn beurt ook het schoenmakersvak uitkoos. Ofschoon hij als diep denker en hoogbegaafd schrijver zeker gelegenheid genoeg heeft om zich op andere wijze verdienstelijk te maken, werkt hij iederen dag vier uren met den spanriem. Zoodra hij tot deze zonderlinge overtuiging gekomen was, liet hij een schoenmakersbaas bij zich op zijn kasteel komen en deze moest hem het gebruik van els en pikdraad leeren. Al de gereedschappen had de graaf zich al aangeschaft. Veertiendaag lang nam hij van 's middags twaalven tot vijven geregeld les in het schoenmaken, en was heel blij als de tevredenheid van zijn meester hem bewees dat hij vorderingen maakte. Toch is graaf Tolstoi al een man op jaren, die naar de zeventig moet loopen, zoodat zijn oogen al zwak en zijn handen een beetje beverig zijn. Hij werkt dan ook alleen voor eigen gebruik en dat van zijn dochter, voor wie hij een paar knooplaarsjes van glacéleer met oplegsels van Russisch kalfsleer en kappen vervaardigd heeft.

Mogen over het nut der beoefening van een vak uit liefhebberij de meeningen uiteenloopen, zeker is het dat dergelijke bezigheid voor de opvoeding van groote waarde is. De grondige kennis van een handwerk scherpt onze zintuigen en maakt ons tot meesters over de grootste helpster van den mensch, de hand. Daarom leeren tegenwoordig niet enkel prinsen meer een handwerk. In de meeste beschaafde landen wordt het ambachtsonderwijs in de laatste jaren door kinderen uit alle standen gevolgd; in Noorwegen maakt het handwerk een wezenlijk bestanddeel uit van het schoolonderwijs, en ook ten onzent openbaart zich een beweging om dat *slöjd*, zooals het genoemd wordt, op onze scholen in te voeren. Het zou zeker niet kwaad zijn, als zoodoende aan de eenzijdig verstandelijke richting van ons hedendaagsch onderwijs een einde werd gemaakt en niet enkel de intellectueele, maar ook de lichamelijke vermogens van het kind harmonisch geoefend en ontwikkeld werden.

Bij de Platen.

De schildpadden in de Hamburgsche diergaarde. -

De Hamburgsche diergaarde bezit een bijzonder rijke verzameling schildpadden, bestaande uit niet minder dan 102 exemplaren, die 32 onderscheidene soorten vertegenwoordigen.

Het merkwaardig tafereeltje op de eerste bladzijde van dit nummer vertoont ons het oogenblik, waarop deze uitheemsche kostgangers hun ontbijt ontvangen. Wanneer 's morgens de oppasser met zijn korf vol groen in het hok verschijnt en zijn voorraad in de soort ruif uitpakt, komt er al gauw leven in de anders zoo vadsige beesten.

Zoo even lagen de meeste nog met ingetrokken kop in den zoeten morgenslaap gedompeld, terwijl andere, zonder zich in het minst om hun omgeving te bekommeren, langzaam en onbeholpen rondkropen. Maar nu komt de een na den ander op de ruif aangekrabbeld. Van links en van rechts tegelijk komen de groote tafelschildpadden, kenbaar aan haar hooge bolle schaal, waarvan de afzonderlijke vakken elk een lichte vlek in het midden hebben, op het voeder af; een van de gretige dieren poogt zelfs over de ruif heen te klauteren.

De mooi gevlekte luipaardschildpad is een van de eersten op haar plaats, en zelfs de twee kolossale aldabra-schildpadden, ware reuzen onder haar geslacht, leggen bij deze gelegenheid haar gewone traagheid af; de eene schijnt zelfs den oppasser op zij te willen dringen.

Dat ook de fraai gestreepte sierschildpad en naast haar de zeldzame straalschildpad van Madagaskar niet ontbreken, was te verwachten; ook zij behooren toch tot de landschildpadden, die zich alle met planten voeden. De reuzenzeeschildpad daarentegen met de lange vinvormige voorpooten wendt zich met afschuw van dat vegetarianenmaal af, dat volstrekt niet met haar smaak overeenkomt.

Van links nadert de langstaartige alligator-schildpad, die als echt roofdier ook van dien flauwen koolkost niet gediend belieft, maar enkel het ontbijt van haar kameraadjes van nabij wenscht gade te slaan. Ook de moerasschildpadden op den voorgrond, de doornschildpad en de Noord-Amerikaansche *terrapins* komen door de algemeene bedrijvigheid in beweging, ofschoon zij evenmin aan het sobere groentenmaal deelnemen. Naar gelang van het jaargetij bestaat dit uit sla, groene of witte kool en de bladeren van den leeuwetand. Dat er voor de talrijke moerasschildpadden, die de kooi meebewonen, daarenboven vleesch en visch in behoorlijke hoeveelheid wordt aangebracht, behoeft natuurlijk geen vermelding.

De jonge jager. -

Jagen is evenals visschen, zwemmen, paardrijden, fietsen of schaatsenrijden en eigenlijk alle sport, een ding, dat men in zijn jonge jaren leeren moet, wil men het er tot een zekere hoogte in brengen en er het rechte plezier van hebben.

Wie als knaap niet van nature jacht maakt op alles wat maar levend te grijpen of te vangen is, wordt nooit een echte jager. Bij die vroegtijdige oefening komt de leiding van een ervaren meester natuurlijk goed te pas.

De fiksche jongen op onze gravure heeft het voorrecht, van de wenken en raadgevingen te kunnen gebruik maken, hem door den bejaarden jachtmeester met voorkomende belangstelling gegeven. En dat hij daarvan goed profiteeren zal, bewijst de oplettendheid, waarmee hij diens lessen aanhoort: zijn schrandere oogen zijn onafgewend op het spoor gevestigd, dat de oude hem aanwijst, en met krachtigen greep omvat hij het geweer. Aan heel zijn houding zou men zeggen dat uit dien knaap eenmaal een geweldige Nimrod moet groeien.

De eerste pijp. -

Ook pijprooken moet jong geleerd worden, schijnt de deugniet onzer laatste gravure te denken, en tot groote bewondering van zijn kleiner broertje maakt hij van grootvaders afwezigheid gebruik om diens zwart doorgerookten gouwenaar te stoppen en op te steken.

't Is koddig de zelfvoldoening te zien, waarmee hij het heldenfeit verricht, dat hem in eigen oogen minstens een kop grooter maakt en ver boven zijn onnoozel broertje doet uitsteken. Maar naar alle waarschijnlijkheid zal het hem leelijk opbreken!

Allerlei.

Het weghalen van eieren uit kippenhokken. -

Menschen, die kippen houden, staan er soms verwonderd over, zoo weinig als hun beestjes leggen. De schuld hiervan zal in de meeste gevallen op de kippen zelf komen; maar ook al te dikwijls hoort men klachten, dat de eieren uit het hok worden weggehaald door personen, voor wie ze eigenlijk niet bestemd zijn, en in sommige omstandigheden hebben de kippen ook de onhebbelijkheid ze zelf op te eten. Om dit te beletten, bestaat er een heel gemakkelijk middel.

Verbeeld u een houten kist, in twee verdiepingen verdeeld. De bovenste is voor de kippen bestemd en heeft een vloer, die niet vlak is, maar met zwakke helling als een trechter afloopt en in 't midden een opening heeft, groot genoeg om een ei door te laten. De benedenverdieping wordt gevormd door een lade, met watten bedekt en die desnoods met een sleutel gesloten kan worden. De watten moeten nogal hoog liggen en bijna reiken tot aan de opening in de scheidingsplank. Men ziet dus dat het toestel nogal gemakkelijk te maken is. Het zal goed zijn in de bovenste verdieping dicht bij de opening een kunstei vast te hechten om de kippen aan te moedigen daar te komen leggen. Wat er dan gebeurt, is duidelijk: het ei valt door de opening, de schok van den val wordt door de watten gebroken en het ei komt terecht in de lade, waar niemand bij kan, dan de eigenaar, die er den sleutel van heeft.

Het dagelijksch inkomen der monarchen. -

Van al de regeerende vorsten van Europa is het inkomen van den czaar van Rusland het grootst: Z.M. de czaar heeft een dagelijksch inkomen van f 72.000. Op hem volgt de sultan van Turkije met f 48.000, de keizer van Duitschland met f 24.000, de koning van Italië en koningin Victoria van Engeland met f 19.000. De koning van België heeft een dagelijksch inkomen van maar f 4.800 en koningin Wilhelmina van nog geen f 3.000. De president van Frankrijk moet zich met f 1800 en zijn collega van de Vereenigde Staten van Amerika met f 420 per dag tevreden stellen.

Dure postzegels. -

Naar een Duitsch tijdschrift verzekert, zijn er op het oogenblik niet minder dan 163 postzegels, briefkaarten en kruisbanden, die ieder een waarde van f 300 en meer hebben. Negen postzegels zijn zelfs nog meer dan f 1200 waard, nl. het 5-cents-postzegel van Hawai f 1500; het stads-postzegel van Milbury in de Vereenigde Staten f 2400; het 2-cents-postzegel de ruitgifte 1852 van Britsch Guyana f 3000; het blauwe 2-pence-postzegel der uitgifte 1847 van Mauritius f 3000; de enveloppe van Oldenburg van 2 groschen blauw in groot formaat f 3000; de enveloppe van 20 kopeken der uitgifte 1845 van Finland, ongebruikt, f 3000; het 2-cents-postzegel der uitgifte 1852 van Hawai f 3600; het 1-cent-postzegel der uitgifte 1856 van Britsch-Guyana f 3600, en het roode 1-penny-postzegel der - uitgifte 1847 van Mauritius f 4200. Berekent men de gezamenlijke waarde der postzegels, die elk f 600 en meer waard zijn, dan verkrijgt men de ronde som van f 113.400.

DE EERSTE PIJP, NAAR DE SCHILDERIJ VAN D'ENTRAYGUES.

Een volledige postzegelverzameling zou, volgens de tegenwoordige prijzen, verscheidene millioenen kosten; maar het zou onmogelijk zijn ze bijeen te krijgen, daar een groot gedeelte der zeldzame zegels niet in den handel voorkomt, hoewel deze in de laatste jaren buitengewone afmetingen heeft aangenomen.

Hoeveel melk een koe kan geven. -

In de Vereenigde Staten is onlangs een wedstrijd gehouden van melkgevende koeien. Overwinnaarster in dien strijd was een koe van Jerseyras, die in zeven dagen tijds 135 kilo melk leverde, waaruit 21 kilo boter gewonnen werd.

Wat de grootste jaarlijksche melkproductie betreft, is het aanzienlijk cijfer bereikt van niet minder dan 5137 kilo.

Uit de menagerie. -

Volgens Hagenbeck, den bekenden leverancier van alle diergaarden, is een nijlpaard f 12.000, een Indische tijger f 5000, een leeuw in goeden toestand f 2400 en een olifant f 3000 tot f 5000 waard. De luipaarden kosten maar f 350, zwarte panters omtrent f 700, jaguars f 350 tot f 1200, terwijl een goede ijsbeer een waarde heeft van f 500 en een bruine beer hoogstens van f 250. Zeer duur zijn de giraffen, die mot meer dan f 12000 betaald worden.

Zwartzijden kant te wasschen. -

Daartoe drukt men ze in spiritus eenige malen uit en wikkelt ze dan strak om een flesch. Na korten tijd heeft de spiritus zich opgelost en is de kant weer zoo goed als nieuw.

[Nummer 29]

Koning Karel en Widukind.
Door
J.R. van der Lans.

XII.
Twee koningskronen.

Met luisterrijke plechtigheid werd te Rome het Paaschfeest gevierd, nu koning Karel met zijn schitterenden stoet zich mengde onder de ontzaglijke schaar der geloovigen, die de ruime beuken vulde der eerbiedwaardige basiliek van St. Pieter.

Drie dagen achtereen zag men den langen optocht van graven en hertogen, van prelaten en edelvrouwen van het Lateraansch paleis, door de straten der eeuwige stad, naar den Vaticaanschen heuvel trekken. Uren te voren verdrongen dichte drommen van geloovigen zich in de wijde voorhoven en breede zuilengangen vóór de basiliek, om den koninklijken stoet bij zijn nadering te begroeten.

Luide toejuichingen weergalmden door de wijde ruimte van het voorplein, waar zich de grafgesteenten verhieven van keizers en koningen, die verlangd hadden hier te rusten in de schaduw van het heiligdom, dat zich welfde over de graven der Apostelen.

Maar dit gejuich der menigte verstomde, als zij zag hoe de groote koning, omstuwd van zijn fiere genooten, eerbiedig afsteeg voor de trap, en volgens het vrome gebruik knielend en blootshoofds de zeven treden beklom, die naar het heiligdom leidden.

Dan verscheen de Heilige Vader, in het plechtgewaad der bisschoppen van Rome, te midden van zijn prelaten op den drempel om den koning welkom te heeten en hem de basiliek binnen te leiden, wier breede deuren zich thans openden voor de onafzienbare scharen, die den koninklijken stoet volgden.

'*Benedictus qui venit in nomine Domini*, gezegend hij, die komt in den naam des Heeren,' dus galmde de blijde welkomstzang door de vijf beuken van het trotsche gebouw, weerkaatst door het glanzende marmer der wanden, door de lange rijen antieke kolommen van veelkleurig gesteente, die, eenmaal het sieraad van de godentempels der heidensche oudheid, thans de vlakke, rijk vergulde zolderingen schraagden van St. Pieters heiligdom.

Dan droeg de Heilige Vader aan het altaar, stralend in het goudflikkerende waslicht en van wierook omwolkt, het plechtig Misoffer op, en boog de schare zich biddend neer, onder de Gregoriaansche zangen der pauselijke kapel, telkens opjubelend in daverende *Alleluja's*

Maar den derden dag boeide nog een ander schonwspel het saamgestroomde volk.

Toen lagen op het altaar twee kleine gouden koningskronen, glinsterend van edelgesteenten.

Het Evangelie was gezongen en staande had koning Karel, in het lange plechtgewaad, met den gouden diadeem als patriciër van Rome getooid, het woord Gods aanhoord, daardoor toonende hoe hij steeds bereid zou zijn, het te volbrengen en te handhaven. Daar trad Paus Adrianus op het altaar toe en zegende de beide kronen onder stil gebed. Hij wendde zich naar koning Karel om, die zijn beide jongste

zoontjes, den vijfjarigen Pepijn en den driejarigen Lodewijk bij de hand nemend, de knaapjes eerbiedig aan den voet des altaars deed neerknielen.

De Heilige Vader boog zich vaderlijk over de beide vorstentelgen neer, zalfde hun het voorhoofd met balsem uit een gouden vat, hem door een der prelaten gereikt, en zette hun de beide kroontjes op de blonde haren, aldus Pepijn kronend tot koning van Italië en Bodewijk tot koning van Aquitanië.

Met een traan van verteedering in het oog staarde koningin Hildegarde de aandoenlijke plechtigheid aan. Zij was bleek; de moederlijke trots, die haar hart had doen zwellen, toen zij haar jongste lievelingen daar in kinderlijke verwachting had zien opgaan naar het hoogaltaar om daar een koningskroon te ontvangen, maakte onwillekeurig voor een bang voorgevoel plaats. Zij wist bij ervaring met welk een verpletterend wicht zulk een kroon kan drukken op de slapen, die er mee worden gesierd, en zij kon een lichte huivering van angst niet onderdrukken, toen daverend door de basiliek de *Laudes* of kroningslitanie weerklonk, door heel het volk in geestdrift aangeheven.

KONING KAREL, DE PALEIS-ACADEMIE VOORZITTEND, NAAR DE TEEKENING VAN DE NEUVILLE.

'Heil Pepijn en Lodewijk, de van God gekroonde koningen van Italië en Aquitanië!' zoo zong de opgetogen schare; maar de koningin boog dieper het hoofd in stil gebed voor haar lievelingen, die voortaan niet meer aan haar zouden behooren, maar aan de volken, waarover zij tot koningen waren gezalfd. Zij wist dat het de wensch des konings was, dat de knapen zouden opgroeien te midden der volken, waarover zij geroepen waren eenmaal te regeeren. Het eerste dus, waartoe die kroon hen zou veroordeelen, zou de scheiding wezen der kinderen van hun moeder. Pepijn moest in Italië achterblijven; de kleine Lodewijk, nog maar een driejarig wicht, zou naar Aquitanië gevoerd worden.

Bij die gedachte voelde Hildegarde haar moederlijk hart ineenkrimpen van bange bekommering, en schreiend van aandoening klemde zij de onnoozele kleinen, die haar verwonderd aanstaarden, met trillende handen aan den angstig kloppenden boezem.

Terwijl niet enkel het paleis van Lateranen, maar heel de stad Rome dien dag in luidruchtige feestelijkheden de kroning der beide jeugdige vorsten vierde, schiep koning Karel er behagen in, zijn geleerde en kunstrijke vrienden en hovelingen rondom zich te vergaderen tot het houden eener zitting van de zoogenaamde paleis-academie, de aangenaamste ontspanning van zijn altijd werkzamen geest.

De aanwezigheid van Alcuinus aan zijn hof bood er hem een welkome aanleiding toe. Hij verlangde den beroemden Yorkschen geleerde voorgoed aan zich te verbinden, gelijk hij alle begaafde mannen, geleerden, schrijvers en dichters, onverschillig van welke natie, als raadslieden en huisgenooten om zich poogde te vereenigen.

Door Alcuinus den geestrijken kring der paleis-academie binnen te leiden, hoopte hij hem over te halen, daar een blijvende plaats in te nemen. Zoo noodigde hij hem dan uit tot bijwoning der bijeenkomst, die naar aanleiding van het Paaschfeest en de blijde gebeurtenis van dezen dag in het bijzonder zou gehouden worden.

In een der zalen van het Lateraansch paleis troonde dan de groote koning te midden der vernuften van zijn hof, als een andere Salomon zich verlustigend in wijsheid en edele oefening des geestes. Slechts de twee krijgers, die als wachters aan weerszijden van den zetel stonden, herinnerden aan zijn koningsmacht. Het breede slagzwaard, dat nimmer zijn zijde verliet, had hij over de armleuning van het gestoelte gehangen. Aan zijn rechterhand stond Karel, zijn oudste zoon die door zijn kloekheid en schranderheid zijn grooten vader beloofde waardig te worden. Ter linkerzijde zat de beminnelijke Rotrudis, zijn teergeliefde dochter, die van wege haar aanstaande verbintenis met den keizerlijken prins van Byzantium in den laatsten tijd bijzondere studie maakte van de Grieksche letteren en geschiedenis.

Bisschop Theodulf, die om zijn ijverige beoefening der poëzie, in dezen vertrouwelijken kring, naar academischen trant, den naam Pindarus droeg, had een fraai Latijnsch gedicht vervaardigd ter eere der kroning van de jonge prinsen, dat aan den koning, hun vader was gewijd. Met meer belangstelling voor de kunstig gesmede verzen dan wel gevoeligheid voor den lof, die hem daarin geestig werd gebracht, hoorde koning Karel het gedicht aan. En niet minder genoegen schepte hij daarna in een geleerd dispuut, dat zich naar aanleiding van Pindarus' letterarbeid tusschen Petrus Pisanus en Paulus Diaconus ontspon. Onwillekeurig raakte daarin ook Alcuinus gemengd, die plechtig in de vergadering opgenomen was onder den beroemden naam van Flaccus.

Een ander dichtlievend lid van dezen geletterden kring, 's konings vriend Angelbert, was zelfs genoemd naar den grootvorst der Grieksche poëzie, Homerus. De geheimschrijver Eginhard, die druk werk had met het verhandelde in de vergadering op te teekenen, voerde den bijbelschen naam van Beseled, den neef van Mozes, wien God de gave geschonken had om het hout en de verdere bouwstoffen te bewerken, die dienen moesten voor de vervaardiging van de ark en den tabernakel. De ijver en de bedrevenheid, door Eginhard aan den dag gelegd bij den bouw van het Valkhof met de kapel te Nijmegen en andere koninklijke paleizen hadden hem alle recht op dien naam gegeven.

Maar het zinrijkst en toepasselijkst van alle was de naam, dien de koning zelf zich gekozen had: David. En welsprekend deed dit de scherpzinnige Alcuinus uitkomen in de rede, waarin hij dankte voor de eer, in dezen uitgelezen kring te zijn opgenomen, en, behoudens de goedkeuring van zijn bisschop en zijn koning, de belofte uitsprak zich blijvend aan koning Karels dienst te verbinden.

'Te recht, heer koning,' dus sprak hij, 'moogt gij den naam van David voeren; want gelijk deze het rijk Israël groot maakte, zoo hebt gij het Frankenrijk uitgebreid, en gelijk David danste voor de Ark des Verbonds, zoo hebt gij de eere van Gods Kerk verhoogd. David was de tweede koning van Israël, zoo ook zijt gij de tweede koning van het westersche rijk. Gelijk David zijn zoon Salomon, zoo stelt ook gij uw zonen tot koningen aan. Gelijk de jonge koning Salomon bij zijns vaders leven door den profeet Nathan werd gezalfd, zoo liet gij uw zonen te Rome zalven door de hoogepriesterlijke hand van onzen Heiligen Vader Adrianus. Gelijk David ontvangt gij de hulde der omwonende natiën. Als David zijt gij door God uitgelezen en bemind, de overwinnaar en leeraar der volkeren. En gelijk uit Davids geslacht de verlossing der wereld is voortgekomen, zoo verzekert ook gij het heil en den vrede van Christenrijk....'[1)]

XIII.
Saksentrouw.

> Sinen vigenden dede he swar unde wei
> ein stede unde kone harte hadde he darto.
> (Zijnen vijanden deed hij zwaar en wee; een
> gestadig en koen hart had hij daartoe).
> Kroniek van Eberhard van Gandersheim.

Sedert twee jaren heerschten vrede en rust in het uitgestrekte Frankenrijk en mocht koning Karel in den schoot van zijn gezin ongestoord het huiselijk geluk smaken, dat hij zoo hoog waardeerde. Koningin Hildegarde verheugde zich gestadig in het bijzijn van haar beminden gemaal, die zich met zijn wijze raadslieden thans ongehinderd kon wijden aan de vreedzame ontwikkeling zijns rijks, aan de bevordering van orde en welvaart, de verbreiding van beschaving, wetenschap en kunst in heel den omvang van zijn gebied. Dat troostte haar over het gemis harer lievelingen Pepijn en Lodewijk, die zij zoo jong reeds had moeten afstaan aan de eischen der onverbiddelijke staatkunde.

De vijfjarige Pepijn was onder voogdij van vertrouwde dienaren des konings in Italië achtergebleven. Zijn driejarig broertje Lodewijk was onmiddellijk na 's konings terugkomst uit Rome naar Aquitanië gevoerd om daar bezit te nemen van zijn rijk.

1) Uitdrukkingen ontleend aan Alcuinus' brieven.

Tot de stad Orleans toe werd de jonge vorstentelg in zijn wiegje gedragen; maar eenmaal aan de boorden der Loire gekomen, meenden zijn geleiders dat die wijze van reizen een koning niet betaamde en hem bij het binnentrekken zijner staten een mannelijk en krijgshaftig uiterlijk voegde. Zij lieten hem daarom een wapenrusting vervaardigen in evenredigheid met zijn kinderlijke gestalte, zetten hem te paard en hielden hem in het zadel vast, opdat hij aldus met alle vertoon van macht als een koning zijn intocht mocht houden in Aquitanië.

Onder de hoede der vertrouwde mannen, door den koning als voogden over hen gesteld, waren de beide jeugdige vorsten veilig, en van de zijde hunner volken viel ook voor het Frankenrijk geen gevaar te duchten. De Friezen in het Noorden en de Saracenen in het zuiden werden door het ontzag voor Karels macht in bedwang gehouden en met hun Oosternaburen, de vroeger zoo onverzoenlijke Saksen, stonden de Franken sedert den laatsten veldtocht op den vriendschappelijksten voet.

Broederlijk onder dezelfde vanen vereenigd, trok in de lente van het jaar 782 een leger van Oostfranken en Saksen de grenzen van Frankenrijk over in de richting van Saksenland. Thans gold het niet, daar de trouweloosheid van oproerige hoofden te tuchtigen; maar als bondgenooten togen de Franken den Saksischen stam der Thuringers te hulp, die sedert lang bestookt werd door de Serben, een Slavischen volksstam, tusschen de Elbe en de Saale gevestigd.

Na de gedwongen rust van een tweejarigen vrede begroetten de mannen van wapenen met vreugde deze aanleiding tot den krijg en betwistten elkander het voorrecht, aan den nieuwen veldtocht deel te nemen. Koning Karel wees een drietal zijner wakkerste veldheeren aan om een strijdmacht van Oostfranken tegen de overmoedige Serben in het veld te brengen: Geilo, zijn opperstalmeester, Adalgis, zijn vertrouwden kamerheer, en Worad, den hoofdman zijner paleiswacht. En overtuigd dat hij nu van de Saksen geen ontrouw meer te vreezen had, te minder wijl het ditmaal de verdediging hunner stamverwanten gold, had hij den heirban der Saksen opgeroepen om zijn veldheeren op dezen tocht te volgen.

Welgemoed en vol strijdlust trok het dubbele leger op door het frissche lentelandschap, dat zich zoo zonnig en vredig rondom hen uitstrekte, als wachtte hun een feest in plaats van het slagveld. Vroolijk wapperden en klapperden de kleurige banieren boven het geflikker van maliënkolders en helmen, van zwaarden en speren. En lustig klonken zoowel uit de gelederen der Franken als uit de minder regelmatige troepen der Saksen de aloude strijdzangen, niet zoo zeer ter opwekking als wel tot genoeglijke tijdkorting op den langen weg.

Het was de eerste maal dat Franken en Saksen, nog kort geleden onverzoenlijke vijanden, aldus broederlijk naast elkander ten strijde togen. Duidelijk waren beide afdeelingen des legers van elkander te onderscheiden. In hun ruime mantels van dierenvellen gehuld, het hoofd met de vervaarlijke horens van oeros of eland gesierd, het zware, van teenen gevlochten, met leer beslagen schild aan den arm, het plompe zwaard op zij en de geduchte knots over den schouder, leken de Saksen nog halve wilden naast hun meer beschaafde bondgenooten.

Dezen toonden in uitrusting en bewapening, maar vooral door hun krijgstucht dat zij in de school van den grooten legeraanvoerder koning Karel waren gevormd. Op hun lange haren, van achteren afgesneden, maar van voren in zwierige lokken over de schouders afhangend en evenals de forsche knevels en baarden met kalkwater ros gemaakt, droegen zij meestal de met ijzeren reepen gestevigde krijgskap of den ijzeren of bronzen helm. Aan den gordel, om het nauwsluitende korte wambuis gegespt, hing behalve de tasch een kort breed zwaard en de vervaarlijke ijzeren

strijdbijl met het dubbele blad. In de rechterhand voerden zij de lange speer met ijzeren weerhaak aan de punt en aan den linkerarm droegen zij het hoekige of ronde schild met metalen bokel.

De gouden of zilveren keten, die hier en daar op een breede borst slingerde, de gulden gesp aan den lijfriem of de schitterende rozet in den haarknoop van sommigen, die nog naar den ouden trant de haren boven op het hoofd saamgebonden droegen, herinnerde aan vroegere veldtochten in Italië of Spanje, waar rijke buit was te behalen geweest.

Reeds had het leger, in lange dagmarschen voortrukkende, de rivier de Weser bereikt, toen een los gerucht, hier en daar langs den weg opgevangen de aanvoerders eenklaps besluiteloos tot staan bracht. Aan de noordzijde van den berg Suntel, dus werd er gefluisterd, stond Widukind, het geduchte Saksenhoofd, gereed met zijn getrouwen de naderende Frankische heirmacht onverhoeds te overvallen!

Widukind! - die naam werkte als een geheimzinnig tooverwoord op Franken en Saksen. Onmiddellijk verstomden de lustige krijgszangen en het vroolijke wapengekletter over het heele kamp. Fluisterend staken de krijgers de stoere koppen bijeen. Wantrouwig zagen Franken en Saksen elkander aan, pogend in de oogen te lezen wat er omging in het binnenste der gemoederen.

Widukind! - dat was voor de Franken de onverzoenlijke doodvijand, die twintigmaal ge-

slagen, telkens geduchter opstond en schrik en ontsteltenis verspreidde over de Frankische gouwen. En met de verbittering, die uit hun oogen lichtte, mengde zich de half bijgeloovige schrik voor den vervaarlijken Saks, den eenige, dien zelfs koning Karels zwaard niet vermocht te achterhalen.

Bij de Saksen daarentegen, hoe ook aan Karels macht onderworpen en door den aanblik hunner bondgenooten in bedwang gehouden, riep de tooverklank van Widukinds naam in eens al den volkstrots en vrijheidszin wakker, die op den bcdem hunner ziel sluimerde. Zij durfden niet spreken, maar de blik van verstandhouding, waarmee zij elkander aanzagen, zei genoeg.

Widukind is nabij: die gedachte voer allen als een wondere trilling door de leden; maar op niemand in het gansche leger had ze geweldiger uitwerking dan op Berno, den gedoopten Saks, die eenmaal in den grooten Westfaling zijn vaderlijken vriend vereerde.

Bleek, met strakke trekken en starre blikken staarde hij in de richting van het Suntel-gebergte. Stond achter die hooge toppen, die zich ginder zachtblauw tegen de lucht afteekenden, de man, dien hij eenmaal als zijn aanvoerder volgde en dien hij nu gezworen had in 's konings handen te leveren? Levendig stond hem voor den geest wat hij koning Karel te Rome beloofd had: hij zou niet rusten voor Widukind het hoofd voor 's konings zwaard had gebogen, al moest hij daarvoor ook den liefsten droom zijns levens prijs geven. En nu was hij wellicht in de gelegenheid, dat woord gestand te doen. Daaraan, had de koning gezegd, zal ik uw trouw herkennen.

Maar leefde die trouw op het oogenblik nog wel in zijn hart? De jonkman voelde zich het rood der verontwaardiging naar de wangen stijgen bij het besef dat de naam alleen van Widukind al zijn heilige voornemens van dien grooten dag te Rome aan het wankelen bracht. Als een machtige stroom sleepten hem zijn herinneringen mee. Hij zag zich weer aan Widukinds zijde onder de banier van het zwarte veulen strijden voor de vrijheid zijns volks; hij zag de schoone Hasela hem als verloofde de hand reiken, trotsch op zulk een bruidegom, dien haar vader zelf den dappersten jonkman van Saksenland noemde. En onweerstaanbaar voelde hij zich getrokken naar die bergen, waarachter heel het zonnige wonderland zijner jongelingsdroomen weer voor hem openging.

Maar neen, die wereld was voor altijd voor hem afgesloten. Hij had er aan verzaakt, manmoedig en uit volle overtuiging, en geen bedwelmende herinneringen aan het verleden zouden hem meer aftrekken van hetgeen hij eenmaal als zijn plicht had erkend. Na langen folterenden strijd in zijn binnenste had eenmaal de waarheid in zijn hart gezegevierd. In haar licht had hij Widukind niet langer als den redder, maar als den vijand zijns volks, als den gestadigen bedreiger van den vrede der Christenheid leeren erkennen. En met de kracht der genade zou hij al de verleidelijke droomen zijner jeugd in zich verstikken om alleen te leven en te strijden voor de heilige zaak, die hij uit vrijen wil had omhelsd.

‘Hebt gij 't vernomen?’ fluisterde de stem van een landgenoot aan zijn oor; ‘Widukind is in de nabijheid.’ En Berno zag twee doordringende oogen op zich gericht.

Met strengen blik zag hij den ondervrager aan en zei toen met nadruk:

‘Ja, dat heb ik vernomen. Terwijl wij met de bondgenooten oprukken om onze stamverwanten tegen de Serben te verdedigen, schijnt de oude rustverstoorder heel Saksenland weer in vuur en vlam te willen zetten. Maar bij mijn trouw aan koning

Karel! dat zal hem ditmaal niet gelukken. Lang genoeg heeft het arme Saksenvolk onder den geesel des krijgs gebloed. Het wil vrede, en met der Franken hulp zullen wij het dien verschaffen door allereerst Widukind onschadelijk te maken. Want voorwaar, deze is een gevaarlijker vijand voor ons volk dan de heele stam der Serben.'

Verbluft staarde de ander hem aan en wilde verder vragen; maar het woord werd hem op de lippen teruggedrongen. Want met een wantrouwigen blik op de beide Saksen stapte hem juist een der Frankische legerhoofden voorbij, die zich naar de tent van den opperbevelhebber spoedde, waar raad gehouden werd.

De wakkere, maar al te voortvarende en overmoedige aanvoerder Geilo bleek overigens het gevaar vrij licht te tellen.

'Onmogelijk,' riep hij uit, toen zijn legerhoofden hem op den ernst der loopende geruchten wezen, en sloeg ongeduldig de hand aan zijn zwaard. 'Widukind is naar de Noren gevlucht en zal wel zorgen ons uit den weg te blijven.'

'Wij hebben hem anders meer plotseling voor ons uit den grond zien oprijzen, als wij hem mijlen ver waanden,' merkte Adalgis op. terwijl hij bedenkelijk aan zijn langen rossen knevel draaide. 'Die Widukind is als de duivel. Jaagt het kruis hem op de vlucht, hij duikt weer feller dan te voren op waar men hem het minst verwacht.'

(*Wordt vervolgd.*)

St. Nicolaas.
(Bij de platen.)

Nu al onze lezers en lezeressen, groot en klein, St. Nicolaas in het hoofd hebben, zullen zij het zeker niet onaardig vinden als de *Illustratie* hen met een paar tafereeltjes komt verrassen, die betrekking hebben op het geliefkoosde kleine- en groote-kinderenfeest.

De eerste en voornaamste van onze St.-Nicolaasplaten is een mooie reproductie van de bekende schilderij van Jan Steen in het Amsterdamsche Rijksmusenm, gewoonlijk ten onrechte de 'St.-Nicolaasavond' geheeten.

Ten onrechte zeggen wij, want wie onze reproductie maar een beetje nauwkeurig bekijkt, zal aanstonds merken dat het hier geen avond, maar ochtend is. Er schijnt geen 'maan door de boomen,' maar een bleek winterzonnetje, dat een sneeuwbui haalt. 't Is de ochtend van den zesden December en Sinterklaas heeft in den nacht gereden.

Jan Steen, de schilder van ons tafereel, leefde namelijk in den tijd toen St. Nicolaas nog op zijn ouderwetsch werd gevierd, en het hoofdmoment van het feest niet van den eigenlijken dag naar den avond te voren verschoven was, zooals door het rondsturen van surprises later in zwang is gekomen.

Den avond van den 5^{en} December was toen 'strooiavond' en Sinterklaas verscheen in eigen persoon, minder als 'goed heilig man,' dan wel als een streng rechter om te informeeren of er ook stoute kinderen waren.

Zoo heeft hij zich vertoond in het talrijke gezin, waar Jan Steen ons den anderen morgen binnenleidt, en dat waarschijnlijk in schrikwekkende vermomming, op barschen toon vragend naar het gedrag van het jonge volkje, dat zich angstig achter de moeder schuil hield.

Daarop heeft moeder tot aller geruststelling geantwoord, dat de kinderen allemaal braaf opgepast hebben, uitgezonderd alleen Flip, die te lui was om te leeren.

‘Goed, vrouw,’ heeft Sinterklaas daarop in zijn baard gezegd, ‘dan zal ik voor hem een gard rijden.’

‘Toe, zingen, kinderen, zingen!’ dus heeft moeder vervolgens de kleintjes aangemaand, pogend hen naar voren te dringen, en nog trillend van angst, hebben de heldere stemmetjes toen het liedje aangeheven:

Sinterklaas, bonne, bonne, bonne!
Gooije wat in de leege tonne,
Gooije wat in de huizen,
Zellewe grabbelen as muizen.

En onmiddellijk hebben daarop moppen, peperneuten en suikererwten hun om de ooren gevlogen, dat zij niet wisten naar welken kant zij het eerst zouden grabbelen. Op handen en voeten door en over elkaar kruipend, had ieder zoo zien machtig te worden, wat hij maar grijpen kon En onder die bedrijven was Sinterklaas verdwenen even geheimzinnig als hij gekomen was.

Maar zijn verschijning had niet weinig de spanning vermeerderd, waarmee de volgende morgen werd te gemoet gezien. Allen waren vol verwachting en alleen Flip keek heel zuinig. Hij had zijn schoen wel in den burgwal willen gooien, liever dan hem onder den schoorsteen te zetten, maar daaraan mocht hij zich toch niet onttrekken.

Voor het naar bed gaan had de plechtigheid van het schoenzetten plaats; niet zonder huivering en met bevende hand, plaatsten allen op een rij, naar ouderdom, hun schoen met een bosje hooi er in ‘voor Sinterklaas z'n paard’ onder den schoorsteen.

Want daarlangs moest ‘Pieter-mijn-knecht,’ de zwarte helper, neerdalen, om het hooi in ontvangst te nemen en daarvoor ieders deel van lekkernijen of speelgoed in de plaats te leggen. Sinterklaas zelf reed op een wit paard - de groote menschen hadden het gezien - van schoorsteen tot schoorsteen....

Onnoodig te vragen of de jonge hartjes ook klopten en of de kleinen droomden dien nacht. De grootsten probeerden met opzet wakker te blijven om te luisteren of zij het paard ook op 't dak hoorden trappelen, en dat hoorden ze ook werkelijk.... in hun droomen.

Voor dag en voor dauw waren ze allemaal klaar wakker en in de kousen. Die 't eerst de oogen open deed, had de anderen gewekt, en daar ging het met popelend hart en ademloozen mond naar den schoorsteen. Maar daar had je 't gejuich en gejubel moeten hooren over de schitterendste vondsten! De kleuters sprongen en dansten van de pret over al het moois en lekkers.

Maar wie niet om zijn schoen kwam, dat was Flip. Vader heeft er hem evenwel bij den arm naar toe gebracht. ‘Zie je wel, wat Sinterklaas voor je gereden heeft; een roe om je mee te kastijden, dat je beter zal oppassen.’

En daar staat nu Flip te grienen - kijk maar op de schilderij, lezer - en Mietje-zus is ondeugend genoeg om er hem mee te tergen; - trouwens de kwajongen heeft haar het heele jaar zóó geplaagd, dat zij 't hem wel eventjes betaald mag zetten. En Pietje met zijn grijze jasje aan, die al met zijn nieuwen kolf en ballen bezig was, komt ook bij moeder staan om den dreinenden lummel uit te lachen.

Maar zie nu die goede grootmoeder eens op den achtergrond; zij licht het bedgordijn op en wenkt hem met den vinger; ze heeft daar wat geborgen, om een pleister op de wond te leggen. Och, die grootmoeders! Zoo stout is geen jongen, of bestemoêr zal zich altijd nog over hem ontfermen.

Zien we nu eens wat Sinterklaas gereden heeft. De oude, maar altijd nog stevige eiken tafel (ze is op overgrootmoeders bruiloft nieuw geweest) ligt vol, kapittelstokken, kabeljauwsoogen, klaaskoek en ook een groote appel, waar een daalder in gestoken is. Tegen de tafel staat een kolossale wegge, waar figuren zijn ingedrukt; in 't midden een geitebokje en op elken hoek een haantje.

Links op den voorgrond staan twee manden, - de eene gevuld met waiels, krentekoekjes, appelen, hijlikmaker en een langen sucadekoek, - de andere met speelgoed; noten en peperneuten rollen nog over den grond.

Moeder heeft schik in haar kleine meid; het goede mensch heeft nog geen tijd gehad om haar kap op te zetten. Ze had net haar groen fluweelen jak aangeschoten, toen dat kleingoed beneden zoon spektakel maakte, dat ze maar gauw een doek om 't hoofd knoopte en in haar onderrok naar de binnenkamer liep, cm van de pret getuige te zijn. De glans van genoegen ligt het goede mensch op het gezicht.

‘Wel, Weintje-lief,’ dus hooren we haar de kleine meid aanspreken, ‘mag moeder nu je St. Jan niet hebben?’

Maar Weintje kan van haar rijkdom niets missen; zij loopt met haar emmertje aan den eenen en met haar St. Jan in den anderen arm gauw weg.

Vader heeft ondertusschen het kleine Geertje, die een pop van taaitaai gekregen heeft, op den arm genomen, en wijst in den schoorsteen, waar Pieter-mijn-knecht doorgekomen is, en Jan staat, met het hoofd in den nek, uit volle borst te zingen om Sinterklaas te bedanken:

DE SINTERKLAAS-OCHTEND, NAAR DE SCHILDERIJ VAN JAN STEEN IN HET RIJKSMUSEUM TE AMSTERDAM.

Sinterklaasje bisschop
Settie hooge mus op,
Trekkie beste tabbert an,
Rij er mit na Amsterdam,
Van Amsterdam na Spanje,
Appelen van Jeranje!

En eindelijk in 't midden van al dat gejoel zit de oude grootvader bedaard alles aan te kijken en zich in het genoegen van de kleintjes te verkneukelen. Hij herinnert zich waarschijnlijk zijn eigen jeugd; en zoo zal het ook, denken wij, menigen bejaarden beschouwer van onze gravure gaan, die zich den St.-Nicolaasmorgen uit zijn jongen tijd nog te binnen brengt. Want behoudens kleine afwijkingen is de St.-Nicolaasviering, zooals Jan Steen ze ons geschilderd heeft, nog tot in onzen tijd dezelfde gebleven. Denkt men de veranderingen in kleeding en huisraad weg, dan hebben we hier een tooneeltje voor ons, zooals nog in duizenden vaderlandsche gezinnen in den morgen van den 6en December wordt opgevoerd.

De beide overige platen in dit nummer zullen wel geen verklaring vereischen. Op blz. 229 zien wij den guitenstreek van een deugniet, die zijn klein broertje en zusje schrik komt aanjagen, door zich, in een vermomming van eigen vinding, als Pieter-mijn-knecht aan hen te vertoonen. Tegenover het kleine meisje gelukt de toeleg, maar de andere kleuter heeft gauw genoeg gemerkt, wien hij voorheeft, en lacht den schrikwekkenden Pieter in zijn gezicht uit.

PIETER-MIJN-KNECHT, NAAR DE SCHILDERIJ VAN G. CHIERICI.

De laatste gravure vertoont ons een pendant van den ondeugenden Flip op de schilderij van Jan Steen. Hier is het een fijn jongeheertje, misschien wel een prinsje, maar zijn lot is er niet minder droevig om; want terwijl zijn zusjes en broertjes zoo even met allerlei verrassingen door den goeden Sint zijn bedacht, zoodat zij in hun dolle pret zelfs stukken gemaakt hebben en een pop met gebroken kop hebben laten liggen vindt hij zich met een roe bedacht, en er is geen grootmoeder in de buurt om hem voor die teleurstelling schadeloos te stellen.

We hopen van harte dat geen onzer lezers, groot of klein, zich met St. Nicolaas op die wijze in zijn verwachtingen mag teleurgesteld zien.

De Parijsche blondine.
Een avontuur in den trein,
door Toon Toerist.

Als een jongmensch, die van een karig traktementje leven moet, dat hem maar juist veroorlooft rond te komen, plotseling een ongehoopte erfenis van een drie duizend gulden krijgt, dan is

het hem niet kwalijk te nemen, dat hij zich den prins te rijk voelt en voor een paar dagen meent dat de wereld hem eigenlijk te klein is.

Zoo ging het ook Herman van Dingen, die de mooiste jaren van zijn jeugd op een druk handelskantoor had moeten vermuffen en eigenlijk nooit gelegenheid had gehad, eens naar hartelust uit te blazen. Hij was nooit langer dan twee dagen uit de zaken geweest, namelijk bij gelegenheid van dubbele feestdagen als Kerstmis, Paschen en Pinkster en had zich nooit de weelde kunnen vergunnen, een opfrisschend plezierreisje te maken.

Nu echter was hij daartoe op eens in staat gesteld door een erfenisje tot het bovengenoemde bedrag, afkomstig van een verren oom, wiens bestaan hij ternauwernood vermoed had.

Drie duizend gulden! Dat was voor onzen sjofelen pennelikker een fortuin. En drie nachten achtereen kon hij niet slapen enkel van het heerlijke vooruitzicht der ongekende weelde en genoegens, die hij zich voor dat sommetje koopen kon.

Wat zou hij met het geld doen? Een oogenblik kwam de buitensporige gedachte bij hem op, het in een dollen roes te verteren. Maar als een eerzaam klerk van onbesproken gedrag, van jongs af aan orde, regelmaat en gezetten arbeid gewoon, wierp hij dat denkbeeld met verontwaardiging van zich af.

Neen, hij zou zich met het geld behoorlijk van al het noodige inspannen, zich eens netjes in de plunje steken, en de rest verstandig beleggen tegen den kwaden dag. Maar iets voor zijn plezier, docht hem, mocht hij er toch wel van nemen. Een mooi reisje bij voorbeeld kon hij zich best permitteeren; dat was niets buitensporigs. De patroon zou wel niet te best te spreken zijn, als hij om een dag of acht verlof verzocht. Maar nu kon hij het er toch op wagen. Als men in het bezit is van eenig kapitaal, voelt men zich aanstonds meer onafhankelijk. Het ergste wat de patroon hem maken kon, was hem zijn betrekking opzeggen. En nu hij toch geld genoeg bezat om er een paar jaar van te leven, zou dat zoo verschrikkelijk niet wezen. Hij kon toch op zijn gemak naar wat anders omzien en een zoo schraal betaald baantje als hij bij de firma Huskens & Co. had, kon hij allicht ook elders vinden.

Hij trok dan zijn stoute schoenen aan, om zijn patroon acht dagen verlof te vragen, waarover deze een gezicht zette alsof hem de helft van zijn leven werd opgeëischt. Maar Herman hield zich flink en nog den avond van den dag, waarop zijn verlof inging, stapte hij in den sneltrein naar... Parijs.

De portefeuille met Fransche bankbiljetten, die hij bij zich had gestoken en die hij gestadig, welgeborgen, op zijn borst voelde, gaf hem de nooit gekende gewaarwording van een rijken nabob, wien niets of niemand ter wereld deren kan.

Te Parijs aangekomen, was zijn eerste zorg, zich in de magazijnen van den *Bon Marché* van top tot teen in 't nieuw te steken, daar hij vond dat zijn kaal, verschoten pakje, dat daarbij door de reis nogal geleden had, weinig in overeenstemming was met de weelde, die hij zich nu kon veroorloven. In het lichte fantasie-costuum gedost, liet hij zich nu op zijn gemak heel Parijs rondrijden en bezichtigde de voornaamste merkwaardigheden.

Niet voordat alzoo aan zijn eerste nieuwsgierigheid was voldaan, bleek hij geschikt om de genoegens van het Parijsche boulevard-leven te smaken, langs de schitterende winkels te flaneeren of zich bij Richefeu in het *Palais Royal* aan een fijn dineetje te goed te doen.

Ook van de fraaie omstreken der wereldstad wilde hij het een en ander zien, en zoo had hij zich op een morgen met een bootje naar St.-Cloud laten varen. Daar onder de groene boomen wandelend, die eenmaal het heerlijk lustoord van den derden Napoleon overlommerden, voelde hij voor het eerst, sinds hij op reis was, een gevoel van eenzaamheid bij zich opkomen.

Wel had hij, zoowel in den trein als later in koffiehuizen of restauraties, met dezen of genen een gesprek aangeknoopt, zelfs had hij te Parijs landgenooten ontmoet en was een enkelen avond met hen uit geweest. Maar dat waren toch maar voorbijgaande relaties. Hoeveel genoeglijker zou zijn plezierreisje geweest zijn, als hij het had kunnen maken in gezelschap van iemand, die door hartelijke genegenheid aan hem verbonden was.

Hij dacht aan den zoon van zijn principaal, die kortgeleden getrouwd was en naar Parijs zijn huwelijksreis gemaakt had. Juist de schitterende beschrijvingen, die de jonge heer Huskens op het kantoor van de wereldstad aan de Seine gegeven had en de schildering der genoegens, die hij daar had gesmaakt, hadden onzen Herman op het idee gebracht, ook Parijs tot het doel van zijn ontspanningsreisje te kiezen.

Maar terwijl zijn jonge patroon de genoegens van zijn tochtje had verdubbeld gezien door ze te deelen met zijn aardig, lief vrouwtje - immers gedeelde vreugde is dubbele vreugde - moest onze Herman maar in zijn eentje om zwerven.

Nooit was hem dit zoo hard gevallen als juist op 't oogenblik, terwijl hij schijnbaar alles had wat zijn hart maar begeerde. Vroeger was ook de gedachte aan trouwen wel eens bij hem opgekomen, en dat was hem niet kwalijk te nemen; want hij liep al zachtjes aan naar de dertig. Maar lieve hemel! hoe kon hij aan het opzetten van een huishouden denken met zijn bescheiden salaris, terwijl de ontzaglijke concurrentie in zijn vak daarbij in den eersten tijd geen uitzicht opende op eenige verhooging. Neen, het was maar 't beste zich die droombeelden uit het hoofd te zetten.

Met dat al kon hij op 't oogenblik, nu hij zoo op zijn gemak door het heerlijk bosch van St. Cloud flaneerde, de gedachte niet verdrijven dat er toch niets ging boven het geluk van een in wederzijdsche liefde innig verbonden echtpaar en dat een eenloopend jongmensch, al heeft hij overigens ook al wat hij verlangt, toch altijd maar een half mensch blijft.

Die gedachte stemde hem weemoedig en van baloorigheid viel hij aan een der tafeltjes neer van een buitenrestauratie en bestelde een uitgezocht dineetje. Dat was toch feitelijk al wat hij er van hebben kon. Maar naarmate hij zich aan de fijne schotels en vooral aan den pittigen wijn, waarmee hij ze besproeide, te goed deed, weken die zwaarmoedige overpeinzingen voor prettiger ideeën.

Het geluk was de wereld nog niet uit, dacht hij. Wie weet wat het lot nog voor hem had weggelegd. Dat erfenisje was ook wel gekomen zonder dat hij er op gerekend had. Zoo konden hem nog wel andere fortuintjes in den schoot vallen. Een goede vrouw is een lot uit de loterij, had hij wel eens hooren zeggen. Het was zelfs niet onmogelijk dat er hem hier te Parijs een kwam aan waaien....

En alsof het spel sprak, zag hij juist niet ver van zich een jonge dame, die hem zoo op het eerste gezicht heel goed lijken zou. Het was een aardige blondine met een schrander gezichtje en naar de laatste mode gekleed. In gezelschap van een bejaarde dame, die blijkbaar haar mama was, gebruikte zij aan een tafeltje tegenover hem eenige ververschingen. En terwijl hij haar, van achter zijn flesch, nauwkeurig opnam, verbeeldde hij zich, dat ook hij haar niet geheel onverschillig was, daar hij meende dat ze nu en dan met opmerkelijke belangstelling zijn kant uitkeek....

Zachtjes aan naderde de tijd, dat hij met den trein van St. Cloud naar Parijs moest terugkeeren. Hij was in een opgewekte stemming en nam een plaatskaartje eerste klas, zich voorstellend, behaaglijk in de kussens neergevlijd, van het aangename traject te genieten.

Reeds wilde hij zich languit in de coupé uitstrekken, die hij voor zich alleen scheen te zullen hebben, toen, juist vóór het afluiden van den trein, het portier weer geopend werd en toegang verleende aan.... de jonge dame van straks met haar mama!

Da's verduiveld casueel, dacht onze Herman bij zich zelven. Zou het werkelijk geschreven staan, dat ik uit Parijs nog een vrouw zou meebrengen! Men kan nooit weten hoe een stuivertje rollen kan....

Hij toonde zich heel voorkomend en beleefd jegens de beide dames en vond zelfs nu en dan aanleiding, eenige woorden met haar te wisselen, waarbij zijn Hollandsche uitspraak van het Fransch zijn beide medereizigsters een blik van verstandhouding deed wisselen.

Aan het eerste tusschenstation stapte de oude dame, die een goede kennis op het perron scheen te ontdekken, haastig uit en was weldra met een stemmige matrone van haar jaren in zulk een druk gesprek gewikkeld, dat zij niet bemerkte hoe de trein al werd afgeluid en zich weer in beweging zette.

'*Maman*!' riep haar dochter, al halverwege uit het portier hangende, '*maman*! *mais maman...*'

Het mocht niet baten. Het goede oude mensch kwam nog in een drafje aangesukkeld, maar het was te laat. De jonge dame rammelde geweldig aan het portier, dat inmiddels gesloten was. Ook Herman hielp haar de aandacht trekken van den stationschef. Maar deze haalde de schouders op; hij kon er niets aan doen: de trein moest weg.

Daar zat alzoo onze Herman alleen tegenover de jonge dame, die zich, nu er eenmaal niets anders op zat, maar gelaten in haar lot scheen te schikken.

Herman van zijn kant vond het nog zoo onaangenaam niet, aldus ongezocht gelegenheid te hebben, wat nader kennis te maken. Toch vond hij het wel een beetje onbescheiden, van de teleurstelling en de onaangename positie der jonge dame misbruik te maken tot een vertrouwelijkheid, waarop zij misschien volstrekt niet gesteld was. Licht had hij haar naar aanleiding van het spijtige geval het een of ander troostwoord kunnen toespreken, bijvoorbeeld er op wijzen, dat er binnen een half uur toch een volgende trein kwam, die haar mama kon opnemen. Maar hij durfde dat toch niet goed aan. Hij wilde niet graag indringerig schijnen, en de jonge dame keek zoo koel en onverschillig uit het portierraampje naar het al rooder en rooder gloeiende landschap, dat zij blijkbaar niet van zins was, het gesprek weer aan te knoopen.

Zes of acht minuten verliepen zonder dat hij of zij een woord sprak. Daarop wendde zij zich plotseling naar hem om en zei met een lachje, dat heel vriendelijk was, maar te gelijk ook iets van een duiveltje had:

'Mijnheer is zeker *Prussien?*'

'*Pardon, mademoiselle*,' hernam Herman, een beetje overbluft.

'Dan in elk geval toch Duitscher?'

'Neen, ik ben Hollander.'

'O dat is hetzelfde of eigenlijk des te beter,' hernam de jonge dame, 'de Hollanders zijn verstandige menschen, die zich in elke positie weten te schikken....'

'Wat wil u daarmee zeggen?'

‘O niets bijzonders.... Maak u niet ongerust.... Men kan wel eens in omstandigheden komen..., Zou ik u vriendelijk mogen verzoeken, mij een vluchtigen blik in uw beurs of portefeuille te veroorloven?....’

Herman van Dingen keek op of men hem onverwachts een slag in 't gezicht had gegeven. Hoe graag hij straks met de lieve medereizigster nader kennis gemaakt had, vond hij haar nu toch al te familiaar voor zoo weinig kennis.

Wantrouwig zag hij haar in het sluwe, nog altijd boosaardig glimlachend gezicht. Had hij misschien met een waanzinnige te doen? Of was het een doortrapte oplichtster? Een dievegge, die, God weet, voor geen moord zou terugdeinzen, als zij kans zag hem te berooven. Reeds verbeeldde hij zich van onder haar elegant voorjaarsmanteltje een revolver te zien voor den dag komen.

De onverstoorbare kalmte, waarmee het juffertje hem bleef aankijken, verdreef echter die ijselijke vermoedens. Zulke schrikkelijke dingen kon dat lieve schepseltje niet in den zin hebben. Als ze niet krankzinnig was - en daar zag ze niet naar uit - dan was ze stellig een oplichtster, die, hem voor een groenen mof aanziende, zich misschien verbeeldde hem te overbluffen en zoo zijn geld afhandig te maken.

Hij begreep dat het beste wat hij doen kon was, zich goed te houden. Zijn Hollandsche bedaardheid kwam hem hier goed van pas. En ofschoon inwendig wel een beetje van zijn stukken, zei hij doodleuk op onverschilligen toon:

‘Ik moet zeggen, mejuffrouw, dat ik op dat zonderling verlangen van u niet verdacht was.

Mag ik ook vragen, waarom mijn portefeuille u zoo bijzonder belang inboezemt?'

'O dat is in twee woorden te zeggen. We zullen allen onnoodigen omslag maar vermijden. Ik heb geld noodig, en u zal wel de goedheid hebben, mij daaraan te helpen.'

Nu schoot Herman toch onwillekeurig in den lach. Zulk een ongegeneerd beroep van den kant eener wildvreemde op zijn goedgeefschheid was al te kras. Ze is stellig gek, dacht hij, maar naar haar uiterlijk te oordeelen is haar krankzinnigheid niet van een kwaadaardige natuur. En als ze niet gek is, zal ze toch verduiveld slim moeten zijn om mijn portefeuille te zien te krijgen, die veilig en wel in mijn borstzak geborgen zit.

'Hoor eens, mejuffrouw,' zei hij, 'het spreekwoord zegt wel, kleine geschenken onderhouden de vriendschap, maar aangezien ik tot dusver niet de eer heb....'

Ze maakte een ongeduldig gebaar met de hand. 'Geen onnoodige praatjes,' zei ze, 'daar is geen tijd meer voor. Alzoo om het kort te maken: u betaalt mij, nog vóór we Parijs binnenstoomen, twee duizend franks of u maakt kennis met de Parijsche gevangenissen.'

'Wat vertelt u daar?'

'Met de Parijsche gevangenissen,' herhaalde zij met nadruk. 'Als u mij het geld weigert te betalen, dan klaag ik u onmiddellijk bij aankomst te Parijs aan als een *Prussien*, die de brutaliteit heeft gehad, mij in den trein aan te randen. Als een *Prussien*, verstaat u. U begrijpt dat u dan reddeloos verloren is. Mijn mama en ik staan als achtenswaardige, fatsoenlijke menschen bekend Niemand zal mij dus van onwaarheid verdenken, terwijl men een *Prussien* natuurlijk tot alle laagheid in staat acht....'

'Maar ik ben geen *Prussien*, ik ben Hollander,' hernam Herman, die nu begrijpend dat hij wel degelijk met een doortrapte oplichtster te doen had, het raadzaam achtte, zich niet te laten overbluffen.

'*Bah!* hoe bewijst u dat? Uw spraak verraadt u onmiddellijk als vreemdeling, maar denkt u dat men daaraan hier ook een Hollander van een Pruis onderscheidt?'

Herman bedacht zich, dat hij inderdaad geen pas of andere papieren had, waardoor hij op staanden voet kon bewijzen wie hij was.

'Maar dat is de gemeenste schurkenstreek, die nog ooit verzonnen is!' foeterde hij driftig. 'Conducteur!' riep hij en wilde het portier openen.

'Blijf asjeblieft bedaard,' vermaande de juffrouw hem eenvoudig, 'of ik sta niet in voor de gevolgen. Zoodra u nog eens het hart heeft te roepen, trek ik aan de noodrem en beschuldig u op staanden voet. Verbeeld u maar niet dat ze u eer zullen gelooven dan mij.'

Herman zag in zijn verbeelding het spektakel al, dat zij zou verwekken door aldus den trein te doen stilstaan en hem ten aanhooren van al de medereizigers, die natuurlijk naar de reden van het oponthoud vragen zouden, van zulk een onbeschaamdheid te betichten. Besluiteloos bleef hij staan.

'Bedenk u maar zoolang niet, beste heer,' hervatte de jonge dame. 'U hoeft het geval zoo ernstig niet op te nemen. U ziet er niet naar uit dat een paar duizend franks voor u zoo'n kapitale som zou wezen.'

'Daar vergist u je leelijk in, juffrouw, maar zelfs al was het zoo...'

'Komaan, geen verdere praatjes. Geef het geld hier of anders...'

En zij strekte de keurig geganteerde hand al uit.

Herman van Dingen voelde zich niets op zijn gemak. Het ongeluk wilde dat hij juist iets meer dan het gevorderde bedrag bij zich had. De blauwe banknoten zaten netjes in zijn porfeuille gevouwen. Twee duizend franks! Dat was zoo wat het derde part van zijn met zooveel vreugde begroete erfenis. En dat zou hem door de sluwheid van zoo'n varken afgetroggeld worden! Het toevallig achterblijven van haar mama onderweg was blijkbaar afgesproken werk geweest tusschen de twee feeksen.

Op dit oogenblik weerklonk de fluit der locomotief.

'*Eh bien*!' herhaalde de juffer met nadruk en bewoog ongeduldig de vingers.

Herman kookte inwendig van kwaadheid. Maar te midden van zijn radeloosheid kreeg hij toch een goeden inval. Hij begreep dat hij het zaakje door schijnbare besluiteloosheid tot het laatste oogenblik rekken moest. Dan, maar ook dan alleen was het mogelijk, den slimmen toeleg van die heks te verijdelen.

Signaalstangen, wissels, afzonderlijke waggons en heele rijen rollend materieel vlogen hen daarbuiten voorbij. De trein begon in snelheid te verminderen. De blik van zijn vervolgster werd strenger en dreigender.

'Ik waarschuw je ernstig, mijnheer,' zei ze op den koelen toon van een rechter van instructie, die den beschuldigde de nutteloosheid van een loochening voorhoudt. 'Binnen hoogstens een minuut spring ik uit het portier...'

Zijn plan stond intusschen vast, en het stilhouden van den trein gaf hem een gevoel alsof hij weer vasten grond onder de voeten kreeg. Hij nam den schijn aan als viel er wel aan haar onverbiddellijken eisch niet te ontkomen, maar als kon hij toch maar met moeite van het lieve geld scheiden. Hij haalde zijn portefeuille voor den dag, deed ze open, liet er een biljet van vijfhonderd franks een vingerbreed uitkijken, wat op de dievegge zichtbaar een betooverenden invloed uitoefende, schoof het briefje daarop weer haastig naar binnen en sloeg de portefeuille dicht. Met de vingers van de rechterhand hield hij zijn eigendom krampachtig omklemd, terwijl hij de geldgierige dame een half smeekenden, half nijdigen blik toewierp.

De waggons en treinen daarbuiten werden met elk oogenblik talrijker. Nu stonden zij onder de spoorwegoverkapping. De dame stond op.

'U wil dan niet anders,' zei ze kwaadaardig en trad op het portier toe.

'Bedaar toch, juffrouw!' riep hij, 'Gelief toch eens te begrijpen.... Moeten het dan precies twee duizend franks zijn? Ik heb er hier maar achttienhonderd in mijn portefeuille.... Nu heb ik nog wel wat geld hier in mijn beurs.... Maar ik kan me toch niet van alle kleingeld ontblooten tegen dat ik in Parijs kom....'

De trein had nog maar de snelheid van een op een sukkeldrafje rijdende huurkoets. Binnen twintig seconden zou hij geheel stil staan.

'Nu geef dan de achttienhonderd maar!' siste zij, half heesch van opgewondenheid.

'Dus alleen wat ik hier in mijn portefeuille heb?'

'Ja, ja. *Mon Dieu*! wat een getreuzel.'

'Getreuzel?' herhaalde hij. 'Ik ben anders niet gewoon te treuzelen met te betalen wat ik schuldig ben. Er is niemand die een cent van mij te vorderen heeft. Maar in dit geval wil ik niet ontkennen dat....'

'Geef op, of zoo waar ik leef....'

'Nu, laat me dan toch ten minste den tijd om het u voor te tellen.'

Met groote omslachtigheid deed hij nu de portefeuille weer open en maakte zich gereed om haar de bankbiljetten één voor één voor te tellen.

'Dat hoeft niet, geef maar hier!' riep zij, woedend over zijn vermeende onnoozelheid.

‘Nu, in vredesnaam dan,’ riep hij op een toon, als raakte hij heelemaal de kluts kwijt, en wierp haar de portefeuille toe. Op hetzelfde oogenblik trok een spoorwegbeambte de coupé open, maar nog eer Herman iets zien kon, was zijn mooi kapitaaltje in het elegante voorjaarsmanteltje van zijn lieve medereizigster spoorloos verdwenen.

Als een vlugge ree sprong zij van de treeplank op het perron, maar even vlug ook holde hij haar achterna.

‘*Au voleur*!’ riep hij met al de kracht van zijn longen en pakte haar met forschen greep bij den schouder. Op hetzelfde oogenblik wenkte hij een agent van politie.

‘Ik eisch dat deze dame zich laat onderzoeken!’ zei hij. ‘Zij heeft met mij alleen in de coupé gezeten. Ik ben bestolen en dus kan zij alleen den diefstal gepleegd hebben.’

‘Wat mist u?’ vroeg de politieagent.

‘Een bruinroode portefeuille met ten naastebij twee duizend franks....’

De kalme beslistheid van zijn optreden maakte op den politiebeambte blijkbaar den gunstigsten indruk. Het aschvale gezicht van de oplichtster, die nu heelemaal van haar stukken was, deed het overige. Wel speelde zij nog een oogenblik de rol van de vermoorde onnoozelheid en gebruikte het woord *Prussien* om het publiek tegen hem aan te hitsen. Maar dat hielp haar niets; de politiebeambte vatte blijkbaar zijn roeping te ernstig op om zich door dergelijke praatjes van de wijs te laten brengen. De portefeuille, die bij de jonge dame gevonden werd, kwam volkomen met de beschrijving van den Hollander overeen, en dat deed de deur dicht.

Nadat Herman van Dingen behoorlijk zijn naam en woonplaats, ouderdom en beroep had opgegeven, werd hij in het bezit van zijn eigendom hersteld en kon in vrede gaan. Zijn lieve medereizigster bleef voorloopig in de hoede der politie achter.

Hoe het later met haar afgeloopen is, daar heeft hij niet naar gevraagd; en nooit is sedert de begeerte meer bij hem opgekomen, nader kennis te maken met een Parijsche blondine.

De gevaren der electriciteit.

De ontzaglijke uitbreiding der electriciteit, als lichtbron en als beweegkracht, heeft een vraagstuk, dat nog voor vijf jaren enkel als theorie de belangstelling wekte, thans een groote practische beteekenis gegeven, het vraagstuk namelijk, hoe de vele ongelukken, door zwaar geladen electrische stroomen ontstaan, zoo al niet geheel voorkomen, dan toch zooveel mogelijk beperkt kunnen worden.

Men kan dit vraagstuk nu niet meer, zooals in het begin, toen de eerste electrische geleidingen werden aangelegd, beantwoorden met de oplossing, dat ze verboden moeten worden, zoolang zij voor de werklieden en het publiek gevaar opleveren. Met zulk een overweging, hoe rationeel op zichzelf ook, zou men locomotieven en stoomketels en vijftig percent der werktuigen, bij de industrie gebruikt, onmogelijk maken. De electrotechniek, evenals elke vroegere technische vooruitgang, heeft dan ook deze bedenking gelaten voor wat ze was, al tracht ze zooveel mogelijk de gevaren te voorkomen.

Er zijn een aantal electrotechnische vraagstukken, die met stroomen van lage en voor de menschen volkomen onschadelijke spanning nu eenmaal onoplosbaar zijn, en andere vraagstukken, vooral op het gebied der beweegkracht en lichtverspreiding op groote afstanden, waarbij het gebruik van hooggeladen stroomen onmisbaar is.

Om nu de gevaren, waardoor het publiek zoowel als het personeel bedreigd wordt, zooveel mogelijk af te wenden, worden dergelijke geleidingen steeds met de grootste voorzichtigheid gelegd; maar het is nog altijd niet gelukt, volkomen zekerheid tegen ongelukken te bereiken. Zoo hangt men wel de geleidingen zoo hoog en onbereikbaar mogelijk op, maar het schijnt helaas zoo goed als onvermijdelijk, dat hier en daar een doorgeroeste draad breekt, met het uiteinde op den grond valt en zijn vernielende kracht aan dengene bot viert, die hem aanraakt of er op trapt. Wel moet men, theoretisch beschouwd, steeds de beide draden der geleiding aanraken (de zoogenoemde heenen teruggeleiding), opdat de stroom door het lichaam ga, maar de practijk heeft aangetoond, dat bij nog zoo goed geïsoleerde geleidingen de grond zelf in den regel voldoende electrisch geladen is, om reeds een eenzijdige aanraking met een hooggeladen stroom noodlottig te doen zijn.

Nu heeft men wel maatregelen genomen om zulke los opgehangen draden met hooge spanning te kunnen opvangen, als zij mochten doorbreken, maar daardoor is de mogelijkheid nog niet uitgesloten, dat de vallende draad door bemiddeling van telegraaf- en telephoondraden en lantaarnpalen of andere geleidende voorwerpen zijn noodlottigen inhoud op onkundigen kan ontladen.

De manier, hoe de door electriciteit aangerichte ongelukken ontstaan, zal het best duide-

lijk gemaakt kunnen worden door een kort overzicht van eenige dier ongevallen uit den laatsten tijd.

In de lente van het vorig jaar braken ongeveer te gelijker tijd te Hannover en te Innsprück de draden van de electrische straatgeleidingen.

Te Hannover brak een draad der door electriciteit gedreven tram. Nu worden de trams in Duitschland niet onder een hoogen, duizenden volta's metenden stroom gedreven, maar in den regel slechts met een spanning van 500 tot 600 volta's. Toch werden te Hannover twee paarden gedood, die op de afhangende draden of misschien maar op een van de daarmee in aanraking gekomen rails getrapt hadden.

Te Innsprück werd, wat erger was, een mensch gedood, die het afhangende uiteinde had aangepakt.

In Juli van hetzelfde jaar werden niet minder dan vijf ongelukken vermeld, waarvan twee in Engeland, twee in Duitschland en een te Monaco plaats vonden. In het station der *London Electric Supply Corporation* vernam een assistent den 1^{en} Juli een zonderling geluid in de machinekamer, en vond, toen hij binnentrad, den machinist dood naast een kabel met hooge spanning liggen, dien hij wegens een gebrek had willen onderzoeken.

TELEURSTELLING, NAAR DE SCHILDERIJ VAN C. ARNOLD.

Moet hier ongetwijfeld aan onvoorzichtigheid gedacht worden, bij het tweede geval, te Prescott, was het zeker, dat de gedoode, een negentienjarige leerling, het slachtoffer was geworden van een toeval. Deze was in de machinekamer gestruikeld en had in zijn val de zwaargeladen geleiding van een wisselstroommachine gegrepen, die hem op slag doodde.

In het derde geval riep een werktuigkundige der Algemeene Electriciteits-Maatschappij te Berlijn een arbeider bij zich, om een machine met hooge spanning na te zien, waarvan hij den stroom voor ongevaarlijk hield. De arbeider greep toe en was onmiddellijk een lijk, misschien omdat de stroom te sterk, misschien omdat zijn organisme bijzonder vatbaar was voor electrische invloeden.

Te Maria-Einsiedeln was het onvoorzichtigheid, die een monteur, te Monaco onwetendheid, die een gasaansteker met een geleiding deed in aanraking komen. Beiden werden gedood; de laatste kon nog om hulp roepen, maar was, zooals het in dergelijke gevallen steeds gaat, niet in staat van de geleiding los te komen, waarom de hand zich bij het doorgaan van den stroom krampachtig sluit. Een politie-agent, die den ongelukkige van zijn plaats wilde wegrukken, stortte met een slag op den

grond; anderen snelden naar de machinekamer en sloten den stroom af, maar inmiddels was de man dood en half verbrand.

In het begin van dit jaar liet te Bordeaux een werkman aan de telegraaf een afgesneden draad van boven op de straat vallen; deze kwam daarbij in aanraking met de luchtgeleiding der electrische tram, en de arbeider kreeg een doodelijken slag. De draad bleef met het eene einde op de geleiding, met het andere op den grond liggen, en spoedig daarop reed een rijtuig er over heen. De koetsier gevoelde een zwaren schok, de beide paarden waren onmiddellijk dood, terwijl dit ongeluk verder nog vier honden als offers vergde. Bij zulke gevallen is reeds meermalen gebleken, dat dieren eerder gedood worden dan menschen, zoodat uit proefnemingen, met gene gedaan, niet dezelfde gevolgtrekking kan worden gemaakt ten opzichte van menschen.

Wat is nu tegen zulke ongelukken te doen? Dat ook de grootste voorzichtigheid bij het herstellen en behandelen van geleidingen ze niet kan voorkomen, is uit de aangehaalde voorbeelden gebleken. Men kan zooveel maatregelen nemen als men wil, het ongeluk zal zijn weg toch vinden, al kunnen de gevaren door groote zorg bij het aanleggen van geleidingen veel verminderd worden.

Maar men behoeft de door een electrische ontlading getroffenen nog niet zonder meer op te geven, daar het zeker is. dat deze of gene ongelukkige aan den dood had kunnen ontrukt worden, als men hem maar te rechter tijd van de noodlottige geleiding verwijderd en onmiddellijk pogingen, om de levensgeesten op te wekken, in het werk gesteld had.

Met het oog hierop droeg een Fransch minister van Openbare Werken aan de Academie der Geneeskunde te Parijs op, tot redding van zulke ongelukkigen een eenvoudig, overal onmiddellijk toe te passen middel aan de hand te doen. De Academie stelde de vraag in handen van een geleerd comité, welks besluiten, naar den naam van den rapporteur, als het middel van d'Arsonval openbaar werden gemaakt.

Allereerst moet de verongelukte zoo snel mogelijk van de geleiding verwijderd worden, waarvoor de Academie aan de technici de meest geschikte maatregelen overlaat - hierover straks - dan moet het lichaam in een luchtige ruimte gebracht worden, de toeschouwers moeten zich verwijderen en geruimen tijd pogingen gedaan worden om het leven terug te roepen, zoowel wat de ademhaling als den bloedsomloop betreft. Men moet den mond van den verslagene openen, de tong vast tusschen duim en wijsvinger vatten en krachtig uittrekken en ze daarna weer terug laten gaan. Dit wordt omtrent twintigmaal in de minuut herhaald en een half of heel uur voortgezet, soms nog langer, tot òf het leven weer terugkeert, òf alle hoop, om het terug te roepen, opgegeven moet worden. Daarmee kan gelijktijdig de kunstmatige ademhaling verbonden worden, die in een afwisselend drukken der ellebogen tegen de borstribben, het boogvormige uitspreiden en opheffen boven het hoofd bestaat; ook dit wordt omtrent twintigmaal in de minuut herhaald. De bloedsomloop moet door wrijven met borstels en andere voor dergelijke gevallen dikwijls aangegeven middelen bevorderd worden. De geheele toepassing is eenvoudig genoeg, om door ieder bedaard mensch onmiddellijk te worden verricht; en dat ze niet nutteloos is, hebben gelukkig verscheidene gevallen reeds bewezen.

Op de eerste plaats komt het er echter op aan, den door de electrische ontlading getroffene, die in den regel den draad vast omklemd houdt, daarvan los te maken, wat menigmaal van zeer groote moeielijkheden vergezeld gaat. Tot dit einde heeft onlangs dr. Hedley eenige zoo behartigenswaardige vingerwijzingen gegeven, dat het de plicht van een ieder is, in wiens woonplaats zich electrische geleidingen

bevinden, deze gemakkelijke regels te onthouden, waardoor men soms een anders verloren menschen leven zonder gevaar voor zich zelf redden kan.

Is in een spoedig te bereiken nabijheid een stroomonderbreker aanwezig, dan moet men het eerst den stroom afsluiten; in alle andere gevallen trachte men het lichaam van de geleiding los te scheuren. Hierbij mag het niet aan de handen, het gezicht enz. aangeraakt worden; wel kan men het stevig bij de kleeren pakken of er vlug een mantel, een deken overheen werpen, om het daarmee vast te grijpen. Is het zoo niet mogelijk, den verongelukte los te rukken, dan trekt men onder zijn lichaam een doek, een plank of wat ook bij de hand is, door, laat daarmee het lichaam geheel opheffen, zoodat de verbinding met de aarde verbroken is, en zal nu de handen gemakkelijk van de geleiding kunnen verwijderen.

Als het spoedig gelukt, deze uitkomst te bereiken, en dan de boven meegedeelde pogingen om het leven op te wekken, onmiddellijk in het werk gesteld worden, zal het menigen door een electrische ontlading getroffene gaan evenats den electricus Cuttler te Pittsfield. In den vorigen winter door 4500 volta's getroffen en onmiddellijk op den grond geworpen, werd hij spoedig van de geleiding losgemaakt, volgens de voorschriften van d'Arsonval behandeld, en was, afgezien van de langzaam genezende brandwonden aan zijn handen, in één dag hersteld.

[Nummer 30]

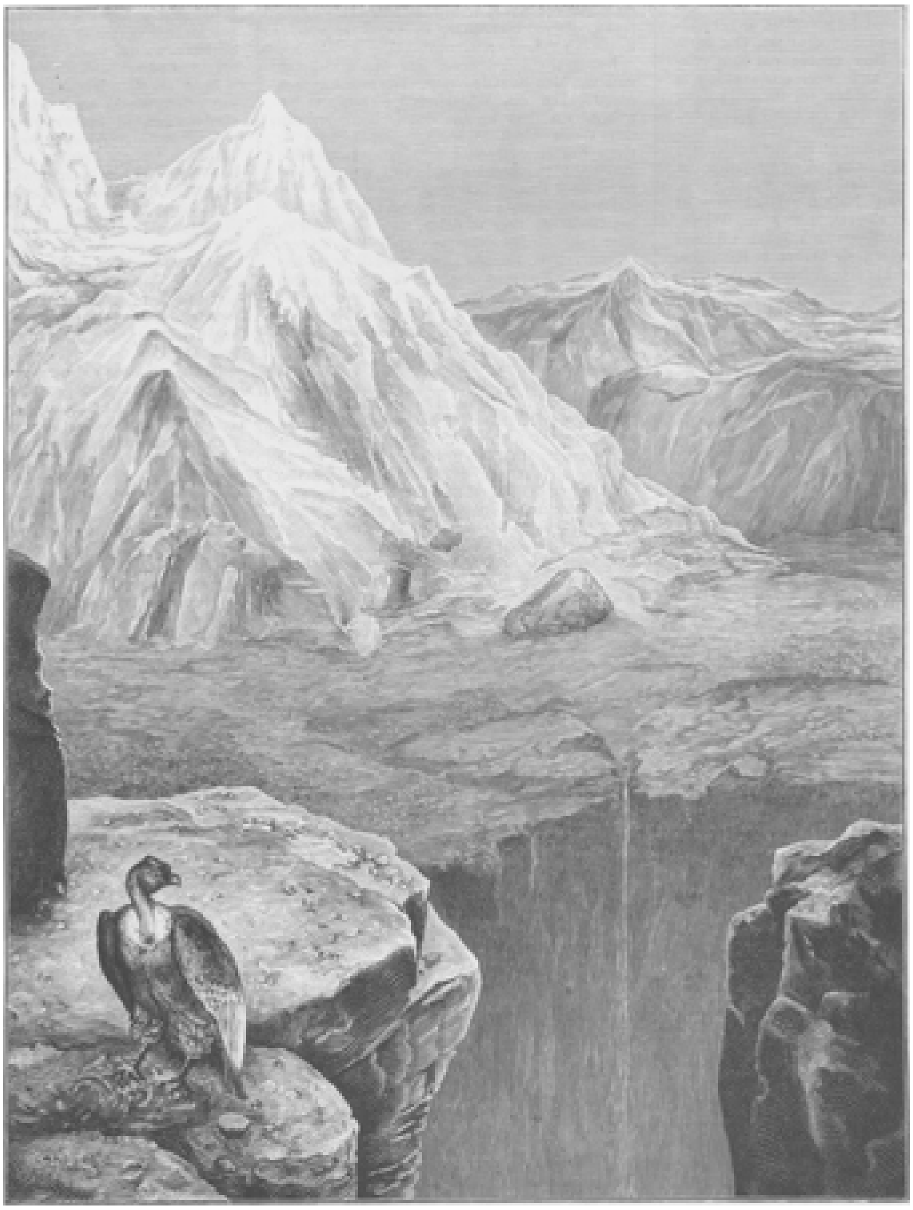

DE CONDOR IN HET HOOGGEBERGTE.

Koning Karel en Widukind.
Door
J.R. van der Lans.
(*Vervolg.*)

Hij zou de duivel in eigen persoon moeten zijn om ons hier te gemoet te treden nadat koning Karel hem aan Eder en Rijn voorgoed verslagen heeft,” hernam Geilo, gramstorig den kring van legerhoofden rondziende, die zich in der haast om hem vergaderd had.

‘Zijn volk werd verslagen, maar hij zelf ontkwam,’ bracht Worad bedachtzaam in het midden. ‘Hij vluchtte naar Noorwegen. Dat is nu twee jaar geleden, lang genoeg om hem gelegenheid te geven, zich weer een aanhang te verzamelen. Daarbij hebben wij ditmaal koning Karel niet aan de spits en kan hij zich een gemakkelijke zege droomen.’

‘Bij mijn zwaard, dan zal hij niet aangenaam uit dien droom ontwaken en ondervinden dat des konings mannen den koning waardig zijn. Nemen wij een kort besluit. Widukind staat achter het Suntel-gebergte, zegt men. Welnu, wenden wij ons daarheen en rekenen wij eerst met hem af alvorens de Serben te tuchtigen. Dat zal maar een klein oponthoud in den veldtocht zijn.’

‘Dat ware te doen als Widukind alleen stond,’ hernam Adalgis, ‘maar hij moet een geduchte legermacht om zich heen hebben, en gij weet hoe licht hij de Saksen tot den opstand meesleept.... Mijn meening is, dat wij alvorens den aanval te wagen, ten spoedigste den koning behooren te verwittigen.’

‘Ja, ja, hij spreekt waar,’ klonk het uit den kring der legerhoofden; de schrik voor den geweldigen Westfaling maakte ook de voortvarendsten bedachtzaam, en Geilo moest voor hun aandrang zwichten. Er werd in aller ijl een renbode naar de Frankische grens afgezonden en weinig dagen later verscheen op 's konings last, graaf Theodorik met een troepenmacht, in der haast in Ripuarië tusschen Rijn en Maas bijeengebracht, om zich bij het leger aan te sluiten.

De Franken herademden bij het ontvangen dezer welkome versterking; maar hun opperbevelhebber Geilo zag Theodorik, 's konings dapperen neef, met leede oogen verschijnen. Hij beschouwde hem als een mededinger, die hem de glorie kwam betwisten, den onoverwinnelijken Widukind bedwongen te hebben. Had hij zijn wil kunnen doordrijven, het leger was onmiddellijk, zonder versterking af te wachten, naar het Suntelgebergte opgerukt, en, in Geilo's eerzuchtigen waan, had hij zich op dit oogenblik reeds op de zege kunnen beroemen.

Maar nu moest er eerst nog ernstig raad gehouden worden en liep hij gevaar dat Theodorik een deel van de eer der overwinning zou opeischen, die hij voor zich zelf alleen gedroomd had. Dat moest hij verhoeden. Hij wist de beslissing zóó te leiden, dat Theodorik met zijn troepen op den rechteroever van de Weser zou achterblijven, terwijl hij daarentegen met zijn leger de rivier zou overschrijden en langs den linkeroever voortrukken ten einde Widukind te omsingelen.

Den volgenden morgen stelde Geilo zich zonder verwijl met zijn Oostfranken en Saksen in beweging. Vertrouwend op het beleid van hun aanvoerders, trokken de Franken lustig voort door het allengs enger wordende rivierdal, vol blijde verwachting, dat het eindelijk hun gegeven zou zijn, den onverwinnelijken Widukind in 's konings

handen te leveren. Hun Saksische gezellen deelden die opgewektheid niet. Zwijgend togen zij langs de strijdlustige Franken voort, het hart overstelpt van gevoelens, die zij niet durfden uiten.

Het ging toch tegen Widukind, den grooten kampvechter voor de vrijheid van het Saksische volk, dien zij vroeger blakend van strijdlust hadden gevolgd op zijn zegetochten tegen de Frankische overheerschers; dien zij in hun strijdliederen als den onverwinnelijken held hadden bezongen; dien zij maar noode, door overmacht gedwongen, hadden verzaakt.

Berno, die aan de spits zijner landgenooten reed, vermoedde wat er omging in het gemoed dier zwijgende, forsche mannen, die wel koning Karel hadden trouw gezworen, maar wier hart toch heimelijk naar Widukind trok. En bezorgd richtte hij nu en dan den blik naar het gebergte, waarachter de Westfaling met zijn aanhang verschanst stond.

Wat zou de afloop zijn van dezen tocht? Zouden de Franken ditmaal in zegepraal den gewonden en gevangen Widukind meevoeren, gelijk Geilo zich reeds in dollen overmoed beloofde? Een geheime vrees beving het hart van den jonkman, een bang voorgevoel, dat hem, naarmate zij de bergen naderden, meer en meer de borst beklemde, terwijl de Franken daarentegen, al voortrukkende, in moed en zelfvertrouwen schenen te winnen.

Reeds stond het leger aan den zuidelijken voet van den Suntel; het gebergte moest worden omgetrokken om Widukinds legerkamp te bereiken. En daar hij aan den rechteroever van den Weser bleek te staan, moest opnieuw de rivier worden overgestoken. Mannen en paarden zwommen ten tweeden male met wapenrusting en al door den snellen stroom.

De schaduwen van den avond begonnen over het landschap neer te dalen, toen men, hier en daar tusschen het gebergte verscholen, de voorposten van Widukinds kamp meende te onderscheiden. Nu eens dachten de scherpe oogen der krijgers de witte schemering van tenten, dan weer het gevlam van bloedroode banieren in het donkere groen der dichtbewassen bergen te herkennen.

Berno voelde zijn hart kloppen. Hier stond hij dan tegenover Widukind, eenmaal zijn vaderlijken vriend, thans zijn gezworen vijand. O wreede gril van het lot, dat menschen vijandig tegenover elkander stelt, die geboren schijnen om elkander te achten, te vereeren en lief te hebben! Want nòg eerde en beminde Berno den gevreesden Westfaling, schoon zijn verstand hem zeide, dat hij hem als den geesel der Christenheid verfoeien moest en zijn plicht hem voorschreef, naar beste vermogen mee te helpen om dien losgelaten duivel aan banden te leggen. Nog wenschte hij Widukind gespaard te zien, en zich bezinnende hoe zelfs koning Karel gezegd had, dat hij hem liever in vrede verzoend, dan met geweld getuchtigd zag, reed hij naar Geilo, den opperbevelhebber om dezen een voorzichtigen voorslag te doen.

‘Was het niet geraden,’ dus vroeg hij bescheiden, ‘alvorens in den blinde den aanval te wagen, eerst het kamp eens te verspieden? Gaarne zal ik met eenige vertrouwde mannen mij met die taak belasten. Ik als geboren Saks en voormalig medestrijder van Widukind ken zijn krijgsgebruiken, de inrichting van zijn kamp, den aanleg van zijn versterkingen. Ik kan mij dus het best vergewissen van de sterkte zijner strijdkrachten, van de voordeelen der gekozen stelling en u daarover vertrouwbare berichten brengen.... En wie weet, vind ik de kans niet gunstig om te onderhandelen....’

Op dat woord viel Geilo, die ham met gefronst gelaat uit de hoogte had aangehoord, op eens driftig uit:

‘Onderhandelen! Bij mijn zwaard, dat is niet kwaad bedacht. Gij zoudt op kondschap willen uitgaan om te zien of gij ons aan den Westfaling kunt verraden. Ha! ik begrijp u, slimme Saksenvogel. Maar ik zal het oog op u doen houden, op u en op allen van uw natie in het leger. Ik had niet moeten vergeten dat, al zweert ge ook honderdmaal trouw aan den koning, gij altijd Saksen zijt en blijft en dat Saksenaard slangenaard is....’

‘Heer Geilo,’ dus viel hem de jonkman, trillend van verontwaardiging, met vlammend oog in de rede, ‘van die beleediging mij en mijn volk aangedaan, zult gij me eenmaal voor den koning rekenschap geven. Thans is het de tijd niet, onze krachten in onderlingen, strijd te verspillen. Het leger staat voor het kamp van Widukind. Gij noch ik weet hoe sterk hij is. Een verstandig veldheer valt geen vijand aan zonder te weten of hij dien is gewassen. Het is dus zaak ons eerst daarvan te overtuigen en ik ben zeker, dat dit ook het gevoelen zou zijn van graaf Theodorik...’

‘Met graaf Theodoriks gevoelen heb ik evenmin te maken als met uw ongevraagden wenk,’ dus brak de driftige Geilo barsch des jonkmans woorden af. En zich schichtig met zijn paard omwendende, riep hij: ‘Men geve het sein tot den aanval!’

Schetterend weerklonken de klaroenen van het eene einde des legers tot het andere en in wilde vaart stormden de haastig opgezeten Franken vooruit.

De gedachte dat Theodorik hem van den strijd zou terughouden om den roem der zege met hem te kunnen deelen, had Geilo over alle bedenkingen van krijgsbeleid doen heenstappen. Als een wervelwind stormde hij de zijnen vooruit. Allen volgden, ‘zoo snel hun paard hen dragen kon,’ zegt de oude kroniek. Met wild krijgsgeschreeuw vlogen de gewapende benden tegen de heuvelen op, waarachter Widukind zich verschanst had.

Maar als strandvogels, die tegen de lantaren van een vuurbaak aanstormen, door den harden glazen wand in hun vaart gestuit, met duizelenden kop terugdeinzen, zoo stieten ook de woest oprukkende Franken het hoofd tegen den onwrikbaren muur van strijdbare Saksen, dien Widukind, de sluwe aanvoerder, voor zijn kamp had opgericht.

Geilo en heel het voorste gelid lagen in een oogwenk neergehouwen onder de vreesdijke slagen der vervaarlijke Saksenzwaarden. Zij, die hem onmiddellijk volgden, stonden een oogenblik als van schrik verlamd; maar de heele legertros, die in volle vaart aanrukte, dreef hen voort en verpletterde hen als een aanrollende lawine.

Toch, ondanks den geweldigen aandrang, waarmee het leger als een onstuimige stormvloed tegen den menschelijken muur beukte, hield deze stand onwrikbaar als een rots. En achter dien muur verschenen als bij tooverslag op alle hoogten van het gebergte dreigende groepen van Saksen, die een hagelbui van pijlen en welgemikte steenen op de aanvallers deden neerregenen.

In wilde drift op elkander gedrongen, over elkanders lijken heen gestuwd, konden de Franken zich ternauwernood van hun wapenen bedienen.

‘Terug!’ klonk het uit de voorste rijen, ‘wij verstikken,’ en met wanhopige woestheid poogden zij de volgenden tot staan te brengen, maar dezen, op hun beurt voortgestuwd door de rest van het leger, dat onder luid krijgsgeschreeuw bleef aanstormen, konden vóór-noch achterwaarts. En maar altijd hagelden de pijlen en rotsblokken op hen neer, zonder dat zij in de engte zelfs hun schild vermochten te roeren om ze op te vangen.

Daar schetterde op eenmaal van uit Widukinds kamp een hoorngeschal, dat al de omliggende hoogten als van schrik deed opspringen. Van elken top rezen eensklaps heele bosschen van scherpgepunte speren omhoog, als bliksemflitsen glinsterend in

den rooden gloed der ondergaande zon. En hoog boven het middelste en grootste dier beweeglijke sperenbosschen vloog als een bloedroode stormvogel de vaan van het Zwarte Veulen, de banier van Widukind.

'Saksen en Widukind!' galmde het gillend krijgsgeschreeuw der heidenen, door alle heuvelen en hoogten van den omtrek weerkaatst. En terwijl de palstaande voormuur zich op dien machtigen oorlogskreet op eenmaal omboog om de aanvallende Franken te omsingelen, daalden de dichte sperenbosschen van de bergtoppen neer en vielen als lawinen op het saamgeperste Frankenleger aan, van alle zijden reddeloos ingesloten.

'Saksen en Widukind' dus kaatste als een echo de achterhoede der Franken de strijdleus des vijands terug. En op dat geluid ontzonk den krijgers, die wanhopig tegen de overmacht worstelden, de laatste moed. Hun bondgenooten, de Saksen, die hen vergezelden en met wie zij broederlijk den veldtocht hadden ondernomen om hun stamgenooten tegen de Serben te verdedigen, keerden verraderlijk de wapenen tegen hen!

Tevergeefs poogde Berno, zich hoog in het zaal opheffend, hen met uitgetogen zwaard te weerhouden.

'Mannen! gedenkt de trouw, die gij koning Karel hebt gezworen!' riep hij, maar zijn stem ging verloren in den woedenden storm, die hem als een speelbal meesleepte.

De aanblik van het zegevierende Saksische veulen, de gedachte dat Widukind, de aangebeden Saksenheld, ginds op den bergtop stond, de toovermacht der aloude strijdleus, dat alles was den Saksen, die koning Karel trouw gezworen hadden, te machtig geweest.

Alle beloften van onderwerping en alle eeden van trouw vergetend, wierpen zij zich op de Franken, die straks nog hun vrienden en bondgenooten waren.

Slechts één gedachte bezielde hen: zich vereenigen met de oude stamgenooten, zich weer aansluiten bij Widukind, zich weer scharen onder het roemrijke zwarte veulen. Zij zagen niets dan de roodvlammende banier, wier gewapper hun het oog verbijsterde; zij hoorden niets dan den welbekenden strijdroep: 'Saksen en Widukind!' Zij sloegen zich als duivels door de opeengepakte gelederen der Franken heen, alles neerhouwend wat zich tegen hun vaart verzette.

De avond daalde neer over de vreeselijke slachting, die niet ophield zoolang nog één Frank zich in de snel invallende duisternis tegen de vervaarlijke heidenen verweerde, die in dichte drommen de vluchtelingen nazetten. Heuvelen en dalen lagen bezaaid met de bloedende lichamen van krijgers en paarden. Het gansche Frankenleger, dat dien morgen nog zoo moedig ten strijde trok, was neergezeisd als een afgemaaid korenveld. Twee van de drie aanvoerders, met vier graven en twintig der edelste legerhoofden waren gedood. Slechts enkele vluchtelingen ontkwamen in de duisternis en sleepten zich met bloedende ledematen langs de eenzame bergpaden voort, in de richting, waar zij het leger van graaf Theodorik vermoedden.

XIV.
Ongeluksboden.

Koning Karel zat, omringd van zijn talrijk hofgezin, onder een purperen zonnetent op het marmeren terras van zijn paleis, met zijn zwager Gerolf in de verwikkelingen van het edele schaakspel verdiept, terwijl zijn zoon Karel oplettend en eerbiedig toezag.

Met een fijnen glimlach, half schuil gaande in den rossen baard, sloeg hij de verlegenheid gade van zijn tegenpartij, die aarzelend een der kunstig gesneden stukken met zijn forsche hand vasthield en oplettend bezag, alvorens het over de ivoren en ebben velden van het kostbare, in goud gevatte bord te schuiven.

'Ge schijnt het sierlijke Oostersche snijwerk wel te bewonderen, heer zwager,' sprak koning Karel, met lichte spotternij. 'Ik geloof dan ook niet dat er in Christenrijk de wedergade van te vinden is. Het was het rijkste geschenk, dat de kalif van Saragossa mij uit zijn schatkamer wist te vereeren; maar dit zeg ik u, als gij deze partij wint, is het kostelijke spel uw eigendom.'

Graaf Gerolf zag verrast op; hij dacht op dat oogenblik allerminst aan de kunstige bewerking der elpenbeenen koningen, raadsheeren, paarden of getorende olifanten, daar al zijn aandacht bij het spel was. Maar nu de koning hem aldus uitdaagde, liet hij zich niet uit het veld slaan, en terwijl hij het paard, dat hij zoo lang onder zijn

forschen greep als in bedwang had gehouden, in eens den driesprong liet maken, zei hij gulweg:

‘Nu, dat waag ik er op.’

‘De mannen zijn zóó in hun spel verslonden,’ sprak koningin Hildegarde glimlachend tot 's konings grijze moeder Bertha, ‘dat zij heel geen oog hebben voor het zoete spel onzer kleinen.’

Aan de voeten der vrouwen, in de schaduw van het welig klimop, dat zijn frisch groene guirlandes door de marmerbogen slingerde, zaten 's konings beide jongste dochtertjes Bertha en Gisla neergehurkt tusschen een paar speelnootjes, die zich vermaakten met een bikkelspel. Met hun kleine vingertjes wendden zij bij beurten vlug de gladde bikkels om onder het opwerpen van een gouden kogeltje, dat met regelmatig getik op den marmerzerk neerkwam.

‘De mannen geven weinig om meisjesspel,’ hernam koningin Bertha; ‘zij zien liever knapen worstelen, niet waar Bertha,’ dus wendde zij zich tot de kleine van dien naam. ‘Maar,’ voegde ze er schertsend bij, ‘al ziet de koning niet naar mijn Bertha om, ze blijft toch grootmoeders petekind.’

En de bedaagde vorstelijke matrone tilde het meisje op haar schoot om het een kus op de welige blonde haren te drukken.

Nu zocht zusje Gisla uit jaloezie haar toevlucht bij de moeder, maar deze was door het woord der grootmoeder nadenkend geworden.

‘Hoe onze knapen Pepijn en Lodewijk het maken?’ zei ze met een zucht. ‘Wat zou het mij waard zijn, als ik ze nog allen om mij heen mocht hebben! Andere moeders mogen hun kinderen ten minste bij zich houden tot ze groot zijn, maar ik moet ze in de wieg al afgeven.’

En de liefhebbende jonge moeder pinkte een traan weg, die in haar oog opwelde.

Zij voelde een zachte blanke hand de hare grijpen en drukte die met warmte. Het was haar lieve vriendin Hildegonde, die haar aldus met zusterlijke vertrouwelijkheid haar deelneming betuigde.

‘Wij moeten van alles op aarde leeren scheiden, mijn koningin,’ sprak de nog immer treurende bruid van Roeland met haar liefelijk weemoedige stem.

‘Ge hebt gelijk, goede Hildegonde,’ hernam de koningin, haar tranen afwisschend, ‘maar hard valt het toch.’

‘Komaan,’ sprak de grijze Bertha bemoedigend, ‘treur daar niet over. Gij hebt toch altijd het vooruitzicht, de knapen nog eens als mannen terug te zien, terwijl dat mij, oude vrouw, wel niet vergund zal wezen... Wij weten in elk geval, dat ze goed bezorgd zijn, en dat is een groote geruststelling. Eéns moet ge hen toch missen, dat ziet ge aan Rotrude, die haar keizerlijken prins naar Byzantium is gevolgd, en aan Karel, die zich al verveelt aan het hof en er van droomt, met zijn vader ten oorlog te trekken. 't Is het lot van alle moeders, haar kinderen verstrooid te zien, van koningsmoeders niet het minst. Daarom is het maar het best, zich in de kleinen te verheugen, zoo lang wij ze nog om onzen schoot hebben, niet waar Bertha,’ dus besloot ze weer tot de kleine, die op haar knie klauterde en haar in het gerimpelde gelaat kuste.

‘Ook mijn oude vader,’ zei Hildegonde, ‘begint ongeduldig te worden, dat hij mij zoo lang moet missen en dringt er op aan, dat ik spoedig naar den Drakenburg kom.’

‘Inderdaad ben ik wel onbarmhartig, den ouden man van zijn dochter te berooven,’ stemde de koningin toe, ‘maar ik kan haar nu eenmaal niet missen, en daarbij is het om haar eigen bestwil dat ik haar aan het hof houd; want het verblijf op den Drakenburg doet haar geen goed. Dat hebben wij gezien, Hildegonde, toen gij, na

onze terugkomst uit Rome, graaf Heribert den zegen van den Heiligen Vader gingt brengen. Wat al moeite heeft het ons gekost om u los te scheuren van Roelands graf, en gij zijt toch veel te jong om aldus het leven te vertreuren, dat u nog zooveel bieden kan.'

Hildegonde wendde het bleeke gelaat af en schudde treurig het hoofd.

'Wij willen zien of de afleiding op den duur uw smart niet genezen zal,' ging de koningin voort. 'Zeg mij eens, Hildegonde,' liet zij er eensklaps op volgen, als blij zulk een afleiding gevonden te hebben, 'verneemt gij niets meer van uw beschermeling, den jongen Saks?'

'Berno is uitgetogen met het leger, dat onder Geilo tegen de Serben is opgetrokken.'

'Dat verheugt mij; daar is de wakkere jonkman op zijn rechte plaats. Hij zal er voor zijn stamgenooten en vaderland strijden, al is het dan niet onder aanvoering van Widukind.'

Die naam, door de heldere vrouwestem uitgesproken, deed de mannen verrast opzien. De koning fronste onwillekeurig de wenkbrauwen, maar Gerolf, die toevallig de laatste woorden verstaan had, zei luide met krachtige krijgsmansstem, die over het heele terras weerklonk:

'Als de verwenschte Westfaling er maar niet tusschen gekomen is!'

'Mocht hij dat gewaagd hebben, dan zal graaf Theodorik hem die vermetelheid duur hebben doen boeten,' zei de koning luchthartig: de loop van het spel had hem blijkbaar in een opgeruimde stemming gebracht. 'Voorwaar, ik zou er niet om rouwen als de Westfaling zich aldus in onze handen had geleverd; maar daar acht ik hem te sluw toe. Geilo zal zich door een los gerucht hebben laten verschrikken; welnu, ik heb Theodorik gezonden om hem gerust te stellen. Ik denk dat Widukind veilig en wel bij de Noren zit en zich wel wachten zal, in Saksenland te verschijnen, waar alles onze macht eerbiedigt...'

'Zoolang Widukind zich schuil houdt; maar wee als hij zijn roode vaan weer opsteekt,' gromde Gerolf in zijn baard en verdiepte zich schijnbaar weer in het schaakspel.

Met een ongeduldige trilling in zijn krachtige hand verschoof hij een der stukken:

'Schaak den koning!' riep hij.

'Bij mijn kroon, zult gij toch het spel winnen?' zei de koning verrast en zag een oogenblik met een uitdrukking van verlegenheid van het schaakbord naar zijn weerpartijder op.

'Dat verhoede God!' sprak Gerolf plechtig, op hun verschil omtrent Widukind doelende, en schoof haastig de elpen schaakstukken rammelend over het bord door elkaar. 'Zoo moge het allen vergaan, die zich tegen mijn koning verheffen,' voegde hij er bij.

Op dat oogenblik deed zich gerucht hooren aan het andere eind van het terras, waar 's konings geheimschrijver Eginhard met Petrus Pisanus en Paulus Diaconus aan een marmeren tafel, met perkamenten beladen, in levendig gesprek was gewikkeld. De geleerden keken belangstellend van hun schrifturen op bij de verschijning van een monnik in grauwe pij, die, door een paleisdienaar geleid, tot voor den koning trad, en ootmoedig neergeknield, dezen een verzegeld perkament overhandigde.

De koning wierp een blik op het zegel, in was afgedrukt, dat aan een zijden koord van den brief afhing:

'Van Willehad!' riep hij verrast uit, verbrak met onrustig bevende hand het zegel, wikkelde het koord los en ontplooide het schrijven, dat hij haastig doorliep.

‘Bij God, Gerolf, gij hebt toch het spel gewonnen,’ riep hij zijn zwager toe, ‘Widukind is in Saksenland. Hij heeft den vromen Willehad met al zijn priesters uit Wigmodia verdreven, de kerken verwoest... Willehad heeft slechts met moeite aan zijn woede kunnen ontkomen; velen zijner gezellen zijn gedood... Widukind heeft een machtigen aanhang; overal waar hij verschijnt, scharen de Saksen zich om zijn vaan.’

‘Ik heb het gevreesd, heer koning,’ sprak Gerolf kortaf, en boog het hoofd als was het ongelijk niet aan den koning, maar aan hem. Nog stond koning Karel, als verslagen van die onverwachte tijding, besluiteloos tusschen de zijnen, toen weer een bode het terras betrad.

Het was Berno, de Saks, die bestoven en ontdaan, met gehavende rusting, zich voor 's konings zetel ter aarde wierp en, de handen boven zijn gebogen hoofd samenvouwend, in die houding zwijgend afwachtte tot de koning hem zou gebieden te spreken.

‘Welnu, Berno, wat nieuws brengt gij?’ vroeg de koning bijna norsch, nog onder den indruk van de straks ontvangen tijding.

De jonkman sloeg de handen voor de oogen, als schaamde hij zich die tot den koning op te heffen.

‘Genade, heer koning,’ sprak hij met nokkende stem, terwijl tranen tusschen zijn vingers doorsijpelden. ‘Genade!’

‘Wat beteekent dat? Sta op, spreek!...’

‘Heer koning, ik zal niet opstaan voor gij beloofd hebt genadig te zijn jegens mijn volk.’

‘Jegens uw volk?’ vroeg koning Karel en sprong driftig uit zijn vergulden zetel overeind, zoodat zijn zwaard rinkelend tegen de marmerzerken stiet. Zijn oogen schoten bliksemstralen, de aderen van zijn slapen zwollen geweldig onder den gouden diadeem; zijn lippen beefden, zijn neusvleugels trilden als die van een getergden leeuw.

‘Jegens uw volk?’ herhaalde hij, bijna stik

HET LOSLATEN DER BRAKKEN, NAAR DE SCHILDERIJ VAN PAUL TAVERNIER.
Salon des Champs Elysées 1895.

SAMSON IN DEN MOLEN, NAAR DE SCHILDERIJ VAN F. VASSARI.

kend van toorn. ‘Heeft het dan weer de trouw geschonden? Bij God in den hemel, spreek!’ En in wilde drift het breede zwaard trekkend, zwaaide hij het dreigend boven Berno's hoofd, als gereed het hem van het lichaam te houwen.

Met een kreet schoot Hildegonde tusschenbeide en omklemde sidderend des konings arm.

‘Niet hem, heer koning, treffe uw gramschap,’ smeekte zij, ‘wàt er ook gebeurd zij, niet hij is de schuldige.’

‘Ja, dood mij, heer koning,’ riep de jonge Saks; ‘de dood is mij liever, dan mijn koning deze tijding te moeten brengen.’

‘Welke tijding?’

‘Dat Geilo's leger vernietigd is door Widukind, die aan den berg Suntel staat,’ hernam de jonkman, eensklaps het bleeke hoofd opheffend en den koning met de kalmte der doodsverachting recht in het gelaat ziende; ‘en dat de Saksen in het leger als één man de zijde van den Westfaling gekozen hebben. Ziedaar, heer koning, nu weet gij alles. Tref mij, maar spaar mijn arm verblind volk.’

En het hoofd buigend, strekte hij den slanken hals, omgolfd van de blonde haren, voor den koning uit, om den doodslag te ontvangen.

Weer schoot Hildegonde toe om het zwaard af te weren, dat nog trillend boven het hoofd van haar beschermeling zweefde. De koning stiet haar ruw ter zijde en stortte toen het zwaard met een vervaarlijken slag in de scheede terug. Vreeselijk was hij om aan te zien in zijn ziedenden toorn, die hem zelf te machtig scheen te worden, maar dien hij toch met bovenmenschelijke kracht bedwong. Zijn borst zwoegde onder het met goud bestikte zijden gewaad, als hijgde hij naar den adem, dien zijn opeengeperste lippen niet meer wilden doorlaten.

Sidderend zagen allen hem aan, met van angst toegenepen keel en schuwen blik de trekkingen volgend op het verbleekt, verwrongen gelaat.

Met een geweldigen zucht, als het gebriesch van een leeuw, liet de koning zich weer in zijn zetel vallen.

‘Sta op, spreek,’ dus wendde hij zich met kort, gebiedend gebaar tot Berno. ‘Wat deed Theodorik, dien ik tot Geilo's versterking uitzond?’

In korte, schokkend bewogen bewoordingen, telkens door 's konings barsche vragen onderbroken, verhaalde Berno al wat er gebeurd was sinds Geilo zekerheid had, dat Widukind aan den voet van het Suntelgebergte de Frankische legermacht afwachtte; de komst van Theodorik het wanbeleid van Geilo, waardoor de versterking nutteloos geworden was, zijn afwijzing van Berno's voorstel, zijn roekeloozen aanval, de overmacht en de gunstige stelling van Widukind en eindelijk het schandelijke verraad zijner stamgenooten, die, den koning trouw gezworen hebbend, toch door Widukinds strijdleuze werden meegesleept en zich verwoed op de Franken wierpen, die zij als bondgenooten tot dusver hadden gevolgd.

Hier barstte de jonkman opnieuw in tranen van spijt en verontwaardiging uit.

‘Dat kon ik niet aanzien,’ riep hij, ‘en daar mijn paard onder mij was gedood, sprong ik op het eerste het beste, dat ik grijpen kon en stormde naar het kamp van Theodorik. Aanvankelijk was de graaf langs den rechter Weseroever voortgetrokken, vruchteloos berichten wachtend van Geilo om daarnaar zijn bewegingen te regelen. Maar bij het uitblijven van alle berichten had hij den tocht gestaakt, niet vermoedend dat Geilo, zonder hem te waarschuwen, den aanval wagen zou. Daar bracht ik hem, laat in den avond, de schrikkelijke tijding. Onverwijld zette hij zich in beweging,

ondanks het invallen van den nacht, om met de zijnen de jammerlijk bedreigde vrienden te ontzetten. Helaas, het was te laat. De vluchtelingen, die, aan het bloedbad ontsnapt, ons uitgeput en ademloos te gemoet kwamen, meldden ons dat het pleit beslist, Geilo's strijdmacht vernietigd was. Om Gods wil! riepen zij graaf Theodorik toe, waag u niet verder: ge levert Widukind de andere helft des legers in handen. Toen moest de graaf het plan wel opgeven en bleef hem niets anders over dan zich op een overval verdacht te houden en te wachten wat de koning beslissen zou.'

'Die beslissing kan kort zijn,' sprak de koning opstaande, met nog van toorn hijgende stem. 'Ik zelf trek tegen Widukind op, met het heele leger, onverwijld... Hij moet verpletterd worden met heel zijn aanhang, eer zal er geen rust zijn in Christenrijk. Mannen, volgt mij.'

En door zijn krijgers en raadslieden gevolgd, verliet koning Karel het terras, de vrouwen in verslagenheid en ontsteltenis achterlatend.

(*Wordt vervolgd*).

De rechter Samson.

Ten tijde dat de Israëlieten om hun afval van God door de Philistijnen onderdrukt werden, verwekte God een man, die een tijdlang door zijn geweldige lichaamskracht de schrik zijner vijanden was, maar zich in de strikken eener vrouw liet vangen, en ten gevolge daarvan de gaaf verloor, waarmee God hem bedeeld had.

Deze man was Samson. Een engel had zijn moeder zijn geboorte aangekondigd, zeggende: 'Gij zult ontvangen en een zoon baren, wiens hoofd geen schaar mag aanraken, omdat hij van zijn geboorte af een Nazareër Gods zal wezen. En hij zal beginnen Israël te verlossen uit de handen der Philistijnen.'

Toen Samson nog maar een jongeling was, begon de geest des Heeren reeds in hem te werken. In de wijnbergen nabij Thamna werd hij op zekeren keer besprongen door een jongen leeuw, die brullend op hem afkwam. Samson was geheel ongewapend, maar in het bewustzijn zijner bovenmenschelijke kracht greep hij het roofdier in zijn armen, doodde het en scheurde het vaneen als ware het een geitebok.

Te Thamna werd Samson verloofd met een jonge dochter der Philistijnen. Een jaar later begaf hij zich met zijn ouders naar de woonplaats der bruid, om het huwelijk te sluiten. Onderweg bezocht hij de plaats, waar hij den leeuw gedood had, en vond daar het door roofvogels afgeknaagde en door de zon uitgedroogde geraamte. In den kop had een zwerm bijen honing verzameld. Samson nam er een honingraat uit, at en gaf er van aan zijn ouders, zonder hun echter te zeggen, waar hij dien honing gevonden had.

De bruiloft werd met groote plechtigheid gevierd. Het feest duurde zeven volle dagen, en de bruidegom werd met zooveel onderscheiding behandeld, dat men hem niet minder dan dertig speelgenooten toevoegde, die hem als zijn gevolg moesten begeleiden. Tot deze jongelieden zei Samson bij het begin der bruiloft: 'Ik wil u een raadsel opgeven. Indien gij het binnen de zeven dagen der bruiloft kunt oplossen, zal ik u dertig onderkleederen en evenveel onderrokken geven. Kunt gij het echter niet raden, dan zult gij mij dertig onderkleeren en een gelijk getal onderrokken geven.' Aanstonds waren allen bereid, de weddenschap aan te gaan. Samson gaf nu het raadsel op: 'Uit den vraat kwam spijs, en zoetheid kwam uit den geweldige.'

Drie dagen zochten ze tevergeefs naar de oplossing, welke alleen gegeven kon worden door Samson, die de zoete honingspijs in het rif van den geweldigsten vraat gevonden had. Nu namen de bruidegomsgezellen hun toevlucht tot Samson's vrouw en drongen er bij haar op aan, dat zij haar man het geheim van het raadsel zou afpersen, met bedreiging, zoo ze het niet deed, haar met het huis haars vaders te verbranden. De dochter der Philistijnen wendde bij Samson gebeden, vleierijen en tranen aan, tot hij ten laatste hiervoor bezweek en het voorval met den leeuw verhaalde. Een oogenblik later wisten het haar landslieden, en toen de bepaalde tijd verstreken was, gaven zij Samson zegepralend de oplossing: 'Wat is zoeter dan honing en wat is sterker dan een leeuw?'

Samson gaf zich gewonnen, maar voegde hun bitter en toornig toe: 'Hadt gij niet met mijn kalf geploegd, gij zoudt mijn raadsel niet ontcijferd hebben.' Hij ging nu heen naar Askalon, een groote stad der Philistijnen, raakte er met een dertigtal inwoners in twist, sloeg hen allen dood, ontnam hun de kleeren en betaalde daarmee zijn weddenschap.

In hevigen toorn verliet Samson de stad Thamna en keerde naar zijn huis terug, zijn vrouw bij haar vader achterlatend. Hoe weinig ze om hem gaf, bleek hieruit, dat ze aanstonds een der bruiloftsgasten tot haar echtgenoot nam.

Spoedig hierop keerde Samson, wiens toorn bedaard was en die van haar nieuw huwelijk niets wist, naar Thamna terug. Zijn schoonvader vertelde hem, dat ze reeds aan een ander verbonden was, doch dat hij haar jongere zuster tot vrouw kon krijgen. Maar Samson wilde hier niet van hooren en verliet Thamna onder de bedreiging, dat hij zich op de Philistijnen zou weten te wreken.

Het was juist de tijd van den oogst. De geweldige man wist driehonderd jakhalzen te vangen, bond ze twee aan twee met de staarten aan elkaar, maakte tusschen iedere twee een brandenden fakkel vast en joeg ze zoo in de korenvelden der Philistijnen. In een oogenblik vloog alles in vlam; de brand deelde zich aan de wijnbergen en olijfgaarden mee, en eer de jakhalzen gedood of verbrand waren, was er een onberekenbare schade aangericht.

De Philistijnen wreekten zich hierover door het huis van de ontrouwe echtgenoot en haar vader in brand te steken, waarbij beiden in de vlammen omkwamen. Toen gingen zij, om hun vijand te bevredigen, hem verhalen wat zij gedaan hadden, maar Samson sloeg met zijn ijzeren vuisten op de lafaards in en verpletterde allen, die onder zijn bereik kwamen.

De held ging nu naar het gebied van Juda en hield zich eenigen tijd in een bergspelonk schuil. Middelerwijl deden de Philistijnen een inval in hun land, waarop de bewoners, ten einde van hen ontslagen te worden, beloofden den reus te zullen overleveren. Met drie duizend man trokken zij naar de spelonk. Samson liet zich gevangen nemen en binden, op voorwaarde dat zij hem niet zouden dooden.

Zijn landslieden leverden hem aan de Philistijnen uit, die hem juichend in hun legerkamp voerden. Tot zoo lang liet hij zich bespotten, maar thans greep de geest des Heeren hem aan. Zijn spieren spannend, wrong hij de touwen, die hem knelden, in stukken, raapte een ezelskakebeen op, dat juist op den grond lag, en sloeg daarmee onder de Plilistijnen zoo hevig en lang, dat er van de duizend man geen enkele meer over was.

Na deze voorvallen was hij, zooals de H. Schrift zegt, twintig jaren rechter in Israël. De wellust bracht echter den sterken held ten val.

Hij ging om met een vrouw, Dalila, die in het dal Sorek, aan de grenzen van het land der Philistijnen woonde. Daar dezen de hoop hadden opgegeven, den reus met

geweld in hun macht te krijgen, beloofden zij Dalila een groote som gelds, indien zij het middel uitvorschte om Samson van zijn kracht te berooven en levend in hun handen te leveren.

De arglistige vrouw verzocht hem haar het geheim van zijn reuzenkracht te vertellen, en vroeg hem waarmee men hem zou moeten binden, zoodat hij niet meer zou kunnen loskomen. Driemaal bedroog Samson haar, doch ten laatste bezweek hij. ‘Nooit heeft een schaar mijn hoofd aangeraakt,’ zoo sprak hij, ‘want ik ben een Nazareër, dat is een aan God gewijde van mijn geboorte af. Werd mijn haar afgesneden, dan zou mijn kracht mij verlaten en ik zou bezwijken en wezen als een gewoon mensch.’

Dalila waarschuwde de Philistijnen, en in zijn slaap sneed men hem zijn zeven haarvlechten af. Toen hij ontwaakte, bemerkte hij, dat hij waarlijk gelijk was aan een gewoon mensch. Hij wilde zich nog tegen de binnenstormende Philistijnen verdedigen, maar de geest des Heeren was van hem geweken; hij werd overrompeld en gebonden. Vreeselijk wreekten zich zijn verbitterde vijanden: zij staken hem de beide oogen uit, sleepten hem naar Gaza en dwongen hem tot het hardste slavenwerk, hij moest den molen draaien. En als ware dit nog niet genoeg, kwamen ze hem, dien ze zoozeer gevreesd hadden, bespotten, als hij, afgemat door het zware werk, een oogenblik op den steen uitrustte.

De vernedering en het lijden werkten heilzaam op Samson: hij bekeerde zich tot God en

wijdde zich aan Hem, zijn smarten boetvaardig verdragend, om daardoor zijn zouden uit te wisschen. Maar God wilde niet, dat Samson zoo in smaad en schande zou sterven.

Eenige maanden later vierden de Philistijnen een groot feest ter eere van hun afgod Dagon, om dezen voor hun overwinning op den Joodschen held te danken. Toen de brooddronkenheid het toppunt bereikt had, lieten ze Samson uit zijn kerker halen en naar den afgodstempel voeren, om tot spot en verguizing zijner vijanden te strekken. Toen men hem genoeg gehoond en geplaagd had, plaatste men hem tusschen de twee groote kolommen, die den tempel schraagden, en waar hij door allen kon gezien worden. Een groote menigte was er bijeen; behalve de voorname Philistijnen, die aan den feestmaaltijd deelnamen, bevonden zich drie duizend toeschouwers, mannen en vrouwen, op het platte dak.

Samson verhief zijn hart tot God en bad, dat Hij hem nog eenmaal zijn vroegere kracht zou schenken, opdat hij nog eens de vijanden van zijn volk mocht straffen en zijn schande door een roemvol sterven uitwisschen.

Hij vroeg aan een slaaf, tegen de twee kolommen te mogen leunen om een weinig uit te rusten. Dit werd hem toegestaan. Hij sloeg nu zijn beide armen om de twee pilaren en rukte ze naar zich toe. Zij bewogen zich en waggelden; ‘laat mij sterven met de Philistijnen!’ riep hij uit en met een laatsten schok rukte hij de zuilen omver.

Het geheele gebouw stortte in en bedekte duizenden met zijn puin. Zoo stierf Samson en zijn dood was grooter ramp voor de Philistijnen, dan al de schade, die hij hun bij zijn leven had toegebracht.

In het treurspel *Samson of Heilige Wraak*, in 1660 door Vondel geschreven, schildert de bode aan de rei van Jodinnen op de volgende wijze de geweldige wraakneming van den Joodschen rechter:

Hij staat in 't midden der pilaren, brandt en blaakt
Van eenen hoogen geest, een Godheid, een vermogen,
Een grooter sterkte dan hem korts was uitgetogen.
De blinde vorst vertrekt zijn wimbrauw, knarsetandt,
Schijnt zelf een fiere leeuw, die, eene wijl aan band,
En ongenezen van zijn korts ontvange wonden,
Het hoofd schudt, los-rukt wat hem tergde en hiel gebonden,
En zoo vervaarlijk brult, dat al, wat daaromtrent
Zich houdt, zijn doodverf zet, en 't haar zet overend.
Het haar om Samsons hoofd scheen haastig aan te wassen;
Hij hief zijn hoofd heel trotsch omhoog naar 's Hemels as-
En riep: ‘mijn God, mijn God! vaar neder; ruk beneên! (sen.
Nu handhaaf uwen naam. Hereisch den Filisteen
Onze oogen. Nu is 't tijd, uw kracht in ons te baren!’
Zoo rukt hij kruisgewijs de beide hoofdpilaren
Met beî zijne armen, dat ze buigen overeen.
Hij roept: ‘mijn ziel, nu sterft met al de Filisteen!’
Zoo ras houvasten, balk en dak en galerijen
Hun steunsel wordt ontrukt, ontzet van alle zijen,
Verkiezen zwaarte en last van menschen en gesticht
Het middelpunt om laag. De zon schijnt met haar licht
Te rug te varen. Dat geschrei van doode volken
En hallef levenden vaart op, in dikke wolken
Van stof en assche en puin. De grond ter aarde loeit,

En davert van dien smak. 't Gerucht slaat voort, en groeit
Door dal en duinen aan. Gansch Gaza raakt aan 't hollen.
De reuzen in 't gebergt zien uit, en wat gezwollen
Van hovaardije op dees triomffeest roemt en stoft,
Ontzinkt de moed, zoo laag als Dagon nederploft,
Begraven onder puin met bekkeneel en schedel.
Een zelve graf bestulpt hier edel en onedel.
De staat des Filistijns, die 't hoofd ten Hemel stak,
Kreeg nu, door Samsons val, zoo schrikkelijk een krak
En nederlaag, als nooit voorhene in al zijn leven;
Het is er teffens al met éénen slag gebleven.
De wreker, afgemat van 't jammer, dat hij leê,
Nam al de vijanden op zijne tanden meê.

De wereld wil bedrogen worden.

Het was in een groot koffiehuis van een onzer universiteitssteden. Veel gasten waren er niet; aan de *Alma mater* was het vacantie, zoodat de voornaamste en trouwste bezoekers, de studenten, ontbraken. Aan een paar tafeltjes zaten vreemdelingen; men maakte dit op uit hun heele uitrusting en vooral uit den voor hun liggenden rooden *Baedeker*.

Niet ver van de plaats waar ik zat, bladerde een steviggebouwde man van omtrent dertig jaren lusteloos in een geïllustreerd tijdschrift. Nu haalde hij onrustig zijn horloge te voorschijn, dan keek hij vorschend de straat in. Hij zat blijkbaar op iemand te wachten.

Uit de kleeding van den zonderlingen mensch kon ik maar niet wijs worden. Hij droeg, voor zoover ik zien kon, een nauwsluitende broek, lange, donkere kousen en zware leeren schoenen. Jas en vest waren buitengewoon lang, en in plaats van knoopen droeg hij aan het laatste zilveren muntstukken. Op het hoofd had de vreemde man een vilten hoed met een ontzaglijken rand.

De vreemde was opgestaan. Plotseling stormde hij onder het geroep van: ‘Karel, ben je daar eindelijk?’ een binnentredenden heer te gemoet.

De beide mannen drukten elkaar hartelijk en herhaaldelijk de hand, als vrienden, die elkander in geen jaren gezien hebben. Na allerlei vragen gingen ze weer in mijn nabijheid zitten.

De kellner moest wijn brengen. ‘Hoe herinnert hier alles aan lang geleden, hier genoeglijk doorgebrachte uren!’ riep bij het eerste glas de vurig verbeide zijn vriend toe. ‘Leve de *Libertas academica*!’

‘Zij leve!’

‘Maar zeg nu eens, beste Willem,’ begon de ander thans kalmer, ‘wat voor een vreemd pakje heb je daar toch aangetrokken? Je ziet er uit als... ja als.’

‘Als een scheper uit de Drentsche hei,’ vulde Willem aan.

‘Ja waarachtig,’ bevestigde Willem. ‘Ik heb ze eens gezien op een reis naar Groningen. Maar ben je nu werkelijk van beroep veranderd? Het zou nogal een merkwaardige verandering zijn, eerst dokter...’

‘Zooals je het nemen wil,’ lachte de dokter, ‘de wereld wil bedrogen zijn.’

‘Ik begrijp je niet,’ antwoordde zijn makker hoofdschuddend. ‘Wees maar blij, dat er hier geen studenten zijn. Ze zouden je in je zonderling kostuum zeker voor den gek houden.’

‘Ik heb geen ander pak,’ hernam Willem met de grootste gemoedsrust. ‘Juist deze kleeren hebben me een reusachtige verdienste en een grooten naam verschaft.’

‘Daar begrijp ik niets van.’

‘Ik zal je de geschiedenis vertellen,’ zei de dokter, terwijl hij een slok wijn nam. ‘Ze is niet heel lang,’

‘Vertel maar op!’

‘Je weet, dat ik bij het verlaten der hoogeschool een schitterend examen had afgelegd. Amsterdam trok mij aan, en daar vestigde ik mij dan ook spoedig als geneeskundige. Doch met de praktijk wilde het maar niet vlotten; ik kende in de groote stad niemand en niemand kende mij. Een paar maal zette ik een advertentie in de kranten. Toen kwamen er ten laatste wel een paar patiënten, maar het waren stumperts, die zelf niets hadden en voor wie ik uit medelijden nog de medicijnen betaalde ook. Al spoedig had ik het beetje dat ik bezat opgemaakt, zoodat de gedachte, hoe aan den kost te komen, me geen oogenblik rust liet. Zooveel had ik alvast begrepen, dat ik niet in Amsterdam moest blijven.

Na er een jaar geweest te zijn, verliet ik de hoofdstad en trok naar een stadje in Overijsel. Het ging daar wel een beetje beter, maar de kwakzalverij bloeide er, vooral op de dorpen, om er razend van te worden. Schepers, bijenhouders, zelfs smeden speelden er voor dokter, overschillig welke ziekte zij hadden te ‘behandelen’. De politie kwam niet op de gedachte, hieraan paal en perk te stellen.

De apotheker van het plaatsje zei me eens op zekeren keer, dat ik de zaak anders moest aanpakken. ‘Vestig je op het eerste dorp in de buurt het beste,’ raadde mij de ondervindingrijke man. ‘Hang den dokter aan den kapstok en noem je eenvoudig scheper. Je zal zien, dat trekt.’

Ik maakte allerlei bezwaren, maar mijn raadgever zei:

‘Je kan het immers eens probeeren. Bevalt het je niet, dan kom je maar weer in de stad terug.’

Na veel over- en weerpraten ging ik op het denkbeeld in. Reeds na een paar dagen had ik een toeloop, als ik mij nooit had kunnen droomen. Natuurlijk schreef ik alleen behoorlijke recepten en bewerkte ook gelukkige genezingen. Om nog meer vertrouwen bij mijn patiënten te wekken, trok ik dit scheperspakje aan.’

‘En je verheugt je in een groote praktijk?’ vroeg Karel na een poos zwijgens.

‘Ik weet er haast geen raad mee,’ hernam de dokter. ‘Had ik je niet vast beloofd, vandaag na zoo'n lange scheiding hier te komen, dan was ik thuis gebleven, want ik kon er bijna niet uit.’

‘En wat zegt de politie van je optreden?’ vroeg de vriend, buiten zich zelf van verbazing.

‘O, ik ben al eens op het bureau geweest, daar ik van kwakzalverij was aangeklaagd. Dat kwam door het voorschrijven van recepten.’

‘En wat was het einde?’

‘Ik liet den commissaris eenvoudig mijn diploma zien.’ - ‘U is inderdaad arts!’ zei hij, na mijn papieren ingezien te hebben.

‘Zeker ben ik dat,’ antwoordde ik.

‘En waarom treedt u dan niet openlijk als zoodanig op?’ vroeg de man.

‘Het gaat zoo beter,’ gaf ik tot bescheid ‘En wil u mij een genoegen doen, mijnheer de commissaris, zeg dan aan niemand, dat ik werkelijk arts ben. Dat zou mij in mijn praktijk schade kunnen doen!’

Bij de Platen.

De Condor in het hooggebergte. -

Geen berg zoo hoog, geen zee zoo diep of overal treft men bewerktuigd leven aan, overal bewijzen der scheppende almacht van Hem, die het ontzaglijk heelal uit het niet te voorschijn riep! Zoo zijn de tusschen vier en vijf duizend meter hooge kammen der Cordilleras van Magalhansland tot voorbij Quito, waarop de mensch wegens de dunneluchtlaag nog maar met moeite ademen kan, het verblijf van den condor, dien reus onder de vogels.

Wat de lammergier is op de Alpen, is de condor (*Vultur gryphus*) in de bergketen der Andes van Zuid-Amerika. Hij bewoont er de meest ontoegankelijke spitsen, de kruinen namelijk van naakte rotsen, aan de onderste grens der eeuwige sneeuw, 10 tot 18000 voet boven de oppervlakte der zee. In zijn vlucht kan hij zich echter nog hooger verheffen. Humboldt berekent dat hij 21,834 voeten boven de zee, dus zelfs nog hooger dan de Chimboraso oprijst en daarbij luchtlagen doorvliegt van schier alle graden van dichtheid en temperatuur. Even gemakkelijk daalt hij weer tot het zeestrand neer, als de jacht op zijn prooi hem daartoe aandrijft. Hij is inderdaad de onbeperkte heerscher in het luchtgebied; in zijn vlucht beschrijft hij wijde spiralen zonder merkbare vleugelbeweging, als het ware in de lucht zwemmend, en stort dan suizend op den bespieden buit neer.

Ofschoon zich gewoonlijk met dood aas voedend, valt hij ook levende dieren aan. Hij rooft geiten, schapen, jonge lama's en kalveren, waarop hij zich soms werpt op het oogenblik dat zij geboren worden, en komt overigens in levenswijze geheel met den Europeeschen lammergier overeen. Hij vervolgt het rund zoolang tot het afgetobd en met uit den bek hangende tong neervalt. De roover scheurt het dan de tong uit den bek en pikt het de oogen uit. Evenals alle gieren is hij bijzonder taai van leven.

De lengte van zijn lichaam bedraagt een meter, maar als hij de vleugels uitstrekt, meet hij van de eene vleugelspits tot de andere wel zes meter.

De algemeene kleur van den condor is zwart, hier en daar met een licht tikje grijs. Alleen de grootste vleugeldekveeren zijn wit, maar aan het uiterste einde en onderaan toch weer zwart. De ongemeen slanke en naakte nek is van een wit donskransje omgeven.

Een nest schijnt de condor niet te bouwen, maar op vooruitstekende rotspunten zijn eieren uit te broeden. Evenals de meeste giersoorten is ook de condor, in de kooi gehouden, een uiterst dankbare vogel, want een levensduur van dertig en meer jaren is bij hem geen zeldzaamheid.

Het loslaten der brakken. -

Niet minder jachtlustig als de condor in het hooggebergte toonen zich de losgelaten brakken op het levendig tafereel, dat blz. 235 ons te zien geeft. In dolle drift rukken zij aan de touwen, die hen nog gevangen houden, op gevaar af zich te

wurgen en den jager haast geen tijd gunnend om ze te ontwarren. Ongeduldig springen zij over elkaar om toch maar de eerste te wezen, die van den strik wordt bevrijd, en nauwelijks zijn ze aan den band ontkomen, of daar hollen ze als bezetenen den jachtstoet vooruit.

Als men de prachtige beesten daar zoo dartel en wild ziet rondspringen, zou men niet zeggen dat zij, naar alle regelen der kunst op de jacht afgericht, aan den minsten wenk van den jager gehoorzamen.

Het moet voor den schilder van ons tafereel geen kleinigheid geweest zijn, den levendigen troep in al de verscheidenheid zijner dartele en opgewekte bewegingen aldus naar het leven weer te geven. Zijn schilderij trok dan ook op den jongsten *Salon des Champs Elysées* algemeen de aandacht en oogstte welverdienden bijval,

‘Kan je lezen?’ -

Ziedaar een vreedzamer beestje, een zachtzinnig speelkameraadje voor het lieve meisje, dat zich in ernst verbeeldt, haar konijntje in al haar genoegens te kunnen doen deelen. Zij heeft den ingebonden ouden jaargang van de *Illustratie* opgeslagen en hem tot meer gemak van haar laag bij den grond springend kameraadje op den vloer uitgespreid. Nu moet hij mee prentjes kijken en..... lezen. Zelf kan ze ternauwernood spellen; maar misschien is het konijntje verder gevorderd.

‘Kan je lezen?’ vraagt ze naïef, het beestje in den arm knellend en met zacht geweld tot attentie dwingend. Veel begrip van de lectuur toont het konijntje niet, maar het begrijpt toch wel zóóveel dat zijn kleine meesteres veel van hem houdt en hij daar erkentelijk en lief voor moet wezen.

‘KAN JE LEZEN?’ NAAR DE SCHILDERIJ VAN HERMAN KAULBACH.

Allerlei.

Schoenen naar voeten. -

Veel menschen hoort men klagen over gebreken aan de voeten, die meerendeels te vermijden zouden geweest zijn, als zij steeds schoenen naar voeten genomen hadden. Het is een feit dat de meeste van die gebreken eenvoudig aan ondoelmatig schoeisel te wijten zijn. De schoenen behooren zich geheel naar den anatomischen vorm van de voeten te schikken, terwijl gewoonlijk alleen naar de mode gevraagd wordt. Schrijft deze schoenen met spitse neuzen voor, dan draagt men ze met spitse neuzen, hoewel de vrije beweging der teenen eischt dat schoenen van voren breed zijn.

Wil men werkelijk goed passende schoenen hebben, dan moet men ze laten vervaardigen op leesten, die nauwkeurig naar elk der beide voeten gevormd zijn; want het is een dwaling dat beide voeten in den regel gelijk gevormd zouden zijn.

De zolen moeten, vooral voor kinderen in de eerste levensjaren, zoo eenvoudig mogelijk en het bovenleer zacht zijn. Voor kinderen, die moeten leeren loopen, kiest men het best licht uitgesneden schoentjes of knooplaarsjes.

Te nauw schoeisel veroorzaakt bladders, eksteroogen en het ingroeien van nagels. Tegen koude voeten en wintervoeten, die zeer veelvuldig voorkomen, zijn koude voetwasschingen aan te bevelen, het wrijven der voetzolen, het dragen van sandalen in den zomer en het inleggen van kurken zooltjes des winters.

De klompvoet komt op de 1200 menschen eenmaal voor en wel bij jongens tweemaal zooveel als bij meisjes. Dat gebrek is altijd te genezen, wanneer maar van de eerste maanden na de geboorte af met de behandeling begonnen wordt. De platvoet komt of aangeboren of ten gevolge van Engelsche ziekte voor en kan eveneens genezen worden, mits men er spoedig bij is.

Onder de chronische voetontstekingen speelt bij kinderen de tuberculose een groote rol. In de jeugd verdwijnt ze bij doelmatige behandeling spoedig, maar op lateren leeftijd slaat ze licht op andere lichaamsdeelen over.

Wie tot op hoogen leeftijd een krachtige gezondheid wil bewaren, die moet voor zijn voeten even nauwlettend zorg dragen als voor andere lichaamsdeelen.

Dennengeur in de kamer. -

Wil men zich in zijn kamer de illusie scheppen, dat men zich in een geurig dennenbosch bevindt, dan heeft men maar langzaam terpentijnolie in kokend water te laten droppelen. Weldra zal men den aangenaamsten dennengeur opsnuiven.

Een dure japon. -

Te Parijs is nu al het kleed in de maak, dat de keizerin van Rusland bij de kroningsplechtigheid in het volgend jaar dragen moet. Het zal rijk met paarlen en goud geborduurd zijn en moet meer dan een millioen franks kosten.

Gekleurd papier. -

Te Montpellier in Frankrijk heeft het gemeentebestuur verboden, voortaan eetwaren onverschillig van welken aard in gekleurd papier te verpakken, en bevolen dat daartoe alleen witte of stroogele nieuwe soorten zullen gebruikt worden. Alleen bij rauwe

groenten, wortels en dergelijke droge zelfstanheden is het geoorloofd, bedrukt of beschreven papier ter verpakking te bezigen.

Het was niet kwaad als dergelijke maatregel ook elders genomen werd, want de gevallen van vergiftiging, door gekleurd, bedrukt of beschreven papier veroorzaakt, zijn niet zeldzaam. In elk geval moge het boven meegedeelde tot waarschuwing dienen voor hen, die al te achteloos van zulk papier tot het inwikkelen van eetwaren gebruik maken.

Hoe moet men visch schoonmaken? -

Het is opmerkelijk dat overigens zachtzinnige vrouwen en meisjes, die geen vlieg kwaad zouden doen, zonder eenig medelijden een levenden visch kunnen snijden en kerven, alsof het dier geen gevoel had. De oorzaak daarvan moet zeker wel hieraan worden toegeschreven, dat de visch stom is en zijn smart niet kan uiten in kreten, die zijn beulen allicht van noodelooze wreedheid zouden terughouden.

Nu is het niet alleen wreed, een visch levend te martelen, maar ook nadeelig voor de voedingswaarde van het dier. Wil men lekkere en voedzame visch eten, dan moet men het dier zoo snel mogelijk afmaken. Daartoe geve men het met een scherp mes achter den kop een diepe snee, waardoor onmiddellijk de hersens van het ruggemerg gescheiden worden en de visch aanstonds gedood wordt.

Daarop make men op verschillende plaatsen nog diepe insnijdingen, waardoor het vleesch openspringt en behoorlijk gezouten kan worden. Ook kan men er een uitje over snijden, wat voor liefhebbers de visch een kruidig geurtje bijzet.

Op die wijze behandeld, zal de visch hard en frisch blijven, terwijl ze daarentegen veel van haar smaak en voedingswaarde verliest, als men ze een langzamen, pijnlijken dood laat sterven. Zeer af te keuren is dan ook de manier om een visch tegen een hard voorwerp dood te slaan of met een hamer den kop te verpletteren, daar het dier zoodoende langzaam doodgemarteld wordt.

Zeilen van papier. -

Deze worden tegenwoordig in de Vereenigde Staten van Amerika dikwijls met goed gevolg voor schepen gebruikt, daar ze veel goedkooper dan linnen zeilen zijn en door de eigenaardige toebereiding van de daarvoor benoodigde stoffen even taai, onverscheurbaar en smijdig als geweven zeilen van stof worden.

Bij de papiermassa wordt chroomzure kali, lijm, aluin en talk gevoegd, en daarvan door de papiermachine een tamelijk dikke papiersoort vervaardigd, waarvan twee banen onmiddellijk aan elkaar vastgelijmd en het product door walsen gevoerd wordt, die het papier bij een aanzienlijke drukking tot een zeer dun en taai blad persen. Hierna loopt het papier zonder eind door een bad van verdunde zwavelzuren, waardoor de oppervlakte perkamentachtig wordt, en ten slotte wordt het met een oplossing van natron gewasschen, gedroogd en gesatineerd.

Verbetering.

In No. 24 staat bij vergissing dat het nieuwe Lombok-kruis vervaardigd is door wijlen den rijksstempelsnijder J.Ph. Menger. Het is het werk van zijn zoon den tegenwoordigen rijks-stempelsnijder J.Ph.M. Menger.

In hetzelfde nummer staat op blz. 187, derde kolom, regel 35 'de muren van Jerusalem.' De oplettende lezer zal wel begrepen hebben dat die van Jericho bedoeld waren.

[Nummer 31-32]

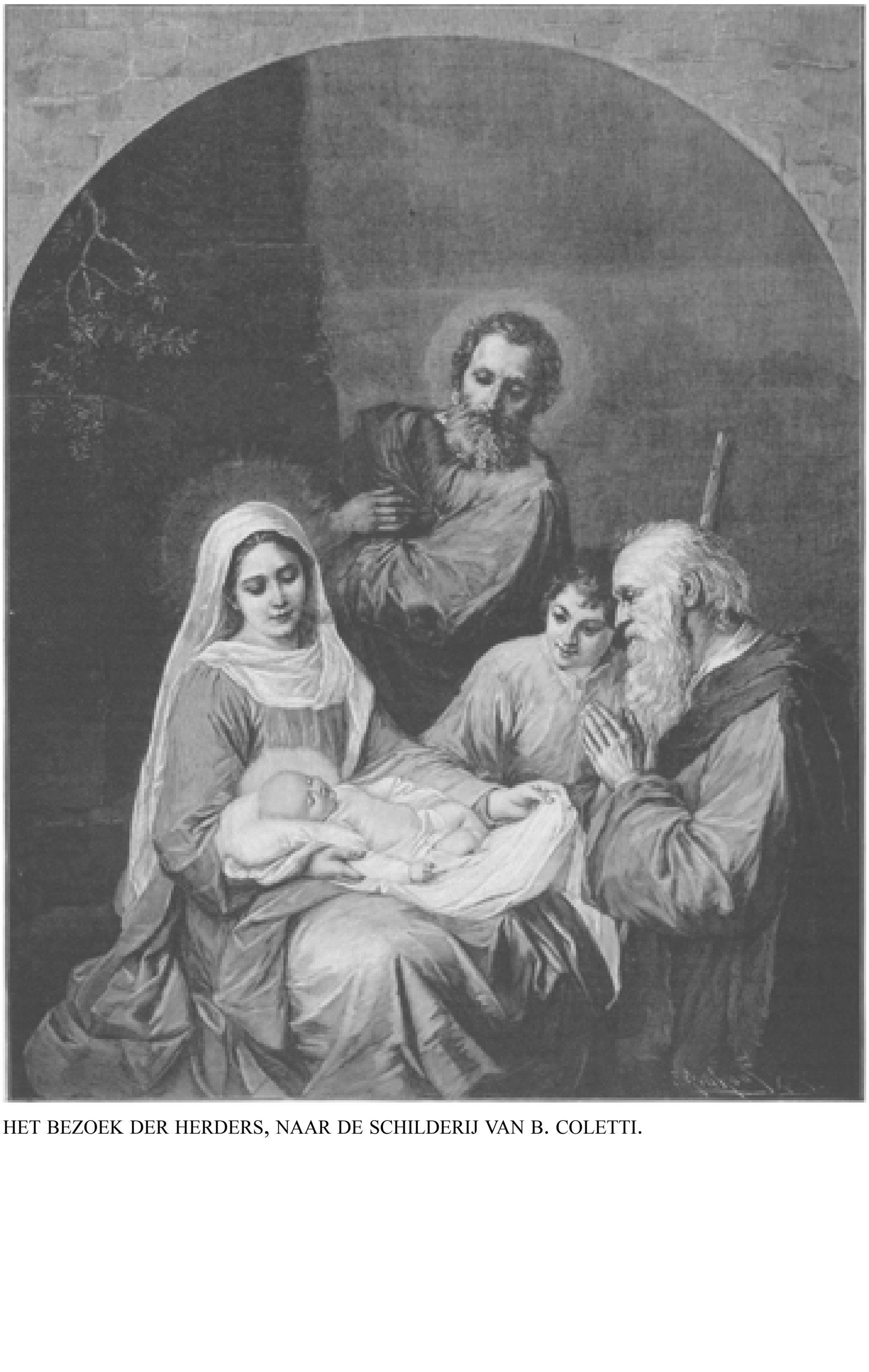

HET BEZOEK DER HERDERS, NAAR DE SCHILDERIJ VAN B. COLETTI.

Kerstmis.
(Bij de platen.)

Gij verwijlt, lezer, in deze dagen gaarne met den geest in het stille, lieflijke Bethlehem, aan het kribje van het goddelijk Kind, door engelenzangen als de vreugde der volkeren begroet? Welnu, volg ons, wij zullen u naar den schamelen stal geleiden, de nederige schuilplaats, uitgekozen door den God, die onder ons menschen is willen komen wonen.

Treed toe en beschouw ons eerste tafereel: de jeugdige, gelukkige Moeder met het aanvallig wicht op den schoot, waarop zij met teeder welgevallen, met stillen eerbied het oog laat rusten, terwijl Jozef, de voedstervader, zich met vaderlijke zorg over haar schouder heenbuigt om zijn goddelijken beschermeling te beschouwen. Aan Maria's voeten geknield zien wij de herders, op de aanwijzing der engelen hierheen gesneld om den nieuwgeboren Koning van Israël te begroeten. De oudste, een van die vrome grijsaards, welke met heilig ongeduld de vervulling der beloften verbeidden, door God aan hun volk gedaan, erkent met dankbare vreugde in het Kind den langverwachten Messias, door de profeten voorzegd, en eerbiedig vouwt hij de handen om Het te aanbidden.

Zijn jeugdige metgezel, nog bijna een knaap, wordt in dat Kind vooral geboeid door de bovenaardsche lieftalligheid, afstralend van de kinderlijke trekken....

Wij bladeren verder en weer andere tafereelen boeien onzen blik. Hier - Maria, onder ruischende palmen gezeten, waartusschen engelen rondzweven, die waken over den slaap van haar lieveling. Daar - Maria over de kribbe gebogen, waarin een rij van bekoorlijke engelenkopjes neerblikken om het Wicht in zijn zoete sluimering te bewonderen.

Onafscheidelijk van het Kind Jesus is de lieve speelnoot Zijner jeugd, het kind van Maria's nicht Elisabeth, de evenzeer door engelenmond aangekondigde voorlooper des Heeren, de heilige Johannes. Treffend dan ook sluit zich bij onze Kersttafereelen de afbeelding aan van het begenadigde kind, dat zoo nauw betrokken was bij de heilige gebeurtenis, die wij op het Kerstfeest herdenken.

De dijkdoorbraak.
Kerstvertelling door J. Vesters Jr.

I.

Het was een tooneeltje van stil, huiselijk geluk, dat het interieur van den heer Dijkmans op den avond voor Kerstmis aanbood. Dicht bij het kleine kacheltje, dat een aangename temperatuur in het vertrek deed heerschen, zat de jonge vrouw des huizes, haar eenig kindje wiegend. Nu en dan boog ze zich met moederlijke bezorgdheid over de wieg, om te zien, of de kleine door de rhythmische schommelingen nog niet in slaap gesust was.

Een ouderwetsche lamp met een groene kap wierp een warm, vroolijk licht over de moeder en het kind, op wie de heer Dijkmans, van de tafel opziende, den blik gevestigd hield, met een glimlach van blij geluk om de lippen.

Thans keek zijn vrouw op en haar man aan. Met een vriendelijk hoofdknikje beantwoordde ze de tinteling van vreugde in het oog van haar echtgenoot. ‘Ik geloof dat Eduardje slaapt.’ zei ze. ‘Kijk toch eens wat een engel van een kind, nu hij daar zoo lief in zijn wiegje ligt.’

Mijnheer Dijkmans stond op en naderde de wieg, waarvan zijn vrouw het groene omkleedsel een weinig ter zijde schoof, om beter het licht der lamp op den sluimerenden kleine te laten vallen. ‘Voorzichtig, maak hem niet wakker,’ vermaande ze haar man, toen deze zich vooroverboog, om een kus te drukken op de blozende wangetjes van zijn lieveling.

‘Marie, ik ben zoo gelukkig met jou en dit kind,’ zei mijnheer Dijkmans, ‘zóó gelukkig, dat ik niets meer kan wenschen.’

‘Zeker, Eduard, we zijn gelukkig,’ beaamde zijn vrouw, ‘en we mogen het kindje Jesus morgen wel bijzonder bedanken voor alles wat Het ons geschonken heeft. Maar ik ben zoo bang voor het water. De dijk is hier vlak bij en als hij mocht doorbreken.... God, ik durf er niet aan denken....’

‘Tut, tut, vrouwtje, hoe dikwijls heb ik je nu al gezegd, dat er nog geen gevaar bij is? De dijk is zoo stevig en het water heeft er al meer keeren vóór gestaan.’

‘Toch nog nooit zoo hoog als dit jaar, Eduard. Hoe licht kan de dijk ondermijnd worden door dat verraderlijke water.’

‘Maar er wordt dag en nacht de wacht bij gehouden, Marie. Zoo gauw als ze iets mochten gewaar worden, dat gevaar kon opleveren, zouden ze onmiddellijk waarschuwen.’

‘Het kan wel zijn, dat ik te angstig ben, Eduard, maar ik kan er niets aan doen. Alle avonden ga ik met vrees naar bed, en ik ben blij als het weer morgen wordt. Overdag ben ik zoo bang niet, maar 's nachts. Wat zouden wij met de kou en de duisternis moeten beginnen, als het ongeluk 's nachts eens gebeurde? Ik durf er niet aan denken, Eduard, vooral om ons kindje.’

‘Kom, kom, Marie, je bent anders zoo'n dapper vrouwtje, en nu laat je je heel onnoodig vrees aanjagen. Er wonen immers zooveel menschen achter den dijk.’

‘Ja, maar wij wonen er zoo dicht achter, Eduard. Als de dijk doorbreekt, is ons huis het eerst aan de beurt.’

‘Maar hij zal niet doorbreken, kind,’ herhaalde mijnheer Dijkmans, die niet meer wist wat te zeggen, om zijn vrouw den angst uit het hoofd te praten. ‘Hoor eens, Marie,’ vervolgde hij, ‘ik wil niet, dat je zoo dag aan dag in de ongerustheid verkeert. Als je wil, zullen we den dag na Kerstmis verhuizen. In de kom van het dorp staat een huis leeg, waar we wel zoo lang in kunnen trekken, tot er iets beters openkomt.’

‘Je bent een goede, beste man, Eduard, maar we hebben nog een jaar huur aan dit huis. 't Is zonde van het geld, en misschien gaat het water ook wel gauw vallen.’

Mijnheer Dijkmans moest bij zichzelf lachen om zijn vrouw, wier zuinigheid de overhand behield op haar vrees.

‘'t Is ook maar een voorslag, kind. We kunnen de Kerstdagen afwachten, en is het water dan nog niet aan het vallen, dan kunnen we nog zien. Voor geen geld van de wereld zou ik willen, dat je in de onrust moest blijven.’

‘Ja, 't is eigenlijk ook wel kinderachtig van me,’ zei juffrouw Dijkmans, ‘want er zijn zooveel menschen, die door het water bedreigd worden. Maar ik ben nu eenmaal zoo, en het is vooral de gedachte aan Eduardje, die me zoo bang maakt.’

‘Weet je wat, Marie, ik ga nog eens even naar den dijk kijken en hooren wat ze er daar van denken. Dan zal je van nacht toch wel gerust zijn, als je weet dat er niets te vreezen is.’

‘Kom gauw terug, Eduard, want als jij niet bij me bent, ben ik nog veel banger.’

‘'t Is maar een paar stappen, kind. Maar haal je nu in Gods naam geen dingen in het hoofd, die niet zullen gebeuren.’

Juffrouw Dijkmans hielp haar man zijn dikke overjas aandoen, want het was vinnig koud buiten, vooral door den overgang uit een goed verwarmd vertrek. De sneeuw viel bij dichte vlokken neer en de scherpe oostenwind joeg ze in wilde, dwarrelende vaart voort.

‘Zou je maar niet liever thuis blijven, Eduard?’ vroeg zijn vrouw, toen ze de voordeur opengedaan had en een wirrelende vlokkenzwerm de gang instoof, ‘'t Is geen weer om nu nog naar den dijk te gaan.’

‘Wel neen, Marie, ik ben immers aanstonds terug, en voor wat sneeuw ben ik niet bang. Met mijn dikke jas en mijn pelsmuts kan ik er goed tegen,’ lachte hij. ‘Ga jij nu maar gauw naar binnen en zorg dat ik een warme kop koffie heb als ik terug kom.’

Met deze woorden trok hij de deur al in het slot en stapte voort, diep wegschuilend in zijn jas, want de wind dreef hem de fijne sneeuwkorrels onbarmhartig in het gezicht en den hals.

Met een zucht ging de jonge vrouw naar binnen. ‘Ik had hem toch eigenlijk niet moeten laten gaan,’ zei ze bij zich zelf. ‘Hij doet het om mij gerust te stellen, en het is ook dwaas van me, zoo bang te zijn.’

In de kamer nam ze naast het wiegje van haar kind plaats, maar haar gedachten waren bij haar man. Ze volgde hem in den geest en rekende uit, waar hij nu zoo wat zijn kon. Aan den dijk nog niet, want met de sneeuw was het loopen moeilijk. Zij haalde een rozenkrans uit haar zak te voorschijn en begon te bidden. Maar telkens was ze verstrooid, ze zag haar man tegen de sneeuw inworstelen, ze zag het onstuimige, zwarte water, met woest geweld onverpoosd den dijk beukend, door menschenhand tegen het verraderlijke element opgeworpen.

In den angst, die haar omving, die sterker was dan zij zelf, voelde zij er plotseling behoefte aan, haar kind te zien, als zou dat gezicht haar kracht geven. Ze sloeg het wiegekleedje op, dat het te felle licht moest tegenhouden, en beschouwde met innige voldoening haar lieveling, die zijn mollige armpjes boven het dekkleedje had gewerkt en zijn kleine knuistjes had gebald.

Wat slaapt hij gerust, dacht zij, haar adem inhoudend, als vreesde ze hem daardoor wakker te maken. Hij weet van niets, hij kent nog geen angst. Moge het Kindje Jesus, dat in dezen nacht geboren werd, hem beschermen en alle gevaar van zijn hoofdje afwenden.

Behoedzaam sloeg ze het wiegekleedje weer toe, stond op en stak de kaarsjes aan voor het kribbetje. Daarna begon ze weer te bidden tot Hem, die als een hulpeloos wicht ter wereld was gekomen, en wiens beeltenis, door het geelwitte licht der kaarsen overgoten, haar bemoedigend scheen toe te lachen.

De jonge moeder vond het vreemd, dat zij thans niet bidden kon als anders, dat haar gedachten telkens afdwaalden. Afdwaalden niet alleen naar hetgeen ze in haar onrust voor de toekomst vreesde, maar ook naar het verleden.

In dit verleden had ze weinig vreugde en zonneschijn gekend, en telkens wanneer er iets onaangenaams was, kwam de gedachte daaraan bij haar op. Zoo ook nu. Reeds op jeugdigen leeftijd had ze haar ouders verloren en was bij een oom en tante opgevoed. Deze waren heel goede menschen, die veel van haar hielden, maar het gebrek hadden, wereldsch te zijn en graag te willen schitteren.

Het karakter van Marie nu kwam hiermee volstrekt niet overeen. Zij was ernstig, stil en ingetogen, wat voor gevolg had, dat ze nogal eens met haar oom en tante in

botsing kwam. Dit werd er niet beter op, toen Marie ouder werd en men met alle geweld een schitterende partij voor haar wilde vinden. Eigenlijk hoefde men die niet meer te vinden, want ze bood zich van zelf aan.

Victor van Bree kwam dikwijls bij Marie's oom en tante aan huis, en dezen zagen hem met genoegen komen en moedigden zijn bezoeken aan, omdat zij wel wisten wat het doel daarvan was, en zij zich daardoor vereerd gevoelden.

Van Bree beantwoordde aan de eischen, die deze kortzichtige menschen aan een schitterende partij stelden, en daar het jonge mensch van hun toestemming en steun zeker was, twijfelde hij geen oogenblik, of Marie zou gretig zijn aanbod aannemen. Welk jong meisjeshart, zoo dacht hij, zou weerstand kunnen bieden aan al de voordeelen, die een verbintenis met hem meebracht?

Toch bood Marie niet alleen weerstand, maar ze wilde zelfs in het geheel niets van Victors attenties weten, toen ze begreep, waarop hij het gemunt had. Om hem het hopelooze van al zijn pogingen te doen inzien, was ze zoo onverschillig en stug voor hem, als de burgerlijke beleefdheid het maar eenigszins gedoogde.

Al de moeiten, die eerst haar tante, daarna haar oom zich gaven, om hun nichtje tot andere gedachten ten opzichte van Van Bree te bren-

gen, waren vruchteloos. Of zij al hun uiterste best deden, om Marie te overreden en haar te doordringen van het geluk, dat haar werd aangeboden en dat zij zoo onverstandig was met voeten te willen schoppen, het hielp alles niets. Marie bleef onwrikbaar.

Waren de oogen van haar oom en tante door den uiterlijken schijn beneveld, wat hen belette dieper door te dringen, het jonge meisje had het karakter van Van Bree gepeild. Ze had, eerst als bij intuïtie, later door de ondervinding begrepen, dat Victor ijdel en opgeblazen was, met enkel een zeer dun vernisje van godsdienst, waardoor hij wel zoo weinig helderziende menschen als haar oom en tante om den tuin kon leiden, maar niet haar bedriegen. Aan zulk een man, ook al was hij bemiddeld, wilde zij haar toekomst niet verbinden; daarvoor was zij te degelijk en te godsdienstig.

Van Bree was in het begin ten hoogste verbaasd, toen hij bemerkte, dat zijn gevoel door het mooie nichtje niet beantwoord werd. Aan deze mogelijkheid had hij geen oogenblik gedacht, zoo overtuigd was hij in zijn opgeblazen ijdelheid, dat ieder meisje zich ten hoogste vereerd moest achten, zijn naam te mogen aannemen.

Maar zijn verbazing werd woede, toen hij zag dat Marie standvastig bleef weigeren en al de bemoeiingen van haar oom en tante, om haar van gedachte te doen veranderen, schipbreuk leden. Hoe, hij was afgewezen door een meisje dat niets bezat dan een lief gezichtje - karakter en deugd telden in zijn oog niet mee - maar weinig of geen vermogen!

Doch Van Bree's woede bereikte het toppunt, toen Marie een goed jaar later - zeer tegen den zin van haar oom en tante - met den heer Dijkmans trouwde. Aan zulk een alledaagsch man, onbemiddeld en bekrompen, had ze dus de voorkeur gegeven boven hem! Hij zou het nooit vergeten, maar dit niet alleen, hij zou zich weten te wreken. Zijn ijdelheid was zwaar gekrenkt, en daaraan zou voldoening moeten worden gegeven.

Marie was intusschen gelukkig met haar man, gelukkiger dan ze aan Van Bree's zijde ooit zou geweest zijn. Een jaar na hun huwelijk werd haar geluk nog grooter door de geboorte van een zoon. Kalm leefde zij in en voor den huiselijken kring, God dankend voor het geluk, dat Hij haar geschonken had en Hem om de bestendiging daarvan vragend.

Van Bree was uit de verte getuige van Marie's geluk, en juist dit denkbeeld prikkelde zijn woede tot razernij. Hij zou haar, die hem had afgewezen, zoo graag ongelukkig, diep ongelukkig gezien hebben; daarin zou zijn haat bevrediging hebben gevonden. Doch de gedachte dat zij daarentegen gelukkig, overgelukkig was, was hem ondraaglijk. Dit nog te meer, daar hij in zijn financieele operaties, waartoe hij zich door anderen, die op zijn ijdelheid speculeerden, liet verleiden, door slag op slag getroffen was. Om zijn verdriet hierover te verzetten, gaf hij zich over aan den drank, zoodat hij goed op weg was, zich financieel en moreel te ruïneeren.

In het begin had Marie dikwijls met angst aan Van Bree gedacht. Ze kende zijn ijdel en wraakzuchtig karakter en wist maar al te wel, dat hij het haar nooit vergeven zou, dat ze hem had afgewezen. Doch mettertijd sleet die angst, vooral door het geluk, dat ze smaakte in het bezit van haar man en haar kind.

Doch heden, nu zij door haar vrees voor het doorbreken van den dijk was overstelpt, nu het barre weer er toe meewerkte om haar in een melancholische stemming te brengen, nu ze zich in de afwezigheid van haar man, alleen met haar kind, zoo

hulpeloos en verlaten vond, - nu ook kwam de gedachte aan Van Bree met overweldigende kracht bij haar op, en met die gedachte de angst.

Anders zoo verstandig, liet zij zich thans geheel door haar gevoel beheerschen, en dit bracht haar allerlei schrikbeelden voor den geest, die bij een enkel oogenblik nadenkens als hersenschimmig zouden verworpen zijn. Doch ze kon nu niet nadenken of redeneeren: ze verkeerde als onder de suggestie van den angst. Indien Van Bree nu eens binnenkwam, wat zou ze dan doen? En als meende ze werkelijk, dat hij door de gesloten deur zou binnenkomen, hield ze angstig den blik daarop gevestigd; maar van de deur viel haar oog op het Kerstkribbetje, door het zachtgele licht der kaarsen beschenen. Het gezicht van den kleinen Jesus deed haar tot zich zelve komen, en zacht maakte ze zich een verwijt, dat ze zich zoo door haar onrust liet vervoeren. Weer liet ze de kralen van den rozenkrans door de vingers glijden, maar nog wilde de obsessie van den angst niet wijken, nog zag ze het dreigend, grijnzend gelaat van Van Bree voor zich. 'Kindje Jesus, sta ons bij,' stamelde ze, 'behoed ons voor alle gevaar!'

Terwijl zijn vrouw aldus door onrust verscheurd werd, richtte de heer Dijkmans zijn schreden naar den dijk, die het veege dorp voor den stortvloed van de geweldige watermassa daarachter moest beschutten. Doch hij was niet de eenige, die, ondanks het gure weer en de wilde sneeuwjacht, zijn schreden daarheen richtte. Met hem wilden een aantal dorpelingen zich, vóór zij te ruste gingen, overtuigen, dat er voor dien nacht geen gevaar dreigde. Alles stond voor hen op het spel; hun landerijen, hun vee, hun huis, dit alles werd door het water bedreigd. Indien dit den band kon verbreken, die het nu nog omsloot, indien het zich als een lawine kon uitstorten over het arme dorp, dan zou de ellende niet te overzien zijn.

Reeds uit de verte zag de heer Dijkmans de walmende toortsen hoog op den dijk, een spookachtig rood schijnsel werpend door de witte sneeuwvlokken heen, en hoorde hij de stemmen der mannen, die wind en weer, koude, sneeuw en water trotseerden, om het vraatzuchtige element te keeren.

Het was een eigenaardig, grootsch en fantastisch schouwspel, die drukke bedrijvigheid in den kouden Decemberavond. Hier niet de ingetogen kalmte, aan den Kerstavond eigen, waarop de menschen zich vroeg naar bed begeven, om den volgenden morgen naar de Kerstmis te kunnen gaan. Neen, alles was ijverig, onophoudelijk in de weer, de zwakke punten van den dijk bevestigend, de kisting nog versterkend met zoden en takkebossen. Kalm en rustig deden de mannen hun plicht, ten volle hun zware verantwoordelijkheid beseffend. Geen noodeloos woord werd er gesproken: de bewakers van den dijk schenen van het water stilzwijgendheid en ernst geleerd te hebben.

Op den dijk gekomen, werd de aandacht van den heer Dijkmans een oogenblik geboeid door het schonwspel der breede, donkere watervlakte, waarop de toortsen der dijkwacht een spookachtigen, rossen weerschijn wierpen. Zwart kwamen de golven aanrollen, nog zwarter door de blanke sneeuwvlokken, die ze gretig verzwolgen, tot ze een roode tint aannamen, als de gloed der fakkels er op viel. De menschen op den dijk schenen spoken, somber bijeengeschoold om het geheimzinnige van den donkeren Kerstavond nog te verhoogen.

'Wat dunkt u?' vroeg de heer Dijkmans aan het hoofd der dijkwacht, 'is er voor van nacht iets te vreezen?'

'Gelukkig niet,' antwoordde de stoere man, in zijn pijjekker, met zijn hooge laarzen en ruige muts het beeld der onverzettelijke kracht. 'Gelukkig niet. Sedert twee uren is het water aan het vallen, nog niet veel, een paar millimeters maar, doch er is val,

en dat is de hoofdzaak. Was het water nog één dag blijven wassen, zooals het gisteren gedaan heeft, ja, mijnheer, dan had ik voor niets ingestaan. Maar nu heb ik alle hoop.'

Een zucht van verlichting ging op uit de omstanders, die in angstige spanning hadden geluisterd, en wien het thans toescheen, dat het water niet zoo zwart en onstuimig meer was als zooeven.

'Het zal dan morgen toch niet zoo'n sombere Kerstmis zijn, als het zich eerst liet aanzien,' vervolgde de dijkbewaker. 'Als de val blijft aanhouden, is alle vrees geweken, en ook mijn mannen zullen dan eens rust kunnen hebben. Ze hebben het wel verdiend.'

Na het hooren dezer goede tijding spoedden allen zich naar huis, met den wederkeerigen en hartelijken wensch van: 'Zalige Kerstmis!' Hun was een pak van het hart genomen. Voor het eerst na zooveel nachten zouden ze thans gerust kunnen slapen. Het water valt, - geen heuglijker tijding hadden ze kunnen vernemen, en menigeen bad in stilte een Onze Vader tot het Kerstkindje, om Het te danken, dat Het het dreigend gevaar had afgewend.

'Goede tijding, Marie,' zei de heer Dijkmans, thuiskomend en zich de sneeuwvlokken van zijn jas schuddend. 'Het water valt, je kan dus gerust zijn. Alle gevaar is geweken, heeft de dijkwacht gezegd. Maar wat zie je bleek, kind,' vervolgde hij op bezorgden toon. 'Is er iets gebeurd, of ben je verschrokken?'

Het jonge vrouwtje poogde te glimlachen. 'Goddank, dat, het water aan 't vallen is en we dus van dien kant niet bang hoeven te zijn.'

'Van dien kant, zeg je, maar van welken kant vrees je dan wei? Kom, zeg op, kind, wat er aan scheelt.'

'Och, Eduard, je zal het kinderachtig van me vinden, maar toen je weg was, heb ik me angstig gemaakt....'

'Maar dat is immers voorbij, je kan nu gerust zijn.'

'Dat niet, Eduard, ik heb me angstig gemaakt voor Van Bree.'

Bij het hooren van dien naam vlamde er iets in Dijkmans' oog. 'Kom, Marie, wees wijzer en denk niet aan dien gek. Je hebt mij immers om je te beschermen, en wees er verzekerd van, dat hij je geen haar zal krenken. Ben je nu gerust?'

'Ja,' antwoordde het jonge vrouwtje, maar haar hart popelde toch van een onrust, die, al kon ze die niet onder woorden brengen, haar niet minder beklemde. 'Willen we nu nog een tientje bidden voor het Kerstkindje?' vroeg ze aan haar man. 'Het is nu te laat voor het rozenhoedje, en ik moet vroeg op voor de Kerstmis.'

Beiden knielden voor het kribbetje neer en baden, mijnheer Dijkmans om te danken voor het afgeweerde gevaar, zijn vrouw om het Goddelijk Kindje te vragen, dat Het ook het andere gevaar zou afwenden.

II.

Victor Van Bree zat alleen in zijn kamer en staarde lusteloos, met de hand onder het hoofd, in het vuur van den haard, dat in roode krinkels als vurige tongen vroolijk opflakkerde. Het denkkeeld, dat het thans Kerstavond was, dat de heele Christenheid over weinige uren de geboorte des Zaligmakers zou vieren, gaf hem geen enkele goede gedachte in, of liever, hij dacht er in het geheel niet aan. Sinds lang reeds was hij onverschillig geworden voor alles wat op den godsdienst betrekking had, en met een spottend glimlachje haalde hij de schouders op voor het vroom en kinderlijk geloof der eenvoudigen van geest en hart. Hij achtte zich daar ver boven verheven.

Al was het reeds lang geleden, dat Marie het aanbod van zijn hand had afgewezen, vergeten had hij het geen oogenblik. Zijn ijdelheid was daardoor het meest gekwetst, en geen wonden schrijnen meer, dan die men de ijdelheid toebrengt.

Hij zou het haar betaald zetten, dit had hij zich zelf gezworen, en dien eed zou hij gestand doen. In de eerste opwelling van zijn woede had hij allerlei dolle plannen beraamd, die echter bij eenig nadenken het een al meer onuitvoerbaar bleken dan het ander.

Moest hij dus de bevrediging van zijn wraak uitstellen, afstellen deed hij ze niet. Integendeel, sterker werd in hem de hartstocht, naarmate hij Marie meer gelukkig zag en hij zelf door slag op slag werd getroffen. Vooral sedert hij zich aan den drank overgaf en zijn verstand soms halve dagen beneveld was, werd het verlangen grooter, zich op Marie te wreken.

In de laatste dagen was - hoe wist hij zelf niet - een plan bij hem opgekomen, zóó snood, dat hij er eerst zelf van ijsde. Zóó bedorven was hij nog niet, of er was toch nog een greintje menschelijk gevoel bij hem over, en dat verzette zich tegen de volvoering van het gruwelstuk. Maar sedert het denkbeeld eenmaal zijn zinnen had beziggehouden, liet het hem niet meer los, en hoe meer hij er over nadacht, hoe meer langzamerhand ook de bedenkingen wegvielen, die zich in het begin in zijn binnenste hadden doen hooren. Er was dan ook geen

Maria's Wiegezang.
Naar 't Duitsch van Kardinaal Von Diepenbrock,
Door
B. van Meurs.

Englen der Heemlen,
Onder de palmen
(Beeld van den Vrede)
Zie ik u zweven.
Hoort mijne bede:
Nadert hier even,
Ziet eens hoe lieflijk
Sluimert mijn Kind!
Teugelt de twijgen,
Matigt den wind!

Palmen van Bethlem,
Winden doorvaren
Schommlend uw blâren,
Doen door hun suizen
't Loover te luide
Ritslen en ruischen;
'k Bid u te zwijgen,
't Sluimert mijn Kind.
Schud niet de twijgen
Grimmige wind!

De oogjes gesloten,
Moe van het weenen,
Ligt op mijn knieën
Slapend de Kleene.
Moge die sluimer
Rust Hem verleenen!
Stilte, gij twijgen,
't Sluimert mijn Kind!
Och, wil toch zwijgen,
Suizende wind!

Nijpende koude
Dreigt Hem te wekken,
Nauw is daartegen
't Lijfje te dekken:
Liefderijke Englen
Palmen doorvliegend,
Komt nu verwannen
Deunend en wiegend
't Goddelijk Kind!
Teugelt de twijgen,
Matigt den wind!

DE ENGELEN AAN DE KRIBBE, NAAR DE SCHILDERIJ VAN H. HAVENITH.

De dijkdoorbraak. Kerstvertelling door J. Vesters Jr. [Vervolg van p. 243.]

enkele reden of overweging van hoogeren aard, die hem kon weerhouden, sedert de laatste vonk van het geloof in zijn hart was uitgedoofd.

Nu hij alleen in zijn kamer zat en zich glas op glas inschonk, kwam de gedachte aan zijn nog onbevredigde wraakzucht weer met meer aandrang bij hem op. ‘Ze heeft mij beleedigd,’ mompelde hij bij zich zelf, ‘ik zal haar ook niet sparen. Wat let het mij, of ook anderen daardoor getroffen worden? Nu heb ik er gelegenheid toe, morgen is het misschien te laat.’

Hij stond op, ging naar de voordeur en opende ze. Nog altijd viel de sneeuw in dichte vlokken neer. Het was doodstil op straat, blijkbaar was alles in de diepste rust, vertrouwend op het woord van de dijkwacht, dat er geen gevaar te duchten was.

‘Ik moet nu gaan,’ mompelde Van Bree, ‘niemand zal mij verdenken.... Het water laat geen sporen achter.... Er zijn zwakke punten in den dijk....’

Omzichtig wegsluipend, als vreesde hij, dat iemand hem zien zou, sloeg hij langs een grooten omweg de richting naar den dijk in. Hij kwam geen sterveling tegen. Het was dan ook geen weer, om zich zoo laat nog op straat te begeven. De wind zweepte de sneeuwkorrels in alle richtingen, deed ze een woesten rondedans uitvoeren en slierde ze hier en daar tot heuvels op, die elk oogenblik verstoven. Van Bree had voor zijn doel geen gunstiger weer kunnen wenschen.

Toch liet zich af en toe in zijn hart nog een stem hooren, die hem aanmaande, terug te keeren en van zijn opzet af te zien. Doch hij verkeerde te zeer onder de machtige suggestie van zijn wraakzucht, om daaraan het oor te leenen. De hartstocht maakte hem blind voor alles: voor zijn oogen verrees het beeld van Marie, hem smadelijk afwijzend en stralend van geluk aan de zijde van Dijkmans en haar kind.

‘Het moet! het moet!’ klonk het van de saamgeperste lippen van Van Bree, door dat visioen tot nog grooter woede geprikkeld. Een enkel oogenblik kwam het beeld van het Christuskindje hem voor den geest en vielen hem de woorden in: ‘Glorie zij God in den hoogste en vrede op aarde aan de menschen van goeden wil,’ die hij als knaap zoo dikwijls gezongen en gebeden had. ‘Van goeden wil’ - dat woord trof hem toch, nu het hem te binnen schoot. Maar moedwillig stiet hij de laatste hulp van zijn goeden engel van zich af. De duivel overwon in hem.

Voorzichtig sloop hij nader. Hij zag de zwarte massa van den dijk reeds voor zich opdoemen, hij hoorde het geklots van het water, weerbarstig en woedend, dat het als in een ijzeren band omsloten werd. Het verlangde er naar, zich in volle stroomen uit te gieten over de laagte, overal vernieling en dood te brengen.

Van Bree stond een oogenblik stil. Een zonderling gevoel bekroop hem, nu hij zijn doel zoo dicht genaderd was. Maar hij sloeg den blik in de richting van het huis, waar Marie woonde. Hij trachtte de duisternis te doorboren om het te zien. Maar al zag hij niets, hij wist dat zij daar was, gelukkig met haar man en haar kind. Aan dat geluk zou binnen weinige minuten een einde komen.

Hij stond nu aan den voet van den dijk, waar deze een kromming maakte en minder breed was. Het water stond er onder een scherpen hoek voor, onophoudelijk knagend aan den aarden wal. Indien hier een breuk in den dijk kwam, met welk een kracht zou het water zich een doorweg banen!

Van Bree spiedde rond en luisterde scherp. Ginds in de verte zag hij bij tusschenpoozen het flauwe schijnsel van een paar toortsen, heel zwak en heel dof door de sneeuw. De dijkwacht had zich, daar geen gevaar dreigde, in de houten loods teruggetrokken, om zich tegen de gure jachtsneeuw te beschutten, en slechts een enkele man deed nu en dan een paar passen op den dijk. Doch alles was rustig, de val hield langzaam aan, zoodat het toezicht niet zoo scherp hoefde te zijn.

Van Bree zette de schop in den dijk; het water borrelde voor hem op en vulde onmiddellijk het gat, dat hij maakte. Voor de tweede maal stak hij het werktuig in den grond, weer kwam er een opening en weer naderde met machtigen aandrang het water om die te vullen. Ja, nu het een bondgenoot gevonden had, scheen het nog vermeteler te worden en de kloof te willen vergrooten.

Een oogenblik hield Van Bree op. Hoorde hij daar iets? Naderde wellicht een der dijkbewakers, door dat doffe geluid in den nacht getrokken? Neen, deze wakkere mannen vermoedden niets; zij hadden hun plicht gedaan en konden niet denken, dat ginds een ellendeling een lagen aanslag pleegde.

Deze zette intusschen met koortsigen ijver zijn werk voort. Onheilspellend floot en siste het water, dat reeds den band voelde wijken, die het omsloot. Met geweldige kracht drong het vooruit naar de opening, verwijdde ze en stuwde het zand weg. Woest borrelend spatte het op, den veegen dijk geeselend, die weldra voor den onweerstaanbaren aandrang zou bezwijken. Nu het eenmaal een weg gevonden had, was geen macht ter wereld meer in staat het te beteugelen.

Van Bree begreep dit. Een oogenblik nog en zijn wraak zou bevredigd zijn. Hij keek weer in de richting van het huis van Marie en balde de vuist, terwijl een grijns van duivelsche voldoening zijn gezicht vertrok. Zij vermoedde niets, zij leefde gelukkig. Hoe onzacht zou ze uit dien droom worden wakker geschrikt!

Plotseling klonk, hoog boven het huilen van den wind, die de sneeuwvlokken in dolle vaart rond deed dwarrelen, een ontzettende slag uit, machtig als het geloei van den bandjir. Het was de broze dijk, die bezweken was. Door de nauwe opening perste zich het water, in een oogwenk het gat verbreedend tot een ontzaglijken afgrond, een schuimenden kolk. Van een hoogte van zes meter stortte het in dolle vaart neer, woest gierend en juichend, dat het zijn gevangenis ontkomen was. Het scheen een zegezang aan te heffen, die als het geklep was der doodsklok voor de arme dorpsbewoners.

De dijkbewakers zaten in de loods neergehurkt, toen ze werden opgeschrikt door den geweldigen slag, die luid boven alles uitklonk. Met een uitdrukking van ontzetting op het verweerde gezicht sprongen ze op. Hun geoefend oor had onmiddellijk begrepen, wat er gaande was. Stom van vertwijfeling staarden ze elkaar aan en ijlden toen naar buiten. Maar reeds hoorden zij het loeien en bulderen van het water, en snelden radeloos naar de opening toe.

‘Terug! terug!’ schreeuwde het hoofd der dijkwacht met heesche, verstikte stem. ‘Daar is niets meer aan te doen. Ge zoudt er den dood halen. De dijk kan niet doorgebroken zijn, hij is doorgestoken. Vliegt naar het dorp om te waarschuwen, Laat de klok storm luiden. Snel, snel, eer het te laat is!’

En de stoere man, straks nog een beeld der kracht, in het bewustzijn dat hij het ontembare element had bedwongen, weende als een kind. Om zijn zwakheid te vermannen, beet hij de saamgeperste lippen ten bloede en ijlde het eerst van allen den dijk af, alarm makend om de niets kwaads beduchte bewoners uit hun gerusten slaap te wekken.

Juffrouw Dijkmans kon geen oog sluiten. Zij wist zelf niet hoe het kwam, maar een onbestemde vrees, alsof haar een groot onheil boven het hoofd hing, beklemde haar de borst. Vreemd, ze was zoo bang geweest van het water, en hoewel ze van dien kant geen vrees hoefde te koesteren, was haar onrust toch niet geweken. Integendeel, deze nam elk oogenblik toe. Het beeld van Victor van Bree wilde haar geen oogenblik uit de gedachten. Dreigend zag ze zijn blik op haar gevestigd, en of zij de oogen al sloot, om van dien aanblik verlost te zijn, het hielp haar niet.

Traag kropen de minuten voort. O, hoe verlangde zij er naar, dat het morgen werd, om van die nare nachtmerrie bevrijd te worden. Soms voelde zij lust haar man te wekken, om het hem te zeggen, opdat hij haar zou geruststellen. Maar hij sliep zoo gerust, dat ze hem niet wilde wakker maken. Hij zou het kinderachtig van haar vinden, en het was ook kinderachtig, maar wat vermocht zij tegen die obsessie?

Daar hoorde zij het twaalf uur slaan. Plechtig klonken de zware slagen der klok, somber gedempt door het gieren van den wind. De Kerstnacht begon.

Behoedzaam om haar man niet te wekken, stapte ze het bed uit. Slapen kon ze toch niet. Ze wilde bidden tot het Kindje, dat op dien stond geboren was, bidden, opdat Het den angst uit haar hart zou verdrijven.

Ze stak een paar kaarsen voor het kribbetje aan en knielde neer. In stille aandacht vouwde ze de handen en stierde een vurig gebed op tot den Verlosser der wereld, uit overgroote liefde tot zijn schepselen mensch geworden. Het gebed schonk haar verlichting. Het Kindje scheen haar minnelijk toe te lachen en hoop in te spreken. Bemoedigd stond ze op en ging naar de wieg van haar kind, Ze lichtte het kleedje op en zag haar lieveling gerust slapen. ‘Sta hem bij, Kindje Jesus!’ bad zij, met wijw ter het kruisteeken over hem makend.

Op eens schrikte zij op door een ontzettenden slag, die haar het bloed in de aderen deed stollen. Wat was dat? Onmiddellijk dacht ze aan den dijk, en als in een visioen zag ze Van Bree, die hem doorstak. Een oogenblik was ze niet in staat iets te zeggen of te doen. Maar spoedig vond ze haar zelfbeheersching terug.

Haar man was door het geweldig geluid wakker geworden en zag met verbazing zijn vrouw voor zich staan, bleek en sprakeloos van schrik.

‘Ben je op, Marie? Wat was dat? Hoor, hoor!’ vervolgde hij, op zijn beurt ontzet opspringend.

Woest kwam het geluid nader, alles overstemmend, dof loeiend en aanzwellend, de voorbode van een ontzettende ramp.

‘Eduard, de dijk is doorgebroken!’ jammerde zijn vrouw. ‘Wij zijn verloren!’

Door het moederlijk instinct gedreven, ijlde ze naar de wieg toe, nam er haar kind uit en drukte het onstuimig tegen haar hart, als wilde zij het tegen het dreigend gevaar beschermen. ‘Kindje Jesus, sta mij bij!’ jammerde ze luid snikkend, smeekend haar man aanziende, die in sombere wanhoop uit het geweldig bruisen van het aanstormende water opmaakte, dat hun de pas tot de vlucht was afgesneden. Toch snelde hij nog naar de deur en opende ze. Maar reeds kwam het water hem te gemoet. Eén blik naar buiten overtuigde hem van de onmogelijkheid om de wijk te nemen. Zij zouden door de geweldige strooming meegesleurd worden en zeker verdrinken. Als een furie rukte het water nader, duizelingwekkend vlug, in wilde wieling alles meesleurend en overstelpend.

‘Naar boven, Marie!’ riep de heer Dijkmans, ‘daar alleen kunnen wij ons redden. Buiten wacht ons een wisse dood.’

Reeds waadde zijn vrouw met het kind op den arm door het water, dat in de kamer, in de gang steeds hooger steeg en met onstuimig geweld het huis beukte, dat onder

dien geweldigen aandrang op zijn grondvesten scheen te schudden. De heer Dijkmans droeg de onmisbaarste benoodigdheden de trap op, en een oogenblik later zat het drietal boven, voor het oogenblik wel in veiligheid, maar in doodelijken angst, dat het veege gebouw niet bestand zou zijn tegen het onverpoosde rammeien van den geduchten waterwolf. Woest klotsten de golven tegen de muren, gierend kwam haar op haar aanrollen, als een teugelloos ros steigerend en met witte schuimkoppen bezet.

Stom van ontzetting staarden Dijkmans en zijn vrouw naar buiten in den pikdonkeren nacht, waarin de blanke sneeuwvlokken stil, zwijgend neervielen in spookachtige dwarreling. Hij hield de hand van zijn vrouw in de zijne gedrukt, zij klemde haar kind dichter tegen haar hart, dat onstuimig bonsde. Zonder een woord te spreken keken ze naar de breede, donkere massa van het water, een golvende zee gelijk, die nog steeds zwol.

Daar klonk, boven het loeien van het water uit, het luiden der stormklok, zwaar, somber, klagend. Niet het plechtig gebimbam, dat de geloovigen opriep naar de Kerstmis, maar de onheilspellende tonen, die heinde en ver de droeve maar brachten, dat de dijk was bezweken.

En met dit geluid vermengde zich plotseling de plons van een instortend huis, dat niet langer weerstand had kunnen bieden aan den machtigen aandrang van het water.

‘Eduard! Eduard!’ kermde zijn vrouw, ‘als ook ons huis eens instortte!’

‘Wees kalm, kind,’ vermaande haar man, ‘ons huis is stevig en zal het wel uithouden tot het morgen is en ze ons komen verlossen.’

‘Nog zooveel lange, bange uren, Eduard! God weet, wat er nog gebeurt. En ons arm kind, wie zal het redden?’

‘We hebben hier niets te vreezen, Marie,’ hernam mijnheer Dijkmans om zijn vrouw gerust te stellen, hoewel hij inwendig aan de levendigste onrust ter prooi was.

‘O Eduard, niets te vreezen? Maar hoor je dan niet, hoe het water tegen den muur beukt? Hoor, ginds stort weer een huis in! Mijn God, straks is het onze beurt. Kindje Jesus, sta ons bij!’

‘Laat ons een tientje bidden, Marie,’ sloeg haar man voor.

‘Ja, laat ons bidden,’ beaamde zijn vrouw, ‘het gebed is onze eenige toevlucht. Indien God ons verlaat, zijn wij verloren!’

Te midden van het woeden van het ontketende water steeg een vurig gebed op tot het Kerstkindje, welks geboorte ditmaal in zoo groote bekommering herdacht werd. Marie voelde, toen zij bad, dat Het hen niet zou verlaten. De kalmte daalde weer in haar hart neer, haar onrust week, haar vertrouwen herleefde.

‘Nu ben ik kalmer, Eduard,’ zei zijn vrouw, ‘het Kerstkindje zal ons gebed verhooren.’

‘Ja, dat zal Het,’ herhaalde haar man, ‘moge Het ook de andere menschen genadig zijn, die zoo onverwachts door het water zijn verrast. Want het is mij een raadsel, hoe de dijk kan zijn doorgebroken. De dijkwacht zei, dat er geen gevaar was te duchten, het water viel....’

‘Eduard, ik was er wel bang voor. Ik heb geen oog kunnen dicht doen. Een geheime stem zei mij, dat het onheil van nacht zou komen.’

‘Dat komt van de overspanning, kind.’

‘Neen, Eduard, neen. De gedachte aan Van Bree heeft me den heelen avond geen oogenblik verlaten. Hij....’

Dijkmans keek zijn vrouw verwonderd, angstig aan.

‘Hij heeft den dijk doorgestoken, Eduard. Hij moet het gedaan hebben. Ik zag zijn dreigend gezicht, o, ik zie het nu nog....’

‘Hou op, Marie, in Gods naam, hou op!’ riep de heer Dijkmans, vreezend, dat de ramp het verstand zijner vrouw had gekrenkt.

Op dat oogenblik, nu het geweld van het water was verminderd, meenden zij een klagende menschenstem in hun nabijheid te hooren,

‘God! het is *zijn* stem; herken je ze niet, Eduard?’ vroeg zijn vrouw, over haar heele lichaam sidderend.

Radeloos wrong de heer Dijkmans de handen. Zou zijn vrouw dan inderdaad krankzinnig zijn geworden? Welk een ontzettende Kerstmis!

III.

Het was voor het heele dorp een treurig ontwaken geweest in dien somberen Kerstnacht. Voor het eerst na zooveel nachten had men gemeend gerust te kunnen slapen. Nu het water viel, dacht men dat men het ergste achter den rug had, en na zooveel dagen in bekommering en angst doorgebracht, herleefde weer de hoop. Het

zou dus een blijde Kerstmis zijn, te blijder, omdat men daarop niet meer had durven rekenen.

Op wat wreede wijze werd die hoop verstoord door de vreeselijke werkelijkheid! Angst, ontzetting, wanhoop maakte zich van de bevolking meester, toen in het holst van den nacht het water zich over het dorp uitstortte.

Dronken van den slaap, versuft door het plotselinge der ramp, wist men in het eerst niet wat te doen, en toen de bezinning terugkeerde was het te laat. In enkele oogenblikken had het water bezit genomen van het zoo lang en met zooveel hardnekkigheid betwiste terrein. De duisternis en de koude waren zijn bondgenooten, en tegen hun samenspanning kon geen moed, geen beleid baten.

Het vee, het huisraad, al wat men bezat moest men in den steek laten, blij als men het veege lijf kon bergen. Velen konden dit niet eens. Zoo snel was het water voortgerukt, zoo zeer was men door de doorbraak verrast, dat de uitweg tot de vlucht was afgesneden, en men op den zolder een schuilplaats moest zoeken, elk oogenblik in de afwachting, dat de kranke muren voor den machtigen aandrang van het water zouden bezwijken.

Men zag niets, maar wat men hoorde was niet geschikt om den neergeslagen moed op te wekken. Het bruisen van het water, het luiden der stormklok, de plons van instortende huizen, het loeien van het radelooze vee, de jammerkreten der menschen, dit alles smolt samen tot een machtig akkoord van angst en wee.

Eindelijk grauwde de morgen, nog trager dan anders, als was hij huiverig dit tooneel van ellende te verlichten. Met onbeschrijflijke blijdschap werd hij begroet door degenen, die in hun woning door het water waren ingesloten en reeds uren in doodelijken angst hadden doorgebracht.

Tot dezen behoorde ook de heer Dijkmans met zijn gezin. Hem viel de tijd dubbel lang en bang wegens den angst voor zijn vrouw. Zij had de stem van Van Bree gehoord, ze wist het zeker. Hij was de oorzaak van de ramp, hij had den dijk doorgestoken. Zij bleef er bij, al trachtte heur man haar dit ook uit het hoofd te praten.

'Ik mankeer niets, Eduard, je hoeft me niet zoo angstig aan te zien,' had ze gezegd, 'ik ken niet krankzinnig. Maar ik voel, dat hij het gedaan heeft.'

'Denk daar nu niet meer aan, Marie,' had hij gevraagd. 'Je mag iemand niet lichtvaardig Aan zoo iets vreeselijks beschuldigen.'

'Maar hij heeft het gedaan, Eduard, hij heeft zich op mij willen wreken. Ik dacht wel, dat hij mij den een of anderen dag zijn wraak zou doen gevoelen.'

Op dit oogenblik begon de kleine, die, onbewust van het gevaar, in de armen zijner moeder gerust geslapen had, luidkeels te schreeuwen, en dit was voor haar de beste afleiding. Zij moest nu al haar zorgen aan hem wijden, en daardoor vergat ze de gedachten, die nog geen oogenblik van haar waren geweken.

Toen de eerste lichtstralen doordrongen, keken Dijkmans en zijn vrouw naar buiten, om te zien of de zoo vurig verlangde hulp nog niet kwam opdagen. Maar ze zagen nog niets dan een onafzienbare watervlakte, waarop allerlei voorwerpen in bonte verscheidenheid ronddreven naast verdronken dieren. Het was een troostelooze aanblik, en die toch nog maar een flauw beeld gaf van de ellende, door het water aangericht.

Eindelijk toch werd een boot zichtbaar, die, met een paar wakkere schippers bemand, op het redden van menschenlevens uittoog. Doch het was een moeilijk werk, tegen den stroom op te roeien en tevens de honderden voorwerpen te vermijden, waarmee men elk oogenblik in botsing dreigde te komen. Tien keer reeds was de

boot een heel eind teruggedreven, tien maal ook hervatten de schippers hun zware taak. Ha, eindelijk waren ze zoover genaderd, dat ze onder het bereik der stem waren.

'Red ons,' riep de heer Dijkmans, 'ik ben hier met mijn vrouw en een jong kind.'

De koene varensgasten plonsten opnieuw met de roeispanen in het water, een paar slagen nog en ze hadden hun doel bereikt. Doch op hetzelfde oogenblik werd de schuit weer door de geweldige strooming gegrepen en meegesleurd, en spoedig daarop was ze uit het gezicht verdwenen.

'Wie zal ons nu redden, Eduard?' jammerde zijn vrouw. 'God weet hoe lang wij hier nog moeten blijven.'

'Ze zullen wel gauw terugkomen, Marie; ze zullen zich daardoor niet laten afschrikken.'

En inderdaad, spoedig daarop verscheen de boot weer, thans langzaam en voorzichtig. Ditmaal werd ze niet teruggeworpen, en konden de heer Dijkmans met zijn vrouw en kind daarin worden opgenomen. Uit de nabijgelegen huizen klonk het geroep, om ook gered te worden, maar de boot kon niet meer personen dragen, en eerst moest haar vracht in veiligheid worden gebracht.

Met beleid werd de schuit te midden van alle hinderpalen heengestuurd naar het hooger gelegen gedeelte van het dorp, waar reeds een aantal geredden bijeen waren en telkens nieuwe aankwamen, want het reddingswerk was in vollen gang. Onbeschrijflijk was de blijdschap van den heer Dijkmans en zijn vrouw, toen ze weer vasten grond onder de voeten hadden. Al wat zij doorstaan hadden was vergeten, nu zij zich gered wisten.

Hartelijk werden zij ontvangen door den grijzen pastoor, die, zelf door het water uit zijn pastorie verdreven, een woord van troost en opbeuring wist te vinden voor de arme slachtoffers van den watersnood. Als een vader ging hij van den een naar den ander, hier een armen boer moed insprekend, die zijn vee voor zijn oogen had zien verdrinken, zonder het te kunnen redden, ginds een gezin vertroostend, dat huis en have had verloren. Vaak moest hij het hoofd omwenden om zijn tranen te verbergen, want het gezicht van zooveel ellende greep hem diep in de ziel. Jaren zouden niet in staat zijn goed te maken, wat het water in enkele uren had verwoest en vernield.

'Wat een treurige Kerstmis,' zei de pastoor tegen den heer Dijkmans, 'wie had dat nu kunnen denken? We hadden gisterenavond zoo'n goede hoop, en nu!...'

Hij liet den blik weiden over de menigte, die verslagen was saamgeschoold. Sommigen stonden stil in zich zelf gekeerd, somber starend naar het water, dat hen van alles had beroofd. Anderen lieten hun tranen den vrijen loop of vertelden den doorgestanen angst. Weer anderen jammerden luid, druk gesticuleerend.

Over de oorzaak der ramp werd heel wat gesproken, zonder dat men het daaromtrent eens kon worden. Hier en daar werd van doorsteken van den dijk gemompeld, vooral omdat de dijkwacht verklaard had, dat de dijk niet kon doorgebroken zijn. Maar de meesten weigerden daaraan geloof te slaan. Wie had ook tot zulk een schelmstuk in staat kunnen zijn! Men geloofde veeleer, dat de dijkwacht dat praatje rondstrooide, om zoodoende het verwijt van zorgeloosheid te ontgaan.

De vrouwen en kinderen vonden zooveel mogelijk een eerste onderkomen in de huizen, terwijl de mannen werden opgeroepen om hulp te verleenen. Want al de overstroomde woningen waren nog niet ontruimd, en bovendien wilde men nu ook trachten, van het vee te redden wat gered kon worden.

Niets herinnerde aan het hoogtijd van Kerstmis. Alleen werd hier en daar in stilte een gebed opgestierd tot het Kerstkindje, om Het te danken, dat men althans het leven had mogen behouden...

Juffrouw Dijkmans zat, met haar kindje op haar schoot, bij de warme kachel, waar zij haar door de koude en het water verstijfde ledematen kon ontdooien. De behaaglijke warmte, die in het vertrek heerschte, deed haar goed, en na de overspanning, waaraan ze ter prooi was geweest, keerde langzamerhand de kalmte in haar gemoed terug. Wat zij sedert den vorigen avond doorstaan had, leek haar nu een benauwende droom toe. Ze deed haar best, er niet aan te denken, maar onwillekeurig kwam de gedachte daaraan haar telkens bestormen.

Ze wist niet hoe het kwam, maar onophoudelijk dacht ze aan Van Bree. Waar was hij? Ze had hem niet gezien onder de menigte. Als ze gedurfd had, had ze wel naar hem willen vragen. Want ze had zijn stem gehoord, klagend als die van een stervende, hoe haar man ook gepoogd had, haar te overtuigen, dat zij zich moest vergist hebben.

Telkens keek ze naar buiten, of ze hem ook zag. Zou hij in het water omgekomen zijn? Had hij werkelijk den dijk doorgestoken, zooals een stem in haar binnenste zoo luide zei? Vreemd, dat zij die gedachte niet kon kwijt worden; zonderling, dat zulk een vermoeden bij haar was opgekomen. Ze zou het nooit tegen iemand mogen zeggen, want ze had geen recht hem te beschuldigen, hoe slecht hij ook mocht zijn.

Plotseling trok een ongewone beweging haar aandacht. Ze zag een aantal personen haastig toeloopen, ze zag den pastoor, ze meende een naam te hooren noemen. Sidderend trad ze op het raam toe. Door den drom van menschen kon ze niets onderscheiden 'Hij is dood,' - 'neen, nog niet, maar het scheelt niet veel,' - 'de pastoor is bij hem,' - dat was alles wat zij kon opvangen.

Eene Moederbede
Op
Kerstmis
Door
B. van Meurs

Melodie van Heinrich von Laufenberg (anno 1421-1430).

Ach Jesus, eenmaal ook een Kind,
Die kinderen en moeders mint,
Gelijk uw Moeder kniel ik neer
Vraag voor mijn kind uw zegen, Heer.
Laat, Godlijk Kindekijn,
Mijn kind het Uwe zijn!

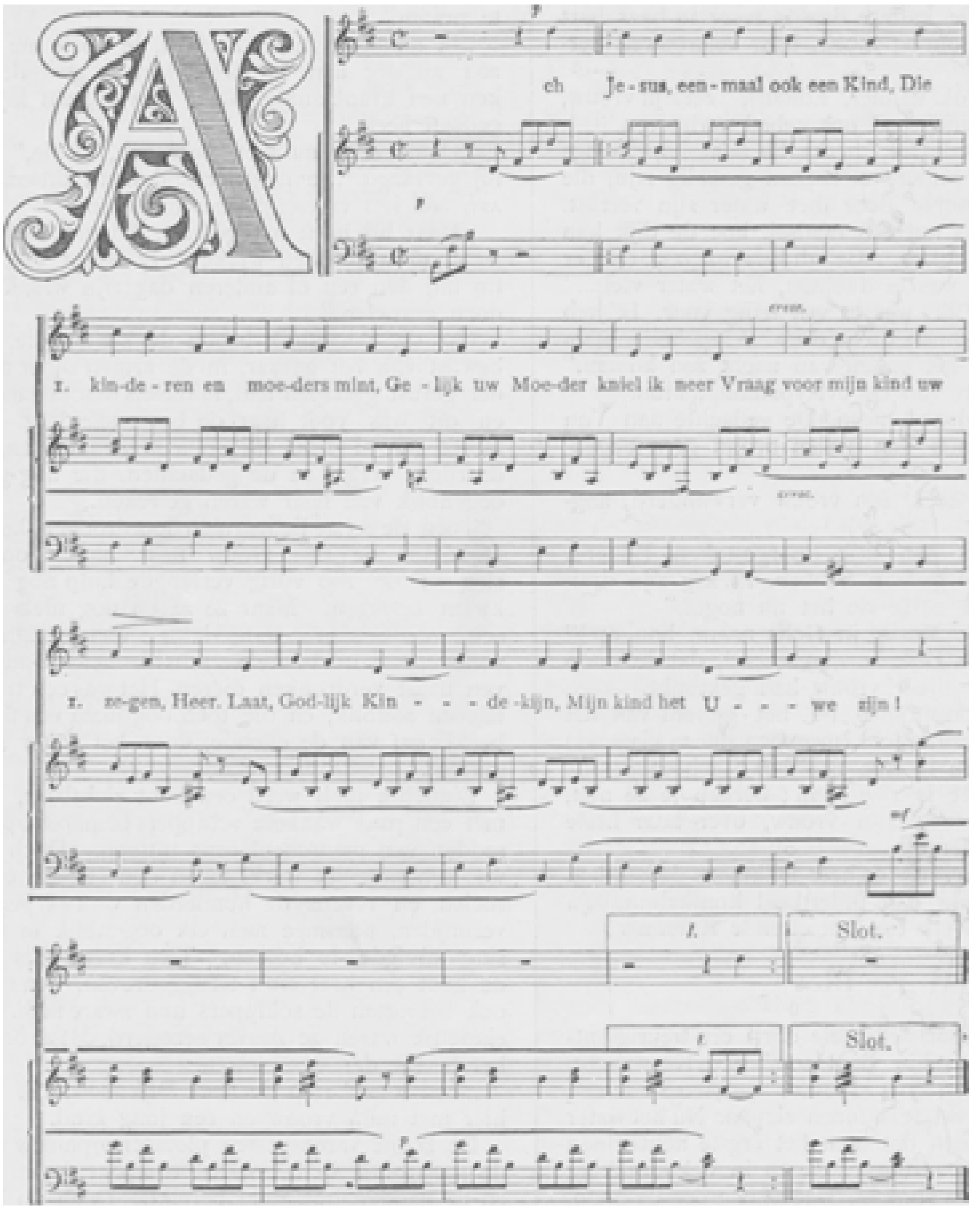

1.

Ach Jesus, eenmaal ook een Kind,
Die kinderen en moeders mint,
Gelijk uw Moeder kniel ik neer
Vraag voor mijn kind uw zegen, Heer.
  Laat, Godlijk Kindekijn,
  Mijn kind het Uwe zijn!

2.

Uw Engelen van Bethleëm
Bewaken en beschermen hem,
Dat nooit een adder van het kwaad
't Onnoozel lijfje en zieltje schaad'.
  Laat, Godlijk Kindekijn,
  Mijn kind het Uwe zijn!

3.

Moge ik hem, groeiend langzaam aan,
Als knaap ten heiligen disch zien gaan,
Waar Gij, o Kindervriend, hem noodt
En zaligt met uw Levensbrood.
    Laat, Godlijk Kindekijn,
    Mijn kind het Uwe zijn!

4.

En wat zijn lot ook later zij,
Sta, Heer, met uw genâ hem bij.
Hij blijve als man een kind gelijk
Dat waardig is uw Hemelrijk.
    Laat, Godlijk Kindekijn,
    Mijn kind het Uwe zijn!

De dijkdoorbraak.
Kerstvertelling door J. Vesters Jr. [Vervolg van p. 247.]

Daar kwam de stoet op het huis toe, waarin zij was. Haastig verwijderde zij zich van het raam. ‘Mijn God, hij is het,’ fluisterde zij, de hand op het hart leggend, dat onstuimig bonsde.

Een paar mannen droegen een lichaam, dat in een wollen deken was gewikkeld. Zij kwamen binnen en gingen langs de kamer, waarin zij was. Ook de pastoor ging mede naar binnen, terwijl de overigen voor het huis bleven staan en onder elkander het geval bespraken.

Juffrouw Dijkmans was aan de hoogste ontroering ter prooi. Het was Van Bree, dien men had binnengedragen, dood misschien. God, waf was er met hem gebeurd?

Op dit oogenblik kwam haar man binnen.

‘Van Bree!...’ dit was alles wat ze zeggen kon.

‘Wees nu kalm, Marie,’ vermaande hij. ‘Je maakt je te veel opgewonden, kind.’

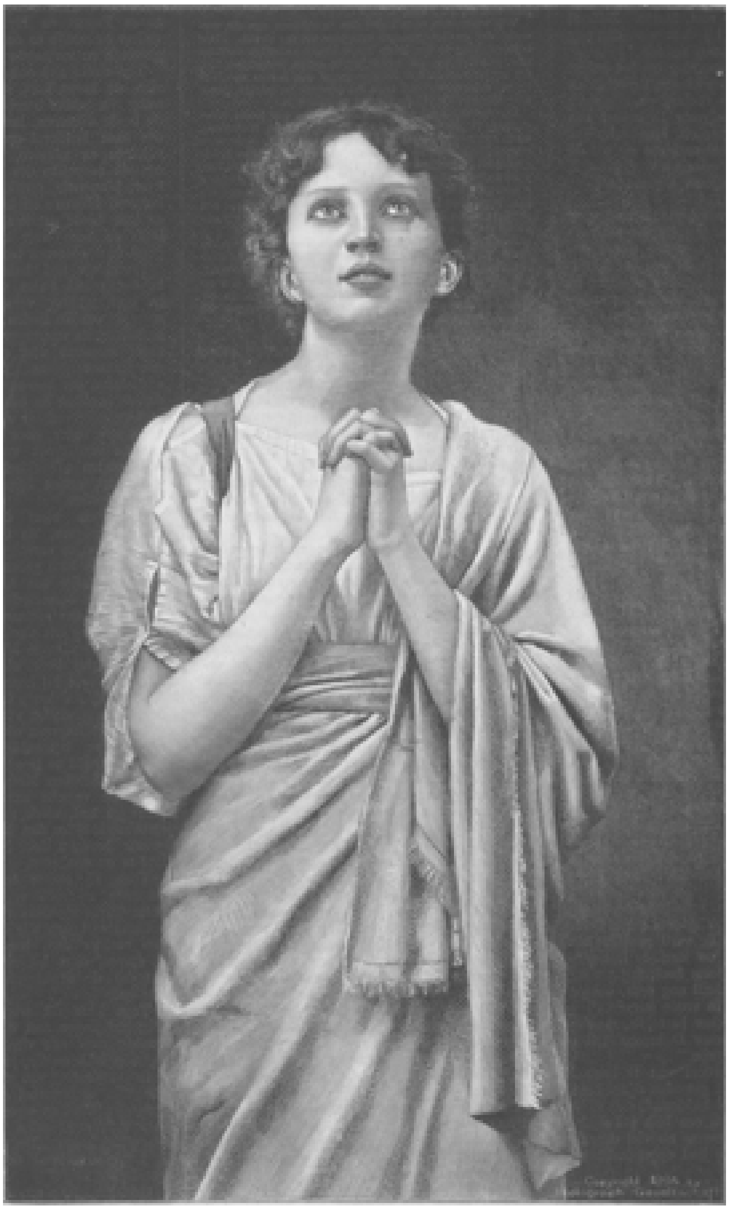

DE H. EUGENIA, MAAGD EN MARTELARES, † 25 DECEMBER 262.
Naar de schilderij van M. Nonnenbruch.

‘Och, Eduard, ik kan het niet helpen. Maar ik wist wel, dat ik zijn stem gehoord had. Ze klinkt me nu nog in het oor. Is hij al dood?’

‘Nog niet, maar denkelijk zal hij er niet van bovenop komen. Hij was geheel bewusteloos en verstijfd toen men hem vond. Zooveel uren in het water gelegen; het verwondert mij eigenlijk dat hij al niet dood is.’

‘Het Kerstkindje zal hem den tijd hebben willen geven om tot inkeer te komen, Eduard. Ik heb er zoo vurig om gebeden.’

De heer Dijkmans keek zijn vrouw verwonderd aan. Zou het dan waar zijn, wat ze met zooveel beslistheid volhield? Zou Van Bree dan inderdaad dat schelmstuk hebben gepleegd? Vreemd was het in ieder geval, dat Marie, anders zoo zachtzinnig, zoozeer geneigd om haar evennaaste te verontschuldigen en vrij te pleiten, thans onverbiddelijk haar oordeel uitsprak en geen tegenspraak gedoogde.

'Waar hebben ze hem gevonden, Eduard?' vroeg Marie, wier gedachten nog altijd bij Van Bree verwijlden.

'Achter ons huis, kind, hij hield zich krampachtig aan een luik vastgeklemd.'

'Dus had ik mij niet vergist, toen ik zijn stem meende te hooren. Waren wij hem toen te hulp gekomen, dan zou hij misschien nu...'

'Maar dat konden wij niet, Marie. Zelfs al hadden wij geweten, dat hij daar was, dan nog hadden wij hem niet kunnen redden.'

Met de levendigste ontroering op het gelaat kwam de pastoor de kamer kinnen. Zijn handen beefden, zijn oogen waren vochtig en zijn stem trilde, toen hij zei: 'Juffrouw Dijkmans, een stervende wenscht u te spreken. Hij heeft maar weinige oogenblikken meer te leven en wil de eeuwigheid niet ingaan zonder uw vergiffenis...'
'Van Bree?' vroeg juffrouw Dijkmans bijna toonloos.

De pastoor knikte bevestigend. 'Bereid u er op voor, dat hij een vreeselijke bekentenis heeft af te leggen. Doch schenk hem den troost van uw vergeving, op het voorbeeld van het Kerstkindje, dat den berouwhebbenden zondaar in zijn genade heeft opgenomen. Maar kom spoedig, want elk oogenblik kan het laatste zijn.'

'Ik ben bereid,' antwoordde juffrouw Dijkmans, 'ik mag niet minder doen dan het Kindje Jesus.'

'Kom u ook mee, mijnheer Dijkmans,' zei de pastoor. 'U heeft er ook recht op, de bekentenis van Van Bree te hooren.'

Een oogenblik later was het drietal in de kamer, waar Van Bree met den dood lag te worstelen. Hij hield den blik strak op de deur gevestigd, en toen hij juffrouw Dijkmans gewaar werd, gleed even een vluchtige schaduw van hoop over zijn doodsbleek gelaat. Hij trachtte zich op te richten, maar vergde blijkbaar te veel van zijn krachten, want uitgeput viel hij weer in de kussens terug. De pastoor ijlde toe om hem te ondersteunen.

'Het zal niet lang meer duren,' stamelde Van Bree, 'ik voel het wel.... maar ik heb het verdiend.'

'Moed, moed,' vermaande de pastoor, 'het Kerstkindje zal u in zijn Hemel opnemen.'

Juffrouw Dijkmans verborg snikkend haar gelaat achter haar zakdoek en ook haar man voelde tranen opkomen bij het zien van dat. wasbleeke gezicht.

'Ik wil u vergiffenis vragen....' begon de stervende, 'vervloek mij niet... Ik wilde mij op u wreken.... mijn ijdelheid.... mijn trots.... Ik stak den dijk door....'

Hier hield hij een oogenblik op; een scherp snijdende kuch bewees, dat zijn krachten ten einde waren.

'Ik vergeet u,' snikte juffrouw Dijkmans, op hem toetredend en zijn verstijfde hand in de hare nemend.

Van Bree vestigde op haar zijn brekende oogen. 'Ik stak den dijk door... maar Gods straffende hand trof mij... Ik werd zelf door het water meegesleurd.... naar uw huis.... Dat was mijn straf... Het Kindje Jesus heeft mij... naar ik hoop.. vergeven... Herhaal nog eens, dat ge mij vergeeft... dan zal ik in vrede sterven...'

'Ik vergeet u van ganscher harte, ik zal voor u bidden,' herhaalde juffrouw Dijkmans. 'Het Kerstkindje zal u genadig zijn.'

'Mijnheer pastoor... verdeel wat ik bezit... onder hen, die het zwaarst getroffen zijn... Laat voor de rust van mijn ziel bidden...'

Nog eenmaal vestigde hij een blik vol dankbaarheid op juffrouw Dijkmans en viel daarna in de kussens terug. Hij had opgehouden te leven.

De drie aanwezigen knielden voor het sterfbed neer en baden tot het Goddelijk Kindje, voor welks rechterstoel hij thans stond, dat Het den tot inkeer gekomen zondaar mocht genadig zijn.

'God hebbe zijn ziel!' bad de pastoor, opstaande, met wijwater een kruis makende over den doode.

'Amen,' zeiden Dijkmans en zijn vrouw. 'Wat een onvergetelijke Kerstmis!'

De H. Eugenia.

> [Een onzer lezeressen, mevrouw S.v.H. geboren barones H.t.t.H., opgemerkt hebbende dat de *Nieuwe Belgische Illustratie* haar inteekenaren meermalen tafereelen aanbiedt uit de levens der Heiligen, heeft ons al sedert lang verzocht, ook eens een afbeelding te geven van haar patrones, de H. Eugenia.
> Wij wenschten niets liever dan te voldoen aan dit verzoek, dat de hooggeachte vraagster tot eer strekt. Haar belangstelling in het leven harer beschermheilige verdient alle waardeering en navolging in onzen leesgragen tijd, die veelal naar andere lectuur grijpt dan levens van Heilig n, schoon daaruit toch het hoogste en edelste genot te gelijk met de rijkste leering te putten is.
> De moeilijkheid voor ons echter was een fraaie voorstelling te vinden van de heilige Maagd en Martelares, wier naam wel tamelijk veelvuldig voorkomt, maar wier geschiedenis men in de meeste verzamelingen van Heiligenlevens tevergeefs zoekt. Het gold hier een Heilige, wier naam beteekent: 'adeldom' of 'uit adellijk geslacht gesproten'; het was daarbij een adellijke naamgenoote, die ons haar afbeeldsel en levensbeschrijving vroeg, - een dubbele reden dus om rekening te houden met het spreekwoord: adel verplicht.
> Eindelijk zijn wij er, na lang zoeken en rondzien, in geslaagd, een afbeelding te vinden, die zoowel de eene als de andere Eugenia, naar onze bescheiden meening, niet onwaardig is en die wij, naar aanleiding van den op 25 December invallenden feestdag der Heilige, in dit nummer een plaats geven. Als gewoonlijk voegen wij aan de plaat een beknopte levensschets toe.]

Den 25^en December, den geboortedag onzes Heeren, herdenkt de H. Kerk in haar *Martyrologium* den sterfdag van de roemrijke maagd en martelares Eugenia, 'die ten tijde van keizer Galienus, na een heerlijk voorbeeld van deugden gegeven en vele maagden voor Christus gewonnen te hebben, te Rome met het zwaard werd onthoofd,' anno 262.

In de *Hagiographie* van Surius, Ribadineira en Rosweydus vinden wij van haar leven en dood, onder meer, de volgende bijzonderheden vermeld:

Te Rome geboren, volgde zij haar ouders Philippus en Claudia naar Alexandrië, de toenmalige hoofdstad van Egypte, over welk land haar vader tot stadhouder was aangesteld.

Aan het voorrecht der hooge geboorte paarde zij de rijkste gaven van lichaam en geest; zij was schoon, verstandig en wel onderwezen in de Grieksche en Romeinsche

letteren en wetenschappen. Geen wonder dat vele jongelieden uit de aanzienlijkste geslachten, waaronder de consul Aquilinus, aanzoek deden om haar hand. Maar de jonkvrouw weigerde steeds, en als haar op den adel of den rijkdom van den aanzoeker gewezen werd, antwoordde zij, vooral acht te geven op goede zeden en niet op adel of geld, van voorvaderen geërfd, wijl de vrouw met haar man en niet met zijn voorgeslacht leven moet.

Evenals haar ouders was Eugenia nog heiden, maar een zoo edele en reine ziel als de hare moest van zelf tot het Christendom getrokken worden. Zij raakte bekend met de brieven van den H. Paulus en begon reeds in haar binnenste de heilige leer van Christus te omhelzen.

Omstreeks dien tijd vaardigde juist haar vader op last van den keizer een verordening uit, waarbij het den Christenen verboden werd, zich langer binnen de stad op te houden. Als gevaarlijke vijanden van den staat werden zij daarbuiten gebannen en Eugenia, door medelijden met die moedige belijders des Evangelies bewogen, verzocht en verkreeg verlof, op een landgoed haars vaders van dien uittocht der Christenen getuige te zijn.

Onder het zingen van psalmen trokken die verjaagde volgelingen van Christus haar voorbij, de ballingschap verkiezende boven de ontrouw aan hun goddelijken Heer. In gespannen aandacht leende de jeugdige Eugenia het oor aan hun vrome gezangen.

‘Alle goden der heidenen zijn des duivels,’ dus zongen zij, ‘maar onze God heeft de hemelen geschapen; glorie en majesteit is voor zijn aanschijn, overwinning en heerlijkheid in zijn heiligdom.’

Die woorden grepen de edele maagd in de ziel, en opgetogen bij het schonwspel dier vervolgden, welke ondanks de ballingschap, die hen wachtte, hun God loofden en prezen, sprak zij tot een tweetal dienaren haars vaders, die haar vergezelden en evenzeer in hun hart het Christendom waren toegedaan:

‘Alles wat onze wijsgeeren leeren is niets bij de waarheid, welke de Christenen zoo blijmoedig belijden....’

En vurig ontvlamde in haar hart de begeerte, om op het voorbeeld dier vervolgde Christenen alles te verlaten, ten einde Christus te zoeken. Zij had vernomen dat zich in de nabijheid der stad een vrome bisschop met name Helenus ophield, en nu besloot zij, met de beide dienaren Protus en Hyacinthus het paleis haars vaders heimelijk te ontvluchten om zich bij de gesmade en verjaagde Christenen aan te sluiten.

Ten einde zich onkenbaar te maken, knipte zij zich de haren kort, stak zich in een vermomming en aldus bereikte zij, in gezelschap van de beide dienaren, het verblijf van den bisschop, die haar liefdevol opnam. Vader en moeder, rijkdom en aanzien, alles had zij prijsgegeven om de roepstem des Heeren te volgen, die in haar binnenste sprak. Haar offer zou niet onbeloond blijven: de bisschop onderrichtte haar en haar beide gezellen in de geheimen des geloofs en nam haar door het Doopsel in het getal van 's Heeren trouwe volgelingen op.

Inmiddels had haar plotselinge verdwijning in het paleis haars vaders groote ontsteltenis en opschudding verwekt. Door den heelen omtrek werden lieden uitgezonden om haar te zoeken, zelfs waarzeggers werden geraadpleegd; maar niemand wist eenig spoor van de vermiste aan te geven. Ten slotte verklaarden de wichelaars, om hun onwetendheid te verbloemen, dat de schoone en edele Eugenia door de goden in hun zalig verblijf was opgenomen. Haar ontroostbare vader, door dit bedrog gerustgesteld, liet nu een groot vreugdefeest aanrichten en een gouden

afbeeldsel van zijn dochter vervaardigen, opdat haar goddelijke eer zou bewezen worden.

Intusschen bleef de stadhouder Philippus maar voortgaan, de Christenen als gevaarlijke booswichten te vervolgen. Op zekeren dag werd er een voor hem gebracht, die van een schandelijk vergrijp was aangeklaagd, dat door getuigen werd bevestigd.

Het was des rechters eigen vermiste dochter Eugenia, die het slachtoffer was geworden van schandelijken laster. Maar in haar vermomming herkende hij haar niet, en met gramstorige stem bulderde hij haar toe:

‘Spreek, zedelooze Christen, heeft uw Christus dergelijke misdaden voorgeschreven?’

Het viel Eugenia niet moeilijk, de tegen haar ingebrachte beschuldiging te ontzenuwen en haar onschuld te bewijzen. Maar gedachtig aan haar goddelijken Meester Christus, die ook gewillig de valsche aantijgingen zijner vijanden gedragen had, wilde zij liever onverdiende straf en schande lijden dan haar beschuldigers zelf in gevaar brengen door hun valschheid en logentaai te ontmaskeren.

Toen zij echter begreep dat de schande, waarmee zij zich vrijwillig belaadde, op de heele Christengemeente zou neerkomen, die toch het mikpunt van alle lasteringen was, bood zij den rechter aan, haar onschuld met bewijzen te staven, mits hij haar eerst de verzekering gaf dat de aanklagers er niet onder lijden zouden.

Toen haar dit was toegezegd, deed zij de beschuldigingen met weinig woorden te niet en maakte zich aan den rechter bekend als zijn eigen geliefde en diep betreurde dochter Eugenia.

In vervoering van vreugde sprong Philippus van zijn rechterstoel op, omhelsde zijn weergevonden kind en weende van blijdschap. De toeschouwers stonden diep geroerd; de Christenen juichten: ‘De rechterhand des Heeren is hoog verheven: de hand des Eeuwigen is wonderkrachtig!’

Ook Eugenia's moeder Claudia kwam toegesneld; zij bracht kostbare kleederen aan en in zegetocht werd de weergevonden dochter naar huis teruggevoerd.

Door Eugenia onderricht, liet thans Philippus de vervolging der Christenen varen en nam zelf later met heel zijn gezin het Doopsel aan. Hij gaf den uitgebannen Christenen de vrijheid terug om zich in de stad te vestigen, en weldra maakte het Evangelie in Alexandrië weer groote vorderingen.

Maar dit verbitterde de afgodendienaars en zij klaagden Philippus te Rome bij den keizer aan, dat hij de bevelschriften tot uitroeiing van

het Christendom niet nakwam, zoodat door zijn nalatigheid nu alom de goden veracht en gelasterd werden.

Uit Rome volgden nu nieuwe strenge bevelen om den afgodsdienst te handhaven, maar in plaats van daaraan te gehoorzamen, deelde Philippus zijn vermogen aan de armen uit, alvorens hij van zijn post werd ontzet, en stierf ten slotte als martelaar voor zijn geloof in Christus.

Nu keerde Claudia met haar dochter Eugenia naar Rome, haar geboorteplaats terug, waar zij talrijke vrienden en bekenden hadden. Eugenia maakte van den omgang met haar nieuwe vriendinnen, allen dochters van Senatoren, gebruik om ze in de geheimen des Christendoms in te wijden en ze tot gezamenlijk gebed en vrome overweging om zich te vereenigen. Op raad van den heiligen Paus Cornelius vergaderde zij elken Zaterdagavond die christelijke jonkvrouwen en bracht den nacht in gebeden en lofzangen met haar door.

Op zekeren keer kondigde zij haar vriendinnen aan, dat zij haar niet lang meer in haar midden zouden zien. Zij moedigde ze aan, standvastig te blijven in de liefde des Heeren en sprak ten slotte:

'Verlangt voortaan niet meer naar mijn lichamelijke tegenwoordigheid, maar let in den geest van God alleen nog op mijn daden en voorbeelden.' Na deze toespraak kuste zij allen, troostte ze met kalme vastberadenheid en nam afscheid.

Onder de maagden, door haar bekeerd, bevond zich een dochter van keizerlijke afkomst, Basilla genaamd, die te voren verloofd was met Pompejus, een jong edelman van Rome. Deze had Eugenia uit wraak bij den keizer aangebracht als de gevaarlijkste vijandin der goden en van den Romeinschen staat. Als zoodanig werd zij gevangen genomen en voor het gerecht gedaagd. De ondervragingen van den rechter beantwoordde zij met een heldenmoedige belijdenis van haar geloof, en toen hij haar gebood aan de godin Diana te offeren, riep zij met gekruiste armen den levenden God aan en onderging standvas tig en blijmoedig den marteldood. Haar lichaam werd door haar christelijke bloedverwanten weggehaald en begraven op haar eigen grond, waar zij reeds tal van andere martelaren een rustplaats bereid had. Terwijl haar moeder Claudia tot middernacht aan het graf harer dochter weende en bad, verscheen Eugenia zelf in groote heerlijkheid om haar te troosten.

'Verheug u,' sprak zij, 'want Christus heeft mijn vader en mij in de vreugde zijner uitverkoren martelaren opgenomen; weldra zult gij mede tot de eeuwige blijdschap worden opgeroepen.'

En inderdaad, na weinig dagen zag de beroofde moeder en echtgenoote zich met haar dierbaren hereenigd in de gelukzalige eeuwigheid.

Koning Karel en Widukind.
Door
J.R. van der Lans.
(*Vervolg.*)

XV.
De tuchtiging.

Met de snelheid van den adelaar, die recht uit de wolken op zijn prooi neerschiet, ijlde koning Karel aan het hoofd zijner krijgers naar het tooneel van den strijd, en gelijk de arend met vervaarlijke klauwen zijn buit omklemt, zoo hield ook Karels leger binnen weinige dagen de heele strijdmacht der Saksen als in ijzeren omarming gevangen.

Maar toch was de prooi, waarop de adelaar had gevlamd, hem ontschoten; want Widukind was niet onder de gevangenen; hij was, gelijk altijd, als bij tooverslag ontsnapt!

Koning Karel beet zich tot bloedens toe op de lippen, toen hij zich opnieuw door den sluwen Westfaling zag verschalkt. Hij sprak geen woord, maar vreeselijk ziedde de toorn in zijn binnenste. Zijn vertrouwdste legerhoofden waagden het niet, hem te ondervragen omtrent de plannen, die zichtbaar in zijn brein broeiden. Hij was ongenaakbaar als de gewonde leeuw.

Aan de rivier de Aller, nabij de stad Werden, had hij zijn kamp opgeslagen. Anders gaarne van zijn vertrouwelingen omringd, met wie hij als een ouder broeder omging, zonderde hij zich thans eenzaam in zijn tent af. Daar zat hij uren lang somber voor zich uit te staren in het kamp, waar een doffe rust heerschte, als de zwoelte, die na een heeten dag de uitbarsting van een geweldigen storm voorspelt. De ingehouden woede des konings drukte loodzwaar op het gansche leger. Met schuwe blikken zagen de krijgers naar de koninklijke tent en sidderden, wanneer Karel, met korte schreden de kleine ruimte op en neer wandelend, zich plotseling aan den ingang vertoonde.

Eindelijk wenkte hij zijn schildknaap:

‘Ga en beveel graaf Theodorik, dat hij onverwijld al de Saksen voor mij doe brengen. Daarna zal hij zich met de overige legerhoofden voor mijn tent verzamelen.’

De forsche knaap boog en volbracht zijn last.

In dichte drommen, ontwapend en uitgeschud, werden de gevangen Saksen als slachtvee tot voor de koninklijke tent gedreven. Met hun verwilderde haren en in hun havelooze rusting geleken zij eer duivelen dan menschen en onverzoenlijke haat vlamde hun uit de oogen, schel flonkerend van onder de borstelige wenkbrauwen.

Machteloos en weerloos stonden daar die vervaarlijke krijgers, die zoo menigmaal schrik en ontsteltenis, dood en vernieling hadden verspreid over uitgestrekte landstreken. Van alle zijden omgaven hen met een dichte haag van speren de Frankische troepen, hoog te paard gezeten en gereed bij de minste beweging van verzet de half naakte heidenen te doorboren of onder de hoeven hunner paarden te verpletteren. Een enkele wenk des konings was daartoe voldoende geweest; want vreeselijk was de verbittering der Franken tegen de trouwelooze Saksen, die, als bondgenooten ter verdediging van het eigen volk met hen opgetrokken, verraderlijk hun broeders in de handen van Widukind hadden geleverd.

Koning Karel trad uit de tent te voorschijn en nam plaats op den zetel, die daar op een kostbaar tapijt voor hem was neergezet. Zijn legerhoofden vormden rondom hun gebieder een halven kring en wachtten met spanning af wat er gebeuren zou. Slechts ter sluik waagden zij het, den blik naar den vorst op te slaan, wiens edele minzaamheid anders allen innam, die het voorrecht hadden hem te mogen naderen. Al de goedheid, die vroeger zijn gelaat verhelderde, scheen daaruit geweken; de anders zoo beweeglijke trekken stonden strak als waren ze uit marmer gehouwen; de vorstelijke hoogheid, die anders op het breede voorhoofd troonde, was tot stugge, onverbiddelijke strengheid verhard. Diep waren de oogen weggezonken onder de zware borstelige wenkbrauwen en gloeiden in hun donkere kassen als verraderlijke vonken van een

vuur, dat hem inwendig verteerde. Anders het beeld van verheven, echt koninklijke majesteit, was Karel thans de onverbiddelijke rechter, de vreeselijke wreker, de bloedgierige tiran.

Al het edele zijner koningsnatuur was voor het oogenblik als verslonden door den woesten hartstocht, waardoor hij zijn ziel had laten overheeren, de heete, verterende gramschap.

'Dat de aanvoerders der Saksen vooruit treden!' sprak hij gebiedend en de machtige galm zijner stem, die lang natrilde in de doodsche stilte, joeg een rilling door de gelederen van Franken zoowel als Saksen.

De geroepenen gehoorzaamden, enkelen fier en vastberaden, de meesten aarzelend en schroomvallig. Onder des konings vorschend oog schaarden zij zich in dichte rijen voor hem, eerbiedig een breeden kring rondom zijn zetel openlatend. Barsch en somber volgde hij, roerloos voor zich uitstarende, met glurende blikken hun bewegingen, tot allen stil en sidderend voor hem stonden, ademloos hun vonnis verbeidend.

'Gij aanvoerders der Saksen, hoort mij,' sprak de koning met trotsche verheffing van stem. 'Bij al wat u heilig is, hebt ge mij twintig malen trouw gezworen en twintig malen hebt gij de duurste eeden met voeten getreden. Telkens schonk ik u genade, maar thans is de maat vol gemeten. Het bloed mijner krijgers, dat gij verraderlijk vergoten hebt, roept om wraak. Als bondgenooten en broeders togen zij met u ten strijde om uw volk te verdedigen, en meineedig, trouweloos hebt gij de wapenen tegen hen gekeerd. Zegt mij wat u dreef tot dat gruwzaam verraad.'

Doodsche stilte was het antwoord op die vraag. Geen, die het waagde, voor zich of namens zijn gezellen het woord te nemen. Ternauwernood durfden zij opzien naar den geweldige, wiens blik alleen hen deed sidderen, ternauwernood elkander met de oogen ondervragen.

'Gij zwijgt!' bulderde de koning. 'Ik wil dat gij spreken zult.'

Nu volgde een dof verward gemompel van half gesmoorde stemmen, waaruit enkel een naam met verstaanbare duidelijkheid weerklonk:

'Widukind!'

'Gij spreekt waar: door Widukind hebt ge u laten meesleepen,' hernam de koning met schamperen spot. 'Welnu, waar is uw dappere aanvoerder?'

'Hij is gevlucht naar de Noren,' klonk het van verschillende kanten uit den hoop.

'Gevlucht!' herhaalde de koning met verpletterende verachting. 'Gevlucht, de lafaard, die u tot trouwbreuk komt verleiden en u zelf trouweloos in den steek laat! Gevlucht, de lage brandstichter, die heel Saksenland in vuur en vlam zet, maar zelf den brand ontwijkt!.... Hadt gij hem mij in handen kunnen leveren, hem zou ik voor u allen hebben doen boeten; maar nu gij hem hebt laten ontsnappen, zult gij met uw eigen hoofden voor het zijne betalen. De straf des verraads is de dood: welnu, sterven zult gij, tot den laatsten man!'

Naarmate de koning sprak was er gloed en leven gekomen in de stroeve, als uit marmer gehouwen trekken; de toorn, die in zijn binnenste ziedde als de lava in de diepte van den vulkaan, bruiste omhoog, ontvlamde het gelaat en stortte zich in vuursprankels uit over de fonkelende oogen. Ofschoon recht sprekende, was Karel hier minder de onverbiddelijke rechter, dan wel de grimmige wreker van persoonlijk gevoelden hoon; niet zoo zeer het recht als wel de gramschap sprak uit zijn mond.

Hij wenkte, en een zijner Franken, een reus in gestalte en kracht, trad nader. Op 's konings wenk greep hij den voorste der Saksenhoofden bij den breeden nek en slingerde hem met een ruk van zijn gespierden arm ter aarde, zoodat hij duizelend

op de knieën zonk. Dan zwaaide hij zijn vervaarlijke bijl met dubbel blad en hieuw hem met éénen slag het hoofd af, dat hem spattend van bloed voor de voeten rolde.

Een gesmoorde kreet van schrik en afgrijzen ging uit den sidderenden hoop der Saksen op. Ontzet zagen zij hun eersten hoofdman als een ziellooze romp neerstorten. Maar ternauwernood hadden zij den tijd zich rekenschap te geven, of zij waakten dan wel onder den invloed waren van een afgrijselijken droom. Want terwijl zij nog het rookende bloed van hun aanvoerder voor 's konings voeten zagen wegstroomen, sprongen van links en rechts andere Franken als duivelen op hen aan, grepen hen bij den schouder of den wilden haarbos, slingerden hen ter aarde en deden hun hoofd rollen in het bloed hunner makkers. Een rauwe gil, een bange kreet, hier en daar slechts een lange zucht, daarop een akelig gereutel, - dat was de laatste uiting van het eenmaal zoo krachtige leven der barbaren. Dat schrikkelijk geluid mengde zich met de doffe bijlslagen, met den zwaren tred der beulen, met het gestommel der plompe lichamen, die in de stuiptrekkingen des doods zich wentelden door het bloed en met het stroomende roode geplas tot een onbeschrijfelijk rumoer van moord en slachting. De scherpe reuk van het warme rookende bloed, gretig door de aarde ingedronken, maar in zijn bruisenden overvloed niet te verzwelgen, verontreinigde de lucht. Een heete benauwende wasem steeg op van die gruwzame hecatombe.

En koning Karel zag dat bloedige schouwspel onbewogen aan; de toorn had zijn hart als ver-

steend. Met ongeduldigen blik volgde hij de voltooiing van het bloedbad en liet nu en dan het oog weiden over de onafzienbare rijen der ontwapende Saksen, die aschbleek van schrik, met wijd starende oogen en half open monden, op knikkende knieën de slachting hunner hoofdlieden stonden aan te zien.

KONING KAREL AAN DE SPITS VAN HET LEGER.

Met verbijsterende snelheid was het wraakgericht voltrokken; tot den laatsten man waren de Saksische aanvoerders gevallen, en zich nu van zijn zetel oprichtende, wendde koning Karel zich tot hun duizenden volgelingen.

'Nu hebt gij gezien hoe de trouwbreuk en meineed worden gestraft. Voor mijn genade hebt gij u ongevoelig en ondankbaar getoond: ik wil zien of het gezicht der straf beter werking heeft op uw heidensche gemoederen. Maar zoolang gij uw gevloekte goden aanhangt, kan ik geen eeden van trouw meer van u aannemen. Ik aanvaard geen betuigingen van onderwerping meer tenzij gij u buigt voor het kruis en den doop wilt ontvangen. Gaat heen en overdenkt wat gij gezien hebt.'

Dit zeggende stond de koning op, en zich omwendende, verdween hij met statigen tred achter het bontbestikte voorhangsel zijner tent.

De gepleegde wraakoefening had zijn hart niet de voldoening geschonken, die hij er zich van had voorgesteld. Ofschoon vast overtuigd, dat hij, na de herhaalde trouwbreuk der Saksen en het schandelijk misbruik van zijn genade en vertrouwen, verplicht was geweest, aldus een afschrikkend voorbeeld te stellen, was zijn geweten niet gerust. Nu de geweldige hartstocht, die hem in de laatste dagen beheerscht had, was uitgewoed en de bedwelming van den toorn week voor de kalme overweging, nu moest hij zich bekennen dat de gramschap een groot aandeel had gehad in de tuchtiging, die enkel in het recht en in de veiligheid des rijks haar drijfveer had behooren te hebben.

Tot bezinning gekomen, schaamde de vrome vorst zich voor zich zelven, dat hij zich aldus door hartstocht had laten overheerschen. Hij schaamde zich voor zijn omgeving, die in hem steeds het toonbeeld van koninklijke zelfbeheersching had voor oogen gehad. En hij verborg zich dagen lang in de eenzaamheid zijner tent, niemand in zijn tegenwoordigheid duldend.

Alleen bisschop Meginfred, die met zijn clerken het leger gevolgd was om de zielzorg en de godsdienstoefeningen in 's konings kamp te leiden, werd tot den vorst toegelaten. Karel onderhield zich met hem over de bekeering der Saksen, die door

onderricht en gebed op het ontvangen van het heilig doopsel moesten voorbereid worden.

Dag aan dag wijdde de bisschop zich aan dat vrome werk, bijgestaan door zijn priesters, die ditmaal op weinig tegenstand stuitten van den kant der verstokte heidenen. Het vreeselijk schonwspel der tuchtiging hunner aanvoerders had hun trots gebroken, hun verharde gemoederen schijnbaar murw gekneed. Zonder tegenspraak, met doffe berusting hoorden zij de vermaningen der christen priesters aan en gewillig bogen zij het hoofd, als hun gevraagd werd of zij hun afgoden wilden verzaken, om Christu te belijden.

Het was een heerlijke zomerdag, toen hun allen plechtig de doop zou worden toegediend. In dichte rijen stonden zij aan de rivier de Aller geschaard en knielden één voor één aan den oever van den stroom neer. Daar stond bisschop Meginfred, in plechtgewaad, met mijter en staf, omstuwd van zijn clerken met het stralende gulden kruis en de gewijde vanen, die zich statig in den morgenwind ontplooiden en op de kleurige stof de in goud gestikte heilige zinnebeelden lieten schitteren.

Koning Karel, hoog te paard gezeten, met den purperen mantel omhangen en het hoofd met de glinsterende kroon gesierd, woonde te midden van zijn vorstelijken stoet de vrome plechtigheid bij. Schuw zagen de Saksen naar hem op, terwijl zij voor den bisschop neerknielden, die met een zilveren schaal, telkens uit de rivier volgeschept en hem door een der clerken gereikt, het water des doopsels over hun hoofd uitstortte, ‘in den naam des Vaders, des Zoons en des Heiligen Geestes.’

Overweldigd door den aanblik der koninklijke praal, door het luisterrijk schonwspel van den bisschop in plechtgewaad, die geheimzinnige woorden prevelde, als in stil gesprek met den ongezienen God, dien hij hun had leeren kennen, den machtigen God van koning Karel, die al hun goden overwonnen had, zonken de barbaren den bisschop te voet en bogen half sidderend het hoofd onder den doop, door zijn blanke priesterhanden over hen uitgestort.

Hadden zij zich voor eenige weken als verplet gevoeld onder de vreeselijke macht van het Christendom, in koning Karel verpersoonlijkt, nu voelden zij zich weer als opgeheven door de genade en liefde van datzelfde Christendom,

DE DOOP DER SAKSEN, NAAR DE TEEKENING VAN DE NEUVILLE.

DE H. JOANNES DE DOOPER ALS KIND, naar de schilderij van Murillo in het Prado-museum te Madrid

in de eerbiedwaardige, vaderlijke gestalte van den bisschop, die zich minzaam tot hen overboog en zegenend de handen over hen uitstrekte.

Koning Karel zag, trotsch in het zaal opgericht, dat schonwspel aan; maar de aanblik van die duizenden barbaren, die hier den forschen nek voor den kruisstandaard bogen, vermocht de somberheid niet te verdrijven, die als een donkere wolk over zijn gelaat hing. Zwijgend, met gefronste wenkbrauwen staarde hij voor zich, en zoodra de plechtigheid was afgeloopen, wendde hij den teugel van het edele blanke ros en reed van een kleinen stoet vergezeld naar het kamp terug. Hij wilde geen deel nemen aan de feestelijkheden, waarmee daar de blijde dag werd besloten, maar trok zich eenzaam in zijn tent terug.

Terwijl hij, in somber gepeins verzonken, dien avond onder het opgenomen voorhangsel stond en den blik onwillekeurig naar den westerhorizon wendde, waar de zon bloedrood was ondergegaan en donkere wolken zich thans samenpakten, schrok hij opeens met een huivering uit zijn overpeinzing op. Een vlammende bliksemstraal doorflikkerde ver aan den gezichteinder de grauwe wolkenmassa's als een vurige pijl, in de richting van het Westen afgeschoten.

Karel sidderde en verbleekte: in die richting toefde zijn hofgezin, daar wachtte hem zijn geliefde Hildegarde, daar verbeidden hem zijn dierbare kinderen.

Hij sloeg de hand voor de oogen en in de schaduw der tentgordijn neerknielend, boog hij deemoedig het hoofd.

‘Rechtvaardige God,’ dus fluisterden zijn lippen, ‘zoo ik door gramschap gezondigd heb, laat dan uw toorn neerdalen op mij alleen en spaar degenen, die mij dierbaar zijn. Kastijd mij, maar neem Hildegarde in uw heilige hoede!’

(*Wordt vervolgd*).

Beati Misericordes.
Kerstlegende.
door P.N. Brouns.

Het was het jaar 752 na de stichting van Rome, de achtste dag voor de kalendae van Januari.

Heerlijk rees de zon op over het gebergte van Ephraïm, dat tusschen Jerusalem en Arimathea zijn statige kruinen opbeurt. Fonkelend stroomde het ochtendgoud langs den hemel en kleurde de heldere wolkjes in een gloed van purper en licht, terwijl de kalme vlakten zich trillend bewogen op den adem van den morgenstond.

Het was wonder, hoe de schitterende zon, die zooeven nog de treurige en sombere wateren der Doode Zee had aanschouwd, thans zooveel vroolijkheid en leven kon uitstorten over de bergen en dalen van Judaea.

En toch reed een jonkman uit de poorten van Arimathea, in zwaarmoedige gedachten verzonken, den weg op, die leidt naar Jerusalem.

In weelderigen dos golfden de blonde haarlokken over zijn breede schouders, terwijl zijn rijk geborduurde kleedij en zijn sierlijke degen schitterden in de glansen van het morgenlicht.

Peinzend reed hij voort, op zijn spierwit ros gezeten, en zijn gelaatstrekken verrieden duidelijk, dat ernstige gedachten zijn geest bezig hielden. Hij scheen niets

te genieten van de schoone natuur, die, als met een glimlach van liefde en vrede, haar wondervolle tafereelen om hem heen ontrolde.

Vroolijk brieschend trappelde zijn fiere klepper voort, met hoogopgeheven kop, waarin een paar levendige, vurige oogen fonkelden, terwijl hij den adem, als lichtende nevelen, uit zijn wijd geopende neusgaten voor zich heen blies.

Het was omstreeks middag, toen de ruiter, in de verte, de vriendelijke daken van Nicopolis zag opduiken.

Toen hij de stad naderde, scheen hij uit zijn mijmeringen te ontwaken. Stapvoets reed hij de straat door, totdat hij aan een herberg kwam, waar hij zijn ros stilhield. Hij steeg af en trad binnen.

Hoe geheel anders was hij te moede, toen hij weer menschen zag na den langen, eenzamen tocht, dien hij geheel alleen met zijn paard had afgelegd.

Toch kon hij niet lang toeven, ten einde aan het bevel te voldoen van keizer Augustus, die een volkstelling van al zijn onderdanen had uitgeschreven. En daar hij behoorde tot den stam van Benjamin, was Jerusalem de plaats zijner bestemming,

Na eenige oogenblikken rust te hebben genomen, sprong hij weer in het zadel en reed in lichten draf voort.

Weer verviel hij in zijn zwaarmoedig gepeins, toen hij voor zich twee vreemdelingen zag, een man en een vrouw, die den weg opgingen naar Ajalon.

Hij gaf zijn paard de sporen om hen in te halen, reeds blij in zijn hart, dat hij reisgenooten zou aantreden, wier gesprekken hem den langen tocht zouden verkorten.

Toen hij hen dicht genaderd was, gingen de vreemdelingen ter zijde van den weg, om hem te laten voorbijrijden; doch hij hield de teugels in en reed stapvoets, terwijl hij met hen een onderhoud zocht aan te knoopen.

Hij groette vriendelijk, en vroeg den man, wat het doel was hunner reis.

'Bethlehem,' antwoordde deze, terwijl hij een blik sloeg op den ruiter.

'Dat is een lange weg om te voet af te leggen,' hervatte de jonkman.

'Och, wij hebben al twee dagreizen achter den rug; dit is de derde, want wij komen van Nazareth in Galilea,' antwoordde de vreemdeling.

'Nazareth?... Nazareth?...' vroeg hij peinzend.

'Ja, en wij gaan op om aan het voorschrift des keizers te voldoen; want wij zijn uit den stam van Juda,' vervolgde de vreemdeling.

'Hoe heet gij?' vroeg de ruiter, op een toon, die te kennen gaf, dat hij half in gepeins was verzonken.

'Ik heet Jozef,' sprak hij, 'en zij heet Maria.'

'Maria?...' vroeg hij, terwijl hij een blik vol verrassing en verwondering wierp op de jonkvrouw.

Maar toen zijn blik het oog der jonkvrouw ontmoette, was het alsof er een schok ging door zijn ledematen, Een levendige herinnering uit vroeger dagen rees voor zijn ziel op. Ja, het was diezelfde maagd, wier aanblik hij nimmer had kunnen vergeten, sinds hij haar voor het eerst had gezien.

Eenige oogenblikken staarde hij peinzend voor zich heen, wierp nogmaals een blik op de jonkvrouw, en hernam, op een toon, die zijn innige vreugde verried:

'Jonkvrouw, ik herken u!'

Maria zag naar hem op met een gevoel van verwondering.

'Ja, ik herken u,' hernam hij op beslisten toon. 'Het is ongeveer twee jaar geleden, dat ik u gezien heb. Herinnert gij u niet meer, dat eens, tegen het vallen van den avond, een Romeinsch officier met een afdeeling soldaten te Nazareth aankwam?'

'Ik herken u niet, jonkman,' antwoordde zij.

‘Maar kunt gij u dan niet meer herinneren, dat eens een escorte ruiterij, met een officier aan het hoofd, zijn doortocht nam door Nazareth?’ vroeg hij op teleurgestelden toon.

‘O ja,’ antwoordde de maagd, ‘ik herinner me dat nog zeer goed. De vriendelijke hoofdman, verhit van den langen tocht, verzocht mij om een dronk water. En toen hij heen ging, vroeg hij mijn naam, en zeide: Tot weerziens, Maria... Misschien waart gij een zijner gezellen

‘Neen, Maria, ik was niet bij zijn gezellen... maar ik was de hoofdman zelf; o, ik gevoel mij zoo gelukkig u heden weer te ontmoeten,’ sprak hij, terwijl hij haar de hand toestak. ‘Nimmer heb ik u vergeten, maar ik hoopte steeds, dat eens een dag zou komen, waarop ik u dien dronk water kon vergelden.

‘Een dronk water vergelden?’ sprak Maria. ‘Ik dank u, heer overste, voor uw edelmoedig hart. Hadde ik iets beters gehad, ik had het u gegeven; doch ik ben arm, en het water, dat ik gaf, gaf ik om Godswil.’

‘Jonkvrouw,’ sprak hij, ‘het water uit uwe hand was mij welkomer dan wijn, en uwe goedheid wil ik gaarne met goud vergelden.’

‘Heer overste,’ sprak Maria op plechtigen toon: ‘misschien zal er een dag komen, dat gij het mij beter zult kunnen vergelden, dan met goud. En mocht die dag ooit opgaan, o, denk dan aan mij en aan het woord, dat ik heden tot u spreek: zalig die barmhartig zijn, want ook hun zal barmhartigheid worden betoond.’

‘God geve het,’ sprak de jonkman, geroerd tot in het diepste zijner ziel. Hij durfde de verklaring dezer woorden niet vragen, want hij zag dat Maria tot tranen toe was bewogen. ‘Noem mij echter niet meer overste,’ vervolgde hij om 't gesprek te wenden.

‘Gij zijt dus niet meer in dienst des keizers?’ vroeg zij.

‘Neen,’ antwoordde de jonkman, ‘ik heb den dienst verlaten, en woon thans te Arimathea. De dagen vallen mij daar lang, vooral wijl ik zoo lange jaren gewoon was aan het woelige krijgsleven.’

‘Gij zijt dus van Romeinsche afkomst?’ vroeg Jozef.

‘Ik ben wel te Rome geboren,’ hervatte hij, ‘maar mijn ouders waren uit den stam van Benjamin. Toch was de godsdienst mijner vaderen niet de mijne, en dat spijt mij. Eerst sinds ik te Arimathea woon, heb ik de heilige boeken van Israël leeren kennen. O, hoe treffend schoon zijn de profetiëen der Joden, vooral die voorspellingen des Zaligmakers, die eenmaal zal komen in Judaea. Gelukkig het kind, dat die dingen zal zien, want dan zal de gouden eeuw over het gevallen menschdom oprijzen, gelijk de heidensche dichter dat zoo heerlijk schoon bezingt.’

‘Jonkman,’ sprak Maria, ‘de vervulling dier profetieën is nabij, want de dagen der zieners zijn gesteld.’

‘O, Maria,’ riep hij als in vervoering uit; ‘o, mochten mijn oogen die wonderen des Heeren aanschouwen, dan zou ik in vrede sterven!’

Ondertusschen naderden zij Ajalon, waar de wegen het drietal van elkander gingen scheiden, want de vreemdeling reed den weg op naar Jerusalem, terwijl Jozef en Maria langs de bergen naar Bethlehem spoedden.

Bij het afscheid riep de vreemdeling den beiden toe: ‘Vaartwel en God zegene u! en gij, Maria, denk nog eens aan Jozef van Arimathea!’

Nog eenmaal ontmoette de jonkman den blik der maagd, die hem zoo goddelijk en schoon toescheen, als hij nog nimmer een sterveling aanschouwde. En toen Maria achter de bergen verdween, was het of de geheele wereld aan zijn hart ontrukt werd. Wat was dat een wondervol wezen, die Maria; nooit, nooit zou hij den indruk meer uit zijn ziel kunnen wisschen, dien zij op hem gemaakt had.

Met gebogen hoofd reed hij naar Jerusalem.

Reeds daalde de avond, toen hij van verre de daken der stad, omvloten van het smeltend avondrood, zoo droomerig zag oprijzen in de blauwe lucht. Daar zag hij reeds de tinnen van de paleizen van Herodes en Salomo; reeds riepen hem de trotsche burg Psira en de fiere toren van Psephinus hun groet toe. De tempel en het paleis van David beurden daar hun hoofden op boven de grijze wallen.

Jerusalem!... O, als een parel lag het daar, gepolijst en gekuischt door de hand der onsterfelijke koningen van Israël. - Jesusalem!... in wiens schaduwrijke dreven zooveel wondere lofzangen hadden geruischt van de harpen der zieners en profeten, - Jerusalem!... op wiens lachende heuvelen de duizenden echo's nog verhaalden van Davids jammerklachten en luidklinkende psalmentonen, opbruisend en jubelend ter eere van Jehova! - Jerusalem!... waar de klaterende tonen nog niet waren weggestorven van de liederen, die zoo heerlijk zongen van den grooten Leidsman, die eenmaal zou opstaan uit Judaea, om zijn volk Israël te weiden! - ja, daar lag het, schooner dan ooit, zijn marmeren tempels en paleizen, zoo kalm als een droom, in den gloed der ondergaande zonne te baden.

Wie beschrijft het machtig gevoel, dat den jonkman aangreep bij de aanschouwing der Sionsstad. Begeesterd door den geweldigen indruk,

draafde hij door het dal Gihon, sloeg rechts af langs den muur van Agrippa, zwenkte nog eens zijn ros door het dal van Josaphat, en reed dan vlak bij den tempel door de Gouden Poort de stad binnen.

Hoe bewonderend staarde hij op al die monumenten, die zoo duidelijk verhaalden van de macht en heerlijkheid van Israëls vervlogen eeuwen!

Maar toch, één beeld zweefde onophoudelijk voor de oogen zijner ziel, het glimlachend beeld der schoone jonkvrouw, het beeld van Maria. Uit ieder voorwerp scheen zij hem tegen te blikken, en zijn gedachten vertoefden meer nog bij haar, dan bij die majestueuze gebouwen, die als tolken van het grijze verleden, zoo welsprekend rondom hem oprezen. En toen hij den Asuja-vijver voorbijreed, was het, of de rinkelende wateren hem het wondere woord toezilverden, dat zoo liefelijk van haar zuivere lippen vloeide: Zalig de barmhartigen, want ook hun zal barmhartigheid betoond worden.

En dan? - was het een voorspelling, die zij hem gedaan had, toen zij, tot in het diepste haars harten geroerd, sprak van een dag, waarop hij eenmaal, beter dan met goud, haar den dronk water zou kunnen vergelden, dien zij hem eens had toegereikt?

Met de zoete hoop in zijn boezem, haar spoedig weer te zien, stapte hij de herberg binnen, waar hij zou overnachten.

Nog laat in den nacht stond hij op het platform, en liet zijn blik dwalen over de slapende omgeving van het kalme Jerusalem. Geheel zijn leven vloog zijn peinzenden geest voorbij; de dagen, die hij als heiden te midden der heidenen had doorleefd, vervulden zijn ziel met nameloos verdriet; maar hoe geheel anders was hem het leven opgegaan, sinds hij de gewijde boeken van Israël kende, van wier bladzijden hem de wonderen des Heeren als wierook tegenwaaiden. En onwillekeurig zocht zijn blik over het zwijgend Hinnondal naar Bethlehem, dat ginds in de verte lag weggedoken achter den Berg des Boozen Raads.

Van Bethlehem toch had de profeet getuigd: ‘En gij Bethlehem, zult niet de minste zijn onder Juda's steden, want uit u zal de Leidsman opstaan, die zijn volk Israël zal weiden.’

Dubbel dierbaar was hem Bethlehem hedennacht, want ook de wondere maagd van Nazareth vertoefde binnen zijn muren.

De nacht was kil, maar hemelsch schoon.

Statig verhief zich de zilveren maan boven den verren horizon, en het eindeloos gewelf, dat, als een reuzenkoepel van saffier, boven Judaea was uitgespannen, was bezaaid met duizenden starren van trillend goud. Uit de verten steeg het liefelijk geruisch der zachtwaaiende olijfboomen en de beken murmelden haar zilveren gezangen, terwijl de adem van den nacht hem frisch tegenwaaide uit de sluimerende dalen.

Het was omstreeks middernacht, toen hij zijn hoofd ter ruste legde.

Nog immer stond het beeld der wondere maagd voor zijn ziel, en het scheen, dat de slaap zelfs niet bij machte was zijn ondoordringbaar gordijn uit te spannen tusschen zijn geest en de wereld.

Een lichte sluimering maakte zich van hem meester, toen plotseling een heldere lichtstroom zijn slaapvertrek met verblindenden glans vervulde. Hij sprong op en sidderend zag hij de velden stralen en schitteren in een ongekenden gloed. En ginds hoog in de heldere lucht boven de toppen der bergen, zag hij een ruischende englenschaar, met harpen- en mandolinenspel, op zilverwitte wieken over Bethlehem

nederstrijken, en de ontwakende echo's herhaalden hun hemelsch lied: *Gloria in excelsis Deo et in terra pax hominibus bonae voluntatis*.

Was het een droom of was het werkelijkheid wat zijn oog aanschouwde?

Vol eerbied en ontzag viel hij op zijn aangezicht ter aarde neder, en hoorde nog steeds het jubelend lied der engelen door de lucht weergalmen.

Allengskens werden de tonen al doffer en doffer, en stierven eindelijk weg. Een doodsche stilte daalde neder over Judaea, en de kalme nacht spreidde weer zijn vleugelen uit over de aarde.

Nauwelijks speelde de eerste morgenschemering om het tintelend Oosten, of de jonkman maakte zich op, en reed de Gennath-poort uit naar Bethlehem.

In de dalen gekomen, vernam hij van de arme herders, die daar hun lammeren bewaakten, hoe de engelen hun de geboorte van den Zaligmaker der wereld hadden verkondigd, en hoe zij gegaan waren om Hem te aanbidden.

In zijn ontroering kon de jonkman geen woord spreken.

Zijn hart klopte hoorbaar, toen hij, te Bethlehem aangekomen, vroeg waar de Koning der joden was geboren.

Hij trad den armoedigen stal binnen, en vond daar een zwak en hulpeloos kindje, gewikkeld in schamele doeken, en liggende in de kribbe der dieren.

Een hemelsche glans speelde om het hoofdje van het teedere wicht, en in de moeder des Verlossers herkende de jonkman Maria, de maagd van Nazareth.

Hij dacht aan het woord, dat zij tot hem had gesproken: de vervulling der profetieën is nabij, want de dagen der zieners zijn geteld; en hij viel ter aarde en aanbad den Heiland der volkeren....

Drie en dertig jaren gaan over de gebeurtenis heen.

Voor de rechtbank van Jerusalem was het vonnis geveld, waarbij de onschuldige Jesus ter dood werd veroordeeld. Door Judas overgeleverd, door Caïphas des doods schuldig verklaard, werd Hij gegeeseld, met doornen gekroond en gekruisigd.

Wel beefde de aarde bij den laatsten ademtocht van het Lam Gods; wel klopten de getuigen van den Godsmoord rouwmoedig op hun borst, met de belijdenis: Waarlijk, deze was de Zoon Gods; maar onder het kruishout bleef de Moeder alleen, van allen verlaten en bedroefd tot den dood toe, achter; want de beulen waren heengegaan, het volksrumoer was verstomd, en niemand bekommerde zich meer om den gekruisten Galileër en zijn weenende Moeder, die, in stomme smart, met den getrouwen leerling en de godvreezende vrouwen, den dood des Zaligmakers betreurde.

Maar ziet, tegen het vallen van den avond, beklom een eerbiedwaardige grijsaard den Calvarieberg. Sneeuwwit waren zijn lokken, en zijn baard was als zilver.

'Maria,' sprak hij, maar zijn woorden stikten in tranen. Ook de goddelijke Moeder kon geen woord over haar lippen brengen.

'Maria,' - hervatte hij na eenige oogenblikken op kalmer toon, - 'indachtig aan uw droevige voorspelling, dat er eenmaal een dag zou rijzen, waarop ik, beter dan met goud, uw liefderijkheid jegens den krijgsoverste zou kunnen vergelden, ben ik gekomen om het lichaam van Jesus van het schandelijk kruishout af te nemen. Ik heb het misdadig rechtsgeding van uw Kind bijgewoond, en de mishandeling der Joden gezien. Ik heb een nieuw steenen graf laten bouwen tot rustplaats van zijn goddelijk lichaam.'

Dankbaar blikte Maria tot hem op, en herkende den weenenden grijsaard.

'O Jozef,' zuchtte zij, 'moge Jesus u de barmhartigheid, die gij zijn arme verlatene Moeder betoont, eenmaal duizendvoudig vergelden!'

‘Goddelijke jonkvrouw,’ antwoordde hij innig geroerd, ‘dag aan dag heb ik het woord overwogen en dieper in mijn ziel gegrift, dat ik, drie en dertig jaar geleden uit uw mond mocht vernemen: zalig de barmhartigen, want ook hun zal barmhartigheid worden betoond. O, moge de goede Jesus, die voor ons is gestorven, mij de fouten mijner jeugd niet aanrekenen, en ook mij, armen zondaar, barmhartig zijn, wanneer mijn laatste uur zal zijn geslagen.’

Twee jaar later, op den verjaardag van de geboorte des Zaligmakers, stierf Jozef van Arimathea; zijn laatste gedachte was het troostend woord van Maria: *Beati misericordes quoniam misericordiam consequentur*, en de laatste verzuchting, die van zijn stervende lippen rolde: ‘Goede Jesus, wees mij, armen zondaar, barmhartig!’

Allerlei.

Iets over slangenvergift. -

De vooral in Indië en Australië gedane waarnemingen op personen, die door vergiftige slangen waren gebeten, alsmede proefnemingen met het vergift zelf hebben de manier, waarop het werkt, doen kennen.

Bij de sectie toont zich het bloed in alle bloedvaten geronnen, wanneer een groote hoeveelheid slangenvergift daarin is doorgedrongen. In dit geval treedt de dood binnen weinige minuten in. Is de hoeveelheid vergif maar klein, dan volgt de dood eerst uren later en is het bloed niet geronnen.

De oorzaak van den dood schijnt in beide gevallen een verlamming van de ademhalings-werktuigen te zijn, daar de bloedlichaampjes hun werkzaamheid, zuurstof aan de verschillende lichaamsdeelen af te geven, verliezen.

Geheel in tegenspraak met de algemeen verspreide meening, dat slangenvergift groote pijnen veroorzaakt, is het feit, dat de dood zonder smarten en een soort van snelle of langzame verstikking is, veroorzaakt door het gebrek aan zuurstof.

Het tot dusver het best ontlede slangenvergift is dat der cobra. Het is een geelachtige, schuimende vloeistof, die na korten tijd haar vergiftige eigenschappen verliest. Stelt men het vergift echter aan een snelle verdamping bloot, dan vertoonen zich kleine, lichtgeelgekleurde korreltjes, die, zooals proefnemingen bewezen hebben, zelfs na twintig jaar hun vergiftige hoedanigheden nog ten volle bezitten. De scheikundige ontleding heeft aangetoond, dat het door de verdamping achterblijvende bezinksel - omtrent 28 percent van de giftige vloeistof - groote gelijkenis met het gewone eiwit vertoont.

De groote vraag is natuurlijk, of het mogelijk zal zijn, een werkzaam tegengift te vinden. Het eenige, wat men tot dusver bezit, is overmangaanzure kali, die evenwel maar een plaatselijken invloed heeft, en, indien ze niet aanstonds wordt toegepast, geheel nutteloos is, daar het vergift bijna op hetzelfde oogenblik als de beet den bloedsomloop binnendringt.

Men heeft bevonden, dat de cobra's en andere vergiftige slangen niet gevoelig voor slangenvergift zijn, terwijl minder vergiftige daaronder lijden. In het algemeen geldt de regel, dat, hoe vergiftiger de slang is, hoe onschadelijker de werking van dat vergift op haar is. Het schijnt dus, dat het bloed der vergiftige slangen een zelfstandigheid bevat, die de werking van het vergift vernietigt, en dit zal wellicht tot de ontdekking van een tegengift kunnen leiden.

Het grootste uurwerk ter wereld. -

Dit is ongetwijleld in het bezit der stad Philadelphia in den staat Pennsylvanië. De wijzerplaat heeft een doorsnede van 10 meter en wordt electrisch verlicht. De groote wijzer is 4, de kleine 2 ½ meter lang. Een stoommachine, die in het voetstuk der klok is aangebracht, draait de klok op geregelde tijden op, en een andere stoommachine levert de voor de verlichting benoodigde kracht.

Een practisch en gemakkelijk middel. -

Het gebeurt wel eens, dat een hond iets weghaalt, wat juist niet voor hem bestemd was. In den regel zal men het hem niet durven afnemen, uit respect voor het dreigend gebrom van den viervoeter. Nu bestaat er echter een middel, om hem den buit afhandig te maken. Men werpe nl. snuif of peper in de neusgaten van den hond, die onmiddellijk hevig moet niezen en zijn buit moet laten schieten.

Hoeveel schoten zijn er in den oorlog van '70 gelost? -

Het antwoord op deze vraag zal, gelooven wij, wel niet op een schot na nauwkeurig te geven zijn. Toch hebben de Duitschers, bij de viering van het zilveren jubilé hunner overwinningen, uitgerekend, dat de veldartillerie 338.310 en de vestingartillerie 5.205.000 kanonschoten gelost heeft. Het Duitsche voetvolk heeft niet minder dan 20 millioen patronen verschoten.

Hoe groot deze getallen zijn, blijkt wel het beste hieruit, dat, indien iemand deze patronen zou willen afschieten, en elke minuut eenmaal vuurde, hij veertig jaar dag en nacht bezig zou moeten blijven, eer zijn voorraad verschoten was.

Bij de Platen.

Kwajongensstreken. -

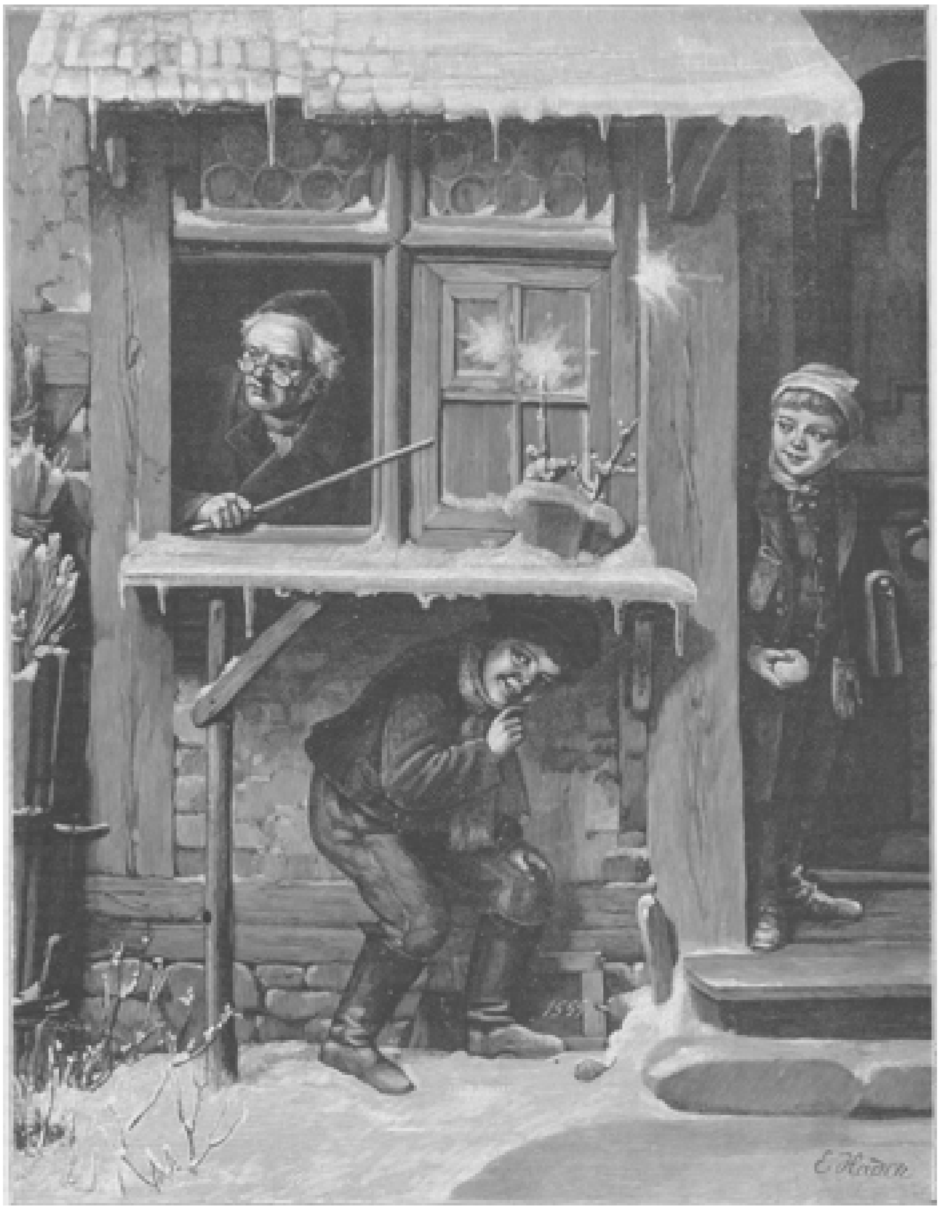

KWAJONGENSSTREKEN, NAAR DE SCHILDERIJ VAN E. HADER.

Jongens blijken toch overal en altijd dezelfden! Het aardige schilderijtje dezer laatste bladzijde verplaatst ons in het een of ander ouderwetsch dorpje ergens in het Zwarte Woud, maar de deugnieterij, die er op is afgebeeld, is van alle landen en van alle tijden.

Twee schoolbengels scheppen er vermaak in, de kleine raampjes van meesters huiskamer met sneeuwballen te bombardeeren. Verontwaardigd over zulke verregaande brutaliteit, gooit de waardige man het venster open en steekt niet alleen het grijze hoofd naar buiten, maar ook nog een hand, met een stok gewapend.

Hij zal de rakkers wel krijgen, dus foetert hij; maar de deugnieten zijn er op verdacht: terwijl de eene zich onder het besneeuwde bloemenrekje van het raam schuilhoudt, dringt de ander zich behoedzaam achter het deurkozijn, nog met een sneeuwbal in de hand, gereed om den meester, zoodra hij zijn hoofd naar binnen getrokken heeft, dat projectiel als toegift na te slingeren.

Men ziet dat de klachten over de baldadigheid der schooljeugd niet precies van vandaag of gisteren zijn.

[Nummer 33]

Kardinaal Gibbons.

Onze lezers zullen zich herinneren dat de groote en eerbiedwaardige Amerikaan, wiens beeltenis dit nummer siert, kardinaal Gibbons, aartsbisschop van Baltimore, dezen zomer ons Vaderland bezocht heeft en hoe hem te Tilburg, waar hij bij den broeder van zijn doorluchtigen vriend Mgr. Fr. Janssens, thans aartsbisschop van New-Orleans 1), zijn verjaardag vierde, door de liedertafel *Souvenir des Montagnards* een serenade werd gebracht.

Bij gelegenheid van kardinaal Gibbons' bezoek aan het Pensionnaat en het Aartsbisschoppelijk Seminarie te Kuilenburg, had een lid onzer redactie het voorrecht, van nabij met den doorluchtigen Primaat van Amerika kennis te maken en Zijne Eminentie, op diens verzoek, inlichtingen te verschaften aangaande onze katholieke pers in 't algemeen en de *N. Belgische Illustratie* in 't bijzonder.

Tevens verzocht en verkreeg hij de toestemming, het photographisch portret van den kardinaal in ons tijdschrift te mogen plaatsen.

Van die hooge gunst maken wij gebruik om de welgelijkende beeltenis in dit nummer onzen lezers aan te bieden en wij voegen er eenige korte woorden bij ter kenschetsing van den man, wiens levensverhaal een belangrijk hoofdstuk vormt in de ontwikkelingsgeschiedenis der bloeiende Amerikaansche Kerk.

Amerikaan van geboorte, ofschoon door de beminnelijkheid en levendigheid van zijn persoon onmiddellijk het Celtische bloed verradend, waaruit hij gesproten is, heeft hij zijn geboorteland lief met een toewijding, die zich uit in onvermoeiden arbeid voor de verbreiding van Christenzin en Christenzeden onder zijn medeburgers. Hij is terecht van meening dat de warmste vaderlander de trouwste Christen is en dat de zending van den christen priester een zending is van de hoogste vaderlandsliefde.

Hoewel een prins der Kerk, bekleed met het Romeinsche purper en gerechtigd tot de eerbewijzen, eeuwen lang aan de telgen der adellijke geslachten Chigi, Borghese of Altieri betoond, is hij niettemin de eenvoudigste der Amerikanen, - dezelfde in al de praal van het heilige Rome als in een achterbuurt van Baltimore, waar hij geestelijken troost brengt aan een stervend negerkind.

Te Baltimore aanschouwde hij den 23en Juli 1834 het levenslicht als in de schaduw der kathedraal, die voor hem zulke kostbare heugenissen bewaart: daar toch werd hij gedoopt, daar zat hij als apostolisch delegaat het derde Amerikaansche Concilie voor, daar ook ontving hij het zinnebeeld der hoogste waardigheid, waarmee de Kerk haar dienaren kan vereeren.

Op jeugdigen leeftijd door zijn vader naar Ierland meegenomen, volgde hij daar het onderwijs in bijzondere scholen tot aan zijn negentiende jaar, toen hij naar zijn geboorteland terugkeerde. Daarop voltooide hij in die vreeze Gods, welke het beginsel der wijsheid is, zijn klassieke en godgeleerde studiën, onder de leiding der Sulpicianen, die voortreffelijke opvoeders, in de colleges van St. Charles en St. Mary te Baltimore. ‘Wat de Sulpicianen ongedaan laten is niet waard gedaan te worden,’ zegt een oud Canadeesch spreekwoord. En kardinaal Gibbons' volgende loopbaan is een bewijs, van hoe grooten invloed de vorming der jeugd is op het latere leven.

Was hij in zijn priesterlijken arbeid over 't algemeen een missionaris, een pionier der beschaving, eerder geroepen het houweel der ontginning dan de pen van den schrijver te hanteeren, toch onderscheidde kardinaal Gibbons zich zoowel in zijn redevoeringen als preeken steeds door een gekuischten letterkundigen smaak. Menigmaal is door personen, die het zware werk, door hem verricht, kenden, gevraagd hoe hij bij dit alles tijd heeft kunnen vinden om zijn lectuur en de zorg voor zijn stijl bij te houden. Dit kan alleen verklaard worden door den ijver, waarmee hij partij getrokken heeft van de strenge tucht der vermaarde Fransche orde, onder wier leiding hij het voorrecht had te studeeren. Hij kan met bewonderenswaardige vastheid van geheugen een zinsnede van Horatius aanhalen of voor de vuist een verkeerd geschreven tegenwerping van den H. Thomas van Aquino verbeteren met hetzelfde gemak als waarmee hij over de voortbrengselen der hedendaagsche letterkunde spreekt. Dit alles, gevoegd bij de aangenaamheid zijner manieren, geeft hem een overwegenden invloed in onzen tijd, nu Amerika ook in uiterlijke beschaafdheid van vormen de oude wereld meer en meer op zijde streeft.

ZIJNE EMINENTIE KARDINAAL JAMES GIBBONS, AARTSBISSCHOP VAN BALTIMORE.

James Gibbons werd in 1861 priester gewijd en begon zijn priesterlijke loopbaan aan de St.-Patrickskerk te Baltimore, doch werd spoedig daarop naar de St.-Bridget-kerk te Canton verplaatst, waar hij tevens de zorg had voor de kerk van Locust Point. Ook de katholieke soldaten aldaar verheugden zich in zijn bijzondere belangstelling, en op het oogenblik heeft de kardinaal geen trouwer vrienden en warmer bewonderaars dan sommigen dier landsverdedigers, welke hij ongemerkt den weg van godsdienst en plichtsbetrachting wist op te voeren.

Later benoemde aartsbisschop Spalding, wiens werk *Miscellanies* zoo wel bekend is, hem tot zijn secretaris en assistent aan de kathedraal. Op het tweede nationaal Concilie van Baltimore werd hij aangewezen om in Noord-Carolina een katholieke gemeente te vestigen, eigenlijk uit niets te scheppen, en den 16en Augustus 1868 werd hij, met het oog op die zending, in de kathedraal van Baltimore tot bisschop van Adramyttum, een der dusgenaamd titulaire zetels, gewijd.

In Noord-Carolina was het catholicisme weinig bekend; onder de bevolking van den staat, die bijna het vijftigste deel uitmaakte van die der heele Unie, telde men nauwelijks vijfhonderd katholieken. De nieuwe bisschop van Adramyttum en apostolisch vicaris van Noord-Carolina moest dus het werk, dat hij er kwam tot stand brengen, van den grond ophalen. En ofschoon zijn arbeid er bekort werd ten gevolge van den dood van Mgr. McGill, bisschop van Richmond, wiens zetel hij geroepen werd in te nemen, mocht hij er toch rijke vruchten van zien. De akker, dien hij braak vond, is een welig en veelbelovend veld geworden. Men telt thans

in Noord-Carolina bij de drie duizend katholieken, terwijl een tiental priesters de herderlijke zorg waarnemen over de aangroeiende kudde.

Naar Richmond verplaatst, altijd nog met de jurisdictie over zijn geliefd vicariaat, verdubbelde Mgr. Gibbons zijn werkzaamheid. Zijn christelijke eenvoud en liefde trokken tal van bekeerlingen tot hem. Hij ontving de protestanten met vaderlijke blijdschap en sprak minzaam tot hen als tot kinderen, door valsche leiding van hun Moeder, de eenig ware Kerk afgedwaald. De opgetogen hoorders, dorstend naar een positief geloof, konden nauwelijks gelooven, dat deze apostolische priester werkelijk een zendeling was van dat diepverdorven Rome, 't welk men hen had leeren verafschuwen. Overal openbaarden zich de vruchten van zijn arbeid. De eene preek na de andere werd gehouden in eenzame buitenherbergen, in afgelegen dorpen, op achter heuvelen verscholen hoeven; woorden van geloof en liefde werden gehoord in de werkplaatsen, op het veld, in de huiskamers. De bisschop legde er zich op toe, zijn volk te leeren kennen en de harten te treffen. Het uitvloeisel van zijn studie en overweging, gevoegd bij de waarneming van den eigenaardig Amerikaanschen geest, was de samenstelling van het merkwaardige boek *The Faith of our Fathers*.

Uit dit werk blijkt overduidelijk het karakter van den kardinaal. Zooals het boek is de man, overeenkomstig het bekende Fransche gezegde: *le style c'est l'homme*.

De juistheid van uitdrukking, de helderheid van uiteenzetting, de klaarheid van gedachte en bovenal de grondige kennis van het onderwerp, zoowel als het volkomen begrip van den gemoedstoestand dergenen, voor wie het werk bestemd was, dit alles maakte *The Faith of our Fathers* tot een eenig boek. Het heeft reeds een verbreiding gevonden van 160.000 exemplaren en is in vijf Europeesche talen overgezet. Binnenkort zal ook in onze taal een uitgave verschijnen, bewerkt door Pater Ermann, die daartoe de toestemming van Mgr. Gibbons verkregen en door zijn vertolking van kardinaal Mannings *Tijdverdrijf* getoond heeft de rechte man te zijn voor dezen letterarbeid.

Het is niet te verwonderen dat het boek een ontzaglijken aftrek heeft gevonden en door nietkatholieken als de beste uiteenzetting van het katholiek geloof, door de katholieken als een schat van christelijke wetenschap beschouwd wordt.

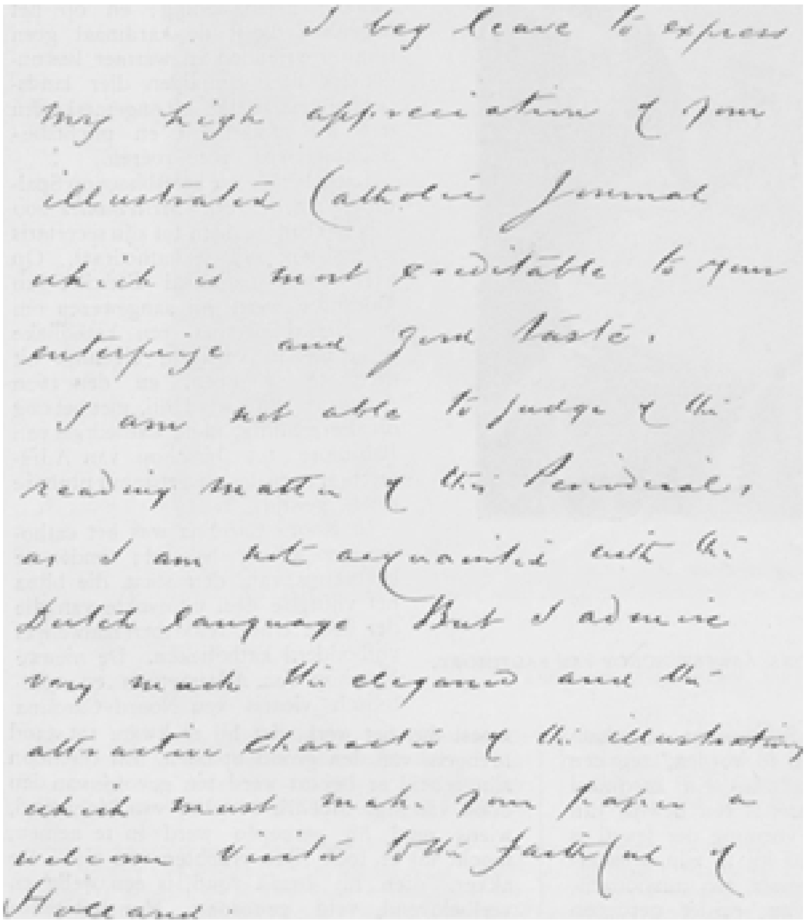

I beg leave to express
my high appreciation of your
illustrated Catholic Journal
which is most creditable to your
enterprise and good taste.
I am not able to judge of the
reading matter of the Periodical,
as I am not acquainted with the
Dutch language. But I admire
very much the elegance and the
attractive character of the illustrations
which must make your paper a
welcome visitor to the faithful of
Holland.

UIT EEN BRIEF VAN KARDINAAL GIBBONS.

Kardinaal Gibbons doorschouwt zoo scherp den gemoedstoestand van velen, die tegenwoordig buiten de Kerk omdwalen, dat hij gedeeltelijk reeds weer een nieuw werk gereed heeft, bestemd om aan te toonen hoe redelijk de grondslag des Christendoms is.

In 1877 werd hij benoemd tot coadjutor van Mgr. Bayley en na den dood van dien eerbiedwaardigen prelaat volgde hij hem, den 3en October 1887, op den roemrijken aartsbisschoppelijken zetel van Baltimore.

Met leedwezen scheidde hij van zijn nederiger en moeitevoller werkkring en nam den nieuwen last op de schouders met die belanglooze toewijding, welke in elken arbeid niets anders zocht dan de meerdere eere Gods. Scholen, kerken, liefdadige instellingen verrezen en kwamen tot bloei. De gebeden der Carmelieten en de werkdadige ijver der Jesuïeten brachten zegen over het diocees. Gemakkelijk voor ieder toegankelijk, voor armen en rijken dezelfde apostolische man, zag de aartsbisschop van Baltimore zijn naam in alle kringen geëerd.

Zooals wij reeds aanstipten, zat hij als apostolisch delegaat het derde nationaal Concilie van Baltimore voor, dat, den 9en November 1884 geopend, vier achtereenvolgende weken duurde. Bijna tachtig bisschoppen der Vereenigde Staten waren hier tegenwoordig, en met uitzondering van het Vaticaansch Concilie, was het dan ook de talrijkste Kerkvergadering, die sedert het Concilie van Trente gehouden is.

Een der voorname besluiten van het Concilie van Baltimore was de stichting van een Katholieke Nationale Universiteit. Z.H. Leo XIII schreef daarover aan Mgr. Gibbons: ‘Het was ons een groote voldoening, te vernemen dat Gij en uwe

bisschoppelijke Medebroeders het schoone werk hebt ondernomen van zoo spoedig mogelijk in Amerika een Katholieke Universiteit te stichten. Dit werk zal groote diensten bewijzen aan den godsdienst en uw land, en der letterkunde en wetenschappen zeer bevorderlijk zijn.'

In het voorjaar van 1886 liep het gerucht dat de aartsbisschop tot de waardigheid van het kardinalaat zou verheven worden, en op den 7en Juni van dat jaar wees de Heilige Vader in het consistorie Mgr. Gibbons inderdaad voor het purper aan, te gelijk met Mgr. Tascherau, van Quebec.

Den 30en Juni werd hem de *beretta* of het scharlaken kapje overgereikt door Mgr. Kenrick, aartsbisschop van St. Louis, wiens eerwaardige broeder hem vijf en twintig jaren te voren op denzelfden dag tot priester had gewijd in de kapel van St. Mary's Seminary te Baltimore, in de schaduw van de kathedraal, waar de kardinaal het sacrament des Doopsels ontvangen had.

In Januari van het volgend jaar ging Zijne Eminentie scheep naar Rome in gezelschap van Mgr. Tascherau en beider secretarissen om uit de banden des Pausen den kardinaalshoed te ontvangen, en den 17en Maart nam hij bezit van zijn titelkerk *Santa Maria in Trastevere*.

Bij gelegenheid van zijn verblijf te Rome bepleitte Mgr. Gibbons bij den Heiligen Stoel de zaak der werkliedenvereniging, bekend onder den naam van Ridders van den Arbeid, en toonde daardoor dat ook onder het prinselijk purper zijn hart even warm bleef kloppen voor de arbeidende klasse.

Kardinaal Gibbons is, gelijk ons portret aantoont, evenals kardinaal Manning, van een ascetisch uiterlijk, maar door den ernst zijner trekken straalt een gloed van vurige menschenliefde en innemende goedheid, die ook den meest bevooroordeelde onmiddellijk treft en trekt. Hij draagt het scharlaken kardinaalskleed met den eenvoud van een gewoon priester.

Op den kansel s p r e e k t kardinaal Gibbons veeleer dan dat hij p r e e k t ; hij is de meest ongekunstelde der redenaars. Zijn ernst is aanstekelijk en het was zijn klaarblijkelijke oprechtheid, die een zijner hoorders, na een preek over het geloof en de goede werken, deed schrijven: 'het was een eerlijk hart, sprekende tot alle eerlijke harten van de wereld.'

Het zal onzen lezers genoegen doen, van dat eerlijke hart, van dien scherpen geest ook een lofspraak op onze *Illustratie* te vernemen. Daarom hebben wij in dit nummer *in fac-simile* een gedeelte weergegeven van een brief, door Zijne Eminentie tot het bovenbedoelde lid onzer redactie gericht en bijzonder vereerend voor ons tijdschrift.

In het Hollandsch luiden de woorden van Mgr. Gibbons aldus:

'Ik neem de vrijheid mijn hooge waardeering uit te drukken voor uw geïllustreerd katholiek blad, dat ten zeerste voor uw ondernemingsgeest en goeden smaak getuigt. Ik ben niet in staat over de leesstof van het tijdschrift te oordeelen, daar ik niet bekend ben met de Hollandsche taal. Maar ik bewonder toch de sierlijkheid en het aantrekkelijk karakter der platen, die uw blad tot een welkomen bezoeker bij de geloovigen van Nederland moeten maken.'

Dit laatste zal zeker bijzonder gelden van het portret op de eerste bladzijde, waardoor dit nummer onzen lezers nog meer dan anders welkom zal zijn.

J.R.v.d.L.

Verstrooid.[1)]

1) Naar aanleiding eener anekdote door *Le Moede* over Pasteur meegedeeld.

Papa, de professor, met zijn gemalin
En kindren, kortom het geheele gezin
Zit aan het dessert; op de schaal lacht het ooft,
Door 't zonlicht der lente gekleurd en gestoofd.

Papa doopt de meikers in 't waterkristal,
Droogt ze af heel bezorgd, blaast er langs overal,
Hapt ze op, plukt een ander en wascht deze weer,
Verorbert er velen; een kers smaakt naar meer.

Mama en haar jongens met guitigen blik
Bespieden dat alles en hebben veel schik;
Hij merkt het en zegt met een ernstig gezicht,
Strak de oogen op 't glas en de fruitschaal gericht:

‘O, lacht niet! 't Vergrootglas heeft duidlijk geleerd,
Welk smerig bacillen-gebroedsel er teert
Op allerlei soorten van planten en fruit!’
Dit zeggende dronk hij het waterglas uit.

H. Ermann S.J.

Koning Karel en Widukind.
Door
J.R. van der Lans.
(*Vervolg.*)

XVI.
Boete.

Een grauwe voorjaarsdag wierp zijn bleek en somber licht door de vensters van de koningspalts te Diedenhofen, waar koning Karel met zijn hofgezin den winter van het jaar 783 had doorgebracht.

Met treurig en onzeker schijnsel verlichtte de zwaar omnevelde zon een ruime gewelfde

zaal, wier achtereinde werd ingenomen door een rijk gedrapeerde bedkoets, op een verhevenheid van enkele treden geplaatst. De zware gordijnen waren wijd opengeschoven als een uitnoodiging tot de onwillige zonnestralen om wat bemoediging en troost te brengen aan de arme zieke, die machteloos op het vorstelijke leger lag uitgestrekt.

De jeugdige koningin Hildegarde, nog weinig maanden te voren het beeld der bloeiendste gezondheid, rustte daar, bleek en vermagerd als een doode, met het matte hoofd op de donzen peluw, onder de gulden kroon, in den hoogen achterwand der bedkoets gebeiteld.

‘Zij slaapt,’ fluisterde haar zusterlijke vriendin Hildegonde, teeder over de sponde gebogen, tot de grijze koningin Bertha, 's konings moeder, die wat verder in een ronden lagen zetel zat.

‘Des te beter,’ hernam deze, met een bezorgden blik naar een zilveren kinderwieg, die met een zijden kleed gedekt, nabij het hoofdeinde der bedkoets stond. ‘Ook de kleine is rustig,’ voegde zij er bij. ‘'t Is ongelukkig dat de koningin zich niet van het kind scheiden wil: zijn minste geluid doet haar ontwaken en ze heeft aan niets grooter behoefte dan aan rustigen slaap.’

‘Och, wat zullen we haar den troost benemen, het wicht gestadig bij zich te hebben!’ zei Hildegonde meewarig het hoofd buigende. ‘Het doet haar zoo goed, haar geliefde kleine naamgenoote te zien en te kussen....’

‘Met wat vreugde en verwachting is de komst van dat kind begroet!’ hernam de oude Bertha zuchtend. ‘Hildegarde moest ze heeten, zooals haar moeder, dus wilde het de koning in zijn blijdschap.... En wie weet of hij er nu de groote Hildegarde niet voor missen moet.’

‘Dat zou verschrikkelijk zijn!’ stamelde Hildegonde, de hand van ontsteltenis op het hart drukkend. ‘Hoe kunt gij die gedachte uitspreken?’

De oude vrouw antwoordde niet, maar verborg het grijze hoofd in de knokkelige handen en snikte zacht. ‘Ik zou het niet overleven,’ nokte zij.

De zieke opende de oogen, ze glinsterden koortsig helder in hun diepgezonken kassen. Hildegonde sidderde bij de gedachte dat de slapende de laatste woorden zou hebben gehoord; maar deze zelf stelde haar gerust met een matten, vriendelijken blik. Zij strekte de bleeke, uitgeteerde hand naar die harer vriendin uit en lispelde:

‘Vrees niet, mij te verschrikken, goede Hildegonde; ik voel wel dat mijn einde nabij is, en ik voor mij zelve zou er graag in berusten, deze treurige wereld te verlaten; maar, gelijk gij zeidet, voor den koning zal het verschrikkelijk zijn. En ach, wie zal mijn geliefde kinderen het verlies hunner moeder vergoeden? Doch de goede God leeft nog....’

Hildegonde wist niet wat te antwoorden; de smart drong haar naar de keel en perste haar de tranen uit de oogen. Met benevelden blik zag zij neer op het aanminnige, kalme gelaat der zieke, die met zoo stille berusting haar eigen doodvonnis had uitgesproken, en als stomme uiting harer deelneming en bewondering drukte zij zacht de vermagerde, klamme hand.

‘Ja, de goede God leeft nog, mijn koningin,’ vermocht zij eindelijk te zeggen. ‘Hij zal u de gezondheid teruggeven. Hij zal u sparen voor den koning, voor uw kinderen, voor heel uw volk....’

‘Gewis,’ hervatte de oude Bertha, die haar tranen had afgewischt en nu in haar moederlijke bezorgdheid hoop en vertrouwen veinsde om de zieke op te beuren.

‘Men sterft zoo licht niet in den bloei der jaren. Ook ik ben op uw leeftijd, in gelijke omstandigheden, meermalen den dood nabij geweest, en toch heb ik zoo lang mogen leven dat ik door Gods goedheid drie kleinzoons en drie kleindochters in het huis mijns zoons mocht zien geboren worden.... Als de Mei maar weer in het land komt en alles tot nieuw leven wekt, zult gij de verloren krachten spoedig herwinnen.’

De zieke glimlachte treurig en prevelde voor zich zelve:

‘De Mei zal ik niet meer beleven.’

Zich daarop omwendende naar het wiegje, waarin haar jongste lieveling sluimerde, richtte

zij zich, door Hildegonde ondersteund, half tegen de kussens op om een blik te kunnen werpen op het kind, welks klein, bleek gezichtje haast niet te vinden was te midden der wolken van dons en kant, waarin het was neergevlijd. Onrustig balde en wrong het de kleine teere vuistjes, zoo fijn als snijwerk van elpenbeen, en sloeg in den slaap met de armpjes rond, als onwillig het pas ontvangen leven van zich afwerende.

De gouden koningskroon, met edelsteenen omzet, die in het hoofdeinde der zilveren wieg flonkerde, wierp een schaduw over het akelig bleeke gezichtje van deze jonge koningstelg. Hildegarde merkte het met weemoedige bezorgdheid op.

‘Arm kind, dat onder een kroon geboren wordt!....’ fluisterde zij, ‘ze werpt haar schaduw voor u uit op het levenspad, nog eer ge het moogt betreden.... In wat kommer en zorgen heeft uw moeder u het leven geschonken! De vrouw van den geringsten laat mag met vreugde de blijde ure te gemoet zien, waarop zij moeder zal worden; maar de gemalin van koning Karel had geen rustig uur, toen zij u verwachtte.... Wel zijt gij een kind van angst en smarte, en ik vrees dat gij uw moeder niet lang overleven zult.... Maar neen, uw goede engel zal over u waken als ik er niet meer wezen zal. - God zal u sparen voor uw vader, opdat er toch, als ik heengegaan zal zijn, een Hildegarde in zijn huis zal overblijven, die hem aan mij herinnert....’

Terwijl ze aldus, nauwelijks hoorbaar, tot zich zelve sprak, en haar gezellinnen zacht schreiend toeluisterden, was in diepe stilte het voorhangsel opgelicht, dat den ingang verborg, en - daar stond koning Karel, hoog opgericht, maar met smartelijk neergebogen hoofd voor de verschrikte vrouwen.

De groote koning scheen nog maar een schaduw van hetgeen hij weinige maanden te voren geweest was. Zijn forsche gestalte wankelde als onder het wicht van een onzichtbaren last, die hem de vierkante schouders kromde. Zijn gelaat was bleek en ingevallen en scheen grauw onder den slecht verzorgden baard. De glans zijner oogen was verduisterd, hun dofheid verried de vele bange nachten, die hij slapeloos had doorgebracht, verteerd door de zorgen des rijks, dat na de jongste bloedige tuchtiging der trouwelooze Saksen, meer dan ooit door dien erfvijand werd bedreigd; gefolterd door het zelfverwijt, dat hij zelf door zijn hardheid die nieuwe gevaren had opgeroepen; bovenal verplet onder de gedachte, dat hij door zijn teugellooze gramschap den toorn des Hemels over zijn huis had afgetrokken.

Als een geest schreed hij nader.

‘Hildegarde, wat zeidet ge daar?’ vroeg hij met toonlooze stem en sidderende lippen.

‘Mijn dierbare heer en gemaal,’ riep de koningin, haar vermagerde armen naar hem uitstrekkende.

Wankelend trad hij op de legerstede toe, zonk voor het bed op de knieën en liet zich in de armen sluiten van zijn teerbeminde gade.

‘Karel,’ fluisterde zij, ‘wees sterk. Bedenk dat gij koning zijt en uw kracht behoort aan het rijk, dat geen anderen steun heeft dan u.’

‘Wat deert mij het rijk, als ik u verliezen moest, die mij meer waard zijt dan schepter en kroon!’ nokte de krachtige man, het machtige hoofd met de leeuwenmanen neervlijend aan haar borst, als zocht hij daar bescherming tegen het strafgericht, dat hem achtervolgde.

‘Spreekt dus de koning,’ hervatte de zieke zacht verwijtend, ‘de koning, die mij zoo vaak bestraffend heeft toegevoegd dat het rijk vóór alles ging, vóór eigen vrouw en kinderen, omdat het heele volk zijn huisgezin was?.... Hoe vaak, als ik u zelfzuchtig wilde terughouden in onzen huiselijken kring, hebt gij me niet gezegd, dat uw plicht als bestuurder en als beschermer des rijks u riep òf naar den Rijksdag òf naar het slagveld. En nu spreekt gij alsof het rijk u niets meer zou zijn. het rijk dat gij van uw vaderen hebt geërfd, opdat gij het groot zoudt maken ter eere Gods en tot heil van uw volk....’

‘Ja, Hildegarde, zonder u zou het rijk mij niets meer zijn, en zou ik zelf niets meer wezen voor mijn volk. In u zou mij alles ontzinken.... mijn kracht, mijn moed, mijn hoop, mij zelf zou ik verliezen.... O, ik voel het nu eerst wat ge mij waart. Gij zijt het beste deel van mijn leven, de grootste helft van mijn ik. Zonder u ben ik niets, Hildegarde....’

‘Ach, dat het aan mij stond,’ hernam zij schreiend, ‘hoe gaarne zou ik bij u blijven, bij u en bij onze kinderen, die nog zoo jong zijn en hun moeder nog zoo noodig hebben.... Och, als ik denk aan onzen Pepijn en onzen Bodewijk, zoo ver van ons gebannen, hoe zwaar valt mij dan het scheiden van deze wereld, daar ik den troost niet meer zal smaken, hen vóór mijn dood te omhelzen. En dan onze jongste lieveling, daar in de wieg, onze kleine Hildegarde te moeten achterlaten nog vóór ze haar moeder heeft gekend, zoodat ze nooit zal weten hoe lief ik haar heb gehad, - o dat is hard! En vurig heb ik den Hemel gebeden, mij voor haar te sparen. Ze is zoo teer en zwak, ze kan haar moeder niet ontberen.... Maar ik voel het, God heeft het anders besloten.... Gezegend zij zijn heilige wil.... Ik ga sterven, Karel....’

‘Om Gods wil, zwijg,’ hernam de koning, zich in de overmaat zijner smart als toornig oprichtende. ‘Gij verscheurt mij het hart!’

‘Ik poog u slechts voor te bereiden op een scheiding, die onvermijdelijk is, en die u in waarheid het hart verscheuren zou, wanneer zij u te plotseling trof....’

‘Hildegarde, ik bezweer u, houd op.... Gij zult niet sterven, gij moogt het niet....’ En met een woesten kus poogde hij haar het zwijgen op te leggen.

Een zacht klagend geluid, dat uit het wiegje opging, maande den vorst zijn onstuimigheid te matigen.

‘Denk om onze kleine Hildegarde,’ sprak zijn gemalin bestraffend, hem zacht van zich afwerend. ‘Ze heeft den rustigen slaap zoo noodig.... Wees kalm, wees een man! Moet ik dat zeggen tot koning Karel?’ voegde zij er met een weemoedigen glimlach bij.

‘Gij wilt dat ik kalm zal zijn en zegt dat gij sterven gaat. Voelt gij dan niet dat gij me daarmee den doodsteek geeft?’ vroeg de forsche man met driftig gebaar, en in de hartstochtelijkheid van zijn bewegingen stiet hij met het zwaard, dat aan zijn zijde hing, tegen het vergulde snijwerk der bedkoets.

Door dit geraas uit den onrustigen slaap gewekt, barstte nu de kleine in de wieg in pijnlijk schreien uit. De moeder poogde zich bezorgd van haar leger op te richten, door Hildegonde gesteund en gesust. Koningin Bertha nam het kind uit zijn bedje en wiegde het bedarend op den arm. Uit het aangrenzende vertrek kwam nog een

dienende vrouw toegeschoten. Aller aandacht en zorg was voor de kleine, en de koning stond er bedremmeld bij als een knaap, die met zijn houding verlegen is.

Zijn grijze moeder legde hem de hand op den arm en beduidde hem dat hij beter deed zich te verwijderen. Hildegarde knikte bevestigend, toen hij haar met den blik ondervroeg.

'Ja, ga, mijn koning,' sprak zij, 'en tracht in den arbeid de kalmte te vinden, die gij zoo zeer behoeft.... Ga, de zaken des rijks roepen u.... Straks als gij bedaard genoeg zijt om mij te aanhooren, zullen we verder spreken. Want veel heb ik u nog te zeggen.'

De groote koning boog het hoofd in onderwerping aan het zachte bevel. Hij drukte zijn dierbare Hildegarde een kus op het bleeke voorhoofd en verwijderde zich langzaam, met wankelenden tred, de hand voor het gebogen hoofd geslagen.

Als bedwelmd van smart, dwaalde hij door de lange gangen van zijn paleis, zonder een groet, zonder een blik voor de dienaren, die eerbiedig buigend staan bleven, waar hij voorbijging, en hem meewarig nastaarden.

Onwillekeurig richtten zich zijn schreden naar de zaal, waar zijn raadslieden bijeen zaten, ijverig bezig met het afdoen van de aangelegenheden des rijks. Aan de zware tafel, rustende op gebeeldhouwde leeuwenklauwen en met een in breede plooien afhangend kleed gedekt, zat zijn geheimschrijver Eginhard met Paulus Diaconus, bisschop Theodulf, bisschop Meginfred, graaf Gerolf, graaf Theodorik en andere trouwe leden van 's konings dagelijkschen raad. Eerbiedig

verhieven zij zich van hun zetels bij zijn binnentreden. Angstige bekommering lag op hun gezicht te lezen.

'Het zijn treurige tijdingen, heer koning, die ons van alle oorden des rijks toekomen,' dus begon Eginhard, op de perkamenten en gezegelde stukken wijzende, die voor hem lagen. 'Uit de berichten, ons door 's konings graven gezonden, blijkt dat op alle punten de Saks weer in verzet komt. Widukind moet weer in Saksenland teruggekeerd zijn en een algemeenen opstand aanstoken....'

Die naam schrikte den koning op uit de neerslachtige onverschilligheid, waarmee hij de begroeting zijner raadslieden had aanhoord.

'Widukind weer in Saksenland!' riep hij, de vuisten ballend, 'bij God dan zal het voor 't laatst zijn!'

'Dat zij zoo!' sprak graaf Gerolf kortaf, maar fronste bedenkelijk de wenkbrauwen, terwijl hij een vorschenden blik op den koning wierp, die, in zijn sombere gedachten teruggezonken, besluiteloos bleef staan, met de vuist op de tafel geleund.

'Het schijnt dat de Friezen zich hij de Saksen zullen aansluiten,' hernam Eginhard, een der perkamenten van de tafel nemend en het den koning aanbiedend. 'Er is een schrijven gekomen van Ludger uit Deventer, waaruit ernstige bezorgdheid spreekt. De vrome en wakkere man vreest het ergste voor de kerk van Deventer. De barbaren liggen op den loer om ze weer te verwoesten. Alom steken de heidenen driest het hoofd op, gereed zich op de Christenen te werpen. Zoodra Widukind het sein geeft tot een algemeenen aanval....'

Koning Karel, anders de man van kort beraad en snel handelen, hoorde thans besluiteloos, met gefronste wenkbrauwen, somber voor zich starend, al die Jobstijdingen aan. De zenuwachtige trekkingen in zijn gelaat, het krampachtig ballen zijner vuist, die de zware boekdeelen op den hoek der tafel te pletter drukte, de bliksemende vonken, die nu en dan van onder de borstelige wenkbrauwen uitschoten, getuigden van den strijd, die in zijn binnenste woedde. De oude aandrift van den heerscher en overweldiger drong hem, met een enkel woord den vernielingskrijg tegen den vijand te gebieden, maar de gedachte aan zijn stervende gemalin verlamde eensklaps al zijn veerkracht. Hoe kon hij ten strijde optrekken, terwijl zijn geliefde Hildegarde daar zieltogend neerlag?

DR. KARL LUEGER.

Het beeld der dierbare gemalin, zooals hij haar straks aanschouwd had, op het smartbed uitgestrekt, zweefde hem voor den geest en trok gestadig zijn aandacht af van de bijzonderheden, hem door zijn raadslieden meegedeeld. Hij hoorde hun meedeelingen, hun opmerkingen slechts met een half oor aan. Het was of het hem niet meer aanging, wat hen zoo ernstig bezighield. Wat spraken zij van den opstand der Saksen, van Widukind, van de Friezen, van Ludger, van de kerk van Deventer? Al zijn gedachten waren bij het krankbed van Hildegarde.

Zij had hem geraden, in den arbeid zijn kalmte te herwinnen, maar het was hem niet mogelijk met zijn getrouwen te beraadslagen, zich rustig in hun midden neer te zetten om zich aan de regeeringszaken te wijden. Anders zelf de ziel van den raad, voelde hij zich daar nu als een vreemde, als iemand, die hoort spreken over dingen, die hem niet aangaan.

En hij moest zich verwijderen, wilde hij de onmannelijke zwakheid niet verraden, die hem onmachtig maakte tot denken en oordeelen, nog minder tot beslissen en bevelen.

'Wat belangrijks is er meer?' vroeg hij ten slotte, als had hij nog niets vernomen.

'Hier is een schrijven van den geleerden Alcuinus aan den koning in persoon gericht,' sprak Eginhard, hem het gezegeld perkament overhandigend.

Het gelaat des konings helderde een oogenblik op bij het vernemen van dien vereerden naam en gretig stak hij de hand naar het schrijven uit.

'Ook aan mij heeft Alcuinus een brief gericht,' hernam bisschop Meginfred op minder opgewekten toon. 'Hij heeft ernstige bedenkingen tegen hetgeen hij noemt het lichtvaardig kerstenen der Saksen. Hij wil dat men hen niet zal doopen tenzij na lange en ernstige voorbereiding. Men zal, dus zegt hij met den grooten Augustinus, geen nieuwen wijn in oude zakken doen....'

VAN HET OUDE IN HET NIEUWE, NAAR DE TEEKENING VAN OTTO ANDRES.

‘VOLKEREN VAN EUROPA, VERDEDIGT UW HEILIGSTE GOEDEREN,’ NAAR EEN ONTWERP VAN KEIZER WILHELM II DOOR PROF. KNACKFUSS GETEEKEND.

KONING KAREL IN ZIJN RAAD.

‘Schrijft hij dat?’ vroeg de koning verrast. ‘Wij zullen dat later bespreken,’ liet hij er op volgen, en zich omwendende verliet hij de zaal met Alcuinus' brief in de hand.

XVII.
Het zoenoffer.

Hij herademde, toen hij, in zijn eigen afgezonderd vertrek aangekomen, zich daar op een gemakkelijken zetel wierp om in de eenzaamheid het schrijven van zijn hooggeschatten vriend en raadsman te lezen.

Langzaam wikkelde hij het zegelkoord los en ontplooide het perkament. Met belangstelling doorliep hij de fraai geschreven regelen, maar naarmate hij vorderde, betrok zijn gelaat weer; met zenuwachtige gejaagdheid sloeg hij het klapperend perkament om en las verder, met gefronste wenkbrauwen en saamgenepen lippen, verder, tot het einde. Toen wierp hij den brief gramstorig neer, en staarde als met verbeten woede uit het venster in den grauwen voorjaarsdag. Maar allengs bedaarde die opgewondenheid; onwillekeurig nam hij den brief weer op en doorliep hem opnieuw....

‘Ge hebt gelijk, trouwe vriend,’ sprak hij tot zich zelven. ‘Ja, bloed roept bloed.... Vreeselijk zal ik het hebben te boeten, dat ik dit kon vergeten, dat ik mij door toomelooze gramschap heb laten overheeren!.... Ik meende den opstand in bloed te smoren, en zie, van alle kanten rijzen dreigende vijanden op. Hoe de gevaren bezweren, die ik zelf heb opgeroepen, nu God, dien ik vergramd heb, mij zijn machtige hulp onttrekt?.... En ach! dat zijn toorn juist de schuldelooze Hildegarde moest treffen, die mij als een heilige bewaarengel terughield, waar mijn voet afweek van het pad der gerechtigheid! Had ik haar zachte leiding gevolgd, ik zou mij thans geen bloedschuld te wijten hebben. En nu moet zij het zoenoffer worden voor mijn zonde!....’

De vrome vorst sloeg de handen voor het gelaat samen, en overdacht in bitterheid des harten de ernstige verwijten van zijn hoogvereerden vriend en wijzen leermeester, die hem moedig de overmaat zijner gestrengheid onder het oog bracht en hem bestraffend aan het goddelijk voorschrift herinnerde: ‘Word gram, maar zondig niet.’

Dan stond hij op en wandelde, door de onrust van zijn gemoed gedreven, met onregelmatige schreden het vertrek op en neer. Het was overeenkomstig zijn vromen smaak met godsdienstige voorstellingen versierd, en terwijl hij met onzekeren blik rondzag, viel zijn oog op de afbeelding van koning David, vlak tegenover den overhuifden, rijk gebeeldhouwden zetel des konings, in het wandtapijt geweven. Het was een geschenk van zijn dierbare Hildegarde, die het met de eigen kunstvaardige hand in gekleurde wol en gouddraad had gestikt. David was voorgesteld met een kroon op het hoofd gelijk aan die koning Karel droeg, en met de harp in de hand, bij wier tonen hij zijn psalmen zong. In het gelaat van den koninklijken harpenaar had zij gelijkenis pogen te leggen met haar gemaal, die in de paleisacademie den naam van David voerde en door den geleerden Alcuinus bij den grooten koning van Israël vergeleken was.

Die zinrijke schildering met de naald trok thans onweerstaanbaar den blik des konings en in treurige beschouwing bleef hij voor het kleurige tafereel staan.

Dan sprak hij met bitterheid tot zichzelf:

'Wel mocht Alcuinus mij bij koning David vergelijken; maar niet in zijn heerlijkheid, neen in zijn droeven val heb ik hem geëvenaard, doch nu ook zal ik hem volgen in zijn boetvaardigheid.'

En zich daarop in ootmoed nederwerpende voor het groote kruisbeeld, dat de eereplaats in het vertrek innam, sloeg hij het psalterium open, dat daar op de bidbank lag, en bad en verzuchtte met de woorden van den boetvaardigen koning:

'Heer, straf mij niet in uw verbolgenheid en kastijd mij niet in uw gramschap. Ontferm u mijner, o Heer, want mijn beenderen zijn geheel ontsteld en mijn ziel is zeer verschrikt. Hoe lang, Heer, zult Gij toeven om mij te helpen?.... Ik ben moede geworden van het zuchten. Alle nachten zal ik mijn legerstede besproeien met mijn tranen. Mijn oog is ontsteld van verdriet, ik ben verouderd onder al mijn vijanden....

'Omdat ik zweeg en mijn zonde niet erkende, zijn mijn beenderen verzwakt, terwijl ik riep den ganschen dag. Want uw hand drukte zwaar op mij dag en nacht; ik wentelde mij heen en weer in mijn kwelling, terwijl de doren der smart mij doorwondde. Maar nu wil ik mijn ongerechtigheid belijden voor den Heer, en Hij zal mij de boosheid mijner zonde vergeven....

'Heer, Gij kent al mijn begeerten, en mijn zuchten is voor u niet verborgen.... Tot uw geeselslagen ben ik bereid, want mijn zonde is altijd voor mijnoogen.... Dochmijn vijanden leven en zijn machtig geworden boven mij, en die mij wederrechtelijk haatten zijn menigvuldig geworden. Die kwaad voor goed vergelden lasteren mij, omdat ik het goede nastreef....

'Geef mij de vreugde uws heils weder en bevestig mij met den vorstelijken Geest. Dan zal ik den boozen uwe wegen leeren, en de goddeloozen zullen zich tot U bekeeren. Verlos mij van de bloedschuld, o God, God mijns heils; en mijn tong zal uw rechtvaardigheid loven....'

En dieper boog de groote koning het hoofd in het besef zijner schuld, nederig bereid uit de hand des Heeren alles te aanvaarden wat Hij hem als boete mocht opleggen.

Van dat oogenblik kwam hij niet meer toornig in opstand tegen den wil Gods, als Hildegarde hem teeder en liefdevol voorbereidde op de aanstaande scheiding; maar schreiend knielde hij aan haar legerstede neer, met haar hand in de zijne geklemd, en luisterde in stille onderwerping naar haar troostende, bemoedigende woorden. Met eerbiedige vereering zag hij tot haar op als tot een heilige; de groote, gulle, krachtige liefde, die hij haar steeds had toegedragen, louterde zich onder den

verteerenden invloed der smart, als het goud in het vuur tot een hooge, bovenaardsche, heilige genegenheid. Naarmate de lichamelijke band door haar langzaam wegkwijnen al losser en losser werd, werd de band hunner zielen hechter en sterker.

Hij verliet haar sponde niet meer, maar zat dag en nacht aan haar zijde, naijverig ieder woord, elken zucht opvangende, die aan haar bleeke lippen ontsnapte. Dan spraken zij over hun kinderen, over de toekomst als Hildegarde er niet meer zijn zou, over de aangelegenheden des rijks; want in haar alomvattende liefde vergat de stervende niets, wat na haar verscheiden het geluk harer dierbaren kon verzekeren. Zij gaf Karel wijzen raad voor zich zelven, voor zijn gezin, zijn hofhouding, zijn volk. Zij ried hem zelfs, haar spoedig een opvolgster te geven op den troon, waar zij zoo gelukkig aan zijn zijde gezeteld had, en waar de plaats der koningin niet lang ledig mocht blijven, zoowel om den geregelden gang van 's konings huis en het belang des rijks, waaraan hij zich ongestoord moest kunnen wijden, als om Karel zelf, die bij de vervulling zijner verheven taak zoo groote behoefte had aan huiselijk geluk.

Maar als Hildegarde het gesprek daarheen leidde, sloot de koning haar met een kus den mond en drukte inniger haar uitgeteerde hand.

Met den dag slonken de krachten der zieke. De lente, waarop koningin Bertha in haar moederlijke bezorgdheid al haar hoop gesteld had, wilde niet komen. De Paaschdagen, anders aan Karels hof zoo feestelijk gevierd, waren somber en treurig voorbijgegaan. De zon, die aan het voorjaarslandschap gloed en leven moest bijzetten, hield zich achter grauwe nevelen schuil, gelijk de zon van Karels huis, de schoone en lieftallige Hildegarde, door haar afwezigheid aan het anders zoo schitterende hof allen luister, alle vreugde onthield.

Ook de koning, door liefde en zorg aan haar sponde gekluisterd, verscheen niet meer in den kring zijner raadslieden, dag aan dag heviger verontrust door de onheilspellende berichten omtrent den opstand der Saksen op alle punten van het onderworpen gebied. Karel vergenoegde zich met zijn zwager Gerolf en graaf Theodorik op te dragen, met allen ijver voor de uitrusting des legers te zorgen ter voorbereiding van een grooten beslissenden veldtocht. En toen zij hem verwittigden, dat de troepen marschvaardig waren, aarzelde hij het bevel tot optrekken te geven. Zelf wilde hij zich aan de spits stellen; maar hoe kon hij ten strijde trekken, terwijl de koningin op haar uiterste lag?

‘Vader,’ sprak zijn oudste zoon Karel, thans tot een rijzigen, kloeken knaap opgewassen, ‘laat mij in uw plaats optrekken. Ik zal u Widukind geboeid in handen leveren; als moeder dat verneemt, zal de blijdschap haar de gezondheid teruggeven.’

De koning beschouwde een wijl met vaderlijk welgevallen den slanken jongeling, die zich in het fiere zelfvertrouwen der jeugd hoog oprichtte als om de reuzengestalte zijns vaders te evenaren. Maar daarop schudde hij weemoedig het hoofd.

‘Geduld, mijn zoon,’ sprak hij treurig glimlachend, ‘oefen uw jonge kracht intusschen onder de leiding van uw oom Gerolf: hij is een abel wapenmeester.... Weldra trekken wij samen op, en vrees niet dat uw aandeel in den strijd u onthouden zal worden.’

Weinige dagen later knielde de knaap tusschen zijn vader en zijn oom aan het sterfbed zijner moeder, omringd van het heele hofgezin, op verlangen der koningin rondom haar sponde geschaard om haar laatsten afscheidsgroet te vernemen.

Dien dag was eindelijk de lente gekomen, waarnaar koningin Bertha zoo lang reikhalzend had uitgezien, opdat de levenwekkende voorjaarszon haar geliefde schoondochter de gezondheid mocht teruggeven. Vriendelijk en vroolijk waren dien

morgen de zonnestralen de vensters der sombere ziekenkamer binnengedrongen en hadden een warmen lichtgloed getooverd om het bleek gelaat der stervende vorstinne.

‘Zie de lieve zon brengt mij haar laatsten groet,’ had Hildegarde met een zwakken glimlach opgemerkt, ‘ze heeft niet gewild dat ik de oogen sluiten zou vóór ik ze nog eenmaal had aanschouwd.’

En begeerig had de zieke de oogen geopend om nog eens het blijde licht in te drinken; maar ze had ze spoedig moeten sluiten, daar zij

te zwak waren geworden om den scherpen dag te verdragen.

'Ik zal maar geduld hebben tot een andere zon voor mij opgaat,' had ze daarop stil gefluisterd, 'de eeuwige zon, die het Paradijs bestraalt.'

'Heden juist schittert die zon in vollen luister den hemelingen in het gezicht,' had daarop bisschop Theodulf, de trouwe vriend en raadsman in Karels gezin, tot de geliefde vorstin gezegd; 'want wij vieren den feestdag van 's Heeren Hemelvaart.'

Een hemelzoete glimlach omspeelde de bleeke lippen der stervende, die daar met gesloten oogen neerlag, als behoorde zij reeds niet meer tot deze wereld en als aanschouwde zij reeds den luister der hemelen. Een weerglans van die heerlijkheid scheen haar gelaat te verhelderen, en met verwondering beschouwde Karel die aanminnige trekken, blank en fijn als het satijnachtige wit, waaruit de bloemkelk der lelie is gevormd, nu zacht doorgloeid door het warme zonnelicht, doorzichtig en etherisch als het aanschijn van een engel.

Nog eenmaal wilde hij die zachtblauwe oogen, waaruit hem zoo vaak de gloed der liefde had tegengestraald, geopend zien, en voorzichtig, als kon zijn adem het zwakke leven verjagen, drukte hij een kus op het gladde elpen voorhoofd, opdat zijn Hildegarde hem nog even mocht aanzien.

Maar het voorhoofd was koud als marmer. Hij tastte naar haar hand, ze was verstijfd.... Ongemerkt, zonder doodstrijd, was Hildegarde tot het andere leven overgegaan.

'De koningin is het feest van 's Heeren Hemelvaart gaan meevieren hierboven,' sprak bisschop Theodulf plechtig, terwijl hij een traan afwischte.

Koning Karel boog, terwijl hij de verstijfde hand aan de lippen drukte, in stomme smart het hoofd over de borst der doode, die hij zoo innig had liefgehad, en het gesnik en geschrei, dat rondom hem opging, bewees hoe koningin Hildegarde ook de liefde had verworven van allen, die haar omringden.

Te Metz, in de kapel van den heiligen bisschop Arnulf, den stamvader van het koningshuis, waar reeds twee dochters van koning Pepijn rustten, werd zij met vorstelijke praal begraven, en naast haar werd de kleine Hildegarde neergelegd, die haar veertig dagen later in den dood volgde.

Zij had dus den koning in haar kleine naamgenoote niet de levende gedachtenis mogen nalaten, die zij gewenscht had; maar haar heugenis bleef niettemin levendig bij hem, en zijn grootste troost was, het lofdicht te herlezen, door Paulus Diaconus op de overleden koningin geschreven, en dat zoo treffend al haar voortreffelijke eigenschappen van ziel en lichaam samenvatte, in dezer voege:

'Hildegarde, de telgen van een roemrijk geslacht overtreffend gelijk een Indische diamant den grond waaruit hij ontsproot, bezat een zoo heerlijke gave van bloeiende schoonheid, dat er in heel het Westen geen schooner was dan zij.

'Noch de sardonyx vereenigd met Parisch marmer, noch leliën met rozen vermengd konden haar jeugdige bevalligheid evenaren.

'Maar die uitwendige schoonheid werd overstraald door de reinheid des harten, den eenvoud der ziel, door al het innerlijk schoon.

'O, gij waart zacht en verstandig, geestig en opgeruimd. Rijk waart gij, versierd met alles wat voortreffelijk is.

'Behoef ik nog meer tot uw lof te zeggen? Uw hoogste roem toch is deze, dat gij aan een beroemd man behagen mocht, en dat, toen uw krijgshaftige gemaal bij zijn erflanden had getrokken de Tiber van Romulus en de zwanenrijke Po, gij alleen,

Hildegarde, waardig zijt geacht in uw hand te voeren den gouden schepter van zijn uitgestrekt rijksgebied.'[1)]

(*Wordt vervolgd*).

De twee kluizenaars.

Op de kade van Algiers stapte op zekeren keer een man aan wal, van wien stellig niemand had kunnen gissen wat hij op het Afrikaansche strand kwam uitvoeren. Door zijn stilzwijgendheid gedurende den overtocht had hij de nieuwsgierigheid van zijn medepassagiers niet weinig geprikkeld. Men fluisterde onder elkaar dat hij een afstammeling was van een oud-adellijke familie, die zich uit de wereld had teruggetrokken en zich op zijn kasteel in het Zuiden van Frankrijk met niets anders onledig hield dan jagen en het kweeken van hyacinthen. Met menschen hield hij geen omgang; kortom hij leefde als een wijsgeer, die overtuigd is van de ijdelheid aller wereldsche dingen.

Dat hadden zijn medepassagiers onder elkander gefluisterd en zijn stil, ernstig voorkomen scheen hun meening over dezen zonderlingen, in zich zelf gekeerden, nog betrekkelijk jongen man te bevestigen.

Nauwelijks had hij voet aan wal gezet en zijn valies aan een jongen Arabier toevertrouwd of, zonder omzien, verwijderde hij zich van de landingskade en van de stad en sloeg de richting in naar Pointe Pescade.

Weldra werden de witte villa's, met haar terrassen helder tegen het donkere groen der pijnboomen afstekend, zeldzamer en bereikte hij een minder beschaafde streek.

Bij een kromming van den weg, van waar men een fraai gezicht had op de zee, bespeurde hij, midden in een tuin, half door wilde pereboomen overwoekerd en onder laurier- en rozeboomen verscholen, een verlaten Moorsch koffiehuis. Er was een kleine woning aangebouwd, maar overigens was er nergens in de buurt een huis te zien.

Volgens het opschrift op een half verweerd bordje, dat aan den stam van een eucalyptus bengelde, moest men zich in de kleine woning aanmelden voor het huren van het leegstaande huis.

Onze vreemdeling belde aan, en de eigenares verscheen in eigen persoon. Het was een knappe, flinke vrouw, de weduwe van een luitenant, dien zij, in haar vereering

1) Ziehier den oorspronkelijken tekst:

Quae tantum clarae transcendit stirpis alumnos,
Quantum, quo genita est, Indica gemma solum.
Huic tam clara fuit florentis gratia formae,
Qua nec in occiduo pulchrior u la foret.
Cuius haud tenerum possint aequare decorem
Sardonix Pario, lilia mixta rosis.
Attamen hane speciem superabaut lumina cordis,
Simplicitasque animae, interiorque decor;
Tu mitis, sapiens, sollers, iocunda fuisti,
Dapsilis et cunctis condecorata bonis.
Sed quid plura feram, cum non sit grandior ulla
Laus tibi, quam tanto complacuisse viro!
Cumque vir armipotens sceptris junxisset avitis
Cigniferumque Padum Romuleumque Tybrim,
Tu sola inventa es, fueris quae digna tenere
Multiplicis regni aurea sceptra manu.

voor den overledene, na zijn dood tot kolonel bevorderd had. De vreemdeling maakte zich aan haar bekend als 'meneer Henry' en gaf zijn verlangen te kennen het leegstaande huis te huren. De prijs, dien zij er voor vroeg, was nogal bescheiden en de zaak had dus gauw haar beslag. Meneer Henry keerde naar Algiers terug, kocht er een meublement van bamboes alsmede een piano en was vóór zonsondergang in zijn nieuw verblijf geïnstalleerd. Hij had opgemerkt dat de woning van zijn huisbazin een deur en een venster had, die in den tuin van het door hem gehuurde pand uitzagen. Daarom was in het huurcontract bepaald dat die deur en dat raam altijd gesloten zouden blijven.

Meneer Henry stelde zich dus voor, op zijn gemak de genoegens der eenzaamheid te smaken, en gedurende de eerste acht en veertig uren werd hij dan ook door niets gestoord.

Hij had zich een wit Arabisch costuum aangeschaft, dat veel makkelijker zit dan de stijve Europeesche kleeding en daarbij wonderwel paste bij zijn scherp geteekende trekken.

Lang bleef hij mijmeren op het kleine terras van baksteen, door een reusachtigen vijgeboom overschaduwd, en staarde, over de haag van agaven en cactussen, naar de golf, wier wateren tusschen de grijze takken der oude olijfboomen weerspiegelden.

In den morgen van den derden dag rookte meneer Henry een Oostersche pijp onder een oranjeboschje. Plotseling schrikte hij op.

Vlak tegenover hem ging het verboden venster plotseling open, en, boven een wit overhemd, verscheen een wonderlijk hoofd, met slordigen baard, een haviksneus, kleine, kortzichtige, maar levendige en schrandere oogjes.

De vreemdeling zong uit volle borst de aria uit *Guillaume Tell*:

> O Mathilde!....

Op het gezicht van de schemerige witte gedaante, die hij tusschen het groen onderscheidde, hield de zanger eensklaps op en wapende zijn neus met een lorgnet.

'Kijk!' riep hij, 'een Bedoeïen!.... Excuseer mij.... Hindert u mijn gezang?'

'Mijnheer,' antwoordde de gewaande Bedoeïen, 'wees zoo goed, dat raam dicht te doen. Er is in mijn huurcontract bepaald, dat het nooit geopend mag worden. Nooit! Ik ben hier niet komen wonen om uw muziek aan te hooren.'

En met een gebiedenden armzwaai als van Abd-el-Kader op een schilderij van Horace Vernet, voegde hij er bij:

'Doe dat raam dicht! Begrepen?'

'Volkomen begrepen,' antwoordde de vreemdeling met groote beleefdheid. 'Ik moet u mijn compliment maken over het zuiver Arabisch, dat u spreekt,' voegde hij er met een oolijk glimlachje bij, groette en sloot het venster.

Bijna op hetzelfde oogenblik kraste er een sleutel in het slot, en daar ging de verboden deur open.

Nu verscheen de zanger op den drempel, altijd nog in hemdsmouwen, altijd glimlachend, altijd heel beleefd.

'Mijnheer, u schijnt niet bijzonder gezellig van aard. Ik trouwens ook niet. Maar uw voorkomen lijkt me...'

'Het uwe is me onuitstaanbaar. Ik verzoek u naar binnen te gaan,' antwoordde de heer Henry. De indringer boog en deed een stapje achteruit. 'Mijnheer,' zei hij, 'u bevalt me hoe langer hoe meer. Ondanks uw blijkbaren tegenzin in het buurten, stel ik er grooten prijs op, met u kennis te maken.'

Hij stak den woesten Arabier de hand toe, maar deze trok de zijne heftig onder zijn boernoe terug.

Dit gebaar scheen zijn bezoeker bijzonder te vermaken, en doodbedaard hernam hij:

'U ziet er niet naar uit om altijd alleen te willen blijven. Binnen drie dagen, denk ik, zullen wij dikke vrienden zijn. Maar ik heb u nog eens mijn verontschuldiging aan te bieden. U is geen echte Bedoeïen, mijnheer, u is iemand uit de beschaafde wereld, misschien wel iemand, die zich daar niet thuis voelt, maar toch een man van de wereld - en mijn toilet is zoo slordig mogelijk. Ik ga mij kleeden en kom dan terug.'

'Spaar die moeite gerust!'

De vreemdeling glimlachte, groette en verdween.

Op het toppunt van ergernis, liep de huurder van het Moorsche koffiehuis zijn tuintje op en neer, zich telkens omdraaiende als een tijger in zijn kooi. Hoe zou hij zich van dat hinderlijk gezelschap, dien indringer, dien levenmaker ontdoen? Door middel van den deurwaarder?.... Door hem den hals om te draaien?.... Neen.... Dan vond hij het verkieselijker, de plaats te ruimen. Hij zou een ezel zien te krijgen met een karretje of iets dergelijks, daar zijn meublement van bamboes en zijn piano opladen en dan in vredesnaam de binnenlanden van Afrika intrekken.

Nauwelijks had de heer Henry dat besluit bij zich zelven vastgesteld, of daar stond zijn kwelgeest weer voor hem, ditmaal in de puntjes gekleed en met een glacé-handschoen in de rechterhand.

'Mijnheer,' dus begon hij, 'na mijn bijna onbescheiden aanmelding moet ik u toch minstens zeggen wie ik ben. Ik heb de eer mij aan u voor te stellen als Martin.'

'Martin, wat?'

'Martin, anders niet.'

'Zoo! Nu, het is me anders volkomen onverschillig. Binnen een half uur zal ik een ezel hebben.'

'En mag ik nu ook vragen,' hernam de bezoeker, zonder te trachten den zin van dat antwoord te doorgronden, 'met wien ik de eer heb te spreken?'

(*Wordt vervolgd.*)

Bij de Platen.

Dr. Karl Lueger. -

Niemand, keizer Frans Jozef alleen uitgezonderd, is in Weenen meer populair dan deze zoon uit het volk. In alles, in zijn optreden, in zijn manieren is hij een echt volksman. Wat hij zegt, met zijn echt oorspronkelijke welsprekendheid, gaat tot het hart. Zelfs de eenvoudige burger kan hem begrijpen en volgen, en hij voelt dat aan dezen rechtschapen, onverschrokken man de behartiging van zijn belangen het best kan worden toevertrouwd.

Doch er is nog meer, wat Lueger tot den waren volksman stempelt. Lange jaren heeft het liberalisme, gesteund door het jodendom, oppermachtig in Weenen geheerscht, en ieder weet, dat zulk een heerschappij met de hatelijkste willekeur gelijk staat. Weinigen werden bevoorrecht ten koste van de groote meerderheid, die haar dierbaarste belangen met voeten zag treden door een kleine kliek, machtig door haar geld.

Hiertegen kwam het eerlijke gemoed van dr. Lueger in opstand.

Hij kon die dwingelandij niet aanzien; hij begreep al de vernedering, die er voor de Christenen in school, zich aldus door een handjevol andersdenkenden, enkel op geldelijk gewin belust, den voet op den nek te laten zetten.

Met zijn machtig redenaarstalent schudde hij het volk uit zijn dommel wakker, dat aanstonds al zijn veerkracht herkreeg, toen het zag, dat zulk een man, zoo stout, zoo doortastend, zoo rechtschapen, zich aan zijn hoofd plaatste.

Toen de eerstvolgende verkiezingen voor den gemeenteraad moesten plaats hebben, bleek dan ook, dat het met de liberale heerschappij gedaan was. Een christelijke meerderheid van twee derden ging op het stadhuis zetelen. Weer juichte Weenen, evenals voor twee eeuwen, toen het door den Polenkoning Jan Sobiesky ontzet werd. Thans moest nog de kroon op het werk gezet worden door de benoeming van dr.

Lueger tot burgemeester. Dit geschiedde. Onder de toejuichingen van alle klassen en standen werd hem de hoogste waardigheid in de keizerstad opgedragen.

Frans Jozef weigerde echter, de benoeming te bekrachtigen, wat door den gemeenteraad met een hernieuwde verkiezing van Lueger beantwoord werd, nogmaals gevolgd door een weigering des keizers, om aan deze keuze zijn zegel te hechten.

Men moge dit betreuren, de houding des keizers is te verklaren en tot op zekere hoogte ook te billijken. Dr.

Lueger is niet alleen een vijand van de joden en liberalen, hij is ook fel gebeten op de Hongaren, tegen wier overmoed en aanmatigingen hij vaak te velde is getrokken. Nu is het volgend jaar het tienjarig verdrag, de zoogenaamde *Ausgleich*, tusschen Oostenrijk en Hongarije ten einde, en is het van het hoogste belang, dat het tusschen de beide deelen der monarchie bestaande tractaat vernieuwd worde.

Dit zou, bij de bekende prikkelbaarheid der Magyaren, wellicht op moeilijkheden kunnen stuiten, indien dr. Lueger alsdan burgemeester van Weenen was en zoodoende op de bevolking een nog grooteren invloed kon uitoefenen, dan thans reeds het geval is.

Deze reden heeft denkelijk den keizer tot zijn besluit bewogen; maar of dr. Lueger al dan niet burgemeester is, hij heeft aan zijn vaderstad een grooten dienst bewezen, door haar van het gehate dwangjuk der anti-christelijke overheersching te verlossen.

Zonder blind te zijn voor de schaduwzijde in zijn karakter, moet men vooral in onzen tijd van onzelfstandigheid, eerbied hebben voor zijn flink en mannelijk karakter en voor zijn moed.

Van het oude in het nieuwe. -

De overgang van het oude in het nieuwe jaar wordt, naar gelang van den uiteenloopenden aard der menschen, al op zeer verschillende wijzen gevierd. Voor hartstochtelijke kaartspelers is er maar één aangewezen manier om die plechtigste ure van den heelen jaarkring een eigenaardige wijding te geven. Zij wenschen het oude jaar met de kaarten in de hand te eindigen en het nieuwe ook weer met de kaarten te beginnen, ten bewijze van hun onverflauwde en voortdurende gehechtheid aan het geliefkoosde spel.

We hebben hier zoo'n kaartclubje voor ons, dat op gezette tijden bijeenkomt in een bepaald koffiehuis, en dat op den laatsten avond van het oude jaar vooral gezorgd heeft, voltallig te zijn. De laatst aangekomene, die zich nog gehaast heeft om toch op dezen avond niet te mankeeren, heeft zijn hoed nog op. Hij vond de vrienden namelijk verdiept in een spel, dat voor een hunner bijzonder kritiek dreigde te worden. En zonder zich den tijd te gunnen zijn hoed aan den kapstok te hangen, laat hij zich naast den in 't nauw gebrachten speler neervallen om hem van advies te dienen.

‘Pas op!’ hooren we hem met opgeheven vinger zeggen, ‘dat je den boel niet vergooit,’ en met de andere hand wijst hij hem de kaart, die hij, naar zijn gedachte, het veiligst kan uitspelen.

NIEUWJAARSGROET VAN DEN GEWAPENDEN VREDE, naar de schilderij van C. Fröschl.

Toch krabt de speler zich nog besluiteloos achter het oor tot groot ongeduld van de anderen, die hem de kaart uit de vingers kijken. Een tweede stilzitter fronst bij het twijfelachtige van het geval bedenkelijk het voorhoofd en wil er liefst maar niets in zeggen.

Aldus geheel in het spel verdiept, vergeten zij hun bier, en als men hen stilletjes begaan liet, zouden ze zelfs in staat zijn, den plechtigen klokslag van twaalven, den overgang van het oude in het nieuwe jaar, ongemerkt te laten voorbijgaan en zoodoende letterlijk van het oude in het nieuwe door te kaarten.

Een teekening van Keizer Wilhelm. -

De Duitsche keizer, die bijna reeds aan alle kunsten zijn krachten beproefd heeft, had tot dusver op zijn reizen naar Noorwegen nog enkel zeegezichten geschilderd.

In den afgeloopen herfst, dien hij voor een gedeelte bij de keizerin te Kassel doorbracht, kwam keizer Wilhelm, wiens geest voortdurend met de zaken in het

verre Oosten bezig is, op het denkbeeld van een allegorische schilderij, waartoe hij zelf een schets ontwierp, de voltooiing daarvan overlatend aan een bekend kunstenaar. Herman Knackfuss, professor aan de Academie voor schoone kunsten te Kassel.

Van de schets naar het ontwerp des keizers door den professor uitgevoerd, geven wij in dit nummer een reproductie. Op een rotsvlakte staan de volkeren van Europa: vooraan Duitschland met den helm niet. adelaarsvleugelen, den maliënkolder en het getrokken zwaard; op haar leunende Rusland, in een geschubd pantser gehuld, en naast haar Erankrijk met de Phrygische muts, een Romeinsch pantser en de speer in de vuist. Daarachter Oostenrijk, den dubbelen adelaar op het borstkuras, Italië met de Romeinsche type en wapenrusting, en Engeland gewapend met schild en lans. De kleinere figuur op den achtergrond verbeeldt de mogendheden van den tweeden rang.

Boven deze alle straalt hel flonkerend het kruis, het teeken, waardoor het christelijk Europa moet overwinnen. De aartsengel Michaël met het vlammend zwaard roept de volken van Europa ten strijde op en wijst hen op het Oosten, van waar het gevaar dreigt.

In de laagte strekt zich de breede vlakte der Europeesche landen uit, steden en kerken getuigende van de Westersche en christelijke beschaving. Achter den breeden stroom, de zinnebeeldige scheidsmuur tusschen Europa en Azië, nadert de geesel, een allesvernielende brand, en te midden der vlammen zetelt Boeddha, gedragen door een draak, die vuur spuwt.

Om zijn gedachte nog beter aan te geven, schreef keizer Wilhelm onder die teekening deze woorden: ‘Volkeren van Europa, verdedigt uw heiligste goederen.’ Onder de reproductie der schets vindt de lezer dan ook het facsimilé van die spreuk met de handteekening des keizers: Wilhelm I.R., Wilhelm Imperator Rex (keizer-koning.)

De schilderij van Knackfuss is, zooals men indertijd in de dagbladen heeft kunnen lezen, door den Duitschen keizer aan czaar Nicolaas van Rusland geschonken. Maar Wilhelm II heeft het denkbeeld, dat zij uitdrukte, algemeen willen verspreiden; hij wilde, dat heel Europa zijn strijdleus zou vernemen en begrijpen. Daarom heeft hij van zijn schets heliograpische afdrukken laten vervaardigen, die door de geïllustreerde bladen onder de oogen van alle volkeren moesten gebracht worden. Ook onze lezers zullen met genoegen deze teekening beschouwen en het denkbeeld toejuichen, dat ze ingaf: geen strijd tusschen de volkeren van Europa, maar krachtig verweer van allen tegen het gevaar, dat ons werelddeel, onze beschaving en het Christendom van het heidensche Oosten dreigt. Dat die vrees niet hersenschimmig genoemd mag worden, heeft de jongste oorlog van China en Japan bewezen, waarbij dit laatste land een buitengewone energie en krijgskunst heeft ontwikkeld.

Nieuwjaarsgroet van den Gewapenden Vrede. -

Het jaar 1896 gaan wij alweer in onder de heerschappij van den zoogenaamden Gewapenden Vrede. Het eene jaar na het andere komt men ons uit zijn naam plechtig voorspellen, dat de rust der wereld niet verstoord zal worden, maar telkens toch hooren wij die verzekeringen wantrouwend aan. Het wil er bij een ernstig mensch niet in, dat al die gestadig opgedreven bewapeningen en krijgstoerustingen ten slotte tot niets zouden dienen dan om parade te maken.

Wat daarvan zij, 't is altijd raadzaam, maar het beste te hopen en zich op de Voorzienigheid te verlaten. Er is al zoo menig jaar voorbijgegaan zonder dat de bange

vermoedens der onheilsprofeten bewaarheid werden. Hopen en bidden wij dat de Gewapende Vrede zich ook in het jaar 1896 goed houde en beantwoorde aan de voorstelling, door het prentje onzer laatste bladzijde van hem gegeven, met andere woorden dat de schrikkelijke krijgstoerustingen speelgoed blijven en dat, ondanks alle barsch vertoon, toch de goede verstandhouding niet worde gestoord.

[Nummer 34]

De krypt te Geertruidenberg.
(*Eene oudheidkundige ontdekking.*)

Aan de Oostzijde van het ruime en sierlijke Marktplein te Geertruidenberg staat op een vrij groot terrein, aan drie kanten door huizen ingesloten, de kerk der Nederl. Herv. gemeente.

Mooi mag het gebouw met zijn plompen toren zeker niet genoemd worden, maar als monument der oudheid is het toch ongetwijfeld niet van belang ontbloot.

Naar de geschiedenis vermeldt, zou ter plaatse, waar zich thans de bedoelde kerk bevindt, vóór 1420 eene andere gestaan hebben en volgens oude overlevering deze laatste gebouwd zijn geworden tegen of in de onmiddellijke nabijheid van de kapel der H. Gertrudis, die hier in persoon voor korter of langer tijd moet vertoefd hebben en later als abdis van Nivelles aldaar in 664 overleden is.[1)]

De bewijzen voor het hier omtrent de H. Gertrudis medegedeelde verblijf, alsmede voor het bestaan harer kapel, door den H. Amandus gewijd, *ter eere van de Maagd Maria*, vindt men in den schenkingsbrief van Hilsondis, gravin van Strijen, Ao. 1 Juni 992[2)].

De huidige kerk dagteekent zeer waarschijnlijk uit de eerste helft der 15e eeuw.

In 1420 werd Geertruidenberg door de Dordtenaars belegerd. Dirk van Merwede, kastelein der stad, die der Hoeksche partij was toegedaan en zich op zijn kasteel sterk verschanst had, wilde van geen overgave hooren, al hadden de Bergenaren, bevreesd voor de gevolgen van een langdurig beleg, de poorten al zeer spoedig voor den vijand geopend.

Over deze laatste handelwijze was de kastelein zeer verontwaardigd. Met vuurpijlen schoot hij de stad in brand, zoodat 'de meeste gebouwen en daaronder ook de kerk in vlammen opgingen' en legde de wapens niet neer, voor de versterking door de Kabeljauwschen in een puinhoop veranderd was.[3)]

1) De geschiedenis van Gertrudis en de stichting van Geertruidenberg heeft de stof geleverd voor het historisch-romantisch verhaal *Maagdepalmen*, later in boekvorm verschenen bij F.H.J. Bekker, Amsterdam.
2) Zie over de waarde van dit stuk Habets; De Archieven van het kapittel Thorn.
3) Zie over de kosten van dit beleg Stadsrekening Dordt Ao. 1420.

DE NIEUW ONTDEKTE KRYPTE TE GEERTRUIDENBERG. - Noordoostelijke wand.

Of nu de kerk in dat ongelukkige jaar *geheel* of *gedeeltelijk* door het vuur verteerd is, valt niet te zeggen, evenmin, of onmiddellijk na de bedoelde ramp met den herbouw begonnen is.

Zeker is het echter - volgens kenners -, dat de bouw in zijn geheel aantoont, dat deze niet uit één en denzelfden tijd dagteekent en het Zuidelijk deel van het transept ouder is dan de rest. Ook is het zeker, dat de kolossale toren vroeger eene spits heeft gedragen,[1)] dat hij 20 voet is afgebroken beneden die oorspronkelijke spits, dat de schade, door het beleg van 1593 aangebracht, voor en na is hersteld,[2)] dat het vroeger aanwezige klokkenspel eerst in 't laatst der 18e eeuw is verdwenen[3)] en dat de Franschen in 1793 op ergerlijke wijze binnen het gebouw hebben huisgehouden.[4)]

Terloops haal ik deze punten slechts aan en onthoud mij van iedere omschrijving, uit vreeze anders te uitvoerig te worden.

Reeds in het jaar 1310 was de *kerk* te St.-Geertruidenberg zoodanig in bloei en inkomsten toegenomen, dat zij - tevens ‘omdat deze plaats als aanzienlijk en volkrijk bekend stond’[5)] - van een parochiale tot eene collegiale werd verheven met 8 kanunniken, waaronder een deken, een scholaster en een custos.

Deze 3 genoemde waardigheidbekleeders moesten, evenals nog één der oudste kanunniken, priester zijn, 2 andere waren diaken en nog 2 andere subdiaken.

Later groeide het getal kanunniken aan tot 12.

In 1593, toen Geertruidenberg aan de Staatschen overging, werd het kapittel met vernietiging bedreigd, de goederen werden aangeslagen en de inkomsten voor de eene helft aan den Prins van Oranje en voor de andere helft aan de leden van het kapittel toegewezen. Den 3en Augustus 1623 werd eindelijk met den gevolmachtigde van Spanje, Adriaan Brouwers, een accoord aangegaan, waarin bepaald werd, dat voortaan jaarlijks 400 gulden door den Prins aan de kanunniken zouden uitgekeerd worden.

Dezen hadden zich intusschen te Thorn gevestigd, alwaar het kapittel van St.-Geertruidenberg, als geïncorporeerd bij dat van Thorn, tot op het einde der vorige eeuw bleef voortbestaan. De laatste kapitteldeken, Ludovicus Franciscus Schmidts, geboren te Essen den 21en Oct. 1729, overleed te Thorn den 5en Mei 1808 (Zie Habets, als voren).

Ik stip hier ook nog aan, dat er in het protocollum van Matthias Waltherus Heys (pl. m. 1550), openbaar notaris en priester der collegiale kerk te St.-Geertruidenberg - door mij hierop nageslagen - sprake is van de volgende altaren:

1. H. Catharina, 2. St. Jacobus, 3. H. Kruis, 4. Joh. de Dooper, 5. Maagd Maria, 6. St. Barbara, 7. O.L.V. van Mirakelen, 8. St. Anna en Geertruid, 9 St. Andries, Crispijn en Crispinus, 10. St. Lucia.

Met deze beknopte inleiding over de kerk stap ik verder van dit onderwerp af, om thans het een en ander over de *krypta* of *krocht* en wat er mede in verband staat mee te deelen.

1) Stadsarchief.
2) id.
3) Gedichten Jonkvrouw Juliana de Lannoy.
4) Hermans.
5) In loco ipso qui insignis et populosus esse dinoscitur (zie Habets. Brief van Theobaldus van Bar, bisschop van Luik, 9 Aug. 1310).

A. de ontdekking.

In den zomer van het jaar 1893 was de heer C. van Seters, bouwkundige te dezer plaatse, in het voormalige priesterkoor der kerk, dat sedert lang als begraafplaats buiten gebruik gesteld is, bezig met het openleggen van de daar aanwezige grafkelders.

Bij het werken aan een der grafsteenen aan het hoofdeinde van dat koor, stortte een gedeelte grond langs den wand der kerk in, en kwam een, tegen of liever in den muur gemetselde, schoone boog van tufsteen voor den dag.

Schrijver dezes was in die dagen juist bezig met het copieeren van de opschriften en het maken van schetsen der dààr en in het schip der kerk liggende grafzerken.

Geen wonder, dat de heer Van Seters hem uitnoodigde, eens een kijkje te komen nemen.

Dat ik de vondst niet van belang ontbloot achtte, ligt voor de hand, en toen genoemde heer in overeenstemming met mij kon besluiten, hier en daar langs de wanden wat nader te onderzoeken, ging ik iederen dag met genoegen naar het ontdekte zien.

Een der ondergrondsche lichtramen en wel dat aan het hoofdeinde van het koor werd geheel blootgelegd, en hier en daar langs de wanden het bovenstuk van enkele kolommen, waarop het gewelf der krypt kan gerust hebben, ontgraven.

Het zoeken naar een toegang tot de krypt nam nog al wat arbeid in beslag - maar, geen moed verloren.

Op zekeren morgen eindelijk kreeg ik van den heer Van Seters in persoon bericht, dat hij waarschijnlijk den toegang gevonden had.

Alle twijfel was nu voor ons beiden opgeheven en, 't mag gezegd worden, we waren inderdaad met het gevondene *bijna* in de wolken!

'Waarom zou er plaats voor twijfel zijn?' zeiden enkelen.

'Gaven dan de toegemetselde langwerpige 'vakjes, die buiten om het koor der kerk ten 'getale van vijf zichtbaar waren, geen zekerheid 'genoeg, dat er eene krypt onder den grond 'geborgen was?' zoo spraken enkele lachers.

Ja! nog anderen beweerden, dat ze al lang wisten, dat er eene krypt was, ze hadden het *ergens* gehoord of gelezen. Jammer maar, dat ze zich niet meer konden herinneren van *wien* of *waar*.

Dat toch zou voor ons een ware uitkomst geweest zijn. En wat hebben we op dat alles geantwoord? Natuurlijk niet veel: 'als er zekerheid was, hadden we waarlijk niet gezocht.'

Maar waar zouden zij, die *het wisten*, die zekerheid verkregen hebben? Noch de heer Nuyssenburg, noch de heer Glasius, die beiden hier predikant geweest zijn en over de stad hunner inwoning een en ander geschreven hebben, noch de heer Habets in zijn rijke studie: 'De archieven van het kapitel der Hoogadellijke Rijksabdij Thorn,' maken, zij 't maar met een enkel woord, gewag van eene krypt of krocht onder de kerk,

En men vergete niet, de heer Nuyssenburg leefde en schreef in 1772, en 't belangrijkste, wat hij van de kerk zegt, komt hierop neer:

'Deze kerk is na 1420 gebouwd. Voorheen 'was er nog eene kerk, ter plaatse, waar deze 'staat en grenzende aan de kapel van Geertruid, 'het Noorderpand van 't koor of het zooge'naamde Fransche Gat (dat in het begin dezer 'eeuw tot krijgsgevangenis voor de Franschen 'diende.)'

Genoeg, wij waren tevreden, maar - niet voldaan. We wilden het begonnen werk voortzetten en het begravene - ontgraven.

Nu is dat gemakkelijker gezegd dan gedaan, en het bevreemde dan ook niemand, dat het werk tot in den zomer van dit jaar onderbroken bleef liggen.

Behalve niet-belangstellenden zijn er echter ook nog belangstellenden in een arbeid als die, welke op touw gezet was.

De heer N. Meyers, burgemeester, had den heer Van Seters en mij meermalen gezegd, dat hij voor het bijeenkomen der benoodigde gelden zou zorg dragen, als door ons de schriftelijke toestemming, om tot de ontgraving te kunnen overgaan, zou worden overgelegd.

Zoo bleef de zaak ten minste warm, en een drietal korte berichten over het ontdekte in enkele bladen en een ander in het maandschrift *Taxandria*, brachten uit de omgeving en van elders meerdere belangstellenden op het terrein.

Een brief, door mij gezonden aan nu wijlen den heer Walewijn, archivaris der Koninklijke Bibliotheek te 's-Gravenhage, had tot gevolg, dat de heer Mulder, architect van 's lands monumenten, onze stad een bezoek bracht en van het verrichte werk eene teekening maakte. En zoo kwamen we telkens iets verder, doch slechts stapje voor stapje.

In de maand Augustus van dit jaar trad het werk met de werkkracht en den werklust der heeren Nord, Officier van Gez. 1e klas, en Harsveldt, 1e Luitenant Kwartiermeester, een nieuwe phase in.

Waar de *vaste* wil is om iets tot stand te brengen, daar komt dat iets tot stand. Hiervan gaf de heer Nord inderdaad het meest doorslaande bewijs. 'Laten we ons tot een Comité vereenigen en ik zal zorgen, dat binnen 14 dagen het noodige geld aanwezig is,' ziedaar zijne woorden.

Het eerste was al heel gemakkelijk en spoedig tot een goed einde gebracht en het tweede leek voor dien heer bloot een goocheltoertje te zijn, zooals nader blijken zal.

B. het comité.

Op den 2en Augustus kwamen dan de hiervoor genoemde heeren op de burgemeesterskamer ten gemeentehuize bijeen. De heer Meyers, burgemeester, besprak in het kort het doel der bijeenkomst, las het schrijven voor, door heeren Kerkvoogden en Notabelen aan den heer Van Seters gericht en waarin toestemming tot de ontgraving verleend werd, alsmede een paar andere op de zaak betrekking hebbende brieven van particuliere personen, en de vorming van een voorloopig Comité was daarna de zaak van een paar minuten.

Het zou bestaan uit de navolgende heeren: N. Meyers, burgemeester, voorzitter; C. van Seters, uitvoerend architect; G.C.A. Harsveldt, 1e luit.-kwartierm., secretaris-penningmeester; J. Nord, offic. v. gez. 1e kl. en C.J. Mollenberg, hoofd der school, leden.

Al aanstonds werd besloten, binnen de gemeente eene lijst te doen circuleeren, ten einde belangstellenden te verzoeken het comité hun steun te willen verleenen; doch het resultaat was niet van dien aard, dat we er hoog mee ingenomen konden zijn. Niet, dat er geen belangstelling getoond werd, doch niet genoeg om met reden aan de uitvoering van het gemaakte plan te durven denken.

Maar de heer Nord wist er wel raad op. Aandeelen, waarde lezer, aandeelen in optima forma, al was het dan ook niet voor de toekomstige Spaansche matten of Engelsche kronen uit de Lutine! 'Geef er mij maar een vijf en twintig mee naar

Amsterdam en ik breng ze overmorgen verzilverd terug.' Ziedaar woorden, maar de Amsterdamsche tientjes uit de handen van den heer Nord ontvangen, ziedaar daden.

Zoo lag dan het scheepje zeilree en, nadat in eene gecombineerde vergadering van het voorloopig comité met heeren kerkvoogden en notabelen en den eerw, heer Schültz, predikant alhier, door wien de zaak met warmte werd bepleit, een definitief uitvoerend comité was gevormd, bestaande uit de reeds genoemde heeren van het voorloopig comité, aangevuld met de heeren C. de Koningh, notaris, en J.M. van Staveren, med. doct., stak het van wal met zijnen geachten aandeelhouders te berichten:

'Het comité voor de blootlegging der krypt onder het voormalig priesterkoor in de Nederl. Herv. kerk te Geertruidenberg, heeft de eer u te berichten, dat op Maandag 16 September a.s. met de ontgraving een aanvang zal worden gemaakt. De toegang tot het werk zal slechts worden vergund aan aandeelhouders, op vertoon van hun bewijs van aandeel.

Het Comité voornoemd:'

(*volgen de namen*)

C. de werkzaamheden.

Om mijnen lezers een draaglijk overzicht van de werkzaamheden te kunnen geven, verwijs ik hen in mijne beschrijving naar bijgevoegden plattegrond van het voormalig priesterkoor.

Midden door het koor, dat 18,75 M. lang en 8.85 M. breed is, lag een hardsteenen optrede, zoodat het westelijk deel iets lager was dan het oostelijk. De geheele vloer, met uitzondering der 10 grafzerken, in de teekening aangewezen, was gedekt met hardsteenen tegels van 50 bij 50 cM. en beneden dien vloer werden een zestal groote kelders aangetroffen. Al wat hier nu gevonden werd, moest natuurlijk worden weggeruimd en de grafzerken zouden, op verlangen van heeren Kerkvoogden en Notabelen, weer als een nieuwe bevloering in het zuidelijk transept worden neergelegd.

't Vervoer van die zware steenen, waaronder helaas, een drietal gebroken lagen, kostte overleg, arbeid, geld en veel tijd en de behoorlijke plaatsing niet minder. De heer Van Seters heeft alles echter op eene loffelijke wijze tot een goed

eind gebracht. En ware het dat nog maar alleen geweest!

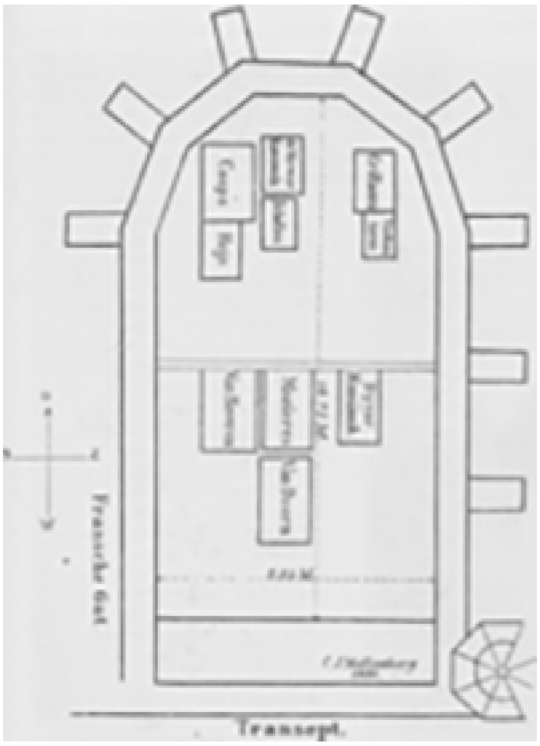

PLATTEGROND VAN HET VOORMALIG PRIESTERKOOR

Hadden we nu maar ongestoord naar de verborgen schatten!! kunnen wroeten.

Neen, eerst aan het verbleekte gebeente onzer voorvaderen in de stille kelders, door geen menschenhand in meer dan een halve eeuw aangeraakt, eene waardige tweede rustplaats bezorgd in de aanwezige kelders in het transept.

En toen met schop en moker en houweel aan den arbeid! Die kelders, ja, schenen voor een eeuwigheid bestemd; ze hebben den werklui menigen druppel zweet gekost en 't was hun eene ware verademing, toen ze de zandlaag, waarop de fondamenten rustten, bereikt hadden.

Welk een diepte na een drietal weken werks!

Maar toch met den wagen op tegen het steile schoor, en steen en zand, langs het transept heen, vervoerd rondom de kerk.

Eindelijk ging dat niet meer dan met groote moeite en gevaar. Dus een anderen uitweg gezocht, en krijschend en piepend ging de kruiwagen door de gaten, die vroeger wellicht nooit anders dan een somberen lichtstraal hadden binnengelaten.

Aan alles komt een einde, ook aan het graven en kruien en op den 4en November was de laatste schop zand naar buiten gevoerd.

Verwacht nu echter niet, lezer, dat we thans op een heerlijken mozaïekvloer met voldoening en verbazing 't grootsche werk stonden aan te staren.

O, neen, overal in de wereld ontgoochelingen, ook hier.

Gedacht, gehoopt, verlangd hadden we, nu dit, dan dat - geen Bergsche schilden, wel te verstaan, - voor den dag te zien komen, maar tot aan het eind bleef het denken, hopen, verlangen en - wachten en 't ondervinden van teleurstellingen.

Waarin deze bestonden? Luister, ik ga u dat in 't kort mededeelen.

Toen we ongeveer een halven meter uitgegraven hadden, dachten we: zie zoo, nu zal de eene verrassing de andere volgen, nu zullen we hier een boog van het voormalige (?) gewelf, daar 't overblijfsel van een kolom uit de middelbeuk, ginds het een of ander ornament, elders een lichtraam in geheel oorspronkelijken toestand vinden; maar 't was en bleef puin en zand van 't begin tot aan het eind van den dag. Wel stieten we nu en dan op de een of andere lijkkist en werd die dan zorgvuldig ontbloot en op gepaste wijze elders opgeborgen, maar daar bleef het bij.

Over twee dier kisten of liever over dat, wat ze bevatten, een enkel woord. In vrij goeden toestand - wat de kleeding betreft - vonden we daarin de overblijfselen van mannelijke geraamten, begraven in rood wollen buis en lange hozen. Of we hierin Engelsche krijgers uit lang vervlogen tijden moesten zien, durfden we natuurlijk niet beslissen, ofschoon de mogelijkheid niet is buitengesloten, daar onze stad herhaalde malen en veel Engelsch krijgsvolk in garnizoen heeft gehad.

Zooals het wellicht bij veel ontgravingen van dergelijken aard gaat, kwam ook ongeduld wel eens in het spel en werd naar een peilijzer gegrepen, om te zoeken, wat we zoo gaarne hadden gevonden: de overblijfselen, al waren het slechts de voetstukken van middelkolommen. Zeer zeker, ja, bijwijlen drong het ijzer niet verder meer door; maar kwamen we met de schop dààr, waar we iets meenden te zullen vinden, dan was het weer als altijd een stevige baksteen in groot formaat, die ons parten had gespeeld.

Maar toch met onverflauwden moed steeds altijd dieper. Ha! daar kwam dan toch eindelijk iets aan 't licht! Wat was het? Een klein vierkant tegeltje, van boven 6 ½ cM. lang en breed, onder 6 bij 6, en pl. m. 2 cM. dik; hier één, daar één, ginds één, tien, twintig, honderd, deze geel, die blauwachtig, sommige uitgesleten.

We draaiden en keerden ze in onze handen en toen onze gissingen! Neen, dat kon immers niet anders, die moesten wel van den vroegeren mozaïekvloer wezen en die zou toch wel voor een gedeelte aanwezig zijn. Ja wel, waarde lezer, gissen doet missen.

We vonden o, zoo'n mooi, hagelwit, fijn zand in de diepste diepte, maar weg waren alle illusiën van middelkolommen, eerwaardige begraafplaatsen, altaar, gebrande glasruiten, mozaïekvloer en ik weet niet wat al meer.

Summa summarum! arbeid, tijd, geld, alles weg om niet, zegt of denkt ge?

Niet te haastig, waarde lezer, schort die gedachte, die uitspraak, waartoe ge allicht zoudt kunnen komen, op, tot uwe eigen oogen aanschouwd zullen hebben in werkelijkheid, wat nevenstaande afdrukken u in prent te zien geven.

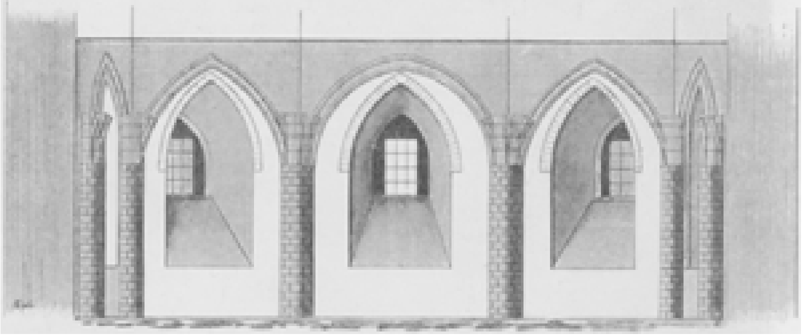

DE VIJF OOSTELIJKE VENSTERS.

Of zijn ze, naar de zincographie te oordeelen, niet schoon, die lichtvensters, die bogen, die tufsteenen kolommen, die, uit den vloer gemeten, tot dààr, waar de kruispunten der gewelven kunnen zijn geweest, de niet geringe hoogte van pl. m.

4.50 M. bereiken? Moest zoo iets nog langer onder zand en puin begraven blijven liggen en is het geld, daaraan uitgegeven, nutteloos besteed?

Oordeel zelf, en laat me u hieronder nog een kort overzicht geven van het geheel, zooals het zich thans aan het oog vertoont, in de stellige verwachting, dat ge, wanneer uw weg u langs Geertruidenberg voert, even een trein zult kunnen overblijven, om een lang begraven bouwwerk te bezichtigen, het eenige van dien aard, naar ik meen, in Noord-Brabant en wellicht het eenige in Nederland, afkomstig uit een tijdperk, waarin weinig of geen krypten meer onder kerken werden aangebracht, eene krypt in Gothischen bouwstijl.

D. de krypt.

Verbeeld u, lezer, dat ge staat in het transept der kerk onder den triomfboog, leunende op de houten balustrade, die voor veiligheid en gemak van den beschouwer ter afsluiting is aangebracht, dan ziet ge voor u, over eene lente van 18.75 M. bij eene breedte van 8.85 M., de ruimte, die ongetwijfeld bij den eersten aanblik uwe bewondering wekt, wegens hare groote oppervlakte en diepte.

Ge staat dan op den muur, waarop in bijgaande zincographie de ladder rust en ziet naar het drietal lichtvensters, welke de andere plaat weergeeft.

Zulke vensters telt ge aan het hoofdeinde - het Oosten - vijf en in den rechterzijwand - het Zuiden - nog drie, waarvan het laatste juist geplaatst is tegenover den voormaligen toegang tot de krypt. Dezen toegang ziet ge in donkere schaduw juist onder de bovengenoemde ladder iets naar rechts in den linkerzijwand. Langs een trap zullen onze voorzaten uit de kapel van de H. Gertrudis, welke, zooals ik hiervoor zeide, tegen den Noordwand van het priesterkoor zou moeten gestaan hebben, afgedaald zijn in de somber verlichte ruimte.

't Spreekt, dat die toegang iets verlicht moest worden, van daar wellicht het laatstgenoemde venster. Langs den rechterzij wand toch kon nergens een lichtraam worden aangebracht, daar die wand grensde aan twee kelders (?), waarvan één nog in zijn geheel bestaat, en de verwoeste ons bij het graven verrassingen heeft bereid, die niet minder belangrijk zijn dan de ontgraven krocht.

We hebben echter voorloopig onze werkzaamheden moeten staken, hoezeer we dit ook betreurden, bij gebrek aan de noodige fondsen.

Maar wij leven en hopen op betere tijden, hopen op herstelling in den oorspronkelijken toestand van wat *kan zijn* geweest of *is* geweest door eene aanzienlijker macht dan de onze, hopen dat onze onderbroken arbeid zal worden voortgezet en wij eindigen met u, belangstellende lezer, toe te roepen: Kom, zie en oordeel!

Namens het Comité tot ontgraving der krypt in de kerk der Nederl. Herv. gemeente te Geertruidenberg.

C.J. MOLLENBERG.

Geertruidenberg 25 Nov. 1895.

Koning Karel en Widukind.
door
J.R. van der Lans.

XVIII.
De vredebode.

Zwarte nacht was neergedaald over Widukinds kamp. Spookachtig verlichtten de vuren, hier en daar ontstoken, de tenten van dierenhuiden en grove bontgekleurde weefsels, in het rond gegroepeerd als een troep reusachtige neergehurkte dromedarissen. Akelig grijnsden aan alle hoeken de paardenkoppen met wijd geopende bekken, hoog op in den grond geplante speren geplaatst als heilige zinnebeelden om alle onheil van het leger af te weren.

Regelmatig en eentonig klonken aan de omwalling de doffe voetstappen der uitgezette schildwachts; maar binnen in het kamp was alles rustig. Het leger was met zijn bevelhebber uitgetrokken en slechts een luttel troepje was met de gewonden, de vrouwen en kinderen ter bewaking achtergebleven.

De meesten hadden zich ter ruste neergevlijd; anderen wachtten, aan den ingang der tenten neergezeten of in het gras uitgestrekt, de terugkomst van hun wapenbroeders af.

Door het kleurig beschilderd linnen omhulsel der tent van Widukind schemerde nog licht. Daarbinnen brandde in een bronzen luchter, op een driepootig tafeltje midden in de ruimte geplaatst, een walmende toorts van kienspaan en verlichtte met haar onzeker schijnsel een somber gezelschap.

Op een soort rustbed van berenvacht zat in halfliggende houding Geva, Widukinds gemalin, met het hoofd in de eene hand geleund en staarde met bezorgden blik in de flikkerende, knetterende vlam. Aan haar voeten zat haar dochter Hasela op een laag bankje van bontgeschilderd en grillig gesneden hout en luisterde aandachtig naar het gesprek der beide mannen, die zich aan de overzijde lusteloos op hun leger van vossen- en wolfshuiden hadden laten neervallen.

GEZICHT OP DE KERK TE GEERTRUIDENBERG.

Het was Abbio, des bevelhebbers trouwe vriend, die den gewonden rechterarm in een verband droeg en dien nu en dan, met een pijnlijke trekking in het gelaat, een gemakkelijker houding gaf, en Hasela's broeder Wicbert, die gaarne met zijn vader zou uitgetrokken zijn, maar op het aandringen van moeder en zuster achtergebleven was om haar gezelschap te houden en over haar te waken.

Aan den ingang der tent, waarvan twee speren de deurstijlen uitmaakten, lagen of zaten nog een half dozijn krijgers, in de schemering nauwelijks te onderscheiden, maar door het geflikker hunner speren en bijlen, wier staal in het rosse toortslicht blonk, toch als gewapende wachters kenbaar.

Wicbert geeuwde, rekte de forsche leden en stond ongeduldig van zijn leger op

‘Wat een foltering!’ riep hij, ‘hier werkeloos te moeten wachten, terwijl ginder ver onze mannen zich tegen de Franken weren. Mijn arm jeukt van o geduld om het schild aan te schieten, dat mij daar treurig van den wand. aanblikt.... Bij Donar, als het vader maar niet berouwt, mij hier te hebben achtergelaten, terwijl ik hem ginds den dienst van mijn zwaard had kunnen leenen!’

‘Ach! dat vader toch terug was van dien schrikkelijken tocht,’ zuchtte Hasela. ‘De vrees beklemt mij dat wij hem niet meer zullen wederzien.’

‘Als Widukinds dochter moest ge toch weten dat hij altijd uit den strijd wederkeert,’ hernam de jonkman trotsch.

DE NIEUW ONTDEKTE KRYPTE TE GEERTRUIDENBERG. - Noordelijke wand.

'KOM ER EENS AF ALS JE DURFT!' NAAR DE SCHILDERIJ VAN CHARLES DUCHÊNE. Salon des Champs Elysées 1895.

'Ja,' sprak Abbio, zich bij die gedachte fier oprichtende, 'Widukind moge winnen of wijken, maar ontkomen doet hij altijd. Nooit zal de Frank zich beroemen, hem in zijn macht te krijgen. Hij moge duizenden onzer mannen neervellen, Widukind blijft onoverwinnelijk....'

'Dat zagen wij onlangs bij den geweldigen slag aan de Haase,' hernam Wicbert met stralende oogen, terwijl hij onwillekeurig de hand aan zijn zwaard sloeg. 'Drie dagen lang streden we onverpoosd en bij duizenden vielen de dooden, maar al waren ook al de pijlen der Franken op Widukind gericht, die aan de spits kampte, en al poogden zij honderdmaal hem te omsingelen, altijd sloeg hij hen af, en ongedeerd verliet hij het veld, toen de vijand den strijd moede was.'

'Toch had hij de bloem onzer krijgers in den slag moeten laten,' merkte Abbio op, bij de gedachte bedenkelijk het voorhoofd fronsend. 'Nog één dergelijke overwinning en koning Karel is weer voorgoed meester van Saksenland.'

'Bij Donar, gaat nu ook gij den moed opgeven?' wierp de jonkman den gewonden krijger gramstorig toe. 'De Frank meester in Saksenland, en dat terwijl alle Saksen van den Rijn tot de Elbe gezworen hebben, den laatsten Frank te verdelgen! Kunt gij het bloedbad van Verden vergeten, dat alle stammen, van de Noordzee tot de zuiderbergen, heeft doen opspringen van wilde wraaklust? Zijn zelfs de Friezen, die lang reeds den harden nek voor koning Karel bogen, niet als één man opgestaan om dat smadelijk juk al te werpen? Hebben zij niet alom de priesters van den Kruisgod gedood of verjaagd? Zoo zullen ook wij niet rusten voor de laatste sporen der gevloekte kruisaanbidders van den Saksischen bodem zijn weggevaagd en de oude goden weer met vredige majesteit heerschen in hun heilige wouden.'

'De goden zelfs zijn niet bij machte den zegevierenden Frank te weerstaan,' hervatte Abbio, moedeloos het hoofd schuddend. 'Gij hebt niet gezien, jonkman, hoe zij onze heilige Irminzuil door de dienaars van den Kruisgod lieten omverhalen en vertrappen, zonder dat zij hun bliksem neerslingerden om de overmoedigen te verpletteren. Maar sedert ik dat heiligdom heb zien vallen, is mijn vertrouwen in de macht onzer goden geschokt. Wanneer Saksenland ooit van den Frank bevrijd mocht worden, dan verwacht ik het van Widukind en zijn onoverwinnelijk zwaard, maar van de goden.... neen. Zoolang Widukind stand houdt, zal ik aan zijn zijde kampen en den moed niet opgeven. Maar ik herhaal: nog één overwinning als die aan de Haase en Saksenland ligt weer gekneveld aan de voeten van den Frank.'

'De Franken zelf hebben er voor gezorgd,' hernam Wicbert spottend, 'dat een strijd als die aan de Haase zich niet weer hernieuwen zal. Daar stond koning Karels gansche heirmacht tegenover ons en drie dagen lang hielden wij ze tegen. Sedert heeft koning Karel zijn leger verdeeld, en terwijl hij zelf met de eene helft tot in Oostfalen voortdrong, liet hij de andere helft in Westfalen achter, onder aanvoering van zijn oudsten zoon, nog een baardeloozen knaap! 't Is alsof hij Widukind de zege gemakkelijk wil maken. Heeft mijn vader eerst de Franken in Westfalen vernietigd, dan ligt Karels leger in Oostfalen aan de beurt en.... Saksenland is vrij.'

Abbio scheen op dit oogenblik plotseling een stekende pijn te gevoelen in zijn gewonden arm; want met een gesmoorden smartkreet richtte hij zich moeizaam op, en daarop het oor scherpend, sprak hij fluisterend:

'Luister.... wat hoor ik?'

Een dof suizend gedruisch als van een aanrukkenden storm deed zich hooren. Het kwam nader, de bodem dreunde onder het geweld. Horengetoet weerklonk uit de

verte. Heftige klaroenstooten uit alle hoeken van het kamp gaven er antwoord op. De heele bevolking der tentenstad kwam in beweging. De doffe hoefslag van een naderende ruiterbende overstemde weldra al die verwarde geluiden en kreten, waarmee het sluimerende kamp op eenmaal uit zijn rust ontwaakte.

Wicbert ijlde de tent uit met den zegevierenden kreet:

'Daar zijn ze!'

De wachters aan den ingang grepen slaapdronken naar hun rinkelende wapenen en zetten zich in der haast in postuur om den terugkeerenden bevelhebber te begroeten.

Daar werd het voorhangsel der tent op eens met een wilden ruk opengeschoven en Widukind, met een forschen zwaai van zijn paard gesprongen, verscheen in den ingang, vervaarlijk om aan te zien in het spookachtig schijnsel, door de walmende toorts op zijn verwilderd gezicht geworpen.

Hasela en Geva, verheugd over zijn terugkomst en toch verschrikt door zijn aanblik, traden met bange aarzeling op hem toe. Zijn mannen verdrongen elkander rondom hem, de eene om zijn schild, de ander om zijn speer of strijdbijl aan te nemen. Hij duwde ze allen woest op zij.

'Dat er eerst voor mijn paard gezorgd worde,' gebood hij barsch. 'Waar is Buddo?'

De Frankische slaaf, die met de zorg voor het edele dier was belast en daarom Widukind op al zijn tochten volgen moest, kwam, ondanks de ijzeren boeien, die zijn beenen kluisterden, ijlings toegeschoten. De vurige zwarte hengst, die druipend van het zweet en trappelend van ongeduld, voor de tent stond, hinnikte van blijdschap, zoodra hij zijn trouwen verzorger gewaar werd. Deze wischte hem het zweet van het sierlijke, glanzende lichaam en dankbaar schudde het ros den fraaien, schranderen kop, zoodat het schuim van zijn gebit ver wegspatte.

'Hij heeft mij vandaag weer het leven gered,' sprak Widukind, het trotsche en trouwe dier met voldoening beschouwende en het erkentelijk op den slanken hals kloppende. 'Aan zijn stalen spieren dank ik de behouden terugkomst in mijn kamp. Draag zorg dat het hem aan niets ontbreke, vervloekte Frank. Met uw leven staat ge mij borg voor het zijne.'

De krijgsgevangene voerde het paard weg naar de stalling en verdween er mee in de duisternis en in het gewoel van het plotseling zoo levendig bewogen kamp.

Widukind betrad thans de tent en liet zich als uitgeput op een rustbed vallen. Abbio zag hem vragend aan en poogde op zijn barsch gelaat den uitslag van den tocht te lezen.

'Mislukt!' riep Widukind hem gramstorig toe. 'Bij Wodan! die jonge melkmuil draagt niet ten onrechte koning Karels naam; hij is zijn vader waardig. Zijn ruiterij heeft onder mijn mannen rondgeslagen als dorschers in het koren. Hoevelen er gebleven zijn zal de dag van morgen leeren, als de rest des legers in het kamp terug is... Maar de besten zijn gevallen... Reik mij een koelen dronk om mij te verfrisschen....'

Hasela bracht haar vader een geweldigen drinkhoorn, met schuimend gerstenat gevuld, dien hij in éénen teug ledigde.

Wicbert staarde zijn vader verslagen aan: zoo ontdaan en uitgeput had hij hem nog nooit gezien. Het zweet parelde hem op het voorhoofd; zijn lange zwarte haren hingen hem verward om het hoofd en kleefden, met zweet en bloed en stof doortrokken, op zijn slapen.

Koortsachtig gloeiden zijn oogen onder de zware, borstelige wenkbrauwen. De volle zwarte baard was met bloed besmeurd en het bleek, afgemat gelaat onder de

diep ingezonken oogholten met een koortsigen gloed overtogen. Zijn breede borst hijgde van vermoeienis onder den zwaren leeren wapenrok.

De jonkman wilde naar bijzonderheden vragen van het gevecht; maar zoowel hem als Abbio bestierven bij den aanblik van den verslagene de vragen op de lippen.

‘Vraag mij niets,’ beet deze hun toe op hun deelnemende toespraak. ‘Zegt het u niet genoeg, dat ik smadelijk heb moeten vluchten voor een knaap?.... Reik mij nog een beker, Hasela, dat ik althans voor heden de gedachte aan dien onduldbaren hoon van mij afspoele.... Morgen, als ik de verloren mannen kan tellen, zullen wij verder zien.... Nu smacht ik naar rust.’

En nadat hij nogmaals in een enkelen teug den hem geboden drinkhoorn geledigd had, stond hij op en trad met waggelenden tred naar het achtergedeelte der tent, waar zijn gemalin Geva met bezorgde dienstvaardigheid het voorhangsel voor hem ophief, dat toegang gaf tot zijn slaapvertrek.

Terwijl Abbio en Wicbert zich nog het kamp in begaven om van Widukinds teruggekeerde gezellen de bijzonderheden te vernemen van de nederlaag, die des aanvoerders stoute plannen voorgoed had verijdeld, begaven ook de vrouwen zich ter ruste.

Weldra was het heele kamp weer in diepe stilte verzonken; want de teruggekeerde krijgers hadden zich evenals hun aanvoerder uitgeput en ontmoedigd op hun leger geworpen. Maar in een hoek der groote tent, die Widukind en zijn gezin herbergde, bleef nog laat in den nacht licht branden. Het was in Hasela's slaapvertrek. Bij het onzekere schijnsel van een brandende kienspaan, in een metalen ring gevat, die tegen een stijl van haar legerstede was aangebracht, lag zij daar neergeknield en boog het betraande gelaat over een blinkend kruisje, dat zij uit haar kleed had te voorschijn gehaald en nu met vuur aan de lippen bracht. Het was het bronzen crucifix van Buddo, den Frankischen krijgsgevangene, zoo vaak door hem met het zweet en de tranen van slavernij en ballingschap besproeid, glimmend geschuurd door het langjarige gebruik en door de kussen, die hij er in 't verborgen op had gedrukt. Op haar aandrang had hij het zijn jonge meesteres geschonken, opdat zij uit de beschouwing van het heilige beeld troost en kracht mocht putten in haar zieleleed.

‘O God van Franken en Saksen,’ bad zij, ‘Gij almachtige en liefderijke Vader in den Hemel, die alle menschen met gelijke liefde als uw kinderen bemint, maak toch een einde aan dezen bloedigen krijg.... Doe ook voor mijn armen vader het licht uwer waarheid opgaan, dat Ge mij door Buddo hebt doen kennen.... Dan zal heel mijn volk zich tot U bekeeren, dan zullen Franken en Saksen in vrede als broeders naast elkander wonen en alle menschen u eeren en dienen.... Jesus, barmhartigheid voor mijn vader en mijn arm volk!...’

Alzoo werd in Widukinds onmiddellijke omgeving reeds de naam van den gehaten Kruisgod aangeroepen, dien hij zoo hardnekkig en wanhopig bleef bekampen! Dat hij ten slotte toch in dien strijd bezwijken moest, kon hij zich zelven niet ontveinzen, als hij zag, hoe zelfs de algemeene, verwoede opstand van heel Saksenland, door hem tegen den machtigen Frankenkoning opgeruid, diens zegevierende wapenen niet stuiten kon.

Tevergeefs had hij tegen koning Karel al de scharen in het veld gebracht, die hij nog eenmaal tegen den Frank had kunnen opzweepen. Met zijn vervaarlijke ruiterij had deze de ongeregelde Saksische horden als sprinkhanen uiteengedreven en zegevierend trok hij nu het gansche land af, alles wederom aan zijn zwaard onderwerpend.

Widukinds laatste hoop was geweest, het leger te vernietigen, dat Karel onder aanvoering van zijn zoon in Westfalen had achtergelaten. Ook die poging was jammerlijk mislukt. Duidelijk bleek het, toen in den loop van den morgen het jammerlijk overschot van zijn strijdmacht in het kamp was teruggekeerd. Het was zooals hij gezegd had: de besten waren gevallen. Toch zou de onbuigzame Saks het hoofd niet in den schoot leggen.

Terwijl hij, van Abbio, Wicbert en andere krijgers omringd, aan den ingang zijner tent zat, werd hem geboodschapt, dat een kleine Frankische ruitertroep, met groene takken ten teeken van vrede, vóór de omwalling van het kamp stond en verlangde tot hem toegelaten te worden om te onderhandelen.

‘Ha! ze komen ons den vrede bieden,’ zei hij met een flikkering van verrassing in het oog. ‘Welnu, wanneer zij zich met niet meer dan twee man hierbinnen wagen, ben ik bereid hen te hooren.’

Weinige oogenblikken later reden twee der Frankische ruiters, door een Saks voorafgegaan en nieuwsgierig door de van alle kanten uit hun tenten te voorschijn schietende Saksen begluurd, het kamp binnen en sprongen voor Widukinds tent uit het zadel.

Inmiddels was het voorhangsel der tent achter zijn rug door een kleine blanke hand behoedzaam geopend en was een jeugdige, slanke vrouwengestalte, in een los linnen gewaad met breede kleurige boordsels gehuld, daaruit te

voorschijn getreden. Het was Hasela, die met belangstellend oog de naderende Frankische ruiters bespiedde.

Nauwelijks was de voorste met een hoofsche, maar fiere buiging op haar vader toegetreden en had zij een blik in zijn mannelijk gelaat geworpen, ten deele door de ijzeren reepen der krijgskap gedekt, of een kreet van verrassing, dien zij met de hand op de borst onderdrukte, dreigde haar te ontsnappen.

Ook Widukind had met een enkelen oogopslag den jonkman herkend, die hier in Frankische wapenrusting voor hem stond en hem namens koning Karel nogmaals den vrede kwam aanbieden, maar wiens lange blonde haren en forsche gestalte hem onmiddellijk als een Saks deden kennen. Hij verbleekte van inwendige woede en zijn stem trilde, toen hij op de heusche toespraak van den onderhandelaar schamper ten antwoord gaf:

‘Koning Karel weet inderdaad den rechten man uit te kiezen om mij zijn vredevoorstel over te brengen. Maar gij kunt hem zeggen dat Widukind niet geneigd is het voorbeeld van Berno te volgen, die zijn volk aan den vijand verried.’

Er flikkerde een vonk in des jongelings oog en het bloed steeg hem naar de wangen, maar hij beet zich op de lippen en hernam kalm:

‘Op de onverdiende beleediging, die in uw woorden ligt, zal ik geen acht slaan, heer Widukind.... Ik heb mijn volk niet verraden, maar heb erkend wat het tot heil verstrekt, en wensch het vrede en geluk te verzekeren. Zoo de koning mij tot vredeboodschapper heeft aangewezen en ik met vreugde die taak heb aanvaard, is het omdat zoowel de koning als ik durfden hopen dat mijn woord beter ingang bij u zou vinden dan dat dergenen, die hij vroeger met gelijke zending bij u belastte. Gij kent mij, Widukind, gij hebt mij eenmaal de hand uwer dochter toegezegd en mij uw zoon genoemd: ik mocht verwachten dat die herinnering u tot een gunstig aanhooren mijner boodschap zou stemmen. Tegen een Frank kondt gij argwaan voeden; mij, een stamverwant, een vriend, kunt gij uw volle vertrouwen schenken....’

‘Bij Wodan! dat vertrouwen hebt ge u schitterend verdiend!’ wierp Widukind er sarcastisch tusschen.

‘Zoo oordeelt gij, omdat trots en haat u verblinden,’ ging Berno voort; ‘maar hadt gij ondervonden, wat ik ervaren heb, gij zoudt aldus niet spreken. Ook ik meende eenmaal in blinden waan mijn volk nuttig te zijn door het voor te gaan in een hopeloozen strijd.

Maar het ongeluk is mij een wijze, ofschoon harde leermeester geweest.... O als gij wist wat ik verduurd heb, eer ik tot inkeer kwam! Door den grooten Roeland verslagen, viel ik in de macht der Franken; ik werd hun gevangene, en ofschoon ze mij veeleer als vriend, dan als vijand behandelden, dreef toch mijn woede mij, zelfs het lijk van den edelen strijder in hun tegenwoordigheid te hoonen. Ik zocht den dood omdat ik niet leven wilde onder de vijanden van mijn volk. Maar zij hadden medelijden met mijn verblinding, zij onderrichtten, zij verzorgden mij als een weerbarstig kind.... Heugt het u nog, hoe gij nu zes jaren geleden den Drakenburg aan den Rijn bestormdet? Welnu, toen lag ik binnen het slot op het krankbed neder en werd er door de vrienden van Roeland als een zoon des huizes verpleegd. Van den kant der Saksen grijnsden haat en wraak mij aan; bij de Franken vond ik liefde en vergeving.... Ik leerde koning Karel kennen en beseffen dat niet de vernietiging van Saksenland, neen, de vrede en verzoening van alle volken in Christus het doel was van zijn streven. Te Rome, in de heilige stad, ontving ik zelf den doop der

Christenen en beloofde den koning, alles te zullen doen om mijn volk aan denzelfden zegen deelachtig te maken. Met dat oogmerk kom ik hier om u den vrede aan te bieden. Terwijl de koning met geweld van wapenen u tot onderwerping dwingen kon, wil hij u nogmaals zijn genade toonen. Hij vraagt niet dat gij u met uw mannen in zijn handen stelt Hij wil niet gedenken wat gij jaren lang jegens zijn rijk hebt misdreven. Hier, Amalvinus, des konings dienaar,' ging hij voort, op zijn metgezel wijzend, 'is mijn getuige. Hij verlangt alleen dat gij op den Rijksdag, die in de aanstaande lente te Paderborn zal gehouden worden, en waarop alle Saksen hem opnieuw zullen huldigen, plechtig beloven zult, het rijk niet meer te ontrusten....'

Op dat woord sprong Widukind driftig van zijn zetel overeind en, zich in al zijn trots oprichtend, strekte hij gebiedend de hand uit:

'Ga en boodschap uw koning, dat al zouden alle Saksen voor hem geknield liggen, Widukind het hoofd niet buigen zal!'

Een schelle kreet, die achter hem opging, deed hem het hoofd omwenden. Het was de stem van Hasela, die haar smart niet onderdrukken kon bij het harde antwoord haars vaders, dat - zij voelde het - een doodvonnis was voor hem en al zijn medestanders.

De klank van Hasela's beminde stem roerde Berno tot in het diepst van zijn gemoed en wekte er al de zoete herinneringen zijner jeugd, al de liefde, waarin hij haar en zijn volk vereenzelvigde. Hij voelde dat zij hem begreep, dat zij hem nog liefhad als voorheen, dat zij zijn poging tot verzoening waardeerde, dat hij in haar een bondgenoote had.

'Widukind,' sprak hij, en zijn stem nam een smeekende uitdrukking aan, 'bij de liefde, die gij uw dochter toedraagt, in het belang van allen, die u dierbaar zijn, bezweer ik u, wijs toch de genade des konings niet af. Gij stort u zelven met al de uwen roekeloos in het verderf. Want dit verzeker ik u: als gij de genade des konings niet begeert, zijn toorn zult gij niet ontgaan....'

'Vader,' smeekte Hasela en wierp zich met gevouwen handen voor hem op de knieën, 'offer ons en uw volk niet op aan een onzinnige verblinding. Berno spreekt waar: de koning wil verzoening en vrede. Al te veel bloed heeft er gestroomd.... Laat den heilloozen krijg een einde hebben!'

'Wat! ook gij verraadt uw vader en uw volk! Weg, dat ik u niet met eigen hand den goden tot een zoenoffer slacht.'

En met vervaarlijke kracht slingerde hij het meisje ver van zich af, zoodat ze schreiend aan den ingang der tent nederzonk.

Berno wilde toespringen om haar op te beuren, maar hij hield zich in om den toorn van den heiden nog niet meer te prikkelen. Een oogenblik beschouwde hij sprakeloos de beminde gestalte, die zich daar kromde als een weerloos slachtoffer van het blinde heidendom, en die hij daar moest achterlaten als ter prooi aan den gruwelijken draak, waarvan Hildegonde hem verhaald had. Ja, het heidendom was een draak, die zich voedde met menschenbloed. Ach, dat ook hier het kruis hem in den afgrond drijven mocht!....

'Welaan,' sprak hij eindelijk tot Widukind, 'gij wijst alzoo des konings vredevoorslag af. Gij verkiest den strijd?'

'Tot den dood,' hijgde Widukind, bijna stikkend van woede.

'Het zij zoo,' hernam Berno somber. 'Dan heb ik nog een anderen voorslag. Gij hebt sedert jaren onder uw slaven een Frankischen gevangene, Buddo genaamd. De koning verzoekt u, ons dien uit te leveren; hij zal er u twaalf Saksische gevangenen voor in de plaats geven.'

‘En al zou hij er mij honderd geven, Buddo zal ik niet uitleveren,’ kreet Widukind, heesch van toorn.

Dat woord wekte zelfs onder de Saksische omstanders, die in spanning het gesprek hadden aangehoord, een beweging van verontwaardiging. Zoovelen hunner makkers, in den strijd gevangen, zuchtten in de macht der Franken; met de uitlevering van een enkelen nietswaardigen slaaf kon Widukind hen bevrijden, en dat weigerde hij! Dat was de stijfhoofdigheid tot waanzin gedreven. Een ontevreden gemompel ging uit hun kring op, en Wicbert trad naar voren om op aanneming van den voorslag aan te dringen.

Maar het was of de duivel van haat en trots in den heiden gevaren was.

‘Geen woord meer!’ bulderde hij. ‘Al te veel heb ik er verspild. Vertrek,’ beet hij Berno toe, ‘gij kent uw boodschap. En waag het niet meer, ooit in mijn tegenwoordigheid te verschijnen, want, bij Wodan, al waart ge door den Alvader zelf uit Walhalla als boodschapper gezonden, het zou mij niet weerhouden u aan mijn speer te rijgen.’

Berno antwoordde den uitzinnige niet meer. Hij blikte nog slechts om naar de schreiende Hasela, die door haar broeder ondersteund en de tent binnengetroond werd. Maar zij zelf kon het oog niet van hem afwenden en staarde hem door haar tranen na, tot hij met zijn gezel het kamp verlaten had.

(*Wordt vervolgd.*)

De twee kluizenaars.
(*Vervolg.*)

‘Dat kan u onverschillig zijn....’

Dit zeggende, keerde Henry hem driftig den rug toe, ging naar binnen en begon met koortsige haast zijn toiletartikelen in zijn reiszak te pakken.

Zijn buurman, die onder den vijgeboom stond, werd door een plotselingen aanval van vroolijkheid aangegrepen. Hij wreef zich in de handen.

‘Maar komaan! komaan!’ riep hij. ‘U is een man naar mijn hart. Bravo!’

En achter zijn slachtoffer de gelagkamer van het gewezen koffiehuis binnendringende, voegde hij er bij:

‘Nu, het ziet er heel aardig bij u uit.’

‘Vindt u?’

‘Ja, dat vind ik. Kijk een piano!’

En hij liet zijn vingers over de toetsen glijden, vlug een deuntje spelend.

‘U doet aan muziek?’ vroeg hij den bewoner. Deze antwoordde enkel met een nijdig gebrom. Eensklaps zette de heer Martin zich voor het instrument en improviseerde een prachtigen doodenmarsch, waar hier en daar als een ironisch gelach doorheen klonk. De onhandelbare Arabier luisterde met verbazing en bewondering toe; want hij was een kenner.

Na de laatste accoorden nam de buurman zijn glacé-handschoen weer op en zei:

‘Mijnheer, dit is de doodenmarsch van onze goede buurschap, in haar kiem gedood. Ik ga heen. Het is de tijd voor mijn ontbijt. U hoeft me geen uitgeleide te doen.’

Hij glimlachte nog eens, groette weer en verwijderde zich.

Maar de heer Henry ging niet met het volpakken van zijn reiszak voort. Hij bleef besluiteloos. Alles samengenomen was zijn onverwachte buurman toch een origineele vent en daarbij een uitstekend musicus.

Zou hij nog terugkomen? Het scheen van neen. Den heelen dag bleven deur en venster overeenkomstig het huurcontract gesloten.

De heer Henry begaf zich, niet zonder eenige spijt over zijn onhandelbaarheid, ter ruste. Gedurende den nacht veranderde zijn spijt in gewetenswroeging.

Den volgenden morgen hoorde hij, achter het gesloten venster, den heer Martin, terwijl deze met zijn toilet bezig was, alweer neuriën:

> O Mathilde!....

'Dat schijnt zijn lievelingsmopje, terwijl hij zich opknapt,' dacht Henry en onmiddellijk viel hij met de baryton-partij in:

> Je sais lire dans son coeur!

Na den samenzang ging het venster open. 'Mijnheer,' zei de eerste zanger, 'uw stem is maar middelmatig, maar u heeft veel gevoel voor de maat. Ik zie met genoegen dat u dezen morgen beter gemutst is. Willen wij samen ontbijten?'

'Goed, op voorwaarde dat dit bij mij gebeurt,' antwoordde Henry. 'Ik heb mijn lompheid tegenover u goed te maken.'

Een uur later waren de buren niet meer van elkander af te slaan.

'Dus, u heet Martin?' zei Henry bij het nagerecht. 'Dat is een berenaam.'

'Da's waar en daarom zou hij u eigenlijk beter passen. Maar je schijnt nu getemd, en ik denk dat we ons hier best zullen amuseeren, ver van den grooten hoop, onder de firma Henry-Martin.'

Inderdaad amuseerden zij zich kostelijk, zon-

der verder te trachten hun onderling incognito te doorgronden, maar met de plechtige verbintenis, elkander wederkeerig tegen hinderlijke indringers te beschermen.

Zij plukten gezamenlijk vreemdsoortige bloemen, zij gingen gezamenlijk uit visschen, maar maakten vooral samen muziek.

Menigmaal maakten zij ook een uitstapje naar Algiers om een kijkje te nemen in de Arabische koffiehuizen. Voor die tochtjes wist mijnheer Martin de zonderlingste en meest afwisselende vermommingen uit te denken en hij nam zorgvuldig aanteekening van de merkwaardige Arabische gezangen, die hij hier en daar opving.

Op zekeren morgen, dat hij met echte *furia* een hoogst ingewikkeld stuk op de piano speelde, zag hij zijn vriend, de oogen op het tuinhek gericht, eensklaps opschrikken en, met den vinger op den mond, plotseling wegvluchten.

De heer Martin zette zijn lorgnet op den neus en keek op zijn beurt uit.

Een berline met twee paarden stond op den weg stil en er stapte een generaal in klein uniform uit.

'Wacht me hier, Geneviève,' zei hij tot iemand binnen het rijtuig.

'Ik ben zeker dat hij hier schuilt.'

Binnen de berline onderscheidde men een witte parasol. De heer Martin huiverde; zou men hem misschien weer in de wereld willen terughalen?

Maar reeds was de generaal het hek binnengekomen en had in drie stappen het laantje van laurier- en rozeboomen afgelegd.

'Een mooi talent, mijnheer,' zei hij met een vleiende buiging.

'Och, heel bescheiden.....'

'Mijn dochter heeft u gehoord en die heeft er verstand van,' hernam de generaal op een toon van gezag.

'Maar dat is hier de kwestie niet. Waar is mijn neef?'

De heer Martin herademde.

'Hij moet hier wezen, daar ben ik zeker van,' ging de generaal voort.

'Pardon,' hernam de ander beleefd, 'maar tenzij u mijn oom mocht zijn....'

'Ik hou niet van aardigheden. Is u hier thuis?'

'Neen, generaal, ik ben hier bij een vriend.'

'Nu, dus dan ziet u wel....'

'Wat zie ik?'

'Ik ben generaal d'Avanteyr en hier moet mijn neef wonen, Paul d'Avanteyr.'

'Ik heb de eer niet, Paul d'Avanteyr te kennen.'

'Durft u dat verzekeren?.... Ik ken uw naam niet....'

'Maar generaal, wat is dat voor een verhoor?.... Ik zeg u liever alles in eens: ik ben onschuldig en heet Martin.'

'Nu, mijnheer Martin, ik weet wat ik zeg. Men heeft mij uit Marseille geschreven....'

'Men kan wel onjuiste berichten krijgen, zelfs uit Marseille.'

'Om kort te gaan, mag ik weten wie de huurder is van dit ding?'

'De huurder van deze villa,' antwoordde Martin met waardigheid, 'heet mijnheer Henry.'

'Precies, dat is hij! Dat hebben ze mij laten weten. Hij verbergt zich onder een eenvoudigen voornaam. Kom, waar is die malle vent nou? Ik wil hem de hand drukken.'

‘En ik ook,’ voegde er vroolijk een aardig, blond jong meisje bij, dat, haar witte parasol dichtslaande, op den drempel verscheen.

‘'t Is onnoodig, u van de dommen te houden, mijnheer,’ zei ze schalks. ‘Ik heb mijn neef eergisteren in een straat van Algiers herkend. Men heeft hem tot hier gevolgd. Hij was in gezelschap van een ouden dadelkoopman.’

De heer Martin vond het niet geraden te bekennen dat de oude dadelkoopman niemand anders geweest was dan hij.

Mejuffrouw Geneviève schetste in enkele woorden het portret van haar neef. Er was geen twijfel aan de identiteit mogelijk.

‘Generaal.... mejuffrouw,’ hakkelde Martin, ‘hij is het zonder twijfel. U wil hem de hand drukken, dat begrijp ik. Maar hij is ongelukkig niet thuis.... Het zal hem spijten.’

De heer Martin boog heel galant voor het jonge meisje.

‘Hij is niet thuis,’ bromde de generaal, ‘maar hij zal toch wel weer thuiskomen.’

‘Ongetwijfeld.’

‘Welnu, dan zullen we op hem wachten, als u het goedvindt.’

‘Wat drommel, waar mag mijn menschenschuwe vriend toch zitten?’ vroeg de heer Martin zich af.

LACHEBEK.

‘Als het niet te veel gevergd is,’ zei het meisje, ‘zou ik mijnheer wel willen verzoeken, wat muziek voor ons te maken. Was het niet iets van Saint-Saëns, wat u zoo even speelde?’

‘Denkt u dat?’

De dochter van den generaal glimlachte.

‘Mejuffrouw, ik weet van mijnheer uw papa dat u uitstekend muziek maakt; daarom zou ik *u* willen vragen of...’

‘O, ik zal me niet lang laten nooden.’

Het meisje speelde een passage uit de *Princesse Jaune*:

> Là, sur les ondes irisées.

‘Kent u dat?’ vroeg zij.

‘Ik bedenk er mij over.’

Mejuffrouw Geneviève speelde door en bij de twee laatste maten sloeg zij twee of drie valsche accoorden aan, terwijl zij de oogen op den heer Martin gevestigd hield.

Deze sprong plotseling op, en staande voor de piano herstelde hij onmiddellijk den zuiveren muzikalen tekst.

‘U schijnt het stuk dus wel te kennen?’

‘Dat is te zeggen.... Ik denk.... het accoord was niet juist....’

De generaal, die ongeduldig begon te worden, gaf eensklaps het sein tot vertrekken.

‘Mijnheer,’ zei hij, ‘als mijn neef terugkomt, wil u hem dan zeggen, dat als hij van avond niet bij ons komt dineeren, wij hem in der eeuwigheid niet meer aankijken?’

Daarop, begrijpende dat hij bij zijn binnentreden wel een beetje barsch geweest was, voegde hij er bij:

‘Als u zoo vriendelijk zou willen zijn, hem te vergezellen, zou u ons ten zeerste verplichten, mijnheer....’

(*Wordt vervolgd.*)

Bij de Platen.

‘Kom er eens af als je durft!’ -

Honden en apen kunnen over het algemeen nogal goed met elkaar overweg, zooals ieder onzer zich herinnert uit onze kinderjaren, toen wij ons verlustigden in de koddige vertooningen, door de gemelde schrandere dieren in roode, gegalonneerde rokjes bij gelegenheid van de kermis tot vermaak van de jeugd opgevoerd.

Maar men moet niet vragen hoeveel geduld en volharding, hoeveel stokslagen misschien ook, er wel noodig geweest zijn om die vierhandige en vierpootige kunstenaars tot die goede harmonie en dat onberispelijke samenspel te brengen, waarvan wij in die dagen de opgetogen toeschouwers waren.

Van nature toch schijnt er weinig verwantschap of overeenstemming te bestaan tusschen een rechtgeaarden, wakkeren, trouwen hond, den aangewezen vriend en gezel van den mensch, en een zoo leelijk, valsch en laf beest als een aap, die caricatuur van den heer der schepping. En eer kunnen we ons dan ook voorstellen dat die twee als onverzoenlijke vijanden, dan dat zij als vrienden en broeders gemoedelijk naast elkander leven.

De Belgische schilder Charles Duchêne heeft aan die aloude veete tusschen honden en apen de stof ontleend voor een vermakelijk genrestukje, waarmee hij op den

laatsten Parijschen Salon groot succes oogstte en dat, in dit nummer weergegeven, ook door onze lezers met genoegen beschouwd zal worden.

De wederzijdsche wrok is hier tot fellen krijg uitgebarsten en de hond op de leer zou niets liever wenschen dan den strijd maar eens voorgoed uit te vechten. Daar is de aap evenwel niet toe genegen en hij heeft de wijk genomen op een hooge kast, vanwaar bij zich vergenoegt zijn vijand kwaadaardig aan te grijnzen.

‘Kom er eens af als je durft!’ grauwt de hond hem toe, maar het zal hem wel geraden zijn, hoog en droog op zijn veilig plaatsje te blijven zitten; want waarschijnlijk zou hij, zich buiten die stelling wagende, niet met één, maar twee vijanden te doen krijgen. En hij zal terecht denken: dat is een te ongelijke partij!

Lachebek. -

't Is niet mogelijk den deugniet in de guitige oogen te zien, zonder zelf in den lach te schieten. Zoo gul en hartelijk, zoo aanstekelijk is zijn frissche, heldere jongenslach.

't Is een ronde Hollandsche jongen, en ofschoon hij blijkbaar niet in de wieg is gelegd om als licht matroos zee te kiezen, staat het vlugge matrozenpakje hem alleraardigst. Met zijn mutsje op één oor kijkt hij zoo onbezorgd de wereld in alsof het zijn leven lang enkel spelevaren zal zijn. Nu, laat den schalk nog maar schik hebben in zijn jonge leven: er is altijd nog tijd genoeg om te kniezen en te treuren.

[Nummer 35]

DE JONGE MOEDER.

Koning Karel en Widukind.
Door
J.R. van der Lans.

XIX.
De wonderdoener.

In zijn opgekropte woede zich zelven tot last, stapte Widukind door het kamp, met vervaarlijke blikken rondziende als zocht hij een offer, waaraan hij zijn nog niet uitgezieden toorn koelen kon.

Barsch deelde hij links en rechts bevelen uit, en wee wie niet vloog op zijn wenken! De van gramschap trillende vuist was elk oogenblik gereed om naar het wapen te grijpen en het geringste verzuim of verzet bloedig te tuchtigen.

Het verzoek om uitlevering van Buddo, zijn vertrouwden paardenknecht, dreef hem onwillekeurig naar de stalling, waar zijn geliefkoosde zwarte hengst onder de hoede van den Frankischen krijgsgevangene, met den eerbied, door het Germaansche heidendom het paard als een heilig wezen toegedragen, werd verzorgd. Widukind zelf koesterde voor het vurige, edele dier, dat hem in zoovele gevaren het leven had gered, een afgodische vereering, en zoo hij zijn lieveling bij voorkeur aan de zorg van den Frank toevertrouwde, dan was dit omdat deze het best met het grillige, dartele ros kon omgaan en dit zelf zijn voorliefde voor den trouwen verzorger toonde.

Daar trad hij in den stal en vond dien ledig! Driftig wendde hij zich tot een der overige paardenknechts.

'Waar is mijn zwarte hengst?' vroeg hij.

Bedremmeld bleef de aangesprokene het antwoord schuldig en haalde de schouders op.

'En waar is Buddo?'

'Die is het paard zoeken.'

'Bij alle goden! Is het dan weg?'

Op dat oogenblik kwam Buddo zelf met den onzekeren gang, waartoe zijn kluisters hem veroordeelden, aanstrompelen en wierp een bezorgden blik in den stal, waar hij, tot zijn schrik, in plaats van het vermiste dier, zijn meester gewaar werd.

'Waar is de hengst?' vroeg Widukind barsch.

'Heer, ik had hem op het grasveld aan den zuiderkant van het kamp te grazen gezet, en nu is hij verdwenen.'

'Verdwenen?'

'Ja, ik heb overal gezocht en rondgevraagd, maar niemand heeft het paard gezien.'

'Vervloekte Frank, waagt gij het nog mij voor te liegen? Gij hebt het uw landslieden in handen gespeeld, opdat zij uw uitlevering zouden vragen!'

'Ik zweer u, heer,' betuigde de krijgsgevangene, door die onverwachte betichting uit het veld geslagen, 'dat ik het paard op het grasveld heb vastgezet, en verder niet weet wat er van geworden is. De Franken, die in het kamp geweest zijn, heb ik zelfs niet gezien.'

'Gij hebt hun mijn paard uitgeleverd, opdat zij u zouden bevrijden, zeg ik u. Zij wisten dat die hengst het beste ros van Saksenland is, zij wisten hoe vaak het trouwe dier mij uit hun handen heeft gered; zij wilden mij voortaan de vlucht afsnijden....

Ha, gevloekte Frank, dat wist gij ook, en daarom hebt gij het hun uitgeleverd!... Ge wildet mij machteloos maken en te gelijk u zelf de vrijheid koopen! Maar dat zult ge boeten, hond! Met uw leven, heb ik gezegd, staat ge mij voor het paard borg.... Ge hebt het gestolen, welnu, ge zult de straf ondergaan, die den paardendief toekomt.'

'Nog eens, heer, het is, zooals ik u zeide. Hoe zou ik het paard te loor maken, dat mij zelf zoo lief was! Heb ik het niet altijd trouw verzorgd?'

'Zwijg, slaaf! en terg mij niet door uw tegenspraak,' bulderde Widukind den sidderenden Buddo toe. 'Wie een paard steelt, dus wil der Saksen aloude wet, zal op het veld gesteenigd worden. Men voere hem dus buiten het kamp en voltrekke het vonnis!'

Op een wenk van den geweldigen aanvoerder grepen een paar mannen den armen krijgsgevangene vast en sleepten hem buiten het kamp. Anderen volgden om van de terechtstelling getuige te zijn en er aan deel te nemen. In het eentonige kampleven bood zulk een strafoefening een welkome afleiding. Een heele stoet, waarbij zich schreeuwende vrouwen en kinderen aansloten, vergezelde den ongelukkigen veroordeelde op zijn bangen tocht. Het stelen van een paard gold bij de Germaansche heidenen, die het paard als den goden geheiligd vereerden, voor een gruwzame heiligschennis, die noodzakelijk de wraak der goden over het heele kamp moest afroepen. In dweepzieke verontwaardiging kwamen zij dus toegeschoten om den misdadiger de straf te helpen toedienen, die op zijn vergrijp stond. Die misdadiger was een Frank, een kruisaanbidder; reden te meer om hem geen foltering te sparen, maar hem door een bloedigen dood zijn misdrijf te doen uitboeten, opdat de toorn der goden mocht verzoend worden. Links en rechts vlogen de steenen reeds en troffen den armen Buddo aan het hoofd en in het gezicht.

Widukind volgde den luidruchtigen troep op een afstand met grammen blik. Op het oogenblik, dat Buddo buiten de omwalling zou gevoerd worden, kwam Hasela met in den wind fladderende haren ademloos toegeloopen, en zich voor haar vader neerwerpende, omvatte zij smeekend zijn knieën.

'Genade,' kreet zij. 'Laat Buddo niet sterven, vader! Hij is onschuldig.'

'Wie zegt u dat?'

'Ik weet het.... Hij kan het paard niet te loor gemaakt hebben.... Het zal teruggevonden worden. Gebied dat men hem loslate....'

'Ik gebied dat gij onmiddellijk in uw tent terugkeert. De Frank zal sterven. Ik wil het...'

En driftig stiet hij haar van zich af, zonder verder naar haar om te zien. Een wijle stond Hasela verslagen en besluiteloos. Daar werd de man, wien zij zooveel troost en opbeuring te danken had, als een misdadiger weggevoerd en zij vermocht niets om hem tegen de woede zijner beulen te beschermen. Wanhopig wrong zij de handen en radeloos volgde zij van verre den wilden hoop, die joelend en tierend, met den ongelukkigen veroordeelde in zijn midden, buiten het kamp voorttrok.

Het duurde lang eer men een geschikte plaats voor de terechtstelling had uitgekozen. Het rondsollen met den veroordeelden Frank was trouwens een te aangenaam tijdverdrijf voor de ruwe heidenen om het niet zoo lang mogelijk te rekken. Eindelijk had men een open vlakte bereikt, met een alleenstaanden boom in het midden, die een geschikt terrein voor de strafoefening opleverde.

Bloedend en haveloos kwam de ongelukkige Buddo er aan. Gewillig onderwierp hij zich aan de smartelijke foltering. Wat zou ook tegenweer baten tegenover den bloedgierigen hoop? Terwijl zijn beulen hem met roode touwen aan den boom vastbonden, maakte hij voor het laatst nog het teeken des kruises.

‘Gevloekte kruisaanbidder,’ snauwden hem de verwoede heidenen toe. ‘Wilt ge met die tooverij soms uw Kruisgod nog te hulp roepen? Nu wordt ge zelf aan den schandpaal gehecht. We zullen zien of Hij u verlossen kan.’

Uit gruwzame spotternij bonden zij zijn handen aan weerszijden omhoog vast, zoodat zijn houding eenigermate die van een gekruisten Christus nabootste. Daarop weken ze voorzichtig achteruit om niet zelf getroffen te worden door de vervaarlijke keien, die al hier en daar uit den woesten kring werden geslingerd. De martelaar boog het hoofd ter zijde en sloot de oogen, met christelijke gelatenheid in zijn lot berustende. Zoo menigmaal had hij in gelukkiger jaren op het slagveld moedig den dood in de oogen gezien; nu gold het, met kalm geloken wimpers den genadeworp af te wachten.

Daar botste met een geweldigen slag een zware steen tegen den boomstam, vlak boven zijn hoofd, en kaatste ver terug.

Een kreet van schrik ging uit den dollen hoop op, welks krijschend gehuil daarna plotseling verstomde. De steen had, in plaats van den veroordeelde te treffen, bijna het hoofd der schoone Hasela verpletterd. Zij was op den boom toegesprongen en had zich met uitgebreide armen vóór den veroordeelde geplaatst als om met haar lichaam het zijne te dekken.

‘Vader!’ riep zij Widukind toe, die, in zijn rooden mantel gehuld, trotsch en onbeweeglijk op een kleinen heuveltop stond.

‘Vader, gebied dat men Buddo loslate. Hij is onschuldig.... Vrees den toorn van den God der Christenen!’

‘Wat zegt zij daar!’ mompelde het Saksenhoofd in zijn baard. ‘De deern is uitzinnig. Men voere haar weg!’ riep hij met een gebiedend gebaar, dat tevens de steenwerpers terughield, tot zij verwijderd zou zijn. Twee harer dienstmaagden, die haar gevolgd waren, poogden haar van onder den boom weg te trekken; het gelukte haar niet. Op een wenk van Widukind moesten een paar mannen toeschieten, die haar tot voor de voeten haars vaders droegen, waar zij handenwringend op de knieën zonk en met een gesmoorden gil in zwijm viel.

Intusschen was de bloedige terechtstelling voortgezet, zonder dat het onschuldige slachtoffer een kreet slaakte. Een zware steen had zijn voorhoofd getroffen, zoodat het stroomende bloed zijn gelaat onkenbaar maakte. Zijn handen, zijn borst, zijn schouders werden gebeukt door de keien, die, met vervaarlijke kracht in de lucht geslingerd, in gonzende vaart op hem aanvlogen, nu eens met doffen bons het vleesch kneuzend en de beenderen krakend, dan weer tegen het harde hout ketsend dat de splinters er afvlogen, een enkele maal ver den boom voorbijsuizend om daarachter in het gras neer te ploffen.

Het heele lichaam was niets meer dan een bebloede, murw geknede massa, alleen overeind gehouden door de koorden, waarmee het was vastgehouden en die haast niet meer zichtbaar waren onder de bebloede flarden en lappen afgerukt vleesch, die van het hoofd tot op de voeten druipend neerhingen. Het was geen mensch meer, slechts een vormlooze klomp, als overgoten met bloed, dat ver wegvloeide tusschen de keien, rondom in het groene gras opeengehoopt en verstrooid.

Als dronken van verzadigden bloeddorst dansten en sprongen de heidenen, in hun wolfsen vossenvachten en met de gehoornde beestenkoppen op het hoofd, aan gevleesde duivelen gelijk, in woest getier rondom den roodgeverfden en afgeschampten folterpaal, waaraan hun slachtoffer roerloos neerhing. Geen stuiptrekking bewoog meer het geleebraakte lichaam.

Plotseling verving doodsche stilte het onstuimige rumoer. In stomme verbazing staarde de bonte, schrikwekkende menigte naar Widukind, die van de hoogte, waarop hij stond, met norsche verwondering neerzag op een drietal mannen, waarvan de voorste hem stoutmoedig toesprak. Zij waren in lange reismantels gehuld, die door snit en kleur hun Friesche herkomst verrieden. Die van den voorste was van een kap voorzien, die over het hoofd kon getrokken worden, - een dracht bij de priesters gebruikelijk. Alle drie waren kloek gebouwde mannen in de kracht des levens en de voorste droeg op zijn ontbloot, blondgelokt hoofd, de tonsuur der clerken. Hij leunde op een reisstaf, waarvan de top was versierd met een kruis.

'Wie zijt gij?' vroeg Widukind barsch aan hem, die de woordvoerder van het drietal scheen te zijn.

Deze hief langzaam en fier het hoofd op en zag den Saksenvorst met doordringenden blik aan. Uit zijn helderblauwe oogen straalde een wondere gloed, die den geweldigen legeraanvoerder, aan dergelijke stoute bejegening niet gewoon, onweerstaanbaar ontzag inboezemde.

'Ik ben Ludger,' antwoordde de vreemdeling, 'de priester der kerk van Daventre[1)] in het land der Friezen, die de heidenen op aanstoken uwer mannen hebben verwoest en verbrand. Als bloedgierige wolven hebben zij de vreedzame Christenkudde besprongen, en nu de schapen zijn verstrooid, schiet mij, hun herder, niets anders over dan de hulp in te roepen van koning Karel, opdat hij mij in staat stelle ze weer veilig in den schaapstal te vergaderen. Dezen hier,' ging hij voort, op zijn gezellen wijzende, 'zijn mijn beide broeders Hildegrim

1) Deventer.

en Gerbert, die mij op den droeven pelgrimstocht wilden vergezellen. Wanneer ik namelijk koning Karel den nood van Friesland zal hebben blootgelegd, dat tot aan het Flie weer in de macht der heidenen is, dan hopen wij verder te reizen naar Rome, de heilige stad, en daar betere dagen voor de Kerk van Friesland af te wachten.'

Sprakeloos van verbazing staarde Widukind den onverschrokken priester aan, die hem, den machtigen aanvoerder der Saksen, in het gezicht durfde zeggen, dat hij ter beveiliging zijner verwoeste gemeente den steun van koning Karel tegen zijn mannen ging inroepen.

'En gij waagt het, kruispriester,' vroeg hij eindelijk, 'hier te midden mijner mannen voor mij te verschijnen! Wat geeft u den moed?...'

De woorden bestierven hem op de lippen: de blik, waarmee de priester hem tot in de ziel scheen te lezen, de edele majesteit, die van zijn gelaat straalde, troffen Widukind tot in zijn binnenste. Een geheime, onverklaarbare schrik sloeg hem om het hart en maakte hem als verlegen met zijn houding, zoodat zijn stem stokte.

'Wat mij den moed geeft, u te naderen?' vroeg Ludger, het oog onafgewend op den Saks gericht. 'Het vertrouwen op den God, zonder wiens wil geen haar op mijn hoofd kan gekrenkt worden,' voegde hij er bij, plechtig de hand ten hemel heffend.

Widukind aarzelde met antwoorden, doch een blik op zijn omgeving, die hem met gespannen aandacht gadesloeg, gaf hem weer moed.

'Toch kon het u eveneens vergaan als dezen kruisaanbidder,' zei hij, zich zelven vermannend en op het bloedig lijk van Buddo wijzend. 'Hem hebben mijn mannen nog wel anders dan enkel de haren gekrenkt, zonder dat uw Kruisgod bij machte was hem voor hun steenworpen te beveiligen.'

'Hoon den God des kruises niet in uw verblinding, heiden, want Hij zou zijn bliksem uit de hemelen kunnen afzenden en u verpletteren. Maar hij is de God van lankmoedigheid en liefde, die niet den dood des zondaars wil, maar dat hij leve en zich tot Hem bekeere. Welaan, haal u niet zijn straf op den hals door Hem te smaden, maar maak u zijn genade waardig door Hem gevallig te zijn. Verleen mij de gunst, het lichaam van dezen zijn dienaar naar christelijke wijs te mogen begraven. Wat gij den minste der zijnen doet, dat acht Hij Hem zelf gedaan en Hij zal het niet onbeloond laten. Wie weet of Hij de geringe gunst, die ik u heden vraag, niet eenmaal vergeldt met de onschatbare genade, dat uw verblinde oogen voor het licht zijner waarheid geopend worden.'

Widukind wist niet of hij zich over die woorden ergeren, dan wel er mee spotten moest. Hij scheen geneigd tot het laaatste, maar een heimelijke schrik voor den man, die zich zóó stout tegenover hem op de macht van zijn God beroepen durfde, weerhield hem. Zwijgend zag hij nogmaals den priester aan, als in twijfel of hij diens woorden in ernst moest opnemen, dan wel den vermetele beschouwen als een krankzinnige.

'Als uw Kruisgod,' hernam hij eindelijk, 'zóó erkentelijk de minste diensten zijner aanbidders loont en zoo machtig is tegenover hun vijanden, dan verwondert het mij dat Hij dezen niet bijtijds uit onze handen heeft gered.' En nogmaals wees hij op het ziellooze, bebloede overschot van Buddo.

'Wanneer het Hem behaagt, door een wonder zijner almacht mijn woorden te bevestigen en u te beschamen, kan Hij evengoed dezen doode tot het leven terugroepen als Hij zelf ten derden dage luisterrijk uit het graf is opgestaan,' sprak Ludger met zulk een kracht van overtuiging, dat de heiden er inwendig van ontstelde. Zóó hadden

zijn afgodspriesters nooit van hun goden gesproken; zij hielden ze steeds in een nevel van geheimzinnigheid gehuld en kleedden hun uitspraken in verwikkelde raadselen, voor velerlei uitlegging vatbaar. Deze christen priester sprak met besliste, volle zekerheid, die geen zweem van twijfel overliet. Onwrikbaar vast op de hulp van zijn Kruisgod vertrouwend, daagde hij als 't ware diens vijanden uit, hem een haar op het hoofd te krenken....

De machtige legeraanvoerder voelde dat hij hier tegenover een macht stond, die hij niet kende en die hem met onbestemde, geheime vrees vervulde. De bezielde, doorborende blik van Ludger drong hem als een verterend vuur in de ziel, dat zijn trotsche kracht verlande. Hij wendde zich onrustig om en zei kortaf, met een poging tot spotternij in den toon zijner stem:

‘Welaan, beproef uw kracht aan dien doode. Doe er mee wat u goeddunkt.’

Daarop keerde hij zich schijnbaar achteloos, maar in werkelijkheid somber peinzend af. Ludgerus' gezellen onthechtten het bebloede lijk van den boom, legden het in een uitgespreiden mantel en droegen het zorgvuldig weg, door den priester met den kruisstaf, met gebogen hoofd en biddende gevolgd.

De heidenen, die hen bij dien arbeid met stomme nieuwsgierigheid hadden aangestaard, vergezelden hen tot op weinige schreden buiten het grasveld, waar, door een met kreupelhout bewassen heuvel tot dusver voor hun oog verborgen, een kleine linnen tent in het groen verscholen stond. Het was de schuilplaats, waar de pelgrims den nacht hadden doorgebracht, niet vermoedende dat zij zoo nabij het kamp van den geduchten Widukind waren.

Op een wenk van Ludger droegen zijn beide broeders hun bloedigen last de tent binnen en strekten het lijk zorgvuldig op den bodem uit. Zij werden gevolgd door Hasela, die, uit haar bezwijming ontwaakt, zich met hoopvolle belangstelling bij den kleinen stoet had aangesloten. Verward hingen de blonde haarlokken haar nog om het bleeke gelaat, dat de duidelijke sporen toonde van den straks doorstanen angst; maar uit haar zachte blauwe oogen straalde, door de afgewischte tranen heen, een groot vertrouwen op den geheimzinnigen vreemdeling, die zoo moedig voor den armen Buddo was opgekomen en nu zoo liefdevol naast zijn bloedig lijk neerknielde.

Terwijl zijn beide gezellen vóór de tent, omringd van de nieuwsgierige menigte der heidenen, met behulp van een paar breede Saksische zwaarden, die dezen hun bereidwillig geleend hadden, een graf dolven, boog Ludgerus zich over het lijk om het zorgvuldig van bloed en stof te reinigen. Hij had uit het binnenste der tent een aarden waterbekken met een linnen dwaal te voorschijn gehaald en bevochtigde met den in water gedoopten doek het onkenbaar vermorzelde hoofd, dat hij met vaderlijke teerheid in zijn schoot liet rusten. Dan schikte hij de verbrijzelde ledematen recht, wiesch en zuiverde ze, en aanvaardde met een dankbaren hoofdknik de hulp, die Hasela hem met schuchtere bereidvaardigheid bood.

Spreken deed hij niet, zijn lippen bewogen zich enkel tot een innig gebed, en wanneer hij van den doode opzag, dan sloten zich telkens zijn oogen, als was hij in geheimzinnig verkeer met een onzichtbaar wezen, dat hem beschermend omzweefde. Hasela begreep hem. Hij bad tot God, opdat het Hem behagen mocht, tot beschaming der heidenen en tot verheerlijking van zijn heiligen Naam, den doode tot het leven terug te roepen. En Hasela voegde haar verzuchtingen in stilte bij de zijne. Buddo had haar zoo menigmaal van de goedheid en almacht des Heeren verhaald. O! als Hij haar thans eens die wondermacht toonen wilde, door dien doode het leven terug te schenken, gelijk Hij zoo vaak tijdens zijn omwandeling op aarde de dooden had doen opstaan!

De heidenen stonden nog altijd in sprakelooze aandacht rondom de tent geschaard, nu eens den arbeid der grafdelvers gadeslaande, dan weer nieuwsgierig naar binnen glurende en den biddenden priester bespiedende. Ook Widukind, die, in zijn rooden mantel gehuld, in de nabijheid op en neer wandelde, keerde, als door een geheime macht aangetrokken, telkens voor den ingang der tent terug en staarde dan, voor het uiterlijk met achteloos, gramstorig gelaat, maar inwendig met zekere huivering naar binnen.

Daar staakten Hildegrim en Gerbert hun arbeid. Het graf was gereed om den doode te ontvangen. Zij staken de twee zwaarden in de opgeworpen aardkluiten ter zijde, in afwachting dat ze hun straks weer dienen konden om de uitgedolven aarde over het lichaam uit te spreiden.

Met gebogen hoofd en gevouwen handen kwamen zij binnen de tent neerknielen aan weerszijden van het lijk, dat daar lag uitgestrekt, gereinigd en marmerwit, maar toch van het hoofd tot de voeten nog overdekt met rauwe en bloedige plekken, de niet af te wasschen sporen der wreede kneuzingen, de handen op de borst gevouwen om het kruisje, dat Hasela den doode, van wien zij het eenmaal ontvangen had, thans weer had teruggegeven. Ludgerus knielde nog steeds aan het hoofdeinde, verdiept in vurig gebed, nu eens de oogen smeekend ten hemel slaande, dan weer op den doode aan zijn voeten neerblikkende. Ook Hasela's blikken dwaalden van het lijk naar den priester en van dezen weer naar den ingang der tent, waarvoor de forsche gestalte van Widukind in zijn rooden mantel zich te midden van den kring der Saksen als een standbeeld verhief.

Daar stond Ludger op, behoedzaam het hoofd van den doode op een kussen neervleiende. Plechtig maakte hij over hem het teeken des kruises, en.... daar opende Buddo de oogen; hij richtte zich op, hij sprak!

Van schrik op dat schonwspel bevangen, deinsde de menigte met een kreet achteruit. Alleen Widukind bleef staan, als aan zijn plaats genageld; maar hij was lijkbleek geworden, terwijl de doode zijn kleur herkreeg, en staarde met wijdgeopende oogen op den wonderdadig herleefde, die zegevierend het kruis, dat hij omklemd hield, omhoog hief.

Buddo rees overeind en trad naar den ingang der tent. Nu ook deinsde Widukind met knikkende knieën achteruit, maar Ludger stelde hem gerust:

‘Vrees niet, heer Widukind,’ sprak hij, met plechtig gebaar op hem toetredend. ‘Want de Heer heeft de gunst, die gij zijn dienaar verleend hebt, met welgevallen aangenomen en u ter bevestiging van mijn woord zijn wondermacht doen aanschouwen. Ga in vrede en overdenk wat gij gezien hebt.’

De machtige aanvoerder der Saksen gehoorzaamde aan dit bevel als een gestrafte knaap. Hij boog het hoofd onder de geheimzinnige macht van den kruispriester, wendde zich langzaam en sprakeloos om en keerde met de zijnen, peinzend en in zich zelf gekeerd, naar zijn kamp terug.

Op het oogenblik dat hij dit weer betrad, wekte een vroolijk, bekend gehinnik hem uit zijn sombere gedachten. Verrast zag hij op en ontwaarde zijn geliefd strijdros, dat hij verloren gewaand had en dat hem nu huppelend als een jong veulen te gemoet sprong....

De plek, waar Buddo op het gebed van den heiligen Ludgerus van den dood werd opgewekt, ontving daarnaar den naam van Buddenfeld en eeuwen naderhand hield nog een steenen kruis de gedachtenis levendig aan de wondervolle gebeurtenis.[1)]

1) Ce opwekking van den doode wordt verhaald in de *Vita Sancti Ludgeri*, die in de negende eeuw door een monnik van Werden, naar de meedeelingen van Ludgerus' leerlingen, werd

(*Wordt vervolgd.*)

De H. Sebastianus.

Onder de zeven hoofdkerken van Rome, die door den godvruchtigen pelgrim worden bezocht, vindt men na St. Pieter en na St. Paulus buiten de muren het allereerst vermeld de basiliek van den H. Sebastianus, omgeven van de catacomben van dien naam aan de *Via Appia*.

Haar stichting klimt op tot de eerste tijden des Christendoms, daar men mag aannemen dat zij een van de een en twintig bedehuizen was, die zich reeds ten tijde van den heiligen Paus Cornelius, omstreeks het jaar 250, te Rome verhieven. Met zekerheid weet men dat zij door Paus Innocentius I (402-417) plechtig aan de nagedachtenis van den martelaar Sebastianus werd gewijd, wiens gebeente er thans nog wordt vereerd.

Wanneer men de tegenwoordige basiliek betreedt, die in het jaar 1621 door kardinaal Scipio Borghese herbouwd werd, heeft men in

opgesteld. De schrijver beroept zich voor het feit op de getuigenis *veracissimorum virorum de discipulis ejus* (der geloofwaardigste mannen uit zijn leerlingen).

HET LICHAAM VAN DEN MARTELAAR SEBASTIANUS DOOR DE WEDUWE IRENE OPGENOMEN, naar de schilderij van Sigismund Goetze. (Met toestemming van de 'Berlin Photographic Company' te Londen.)

DE HERSTELLENDE ZIEKE, NAAR DE SCHILDERIJ VAN JOHN A. LOMAX.

de kapel links nabij den ingang het graf van den bloedgetuige, die alle eeuwen door bij de geloovigen in hooge eere stond.

Men riep in het bijzonder zijn voorspraak in om bevrijd te blijven van den geesel der pest, en verschillende steden danken aan hem haar behoud in tijden van schrikkelijke epidemieën, zooals Rome in 680, Milaan in 1575 en Lissabon in 1599.

Ook in ons vaderland was de devotie tot den H. Sebastianus van ouds zeer algemeen en in verschillende streken komt zijn naam onder de mannelijke bevolking veelvuldig voor.

Vooral in Italië werd hij door de christelijke kunst ontelbare malen verheerlijkt; men kan er bijna geen kerk binnentreden zonder er een altaarstuk, geen museum zonder er een schilderij aan te treffen, waarop de aangrijpende marteldood van den heilige wordt voorgesteld.

Gewoonlijk ziet men hem afgebeeld zooals hij, naakt aan een boom gebonden, met pijlen doorschoten wordt. De schilderij in dit nummer weergegeven, biedt een andere episode uit zijn roerende lijdensgeschiedenis en verschaft ons een welkome aanleiding om in het kort die geschiedenis te verhalen.

De H. Sebastianus werd te Narbonne in Gallië geboren, maar genoot zijn opvoeding te Milaan, vanwaar zijn familie afkomstig was. Van zijn vroegste jeugd af toonde hij zich een vurig leerling van Christus. Ondanks zijn vredelievenden aard koos hij den krijgsmansstand en vertrok in het jaar 283 naar Rome, ten einde er in het leger van den keizer Carinus dienst te nemen. Zijn oogmerk daarmee was, beter in de gelegenheid te zijn, de belijders en martelaren bij te staan in de gruwzame vervolging, die tegen de Christenen woedde.

Al spoedig bood zich voor hem de gelegenheid daartoe aan. Twee christen broeders, Marcus en Marcellianus genaamd en veroordeeld voor hun geloof te sterven, stonden op het punt, zich door de tranen hunner verwanten en vrienden tot afval te laten bewegen, toen Sebastianus hun moed kwam verlevendigen door een toespraak, die al de omstanders ten diepste roerde.

Er was onder dezen een vrouw, Zoë met name, die sedert zes jaren het gebruik der spraak verloren had. Op het hooren van Sebastianus' woorden, wierp zij zich aan zijn voeten en gaf door teekenen haar verlangen te kennen om zich tot Christus te bekeeren. Sebastianus maakte op haar mond het kruisteeken en oogenblikkelijk begon zij duidelijk te spreken.

Zoë, opgetogen van dankbaarheid, bekeerde op haar beurt haar echtgenoot Nicostratus, den eersten griffier der prefectuur, aan wien de bewaking der gevangen Christenen was toevertrouwd. Hun bekeering werd gevolgd door die der ouders van Marcus en Marcellianus, die van den gevangenbewaarder Claudius en nog zestien andere heidenen. Nicostratus nam hen allen in zijn huis op, waar zij door een heilig priester, Polycarpus, in de leer des heils onderwezen werden.

Bij het ontvangen van het heilig doopsel zag. Tranquillinus, de vader van Marcus en Marcellianus, zich op wonderdadige wijze eensklaps genezen van de jicht, waaraan hij jaren lang geleden had. Dit kwam den prefect van Rome, Chromatius, die door dezelfde ziekte gekweld werd, ter oore en hij besloot zich te laten onderrichten in een godsdienst, die voor ziel en lichaam zulke heilzame uitwerkselen toonde. Sebastianus ijlde naar zijn paleis, onderwees hem in de waarheid, genas hem en diende hem met zijn zoon Tiburtius ten slotte het doopsel toe, dat ook Chromatius de lichamelijke genezing bracht. Getroffen door het wonder, te zijner gunste gewrocht,

gelastte nu de prefect dat al de christen gevangenen op vrije voeten zouden worden gesteld; hij gaf ook al zijn slaven de vrijheid en deed afstand van zijn ambt en waardigheid om voortaan geheel voor Christus te leven.

Kort daarop werd keizer Carinus in Illyrië gedood. Hij werd opgevolgd door Diocletianus, die het jaar daarna met Maximianus als medekeizer het rijk deelde. Ofschoon deze bij zijn komst aan de regeering geen nieuwe bevelschriften tegen de Christenen had uitgevaardigd, zette toch de magistraat van Rome de vervolging met onverflauwde woede voort. Dat bewoog den afgetreden prefect Chromatius zich met een aantal nieuwbekeerden buiten de stad terug te trekken, en ten einde verder in het geloof onderwezen te worden, wenschte hij dat, hetzij de priester Polycarpus, hetzij Sebastianus hen vergezellen zou. Beiden echter verlangden te Rome te blijven, waar zij in hun heldhaftigen ijver de martelkroon hoopten te verwerven.

Ter beslechting van den strijd, door hun heiligen naijver ontstaan, wendde men zich tot den Paus en deze besloot dat Sebastianus, die beter in staat was, de vervolgde Kerk te verdedigen, te Rome blijven zou.

Sebastianus had namelijk door zijn moed en krijgsmansdeugd de aandacht des keizers getrokken en deze, wenschende hem aan zijn persoon te verbinden, had hem, niet vermoedende dat hij Christen was, tot hoofdman van een afdeeling zijner lijfwacht aangesteld, zoodat Sebastianus aan het hof in hoog aanzien stond.

Inmiddels woedde de vervolging met verdubbelde hevigheid voort, zoodat de Paus en de geloovigen genoodzaakt waren zich schuil te houden. Zij vonden een wijkplaats in het paleis van den keizer zelf, waar een hofbeambte, vol ijver voor de leer van Christus, die ook hij beleed, hen in zijn woning opnam.

Zoë was het eerste slachtoffer der vervolging; terwijl zij op het feest der heilige Apostelen op het graf van Petrus bad, werd zij gegrepen en met de voeten boven een vuur gehangen, zoodat de rook haar verstikte. Tranquillinus, in moed voor een vrouw niet willende onderdoen, ging nu bidden op het graf van den H. Paulus, waar hij door het gepeupel gesteenigd werd. Nicostratus, Claudius en nog twee anderen werden driemaal aan de foltering onderworpen, waarna men hen in zee wierp. Tiburtius werd onthoofd. Marcus en Marcellianus werden met de voeten aan een paal genageld en bleven vier en twintig uren in die marteling, waarna zij met lanssteken gedood werden. Zoo volgde dag op dag de eene bloedgetuige den ander in den marteldood.

Sebastianus, die hen allen de roemrijke kroon zag verwerven, die hij zelf zoo vurig begeerde, mocht eindelijk op zijn beurt den wensch zijns harten vervuld zien.

De keizer, vernomen hebbende, dat hij Christen was, liet hem bij zich roepen en verweet hem de ondankbaarheid, waarmee hij zijn gunst zou vergolden hebben. Hij leverde hem over aan een bende Mauritanische boogschutters, die hem met pijlen doorboorden en voor dood lieten liggen.

Irene, de weduwe van een martelaar, kwam in den nacht om het lichaam te begraven, doch bemerkte tot haar blijde verrassing dat er nog leven in was. Heimelijk liet zij Sebastianus nu in haar huis dragen, waar hij, dank aan haar zorgvuldige verpleging, weer geheel herstelde.

In plaats echter van zich nu verborgen te houden, gelijk de Christenen hem aanrieden, vertoonde hij zich openlijk om voor Christus te getuigen. Eens wachtte hij zelfs den keizer op aan de trap, waarlangs deze zich naar den tempel moest begeven. Zoodra de vorst daar voorbijkwam, trad de heilige op hem toe om hem de onrechtvaardigheid onder het oog te brengen van zijn vervolgingswoede tegen de Christenen, die het zich tot plicht rekenden te bidden voor den voorspoed van zijn rijk en hem onwankelbaar trouw waren.

De keizer, door die stoute taal verrast, stond nog meer versteld, toen hij Sebastianus herkende, dien hij dood gewaand had. Hij liet hem opnieuw vastgrijpen en in den circus, die aan het paleis grensde, met stokslagen afmaken, waarna het lijk in de groote *cloaca* of afvoergoot geworpen werd, die achter het gebouw liep.

En om te voorkomen, dat de soldaten der keizerlijke lijfwacht, die hun hoofdman groote achting en genegenheid toedroegen, wegens zijn gewelddadigen dood in opstand zouden komen, werd eenvoudig bekend gemaakt dat Sebastianus als Christen was terechtgesteld. De heilige ontving de martelkroon op den 19en of 20en Januari van het jaar 288, en werd altijd als een der roemrijkste martelaren der Westersche Kerk vereerd.

Een christelijke matrone, Lucina genaamd, liet het lichaam van den H. Sebastianus heimelijk uit de *cloaca* ophalen en deed het ter aarde bestellen aan den ingang van een onder aardsche begraafplaats, aan de voeten der heilige Apostelen Petrus en Paulus, wier gebeente toen ter tijde daar rustte. Die begraafplaats heet thans nog de catacombe van den H. Sebastianus, en in de basiliek, die zich over het graf van den martelaar verheft, wordt tevens met eerbied nog de plek aangewezen, waar eenmaal de lichamen van de prinsen der Apostelen bewaard werden.

De twee kluizenaars.
(*Vervolg en slot.*)

Hij poogde zich den naam te herinneren.

‘Papa,’ dus kwam mejuffrouw Geneviève er vroolijk tusschen, ‘vraag toch eens aan mijnheer of hij wel zeker is, Martin te heeten.’

‘Wat wil dat zeggen?’ vroeg Martin.

‘Dat zal u begrijpen als ik u meedeel, dat ik twee jaar te Parijs gewoond heb en dat wel in de buurt van de Madeleine, groote meester.’

Terwijl zij dit zeide, stond ze reeds op de tree van het rijtuig en keerde zich nog even schalks om: zij had in den heer Martin den vermaarden componist van het door haar gespeelde muziekstuk herkend.

De generaal begreep er niets van en stapte na zijn dochter in het rijtuig. De berline reed weg en de heer Martin bleef achter, zichtbaar allesbehalve op zijn gemak.

Hij ging naar binnen, liep de gelagkamer van het Moorsche koffiehuis door en bemerkte op het terras den heer Henry, op handen en voeten onder een struik gekropen.

‘Zijn ze weg?’ vroeg de vluchteling.

‘Ta.’

‘Dankje....’ zei de neef, opkrabbelend.

‘Ik heb al gedaan wat ik kon, mijn beste d'Avanteyr. Maar waarom je zoo verstopt?’

‘De duivel hale dien oom van mij! Ik dacht niet dat hij in Algiers was.... Ik verkies te leven op mijn manier.’

‘Je nichtje is een heel lief meisje.’

‘Geneviève trouwt binnen een maand met een marineofficier. En daarbij als men op zijn gemak wil leven, moet men geen dames aanhalen.’

‘Dat is mijn meening ook.’

‘Nog eens bedankt! Tot wederdienst bereid.’

Eenige dagen gingen voorbij, zonder dat er iets voorviel. De oom was ongetwijfeld woedend, maar kwam niet terug. En mijnheer Martin, die ongerust was geworden

door de woorden van Geneviève en haar herinnering aan de Madeleine-kerk, kreeg weer zijn gewone goede luim terug.

Weldra hervatte hij in gezelschap van zijn vriend zijn onderzoekingstochten tot opsporing van de oude Arabische volksgezangen. Op een mooien morgen kreeg hij het in 't hoofd, zich te kleeden als een almee of Algerijnsche danseres.

Met zijn kleine beentjes in een wijde roodzijden broek en snoeren van sequinen tot in zijn baard, een koperen rinkelbom in de hand, haalde hij uit zijn geheugen allerlei opgevangen deuntjes op, die de heer Henry aan de piano noteerde.

In het vuur van dezen arbeid, dien de heer Martin nu en dan door een kwinkslag vervroolijkte, hadden zij niet gehoord dat er een rijtuig onder den eucalyptus stilhield.

Beiden stonden als versteend bij de verschijning van het eerbiedwaardige hoofd van een geestelijke met langen witten baard, gedekt met een grooten zwarten hoed, waarom een violet koord geslingerd was.

‘De aartsbisschop!’ riep de heer Henry uit.

De almee had zich vlug in haar sluier gewikkeld.

‘Die komt mij halen,’ zei ze stilletjes tot Henry. ‘Red me uit den brand!’

En de danseres verdween in den achtergelegen tuin, naar het terras.

Paul d'Avanteyr droeg dien morgen toevallig een Europeesch pak.

‘Mijnheer,’ dus sprak de bezoeker hem met zachte stem toe, nadat de danseres was heen-

gegaan, ‘ik ben de aartsbisschop-metropolitaan van Algiers en zoek mijnheer Camille Saint-Saëns.’

‘Dat ben ik niet, monseigneur.’

‘Ik weet er alles van. Men heeft mij op de hoogte gebracht. Ik ken uw verlangen naar de eenzaamheid, en ik zou u niet gestoord hebben, als ik daar geen ernstige reden toe had. Een zeer ernstige reden, mijnheer. De armen van Algiers rekenen op u, mijnheer.’

‘Rekenen op mij?’

De heer Henry schoof een armstoel aan.

'Ik zal mij in een paar woorden verklaren; want mijn tijd is heel kostbaar. Ik had van mijn eerbiedwaardigen vriend, den pastoor der Madeleine, een telegram gekregen van dezen inhoud: ‘Saint-Saëns verdwenen. Moet te Algiers zijn.’ Een beetje onvoorzichtig - dat beken ik - liet ik aankondigen dat u bereid was uw medewerking te leenen tot een weldadigheids-lof in onze kathedraal. Dat nieuws werd met geestdrift ontvangen; al onze gereserveerde plaatsen werden besproken. Maar stel u nu de radeloosheid van de dames zelatricen en van mij voor, toen u nergens te vinden was. Bij geluk komt een wenk van de Voorzienigheid mij op het laatste oogenblik uw schuilplaats ontdekken: ik ijl hierheen om u mijn verontschuldigingen aan te bieden en een beroep te doen op uw edelmoedig hart. Denk dat het lof plaats heeft....

De aartsbisschop aarzelde een oogenblik.

‘Wanneer, Monseigneur?’

‘Binnen een uur.’

‘Binnen een uur!’

‘U zal niet weigeren met mij in het rijtuig te stappen. God zal er u voor zegenen, beste meester. Uw naam heeft ons twaalf duizend franks bezorgd, en er is zooveel ellende.’

‘U eischt dus dat ik Camille Saint-Saëns zal zijn?’

‘Och,’ zei de aartsbisschop op den toon van een vriendschappelijk verwijt, ‘aarzel niet langer.’

‘U wil het alzoo. Staat u mij toe, een jas aan te trekken?’

‘Ongetwijfeld. Ik ben trouwens niet bang dat u mij ontsnappen zal. Alle uitgangen worden bewaakt. U is een gevangene.... de gevangene der liefdadigheid.’

De heer Henry snelde naar het terras. Hij vond er zijn kameraad, lang niet prettig gestemd, te meer daar hij in zijn overhaaste vlucht zijn lorgnet verloren had.

Op het geluid van voetstappen had de heer Martin, nog altijd in zijn pakje van Algerijnsche danseres, een aarden kruik opgevat om zich een houding te geven en onder den vijgeboom een schilderachtige pose aangenomen.

‘O, ben jij het, mijn beste Henry,’ zei hij met gesmoorde stem. ‘Ik was bezig een *tableau vivant* te ontwerpen: danseres met waterkruik, van achteren gezien.... Ik heb alles gehoord. Je nichtje heeft mij verraden, ja ik ben Saint-Saëns... Ik ben het maar al te zeer. 't Is onmogelijk door dat deurtje weg te vluchten.... 't Is afgedraaid. En ik kan mij in dit costuum ook niet aan den aartsbisschop vertoonen... Wat een mal figuur! Maar de zaak van de armen voor alles; die is heilig.... Weet je wat, nu hij jou toch voor mij aan ziet, moet jij maar met hem meegaan. Toe, asjeblieft, doe het om Gods wil...’

‘Maar, kerel....’

‘Ga gerust, alles komt terecht. Ik zal wel zorgen dat ik op tijd in de kathedraal ben.’

Een uur later in de sacristij met den aartsbisschop, die niet ophield hem voor zijn bereidvaardigheid te danken, wist de heer Henry niet, hoe hij zich houden moest. Hij hield de oogen maar op de deur gevestigd, doch Saint-Saëns verscheen niet.

De *suisse* kwam al met den hellebaard aangestapt.

‘Mijnheer, als u 't goedvindt, zal men u den weg naar het orgel wijzen.’

‘O, daar is nog geen haast bij. We hebben allen tijd.’

‘Nog iets,’ zei eensklaps monseigneur, ‘mag ik u nog ééne gunst verzoeken? Als u zoo goed zou willen zijn, zelf met de schaal rond te gaan, wat zouden we dan een goeden buit opdoen voor onze armen!’

‘O graag,’ stamelde de heer Henry.

‘U had er toch zeker niet aan gedacht, een bepaald persoon met het collecteeren te belasten?’ vroeg de aartsbisschop.

‘Stellig, zeker, monseigneur,’ antwoordde de gewaande Saint-Saëns, die maar tijd zocht te winnen. ‘Ik zal haar waarschuwen.’

De aartsbisschop schrikte even op; wie mocht die collectante wezen? De Algerijnsche danseres misschien, die hij bij den componist gezien had?.... Van zulke artisten kon men alles verwachten.

‘Ik had anders daartoe al een jonge dame aangewezen,’ zei hij met eenigszins bedenkelijk gezicht.

‘O zooals u wil, monseigneur.’

Inmiddels naderde de geestelijkheid om den prelaat naar den troonhemel te geleiden, waaronder hij moest plaats nemen.

De *suisse* wenkte den heer Henry eerbiedig, hem te volgen. Deze had op dat oogenblik wel honderd voet onder den grond willen zitten. Hij speelde heel goed piano, maar had nooit het klavier van een orgel aangeraakt, en hij was zoodanig de kluts kwijt, dat hij zich niets meer kon herinneren dan een vroolijk walsje, dat hem door het hoofd speelde.

‘Daar merk ik uw collectante al,’ zei de aartsbisschop.

Op dat oogenblik trad namelijk de dochter van den generaal de sacristij binnen.

‘Kindlief, hier is de groote meester, die wel zoo goed is....’

‘Mijn neef!’ riep mejuffrouw Geneviève uit.

‘Is de heer Saint-Saëns uw neef?’

‘Neen, monseigneur. 't Is mijn neef Paul d'Avanteyr, dien ik de vrijheid neem, u voor te stellen.’

‘Maar waar is dan Saint-Saëns.... Saint-Saëns?.... De kerk is stampvol.... Wat heb je mij wijs gemaakt, kindlief?’

De aartsbisschop hield met een handgebaar de geestelijkheid terug, die zich reeds in beweging stelde naar het koor en liet zich als verslagen in zijn zetel vallen. Wat een teleurstelling! Geen Saint-Saëns. Dat was een donderslag.

‘Ik had u gewaarschuwd, monseigneur,’ mompelde Henry verlegen.

Op dit oogenblik weergalmden dreunende orgeltonen langs de gewelven, het heele gebouw als overstroomend met de heerlijkste harmonie....

‘Dat is hij!’ riepen de nicht, de neef en de aartsbisschop als uit éénen mond uit.

Niemand te Algiers heeft het buitengewone succes van dit liefdadigheids-lof vergeten. Drie dagen later namen de beide kluizenaars, die zich stilletjes op de eerste de beste pakketboot hadden ingescheept, afscheid van elkander op de kade van Marseille.

Paul d'Avanteyr keerde naar zijn bloemenkweekerij terug.

‘Kom mij het volgend jaar weer eens opzoeken,’ zei Saint-Saëns.

‘Goed, maar waar?’

‘Ergens waar wij misschien veiliger zullen zijn.... Op de Canarische eilanden.’

Bij de Platen.

De jonge moeder. -

De weelde der jonge moeder, die zich verlustigt in den aanblik van haar lieveling, heeft herhaaldelijk de kunst tot het scheppen der bevalligste tafereel en bezield, die het hoogste toppunt der schoonheid bereikten in de heerlijke Madonna's der groote meesters.

Maar hoe vaak ook behandeld, afgezaagd is het onderwerp nooit, mits de schilder het maar op een nieuwe, oorspronkelijke manier weet op te vatten. De kunstenaar van ons tafereel heeft ons weten te boeien door ons een moeder te laten zien uit den schilderachtigen ouden tijd, toen kleeding, huisraad en omgeving aan elke menschelijke groep een karakteristieke aantrekkelijkheid gaven.

De herstellende zieke. -

Ook dit is een bevallig huiselijk tafereel, dat geen nadere verklaring vordert, daar de oplettende beschouwer onmiddellijk begrijpt wat de schilder ons heeft willen vertoonen: de bemoediging van een herstellende zieke, die haar volle genezing hoopt van den terugkeer der lente en nu, terwijl zij zich nog aan den warmen baard koestert, van een deelnemend bezoeker, haar hartelijk liefhebbenden broer, de eerste bloemen mag ontvangen van het mooie jaargetij.

Ook zij is een jonge moeder; dat bewijst het wiegje, zorgvuldig voor het haardvuur geplaatst, terwijl wij in de vrouw, die, aan het hoekje van den haard gezeten, belangstellend naar het gesprek luistert, de baker meenen te herkennen.

Een jonge moeder, - is het wonder dat zij reikhalzend naar de lente uitziet, die haar de gezondheid zal teruggeven, opdat zij volop kunne leven voor haar lieveling!

Allerlei.

Vervalschte edelgesteenten. -

Valsche steenen worden in groot aantal bij de diamantslijpers vervaardigd, maar het is zoo goed als onmogelijk, ze bij een juwelier voor echt aan den man te brengen. De met buitengewone handigheid vervaardigde, schitterende glas- en kristalnabootsingen zijn tegen de vijl van den edelgesteentekenner niet bestand, en als er iemand mee bedrogen wordt, dan is het een onvoorzichtige kooper, die door de schijnbaar mooie gelegenheid verlokt wordt, de behoedzaamheid uit het oog te verliezen, en eerst niet een deskundige raadpleegt.

Een stukje groen papier aan den binnenkant van een in een gouden ring gevat, geslepen stukje glas stempelt dit tot een ‘smaragd.’ Dikwijls ook wordt een stukje groen glas door de zwendelaars sierlijk geslepen, en dan loopt er al licht de een of andere onvoorzichtige in.

Moeilijk gaat het bij het zoogenaamde ‘mengsel.’ De juwelier herkent zulke nabootsingen op het eerste gezicht. Het zijn dubbele steenen, half uit kristal of voor de helft een echte steen, en half van gekleurd glas of een halven edelsteen gevormd.

Wil een geslepen zwendelaar een juwelier met zulk een mengsel bedriegen, dan vat hij dit zoo in den ring, de belletjes, de broche enz., dat de zichtbare en voor de vijl toegankelijke kant minstens uit hard kristal, of, en dit is gewoonlijk het geval, uit het echte gedeelte der vervalsching bestaat. De juwelier kan dan alleen constateeren, dat het toegankelijke gedeelte van den steen echt schijnt te zijn. Tegenover onbekende aanbieders doet de juwelier dus het wijst met den steen te weigeren, als hem niet toegestaan wordt, dien er uit te nemen en van alle kanten te toetsen.

Zoo wordt den juwelier soms een ‘geprepareerde’ smaragd aangeboden, waarvan de zichtbare kant zeker echt, maar de ingezette een Chrysolith, een halve steen is, die volkomen op smaragd gelijkt, bijna dezelfde hardheid bezit en zich alleen onderscheidt door de troebele kleur, die hem het vuur en de doorzichtigheid ontneemt.

De vale kleur, een naar het bruinachtige overhellend groen, zou den Chrysolith dan ook dadelijk aan den juwelier doen kennen; maar daar diens blikken eerst het stuk echten smaragd passeeren, vóór zij den Chrysolith treffen, meent hij, dat de steen misschien alleen minder vuur heeft. Heeft hij echter den geprepareerden smaragd uit den ring enz. genomen, dan behoeft hij hem - daar een toets met de vijl aan den harden Chrysolith toch vergeefsch zou zijn - maar schuin tegen het licht te houden. Hij ziet dan dat de steen een ‘rondist’ is. Op de plaats, waar smaragd en Chrysolith zijn samengevoegd, bemerkt hij een rosé-achtige schemering. Dat is dan ook het eenige onbedrieglijke herkenningsteeken, dat de vervalschers van edelsteenen tot dusver nog niet hebben kunnen wegnemen. De steenen zelf hebben ze zóó vast samengevoegd, dat niemand zou gelooven, dat de compositie uit twee steenen bestaat, en zelfs de loupe kan geen sporen daarvan aanwijzen.

Krijgshonden. -

De dit jaar te Dresden gehouden hondententoonstelling heeft tot belangwekkende proefnemingen met krijgshonden aanleiding gegeven. De dieren onderhielden de verbinding tusschen de hoofdmacht van een troepenafdeeling en de vooruitgezonden patrouille met groote regelmatigheid en een snelheid van iets meer dan twee minuten bij een afstand van 1500 meter. Toen de afdeeling

later in schietpelotons was gesplitst, liepen de honden de gelederen langs en brachten telkens nieuwe ammunitie aan. Ten slotte bleken zij ook bijzonder bruikbaar bij het opzoeken der achter boomen, heggen en struiken verstrooid liggende gewonden.

Het nut van het appels eten. -

Het eten van appels, vooral onmiddellijk voor het naar bed gaan, is een beproefd middel tot bevordering der gezondheid. De appel levert niet alleen een voortreffelijk voedsel, hij is ook zeer geschikt om den eetlust op te wekken. Hij bevat meer phosphorzuur in gemakkelijk te verteren verbinding, dan welk ander plantaardig voortbrengsel ook.

Het gebruik van appels vóór het naar bed gaan werkt 10. gunstig op de hersens, 20. wekt de lever op, 30. geeft, indien het regelmatig geschiedt, een rustigen slaap, 40. desinfecteert den kwaden reuk in den mond, 50. bevordert de afscheidende werkzaamheid der nieren, 60. verhindert eveneens de vorming van steen, 70. is een voorbehoedmiddel tegen moeilijkheden der spijsvertering, en 80. tegen halsziekten.

Een natuurlijke fontein. -

Zulk een fontein, denkelijk eenig in haar soort, bevindt zich bij de stad Kiama in de Engelsche kolonie Nieuw-Zuid-Wales in Australië, op ongeveer 66 mijlen ten zuiden van Sidney. De heele stad, die tusschen den 34en en 35en graad Zuiderbreedte en 151 graden ten Oosten van Greenwich ligt, staat op vulkanischen bodem en wel op bazalt, dat nog op vele plaatsen in groote kegels naar buiten treedt.

Een door de natuur gevormde onderaardsche buis van 6 meter doorsnede, het beroemde *Blowhole* (Waaigat), strekt zich tot den Oceaan uit, en bij de branding der golven op de rotsachtige kust wordt het zeewater met zulk een geweld door de buis gedreven, dat het onder donderend geraas een intermitteerende bron van 100 tot 120 meter hoogte vormt.

De buis gaat loodrecht naar beneden, en loopt in haar benedeneinde in een van bazaltzuilen gevormde, 60 meter lange opening uit van wonderbare schoonheid. Als bij stormachtig weer de dikwijls torenhooge golven in deze opening gezweept worden, dan wordt de lucht in de achter de buis gelegen ruimte zoo sterk samengeperst, dat het water meer dan honderd meter hoog in de lucht wordt geslingerd.

Een eenvoudig middel. -

Bruin geverfde vloeren, die door het vele wasschen en schrobben bleek van kleur zijn geworden, worden weer als nieuw door het inwrijven met lijnolie en eiwit. Een bord lijnolie wordt met het wit van twee eieren goed dooreengemengd, en dan met een wollen lap de eerst geschrobde droge vloer flink ingewreven. Daarna wordt er nog eens overgewreven met een tweede, zuivere lap, opdat alles regelmatig mooi

glanst en droogt. De vloer is dan weer als nieuw. Voor kamers, die veel gebruikt worden, is dit middel minder geschikt, daar men in het begin licht uitglijdt, als men vlug door de kamer gaat.

Een gesproken krant. -

Hiermee bedoelen wij niet de wandelende nieuwsbladen, die ieder in zijn omgeving kent in den vorm van vrouwelijke of mannelijke babbelgragen; neen, een wezenlijke en werkelijke krant. In de hoofden residentiestad van Hongarije, te Buda-Pest, bestaat namelijk sedert geruimen tijd een telephonisch nieuws-bureau, een der vernuftigste en belangwekkendste uitvindingen van den nieuweren tijd. Deze telephoon-courant, in het Hongaarsch *Telefon-Hirmandó*, is een vinding van den voor eenige jaren overleden Hongaarschen ingenieur Th. von Puskás, die jaren lang aan de zijde van den Amerikaanschen uitvinderkoning Edison werkte en zelf een geniaal ontdekker was.

Hij stichtte de telephoon-courant, maar mocht ze niet tot bloei brengen. Na zijn dood kwam zij in het bezit van een Buda-Pester grootkapitalist, die er een andere inrichting aan gaf en de onderneming in een maatschappij op aandeelen veranderde. Thans is de krant te Buda-Pest zeer gezocht; alle koffiehuizen, restauraties, sociëteiten, handelskantoren en vele particulieren zijn er op geabonneerd en het getal inteekenaren neemt nog met den dag toe.

Het net van die krant is over de heele stad verbreid en de berichten worden van uit het redactie-bureau den heelen dag door aan de inteekenaren meegedeeld. Bij elk hunner is namelijk een telephoon-geleiding met twee gehoortrechters aangebracht. Het program is voor iederen dag gelijkmatig vastgesteld en bestaat uit nieuwstijdingen, persoons- en beursberichten en 'gemengde meedeelingen.'

Heeft de redactie het publiek iets van bijzonder belang of gewicht te melden, dan wordt de opmerkzaamheid der inteekenaars getrokken door een in de heele kamer hoorbaar geluid. Bovendien biedt de krant haar lezers, pardon hoorders, een aangenaam tijdverdrijf door hun elken avond concerten en lezingen te verschaffen. Sedert eenige maanden is de telephoon-courant ook met de Buda-Pester opera en den volksschouwburg verbonden, zoodat de inteekenaren ook de voorstellingen van die theaters in hun woning genieten kunnen.

Een ware weldaad moet die telephoon-courant wezen voor zieken, voornamelijk oogzieken, die, aan hun bed of stoel gebonden, zich dikwijls schrikkelijk vervelen, en inderdaad hebben dun ook verschillende ziekenhuizen te Buda-Pest zich, tot afleiding der verpleegden, al op die krant geabonneerd.

Gelijk elke andere uitvinding is natuurlijk ook de telephoon-courant voor verbetering vatbaar, maar bij de vindingrijkheid en den ijver der directie mag men verwachten, dat deze al het mogelijke doen zal om naar volmaking te streven.

Jumbo als kunstenmaker.

Dames en heeren, ik heb de eer, u hier voor te stellen den beroemden gedresseerden olifant Jumbo, onovertroffen in zijn habiliteiten als artist, humorist, equilibrist enz. enz.

Hij is op zijn verschillende kunst-
reizen vereerd met de bezoeken van
alle gekroonde hoofden van Europa
en kan zich meten met de grootste
celebriteiten der wereld.

Allereerst zal hij u vertoonen den gracieuzen trippeldans op de slappe koord.

Dames en heeren, attentie!

[Nummer 36]

Koning Karel en Widukind.
Door
J.R. van der Lans.

XX.
Uit het duister tot het licht.

> Her gaph im sines lichtes scin daz dhaz slafende hertze sin von der vinsternisse thete slan.
> (De H. Geest gaf hem het schijnsel van zijn licht, dat zijn slapend hart uit het duister bevrijdde).
> Brunswijksche Rijmkroniek.

Opnieuw had het machtige zwaard van koning Karel de onverzoenlijke vijanden zijns rijks ten onder gebracht en daardoor aan de Christenheid den vrede verzekerd, waarnaar zij zoo lang verzuchtte. Het was een verwoede, felle strijd geweest; niet tegen enkele, afzonderlijke stammen had hij ditmaal te kampen gehad, neen het heele volk der Saksen had als één man tegenover hem gestaan en onder aanvoering van Widukind in wilde verbittering den oorlog op leven en dood tegen hem gevoerd.

Twee jaren lang had die laatste, vertwijfelde worsteling van het hardnekkige heidendom tegen het zegevierende kruis geduurd. Eindelijk had de groote koning de voldoening mogen smaken, op den Rijksdag te Paderborn wederom al de Saksische stammen deemoedig aan zijn voeten te zien. Ditmaal moest de onderwerping volkomen zijn. Had koning Karel hun vroeger de vrijheid gelaten, om onder hun eigen opperhoofden naar hun eigen wetten en gebruiken te blijven leven, mits zij de Frankische grenzen maar niet verontrustten, ditmaal stelde hij zelf hun onverbiddelijk de wet en zette Frankische graven over hen aan om die te handhaven. Hun herhaalde trouweloosheden gedoogden geen genade meer: zij hadden te gehoorzamen of te sterven.

‘Wanneer iemand,’ zoo luidde het nadrukkelijk in het *Capitularium Paderbornense* van het jaar 785, ‘met geweld een kerk binnendringt en daar iets rooft of steelt, of de kerk in brand steekt, hij zal den dood sterven.

‘Wanneer iemand uit minachting voor het Christendom de veertigdaagsche vasten schendt en openlijk vleesch eet, hij zal den dood sterven.

‘Wanneer iemand, door den duivel bekoord, op heidensche wijze gelooft dat een man of een vrouw een heks is en menschen eet, en hen daarom verbrandt en anderen hun vleesch te eten geeft of zelf daarvan eet, die zal met den dood gestraft worden.

‘Wanneer iemand het lichaam van gestorven menschen naar heidensch gebruik door het vuur laat verteren en zijn beenderen tot asch verbrandt, die zal met den dood gestraft worden.

‘Wie in het vervolg onder het volk der Saksen ongedoopt zich verbergen wil en nalaat zich tot het christelijk onderricht aan te bieden, die zal den dood sterven.

‘Wie tegen den koning in opstand komt, die zal met den dood gestraft worden....’

Alleen met ijzeren strengheid konden de barbaren in bedwang gehouden worden. Koning Karel had hun op den Rijksdag zijn geduchte macht in al haar schrikwekkenden luister getoond. Al zijn graven en hertogen al zijn geweldige krijgers had hij er om zich vergaderd. Aan zijn rechterhand stond zijn oudste zoon Karel, thans tot een kloek en forsch jonkman opgewassen, die zich tijdens den oorlog zijn grooten vader waardig had getoond door het schitterend ruitergevecht, waarin hij den aanval van Widul in I had afgeslagen.

DE NIEUWE TENOR, NAAR DE SCHILDERIJ VAN A. ZIMMERMANN.

Aan 's konings linkerzijde stond zijn jongste zoon, de zevenjarige koning Lodewijk van Aquitanië, dien Karel in deze plechtige gelegenheid aan zijn zijde had wenschen te zien. Het gekroonde knaapje was met zijn speelmakkertjes uit Aquitanië overgebracht en verscheen te Paderborn in Vasconische kleederdracht, een rond manteltje, gepofte mouwen, wijde hozen, laarzen met ingeslagen gouden sporen en een werpspies in de kleine hand. Toen hij het kind omhelsde, dacht Karel met weemoed aan zijn dierbare Hildegarde, die zoo vurig gcwenscht had vóór haar afscheid van deze wereld nog eens haar afwezige kinderen aan het hart te drukken. Hij bracht zich den bangen, droeven winter te binnen, te Diedenhofen doorleefd, en de smartelijke verliezen, in het daarop volgende voorjaar door hem geleden. Want niet alleen Hildegarde en de kleine naamgenoote, die zij hem geschonken had, waren hem door den dood ontrukt; maar ook zijn beminde en hoogvereerde moeder Bertha was haar den 13en Juli van hetzelfde jaar in den dood gevolgd. Terwijl hij tegen de Saksen streed, was de voortreffelijke vrouw door de zorgen der laatste maanden afgemat, te Cauciacum[1], bezweken en te St. Denis naast haar gemaal Pepijn ter ruste gelegd.

Maar thans mocht hij hopen dat door al die offers de goddelijke gramschap, die hij door zijn zondigen toorn over zich en zijn huis had afgeroepen, eindelijk was verzoend. Zwaar en rouwmoedig had hij geboet. Thans mocht hij in de behaalde zege het onderpand zien, dat de Heer hem weer in genade had aangenomen als den waardigen vertegenwoordiger van het goddelijk gezag op aarde, als den onvermoeiden beschermer der Kerk en verdediger der Christenheid.

Slechts één zorg kwelde hem en wierp een schaduw op den glans van den schitterenden dag. Terwijl alle Saksische hoofden hem te Paderborn huldigden, was Widukind wederom niet verschenen, ofschoon hij hem volledige genade en kwijtschelding voor alle euveldaden had doen toezeggen.

Wel zou de geduchte aanvoerder, bij de streng verzekerde onderwerping van het gansche land, weinig meer kunnen uitrichten. Maar toch, zoolang Karel hem niet in zijn macht had, was hij niet volkomen gerust. Hij wilde Saksenland niet verlaten, noch de wapenen neerleggen vóór hij den onverzoenlijken vijand levend of dood in handen had.

Dat begreep de sluwe Saks, en geen middel ziende om ditmaal gelijk vroeger over zee te ontvluchten, hield hij zich met zijn weinige getrouwen schuil in afgelegen gebergten en bosschen. Zijn laatste hoop, den gehaten Frank voorgoed over den Rijn terug te werpen, was vervlogen. Heel Saksenland had hij ten strijde geroepen, als één man was op zijn woord het gansche volk te wapen gevlogen, en nu... lag het weerloozer dan ooit den overweldiger voor de voeten.

In sombere gepeinzen verdiept zat de ontmoedigde strijder dag aan dag te mijmeren in zijn tent, als onverschillig voor alles wat rond hem voorviel. Zijn onverwinnelijke kracht scheen gebroken, de stoute vlucht van zijn geest verlamd. Hij scheen versuft als een oude leeuw in de traliekooi. Maar in zijn donker oog, onder de borstelige wenkbrauwen, brandde gestadig een vonk, die bij wijlen vlammende stralen schoot: t was het vuur der wraakzucht, dat in zijn binnenste gloeide en zich nu en dan door de blikken lucht gaf.

Ternauwernood waagden zijn gemalin, de trouwe Geva, of de zachtaardige Hasela hem te naderen, hem toe te spreken. Zijn barsche antwoorden, zijn woeste blikken

1) Chois, niet ver van Noyon.

dreven haar schuw terug. Zelfs Abbio, zijn onafscheidelijke vriend en wapenmakker, zelfs Wicbert, zijn beminde zoon, hielden zich zwijgend ter zij en durfden niet reppen van het ontevreden gemor, dat in het kamp opging. Het krijgsvolk werd dat eeuwige rondzwerven in afgelegen oorden, waar men ternauwernood leeftocht vond, dat leven van afgejaagd wild, waaraan geen einde scheen te komen, moede.

Sedert eenige dagen had men de tenten opgeslagen nabij het riviertje de Ohre, ter plaatse ongeveer waar thans Wolmirstedt ligt. Op een avond traden Wicbert en Abbio de tent van het opperhoofd binnen, en daar hij noch hun groet beantwoordde, noch zelfs het hoofd ophief, dat hij in de hand liet rusten, zetten zij zich zwijgend tegenover hem neder op het rustbed van beren vacht.

Abbio zag zijn vriend lang en ernstig in het harde, trotsche gelaat. Wicbert liet, na een vluchtigen blik op zijn vader, het oog onrustig rondweiden langs het lage, sombere gewelf, uit bonte tapijten, rustende op speren, gevormd.

‘Welnu, wat wilt ge?’ vroeg Widukind, zich plotseling omwendende, zoodat het volle licht der ondergaande zon, door de tentopening binnenstroomend, op zijn gelaat viel en dat kleurde met een bloedrooden gloed, terwijl het zijn oogen als kolen vuurs deed glinsteren.

‘Koning Karel heeft zijn kamp opgeslagen aan gene zijde der Ohre, geen drie uren van hier.’

Een bliksemstraal flitste uit Widukinds oog en krampachtig klemde zijn gespierde vuist zich om het gevest van het breede zwaard, dat vóór hem tusschen zijn knieën stond.

‘Ha, ha!’ lichte hij met schamperen, woest ironischen lach, ‘dan wordt het tijd dat wij ons tot den aanval rusten! Met dit handjevol mannen, dat in Saksenland nog de oude vrijheid en de oude goden niet verzaakt heeft, jagen we immers het heele leger van den Frank de rivier in!.... Ha, ha, ha!.... Het is gedaan met uw koene sprongen, edel Saksenveulen,’ voegde hij er bitter bij, met een blik op den rooden standaard, die vóór de tent geplant en slaap bij de speer nederhangend, even door het avondkoeltje bewogen werd. ‘Spring nog eens de rivier over, opdat de Frank u met zijn ijzeren vuist voorgoed den strot dichtnijpe....’

‘Licht toch dat hij het minder ongenadig bejegenen zou, wanneer het in plaats van hem aanvallend te bespringen, gedwee den nek voor hem boog en zich den toom liet aanleggen,’ bracht Abbio daar bedachtzaam tegen in.

‘Wat wilt ge daarmee zeggen?’ vroeg Widukind, hem met zijn blikken doorborend.

‘Dat het mij raadzamer dunkt op de genade van koning Karel te vertrouwen, dan roekeloos zijn toorn te blijven tarten,’ hernam Abbio met kalmen ernst.

‘Zeker, omdat hij zich op den Rijksdag te Paderborn zoo genadig getoond heeft!’ wierp Widukind met bitterheid tegen. ‘En zijt gij het bloedbad van Verden vergeten?’

‘Te Verden nam hij wraak over verraad. Te Paderborn stelde hij de wet aan hen, die hij met geweld van wapenen tot onderwerping gedwongen had. Maar gij zijt niet door het zwaard verwonnen. Vrijwillig zoudt gij den vrede aannemen, die u zoo menigmaal geboden is.’

‘Welnu, ga gij als het u lust de hand kussen, die Saksenland verpletterd heeft, en laat Wicbert u vergezellen, als hij genoeg van zijn vaderen ontaard is om zich tot dien smaad te verlagen; maar denk niet dat Widukind ooit den Frank voor de voeten zal vallen.’

‘Vader!’ riep de jonkman verontwaardigd opspringend, ‘waar heb ik mij u onwaardig getoond, dat gij dus uw eigen bloed miskent?’

‘Widukind!’ hernam Abbio opstaande, ‘van der jeugd af heb ik aan uw zijde gestreden en geen gevaar heeft mij ooit van u kunnen scheiden. Ik zal u volgen tot in den dood. Maar juist de trouw, die ons als mannen verbindt, dringt mij u te waarschuwen waar gij in verblinding den afgrond te gemoet holt, die aan uw voeten gaapt.... Ja, verblinding zeg ik,’ ging hij kalm voort, op het driftig gebaar, waarmee Widukind tegen dat woord opkwam. ‘Want gij waant nog steeds het volk der Saksen achter u te hebben en ziet niet, hoe het, den hopeloozen strijd moede, niets anders dan rust begeert, zij het onder de heerschappij van den Frank. Gij hoopt nog steeds op de oude goden en merkt niet dat hun rijk ten einde is: gij vergeet dat hun heilige Irminzuil onder de bijl der kruisaanbidders is gevallen....’

‘En al zou ook alles vallen, bij Wodan! Widukind zal staande blijven zoolang hij adem heeft,’ hernam de Saks opspringend en, met de armen over de borst gekruist, Abbio met uitdagenden trek in het gelaat ziende. ‘Gaat,’ voegde hij er met gebiedenden armzwaai bij, zich ook tot Wicbert omwendende, ‘en laat mij alleen: gij hoeft mij waarlijk niet te zeggen dat Widukind voortaan slechts op zich zelven te rekenen heeft.’

‘Vader, ik verlaat u niet,’ betuigde de jonkman, op hem toetredend.

Maar Widukind trok zich barsch terug.

‘Ik wil alleen zijn,’ sprak hij gebiedend.

‘Wij zullen gaan,’ hernam Abbio, zijn jongen vriend bij de hand meetrekkend. ‘Licht dat de nacht u goeden raad brenge.’

Widukind wendde zich wrevelig om en wierp zich weer op zijn leger, zonder een blik voor den vriend, die hem zuchtend verliet, noch voor zijn zoon, die Abbio aarzelend volgde.

Toen hij alleen was en het laatste gerucht der zich verwijderende voetstappen was weggestorven, richtte hij zich onrustig op zijn leger overeind en staarde somber naar buiten, waaide roode gloed der ondergaande zon zachtkens week voor de schaduwen van den invallenden nacht. Het was doodstil in het kamp. Treurig en moedeloos hadden de uitgeputte krijgers zich in hun tenten teruggetrokken. Geen koeltje bewoog den standaard, vóór de tent van den aanvoerder geplant. Alles scheen als in doodslaap verzonken. Alleen Widukind waakte in de duisternis...

Ja, hij voelde dat hij alleen was, dat alles hem ontviel, waarop hij zijn hoop gevestigd had. Zelfs zijn naaste omgeving, zijn trouwste medestrijders lieten den moed zinken. Hij alleen stond nog pal voor de vrijheid van Saksenland, voor de eer der aloude goden, die zelf met machteloosheid geslagen schenen.... Zou ook hij, die nooit het hoofd gebogen had, voor den gehaten Frank met zijn gevloekten Kruisgod bukken?

‘Nooit,’ mompelde hij, knarsetandend van woede en haat, en sprong wild in de duisternis op, als om de moedeloosheid af te schudden, die ook zijn stoute ziel bekroop. Met onregelmatige schreden liep hij in de donkere tent op en neer, nu eens met de hand aan het gevest van zijn zwaard plotseling staan blijvend en dan weer tot aan den ingang voorttredend om de koele nachtlucht in te zwelgen tot bedaring van den heeten hartstocht, die hem verteerde.

Dan poogde hij met arendsblikken de duisternis om hem heen te doorboren, maar hij ontwaarde niets dan op een afstand een flauw brandend wachtvuur, waarvan traag en lusteloos een licht rookwolkje opkrinkelde.

Hij trad weer naar binnen en een voorhangsel oplichtende drong hij in een afzonderlijk vertrek van de tent door, waar hij met behulp van een vuurslag het licht ontstak van een kiens paan, in een bronzen luchter gestoken. Bij het onzeker schijnsel

gespte hij zijn breed zwaard los, wierp zijn rooden mantel, zijn geelleeren gordel en bruinen lijfrok af, en zocht in de halve schemering tusschen de dierenvachten en kleedingstukken, die verward in een hoek lagen opgehoopt. Hij haalde er een ouden gescheurden donkeren mantel uit te voorschijn, dien hij zich om de schouders hing, de eene slip behoedzaam over het hoofd slaande. Dan koos hij tusschen de wapenen aan den wand - zwaarden, bijlen en schilden, wier staal flikkeringen wierp als van verraderlijk glurende oogen - met zorgvuldig onderzoekenden blik een kleinen dolk. Hij hield het sierlijke wapen, blijkbaar van Oostersch maaksel en buitgemaakt op een Frank, die het op zijn beurt een Saraceen ontrukt had, met welgevallen onder het licht en beschouwde de fijne glinsterende kling, die scheen te leven onder de weerspiegeling der geelroode vlam. Ze leek een lenige adder, met gespitsten angel, als gereed, dien in een warm hart te boren.

Widukinds oogen glinsterden even koud en fel als het blauwe staal, dat hij spelend door de hand liet glijden.

Dan verborg hij het wapen voorzichtig in den gordel onder zijn kleed, nam een knoestigen stok ter hand, blies het licht uit en schuifelde met onzekeren tred in de duisternis de tent uit. Buiten gekomen stond hij een oogenblik als besluiteloos stil en wendde oog en oor naar alle richtingen; maar niets trof zijn geoefenden blik of zijn scherp gehoor. Alles sliep, alles lag als dood en verslagen neer; het verre wachtvuur smeulde nog slechts slaperig voort. De

standaard vóór de tent, in de duisternis haast onzichtbaar, verried zich niet ook door het minste geritsel. Het was een nacht, als uitgekozen voor een sluipmoord. Zelfs geen ster blikte bespiedend van den donkeren hemel op de in duisternis verzonken aarde af.

Op de teenen, als een dief, sloop Widukind door het kamp, steeds de tenten vermijdende, die hij in het donker meer giste dan onderscheidde, in de richting tegenovergesteld aan die van het wachtvuur. Het stille geruisch van het riviertje de Ohre scheen zijn eenige gids te zijn, want als op den tast ging hij daarop af, voorzichtig, langzaam den eenen voet voorbij den anderen zettend, zonder een enkele maal over de oneffenheden van den heuvelachtigen bodem te struikelen.

Het zachte gemurmel der rivier was nu duidelijk hoorbaar in de nachtelijke stilte; de frischheid, die van het water opsteeg, verkwikte zijn brandend voorhoofd, zijn gloeiende oogen.

Aan den oever genaderd, liet hij zich zacht in het gras zinken en kroop tusschen biezen en lisch naar een plek, waar een bootje in een natuurlijke uitholling van den kant lag vastgemeerd. Voorzichtig, zonder gedruisch lichtte hij de roeiriemen van den bodem en omwoelde ze met lappen, die hij van onder zijn kleed te voorschijn haalde.

Weldra plonsten, bijna onhoorbaar zacht, de riemen met regelmatigen slag in het stille, strakgespannen water en daar gleed het bootje, stil en geheimzinnig als een nachtelijke watervogel, de rivier over.

Aan de overzij gekomen, verborg Widukind het vaartuig voorzichtig onder dichte biezen en legde het stevig vast aan een ijzeren pin, dien hij met een forschen trap van zijn hiel diep in den vochtigen bodem dreef.

Nu haalde hij ruimer adem en zette te voet in de duisternis zijn weg langs den oever voort.

Toen de morgen in het oosten grauwde, bevond de nachtelijke wandelaar zich in de nabijheid van koning Karels kamp. Naarmate het licht doorbrak over het heuvelachtige landschap, kon hij van verre de spitse tentdaken en de hooge kleurige banieren onderscheiden. Onafzienbaar ver strekten zich de lange tentenrijen uit. Het scheen een ontelbare kudde van vreemdsoortige dieren, slapend neergelegen in den stillen morgen. Maar langzamerhand namen de onbestemde vormen scherper lijnen aan en onderscheidde het geoefend oog van den Saks de verschillende afdeelingen van het kamp, kenbaar aan de onderscheiden veldteekens. Uit de eenvormige massa maakten zich hier en daar groote, afzonderlijke tenten los en boven de grootste daarvan, die het middelpunt van het heele kamp scheen te vormen, glinsterde een blinkend gouden kruis in de eerste stralen der morgenzon.

De heiden knarste op de tanden en mompelde in zijn baard onverstaanbare woorden, toen hij het heilig teeken gewaar werd, dat voor hem het gehate zinnebeeld was van de heerschappij der Franken. Toch kon hij er het oog niet af wenden en bleef er op staren, terwijl hij voortstapte, tot het zich eindelijk weer aan zijn blik onttrok. Want naarmate hij dichter het kamp naderde gingen de tenten, die hij van verre zoo duidelijk had onderscheiden, achter heuvelen en geboomte schuil, zoodat hij een poos onzeker was of hij zich nog wel op den rechten weg bevond. Maar spoedig werd hij daaromtrent gerustgesteld. Alles in het rond toch duidde de nabijheid van het koninklijk kamp aan; de menigte reizende kooplui, die zich; naarmate hij verder kwam, van alle kanten vertoonden, een afdeeling Frankische ruiterij, die hij ontmoette,

een troep voetvolk, die blijkbaar in den vroegen morgen al om leeftocht was uitgeweest, en niet het minst de vele bedelaars, die evenals de kooplui van de stelling schijnen uit te gaan: waar volk is, daar is nering.

Ongemerkt mengde het Saksenopperhoofd in zijn versleten, gescheurden mantel en schijnbaar moeizaam, steunende op zijn stok voortstrompelend, zich onder een haveloos troepje, waarvan er een paar op krukken sprongen en een derde het hoofd geheel in doeken gewonden had.

Van verre klonk het zacht geklingel eener klok hem in de ooren.

‘Hoor, daar luidt de klok al,’ hoorde hij een der kreupelen zeggen. ‘Als wij maar niet te laat komen.’

‘De aalmoezen worden toch pas bij het uitgaan der kerk uitgedeeld,’ hernam daarop de ongelukkige, wiens hoofd, met doeken omwonden, aan een afzichtelijken uitslag scheen te lijden, want wat er van zijn gelaat te zien viel, was paars en blauw en opgezwollen.

‘Zeker, maar we moeten op tijd zijn, om te gelijk binnengelaten te worden.’

‘Er schijnt groote toeloop te zullen wezen.’

‘Geen wonder op een feestdag als heden, als de koning bijzonder mild is in het bedenken der armen.’

Widukind zorgde dat hij het groepje bijhield, maar mengde zich niet in het gesprek.

De weg was thans vol volk, meerendeels kooplui, met ezels en karren vol koopwaar en levensmiddelen, en leek daardoor, ofschoon ternauwernood gebaand, een heirweg, leidende naar een groote stad, waar markt moest gehouden worden. Inderdaad was het koninklijk kamp een ontzaglijke stad met tienduizenden bewoners, waaronder 's konings hofgezin, edele heeren en prelaten, ambtenaren en dienstlieden van allerlei rang, kortom een bevolking, die een gestadigen toevoer van mondbehoeften en allerlei benoodigdheden vereischte.

Men kwam aan den ingang. Een zware houten ophaalbrug voerde over de gracht, die het kamp aan die zijden omgaf, waar het niet door de rivier de Ohre werd bespoeld. Aan den binnenkant was een aarden omwalling opgeworpen en deze weer met palissaadwerk bekroond.

De wacht, die den toegang bewaakte, liet de armen, die op den feestdag des konings milddadigheid wilden inroepen, vrijelijk binnen, en moeizaam op zijn stok achter de kreupelen aanstrompelend, drong alzoo ook de Saksenaanvoerder, in zijn vermomming onkenbaar, in het kamp van zijn doodvijand door.

Een vonk van duivelsche vreugde schitterde in zijn oog, maar hij sloeg den mantel dichter over het hoofd en nam een zoo pijnlijk gebukte houding, zulk een gebrekkigen gang aan, dat niemand in die havelooze en gebroken gestalte den geweldigen Widukind had kunnen vermoeden.

Tersluiks liet hij de blikken glurend rondweiden langs de opgeworpen versterkingen, tusschen de rijen tenten door en monsterde met kennersoog de geweldige overmacht zijns vijands. Maar ondertusschen volgde hij de bedelaars, als had hij geen ander doel dan zich nederig aan de kerkdeur op te stellen om 's konings aalmoes te ontvangen.

Daar stond hij aan den ingang der groote, hooge tent, die hij reeds van verre met het stralende gouden kruis had bekroond gezien. Nieuwsgierig hief hij onwillekeurig het hoofd boven zijn gezellen uit om een blik in het inwendige te werpen, rijk met kostelijke wandtapijten en goudlaken draperieën behangen. Statig liefelijke galmen van orgelspel en psalmgezang klonken hem van daarbinnen tegen en oefenden op het ruwe gemoed van den heiden een wondervol betooverende werking. Hij wist niet

wat hem overkwam, maar het was of die nooit gehoorde vreemde, zoete klanken den wilden hartstocht in zijn binnenste in slaap wiegden; of ze hem het doel deden vergeten, waarvoor hij hier gekomen was, om hem onweerstaanbaar tot luisteren te dwingen. Een vreemd, week gevoel kwam over hem; het was of alle hardheid in hem versmolt; of heel zijn geest, als in een zoeten droom, wegdreef op den stroom dier wegsleepende melodie...

Hij richtte zich op de teenen op, om te zien welke bovenaardsche wezens die liefelijke tonen voortbrachten. En hij ontwaarde in de verte, over de honderden hoofden der biddende schare heen, in een wondere wemeling van zachtvlammend waslicht, van gebloemte en schitterend gouden sieraden, een bisschop aan het altaar, omgeven van priesters, in blanke plechtgewaden, met goud geborduurd, die daar knielden en zich bewogen, en baden en zongen, - een schonwspel zoo geheimzinnig plechtig, zoo vol verheven majesteit, dat de heiden er onweerstaanbaar door geboeid en aangegrepen werd, dat hij zich onwillekeurig ook op de knieën moest werpen, gelijk zijn gezellen.

En zich nederbuigende voelde hij den stroom der heilige melodieën over zijn hoofd gaan, als zweefden er hemelsche geesten over hem, die hem wondere dingen toefluisterden, dingen, waarvan hij tot dusver geen begrip had gehad, maar die hem nu helder werden, verheven geheimnissen, die hij niet doorgrondde, maar toch vermoedde en gevoelde.

Weer zag hij op en ontwaarde koning Karel, omstuwd van zijn hertogen en graven, allen in feestelijk schitterenden dos, maar toch nederig het hoofd gebogen voor het altaar, waarop het gouden, van edelsteenen flonkerende kruis straalde tusschen de gulden kandelaren. Waren dat de forsche krijgers, die hij zoo menigmaal tegenover zich had gezien in de hitte van het gevecht, den flikkerenden degen of den vervaarlijken strijdhamer zwaaiend? Hij herkende ze niet meer, zoo ingetogen, zoo eerbiedig, zoo stildevoot lagen zij daar neergeknield, als in vrome afwachting van de zegeningen, die op het gebed des priesters op hun ontbloote hoofden af daalden. Wel moest die Kruisgod groot en machtig zijn, om aldus die geweldige mannen voor zich te doen neerbuigen in diep ontzag en geloovig, kinderlijk vertrouwen!

Wat was dat anders dan de offerplechtigheden, die hij gezien had in de heilige wouden, waar in het holle van den nacht de priesters van zijn volk paarden en runderen doodden op den offersteen en met het bloed de schare der biddenden besprenkelden, waarna het rauwe, lillende vleesch onder tooverspreuken in den offerketel werd geworpen om daarna tot spijs te dienen van de offerenden!

Hier werden geen bloedige offers opgedragen, maar zag hij enkel brood en wijn, de edelste vruchten der aarde, aangeboden in blinkend gulden vaten, op de reine, blanke altaardwaal neergezet. En ook hier volgde een maaltijd, maar niet als de woeste gelagen der heidenen, van paardevleesch en schuimend gerstenat, maar een heilig liefdemaal, waartoe de koning en zijn genooten eerbiedig op de knieën kwamen neerzitten aan een, disch met vlekkeloos wit lijnwaad gedekt.

De priester reikte hun uit het gulden vat het gewijde brood en hief het eerst met plechtig gebaar en onder stil gebed omhoog, terwijl de wachtenden deemoedig het hoofd bogen en op de borst klopten, als zich onwaardig bekennend, die goddelijke spijze te ontvangen.... En terwijl de priester achtereenvolgens koning Karel en zijn genooten de heilige Hostie uitreikte, bleef Widukind van verre op dat schonwspel staren, den blik onafgewend op het blanke Hemelbrood gericht, de oogen wijd geopend als in de aanschouwing van een hemelsch visioen, de trekken verbleekt en verstard als in wondere extase.... Wat ging er om in het hart van den heiden, die tot

dusver niets dan haat en wraakzucht had gevoeld jegens den Kruisgod en zich nu zoo vreemd en wondervol, zoo onweerstaanbaar getrokken voelde tot diens hoogheilig liefdegeheimenis?....

Het offer was voltrokken; de priesters hadden het altaar verlaten. Koning Karel en zijn genooten stonden op, maakten eerbiedig het kruisteek en en wendden zich naar den ingang. De armen schaarden zich op zijn doortocht, en Widukind, onder hen verscholen, wachtte op zijn beurt het oogenblik af, dat de vorst der Franken hem naderen zou. Koning Karel drukte ieder der ongelukkigen, die zijn vorstelijke milddadigheid inriepen, een goudstuk in de hand, hem door een dienaar achter hem uit een groote zijden beurs gereikt.

'God loone u, heer koning,' klonk het eerbiedig uit den mond der armen en nederig bogen zij de knie voor den machtigen vorst, het levende beeld der goddelijke genade en milde, erbarmende liefde op aarde.

Daar strekte ook Wid kind de hand uit van onder zijn schamelen mantel. Koning Karel zag hem vorschend aan en die kalme, hoog-vorstelijke blik d ed hem sidderen. De edele majesteit van den machtigen heerscher der Christenheid, dien hij zich als een mededinger gedacht had, maar dien hij nu als zijn meerdere, als een wezen van hoogere orde moest erkennen en eerbiedigen, vernietigde den wraakgierigen trots des heidens.

'Gij zijt niet, die gij schijnt,' sprak de koning eenvoudig, maar met edele strengheid.

DE DICHTER, NAAR DE SCHILDERIJ VAN REMBRANDT IN HET MUSEUM TE CASSEL.

‘Ik ben Widukind,’ dus barstte de heiden los en wierp zich voor koning Karel op de knieën. ‘Ik kwam om u te dooden,’ voegde hij er bij, den dolk van onder zijn kleed te voorschijn halend en hem ver wegslingerend, ‘maar ik smeek u, maak mij tot Christen.’

Een glans van blijde verrassing gleed over het ernstig gelaat des konings.

‘Gij zijt Widukind,’ vroeg hij, ‘en kwaamt om mij te dooden! Wat heeft u dan zoo plotseling van gedachten doen veranderen?’

‘Wat ik gezien heb,’ hernam Widukind kortaf.

‘En wat hebt gij dan gezien?’

‘Toen de priester u en uw genooten het heilig brood reikte uit het gulden vat, toen zag ik dat, als hij het brood ophief, dit veranderde in een wonderliefelijk, aanminnig kind. Het strekte met hemelschen lach de armpjes uit, als verlangend zich te vereenigen met degenen, die de goddelijke spijze kwamen nuttigen. Maar bij enkelen ook zag ik, dat het tegenspartelde en zich droef met de handjes het gelaat verborg, als van weerzin om bij hen zijn intrek te nemen....’

ZWARE DIENST, NAAR DE TEEKENING VAN FR. STAHL.

Koning Karel zag den heiden ernstig peinzend aan.

‘Dan hebt gij meer gezien, Widukind, dan ik en al mijn priesters gezien hebben.... Maar sta op en volg mij, dat ik u tot Christen make.’ En ten aanschouwen van heel zijn omgeving, die met verbazing deze wondere ontmoeting had aangestaard, omhelsde koning Karel den bedelaar, in wien hij Widukind, zijn doodvijand, erkend had en nam hem als een broeder met zich in zijn tent.

(*Wordt vervolgd.*)

De stomme
Russische vertelling.

Ik kende hem nog van de schoolbanken. - Zijn ware naam stond alleen in de registers der school of in andere documenten; wij, zijn makkers en latere vrienden, wij noemden hem ‘den Stomme.’ Zoo had de school hem gedoopt en die naam bleef hem, wat wel meer gebeurt, voor zijn gansche leven bij. Men kon niet zeggen, dat deze naam met zijn karakter overeenkwam, volstrekt niet. Al had de Stomme ook geen sterke stem, al kon hij de heele school niet overschreeuwen gelijk zijn buurman, die met trots den eerenaam droeg van ‘Trompet,’ hij was toch volstrekt niet stom.

Niet wij, zijn kameraden, hadden hem dien naam gegeven, maar onze bitterste vijand, de ondermeester, dien wij ‘den Bokking’ noemden.

Die ondermeester was een schrale, lange, magere man met kleine, onrustige oogen, die steeds naar een schuldige rondzagen, die steeds luisterde, dreigde en ons allen verachtte, gelijk wij hem ook wederkeerig van harte verfoeiden.

Alleen ‘hij’ was met ons niet gelijk, ‘hij’ werd met uitzondering behandeld door den ondermeester, hij, ‘de Stomme.’

En hoe slecht verging het hem!

't Is waar, de Bokking had eenige reden om hem anders te behandelen. Bij gelegenheid van een ondervraging, of als wij iets misdreven hadden, deden wij al ons best om den ondermeester het spoor bijster te maken en ons schoon te wasschen. Alleen de Stomme zweeg in die oogenblikken, liet het hoofd hangen en draaide met de linkerhand aan den knoop van zijn jas.

Dat was zoo zijn manier van doen om met zijn meerderen om te gaan en daarom had hij den naam ‘Stomme’ gekregen. Het was, als kon hij, behalve in de klas, niet antwoorden als zijn meerderen (het heele geleerde personeel van den pedel af tot den directeur toe) hem om de een of andere zaak aanspraken.

Als men hem vroeg of hij geen tong had of waar deze gebleven was, perste hij de tanden vast opeen, bloosde, en begonnen zijn oogen te flikkeren.

Of het daarom was of om een andere reden, weet ik niet, maar de Bokking haatte hem uit geheel zijn hart; hij hield dat zwijgend draaien aan den knoop voor koppigheid en kon daarover woedend worden.

De Stomme had het altijd gedaan.

Toen wij eens den ondermeester met sneeuwballen den hoed hadden afgeworpen en deze heel goed wist, dat de Stomme er niet bij was geweest, werd hij toch in verhoor genomen.

‘Als je er bij waart geweest, zou je dan ook meegedaan hebben?’ vroeg de Bokking boosaardig.

De Stomme zweeg en draaide aan zijn knoop - 's middags kreeg hij geen eten.

Hij ontkende niets of bevestigde niets, hij verdedigde zich nooit en verdroeg alles zonder tranen te storten, zonder vergeving te vragen, waarom de ondermeester vermoedde, dat hij een hart van steen had. Werd hij opgesloten: hij zweeg en draaide aan zijn knoop; moest hij zonder middageten blijven of in den hoek staan - hij bleef zich gelijk; werd hij bedreigd met wegzending uit het gymnasium - hij zweeg en draaide aan zijn knoop, totdat de Bokking hem bij de haren trok en hem opsloot. Hij

was bleek, had een breed, hoog voorhoofd, grijze oogen, steile haren, en werd in zulke oogenblikken nog bleeker en zijn blik nog somberder.

Zijn vader, een aan den drank verslaafde lage beambte eener verafgelegen, kleine stad, had, daar hij met kinderen uit zijn tweede huwelijk rijk gezegend was, op de een of andere wijze weten te bewerken, dat zijn zoon op staatskosten aan het gymnasium kon komen, en al zijn vaderlijke rechten aan den Bokking afgestaan. De laaghartige onderwijzer maakte er op alle wijzen misbruik van en had den jongen eens vreeselijk mishandeld. Maar de Stomme had ook toen geen geluid gegeven, en toen hij bloedend en zwak naar de ziekenzaal werd gedragen, zweeg hij nog en draaide aan zijn onschuldigen knoop.

Van dien dag af aan was hij onze held. Wij hielden allen evenveel van hem, ofschoon hij het beste leerde, steeds de eerste was en na de vacantie noch gebak noch andere lekkernijen meebracht. Wij wisten dat hij ons nooit zou verraden of verklikken, dat hij nooit iets tegen ons in 't schild voerde en dat hij voor ons alles deed wat hij kon en alles voor ons over had.

Ofschoon hij altijd zijn les uitmuntend van buiten geleerd had, ontkende hij het gedaan te hebben, als de klas had afgesproken niets te leeren om den vervelenden ondermeester een poets te bakken, en als wij er dan met slechte teekens afkwamen, werd hij opgesloten.

Daarom hielden wij ontzettend veel van hem, daarom waren wij allen trotsch op hem.

De Stomme koesterde dezelfde gevoelens voor ons. Hij beminde ons, zijn kameraden, zijn klas, zijn buren op de schoolbank, gelijk wij onze geboortestreek, onze bloedverwanten liefhadden. Wij waren zijn familie, de leskamer zijn vaderlijk huis. Een andere familie, een ander tehuis bezat hij niet.... Zijn wereld was de school! - En toch hebben wij hem eens zijn arm laten verstuiken.

Dat geschiedde op den gedenkwaardigen morgen, toen de onderwijzer in de geschiedenis wegens ongesteldheid wegbleef en wij, in plaats van kalm te blijven zitten, uit verveling een aanschouwelijke voorstelling gingen geven van de geleerde les en ze zoo getrouw mogelijk ten tooneele voerden.

De klas verdeelde zich in ‘Atheners’ en ‘Spartanen’ en het toeval wilde dat de Stomme werd ingedeeld bij de laatste partij, die veruit de zwakste was. De schoolbanken veranderden in de bergen en dalen van Platea, de stukken krijt en de boeken in werpgeschut en pijlen, de linealen vervingen de lansen - en op een gegeven teeken vlogen de Epaminondassen en Leonidassen op elkaar los.

We vochten allemaal met onbeschrijfelijken moed, de zege werd duur gekocht; al beefde de aarde ook niet, de wanden beefden toch, de op elkaar gestapelde banken waggelden, de ramen rammelden....

We vochten als de oude helden zonder geluid te geven, veegden het bloed van onze gekwetste neuzen zonder tranen te storten; die bij de handen gegrepen werd, schopte met de voeten van zich af - Achilles zelf had het niet beter kunnen doen - maar eindelijk klonk het hoera-geroep der Atheners!

De Spartanen waren overwonnen. Hun aanvoerder, de Stomme, viel boven van een stapel banken af en verstuikte zijn arm... Nog een aanval en....

Maar plotseling ging de deur open en de helden stonden als versteend: de Bokking trad binnen en trok den Stomme bij de haren in de hoogte.

‘Wat is hier te doen?’ siste hij woedend.

Doodsche stilte.

‘Wie heeft hier gevochten?’

Geen enkel woord.

Toen wierp de Bokking een blik op onze neuzen, die spraken voor ons.

We moesten dus allen bestraft worden en dat was een lastig geval.

‘Met wien heb je gevochten?’ vroeg de ondermeester nogmaals aan den Stomme.

Hij zweeg.

‘Nu, beste jongen, zeg het mij maar, dan zal ik je alles vergeven,’ sprak hij op zoetsapp'gen toon.

De Stomme zweeg en draaide aan zijn knoop.

‘Nu?....’ en de Bokking schudde hem bij den verstuikten arm.

De Stomme zweeg.

In plaats van naar de ziekenzaal te worden gebracht, werd hij opgesloten.

Wij waren gered. Ter eere van den dapperen jongen stieten wij een hoezee-geschreeuw uit, dat zijn bleeke wangen van trots deed gloeien. Maar spoedig veranderde onze zelfzuchtige vreugde in oprecht medelijden met het treurig lot van onzen vriend.

Ons hartzeer werd nog grooter, toen wij bedachten dat dien middag zijn lievelingskost werd opgeschept en hij er maar weinig van te zien zou krijgen. - Dat was meer dan erg.

Wij besloten zulk een ongerechtigheid niet toe te laten. Ieder van ons moest wat van zijn middagmaal offeren. Een zakdoek was nauwelijks groot genoeg om al die offers te bevatten, en toen het donker werd, slopen eenigen onzer als tijgers naar het hok, waar de Stomme zat opgesloten.

De lange Ooievaar stelde zijn schouders beschikbaar, de Trompet klom er bovenop met behulp van een anderen getrouwe en drukte zijn stompen neus tegen het glas boven de deur.

‘Stomme!’

‘Ja,’ hoorde men daarbinnen roepen.

‘Heb je honger?’

‘Geweldig.’

‘Hier heb je wat te eten.’

De Trompet had de ruit ingeduwd, de stukken glas vlogen rinkelend naar beneden en de dierbare last plofte op den vloer van het kamertje.

‘Dank je, kameraden.’

Bij deze woorden klopten onze harten sneller van blijdschap. In 't bewustzijn een goede daad te hebben verricht, sprongen wij als dol van vreugde rond en wenschten den Stomme smakelijk eten. Maar spoedig werd onze vreugde in groote droefheid veranderd.

Een zeker voorgevoel moest onzen vijand er toe verleid hebben, met de lantaarn, waarmee hij steeds in het donker spionneerde, ook een blik in het opsluithok te werpen. Heimelijk sloop hij er naar toe, opende plotseling de deur en nu verlichtte de schijn van de lantaarn de gebroken ruit en het overschot der spijzen, waarmee de Stomme zich zat op te stoppen.

‘Wie heeft dit gebracht?’ vroeg de Bokking.

De Stomme zweeg.

‘Wie heeft die ruit ingeslagen?’

De Stomme zweeg.

Den volgenden dag vergoten wij bittere tranen, wij moesten afscheid nemen van den Stomme, die, als een waarschuwend voorbeeld voor ons, uit het gymnasium werd weggezonden.

Ik was al in mijn vierde semester, toen de Stomme aan de universiteit kwam. Wat had hij niet moeten verdragen, voordat hij het recht had verworven den tempel der wetenschap te betreden! Hij was souffleur geweest in een schouwburg, adressen schrijver, statist en onderwijzer in een volksschool, en in zijn vrijen tijd had hij gestudeerd, terwijl hij met de hardste ontberingen had te kampen gehad. Als hij vertelde van zijn heen en weer trekken in de wijde wereld, van zijn hongerige dagen, van zijn strijd om het dagelijksch brood, van de doornen, die hij, van allen verlaten mensch, op zijn levensweg had ontmoet, dan kon men tranen van medelijden storten en zijn moed en zijn goed hart bewonderen.

Zijn heele verschijning was een beeld der gezonde, krachtige jeugd; daarbij was hij nog steeds de goede, onbaatzuchtige, trouwhartige jongen, die iedereen voor zich innam.

Ik was in de wolken toen ik hem ontmoette met een stapel boeken onder den arm, ofschoon hij zeer slecht gekleed en hongerig was. Wij verpletterden elkaar bijna in de omhelzing en hadden haast als kinderen geweend. De levenservaringen, de ernstige strijd om het bestaan hadden hem een uitdrukking gegeven van kracht en zelfbewustzijn; bij hem vergeleken, zag ik er, ondanks mijn vier semesters, nog echt ‘groen’ en kinderachtig uit.

Alles aan hem was flink en beslist; als hij ‘ja’ of ‘neen’ zeide, dan wist men, dat hij een onherroepelijk oordeel had uitgesproken. Gelijk hij zijn hoog voorhoofd, zijn groote, vriendelijke oogen, zijn aangenamen glimlach behouden had, zoo bezat hij ook nog zijn goed en trouw hart en dezelfde karaktertrekken, die hem vroeger kenmerkten en die hem tot onzen afgod hadden gemaakt.

Nu waren de onbestemde neigingen der jeugd vaste grondslagen geworden en was uit zijn goeden aanleg een kloeke en goede man gegroeid.

De Stomme begon zijne studies zonder een cent te bezitten, slechts met de overtuiging, dat alle studenten kameraden zijn en er ook veel armen onder schuilen.

Met behulp van zijn vrienden kreeg hij privaatlessen, die hem ten minste voor den honger beschermden, en zoodoende begon hij met vollen ijver zijn studie. Hij wijdde zich daaraan met geheel zijn hart en zoo hartstoch-

telijk als men het slechts doen kan wanneer de uitslag eener gewichtige onderneming er van afhangt. De professoren hadden spoedig de oogen op hem gevestigd en beloofden hem een stipendium.... Maar tot zijn ongeluk ontstond er aan de universiteit een van die ‘geschiedenissen,’ een van die oproertjes, zooals er op Russische universiteiten nogal dikwijls voorkomen.

Aan de eene zijde staat de uiterlijke vo m, het gezag, de overlevering, met haar heelen nasleep van vorderingen en eischen en aan den anderen kant de jeugdige overmoed, de warm kloppende harten, die naar vernieuwingen, in hun oogen verbeteringen, streven.

De Stomme kwam helaas bij vergissing op de lijst der schuldigen. Daar alle bewijzen tegen hem ontbraken en zelfs meerdere leden van den Senaat hem gunstig gezind waren, werden van die vergissing geen ernstige gevolgen verwacht.

De dag der terechtzitting kwam.

De beschuldigden vonden het onrechtvaardig, dat maar enkelen in verhoor werden genomen; de professoren moesten hun rechtbank anders inrichten, maar zij weigerden de eischen der studenten in te willigen. Toen besloten de jongelui in een aanval van drift hun rechters niet te woord te staan.

De Stomme werd het eerst opgeroepen.

‘Zal je de rechtbank te woord staan?’ werd hem gevraagd.

‘Neen,’ was het antwoord.

‘Luister eens,’ merkte een der rechters op, ‘wij zijn van uw onschuld overtuigd, wij weten dat uw naam slechts bij vergissing op de lijst is geplaatst. Waarom wil je u zelf benadeelen door een koppig stilzwijgen?’

De Stomme zweeg.

‘We rekenen je onder de beste studenten.... Je zal een stipendium krijgen.’

De Stomme zweeg.

‘Zeg ons dan ten minste of je bij de zaak betrokken zijt geweest... Zeg maar één woord: Ta of neen.’ Zoo spraken hem de rechters toe. Maar de Stomme bleef zwijgen.

Nog denzelfden dag ontving hij in de kanselarij der universiteit zijn papieren, voor zijn ontslag, terwijl hij zwijgend met de linkerhand aan den knoop van zijn jas draaide.

Daarna verloor ik hem geruimen tijd uit het oog.

Het leger van generaal Tsjernajef moest op alle punten terugtrekken. De Turken beschikten over een groote legermacht, bestookten de Russische armée van alle zijden en schenen zelfs van plan ze in den rug aan te vallen om ze den terugtocht af te snijden. Doch al hunne pogingen hiertoe faalden, Intusschen bedreigde de vijand meer en meer het front des legers. De granaten sloegen rechts en links, voor en achter neer, ontploften in rookwolken van zand en stof en vervulden de lucht met helsch geknetter; daartusschen dreunde het kanongedonder en knalden de geweren.

De kogels gonsden als een bijenzwerm om ons heen en dichte wolken van kruitdamp en stof belemmerden het gezicht.

Maar zelden drong een duidelijk commando door het geschreeuw, door het gedreun der ratelende kanonnen, den zwaren stap der soldaten en door het getrappel der paarden heen.

In de voorste rijen gingen, zooals altijd, de Russische vrijwilligers; zij vielen bij hoopen en verwierven door hun moed, hun volharding en offervaardigheid de bewondering der oudste veteranen.

De verbandplaats, waaraan ik als dokter werkzaam was, had reeds verscheidene keeren van stelling moeten veranderen. Toen wij den laatsten keer terugtrokken, verloren wij twee ziekendragers en twee hospitaalsoldaten, terwijl anderen licht gewond werden. Midden in de vlucht hoorden wij tot onzen grootsten schrik eensklaps vlak in de nabijheid een hevig geweervuur. Wij hoorden reeds 'Allah! Allah!' roepen, daartusschen het kermen en kreunen der gewonden - op alle heuvels in den omtrek kwamen tusschen de rookwolken de roode mutsen der Muzelmannen te voorschijn. 'Vlucht! Vlucht!' werd er geroepen.

Die kreet, dien iemand in mijn nabijheid slaakte, bracht mij eerst goed tot bezinning. Haastig besteeg ik een oud, maar nog flink en moedig paard en dacht nog slechts aan eigen redding. Met ieder oogenblik nam mijn angst toe; ik waande mij reeds verloren. Eensklaps had ik een gevoel alsof ik een kogel in het achterhoofd kreeg; was het verbeelding, door overspanning teweeggebracht? Ik verloor echter mijn helder bewustzijn, ik wist niet meer wat ik deed, doch spoorde mijn paard steeds tot grootere snelheid aan.

Niet meer wetend waar de onzen waren, reed ik op goed geluk voort.

Eindelijk bereikte ik een diep en eng dal en liet mijn paard een oogenblik uitrusten. De kogels floten nog om mij heen, ik hoorde ergens geweren knetteren en geschreeuw, doch kon niet bepalen van welken kant het geluid kwam. Het dal was met lijken van Turken en Russen, met gewonden, met afgeschoten ledematen, met geweren en doode paarden bedekt.

Naast mij lag een paard in de laatste stuiptrekkingen, het stampte met de pooten en schuimbekte van pijn. Eensklaps stond de lange gestalte vóór mij van een vrijwilliger, die een gewonde of misschien een doode voorzichtig op de schouders droeg. Ik ging op hem af en vroeg:

'Waar zijn de onzen? Waar moet ik heenrijden?' De vrijwilliger keerde zich om. Hij moest wel zeer vermoeid zijn en ademde zwaar onder den onbeweeglijken last, die bijna geheel zijn gelaat bedekte. Hij wilde mij de richting aanduiden, hief de hand op, wankelde toen, liet de hand zinken, deed nog eenige schreden en stortte ter aarde.

De Stomme!

Ja, hij was het. met zijn vriendelijken lach, zijn grijze, liefdevolle oogen.

Hij lag daar in dat dal des doods met verscheurde kleederen, bleek, diep ademhalend, maar hield nog voorzichtig zijn onbeweeglijken last, die met hem was gevallen, in zijn armen geklemd.

Hij herkende mij. Zijn bleeke lippen plooiden zich tot een glimlach en met zijn groote oogen zag hij mij aan.

'Zijt ge gewond?' vroeg ik.

'Ja....'

Oogenblikkelijk vergat ik de kogels, die nog om mij heen vlogen, en alle gevaar; ik scheurde met bevende handen zijn van bloed doortrokken uniform open, onderzocht zijn wonde en verbond ze zoo goed als het ging.

'Sta op, ik zal u wegbrengen,' zeide ik toen.

De Stomme scheen even na te denken.

'Gauw, gauw, spoed u.'

'Gij kunt geen twee menschen op uw paard nemen....' Hij wees daarbij op den onbeweeglijk naast hem liggend en kameraad, en daarbij kwam er een pijnlijke trek om zijn mond.

‘Neen, twee kan ik er niet meenemen...’ Ik zal u moeten ondersteunen, trouwens de andere is dood.’

‘Neen, slechts in onmacht.... Zijn long is doorschoten.’

‘Dat is hetzelfde. Kom gij dan maar mee.’

‘Neem den andere mee, ik blijf,’ lispelden zijn kleurlooze lippen.

‘Maar, beste vriend!’ sprak ik hem toe.

‘Neem hem mee,’ zeide hij opnieuw.

Ik kende den Stomme en begreep hem. Ik omhelsde hem, smeekte hem, bad hem, wilde hem met geweld van het slagveld verwijderen; ik stelde hem voor, hoe hij met zijn jong leven het vaderland nog nuttig kon zijn, alles tevergeefs. Slechts toen ik hem over het verschrikkelijke der Turksche gevangenschap sprak, vlamde er iets in zijn oog, dat mij hoop gaf.

De kogels vielen dichter om ons heen en altijd nader klonk het helsch geschreeuw der Turken. Er was geen tijd meer te verliezen. Buiten mijzelven van verdriet en angst, nam ik het onbeweeglijk lichaam op. De jongeling kreunde van pijn, toen ik hem in den zadel zette; ik plaatste mij achter hem, ondersteunde hem en reed weg. Toen ik nog eenmaal omkeek, zag de Stomme ons na en draaide aan den knoop van de bebloede uniform-jas.

De geredde jongeling, bijna nog een kind, herstelde tegen alle verwachting van zijn wonde. Hij verhaalde mij, dat hij den Stomme eerst in de compagnie had leeren kennen en zich tot hem getrokken gevoelde. Bij den laatsten aanval hadden de Turken bijna de ganse he compagnie neergeschoten. Hij marcheerde naast den Stomme, toen het bevel tot den terugtocht gegeven werd, doch werd gewond, verloor zijn bezinning en kwam eerst in den lazaretwagen weer bij.

Toen de vrede gesloten was, vernam ik in Belgrado, dat de Stomme noch op het slagveld was omgekomen, noch door de Turken was afgemaakt. Een Turksche gezondheidskolonne had hem opgenomen, in het lazaret gebracht en de Turksche geneesheer moest hem als zijn besten vriend behandeld hebben.

De regeering had mij naar een ver verwijderd, eenzaam oord overgeplaatst.

Het was een strenge, koude winterdag, toen ik met den hoofdbeambte van het district naar zeker dorp moest rijden om de identiteit vast te stellen van een onbekenden man, die dood gevroren langs den weg was gevonden.

Wij verwarmden ons eerst met een kop thee en traden toen het boerenhuis binnen, waar het lijk lag. Daarbinnen stond de veldwachter en met gebogen hoofd eenige mannen, die als getuigen moesten dienst doen, maar die bevreesd waren het lijk te zien en nu en dan een diepen zucht slaakten.

‘Waar hebt gij het lijk gevonden?’ vroeg de hoofdambtenaar.

‘Omstreeks zes wersten van hier, aan het eind van het dorp. Daar zagen wij den armen man met zijn pakje in de sne uw liggen.... God hebbe zijne ziel!’

‘Hij is waarschijnlijk bevroren?’ vroeg de ambtenaar onverschillig.

‘Dat zal wel het waarschijnlijkst zijn, het was zoo bitter koud.’

‘Weet je, wat het voor een man was?’

‘Ach neen, mijnheer, dat weten we niet.’

‘Het zal een vreemdeling zijn, misschien een vluchteling. Er loopen er tegenwoordig zooveel rond.’

De ambtenaar schreef zeer langzaam en duidelijk een protocol, maakte zijn pen schoon, geeuwde een keer, doopte de pen weer in den inkt, zeggende: ‘Ja, 't zal wel een vluchteling geweest zijn,’ en schreef verder. Nu kwam de beurt aan mij.

Ik trad naar de tafel, waarop het lijk lag, nam een klein ontleedmesje, sloeg het grove doodskleed op en bleef als verstijfd staan.

Voor mij lag de Stomme, de oogen wijd geopend alsof hij nog leefde.

Het was mij als kreeg ik een slag op het hoofd, het suisde mij in de ooren, een dichte nevel kwam voor mijn oogen. Het was mij als bevond ik mij weer op het slagveld tusschen dooden en gewonden en stroomen bloed.

‘Laat mij liggen, neem den andere mee,’ fluisterde de Stomme met bleeke lippen.... Die woorden kwamen mij weer in herinnering.

Het instrument ontviel mijne hand. - Ik wankelde en hoorde nog als in een droom roepen: ‘De dokter krijgt een toeval. Help! Help!’

Een zware, langdurige koorts wierp mij op het ziekbed, en voortdurend zag ik in mijn droomen den ongelukkigen Stomme met zijn bleek gelaat, zijn hoog voorhoofd, zijn trouwe, vriendelijke oogen.

Bij de Platen.

De nieuwe tenor. -

Het zijn niet enkel de groote muziekinrichtingen in de steden, de dikwijls verbazende moeite hebben om zich van een goeden tenor te voorzien. Zelfs de besturen van landelijke zangverenigingen en dorpskoren kunnen voor dezelfde moeilijkheid zitten, zooals het tafereeltje op onze eerste bladzijde op zoo aanschouwelijke en vermakelijke wijze toont.

De drie waardige zangers, daar aan de tafel gezeten, bevinden zich in een lastig parket. Hun eerste tenor is voor zijn dienstplichtig nummer moeten opkomen en zal. de eerste twintig maanden in de garnizoensstad moeten blijven. Wil men aldus de zanguitvoeringen niet heelemaal opschorten, dan moet er naar een plaatsvervanger voor hem omgezien worden.

KLEIN MOEDERTJE, NAAR DE TEEKENING VAN M. FLASHAR.

Maar waar dien te vinden? Eindelijk wordt er een jonge boerenknecht opgedoken, die een uitstekende stem schijnt te bezitten, al is ze dan ook nog totaal ongeschaafd. Opgetogen over zijn vondst haalt de eerste bas, te gelijk de eigenlijke leider van het kwartet, den jongen onmiddellijk uit diens werk naar zijn huis, waar gewoonlijk de repetities van het zanggezelschap gehouden worden. Ook de tweede tenor en de tweede bas worden er bijgehaald en nu begint onmiddelijk het examen.

Maar o wat een ontgoocheling! De nieuwe tenor heeft wel een prachtige stem, maar in 't geheel geen gehoor. Hij zingt hardnekkig valsch. De eerste bas is de vertwijfeling nabij; hij stopt zich de ooren, hij geeft met bulderende stem den toon aan - alles vergeefs.

De tweede tenor ziet het met een afkeurend, maar toch gelaten gezicht aan. De wereld wordt met den dag slechter; geen wonder, dat er geen goede tenor meer te vinden is, schijnt hij te willen zeggen.

Het verstandigst neemt het nog de tweede bas op. Hij pakt de dingen van den luchtigen kant op, en zijn lachende tronie levert het mooiste pendant tot het bedenkelijk gezicht van zijn kunstbroeders en het domme bakkes van den nieuwen tenor.

De dichter. -

Onder dezen naam is de beroemde schilderij van Rembrandt bekend, die een der kostbaarste sieraden uitmaakt van het museum te Cassel en die wij in dit nummer weergeven door een gravure, waarmee de vervaardiger Ch. Baude indertijd den eersten prijs heeft verdiend.

In de stukken van onzen genialen landgenoot valt, zooals den liefhebbers bekend is, tweeërlei schildertrant waar te nemen. Vooreerst een meer uitvoerige, eenigszins naar die van Frans van Mieris zweemende, maar minder gladde en angstvallige manier, die tot het vroegere tijdperk van des schilders loopbaan schijnt gebracht te moeten worden. Daartoe rekent men den ‘Simeon in den Tempel’ van het Haagsche Mauritshuis; ‘Esther en Assuerus,’ ‘St. Jan predikend in de woestijn,’ ‘de overspelige Vrouw’ in de *National Galery* te Londen enz. Ook ‘de ontleedkundige Les’ in Den Haag, een kniestuk met levensgroote figuren, is heel uitvoerig en keurig van schildering.

Tot zijn breeder en vet in de verf geschilderde stukken behooren vele portretten en phantasiekoppen. Van deze stoutere manier bezit het Amsterdamsche Rijksmuseum twee wereldberoemde doeken, waarvan het eene als ‘de Nachtwacht,’ het andere als ‘de Staalmeesters’ bekend is. Tot dien schildertrant behoort ontegenzeglijk ook de prachtige, forsche, levenslustige manskop, door onze gravure afgebeeld.

Zware dienst. -

Geen prettig baantje, is onze onwillekeurige ui troep bij de beschouwing van den eerzamen postbode, die daar in den kouden winteravond lustig over den eenzamen weg stapt om zijn brievenmaal van het station naar het naaste dorp te brengen, dat wie weet een paar uren van de spoorlijn gelegen is. Juist maakt hij van het opengaan van den slagboom gebruik om gauw de spoorbaan over te steken.

Gelukkig voor hem dat het een heldere avond is en maan en sterren zijn ongezellig pad vriendelijk verlichten. Daar vraagt anders de dienst niet naar: weer of geen weer, onze postbode moet er maar door.

Klein moedertje. -

Gewoonlijk uit zich de voorbestemming tot het moederschap bij onze aankomende meisjes in de teerhartige zorg voor haar pop. Wèl zoo aardig is het intusschen, wanneer een levend wezen het voorwerp is van die moederlijke toewijding, zooals wij dat waarnemen op het bevallig tafereeltje hiernaast. Daar zien wij het kleine boerinnetje haar moederzorg wijden aan het jonge biggetje, dat door haar op een schotel versche karnemelk getrakteerd wordt. Haar vader, de gemoedelijke boer, ziet van over de schutting met zichtbaar genoegen het gevalletje aan en heeft schik in de kleine meid,

die blijkbaar een goede huishoudster zal worden; want de zorg voor het vee gaat bij den echten boer natuurlijk boven alles.

Verbetering.

Bij de afbeeldingen der krypte van Geertruidenberg in No. 34 zijn bij vergissing de onderschriften verwisseld, zoodat ‘noordelijke wand’ moet zijn ‘noordoostelijke wand’ en omgekeerd.

[Nummer 37]

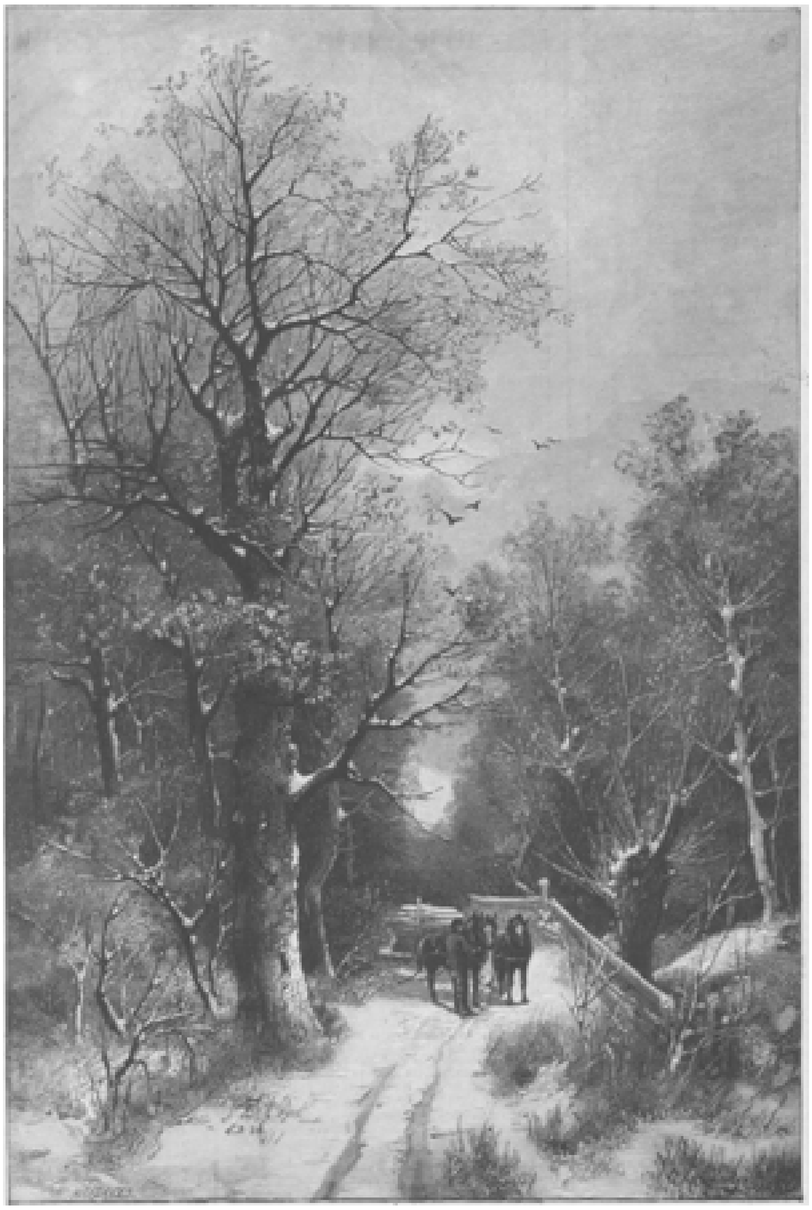

WINTER, NAAR DE SCHILDERIJ VAN A. KAUFMANN.

Koning Karel en Widukind.
Door
J.R. van der Lans.

XXI.
Widukinds doop.

> Aldha Karl der koninc vrolichen sin gewatere wart nach kristeliches touphes art.
> (Aldaar werd Karel de koning vol vreugde zijn peetvader naar de wijze van den christelijken doop).
> Brunswijksche Rijmkroniek.

Te Attigny[1)] aan de Aisne in het heerlijke land der Ardennen, koning Karels geliefkoosd jachtgebied, rustte hij uit van zijn vermoeiende veldtochten tegen de Saksen, die hij thans eindelijk met een duurzamen vrede mocht bekroond zien. Widukind toch, de eigenlijke ‘vaandrager des oorlogs’, naar het woord van den Saksischen kroniekschrijver, had vrijwillig de wapenen neergelegd en was ootmoedig tot hem gekomen met de bede, hem tot Christen te maken.

Thans was de heuglijke dag aan gebroken, waarop aan dit verlangen zou worden voldaan. Heden zou Widukind met heel zijn gezin, met Abbio en al zijn getrouwen plechtig het heilig doopsel ontvangen. Koning Karel had gewild dat die hooge feestelijkheid met vorstelijken luister zou worden gevierd. Daarom had hij in het paleis te Attigny al zijn hertogen en graven, zijn abten en prelaten, zijn edelen en genooten om zich vereenigd. Allen moesten deel hebben in de heilige vreugde, die den vromen vorst op dezen dag bezielde. Allen moesten Widukind toonen dat hij hen niet langer een vijand, maar een vriend en broeder in Christus was, dat hij tot hun kring behoorde, en dat de koning hem niet misleid had, als hij hem zoo menigmaal volle vergiffenis en verzoening had laten aanbieden. Ook de geleerde Alcuinus, die van zijn bisschop en zijn koning de toestemming had ontvangen, zich aan Karels dienst te verbinden, was aanwezig en haalde met Paulus Diaconus de herinneringen op van hun verblijf in Italië.

De ruime kapel van het paleis was niet groot genoeg voor de viering dezer doopplechtigheid, waartoe de koning in de overmaat zijner blijdschap heel zijn rijk wel had willen uitnoodigen. Het blauwe koepeldak des hemels zou de dom wezen, die zich over de hoofden der nieuwe Christenen welfde, de rivier de Aisne zou het ontzaglijk doopbekken zijn, waarin zij van zonde en heidendom zouden worden rein gewasschen.

Onder het statig gezang van vrome priesters en monniken, door het kruis tusschen brandende waskaarsen voorafgegaan, toog de schitterende stoet door de wijde zuilengangen van het paleis naar het hooge terras, dat in breede marmertrappen afdaalde tot de snel stroomende rivier.

Twee bisschoppen, in het plechtgewaad van de prinsen der Kerk, het hoofd met den mijter gekroond, schreden, met hun gulden kromstaf in de hand, langzaam voort tusschen de blanke schaar der priesters. Het waren Ludger en Willehad, de twee

1) Ook Ettnach genoemd, in 't Latijn Attiniacum.

apostelen van Friezen en Saksen, die, door de vervolging verdreven, te Rome bij den algemeenen vader der Christenheid een toevlucht hadden gevonden. Daar hadden zij de heuglijke tijding vernomen dat Widukind, de hardnekkige heiden, eindelijk het hoofd voor het kruis gebogen en zijn verlangen betuigd had, Christen te worden.

Koning Karel had namelijk onmiddellijk na het verblijdend besluit van den Saks den abt Andreas van Luxeuil als bijzonder gezant naar Rome gezonden, om den Heiligen Vader te berichten dat hij hem nu weldra den dapperste der Saksenhelden als zoon zou kunnen aanbrengen. Tevens had hij verzocht dat Ludger en Willehad ten spoedigste mochten terugkeeren om Widukind en de zijnen met eigen hand den doop toe te dienen, en dat de Heilige Vader hen met bisschoppelijke macht mocht bekleeden, opdat zij het herdersen leeraarsambt konden uitoefenen over de uitgestrekte Saksenlanden, die thans voor de Christenheid gewonnen waren.

Met vaderlijke vreugde had de Opperpriester aan de wenschen van zijn koninklijken vriend en beschermer gevolg gegeven. Hij had den abt Andreas onmiddellijk met een uitvoerig schrijven van gelukwensching naar den koning teruggezonden en met blijdschap hadden Ludger en Willehad den gezant vergezeld. Hun ballingschap was ten einde; veel vroeger dan zij hadden durven hopen, mochten zij terugkeeren naar het geliefde arbeidsveld, vanwaar zij door de heidenen zoo gruwzaam verdreven waren. Gelukkiger dan de vrome abt van Fulda, de heilige Sturm, die als martelaar in de vervolging bezweken was, zouden zij veilig naar het tooneel hunner apostolische werkzaamheid terugkeeren. Hun arbeid en prediking, hun strijden en lijden was niet tevergeefs geweest. Saksenland was voorgoed voor de Christenheid gewonnen; nu Widukind het kruis aannam, zou geen enkele Saks meer achterblijven....

Het was bijna niet te gelooven en tòch het was werkelijkheid.

Daar knielde Widukind ootmoedig neer aan de voeten van den eigen Ludger, dien hij een paar jaren te voren bijna gedreigd had eenzelfde lot te bereiden als den gesteenigden Buddo. De arme, onschuldig vermoorde krijgsgevangene, wiens bebloed lijk Ludger toenmaals van den geweldigen Saksenaanvoerder ter christelijke begrafenis verzocht, woonde thans als een der eerste edelen in 's konings gevolg de plechtigheid bij.

Wat al wonderen had de goddelijke goedertierenheid in die korte spanne tijds gewrocht! Welk een omkeer teweeggebracht in het hart van den man, die, kort geleden nog een onverzoenlijke heiden, thans eerbiedig het hoofd boog om het water des doopsels te ontvangen.

Widukind scheen dezelfde niet meer van toen. In het rijke Frankische feestgewaad, dat de koning hem geschonken had, was hij van diens eigen vrienden en genooten haast niet te onderscheiden. Zijn mannelijk schoon, langwerpig gelaat, door de donkere haren en baard ernstig om lijst, had een uitdrukking van edele strengheid, van waarlijk vorstelijke majesteit. De rechte neus, de regelmatig gesneden trekken teekenden onverzettelijke wilskracht, maar ook onkreukbare trouw aan het eenmaal gesproken woord, onwrikbare standvastigheid in het eenmaal genomen besluit. Over den vroeger zoo hellen glans der donkerblauwe oogen, die zoo schrander en scherp konden fonkelen als die van een roofvogel, hing thans als een zacht waas van stillen weemoed, van kalme, blijde berusting, van inwendigen vrede.

Hij droeg de Frankische vorstenkleedij met een natuurlijke waardigheid, als had hij van kindsbeen af aan het hof vertoefd. Over een lang onderkleed of talaar van purperroode stof droeg hij een kort opperkleed of *trabea* van scharlaken, met paarlen gesierd, en daarover was een hemelsblauwe mantel geworpen, waarvan het gouden

boordsel rijk met edelsteenen was ingezet. Ook zijn hoofddeksel, een soort van kap, was hemelsblauw en omgeven met een diadeem, flonkerend van juweelen.[1)]

Een wijle zag Ludger den Saksenvorst met vorschenden blik aan, als kon hij het niet gelooven, dat dit werkelijk de eigen Widukind was, die hem te Buddenfeld zoo barsch had bejegend. Maar daarop stelde hij hem plechtig en streng de gevorderde vragen.

‘Verzaakt gij den duivel?’[2)]

‘Ik verzaak den duivel!’ klonk het kort en vastberaden.

‘En alle duivelengilde?’

‘En ik verzaak alle duivelengilde.’

‘En alle des duivels werken?’

‘En ik verzaak alle des duivels werken en woorden, Donar en Wodan en Saxnote en al de booze geesten, die hun genooten zijn.’

Na deze afzwering der oude Germaansche goden, volgde nog plechtiger de vraag:

‘Gelooft gij in God den almachtigen Vader?’

‘Ik geloof in God den almachtigen Vader,’ klonk het op den toon van vaste, innige overtuiging, als deed het den voormaligen heiden goed hier ten aanhooren van al de zijnen openlijk het geloof uit te spreken, dat hij niet door dwang, maar vrijelijk, uit eigen erkenning van de waarheid had aangenomen:

‘Gelooft gij in Christus Gods Zoon?’

‘Ik geloof in Christus Gods Zoon.’

‘Gelooft gij in den Heiligen Geest?’

‘Ik geloof in den Heiligen Geest.’

De bisschop wenkte de jeugdige clerken, die hem knielend de zilveren schaal reikten, zoo even uit de rivier gevuld. Met de holle hand schepte hij van het water en goot het onder de sacramenteele woorden over het hoofd van Widukind uit, die zich met over de borst gekruiste armen deemoedig nederboog om de genade van den

1) In deze kleeding is Widukind afgebeeld op zijn grafmonument in de Stiftskerk te Enger, dat volgens sommigen uit de tiende eeuw dagteekent. De edelsteenen, waarmee de kroon en de zoom der kleeding bezet waren, zijn verdwenen en ook van de kleurenpracht is niets meer te zien; maar uit een beschrijving van Reinecke von Steinheim († 1595) valt ze nog op te maken.

2) Het hier volgende afzwerings- en geloofsformulier, door Bonifacius in 743 op het concilie van Estines vastgesteld, is in de oors ronkelijke taal bewaard gebleven. 't Is opmerkelijk hoe het, na duizend jaren, nog duidelijk voor ons verstaanbaar is:

Forsachistu diobole?
ec forsacho diobole.
end allum diobolgelde?
ende ec forsacho allum diobolgelde.
end allum dioboles uuercum?
end ec forsacho allum dioboles uuercum and uordum,
Thuner ende Uoden ende Saxnôte ende allum thêm unholdem thê hira genotas sint.
Gelobistu in got alamehtigan fader?
ec gelobo in got alamehtigan fader.
Gelobistu in Crist godes suno?
ec gelobo in Crist godes suno.
Gelobistu in hâlogan gâst?
ec gelobo in hâlogan gâst.
(Aldus bij Muilenhof & Scherer, ‘Denkmäler deutscher Poesie und Prosa.’)

almachtigen God te ontvangen, die hem uit de duisternis des heidendoms tot het licht Zijner waarheid geroepen had.

Na Widukind volgde Abbio, die als jonggezel, behalve den zoon zijns vriends Wicbert, nog een heele schaar edele Saksische jongelingen met zich ten doop leidde. En terwijl alzoo op het terras door Ludger het sacrament werd toegediend aan de aanzienlijksten der Saksen, over wie de koning zelf als peter stond, doopte Willehad aan den oever der rivier de honderden Saksen van lageren rang, die op het voorbeeld van hun vorst het Christendom aannamen.

Na de mannen kwamen de vrouwen aan de beurt, Widukinds gemalin Geva aan het hoofd der gehuwde vrouwen, zijn dochter Hasela de rij openend der Saksische maagden.

Met schuc ter gebogen hoofd, de wangen van een zachten blos overtogen, knielde Hasela, in haar kleed van smetteloos blank lijnwaad, met breede gouden boordsels omzet, voor Ludger neer om uit zijn handen den heiligen doop te ontvangen. Aan haar rechterzijde stond Buddo, de voormalige krijgsgevangene haars vaders, die haar het eerst in de geheimen des Christendoms had ingewijd en die haar thans als peter ten doop mocht leiden. Met vaderlijke teederheid rustte zijn blik op het teedere meisje, dat hem door haar lieftallige goedheid het harde juk van ballingschap en slavernij had verzoet en thans daarvoor werd beloond door de genade, die haar uit de boeien des heidendoms overbracht tot de vrijheid der kinderen Gods. Uit dezelfde hand, die eenmaal hem van den dood opwekte, zou thans haar de wedergeboorte der ziel ten deel worden.

Als meter stond aan haar linkerzijde Hildegonde, de bruid van Roeland, de beschermster van Berno, die zich, om hem, ook aanstonds tot de bevallige dochter van Widukind had getrokken gevoeld. Zij was haar van het eerste oogenblik, dat zij haar aan Karels hof aanschouwde, als een oudere zuster geweest, die de jongere met liefdevolle goedheid te gemoet ging. En Hasela van haar kant voelde voor de bruid van den grooten Roeland dezelfde eerbiedige vereering, hetzelfde vertrouwen, als Berno voor zijn edele weldoenster gekoesterd had.

Hildegonde had op dezen dag voor het eerst het rouwkleed afgelegd, dat zij sedert Roelands droeven dood voortdurend droeg, en zich in het kostelijk bruidsgewaad gehuld, waarin zij voor koning Karel verscheen op dien onvergetelijken Paaschdag te Nijmegen, toen haar verloving met Roeland was gevierd.

Van uit den dichten drom der omstanders sloeg Berno met van aandoening vochtig oog het welbekende drietal gade. Van den voormaligen gevangene, dien hij als Widukinds paardenknecht gekend had en dien hij thans als Frankisch edelman terugzag, dwaalde z jn blik naar Hildegonde, die hij jaren lang niet anders dan in het sombere rouwgewaad gezien had en thans tot zijn verbazing in rijken bruidstooi aanschouwde. Maar onafgewend bleef daarop zijn oog op Hasela gevestigd, die met haar zedigen, gelukkigen blos en haar eerbiedig neergeslagen oogen thans schooner was dan ooit te voren.

Hildegonde nam haar den schitterenden gouden haarband van het hoofd en lichtte den sluier van de blonde lokken, die in den gloed van het zonnelicht als golvend goud op haar kleed afstroomden. Hasela hield het kruisje van Buddo in de hand geklemd, en Berno dacht, op dat gezicht, onwillekeurig aan de christelijke jonkvrouw van den Drakenburg, van wie Hildegonde hem eenmaal verhaald had en die met het kruis den geweldigen heischen draak den Rijn in gejaagd had. Ook hier werd door het zegepralende kruis een monster in den afgrond gedreven, het bloedgierige Saksische heidendom, dat eindelijk wijken moest voor de heil- en vredebrengende leer van Christus.

En terwijl zijn oogen zich niet konden verzadigen aan de lieftallige verschijning der blozen de Hasela, de speelnoot zijner jeugd, de beminde verloofde zijner jongelingsjaren, het verloren gewaande en gelukkig wedergevonden voorwerp zijner liefste droomen, dwaalde zijn geest onwillekeurig verder af met de herinnering aan de bewuste legende. Hij bracht zich te binnen, hoe die jonkvrouw uit Hildegondes verhaal, na de verwinning op den draak, door den jongen Rinbold als zijn geliefde bruid den Drakenburg was binnengevoerd en hoe zij daar met hem als vorstin geheerscht had over het omringende land. En in zijn verbeelding zag hij zich op zijn beurt aan Hasela's zijde tronen op een vorstelijken burcht, gelukkig in elkanders liefde en omringd van een in trouw hun toegewijd volk....

Daar voelde hij zich eensklaps op den schouder tikken, en omziende, zag hij den grijzen graaf Heribert van den Drakenburg voor zich staan, die ondanks zijn hooge jaren toch op 's konings wensch nog de reis naar Attigny gemaakt had, om van het heerlijke feest getuige te zijn.

De goedige oogen van den grijsaard tintelden van genoegen onder zijn sneeuwwitte wenkbrauwen.

‘Dat hadt ge niet gedroomd, mijn zoon,’ sprak hij tot Berno, ‘toen gij ijlend van koorts op den Drakenburg neerlaagt, terwijl Widukind met zijn zwarte veulen onze muren besprong.... Als men oud wordt kan men veel beleven. God zij geloofd dat ik dezen dag nog heb mogen zien.’

‘Moogt gij er nog vele in gezondheid aanschouwen, heer graaf. Gij hebt het alleen reeds verdiend aan mij, dien gij het leven reddet, schoon ik weinig gedaan had om mij uw gunst waardig te maken.’

‘Toen waart gij een jonge blinde heiden, mijn zoon; nu zijt ge een trouw dienaar van Christus en den koning. Er is veel veranderd sinds ge mij op den Drakenburg gezelschap hieldt in mijn eenzaamheid.... Weet gij nog hoe ge mij toen verhaaldet van Buddo, die als krijgsgevangene in Widukinds huis onder het slavenjuk zuchtte? Ook deze kan van gelukkige verandering in zijn lot spreken: hij had stellig nooit gedacht dat hij nog eenmaal de dochter van Widukind ten doop zou leiden, evenmin als ik vermoeden kon, hem ooit weer te zien. Ik dank u, Berno, voor hetgeen gij tot

zijn bevrijding hebt gedaan,' voegde de grijsaard er bij, den jonkman de hand drukkend

'Mijn pogingen daartoe mochten weinig baten,' hernam Berno. 'De dank voor Buddo's bevrijding komt den man Gods toe, die hem van den dood ten leven riep.'

'Van u worden geen wonderen gevergd, mijn zoon,' zei graaf Heribert glimlachend. 'Gij hebt uw plicht gedaan en dat is al wat men van een dienaar des konings verlangen kan. Zelfs de groote Roeland zou tevreden over u zijn,' besloot hij, den jonkman met vaderlijke voldoening de hand op den schouder leggend.

De doopplechtigheid was inmiddels voltrokken. Onder het statig gezang der lange priesterschaar, die het blijde *Te Deum* van dankzegging aanhief, toog de breede schitterende stoet weer langs de wijde zuilengangen naar het paleis terug.

Koning Karel plaatste zich op zijn troon, met zijn zoon Karel aan zijn rechterhand en heel de rij zijner edelen en prelaten schikte zich naar rang en waardigheid in het ronde. Aller oogen waren gericht op den machtigen vorst, die daar in majesteit zetelde op het hooge gestoelte, overhuifd met een purperen baldakijn, waarvan als achterdrapeering een tapijt afhing, dat in bont stikwerk Karels rijkswapen vertoonde: een in twee vakken gedeeld schild, dragende den zwarten adelaar op rooden grond en zeven gouden leliën in azuren veld.[1)]

Daar trad Widukind tot voor den troon, liet zich op ééne knie neerzinken en droeg den koning, namens heel zijn volk, ten teeken van hulde zijn zwaard op, met de woorden:

'Heilige machtige koning Karel, ik, uw gevangene, Widukind, opperhoofd der Westfalen en heirvoerder der Saksen, verzaak het groote Wodansbeeld op den Hartsberg. Zoo ook al mijn onderdanen en krijgsknechten, die Christenen willen worden. Al mijn bezittingen en rechten zijn in uw wil en hand. Wij bidden u ootmoedig om leven en vrijheid. Wij zullen ons houden aan God almachtig, den Vader, den Zoon en den Heiligen Geest, zooals ons geleerd is; ook aan u, onzen genadigen koning.'[2)]

Minzaam boog de koning zich tot den geknielden Saksen vorst over en sprak, terwijl hij de hand over diens zwaard uitstrekte:

'Met vreugde aanvaard ik de betuiging uwer hulde en de belofte uwer trouw, zoo namens u zelven als namens al uw mannen, hier tegenwoordig, omdat ik ditmaal de zekerheid heb dat het geen ijdele woorden zijn. Hebt gij, Saksen, als heidenen menigmaal uw woord gebroken, thans nu gij Christenen zijt, mag ik op uw eed vertrouwen. Reik mij de vaan, die gij tot dusver gevoerd hebt,' voegde hij er bij, van zijn zetel opstaande, en nadat Widukind hem de roode banier met het zwarte veulen had overhandigd, scheurde hij die met plechtig gebaar in twee stukken.

'Gelijk ik deze vaan verscheur,' sprak hij, 'zoo zij ook het verleden met al zijn strijd en verraad op heden voor altijd vernietigd. Van nu af begint een nieuwe tijd voor Saksenland, een tijd van vrede en trouw en gerechtigheid. Ten teeken dezer

1) Dit schild ziet men als het wapen van Karel den Groote aangebracht op Widukinds grafmonument te Enger. Het komt, volgens Reinecke, ook voor op een oud glasraam en wel op het schild, dat Karel daar in de hand draagt.

2) Er bestaat een formulier van zoodanige onderwerping uit het jaar 786, luidende aldus: 'Hilken maktik konnink Karelo, ik tin van en Oddo, pana of thousand, vorsaki ten krotten Wondonnabel a up Artisharko. So ok all men godmanni ok krisknek i to kerstene. Al min sittoma ok rekto is in thin will ok anda. We bit di otmode um levens ok fridoms. We wil oldena bi Gotto almaktik ten Vader, ten Son, ten illiken Ost, so we nu lernet, ok an ti, us nadik koamink.'
De vertaling hiervan komt overeen met de woorden, hierboven Widukind in den mond gelegd, met uitzondering van den raam: *Oddo, fana of thousand*, dat is Otto, banierheer over duizend.

heuglijke verandering zult gij een nieuwe vaan voeren, een banier, waarin het zwarte Saksenveulen door een wit vervangen is om voor alle volgende geslachten te getuigen dat de duisternissen van het heidendom hebben moeten wijken voor het licht der christelijke waarheid.'

Dit zeggende bood hij Widukind, die nog altijd voor hem geknield lag, een nieuwe vaan, hem door een zijner dienaren overgereikt.

Met blijde verrassing aanvaardde het Saksenhoofd de schitterende banier van karmozijnroode zijde, met gouden franje omzoomd, uit de hand des konings en liet met lustigen zwaai de ruischende zijde wapperen, zoodat het witte veulen van vreugde scheen op te springen en moedig de nieuwe toekomst te gemoet te huppelen.

'Geen andere banier,' sprak Widukind, 'zal voortaan meer in de Saksische gouwen worden ontplooid. Ze zij ons heilig en dierbaar als het zinnebeeld der heden aan koning Karel gezworen trouw.'

'Zoo zij het,' hernam de koning, weer op zijn troon plaats nemend.

'Onder deze banier zal Saksenland veilig zijn, daar zij het onderpand is mijner koninklijke gunst. Voer ze nog lange jaren in vrede en voorspoed over de landen, die ik u, als mijn trouwen vasal, onverminderd en onverkort in leen afsta, u en uw nakomelingen voor immer. Van heden af treedt gij in het volle bezit van al uw voorvaderlijke goederen en eigendommen, die ik mij voorstel, naar de mate uwer verdiensten met rijke schenkingen te vermeerderen. Ontvang heden als bewijs mijner koninklijke gunst en als peetgeschenk vooreerst de gaven, die ik u voor dezen hoogen dag heb bereid....'

Dit zeggende zag hij naar de dienaren om, die de geschenken in gereedheid hielden. De eene droeg een groot zilveren kruisbeeld, de ander een geopend boek: het behelsde de vier Evangeliën, sierlijk in verluchting van goud en kleuren op perkament geschreven en gevat in een kostbaren band, waarop, in onyx-steen met goud omzet, het beeld van koning Karel gesneden was.[1)]

Eerbiedig en dankbaar nam Widukind de rijke geschenken aan, die hij met opgetogen blik bezichtigde, en stamelde reeds woorden van dankbetuiging, toen de koning hem als teeken zijner persoonlijke vriendschap nog een heel bijzonder geschenk aanbood, namelijk de kostbare langwerpig ronde drinkschaal, uit een enkelen grijzen steen, *agalmatolith* gesneden, die hij zelf vóór den veldtocht naar Spanje, van de Saraceensche gezanten op den Rijksdag te Paderborn ten geschenke had ontvangen.

De schaal was besloten in een kunstig gesneden schrijn van sycomore-hout, waarin de woorden gegrift waren: *Visdai de Affrica rex*; dat is Visdai, koning in Afrika. Het drinkvat zelf was omgeven met een gouden rand, waarop te lezen stond: *Mutiere tam claro ditat nos Affrica raro*.[2)]

1) In de kerk van Soest in Westfalen wordt nog heden, onder den naam *der grosse Gott von Soest* een wonderdadig kruisbeeld bewaard, dat voor het geschenk van Karel aan Widukind gehouden wordt. Het is thans van hout, maar moet vroeger van zilver geweest zijn. Ook onder de schatten der Stiftskerk van Enger wordt een kruis vermeld, dat voor een dergelijk geschenk doorgaat.
Wat het evangeliarium betreft, maakt Ledebur gewag van een handschrift van Zach. Zwanzig, waarin vermeld wordt dat het boven beschreven boekgeschenk door het kapittel St. Jois is afgestaan aan de keurvorstelijke Brandenburgsche boekerij te Cöln aan de Spree, waar het volgens dien schrijver in zijn tijd nog te zien was.

2) Deze beker, eenmaal bewaard in de schatten der Stifiskerk van Enger, door Widukind geslicht, werd in 1840 den Pruisischen koning Frederik Wilhelm IV als huldigingsgeschenk aangeboden en berust in het museum te Berlijn.

‘Inderdaad,’ sprak koning Karel glimlachend, de woorden voor den aandachtig toeluisterden Saks vertalend, ‘dergelijke kostelijke geschenken biedt Afrika ons maar zelden. De beker is van een koning uit Afrika afkomstig, Visdai met name, en werd mij eenmaal door Saraceensche gezanten als onderpand van onschendbare trouw geschonken. Thans vereer ik ze u tot een zelfde onderpand. Men zegt dat de zeldzame steen, waaruit ze gesneden is, de eigenschap heeft, dat ze geen gif verdragen kan: zoo zij ook tusschen ons alle ontrouw, alle bedrog, alle argwaan, die 's menschen hart vergiftigen, uitgesloten. Stemt gij daarmee in, Widukind?’

Tot eenig antwoord wierp het opperhoofd der Saksen zich nogmaals op de knieën en kuste in dankbare vereering de handen van zijn edelmoedigen overwinnaar:

‘Mijn heer en koning....’ stamelde hij; meer kon hij niet uitbrengen; de aandoening beklemde hem de keel.

(*Slot volgt.*)

De gelukzalige Bernardinus Realino.

De Sociëteit van Jesus, die aan de Kerk reeds zooveel roemrijke Heiligen geschonken heeft, mocht dezer dagen het voorrecht smaken, opnieuw een harer leden plechtig door het Opperhoofd der Kerk te zien opgenomen in het getal dergenen, die om hun heldhaftige deugden en om de wonderen tijdens hun leven gewrocht, of waardoor hun nagedachtenis ver-

WAT DE OUDE VISSCHER VERTELT, NAAR DE SCHILDERIJ VAN F. KALLMORGEN.

heerlijkt werd, tot de gelukzaligen des hemels gerekend worden.

Het is pater Bernardinus Realino, die tot de eerste leden der vruchtbare orde behoorde en de voorschriften van haar grooten stichter, den H. Ignatius, op zoo volkomen wijze in practijk bracht, dat de stad zijner inwoning, Lecce, uit bewondering voor zijn schitterende deugden en uit dankbaarheid voor de vele weldaden, van hem ontvangen, hem reeds tijdens zijn leven tot bijzonderen beschermer en patroon koos, ten einde zich ook na zijn dood de machtige hulp van dezen wonderdoener te verzekeren.

De beeltenis van den nieuwen gelukzalige, die de lezer in dit nummer ziet, danken wij aan de welwillendheid van den eerw. pater R. Bouman, leeraar aan het gymnasium te Katwijk, van wiens hand kort geleden een uitvoerige levensbeschrijving van den zaligen Realino verscheen, aan welk boek het bedoelde portret is ontleend.[1)]

WIDUKINDS DOOP, NAAR DE WANDSCHILDERING VAN KEHREN.
In de kroningzaal can het Raadhuis te Aken, voormalig paleis van Karel den Groote.

Met ingenomenheid bevelen wij onzen lezers dit belangwekkend geschrift aan, dat zoowel om zijn stichtelijken inhoud als om de aangename inkleeding door geestelijken en leeken met genoegen en vrucht zal gelezen worden, terwijl het zich, ondanks de keurige uitvoering, door zijn ongekend lagen prijs (slechts 50 cts. voor een boekdeel van 200 bladzijden!) tot een ruime verspreiding leent.

1) De gelukzalige Bernardus Realino, Priester der Sociëteit van Jezus, door R. Bouman, Priester dierzelfde Sociëteit. - Drukkerij van Sint Augustinus, Desclée, De Brouwer & Cie.

Hier moeten wij ons tot eenige beknopte levensbijzonderheden van den nieuwen gelukzalige bepalen.

Treffend zijn de woorden, waarmee de breve der zaligverklaring aanvangt, en waarin onze Heilige Vader Leo XIII met korte krachtige trekken een beeld van den gelukzaligen Realino schetst door hem te vergelijken met zijn grooten tijdgenoot, den H. Philippus Nerius.

'Door een liefderijke beschikking der goddelijke Voorzienigheid, zoo meenen wij, - aldus de pauselijke breve - herdenkt het Christenvolk, binnen een kort tijdsverloop, de nagedachtenis van twee mannen, die bij hun afreis naar het hemelsch vaderland overvloedige voorbeelden van hechte deugden hebben nagelaten. Immers, nadat het derde plechtige eeuwfeest ter herinnering aan den heiligen dood van Philippus Nerius geëindigd was, werd Ons de zaligverklaring voorgesteld van Bernardinus Realino, uit de Societeit van Jesus, ongeveer zijn tijdgenoot en wiens heilige levenswandel op treffende wijze overeenkomt met dien van Philippus. Beiden toch paarden aan een zachtaardig karakter een zóó groote innemendheid, dat zij in buitengewone mate de genegenheid des volks verwierven. Beiden koesterden een innige liefde voor den naaste, inzonderheid voor de kinderen, met wie die heilige grijsaards, als het ware, opnieuw kind werden en die zij tot een hoogen ouderdom in den godsdienst bleven onderwijzen. Beiden waren bezield met een brandende liefde jegens de allerheiligste Moedermaagd, wier vereering zij zonder ophouden trachtten te verbreiden. Philippus wordt de apostel van Rome, Bernardinus die van Lecce genoemd, hoewel de eerste te Florence, de andere in 't landschap Aemilia het levenslicht aanschouwde; want sedert zij zich in die steden gevestigd hadden, liet God nimmermeer toe, dat zij er zich ooit uit verwijderden....'

Bernardinus Realino was den 1en December 1530 te Carpi, een stad nabij Modena, uit een aanzienlijk geslacht geboren en genoot een voortreffelijk godsdienstige opvoeding te gelijk met een degelijk wetenschappelijke opleiding. Na in zijn vaderstad, als knaap van bijzonderen aanleg, de Latijnsche en Grieksche taal geleerd te hebben, wijdde hij er zich aan de studiën van fraaie letteren en wijsbegeerte, en voltooide verder zijn wetenschappelijke opleiding te Modena en te Bologna, aan welke laatste beroemde hoogeschool hij met de grootste onderscheiding den titel van meester in de rechten verwierf.

Ervaren in de Grieksche en Latijnsche taal schreef hij omstreeks dien tijd eenige werken, die ten hoogste werden gewaardeerd door allen, die ze kenden; men kon er hem evenwel niet toe brengen ze uit te geven, en later betreurde hij zelfs den tijd er aan besteed, oordeelende dat alle arbeid, die niet rechtstreeks tot onze eeuwige zaligheid strekt, ijdel is.

Ofschoon van jongsaf innig godvruchtig, was Realino in zijn jeugdige jaren zeer tot drift geneigd, en dit berokkende hem een onaangenaam avontuur. In zijn geboorteplaats Carpi teruggekeerd, ontmoette hij een man, die, tot scheidsrechter gekozen in een belangrijk geschil, de familie Realino rakende, zich een eigendunkelijke beslissing te haren nadeele aangematigd had. Toen Bernardinus hem daarover rekenschap vroeg, kreeg hij een beleedigend antwoord, dat hem dermate in drift deed ontsteken dat hij zijn degen trok en zijn tegenstander een lichte wonde aan het voorhoofd toebracht.

Diep smartte het hem dat hij zich aldus door zijn driftige natuur had laten meesleepen, en hij vroeg er God en zijn vijand ootmoedig vergiffenis voor. Intusschen werd hij tot straf voor zijn vergrijp uit zijn vaderstad verbannen en begaf zich naar Milaan. Achtereenvolgens bestuurde hij nu als *podestè* verscheidene Italiaansche

steden tot groote voldoening der vorsten, wier plaats hij bekleedde, en tot groote erkentelijkheid der bevolking.

In Pavia had hij ondertusschen den jeugdigen en onschuldigen Carolus Borromeus leeren kennen, die later de beroemde heilige bisschop van Milaan zou worden. Had de omgang met dien heilige reeds grooten invloed op hem geoefend, te Napels, waar hij met leden der nog jeugdige Sociëteit van Jesus kennis maakte, kwam hij geheel tot het besef van zijn eigenlijke roeping. Hij besloot zich geheel aan de wereld te onttrekken en zich ten volle aan God te wijden door in genoemde orde te treden, en dat liefst niet als priester, maar als eenvoudig leekebroeder, ten einde, zoo verklaarde hij aan den rector van het college, meer tijd te hebben om ter eere van Maria den rozenkrans te bidden.

De ervaren rechtsgeleerde, die verschillende doorwrochte geschriften had opgesteld, de man, die met vorstelijk aanzien bekleed, geheele steden en landschappen had bestuurd, verlangde het nederig bestaan van leekebroeder, om zich toch maar onverdeeld aan den dienst van Maria te kunnen wijden!

De rector gebood hem evenwel, zich op de godgeleerdheid en de H. Schrift toe te leggen, ten einde zich tot het priesterschap voor te bereiden, en Realino, beseffende dat hij voortaan niet meer aan zich zelf behoorde, volgde dat bevel niet alleen met stipte gehoorzaamheid op, maar legde zich, eenmaal priester gewijd, zoodanig op de beoefening van alle priesterlijke deugden toe, dat de toenmalige overste der Sociëteit, de heilige Franciscus de Borgia, hem, tegen alle gewoonten en regels in, reeds na nauwelijks drie proefjaren tot de plechtige geloften toeliet.

Hoezeer hij inmiddels door zijn deugden en het goede, dat hij om zich verspreidde, de algemeene achting en genegenheid verworven had, bleek, toen zijn geestelijke overheid hem van Napels naar Lecce verplaatste. De heele stad ontstelde over zijn aanstaand vertrek, en burgers van alle standen kwamen hem hun afscheidsgroet brengen, terwijl Lecce daarentegen, op den roep zijner werken van naastenliefde, zich gereed maakte om hem met vorstelijken luister feestelijk in te halen.

De groote verwachtingen, door de inwoners van Lecce op zijn priesterlijken ijver gebouwd, werden niet beschaamd. Van dat oogenblik af tot aan zijn dood op 86jarigen ouderdom bleef hij onafgebroken in hun midden werkzaam en bewerkte door zijn vruchtbare prediking, door zijn onvermoeiden arbeid en heldhaftige toewijding de wonderbaarste verandering ten goede. Sedert eeuwen ingewortelde misbruiken wist hij uit te roeien, de hardnekkigste zondaren tot God terug te brengen, de geheele bevolking te bewegen tot de beoefening der christelijke deugden. Hij stichtte een congregatie van edellieden uit de stad, met wier hulp hij de ellenden der noodlijdenden lenigde. Met hen bezocht hij de hospitalen om er troost te brengen voor lichaam en ziel, de kerkers om er de gevangenen tot het geduldig ondergaan hunner straf en tot beterschap aan te sporen, de hutten der armen om er met zijn hulpbetoon tevens de hoop te brengen op de eeuwige gelukzaligheid. Hij beslechtte verouderde veeten, bezorgde een uitzet aan behoeftige jongedochters opdat haar deugd geen gevaar zou loopen, kortom deed al wat naar zijn meening maar strekken kon om het eeuwig en tijdelijk welzijn van den evennaaste te bevorderen. Zelfs de gevangen Turksche slaven, waarvan er toenmaals een menigte op de kust van Otranto werden aangetroffen, vergat hij niet; door zijn hartelijke toespraak beurde hij hen uit hun ellende op en wist hun met de vrijheid den onwaardeerbaren schat des geloofs te bezorgen.

Bij al dien arbeid stichtte hij een prachtige kerk, aan den Zoeten Naam Jesus gewijd, en bouwde een heel nieuw college, kortom bracht door zijn werkkracht en

beleid zóóveel tot stand als nauwelijks van meerdere personen te zamen zou kunnen verwacht worden.

Dankbaar voor de onberekenbare weldaden in den loop der jaren van hun geliefden heilige ontvangen, omringden de inwoners van Lecce hem met de getrouwste genegenheid en vreesden niets zoo zeer, dan dat hij hun, door de beschikking zijner overheid, ontnomen zou worden. Gelukkig scheen de Hemel zelf hun het bezit van hun weldoener te willen verzekeren; want telkens als de oversten der Sociëteit Pater Realino naar elders wilden verplaatsen, kwam er het een of ander beletsel tusschenbeide om zijn vertrek uit Lecce te verhinderen. Ten slotte hielden de inwoners, die hem den eerenaam van vader der stad geschonken hadden, hem zelfs met geweld in hun midden. Het stadsbestuur vaardigde een bevel uit, dat niemand aan Pater Realino een paard of wagen verschaffen mocht en dat wie van zijn vertrek hoorde, den gouverneur moest verwittigen.

En toen eindelijk de heilige, van ouderdom en arbeid uitgeput, hun door den dood dreigde ontrukt te worden, kwamen de bestuurders der stad hem op zijn sterfbed verzoeken, in den hemel hun beschermer te blijven en kozen zij hem plechtig tot schutspatroon der stad. Bernardinus beloofde, hen, die hij op aarde zoo innig had liefgehad, in den hemel met nog krachtiger liefde te beminnen, en na van de heilige sacramenten voorzien te zijn, ontsliep hij zacht en kalm in den Heer.

De roep zijner deugden, reeds bij zijn leven algemeen verbreid, vermeerderde nog na zijn dood, vooral ten gevolge van de wonderen, op zijn voorbede gewrocht. Paus Leo XII liet een aanvang maken met het onderzoek naar de deugden van den zalige, die bij decreet van den 31en Juli 1828 heldhaftig werden verklaard. Vervolgens werden de mirakelen onderzocht en bij decreet van den 13en November 1894 hun waarachtigheid bevestigd, waarna bij decreet van 25 Maart 1895 werd afgekondigd, dat veilig kon worden overgegaan tot de zaligverklaring.

De Meter en het Kilogram.

Zooals men weet, bestaat er op het gebied van munten de grootst mogelijke verscheidenheid in de verschillende landen van Europa. Wij rekenen met guldens, de Franschen met franks, de Duitschers met marken, de Oostenrijkers met florijnen, de Engelschen met shillings, de Denen met kronen, de Russen met roebels enz. enz. Dat dit in het internationaal verkeer tot moeilijkheden en tot geldverlies aanleiding geeft, weten velen bij ondervinding. Daarom is reeds herhaaldelijk de wensch uitgesproken, voor de geheele beschaafde wereld tot één muntvoet te geraken, op de wijze zooals die voor de landen der Latijnsche muntconventie, Frankrijk, Italië, Spanje, België en Zwitserland, reeds bestaat. Tot dusver is dit echter steeds een vrome wensch gebleven.

De verscheidenheid en verwarring, die op muntgebied heerscht, heerschte vroeger ook bij de maten en gewichten. Wel heeft men ook hier nog niet volkomen eenheid verkregen, maar men is ze toch reeds in zeer verblijdende mate genaderd, en de grenzenlooze verwarring van eertijds is voor een groot deel geweken.

Er bestaat te Parijs een *Bureau international des poids et mesures*, een internationaal bureau voor maten en gewichten, dat zich op dit gebied zeer verdienstelijk maakt. Bijna alle landen van Europa en enkele buiten ons werelddeel zijn toegetreden en betalen, naar gelang van hun bevolking, een jaarlijksche contributie. In 1875 werd deze conventie te Parijs gesloten, en minstens eens in de zes jaren komt zij bijeen.

Turkije bleef met zijn bijdragen lang ten achter; eindelijk voldeed het zijn schuld, maar verklaarde te gelijker tijd, dat het zich uit de internationale conventie terugtrok. De slappe geldbuil van den 'Zieken Man' veroorloofde op den duur zulk een uitgaaf niet. Venezuela heeft nog geen stuiver betaald, en daar het niet uit de conventie kan treden, voordat het achterstallige is aangezuiverd, groeit zijn schuld voortdurend aan. Gelukkig, dat de andere landen betere betalers zijn.

Op de eerste plaats had het bureau tot taak, typen van den meter en het kilogram te vervaardigen, die als normaalmaat en normaalgewicht aan de onderteekenaars der conventie konden gezonden worden. Toen kwam de vraag ter sprake, of men het metrieke stelsel in den vorm, zooals het ongeveer een eeuw bestonden door de in het Nationaal Archief te Parijs bewaarde exemplaren van een meter en een kilogram vertegenwoordigd was, eenvoudig zou overnemen, dan wel of men met de verbeterde hulpmiddelen uit den nieuweren tijd nieuwe metingen en wegingen zou laten verrichten. De meter moet eigenlijk nauwkeurig het tienmillioenste deel van het vierde van een meridiaan, en wel van het meridaankwadraat tusschen den evenaar en de Noordpool, het kilogram het gewicht van een kubieken decimeter water bij

zijn grootste dichtheid zijn. De oude berekeningen waren door de nasporingen van lateren tijd eenigszins gewijzigd.

Men kwam echter overeen, aan de oude, overgeleverde platina-typen uit het Nationaal Museum vast te houden. Het is toch van zeer ondergeschikt belang, dat de eenmaal vastgestelde eenheden van de ideale nauwkeurigheid een paar millioensten afwijken. De hoofdzaak is niet, dat de normaalmeter eenige mikrons ('mikron' heet het duizendste deel van een millimeter) langer of korter is, maar wel dat alle volken dezelfde maat gebruiken en dat de kopieën, die zich in het bezit der onderscheidene regeeringen bevinden, zoo nauwkeurig mogelijk met den norm overeenkomen. Ook was het wenschelijk, dat de invoering der eenheidsmaat niet te lang op zich liet wachten, terwijl een vernieuwde nauwkeurige meting der lengte van een meridiaan verscheidene jaren zou vereischt hebben.

Het kwam er nu op aan, een internationalen meter te vervaardigen, die de getrouwe kopie was van den normaal-meter in het archief te Parijs. Deze is van platina en dus niet van buitengewone hardheid. Verder bestaat hij uit een gegoten staaf of balk, een vorm, die in verhouding buigzaam en aan invloeden van buiten blootgesteld is. Eindelijk zijn de beide uiteinden licht afgerond en gaat de maat van het eene eind naar het andere, snijdt dus aan beide kanten met o af. Deze drie gebreken moesten hij de vervaardiging van het nieuwe type vermeden worden.

Als materiaal werd een mengsel van buitengewone hardheid en weerstandsvermogen gekozen, een legeering van 90 percent platina en 10 percent iridium. Elf ontledingen waren noodig, voor de gezochte compositie gevonden was, en drie jaren gingen voorbij, voor men ze behoorlijk had verkregen. De staaf kreeg den vorm van een X, en bestond eigenlijk dus uit vier afzonderlijke, in het midden samengevoegde stukken. De oorspronkelijke, tamelijk lange staaf werd nu in een groot aantal stukken - de normale maten voor de verschillende staten - verdeeld. Elk dezer stukken had een lengte van 1,02 meter, zoodat de maat niet, als bij het model, van het eene uiteinde tot het andere strekte, maar door inkeepingen werd aangeduid.

Het nauwkeurige afpassen en vergelijken der afzonderlijke stukken had in het *Conservatoire des Arts et Métiers* plaats. Men legde den normaalmeter uit het archief en een der stukken van iridium-platina, dat bestemd was als voorloopige normaalmeter te dienen, naast elkaar in een vergelijkingstoestel (*comparateur*). Onder twee buitengewoon scherpe microscopen werd op een rolmachine de normaalmeter behoedzaam naast het stuk van iridium-platina geschoven. Zoodra zich het voorste uiteinde van den normaalmeter vertoonde, werd op de daarmee overeenkomende plaats van den voorloopigen meter een streep gegraveerd. Langzaam werd nu de machinerie weer in beweging gebracht, tot het andere uiteinde van den meter verscheen, dat op dezelfde manier op de kopie werd overgebracht. De ruimte tusschen de beide strepen gaf de nauwkeurige maat van den meter aan, behoudens natuurlijk de onvolmaaktheden, die met alle metingen en vergelijkingen gepaard gaan.

Herhaalde nametingen en berekeningen van verschillende onderzoekingsbeambten leverden als uitkomst op, dat de kopie ongeveer 6 microns (zes duizendsten millimeter dus) langer was dan het origineel.

Deze voorloopige normaalmeter werd nu op dezelfde wijze als de meter van het archief als voorbeeld voor de vervaardiging van ongeveer veertig andere meters gebruikt, en hierbij werd rekening gehouden met het vastgestelde teveel van 6 mikrons. Uit de verificatie der stukken bleek, dat ze alle een kleinigheid (3 mikrons

te kort of te lang) van den oorspronkelijken meter uit het archief afweken. Daarna werden zij met elkaar vergeleken, wat, tusschen twee haakjes gezegd, niet minder dan zeventig duizend waarnemingen vereischte, daar hiermee ook studies over de uitzettingsverschijnselen verbonden waren. Deze meters hebben niet meer dan tien onderverdeelingen, die in decimeters, zoodat men zich ongeveer een denkbeeld kan maken, hoeveel bewerkingen noodig zouden geweest zijn, indien de meters tot in millimeters waren verdeeld.

Een vol jaar had men noodig, om alle nieuwe normaalmeters volkomen te verificeeren. Tot dit doel moest een nieuw toestel, de *comparateur universel*, vervaardigd worden, waarin alle meters te gelijk plaats konden vinden en door verschuifbare microscopen waargenomen konden worden.

Bij deze vergelijkingen bleek, dat een der veertig normaalmeters het nauwkeurigst met den meter uit het archief overeenkwam. Men noemde hem internationalen meter en vergeleek met hem opnieuw alle kopieën. In het jaar 1889 werd de internationale meter plechtig in een vuurvrije brandkast in een vuurvrij gewelf weggesloten. De deur van dit gewelf heeft drie sloten, waarvan de sleutels zich in handen van den directeur van het bureau, van den president van het internationaal comité en van den algemeenen directeur der Eransche archieven bevinden.

Uit de veertig nieuwe normaalmeters werden door het lot aan de verschillende staten hun exemplaren toegekend. Zoo kreeg Oostenrijk-Hongarije een meter, die twee mikrons te lang was. Een wet van het jaar 1890 bepaalde, dat de nieuwe maat der monarchie die van den internationalen meter te Parijs was, welks lengte door de kopie, in het bezit van Oostenrijk-Hongarije, verminderd met twee mikrons werd weergegeven. In Duitschland werd de oude, uit een platina-staaf bestaande meter, die, volgens een nauwkeurige meting in het jaar 1863, niet minder dan 300 microns te lang was, bij een wet van den 26en April 1893 door den nieuwen meter van iridium-platina vervangen.

Een aantal rechtstreeks naar den nieuwen normaalmeter vervaardigde nabootsingen, zoogenaamde gewaarborgde kopieën, dienden weer tot het vergelijken en zuiver houden der maten in het bezit der ijkmeesters. Een grooter getal normaalmeters voor de staten der conventie te Parijs te laten maken stuitte af op bezwaar der kostbaarheid. Iedere staat behoefde voor zijn normaalmeter enkel de waarde van het metaal te betalen (de kosten van vervaardiging kwamen ten laste van het budget van het internationaal bureau) en toch kwam de prijs, bij een gewicht van omtrent drie kilogram iridium en platina, op niet minder dan 10.000 frank te staan.

Om het normaalkilogram te verkrijgen, waren niet minder ingewikkelde bewerkingen noodig. Een kilogram werd van iridium en platina vervaardigd in denzelfden cilindervorm als dat van het archief. De beide kilogrammen vergeleek men nu door middel van een zeer nauwkeurig weegtoestel. Deze weegschaal werd met groote hefboomen, waarvan de langste arm een lengte van vier meter had, uit de verte gehanteerd, opdat de lichaamswarmte van den waarnemer, zijn ademhaling, de aantrekkingskracht van zijn lichaam enz. geen invloed zou hebben op de bewerking. Door een scherp vergrootglas volgde de waarnemer de bewegingen van het tangetje der balans, terwijl hij met behulp der hefboomen alle voor het wegen noodige verrichtingen kon uitvoeren.

Met dit toestel kon men de beide kilogrammen met een nauwkeurigheid vergelijken, die zich tot een honderdste milligram, dus tot een honderdmillioenste van het heele gewicht uitstrekte. Het mengsel van iridium en platina was hetzelfde als bij den

normaalmeter; bovendien werd het aan een bijzonder sterke drukking onderworpen, om alle holten en blaasjes, die in elk metaal voorkomen, te verwijderen.

Onder de verschillende kilogrammen, die met het normaalgewicht uit het archief vergeleken werden, was er één, dat er juist mee overeenkwam. Het nieuwe normaalkilogram werd als internationaal kilogram in dezelfde brandkast gesloten, waarin de internationale meter reeds berustte.

Evenals de meters werden de kilogrammen in zorgvuldige verpakking en met inachtneming van alle mogelijke voorzorgsmaatregelen naar de staten der conventie gezonden. Zij bevinden zich in klokken, die alle vocht en stof verwijderd houden. Wanneer men zich daarvan moet bedienen, past men wel op ze met de hand aan te vatten. Een tang, waarvan de uiteinden met fluweel gevoerd zijn, is alleen waardig, den kostbaren cilinder aan te raken.

Bij de Platen.

Winter. -

Al bedoelen wij het tegenovergestelde van den winter als wij van het ‘schoone jaargetijde’ spreken, tòch heeft ook de winter zijn eigenaardig mooi, een schoonheid, die in haar vorstelijke pracht voor de liefelijker bekoorlijkheden van lente en zomer niet hoeft onder te doen. En het mooist is de winter ontegenzeglijk in het dichte bosch, waar elke boom, elke struik, iedere tak, elk twijgje geestig met wit is afgezet.

Geen schilder, meer ervaren in het tooveren met licht en bruin dan de winterzon, wanneer ze haar bleeke stralen, nog getemperd door het waas van den nevel, door zulk een besneeuwd bosch laat spelen. Het beeld van dood en verlatenheid, dat het winterlandschap aanbiedt, wordt als met leven bezield. Een matgouden gloed speelt over den witten sneeuwmantel, waarmee het is omhangen; en de voerman, die in zijn eentje bezig is het hakhout weg te halen, krijgt een gevoel van hoopvolle verwachting, van blij vooruitzicht op de zonnige dagen, die in het verschiet zijn.

Wat de oude visscher vertelt. -

Kennelijk zijn het ernstige herinneringen uit zijn veelbewogen leven, die de oude visscher hier ophaalt voor de belangstellende buurvrouwen, verhalen van geweldige stormen, die hij heeft meegemaakt, van gevaren, waaraan hij gelukkig ontkomen is, maar die menigeen van zijn vrienden en bekenden noodlottig geworden zijn. Het visschersleven toch is een voortdurende strijd met de trouwelooze zee en de verraderlijke elementen.

Gelukkig de man, die rustig in de haven blijven kan, schijnt zijn jongere kameraad te denken, die met het stompje pijp in den mond en de handen in de ondoorgrondelijk diepe zakken naar de verhalen van den ouden visscher luistert. Maar de blanke rijksdaalders, die hem zijn jongste vangst heeft opgebracht en die hij nu met welbehagen stilletjes door zijn vingers laat glijden, verzoenen hem toch weer met het gevaarlijke visschersbedrijf, dat wel geen rijkdom, maar toch in elk geval bescheiden welvaart brengt.

Allerlei.

Beweeglijkheid der verschillende volken. -

De meer of mindere gemakkelijkheid, waarmee de bewoners van een land zich verplaatsen, is een eigenaardig kenmerk voor het karakter der verschillende rassen, en de zeer uitvoerige statistieken, tegenwoordig door de spoorwegmaatschappijen openbaar gemaakt, veroorloven ons dat heel nauwkeurig na te gaan.

Een bekend Italiaansch land- en volkenkundige, Bodio met name, heeft het volgende staatje opgemaakt, waaruit de beweeglijkheid der verschillende volken van Europa in onderlinge vergelijking blijkt.

	Gemiddeld aantal reizen op de 100 inwoners.	**Gemiddeld aantal kilometers door elk inwoner per jaar afgelegd.**
Rusland	33	34
Italië	171	74
Hongarije	214	86
Oostenrijk	355	128
Nederland	726	181
Frankrijk	796	244
Duitschland	978	237
Zwitserland	1259	256
België	1426	300
Vereenigd Koninkrijk	2282	?

Uit dit lijstje blijkt dat de bewoners van het Vereenigd Koninkrijk (Groot-Brittannië en Ierland) allen gemiddeld een twintigtal spoorwegreizen per jaar maken. Inderdaad is de beweeglijkheid een der sprekendste karaktertrekken van het Angel-Saksische ras en te gelijk een der oorzaken, waarom dit oogenschijnlijk zoo bedaarde volk de andere natiën op menig gebied ver vooruit is.

Blinden in Europa. -

Een geneesheer te Stockholm heeft de verschillende landen van Europa gerangschikt naar het aantal blinden, dat in evenredigheid op hun bevolking voor-

komt, en komt daarbij tot het volgend resultaat.

Terwijl men in Portugal en Rusland twintig blinden telt op elke 10.000 inwoners, vindt men er maar 4.5 in Nederland, zoodat ons vaderland in dit opzicht zich gunstig boven alle andere landen onderscheidt.

De volgorde der hinden, met het oog op het aantal der blinden, op hun bevolking voorkomende, is deze:

Portugal en Rusland, Finland, Spanje, Noorwegen, Hongarije, Engeland, Duitschland (Pruisen uitgezonderd), Frankrijk, Pruisen, Zweden, België, Oostenrijk, Zwitserland, Italië, Denemarken, Nederland.

Het temmen van zebra's. -

Niet lang geleden werd in Engeland de jaarlijksche vergadering gehouden van de landbouwersvereeniging, in het park van lord Walter Rothschild te Tring; die vereeniging bestaat al vijftig jaar en haar vergaderingen worden altijd bezocht door een groot aantal landbouwers en veehouders uit den omtrek. Maar hoe groot was niet de verwondering van alle aanwezigen, toen Walter Rothschild het park kwam ingereden in een rijtuig, à la Daumont bespannen met vier zebra's, die nauwkeurig luisterden naar den toom en door den eigenaar met groote bekwaamheid werden gemend.

Een ieder kent de schcone, slank gebouwde, fraai gestreepte zebra of Kaapsche ezel, die de kracht en vlugheid van het paard met de soberheid en het volhardingsvermogen van den ezel vereenigt.

De heer W. Rothschild stelt veel belang in alles wat op landbouw en dierkunde betrekking heeft en tracht zijn kundigheden steeds aan te wenden tot verbetering van het landbouwbedrijf. Hij doetzijn bestom vreemde dieren, waar de landbouw partij van kan trekken, inheemsch te maken en aan het klimaat te gewennen; vooral vestigt hij het oog op trekdieren en kwam daardoor op de gedachte om zebra's te temmen.

Sinds geruimen tijd had hij zich exemplaren van verschillende soorten van zebra's aangeschaft, waaronder uit Masjonaland in Zuid-Afrika; hij heeft ze bestudeerd en onderling vergeleken, getracht ze aan zadel en toom te gewennen en is nu met een span zoogenaamde Dauro-zebra's gereed.

Volgens lord Rothschild heeft die zebra het grootste weerstandsvermogen en kan een veel grooter gewicht trekken dan andere soorten. In flinken draf legt hij in zijn rijtuig verscheiden kilometers af zonder dat de dieren noemenswaardig vermoeid zijn.

Het dresseeren gaat niet zonder groote moeilijkheden. De zebra is uiterst wild en schuw, zoodat sommigen zelfs beweren, dat ze in het geheel niet te temmen is.

Intusschen zijn de zebra's van lord Rothschild niet de eerste, die getemd zijn. V. de Bomare zegt in een zijner werken.

‘De Hollanders hebben al hun zorgen besteed om die wilde en schuwe dieren te temmen en om er huisdieren van te maken, zonder er tot hiertoe volkomen in geslaagd te zijn. De zebra die te Versailles was heeft men kunnen berijden, maar slechts met uiterste voorzichtigheid. Zij had een harden bek; het minst dat men aan haar ooren kwam, sloeg zij achteruit; zij was koppig als een ezel en schuw als een kwaad paard.

Zoo was ook de zebra, die wij te Londen gezien hebben en die aan de koningin toebehoorde.'

Iets verder voegde hij er echter bij:

'Toch heeft het allen schijn, dat als de zebra van jongsaf werd grootgebracht, zij even mak zou worden als het paard en de ezel en die beide zou kunnen vervangen.'

Een ander schrijver, zegt:

'Koningin Charlotte van Portugal bezat in 1802 een span van acht zebra's, die van de Kaap de Goede Hoop kwamen; die dieren waren volkomen tam en mak als lammeren; de koningin reed er mee naar haar residentie of vijf of zes mijlen van Lissabon.'

Onlangs meldde een natuurwetenschappelijk tijdschrift het geval van een koopman uit de Transvaal, die in vier maanden tijd vier zebra's, die met den lazzo in volle vrijheid waren gevangen, tot trekdieren africhtte. In den Plantentuin te Parijs zijn herhaaldelijk en met goed gevolg proeven genomen tot het temmen van die dieren. Het museum te Parijs bezat er een, die zich liet berijden. De sheriff Parkins in Engeland, spande er een voor zijn rijtuig en in Kaapland, het land van oorsprong der zebra, worden zij veelvuldig in plaats van het paard gebruikt.

't Schijnt dus mogelijk de zebra te temmen en als trekdier te gebruiken. Dat is niet alleen van belang om de schoone vormen van het dier, maar ook om zijn spierkracht en omdat het op stuk van voeding niet veeleischend is en zich met droog en hard gras desnoods tevreden kan stellen.

DE GELUKZALIGE PATER BERNARDINUS REALINO, S.J.
Plechtig zaligverklaard 12 Januari 1896.

Vervalschte koffieboonen. -

Bij de vervalschingen op allerlei gebied, waarvoor de gebruiker van bijna ieder artikel tegenwoordig op zijn hoede moet zijn, speelt ook de vervalsching der koffieboonen een groote rol.

Wij spreken hier natuurlijk niet van de koffie-surrogaten, wier aantal haast legio is; want of iemand eikel-, vijgen-, gerste-of chicorei- ‘koffie’ drinkt, hij weet in ieder geval wat hij voor zijn beetje geld krijgt, en van vervalsching kan natuurlijk geen sprake zijn.

Toch wordt de vervalsching in den koffiehandel op groote schaal gedreven. Daartoe behoort vooreerst het geven van een hoogere afkomst aan de koffieboonen dan zij bezitten, of het vermengen van mindere qualiteiten onder betere.

Een tweede manier van vervalschen is het kleuren van slechte koffieboonen, vooral van die welke op de zeereis geleden hebben. Daar iedere koffieboon, vóór wij haar aroma kunnen genieten, eerst een lange reis over het water (tot 3000 zeemijlen ver) moet maken, behoort het nat worden niet tot de zeldzaamheden, en in de invoerhavens der koffie liggen dan ook altijd groote hoeveelheden dezer vrucht, die er onderweg door het binnengedrongen zeewater niet beter op zijn geworden.

Hieraan komt men, ten minste wat het uiterlijke betreft, te gemoet door kleuren, en maakt, al naar de omstandigheden, van de boonen, die door het water geleden hebben, bruingele (Java-) of groenachtige (Cuba-koffie).

Nog een graadje onbeschaamder is de vermenging met kunstmatige, uit klei, bordpapier enz. vervaardigde koffieboonen, een wijze van vervalsching, die reeds voor bijna 30 jaar te Weenen ontdekt is.

In het jaar 1883 werd in Engeland een bijzondere machine voor de vervaardiging van kunstmatige koffiekoonen niet in beslag genomen, zooals men zou denken, maar van een patent voorzien.

De uitgebreidste vervalsching wordt natuurlijk met de in gemalen toestand gekochte koffie bedreven, wier koopers dubbel bedrogen worden, vooreerst omdat de koffie na het malen spoedig haar beste aroma verliest en dikwijls met wel 20 percent waardelooze stoffen vermengd wordt.

Iets van het stadhuis van Enkhuizen. -

Een der merkwaardigheden van Enkhuizen is het stadhuis, waar nog een aardige geschiedenis aan is verbonden. In dat gebouw worden verschillende schilderijen bewaard, waaronder enkele van groote waarde, zooals een, die van de hand van Ferdinand Bol afkomstig is. Jaren geleden nu kwam een vreemde schilder in Enkhuizen en verzocht den burgemeester verlof die schilderij te copieeren; dat verlof werd bereidwillig toegestaan en de burgervader zeide tegen den concierge: ‘Morgen komt een schilder om een schilderij na te maken; hij brengt zijn ezel mee; laat hem maar in de trouwzaal.’

De concierge had nooit van een schildersezel gehoord en dacht niet anders dan aan een viervoeter. Den heelen nacht droomde hij over den schilder en den ezel, maar daar hij geleerd had zonder tegenspraak te gehoorzamen, vroeg hij niet verder, hoewel het hem speet voor den mooien parketvloer, dien de ezel met zijn plompe pooten misschien bederven zou. Hij kwam echter op een goeden inval, bedekte den vloer met oude tapijten en legde daarover nog een dikke laag stroo.

Den volgenden morgen kwam de schilder; deze had niet weinig plezier in de voorzorgen, die de concierge genomen had; maar de paartjes, die dien dag kwamen trouwen en tot over de enkels in het stroo zakten, waren er minder over gesticht, de burgemeester nog veel minder en de arme portier kreeg zijn ontslag omdat hij een schildersezel voor een gewonen ezel had aangezien.

Ivoor buigzaam te maken. -

Dit is ongetwijfeld bij vele technische toepassingen van groot gewicht. Tot dit einde wordt het ivoor zoo lang in een oplossing van zuiver phosphorzuur van een soortgelijk gewicht van 1.3 gelegd, tot het doorzichtig begint te worden. Hierna in koud water gewasschen, is het zoo buigzaam als leer. Dezelfde uitkomst verkrijgt men met behulp van een mengsel van één deel salpeterzuur en vijf deelen water, waarin men het ivoor vier of vijf dagen laat liggen.

Het postwezen in China

onderscheidt zich door zijn inrichting van die in alle andere landen der wereld. Niet alleen dat de postdienst daar volstrekt niet als overal elders uitsluitend door den staat wordt waargenomen, maar de staat heeft zelfs het recht niet aan bepaalde personen het monopolie van de postverzendingen op te dragen. Het is iedereen geoorloofd een ‘brievenwinkel’ op te zetten en op eigen gelegenheid het bezorgen der correspondenties op zich te nemen. Daaruit volgt dat in sommige sterkbevolkte steden het aantal der bedoelde inrichtingen heel talrijk is. Zoo komt het dat men te Sjanghai bijv. niet minder dan 3500 dergelijke brieven winkels aantreft, die met elkander wedijveren.

Zwarte zijden stoffen te reinigen. -

Eerst wordt de stof met een droge wollen lap goed afgeveegd en desnoods voorzichtig uitgeklopt, om het stof te verwijderen. Daarna wordt ze op een tafel uitgespreid en er met warme koffie, die door filtreeren van alle bezinksel ontdaan is, met behulp van een spons zorgvuldig aan den rechten kant overgewreven. De stof wordt dan gedroogd en aan den anderen kant gestreken. De koffie neemt de vlekken weg en geeft de zijde haar natuurlijken glans weer terug.

[Nummer 38]

Koning Karel en Widukind.
Door
J.R. van der Lans.
(*Slot.*)

XXII.
Kruisvrede.

> Laetitia fremuere urbes septemque Triones.
> (Van vreugde sprongen de noordsche steden en landen op).
> Petrus Lotichius.

Roning Karel hief den dankbaar neergezonken Widukind minzaam op en drukte zijn voormaligen doodvijand, thans in Christus zijn broeder geworden, met opgetogen blijdschap aan het hart.

Daarop wendde hij zich met oogen, stralende van hooge voldoening, tot zijn omgeving.

‘Zijt ge thans tevreden?’ vroeg Karel glimlachend aan zijn zwager Gerolf, die ter zijde van den troon stond en met zijn gewonen, schrander vorschenden blik het tooneel gadesloeg: ‘of wantrouwt gij nog steeds het Saksenwoord?’

AAN DE NOORDPOOL.

‘Als ik hier bedrogen werd, zou ik mij zelven niet meer vertrouwen,’ gaf Gerolf gul toe. ‘Zoolang Widukind u ontbrak, heb ik altijd gezegd, hadt ge niets: nu Widukind u is, vrees ik niet meer voor verraad.’

‘Met Widukinds onderwerping en bekeering mogen we inderdaad vertrouwen dat gansch Saksenland voor de Christenheid gewonnen is,’ hervatte Karel met fiere zegepraal. ‘Dat is ook het gevoelen van onzen Heiligen Vader te Rome, wien ik onmiddellijk van Widukinds besluit bericht heb gezonden. Hoogwaardige heer abt,’ dus wendde hij zich tot Andreas van Luxeuil, ‘gelief ons het antwoord te doen hooren, dat onze Heilige Vader mij door u heeft doen geworden.’

De abt trad nader en las de aandachtig toeluisterende vergadering van prelaten en edele heeren het pauselijk schrijven van antwoord voor. Paus Adrianus zei daarin dat hij met vreugde uit den brief, hem door abt Andreas als 's konings gezant gebracht, vernomen had hoe Karel de woeste en vijandige stammen der Saksen tot de vereering van den waren God en het rechte geloof zijner heilige, katholieke en apostolische Kerk had gebracht; hoe hij met Gods hulp en door de voorspraak van de heilige Prinsen der Apostelen Petrus en Paulus hun nek onder zijn macht en heerschappij gebogen, hun grooten door goddelijke voorlichting met koninklijk beleid onderworpen en zoo het heele volk der Saksen tot de heilige genadebron des doopsels gevoerd had. God, zoo ging hij voort, moest daarvoor geloofd en geprezen worden, en koning Karel mocht vertrouwen dat, als hij zijn beloften jegens den H. Petrus nakwam, God hem nog grooter en machtiger volken aan de voeten brengen en hem eens voor zijn Rechterstoel de eeuwige belooning schenken zou. Ten hoogste aangenaam was hem daarom des konings wensch dat er ter viering der behaalde zege een plechtige dankdag tot Gods eer zou gehouden worden, en daarom had hij besloten dat in alle deelen der aarde, aan de heilige Roomsche Kerk onderworpen, op de vigilie van het feest des H. Johannes den Dooper, op den feestdag der HH. Johannes en Paulus en op de vigilie van het

feest des H. Petrus Apostel processiën zouden gehouden worden. De koning had te zorgen dat zulks in het geheele rijk zou plaats hebben: de Heilige Vader had den tijd voor de plechtigheid slechts zoolang verschoven opdat ook de buiten het Frankische rijk wonende christelijke natiën het tijdig vernemen en aan de viering deelnemen konden.[1)]

'Gij hebt het gehoord, mijn vrome kerkvorsten en prelaten,' dus wendde de koning zich tot de hem omringende bisschoppen en abten; 'aan u de zorg dat in alle kerken des rijks op de dagen, door den Heiligen Vader vastgesteld, de plechtige ommegangen gehouden en de litanieën zullen gezongen worden. Gij, hoogwaardige abt,' dus wendde hij zich tot Andreas van Luxeuil, 'zult ten spoedigste naar den Heiligen Vader terugkeeren om hem te verhalen wat gij heden hier gezien hebt en om hem te melden, dat zijn voorschriften stiptelijk zullen nagekomen worden. Ik van mijn kant zal zorgen dat de christen vorsten van 's Pausen wensch verwittigd worden. Nog heden zal ik aan mijn beminden vriend Offa, den koning der Angelsaksen, schrijven. Hem heb ik te danken dat wij heden den vromen en geleerden Alcuinus in ons midden mogen zien en dat ik mij voortdurend in het bezit van dien wijzen raadsman en leermeester zal mogen verheugen. Het is dus billijk dat ik hem allereerst het blijde nieuws meedeel; want het voegt dat machtige koningen zich door den band der vriendschap vereenigen en elkander bij heuglijke gebeurtenissen wederkeerig gelukwenschen, opdat in den band der liefde Christus in alles en in allen verheerlijkt worde.'[2)]

'In alle eeuwen der eeuwen, amen,' antwoordden de bisschoppen plechtig.

'U, eerwaarde vaders in Christus,' dus richtte de koning zich thans tot Ludger en Willehad, die het naast aan den troon zaten, 'u zeg ik innigen dank voor de bereidvaardigheid, waarmee gij aan mijn roepstem hebt gehoor gegeven, om onmiddellijk uit de Heilige Stad herwaarts te komen, ten einde den apostolischen arbeid te hervatten, waarin gij door de woeste vervolging zoo wreed waart verstoord. Van nu af zult gij uw heilig dienstwerk in vrede kunnen voortzetten. Een nieuw en ruim veld gaat voor uw werkzaamheid open. Gij, Willehad, kunt naar Wigmodië terugkeeren en te Bremen uw bisschopszetel vestigen. U, Ludger, zij het gebied van Westfalen als herder toegewezen: moogt gij Widukind, mijn trouwen hertog van Westfalen, nog lange jaren als wijs en vroom raadsman ter zijde staan.'

'Dus zal Ludger, de heilige man Gods, mijn raadsman zijn!' riep Widukind in dankbare vreugde uit. 'Waarlijk, heer koning, dat is het schoonste en kostbaarste geschenk, wat gij mij op dezen dag bieden kondt.'

'Ik wist wel,' hernam Karel met een glimlach, 'dat het u niet berouwen zou, u op mijn gunst verlaten te hebben. Maar ik wil dat op dezen dag, die mij zoo groote blijdschap geeft, ieder tevreden zij.... Welaan, mijn waarde Amalvinus,' dus wendde hij zich tot den kamerheer, 'waar blijven de geschenken voor mijn overige gasten?'

De dienaren vlogen op 's konings wenk en kwamen terug met de rijkste en schitterendste kostbaarheden, gouden en zilveren crucifixen, kleinoodiën, wapenen, eereketens, drinkbekers, staatsiekleederen, kunststukken van schilder- of snijwerk, goudsmeewerk of email, - kortom al wat de Frankische nijverheid, gevoegd bij de

1) Van dit pauselijk schrijven is nog op dit oogenblik een gedeelte, en wel de aanhef bewaard gebleven.
2) Eigen woorden van koning Karel uit zijn schrijven aan koning Offa.

kunstvaardigheid van Venetië, Constantinopel of het Oosten fraais of sierlijks wist voort te brengen.

Dit alles werd onder de gezellen en volgelingen van Widukind, die met hem het doopsel hadden ontvangen, uitgedeeld ter blijvende gedachtenis aan dezen heuglijken dag en ten bewijze van 's konings milde genegenheid.

De schoone, blonde Hasela hing hij, toen haar beurt gekomen was, een glinsterend parelsnoer om den hals. Met zijn zachten blanken glans was het de meest passende tooi voor de bevallige dochter van Widukind, die blozend het goudblonde hoofd boog onder de handen van den machtigen koning. Berno, die belangstellend nader getreden was, bewonderde in stilte den zwierigen val der parelen om haar zwanenwitten hals.

'Toch geloof ik,' sprak de koning glimlachend in antwoord op de schuchter gestamelde, maar blijkbaar innig gemeende dankbetuiging, 'toch geloof ik dat ik u nog welkomer geschenk zou kunnen aanbieden en nog aangenamer verrassing bereiden; maar dat staat niet in mijn macht alleen; daartoe behoef ik de toestemming van uw heer vader, die ze mij evenwel op dezen gelukkigen dag niet weigeren zal....'

Widukind zag verrast op en ook Hasela sloeg vragend de groote blauwe oogen omhoog naar den koning, die haar met vaderlijke minzaamheid in het onschuldige gelaat staarde. Maar hij wenkte eenvoudig Berno, die een paar schreden verder stond, naderbij te komen, en daarop in de eene hand die van Hasela, met de andere die van den jonkman vattende, vroeg hij aan Widukind:

'Keurt gij het goed, dat ik deze beide handen in elkander legge en aldus op dezen blijden dag twee jonge harten gelukkig make?'

Blozend van zalige blijdschap liet Hasela het blonde kopje zinken en trillend van hoopvolle verwachting wendde Berno het hoofd naar Widukind om.

'Wat zal ik zeggen!' riep Widukind als verlegen uit, terwijl hij met vaderlijk welgevallen het schoone paar aanschouwde. 'De koning voorkomt in zijn goedheid ons aller wenschen; hoe kan ik anders dan het dankbaar toejuichen? Eenmaal achtte ik mij gelukkig, Hasela's hand in die van Berno te leggen: thans voel ik mij nog duizendmaal gelukkiger, nu koning Karel het wil doen.'

De koning strengelde de kleine, blanke vingeren van het meisje in de forsche, mannelijke hand van Berno en sprak eenvoudig:

'Weest gelukkig, mijn kinderen, beiden hebt ge 't verdiend.'

Met aandoening zag Widukind het aan en lispelde bij zich zelven:

'Geen machtiger koning dan die door goedheid heerscht over de harten.'

'De koningen zijn de plaatsbekleeders van God op aarde,' sprak daarop de wijze Alcuinus; 'zij zijn voor de menschen het afbeeldsel der alles in zorgende liefde omvattende Voorzienigheid.'

'Niet altijd heb ik die lofspraak verdiend,' fluisterde de koning zijn wijzen raadgever in het oor. 'Eens hebt ge mij bij koning David in verdiensten vergeleken, maar, helaas! ik volgde hem al te spoedig in de bloedschuld.'

'Doch ook in de boete hebt gij hem gevolgd, mijn koning, en daarom moogt ge u nu weer zijn evenbeeld noemen in de heerlijkheid.'

De vrome vorst zuchtte in het besef zijner onwaardigheid en wendde zich daarop weer tot de gelukkige jongelieden, die met woorden van blijden dank op de lippen voor hem stonden.

'Berno,' sprak hij, 'ik heb nog een oude schuld jegens u af te doen; met vreugde grijp ik deze gelegenheid aan om mij daarvan te kwijten. Heugt het u nog hoe ik op den dag dat ik u te Rome het zwaard teruggaf, dat Roeland u had ontweldigd, de

belofte deed u het eigen zwaard van den grooten paladijn te schenken, als gij mij dood of levend Widukind in handen mocht leveren? Gij hebt daarvoor gedaan wat gij kondet, maar het is u niet mogen gelukken, en ik verheug mij daarover: want duizendmaal liever zag ik Widukind, door Gods wondere leiding, uit vrijen wil tot mij komen, dan dat hij door het zwaard bedwongen was. Maar wat u betreft, geldt de wil mij voor de daad, en ik wil u dus het loon niet onthouden, dat uw moed en ijver toekomt. Welaan, ontvang dan het zwaard van Roeland, dat ik hier aan mijn zijde voer ter gedachtenis aan mijn onvergetelijken paladijn, den roemrijksten kampioen van Christenrijk. Voer het met eere, Roeland waardig.'

Met deze woorden trok hij het zwaard, dat in zijn gouden gordel hing, en na het in vereering gekust te hebben, reikte hij het Berno over, die het geknield, als een heilig erfstuk ontving. Terwijl hij zich bukte over het eerbiedwaardige wapen, dat nooit anders dan voor de gerechtigheid en de eere des kruises was gezwaaid, en er met eerbiedigen schroom de lippen op drukte, besproeiden zijn tranen te gelijk met het blanke staal de handen des konings.

Koning Karel moest het hoofd omwenden om de tranen te verbergen, die bij de herinnering aan Roeland uit zijn oog opwelden. Ook den omstanders werd bij dit roerend tooneel het oog vochtig, en in den h elen kring heerschte plechtige, beklemmende stilte, terwijl Berno tevergeefs poogde in stamelende betuigingen van dank en trouw de gevoelens te uiten, die zijn ziel overstelpten.

'Sta op, mijn zoon,' hernam de koning, zijn aandoening bedwingend, 'sta op en toon uw dankbaarheid gelijk gij tot dusver gedaan hebt, met daden, niet met woorden. Heeft de groote Roeland u als gevangene tot mij gevoerd, als vrij man zend ik u thans naar uw land terug. Al de bezittingen, die gij van uw vaderen geerfd hebt, en die gij door den oorlog hadt verbeurd, zullen u met woeker worden teruggegeven. Als koninklijk graaf zult gij voortaan over den stam der Engeren heerschen, voor wier onderwerping gij eenmaal onwillig als gijzelaar borg stondt. Weinig had dit de dappere Roeland kunnen vermoeden, toen hij u in den bloedigen kamp ontwapende. Ach! dat ook hij dezen gelukkigen dag niet beleven mocht!'

Terwijl de koning dit zeide, viel zijn oog op Roelands bruid, de edele Hildegonde, die met de teederheid van een oudere zuster het geluk harer beschermelingen aanschouwde. De herinnering aan Roeland, door 's konings woorden opgewekt, had een weemoedigen trek op haar gelaat te voorschijn geroepen en ook haar de tranen in de oogen gebracht. Maar die weemoed had niets bitters. Zij scheen kalm en gelukkig, zij glimlachte door haar tranen heen en de uitdrukking harer trekken was niet in tegenspraak met het feestelijke bruidsgewaad, dat zich zoo smijdig om haar leden plooide, als was niet Hasela, maar zij de bruid op dezen dag.

Verwonderd en vragend zag de koning haar aan. Was zij Roeland vergeten, dat zij het rouwgewaad had afgelegd, of droeg zij het bruidsgewaad, waarin zij eenmaal aan zijn zijde praalde, heden te zijner eer? Nog meende hij Roeland aan haar zijde te zien, in fiere, overmoedige jeugd, zooals hij op den Paaschdag te Nijmegen, trotsch op zijn jong geluk, te midden der grooten van heel Kerstenrijk voor den troon des konings trad. En weer voelde hij zijn hart week, zijn oog vochtig worden bij dat weemoedig herdenken. Hij wist niet wat hij tot de bruid van den doode zeggen moest, maar zijn blik gaf haar verlof hem zelve toe te spreken.

'Uw oog vraagt mij, heer koning,' sprak zij kalm, maar toch met lichte trilling in de stem, 'waarom ik heden het bruidskleed draag, waarin ik eenmaal aan Roelands zijde voor uw troon verscheen. Veroorloof mij dat ik het u zegge. Het is omdat ik heden weer de bruid ben, gelijk vóór acht jaren op het Paaschfeest te Nijmegen, en

dat zonder ontrouw te worden aan Roelands nagedachtenis. Want aan geen man na hem heb ik mijn hart weggeschonken. Ik heb het koningin Hildegarde, die nu een heilige in den Hemel is, reeds te Rome gezegd: de bruid van Roeland kan niet anders meer zijn dan de bruid des Heeren. Ik deelde haar mede, dat wanneer ik mijn ouden vader den zegen van 's Heeren Stedehouder overgebracht en hem de oogen gesloten zou hebben, niets mij meer in de wereld zou terughouden, daar ik niets anders verlangde dan den sluier der bruiden van Christus aan te nemen. De zegen des Heiligen Vaders heeft blijkbaar de dagen van mijn ouden vader verlengd; want, ofschoon onder den last der jaren gebogen, heeft hij toch dezen heuglijken dag mogen beleven en gevolg kunnen geven aan zijns konings uitnoodiging om den doop van Widukind te aanschouwen. Ik had besloten, hem niet tegen zijn wil te verlaten; maar hij heeft zich niet willen verzetten tegen den drang, die mij naar de stille kloostercel dreef, en heden heeft hij de bruid van Roeland toegestaan, de bruid van Christus te worden. Daarom draag ik heden het wereldsche bruidskleed voor de laatste maal om het voor immer met het geestelijk bruids-

gewaad te verwisselen. En thans, heer koning, heb ik ook u een gunst te vragen, die gij mij op dezen dag niet weigeren zult. Het is mijn wensch, op het eiland in den Rijn tegenover den Drakenburg een huis te vestigen, waar ik mij met eenige gezellinnen, die zich evenals ik den Heer willen toewijden, verlang af te zonderen, om daar voortaan mijn dagen in gebed en vrome overweging te slijten. Daar zal ik in de nabijheid mijns vaders zijn, om zoodra zijn uur zal zijn gekomen, hem de oogen te sluiten, en door de aanschouwing van den Drakenburg ook na zijn dood gestadig aan hem worden herinnerd om voor hem te bidden. Daar zal ik ook aan de andere zijde der rivier steeds het kasteel voor oogen hebben, dat Roeland bouwde om de woonstede onzer gelukkige liefde te zijn, en dat mij voortdurend vermanen zal, hem in mijn gebed te gedenken en, gelijk hij zijn leven voor de eere des kruises gegeven heeft, ook al de dagen, die mij nog overblijven, te wijden aan den dienst des Heeren. Nu is mijn nederig verzoek, heer koning, dat gij dit eiland als een heilige wijkplaats van godgewijde maagden in uw koninklijke bescherming neemt en gebiedt dat het ten eeuwigen dage als zoodanig zal worden geëerbiedigd.'

Met stille aandacht had de koning haar aangchoord en toen hij daarna het oog opsloeg, ontmoette zijn blik dien van den grijzen graaf Heribert, die, een traan uit het oog wisschend, door een lichten hoofdknik de woorden zijner dochter bevestigde.

'Het zij, Hildegonde,' sprak hij met weemoedigen ernst, want de gedachte aan Roeland week niet uit zijn geest, 'het zij, gelijk gij wenscht. Het verheugt mij ook u, die mijn geliefde Hildegarde zoo trouw tot het laatste uur hebt bijgestaan, een bewijs mijner dankbaarheid te kunnen geven en door de inwilliging van uw verzoek tevens de nagedachtenis van Roeland te eeren. Het bezit van het eiland in den Rijn zij u en al uw opvolgsters, die na u het gewijde maagdenhuis, dat gij er stichten wilt, zullen besturen, voor alle tijden gewaarborgd. Moge uw stichting tot het verre nageslacht voortleven, om bij allen, die na ons komen, de gedachtenis levendig te houden van Roeland.'

Nog op dit oogenblik is het eiland, door koning Karel aan Roelands bruid geschonken, het verblijf van vrome zusteren en draagt den naam van Nonnenwerth. Wie het betreedt en den blik rondom zich laat weiden, aanschouwt op den rechteroever van den Rijnstroom, die het als in teedere omarming omvat, hoog op den Drachenfels den bouwval van den alouden Drakenburg, waar eenmaal graaf Heribert woonde en waar Roeland voor het eerst werd betooverd door den aanblik zijner lieftallige Hildegonde. En als hij den blik links wendt naar de overzijde, ontwaart hij op den steilen top van Rolandseck een trotschen, alleenstaanden boog. Dat is het eenig overblijfsel van den burcht, dien eenmaal Roeland daar bouwde om er te wonen aan de zijde zijner geliefde Hildegonde.

Hij mocht het gedroomde geluk niet smaken en eenzaam bleef het lustkasteel, dat zooveel zoete weelde had moeten herbergen. Maar Roelands schim, zoo verhaalt de sage, kwam er omdwalen en luisterde naar de vrome gezangen der godgewijde maagden, die uit de kloosterkerk opstegen en waarin hij Hildegondes heldere stem herkende, of zag van uit den hoogen vensterboog neer in den kloosterhof, om zijn Hildegonde gade te slaan, wanneer zij daar als abdis met de zusteren wandelde. Na vele jaren werd Hildegonde onder psalmgezang en met gewijde kaarsen door de zusteren grafwaarts gedragen. Sedert vertoonde zich Roelands schim niet meer op den burcht: hij was voor eeuwig met Hildegonde vereenigd in den hemel.

Maar de schim van koning Karel waart, volgens de sage, nog altijd rond aan de oevers van den Rijn. Wanneer in den stillen nacht de omwingerde heuvelen zich baden in gouden maneschijn, dan schrijdt een hooge gestalte in purperen mantel, met het zwaard aan de zijde en de gouden kroon op het hoofd, langs de wijnbergen. Dat is koning Karel, uit zijn graf te Aken opgestaan om de druiven te zegenen en zich aan den geur van het jonge gewas te verkwikken. Bij Rüdesheim, waar de maan, in het water fonkelend, een gouden brug slaat over den groenen Rijn, daar overschrijdt de vorst langzaam den stroom om ook aan de wijngaarden der overzijde zijn zegen te brengen. Dan keert hij naar Aken terug en slaapt daar tot in het volgend jaar opnieuw de frissche druivengeur hem opwekt uit zijn graf.

KONING KAREL,
Overwinnaar van Saracenen en Saksen.

Zijn jongste zuster, door F.J.A.L. Cordens.

I.

't Was in 't najaar. Buiten gierde de wind door de eenzame straat en deed de blinden en vensters van de lange rij heerenhuizen klepperen en rammelen. In de smaakvol gemeubelde huiskamer der familie Brenning flikkerde een vroolijk haardvuur en een enkele pit der gaskroon, die slechts ten halve was opgedraaid, wierp een matten schijn door het groote vertrek.

In een gemakkelijken leuningstoel zat een jong meisje van omstreeks twee en twintig jaren. Haar bleek gelaat, door gitzwarte haren omgeven, scheen nog bleeker bij het rouwkleed, dat zij droeg. Nu en dan verlichtte een opslaande vlam van het haardvuur haar aangezicht en tooverde een donkeren blos op hare wang, terwijl haar oogen helderder schitterden in het halfduister, dat de kamer vulde.

Een lange, blonde jonge man, insgelijks in den rouw, met een norschen trek om zijn dunne lippen, ging met groote schreden de kamer op en neer; hij was zenuwachtig en opgewonden, wat hij door zijn onregelmatigen gang en het samentrekken zijner wenkbrauwen bemerken liet. Eindelijk bleef hij voor het jonge meisje staan.

'Je moet me helpen, Anna,' zeide hij. 'De wereld zal toch niet mogen zeggen, dat ik door mijn eigen zuster in den steek gelaten word.'

'Ik zou je heel graag helpen, Eduard,' klonk een zachte, welluidende stem, 'maar je vraagt zoo veel, meer dan ik doen kan.'

'Meer dan je doen kunt?' vroeg hij bits, 'je aandeel in de erfenis van vader bedraagt toch 20,000 gulden. En ik, wat heb ik gehad? Geen halven cent; alleen heb ik een schuldbekentenis teruggekregen. Ja, ik weet het wel, de oude heer mocht me niet lijden. Niet dat ik jaloersch op je ben, Anna, neen, ik gun je dat geld graag; maar nu ik op den rand van het ongeluk sta, meen ik toch van jou den steun te mogen verwachten, dien de nijdige oude heer mij geweigerd heeft.'

Het meisje was opgesprongen; met de kleine linkerhand op de tafel leunend, hief hare tengere gestalte zich rechtop, terwijl de plooien van haar lang zwart kleed als samensmolten met het donker fluweel van den fauteuil. 'Geen woord meer over pa-zaliger!' riep zij. ''t Is vandaag juist zes weken, dat hij begraven is, en nu zoo over hem te spreken! Foei Eduard!'

Zij zonk in haar stoel neer en drukte zenuwachtig snikkend haar zakdoek voor den mond. Maar spoedig was zij zich zelve weer meester en hernam: ''t Is je eigen schuld. Waarom heb je niet in tijds naar den raad van pa geluisterd en met die dolzinnige speculaties opgehouden? Je hebt van pa veel meer geld genoten dan wij nu van hem erven; je hebt je aandee al gehad, en nu kom je mij om geld plagen; waarom spreek je er Liza niet over aan?'

De jonge man had onderwijl een stoel genomen, een paar schreden tegenover haar; hij leunde met het hoofd achterover en de norsche trek om zijne lippen had plaats gemaakt voor een zachten, bijna weemoedigen glimlach.

'Laat ons nu eens ernstig en bedaard spreken,' hernam hij. 'Jij alleen weet, dat ik in nood zit, ik heb er Liza nog geen woord van willen zeggen en je begrijpt heel goed waarom. Zij staat te veel onder den invloed van haar man en sinds Fons van Delden voor drie jaar bij zijn ijzerzaak een draadnagelfabriek heeft opgericht, is hij een scherpe concurrent van mij geworden; Liza mag hoegenaamd niet weten, dat mijn zaken zoo slecht staan, want Fons zou er maar partij van trekken.

'Neen, Eduard, daar is hij veel te christelijk voor,' onderbrak hem zijn zuster, 'zoo iets hoef je van hem niet te vreezen.'

Eduard haalde minachtend de schouders op, zijn oogen fonkelden. 'Christelijke' herhaalde hij bitter, 'al dat naar de kerk loopen en dat vertoon van braafheid is maar comedie; wat kan mij zijn christelijkheid schelen; hij wil me ruïneeren, die intrigant, dat is zijn eenig doel.'

Anna schrok en zag hem verwijtend aan.

Eduard was recht overeind gaan zitten en vervolgde heftig: ''t Is een intrigant, zeg ik, en zijn braafheid hoef je mij niet als een zijdelings verwijt voor de voeten te gooien.'

Het meisje zuchtte diep. 'Ik maak geen verwijten,' zeide zij, 'maar 't zou me plezier doen als jij wat meer godsdienstig waart, als je ten minste maar uw gewone plichten deedt. Uw leven is in de laatste jaren verre van voorbeeldig, Eduard. Je weet even goed als ik, met hoeveel zorg pa gestorven is; die zorg betrof u en u alleen.' En weer dekte zij zacht snikkend haar gelaat met haar zakdoek.

De jonge man zag haar scherp aan, zijn stroeve trekken ontspanden zich en langzamerhand hernam zijn gelaat weer die zachte uitdrukking, die hij zoo goed wist voor te wenden. Na een poos sprak hij:

'Laat ons nu geen onaangename herinneringen opdiepen, Anna; je weet niet, in welken treurigen toestand ik mij bevind; op u alleen kan ik nog rekenen. Toen ik van pa de fabriek overnam, was zij verre van bloeiend, vandaar dat ik nog zoo dikwijls geholpen moest worden; daar kwam bij, dat de concurrentie tegenwoordig veel scherper is. Pa was een ouderwetsche man, die dat niet inzag en mij de schuld er van gaf als de zaak slecht ging.'

Zijn zuster zag hem diep treurig aan, terwijl hij met een lichte trilling in de stem voortging:

'Jij zijt me alles, wat ik nog op de wereld heb; van Liza hoef ik op geen steun te rekenen. De drukte, die het overlijden van pa meebracht, heeft me in mijn zaken veel achteruit gezet; ik heb in de laatste weken niet kunnen werken. Morgen krijg ik groote wissels thuis, geld heb ik niet in kas en de kassiers weigeren mij crediet. Met 10.000 gulden ben ik geholpen. Je hoeft ze mij niet te geven, Anna, 't is slechts leenen voor korten tijd.'

'Maar je vraagt zooveel; ik moet het in bedenking houden.'

'In bedenking houden? Maar er valt niet over te denken. Vandaag heb je 20.000 gulden uitbetaald gekregen van de oude hypotheek, die

A.J. Block.
Eerste tolk bij het Engelsch gezantschap.

Sir Philip Currie.
Gezant van Engeland.

Tahsin-bey.
Eerste secretaris van den Sultan.

De Sultan.

Moenir-pasja.
Tolk van den Sultan.

DE ENGELSCHE GEZANT OP AUDIENTIE BIJ DEN SULTAN IN HET PALEIS JILDIZ-KIOSK.

is afgelost; morgen komt je kassier, bij wien je dat geld wilt deponeeren; de tijd om te beraadslagen is dus kort.

Bovendien heb ik ook geen tijd om te wachten; morgen, misschien van avond nog wordt er over mijn lot beslist, en jij zijt de eenige, Anna, die verhoeden kunt dat er schande komt over mijn naam en schande over onze familie. Maar je zult het niet toelaten, neen, ik weet, dat jij mij helpen zult.'

Bij deze woorden had hij zijn hand op haar schouder gelegd; een zachte rilling voer haar door de leden, zij leunde met het hoofd op zijn arm en zag hem bijna smeekend in de oogen als zocht zij naar de oplossing van den tweestrijd, die haar kwelde: den strijd tusschen haar eigen belang en het welzijn van haar broer. In dat oogenblik van stilte kwam er een gevoel van diepe verlatenheid over haar; op wien kon zij nog rekenen sinds haar vader dood was? Slechts op haar gehuwde zuster en haar broer; en hij, die nu zoo teeder zijn arm om haar hals geslagen had, hij zou haar toch niet bedriegen.

'Ik wil je wel helpen, Eduard', zeide zij gelaten, 'maar je begrijpt, dat ik waarborg wil hebben.'

'O zeker, zooveel je maar wil. Ik zou zeggen, je kan een hypotheek krijgen op de fabriek, maar dat heb ik niet graag; je hebt altijd lui, die op het hypotheekkantoor daarnaar gaan snuffelen en je dan op de praat brengen, en dat is voor een man van zaken niet goed. Maar ik zal je een schuldbekentenis geven en een jaarlijkschen interest van vier procent, met de drie maanden betaalbaar; dan trek je meer dan bij een kassier en 't is solieder dan effecten.'

Hij draaide het gaslicht op en verzocht om pen en inkt; terwijl zijn zuster in de aangrenzende kamer het geld uit de brandkast nam, schreef hij zijn schuldbekentenis, en er speelde een tevreden lach op zijn gelaat, toen hij met een dikke pennestreek zijn naamteekening voltooide.

Onder de hartelijkste dankbetuiging stak hij de tien biljetten van duizend gulden, die zijn zuster hem bracht, in zijn portefeuille, overhandigde haar de schuldbekentenis en spoedde zich naar zijn kantoor, waar, zooals hij zeide, nog vele en dringende bezigheden hem wachtten.

Niet lang was mejuffrouw Brenning alleen. Terwijl zij nog zat te peinzen of haar geld wel goed geplaatst was, kwamen Fons van Delden en zijn vrouw haar een bezoek brengen. Anna wist bijna vooruit waarover het gesprek zou loopen. Sinds den dood van haar vader bewoonde zij alleen het groote, ongezellige huis, en meer dan eens was haar het verzoek gedaan om, tegen een geringe vergoeding, bij haar gehuwde zuster te komen inwonen. Hoewel dat voorstel heel belangeloos was gedaan, had ze er nog geen bepaald antwoord op gegeven; ze hield veel van haar zuster en stond ook op den besten voet met haar zwager, maar alvorens voorgoed bij die getrouwde luitjes te gaan wonen, wilde zij zich nog wel eenigen tijd bedenken. Daarbij kwam, dat zij het karakter van haar zwager, hoe flink en degelijk ook, voor niet bijzonder aangenaam hield; hij was haar te stijf, te streng, te veel koopman. Liever zou zij haar intrek genomen hebben bij haar broer, maar van die zijde was haar dergelijk voorstel nog niet gedaan.

Zooals zij vermoedde, gebeurde het ook. Liza vroeg haar aanstonds of zij het niet erg vervelend vond in dat groote huis en maakte de opmerking, dat zij als jong meisje toch niet alleen kon blijven wonen. Anna antwoordde ontwijkend; zij was aan het

oude huis gehecht, waar zij heel haar jong leven had doorgebracht, waar zij eerst haar moeder en, nu kortelings, haar vader had zien sterven; daarenboven miste zij de eigenschap om flink en snel een besluit te nemen, zij behoefde een zachte doch krachtige hand om haar te leiden; maar zij had nog geen ondervinding genoeg om die leiding naar waarde te schatten en beoordeelde haar omgeving te veel naar het uiterlijke.

'Om hoe laat komt morgen de kassier?' vroeg Fons van Delden, daarmee plotseling een wending gevend aan het gesprek.

'Ik denk tusschen tien en elven,' antwoordde zij.

'Zoo! 't Is jammer, dat die hypotheek van pa-zaliger is afgelost; bij een kassier zal je waarschijnlijk zooveel interest niet maken, ook al koop je er effecten voor. Ik heb al eens uitgezien of er geen andere wijze van geldbelegging is, maar dat is tegenwoordig moeilijk. De rente van f 20.000 is niet veel om er in onzen stand van te leven.'

Het meisje kreeg een kleur. Zij had de helft van haar geld al geplaatst zonder er haar naaste familie ook maar over te raadplegen; zij voelde dat zij verkeerd had gehandeld, door zoo schielijk het verzoek van haar broer in te willigen.

'Ik zal u zeggen,' sprak zij aarzelend, 'zooeven is Eduard bij mij geweest en ik heb hem wat geld meegegeven.'

'Aan Eduard?' riep Van Delden verwonderd.

'Ja, hij had toch geld noodig, zeide hij; nu heeft hij f 10.000 van mij opgenomen tegen 4 pCt.'

'Daar had je ons eerst wel eens over kunnen spreken,' zeide de fabrikant; 'dat hij geld noodig heeft, is niet de eerste maal; en dan f 10.000, 't is waarachtig de helft van je bezit. Had hem maar naar een kassier gestuurd!'

'Daar kon hij geen geld krijgen,' antwoordde Anna, verlegen voor zich uitziende.

'Zoo'n afzetter!' riep Van Delden. 'Wat hij van de kassiers niet kan krijgen, komt hij met mooie praatjes bij jou halen, omdat hij wel weet, dat je van geldzaken weinig begrip hebt. Ik kan niet begrijpen dat je uw geld zoo riskeert.'

Het meisje gevoelde dat zij te veel had gezegd. Tegenover haar zwager was zij de zwakste, maar toch meende zij partij te moeten trekken voor haar broer en zeide beslist: 'Neem me niet kwalijk, Fons, maar ik verkies niet, dat je mijn broer voor een afzetter uitmaakt.'

'Enfin, ik begrijp er alles van. Maar waarvoor heeft hij dat geld noodig en wat voor waarborg heb je dan?'

'Waar hij het voor noodig heeft, doet er niet toe; 't is genoeg dat hij het noodig heeft. Hij heeft me een schuldbekentenis gegeven; eerst presenteerde hij mij een hypotheek op zijn fabriek, maar dat vond hij minder geschikt, daardoor zou hij maar op de praat gebracht worden en dat zou zijn zaak misschien schade doen, zei hij.'

Fons van Delden was rood geworden van kwaadheid en met moeite hield hij zich in. 'Wil ik je eens wat zeggen,' bracht hij er ten slotte uit, 'je kan je broer verdedigen zooveel je wil, maar 't is een gemeene bedrieger. Ik zal je slechts op één ding wijzen: als zijn fabriek niet verhypotheekt was, zou hij bij elken kassier genoeg geld kunnen krijgen.'

Anna schrok; aan die omstandigheid had zij niet gedacht, toen Eduard bij haar was; nu begon zij aan zijn oprechtheid en goede trouw te twijfelen.

'Ik zal je nog meer zeggen,' vervolgde Fons; 'eenige maanden geleden, toen pa al ziek lag, kwam hij bij me; je weet, hij heeft me anders nooit heel goed mogen lijden. Hij klaagde zijn nood en zeide dat hij tot allen prijs geld moest hebben, veel

geld, en kwam vragen of ik hem niet helpen kon, door een hypotheek te nemen op zijn fabriek. Hij had dat eerst willen vragen aan den man van zijn zuster, omdat hij op mijn bescheidenheid rekende. Met wat geld van mij en wat geld van mijn vrouw kon ik hem helpen; hij liet mij zijn boeken zien en 't zag er treurig met hem uit. Ik nam een hypotheek van f 26.000, zijn oude versleten boeltje zal het nauwelijks opbrengen, maar ik deed het om hem uit den nood te helpen. Hij verzocht me nog, daar met niemand over te spreken en ik heb het ook niet gedaan, maar nu verzwijg ik het u niet langer, Anna, nu moet je weten, met wien je te doen hebt. Ik begrijp nu de handelwijze van Eduard: hij heeft geld noodig en komt bij mij een hypotheek opnemen; weer heeft hij geld noodig en komt bij u voorwenden, dat zijn vaste goederen vrij zijn, zoodat je niets riskeert; in beide gevallen deed hij een beroep op onze bescheidenheid; dat komt me verdacht voor. Vooral zie ik niet in, waarvoor hij nu zooveel geld moet hebben, want groote betalingen heeft hij voorloopig niet te doen, ten minste niet voor zijn zaak.'

Anna staarde treurig voor zich uit; woord voor woord van haar zwager deed haar pijnlijk aan. Zou haar broer haar dan werkelijk hebben bedrogen?

Toorn en medelijden maakten zich beurt om beurt van haar meester; moest zij haar eenigen broer verachten of beklagen? Nog nauwelijks een uur geleden had ze zoo diep gevoeld, hoe na zij elkander op de wereld stonden; zij had gehoopt op wederzijdsche liefde en steun en maakte er haar zwager bijna een grief van, dat hij het weefsel harer illusie zoo wreed had vaneengescheurd.

Toen zij dien avond alleen op haar kamer was, dacht zij langen tijd over het gebeurde na. Meer en meer kwam het haar voor, dat zij door haar broer bedrogen was, maar zij wilde, zij durfde zich niet de volle waarheid bekennen. Eerst nu gevoelde zij hoe bitter het is alleen te staan op deze groote wereld, waarin eigenbaat, geldzucht en valschheid als welig onkruid zoo vaak de goede hoedanigheden der menschen verstikken. Zij dacht aan haar overgetelijke moeder en haar armen vader, wiens trouwe zorg haar te vroeg ontnomen was.

Uitgeput wierp zij zich voor het kruisbeeld en zocht in het gebed kracht en opbeuring.

Toen zij opstond, was zij veel kalmer. Wat behoefde zij zich ook te bekommeren om een weinig geld. Hoe nietig schijnt de aardsche zorg als men ze beschouwd heeft aan de sponde van een stervende! De eenige bekommering van haar vader was geweest het onchristelijk gedrag van haar broer; hij was niet zedelijk slecht, o neen, maar hij was lichtzinnig en nalatig in zijn godsdienstplichten. 'Als ik maar wist, dat Eduard tot inkeer zou komen, stierf ik gerust,' had de oude man in zijn ziekte herhaaldelijk gezegd, en het jonge meisje kreeg een mateloos verlangen om dien wensch uit alle kracht te bevorderen, om alle pogingen aan te wenden ter vervulling der bede van haar stervenden vader.

(*Wordt vervolgd.*)

Kunstmatige lage temperaturen.

In den laatsten tijd is het gelukt, langs kunstmatigen weg zulke lage temperaturen te verkrijgen, als tot dusver op aarde nog nooit waren aangetroffen. Door waarneming weet men, dat in den winter de temperatuur in Siberië soms tot 60 graden Celsius onder nul daalt, terwijl in Duitschland zelfs bij de strengste winters nauwelijks een koude van 32 graden bereikt wordt en de thermometer éénmaal, in Bromberg

(Pruisisch Polen). voor zeer korten tijd tot 37 graden onder nul daalde. In ons land bereiken wij zulke cijfers gelukkig nooit. Tien graden onder nul is voor ons al een nijpende kou, en twintig graden vorst zal in ons land zeer zeker tot de allerlaagste temperaturen moeten gerekend worden.

Indien men echter in een luchtballon tot een hoogte van 8000 meter en meer opsteeg, zou men daar zelfs in den zomer koudegraden aantreffen, welke die van den Siberischen winter zouden evenaren, en naarmate men hooger steeg, zou de temperatuur nog meer dalen.

Is er voor de warmte geen grens, de koude heeft die wel, en deze is gelegen op 273 graden Celsius onder nul. Bij dezen koudegraad moeten alle anders gasvormige of vloeibare lichamen vast zijn, en zelfs onze atmosfeer zou bij een zoodanige koude als vast lichaam op de oppervlakte der aarde liggen. Zulk een lage temperatuur wordt feitelijk niet aangetroffen; maar men kan ze langs kunstmatigen weg eenigermate nabijkomen.

Reeds voor meer dan honderdvijftig jaar wist men, dat door oplossing van zouten in vloeistoffen de temperatuur der laatste vermindert. De beroemde natuurkundige Réaumur vond, dat de temperatuur van het water, door daarin keukenzout op te lossen, 7 graden daalt. Walker maakte een mengsel van twee deelen rookende salpeterzuren met één deel water en vier deelen fijn glauberzout, waardoor de temperatuur tot 28 graden Celsius onder nul daalde.

Volgens nieuwere waarnemingen kan men door een mengsel van drie deelen gekristalliseerd chloorcalcium en twee deelen sneeuw of ijs

een temperatuurdaling tot 45 graden onder nul bereiken.

Lagere temperaturen kan men evenwel langs dezen weg niet verkrijgen; hiertoe maakt men gebruik van de verdamping van vloeistoffen. Dat door verdamping koude wordt voortgebracht, weet ieder. In Oost-Indië wordt de verdampingskoude gebruikt om ijs te maken.

Op de door verdamping verkregen koude berust dan ook de door Tellier verbeterde ijsmachine, die thans echter niet meer gebruikt wordt.

Dampvormige lichamen kan men door ze onder een flinke drukking af te koelen in vloeibaren toestand brengen, en hetzelfde geldt van de gassen. Faraday heeft het eerst verscheidene tot dan toe enkel als permanente gassen bekende lichamen vloeibaar gemaakt. Thilorier gelukte het, de kolenzuren met behulp van een tot 1000 atmosferen werkende pomp in vloeibaren toestand te brengen. De ontstane vloeistof vermengde hij met alcohol of zwavelether, en toen hij er daarna kwikzilver bijdeed, bevroor het binnen weinige seconden. Een in de vloeistof gedompelde thermometer daalde tot 93 graden onder nul.

Van de bekende gassen boden echter zuurstof, stikstof en waterstof aan alle proefnemingen, om ze vloeibaar te maken, tegenstand, en eerst sedert een kleine twintig jaar is het aan Cailletet en Raoul Pictet gelukt, ook deze in den vloeibaren en zelfs in den vasten toestand te brengen.

Cailletet koelde zuivere zuurstof en ook kolenoxyde met behulp van zwavelige zuren tot 29 graden onder nul af en stelde ze daarna aan een drukking van 300 atmosferen bloot. Daarop liet hij deze gassen zich zeer snel uitzetten, waarop hun temperatuur tot ongeveer 200 graden onder nul daalde en de zuurstof zoowel als het kolenoxydgas tot dikke nevels verdichtte.

De grootste uitkomsten met het oog op de temperatuurdaling heeft Raoul Pictet verkregen. De door hem gestichte maatschappij voor vloeibare gassen te Berlijn beschikt over een laboratorium, waarin de laagste temperaturen verkregen worden en de verhouding der lichamen tot deze lage temperaturen kan worden bestudeerd. Door verschillende stelsels wordt de grootst mogel jke temperatuursverlaging bereikt. Zelfs de dampkringslucht wordt hier tot een vloeistof geperst, en vloeibare lucht is daar in groote reservoirs voorhanden. De temperatuur der vloeibare lucht bereikt 200 graden onder nul.

Professor Dewar heeft eveneens de lucht vloeibaar gemaakt en bevonden, dat vloeibare lucht soortelijk zwaarder is dan water. De allerlaagste temperatuur heeft tot dusver professor Olszewsky te Krakau verkregen, namelijk 235 graden onder nul, en wel hierdoor, dat hij in een bijna geheel luchtledige ruimte vloeibare stikstof snel liet verdampen, waarbij ze tot sneeuw verstijfde. Zelfs de waterstof, die het moeilijkst te verdichten is, toonde nevelvorming.

Waarschijnlijk zal men nog iets lagere temperaturen kunnen bereiken, naar de schatting van Pictet tot hoogstens 255 graden onder nul bij gebruik van vloeibare waterstof.

Bij zeer lage temperaturen van 125 graden onder nul en daarboven houdt de scheikundige inwerking der lichamen op elkaar op. Zeer merkwaardig is de werking van lage koudegraden op de levende lichamen. Na eenige voorafgaande proefnemingen met een hond is professor Pictet zelf in een toestel gegaan, waarvan de temperatuur op 100 tot 110 graden onder nul was afgekoeld.

Hij had zich in een dikken pels gekleed, maar hoofd en schouders buiten den toestel gelaten. Na omtrent vier minuten werd hij een kittelend gevoel over het geheele lichaam gewaar, de pols sloeg vlugger, het aantal ademhalingen vermeerderde en hij kreeg honger. Na acht en een halve minuut ging hij uit den toestel, maar kreeg drie minuten later een gevoel, of zijn geheele lichaam met duizend naalden beprikt werd. Deze toestand duurde zoo wat een kwartier.

Verdere proefnemingen in den kouden toestel hebben aangetoond, dat de werking daarvan op den gezondheidstoestand zeer gunstig was, en professor Pictet gelooft, dat mettertijd de practische heelkunde uit het voortbrengen van lage temperaturen groot voordeel zal kunnen trekken.

Bij de Platen.

Aan de Noordpool. -

Reeds sedert de achtste eeuw is de Noordpool het doel van koene ontdekkingstochten geweest. Het eerst natuurlijk waagden de Scandinaviërs, die immers het dichtst in de buurt wonen en het best aan het gruwzaam klimaat gewend zijn, zich aan die gevaarlijke ondernemingen. Zoo betrad kort na het jaar 1000 de Zweed Leifr aan de kust van het tegenwoordige Labrador het eerst den bodem van Amerika. Maar al die zeereizen tot in de zestiende eeuw ondernomen, brachten noch de wetenschap noch den handel eenig bijzonder voordeel aan en raakten zoodoende in vergetelheid.

Eerst toen het denkbeeld opkwam, zich door de Noordelijke IJszee den weg naar het verzengde Indië te banen, ten einde aldus de gewapende vloten van Spanjaarden en Portugeezen te ontgaan, werden de gevaarlijke tochten naar het Noorden hervat, en van dit tijdstip deden onze kloeke Hollandsche zeevaarders er dapper aan mee.

Wie op het oogenblik het stadhuis te Haarlem bezoekt, kan daar aan den zolder der groote voorhal een walvischbeen zien hangen, dat de wakkere Haarlemmer Huygen van Linschoten van zulk een scheepsreis naar het barre Noorden meebracht. En wie in het ministerie van Marine te 's-Gravenhage de kostbare verzameling van scheepsmodellen en merkwaardigheden bezichtigt, vindt daar de heele hut opgesteld, waaronder de beroemde Jacob van Heemskerk met Willem Barendsz, die er het leven liet, in 1596 op Nova-Zembla overwinterde.

Menigeen onzer lezers zal zich uit zijn jeugd Tollens' *Overwintering op Nova-Zembla* herinneren, die indertijd op de scholen algemeen werd van buiten geleerd en opgezegd. Het plaatje op onze eerste bladzijde zal hem allicht de regelen in 't geheugen brengen:

> Hier heeft de wintervorst zijn zetel opgeslagen;
> Hier is zijn erf, zijn rijk! hier zijn geen lentedagen,
> 't Van ver genaderd licht, dat door den nevel schiet,
> Moog lekken aan de sneeuw, maar deert den ijsklomp niet;
> Een altoos grauwe lucht weegt drukkende op de stranden,
> Hier houdt geen stervling 't uit; hier komt geen Noorman landen.
> Geen andere plek op aard, hoe karig ook bedeeld,
> Is zoo ellendig naakt, zoo arm aan groei en teelt.
> Hier is de grond versteend, om nimmermeer te ontdooien,
> 't Zijn vlokken, anders niet, wat hier de wolken strooien.
> Het doodlijk wit alleen, dat op den omtrek kleeft,
> Is 't onverwisseld kleed, dat hier de schepping heeft.
> 't Zijn klippen van rondom, zoo ver de blikken snellen,
> 't Zijn rotsen louter ijs, die topzwaar overhellen;

Die, van den vloed geknaagd en door den wind gekraakt,
Den dood bedreigen aan den eerste, die hen naakt.

Na het mislukken dezer schrikkelijke tochten, uit handelsbelang ondernomen, ging al spoedig de liefhebberij er af, tot in onze eeuw niet de handel, maar de wetenschap nieuwe Noordpool-expedities in 't leven riep.

Eerst Nordenkjöld gelukte het in 1878-79 met zijn *Vega* het vraagstuk der noordoostelijke doorvaart voorgoed op te lossen. Zijn expeditie was voor de wetenschappelijke navorsching der Noordpool van groote beteekenis, maar bewees tevens dat de noordoostelijke doorvaart voor scheepvaart en handel volkomen waardeloos was.

Vermelding verdient nog een vroegere expeditie, namelijk die van Franklin, welke in 1845 met de beproefde schepen *Erebus* en *Terror* uittoog. Van dien tocht keerde niemand terug en beide schepen gingen verloren. Ten einde de verongelukten op te zoeken rustten Engelschen en Amerikanen jaren lang nieuwe expedities uit, maar eerst in 1880 werd het lot van Franklin en zijn mannen opgehelderd.

Herinneren wij terloops nog aan de Oostenrijksche expeditie der *Tegethoff*, meegemaakt door den schilder Von Payer, die daaraan een meesterlijk doek wijdde, op bldz. 284 en 285 van den 27en jaargang afgebeeld, waar men dien tocht tevens beschreven vindt.

Het onderzoeken van de Noordpool is sedert uitsluitend een zaak der wetenschap geworden, waaraan ook Nederland door de uitrusting der *Willem Barendsz*. deelnam. Door de vestiging van een reeks internationale stations, die de heele Noordpool omsluiten, en waar alle uren magnetische en meteorologische waarnemingen worden gedaan, kan dat onderzoek tegenwoordig stelselmatig worden voortgezet.

De best geslaagde en na de *Vega*-expeditie van Nordenskjöld de belangrijkste Noordpooltocht was die van den Noor Nansen, die in 1888 op sneeuwschoenen Groenland van het Oosten naar het Westen doorkruiste en daarbij vaststelde dat het heele eiland van ijsbergen omringd was. Van Nansen is ook het plan afkomstig, waarmee in 1893 een begin gemaakt werd, namelijk de Noordpool te bereiken met een opzettelijk daartoe gebouwd schip *Fram*, dat, van de Nieuw-Siberische eilanden uitzeilende, zou gebruik maken van een zeestrooming, die over de Noordpool heen naar de Oostkust van Groenland gericht is. En in den laatsten tijd is, zooals onze lezers weten, zelfs het denkbeeld geopperd, de Noordpool per luchtballon te bereiken.

Onze gravure stelt een pool-expeditie voor, bezig den tocht over land te maken, met behulp van sleden, door rendieren en honden getrokken.

De Engelsche gezant op audiëntie bij den sultan. -

Al hebben de gebeurtenissen in Zuid-Afrika de Oostersche kwestie voor eenigen tijd op den achtergrond gedrongen, toch blijft deze nog steeds van een dreigende actualiteit, mag men wel zeggen. Opgelost is ze niet, al heeft ook de sultan, zwichtend voor den aandrang der groote mogendheden, de zoo dringend noodige hervormingen toegezegd, al heeft hij beloofd, dat de Christenen in zijn uitgestrekt rijk voortaan niet meer zouden blootstaan aan de willekeur en de knevelarijen der Turken.

De sultan moge beloven, zoover is het al met het geestelijk en wereldlijk hoofd van den Mohammedaanschen godsdienst gekomen, dat zijn wil weinig meer te beteekenen heeft en de gouverneurs der verschillende provinciën bijna onafhankelijke vorsten zijn geworden. Bovendien zit den Muzelman de dweepzucht en de haat tegen

den Christen in het bloed, en de Turksche autoriteiten zijn, ook al wilden ze, vaak niet in staat, de uitspattingen van het Mohammedaansche grauw krachtig te beteugelen.

Staan deze moeilijkheden een afdoende oplossing van het moeilijke vraagstuk in den weg, het grootste bezwaar is zeker wel de weinige of liever het gebrek aan eensgezindheid tusschen de Europeesche mogendheden. Engeland en Rusland vooral staan hierbij het scherpst tegenover elkaar; beiden zijn bevreesd, dat de een grooter politieke of handelsvoordeelen zal weten te bedingen dan de ander. Het bijstaan der inlandsche Christenen is hier de vlag, die de lading dekt. Belangeloosheid en ijver voor het christelijk geloof kan bij de meeste regeeringen van onzen tijd helaas! niet meer verondersteld worden.

Intusschen beijveren de gezanten zich, bij de Porte op het wegnemen der grieven en hervormingen in het inlandsch bestuur aan te dringen. De tijd ligt al lang achter ons, dat de Groote Heer zich niet zou gewaardigd hebben, de vertegenwoordigers der mogendheden te ontvangen. De tegenwoordige sultan Abdoel-Hamid vooral is zeer hoffelijk en verzuimt geen gelegenheid om, zij het ook maar met woorden, zijn goeden wil en inschikkelijkheid te laten blijken.

De prachtige gravure in dit nummer stelt een audiëntie voor, door den Beheerscher der Geloovigen, zooals zijn weidsche titel luidt, aan den Engelschen gezant, Sir Philip Currie, verleend. De sultan voert echter niet zelf het woord tot den gezant, maar laat zijn dragoman of tolk, Moenir-pasja, vertolken hetgeen hij te zeggen heeft. Dezelfde rol vervult voor den vertegenwoordiger van Hare Britsche Majesteit de heer Block, eerste dragoman bij het Engelsche gezantschap. De eerste secretaris van den sultan, Tahsin-bey, staat achter zijn meester en luistert blijkbaar scherp naar het gesprek, dat de beide tolken voeren.

Het vertrek, waarin de audiëntie plaats heeft, is een van de prachtige receptie-zalen in Jildiz-Kiosk, het weelderige paleis van den sultan.

Wie zal de eerste zijn! -

Het komt er op aan wie het eerst de jarige moeder op den morgen van haar geboortedag met zijn heilwenschen verrassen zal. En al heeft ons Marietje zich al voor dag en dauw met een mooien bloemruiker aan de deur geposteerd, toch schijnt het dat Puck het haar in vlugheid wil afwinnen. Hij loert er op om, zoodra de deur opengaat, naar binnen te stormen en de feestvierende

meesteres op zijn manier te begroeten. Maar Marietje zal wel oppassen, toch de eerste te zijn, zooals haar dan ook als moeders lieveling met volle recht toekomt.

Allerlei.

Vergiftige kookpannen. -

Hoe dikwijls gebeurt het dat al de leden van een gezin eensklaps door een zware ziekte worden overvallen, waarvan de oorzaak een raadsel schijnt, en waarvan toch niemand anders de schuld is dan.... de vrouw des huizes, omdat zij, buiten haar weten natuurlijk, haar huisgenooten eten heeft voorgezet, bereid in vergiftige potten en pannen! Het is voornamelijk het metalen keukengerei, dat zulke noodlottige uitwerkselen heeft. Hoe dikwijls ook al tegen het gevaar van sommige metalen is gewaarschuwd, gebeurt het toch nog dikwijls dat vruchten en groenten, vooral bonnen, in koperen ketels of pannen gekookt worden, ja, met het oogmerk ze een frissche groene kleur te geven, met opzet een tijd lang in die gevaarlijke pannen worden bewaard.

WIE ZAL DE EERSTE ZIJN? NAAR DE SCHILDERIJ VAN WILHELM EILERS.

De huismoeders, die dit doen, kunnen onmogelijk vermoeden aan welk gevaar zij haar huisgenooten blootstellen: juist het koperoxyde, dat die mooie groene kleur teweegbrengt, is niets anders dan het in hooge mate vergiftige kopergroen. Vele huismoeders, die met het gevaar wel bekend zijn, meenen het te verhoeden door de pannen heel zorgvuldig te reinigen en ook geen spijzen daarin te laten staan. Maar ook de grootste voorzichtigheid bij het schoonmaken van dat vaatwerk sluit de mogelijkheid van een vergiftiging niet uit, omdat er behalve het kopergroen, dat door de inwerking van zuren ontwikkeld wordt, nog vele andere stoffen en oorzaken zijn, die een schadelijken invloed op ons organisme uitoefenen.

Om de ongezonde werking te voorkomen, wordt koperen vaatwerk veelal vertind, maar ook dit middel is volstrekt niet onschadelijk. Het tin ligt namelijk niet zoo dik op het koper, dat zure of vette zelfstandigheden, wanneer zij lang in die ketels of potten staan, niet door het vertinsel heendringen en met het koper in aanraking komen.

Ook de geëmailleerde ijzeren pannen zijn niet onvoorwaardelijk aan te bevelen, omdat het ijzer, zoodra het email barst, springt of afbladdert, gaat roesten, en die roest de spijzen bederft, ja zelfs schadelijk voor de gezondheid maken kan Goedkoop

geëmailleerd keukengerei bevat dikwijls ook loodoxyde, waardoor licht loodvergiftiging kan veroorzaakt worden.

Wanneer men zich volstrekt van metalen vaatwerk bedienen wil, dan behoort men voor alle zekerheid zuiver nikkel te nemen, en anders behelpe men zich maar met steenen potten en pannen, mits men die maar niet al te lang gebruikt, zoodat het verglaas geheel verdwenen is.

Het ivoor. -

De eerste sporen van het ivoorgebruik heeft men tot zelfs in het steentijdperk gevonden, nl. steenen werktuigen met ivoren naalden voorzien, en mammoethtanden, waarin met spitse steenen allerlei figuren waren gekrast. Thans nog is een groot gedeelte van het ivoor, dat wij gebruiken, fossiel, dat wil zeggen het komt uit den grond en wordt als zwart ivoor, half versteend en van kleur veranderd, vooral in Siberië aangetroffen, waar men ook het eerst in het eeuwige ijs den mammoeth in volledigen staat ontdekt heeft.

De oudste van ivoor vervaardigde voorwerpen heeft men in de graven der piramiden gevonden, wier ouderdom met zekerheid op 1100 jaren vóór Christus kan worden gesteld. Ook de Bijbel maakt van het ivoor gewag, met name in het eerste boek der Koningen, waar van een elpenbeenen troon gesproken wordt, dien koning Salomon zich liet vervaardigen.

De christelijke kunst bediende zich eveneens van het ivoor; zij versierde daarmee de altaren der kerken, maakte er hostie-schrijnen, kelken, maar ook heele bisschopszetels van. Reeds Karel de Groote had aan zijn hof kunstenaars, die allerlei voorwerpen van elpenbeen vervaardigden. Uit de elfde en twaalfde eeuw bevinden zich nog in de groote verzamelingen, zooals vooral in het Groene Gewelf te Dresden, bewonderenswaardige staaltjes van de ivoorsnijkunst. Het meest vindt men het elpenbeen gebruikt voor crucifixen, altaren, reliekschrijnen enz., minder voor bekers en snuisterijen.

In het Oosten had men de kunst uitgevonden, heele olifantstanden met kostbaar snijwerk te bedekken, zoodat het geheel een veldslag of een jachttooneel voorstelde. Deze kunst kwam door de kruistochten naar Europa, en weldra ontbrak op geen enkele vorstelijke tafel een drinkhoorn, die uit een rijk met snijwerk versierden olifantstand bestond.

In de ivoorsnijkunst hebben het de Chineezen al in de vroegste tijden het verste gebracht. Zij wisten uit één stuk gesneden ballen te vervaardigen, waarvan een kleinere altijd door een grootere wordt omsloten. Soms vindt men niet minder dan negen en twintig ballen, door het buitenste omhulsel verborgen.

Tegen het einde der vijftiende eeuw was Venetië om zijn ivoorsnijkunst beroemd, en vooral in de zeventiende eeuw verhief zich deze kunstvaardigheid tot een buitengewone hoogte. Thans nog vindt men p achtwerken uit dien tijd, die onze bewondering gaande maken: uit een heelen tand gesneden drinkhorens in den vorm van schepen, vazen, tafelstukken en sieraden, die tot opluistering der buffetten aan het hof gebruikt werden en nog worden.

Ook tegenwoordig wordt het ivoor in alle landen tot sieraden en nuttige voorwerpen gebruikt, en het is onmogelijk alles op te noemen, wat van ivoor gemaakt wordt.

Voor Europa heeft dit nog een bijzondere beteekenis, omdat wegens het ivoor de toegang tot Middel-Afrika zoo moeilijk is. De achter het kustgebied wonende negervorsten en koningen laten maar zelden blanken in hun land doordringen, omdat

zij vreezen, door hen in hun ivoorhandel gestoord te zullen worden. De negervorsten toch bezitten eenigermate den alleenhandel in olifantstanden. Zij krijgen deze zeer goedkoop van de inlandsche jagers in Middel-Afrika en doen ze met groote winst aan de negers der kuststreek van de hand, die ze op hun beurt aan de blanken verkoopen, De negervorsten zouden dus een mooie bron van inkomsten verliezen, indien zij als tusschenpersonen in den ivoorhandel overbodig werden gemaakt.

Daar het elpenbeen een zeer kostbaar artikel is, wordt overal in Afrika, waar nog de meeste olifanten in het wild voorkomen, een barbaarsche vernielingsoorlog tegen deze dieren gevoerd, zoodat het te vreezen staat, dat spoedig de tijd zal komen, dat de olifanten daar geheel zullen zijn uitgeroeid.

Wij hebben dan altijd nog het fossiele ivoor, waarvan Siberië alleen jaarlijks 20,000 kilogram levert, maar het spreekt van zelf, dat het elpenbeen dan zoodanig in prijs zou stijgen, dat het spoedig tegen zijn gewicht aan goud zou worden betaald.

[Nummer 39]

EEN OOGENBLIK RUST, NAAR DE SCHILDERIJ VAN MEISSONIER.

Zijn jongste zuster, door F.J.A.L. Cordens.

II.

Drie maanden zijn voorbij.

Anna Brenning bewoonde het huis van haar zwager, aan het einde der stad; zij had zich laten overreden om bij hem en haar zuster te komen inwonen en bevond nu dat zij goed had gedaan met dat besluit te nemen; zij had nu het huiselijk verkeer en de gezelligheid van twee menschen, die haar oprecht genegen waren.

Eén zaak verdriette haar echter: haar broer stond op eenigszins gespannen voet met haar zwager en legde er zoo zelden mogelijk bezoeken af. Om hem te spreken, was zij gedwongen hem in zijn eigen woning te gaan opzoeken. Ondanks het voorgevallene had zij haar broer nog innig lief, en de jonge man met zijn aangename, innemende manieren, zoo geheel verschillend van de stugheid van haar zwager, wist haar weldra te doen vergeten, dat hij misbruik van haar vertrouwen had gemaakt; vooral toen hij haar stipt den eersten driemaandelijkschen intrest der f 10.000 uitbetaalde, voelde zij zich omtrent zijn eerlijkheid volkomen gerust en kon niet nalaten inwendig Fons van Delden te beschuldigen, die haar zoo sombere voorspellingen had gedaan en meer dan eens als zijn meening had uitgesproken, dat zij de helft van haar geld had weggegooid.

Zij wist ook niet anders, of de zaken van Eduard vlotten weer goed, en als Fons of Liza soms van een tegenovergesteld gevoelen blijk gaven, was zij altijd gereed voor haar broer partij te trekken; zij ging zelfs zoo ver, haar zwager van jaloerschheid te verdenken of op zijn minst te veronderstellen, dat hij zoo wat den zedenmeester speelde en er plezier in vond, op Eduards fouten te wijzen.

Op een middag, 't was in Januari, had Anna een paar boodschappen gedaan in de stad en een bezoek gebracht aan de Lieve-Vrouwekerk. Juist toen zij de kerkdeur uitkwam, ontmoette zij een heer, diep in den kraag van zijn overjas gedoken, die recht op haar toetrad.

In een oogwenk had zij aan zijn houding en gang haar broer herkend.

‘Dag Eduard, hoe gaat het?’ vroeg zij opgeruimd.

Haar broer hief het hoofd op en zij schrok van zijn bleek gelaat, waarop zenuwachtige overspanning en koortsige opgewondenheid te lezen stonden. Zij schreef het echter toe aan de gevolgen van een zware koude of van overmatigen arbeid en vroeg: ‘Je ging zeker even naar de kerk, dat ik je hier ontmoet?’

‘Naar de kerk? ik heb waarachtig wel wat anders te doen.’ Nooit had in zijn oogenblikken van ontevredenheid zijn stem bitterder en scherper geklonken; hij stak zijn zuster niet eens de hand toe en wilde verder gaan.

Doch Anna wenschte te weten wat hem scheelde.

‘Wandel even met me op,’ sprak zij op een toon, die alle weigering buitensloot, en samen sloegen zij een lange, stille straat in, die uitliep op het stadspark. Eduard begreep heel goed, wat zijn zuster van plan was; het speet hem genoeg, dat hij haar dat oogenblik had ontmoet, maar het was nu niet anders en er bleef hem niets over dan zich een zoo goed mogelijk voorkomen te geven bij het verhoor, dat hij zou ondergaan.

‘Ik was er uit geloopen om wat afleiding te hebben,’ zeide hij op gemaakt onverschilligen toon, ‘'t Is waarachtig niet om uit te houden, zooals dat werkvolk zich tegenwoordig aanstelt!’

Hoewel dit nu juist geen bemoedigend nieuws was, voelde Anna zich weer gerust; zij had gemeend, dat de opgewondenheid van haar broer een andere oorzaak zou hebben.

‘Wat is er dan gebeurd?’ vroeg zij.

Eduard Brenning stond zichtbaar met het antwoord verlegen. ‘Och, ik kan je dat allemaal niet vertellen,’ sprak hij ten laatste, ‘ik heb er maar enkelen afgedankt, die ik niet meer op de fabriek wil hebben. Maar à propos, de reparatie aan de machine van Fons is nu gereed, niet waar?’

Anna verwonderde zich over die plotselinge wending in het gesprek. ‘Ja,’ antwoordde zij, ‘de machine is zoo goed als klaar; morgen of overmorgen worden de stellingen afgebroken.’

‘Zoo!’ vervolgde hij, terwijl hij met de hand zenuwachtig langs zijn knevel streek, ‘Fons mocht me wel dankbaar zijn, dat ik hem zoo goed geholpen heb door het werk te doen, dat hij anders door het stilliggen van zijn machine had moeten afbestellen.’

Zijn zuster zag hem scherp aan en kon maar niet begrijpen, dat dit in eenig verband stond met zijn opgewondenheid.

Zij hadden het einde der straat bereikt en sloegen het eenzame park in, om langs een kleinen omweg in de stad terug te keeren.

Opeens hield Anna Brenning haar broer staande. ‘Eduard,’ sprak zij, ‘je verbergt mij iets; er ligt je iets op het hart, dat je mij, je zuster, niet bekennen wilt.’

De jonge man deed moeite om bedaard te blijven. ‘Ik verberg u niets,’ sprak hij, ‘ik ben wat overspannen, meer niet, maar de lucht zal me goed doen.’

‘Neen, Eduard, dat is het niet; is er thuis iets niet goed, zeg?’

‘Neen,’ antwoordde hij gemelijk, ‘dat heb ik je immers al gezegd. Ik wenschte dat ik een paar duizend gulden had liggen, dan kocht ik er nog een kleine boormachine bij, alleen maar om nog een paar knechts te kunnen ontslaan. Jij kunt me aan dat geld toch niet helpen?’ vervolgde hij, na een oogenblik van stilzwijgen.

Het jonge meisje twijfelde er niet meer aan of Eduard zocht haar om den tuin te leiden; zijn gejaagdheid, het ontwijken der antwoorden op haar vragen en het aanhoudend veranderen van onderwerp deden haar dit ten sterkste vermoeden.

Weer in de stad gekomen, brak haar broer plotseling het gesprek af. ‘Je bent nu maar tien minuten meer van huis,’ sprak hij. ‘Adieu, ik heb nog veel te doen.’ Hij reikte haar de hand en voordat juffrouw Brenning den tijd had gehad nog een woord te spreken, stapte hij met haastige schreden heen en was spoedig om een hoek der straat verdwenen.

Het was schemerdonker geworden en uit den loodkleurigen hemel begonnen dwarrelend eenige sneeuwvlokjes neer te dalen. Het meisje dacht na over het zonderlinge gedrag van haar broer en verdiepte zich in gissingen, wat toch wel de oorzaak daarvan kon zijn, maar geen enkel lichtstraaltje helderde dat duistere raadsel op.

Eduard had goed comedie gespeeld, al was hij op de ontmoeting zijner zuster niet verdacht geweest; en toen hij, om zoo te spreken, van haar wegvluchtte, mompelde hij bij zichzelf: ‘Ze weet gelukkig niets, ze heeft niets gemerkt.’ Zijn kalmte was echter niet teruggekeerd; haastig begaf hij zich naar zijn woning en sloot zich daar in zijn kantoor op. Met het gelaat in zijn handen verborgen, bleef hij langen tijd zitten peinzen; eindelijk hief hij met verwilderden blik het hoofd op en fluisterde: ‘Het

moet; als ik mijn fabriek niet aan den gang kan houden, ben ik verloren; en als de nieuwe machine van Fons gereed is, wordt het laatste werk mij uit de hand genomen. Dat moet verhinderd worden, verhinderd tot elken prijs.'

Anna Brenning had intusschen den weg naar huis ingeslagen. In dichter dwarreling omvlokte haar de sneeuw, witte kristallen hechtend aan haar waaiende voile, en hoed en schouders met stuivend dons bestrooiend.

Hoewel het nog vrij helder licht was, waren de lantarens reeds ontstoken en wierpen een valen schijn in het grauw van den avond. Het jonge meisje stapte flink voort in het gure weer en was blijde toen zij een bekende ontmoette, die haar met vrijmoedige beleefdheid zijn paraplu en zijn geleide aanbood. Het was de heer Willem Vermolen, een jonge man van zes en twintig jaren, die vroeger bij haar vader dikwijls bezoeken aflegde en dien zij op bijna alle familiepartijtjes ontmoette. Onder een vroolijk gesprek had zij ongemerkt de woning van haar zwager bereikt en was bijna de onaangename ontmoeting vergeten, die zij met haar broer had gehad.

De avond werd in stille, huiselijke gezelligheid doorgebracht en het was reeds bij halftwaalf, toen Anna Brenning zich naar haar kamer begaf.

Het sneeuwde nog zacht en de lucht was donker en bewolkt. Van uit haar vensters zag zij de wit besneeuwde aarde, en als een sombere, zwarte massa verhief zich de fabriek van haar zwager, met onduidelijke omtrekken en lijnen te midden der weerkaatsing van de sneeuw. Een poos bleef zij voor het raam staan alvorens de gordijnen te sluiten.

Opeens meende zij in de fabriek een lichtje te bemerken; het was een flauwe schemering, die plotseling verdween en even spoedig weer opflikkerde. Het licht werd sterker en vertoonde zich aan een tweede venster der fabriek in ongeregelde, helroode trilling.

Er werd niet meer gewerkt, dat wist zij, en de vuren in het ketelhuis waren gedoofd. Zou er soms onraad zijn?

Zij hoorde haar zwager door de gang gaan en riep hem binnen. Door alle ramen der fabriek scheen het licht naar buiten en wierp een rooden gloed op de blanke sneeuw. Fons van Delden trad naar het venster. 'Mijn God, er is brand!' riep hij. 'Hoe is dat mogelijk!'

Anna verschrok en zag vragend haar zwager aan. Deze was doodsbleek geworden, maar. hij bedwong zich; haastig verliet hij de kamer, zeide een paar geruststellende woorden tegen zijn vrouw, gaf het brandsignaal aan de telephoon en snelde naar buiten.

Anna Brenning, door een onbeschrijflijken angst aangegrepen, was hem op den voet gevolgd.

'Ga naar huis,' riep Fons haar toe, toen hij bemerkte, dat zij, zonder hoed of omslagdoek, hem kwam nageloopen. Maar het meisje stoorde er zich niet aan.

Een paar heeren, die van een partijtje kwamen, hadden van de straat af het zonderlinge licht in de fabriek gezien en waren blijven staan. Toen zij Van Delden er heen zagen loopen, gingen zij mee, om zoo noodig de behulpzame hand te bieden. Uit de arbeiderswoningen, nabij de fabriek, kwamen nog een paar mannen toegeschoten, zoodat er spoedig een vijftal personen bij de hand waren om hulp te verlenen.

Fons van Delden had goed gezien, er was werkelijk brand en ieder oogenblik scheen hij in omvang toe te nemen. Eenige der kleine ruitjes waren door de hitte gesprongen en uit de opening kronkelde een gloeiende rook omhoog, zoodat de

omvang van den brand in de duisternis van den nacht veel grooter scheen, dan wel het geval was.

Met bevende hand stak de fabrikant den sleutel in het slot aan den achterkant der fabriek, waar het vuur het minst scheen te woeden. Anna stond achter hem.

‘Ga naar huís,’ beval hij op strengen toon, ‘je loopt hier maar in den weg.’

Maar Anna hoorde niet, in haar angst wist ze niet wat ze deed en staarde met wijdgeopende oogen naar de helverlichte ramen van het lange gebouw.

Toen Fons de deur opende, sloeg hem een dikke rook in het gelaat; doch met een enkelen oogslag had hij gezien dat de brand geen ernstigen aard had. Hij wenkte de twee arbeiders, die aan de fabriek werkten en in de nabijheid woonden; spoedig hadden deze een paar brandslangen aan de waterleiding geschroefd en kon het vuur bestreden worden.

Zoodra Van Delden zag dat het weldra zou zijn bedwongen, gelastte hij een paar man aan den buitenkant der fabriek een aantal kleine ruiten in te slaan, waardoor de rook spoediger kon ontsnappen en het blusschingswerk van binnen minder zou worden belemmerd. En terwijl aanhoudend twee krachtige waterstralen in de vlammen plasten, zocht de fabrikant bij het schijnsel van het opflikkerend vuur naar de oorzaak van den brand.

In een hoek der fabriek lagen een hoop werk en met olie doortrokken lappen, waarmee dien middag de machines waren gepoetst; daar was waarschijnlijk de brand ontstaan en had zich aan een paar houten werkbanken meegedeeld.

Te meer bleek die onderstelling gegrond te

zijn, omdat daar vlak bij een kleine, omvergeworpen lantaarn lag. Hoe die daar kwam, kon Van Delden niet begrijpen, evenmin als het losraken van een langen drijfriem, die half over den grond hing. Uit die gegevens kon hij niet anders opmaken of er was iemand buiten zijn voorkennis in de fabriek geweest, die door groote onvoorzichtigheid het ongeval had veroorzaakt.

Inmiddels was de eerste spuit der brandweer aangerukt. Van Delden ging naar buiten om te zeggen, dat ze geen water zou hoeven te geven, daar de brand bijna was gebluscht. Toch traden een paar spuitgasten de fabriek binnen en namen de waterslangen van de arbeiders over. Naarmate het vuur verminderde, werd het donker in het gebouw; nu en dan was het alsof alles plotseling in diepe duisternis werd gehuld, maar dan weer sloeg de vlam helder op, bescheen met een spookachtigen gloed de mannen, die zich rondom het vuur bewogen, en kaatste verblindend hel terug op het glimmend staal der werktuigen.

Anna Brenning was bang geworden, zij durfde geen voet meer verzetten uit vrees van tegen de machines aan te loopen; doch spoedig werden er een paar lantaarns gebracht en liet Van Delden den gasmeter openen. De laatste vlam was gedoofd en de fabrikant ging overal licht ontsteken. Anna bleef in zijne nabijheid; zij vroeg zich af, waarom zij met hem mee was geloopen, daar zij hem toch van geen dienst kon zijn, maar zij kon zich daar geen rekenschap van geven: een blinde angst en een onweerstaanbare drang hadden haar voortgejaagd.

Op eenige schreden van de plaats, waar de brand vermoedelijk was ontstaan, verhief zich een hooge houten stelling, die bijna tot aan de zoldering reikte. Daartusschen stond de groote machine, die juist was gerepareerd en weer in gebruik zou genomen worden.

Het bevreemdde den fabrikant, dat daarboven een drijfriem, die met een ander werktuig in verband stond, was losgeraakt en een eind over den grond sleepte. Hij ging om de houten stelling heen, om daar ook een gaspit aan te steken, en verder onderzoek te doen; maar eensklaps trad hij verschrikt achteruit.

Vlak voor hem lag een man uitgestrekt, doodsbleek, met bebloed gelaat. Fons van Delden herkende hem onmiddellijk; die man was zijn zwager, Eduard Brenning.

Een vreeselijke gedachte doorkruiste het brein van den fabrikant. Plotseling echter voelde hij een zachte hand op zijn arm leggen; het was die van Anna, die niet vermoeden kon welke treurige ontdekking zij zou doen. Met starre oogen zag Van Delden haar aan en wees met den vinger naar den man, die aan zijn voeten lag uitgestrekt. In een oogenblik had zij alles gezien. ‘Eduard! Eduard!’ gilde zij en zonk naast den ongelukkige op de knieën. Deze verroerde zich niet, hij lag daar met gesloten oogen, stil als een doode, terwijl een fijn straaltje bloed langzaam onder zijn blonde haren te voorschijn kwam.

Op haar gillen kwamen oogenblikkelijk eenige personen toegeschoten, ook een politieagent, die met de brandspuit was meegekomen.

‘Wie is dat?’ vroegen verschillende stemmen. ‘Wat is er gebeurd?’

Van Delden antwoordde niet. Met de oogen onafgewend op zijn zwager gericht, bleef hij als aan den grond genageld staan, maar in zijn hart ziedde en kookte het; daar lag de man, dien hij herhaaldelijk op de onbaatzuchtigste wijze uit den nood had geholpen, die hem ondanks al zijn weldaden uit afgunst of nijd een kwaad hart had toegedragen en nu zijn diensten beloonde door als een gemeene brandstichter zijn fabriek te willen vernielen. Het speet hem niet, dat Eduard bij zijn misdadig

werk zijn straf had gevonden. Nu had hij hem in zijn macht, nu kon hij zich de voldoening verschaffen der wraak. Hij wist dat de zaken van Eduard slecht stonden, dat hij blij was geweest een gedeelte der bestellingen van hem, Eons van Delden, te mogen overnemen, terwijl de noodige reparaties aan de fabriek werden verricht. Hij kon nu den ondankbare ruïneeren tot den laatsten cent; meer nog, hij kon zijn naam schandvlekken, hem als inbreker en brandstichter laten veroordeelen, en hij dacht er niet eens aan, dat die ongelukkige de broer was van zijn vrouw.

Maar als hij eens dood was? Als hij een ongeluk had gekregen of in den rook was gestikt?

Langzaam kreeg de fabrikant zijn kalmte terug en kwam tot inzicht, dat hij voorzichtig moest zijn in zijn woorden. Wat baatte het een doode te betichten en aldus schande te brengen over zijn eigen familie?

Ondertusschen waren alle aanwezigen naderbij gedrongen.

‘'t Is mijnheer Eduard Brenning,’ fluisterde een der fabriekarbeiders, ‘hij schijnt een plank van den steiger op het hoofd te hebben gekregen, zie maar.’

‘Wie is dat?’ vroeg een andere.

‘Hebben ze daar den brandstichter?’ riep iemand, die wat achteraf stond.

Anna Brenning had die woorden gehoord. Met een sprong was zij overeind en had al haar zelibeheersching teruggekregen. Krampachtig greep zij haar zwager bij den arm en zeide met trillende stem, terwijl zij hem smeekend in de oogen zag: ‘Fons, 't is mijn broer, - hij is dood.’

Van Delden zag duidelijk op haar betraand gelaat, hetgeen zij hem vragen wilde.

‘Blijf bedaard, Anna,’ antwoordde hij, ‘'t zal zoo erg niet zijn.’ Daarop wenkte hij een van zijn arbeiders en zeide: ‘Mijn zwager moest van avond nog in de fabriek zijn; er schijnt bij ongeluk een plank van den steiger losgeraakt en op zijn hoofd te zijn gevallen. Mag ik hem naar uw woning laten brengen, die is het dichtst bij, dan kunt gij aanstonds een dokter gaan halen.’

‘Goed, mijnheer,’ antwoordde de knecht.

Door vier sterke mannen werd de gewonde opgenomen en naar de naastbijzijnde woning gebracht. De overigen verlieten de fabriek om op hunne wijze den volgenden morgen overal het nieuws te gaan vertellen.

(*Wordt vervolgd*.)

De doofstomme passagier.
Humoreske.

Ik heb een onoverwinnelijken afkeer van alle ijdel gebabbel en inzonderheid heb ik er een hekel aan, op reis met toevallige medepassagiers beuzelachtige praatjes aan te knoopen.

In die omstandigheden begroette ik met vreugde een vondst, die ik jaren geleden in een Amerikaansch reisverhaal, ik geloof van Mark Twain, opdeed. Ik las daar namelijk van een gemakkelijk middel, waarvan men zich in Amerika vaak bediende om zich indringende en vervelende medepassagiers van het lijf te houden. Het bestaat eenvoudig hierin dat men zich als een doofstomme aanstelt en tot dat einde een koperen of kartonnen bordje met dienovereenkomstig opschrift bij zich draagt. Deze bescheiden waarschuwing moet tot onfeilbaar gevolg hebben dat de drager van het welsprekende bordje volkomen met rust gelaten wordt.

‘Verduiveld, dat is een goed idee,’ zei ik tot een bekende, met wien ik over dit onderwerp gesproken had. ‘Ik ga morgen de stad uit met een verlof van een dag of acht, die ik bij mijn vriend Bikkers, die bij Arnhem een aardig buitentje heeft, aangenaam hoop te slijten. Ik zal den wenk opvolgen en mij van zoo'n bordje voorzien. Het gebeurt mij nogal eens dat ik door babbelzieke medepassagiers meer dan mij lief is word gehinderd, en dit vacantiereisje geeft mij een goede gelegenheid om de doelmatigheid van het aangegeven middel te probeeren. Die Amerikanen zijn toch practische kerels! Zij weten overal raad op. 't Is bepaald een kostelijk idee, en daarbij zoo eenvoudig! 't Is vreemd dat het hier nog nooit iemand in de gedachte is gekomen.’

Den volgenden middag was ik juist op tijd aan het Centraalstation om van den sneltrein gebruik te maken.

‘Een coupé tweede klasse niet rooken,’ riep ik den conducteur toe en op hetzelfde oogenblik werd de trein al afgeluid.

Gelukkig was het compartement leeg, en met dit buitenkansje niet weinig in mijn schik wilde ik mij juist gemakkelijk in een hoekje neervlijen, terwijl de trein zich al langzaam in beweging stelde, toen tot mijn schrik het portier nog eens geopend werd en op het laatste oogenblik nog een zwaarlijvige oude tante zich hijgend naar binnen heesch. Ik verborg mijn ergernis achter de krant, in welker lectuur ik mij schijnbaar verdiept hield.

Mijn onwelkome reisgezellin was een gezette dame van tamelijk goed voorkomen van zoo wat een veertig jaar. De gloeiende zomerhitte en de angst, dat zij den trein zou missen, hadden haar gezicht een hoogroode kleur gegeven en in haar oogen las ik den wensch, haar overstelpende gevoelens omtrent de ondraaglijke hitte en de traagheid der aapjeskoetsiers op de een of andere wijze lucht te geven.

Dat is nu eenmaal een eigenaardigheid van de vrouwen. Een dame verdraagt de toevalligheden, ongemakken en teleurstellingen van het reizen niet met dezelfde stoïcijnsche gelijkmoedigheid als de bereisde vertegenwoordiger van het andere, minder teedere, minder schoone, maar ook minder babbelzieke geslacht. Zij voelt aanstonds behoefte, den eerste den beste haar gewaarwordingen mee te deelen.

Ik merkte al gauw, dat mij iets dergelijks ook hier te wachten stond.

‘Neem me niet kwalijk, mijnheer,’ dus begon mijn reisgenoote, ‘kan u mij ook zeggen, hoe laat het is? Ik had een aapje genomen om bijtijds aan den trein te wezen, maar die lomperd van een koetsier schijnt een heelen omweg gemaakt te hebben. Die lui doen net met een mensch wat hun goeddunkt, en het helpt niet of men al met klachten bij de directie aankomt. Het geeft alles maar nuttelooze omslag, waar men toch niet verder mee komt. Zoo was ik gisteren....’

Maar hier haalde ik mijn talisman in den vorm van een bedrukt stukje bordpapier voor den dag.

Mijn reisgenoote wierp een blik op het kaartje en zei toen, nadat zij het opschrift nauwkeurig in haar geest geprent had, op deelnemenden toon:

‘Is 't waar? Och, dat is ongelukkig. Neem me niet kwalijk.’

En daarop verzonk zij in stilzwijgen, terwijl ik mij opnieuw in de krant verdiepte, den gelukkigen inval van den schranderen Amerikaan prijzend, wiens ontdekking mij zulk een doelmatig behoed middel tegen overlast bleek.

Intusschen was ik niet vrij van zekere gewetensknaging, want het onderscheid tusschen het uitspreken van een onwaarheid en het overreiken van een gedrukte leugen scheen mij niet bijzonder steekhoudend. Het gevoel van verlichting dat ik kreeg door de zekerheid, niet door ijdel gesnap lastig te zullen gevallen worden, had evenwel de overhand op mijn gemoedsbezwaren.

Aan het station Utrecht kwam er nog een tweede dame in onze coupé, een jong meisje, dat klaarblijkelijk door mijn reisgezellin No. 1 verwacht werd; want nauwelijks waren wij het station binnen gereden of zij had zoolang met haar zakdoek uit het portier gewuifd tot zij de opmerkzaamheid van het frissche, omstreeks twintigjarige kind getrokken had.

De beide dames kusten elkaar en verdiepten zich daarop in een levendig onderhoud. Het jonge meisje sprak eerst op half fluisterenden toon om door den onbekenden medepassagier niet verstaan te worden, maar de oudere dame stelde haar op dat punt gerust.

'O, op dien meneer hoef je heelemaal niet te letten, Rika,' zei ze. 'Die is zoo door als een kwartel en nog stom er bij. We kunnen dus net zoo vrij praten of we thuis waren.'

Het jonge meisje keek mij een beetje twijfelachtig aan en daarop werd het onderhoud voortgezet. Langzamerhand werd het gesprek al vertrouwelijker en de dames begonnen dingen aan te roeren, die zeker niet voor de ooren van een derde bestemd waren. Ik bevond mij dus in den onaangenamen toestand van een onvrijwilligen luistervink, zonder eenige mogelijkheid mij daaraan te onttrekken.

Had ik toch de dames op de een of andere wijze te kennen gegeven, dat ik woord voor

DE SCHELPVISSCHER, NAAR DE SCHILDERIJ VAN BAISCERAT-VERDAGUER.

AAN DEN BOSPORUS, NAAR DE SCHILDERIJ VAN FABIAN BREST.

woord alles verstond, wat zij zeiden, dan hadden zij mij òf voor een onschadelijken krankzinnige, òf voor een nieuw soort misdadiger aangezien, en geen dier beide posities scheen mij bijzonder vleiend of wenschelijk.

Daarbij was het jonge meisje in haar praten en manieren zoo bekoorlijk, dat ik het nooit over mij had kunnen verkrijgen, te zeggen: 'Dames, ik ben niet doofstom, het was maar comediespel van mij en ik heb elk woord verstaan, wat u onder elkaar gesproken heeft.' Neen, neen, dat ging in geen geval: zooals de zaak er nu eenmaal toe lag, bleef mij, om zoo weinig mogelijk van het gesprek op te vangen, niets anders over dan mij in mijn krant te verdiepen, die ik ondertusschen haast van buiten kende.

Met dit besluit drukte ik mij zoo dicht mogelijk in mijn hoek. Plotseling echter werd mijn opmerkzaamheid getrokken doordat een der dames mijn naam noemde.

'Zooals je ziet,' zei ze, 'moet ik expres naar huis reizen, omdat mijn man goedgevonden heeft, dien onnoozelen, vervelenden Dr. Leepers uit te noodigen, een week op ons buitentje door te brengen. Het past natuurlijk niet dat ik van huis ben, als wij een logé krijgen.'

'Maar tante, hoe kan u weten dat die mijnheer Leepers zoo onnoozel en vervelend is, als u hem toch nooit gezien heeft?'

'O ik ken dat soort menschen; ik weet precies wie er al zoo in den smaak van mijn man vallen. Als hij zich met opzet tot taak stelde, de vervelendste wezens uit te zoeken om mij het leven tot een last te maken, dan kon hij niet anders te werk gaan. Daarbij ken ik dien Dr. Leepers genoeg uit de boeken, die hij geschreven heeft, zijn proeve tot verbetering der boterfabricatie bij voorbeeld! Iets saaiers en vervelenders heb ik nog nooit onder de oogen gehad.'

'Is hij jong of oud?'

'Dat zou ik zoo maar niet kunnen zeggen. Alleen heb ik opgevangen dat hij nog ongetrouwd moet wezen. Wat zou een vrouw ook aan zoo'n drogen boekworm hebben?'

'Wie weet of ik hem nog niet trouw,' zei het meisje schertsend. 'Ik mag zulke vervelende menschen wel en interesseer me altijd voor lui, die bij niemand in tel zijn. Wat geeft u mij, tante, als ik u van alle moeite met hem ontsla, terwijl hij op Groenhof is, en hem heelemaal voor mijn rekening neem?'

'Ondeugend nest, ik kan niets anders zeggen dan dat je me daarmee een buitengewonen dienst zou doen,' hernam de tante, 'Hij had geen meer ongelegen tijd kunnen kiezen cm op ons dak te komen. Ik had me voorgenomen tot Maandagmorgen in Amsterdam te blijven en dan bij mijn thuiskomst met de groote schoonmaak te beginnen. In plaats daarvan moet ik nu hals over kop terug, en van het uithalen komt nu natuurlijk niets voor hij weg is. Wie weet hoe lang hij nog blijft plakken. Ik houd het er voor dat hij tot die soort menschen behoort, die overal waar zij in den weg zijn als klissen blijven hangen. Misschien zit hij wel in dezen zelfden trein, ofschoon ik het waarschijnlijker vind, dat hij den trein van tienen genomen heeft.'

Alzoo zat ik in een en dezelfde coupé met de waardige wederhelft van mijn vriend Bikkers en zijn nichtje, met de zekerheid bovendien dat de eerste mij voor een vervelend, indringerig persoontje aanzag. Wat zou zij wel voor een gezicht zetten, als zij, op Groenhof gearriveerd, tot de ontdekking kwam, dat de stille passagier, de man, dien zij voor doofstom moest houden, de onwelkome gast in eigen persoon was en dat hij al haar opmerkingen omtrent hem had afgeluisterd.

Natuurlijk was het nu totaal onmogelijk voor mij, me op de villa te vertoonen en mij daar bekend te maken. Wat nu aangevangen? Daar schiet mij iets te binnen. Ik zou in het eerstvolgend station uitstappen en vandaar mijn vriend Bikkers telegrapheeren, dat ik voor gewichtige zaken telegraphisch naar Amsterdam was teruggeroepen en dus het genoegen, hem en zijn vrouw op hun buiten te bezoeken, tot later uitstellen moest Maar neen, dat ging niet, want vóór in den goederenwagen stond mijn reiskoffer, die een belangrijk manuscript inhield, dat ik binnen een week aan mijn uitgever moest afleveren. Ik moest dus in elk geval tot Arnhem doorreizen om mijn koffer in ontvangst te nemen op gevaar af mijn vriend Bikkers in het station tegen het lijf te loopen.

Voor de waardige mevrouw Bikkers en haar jeugdige reisgenoote kon ik mij intusschen in veiligheid brengen door aan het naaste station in een andere coupé te stappen. Binnen een kwartiertje zouden wij het bereikt hebben en tot zoolang bleef mij niets anders over dan mij in mijn onaangename positie met gelatenheid te schikken.

De beide dames zetten onderwijl haar gesprek voort - gelukkig zonder zich verder om mij te bekommeren. Op een oogenblik boog mevrouw Bikkers zich naar het raampje, waarvoor ik zat, om haar nicht op iets opmerkzaam te maken, en door het schudden van den trein viel zij mij bijna op den schoot.

‘Zag u hoe die man schrok?’ vroeg het nichtje. ‘Hij scheen bang te wezen dat u op zijn knie zou gaan zitten.’

‘Hij schijnt een bang wezeltje te zijn. Ik kan anders niet zeggen dat zijn gezicht mij bijzonder bevalt. Lui, die met zoo'n gebrek zijn behept, zijn in den regel geweldig opvliegend. In elk geval is hij monsterachtig leelijk, vind je ook niet, Rika?’

Het antwoord van het nichtje op dit compliment kon ik niet verstaan. Nadat de waardige matrone nog gauw een vluchtigen blik op mij geworpen had, ging ze met de grootste openhartigheid voort.

‘Zijn gezicht heeft een uitdrukking van doortrapte sluwheid, 't is een echte galgentronie. Voor een gauwdief van beroep zie ik hem nu juist niet aan, maar ik houd hem toch voor een van dat soort menschen, die hun medepassagiers doodleuk hun valies of paraplu afhandig maken en, als men hen daarop betrapt, beleefd excuus vragen onder voorgeven dat ze zich vergist hebben.’

Dat begon zoodoende hoe langer hoe mooier te worden. Eerst had ik moeten hooren dat zij den verwachten gast, dien zij niet gezien had, vooreen onnoozelen en vervelenden vent hield. Nu vernam ik dat zij hem, na persoonlijk met hem kennis te hebben gemaakt, voor een doortrapten schurk en een gemeenen dief aanzag.

Gelukkig naderden wij het eerste station en zou ik mijn niets vermoedende kwelgeesten spoedig kunnen ontvluchten.

Na een poosje begon de oudere dame haar garderobe te doorwoelen op die gejaagde, zenuwachtige manier, die aan reizende dames eigen is.

Eindelijk na lang en ijverig zoeken had mevrouw Bikkers den ingang tot den zak van haar japon gevonden. De angstige uitdrukking op haar gezicht maakte nu opeens voor de grootste ontsteltenis plaats. Over de reden dier verandering zou ik niet lang in het onzekere blijven.

‘Hemeltje lief, daar ben ik mijn beursje kwijt!’ riep zij weeklagend uit. ‘Er zaten bij de tweehonderd gulden in, met mijn spoorkaartje er bij.... Ik ben er zeker van, dat ik het nog in mijn zak had bij het instappen.’

‘Misschien heeft u het in uw valiesje gestoken of misschien zit het in uw mantelzak,’ bracht het nichtje in het midden.

De opgewonden oude dame bestreed op de meest besliste wijze de mogelijkheid dier beide onderstellingen. Desalniettemin begon zij alweer al de deelen harer garderobe met koortsachtigen ijver te doorzoeken, maar al die moeite bleef vergeefs.

‘'t Is weg!’ riep ze eindelijk uit, ‘en ik ben er van overtuigd dat die vent daar met zijn lange vingers het uit mijn zak gehaald heeft, terwijl ik aan het raampje stond.

‘Dat kan hij onmogelijk gedaan hebben, tante. Ik heb al dien tijd nauwkeurig op hem gelet en hij heeft zijn handen of zijn oogen niet van de krant af gehad.’

‘Maar kindlief! geloof je dan werkelijk dat je slim en schrander genoeg ben om de handigheid van een volleerden zakkenroller na te gaan? Die vent heeft mijn beursje, dat staat vast, en ik zal hem laten arresteeren zoodra de trein stilhoudt.’

Het was duidelijk dat het raadzaam voor mij was, in allerijl de coupé te verlaten, eer er een standje gemaakt werd en de politie er aan te pas kwam.

Het gestamp van den trein begon al een langzamer tempo aan te nemen; ik greep daarom haastig naar mijn valies en paraplu en deed een schrede naar het portier.

‘O ja, dat wou je wel!’ riep mevrouw Bikkers, mij beslist den weg versperrend door met de heele bovenhelft van haar zwaar lichaam uit het raampje te gaan hangen. Ik zag onmiddellijk dat mijn oogmerk verijdeld was en gaf het spel gewonnen. Natuurlijk kon ik toch een dame niet met geweld op zij gooien en zij zou mij in geen geval anders laten ontsnappen dan in de armen van een politiebeambte. Zoo liet ik mij dan met de berusting der wanhoop weer op mijn plaats neervallen en wachtte den waker voor de openbare veiligheid, dien mevrouw Bikkers door heftige gebaren en luid geroep op ons toe gelokt had, bedaard af.

‘Die man heeft mijn beursje gestolen,’ zei de dame, mij met den vinger aanwijzend, zoodra de politiebeambte het portier geopend had. ‘Haal zijn zakken maar uit, dan zal u het wel bij hem vinden. Het knipje is met de letters E.B. gemerkt en er zit een briefje van honderd gulden in, een van vijftig en een van vijf en twintig, met nog een twintig gulden aan zilvergeld en mijn spoorkaartje.’

‘Wat heeft u daarop te zeggen?’ sprak de agent mij barsch aan, kennelijk van te voren volkomen van de zekerheid mijner schuld doordrongen.

‘Eenvoudig dat het niet waar is,’ hernam ik. ‘Ik weet van het beursje van die dame niets af en kan u gemakkelijk overtuigen dat ik een fatsoenlijk man ben.’

‘Wel Heer in den Hemel!’ riep de bejaarde dame verbaasd uit. ‘Hij spreekt! Diender, die man heeft zich tegenover ons voor doofstom uitgegeven en nu blijkt hij zoo goed te hooren en te spreken als u of ik; dat bewijst dat hij een doortrapte gauwdief is.’

‘Ik moet u verzoeken, onmiddellijk met mij naar het bureau te komen,’ zei de politieagent. ‘Ik raad u mij goedschiks te volgen. Dat is beter voor u dan dat u nuttelooze moeilijkheden maakt. Ook u, mevrouw, moet ik verzoeken mij te vergezellen, dan kan u van het geval proces-verbaal laten opmaken.’

Ik stond op om aan den eisch van den politieagent gevolg te geven. In de nabijheid van het portier stiet mijn voet tegen iets hards. Ik bukte en raapte het op. Het was het vermiste beursje.

‘Is dat uw geldbeurs, mevrouw?’ vroeg ik, de vondst omhooghoudend. ‘U moet ze hebben laten vallen, terwijl u uit het portier keek.’

‘O natuurlijk, dat spreekt van zelf,’ dus spotte de diender. ‘Wie zou er aan denken dat je dit ook zelf kon gedaan hebben, nu je zag dat ontkennen je niet hielp. Geef je maar geen verdere moeite, heerschap, met dergelijke smoesjes hoef je bij mij niet aan te komen.’

‘Wacht een oogenblik,’ zei het nichtje. ‘Tante, ik ben overtuigd, dat u het beursje moet hebben laten vallen. Ik herinner mij nu, dat u het in de hand hield, toen u naar het portier ging. U had het in uw linkerhand en de man kan er onmogelijk aan geweest zijn.’

‘Ben u daar zeker van, juffrouw?’ vroeg de politiebeambte. ‘Volkomen zeker. Mijnheer is totaal onschuldig, en natuurlijk zal u er nu wel niet aan denken, hem te arresteeren. Tante, zeg den politieman toch, dat het een vergissing is. Denk eens aan hoe bespottelijk het is, iemand te beschuldigen, als later blijkt dat de aanklacht ongegrond is.’

Mevrouw opende haar knipje en vond den inhoud onaangeroerd. ‘Ik vrees nu zelf,’ begon zij, ‘dat hier een vergissing heeft plaats gehad en dat de man het beursje niet gestolen heeft. Maar toch denk ik....’

‘U trekt dus uw eisch tot arrestatie in?’ vroeg de beambte kortaf.

‘Volkomen,’ hernam het nichtje. ‘Het spijt ons zeer u noodeloos moeite aangedaan te hebben.’ Zich daarop tot mij wendende, voegde zij er bij: ‘En wij vragen u wel excuus, dat we u zulke onaangenaamheden hebben berokkend.’

Onaangenaamheden was nu wel wat weinig

gezegd. Maar ik was zoo blij over den goeden afloop van het gevalletje en zoo gelukkig over de beminnelijke manier, waarop het nichtje voor mij partij had gekozen, dat ik gulweg antwoordde:

'Och, dat heeft niets te beduiden.'

'Waarom hield hij zich ook doofstom?' mopperde de nog immer onverzoenlijke mevrouw.

'Ik zou u raden, dat spelletje niet te herhalen,' zei de politiebeambte. 'Laat u een goeden raad geven; als u met bedrog tegenover de passagiers omgaat, moet het u niet verwonderen, als u in onaangenaamheden komt. U moet mij in elk geval uw naam en adres opgeven voor het geval de geschiedenis nog gevolgen mocht hebben.'

Ik reikte hem mijn kaartje over en drukte hem te gelijk een rijksdaalder in de hand, waarvoor ik mij de toezegging kocht dat hij in geen geval mijn naam aan mevrouw Bikkers verraden zou.

Daarop nam ik plaats in een compartiment derde klasse, heel vóór aan den trein en bereidde mij op de mogelijkheid voor, mijnheer Bikkers aan het eindstation tegen het lijf te loopen.

Eén ding wist ik vooruit; als hij mij in de gaten kreeg, viel er aan geen ontsnappen te denken. Hij zou mij of met geweld meesleuren of mij dwingen hem de heele geschiedenis haarfijn uiteen te zetten. Hij was een van die hardnekkige menschen, die zich niet met halve woorden laten afschepen, en geen rust hebben voor zij een twijfelachtig geval tot in de puntjes hebben uitgeplozen; ik kon dus wel nagaan dat hij mijn verzekering, als was ik wegens dringende zaken plotseling naar Amsterdam teruggeroepen, niet voor goede munt zou aannemen. En bij hem aan huis wilde ik mij in geen geval vertoonen. Neen, liever zou ik in de open lucht vernachten dan mij aan zoo iets blootstellen. Zijn lieve wederhelft onder de oogen te komen nadat zij mij eerst een onnoozelen hals en een vervelenden vent met een schurkengezicht genoemd had, was op zich zelf al erg genoeg geweest; maar haar te ontmoeten nadat zij mij zelf als zakkenroller had willen laten arresteeren, dat was meer dan zelfs de dapperste zou onderstaan hebben. Als ik de oplettendheid van Bikkers maar ontgaan en onopgemerkt den trein verlaten kon, dan zou alles nog in orde komen. Alleen zou het mij dan nog maar hebben te spijten, dat het mij niet vergund was geweest, het lieve meisje, dat zoo moedig voor mij in de bres was gesprongen, naar behooren mijn erkentelijkheid voor dien dienst te betuigen.

Toen wij het station Arnhem binnenstoomden, zag ik Bikkers, nog eer de trein stil hield, op het perron staan; mij echter kon hij niet gewaar worden omdat ik mijn gezicht zorgvuldig achter het gordijntje verborgen hield. Ik achtervolgde hem met mijn oogen en wachtte tot hij met den rug naar mijn kant gekeerd stond, waarop ik vlug uit de coupé wipte en naar het goederenbureau holde.

Ik had gehoopt mij daar te kunnen ophouden tot hij het station verlaten had; maar dat viel mij leelijk tegen. De dienstdoende beambte hielp mij aan mijn bagage met een vlugheid en gedienstigheid, die mij even onwelkom was als ze mij buitengewoon voorkwam; en toen ik nog treuzelde, scheen hij mij te wantrouwen; hij gaf mij op ondubbelzinnige wijze te verstaan dat mij verder verwijlen in het goederenbureau niet geoorloofd was.

Nòg was er een laatste uitweg. Als Bikkers mij niet in de gaten kreeg, terwijl ik het goederenbureau verliet, dan kon ik misschien nog de wachtkamer derde klasse bereiken, waar hij mij niet licht zou zoeken.

Toen ik het perron weer betrad, was van Bikkers geen spoor meer te zien, daar hij juist zijn vrouw en het nichtje naar het rijtuig gebracht had, dat vóór het station wachtte. Ik vluchtte gauw in de restauratie en, met mijn jaskraag omhoog en den flambard diep in cle oogen gedrukt, ging ik, met den rug naar den ingang, aan het buffet een broodje staan eten. overtuigd dat ik in deze rol voor ieder bekende totaal onkenbaar zou zijn.

In deze veilige haven bleef ik een vol kwartier geborgen en speelde genoeg broodjes naar binnen om voor een paar dagen mijn maag te bederven. Eindelijk overtuigd dat het onweer nu wel van de lucht moest zijn, liep ik het perron op en.... mijn vriend Bikkers recht in de armen! Hij wachtte den volgenden trein af, in de meening dat ik de aansluiting gemist had.

‘Maar ouwe jongen! Ben je daar dan toch eindelijk? Waar heb je in's hemels naam gezeten?’

Ik mompelde iets van een telegram, dat ik zoo even ontvangen had en dat mij onmiddellijk naar Amsterdam terugriep; en daarop merkende dat Bikkers over deze meedeeling sprakeloos stond van verbazing, pakte ik al mijn tegenwoordigheid van geest bijeen en verklaarde uitdrukkelijk, dat de zaak van buitengewoon gewicht was zoodat ik onmiddellijk terug moest.

‘Het is een kwestie van leven of dood. Ik heb zoo even getelegrapheerd, dat ik met den eersten trein zou terugreizen.’

‘Wie is er dan ziek? Wat is er gebeurd?’ riep Bikkers. ‘Laat mij het telegram eens zien.’

Ik doorzocht kwanswijs mijn zakken en verklaarde daarop dat ik het telegram verloren moest hebben. Het was van mijn oom, die plotseling gestorven was.

‘En heeft hij je dat getelegrapheerd!’ vroeg Bikkers. ‘Dat wil ik zien. Kom mee naar het telegraalkantoor. De telegrafist moet ons, op verzoek, een afschrift verstrekken.’

Dit zeggende, trok hij mij mee en klopte al aan het loket van het telegraafkantoor.

‘Deze mijnheer heeft een telegram verloren, dat hij zooeven ontvangen heeft. Kan u ons daar een afschrift van geven?’

‘Hoe is de naam, mijnheer?’ vroeg de beambte.

Bikkers zei hem dat mijn naam Leepers was, Dr. Leepers uit Amsterdam.

‘Er is geen telegram met dien naam vandaag hier aangekomen.’

‘Maar hier staat toch Dr. Leepers zelf!’ riep Bikkers. ‘Hij heeft het telegram pas een kwartier geleden ontvangen en al een antwoord teruggeseind.’

‘Die mijnheer is hier niet geweest en ik heb hem geen telegram afgegeven en er ook geen van hem aangenomen.’

‘Leepers!’ riep mijn vriend, ‘wat beteekent dat allemaal? Ben je soms krankzinnig geworden?’

‘Ik zal je schrijven en je alles uitleggen zoodra ik in Amsterdam terug ben. Ik kan het op 't oogenblik onmogelijk doen. De slag heeft me te plotseling getroffen. Maak u maar niet over mij bezorgd. Dergelijke toevallen moet men kunnen verdragen.’

‘Wat, dergelijke toevallen, dat je oom plotseling sterft en je dat dan telegrapheert?’ riep mijn vriend, alle machten van hemel en aarde aanroepend om hem dit onbegrijpelijke te doen vatten. ‘Leepers, er is iets niet in orde met je. Kom aanstonds met me naar huis, dan zal ik om den dokter sturen.’

Wat ik daar nog verder op gezegd heb, weet ik niet meer; want daar overkwam me een nieuw ongeluk. Het nichtje was teruggekomen en zag vol verbazing eerst

mij en daarop haar oom aan. Daarop plotseling de situatie begrijpend, barstte zij in een onweerstaanbaar gelach uit.

Nooit zoolang de wereld bestaat heeft een lachbui zoo aanstekelijk gewerkt, en het tintelen der schalke oogen van het aardige meisje zou dan ook den onverbeterlijksten menschenhater wel in een vroolijke luim gebracht hebben. Ik kon het niet helpen, maar in 't volgende oogenblik stemde ik luidkeels met het gelach van het meisje in, terwijl Bikkers ons allebei aanstaarde, waarbij zijn gezicht een bepaald bedenkelijke uitdrukking aannam.

Het nichtje kreeg het eerst het gebruik van de spraak terug.

'Oom,' zei ze, 'er heeft een vergissing plaats gehad, die schrikkelijk had kunnen worden, als mijnheer Leepers niet zoo'n goedhartig karakter had en de zaak van den lichten kant had opgenomen. Tante is naar huis gereden; zij kon niet langer wachten. Ik stel voor haar te voet te volgen; dan zal ik u onderweg de heele geschiedenis vertellen.'

Ik aarzelde een oogenblik, maar zei toen tot me zelven dat ik liever vijftig booze tantes te gemoet was getreden, dan van zoo'n lief meisje afscheid te nemen alvorens haar overtuigd te hebben dat ik geen onnoozele hals en ook niet altijd een vervelende kerel was. Ik vergezelde mijn vriend Bikkers niet alleen naar zijn buitentje en begroette daar de verlegen en berouwhebbende tante, maar bracht de volle afgesproken acht dagen op Groenhof door.

Ja, nog meer, ik overtuigde de tante dat mijn onnoozelheid toch niet allen moed uitsloot. Een week later werden namelijk naar alle richtingen mooie gesteendrukte kaartjes gezonden met het opschrift:

> VERLOOFD:
> RIKA WEYERS EN P. LEEPERS, *dr. Phil.*
> Huize Groenhof bij Arnhem.
> Ferdinand-Bolstraat Amsterdam.

Bij de Platen.

Een oogenblik rust. -

De schilderijen van Meissonier hebben altijd iets deftigs, sierlijks en kranigs, iets bijzonder gedistingeerds, dat den beschouwer behaaglijk aandoet en hem te gelijk bewondering afdwingt. Het is geen wonder dat zijn paneelen, meerendeels van kleine afmeting en allerkeurigst van uitvoering, en dus bijzonder geschikt voor de versiering van den salon, zoo verbazend gewild waren en nòg zijn. Een schilderij als dat, door onze gravure weergegeven, moet ieder bevallen. Dat fiere ros, zoorustig trotsch als in het bewustzijn, te behooren tot den deftigen kring van den edelman, die het berijdt, - die ruiter zelf in cle zwierige kleedij der vorige eeuw, nog hooger in het zaal opgericht toonende door de beweging, waarmee hij het wijnglas aan den mond brengt en tot den bodem leegdringt, de kasteleines met het kind op den arm in de deur, en de herbergknecht in zijn gedienstig afwachtende houding, - en vooral die zonnige achtergrond, dat poëtisch waas van zomer en warmte, - ziedaar een geheel, waarop men met genot kan blijven kijken.

De schelpvisscher. -

Na de schitterende ruiterfiguur van Meissonier is de nederige gestalte van den ouden schelpvisscher al heel eenvoudig. In plaats van een zwierig jong edelman een afgewerkte stakker in schamele plunje, en in plaats van het fiere ros een plompe boot. En toch mist ook dit tafereel zijn eigenaardige poëzie niet. Of licht er geen weemoedige bekoring in de figuur van den strammen grijsaard, in gepeins gebogen over zijn stillen arbeid op een afgelegen plek van de groote haven, waar kolossale driemasters voor anker liggen en bedrijvige stoombooten voorbijsnorren? Al die drukte en dat gejaagde scheepsgewoel doezelt voor den grijsaard weg in den nevel, die over het water hangt. Van dat alles trekt hij zich niets aan; het leven van de wijde wereld gaat buiten hem om. Hij heeft zijn wereld voor zich, in zijn gepeinzen, als hij, geheel in zijn werk verdiept, rustig het net, aan een langen stok bevestigd, over den bodem der haven laat sleepen om de los aangespoelde schelpen op te halen.

Konden wij eens weten wat er in dat grijze verweerde hoofd, achter die kalme trekken omgaat! Maar juist dat wij dit niet weten en de gemoedelijk ernstige verschijning toch zooveel te denken geeft, maakt het tafereel van den Franschen kunstenaar voor ons interessant.

Aan den Bosporus. -

Waar Azië en Europe
Gebaad in éenen glans,
Dan naderen, dan wijken
In slingerenden dans,

daar stuwt de Bosporus, die twee wereldeelen scheidt en twee zeeën verbindt, zijn wateren voort. Dit kanaal, dat ten gevolge van een doorbraak der Zwarte Zee ontstaan is, heeft een lengte van 34 kilometer, terwijl zijn grootste breedte 4 kilometer, zijn geringste breedte, omtrent in het midden gelegen, maar 900 meter bedraagt. De diepte bedraagt gemiddeld 55 meter, en waar deze maar de helft haalt, is ze toch nog voor de grootste schepen bevaarbaar.

In deze straat heerscht steeds groote levendigheid, niet alleen door de drukke scheepvaart

tusschen de Zwarte Zee en de Zee van Marmora, maar ook omdat Constantinopel een levendig verkeer onderhoudt met de aan beide oevers gelegen steden, die alle min of meer als voorsteden der Turksche hoofdstad kunnen aangezien worden. Ongeveer 60 kleine stoombooten en talrijke slankgebouwde, pijlsnel de golven klievende Turksche kaiks onderhouden de gemeenschap.

De oevers van den Bosporus, vooral de Europeesche, bieden een schilderachtigen aanblik aan. Bergen van gemiddeld 240 meter hoogte met steile rotswanden wisselen af met groenende dalen, door cypressen, laurieren en honderdjarige platanen overschaduwd. Dorpen, villa's en tuinen, zomerpaleizen en kiosken, bekroond met burchten en ruïnen uit het Byzantijnsche en Genueesche tijdvak, omkransen de beide oevers. Tot bescherming van Constantinopel tegen een aanval uit het Noorden zijn aan beide zijden van het kanaal talrijke verdedigingswerken, forten en batterijen aangelegd.

Onder de beroemdste punten mag men de keizerlijke lustsloten Dolmagbadsje en Besjiktasj, en het prachtige paleis Tachiraghan, de gewone residentie des sultans, rekenen.

Onze gravure verplaatst ons aan den Bosporus op een punt, waar zijn breedte betrekkelijk gering is, en veroorlooft ons een kijkje op zijn schilderachtige omgeving met haar breede koepels en slanke minarets. Vooral nu men dag aan dag in de bladen over den Bosporus hoort, zullen onze lezers dit Oostersch tafereel met genoegen beschouwen.

TWEE VLIEGEN IN ÉEN SLAG OF DE GYMNASTISCHE CIJFERKUNST.

[Nummer 40]

Zijn jongste zuster, door F.J.A.L. Cordens.

III.

Jn de kleine arbeiderswoning lag Eduard Brenning op een eenvoudig bed uitgestrekt. Het bloed was van zijn gelaat gewasschen en Anna had, geholpen door de arbeidersvrouw, zoo goed mogelijk een verband om zijn hoofd gelegd. Toen Eduard het koude water aan zijn slapen voelde, had hij een oogenblik de oogen geopend, wezenloos het kleine vertrek rondgestaard en ze spoedig daarop weer gesloten.

Zijn zuster stond bij zijn bed en de fabrikant zat aan de tafel bij het raam in gedachten verdiept.

De vrouw des huizes was met een boodschap naar Van Delden's woning en de werkman zelf was een dokter gaan opsporen.

DE GEBOUWEN DER GESCHIEDKUNDIGE TENTOONSTELLING TE BOEDA-PEST. INGANG. NAAR EEN PHOTOGRAPHIE.

'Fons,' sprak het meisje met gesmoorde stem.

De fabrikant hief het hoofd op: 'Wat is er?' vroeg hij. Anna beproefde te spreken, maar tranen verstikten hare stem.

'Fons,' herhaalde zij eindelijk aarzelend, 'beloof je mij Eduard te sparen, en geen ruchtbaarheid te geven aan het voorgevallene?'

'Ik zal handelen naar omstandigheden,' antwoordde hij koel.

Het meisje weende. ‘Ik zal u al de schade vergoeden,’ sprak zij, ‘maar heb medelijden met Eduard, als hij ten minste nog in leven blijft; doe je het niet om hem, doe het dan om mij, ik smeek het u,’ en met haar groote zwarte oogen in haar bleek gelaat zag zij hem treurig aan.

Van Delden antwoordde niet.

‘Ik weet niet of God hem in 't leven zal laten,’ vervolgde zij, een blik werpend op den gewonde, ‘maar doe niet met Eduard gelijk hij met u gedaan heeft en maak mij ook niet ongelukkig. Wacht ten minste totdat alles vanzelf zal worden opgehelderd.’

‘Sinds wanneer heb ik je broer behandeld gelijk hij mij behandeld heeft?’ vroeg de fabrikant bits. ‘Enfin, om u zal ik wachten en niets doen voordat je broer volkomen hersteld is. Meer kan, meer wil ik u niet beloven.’

Op dat oogenblik kwamen de werkman en de dokter binnen. Deze laatste onderzocht de wonde van den zieke, schudde bedenkelijk het hoofd en zeide:

‘Ik durf niet zeggen, dat hij verloren is, volstrekt niet, maar ik mag u ook niet met al te groote hoop vleien. De hersens schijnen geraakt te zijn; er zullen koortsen komen, voor het oogenblik is er echter nog geen onmiddellijk gevaar.’

Van Delden vroeg of de gewonde vervoerd kon worden.

‘Als hij over eenige uren koorts krijgt, zal het niet meer gaan,’ sprak de dokter, ‘nu is het nog te wagen.’

‘Laat hem dan naar zijn eigen huis brengen,’ zeide de fabrikant kortaf, ‘daar zal hij liever zijn dan bij mij. Naar 't gasthuis was nog beter, dan heeft hij goede verpleging.’

‘O neen, ik zal voor hem zorgen,’ kwam het meisje dringend tusschenbeide.

Twee uur later was Eduard Brenning in zijn eigen woning te bed gebracht en zijn zuster zat bij zijn legerstede, nadat haar zwager en

de d kter vergeefs hadden getracht haar te overreden een korte rust te nemen.

Eduard was weer bij kennis gekomen; hij scheen zich het voorgevallene nog flauw te herinneren, maar sprak er niet over. Hij begon onrustig te worden, zijn gelaat kreeg langzamerhand een hoogroode kleur, het was het opkomen der koorts.

Een kwartier verliep, en Anna staarde angstig naar den zieke, die krampachtig in de dekens woelde. ‘Ik moet aan 't werk kunnen blijven!’ riep hij opeens, ‘de machine van Fons moet nog een veertien dagen stil liggen.’

‘Wat is er, Eduard?’ vroeg zij.

Maar de zieke lette niet op haar vraag ‘Neen, ik wil geen schurk worden!’ hernam hij na een oogenblik, terwijl hij een afwerend gebaar maakte, ‘ik wil niet.’

‘Maar blijf dan toch bedaard,’ hervatte zijn zuster.

De jonge man zag haar met verglaasde oogen aan. ‘Ik heb den sleutel van de fabriek,’ vervolgde hij, ‘ik hoef slechts een spil van de machine door te vijlen, dan ben ik gered.... dan kan ik dien jood betalen.... 't Is donker, niemand zal het merken.... o mijn hoofd!.... brand! brand!... Anna! help!....’

Anna was van haar stoel opgesprongen en met moeite belette zij, dat de zieke het verband van zijn hoofd rukte. Hij sprak niet meer, het ijlen hield op en afgemat viel hij in een onrustige sluimering.

Mejuffrouw Brenning schelde de dienstbode en zond opnieuw naar den dokter.

In diepe bezorgdheid zette zij zich weer bij het ziekhed neder en liet haar gedachten den vrijen loop. De woorden, die haar broer in zijn ijlkoorts had gesproken, gaven haar stof tot allerlei gevolgtrekkingen. Zij beschouwde hem minder schuldig, al kon zij zich ook niet volkomen rekenschap geven van zijn gedrag; maar het stond bij haar vast dat Eduard diep ongelukkig moest zijn. En als ook hij eens kwam te sterven, zoo kort na zijn vader!

Weer dacht zij aan dat eerste sterfgeval, waarover zij nog den rouw droeg. Zij herinnerde zich de woorden haars vaders: ‘als Eduard maar terugkeert op het goede pad!’ en zij gevoelde, dat alleen zij met Gods hulp er het meest toe bij kon dragen om haar broer tot inkeer te brengen. Dat ziekbed zou misschien voor hem de geestelijke genezing zijn, maar dan moest zij over hem waken met al de toewijding en al de liefde, die in haar was, en door het gebed gesterkt al den invloed aanwenden, waarover zij kon beschikken.

Aan de moeilijkheden en de opofferingen, welke die taak voor haar zou meebrengen, dacht zij niet; alles had zij er voor over, mits de wensch haars vaders in vervulling ging.

Na korten tijd kwam de dokter opnieuw; hij voelde den pols van den zieke en nam zijn temperatuur op: ‘Ik mag je feliciteeren, juffrouw,’ sprak hij tegen Anna Brenning. ‘Vannacht zag ik zijn toestand donkerder in dan nu; uw broer schijnt een ijzeren gestel te hebben, zijn genezing is slechts een kwestie van tijd, indien zich geen andere verwikkelingen voordoen. Nochtans blijft de hoogste voorzichtigheid dringend aangeraden.’

Hij gaf eenige voorschriften omtrent de behandeling van den patiënt; Eduard moest ijs op het hoofd hebben en poeders innemen. In de kamer mocht ook niet worden gestookt.

Anna liet zich overhalen een en ander te gebruiken, hoewel zij er weinig behoefte aan gevoelde; zij was niet moede en spoedig nam zij hare plaats aan het ziekbed weer in. De koude, die in het vertrek heerschte, hinderde haar niet. Zij dacht er niet eens

aan, dat het buiten streng winterde en dat zij in een kamer zat zonder vuur Na het diner echter werd zij koud en huiverig en leende een wollen omslagdoek van Eduard's huishoudster; de slapelooze nacht en al de inspanning en ontroering, die de dag haar had opgeleverd, bleven niet zonder uitwerking op haar gestel.

's Avonds kwam de dokter opnieuw en vond den toestand van zijn patiënt bevredigend. De huishoudster raadde juffrouw Brenning aan wat rust te nemen, zij zou wel waken dien nacht.

Maar Anna wilde er niet van hooren; zij meende dat haar broer weer ging ijlen en was bezorgd, dat hij dan dingen zou zeggen, die beter niet waren toevertrouwd aan de bescheidenheid van dat praatzieke oude mensch. Ondanks alle vertoogen, besloot zij den nacht in een stoel door te brengen, dan was zij toch altijd bij de hand als Eduard hulp noodig had.

De nacht ging rustig voorbij. Anna Brenning had eenige uren gesluimerd, maar 's morgens voelde zij zwaarte in het hoofd en een pijnlijke vermoeidheid over al hare ledematen.

Toen zij bij het bed kwam, was Eduard al ontwaakt. Hij scheen veel beter en kalmer. Bevend stak hij zijn zuster de hand toe en fluisterde: ‘Anna, ik dank u, je bent goed voor mij.’

Die handdruk van den zieke was al hare belooning, maar voor haar genoeg om al de doorgestane vermoeienissen te vergeten en zich met nieuwen moed en opgewektheid aan zijn verzorging te wijden. Tegen halfacht kwam de huishoudster met een boodschap van den meesterknecht der fabriek, die liet vragen, wat er gedaan moest worden.

Eduard werd nadenkend en gelastte een kleine bestelling af te werken, die er nog lag en die een paar dagen zou vorderen, en dan de fabriek te sluiten.

‘Over de fabriek heb ik nog veel met u te praten, Anna,’ zeide hij, zijn zuster aanziende met een blik, waarin vrees en verlegenheid te lezen lag.

‘Zie eerst maar van den goeden God genezing te verkrijgen,’ antwoordde zij, ‘je weet, de dokter heeft u alle inspanning verboden. Over de fabriek zullen we later wel eens praten.’

Een stille glimlach van den zieke was het antwoord.

Er ging nog een dag voorbij en langzaam, zeer langzaam nam Eduard Brenning in beterschap toe. Het verwonderde Anna dat zij niets van haar zwager had gehoord; maar denzelfden middag liet hij met zijn vrouw zich aandienen en verzocht de juffrouw te spreken.

Anna ging naar beneden.

‘Foei, wat zie je er uit!’ riep haar zuster, ‘je zal je nog ziek maken, kom met ons mee naar huis, je moet niet langer hier blijven!’

Anna schudde glimlachend het hoofd. ‘'t Beteekent niets,’ antwoordde zij, ‘ik heb wat kou geleden, dat is alles. Eergisteren moest Eduard nog ijs op het hoofd hebben, toen was het nog kouder zonder kachel, maar dat hoeft nu niet meer. Ook blijf ik 's nachts niet meer op; van avond slaap ik hier, omdat Eduard mij misschien nog noodig kan hebben, maar morgenavond kom ik waarschijnlijk weer thuis.’

‘We kwamen eigenlijk om te zien, hoe jij het maakt,’ sprak Fons van Delden, ‘want we vreesden dat je u veel te veel zoudt inspannen, Lize heeft gelijk; inderdaad, je ziet er slecht uit, en je kucht ook al tusschenbeiden.’

‘Ik ben wat verkouden geworden, maar dat gaat spoedig over,’ antwoordde zij.

Het gesprek stokte. Fons van Delden en Anna gevoelden beiden, dat er nog iets was van meer belang om te bespreken dan haar gezondheidstoestand, maar allebei

vermeden zij dat punt het eerst aan te roeren. Het afscheid was zeer vriendelijk; toch ging Anna mistroostig weer naar boven, want het was haar niet ontgaan, dat noch Van Delden, noch haar zuster naar den toestand van Eduard hadden geïnformeerd.

De volgende dagen gingen langzaam voorbij, terwijl de gewonde, hoewel nog zeer zwak, meer en meer aansterkte.

Op zekeren morgen toen juffrouw Brenning in de kamer kwam van den zieke, dien zij den ganschen dag niet verliet, dan om 's avonds bij haar zwager te gaan slapen, vond zij haar broer in diep nadenken verzonken.

Hij richtte het eerst het woord tot haar, en vroeg:

‘Zeg eens, Anna, spreekt Fons nooit over mij?’

Anna schudde het hoofd.

‘Het verwondert mij,’ hernam hij na een oogenblik nadenken. ‘Nog meer verwondert het mij, dat ik niets van Lize hoor, dat zij mij niet eens komt bezoeken; zij is toch mijn zuster. Je herinnert u nog wel, wat ik je vroeger gezegd heb, dat ik op Lize nooit hoefde te rekenen als ik in moeilijkheden was.’

Anna Brenning zweeg; zij gevoelde dat het gesprek voor haar broer pijnlijk ging worden en wilde er een andere wending aan geven.

‘Neen,’ zeide Eduard, ‘laat mij je vandaag alles vertellen; ik gevoel mij nu goed, en er zijn veel zaken, die opheldering behoeven.’

‘Ach, laat die wereldsche zaken nu maar rusten,’ viel Anna hem in de reden, ‘doe nu eerst mijn zin, en maak uw zaken met onzen Lieven Heer in orde.’

De zieke glimlachte. ‘Je hebt me al zoo dikwijls gezegd, dat ik den pastoor moest laten komen,’ zeide hij, ‘en tot nog toe heb ik het uitgesteld tot ik heelemaal beter zou zijn. Vannacht heb ik er echter over liggen nadenken en besloten hem vandaag te ontbieden.’

Een innig dankgebed steeg op uit het hart van het jonge meisje.

‘Laat mij nu eerst met u spreken,’ vervolgde Eduard, ‘als God mij vergeeft, hoop ik ook de vergeving der menschen te verkrijgen, ook van u,’ voegde hij er bij met een zucht.

‘Kom, Eduard, spreek zoo niet, je maakt je maar zenuwachtig, je weet immers, dat ik veel van je houd.’

Haar broer wierp haar een dankbaren blik toe.

‘Ik weet het,’ vervolgde hij, ‘maar laat me uitspreken. Ik heb onlangs f 10,000 van je geleend, de helft van je bezit, en gaf leugenachtig voor, dat mijn fabriek niet verhypotheekt was. Ik zeide dat geld noodig te hebben voor afbetaling van wissels; dat was niet waar, ik had gespeeld en gespeculeerd. Mijn fabriek ging zeer slecht, ik had bijna niets te doen en ging, in plaats van nauwkeurig op mijn zaak te letten, tot dergelijke middelen mijn toevlucht nemen.

Het werd nog erger; met het overschot der 10,000 gulden speculeerde ik opnieuw in koper en viel in handen van een jood, zekeren Samuel Goutsmit. Ik verloor alles en nog f 3000 bovendien. Waar het geld vandaan halen? Ik had niets en Fons heeft een zware hypotheek op mijn fabriek. Tot mijn geluk kreeg hij een defect aan zijn machine en droeg mij de bestellingen over, die hij had. Dat was in zekeren zin mijn redding, en toch heb ik hem met den grofsten ondank beloond.’

Anna zag hem bezorgd aan; de brand in de fabriek van haar zwager ging ter sprake komen en zij was angstig benieuwd te vernemen, welke rol haar broer daarin had gespeeld.

Het kostte Eduard blijkbaar eenige moeite om voort te gaan. ‘Ik weet hoe Fons over mij denkt,’ zeide hij eindelijk, ‘hij ziet mij aan voor een brandstichter, en toch

dat ben ik niet, Anna, geloof me, dat ben ik niet. De machine van Fons was spoedig hersteld en het was in mijn belang, dat zij nog eenige dagen werkeloos zou zijn. Hoe het komt, weet ik niet, maar vroeger heb ik Fons van Delden nooit mogen lijden, thans zie ik in, dat ik ongelijk heb gehad. Ik benijdde hem en zou heel blij geweest zijn als zijn fabriek door een ongelukkig toeval was afgebrand; de gedachte kwam zelfs bij mij op om ze in brand te steken, want ik had een sleutel om er in te komen; maar dat wilde ik niet, ik wilde geen schurk worden. Iets meende ik toch te moeten beproeven om aan geld te komen, want Samuel Goutsmit dreigde met rechtsvervolging als hij niet op tijd werd betaald, en dan was het gedaan met onzen goeden naam. Bij u gaan leenen durfde ik niet meer. Toen besloot ik, kort en goed, de herstelde machine van Fons voor eenigen tijd onbruikbaar te maken, vooral toen ik van u had gehoord dat ze weer in werking zou gesteld worden. 's Nachts sloop ik in de fabriek, met een kleine lantaarn. Het sneeuwde, wat gunstig voor mij was. daar dan alle voetsporen zouden worden uitgewischt. Ik kwam in de fabriek, zette de lantaarn in een hoek op den grond, om geen licht door de vensters te laten schijnen, en onderzocht de machine. Ik had een kleine vijl bij me om in het binnenwerk een staafje door te vijlen, waardoor de machine weer voor een tijd onbruikbaar zou zijn, en alle verdenking op de onhandigheid der werklui zou vallen. Om er beter bij te kunnen, moest ik echter een groot wiel een halven slag doen draaien. Bij die poging raakte boven een drijfriem los en sleepte de lantaarn om; te gelijk viel een plank van den steiger, die halverwege op den riem had gerust, naar beneden op mijn hoofd. Ik verloor het bewustzijn en de

omgevallen lantaarn zette een hoop geölied werk in vuur.... Nu weet je de rest en je weet ook wat er van mij geworden zou zijn als er geen tijdige hulp was gekomen.

Je ziet nu, dat ik aan den brand wel geen schuld heb, maar God heeft mij toch voor het overige genoegzaam gestraft; en o, Anna, de dokter zegt, en ik gevoel het, dat ik genees, maar 't was misschien beter, veel beter, als ik deze ziekte niet te boven kwam.'

Uitgeput leunde Eduard Brenning in de kussens, zijn ademhaling hijgde, en Anna zat naast hem, met zijne hand in de hare en den zakdoek voor haar oogen.

'Je moet zoo niet spreken,' zeide zij, alle inspanning aanwendend om haar tranen te weerhouden, 'wat God doet, is welgedaan, moet je denken; alles zal zich wel schikken.'

Haar broer scheen die laatste woorden niet gehoord te hebben; hij lag met de oogen gesloten en scheen te sluimeren. Eindelijk vroeg hij: 'Anna, wil je me nog een plezier doen?'

'Zeker, wat is er?'

'Terwijl van middag de pastoor hier is, ga dan naar Fons en vertel hem al wat je nu weet. Zeg hem dat ik gelukkig zal zijn als hij mij vergeeft.'

'Ik zal het doen,' antwoordde zij, 'maar neem nu wat rust, want je bent afgemat.'

Zij spoedde zich naar een andere kamer om aan haar tranen den vrijen loop te laten en om in een stil gebed kracht te putten voor de geestelijke en lichamelijke inspanning, die zij dagen lang had doorstaan.

(*Wordt vervolgd.*)

De Millennium-tentoonstelling in Hongarije.

In de maand Mei van dit jaar zal Hongarije zijn duizendjarig bestaan vieren. Met fiere voldoening mag het Hongaarsche volk op de tien eeuwen terugzien, die sedert de verovering van Pannonië door de legerscharen van Arpad, Hongarijes eersten koning, verloopen zijn.

De eeuwenlange strijd tegen de Turken ter bescherming van het door de Halve Maan bedreigde Christendom, de roemrijke wapenfeiten ook van dit krijgshaftige volk ter verwerving en tot behoud van zijn nationale vrijheid zijn oorzaak geweest, dat Hongarije geen gelijken tred heeft kunnen houden met de ontwikkeling en beschaving der West-Europeesche landen.

Hebben de onophoudelijke oorlogen het voortschrijden op den weg der beschaving bemoeilijkt, in tijden van vrede legden de Hongaren zich met te meer inspanning en volharding op de ontwikkeling van hun land toe, dat thans krachtig en sterk, vol hoop het tweede duizendtal jaren van zijn bestaan te gemoet gaat.

De tegenwoordige koning van Hongarije, wiens hoofd reeds bijna dertig jaren met de kroon van den H. Stephanus gesierd is, heeft niets verzuimd om het duizendjarige feest der stichting van het Hongaarsche rijk zoo feestelijk en waardig mogelijk te maken, om de geheele beschaafde wereld, die tot het feest zal worden uitgenoodigd, te toonen, wat Hongarije was en wat het geworden is.

Een feestelijke zitting der beide Kamers in het nieuwe Parlementsgebouw, de opening van de Millennium-tentoonstelling en van de verbeterde IJzeren Poort aan den Beneden-Donau, de bouw van 500 nieuwe volksscholen en tal van andere

openbare gebouwen, het oprichten van standbeelden voor Arpad, den stichter des rijks, en andere gedenkteekenen op verschillende geschiedkundig merkwaardige plaatsen des lands, internationale en nationale congressen, sportfeesten van allerlei aard en een groote historische optocht, - dit zijn de voornaamste punten van het rijk voorziene feestprogram.

Het glanspunt zal echter de opening zijn van de nationale tentoonstelling op den 2en Mei door koning Frans Jozef. Die tentoonstelling zal een beeld geven zoowel van het bewogen en roemrijk verleden van het Hongaarsche volk, als van den vooruitgang op het gebied van beschaving, landbouw en nijverheid.

Evenals in 1885 zal deze tentoonstelling gehouden worden in het Stadsbosch van Boedapest, dat men door een ondergrondsche electrische tram in vijf minuten zal kunnen bereiken. Behalve de dierententoonstelling, die buiten de stad gehouden wordt en een ruimte van 85.000 vierkante meter beslaat, zal het terrein der tentoonstelling 520.000 vierkante meter, dus 52 hectaren, groot zijn, waarvan 120.000 vierkante meter zijn bebouwd.

Op dit terrein zijn 165 zalen en paviljoens opgericht, hetgeen niet minder dan vijf millioen florijnen gekost heeft, en waarin ongeveer 17000 exposanten naast geschiedkundige gedenkteekenen en oude kunstschatten de meest uiteenloopende producten van landbouw en nijverheid, zoowel wapenen en ander oorlogstuig als de middelen, om van de zegeningen van den vrede gebruik te maken, ten toon zullen stellen.

De tentoonstelling bevat twee hoofdgroepen, de geschiedkundige tentoonstelling en die van onzen tijd. Het doel der eerste is, een trouw beeld te geven van Hongarijes ontwikkeling van vóór duizend jaar tot nu in de verschillende tijdperken.

Dit doel wordt het krachtigst bevorderd door een reeks gebouwen, aan den oever van den Stadsboschvijver opgericht door den bouwmeester Ignatius Alpar.

Deze gebouwen - of liever dit gebouw, want ze vormen een samenhangend geheel - waarvan de lezers in dit nummer twee welgeslaagde afbeeldingen vinden, geven reeds door hun bouwtrant een beeld van de geschiedenis der Hongaarsche bouwkunst van den tijd des eersten konings tot op onze dagen.

De bouwmeester had zich tot taak gesteld, alle Hongaarsche bouwstijlen, waarvan nog voorbeelden te vinden waren, te vertegenwoordigen, en het is mogen gelukken, de gedenkteekenen uit den ouden tijd met nabootsingen van de nieuwerwetsche bouwstijlen tot een harmonisch geheel te vereenigen.

Over een breede brug komt men door een ontzaglijke boogpoort, die een getrouwe navolging is van het portaal der in de dertiende eeuw gebouwde Jaker-kerk, in een in Romaanschen stijl opgetrokken klooster uit den tijd van Arpad.

Trouw aan de gewoonten van dien tijd, heeft men in dit klooster ook prachtige zalen voor den koning ingericht, onder wiens bescherming de heele tentoonstelling is tot stand gekomen. Door passende motieven is met deze groep het in Gothischen stijl gebouwde tweede hoofdgebouw verbonden, dat bestemd is voor geschiedkundige voorwerpen uit den tijd der koningen uit verschillende vorstenhuizen tot 1526. Het voornaamste gedeelte van dit bouwwerk is een goedgeslaagde nabootsing van het slot Bajda-Hunyad, in de 15e eeuw door Jan Hunyades in spitsboogstijl opgetrokken, en dat met zijn bastions tot in den vijver reikt. In deze groep vinden wij nog andere merkwaardige scheppingen, als de klassieke kapel van Csütörtökhely, het raadhuis van Bartfeld, den naar de Renaissance overhellenden vestingtoren van Schässburg.

Deze vormt den overgang tot de derde groep, die de bouwstijlen der Renaissance, van den barock- en pruikentijd vertegenwoordigt. De zalen dezer gebouwen zullen

dienen voor de op Hongarije betrekking hebbende geschiedkundige merkwaardigheden, reliquieën en kunstschatten, die òf in het land zelf bewaard worden, òf door den Duitschen keizer, den czaar, den sultan en andere hooggeplaatste personen voor de tentoonstelling zijn afgestaan, en daarvan een der voornaamste aantrekkingspunten zullen uitmaken.

Van de andere merkwaardige gebouwen noemen wij nog het gebouw voor de directie en de feesthal. Het eerste bevat behalve een 17 meter lange zittingzaal kamers voor den president der tentoonstellingscommissie, minister Ernest Daniel, den directeur, den secretaris, enz. De feesthal, gebouwd naar het model van het lakenhuis te Leipzig, zal tot het houden van concerten, feestvergaderingen, voorlezingen en een tentoonstelling van beeldende kunsten dienen. Bij slecht weer zal de opening den Millenniumtentoonstelling hier plaats hebben. Bij mooi weer zal deze plechtigheid, waartoe behalve de keizer ook de meeste aartshertogen, verscheidene vreemde vorsten en de gezanten der vreemde mogendheden naar Boeda-Pest zullen komen, op het groote plein voor de Nijverheidshal geschieden, waar alle avonden een lichtende fontein zal werken.

Van bijzonder belang zal het uit ethnographisch oogpunt bezienswaardige tentoonstellingsdorp zijn, met typen van karakteristieke boerenwoningen uit alle streken des lands; verder de voorstelling der geschiedenis van de visscherij, de jacht en het Hongaarsche herdersleven, de tentoonstelling der producten van Bosnië en Herzegowina, de tentoonstelling der ministeries van Oorlog en Marine, de 10.000 vierkante meter groote machinezaal enz.

Daar het grootste gedeelte der gebouwen al bijna klaar is, kunnen de Hongaren nu reeds een overzicht hebben over de heele tentoonstelling en mogen zij zonder overdrijving beweren, dat de Millennium-tentoonstelling zoowel den landgenoot als den vreemdeling veel merkwaardigs te zien zal geven en Hongarije in den vreedzamen wedstrijd der volken een goed figuur zal maken.

Koning Jagello van Polen en de slag bij Tannenberg.

De bloedige veldslag, den 10en Juli van het jaar 1410 bij Tannenberg tusschen de strijdmacht van den Poolschen koning Jagello en de troepen der Duitsche Orde geleverd, is een van die feiten in de wereldgeschiedenis, van welke een groote omkeering in de verhouding tusschen landen en volken onderling dagteekent.

Die geweldige worsteling toch had een dubbele beteekenis: ze had van den eenen kant ten gevolge den ondergang van de beroemde Ridderorde, die eenmaal aan de Christenheid zulke ontzaglijke diensten bewezen had, maar, in den loop der eeuwen van haar oorspronkelijke deugden ontaard, tot noodzakelijk verval gedoemd was; en van den anderen kant openbaarde zij de ontwikkeling van een nieuwe macht in de Europeesche volkenrij, het krachtig optreden van Polen onder zijn roemrijken koning Jagello.

Deze vorst mag stellig onder de merkwaardigste monarchen gerekend worden, van welke de geschiedenis ons verhaalt. Hij was eigenlijk grootvorst van Lithauen en verkreeg eerst de kroon van het koninkrijk Polen door zijn huwelijk met de Poolsche koningin Hedwigis in het jaar 1386.

Evenals het grootste gedeelte van het Lithausche volk, was hij nog heiden, toen hij na den dood van zijn vader Olgerd door diens elf zonen als grootvorst erkend werd. Maar zijn moeder was een Christin van den Griekschen ritus, en Jagello was blijkbaar door de Voorzienigheid voorbestemd om zijn volk, dat zoolang de prediking

des Christendoms hardnekkig had afgewezen, eindelijk voor de heilrijke leer van Christus te winnen. Sedert eeuwen hadden de christelijke geloofspredikers gepoogd, het gruwzame heidendom, waarin de Lithauers verzonken waren, te overwinnen. Evenals de Letten en de Pruisen waren dezen aan een afgrijselijken afgodsdienst overgegeven; zij bewezen goddelijke eer aan het vuur, aan boomen en dieren. Wanneer het heilige vuur, dat op alle voorname plaatsen door priesters onderhouden werd, door hun nalatigheid uitging, werden de ongelukkigen met den dood gestraft. Evenzoo werd gedood wie zich vergreep aan de voor heilig gehouden boomen, aan slangen en hagedissen, die voor de heidenen als een voorwerp van vereering golden. Zij brachten hun goden brandoffers van menschen, bij voorkeur gevangenen, verbrandden knechten en dienstmaagden te gelijk met het lichaam van hun overleden heer, kortom pleegden alle gruwelen van het meest barbaarsche heidendom.

Met dweepzieke hardnekkigheid verdedigden de Lithauers hun onafhankelijkheid en hun oude goden tegen alle aanvallen van de Russen, de Polen of de Duitsche Ridders, die herhaaldelijk poogden die barbaren te onderwerpen, ten einde de christen wereld tegen hun woeste invallen te beveiligen.

Vooral de Duitsche Ridders maakten zich in dien strijd voor het Christendom bijzonder verdienstelijk.

Oorspronkelijk vormden dezen een ridderorde evenals die der Johannieten en Tempelridders, welke tijdens de kruistochten ontstonden. Nadat het kruisleger onder Godfried van Bouillon in het jaar 1099 Jerusalem veroverd had, hadden zich, zooals men weet, in het Heilig Land die ridderorden gevormd, welke ten doel hadden de pelgrims te herbergen, de gewonde kruisvaarders te verplegen, kortom zich aan alle werken van naastenliefde te wijden.

Onder goedkeuring van den patriarch van Jerusalem werd een hospitaal opgericht, dat bestemd was om de pelgrims, de zieken en gewonden van Duitschen landaard op te nemen en daarom het Duitsche Huis genoemd werd en daar de kapel van dit gesticht aan Maria was toegewijd, kreeg de heele instelling den naam van het Duitsche Huis van onze Lieve Vrouw te Jerusalem.

Bij het beleg van Acre in 1190 namen inzonderheid adellijke mannen uit Bremen en Lubeck de zorg voor de gewonden op zich. Zij spanden, bij gebrek aan een toevluchtsoord, de zeilen hunner schepen bij wijze van tenten uit, waar zij de ongelukkigen onder dak brachten en verpleegden. De ridderlijke dapperheid en de christelijke liefde sloten een treffend verbond en uit die vereeniging werd een nieuwe instelling geboren: de orde van het Duitsche Huis onzer Lieve Vrouw te Jerusalem.

DE SLAG BIJ TANNENBERG, NAAR DE SCHILDERIJ VAN J. MATEJKO.

Paus Coelestinus III bekrachtigde de instelling in 1191. In overleg met keizer Hendrik VI dienden koning Hendrik van Jerusalem en hertog Frederik van Zwaben aan veertig Duitsche edellieden den ridderslag toe en de patriarch van Jerusalem omhing hen met het ordekleed: een witte mantel met een zwart kruis op de linkerzijde van de borst. Er werd hun tevens een ordeboek gegeven, dat, in drie afdeelingen gesplitst, over de regelen, de wetten en de gebruiken der orde handelde en met dien edelen eenvoud is opgesteld, welke het kenmerk is van de werken der middeleeuwen.

Volgens dit ordeboek zijn de grondslagen van het geestelijk leven de geloften van gehoorzaamheid, armoede en kuischheid, Vervolgens wordt in afzonderlijke hoofdstukken gehandeld over de zelfverloochening, die de ridder in vasten en

nachtwaken, in de ziekenverpleging en in den krijgsdienst, in het bespiegelende en het werkzame leven te beoefenen had.

Na voleindigd proefjaar verzocht de novice aan de oversten der orde, dat zij hem om den wille van het heil zijner ziel in de orde zouden opnemen. Daarop verklaarde de overste, dat de orde niets beloofde dan water, brood en een schamel kleed. Dan volgde de aflegging der geloften en de bekleeding met het ordegewaad.

In het oude ordeboek wordt de inwendige inrichting der orde niet nader aangegeven; doch men weet dat zij een welgeordende vast aaneengesloten maatschappij vormde, met verschillende scherp afgebakende trappen van waardigheid. Aan de spits stond de grootmeester, ook hoogmeester genoemd, die voor het leven gekozen werd en wien een raad was toegevoegd. De verschillende bezittingen, die de orde zich door verloop van tijd in Duitschland, Italië en Lijfland verwierf, hadden elk haar landmeester.

De maarschalk der orde zorgde voor het krijgswezen. Afzonderlijke deelen van het gebied der orde heetten baliën, en zoo had men hier te lande de vermaarde Balye van Utrecht.

De leden der orde heetten broeders, en behalve de ridder-broeders nam men spoedig ook priesterlijke broeders op tot het waarnemen der godsdienstoefeningen en het toedienen der sacramenten. Ongeveer op de wijze der derde orde van den H. Franciscus en van den H. Dominicus had ook de Duitsche orde haar ‘dienende broeders,’ die gehuwd konden zijn en maar de helft van het ordekruis mochten dragen. In kloosterlijk ingerichte, eigen huizen eindelijk zorgden ordezusters voor de ziekenverpleging en het onderricht der jeugd.

In de eerste jaren van het bestaan der orde streden de ridders moedig tegen de Saracenen, en het oude ordeboek zegt dan ook, dat verscheidene Pausen de orde wegens haar trouw en dapperheid met gunstige oogen aangezien en haar vele gunsten en voorrechten toegestaan hebben.

De drie eerste grootmeesters stierven nog in het Heilige Land, maar de vierde, Herman van Salza, besloot wegens het treurig verloop der kruistochten met een aantal ordebroeders van Acre naar Venetië te trekken, en hier ontving hij gezanten van hertog Koenraad van Massovië (de streek rondom Warschau), die de hulp der Duitsche orde kwamen inroepen tegen de heidensche Pruisen, die, met de Lithauers verwant, dezelfde gruwzame barbaren waren.

Zoowel de Paus als de keizer spoorden de orde aan, de Christenheid tegen deze gevaarlijke vijanden te gaan verdedigen, en de orde nam moedig deze taak op zich. Inmiddels was zij reeds hoog in aanzien en macht gestegen. De keizer had den grootmeester in de rij der rijksvorsten opgenomen en de orde het recht verleend, den rijksadelaar in gouden veld op het grootmeesterskruis te dragen.

De verplaatsing der Duitsche orde naar het noorden van Duitschland had voor de Christenheid aanvankelijk de heilrijkste gevolgen. In korten tijd veroverde zij op de heidenen een uitgestrekt gebied, waar zij burchten stichtte, kerken en kloosters bouwde en een beschaafde, christelijke maatschappij in het leven riep. Zoo ontstonden in Pruisen de bisdommen Ermeiand, Culm, Samland en Pomesanië, bewoond door een nijvere bevolking, waaronder akkerbouw en handwerk, ja weldra zelfs kunsten en wetenschappen welig bloeiden.

Inmiddels moest de strijd tegen de heidensche Pruisen en Lithauers gestadig voortgezet worden. In 1348 liet de toenmalige grootmeester twee duizend gevangen Lithauers naar zijn gebied voeren, daar in het Christendom onderrichten, en nadat

zij aldus de zegeningen van den christelijken godsdienst hadden leeren kennen, naar hun land terugkeeren.

Maar de toenemende macht en rijkdom der orde werkten verderfelijk op den goeden geest. Allengs werd het minder het streven om de heidenen tot Christus te brengen, dan wel de zucht om het gebied der orde te vergrooten, die de ridders naar het zwaard deed grijpen. Den nederigen naam van ‘broeders’ hadden zij sinds lang met dien van ‘Duitsche heeren’ verwisseld, en nog grooter werd het bederf, toen zij, om hun krijgstochten te kunnen voort-

zetten, krijgsvolk tegen soldij in dienst namen, terwijl de eerste ridders allen om wille van Christus en zijn heilige Moeder tegen de ongeloovigen gestreden hadden.

De grootmeester Koenraad van Wallenrode toonde zich zelfs zoo weinig van den ouden geest der orde doordrongen, dat hij de ketterij van Wicleff in het land liet prediken en ronduit zeide: ‘In ieder land moest er naast den bisschop maar één priester zijn en wel hoog in een dakkamertje, zoodat hij niemand in den weg was en men hem naar beneden kon halen als men hem tot zijn zaligheid noodig had.’

Onder zijn opvolgers verslapte de tucht en vervielen de goede zeden al meer en meer; en zoo kwam het dat toen de orde tot het hoogste toppunt van macht, rijkdom en aanzien gekomen was, zij in plaats van een bolwerk der Kerk te zijn, veeleer een hinderpaal werd voor de uitbreiding des Christendoms.

Verschillende achtereenvolgende grootvorsten der Lithauers, die reeds het Christendom aangenomen hadden, keerden ten gevolge der aanvallen, die zij van de Duitsche orde te lijden hadden, weer tot het heidendom terug. En toen Paus Johannes XXII pogingen aanwendde om den grootvorst Gedimin tot het aannemen van den katholieken doop over te halen, deed hij dit onder toezegging van bescherming tegen de Duitsche orde. Zoodanig was dus die aanvankelijk zoo roemrijke orde van haar alouden geest ontaard, dat de Paus de heidenen, welke zij voor de Christenheid heetten te willen winnen, tegen hen in bescherming moest nemen!

Aldus was het gesteld, toen in Lithauen grootvorst Jagello aan het bewind kwam, die zich onmiddelijk geneigd toonde, het Christendom aan te nemen. Een toevallige omstandigheid, of liever een zichtbare schikking der Voorzienigheid noopte hem al spoedig aan zijn voornemen gevolg te geven.

In Polen was de jeugdige Hedwigis, de dochter van den overleden koning Lodewijk van Hongarije en Polen, tot koningin gekozen, onder voorwaarde dat zij zich bij de keuze van een gemaal naar het verlangen der Poolsche natie schikken zou.

De jonge vorstin, met alle gaven naar lichaam en geest gesierd, was natuurlijk het voorwerp der begeerte van alle vorstenzonen van Europa en vóór haar huwbaarheid zelfs reeds verloofd aan aartshertog Willem van Oostenrijk, toen Jagello, de grootvorst van Lithauen, aanzoek deed om haar hand. Ten einde haar moeder Elisabeth en de Poolsche grooten gunstig voor zich te stemmen, beloofde hij niet alleen zelf den katholieken godsdienst te zullen aannemen, maar dien ook in Lithauen te verbreiden, dit gebied met Polen te zullen vereenigen en daar het Poolsche recht in te voeren.

Maar Hedwigis, voor aartshertog Willem ingenomen en den Lithauer voor een heiden en halven barbaar houdend, weigerde beslist op zijn aanzoek in te gaan, en tevergeefs hielden Jagello's gezanten haar voor, dat deze reeds van kindsbeen af door zijn moeder in het Christendom was opgevoed, dat hij zelf bereid was Christen te worden en het geloof in zijn land te bevorderen en dat hij overigens het edelste karakter bezat.

Maar toen zij den krachtigen, welgevormden man persoonlijk en van naderbij leerde kennen, werd zij bereidwilliger, zich naar het verlangen der Polen te schikken. Jagello ontving den 14en Februari 1386 in de kathedraal van Krakau uit de hand van den aartsbisschop van Gnesen het heilig doopsel, te gelijk met twee zijner broeders en een aantal andere Lithausche edelen. Zijn doopnaam was Wladislaus, Nog denzelfden dag werd zijn huwelijk met Hedwigis voltrokken en den 18en Februari volgde zijn plechtige kroning als koning van Polen.

Eer hij naar Lithauen terugreisde, zond hij eenige paters Minderbroeders, die de Lithausche taal machtig waren, vooruit om ernstig de bekeering des volks ter hand te nemen. En in 1387 kwam hij met zijn jeugdige gemalin, vergezeld van talrijke aanzienlijke geestelijke en wereldlijke heeren uit Polen, te Wilna, waar hij in het begin der veertigdaagsche vasten een grooten Rijksdag hield, met het doel de Lithauers tot aanneming van het Christendom te bewegen.

Verscheidene dagen lang putte hij tevergeets daartoe al zijn welsprekendheid uit; de Lithauers meenden zich te bezondigen door den afgodsdienst hunner vaderen te laten varen. Toen liet Jagello voor hun oogen het heilige vuur uitdooven, de heilige bosschen in brand steken, de tempels en offeraltaren omverhalen en de als heilig vereerde slangen en hagedissen dooden. Tot hun verbazing zagen de heidenen dat dit alles ongewroken bleef, en daaruit het besluit trekkend dat de God van Polen machtiger was dan al de goden van Lithauen samen, verklaarden zij zich bereid het doopsel te ontvangen.

De edelen en rijksgrooten met hun gezinnen werden afzonderlijk gedoopt. Het volk stroomde bij tallooze scharen naar Wilna, niet weinig aangelokt door de fraaie wit wollen doopgewaden, door Jagello bij duizenden uit Polen meegebracht om aan de doopelingen te worden uitgedeeld.

Na deze eerste verblijdende uitkomsten ondernam Wladislaus Jagello een bekeeringsreis door geheel Lithauen en bracht een heel jaar door met zijn landslieden het Credo en het Onze Vader te leeren, den priesters tot tolk te dienen en zelf als onderrichter op te treden. Te gelijk richtte hij kerken en parochiën op en vestigde te Wilna een bisschoppelijken zetel, die het eerst bekleed werd door Andreas Vasillo, een Minderbroeder, die zich door de gave der prediking onderscheidde en de waardige biechtvader was van koningin Hedwigis.

De koningin zelve had groot aandeel in dit alles; van den eenen kant onderwees zij zelf haar gemaal grondiger in het Christendom en bracht hem er toe op de hooge feestdagen van het kerkelijk jaar tot de Tafel des Heeren te naderen; van den anderen kant spoorde zij hem tot vrome stichtingen aan, begiftigde de kerken met heilige vaten en boeken en stichtte voor de studeerenden uit Lithauen aan de universiteit te Praag een eigen collegen.

Paus Urbanus VI, wien Jagello van de vorderingen des Christendoms in Lithauen bericht gezonden had, sprak in zijn schrijven van antwoord zijn dankbare vreugde daarover uit en onderwierp het bisdom Wilna aan de onmiddellijke jurisdictie van den H. Stoel.

In 1392 stelde koning Jagello zijn neef Withold, die te gelijk met hem te Krakau het doopsel en daarbij den naam Alexander ontvangen had, als grootvorst onder zijn heerschappij over Lithauen aan; maar dat nam niet weg dat hij niet ophield, steeds het geloof in zijn stamland te verbreiden, terwijl ook Withold ondanks al de krijgshaftige ondernemingen, die hij had uit te voeren, evenmin de groote zaak van den godsdienst uit het oog verloor.

De naijver van de schismatieke Russen en ook van de Duitsche Orde, die beiden gehoopt hadden Lithauen onder voorwendsel van bekeering voor zich in te palmen, maar door het kloek optreden van Jagello die baatzuchtige plannen verijdeld zagen, berokkende den wakkeren vorst groote moeilijkheden en het duurde niet lang of met de Duitsche Orde was hij ln open oorlog.

De vroeger zoo vrome ridders hadden, zooals wij boven gezien hebben, sinds lang het heilige doel hunner instelling uit het oog verloren, Hun groote macht en rijkdom had hen eerzuchtig en wereldsgezind gemaakt. De dappere en vurige grootmeester

Ulrich van Jungingen gebood in het land over drie duizend ridders, tweehonderd ordepriesters, zestig steden en even zooveel sterke burchten. In zijn overmoed meende hij koning Jagello te kunnen tarten tot den strijd en in 1410 kwam het te Tannenberg tot den bloedigen veldslag, die voor de Orde zoo noodlottig zou worden.

Daar stond een leger van Polen en Lithauers, met Tartaren en aangeworven Bohemers versterkt, ongeveer ten getale van 150.000 man tegenover de strijdmacht der Duitsche Orde, die met de talrijke Engelsche en Schotsche soldeniers ongeveer 83.000 man telde.

Bij het oprukken naar het tooneel van den strijd had het Poolsche heir geweldig van het stof en de alles uitdrogende Julihitte te lijden gehad; maar in den nacht, die den slag voorafging, den nacht van 14 op 15 Juli, brak een zoo schrikkelijk onweer los, dat de bodem op eens door de plasregens werd doorweekt en de troepen in den morgen van den 15en Juli vermoeid en in wanorde hun positie innamen.

Ook aan den kant der Duitsche ridders had de storm aanmerkelijke schade aangericht en de tenten vernield; niemand van de strijders kon in dien nacht de rust genieten, welke hij met het oog op den heeten dag, die aanstaande was, noodig had.

Toen de morgen aanbrak, zagen de ridders de vanen van Withold, die den rechtervleugel der Polen commandeerde, tegenover zich. Hadden zij zich toen onmiddellijk op den vijand geworpen, nadat deze al den schrik en de gevaren van den nachtelijken storm had doorworsteld en nog in de grootste wanorde verkeerde, dan was, volgens de meening van den kroniekschrijver der Orde, de zege stellig aan haar kant geweest. De ridderlijkheid hield evenwel, volgens hem, de strijders der Orde van den aanval terug.

Intusschen zullen ook dezen, na den boozen nacht, wel eenige rust noodig gehad hebben en daarbij zou, met het oog op de overmacht der Polen en hun licht voetvolk, een aanval vóór de ontplooiing der liniën in het vrije veld een grove fout zijn geweest.

Om het Poolsche leger tot den ridderlijken kamp op het vrije veld uit te noodigen zonden zij, naar oud gebruik, den Poolschen koning twee herauten, die hem twee zwaarden, een voor hemzelf en een voor Withold aanboden en hem den eerlijken strijd in het open veld aankondigden. De koning nam de zwaarden en den strijd aan en antwoordde waardig, dat hij de keuze van het slagveld aan de Voorzienigheid overliet.

In afwachting van den strijd liet hij daarop in zijn kamp een heilig misoffer opdragen en bleef daarbij zoo lang en diep in vurig gebed verzonken, dat hij niet merkte hoe de eene bode na den andere hem verwittigen kwam dat de vijand al bereid tot den kamp in het veld stond.

Op den rechtervleugel, waar Withold het bevel voerde, had de eerste botsing der beide legers plaats, die, aan weerszijden van hoogten neergestormd, in het tusschengelegen dal op elkander stieten, zoodat de over en weer in elkaar grijpende speren als een soort van beweeglijke brug vormden.

Weldra weerklonk langs de geheele Poolsche linie het oude vrome Marialied, dat reeds de heilige Adalbert naar Polen had gebracht en dat steeds den Polen als krijgsgezang gediend had. De geheele voorste slagorde werd met den vijand handgemeen.

Aan geschut waren de Duitsche ridders den Polen verreweg te sterk; maar wegens de onmiddellijke nabijheid der twee strijdende legers konden zij er geen gebruik van maken. Met moed en woede werd van beide kanten op het hevigst gevochten. Een fijne regen, die in den aanvang neerdrupte, maakte de hellingen glad en glibberig,

zoodat het bijna onmogelijk was zich op den rug der hoogten staande te houden en den vijand in stelling af te wachten.

Daardoor naderden de linien elkaar al dichter en dichter; de kamp werd algemeen en kostte van beide zijden meer bloed en menschenlevens, dan anders het geval zou geweest zijn. Het zwaartepunt van den slag lag aanvankelijk aan den rechterkant, waar van Poolsche zijde Withold met zijn scharen, aan de zijde der ridders onder de banier van Sint Joris de vreemde hulptroepen vochten.

Ongeveer een uur kon het strijdgewoel op dit punt gewoed hebben, toen de gelederen van Withold wankelden en altijd verder en in grooter wanorde terugtrokken voor de aandringende heerscharen der ridders, wien de grootmeester, toen hij zag dat zij in 't voordeel waren, onmiddellijk versterking toezond, opdat zij het gewonnen terrein niet weer zouden verliezen. Een deel van Witholds mannen redden zich reeds over de rivier Marense en zagen zich daardoor zoodanig van den strijd afgesneden, dat zij, in de meening dat de slag verloren was, zich in het veld verstrooiden.

De ridders, die de wijkende Polen achtervolgden, zagen zich echter evenzeer van den eigenlijken veldslag afgeleid, te meer daar zij

op den buit der vluchtenden gestooten waren, en zonder te bemerken welke wending de strijd inmiddels in het centrum en op den anderen vleugel nam, reeds hun zegezang ‘Christus is verrezen’ aanhieven, die onmiddellijk over de heele linie der Duitschers weergalmde. Terwijl aldus de eene vleugel zegevierend den buit bemachtigt, dringt ook het centrum en de andere vleugel der ridders met heftig geweld naar voren, en voor het Poolsche leger doet zich een bedenkelijk moment voor. Intusschen gaf hun overmacht ten slotte den doorslag.

Nadat Withold tevergeefs gepoogd had zijn verstrooide krijgers weer te verzamelen, haalde hij ijlings van de in het centrum opgehoopte scharen des konings nieuwe troepen, waarmee hij de heele slaglinie herstelde en de reeds zegevierende ridders van den strijd afsneed.

Dat was noodlottig voor het leger der Orde, en het noodlottigst voor de ridders, welke, van den strijd afgesneden, zich opnieuw daarin wilden werpen en onverbiddelijk neergehouwen of gevangen gemaakt werden.

Verscheidene uren nog woedde de kamp. Terwijl de Duitsche ridders zich reeds van den aanvang af met heel hun krijgsmacht in den strijd geworpen hadden, konden de Polen bij hun groote overmacht telkens nieuwe troepen in het vuur brengen, en de vreeselijke strijdmanier der Zuid-Slaven en Tartaren, welke zich te voet bij losse zwermen tusschen de ruiters wierpen en den paarden de pooten stuk sloegen, deed den strijders der Orde ontzaglijke afbreuk.

Reeds bij het tweede treffen weken daarom de scharen der Orde naar haar kamp terug. Nauwelijks wordt de grootmeester dit gewaar of hij verzamelt onmiddellijk een vijftiental vendels van zijn krijgsvolk bijeen, stelt zich zelf aan de spits en stormt met meer overmoed dan beleid op het dicht ineengedrongen centrum van het Poolsche leger los, waar de koning nabij de rijksbanier stand hield.

Jagello had zich gedurende het heele gevecht op een hoog punt opgesteld, van waar hij, door een sterke lijfwacht omringd, alles zonder gevaar kon overzien, terwijl achter hem uit voorzichtigheid *relais* waren geplaatst, ten einde voor het geval van een nederlaag een spoedige vlucht mogelijk te maken.

Thans echter, nu hij de beste vendels der ridders op zich toe zag rennen, greep Jagello zijn lans en zou zich met doodsverachting midden tusschen de aanvallers geworpen hebben, als zijn getrouwen hem niet hadden teruggehouden. Intusschen was rondom de rijksbanier een vreeselijk moordgewoel ontstaan. Reeds bij den eersten schok was de grootmeester Ulrich van Jungingen zelf aan voorhoofd en borst doodelijk gewond en zonk van zijn strijdros tusschen den stapel lijken, die reeds rondom hem lagen opgehoopt. Behalve den grootmeester vonden ook de maarschalk en het grootste deel der ridders den heldendood. De weinigen, die er het leven hadden afgebracht, trokken zich tot in het kamp terug. Maar de troepenmacht der Polen scheen onuitputtelijk; want nog altijd vertoonden zich nieuwe scharen, die nog niet aan den strijd hadden deelgenomen. Toen verloren de weinige overlevende ridders den moed en terwijl de eenen hun heil zochten in een wilde vlucht, verschansten de anderen zich achter de proviandwagens, waar zij na korten wederstand overmand werden. In dit wanhopige naspel van den bloedigen dag moeten van den kant der ridders nog meer dooden gevallen zijn dan in den eigenlijken veldslag. Een uur voor zonsondergang was het pleit beslist: de bloem der Duitsche ridderschap bedekte met haar lijken het veld.

Voor Polen ging dien dag echter de zon der grootheid op en wel mocht koning Jagello de knieën buigen en met uitgestrekte armen den hemel voor de overwinning danken.

Op het aangrijpend tafereel van den slag, in ons nummer weergegeven, ziet men den heiligen patroon van Polen, den martelaar Stanislaus, in de lucht verschijnen om door zijn gebed de wapenen zijner strijdende landgenooten te steunen, Door zijn voorspraak was Polen voorgoed van den machtigen erfvijand bevrijd.

Den volgenden morgen liet koning Jagello net lijk van den grootmeester opzoeken en voor zijn tent brengen, waarna hij het, met een eeregewaad bekleed, naar Mariënberg zond, waar het in de St.-Annakapel begraven werd. De overige lijken werden rondom de kerk van Tannenberg ter aarde besteld. Het Poolsche leger bleef nog drie dagen op het slagveld om zich de welverdiende rust te gunnen, het verlaten kamp der ridders in bezit te nemen en de banieren en standaarden bijeen te zamelen ten einde ze als zegeteekenen mee te voeren.

Bij den vrede tusschen Jagello en de Duitsche Orde, die in het jaar 1411 geteekend werd, verkreeg de Poolsche koning nu ook de heerschappij over de nog heidensche landstreek Samogitië. Ook daarheen ondernam hij een bekeeringsreis en won de bevolking voor het Christendom op dezelfde wijze als hem dat in Lithauen gelukt was.

Terwijl hij en Withold aldus voor de bekeering der heidenen werkzaam waren, verzuimden zij ook geen pogingen om de schismatieke Christenen in hun landen tot de katholieke eenheid terug te brengen; ja koning Jagello beproefde zelfs de hereeniging der afgescheurde Grieksche met de Latijnsche Kerk.

Het was derhalve geen wonder, dat het concilie van Constanz in 1416 met groot welgevallen een schrijven van koning Jagello aanvaardde, waarin hij zijn katholieke gezindheid betuigde en om afzending van pauselijke legaten tot verdere regeling der kerkelijke aangelegenheden in zijn landen verzocht.

Ook de Pausen lieten het aan waardeering van Jagello's verdiensten voor de Kerk niet ontbreken; zoo stelde bij voorbeeld Paus Martinus V Jagello en Withold tot vicarissen van den Apostolischen Stoel in hun gebied aan. In Jagello erkende deze Paus ook den eenigen vorst, die voldoende macht en goeden wil bezat om de ketterij der Hussieten met goed gevolg te bestrijden.

Koning Jagello stierf den 31en Mei 1434.

Hedwigis was reeds lang vóór haar gemaal, in 1399 gestorven.

Hij stierf als een oprecht Christen na het ontvangen der heilige Sacramenten en beval op zijn doodbed, dat alles wat hij iemand op onrechtmatige wijze mocht ontnomen hebben, zou worden teruggegeven. Den eerbiedwaardigen bisschop Sbinko liet hij het dierbaarste kleinood, dat hij bezat, den trouwring van Hedwigis, dien hij steeds aan den vinger gedragen had, als gedachtenis overhandigen met het verzoek hem in zijn gebed te gedenken en hem al het ongelijk te vergeven, dat hij hem kon aangedaan hebben.

Bij al zijn gebreken, die de onverschrokken bisschop Sbinko van Krakau, vol ijver zoowel voor het belang der Poolsche Kerk als voor de koninklijke eer, hem dikwijls in het openbaar, zelfs eens op een concilie onder het oog gebracht had, was hij een man van groote hoedanigheden: gelukkig in den krijg, edelmoedig jegens overwonnenen, trouw in het houden van zijn woord en eenmaal gesloten verdragen, een zacht en wijs vorst voor zijn onderdanen, zonder trots of nijd alle verdienste gaarne erkennend, eenvoudig en rechtschapen zonder zweem van valschheid, een lofwaardig bevorderaar van het Christendom, door werken van godsvrucht en boete

zegen op zijn ondernemingen en vergeving voor zjn misslagen afsmeekend. - heeft hij in de geschiedenis, ondanks de schaduwzijden van zijn karakter, een roemrijk aandenken nagelaten.

Naar de Zuidpool.

Al jaren lang is op bijeenkomsten van aardrijkskundigen en natuurvorschers op een expeditie naar het gebied van de Zuidpool aangedrongen, zonder dat er tot dusver iets van gekomen is. Wel hoorde men voor eenige jaren, dat Nordenskjöld, de koene Noordpoolreiziger, ook een tocht naar de Zuidpool wilde ondernemen, maar ook deze hoop werd niet verwezenlijkt.

Meer dan vijftig jaren zijn verloopen, sedert de laatste expeditie onder J.C. Ross in het gebied der Zuidpool was doorgedrongen. Drie jaar geleden lokte het vooruitzicht op een goede vangst walvischvaarders tot aan het kustgebied der Zuidpool, doch voor de wetenschap hebben zij maar bedroefd weinig mee naar huis gebracht. Ook de Zuidpoolreis van den Zweed Borchgrevink, die zich op den walvischvaarder *Antarctic* als matroos verhuurd had, den Kerst- en Nieuwjaarsnacht van 1894 onder de zuider-middernachtszon doorbracht en als eerste menschelijk wezen de kust van Victorialand betrad, heeft onze wetenschap van de Zuidpool slechts weinig verrijkt, wel daarentegen het verlangen naar een zuiver wetenschappelijke expeditie opnieuw verlevendigd.

Thans eindelijk is het den ijveraars voor zulk een expeditie gelukt, haar voor te bereiden. De Duitsche Zuidpoolcommissie heeft zich met de maatschappij voor aardkunde te Berlijn in verbinding gesteld, om een expeditie uit te rusten, en de Oostenrijksche vrienden van een zoodanige onderneming hebben daarvoor hun steun beloofd. De uit de Oostenrijksche expeditie van 1870 tot 1874 roemrijk bekende Noorpoolreiziger Von Payer - nog in een onzer vorige nummers maakten wij van hem gewag - zal de leiding der Zuidpool-expeditie op zich nemen.

Het ligt voor de hand, naar het nut te vragen, dat van zulk een kostbare onderneming - de kosten der expeditie, waarvan de duur op drie jaar geraamd wordt, zijn op ongeveer een millioen mark geschat - verwacht wordt. De eerste vraag, die bij iederen mensch opkomt, is natuurlijk, wat is er in dat onder sneeuw en ijs bedolven land te halen? Stoffelijke schatten niet; geen goud, dat sedert Columbus' tijd de drijfveer van alle ontdekkingsreizen is geweest; evenmin handelswegen, die groote winsten voor de toekomst beloven. Wat er te halen is, kan dus enkel de wetenschap belang inboezemen.

Vooreerst moet de zuiver aardrijkskundige vraag naar den vorm en de gesteldheid van het land worden beantwoord. Sedert de oudheid heeft men over de Zuidpool allerlei fabeltjes verteld. Hoe dieper de scheepvaart naar het Zuiden doordrong, hoe meer het in de phantasie ontstane werelddeel om de Zuidpool kleiner afmetingen begon aan te nemen. Nu weten wij wel, dat het gebied aan de Zuidpool omtrent vier millioen vierkante mijlen beslaat, maar slechts enkele kustlijnen daarvan zijn bekend. Het binnenland is nog nooit door den voet eens menschen betreden.

Wij weten niet, of het om de Zuidpool gelegen land een samenhangend vastland of een eilandengroep is, of wij dus van een Zuidpoolcontinent, dan wel slechts van een Zuidpoolarchipel mogen spreken. Hoeveel over deze vraag ook gesproken is, bevestigend heeft nog niemand ze in den een of in den anderen zin kunnen beantwoorden. Aardrijkskundigen van naam hebben zich zoowel voor de een als voor de andere veronderstelling verklaard. Zelfs de waarnemingen van de Challenger

expeditie in 1874 aan gene zijde van den zuiderkeerkring hebben het geheim niet kunnen ontsluieren. Zoolang het niet gelukt is, den geweldigen ijsmuur, die zich tot een hoogte van zestig meters boven den zeespiegel verheft, door te varen of over te klimmen, en in het binnenland door te dringen, is de vraag naar de gedaante des lands niet met zekerheid te beantwoorden.

Behalve de aardrijkskunde hebben de aardkunde en de aardmeetkunde, de weer- en klimaatkunde, van de navorsching van het Zuidpoolgebied de beantwoording van belangrijke vragen te verwachten.

De Zuidpool is onbetwistbaar een vulkanisch gebied. Terwijl de oppervlakte van het land in eeuwige rust onder het ijs schijnt te liggen, zijn de onderaardsche krachten onophoudelijk werkzaam. De ontdekkingsreiziger Ross vond den in het uiterste Zuiden van Victorialand gelegen vulkaan Erebus in volle werkzaamheid. De daarnaast gelegen vulkaan Terror spuwde wel geen vuur, maar toonde toch alle kenschetsende vormen van een uitgedoofden vulkaan. De uiterlijke gedaante zoowel als de aard der steenen en zelfs wat men in de maag der zeevogels vond stellen het buiten allen twijfel, dat de heele kust van het Zuidpoolgebied uit een krans van vuurspuwende bergen bestaat, waarvan de weerga alleen gevonden wordt in den vulkanengordel, die den Grooten Oceaan omslingert.

Nog niet lang geleden kwam het internationale congres van aardmeetkundigen te Berlijn bijeen,

om opnieuw over het grootsche werk der internationale graadmeting te beraadslagen. Zijn doel is, den waren vorm der oppervlakte vast te stellen. Voor Europa is deze vraag voor het grootste gedeelte opgelost, en ook in de overige werelddeelen is men daarmee een goed eind opgeschoten. De gedaante van het land echter, dat zich achter Kaap Hoorn uitstrekt, zal eerst dan nauwkeurig te bepalen zijn, wanneer ook op verschillende punten van het Zuidpoolgebied waarnemingen met den slinger zullen gedaan zijn.

Niet geringer is de hoop, die de natuurkundigen op een grondig onderzoek van het ijs in de Zuidpool gebouwd hebben. Hoe hoog bedekt het ijs het land? Hoe is de bouw daarvan? Zijn de geweldige ijsbergen, die in de Zuidelijke IJszee drijven, afgebroken stukken van gletschers of zwaar veldijs? Is ook de Zuidpool, evenals de Noordpool, met gletschers bedekt? Denkelijk is dit laatste niet te verwachten, daar de zomerwarmte hier niet hoog genoeg is om den voor de vorming van gletscherijs noodigen dauw te veroorzaken.

De koude zeestroomingen, die, van de Zuidelijke IJszee komend, tot aan den evenaar voelbaar zijn en op het klimaat der westkust van Zuid-Afrika en Zuid-Amerika hun invloed doen gevoelen, vereischen een nauwkeurig onderzoek. Nog andere vragen dringen zich op. Hoe diep is de zee in de nabijheid van het land? Waaruit bestaat het bezinksel van het zeewater? Hoe hoog zijn de temperaturen aan de oppervlakte en in de diepte der zee, en op welke wijze nemen zij af? Deze vragen boezemen ook den meteorologen belang in, die bovendien ook de verhoudingen van temperatuur en luchtdruk op het vasteland zouden willen leeren kennen. Eenige temperatuuropgaven hebben wij, behalve aan Ross, aan de scheepsdokters der bovengenoemde walvischvaarders te danken, die tot den 64en graad Zuiderbreedte waren doorgedrongen. Blijkens die opgaven heeft men daar, in tegenstelling met de landen aan de Noordpool, een zeeklimaat, dat wil zeggen, het verschil tusschen zomer- en wintertemperatuur is zeer gering.

De plant- en dierkundigen zullen aan de Zuidpool den geringsten buit halen. Meer dan zeewier en mos zal de flora daar wel niet opleveren; toch kan onze kennis van de sneeuwen ijsflora daardoor verrijkt worden. Landdieren schijnen geheel te ontbreken, en de dieren van hoogere en lagere orde, die in de zee wonen, worden ook elders aangetroffen. Zal de tegenwoordige planten- en dierenwereld al niet veel bijzonders opleveren, wie weet of de Zuidpool niets bewaard heeft uit een eenmaal bloeiend verleden. Wij weten, dat thans dichtbevolkte landen eens onder sneeuw en ijs begraven lagen, en dat de onder het ijs bedolven landen om de Noordpool eens groenende velden en wouden droegen. Zou wellicht ook iets dergelijks met het Zuidpoolgebied het geval zijn geweest?

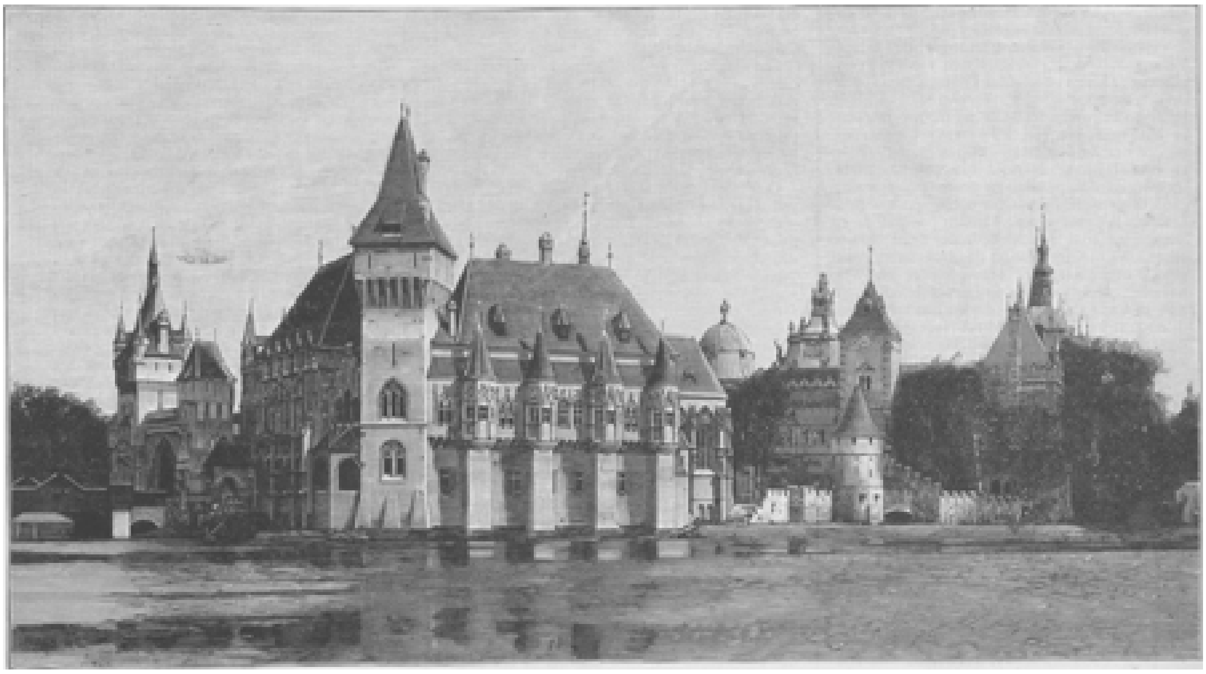

DE GEBOUWEN DER GESCHIEDKUNDIGE TENTOONSTELLING TE BOEDA-PEST. GEZICHT VAN TER ZIJDE. NAAR EEN PHOTOGRAPHIE.

Uit dit korte opstel is gebleken, hoe gerechtvaardigd de verwachtingen zijn, waarmee de vertegenwoordigers der verschillende wetenschappen een met alle hulpmiddelen van den nieuweren tijd op touw gezette expeditie naar de Zuidpool vergezellen.

Allerlei.

Een miniatuur-staatje. -

Wanneer er sprake is van de kleinste landjes van Europa, dan worden gewoonlijk de republieken San Marino en Andorra genoemd, die in onze kleinste provincie Utrecht nog verscheidene malen begrepen zijn. Toch is er nog een kleiner staatje, nl. het eilandje Tavolara, dat maar 168 zielen telt en aan de noordoostkust van Sardinië is gelegen.

De heerschappij over dit gebied, even bescheiden in grootte als arm aan zielen, werd in het jaar 1833 door koning Karel Albert van Sardinië aan de familie Bartholomi gegeven, wier hoofd zich onmiddellijk onder den naam Paul I tot koning liet uitroepen en bijna vijftig jaren in vrede regeerde.

Maar ook in dit rijk brak na den dood des konings een revolutie uit. Toen nl. Paul I stierf, weigerden zijn onderdanen zijn opvolger te erkennen, kondigden de republiek af en maakten een grondwet op hun eigen handje. Dit geschiedde in het jaar 1882. De nieuwe republiek zond een deputatie naar Italië, om den koning met de regeeringsverwisseling van Tavolara in kennis te stellen.

Italië had daar niets op aan te merken, en Tavolara wordt sedert dien tijd bestuurd door een president, die voor tien jaar gekozen wordt. De vrouwen echter hebben sedert het stichten der republiek het stemrecht zoo goed als de mannen. Achterlijk kan dit Lilliputrijk dus allerminst genoemd worden!

Rijdende mieren. -

Reeds sinds geruimen tijd had de bekende Aziëvorscher Adolf Bastian in oostelijk Azië bereden mieren gezien. Deze vreemde ontdekking verwekte echter in de kringen der vakgeleerden een algemeen hoofdschudden. Langen tijd geloofde er dan zoo goed als niemand aan, tot ze voor eenige jaren van een andere zijde bevestigd werd.

Karel Meissen maakte toen ter tijd de resultaten openbaar zijner waarnemingen op een in Siam levende, kleine, zwart gekleurde mierensoort, die zich bij voorkeur op vochtige plaatsen ophoudt, waar men ze dik wijls in heele scharen heen ziet trekken. Zijn zijn omtrent half zoo lang als onze gewone boschmieren. Te midden der kolonne marcheeren op bepaalde afstanden enkele aanmerkelijk grootere dieren, maar af en toe verschijnt, langzaam en bedachtzaam, een ware mierenkolossus, een olifant in vergelijking met de andere. Zijn dikke, glanzend zwarte kop is grooter dan het heele lichaam sijner gezellen, en op zijn rug rijdt en zit een der kleine mieren. Van tijd tot tijd komt er plotseling meer beweging in het logge dier; het verbreekt de kolonne en rijdt dan met zijn ruiter als bezeten heen en weer.

Men heeft dit merkwaardige verschijnsel nog niet kunnen verklaren, maar het is bekend, dat de mieren een goed gedisciplineerd leger en politie hebben. Zoo zou men misschien kunnen denken, dat de kleine ruiter een mierengeneraal is, die zich bij zijn inspectie van een rijdier bedient, of wellicht vormen de bereden mieren de ruiterij naast de groote massa van het voetvolk, d.i. de gewone kleinere mieren.

[Nummer 41]

CHRISTUS DOOR DEN DUIVEL BEKOORD, NAAR DE SCHILDERIJ VAN ARY SCHEFFER.

Zijn jongste zuster, door F.J.A.L. Cordens.

IV. (*Vervolg en slot.*)

Des middags kwam de pastoor Eduard Brenning een bezoek brengen en Anna ging naar haar zwager om zich van den haar opgedragen last te kwijten.

Fons van Delden was op zijn kantoor en ontving haar vriendelijk. Zoodra zij echter den naam van Eduard noemde, betrok zijn gelaat, maar hij viel haar niet in de rede en liet haar alles vertellen wat zijn zwager haar had meegedeeld.

'Hoor eens hier,' zeide hij, toen zij had uitgesproken, 'ik heb aan Eduard geen enkele meedeeling te doen, je hoeft hem geen enkele boodschap van mij over te brengen. Dat hij den pastoor laat ontbieden, zal voor zijn ziel wel het beste zijn, maar ik wil niets meer met hem te doen hebben; tusschen hem en mij bestaat voortaan een kloof, die niet gemakkelijk zal worden overbrugd.'

Teleurgesteld boog juffrouw Brenning het hoofd.

'Ik dacht, dat u een billijk verzoek niet zoudt weigeren,' fluisterde zij.

'Hoor eens hier,' hernam Van Delden, met meer opgewondenheid dan hij wilde laten blijken, 'in deze zaak behoef ik den raad van niemand; ik heb mijzelf een gedragslijn gesteld en die zal ik volgen. Ik heb Eduard vroeger alle goed gedaan, ik heb hem op de onbaatzuchtigste wijze geholpen, niet omdat ik daardoor zijn genegenheid wilde koopen, maar om zijn naam op te houden, die door een onvermijdelijk bankroet zou worden geschandvlekt.

En hoe heeft hij zijn dank betoond? Hij heeft me altijd tegengewerkt. Meer nog: hij sluipt als een dief 's nachts mijn fabriek binnen om ze in brand te steken, of, zooals hij zegt, om mijn machine te vernielen, in ieder geval, om een lage schurkenstreek uit te halen. Nog heb ik hem gespaard; ik had hem als een inbreker en brandstichter kunnen laten gevangen nemen, maar ik heb het niet gedaan om u en om mijn vrouw. Maar om nu te eischen dat ik hem weer in genade aanneem, neen, Anna, dat is te veel; tusschen Eduard en mij hebben alle betrekkingen opgehouden.'

Krampachtig woelde de fabrikant met de vingeren in zijn langen baard; het was duidelijk dat hij spoedig een einde wenschte te maken aan het gesprek. Juffrouw Brenning was door dien bitteren uitval geheel uit het veld geslagen; zij begreep dat zij voor het oogenblik geen poging behoefde te beproeven om haar zwager tot andere gedachten te brengen en mistroostig ging zij heen om aan haar zuster haar nood te klagen.

'Ik kan er niets aan doen,' zeide Lize, 'als Fons eenmaal iets voor heeft, is het hem met geen mogelijkheid uit het hoofd te praten. Maar je moet toch toegeven, dat Eduard het er wel naar heeft gemaakt om mijn man te verbitteren; toch dunkt me, nu Eduard tot inkeer schijnt te komen, dat Fons meer vergevingsgezind mocht zijn.'

Toen Anna Brenning bij haar broer terugkeerde, vond zij hem in kalme, tevreden stemming en moest tot alle vrouwelijke listen haar toevlucht nemen, om hem de ware gezindheid van Van Delden zooveel mogelijk te verbergen.

Er gingen nog eenige weken voorbij. Eduard Brenning herstelde spoedig, zoodat hij de trouwe verzorging van zijn zuster niet meer noodig had. Deze maakte zich dien toestand ten nutte om zelve uit te rusten van de buitengewone vermoeienissen en inspanning, die zij had doorstaan. De verkoudheid, die zij bij het begin der ziekte van haar broer had opgedaan, wilde echter niet wijken, zij hield een korten, drogen hoest, waarover Fons van Delden zich ernstig bezorgd maakte. Ook haar gelaat had een matbleeke kleur gekregen, waarin haar groote zwarte oogen zonderling schitterden. Zij lachte echter met de bezorgdheid van haar zwager en verklaarde, dat zij zich heel wel gevoelde.

Op een heerlijken morgen in het begin van Maart, toen zij Eduard, die nu geheel hersteld was, ging bezoeken, nam deze haar mee naar den tuin.

Arm in arm wandelden zij door de paden, helder scheen de zon aan de blauwe lucht en door de struiken en boomen waaraan de groene knopjes ontloken, ritselde een zoele wind als een voorbode van den zomer.

'Ik ben nu geheel hersteld,' begon Eduard, 'dank zij God en uwe toewijding. Nu moet ik echter gaan zorgen om mijn verplichtingen na te komen.'

Anna zag hem vragend aan. 'Het leven lijkt zoo prettig op een zonnigen dag,' vervolgde hij zonder zijn zuster aan te zien, 'en toch, Anna, je moest eens weten, wat een treurige gevolgen mijn vroeger gedrag nu na zich sleept, hoe zwaar mij het leven nu valt.'

Het meisje zag vreemd op. Was dat dan de uitslag van haar teedere zorgen en haar opoffering, die haar dagen achtereen aan het ziekbed van haar broer gekluisterd hield! Zij had gehoopt, dat met zijn ziekte alle leed geweken was, zij was gelukkig geweest, toen Eduard tot inkeer kwam en zich met God had verzoend, zij had de schoonste verwachtingen op de toekomst gebouwd - en nu?

'Maar wat bedoel je dan, Eduard? spreek duidelijk,' zeide zij.

'Mijn rol is hier afgespeeld,' antwoordde hij, 'mij blijft niets meer over dan het bankroet. Mijn fabriek is voor Fons, die er eigenlijk meer op heeft staan dan ze waard is; aan u heb ik 10.000 gulden schuld; bovendien heb ik nog andere schulden af te doen. Den jood Goudsmit, met wien ik speculeerde, heb ik door toezegging van hooge rente een tijdlang tevreden kunnen stellen, maar hij begint te dreigen om zijn geld. Wat moet ik doen?'

Anna zweeg en zag nadenkend voor zich. Eindelijk zeide zij: 'Ik zal u uitstel geven om die 10.000 gulden af te lossen, ben je dan gered?'

Eduard schudde treurig het hoofd. 'Ik dank u, je bent altijd nog mijn zelfde goede zuster, maar het help me niet. Als ik alles verkoop, wat mij toebehoort, kom ik nog ruim 2000 gulden te kort. De fabriek aanhouden kan ik niet, want ik zou werken met verlies; er blijft mij niets over dan in het buitenland een betrekking te zoeken, als er ten minste nog een uitkomst opdaagt, die mij veroorlooft, naar den vreemde te gaan.'

Anna bedacht zich een oogenblik. Plotseling hief zij het hoofd op en zag haar broer aan: 'Hoor eens, Eduard,' sprak zij, 'je moet de zaken niet zoo somber inzien. Twee duizend gulden is maar een kleine som, je zal geholpen worden, ik zal er eens met Lize over spreken.'

'Met Lize?' herhaalde hij. 'Weet je wel, Anna, dat Fons mij voortaan haat; hij wil niets meer met mij te doen hebben. Gisteren schreef ik hem een briefje of hij hier wilde komen om de overdracht der fabriek te regelen, want hij wil ze aan zijn naam hebben. Hij antwoordt niet eens, maar stuurt een gevolmachtigd notaris. Fons is dood voor mij, en wat zou ik dan van zijn vrouw te hopen hebben?'

‘Je moet denken, dat Lize je zuster is, in dit geval moet ze je helpen. Laat mij maar begaan, alles zal ten goede komen. Maar nog eens, als je hier je zaken geregeld hebt, wat denk je dan te beginnen?’

‘Ik kan misschien een aanstelling krijgen aan de *Iron- and Steelworks* te Glasgow, een betrekking, die mij achttienhonderd gulden salaris oplevert. Van dat geld kan ik sparen en u langzamerhand mijn schuld afdoen.’

Anna Brenning sprak niet veel meer. Toen zij naar huis terugkeerde, dacht zij er over na of zij zich nog wel meer opofferingen zou getroosten bij al de vele, die zij reeds op zich genomen had.

Aan tafel bracht zij het gesprek op de netelige positie van haar broer en vroeg aan Lize of zij genegen zou zijn hem te helpen.

Lize van Delden aarzelde te antwoorden. In den laatsten tijd waren haar gevoelens opzichtens Eduard merkbaar gewijzigd. Nu zij de overtuiging had, dat hij op den goeden weg was teruggekeerd, beklaagde zij hem en was geneigd hem te steunen indien zij kon. Maar zij moest rekening houden met haar man; Fons van Delden was sinds den brand in zijn fabriek veel veranderd, hij was wantrouwig en achterhoudend geworden; het hinderde hem blijkbaar als er over Eduard Brenning werd gesproken en meer dan eens had hij uitdrukkelijk gezegd, dat deze nooit meer iets van hem te hopen had.

‘Wat zou ik doen?’ vroeg zij eindelijk aan haar man.

Van Delden fronste de wenkbrauwen en antwoordde norsch: ‘Dat moet jij weten, ik bemoei er me niet mee.’ Hierbij bleef het voorloopig.

Anna vertelde nog van de plannen van haar broer, maar de fabrikant bleef bedaard voortgaan met eten en luisterde er nauwelijks naar als ging het geheele geval hem niet aan.

Het jonge meisje beproefde echter op allerlei manieren hem in het gesprek te mengen. Eindelijk vroeg zij of de overdracht der fabriek al had plaats gehad.

‘Nog niet,’ was het antwoord. ‘Dat kan door den notaris niet gebeuren, daar moet ik zelf voor teekenen; dat zal dan wel, hoop ik, de laatste maal zijn dat ik met hem in aanraking kom.’ Hij legde een eigenaardigen klemtoon op het woordje: ‘hem’, als vermeed hij opzettelijk den naam van zijn zwager uit te spreken.

Toen Van Delden van tafel opstond, bleven Anna en Lize het gesprek voortzetten. De onzijdigheid van haar man liet haar dus vrijheid van handelen. Maar de heele schuld van Eduard op zich nemen durfde zij niet. Anna van haren kant had al het mogelijke gedaan. Bijna de helft van haar kapitaaltje had zij aan haar broer verspeeld, en ondanks zijn beloften en zijn goeden wil scheen haar de kans toch klein van het terug te krijgen. Haar aarzeling duurde echter niet lang; bij al het vele, dat zij zich voor Eduard had getroost, kon er dat nog wel bij. Zij vroeg zich niet af of zij er zich mee ontriefde; waarde van geld had zij nooit gekend; zij leefde stilletjes en tevreden van den eenen dag in den anderen, uitgaven had zij weinig of geen, en het kostgeld bij haar zwager, nu ja, dat was zoo veel niet, en Fons was op dat punt nogal schikkelijk.

Den volgenden dag kon zij aan haar broer de meedeeling doen, dat Lize en zij elk voor de helft van het noodige geld zouden zorgen.

Eduard van zijn kant besloot haast te maken met zijn toebereidselen tot het vertrek. Over veertien dagen dacht hij naar Engeland over te steken. Een moeilijke vraag was echter het afscheid nemen van zijn familie. Zou hij bij Van Delden ontvangen worden? Hij vreesde er voor, en toch wilde hij niet heengaan zonder zijn zwager, dien hij zoozeer miskend had, de hand te hebben gedrukt.

De overdracht der fabriek zou plaats hebben ten huize van Fons; Eduard besloot er mee te wachten tot den morgen van zijn afreis, dan kon hij te gelijker tijd zijn zusters vaarwel zeggen.

Op het bepaalde uur schelde hij bij zijn zwager aan. Zijn lange blonde haren deden de bleekheid van zijn gelaat nog meer uitkomen. Was het ontroering of waren de laatste sporen der ziekte nog niet uitgewischt? Boven aan het voorhoofd verried een kleine donkerroode streep de wonde, die hem zoo na bij den dood had gebracht.

Niet zonder schroom trad hij de kamer binnen, die de bediende voor hem opende. Hij trof daar zijn beide zusters, zijn zwager en ook den notaris; deze kende de verhouding, waarin beide mannen stonden, en had tact genoeg om aanstonds met de zaak te beginnen, waarvoor hij gekomen was.

Dit stond Van Delden ook het beste aan. In de laatste dagen was zijn gezindheid jegens Eduard er niet op verbeterd. Herhaaldelijk had hij diens fabriek doorloopen en de boeken bestudeerd, en overal had hij bewijzen gevonden van Eduards groote bekwaamheid, maar ook van diens verregaande lichtzinnigheid en zorgeloosheid. Dit had den nauwgezetten koopman

nog meer tegen de borst gestooten en hem het vaste voornemen doen opvatten om in zijn rol te blijven en Eduard voortaan te behandelen als een vreemde, of, erger nog, om geen notitie meer van hem te nemen.

Nauwelijks had de notaris zich verwijderd of ook Van Delden stond op om heen te gaan. De jonge Brenning was hem echter vóór.

'Fons,' begon hij, 'ik heb u veel misdaan; maar geef mij de hand. Over weinige uren vertrek ik, laat ons niet als vijanden scheiden.' Terzelfder tijd stak hij den fabrikant de hand toe.

Van Delden bleef een oogenblik staan, als was hij in tweestrijd wat hij doen zou. Hij wierp van ter zijde een blik op den jongen man, die zijn smeekende oogen op hem gevestigd hield; maar eensklaps stapte hij haastig voort, zonder te antwoorden, zonder de hand te drukken, die hem gereikt werd.

'Fons, geef mij de hand, ga zoo niet heen,' herhaalde Eduard; maar de fabrikant ging door zonder om te zien en een seconde later sloeg de deur achter hem dicht.

Dat was te veel voor den ongelukkige; zooveel miskenning had hij niet verwacht. Hij stond gereed om in den vreemde een nieuw leven te gaan beginnen, oprecht betreurde hij wat voorbij was en hij had voor de toekomst de beste en edelste voornemens gemaakt. De priester had hem van Gods vergeving gesproken en stellig had hij ook gehoopt op de vergeving der menschen.

Een enkele handdruk, een opbeurend woord van zijn zwager zou hem bemoedigd en gesterkt hebben op den weg, waarlangs voor hem geen andere bloem zou bloeien dan strenge, harde plichtsbetrachting; maar nu wist hij, dat hij haat en afkeer achterliet, en die gedachte, hij voelde het, zou hem een voortdurende pijniging zijn, en hem in zijn nieuw vaderland het weinig genoegen vergallen, dat hij daar misschien smaken mocht.

Hij liet zich in een stoel neervallen en leunde met het blonde hoofd in beide handen. Hij stond op het punt in tranen uit te barsten, maar hij bedwong zich, hij mocht voor zijn zusters het afscheid niet pijnlijk maken.

Op Lize, maar op Anna vooral had de handelwijze van Fons een treurigen indruk gemaakt. Het meisje meende door teederheid te moeten vergoeden, wat de andere door ruwheid aan haar broer had misdaan. Zenuwachtig sloeg zij haar armen om zijn hals en liet hem niet uit haar overhelzing los; een onbestemd, bang voorgevoel maakte zich van haar meester: zou zij Eduard nog ooit wederzien? Zij wist niet waarvandaan die nare gedachte bij haar opkwam, maar zij kon ze niet van zich afschudden. Al de vermoeienis, al de angst en overspanning, die zij vroeger aan het ziekbed van haar broer had uitgestaan, scheen haar op eens te bevangen; zij voelde, dat zijn vertrek een groote leegte zou laten in haar hart en misschien vermoedde zij ook, dat Fons zijn afkeer van haar broer wellicht zou overbrengen op haar.

Eduard Brenning streelde haar door de gitzwarte haren, zag haar liefderijk in haar groote, betraande oogen en fluisterde haar allerlei bemoedigende woorden toe. Het afscheid was lang en pijnlijk, en al zijn wilskracht had hij noodig om zich te bedwingen.

Eindelijk had hij zijn beide zusters vaarwel gezegd; aan de voordeur werd nog een laatste handdruk gewisseld en zonder om te zien sprong hij haastig in de coupé, die hem naar het spoorwegstation zou brengen.

V.

De dag van Eduards vertrek was voor Anna Brenning bijzonder treurig. Zij voelde zich alleen en verlaten in het huis van haar zwager; daarbuiten was niemand meer, op wien zij hare genegenheid kon overbrengen.

Fons van Delden was uitermate slecht gestemd, hij was norsch en knorrig, het fabriekpersoneel kon niets naar zijn zin doen en begreep niet, hoe de patroon, vroeger zoo vol welwillendheid, opeens zoo veranderd was. Hij was boos op zichzelf, daar hij zeer goed inzag, dat hij zich tegenover den ongelukkigen Eduard onwaardig gedragen had; hij zocht verstrooiing in de regeling der werkzaamheden aan de nieuwe fabriek, die nu onder zijn beheer was gekomen en hem veel te doen gaf.

De eerstvolgende dagen gingen langzaam voorbij. Anna verrichtte als naar gewoonte eenige kleine huiselijke bezigheden, maar zij stond er verwonderd over dat de geringste inspanning haar zoo spoedig vermoeide en afmatte. Haar eenige uitspanning bestond in een wandeling langs de singels en het stadspark en een bezoek aan de Lieve-Vrouwekerk. Nu en dan kwam een brief uit Glasgow haar wat vreugde brengen, maar ook tevens de herinneringen aan het verleden weer opwekken. Eduard sloot zijn brieven altijd met de groeten aan Fons van Delden; de fabrikant nam ze met een bedankje in ontvangst, maar hij vermeed verder over zijn zwager te spreken en noch goed- noch afkeuring over diens gedrag kwam over zijne lippen.

Zijn vrouw zag met bezorgdheid den achteruitgang van Anna. Haar eetlust verminderde, haar gelaat zag ziekelijk bleek, wat nog scherper uitkwam door den zwaren rouw, dien zij nog droeg over haar vader. Lize had oprecht medelijden met haar; vooral viel het haar op, dat haar zuster steeds in een gedrukte, droefgeestige stemming verkeerde.

Den verjaardag van Fons van Delden nam zij te baat om aan Anna wat afleiding te verschaffen en 's avonds een gezellig partijtje te organiseeren. In 't eerst stelde het jonge meisje er zich weinig genoegen van voor, doch toen zij vernam dat de oude heer Vermolen en zijn zoon Willem onder de genoodigden behoorden, was zij tevreden en besteedde meer dan gewone zorg aan haar toilet. Den ganschen avond had zij zich kostelijk vermaakt en Liza van Delden zag met genoegen dat haar zuster haar vroegere frissche, gezonde kleur weer terug kreeg.

Ook aan Willem Vermolen scheen dat partijtje bijzonder bevallen te zijn. Hij stond goed aangeschreven bij den fabrikant en wist daarvan heel diplomatiek partij te trekken om eenige dagen later nog een visite te komen maken. Het was prachtig weer dien dag, waarom Willem uit naam van pa en ma vroeg of juffrouw Anna plezier had dien middag mee naar buiten te rijden.

Met genoegen nam zij het voorstel aan, dat haar den weg opende om in den loop van den zomer nog menigen heerlijken namiddag op het buitengoed der Vermolens door te brengen. De vriendschap, die reeds lang tusschen haar en Willem had bestaan, werd steeds inniger; hij werd langzamerhand haar vertrouweling, wien zij al haar wederwaardigheden kon meedeelen, zeker als ze was, altijd op een bemoedigend woord, een vriendelij ken, onbaatzuchtigen raad te kunnen rekenen.

De jonge man toonde zich dat vertrouwen ten volle waardig; hij had eerbied voor het meisje, dat in de school van het lijden zooveel had geleerd en onbewust de schoonste gaven van geest en hart verried.

De ouders van Willem zagen niet ongaarne dat de genegenheid van hun zoon zich op Anna Brenning scheen te vestigen; hij was in de jaren, dat hij er gerust aan kon

denken een eigen huishouding te beginnen en zij wisten dat hij in haar een waardige levensgezellin zou vinden.

Ook Anna koesterde de schoonste droomen. Zij was zoo gelukkig de dagen, die zij op het buiten van Vermolen in gezelschap van Willem mocht doorbrengen; dan voelde zij haar krachten weer opleven en begreep, dat ieder bezoek haar nader bracht bij een gelukkige toekomst.

Op een avond dat zij van de buitenplaats terugkeerde, voelde zij zich meer vermoeid dan gewoonlijk; zij had waarschijnlijk kou gevat en klaagde over hoofdpijn. Des morgens bleef zij te bed. Lize kwam op haar kamer en bracht haar een kop thee; zij had koorts en was niet in staat om op te staan.

Op aandringen van Fons werd de dokter gehaald. De fabrikant maakte zich omtrent haar gezondheid meer bezorgd dan hij wel liet blijken; de hoest, dien zij tijdens de ziekte van haar broer had opgedaan, was nog niet geheel geslonken en dat voorspelde hem weinig goeds.

De dokter kwam en paste op haar de gewone middelen toe; maar voor dat acht dagen waren verloopen, werd het vermoeden van Fons van Delden bewaarheid en verzekerde hem de geneesheer met een veelzeggend schouderophalen: ''t Is de tering.'

De tering! 't Is zoo pijnlijk een jong, veelbelovend leven door een kwijnende ziekte te zien verwoesten; getuige te zijn van dien wanhopigen strijd met den Engel des Doods, een strijd, die weken-, maandenlang duurt, met schijnbaar afwisselende kans, maar waarvan de uitslag, helaas! niet twijfelachtig is.

Fons van Delden en zijn vrouw sloegen met bange zorg het verloop der ziekte gade. De fabrikant koesterde de hoogste achting en bewondering voor het jonge meisje; ondanks den afkeer, dien hij haar broeder toedroeg, had hij eerbied voor de toewijding, waarmee zij hem in alles had gesteund en die zij nu zoo zwaar moest boeten.

De zieke zelf maakte zich over haar toestand niet ongerust; 't was maar een voorbijgaande ongesteldheid, spoedig zou zij weer beter zijn.

Na verloop van een maand mocht zij het bed verlaten, zij hoopte op mooie, warme najaarsdagen, dat zij zou mogen wandelen in den tuin; maar het bleef ruw, onstuimig weer en één voor één zag zij de bloemen voor haar venster verwelken en ontbladeren. De natuur bleef niet zonder invloed op haar fijngevoelig gemoed; als zij den regen tegen de ramen hoorde kletteren en den wind hoorde gieren door de eenzame straat, werd zij treurig te moede, dan schreide zij soms zonder zich rekenschap te geven waarom. Was het omdat het spookbeeld van den Dood zich van verre aan haar blikken vertoonde? Zij was in haar jeugd zoo slecht met het idee van sterven vertrouwd. Als men jong en gezond is, in den vollen bloei der krachten van lichaam en geest, kan men in koenen overmoed zeggen, dat men voor den dood niet siddert; maar als ziekte het lichaam ondermijnt en de geestkracht verlamt; als de strijd om het leven vreeselijke ernst wordt, dan, ja dan valt het afscheid dezer wereld hard en ondervindt men, hoezeer Gods barmhartige hulp noodig is om gelaten als Christen te sterven.

Ook Anna Brenning beleefde nu en dan van die sombere oogenblikken, dat de hoop op genezing van haar wegvlood; maar zoodra er een zonnestraaltje door de wolken boorde en het laatste groen in den tuin weer deed opleven in zijn koesterend licht, dan keerden ook al de blijde illusies van haar jonge jaren weer terug, dan had haar jeugd weer gezegevierd en kon zij zich niet begrijpen, dat de zenuwen haar zulke parten hadden gespeeld.

Het werd winter. Langzaam maar zeker maakte de gevreesde ziekte haar veroveringen, maar in blind vertrouwen klampte het meisje zich vast aan het

denkbeeld, dat de lente haar kracht en gezondheid zou teruggeven. Nu en dan kwam er een brief van Eduard. Hij genoot het vertrouwen van zijn chefs, leefde uiterst sober en had zelfs reeds een paar honderd gulden weten te sparen, die hij aan zijn zuster overzond als eerste afdoening zijner schuld.

Zij was overgelukkig, zij vertelde het aan Lize, aan Fons en las hun den brief voor. Zooals altijd betrok het gelaat van den fabrikant als er over Eduard sprake was. Hij vergenoegde zich met te zeggen dat Eduard niets meer deed dan zijn verplichtingen nakomen en dat hij heel wat had goed te maken.

Een vluchtige blos gleed langs de wangen der zieke. Zinspeelde hij op haar ongesteldheid, die zij bij de verzorging van haar broer had opgedaan en ook aan hem geweten moest worden?

Des middags kwam Willem Vermolen een bezoek brengen; ook hij moest alles weten wat Eduard betrof. De jonge man bleef geruimen tijd bij haar praten, hij schertste met haar en gaf haar hoop op spoedig herstel. Maar toen hij thuis kwam, was hij diep treurig gestemd en spoedig bemerkten zijn ouders, dat Anna Brenning een schoonen droom van Willem mee ten grave zou nemen.

De lente kwam, maar bracht geen genezing voor haar mee. Anna hoopte nog, hoewel zij zich langzamerhand van haar toestand bewust werd; zij had echter niet gewild, dat Lize iets van haar ziekte aan Eduard zou schrijven.

Er kwamen mooie, warme dagen, maar

UIT TRANSVAAL. - Markt te Johannesburg.

UIT TRANSVAAL. - Straat te Johannesburg.

UIT TRANSVAAL. - Een afdeeling Boeren, Jameson te gemoet trekkend, naar de teekening van John Charlton.

de zieke mocht de kamer niet verlaten. Op een zonnigen middag zat zij in een grooten stoel in de kussens voor het raam; zij was bijna onkenbaar geworden, haar gelaat was vermagerd en effen bleek, en als fijne, lichtblauwe draden slingerden zich de dunne aderen langs het marmer van haar voorhoofd en slapen.

Lize van Delden zat tegenover haar; zij hield zich met een handwerk bezig en beschouwde nu en dan met verwondering de dunne, bijna doorzichtige vingeren van haar zuster.

‘Kijk eens, wie daar heengaat,’ zeide zij op eens.

Willem Vermolen kwam voorbij. Iederen middag wandelde hij langs het huis, in de hoop van Anna Brenning voor het raam te zien zitten.

De zieke boog zich voorover om zijn vriendelijken groet te beantwoorden en oogde hem na zoover zij kon. Een waas van treurigheid kwam over haar gelaat; de herinneringen, waarvan zij scheiden moest, waren haar zoo innig dierbaar; zij begreep nu opeens, dat alles voor haar verloren was. Waarom had zij zich het lot van haar broer zoo aangetrokken? Zij had alles, alles voor hem geofferd, haar fortuin, haar jeugd, haar gezondheid en....

Twee dikke tranen vielen op haar vermagerde handen; maar zij morde niet, het was slechts een oogenblik van voorbijgaande zwakheid geweest en opnieuw bood zij aan God uit den grond haars harten het offer van haar leven aan.

Lize van Delden beschouwde haar zuster met diep medelijden en kon geen woorden vinden om haar te troosten. Eenige oogenblikken later kwam de meid binnen en verzocht of mevrouw even beneden wilde komen bij mijnheer.

Lize stond op. Fons van Delden was verouderd; de zorg voor de twee fabrieken, die op hem drukte, en de voortdurende ongerustheid, waarin hij verkeerde ten opzichte van Anna Brenning, hadden diepe rimpels op zijn voorhoofd gegroefd. Misschien was het bitter gevoel van afkeer, dat hij ten opzichte van Eduard behield, vermengd met het zelfverwijt over zijn onheusch gedrag bij het vaarwel, er ook niet vreemd aan.

‘Er is een brief uit Glasgow aan uw adres,’ zeide hij. ‘Lees hem eerst zelf, voordat Anra met den inhoud bekend wordt, want Eduard schijnt tegen zijn gewoonte opzettelijk aan u geschreven te hebben.’

Zijn vrouw brak de enveloppe open en las vluchtig den brief over. De fabrikant sloeg haar oplettend gade en bemerkte hoe haar gelaat een zorgelijke uitdrukking teekende.

‘Ook dat nog,’ zeide zij met doffe stem, terwijl zij haar man den brief overhandigde. ‘Eduard raakt zonder betrekking, lees zelf maar.’

Van Delden nam het papier aan.

Ten gevolge der verliezen, bij de werkstaking der steenkolenarbeiders geleden, zag de maatschappij, bij welke Eduard in dienst was, zich verplicht een gedeelte van haar personeel te ontslaan. Ook zijn zwager behoorde hieronder, terwijl de beambten, die langer dienstjaren hadden, konden aanblijven.

‘'t Is treurig.... voor Anna,’ zeide de fabrikant.

‘Zouden we 't haar meedeelen?’ vroeg zijn vrouw.

Van Delden haalde de schouders op.

‘Me dunkt,’ hernam zij na een oogenblik nadenkens, ‘dat we het haar maar moesten zeggen. 't Wordt trouwens tijd om Eduard van den toestand van Anna op de hoogte

te stellen,’ ging zij voort met bevende stem, ‘want hij zal haar nog graag willen zien voor zij sterft.’

‘Doe, zooals je het beste oordeelt. Anna is vrij om haar broer te ontvangen.’

Spoedig had Lize van Delden een telegram naar haar broer gezonden met het verzoek zoodra mogelijk over te komen, en tegen den avond, toen zij haar zuster weer kalmer vond, maakte zij haar het nieuws bekend.

Anna was er minder pijnlijk door getroffen dan Lize verwacht had. Zij sprak er over met de grootste bedaardheid. ‘Ik ben blij, dat Eduard komt, want ik voel, dat het niet lang meer duren zal,’ zeide zij tegen haar zuster, die al haar zelfbeheersching verloor en moeite had om haar tranen te bedwingen.

‘Je hoeft me niet meer te vleien met hoop op genezing, ik ben mij nu te goed van mijn toestand bewust. Maar toch zou het mij spijten als alle moeite, die ik voor Eduard heb gemaakt, vergeefsch zou zijn.’

Lize van Delden boog het hoofd. Als Anna kwam te sterven, rustte dan niet op haar de verplichting om Eduard zooveel mogelijk bij te staan; hij was toch haar broer. Zwaar had hij geboet voor zijn vroegere lichtzinnigheid en deed nu als man zijn best om de eer van zijn naam en die zijner familie op te houden. Moest hij daarin niet gesteund en geholpen worden?

Toen Van Delden de kamer binnentrad, wenkte hem het jonge meisje. ‘Fons,’ zeide zij, ‘je weet, hoe het met Eduard gesteld is; hij heeft veel tegen u misdaan, maar je weet ook, dat hij tot inkeer gekomen is. Eenmaal heb je hem de hand der verzoening geweigerd; ik bid u, sla nu een verzoek van mij niet af.... dan sterf ik tevreden.’

Het gelaat van den fabrikant verried de grootste ontroering; hij begreep, dat het een verzoek zou zijn betreffende Eduard en de langdurige scheiding had de bitterheid uit zijn hart nog niet weggenomen. Doch hij wilde zich goed houden en zeide met voorkomendheid:

‘Spreek maar gerust, Anna, zeg maar wat je wil.’

De zieke zag hem met haar groote zwarte oogen doordringend aan en Van Delden had moeite om haar blik te verdragen.

‘Welnu dan, Fons, ik doe u slechts één verzoek: Eduard is zonder betrekking, neem jij hem op de fabriek in uw dienst. Geloof me, Fons, Eduard is niet slecht geweest, hij was lichtzinnig, maar voortaan zal hij je altijd dankbaar zijn.’

De fabrikant had steeds de gewoonte gehad, voor de lichtzinnigheid van zijn zwager een veel sterkere uitdrukking te bezigen, en in zijn eerste opwelling wierp hij het denkbeeld om Eduard Brenning in zijn dienst te nemen ver van zich af.

Maar had hij zelf zich dan ook niets te verwijten? Was het niet zijn christelijke plicht geweest om te vergeven in plaats van den jongen man, die zich wenschte te beteren, door zijn ruwheid bijna tot wanhoop te drijven?

‘'t Is een ernstige zaak, die je van mij vraagt,’ zeide hij met onvaste stem; ‘ik kan je niet oogenblikkelijk mijn antwoord geven, Anna, ik moet er over nadenken.’

Zonder haar nog aan het woord te laten komen, nam hij afscheid en verliet het vertrek.

De zieke bracht een onrustigen nacht door; toen den volgenden morgen de dokter kwam, oordeelde hij het dringend noodig dat haar de H. Sacramenten werden toegediend.

Nadat zij de laatste troostmiddelen van den godsdienst had ontvangen, begonnen de krachten snel af te nemen; haar opgewektheid verliet haar echter geen oogenblik en herhaaldelijk sprak zij over haar broer, die spoedig komen zou.

De dag ging voorbij en toen de volgende morgen aanbrak kon ieder uur de dood worden verwacht. Fons van Delden en zijn vrouw stonden bij het sterfbed, waarop het jonge meisje in lichte sluimering neerlag.

Opeens klonk er een hevige ruk aan de bel.

De zieke opende de oogen: ''t Is Eduard,' fluisterde zij met een glimlach, terwijl zij moeite deed zich op te richten. Voor de laatste maal scheen de levenskracht nog even terug te keeren en gleed een schaduw van vreugde langs haar wangen. De fabrikant spoedde zich naar beneden en een oogenblik later opende hij de deur der ziekenkamer voor een langen, blonden jongen man - Eduard Brenning,

Hij had de opdracht gekregen de zieke zooveel mogelijk alle ontroering te sparen; aarzelend en schuchter trad hij binnen; maar toen hij haar zag op den rand des grais, haar die voor hem alles was geweest, die hem in het ongeluk op de onbaatzuchtigste wijze had gesteund en die hem had teruggebracht op den goeden weg, toen schoten zijn krachten te kort en luid snikkend wierp hij zich voor het ziekbed neer, de hand van zijn zuster met tranen en kussen bedekkend.

Ook Lize kon haar tranen niet bedwingen en zelfs de fabrikant had moeite zich zelven meester te blijven.

Met een straal van vreugde in de oogen beschouwde Anna Brenning het mannelijk gelaat van haar broer, waarop vroegtijdige zorg en lijden hun stempel hadden gedrukt, zij stelde hem allerhande belangstellende vragen, die hij van aandoening niet in staat was te beantwoorden.

Maar de zwakte behield de overhand, de ontroering had haar te hevig aangegrepen, zij voelde haar krachten afnemen, zij wenkte haar zwager en sprak:

'Fons, ik herhaal opnieuw mijn verzoek, neem Eduard bij u; nu zal je het mij niet weigeren.'

Van Delden nam haar bij de hand en zeide geroerd: 'Je bent een edel meisje; ik beloof het je. Eduard zal directeur worden der fabriek, die eerst de zijne was.'

Zij dankte hem met een hoofdknik en liet het hoofd vermoeid in de kussens vallen.

Hand in hand stonden Fons van Delden en Eduard Brenning voor haar.

'Ik dank u, Fons, nu je mij vergeven hebt,' zeide de jonge Brenning, 'geef mij gelegenheid om het verledene goed te maken.'

'Laat ons daar niet meer over spreken,' was het antwoord, 'maar wees uw zuster dankbaar, die in stilte zooveel voor u gedaan en geleden heeft.'

Toen Willem Vermolen dien avond langs het huis kwam, zag hij de gordijnen gesloten.

Anna Brenning had haar offer volbracht, gelukkig en tevreden, dat de wensch haars vaders omtrent de toekomst van Eduard vervuld was.

Uit Transvaal.

De gebeurtenissen in de eerste dagen van 1896 hebben de sedert eenige jaren verflauwde belangstelling in Transvaal weer doen opvlammen, en geen enkele Nederlander is er, of hij heeft met levendige voldoening van het mislukken van dr. Jameson's rooftocht kennis genomen.

Al neemt men het tegenwoordig veelal niet nauw met wetten en tractaten, een zoo brutale inbreuk als de Engelsche vrijbuiter zich veroorloofde, verwekte toch de

algemeene verontwaardiging, zelfs bij hen, die even snoode en nog snooder aanslagen kalm hadden gadegeslagen of toegejuicht.

Indien de bodem van Transvaal niet zoo rijk was geweest aan goud, maar van binnen even arm als van buiten, dan zouden de gebeurtenissen, die nu hebben plaats gegrepen, niet zijn voorgevallen, dan zouden de Boeren geen last hebben gehad van de hebzucht en gelddorst van vreemde avonturiers, onder wie de Engelschen en personen van Engelschen oorsprong het talrijkst zijn. En indien ooit Transvaal zijn onafhankelijkheid mocht verliezen, dan zal het dit aan den natuurlijken rijkdom van zijn bodem hebben te wijten. Een arm land laat men met rust, maar een rijke streek maakt veler begeerigheid gaande, en onder de begeerigen zijn de Engelschen, een koopmansvolk in hart en nieren, altijd de eersten geweest. Evenals het goud Rome heeft ten val gebracht, zoo kon ook het goud, al is dit in eenigszins anderen zin, den ondergang van Transvaal ten gevolge hebben.

De goudmijnen liggen hoofdzakelijk in den Witwatersrand met Johannesburg als middelpunt. Nadat reeds vroeger de ontdekking van goud in de noordelijke districten van Transvaal veel gelukzoekers uit alle oorden der wereld had doen toestroomen, kwam door het vinden in 1886 van een buitengewoon rijke goudlaag het district van Johannesburg tot weergaloos snellen bloei.

Te voren trok slechts nu en dan een enkele boer met zijn ossenwagen door de eenzame en dorre streek van den Rand; na de vondst in 1886 breidde zich daar spoedig een uitgestrekt kampement van tenten en wagens uit. De in de houtarme streek uit blik opgetrokken huizen verrezen als paddestoelen uit den grond, en thans hoeft Johannesburg nauwelijks bij een wereldstad in pracht en weelde achter te staan. Beurzen, clublokalen, museums, post- en stationsgebouwen, hotels, schouwburgen, trams, electrische verlichting enz., dit alles kwam in korten

tijd door den ondernemingsgeest der uitlanders tot stand. Zoo gewonnen, zoo geronnen, zegt het spreekwoord, en dat is ook van toepassing op de bevolking van Johannesburg, in weinige jaren rijk geworden. Feestelijkheden van allerlei aard - behalve godsdienstige - zijn er aan de orde van den dag, en millioenen worden daar verkwist en verbrast.

De omgeving der stad is, afgezien van een klein plantsoen, een woestenij. Onze gravures geven een beeld van de ruime markt en van de breede Commissioners-straat, waar het hoofdverkeer plaats heeft. Wanneer men deze ziet, zou men haast niet kunnen gelooven, dat er tien jaar geleden nog geen enkel huis stond, maar veeleer meenen, gezichten te hebben uit een der hoofdplaatsen van Europa.

De uitlanders nu - zoo worden door de Boeren de vreemdelingen genoemd, die, door het goud gelokt, zich in hun land hebben gevestigd - hadden reeds lang pogingen aangewend, om een overwegenden invloed op de regeering uit te oefenen, ten einde daardoor hun persoonlijke belangen te bevorderen.

Daar het burgerrecht alleen verkregen kan worden door in Transvaal of Oranje-Vrijstaat geboren Boeren of door personen, die sedert veertien jaren in het land wonen, waren de uitlanders tot dusver van zoo goed als allen invloed op den gang van zaken, op het uitvaardigen van wetten, het uitschrijven van belastingen - deze betalen moeten ze natuurlijk wel - verstoken. Hadden zij nu langs ordelijken weg herstel hunner grieven trachten te verkrijgen, dan zou de Transvaalsche regeering ongetwijfeld het oor hebben geleend aan hun klachten. President Kruger had hun zelfs reeds een onderzoek daarvan toegezegd.

Middelerwijl richtten de hoofden der beweging te Johannesburg een schrijven aan dr. Jameson, den beheerder der Engelsche *Chartered Company*, die van de Britsche regeering een reusachtig gebied (Beetsjoeana land, Matabelen-land, Masjona-land) in beheer gekregen heeft en daarover zoo goed als souverein is. Nu had deze dr. Jameson natuurlijk nooit op zijn eigen houtje de Johannesburgsche samenzweerders te hulp kunnen komen. Hij had allereerst het oordeel moeten inwinnen van zijn superieur, Cecil Rhodes, den befaamden eersten minister der Kaapkolonie (sedert als zoodanig afgezet); deze had de commissarissen der *Company*, onder wie een schoonzoon van koningin Victoria, moeten raadplegen, en die hadden op hun beurt verlof moeten vragen aan de Engelsche regeering. Maar van dit alles is niets geschied, althans zoo houden zich de betrokkenen. De Engelsche regeering wist niets, de commissarissen der *Chartered Company* wisten niets, en Cecil Rhodes betuigde al even sterk zijn volslagen onwetendheid. Maar wie kan aannemen, dat dr. Jameson geheel op zijn eigen verantwoordelijkheid een inval ging doen in een bevrienden staat, zelfs zonder een oorlogsverklaring?

Hoe dit ook zij, Jameson, die (hoe toevallig!) al geruimen tijd een legertje van 800 man aan de Transvaalsche grens had klaar liggen, trok deze over en op Johannesburg los, waar de bevolking met hem gemeene zaak zou maken en men clan gezamenlijk de regeering te Pretoria omver zou werpen, om.... Ja, wat nu eigenlijk de verdere plannen van de vrijbuiters en de uitlanders waren, zal men niet gemakkelijk te weten komen, want nu het opzet zoo deerlijk mislukte, tracht men het te doen voorkomen, alsof de heele expeditie geen ander doel had, dan de arme Johannesburgers tegen de ‘barbaarsche onderdrukking’ der Boeren in bescherming te nemen.

Dr. Jameson kwam wel te Pretoria, maar als gevangene. Nauwelijks had de Transvaalsche regeering van den inval kennis gekregen, of onmiddellijk vaardigde

zij het bevel tot mobilisatie der Boeren uit. Veel tijd vereischt deze niet, daar de Boeren zonder ander wapen dan geweer en patronen aanstonds te paard springen en, als het noodig is, een etmaal aan een stuk doorrijden. Een der Boeren uit Middelburg, een kerel als een boom, had zelfs vergeten zijn vest aan te trekken, en toen men hem daarop opmerkzaam maakte, antwoordde hij: ‘Nee wat, ik heb net zoo mijn broek en jas gevat, ben te paard geklommen en heb om mijn vest niet gedacht.’

Onze gravure op blz. 325 geeft een troep bereden Boeren (de Boeren zijn allen bereden) te zien, die de Engelsche indringers te gemoet rijden. Het zijn ferme, mannelijke typen, en, zooals men, op den naam afgaande, wellicht denken zou, allen lang geen boeren.

Bij Krugersdorp - een naam, in dit geval niet zonder beteekenis - had het beslissende treffen plaats, waarbij veel Engelschen het leven en dr. Jameson zijn vrijheid en eer verloor. De vrijheid heeft hij thans terug, in afwachting wat de Engelsche rechtbank over hem zal beslissen, maar zijn eer heeft hij voorgood verspeeld. De Boeren daarentegen zijn met roem uit den strijd teruggekeerd en hebben getoond waardig te zijn, een onafhankelijk volk te blijven. De Transvaalsche vierkleur mag fier wapperen en de Boer kan met trots zijn volkslied aanheffen:

> Di vierkleur van ons dierbaar land
> Di waai weer o'er Transvaal;
> En wee di godvergeten hand,
> Wat dit weer neer wil haal!

Dievenstreken.

Men denkt dat tegenwoordig de dieven onbeschaamd zijn en met de justitie den gek steken; maar in den goeden ouden tijd was het niet beter gesteld.

Ten minste van den beruchten dief Poulailler, die in de vorige eeuw heel Parijs door zijn brutale diefstallen op stelten zette, worden gevalletjes verteld, waaraan onze tegenwoordige schavuiten nog een lesje zouden kunnen nemen.... al was het maar in geestigheid; want als zij zich tegenwoordig grappen tegenover de justitie veroorloven, zijn ze eenvoudig akelig en walglijk.

Van Poulailler moet gezegd worden, dat, als hij publiek en justitie bij den neus nam, hij dit wist te doen op een leuke, snaaksche manier, zooals uit het volgende blijken zal.

Ten einde aan de brutaliteit, waarmee dat heerschap Parijs uitplunderde, paal en perk te stellen, besloot de luitenant der politie Hérault een prijs voor zijn hoofd uit te loven. Hij verzamelde al zijn agenten om zich heen, en beloofde een som van honderd pistolen mitsgaders een baantje van twee duizend pond inkomen aan den gelukkige, die Poulailler in zijn handen vermocht te leveren.

Op zekeren ochtend nu, dat Hérault juist gereed was met ontbijten, kwam zijn bediende hem een bezoek aandienen.

‘De graaf de Villeneuve,’ zei de knecht in livrei.

‘Laat den graaf binnenkomen,’ antwoordde de luitenant van politie.

Daar vertoont zich een deftig heer met een geheimzinnig uiterlijk, die een geheim onderhoud verzoekt.

‘Waarmee kan ik u van dienst zijn, mijnheer de graaf?’

‘O een kleinigheid maar, duizend pistolen, die ik zelf wel uit uw brandkast zal halen in ruil voor de uitgeloofde som met het bijbehoorende baantje, u weet wel.... U heeft hier namelijk Poulailler in persoon voor u, die u met dezen vergiftigen dolk

zal afmaken, als u het minste geluid geeft.... Denk daaraan.... Ik hoef u maar een prikje te geven, en het is uw dood.'

Na die korte, vriendelijke toespraak haalt Poulailler een paar stevige einden touw uit zijn zak, en na daarmee den luitenant van politie zoodanig te hebben vastgebonden, dat hij geen lid verroeren kon, haalt hij met volle handen goud uit de brandkast. Daarop een buiging makend tot den grond, verwijdert hij zich met afgemeten tred, Hérault verzoekend, de moeite te sparen van hem uitgeleide te doen.

De vergiftige dolk had op dezen zulk een uitwerking gehad dat hij, in plaats van zijn dienders te roepen, zijn tanden stuk beet om het touw, waarmee hij gebonden was, doormidden te krijgen.

Dat ongevalletje had voor hem hoogst onaangename gevolgen; het regende hekeldichten en spotliedjes, waarmee Parijs zich te zijnen koste vermaakte.

Intusschen vermaakte Poulailler zich weer ongehinderd ten koste van de Parijzenaars. Hij was de schrik van de heele stad, zooals kort geleden Jack the Ripper de schrik was van Londen. Tegen dat het donker werd durfde niemand zich meer buiten zijn huis wagen.

De doortrapte schavuit kreeg de gril in het hoofd, het hotel Brienne binnen te dringen; maar daartoe moest hij de waakzaamheid van een bijzonder oplettenden portier verschalken.

Op een avond nu, dat het rijtuig der prinses van Lorraine nabij de opera wachtte, kwam Poulailler op het denkbeeld zich daaronder te laten vastbinden, terwijl twee kerels van zijn bende in een herberg den koetsier en den palfrenier aan den praat hielden. Op die manier werd hij vanzelf in het hotel thuis gebracht, daar het rijtuig de koetspoort inreed.

Zoodra de stalknechts evenals al de bedienden naar bed waren, kwam hij uit zijn ongemakkeiijken schuilhoek te voorschijn en verborg zich op een zolder, waar hij drie dagen en vier nachten doorbracht. Zijn levensmiddelen bestonden in koekjes chocolade, waarvan hij een flinke provisie had opgedaan.

Daar wachtte hij dat mevrouw De Brienne hem gelegenheid zou verschaffen om in volle vrijheid zijn slag te slaan. De prinses was naar het bal gegaan bij mevrouw De Marsan, en daar de meesten van haar bedienden daarvan geprofiteerd hadden om naar de herberg op den hoek te loopen, wist Poulailler in de bijzondere vertrekken van de prinses door te dringen, brak de secretaire open en nam twee duizend louis mee, alsmede een portefeuille, die, naar hij dacht, papieren van groote waarde moest bevatten. Maar twee dagen later stuurde hij ze terug ofschoon er rentebrieven op het stadhuis in zaten. Hij voegde er een briefje bij, met zijn naam onderteekend, waarin hij mevrouw De Brienne verzocht, zijn verontschuldigingen te aanvaarden, er bijvoegende dat als hij geweten had, een som van maar zoo weinig aanbelang te zullen vinden, hij haar papieren niet door elkaar zou geworpen hebben, en dat, als zij de tweeduizend louis noodig had, hij bereid was, die haar terug te zenden met nog tweeduizend uit zijn eigen zak.

Die zet bezorgde hem in Versailles een buitengewoon succes. Een week lang sprak men van niets dan het galante briefje van den 'ridderlijken' Poulailler.

Op een tochtje dat hij door België maakte (hij reisde als eenvoudig burger in den postwagen) toonde een zijner medepassagiers, toen het gesprek op zijn boevenfeiten kwam, zich vinnig op hem gebeten en verontwaardigd jegens den luitenant van politie, dien hij van achteloosheid beschuldigde. Hij verklaarde zelfs, dat als hij in Parijs kwam, hij onmiddellijk den heer Hérault zou opzoeken om hem eens geducht de les te lezen.

Poulailler scheidde niet van zijn verwoeden vijand zonder hem goed uitgehoord te hebben. De brave man leende zich daar heel gewillig toe. Hij deelde zijn vriendelijken reisgenoot (want Poulailler gedroeg zich tegenover hem vol voorkomendheid) mee, dat hij kanunnik-deken was van het edele kapittel van Brussel en binnen een maand een reis naar Parijs dacht te doen.

Eenigen tijd daarna ontving Hérault het volgende briefje:

'Mijnheer,

Ik heb de oneer te behooren tot de bende van Poulailler. Als ik u schrijf, geschiedt dit alleen om boete te doen en genade te verkrijgen; ik verzoek u die in ruil voor de volgende meedeeling, die ik u doe:

Poulailler heeft een kanunnik van Brussel, met name De Potter, vermoord en uitgeschud en zal dezer dagen te Parijs aankomen door de poort St. Martin, gedost in de kleeren en voorzien van de papieren van zijn slachtoffer.'

De luitenant van politie, die van verlangen brandde zich op den rakker te wreken, stuurde onmiddellijk zijn dienders uit en zette hen op den loer.

Nog denzelfden dag arriveerde met den postwagen van Rijsel een persoon, die volkomen aan het opgegeven signalement beantwoordde. Hij werd ondanks zijn tegenstand en protesten gegrepen en naar het gebouw der politie gebracht. Het geluk wilde dat daar juist in het kabinet van Hérault twee Brusselaars waren, die hem

herkenden en verklaarden dat hij De Potter zelf was.

Op het oogenblik dat men hem op vrije voeten wilde stellen, kwam er een briefje als uit de lucht in zijn handen gevallen. Het was van hetzelfde schrift als het episteltje aan den luitenant van politie en bevatte enkel deze woorden:

'Dit, mijn waarde kanunnik, is om u te leeren geen kwaad te wenschen aan hen, die u niets gedaan hebben. Herinner u maar zekere gesprekken, die u gevoerd heeft tusschen Kamerijk en Brussel, nu eenige weken geleden.

Een uwer reisgenooten.

Poulailler.'

De levendige spijt van kanunnik De Potter vond haar wedergade alleen in de diepe verslagenheid van Hérault.

DE DORSTIGE POP, NAAR DE SCHILDERIJ VAN H. KAULBACH.

Bij de Platen.

Christus door den duivel bekoord. -

Op den eersten Zondag in de Vasten herinnert de Kerk ons in haar evangelie aan de veertigdaagsche vasten van Christus in de woestijn, waardoor Hij zich tot zijn openlijk optreden als leeraar voorbereidde, niet alsof Hij die voorbereiding noodig had, maar om ons te leeren dat wij in bidden en vasten kracht behooren te zoeken tegen de bekoringen van den duivel en van het vleesch.

De Zaligmaker had het doopsel van Johannes in den Jordaan ontvangen, waarbij de Geest Gods in de gedaante eener duif over zijn hoofd nederdaalde, terwijl een stem uit den hemel klonk, zeggende: Deze is mijn welbeminde Zoon, in wien Ik mijn welbehagen heb.

'Daarna,' dus gaat de evangelist Mattheus voort, 'werd Jesus door den Geest naar de woestijn geleid, om van den duivel bekoord te worden. En als hij veertig dagen en veertig nachten gevast had, kreeg Hij ten laatste honger. En de bekoorder naderde en zeide tot Hem: Indien Gij Gods Zoon zijt, zeg, dat deze steenen brood worden.

Maar Hij antwoordde en sprak: Er staat geschreven: De mensch leeft niet van brood alleen, maar van alle woord, hetwelk uit den mond Gods voortkomt.

Toen nam Hem de duivel op naar de heilige stad. en stelde hem op de tinne des tempels. En hij zeide tot Hem: Indien Gij Gods Zoon zijt, werp U van boven neder; want er staat geschreven; dat Hij zijn Engelen wegens U bevolen heeft, en zij zullen U op de handen dragen, opdat Gij uw voet aan geen steen zoudt stooten.

Jesus sprak tot hem: Er staat ook geschreven: Gij zult den Heer uw God niet verzoeken.

De duivel nam Hem wederom op naar een zeer hoogen berg, en toonde Hem al de koninkrijken der wereld en derzeiver heerlijkheid, en zeide tot Hem: Dit alles wil ik U geven, indien Gij nedervalt en mij aanbidt.

Toen sprak Jesus tot hem: Ga heen, satan! want er staat geschreven: Gij zult den Heer uw God aanbidden en Hem alleen dienen!

Toen verliet Hem de duivel, en ziet, Engelen naderden en dienden Hem.'

Ziedaar de korte, maar beteekenisvolle episode uit het evangelieverhaal, die onzen beroemden landgenoot Ary Scheffer geïnspireerd heeft tot de bekende schilderij, in dit nummer weergegeven.

Treffend is de tegenstelling tusschen de reine, edele, door vasten en waken als vergeestelijkte figuur des Zaligmakers en de grove, sombere, gespierde, zinnelijke gestalte van den onreinen bekoorder. Hemelsche majesteit troont op het gelaat van den Godmensch, als Hij den satan met afschuw en verontwaardiging van zich wijzend, hem zijn goddelijke kracht doet gevoelen in het machtwoord, dat tevens een doemvonnis is: *Vade retro Satanas*!

De dorstige pop. -

Voor het kleine moedertje is de pop natuurlijk geen zielloos ding, maar een wezenlijk en levend kind, dat niet alleen uit- en aangekleed, zoet gehouden en naar bed gebracht moet worden, maar dat ook op zijn tijd eten en drinken behoort te hebben.

Op het oogenblik lijdt dat troetelkind in de oogen van de bezorgde kleine moeder aan onverzadelijken dorst, en toevallig niets anders bij de hand hebbende om haar lieveling te laven, neemt ze de volle waterkan op en giet haar een heelen flomp van het frissche vocht in den houten, weerbarstig gesloten mond.... met het gevolg dat het water bij stroomen langs haar eigen kleeren op den grond druipt.

Allerlei.

Confectiemagazijnen voor.... honden. -

Parijs geeft niet alleen de mode aan voor de kleeding van dames en heeren, maar heeft die zorg in den laatsten tijd ook uitgestrekt over de honden. Welke groote vlucht de hondenkleermakerij daar al genomen heeft, kan uit de volgende opgaven blijken.

De eenkleurige dekkleedjes met het monogram der eigenaars, die vroeger door de caricatuurteekenaars al zoo belachelijk zijn gemaakt, zijn nu nog maar als een bescheiden begin van het moderne hondentoilet te beschouwen. Ofschoon voor de honden van goeden huize de garderobe behoorlijk op maat wordt vervaardigd, kunnen andere toch in het pak gestoken worden door confectiewinkels, waarvan de voornaamste te vinden is in de galerij van het *Palais Royal*. Daar kunnen de vierpootige klanten zich voorzien van winter- en regenmantels, stofmantels, reismantels, pelsjassen, ontvangst- en visite-toiletten enz. De kleedingstukken zijn behoorlijk voorzien van zakken, waar de aristocratische beestjes hun neusdoek en hun spoor- of tramkaartje kunnen bergen.

Het laatste seizoen bracht als *haute nouveauté* het hondenlinnen, waartoe behooren hemden van batist voor de gezonde, en van zij of surah voor de aan zenuwtoevallen of buikpijn laboreerende honden. Deze hemden moeten het monogram dragen zoowel van den hond als van zijn baas, zoomede het wapenkroontje van den laatste, wanneer deze er een bezit of geborgd heeft. De neusdoek is minder voor den neus dan wel voor de tranende oogen van sommige teergevoelige gestellen bestemd en moet met den vollen naam van den eigenaar, in een hoek gestikt, prijken.

Na lange proefnemingen is het eindelijk gelukt, voor de honden ook een passend schoeisel te vervaardigen; deze schoenen zijn van kaoetsjoek gemaakt en sluiten vast om de pooten, zoodat er geen gevaar is van verliezen.

Naar het schijnt, maken de hondenkleermakers goede zaken, wat tot zekere hoogte hieruit te verklaren is, dat ze slechts met een heel rijke en spilzieke clientèle te doen hebben, die alles kontant betaalt. Een dier kleermakers moest voor de bruiloft der dochter van een gezant gala-costuums voor de honden vervaardigen in overeenstemming met de livrei der lakeien. Toen de bruid na de voltrekking van het huwelijk terugkwam, wachtten haar de honden in dit feestgewaad, aan zijden koorden vastgehouden door bedienden, die oranjebloesems droegen. Dit moet een bijzonder treffend tooneel geweest zijn.

Een financiekoning, die eveneens zijn dochter uithuwelijkte, moet het nog plechtiger gedaan hebben; hij liet voor de honden wit zijden kleedjes, ware bruidsjaponnen vervaardigen.

Hoeveel lucifers gebruiken wij? -

In Europa bedraagt het dagelijksch gebruik gemiddeld 7 per hoofd, wat omtrent 2 milliard lucifers per dag of 730 milliard per jaar maakt voor ons geheele werelddeel. Deze lucifers hebben, in één rij achter elkaar gelegd, een lengte van 36.5 milliard meter of 829 maal den omtrek der aarde. Daar 6000 lucifers één kilogram wegen, is het gewicht der in één dag gebruikte lucifers niet minder dan 300.000 kilogram, en daar één kubieke meter populierenhout, voor lucifers het beste, 300 kilogram weegt zijn 400.000 kubieke meter hout noodig, om in de jaarlijksche behoeften van Europa te voorzien.

[Nummer 42]

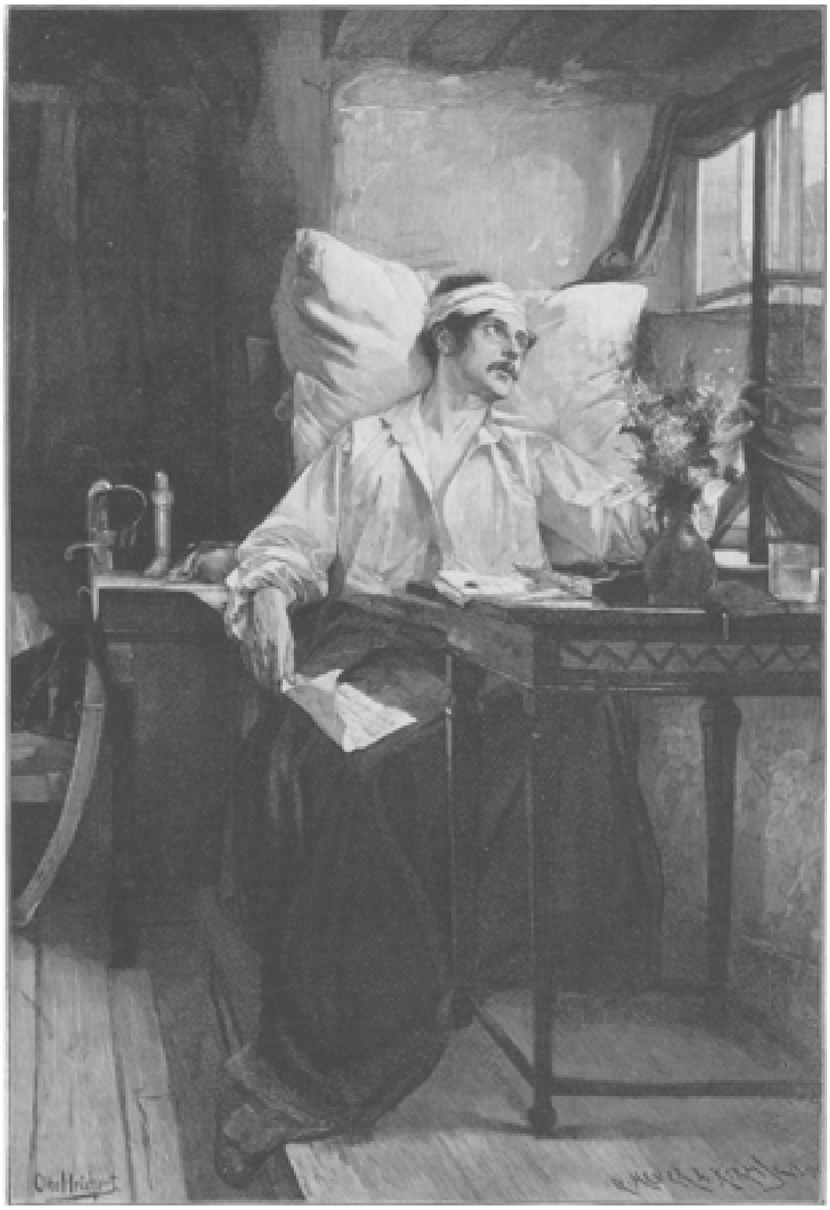

THEODOR KÖRNER, NA DEN AANVAL BIJ KITZEN, NAAR DE SCHILDERIJ VAN OTTO REICHERT.

Theodor Körner, de dichter-held.

Een van de aantrekkelijkste figuren uit de nieuwere literatuurgeschiedenis is ongetwijfeld Theodor Körner, de jeugdige dichter en held uit den bevrijdingsoorlog tegen de overheersching van Napoleon.

Al de geestdrift, al de vrijheidzin, al de heldenmoed en doodsverachting, al de haat, die het ontwakend Europa bezielden tegen den overweldiger, die het jaren lang onder zijn ijzeren hiel had vertrapt, is belichaamd in deze kloeke, rechtschapen, edele, hoog begaafde figuur, in dezen ridderlijken kampvechter der vrijheid, die voor haar zijn bloed en zijn jeugdig leven op het altaar des vaderlands ten offer bracht.

Onze bedachtzame, berekenende tijd, waarin zelfs de dichters geen geestdrift meer schijnen te kennen, maar hun kunst veelal tot een ijdel en aardig woorden- en klankenspel verlagen, heeft moeite zulk een dichter te begrijpen, die zelfs onder den rook van het buskruit nog behoefte gevoelde, de overstelpende gevoelens van zijn hart in zangen uit te storten. Om in onze dagen een tegenhanger van dat verschijnsel te vinden, zou men naar de Transvaal moeten gaan en de ongedwongen, recht uit de borst gewelde strijdzangen moeten afluisteren, waaronder de heldhaftige Boeren tegen den Engelschen onderdrukker ten strijde trekken.

Ook daar ontstaan nu nog liederen, niet zorgvuldig naar de eischen van rijm of maat bewerkt, niet in keurige uitgezochte taal opgesteld, maar in het vuur van den strijd, als stemmen, zou Vondel zeggen, met kracht een driebochtige trompet uitgewrongen, de borst der helden ontstroomd: eenvoudig, rond, ongezocht, maar vol ware, echte poëzie, omdat zij de ongekunstelde uiting zijn van het gevoel des harten.

> Geen toon
> Zoo schoon
> Bij mensch en goôn
> Als die het hart ontvloeyen,

zei Bilderdijk.

Niet altijd intusschen vindt de vrijheidzin van een volk, strijdend voor zijn onafhankelijkheid, een tolk, door aanleg, organisme en opvoeding zóó voor die taak aangewezen, als dit het geval was met den jeugdigen Theodor Körner.

Den 23en September 1791 te Dresden geboren, vond hij in het ouderlijk huis de uitstekendste gelegenheid om zich als dichter te ontwikkelen. Zijn moeder was Minna, de bekende dochter van Goethe, den grootvorst der Duitsche poëzie. Zijn vader, die achtereenvolgens verschillende hooge staatsbetrekkingen bekleedde, was een vurig beminnaar der letteren. Zijn huis was het vereenigingspunt van Duitschlands eerste vernuften. Met Schiller was hij innig bevriend en op vader Körner's bij Dresden gelegen wijngaard schreef de toenmaals zoo gevierde treurspeldichter zijn drama *Don Carlos*. Met Goethe stond de oude Körner in geregelde briefwisseling.

Het laat zich dus begrijpen dat de jonge Theodor een opvoeding ontving, die hem een vroegtijdige letterkundige ontwikkeling moest bezorgen. De gezellige geest van het ouderlijke huis, de vereering, die het gezin voor Schiller en Goethe koesterde, moesten den krachtigsten invloed hebben op de vorming van zijn talent.

Nadat hij twee jaar lang, om de delfstofkunde te bestudeeren, de bergacademie te Freiberg bezocht had, trok hij in 1810, toen reeds de eerste bundel zijner gedichten

onder den titel *Knospen* het licht gezien had, naar de universiteit van Leipzig, die hij evenwel in 1811 ten gevolge van een tweegevecht weer verlaten moest.

Na een kort verblijf te Berlijn ging hij naar Weenen, waar hij zich met de tooneelspeelster Antonie Adamberger verloofde en door verscheidene drama's, die hij kort na elkander op de planken wist te brengen, de algemeene aandacht trok. Sommige zijner blijspelen leven nog heden op het Duitsche tooneel voort en behooren tot het beste wat daar vertoond wordt. Zijn meer ernstige drama's verraden wel groote vaardigheid en bekendheid met de handgrepen van het theater, maar van den anderen kant ook een gemis aan menschenkennis, dat niet te verwonderen was in den jeugdigen kunstenaar, die inmiddels reeds tot keizerlijk tooneeldichter was benoemd. Ze zijn in den theatralen, romanesken trant geschreven, dien Schiller toenmaals in de mode had gebracht, hebben den gezwollen declamatietoon, die dezen eigen was, maar openbaren toch een warme geestdrift voor al wat goed en edel is.

Door zijn treurspel *Zriny*, met zijn schilderingen van echten heldenmoed en zelfopofferende vaderlandsliefde, oefende hij een machtigen invloed tot het wakker roepen van den sluimerenden vrijheidzin van zijn volk, dat zich met weerzin kromde onder het juk van Napoleons heerschappij.

En toen eindelijk Duitschland zich oprichtte om dat gehate juk af te schudden, trok ook Körner, die reeds lang in bezielde liederen over den smaad en de oaderdrukking van zijn vaderland geklaagd had, moedig mede in den strijd. De vaderlandsche liederen, die hij nu dichtte en die door de melodieën van Weber algemeen bekend zijn geworden, werkten krachtig prikkelend op den krijgshaftigen geest van het opgestane Duitsche volk. Aangrijpend om het diep godsdienstig gevoel is zijn *Gebet während der Schlacht* (gebed tijdens den slag), vol kinderlijk vertrouwen op God, vol innige overgeving aan zijn heiligen wil, een gedicht zoo vroom en christelijk als men niet licht verwacht zou hebben van een leerling van Goethe en Schiller, die verheerlijkers der klassieke heidensche oudheid. Onder den titel *Leier und Schwert* (lier en zwaard) tot een bundel vereenigd, vormen die strijdliederen niet alleen het beste deel van Körner's dichtschat, maar behooren tot de schoonste en meest bezidde krijgszangen, die de Duitsche letterkunde heeft aan te wijzen.

Körner maakte deel uit van Lützow's beroemd korps buksjagers, dat hij zoo schilderachtig geteekend heeft in zijn gedicht *Lützow's wilde Jagd*, met het krachtige slot:

Die wilde Jagd und die deutsche lagd
  Auf Henkersblut und Tyrannen!
Drum, die ihr uns liebt, nicht geweint und geklagt;
Das Land ist ja frei und der Morgen tagt,
  Wenn wir's auch nur sterbend gewannen!
Und von Enkeln zu Enkeln sei's nachgesagt:
Das war Lützow's wilde verwegene Jagd.[1)]

Eens werd Körner door Lützow, wiens adjudant hij was, de hoofdkolonne van den vijand tegemoet gezonden om over verraderlijke aanhoudingen tijdens den wapenstilstand opheldering te vragen. Als onderhandelaar onvoorbereid op een gewapenden aanval, reed hij met de sabel in de schee op den bevelvoerenden officier toe en sprak hem aan; in plaats van te antwoorden bracht deze hem een sabelslag op het hoofd toe, en alleen aan de vlugheid van zijn paard had de gewonde het te danken, dat hij in het nabijzijnde kreupelhout kon ontsnappen.

Eenige der Fransche officieren achtervolgden hem; reeds waren enkelen hem na op de hielen; ontvluchten scheen onmogelijk; toen redde hem zijn tegenwoordigheid

van geest. Hij riep uit alle macht door hetstille bosch het commando ‘het vierde eskadron vóór!’ De vijanden verschrikten, keerden zich om en namen ijlings de vlucht. Intusschen was het al donker geworden en, door bloedverlies uitgeput, poogde Körner zich zoo goed hij kon in het kreupelhout te verbergen. Hier zonk hij neer, zijn krachten begaven hem en hij viel in een lange bezwijming.

Maar zijn krachtige natuur overwon; toen de morgen aanbrak, zag hij boeren voor zich staan, die hem bijstand boden.

Körner had intusschen niet anders gemeend dan daar eenzaam te moeten sterven en hij had dan ook reeds afscheid van het leven genomen in een roerend lied, dat wij in zijn werken terugvinden onder den titel:

Abschied vom Leben.

Als ich schwer verwundet und hilflos in einem
Holze lag und zu sterben meinte.

Die Wunde brennt; die bleichen Lippen beben. -
Ich fühl's an meines Herzens matterm Schlage,
Hier steh ich an den Marken meiner Tage -
Gott, wie du willst! dir hab' ich mir ergeben. -

Viel goldne Bilder sah ich um mich schweben;
Das schöne Traumbild wird zur Todtenklage. -
Muth! Muth! - Was ich so treu im Herzen trage,
Das muss ja dort doch ewig mit mir leben! -[2)]

Door vrienden eerst te Leipzig en daarna te Karlsbad verpleegd, genas hij intusschen en keerde, zoodra zijn wonde geheeld was, weer naar zijn korps terug. Nadat de wapenstilstand geëindigd was, streed hij in verscheidene gevechten moedig tegen de Franschen. Doch reeds den 26en Augustus 1813 trof hem bij het dorp Lützow, twee mijlen westwaarts van Rosenberg, de noodlottige kogel, die een einde maakte aan zijn veelbelovend, eerst twee-en-twintig-jarig leven. Nog een uur voor den aanvang van het gevecht had hij na een nachtelijken marsch zijn bekend *Schwertlied* voltooid en zijn vrienden voorgelezen. Zijn lijk werd onder een ouden eik bij het dorp Wöbbelin, acht mijlen ten noorden van Ludwigslust begraven.

Groothertog Friedrich Franz van Mecklenburg-Schwerin stond aan Körner's vader een stuk grond rondom deze grafstede af ter grootte van een duizend vierkante meters; te midden daarvan verheft zich thans een uit ijzer gegoten gedenkteeken.

Een onvergankelijk monument in alle jonge, bezielde harten heeft de jeugdige dichter zich gesticht door zijn liederen, die zullen blijven leven zoolang de grootsche herinneringen aan den bevrijdingsoorlog niet zijn weggestorven.

Eindnoten:

1) **Proeve van vertaling:**

De wilde jacht en de Duitsche jacht

Op tirannen en dwinglandsknechten!
Dus, gij die ons liefhebt, geen traan, geen klacht;
Vrij immers is 't land en de morgen lacht,
Al moesten wij 't stervend bevechten!
En zegge nog eenmaal het verste geslacht:
Dat was Lützow's wilde vermetele jacht.

2) **AFSCHEID VAN HET LEVEN.**

Toen ik zwaar gewond en hulpeloos in een boschje lag en meende te sterven.

De wonde brandt; de bleeke lippen beven.
Ik voel het aan den flauwer harteslag:
Hier sta ik aan mijn laatsten levensdag. -
'k Heb, naar Uw wil, God! me in Uw hand gegeven.-

Veel gouden beelden zag ik om mij zweven;
Het droomgezicht wordt nu tot doodbeklag. -
Moed! - Wat ik trouw in 't harte dragen mag
Moet toch hierboven eeuwig met mij leven! -

Broeder en zuster, Novelle door G. van Neubourg.

I.

Het was een type van een echt wereldsche vrouw, mevrouw de weduwe Verpalen. Dat haar ongelooflijke rijkdom daar veel toe bijdroeg, valt niet te betwijfelen; immers zij kon, dank een gelukkig spelen in de staatsloterij, hare grillen vrij, ongehinderd volgen.

De mode kon niet zoo dwaas en grillig zijn, of mevrouw Verpalen was de eerste van de heele stad om ze tot in de kleinste bijzonderheden na te leven.

Bood de natuur, door de kunst gedwongen, maanden vóór den tijd hare onnatuurlijke eerstelingen aan, trots bespottelijke, overdreven prijzen moesten ze het eerst op mevrouw Verpalen's tafel prijken.

Alles wat tot den *bon ton* behoorde, op welk gebied het dan ook mocht wezen, mevrouw Verpalen leefde het na, met een nauwgezetheid, die aan het belachelijke grensde.

Op theaters, bals, soirées enz. was ze letterlijk verzot, zoo, dat niet zelden elke avond der week door een séance, concert, of partijtje was ingenomen.

Om haar geld, en vooral ter wille van haar steeds welvoorzienen, overvloedigen feestdisch, huichelden de tafelvriendinnen - en zij waren dozijnen (is het te verwonderen?) - in hare lieve tegenwoordigheid allererbarmelijkst! ‘Mevrouw had gelijk! Mevrouw kan niet anders! Waarom zou mevrouw het ook laten?’

Maar, o wee! achter haar rug! Dan moest zij het deerlijk misgelden; dan reed zij jammerlijk over de praatzieke tongen der valsche dames! Zoo gaat het!

‘Aardje naar zijn vaartje,’ zegt het spreekwoord, en dat was ook waar in de familie Verpalen.

Er waren twee kinderen: Liesje, van wie mevrouw stiefmoeder was, en Amedé, haar eigen veertienjarige zoon.

Dat deze laatste van zijne wereldsche moeder een geheel wereldsche opvoeding ontving, is niet te verwonderen; maar ergerlijk was het, dat zij, terwijl ze alle zorg besteedde aan de opvoeding van haar zoon, die van hare stiefdochter geheel en al verwaarloosde.

Kon het arme kind het helpen, dat ze blind, blindgeboren was? En toch, dat was de eenige reden, waarom de onverstandige moeder haar een kamertje had aangewezen op de tweede verdieping, dat ze alleen verliet om dagelijks wat lucht te gaan scheppen in den tuin, of ter kerke te gaan, waarheen haar het dochtertje der waschvrouw gewoonlijk geleidde.

Met een blindgeborene kon men in de wereld niet schitteren; ze kon van de wereld toch niet genieten, zoo redeneerde de dwaze mevrouw Verpalen, en daarom was het maar het beste, dat ze haar ongelukkige dagen op haar kamertje sleet, meestal alleen in het gezelschap harer kleine geleidster of van haar halven broeder Amedé.

Daarenboven, 't was *haar* kind immers niet; overigens had ze al wat haar noodig was; niets ontbrak haar en in gezelschap zou ze zich zelve en de anderen toch maar vervelen.

Op een Dinsdagavond, ongeveer elf uur, rolde voor het prachtige woonhuis van mevrouw Verpalen te Oudenwoud een rijtuig aan. Ze keerde met haar zoon terug van den schouwburg, waar dien avond een nieuw oorspronkelijk drama: *De Weeze van Fillermont* was opgevoerd.

‘Ze hebben meer ophef gemaakt van dat stuk dan het eigenlijk om het lijf heeft,’ sprak de moeder, terwijl ze zich, nadat de knecht haar *sortie* had aangenomen, op een sofa neervlijde.

‘Toch was die broederrol van Eduard treffend, vind ik; en hoe natuurlijk speelde dat jongmensch,’ hernam Amedé.

‘We hebben er toch al meer zoo zien optreden,’ meende mevrouw, terwijl ze zich bediende van een weinig gerookt vleesch.

‘Ik heb met belangstelling de ontknooping gevolgd,’ zei de zoon weer, die het met zijne moeder niet eens was dezen avond; ‘ik vond het zelfs roerend, toen aan het slot bleek, dat Eduard de broer van de weeze was.’

‘Nu ja; maar ik zag toch liever de Fransche opera's, jongen; ik weet het niet, maar ik vind die interessanter,’ was het wederwoord der dame.

Zoo spraken ze nog een half uurtje over dien avond, die Amadé uitstekend, zijn moeder maar zoo half en half bevallen had, tot ze tegen twaalf uur opstonden en zich ter ruste begaven. Mevrouw sliep op de eerste, Amedé op de tweede verdieping. Na zijne moeder goeden nacht gewenscht te hebben, ging hij verder de breede trap op.

Amedé was een door en door goede jongen met een gouden hart, en ware hij anders, meer christelijk dan wereldsch opgevoed, zeker, de jongen had Kerk en maatschappij toteer verstrekt.

Met ongelukkigen, noodlijdenden en armen had hij altijd innig medelijden, niet alleen op het tooneel of in romans, maar ook in het werkelijk leven, hetgeen zijne moeder belachelijk noemde, daar iedereen genoeg met zich zelven te stellen had, zonder dat men zich nog het leed van anderen aantrok.

Geen wonder dus dat hij, alvorens naar zijn eigen slaapkamer te gaan, eventjes tot aan de deur der achterkamer ging, en na even geluisterd te hebben, zachtjes aan de deur tikte en fluisterend vroeg:

'Liesje, ben je al te bed, zus?'

'Neen, Am, kom maar binnen,' antwoordde een zwakke stem, terwijl langzaam en voorzichtig de deur openging.

In de kier, half verlicht door een klein lampje, dat binnen op het tafeltje stond, verschijnt de slanke, tengere gestalte van een twintigjarig meisje.

Voor zoover wij kunnen opmerken, zou men haar schoon kunnen noemen, ware het vreugdelooze gezicht niet zonder uitdrukking; bij den eersten oogopslag worden we reeds droevig aangedaan, want we zien vóór ons een dier ongelukkige, diep beklagenswaardige wezens, die droomend in den donkeren nacht van het lange leven rondtasten in den diepen slaap der geestvermogens, die steeds verwaarloosd zijn.

Toen hare moeder-zaliger stierf was ze nog maar drie jaar; haar vader had haar in een gesticht voor blinde kinderen willen plaatsen, doch stelde dit van het eene tot het andere jaar uit, totdat hij eindelijk, een tweede huwelijk aangegaan hebbend, de zaak aan zijne nieuwe vrouw overliet, die bij zijn leven het kind verwaarloosde, na de geboorte van haar zoon het nagenoeg geheel vergat, en na den dood naars echtgenoots Lize geheel aan heur eigen lot overliet.

De jongeling, die nog altijd buiten de kamer stond, vat zijn zuster teederlijk bij de hand, en binnengaande zegt hij fluisterend:

'Wel zusje, nog niet naar bed, en 't is al middernacht!'

Liesje maakt de deur dicht en antwoordt met een diepen zucht: 'Ach Amedé, je weet, ik kan toch niet slapen; je was me immers nog niet goeden nacht komen zeggen,' en rusteloos rolden hare lichtelooze, misvormde oogballen door hunne kassen.

'Arme Lize!' fluistert haar broer bijna onhoorbaar, en haalt een klein wit zakje uit zijne rokspanden, dat hij haar in de magere handen geeft, zeggende:

'Daar zus, dit heb ik voor u overgehouden in den schouwburg.'

Iets, wat op een glimlach geleek, verspreidde zich over het gelaat der arme blinde, die dankbaar de versnaperingen aannam, en vroeg, als wilde zij haar broer terstond beloonen:

'En heb je je goed geamuseerd, Amedé?'

'Uitstekend, Lize, je weet ik ben dol op het tooneel; maar ik zou me toch oneindig meer vermaken, als mijn lieve zus dat genot met mij deelen kon.'

'Goede jongen!' vleide zij. 'Goddank! daar is toch nog iemand in huis, die iets voor mij over heeft! Weet mama dat....'

'Mama weet niets, en hoeft ook niets te weten,' antwoordde Amedé wrevelig; zij gunt u nooit iets, zij bekommert zich volstrekt niet om u; dat staat haar niet mooi; daarom heb ik u dubbel lief en zal trachten te vergoeden, wat zij u misgunt.'

'Beste broer! ik zal je goedheid altijd naar beste vermogen waardeeren. Och, dat ik ze u nimmer zal kunnen vergelden!' En twee dikke tranen rolden over hare bleeke wangen.

'Kom, zusje, agiteer je zoo niet, ga nu stil naar bed, je hebt rust noodig, morgen zal ik u het heele stuk vertellen, terwijl we samen een wandeling maken door den tuin. Komaan, goeden nacht, beste Lize, slaap goed, zus!' Men kon het duidelijk zien, ook hem werd het week om het hart.

Langzaam sloot Lize de deur achter haar broer dicht, en toen zich naar het ledikant keerend, zonk zij er langzaam voor op de knieën. Meer dan een half uur zat ze daar,

het hoofd op de samengevouwen handen gebogen en tusschen hare diepe zuchten kon men haar toch duidelijk hooren bidden:

‘Reken het haar niet tot schuld, o God van vergeving! wat zij mij misdoet; integendeel, verlicht haar geest en raak haar hart, opdat zij mij moge erkennen als haar ongelukkige dochter, en zij mij een plaatsje, hoe klein dan ook, in haar moederhart gunne!’

II.

Acht dagen waren er verstreken na de opvoering van de *Weeze van Fillermont*. Men had toen onder de pauze medegedeeld, en affiches van alle mogelijke kleuren hadden gedurende die week - hetzij aan de hoeken der straten opgeplakt, hetzij als strooibiljetten langs de deuren met kwistige hand uitgedeeld - het aan ieder inwoner van Oudenwoud, die maar een weinig lezen kon, bekend gemaakt, dat er Dinsdag in den grooten schouwburg wederom een drama in 5 bedrijven en 8 tableau's zou opgevoerd worden.

Dien avond sloop een jonge man, in zijn pelsjas gewikkeld, met kloppend hart naar het comediegebouw. Gejaagd ging hij den grooten ingang voorbij, waar de rijtuigen kwamen aandraven, sloeg den hoek om en stiet behoedzaam een kleine deur open.

Hij werd hier tegengehouden door een oud, uitgedroogd manneke, dat hem evenwel, na zijn naam gehoord te hebben, met een diepe, stijve buiging doorliet. Met moeite strompelde onze jonge man een donkere, smalle, slechte trap op, door een enkel gaspitje slechts verlicht; daarna kwam hij in een ruimte, waar planken, decoraties, rollen, raderen, kabels enz. in schijnbare verwarring door elkaar lagen. Weifelend blijft hij er staan, rondziende, en zichtbaar geen weg wetend, misleid door drie kleine deurtjes. Na eenige oogenblikken te hebben rondgekeken, gaat ginds in de diepte een der deurtjes open, en verschijnt een bediende van het tooneel. Andermaal maakt hij zijn naam bekend, waarop de knecht als een knipmes voor den jongen man boog, en hem naar de deur links leidend, klopte hij even aan. Op het geroep ‘binnen’ maakte de tooneelknecht de deur open, en liet den bezoeker binnen.

‘Ah! mijnheer Verpalen! welkom hier,’ sprak een gemaakt deftig, sterk gebouwd man, mijnheer Schifferts, tooneeldirecteur, terwijl hij Amedé (want deze was het) vertrouwelijk de hand reikte.

‘Bart, breng eens een flesch Bordeaux en twee glazen,’ ging hij voort, zich tot den knecht wendend.

‘U ziet, mijnheer de directeur, ik heb u aan uw woord gehouden, en ben op tijd, naar ik hoop, present!’

‘Perfect, perfect!’ lachte de basstem van den sterkgebouwde; ‘nog een kwartier, dan begint de ouverture; juist tijd om een flesch te ledigen. En hoe maakt het mevrouw uwe mama?’

‘Dank u! Ze heeft met die mevrouw en hare twee dochters, die u Donderdagavond bij ons ontmoet heeft, de vierde loge links van het tooneel besproken,’ hernam Amedé, terwijl hij zich in den hem aangeboden leuningstoel liet zakken.

Bart bracht de ontboden flesch binnen, schonk in, presenteerde, op echt theatrale wijze, eerst mijnheer Verpalen en toen den directeur; deze laatste ging voort, na aangestoken en den wijn met echten kennersmaak eerst geproefd, en toen bijna geledigd te hebben;

‘'t Was mij zeer vereerend, van mevrouw uwe mama een uitnoodiging te ontvangen, dien gezelligen avond ten uwent te komen doorbrengen; ik heb me inderdaad puik geamuseerd.’

‘Ja, na de toevallige, gelukkige kennismaking bij den boekhandelaar Slippers heeft u mama geheel ingenomen.’

‘'t Is anders zeldzaam, dat wij zulke onderscheiding genieten; men veracht, ofschoon ten onrechte, onze positie in de maatschappij,’ zei de directeur hooghartig.

‘Neen, zoo is mama niet,’ antwoordde Amedé; ‘toen ze u voor den eersten keer gesproken had, vertelde ze mij thuis gekomen terstond, dat de wereld ten onrechte een vooroordeel heeft tegen tooneeldirecteurs. Ik heb me die menschen altijd geheel anders voorgesteld, maar vandaag ben ik geheel tot inkeer gekomen; 't was een zeer interessant, aardig, beleefd en ontwikkeld heer.’

‘Zeer verplicht, zeer verplicht,’ knikte de man van het tooneel met veel gratie. ‘Kom, laten we nog eens uitdrinken!’

‘En ik,’ ging mijnheer Verpalen verder, ‘was zeer begeerig ook eens kennis met u te maken. Toen mama me bij een volgende gelegenheid meedeelde, dat u ons met een bezoek zoudt vereeren, was ik niet weinig in mijn schik, dit te vernemen, want ik stelde me voor, dat het geheimzinnige van alles, wat het theater aangaat, nu eens voorgoed zou weggenomen worden; waarom ik dan ook zoo gretig uwe yereerende uitnoodiging aannam, hedenavond op het tooneel te komen doorbrengen.’

Nauwelijks had hij die woorden geëindigd, of een electrische schel, verscheidene malen, als van vier kanten te gelijk werkend, klonk buiten het kamertje.

‘Als u nu niets wilt laten verloren gaan, vriend, dan wordt het tijd; de ouverture zal zoo inzetten,’ sprak de deftige man opstaande. Amedé volgde zeer gejaagd en met verhoogde kleur zijn voorbeeld.

‘Wilt u me dan maar volgen?’ De directeur opende de deur der kamer, daarna een tweede

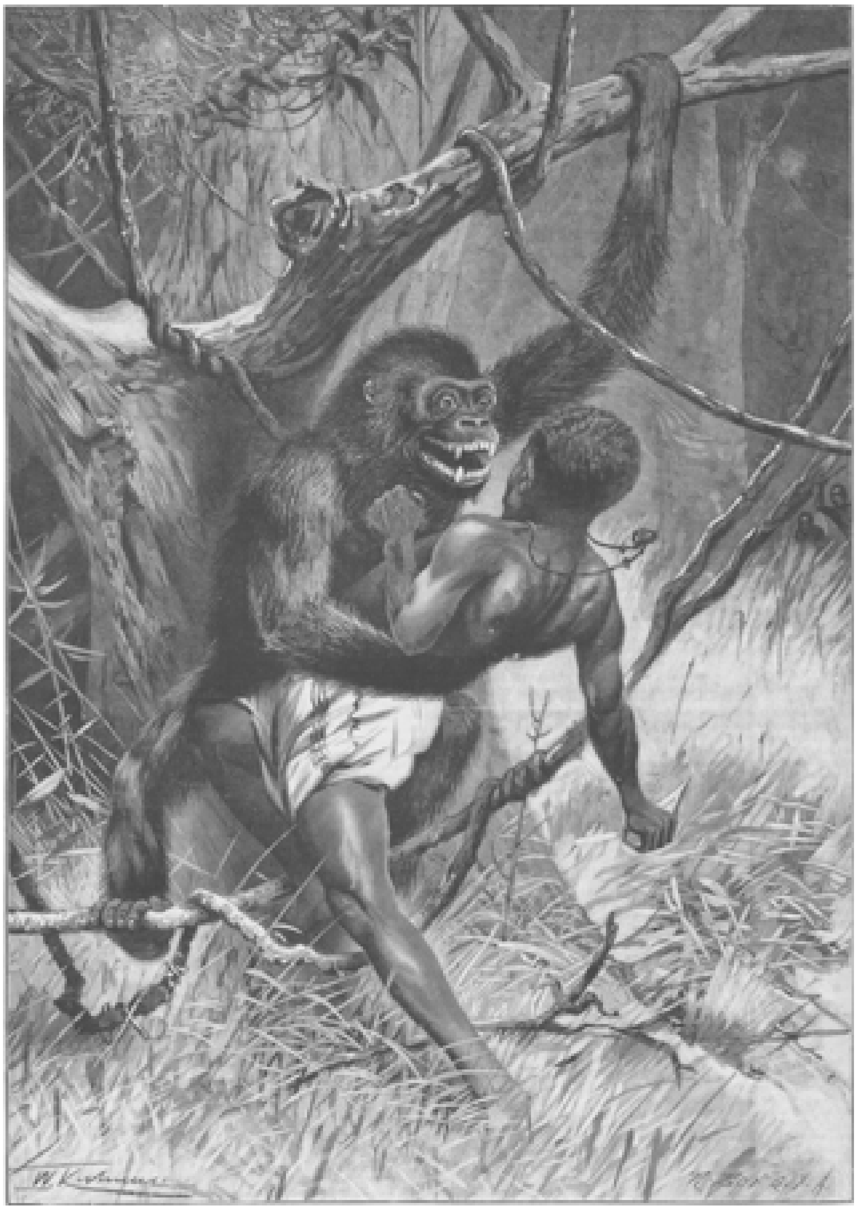

EEN ONTMOETING IN HET OERWOUD, NAAR DE TEEKENING VAN WILH KUHNERT.

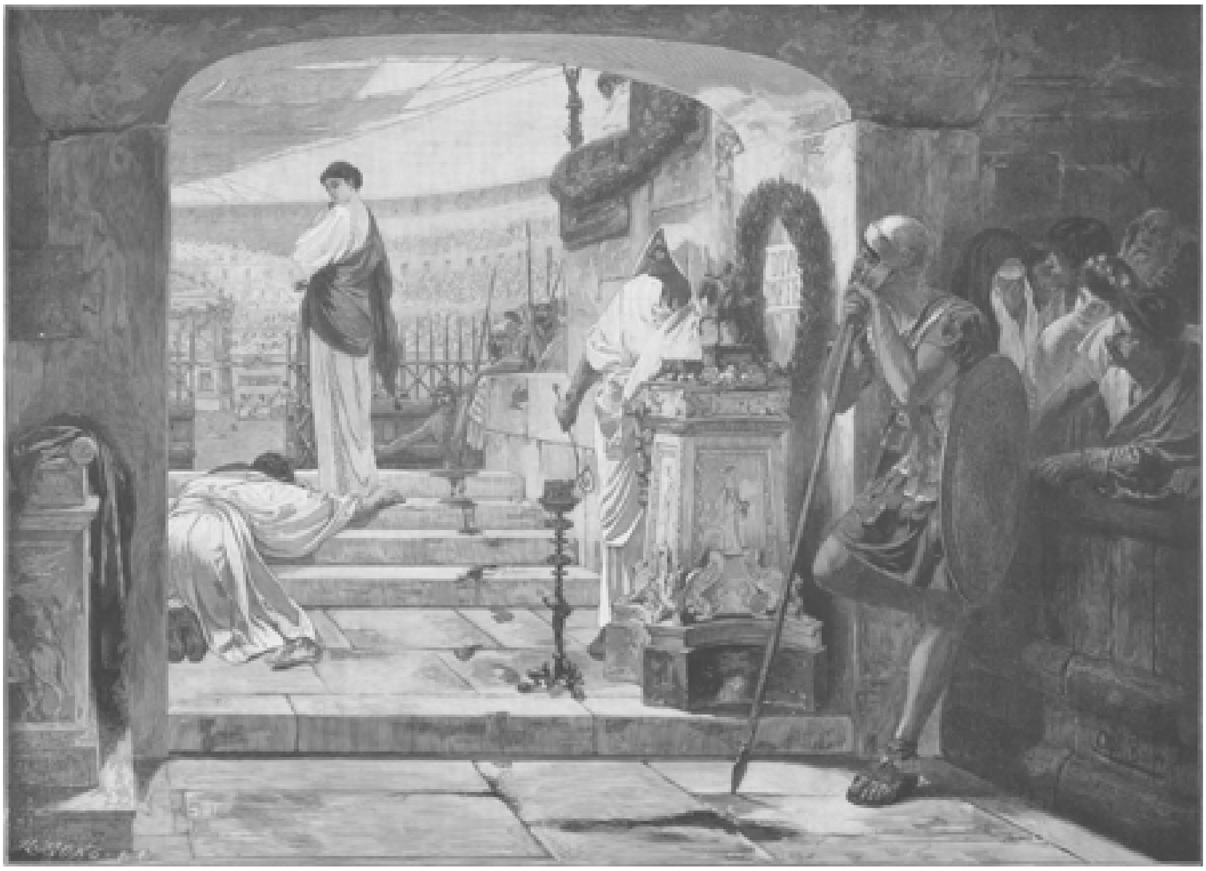

CHRISTUS TROUW TOT IN DFN DOOD, NAAR DE SCHILDERIJ VAN ALB, BAUR.

en ging een paar trapjes af. ‘Hier zijn we er,’ zeide hij tot Verpalen: ‘zet u maar daar neer. Dat is het groote scherm; hier kan u alles zien; men weet, dat u er verlof toe heeft, u hoeft uw naam maar te noemen. Ik kom straks hier bij u terug.’

De directeur verwijderde zich daarop onverschillig, en fluisterde, zich nog even omkeerend, hem in het oor: ‘Schrik niet als straks die balken en touwen in beweging raken en de decoraties veranderen.’

Weer in zijn kamertje teruggekeerd, wierp hij zich in zijn fauteuil en sprak lachend bij zich zelven: ‘Laat zich dat jongmensch maar amuseeren; ik ben recht in mijn schik met die zotte mevrouw kennis gemaakt te hebben; wie weet waar het nog goed voor is, in alle geval ik heb er *pied à terre* gedurende het seizoen.... Zij is een rijke weduwe en ik een knap man;.... wie weet hoe het dubbeltje nog rollen kan!.... Ze schijnen er goed bij te zitten. Nu des te beter!’ En na zich nog eens een glas wijn te hebben ingeschonken, verliet hij het vertrekje met een rol papier.

Middelerwijl zat Amedé, die van den directeur verlof bekomen had, dezen avond achter de schermen de voorstelling te komen bijwonen, bijna bewegingloos op het halfverlichte tooneel te staren; grootendeels beschouwde hij de decoraties van achteren; tegenover hem zag hij eenige onduidelijke schimmen evenals hij achter de zijcoulissen staan. Daar opeens viel er een zee van licht op het tooneel; de schel rinkelde ten tweeden male en langzaam ging het groote voorscherm in de hoogte.

Zijn hart klopte sneller en onwillekeurig ging hij eenige passen achteruit. Het publiek, dat hij heel in de verte, onduidelijk door de vele schitterende lichten, ontwaarde, hield, meende hij, de oogen op hem gevestigd. Na een poos kwam hij tot bezinning, maar nu ontging hem ook niets meer; de minste beweging van den onbeduidendsten acteur ging hij na, met een oplettendheid, alsof er zijn geluk van af hing.

Onverwachts stooten hem twee acteurs, in schitterend riddercostuum, zachtjes op zij. Van alle kanten treden nu jagers op in hun groene uniformen, met blinkende karabijnen en getijgerde honden. 't Orkest stemt aan en daar valt een koor van een twintigtal zonen van Nimrod met krachtige mannelijke stemmen in. Overheerlijk jachtkoor! Amedé ging er geheel en al in op en neuriede onwillekeurig het air bij poozen mee.

Doch ziet, daar stuiven langzaam de wolken vaneen, en in een gloed van stralend electrisch licht aanschouwt hij Diana, de godin der jacht, door tal van blozende Cupido's omgeven!....

Het scherm valt, om weer terstond te worden opgehaald, daar een uitbundig handgeklap de zaal deed dreunen.

‘En hoe bevalt het u, mijnheer?’ vroeg het galante knipmes, juist voorbij Verpalen komende, die nog geheel onder den indruk der apotheose was, welke hij van zoo nabij had mogen aanschouwen.

‘Overweldigend!’ zei hij in verrukking.

‘Als u moe is, mijnheer, zei de directeur, kan u gerust naar uw kamer gaan. U heeft maar te bevelen,’ sprak de gedienstige tooneelknecht.

‘Neen, ik blijf hier tot het einde, ik moet dat alles eens goed van nabij zien.’

Toen het stuk na anderhalf uur afgespeeld was en Amedé zijn mama in haar loge afhaalde, kon hij maar niet genoeg zijne voldoening te kennen geven over de aangename uren, die hij achter de schermen had doorgebracht.

(*Wordt vervolgd.)*

In eigen net verstrikt.
Vertelling.

Het is ongeveer 45 jaar geleden, dat in een groote provinciestad van Zuid-Duitschland een juffrouw woonde, die zich de weduwe Anna Rösgen noemde. Zij was een knappe vrouw van nog maar even in de dertig, en bewoonde stil en teruggetrokken een klein huis in een der voornaamste straten der stad. De woning van juffrouw Rösgen bestond uit vier kamers en een keuken. De twee kleinste kamers bewoonde zij met haar trouwe meid Doortje, terwijl ze de twee grootste aan een deftig heer had verhuurd.

Het was op een zomernamiddag en juffrouw Rösgen zat met Doortje in de huiskamer, beiden ijverig met een handwerkje bezig. Daar werd schuchter de deur geopend en trad een man de kamer binnen. Het was een schrale, gebogen gestalte, en het bleeke, ziekelijke gezicht was met een langen, zwarten baard omlijst.

Beide vrouwen waren bij het binnenkomen van den man opgesprongen. Juffrouw Rösgen keek hem een oogenblik als ontzet aan, uitte daarna een luiden gil, opende haar armen en drukte den vreemdeling weenend aan haar hart. Geruimen tijd hielden ze elkaar omarmd, en Doortje stond er met gevouwen handen en betraande oogen bij....

Een uur later begaf juffrouw Rösgen zich naar haar commensaal, den heer Constantijn Schlegel, die juist van zijn kantoor was thuis gekomen. Mijnheer Schlegel was een vrijgezel van 45 jaar, sedert 22 jaar kassier bij een der grootste bankinstellingen der stad, en sedert drie jaar bij juffrouw Rösgen in den kost.

Voor den heer Constantijn Schlegel was er op de heele wereld maar één ding van gewicht, zijn kantoorwerk, en in maar één ding op de heele wereld stelde hij belang, zijn eigen rust en gemak. De eeuwige zorg voor zijn rust en gemak was dan ook oorzaak geweest, dat hij ongetrouwd was gebleven. Wel hadden in den loop der jaren een groot aantal dames van jonger en rijper leeftijd haar best gedaan, den deftigen kassier in te palmen. Maar het was vergeefsche moeite geweest. Verschillende keeren was de heer Schlegel bij getrouwde menschen in den kost geweest, en wat hij daar zooal gezien had van echtelijk geluk en huwelijksvreugde had bij hem het besluit doen rijpen, zich nooit zooveel onrust, ongemak, ergernis en kosten op den hals te halen, en zelfs niet meer bij getrouwde menschen zijn intrek te nemen.

Sedert drie jaren woonde hij dus bij juffrouw Rösgen in, en nog nooit was het hem zoo goed gegaan, zoowel wat kost en logies, als wat zijn disrbare rust en gemak betrof.

Juffrouw Rösgen trad nu de kamer van haar commensaal binnen, die zich als onwillekeurig en met gefronste wenkbrauwen ter zijde wendde. Hoewel zijn hospita zeer zelden in zijn kamer kwam, bekroop hem toch telkens de angst, dat zij huwelijksplannen op het oog had.

‘Wel juffrouw Rösgen, wat verschaft mij het genoegen?’ vroeg de heer Schlegel op zuurzoeten toon.

‘Mijnheer Schlegel,’ antwoordde zij, ‘het spijt me zoo, maar ik moet u de kamers opzeggen.’

Mijnheer Schlegel zette groote oogen op, ‘Wat.... waarom?’

‘Hm, ja.... mijn.... mijn broer komt dezer dagen.... misschien morgen al.... en die moet bij mij inwonen.’

‘Broer, juffrouw Rösgen? Heb je een broer? Daar heb je me nooit iets van gezegd.’

‘Niet? Nu, mijnheer Schlegel, ik kan er niets aan veranderen. Ik moet u verzoeken, aanstaanden Zaterdag te verhuizen.’

‘Wat zeg je daar? Zaterdag al? Daar komt niets van.’

‘Wij hebben met de week akkoord gemaakt, mijnheer Schlegel. U hebt dat indertijd zelf uitdrukkelijk gewild.’

Inderdaad, mijnheer Schlegel had dat zelf zoo bepaald. Hij wilde altijd en overal het recht hebben, er dadelijk tusschenuit te kunnen trekken, als iets hem niet naar den zin was.

Hij deed thans zijn uiterste best om zijn hospita te vermurwen, maar zonder beter gevolg. Zij verliet hem, na nog eens de verwachting te hebben uitgesproken, dat Zaterdag haar woning ontruimd zou zijn.

Constantijn Schlegel bleef troosteloos en treurig achter. Het stond bij hem vast, dat hij nooit meer van zijn leven zulk een woning en verpleging, zooveel rust en gemak zou vinden. Zijn gedachten waren zoo ver uit het gewone spoor, dat de beklagenswaardige man zijn middagpijpje eerst een half uur na den daarvoor vastgestelden tijd aanstak. Dat was hem nog maar tweemaal in zijn leven overkomen: den eenen keer toen hij bij de Müller's inwoonde en zich geweldig over het eten had geërgerd, en den tweeden keer, toen ‘zijn bank’ door een oplichter was beetgenomen.

Natuurlijk begaf de heer Schlegel zich den volgenden morgen in allesbehalve goede luim naar zijn kantoor.

Plotseling schoot een denkbeeld door zijn geest. Dit denkbeeld werd steeds krachtiger en nam hem zoozeer in beslag, dat zijn collega, die zijn boekingen moest controleeren, twee optelfouten in Schlegel's kasboek vond. ‘Ongelooflijk!’ riep de man tallooze malen uit.

's Middags aan tafel woedde de strijd in zijn binnenste nog heviger, en toen zijn lievelingskostje, kalfscoteletten, heerlijk toebereid, werden opgediend, was de strijd beslist. Liever trouwen dan zulk een kost en logies te verlaten!

Nadat Constantijn dit heldhaftige besluit had genomen, kwam een soort van zuur-zoete vroolijkheid over hem en hij besloot, onmiddellijk juffrouw Rösgen op te zoeken, om haar mee te deelen, dat hij met haar wilde trouwen.’

Mijnheer Schlegel klopte beneden op de deur der huiskamer, en toen na een minuut geen ‘binnen’ geroepen werd, trad hij zonder meer het vertrek in. Op hetzelfde oogenblik kwam juffrouw Rösgen uit het andere kamertje te voorschijn en ging haar commensaal in zichtbare ontroering te gemoet.

Die zal dadelijk van blijdschap wel drie meter hoog springen, dacht hij, en reikte de uitverkorene zijns harten den rechter wijsvinger.

‘Dag, juffrouw Rösgen,’ zei de heer Schlegel.

‘Dag, mijnheer Schlegel, waarmee kan ik u van dienst zijn?’

‘Ik wilde u, waarde juffrouw, maar zeggen, dat ik er niet aan denk te verhuizen.’

‘Het spijt mij, mijnheer Schlegel, maar er zit nu eenmaal niets anders op.’

‘Toch wel; je zal zien, dat er nog wel een uitweg op is, beste juffrouw. Als u eens hertrouwde...’

De jonge weduwe was doodsbleek geworden.

‘Ik zal niet meer trouwen,’ zei zij met sidderende stem.

‘Kom, kom.... *mij* ook niet?’

Nu moest de juffrouw van plezier in de lucht springen, maar ze sprong niet.

‘Neen,’ zei ze eenvoudig, maar beslist.

‘Wat?.... Maar, juffrouw Rösgen, waarom wil je dan niet?’

‘Omdat.... omdat.... ik niet.... genoeg van u houd.’

‘Kom, dat is maar gekheid. Je houdt genoeg van me. Je weet dat ik een mooie betrekking heb....’

Op dit oogenblik werd iets als een doffe val in de belendende kamer gehoord. Juffrouw Rösgen was opgesprongen en wilde er heen snellen.

‘Ik kan niet, mijnheer Schlegel,’ zei ze in de hoogste opgewondenheid.

Mijnheer Schlegel zette groote oogen op.

‘Is dat je laatste woord?’ schreeuwde hij.

‘Ja,’ antwoordde juffrouw Rösgen en verdween in de aangrenzende kamer.

Stom van verbazing keek de heer Schlegel zijn vluchtende hospita na.

Plotseling voer hem als een schok door de leden. Hij had door de spleet der deur, die juffrouw Rösgen achter zich sloot, de gestalte van een man gezien. Hevig ontsteld wilde hij de kamer verlaten, maar daar greep een nieuwe schrik hem aan. Voor den grooten leunstoel in den hoek zag hij een baard liggen, een grooten, valschen, zwarten baard.

Half werktuiglijk raapte hij dat ding op en snelde er mee naar zijn kamer. In zijn hart streden woede over de ondervonden behandeling en angst over den in huis verborgen misdadiger om den voorrang. ‘Dat mensch heeft een mooien broer,’ mompelde hij.

Eindelijk had mijnheer Schlegel een besluit genomen. Hij nam een onbeschreven vel papier en onderzocht nauwkeurig, of er niet ergens een klein, verraderlijk teeken op te vinden was. Nadat bij hierover was gerustgesteld, schreef hij met verdraaide hand het volgende briefje:

‘De politie wordt er opmerkzaam op gemaakt, dat zekere Anna Rösgen, Hendrikstraat 42, heimelijk een man herbergt, die er zeer verdacht

uitziet. Hij draagt een valschen baard om zich onkenbaar te maken. Hier moet iets gebeuren wat niet in den haak is.'

Dit schrijven bezorgde de heer Schlegel zelf op de post.

Den volgenden dag tegen den middag zat juffrouw Rösgen naast den bleeken man en hield diens hand in de hare.

'Hoe gevoel je je nu, Frederik?' vroeg zij bezorgd.

'Beter, beste vrouw,' antwoordde de man, 'beter, veel beter. Alleen het heimwee naar u heeft mij ziek gemaakt. Ik zou in dat vreemde land gestorven zijn. Maar wat moet ik doen? Ik kan hier niet blijven. Als men mij ontdekt... het was verschrikkelijk!'

'Je blijft bij mij. Ze zullen je niet ontdekken.'

Op dit oogenblik kwam het trouwe Doortje onthutst de kamer binnen.

'Och mijnheer, och juffrouw, wat heb ik gezien! Mijnheer zijn baard, dien we gisteren niet konden terugvinden, heeft mijnheer Schlegel.'

Beiden sprongen ontzet op.

'Ja, ik heb zijn kamer schoongemaakt, en in het kleine kastje onder den spiegel zag ik den baard liggen.'

'Dien baard heeft hij gisteren hier gevonden. Hij is woedend op mij. O, 't is verschrikkelijk!' jammerde juffrouw Rösgen.

'Hij zal me verraden, ik moet oogenblikkelijk weg!' zei de bleeke man.

'Ik laat je niet gaan! God, als ze je eens gevangen namen!'

'En als ik hier blijf? Hij heeft me zeker verraden. Denk eens aan, tien jaar zware tuchthuisstraf!'

Er werd op de deur geklopt. Juffrouw Rösgen onderdrukte met geweld een gil, terwijl haar man in de aangrenzende kamer snelde.

Een ernstige, strenge man trad binnen en wierp snel een vorschenden blik door het vertrek. 'U is de weduwe Anna Rösgen?' vroeg hij aan de arme vrouw, die maar met moeite op de been kon blijven, terwijl hij haar scherp in de oogen zag. Zij knikte bevestigend.

'Ik ben van de politie. Men heeft mij bericht, dat je een man in uw huis herbergt.'

Juffrouw Rösgen werd doodsbleek, maar het slimme Doortje antwoordde gevat:

'Mijnheer Schlegel is niet thuis.'

De politiecommissaris wendde zich nu tot de dienstbode: 'Wie is mijnheer Schlegel?'

En Doortje antwoordde onverschrokken:

'Mijnheer Schlegel woont bij ons in.'

'Waar is hij nu?'

'Hij zal zoo aanstonds thuis komen. Zijn kamer is boven.'

'Breng me daarheen. Nog eens, hoe ziet er die mijnheer Schlegel uit? Draagt hij een baard?'

'Een baard? Neen. Maar.... lieve Hemel....'

'Nu, wat is er?'

'Ik heb een grooten, zwarten baard bij mijnheer Schlegel in de kast zien liggen. Ik dacht, dat hij comedie zou willen spelen.'

'Laat hem mij dadelijk zien.'

Doortje bracht den commissaris naar de kamer van mijnheer Schlegel, waar de politieman uit de spiegelkast den grooten, zwarten baard te voorschijn haalde. Daarop

trad hij op het venster toe, tikte zachtjes op de ruit, en een oogenblik later trad een man van herculischen lichaamsbouw in de kamer.

De commissaris stelde hem in kennis van hetgeen hij gevonden had, en beide mannen besloten daarop, onmiddellijk een huiszoeking te doen bij den zoo verdachten man.

De Hercules brak de groote kast en de latafel van den heer Schlegel open, en de commissaris begon daarin ijverig te snuffelen. Alles wat hem niet verdacht toescheen, als kleeren, linnengoed, boeken en een aantal voorwerpen, wierp hij ongegeneerd op den grond.

Daar kwam mijnheer Schlegel thuis en bleef een oogenblik als ontzet op den drempel staan. Daarna wierp hij zich op den commissaris, en greep hem bij den kraag, maar op hetzelfde oogenblik had de Hercules hem al te pakken.

Mijnheer Schlegel was echter een stevige kerel en wist zich een oogenblik los te rukken, waarbij hij onophoudelijk gilde: ‘Dieven! moordenaars! hulp!’

Het duurde echter geen minuut, of de ongelukkige lag gebonden op den grond met een stevige prop in den mond. De politieagenten gingen intusschen rustig voort met hun onderzoek.

Het is zeker, dat dit een zeer onaangename positie was voor een man, die zoo voor zijn rust en gemak in de weer was, en in zijn heele leven samen had mijnheer Schlegel niet zooveel onrust en ongemak uitgestaan, als in dit oogenblik. Het stond bij hem vast, dat, zoo hij er al het leven zou afbrengen, hij zich toch moeilijk van den grooten schrik zou herstellen en in allen geval 's middags niet op tijd op zijn kantoor zou komen.

Maar nu werd het nog erger. Met Argusoogen had mijnheer Schlegel elke beweging van den vermeenden inbreker gevolgd; nu zag hij met steeds toenemende ontsteltenis, dat de man het vakje in de kast naderde, waarin de arme stumper zijn spaarpot had.

Hij gaf een luiden schreeuw. De dief morrelde aan de met een veiligheidsslot voorziene lade, waarin de schat verborgen was. Maar het slót wilde niet toegeven. De commissaris wenkte zijn helper en trad op zijn slachtoffer toe. Hij ontknoopte zijn overjas en toonde den delinquent een klein zilveren schild op zijn borst.

‘Ik ben commissaris van politie. U is mijn gevangene. Michielsen, maak den man los; ik waarschuw u, geen tegenstand te bieden.’

Toen mijnheer Schlegel van zijn banden bevrijd was, maakte hij eerst eenige heftige gesticulaties met zijn armen door de lucht. Daarna bracht hij met moeite uit:

‘Mijnheer.... ik ben het niet.... Ik heb zelf den brief aan de politie geschreven.’

‘Wat beteekent dat nu?’ vroeg de commissaris.

‘Bij juffrouw Rösgen is de man, die....’

‘Kom mee!’

Toen de drie mannen de huiskamer binnentraden, zat de misdadiger in een leunstoel, met het doodsbleeke gezicht achterover, en zijn vrouw voor zijn voeten neergeknield. Het getrouwe Doortje stond in een hoek van de kamer en weende.

De ongelukkige had niet zonder zijn vrouw willen ontvluchten, en ook dit zou hem wel niet gelukt zijn.

‘Dat is hij!’ riep Schlegel, toen hij den man in den stoel gewaar werd, en toen hij diens gezicht zag, riep hij nog veel luider:

‘Dat is.... waarachtig die oplichter.... die gauwdief....’

‘Wat voor een gauwdief?’ vroeg de commissaris van politie.

‘Ik herken hem heel nauwkeurig, daar kan geen twijfel aan zijn. Ik ben namelijk kassier van het huis Kunert & Co. Juist een half jaar geleden kwam op zekeren dag

een man een wissel op Zürich koopen van vijf duizend thaler. Hij viel mij onmiddellijk op door zijn schuw en verdacht uiterlijk. Juist toen hij de vijf duizend thaler had neergeteld en ik hem den wissel wilde overhandigen, trad onze bode binnen. Nu zag hij diens livrei waarschijnlijk voor een politie-uniform aan, want zoodra hij hem zag, snelde hij als een razende heen. Wij zaten hem natuurlijk na, maar konden hem niet krijgen. Onmiddellijk hebben wij aangifte gedaan bij de politie en het geld gedeponeerd.'

'Ja, ja, ik herinner het mij,' zei de commissaris.

'Is u die man?' wendde hij zich nu tot den vreemdeling.

'Ja, ik ben het. Neem mij maar gevangen?'

'Wie ben je? Hoe heet je?'

De man noemde zijn naam. Het was die van een revolutionnair, die een der leiders van den Badenschen opstand geweest was.

'Ik heb meegestreden voor Duitschlands eenheid,' riep hij in doffe wanhoop uit, 'ik werd op de barricaden gegrepen met het geweer in de hand; ik werd tot tien jaar zware gevangenisstraf veroordeeld en had de wijk genomen naar Zwitserland.'

De politie-commissaris scheen een oogenblik na te denken.

'Zoo, en waarom ben je dan weer teruggekomen en in dit huis?'

'Het heimwee naar mijn vrouw. Ze, woont hier, onder een vreemden naam verborgen.'

'Zoo.' De commissaris dacht weer een oogenblik na.

'Hm, ik zou mij zeer vergissen,' zei hij, 'neen, ik geloof niet dat ik mij vergis. Uw naam staat ook op de lijst. Volgens de verordening, door de Kamer aangenomen en door den groothertog bekrachtigd, heb je amnestie gekregen, mits je om genade vraagt en belooft, u naar de wetten te zullen gedragen.'

Een luide jubelkreet klonk door de kamer, - man en vrouw lagen in elkaars armen.

De commissaris liet hun een oogenblik hun geluk genieten en vroeg daarna opnieuw:

'Hoe zit nu evenwel dat geval met die vijfduizend thaler in elkaar?'

'Het was het grootste deel van mijn vermogen. Ik wilde mij daarvoor een wissel op Zwitserland verschaffen, daar ik niet zooveel aan geld bij mij wilde hebben. In mijn verklaarbaren angst zag ik in iedere uniform een politieagent, die mij wilde arresteeren. Ik meende herkend te zijn, zooals die man daar terecht vermoedde, en met achterlating van mijn geld nam ik de vlucht.'

'Hm, dat is bij de politie gedeponeerd. Indien 'je u kunt legitimeeren, krijg je natuurlijk uw geld terug.'

'Dat is te veel geluk!' riep juffrouw Rösgen uit, en haar blik viel op den ongelukkigen heer Schlegel, die van schaamte en woede nauwelijks de oogen durfde opslaan. Hij zag er uit, of het lichamelijk en zielelijden van een heel menschengeslacht op hem drukte.

Juffrouw Rösgen wist wel, wie haar man verraden had, maar het geluk veranderde, evenals bij alle goede menschen, haar toorn in medelijden, en ze zei tegen haar beklagenswaardigen commensaal:

'Mijnheer Schlegel, nu behoef ik mijn man niet meer te verbergen. Als u wil, kan u nog een paar weken bij ons blijven, tot u weer wat op dreef gekomen bent.'

Mijnheer Schlegel keek de jonge vrouw aan, als was ze een bovenaardsche verschijning, en voor den eersten keer in zijn leven voelde hij een zacht verlangen naar een hart, dat van hem hield.

‘Ach, juffrouw Rösgen,’ zei hij, ‘heb je nog niet een zuster, desnoods een verre bloedverwant, die een zoo goed hart heeft als u en mijn vrouw zou willen worden?’

Bij de Platen.

Een ontmoeting in het oerwoud. -

Een blik op dit pakkend tooneel zegt meer dan de uitvoerigste toelichting zou vermogen. We zien hier den mensch in strijd op leven en dood met den vertegenwoordiger van het dierenrijk, die hem, volgens de geleerden, naar den vleesche het naast verwant is, maar van zijn kant die verwantschap allesbehalve als een aanleiding tot vriendschappelijk verkeer opneemt.

Over het algemeen houdt de gorilla - want met dezen hebben we hier te doen - zich op een eerbiedigen afstand van den mensch. Volgens de verzekering van den natuuronderzoeker Koppenfels verbergt hij zich in zulke ontoegankelijke schuilhoeken van het oerwoud, dat nauwelijks een derde van de negerbevolking, die de bosschen bewoont, ooit een gorilla gezien heeft.

Met juistheid is het gebied, waarin hij wordt aangetroffen, niet aan te geven. Hij schijnt alleen thuis te hooren in een kleinere streek van West-Afrika en wel van Neder-Guinea. Tot dusver is hij althans enkel in de kustlanden tusschen den evenaar en den 5n graad Zuiderbreedte alsmede in de aangrenzende berglanden waargenomen.

Hij leeft, met uitzondering van de oude, eenzelvige mannetjes, in engen familiekring en leidt, ter voldoening van zijn onverzadelijke vraatzucht, een zwervend bestaan, zoodat hij eenvoudig overnacht, waar hij zich bij het vallen van den avond toevallig bevindt. Voor iederen nacht richt hij zich alzoo een nieuw logies in en dat wel, op de manier van den ooievaar, in de boomen. Daartoe kiest hij zich flinke, rijzig uitgegroeide stammen van ongeveer drie decimeter dikte en ter hoogte van vijf of zes meter, en maakt zich ter plaatse waar de eerste takken uitschieten, evenals de ooievaar, een nest van groene twijgen. De jongen, en wanneer die nog behoefte aan

warmte hebben, ook de moedor nemen daarin hun nachtrust, terwijl de vader beneden met den rug tegen den boom neerhurkt en aldus de zijnen voor de overrompeling van den luipaard behoedt. In het droge jaargetij, als het water en voedsel in het binnenste der wouden schraal beginnen te worden, zoekt hij de plantages der inboorlingen op, waar hij naar apenmanier geweldige verwoestingen aanricht.

Zoolang hij ongemoeid blijft, valt de gorilla den mensch niet aan, en vermijdt zelfs hem te ontmoeten. Wordt hij evenwel door de nadering van een mensch verrast, dan richt hij zich op, stort uit het diepste van zijn borstkas een niet weer te geven, kort afgebroken, nu rollend, dan weer grommend gebrul uit en slaat met zijn reuzenvuisten op zijn geweldige borst; hij laat zijn vervaarlijke tanden zien en trekt een onbeschrijfelijk kwaadaardig gezicht, terwijl hem op kop en rug de haren te berge rijzen.

Kan men zich nog intijds uit de voeten maken, dan heeft men kans hem te ontloopen; maar wee, als men hem al te dicht genaderd is, zoodat men zich niet meer van een schietwapen bedienen kan om hem een kogel in den kop of het hart te jagen. Vluchten is tegenover het verbazend vlugge beest onmogelijk en bij zijn ontzettende kracht is elk ander wapen dan een geweer of pistool volkomen nutteloos. Hij pakt zijn vijand beet zooals den neger op onze gravure en drukt hem aan zijn harde borst te pletter.

De gorilla mag wat kleiner zijn dan een gewoon mensch, maar hij is veel breeder en sterker. De lengte bedraagt bij het mannetje van den voetzool tot den schedel van 165 tot 190 centimeter, de schouderbreedte 95 centimeter. Het wijfje is wat kleiner. De lengte en sterkte van den romp en de voorste ledematen, de ongeëvenredigd groote handen en voeten, waarvan de middelvingers of teenen door een vlies verbonden zijn, vormen de kenmerkendste trekken van deze diersoort.

'SLAAT ER OP!' NAAR DE SCHILDERIJ VAN TH. KLEEHAAS.

Aan den sterken kop, die ten gevolge van den korten hals en de geweldige nekspieren bijna onmiddellijk op den romp schijnt te zitten, vallen de zware wenkbrauwen, de diepliggende oogen, de platte, breecle neus en de groote bek met de dikke lippen en het vervaarlijke gebit het meest in 't oog. De tamelijk langharige pels vertoont donkere kleuren, grauw, bruin of roodachtig en laat het gezicht lot aan de wenkbrauwen, het oor, alsmede handen en voeten, ter zijde en van onderen, vrij.

Hoe interessant het moge wezen, zoo'n sinjeur in een diergaarde op zijn gemak te bekijken, niemand zal stellig verlangen, van zoo nabij met een onverbasterd exemplaar kennis te maken als de neger op onze gravure.

Christus trouw tot in den dood. -

De heldhaftige moed der eerste Christenen, betoond in de gruwzame vervolgingen, waaraan zij van den kant der Romeinsche keizers bloot stonden, heeft de kunst herhaaldelijk de stof verschaft tot de treffendste, de aangrijpendste tafereelen.

Ook de Duitsche kunstenaar Albert Baur heeft in dat grootste tijdperk het onderwerp en de bezieling gezocht voor de schilderij, door de gravure op blz. 333 weergegeven.

't Is een aandoenlijke geschiedenis, die zijn tafereel ons verhaalt. Een aanzienlijke Romeinsche jonkvrouw is voor den *praetor* gedaagd, beschuldigd van deel te hebben in de samenzwering, die naar de meening der heidenen door de afschuwelijke nieuwe secte der Christenen tegen den keizer en al de instellingen des rijks wordt gesmeed.

Door den rechter ondervraagd, heeft zij moedig haar geloof in Christus beleden. Geen bedreigingen, geen fraaie beloften hebben haar standvastigheid aan het wankelen kunnen brengen. En ondanks haar hoogen maatschappelijken rang, ondanks den machtigen invloed van hooggeplaatste verwanten, ondanks haar jeugd en schoonheid is zij veroordeeld om in het Colyseum voor de leeuwen geworpen te worden ten schonwspel van een bloedgierig volk, dat zich verlustigt in den aanblik van verscheurde ledematen en stroomen bloeds.

Op het oogenblik, dat zij de *arena* of het strijdperk zal binnentreden, wordt er nog een laatste poging gedaan om haar vangedachten te doen veranderen. Men heeft gemeend dat het gezicht van dat vreeselijke, met bloed geverfde perk, van die uitgehongerde roofdieren, van die duizenden toeschouwers niet minder bloeddorstig dan de leeuwen haar zou doen terugschrikken.

Aan den ingang der *arena* staat een klein altaar met het ruiterbeeld des keizers. *Divus Inperator* luidt het geschrift in een groenen krans aangebracht. Aan den keizer moet hier goddelijke eer worden bewezen. Wanneer de jonkvrouw maar een oogenblik voor dat beeldje neerknielen en enkele korrels wierook op het altaar branden wil, zal zij gered zijn.

Te vergeefs spoort de priester, die bij het altaar de wacht houdt, haar daartoe aan. Voor 't laatst brengt hij haar nog eens onder het oog wat zij zal winnen met aan het keizerlijk bevel gehoor te geven; wat zij zal verliezen door te weigeren er zich aan te onderwerpen. Aan de eene zijde een leven van rijkdom, eer en grootheid, dat haar jeugd nog zooveel genoegens belooft; aan den anderen kant een smadelijk en, smartelijken dood onder de klauwen en tanden der leeuwen.

Maar de jonkvrouw heeft niet meer te kiezen; zij heeft haar keuze al gedaan. Christus en Zijn liefde gaat haar boven alles; in vergelijking van het geluk des hemels, dat Hij haar belooft, zinkt alle aardsch genot in het niet; ook de schrikkelijkste doodstrijd kan haar geen vrees inboezemen, daar zij weet dat op dien korten strijd een eeuwige zegepraal volgt.

Reeds beklimt zij de drie of vier treden, die toegang tot de *arena* geven, reeds wordt haar door de wachters het hek geopend, als zij zich plotseling door een krachtige hand voelt tegengehouden, terwijl haar een bekende en beminde stem in de ooren klinkt, die haar bezweert toch niet aldus het jonge leven weg te werpen, maar nog intijds terug te komen van den noodlottigen stap.

Het is haar verloofde, die zich, op het gezicht harer standvastigheid, schreiend voor haar voeten werpt om haar door zijn tranen en smeekingen te vermurwen.

Met innig medelijden ziet de martelares op den jonkman neer, die haar liefheeft en dien zij toch zulke diepe smart moet aandoen. Maar om zijnentwil mag zij Christus niet ontrouw worden, en het kruis aan de lippen drukkend, wendt ze zich vastberaden om: niets ter wereld zal haar scheiden van de liefde van Christus: Hem zal zij getrouw zijn tot den dood.

In gespannen verwachting slaan de toeschouwers achter de afsluiting het roerend tooneel gade: Zal die laatste bede van den jonkman haar niet terughouden? Zal zij niet wijken voor deze uiterste verzoeking? Die vragen leest men op de angstig

belangstellende gezichten der eenen, waarin men de Christenen herkent, in de koel nieuwsgierige trekken der anderen, die het geval als heidenen aanzien, en wien de onverzettelijkheid van het meisje natuurlijk een dwaasheid is.

Voor de Christenen is evenwel die dwaasheid des kruises de hoogste wijsheid.

'Slaat er op!' -

Tot slot van dit nummer een koddige vertooning, die zeker geen nadere toelichting behoeft. De uitnoodiging van denrakker, die zijn kameraad onder den arm genomen en over de knie gelegd heeft, tot de omstanders gericht, laat toch aan duidelijkheid niets te wenschen over. Gelukkig dat we geen kornuiten in de nabijheid zien, anders kon de aansporing 'Slaat er op!' het slachtoffer van die zijde nog een geducht warme broek bezorgen.

[Nummer 43]

Generaal Karel van der Heijden.

Men herinnert zich de geestdrift, waarmee den 12en Januari op Bronbeek de 70ste verjaardag gevierd werd van luitenant-generaal Karel van der Heijden. Het zal den grijzen veldheer vooral goed hebben gedaan, dat naast de militairen, op wier vereering hij van ouds wist te kunnen rekenen, ook het burgerlijk element zich niet onbetuigd liet, maar door zijn hartelijke deelneming aan de feestviering toonde, dat de generaal door heel ons volk als het ware op de handen gedragen wordt.

Geen die het meer verdient dan hij. Aan zijn naam toch is het schitterendste, het roemrijkste tijdperk verbonden van de oorlogen, die wij de laatste jaren in den Indischen archipel hebben te voeren gehad om ons gezag te vestigen en te bevestigen.

Op jeugdigen leeftijd als korporaal scheep gegaan naar Indië, werd Van der Heijden eenige jaren later wegens zijn betoonde dapperheid gedurende de expeditie tegen de Balineezen als sergeant-majoor benoemd tot ridder 4e klasse in de Militaire Willemsorde.

Daarna onderscheidde hij zich te Bandjermassin op Borneo, waar hij onder de bevelen stond van generaal Verspyck, die, als voorzitter der commissie tot huldebetooging, in een kernachtige toespraak de verdiensten van zijn wapenmakker schetste. Verspyck herinnerde er aan, hoe hij in tijden van gevaar altijd op zijn gemak was, omdat hij wist dat kapitein Van der Heijden voor alles zou zorgen. Wat ik steeds vooral in u bewonderde naast uw krijgsmansdeugd, zei hij tot den feesteling, dat was uw talent om u te doen gehoorzamen en uw gave om de inlandsche hoofden te onderwerpen. Het was alweer te Bandjermassin. Daar waren vier hoofden, die wij maar niet konden krijgen. En zie, op een goeden dag kwam ik in uw benting en daar waren ze alle vier. Gij liet hen roepen, zeggende dat de overste Verspyck hen wilde zien, en toen ze bij ons waren, zeidet ge tot een hunner dat de overste wilde rooken, en een dier prinsen, een dier trotsche *pangerans*, hij vloog voor u heen en haalde de *tali-api*, opdat ik mijn sigaar kon opsteken.

Was kapitein Van der Heijden voor zijn moed en beleid op Borneo tot ridder 3e klasse bevorderd - een zeldzame onderscheiding voor dien rang - zijn schoonste lauweren zou hij plukken in Atjeh, waarheen hij in 1878 de tweede expeditie geleidde. Hier trad - zooals zijn wapenmakker Verspyck met soldaten-bondigheid zei - generaal Van der Heyden in al zijn grootschheid en kordaatheid voor den dag. In 1878 en 1879 zijt ge schitterend voor den draad gekomen; gij wist van geen aarzelen, geen wijken, steeds vooruit! vooruit! En toen Atjeh was onderworpen, toen de hoofden eerbiedig spraken van den eenoogigen generaal, toen blonkt ge heerlijk uit.

GENERAAL KAREL VAN DER HEIJDEN.

De koning erkende de verdiensten van den onverschrokken generaal, door hem achtereenvolgens te benoemen tot ridder in de orde van den Nederlandschen Leeuw, tot commandeur der Militaire Willemsorde, tot ridder 1e klasse in de orde van de Eikenkroon en tot zijn adjudant in buitengewonen dienst. Den 5en November 1887 werd Van der Heijden commandant van het Koninklijk Koloniaal Invalidenhuis te Bronbeek, waar hij, omringd door de liefde der oud-strijders, een rustigen levensavond slijt in een omgeving, die hem bij elken oogslag zijn roemrijk verleden in herinnering brengt.

Die rustige levensavond werd den 12en Januari, we mogen niet zeggen verstoord, we zeggen liever schitterend verhelderd door de hulde, die uit Nederland en uit den vreemde aan den wakkeren legeraanvoerder gebracht werd.

Namens ruim 750 kameraden, van hier en uit Indië, werd den generaal een kostbaar geschenk aangeboden, een vitrine in eikenhout, uitgevoerd in den vroegeren renaissance-stijl, met twee openslaande kleppen, van binnen bekleed met laken, vervaardigd door de heeren H.P. Mutters & Zoon, te 's-Gravenhage.

In die vitrine bevond zich vooreerst een kussen - in dit nummer weergegeven - waarop bevestigd zijn de adjudantsnestels en alle onderscheidingsteekenen en ridderorden, door den generaal gedurende zijn diensttijd verworven.

Dit kussen, vervaardigd in de werkplaats van den heer H.N.H. Fermin, te 's-Gravenhage en geborduurd door de hoofdborduurster, mejuffrouw A. Ahsmann, is gemaakt van blauw fluweel; in het midden is een lauwerkrans geborduurd, waarin met goud de letters:

> AAN DEN LUITENANT-GENERAAL K. VAN DER HEIJDEN, ADJUDANT I.B.D. VAN H.M. DE KONINGIN, 12 JANUARI, 1826-1896.

In de hoeken van het kussen zijn vier medaillons geborduurd met de namen Bali, Borneo, Atjeh, Samalangan, een en ander uitgevoerd naar teekeningen van den architect J.W.H. Berden.

Verder bevatte het kastje een album, vervaardigd door den heer Jos. Merckelbach te Utrecht, met kunstig opgedreven en in leder gesneden band. Daarin staan de namen der deelnemers vermeld, waaronder de grijze generaal er stellig zeer velen heeft aangetroffen, die met en onder hem in Indië hebben gestreden. Hoeveel herinneringen moet het bij hem wekken, telkens als hij die lange lijst doorkijkt!

Nog meer verrassingen waren den grijzen veldheer bereid. De heer Charles Boissevain bood hem, namens vele burgers van Amsterdam een bronzen beeld aan: *Ense et Aratro* (Met het zwaard en met den ploeg) van E. Boisseau. De heer Van Harpen was op de goede gedachte gekomen, een album samen te stellen, waarin mannen van militairen en anderen naam dea

jubilaris hulde brachten. Naast letterkundigen als dr. Schaepman en Nicolaas Beets, staatslieden als Heydenrijck en Rochussen, militairen als Bergansius en Den Beer Poortugael, - zij allen wijdden daarin een diepgevoeld woord van erkentelijkheid en dank aan den man, die zoo schitterend de eer onzer vlag onder de zon der tropen heeft opgehouden.

Doch ook de koninginnen, het roemruchtig voorbeeld van wijlen Z.M. Willem III volgend, vergaten generaal Van der Heijden niet, maar zouden hem een zeer hartelijk telegram. En in het buitenland waren het zijn collega's in de Militaire Willemsorde, keizer Wilhelm, de koning van Saksen, de groothertog van Baden, die den roemrijken bedwinger van Atjeh den cijns van hun hoogachting en vereering brachten.

Het was een schoone en wèlverdiende dag, dien de generaal den 12en Januari beleefde. Moge hem, naar het woord van den Duitschen keizer, nog een lange en gelukkige levensavond beschoren zijn! Met dezen wensch stemmen ongetwijfeld al onze lezers in, die met genoegen het portret van den wakkeren krijgsheld in dit nummer zullen begroeten en beschouwen.

Broeder en zuster,
Novelle door G. van Neubourg.

II.

Gedurende den winter had mevrouw Verpalen het plan opgevat, den volgenden zomer van Juni tot September een Europeesche badplaats te bezoeken, wat voor beider gezondheid noodzakelijk was, zooals zij meende.

Wel had Amedé gewaagd de bedenking te opperen, of ze Lize ook niet mee zouden nemen, daar het toch voor haar even, misschien nog heilzamer zou zijn.

‘Maar kind,’ had mevrouw Verpalen toen hoogst verwonderd, ja zelfs verstoord geantwoord, ‘maar kind, je begrijpt toch, hoop ik, dat dat niet gaat in een badplaats, waar zooveel deftige lui bij elkaar zijn, met een blind, half zinneloos meisje! Kom, dat kunt ge toch niet meenen! We zullen het kind bij de waschvrouw uitbesteden, daar is ze op haar plaats, maar niet in een badplaats, foei!’

Amedé had gezwegen. Hij kende de verkeerde zienswijze zijner moeder aangaande de arme Lize, zijn halve zuster, die hij toch recht broederlijk beminde.

Reeds dikwijls had hem het gedrag zijner moeder, die Lize in den waren zin des woords ‘stiefmoederlijk’ behandelde, geërgerd en verdroten; doch daar hij zijne mama toch ook innig liefhad, omdat zij altijd zoo goed, helaas te goed voor hem was, zweeg hij altijd en zocht van zijn kant achteraf zijne zuster schadevergoeding te geven voor alles wat hare stiefmoeder haar te kort deed.

In het kurhaus der badplaats Scheldendijk, waar mevrouw Verpalen en haar zoon den zomer doorbrachten, was het dezen avond, zooals overigens iederen avond, buitengewoon druk. Vooral in de zaal met die lange, groene tafels, prachtige leuningstoelen, reusachtige vergulde spiegels, hoog en kunstig snijwerk, marmeren standbeelden enz., wemelde het van menschen.

Oud en jong, schitterende toiletten en kale, met zorg geborstelde jassen, zieke, verhitte, gezonde, opgewekte, neerslachtige en angstige gezichten, gejaagden,

sluikschen, onverschilligen en nieuwsgierigen; onophoudelijk kwamen ze aan en gingen ze heen.

En toch te midden dier woelige massa menschen werd niets dan een zacht gefluister gehoord, onderbroken door het eentonig geroep der droge, onverschillige croupiers: '*Le jeu est fait! Rien ne va plus! Noir gagne! Rouge perd!*' en meer dergelijke technische termen.

Hier staat er een met begeerige oogen de stapeltjes geld, welke nu eens aangroeien, dan weer versmelten, te verslinden, terwijl hij zenuwachtig met de vingers in zijne zakken tast, waar zijn kleine schat verborgen zit. Zou hij het wagen of niet? Reeds een paar malen heeft hij een der weinige goudstukken half te voorschijn gehaald, om het terstond weer terug te laten vallen, met zich zelven het niet eens kunnende worden, of hij het geluk beproeven zou of niet.

Daar zit een rijke matrone, in haar zachten fauteuil achteloos uitgestrekt, met een stapel goudstukken voor zich, waarvan ze tusschenbeide een paar, als kon het haar niets schelen, op de een of andere kleur werpt, en geheel gevoelloos blijft, hetzij de croupier, telkens met een diepe buiging, met een haakje het geld naar zich toehaalt, hetzij hij haar de winst toeschuift.

Deze wordt door de fortuin met kwistige hand begunstigd en wint, waar, wat of hoeveel hij ook waagt; genen tergt en bespot ze, terwijl ze meer lust naar het spel bij hem opwekt naarmate hij meer verliest, hem telkens verraderlijk in het oor fluisterend: 'Wie weet, of ge dezen keer niet zult winnen.'

Te midden dier ongelukkige, hartstochtelijke spelers treffen we den jongen heer Amedé Verpalen en zijn coquette moeder aan. Reeds van het begin waren ze in de zaal; ze hadden immer gespeeld en in het begin zelfs zeer gelukkig; eens hadden ze eenige goudstukken op het rood geworpen en gewonnen, laten staan en. nogmaals gewonnen. Hoe langer hoe stouter, waagde Amadé eindelijk, door het spel verhit en vreeselijk opgewonden, een dolzinnigen zet; zenuwachtig had zijn moeder van haar kant den reeds gewaagden zet verdubbeld.

'*Noir a gagné*' galmde de droge stem des croupiers, hij streek in en betaalde uit. De tijd was verstreken. Allen stonden op; dezen zich tevreden de handen wrijvend; genen mismoedig en wrevelig; onder deze laatsten waren ook mevrouw en de jonge heer Verpalen. En niet te verwonderen, ze hadden dezen avond een kleine 5000 gulden verloren.

'Zoodra we thuis komen,' sprak mevrouw tot haar slecht gemutsten zoon, toen ze in het rijtuig gezeten waren, dat hun naar het hotel moest brengen, 'schrijf je een brief aan den notaris, dat hij per omgaande geld moet sturen.'

'Om nog meer te spelen en nog meer te verliezen,' beet Amadé zijne moeder bits toe.

''t Komt er niet op aan, ik wil het hebben,' antwoordde mevrouw kortaf.

Het overige van den rit werd stilzwijgend afgelegd, daar beiden den vrijen loop aan hun gedachten gaven.

De moeder, in dwaze verwaandheid, zou zich wreken op de fortuin, die haar die poets gespeeld had; de zoon voelde berouw, zoo roekeloos het geld, waarmee hij zooveel goeds had kunnen doen, verkwist te hebben.

Na een minuut of tien hielden ze stil voor het hotel *La Gondole Vénétienne*. Amedé sprong het eerst uit het rijtuig en hielp vervolgens zijne mama, terwijl een der bedienden met de hun eigen overdreven gedienstigheid voor deftige rijke lui, kwam toegeloopen.

'Zijn er ook brieven voor ons aangekomen, garçon?' vroeg Amedé.

‘Om u te dienen, mijnheer, ze zijn op uw kamer bezorgd.’

‘Breng een flesch witten wijn en spuitwater boven,’ luide het korte bevel van den slecht gehumeurden zoon, die zijne moeder de helder verlichte breede trap op volgde.

Op de eerste verdieping gekomen, opende ze de tweede deur links, die toegang gaf tot een kleinen net gestoffeerden salon; Amedé draaide het laag brandend gaslicht van den grooten kroonluchter op, en nam vervolgens de brieven, die op tafel lagen ter hand.

‘Hé! dat is het schrift van directeur Schifferts; wat of die verlangt,’ vroeg hij, het couvert openbrekend en den brief haastig en met klimmende ongerustheid doorlezend.

‘Ik zou zeggen, dat het allesbehalve welkom nieuws is,’ onderbrak mevrouw de stilte, die er eenigen tijd geheerscht had.

‘Niet alleen niet welkom, maar allerslechtst, mama,’ viel Amedé in. ‘Voor den drommel, waarom heeft men ons niet eer gewaarschuwd?’

‘Maar wat is er dan toch?’ vroeg de ongeduldige vrouw, wier nieuwsgierigheid nog langer op de proef gesteld werd, daar de bediende met het bestelde juist binnenkwam.

Ternauwernood had deze de deur achter zich gesloten of ze herhaalde andermaal: ‘Zeg op Amedé, wat behelst die brief?’

‘Helaas! 't ergste, mama; drink eerst een teug en bereid u dan maar voor op iets verschrikkelijks!’

Mevrouw Verpalen werd bleek, zenuwachtig, en zonk op theatrale manier in den sofa, waarvan zij opgestaan was, terug.

Amedé schoof een fauteuil bij en zei toen: ‘'t Is nieuws van onzen notaris, mama!’

‘Hoe! Wat! en slecht nieuws; is hij dan....’

‘Luister eens, ik zal u den brief voorlezen:

Geachte Heer en Vriend,

Daar ik vandaag voor zaken eenige uurtjes in de stad was, wilde ik van de gelegenheid gebruik maken om UEd. en mevrouw uwe mama even een klein bezoek te brengen; tot mijn spijt vernam ik echter dat u reeds eenigen tijd te Scheldendijk verbleeft.

't Heeft me zeer gespeten. Misschien heb ik de gelegenheid wel, u in den loop van den zomer te Scheldendijk te zien. Ik had een kleinigheid met UEd. te bespreken.

Ongetwijfeld heeft U reeds vernomen, dat notaris Nicolassen sedert gisterenmorgen gefloten, alias er van door is. Men vertelt in de stad, dat hij al scheep zou zijn naar Amerika. Reeds eenige dagen heette het, dat hij zijne betalingen gestaakt had.

't Is alweer een erge slag voor vele ingezetenen!

Verder niets nieuws.

UEd. en UEd.'s moeder eerbiedig groetend ben ik van UEd.

In haast.

de onderdanigste dienaar

A. SCHIFFERTS, Directeur.

Oudenwoud, den 10 Aug. 18..

Verschillende malen had mevrouw Verpalen het lezen onderbroken met uitroepen van allerlei aard; geheel de inhoud van haar flacon eau de Cologne was op haar fijn baptisten zakdoekje uitgegoten, waarmee ze het ontstelde gelaat voortdurend gewasschen had.

Des anderendaags waren ze reeds met den eersten trein uit Scheldendijk naar Oudenwoud teruggekeerd.

Ze hadden een doosje juweelen moeten achterlaten, daar men hun in het hotel niet kende, en men er dat plotseling vertrek niet vertrouwde; ze konden het later tegen rembours terugbekomen.

IV.

't Bleek maar al te waar, wat de directeur Schifferts geschreven had: Notaris Nicolassen was gaan strijken met groote sommen, en zat thans, de hemel weet waar, van andermans leer stevige riemen te snijden.

Wie had dat ooit van hem kunnen denken, zei men nu!

Een der ergste dupen van de historie was wel de familie Verpalen. Mevrouw had altijd het volste vertrouwen in haar notaris gehad; ze wist zelf niet, hoe hare zaken stonden; weinig kennis hebbend van huishouden en waarde van geld, leefde zij er met haar zoon maar op aan, en vroeg naar niets. Had ze geld noodig, dan schreef ze haar notaris, dien ze vrij liet begaan met haar fortuin. Wel kwam hij maandelijks verslag doen, maar daar verstond ze maar zoo half en half iets van; en ook het verveelde haar gruwelijk, als dat te lang duurde; ze hoefde de slotsom maar te weten en dat zoo kort mogelijk samengevat.

Amedé, die maar zeer weinig begrip van zaken had, moeide zich er niet mee; de jongen was ook nog te jong, zei mevrouw, later zou men hem wel op de hoogte stellen.

Zooals reeds gezegd is, en licht te begrijpen valt, maakte het bankroet van notaris Nicocolassen het onderwerp van aller gesprekken uit. Sommigen wilden weten, dat ze het al lang voorzien hadden. Anderen konden het maar niet begrijpen, daar de notaris toch altijd nauwgezet in zijn zaken was geweest. Weer

anderen - kwade tongen - beweerden dat mevrouw Nicolassen ook te veel uitgaven maakte! Waarom moesten ze er ook een rijtuig op na houden en altijd het beste en uitgezochtste van slager en bakker hebben. En wat een pracht en opschik, eenige jaren geleden bij het huwelijk hunner dochter met dien rijken rentenier De Bronchet. Dat hadden ze ook wel kunnen laten. Maar 't zal wel alles zwendel en oplichterij geweest zijn; anders zou dat heerschap zijn schoonpapa wel uit den brand geholpen hebben. De vrienden van den notaris bewaarden een geheimzinnig stilzwijgen en fluisterden onder elkaar: ‘dat het onbegrijpelijk was!’ De dienstboden en werklui, die hun zuurverdiende penningen bij hem hadden uitstaan, waren nog het meest te beklagen. De eersten hadden verleden week, toen ze bij elkaar waren, volstrekt niets aan hem kunnen merken; en de laatsten hadden zelfs nog vóór een paar dagen van de meid gehoord hoe goed de zaken van mijnheer stonden. In één woord, het was gebeurd, maar niemand begreep er iets van. En dan dat onverwachte vertrek! Ja, ja, daar moest toch' iets achter steken; al de zaken van waarde hebben ze meegenomen naar.... ja, waar zijn ze heen? Naar Amerika, zei men algemeen; evenwel de dokter had hooren vertellen dat men hen stellig en zeker op het spoor was. Doch, dat was nu al veertien dagen geleden en nog had men niets bepaalds meer vernomen.

Dat deze en dergelijke praatjes te Oudenwoud de ronde deden en de zaak allen zeer interesseerde is niet te verwonderen; het derde der inwoners van de stad was in de zaak min of meer betrokken; deze voor kleine, gene voor grootere sommen.

Onder de laatsten behoorde vooral mevrouw Verpalen. Verkwistend, gelijk ze leefde, had ze veel schuld; maar de winkeliers borgden haar, omdat men wist dat ze rijk was, en men hier weinig gevaar kon loopen, zijn geld niet te krijgen, al moest men ook wat langer wachten. Daarenboven de Verpalens waren ‘goede klanten,’ en daar moest men ook al wat voor doen. Nu echter haar zaakwaarnemer bankroet had geslagen, en er maar weinig kans was, dat zij of de anderen genoegzame schadevergoeding zouden krijgen, begon men anders te denken.

't Regende voortaan dagelijks rekeningen aan mevrouws woning. De slager moest een wissel betalen en liet nu vragen, of mevrouw niet zoo vriendelijk wilde zijn, de rekening, van verleden jaar ten minste, te voldoen. De bakker moest zijn winkel gaan vergrooten en kon dus zijn geld goed gebruiken; hij had immers al zoo lang gewacht, terwijl de modemaakster, het wachten moe, binnen de veertien dagen wilde betaald zijn. De kleermaker was er al driemaal geweest met een gedetailleerde rekening van mijnheer; de meid had den schoenmaker reeds tweemaal doen terugkomen, en was beschaamd dit nogmaals te herhalen.

De dienstboden, die dit alles hoorden en zagen, begonnen ook al ongeduldig te worden en te manen.

't Was een allesbehalve te benijden positie, waarin mevrouw Verpalen en haar zoon zich bevonden.

V.

Op zekeren morgen zaten beiden aan het déjeuner, dat geen van tweeën scheen gesmaakt te hebben; sedert een paar minuten had er een beklemmende stilte geheerscht, die de moeder het eerst verbrak:

‘Ja, wat zullen we gaan doen? Binnen drie dagen is die wissel hier en dan moet er geld zijn,’ sprak ze droevig, terwijl ze drie aanzienlijke rekeningen van het hotel *La Gondole Vénétienne* te Scheldendijk en twee andere voor de zooveelste maal op tafel legde.

‘We zijn geruïneerd, moeder, gansch geruïneerd, door dien schurk van een notaris,’ hernam de zoon wanhopig.

‘Helaas, 't is maar al te waar,’ en mevrouw Verpalen begon overvloedige tranen te storten.

Amedé zocht zijne moeder te troosten, maar zelf zooveel troost behoevend, geloofde hij niets van al wat hij zijn ontstelde moeder toefluisterde.

‘Kom! mamaatje! laten we den moed niet verliezen, er is toch nog zilverwerk genoeg in huis; en uw en mijn kleinoodiën hebben ook nog een flinke waarde; als het dan niet anders gaat.... Kom, bedaar nu, ma,’ en een hartelijke zoen bewees hoezeer de zoon met het lot zijner moeder begaan was. Er werd zachtjes op de deur getikt.

‘Binnen!’ riep Amedé, terwijl moeder en zoon verwonderd naar de deur keken. Een bejaarde meid trad bleek en ontsteld binnen.

‘Wat mankeer je, Aal?’ vroegen beiden te gelijk.

‘Mensch, je ziet er uit als een lijk,’ ging mevrouw voort, ‘ben je ziek?’

‘Ziek, mevrouw? Genadige hemel! Ja, was ik nog maar ziek, dat ging mij alleen aan,’ nokte de magere meid, ‘maar....’

‘Wat! maar?’ viel de jonge heer in, die zijn opkomenden angst niet kon bedwingen.

‘'t Is verschrikkelijk, mijnheer, maar ze hebben dezen nacht.... Lieve hemel!.... Schrik niet, mevrouw.... Ze hebben dezen nacht al het.... zilverwerk gestolen!’

‘Wat?’ gilde mevrouw.

‘Gestolen?’ riep de zoon uit.

‘Gestolen,’ bevestigde Aaltje. ‘Kom maar, en overtuig u jongeheer.... 't is al te erg!’

En Amedé ijlde de kamer uit, door zijn moeder en de meid, die allerlei jeremiaden aanhief, gevolgd.

De jobstijding der oude Aal bleek, helaas, volkomen juist. In het salon gekomen, vond men de kast, waarin het zilverwerk opgesloten lag, opengebroken. Toen de meid de vensterluiken was gaan open maken, had ze den diefstal bemerkt en was het terstond aan hare meesters komen mededeelen. Aanstonds werd er nu kennis aan de politie gegeven, die zich niet lang liet wachten, om de zaak in loco te komen onderzoeken.

Op mevrouw Verpalen had de opeenstapeling van al die ongelukken den meest nadeeligen invloed. Men had den dokter laten ontbieden; deze had volkomen rust bevolen en gezegd, dat men haar voorloopig niets, noch goede noch slechte tijding mocht mededeelen.

(*Wordt vervolgd.*)

AMBROISE THOMAS † 12 Febr. 1896.

Ambroise Thomas.

Met Ambroise Thomas verliest Frankrijk wederom een zijner kunstenaars, wiens naam in de geheele muzikale wereld is doorgedrongen en steeds met eere zal worden genoemd. Hoewel minder groot dan de onsterfelijke Gounod, bekleedde hij een eereplaats onder de meesters van den tegenwoordigen tijd en vervulde gedurende de laatste vier en twintig jaren met onverzwakten ijver de gewichtige betrekking van directeur aan het Parijsche *Conservatoire*. Ambroise Thomas was in zijn werk gelukkig en aan eerbewijzen ontbrak het hem niet; maar nooit bedelde hij om gunsten, en de roem, die hem ten deel viel, was de welverdiende belooning voor zijn volhardenden arbeid.

Geboren te Metz in 1811, als zoon van een muziekmeester dier stad, kwam hij op jeugdigen leeftijd aan het *Conservatoire* te Parijs, waar hij de piano-lessen volgde van Zimmermann en in de compositie-leer het onderricht genoot van Lesueur, den bekenden leermeester van Berlioz en Gounod. Reeds vroegtijdig gaf Ambroise Thomas van groote talenten blijk en veroverde alle eerste prijzen; nauwelijks 21 jaar oud won hij den prijs van Rome en bracht dientengevolge drie jaar op de villa-Medicis door. In Frankrijk teruggekeerd, zag hij in 1837 zijn eerste toonwerk door de *Op ra Comique* opgevoerd en vond grooten bijval bij het publiek; onverpoosd zette de kunstenaar zijn studies voort, het eene werk verscheen na het andere, maar met uitzondering van den *Caïd* geraakten zijn scheppingen, eerst zoo warm toegejuicht, allengs in vergetelheid.

Had de meester te langen tijd op min of meer slaafsche wijze het voorbeeld van Rossini gevolgd, zonder nochtans den grooten Italiaan te evenaren, en over het algemeen eenvoud en gevoel te zeer aan een bedrieglijke kunstvaardigheid opgeofferd, weldra zou hij zich toonen in de volle kracht van zijn muzikaal genie. Negen jaren bleef Ambroise Thomas schijnbaar werkeloos, maar het waren negen jaren van studie en ernstig nadenken. Eindelijk den 17en November 1866 had de eerste opvoering plaats van *Mignon*, waarmee hij voorgoed zijn naam zou vestigen. Aanvankelijk vond zijn toonwerk echter niet het gewenscht onthaal, maar de Parijsche

wereldtentoonstelling kwam en daarmee een stroom vreemdelingen uit alle oorden der wereld; het cosmopolitisch publiek wist *Mignon* te waardeeren en de naam van Ambroise Thomas kwam op aller lippen. Nu was het succes er van verzekerd. Parijs kwam in geestdrift en de opvoeringen volgden elkaar weken en weken op. Drie jaar geleden woonde hij de duizendste opvoering van *Mignon* bij; de regeering schonk hem bij die gelegenheid het grootkruis van het Legioen van Eer, waarvan gij reeds in 1845 tot ridder was benoemd, en niet zonder verlegenheid beantwoordde de inmiddels vergrijsde kunstenaar, met het eerelint getooid, de stormachtige toejuichingen van een uitgelezen publiek.

Twee jaar na het eerste verschijnen van *Mignon*, in 1868, trad Ambroise Thomas op met een ander werk: *Hamlet*, dat een groote kracht van uitdrukking paarde aan fijn dichterlijk gevoel en hem nieuwe lauweren verwierf.

Met zijn twee laatste composities had hij echter het glanspunt van zijn roem bereikt, en zijn latere werken ondervonden niet het succes, dat hem met *Mignon* en *Hamlet* was ten deel gevallen. De roem van Gounod, wiens *Faust* eenige jaren te voren was verschenen verduisterde den zijne, en niet zonder eenige teleurstelling zag de kunstenaar zich een nieuwe richting in de muziek ontwikkelen en stelde zich tevreden met zijn lessen aan het *Conservatoire*.

In 1871 was hij Auber als directeur van het *Conservatoire* opgevolgd en vervulde die betrekking tot het einde van zijn leven; bij de jaarlijksche concoursen maakte hij met zijn witte haren en baard, het hoofd ietwat in de schouders gedoken, met zijn scherpe trekken en peinzenden oogslag (zooals de lezer op bijgaand portret zien. kan) te midden der jongere juryleden, wier president hij was, den indruk van iemand, die niet behoort tot dezen tijd Inderdaad, wat de kunst betrof, was hij het met de nieuwe muzikale richting, door zijn leerlingen gevolgd, in veel opzichten niet eens, en bleef aan het oude gehecht.

Tot aan zijn laatste ziekte was Ambroise Thomas een krachtige man met sterk gestel en bloeiende gezondheid. Een tiental dagen voor zijn dood was hij verkouden en zijn dokter gebood hem de kamer te houden; de grijze componist stoorde er zich niet aan en ging 's avonds naar het concert der Opera, waar een zijner compositiën werd gespeeld en waar hij voor de laatste maal met geestdrift werd toegejuicht.

Den volgenden dag spotte hij nog met de voorzichtigheid der doctoren, maar 's nachts kreeg hij benauwdheden en spoedig openbaarde zich longaandoening. De 85jarige grijsaard voelde zijn einde naderen, snel namen zijn krachten af. Maandag, den 10n Februari ontving hij de laatste H. Sacramenten en vond nog troostwoorden voor zijn bedroefde vrouw. Twee dagen later werd hij opnieuw door een benauwdheid overvallen, hij raakte buiten kennis en gaf een half uur later den geest na een doodstrijd zonder pijn.

EEN BRUIDSTOET UIT DEN OUDEN TIJD, NAAR DE SCHILDERIJ VAN KARL BEHM.

Frankrijk, dat in het eeren zijner groote mannen andere landen ten voorbeeld mag worden gesteld, heeft op Staatskosten voor de plechtige uitvaart gezorgd van den toonkunstenaar, die door allen, van de meest uiteenloopende kunstrichting, wordt gehuldigd als den laatsten, roemrijksten vertegenwoordiger der oude school, en die met zijn twee meesterstukken *Mignon* en *Hamlet* een blijvende plaats zal innemen in Frankrijks muziekgeschiedenis.

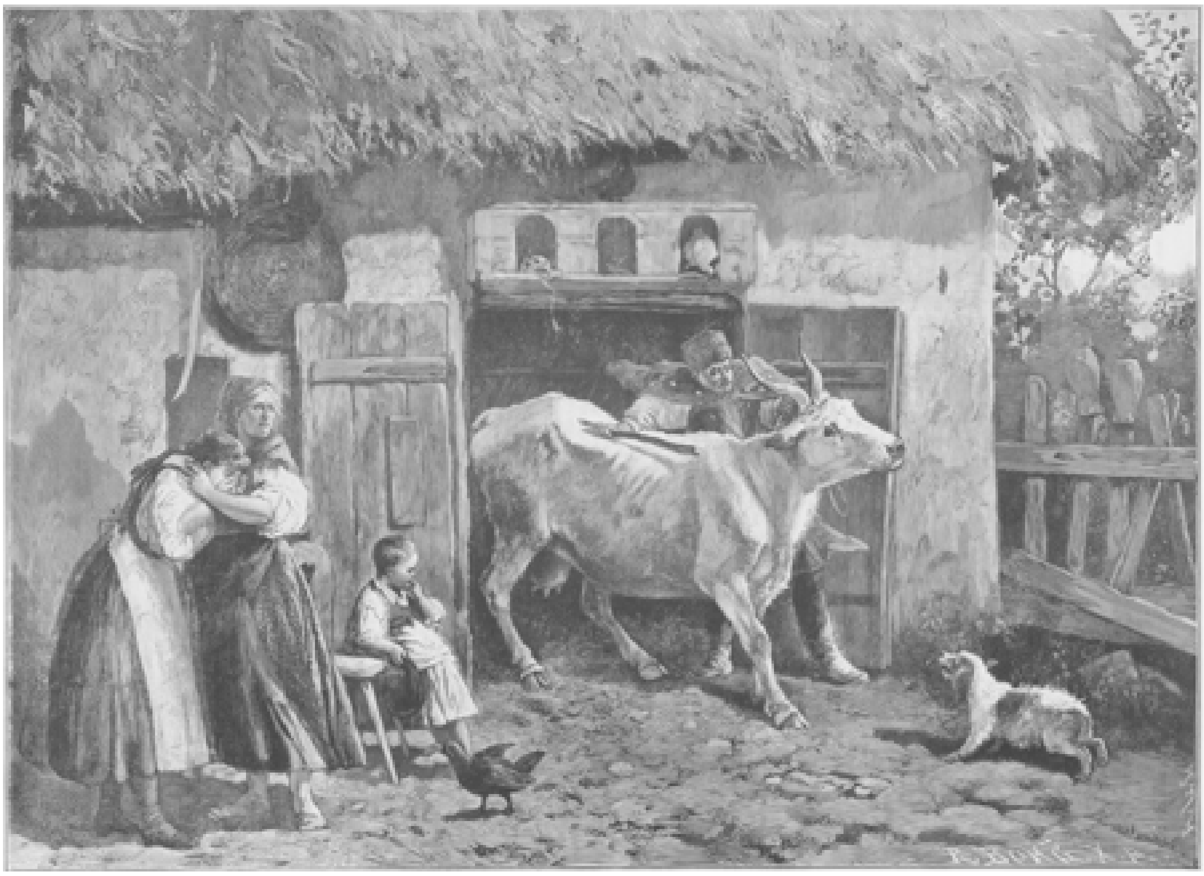

DE LAATSTE KOE, NAAR DE SCHILDERIJ VAN J. VON BERRES.

Het stille huis.

Met alle teekenen van groote drift en opgewondenheid ging de gepensioneerde majoor Kratser in zijn woonkamer op en neer, terwijl zijn vrouw, met een handwerkje bezig, aan het raam zat en zich hield alsof zij in de gemoedsbeweging van haar echtgenoot geen erg had.

'Het doet me genoegen, lieve Theodoor,' hernam ze eindelijk het gesprek, 'dat wij het ten slotte toch weer eens zijn.'

'Dat mag de duivel, zijn wij het eens!' stoof hij op, maar hoewel het dreunen zijner stem de goudvischen in het aquarium verschrikt deed omkeeren, deed zij, alsof ze zijn woorden niet eens gehoord had.

'Zooals gezegd, het verheugt me, lieve Theodoor,' ging zij rustig voort, 'dat ge mij ook dit keer gelijk geeft. Ik kan me voorstellen, dat er voor u allerlei onaangenaamheden door ontstaan, maar bedenk ook, dat voor mij een verhuizen....'

'Spreek dat woord in mijn tegenwoordigheid niet weer uit, ik denk er zelfs niet aan, deze woning, die geen enkel gebrek heeft en waarin ik drie jaar lang gelukkig gewoond heb, te verlaten omdat ze u, nu eensklaps, om de een of andere reden, misschien wel omdat ze te dicht bij mijn café gelegen is, niet meer bevalt.'

Maar ook deze uitbarsting van zijn toorn scheen niet den minsten indruk op haar te maken, want zonder eenige opmerkzaamheid aan den tusschenzin van haar echtgenoot te schenken vervolgde zij haren zin: 'veel moeite en zorg geeft.'

Hij bleef voor haar staan, en de handen diep in de zakken van zijn huisjas stekend, brulde hij meer dan hij sprak: 'Vrouw, wilt ge mij razend maken?'

Maar mevrouw Eulalia was heden werkelijk doof, zij zag haren man niet eens aan en kromp bij zijn driftigen uitval niet van schrik ineen. Een oogenblik staarde haar echtgenoot haar nog aan en stormde toen de deur uit, terwijl zij juichend uitriep: 'Ik heb gezegevierd!'

Zij kende haar man; in een bijna vijf-entwintigjarige echtvereeniging had zij hem leeren kennen als haar eigen ik; zij wist, dat het er nu stormde in den kring zijner vrienden, die onder het gebruik van een glas bier bijeen waren. Hun zou hij onder een stevig glas zijn leed klagen, en hoe meer hij dronk des te toegevender en weeker werd zijn hart. En werkelijk zoo gebeurde het.

'Eulalia, moet het dan toch gebeuren?' vroeg de majoor met vleiende stem, toen hij twee uur later thuis kwam, 'moet het dan toch geschieden?'

'Stellig,' bevestigde zij, 'onze tegenwoordige woning beantwoordt niet meer aan het huidige comfort, geen gas, een gebrekkige waterleiding, slechts één meidenkamer.....'

Toestemmend, onderbrak hij haar: 'Nu, goed! Wij trekken er uit; natuurlijk nemen wij weer een benedenhuis?'

'Maar Theodoor, waar denkt ge aan; gelooft ge, dat ik in de nieuwe woning weer den last aan de deur wil hebben van het geloop en gedraaf van visch- en groentevrouwen en allerlei soort van venters? Neen, in geen geval een benedenhuis!'

'Dus, ge wilt een eerste verdieping?'

'Ook dat niet, lieve Theodoor; bedenk, bij onze tegenwoordige, moderne, licht gebouwde huizen heeft men op de eerste verdieping niet alleen den last van het leven boven zich, maar ook van beneden, en die eene trap vrijwaart ons ook niet voor het bezoek van allerlei venters.'

‘Dus, ge meent,’ vroeg hij niet erg op zijn gemak, ‘tweede, derde, vierde étage, nu, ik moet erkennen, dat ik voor het traploopen niet de minste voorliefde gevoel; integendeel, aan alles, wat me aan bergbestijging herinnert, heb ik een hekel.’

Zij wenkte geruststellend met de hand, ‘Maak je niet onnoodig ongerust,’ antwoordde zij, ‘zoo hoog gaan mijn wenschen niet.’

‘Maar kind, ik begrijp je niet,’ zei hij verwonderd, ‘geen beneden en geen bovenhuis? Wilt ge dan soms met mij in een kelderhuis trekken en een melkzaakje beginnen? Wel is waar, mijn nicht zei me onlangs, dat er aan de melk een mooie duit te verdienen is, vooral als men door de politie niet al te scherp op de vingers gezien wordt; maar toch, dat is immers niets voor ons, we hebben toch ook rekening te houden met onze maatschappelijke positie.’

‘Maar Theodoor, wat zijt ge toch soms zonderling!’ hernam zij. ‘Om aan uw onzekerheid een einde te maken, zal ik je nu maar dadelijk zeggen, dat ik reeds een allerliefst huis gehuurd heb, midden in een tuin en van hooge boomen omgeven. Het is er zoo stil en rustig als men maar wenschen kan; niets komt er onze rust verstoren; geen oneenigheden met de huisbewoners of de buren zullen er uw goede luim bederven, en als de engelen in het paradijs zullen wij in het stille huis leven.’

‘Maar hebt ge dan onlangs op een avond in den schouwburg geslapen, toen we de opvoering van het kluchtspel *Twee gelukkige dagen* bijwoonden?’ vroeg hij verschrikt.

‘Lieve Theodoor,’ gaf ze eenigszins bits ten antwoord. ‘Ik slaap nooit. Overigens, het is heel iets anders, of ik een huis koop of huur. Denk er maar eens over na, misschien wordt het je mettertijd duidelijk.’

Zij verwijderde zich en liet hem met zijne gedachten alleen. Hij had dus alweer moeten toegeven, maar hij kende zijn vrouw te goed, elke tegenspraak tegenover haar was nutteloos. Wat zij eenmaal in het hoofd had, dat moest gebeuren, want zij was een even verstandige als kloeke en vastberaden vrouw, onder wier pantoffel hij zich werkelijk gevoelde. Slechts zoo nu en dan, wanneer hij terugdacht aan den tijd, toen hij als ritmeester zijn escadron commandeerde en de honderd vijf en twintig huzaren op zijn wenken liet paradeeren, kwam zijn soldatenbloed in opstand en trachtte hij zich achting, eerbied en gehoorzaamheid te verwerven, ofschoon hij te voren wist, dat het hem niet zou gelukken. Hij wist dit bepaald, maar het tegenpruttelen kon hij nu eenmaal niet laten, dat zat hem in 't bloed, dat was hem nog uit het soldatenleven bijgebleven, toen had hij ook altijd, als zijn overheden hem wat zeiden, tegengeprutteld, natuurlijk maar in zich zelf! Maar zooals altijd, onderwierp hij zich ook heden met geduld en gelatenheid aan zijn lot, en daar nu de zaak toch eenmaal besloten was, begon hij, ofschoon hem nog een veertien dagen van den verhuistijd scheidden, aan het inpakken, door naar zijn sigarenkastje te gaan en de restjes der verschillende kistjes in een kist samen te pakken, en zich met het oog op de aanstaande verandering van woning per briefkaart een duizend nieuwe sigaren te bestellen. Eén pleizier wou hij dan toch ook van het verhuizen hebben.

Sedert acht dagen woonde de heer majoor nu reeds met zijn vrouw in het nieuwe huis. Des middags was de laatste werkman met een onbeschaamde opmerking over het hem te karig toeschijnend drinkgeld vertrokken, en voor de eerste maal zat het echtpaar in de mooie eetkamer aan de net gedekte theetafel, behaaglijk en geheel tevreden en ingenomen met de nieuwe woning. De deur, die van de kamer naar den tuin leidde, stond open. en de geur der bloeiende lindeboomen vervulde het vertrek. Geen geluid of gedruisch was er te hooren, geen geratel van rijtuigen te vernemen, en het geklingel van de paardetram drong niet tot het huis door.

‘Inderdaad, liefste,’ begon de majoor, ‘ik ben u recht dankbaar, dat ge dit keer zoo vast op uw stuk gestaan hebt. Het was een verstandige daad van u, deze woning te huren.’

‘Wat verheugt het mij, dat ik je smaak zoo goed getroffen heb,’ antwoordde zij; ‘o, en ik ben er zeker van, het stille huis zal je bij den dag nog beter bevallen. Ge kunt u hier geheel en al aan uw liefhebberijen wijden. Ge kunt uw bloemen verplegen en uw vogels verzorgen, zooveel ge maar wilt, niemand zal u er in storen, en we zullen hier in alle rust en stilte slechts voor elkaar leven evenals in de gelukkigste jaren van ons huwelijk, ik voor u en gij voor mij, niet waar, mijn Theodoor?’

Zij had hem de hand toegestoken, die hij teeder aan zijn lippen bracht. Daar ging de deur open en het dienstmeisje bracht den huisheer een brief. Verheugd nam hij dien aan: ‘De eerste brief in het nieuwe huis zal ons geluk aanbrengen.’

Hij opende de enveloppe en begon te lezen, maar zijn gezicht verdonkerde hoe langer hoe meer en met een halven vloek wierp hij eindelijk het schrijven op tafel.

‘Maar Theodoor,’ zei zijn echtgenoot op een toon van verwijt, ‘hier in ons stil huis zoo te vloeken.’

‘Och wat,’ onderbrak hij haar, ‘daar zou een heilige zijn zachtmoedigheid bij verliezen. Hoor maar, wat tante Hanna, die met den dag gekker schijnt te worden, schrijft:

‘Waarde Theodoor.

Tot mijn groot genoegen zag ik uit den laatsten brief van Eulalia, dat gij verhuisd zijt en zulk een lief, stil en rustig huisje gehuurd hebt. Sedert lang was het mijn wensch, u eens te komen bezoeken, en toch zou ik dit mijn voornemen, dat ik nu reeds vijf en twintig jaar lang gekoesterd heb, nogmaals hebben uitgesteld, had niet mijn oude huisdokter er uitdrukkelijk op gestaan, dat ik eens voor een keer op reis zou gaan. Verandering van lucht is voor alle menschen wel eens goed, en ik zit nu al bijna twintig jaar hier in dit oude ellendige nest, waar rijtuigen, trams en gaslantarens onbekende grootheden zijn. Ik wil mij eens een drie, vier weken opvroolijken en verstrooien, en wist niet tot wien ik mij beter zou wenden dan tot u, die voor mij steeds een liefhebbende en gehoorzame neef geweest zijt. U geldt dus mijn eerste bezoek, en ik hoop, dat gij uw oude tante, die morgenmiddag met den sneltrein van 4,37 aankomt, vriendelijk zult ontvangen.’

‘Ziet ge, dat komt nu van dat verwenschte verhuizen!’ stoof de majoor op; ‘waren we rustig gebleven, waar we waren, dan was die oude tante niet op de gekke gedachte gekomen om op reis te gaan. In alle stilte had zij tot haar laatste eindje in Posthuizen kunnen voortleven en ons bij haren dood tot erfgenamen gemaakt. Ik had een mooien lijksteen op haar graf laten plaatsen met het opschrift: “Zalig zijn de dooden,” en alles was in de beste orde geweest, maar nu....’

‘Ge hebt weer ongelijk, zooals altijd,’ onderbrak ze hem, ‘gelief te bedenken, dat gij zelf tot het verhuizen uw toestemming gegeven hebt.’

‘Hé, wat ge zegt,’ merkte hij verwonderd op, doch zij ging rustig voort: ‘Maar dit is voor 't oogenblik de zaak in kwestie niet. Het spreekt vanzelf, wij moeten tante Hanna - hoe onaangenaam ons haar bezoek ook zij - te logeeren nemen en behandelen met alle achting en vriendelijkheid, waarop haar hooge jaren en groote rijkdom recht geven. Ik zal dadelijk met Lena spreken; natuurlijk moeten wij de logeerkamer voor tante Hanna netjes in orde brengen, en ook nog eenige andere maatregelen nemen, misschien begeeft ge u wel zoolang naar uw eigen kamer.’

Zoo geschiedde het, en spoedig daarop kondigde een eeuwig trap op, trap af het voor de deur staande bezoek aan.

‘De hemel mag weten wat al dat spektakel en rumoer te beduiden heeft,’ steunde de majoor, als boven zijn met zorgen overladen hoofd een commode werd heen en weer geschoven, ‘de hemel weet, wat er nog te doen valt, hier, waar we pas zijn geïnstalleerd.’

Den volgenden middag hield tante Hanna haren intocht, en toen zij het huis binnentrad, wist ze niet, wat ze van verwondering zeggen zou. ‘Maar kinderen, zoo iets is er op de heele wijde wereld niet meer te vinden, dat is dan toch allerliefst, heerlijk, hemelsch en daarbij zoo stil en rustig. O, hoe zal ik me op mijn gemak gevoelen; drukte of moeite zal ik je niet veroorzaken, in stille overdenkingen zal ik hier mijn dagen slijten, ach, mocht ik hier sterven.’

‘Dat verhoede God!’ steunde de majoor. Maar de goede tante, niet vermoedend, waarom hij zoo erbarmelijk zuchtte, bood hem ontroerd de wang tot een kus, wijl hij, ofschoon zij toch de erftante was, niet naar haren dood verlangde.

Tante Hanna hield woord, zij wilde niet, dat er voor haar eenige drukte gemaakt werd. Zij bezorgde alles zelf, zij maakte zelf haar bed

op. Alleen één ding mocht men van haar niet verlangen, namelijk, dat zij van haar gewone maaltijden zou afwijken. 's Morgens om zes uur gebruikte zij zeer geregeld haar koffie, waarover het dienstmeisje, dat niet gewoon was vóór halfzeven op te staan, als buiten zichzelf geraakte. Om tien uur, een uur nadat de huisheer zijn thee gedronken had, gebruikte zij het tweede ontbijt, en om twee uur, als de majoor sedert een half uur met het tweede ontbijt klaar was, gebruikte zij den middagmaaltijd. Om vijf uur, een uur voor het diner, dronk ze voor de tweede maal koffie, en 's avonds om acht uur, wanneer de meid juist met het vaten wasschen bezig was, moest zij van thee bediend worden. Andere aanspraken maakte zij zoo niet, als alleen nog, dat de beide echtgenooten haar op hare wandelingen vergezelden, haar de bezienswaardigheden in de stad en de omstreken lieten zien en haar 's avonds 't een of ander voorlazen. Maar ondanks deze hare bescheidenheid, was in het stille huis, sedert tante Hanna er haar intrek genomen had, de duivel los. De meid zei elken dag driemaal den dienst op, de majoor werd in zijne gewone regelmatige leefwijze gehinderd en de huisvrouw, die wegens de vele verschillende maaltijden de ontvangsten en uitgaven niet in evenwicht kon houden, kreeg daarover van haar echtgenoot, die het beheer over de kas aan zich had weten te houden en in geldzaken zeer gevoelig was, menig hard woord te slikken.

En wat het ergste was: Tante Hanna dacht er maar niet aan weer te vertrekken; ze voelde zich zoo wel en gelukkig, dat ze 't liefst maar voor altijd zou gebleven zijn, wanneer ze niet zelf haar eigen klein huis bezeten had. Zij was zoo tevreden en goed gehumeurd, dat haar niets, letterlijk niets ontbrak. Alleen zou 't haar zeer aangenaam zijn, als Theodoor haar het genoegen wilde doen, tante Hanna's jongste nicht met haar beide kleine kinderen voor eenige dagen te logeeren te vragen. ‘Ze woonden zoo dicht in de buurt, en voor die goede Griet - zoo heette de nicht - die het ook al niet zoo heel gemakkelijk in 't leven had, zou 't stellig een groot genot wezen, wanneer ze met haar jongens eenige dagen hier in dit stille, rustige huisken kon doorbrengen.’

‘Mijn lieve mijnheer, wees vooral matig in 't drinken en wacht u zorgvuldig voor elke heftige gemoedsaandoening, anders loopt gij op een goeden dag groot gevaar, door een beroerte getroffen te worden,’ had hem eenige jaren geleden zijn dokter gezegd, en het scheelde maar weinig of hij was in dit oogenblik door een attaque getroffen geworden. Met de grootste inspanning wist hij zich te beheerschen, hij durfde die goede tante niet vertoornen, die oogenschijnlijk over een veel grooter vermogen te beschikken had, dan hij had durven hopen, en die onbegrijpelijkerwijze nog maar altijd haar testament niet gemaakt had. Zoo gaf hij dan zijne toestemming en begaf zich naar zijn studeerkamer om zelf de uitnoodiging te schrijven en te verzenden, welke per telegram werd aangenomen.

Vier en twintig uur later arriveerde Griet met de beide zuigelingen, de oudste was twee jaar, de jongste zestien weken. Met van vreugde stralende oogen ijlde Griet in Eulalia's armen: ‘Neen, het is te lief van u, dat ge ons voor eenigen tijd te logeeren wilt hebben; en verbeeld u eens, ik heb ook nog eene verrassing voor u, maar zeg er voorloopig uw man nog niets van; mijn Frits wil probeeren, of hij niet eenige dagen vrij kan krijgen, dan willen wij allen een paar genoeglijke en vroolijke dagen in uw stil huis doorbrengen.’

En in het stille en vreedzame huis begon nu een geroep naar kinderdoeken en luiers, naar warm water, zuigflesschen en gummislangen, dat den majoor, wiens huwelijk kinderloos was gebleven, de haren te berge rezen, In zijn woonkamer stond

de kinderwagen, en in den tuin, juist voor zijn raam, fladderden in den wind allerlei doeken om te drogen.

Maar merkwaardig, terwijl hij in bestendige vrees verkeerde, door een aanval van beroerte getroffen te zullen worden, gevoelden zich zijn logées zoo wel en vroolijk als maar mogelijk was, en tante Hanna en mevrouw Griet vonden geen woorden genoeg om zijn schoon en stil huis te prijzen.

Doch een genadige hemel zorgt er voor, dat er ook eenmaal een einde komt aan het lijden der menschen. Vroeger dan men gehoopt had, ging tante Griet met de kinderen weer heen, en op zekeren avond pakte tante Hanna haar koffer, omdat haar plotseling een sterk en onbedwingbaar verlangen naar haar eigen lieve woonstede overviel.

Drie dagen waren de majoor en zijn vrouw nu weer alleen, en de rust en stille vrede, die nu weer in het stille huis heerschten, deelden zich aan hunne zielen mede en van harte verheugden zij zich, dat die dagen van drukte en beweging voorbij waren.

Wederom zaten zij evenals op dien eersten avond gezellig aan de theetafel bijeen. De herfst was gekomen, een koude wind gierde om het huis heen, maar binnen in de kamer verspreidde de kachel een aangename en behaaglijke warmte, en deed het ruwe en onvriendelijke weer vergeten. Daar ging de deur open en het dienstmeisje overhandigde den huisheer een brief. Nieuwsgierig opende deze de enveloppe en begon te lezen, maar steeds langer en donkerder werd zijn gezicht, en eindelijk wierp hij met een allesbehalve malschen uitroep het schrijven op tafel.

‘Maar Theodoor’ zegde zijn echtgenoot op verontwaardigden toon, ‘hoe is het mogelijk, hier in ons stil huis zoo te vloeken?’

Dreunend sloeg hij met de vuist op tafel. ‘De duivel hale dit stille huis, dat binnen enkele dagen een groote huurkazerne worden zal. Daar schrijft me nu mijn nicht Bella: tante Hanna had haar zooveel van ons stil gelegen huis verteld, dat zij van nieuwsgierigheid brandt er kennis mee te maken. Zij verzoekt ons om logies en hoopt zooveel te meer op een toestemmend antwoord, omdat ze hier tante Elisabeth met haar beide dochters denkt aan te treffen, die eveneens voornemens zijn ons te komen bezoeken.

‘Maar dit zeg ik u,’ ging hij met verheffing van stem voort, ‘morgen nog zeg ik de huur op en ga een andere woning zoeken, benedenhuis of bovenhuis 't is me precies hetzelfde. Met elke andere woning zal ik genoegen nemen, maar Onze Lieve Heer zij den ongelukkigen drommel van een makelaar genadig, die tot mij zeggen zal. Ik heb iets bijzonders voor u - een stil huis!’

Om een parasol.

Wij bevinden ons in een der groote huizen van Den Haag, in den salon, die met de uitgezochtste weelde is gemeubeld.

Eene zaak komt er echter te kort, nl. frissche lucht; men heeft vergeten, dat de ademhaling voor het leven noodzakelijk is. Overal zware draperieën, tapijten en gordijnen, die het vertrek benauwd maken; daarbij een overvloed van versieringen, kunstvoorwerpen van allerlei aard, inderdaad, 't is er niet om uit te houden.

De bloemen, in haar fraaie porseleinen potten, staan te verwelken bij gebrek aan licht en lucht; zij worden aanhoudend door andere vervangen en geven in de weinige dagen van haar kwijnend bestaan een melancholiek tintje aan haar weelderige omgeving.

Twee dames, moeder en dochter, zijn in de zaal gezeten: de een houdt een boek in de hand, maar leest er niet in; de andere kijkt naar haar borduurwerk, maar arbeidt er niet aan. De oogen der nog jonge moeder, stralend van vreugde, zijn gericht op het rustend borduurstertje

Het jong meisje is twintig jaar, haar groote zwarte oogen zijn schitterend en toch zacht van uitdrukking; haar gitzwarte haren, door een gouden naald vastgehouden, bekronen een allerliefst kopje. Haar ongedwongen, bevallige houding zet haar nog meer bekoorlijkheid bij. Ermeline heeft Oostersch bloed, als kleindochter van een Javaansche vrouw, en alles verraadt in haar een lichtzinnige, grillige natuur.

Een bediende klopt aan de deur van den salon.

‘Binnen,’ roept Ermeline, vergetend, dat haar moeder zich bij haar bevindt en in hare plaats heeft te bevelen.

De bediende draagt een sierlijk kastje van rozehout, met ivoor en paarlemoer ingelegd; dat kastje bevat haar huwelijksgift en de geschenken, die Armand Verkuijl aan Ermeline, zijn verloofde, heeft aangeboden.

Armand Verkuijl is ingenieur, en hoewel pas dertig jaar oud, heeft hij zich reeds een grooten naam verworven.

Met een onverschillig oog ziet Ermeline naar al die kostbaarheden, ringen, oorknoppen, kostbare stoffen. Zij schijnt nog ergens naar te zoeken. Ondertusschen komt Armand binnen; hij wil genieten van het genoegen, dat hij haar met zijn geschenken heeft gedaan.

Maar zijn jonge verloofde heeft reeds haar borduurwerk ter hand genomen en is ijverig aan den arbeid.... Armand meent op haar blank voorhoofd een wolkje van teleurstelling te bespeuren.... hij had groote vreugde verwacht. Hij begint zich verwijten te maken; misschien heeft hij het niet goed gedaan, en vraagt: ‘Heb ik soms iets vergeten, Ermeline? Als de kleur van de stoffen u niet bevalt, kan u er altijd andere voor in de plaats nemen.’

‘O neen, Armand, alles is goed, maar....’

‘Welnu?’

‘Welnu, ronduit gesproken, ik had er graag een mooie parasol bij gezien.’ Armand herademt, hij staat op en neemt zijn hoed.

‘Is 't anders niet?’ zegt hij, ‘waarlijk ik had er niet aan gedacht, maar ik ga mijn vergissing aanstonds goed maken.’

‘Nu dan, Armand, dan had ik graag een parasol van Alençonsche kant.’

‘Van Alençonsche kant,’ beaamt Armand, die het woord Alençonsche nog eens herhaalt om het niet te vergeten.

‘En dan, je weet, Armand, ik houd niet van namaak, en wenschte den steel van gesneden ivoor.... van opengewerkt groen ivoor.’

Armand, die reeds aan de deur is, blijft staan; hij mistrouwt zijn geheugen, hij is beter met machinerieën op de hoogte dan met modezaken; daarom haalt hij zijn zakboekje voor den dag en schrijft:’ Alençonsche kant... geen namaak.... opengewerkt groen ivoor.

Haastig gaat hij de straat op en den winkel binnen van een beroemd fabrikant van wandelstokken en parasols; hij haalt zijn zakboekje voor den dag, herhaalt het geschrevene en voegt er bij:

‘Al die dingen moeten netjes afgewerkt zijn, enfin 't moet een fijne parasol worden.’

‘Zeer goed, mijnheer,’ antwoordt de fabrikant, ‘u zal ze hebben.’

‘En wanneer is ze klaar?’ vroeg Armand; ‘er is veel haast bij.’

‘Om een parasol te vervaardigen, waar zooveel arbeid aan is, heb ik minstens acht dagen tijd noodig.’

‘Zooveel arbeid!’ herhaalt Armand, die de kruk van de deur reeds in de hand had, ‘hoeveel kost zoo 'n parasol dan ongeveer?’

‘Negenhonderd gulden,’ mijnheer.

‘Negenhonderd gulden!’ roept de ingenieur. ‘Maar dat is een parasol voor een vorstin.’

‘Neen, mijnheer; grootvorstin Olga, die verleden jaar in Scheveningen logeerde, kocht er een voor veertienhonderd gulden.’

Armand begint nadenkend te worden; hij gaat den winkel weer binnen en zegt tegen den fabrikant: ‘Wees zoo goed er nog wat mee te wachten; ik moet eerst nog met de jonge dame afspreken, voor wie die parasol bestemd is; ik zal u dan den uitslag laten weten.’

Hij ging weer de straat op; nu liep hij niet vlug meer, maar wandelde langzaam terug, in gedachten aan zijn knevel draaiend, toen hij plotseling een bekende ontmoette.

‘Hemel! Armand, wat kijk je leelijk voor iemand die gaat trouwen?’

Het was een vriend uit zijn jeugd, uit zijn studietijd.... Bij dergelijke gelegenheid iemand, die door de Voorzienigheid wordt gezonden.

Armand vertelde hem de geschiedenis van zijn parasol.

‘Trouw niet met dat meisje,’ zegt zijn vriend, ‘je zult er niet gelukkig mee zijn! Maar die parasol, 't is bijna de rente van wat zij mee ten huwelijk krijgt.’

Armand rekende na, dat zijn aanstaande hem 40,000 gulden zou meebrengen.

‘Hoe kan jij,’ vervolgde de vriend, ‘met een inkomen van 6, à 7000 gulden aan de verlangens van je vrouw voldoen, als je er 900 moet uitgeven om haar tegen een zonnestraaltje te beschermen. Bereken zelf de rest, en keer terug, beste vriend, keer terug van den afgrond, waaraan je staat; 't is nu nog tijd.’

Die raad werd gevolgd en Armand nam zijn woord terug. Ermeline zond onmiddellijk haar geschenken terug, en zoo groot is de verblinding, waarmee de onzinnige weelde die jonge harten slaat, dat zij er geen andere gewaarwordingen van ondervond, dan de toorn van een klein kind, dat zijn zin niet krijgt.

Later wellicht zal zij Armand Verkuijl betreuren.

Deze ging op reis om zijn zinnen te verzetten. In Zuid-Limburg ontmoette hij een jong meisje, met blauwe oogen en blonde haren, die in eenvoud was grootgebracht en nooit van parasols van 900 gulden had gehoord. Zij was niet rijk, maar had een gouden hart, schoone hoedanigheden en was godsdienstig.

Na verloop van acht maanden was Armand met haar gehuwd en schonk haar den bruidschat, die aanvankelijk voor Ermeline was bestemd en alles overtrof wat het kinderlijke meisje ooit had kunnen denken.

Verleden zomer was zij met haar man te Scheveningen aan 't wandelen, toen zij Ermeline met haar moeder ontmoette, die zich haastig uit de voeten maakten.

‘Wie is dat jonge meisje?’ vroeg Armand's vrouw, terwijl zij haar parasol van vier gulden ophief om Ermeline beter te kunnen zien.

Armand haalde de schouders op en vroeg of zij niet liever een mooiere parasol had gehad.

‘Een mooiere? Wel neen! Waar zou dat ook voor dienen, 't is toch maar om de zon te keeren!’

Bij de Platen.

Een Bruidstoet uit den ouden tijd. -

Dat opwekkend tooneel met zijn bonte verscheidenheid van figuren brengt ons de prachtige portretstukken van onze roemrijke zeventiendeeeuwsche schilderschool te binnen. Blijkbaar heeft de ‘gouden tijd,’ dien Holland nooit vergeten moet, het penseel bezield van den Duitschen kunstenaar, wiens schilderij onze gravure weergeeft In dien tijd van de krachtige ontwikkeling der burgerijen openbaarde zich een geest van gulle levensvreugde, dien men ook in dezen bruidstoet weer terugvindt.

ONDERSCHEIDINGSTEEKENEN EN RIDDERORDEN VAN GENERAAL VAN DER HEIJDEN.

In de vertrekken op de eerste verdieping van het vaderlijke huis der bruid, waar alles feestelijk versierd is, heeft de ontvangst der gasten plaats gehad, die daar bruid en bruidegom 'in staatsie', alsmede beider ouders hun gelukwenschen kwamen aanbieden.

Daarop heefe zich de bruidstoet gevormd en deze daalt thans in het voorhuis af om zich naar de kerk te begeven, waar het huwelijk zal gesloten worden. De meeste deelnemers aan dien optocht bewegen zich nog op de trap, die met groene slingers en geschilderde wapen-borden gesierd is; het jonge paar is al beneden in het voorhuis, met roode tegels bevloerd, waar kinderen en buurlui in afwachting staan geschaard om het bruidspaar te begroeten, te bekijken en waarschijnlijk ook wel te critiseeren, zooals dat tegenwoordig nog bij dergelijke gelegenheden gebeurt. Bovendien is daar ook nog een troep muzikanten opgesteld, die met trom en fluit den stoet moet voorafgaan.

Trotsch op zijn geluk, leidt de bruigom zijn aanstaande, die schuchter voor zich ziet en wie het wit zijden bruidskleed bijzonder goed staat, zwierig bij de hand, terwijl de verwanten met de bruidsjonkers en bruidsjuffers en de verdere gasten volgen.

De laatste koe. -

Welk een treurige geschiedenis ligt er uitgedrukt in dit eene woord: de laatste koe! Eens heeft er geluk en welvaart geheerscht in dit huis, waaruit thans meedoogenloos de laatste bezitting der bewoners wordt weggehaald. Die bejaarde vrouw, welke haar schreiende dochter aan de borst drukt, terwijl ze zelf met betraande oogen het goede, trouwe dier nastaart, kwam eenmaal als een jonge, gelukkige vrouw op de hoeve, en de boer was even trotsch op haar als op zijn welvarend gedoe. Maar vervolgens kwamen er slechte jaren, verwoestende ziekten, allerlei ellende, waaraan de landbouwer, niet het minst in onzen tijd, zoo vaak blootstaat. Soms kwamen er ook wel weer betere dagen, maar men was te veel achteruit geboerd om de schade nog te kunnen inhalen. Van het eene jaar sukkelde men in het andere tot de arme boer, vóór zijn tijd afgewerkt, in het graf zonk. En nu moet de vergrijsde weduwe het ergste beleven. Het eenige wat zij met haar kinderen nog bezat, de laatste koe wordt voor schuld weggehaald. Zoo schiet haar niets dan het oude, vervallen, leege huis over, - en dat wie weet voor hoe korten tijd nog maar!

[Nummer 44]

Broeder en zuster,
Novelle door G. van Neubourg.

VI.

Op een avond na het in het vorig hoofdstuk verhaalde strompelde Amedé langzaam de trappen op naar de kamer zijner zuster Lize. Men kon het hem aanzien, wat hevig lijden hij te dragen had; zijn oogen waren rood en opgezwollen; hij scheen erg geweend te hebben; zijn wangen waren bleek; hij, de anders zoo flinke en slanke jongeling, liep als een man van tachtig jaar.

Aan de kamer gekomen, tikte hij even aan en opende toen de deur.

‘Wie is daar?’ vroeg Lize.

‘Ik, Lize!’ gaf Amedé ten antwoord.

‘Goeden avond, Am!’ hervatte de blinde eenigszins opgeruimd, ‘ik wist al niet, waar het aan toe te schrijven, dat je vandaag nog niet hier geweest was; anders kom je drie-, viermaal per dag; maar sedert dat zoo onverwachte terugkomen van de badplaats schijn je het schrikkelijk druk te hebben en je zuster, die je vroeger zooveel genegenheid betoonde, te vergeten.’

‘Foei! Lize, dat is niet mooi van je, je weet wel, dat ik nog altijd evenveel van u houd!’ sprak de broer met een onderdrukten zucht.

‘Ik zeg het ook maar schertsend,’ verbeterde de zuster terstond: ‘kom broer, je zal nu wat bij mij blijven, hé! dan praten we samen wat; of ga je van avond met mama misschien weer naar de comedie?’

Het was duidelijk, hoe pijnlijk Amedé die vraag aandeed; en ontwijkend antwoordde hij: ‘Neen, van avond blijf ik eens bij u, Lize!’

‘Dat is best!’ zei de blinde, ‘ga zitten, jongen, ga zitten, en mama is....’

‘Heb je al gesoupeerd?’ vroeg Amedé onderbrekend, die niet wist wat hij zeggen moest, en toch voor zijn zuster al de ongelukken der laatste dagen wilde verborgen houden.

‘Neen, 't is nog pas zeven uur, niet waar; 't is nog te vroeg,’ gaf het meisje ten antwoord. ‘Maar je hebt me nog zoo weinig van Scheldendijk verteld? Waarom ben je er toch zoo onverwachts van teruggekeerd; ik meende dat je er nog wel een paar maanden zou gebleven zijn. Amuseerde je er je niet, zeg?’

‘Och Lize! mama wilde er niet blijven, en toen had ik ook natuurlijk geen zin meer,’ luidde het verstrooide antwoord van Amedé.

‘Zoodat je nu maar hier den zomer zal moeten slijten,’ zeide Lize, die wel merkte dat het gesprek niet vooruit wilde vandaag.

DE H. JOZEF, VOEDSTERVADER, NAAR DE SCHILDERIJ VAN F. DEFREGGER.

Er volgde een kleine pauze, die Amedé onderbrak door eensklaps te zeggen:

'Lize, ik zal u eens wat nieuws meedeelen; we gaan verhuizen?'

'Verhuizen?' zei de blinde verwonderd. 'En waarheen?'

'Naar Voorberg, zus, naar Voorberg!'

'Maar, dat je me daar nog niets van gezegd hebt, Am, 't komt zoo uit de wolken.'

Amedé zocht een ontwijkend antwoord, maar wist niet goed hoe het aan te pakken. Hij sprak eenige verwarde, onsamenhangende woorden, waartusschen hij ook iets van 'mama, die ziek was,' vertelde.

Hij wilde zijne goede zuster immers niet deelgenoot maken van al het leed en de rampen, die hen in zoo weinig tijds getroffen hadden. 't Arme kind was toch al ongelukkig genoeg, en 't kon toch niets baten; integendeel! Daarenboven ging het heel gemakkelijk voor haar, die toch niets zag, alles verborgen te houden.

Toen Lize erg schrok bij het vernemen, dat hare stiefmoeder ziek was - het goede kind hield toch van haar of het haar eigen moeder was - had Amedé haar gerustgesteld en gezegd, dat het zoo erg niet was; dat ze hen zou volgen zoodra ze hersteld was, maar dat ze nu nog niet kon meegaan, en meer dergelijke algemeene troostwoorden.

Den volgenden dag was hij met het eerste spoor naar Voorberg vertrokken, had daar in een afgelegen buurt een kamertje met alkoof gehuurd; en een week daarna was hij met zijn blinde zuster er teruggekeerd en hadden zij het kamertje betrokken. Dank aan eenige invloedrijke bekenden was hun moeder, wier zorgwekkende toestand geen reizen toeliet, voorloopig in een hospitaal opgenomen.

VII.

De nieuwe hospita, een fruitvrouw, putte zich natuurlijk in gissingen uit, wie dat toch maar zijn kon, die mijnheer Palen.

De buurvrouwen hadden al verschillende vergaderingen belegd om er het fijne

van te weten te komen, en haar nieuwsgierigheid was nog meer geprikkeld, toen de fruitvrouw vertelde, dat zij nog nooit de blinde had kunnen spreken, daar *hij* haar dit telkens, als ze de kans schoon meende te hebben, belette.

‘Doch wacht maar,’ had ze gezegd, ‘bij gelegenheid zal ik wel wat meer te weten komen! Ik zal het zoo slim aanleggen, dat ik er het mijne wel van zal krijgen.’

‘Ze leven er zuinigjes van,’ had ze een anderen keer verteld. ‘Hij kookt den pot en 't is niet veel!’

‘Toch, dunkt me, dat ze het beter gewend zijn, hij ziet er zoo fijn uit,’ had een groentevrouw geopperd.

Maar met al haar praten en gissen konden zij geen stap verder komen, ofschoon de twee nu al meer dan een maand bij vrouw Stiks woonden. 'Zooals het met alles gaat, bleef ook het praten langzamerhand achter, daar weer ander nieuws stof voor de beweeglijke vrouwentongen had aangevoerd.

Ondertusschen raakten Amedé en Lize hoe langer hoe meer in den nood, daar het weinige, wat ze hadden, zoetjes aan opraakte. De goede broer had zijn zuster nog niets meegedeeld van den ellendigen toestand, waarin zij verkeerden. Hij had haar wijs gemaakt, dat ze te samen op twee kamers eenige maanden te Voorberg zouden doorbrengen, totdat hun moeder geheel en al hersteld was en dat ze dan weer naar hun geboorteplaats zouden terugkeeren.

Lize vond dat alles wel vreemd en zonderling, maar zei er niets van aan haar broer. Ze begreep zeer goed, dat haar iets geheim gehouden werd; ze merkte een zonderlinge manier van handelen bij haar broer op, doch zij wilde en durfde ook niets vragen; te gelegener tijd zou ze toch wel meer vernemen.

Amedé echter leed veel, zeer veel 't Weinige geld zou spoedig op zijn, en wat dan? Hoe dan voor zich en zijn zuster onderhoud verschaft? Honderdmaal op een dag beklaagde hij zich, niet meer en beter geleerd te hebben. Een ambacht? dat gaf zeker niets. Hij was te zwak, te verwend, te oud. Op een kantoor? en hij had zoo luttel kennis van zaken, zoo'n onduidelijke hand? Toch moest er raad geschaft worden!

Terwijl Hij eens op een avond in onzekerheid met zich zelven naar een uitkomst zocht, viel zijn oog op een stuk courantpapier, waarin hij dien morgen door de fruitvrouw boter gekregen had Moedeloos en zonder te weten wat hij eigenlijk wilde, las hij gedachtenloos in het stuk, dat de advertentiesite lezen gaf, toen hij eensklaps met meer aandacht en oplettendheid, het gekreukte papier glad strijkend, las en herlas:

> Voorloopige aankondiging!
> Het tooneelgezelschap van den heer A. SchirTerts zal de volgende week hier eenige voorstellingen geven. Nadere affiches....

Hier was het papier afgescheurd.

Amedé zag de advertentie nogmaals in, wierp zich achterover op zijn stoel, streek zich over het voorhoofd en raakte zoetjes aan in diepe gedachten.

Lize was reeds naar bed gegaan, ofschoon het eerst goed acht uur was; ze voelde zich niet wel. Eensklaps staat de jonge man op, trekt een lade open, haalt er een laatste velletje postpapier uit en zet zich aan 't schrijven. Na eerst een klad op het stuk courant gemaakt te hebben, begon hij vervolgens over te schrijven, las het nog eens over, deed het in een enveloppe en schreef toen het adres:

Den WelEd. Heere
Den Heer A. Schifferts, Directeur van het Nederl. tooneelgezelschap alhier.

Daarmee ging hij naar beneden en vroeg aan zijn hospita, of ze den brief dien avond nog aan het adres wilde bezorgen, daar er haast bij was. Toen hij weer de donkere trap opging, zei hij in zich zelven:

‘Geve de hemel, dat dit moge lukken; dan zijn we voor dezen winter ten minste gered.’

VIII.

Haastig had Amedé den volgenden morgen een klein ontbijt gebruikt, en aan zijn zuster gezegd, dat hij in de stad een dringende boodschap had te doen, en was vervolgens, na zich een weinig opgeknapt te hebben, de kamer uitgegaan.

Hij had Lize verzocht de deur van binnen af te sluiten en niemand toe te laten. Dit deed hij overigens iederen keer als hij uitging. Zijn zuster vond dit ook heel natuurlijk, dewijl Amedé er haar op gewezen had, dat iedereen bij haar kon komen, als hij afwezig was, en daar zij niemand kende in de stad, noch kennen kon, was het noodzakelijk, dat zij hun voorzorgen namen. ‘Binnen een goed uur,’ had hij gezegd, ‘denk ik terug te zijn.’

In allerijl verliet hij den winkel en liep eenige straten door, totdat hij eindelijk op een groote, open plaats aan een kolossaal gebouw kwam. Na zich eerst nog eens vergewist te hebben, ging hij zenuwachtig den grooten ingang binnen. 't Was het groot *théaire des variétés*,

Hij diende zich aan en na eenige oogenblikken stond hij in de directiekamer van mijnheer Schifferts, zijn vriend.

Deze, een groot manuscript in de hand houdend, zit gemakkelijk in een grooten verschoten leuningstoel gedoken en zendt welbehaaglijk de kringetjes van een geurige havana door de niet al te groote kamer. Twee hooge vensters laten de stralen der opkomende najaarszon ongehinderd binnen, en maken dat de vaal-groene ripsen staatsiegordijnen nog weer wat meer van hare reeds bijna onkenbare kleur verliezen. 't Is er tamelijk vuil en stofferig. Op de massieve boekenkasten, met groene gordijnen, kan men zijn naam wel in het stof schrijven. Het groene tafelkleed op de lange, zware tafel in het midden der kamer is vol zwarte inktvlekken en bleeke kringen, gevormd door kopjes of glazen. Eenige ouderwetsche stoelen, een dito voltaire, eenige portretten van tooneelgrootheden, in vergulde, doch reeds gedeeltelijk wit geworden lijsten, voor wier deels gebroken glazen, visitekaartjes, programma's enz., gestoken zijn, voltooien den inventaris.

Amedé is gejaagd, maar meer nog verlegen.

Met zekere vriendschappelijke minachting wijst de tooneeldirecteur Schifferts (want hij is het) den beteuterden jonkman een stoel, terwijl hij op nonchalanten toon vraagt: ‘Wel! wat nieuws, mijnheer Verpalen, we hebben elkaar in lang niet meer gezien?’

‘Ach, mijnheer Schifferts,’ zuchtte Amedé, er hebben veel veranderingen plaats gehad, sedert we den laatsten keer bij elkaar waren.’

‘Helaas! beiden zijn we zooveel jaren ouder geworden, en laten we hopen wijzer,’ declameerde de tooneelchef.

‘Ware het dit alleen, mijnheer, u zou me vandaag niet hier gezien hebben,’ vervolgde Amedé.

‘Je komt me droefgeestig voor, jonkman, wat hapert er aan?’ vroeg daarop de directeur een weinig nieuwsgierig.

Toen begon de arme Verpalen wijd en breed zijn ongelukkige geschiedenis te verhalen, die Schifferts tamelijk onverschillig aanhoorde, ofschoon de verhaler met de levendigste kleuren zijn beklagenswaardigen toestand schilderde.

‘En wat wil je nu?’ vroeg de eerste ten slotte op een ietwat hooghartigen toon, die Amedé het schaamrood op de kaken joeg.

‘Als oude vriend en kennis meende ik bij u hulp te mogen zoeken en ik hoop ook te vinden.’

‘Hoor eens, mijnheer Verpalen, geld kan ik u niet geven....’

‘Ik verlang geen geld, mijnheer,’ onderbrak de aangesprokene, met een gevoel van eigenwaarde, ‘of als ik het verlang, zou het niet dan eerlijk verdiend moeten zijn.’

‘Hoe, verdiend, u wil je komen engageeren?’ vroeg de directeur hoogst verwonderd. ‘Maar vriend, u die nooit op de planken....’

‘Natuurlijk, ik begrijp opperbest, zoo iets zou ik niet mogen vragen, maar ik had gedacht,....’ en verlegen plukte Amadé aan de franje van zijn stoel; ‘bediende of zoo iets. Ach, goede heer!’ en de reeds lang onderdrukte tranen sprongen opeens overvloedig uit zijn oogen.... ‘'t is om mijn goede, arme zuster, voor haar alleen, dat ik het u vraag, dat ik er u om smeek. U weet het, kennis bezit ik niets, een handwerk ken ik niet, en toch moet ik, moet zij in het leven blijven.’

De man van het tooneel, anders zoo hardvochtig en onverschillig, werd geroerd. ‘Nu, wees maar niet zoo opgewonden, we zullen er eens over denken!’

IX.

Des anderen daags ontving Amedé een briefje van mijnheer Schifferts. Ze waren het eens geworden; hij kon voor dezen winter als tooneelbediende bij het gezelschap dienst doen.

De blinde zuster merkte dat haar broer dien dag opgewekter en vroolijker was dan de vorige dagen, en ofschoon ze zijdelings al meermalen naar de reden gevraagd had van zijn goed humeur, had hij het antwoord altijd behendig ontweken, want alleen in den uitersten nood had hij besloten haar alles te openbaren, en tot zoolang haar alle leed te besparen.

Driemaal in de week moest hij voortaan des avonds in het theater komen.

Lize scheen er nog niets van bemerkt of vermoed te hebben, daar hij tot nu toe altijd, onder een of ander voorwendsel, haar gezegd had naar bed te gaan; toen op zekeren nacht de noodkreet: ‘Brand! brand!’ door de straten weergalmde, waaraan het akelig gelui der brandklok zich weldra paarde.

Het blinde meisje was verschrokken opgesprongen en had angstig haar broer geroepen. Maar tevergeefs! Eerst onstelde zij hevig, doch langzamerhand zich bezinnend, dacht ze: Hij zal misschien reeds opgestaan en uitgegaan zijn. Tastend en zoekend was ze de trappen afgedaald en bij de fruitvrouw gaan aankloppen; deze verzekerde, dat mijnheer reeds om acht uur uitgegaan was, zooals dat dikwijls in den laatsten tijd gebeurd was.

Lize stond bij dat nieuws verslagen, en als aan den grond genageld, kermde zij: ‘God, zou hij!....’

‘Brand! brand!’ galmde het buiten; ‘hulp! hulp!’

‘Waar mag het toch wezen?’ vroeg de fruitvrouw, en liet het arme blinde meisje alleen staan, terwijl zij naar voren liep.

En alweer riepen er stemmen dof en akelig in het holle van den nacht: ‘Brand! brand! in het *théatre des variétés!* hulp, hulp!’ En inderdaad, de fruitvrouw, buiten gekomen, zag ten Noordwesten geheel den hemel rood; er vielen verscheidene vonken voor hare voeten neer. 't Moest wel erg zijn, want de brandklok luidde met verdubbelden slag.

Of het ook erg was! Dat hebben indertijd de bladen wijd en breed meegedeeld. Behalve dat het geheele gebouw in asch gelegd werd, betreurde men, buiten tal van gekwetsten, verscheidene dooden. 't Was een allerverschrikkelijkste avond voor Voorberg.

Tegen halfelf, in het midden van het derde bedrijf, had zich eensklaps een benauwde gaslucht, die hoe langer hoe sterker werd, door de zaal van het theater verspreid. Men begon angstig te worden. Eenigen stonden reeds op, en hier en daar hoorde men al een onderdrukt gemompel van brand! en zachte, benauwde angstkreten. De tooneelspelers werden gestoord, en achter de schermen overlegde men reeds, hoe het publiek gerust te stellen, toen op eens van drie kanten van het tooneel woeste vlammen uitsloegen.

Terstond viel het veiligheidsgordijn; er ontstond een allervreeselijkste paniek, vooral toen onverwachts het gaslicht uitging.

Geschreeuw, gezucht, geroep, gekerm van alle kanten! Men verdrong, verpletterde, vertrapte elkaar op de verschrikkelijkste wijze; ieder toch wilde en zocht zich zoo spoedig mogelijk te redden. De schrik deed hier een den gevaarlijken sprong wagen, en gaf daar een anderen Herculeskracht om sloten met geweld te verbreken of deuren uit haar hengsels te lichten.

Niet minder was de ontsteltenis op het tooneel, waar de brand uitgebroken was en feller nog dan in de zaal woedde. Het talrijke per-

soneel zocht zich zelven en het materiaal zoo veel mogelijk te redden.

Geen wonder, dat een kwartier later de tijding van het vreeselijk ongeluk door de heele stad verspreid en alles op de been was, of uit nieuwsgierigheid, of uit belangstelling, of om hulp te verlenen.

(*Wordt vervolgd.*)

Het nieuwe gebouw der Katholieke Leesvereeniging te Rotterdam,

Door J.J.F. van Zeyl.

Wanneer men van de zijde der Soetensteeg, van den Schiedamschen dijk of de Boymansstraat de Korte Hoogstraat te Rotterdam opgaat, dan trekt dadelijk een, in een bijzonderen bouwtrant opgetrokken perceel, de aandacht. Dit perceel, dat zoozeer in het oog springt, is het nieuwe gebouw der Leesvereeniging, eene stichting, waarop het katholieke Rotterdam, uit meer dan één oogpunt, trotsch mag zijn.

Vooreerst om de plek, waarop het gebouw gesticht werd. Die plek en de omgeving daarvan heeft een historische beteekenis. Het moge de weinige Rotterdammers, die met de geschiedenis hunner stad bekend zijn, met weemoed hebben vervuld, dat de stichting van het gebouw der Leesvereeniging de oorzaak was van de slooping van een gebouw, dat herinnerde aan het roemrijkste tijdvak onzer vaderlandsche geschiedenis, toen de vloot der geünieerde provinciën Europa de wet voorschreef - het katholieke Rotterdam moet verheugd zijn, dat de Leesvereeniging een eigen gebouw verkreeg, bijna grenzend aan de plek, waarop in langvervlogen eeuwen de eerste kerk heeft gestaan, waarin de katholieke leer werd verkondigd.

Aan het andere einde der Korte Hoogstraat, dan dat wij zijn opgegaan, is een pleintje, het Roode Zand geheeten, dat zich uitstrekt langs een somber gebouw, thans ingericht tot correctioneel huis van bewaring. Op den grond, waar thans dit gebouw staat, is, waarschijnlijk in de 10e of 11e eeuw, het slot Bulgersteyn gesticht, dat de oorsprong is geweest van het tegenwoordige Rotterdam.

In de nabijheid van dit slot vestigden zich visschers. Waarschijnlijk te hunnen en zijnen behoeve stichtte een der heeren van Bulgersteyn omstreeks het jaar 1261 een kapel, wijl de parochiekerk te Ouwerschie, tot welke parochie Rotterdam tot omstreeks de helft der 14e eeuw moet hebben behoord, te ver verwijderd was. Deze kapel was toegewijd aan den H. Andreas, doch in den volksmond schijnt dit kerkje de ‘Capelle van de Seuenslapers’ te hebben geheeten. De zeven slapers zijn heiligen, die vreemdelingen in ons vaderland zijn geworden, doch wier legende vermeld wordt in het *Passioneel Zomerstuk*, dat in 1478 te Gouda in druk is verschenen. De Rotterdamsche historieschrijver Van Reyn weet van deze kapel bijna niets anders te verhalen, dan dat die haar licht ontving door negen of tien geschilderde ramen en dat er een torentje op was met een windwijzer, waarop het beeld van St. Andries stond. Ook vertelt Van Reyn van dat kerkje, dat het den 25n Juli 1423 is ingestort, doch dit is bebepaald onjuist, want in schepenbrieven, op het Rotterdamsche

gemeente-archief aanwezig, van 23 Dec. 1579 en 22 Jan. 1581, is nog sprake van deze kapel.

Waarschijnlijk heeft de kapel den storm der Hervorming niet kunnen doorstaan, doch de herinnering daaraan bleef - ondanks het calvinisme - door het vieren eener jaarlijksche kermis voortbestaan. Het vieren van deze kermis werd door de regeering der stad Rotterdam, bij eene openbare afkondiging van 1628, verboden.

'Het strenge calvinisme,' zegt terecht Ter Gouw in zijne *Volksvermaken*, 'was den volksvermaken vijandig. Dat het "onnutte superstitiën, dronckenschap ende braseryen" te keer ging, was prijselijk, maar dat het in zijne sombere gestrengheid alle wereldsche vermaken zonde noemde was dwaas.'

Ondanks de medewerking der regeering van de stad, bereikte het calvinisme het beoogde doel niet, want Van Alkemade, die in het begin der 18e eeuw leefde en schreef, weet te verhalen, dat in zijn tijd het volgende rijmpje in omloop was:

Het was 't Roozandt,
Moerassig Landt,
Van outs vermaert
Door Bedevaert.
Hier liep men sterck,
Naar Slapers-Kerk,
Waervan nog is
Gedachtenis,
Door Kercke-mis.

Bijna vlak tegenover het terrein, waarop deze eerste Rotterdamsche kerk werd gesticht, welke door bedevaart vermaard schijnt geweest te zijn, verrijst thans het nieuwe gebouw der Kath. Leesvereeniging. De stichting van dit nieuwe gebouw deed een ander, ook uit historisch oogpunt, merkwaardig huis verdwijnen. Op het terrein, waarop de Leesvereeniging verrees, stond een deftig 17e eeuwsch gebouw, waarvan - gelijk de *Rotterdamsche Historiebladen* zeggen - 'te verwonderen was, dat dit huis, te midden van winkels en bierhuizen, zijn aanzien van deftig woonhuis behouden heeft.'

Dit deftige 17-eeuwsche gebouw werd den 15n Mei 1675 van Aert Jansse van Nes, 'luitsnant-admirael van Holland en West-Vriesland bij de Admiraliteit van de Maze,' aangekocht.

Aert van Nes had kort na zijn huwelijk met Geertruida den Dubbelde, dat in 1665 gesloten werd, in 1666 voor de som van f 15.150, een huis gekocht aan de Spaansche Kade, welk huis thans is het noordelijke gedeelte van het hotel *Weimar*; doch toen in 1674 hem een zoon geboren werd, schijnt hij het huis aan de Spaansche Kade te klein te hebben bevonden voor een gezin met kinderen. Het is zeer waarschijnlijk, dat hij daarom het huis aan de Korte Hoogstraat heeft aangekocht. In dit huis werden Aert van Nes nog een dochter en twee zoons geboren. Hij heeft er echter weinige gelukkige levensdagen doorgebracht. De geboorte van zijn vierden zoon kostte het leven zijner echtgenoote. Behalve zijne vrouw is hij en twee zijner kinderen in dit huis gestorven.

Na zijn dood ging het huis over in de handen van zijne dochter Wilhelmina Jacoba, die gehuwd was met Hendrik Selkart. In deze eeuw werd het eigendom der familie Sleurs en zag daarin op den 15n Juni 1835 het eerste levenslicht de heer Dr. H.J. Sleurs, die jaren lang president was der Kath. Leesvereeniging. Voordat het huis van Aert van Nes werd gesloopt, werd daarvan door de zorgen van het bureau van

plaatselijke werken voor het archief der gemeente Rotterdam een teekening gemaakt, waarnaar de plaat, welke wij hierbij van den ouden gevel geven, is vervaardigd.

Alvorens thans over te gaan tot eene beschrijving van het nieuwe gebouw, zij het ons vergund in korte trekken de geschiedenis der Leesvereeniging te schetsen.

Het was in 1863, dat de toenmalige kapelaan der St.-Laurentius kerk, de later als Mgr. J. Bos meerbekende rector der weeshuizen, het plan ontwierp tot oprichting eener vereeniging, waarvan het doel moest wezen de verspreiding van ware katholieke beginselen op het gebied van wetenschap en kunst.

Dit plan vond bijval. Kapelaan Bos wist een aantal personen aan te sporen, mede te werken aan de oprichting der Leesvereeniging. Den 22n Juni 1863 had de eerste vergadering plaats. Daarin werden tot leden van het bestuur gekozen de heeren: H.A.M. van der Ven, P. Gilissen, A. Lutz, W.M. Aewerdonk, M. Eickholt en C.J.F.A. Giudici. Kapelaan Bos stond dit bestuur als geestelijk adviseur trouw ter zijde. Deze bestuursleden kozen uit hun midden tot voorzitter den heer Van der Ven.

DE OUDE GEVEL.

Een der bovenlokalen van het café *Het Neerlandsch Wapen* werd in huur verkregen en daarin hadden de eerste bijeenkomsten plaats. Daar vonden de leden een voor

dien tijd welvoorziene leestafel. Met zorg werden alle boeken en geschriften geweerd, welke strijdig waren tegen de katholieke geloofs- en zedenleer. Dit lokaal werd voor de katholieken van Rotterdam een punt van aantrekking. Daar kwam men bijeen en besprak men wat nuttig, noodig en wenschelijk was voor de katholieken van Nederland in het algemeen en voor die van Rotterdam in het bijzonder. En het bleef niet alleen bij besprekingen. De Leesvereeniging bracht daden te voorschijn. Om er slechts een paar te noemen, de oprichting eener katholieke kiesvereeniging in het bolwerk der liberalen - gelijk men Rotterdam noemt - en de stichting van een eigen katholiek blad was het gevolg der besprekingen van de leden der Leesvereeniging onderling.

H.A.M. VAN DER VEN.

Maar het doel, meende het bestuur, werd

niet alleen bereikt door de verschaffing van goede en degelijke katholieke lectuur; het gesproken woord moest de vraagstukken van den dag nader komen verklaren. Daartoe werden in de wintermaanden lezingen gehouden. Kapelaan Bos opende in Nov. 1863 de breede reeks van sprekers, die de meest belangwekkende onderwerpen op elk gebied van kunst, wetenschap en geschiedenis hebben toegelicht. Prof. Alberdingk Thijm, Heydenrijck, Brouwers, Dr. Schaepman, Van der Lans en anderen gaven de gaven hunner welsprekendheid ten beste om daardoor mede te werken tot verspreiding der ware katholieke beginselen. Onder de zooeven genoemde sprekers nam een eerste plaats in pater Van Meurs. Deze werd echter daaronder niet vermeld, omdat de bijzonderheid niet mocht achterwege blijven, dat hij, nu juist vijf en twintig jaren geleden, hier de reeks zijner natuur- en letterkundige voordrachten heeft geopend met zijn leerrijke en geestige verhandeling over *De luchtballon*, en later de eerste was, die optrad voor de leden der Leesvereeniging *met hunne dames*, een heele nieuwigheid in dien tijd! Van hier uit heeft zich de roem van pater Van Meurs door het geheele land verbreid; en al is hij sinds meer dan vijftien jaren op geen enkel spreekgestoelte meer verschenen, toch hoort men heden ten dage meermalen de oudere leden den wensch uiten: ‘Och, kwam dezen winter pater Van Meurs nog eens lezen.’

De geest, die de leden der Kath. Leesvereeniging bezielde, heeft ook voor geheel ons vaderland goede vruchten gedragen. Het was in 1869 en weldra zou de groote Paus Pius z.g. het gouden feest zijner priesterwijding vieren. Door de onderlinge bespreking gaf de Rotterdamsche Leesvereeniging het sein tot openbare feestviering van het feest des Pausen. De Leesvereeniging gaf het voorbeeld en geheel Nederland volgde daarin na door het uitsteken van de Pauselijke vlag. Dit was destijds een feit, dat toen nog ongekend was in Nederland.

Meer en meer nam de Leesvereeniging in bloei toe. De leestafel bevatte een uitgebreide collectie binnen- en buitenlandsche dag- en weekbladen, waarnaast een bibliotheek werd opgericht, bevattende de voornaamste werken, welke de Nederlandsche, Fransche, Duitsche en Engelsche literatuur opleverde.

In 1874 werd het vergaderlokaal verplaatst naar een perceel in den Oppert, van waar de Leesvereeniging in 1878 verhuisde naar een der lokalen der R.K. Diaconieschool aan de Delftsche Vaart. Steeds gevoelden bestuur en leden, dat naar een ander meer in het centrum der stad moest worden rondgezien en dat tevens het eigendom der vereeniging kon worden. Doch dit bleef langen tijd tot de vrome wenschen behooren.

Mgr. Bos moest wegens gezondheidsredenen zijn ontslag nemen als geestelijk adviseur en werd als zoodanig opgevolgd door den toenmaligen pastoor der St.-Jozefskerk, den ZeerEerw, heer B. Dankelman, die, toen hij tot plebaan te Haarlem benoemd was, wederom werd opgevolgd door den kapelaan der St.-Laurentius-kerk, den WelEerw. heer Th. J.A. Bosman. Toen deze door de kerkelijke overheid tot pastoor te Hemen Venhuizen benoemd was, trad de ZeerEerw. heer T.J. van den Berg *ord. praed.*, pastoor der St.-Dominicuskerk, als geestelijk adviseur op, die deze betrekking nog steeds vervult.

DR. H.J. SLEURS.

Ook in het bestuur kwam verandering. Het is geenszins de bedoeling, alle bestuurs-veranderingen hier te vermelden, doch verzwegen mag het niet worden dat, toen de eerste president, de heer H.A.M. van der Ven, in 1876 was overleden, hij opgevolgd werd door den heer Dr. H.J. Sleurs, die tot in 1893 de Leesvereeniging bleef leiden. Den 21 en October van dat jaar werd de heer H.J.A. Gilissen tot president gekozen en met hem eenige andere bestuursleden. Dit nieuwe bestuur meende, dat het zich vooral tot taak moest stellen, den sedert jaren geuiten wensch der leden naar een eigen gebouw te vervullen. Reeds den 2oen Nov. daaraanvolgende had een vergadering plaats, waarop van gedachten gewisseld werd over het stichten van een eigen gebouw, en negen dagen later werd in een tweede tot dit doel bijeengeroepen vergadering daartoe besloten.

H.J.A. GILISSEN.

Het bestuur beijverde zich ten spoedigste uitvoering te geven aan dat besluit. Door aankoop kwam het in het bezit van het bovengenoemde huis van luitenant-admiraal Aert van Nes. Natuurlijk was dit ongeschikt om zonder verandering te dienen tot vergaderlokaal. Het bestuur, dat terecht meende, dat een monumentaal gebouw moest worden gesticht, schreef een prijsvraag uit en een jury bekroonde een ontwerp, dat later bleek ingezonden te zijn door een jeugdig architect, den heer A. van de Sandt, die ook met de uitvoering werd belast. Het huis van Aert van Nes werd gesloopt en den 16en Aug. 1894 werd door den afgetreden president, den heer Dr. H.J. Sleurs, de eerste steen gelegd voor het nieuwe gebouw, dat met 1 Juli van het vorig jaar in gebruik werd genomen.

Dit nieuwe gebouw is een sieraad voor de Korte Hoogstraat. De forsche, artistieke bouwstijl trekt dadelijk ieders aandacht en, vooral van deskundigen, aller bewondering. Hier is uitgegaan van het niet-symetrische assenstelsel. De gevel vertoont breed opgevatte hoofdlijnen, waarop zich de onderdeelen gunstig ontwikkelen. De raamgroepen der eerste en der tweede verdieping, waarbij een balkon als hoofdmotief optreedt, verkregen - ter verlichting van de daarachter liggende zalen - veel glas-oppervlakte. Alle details, welke het edele van den stijl hinderlijk zouden kunnen zijn, zijn met zorg weggelaten. In eene gelukkige vereeniging van het strenge organisme en de vrije groepeering berust het karaktervolle van dezen gevel, welke

op een waardige wijze het doel van het gebouw uitdrukt, en hierin wordt vooral de architectuur door fraaie fresco-schilderingen krachtig ondersteund.

De symboliek van deze muurschilderingen, welke tegen elke weersgesteldheid bestand zijn, is geheel in overeenstemming met het karakter der vereeniging, welke in dit gebouw zetelt. Het veld van den gevel vertoont het wapen der Leesvereeniging en dat der stad Rotterdam, beide omgeven door bloeiende eikeboomen, wier forsche breed uiteenloopende takken getuigenis geven van den krachtigen bloei der Rotterdamsche Leesvereeniging. Op schilden zijn de hoofddeugden van het bestuur eener vereeniging, als de wijsheid, de waakzaamheid en het overleg op zinnebeeldige wijze aangebracht. Onder het wapen der Leesvereeniging is een banderol, waarop de leus *Mutua fides* prijkt. Hierbij zijn klimopranken geschilderd, welke aantoonen dat de vereeniging het ‘steeds hooger’ immer voor oogen wil houden. In de borstwering van het balkon is het doel der vereeniging, het bevorderen van wetenschap en kunst in katholieken zin en onder de katholieken door prachtige fresco's voorgesteld. Daar ziet men het monogram van den Christus met de begin- en slotletter van het alphabet - als aantoonende dat Christus het begin en het einde is van alle dingen - omringd door emblemata van kunsten en wetenschappen. Bloeiende appelboomen rijzen uit den vruchtbaren bodem - de katholieke Leesvereeniging - op en laten rijke vruchten wassen voor de leden en voor het katholieke Rotterdam. De vullingen ter linker- en ter rechterzijde beelden het vereenigingsleven af. De zwikvullingen in den onderbouw hebben betrekking op het geluk en op de vergankelijkheid.

DE VOORGEVEL.

Met gebruik van rooden baksteen, is de voorgevel opgetrokken uit natuurlijken steen uit de groeven van Obernkirchen en Escausines. De achtergevel, welke geheel in baksteen is

DE TRAP.

HET BERICHT VAN DEN PELGRIM, NAAR DE SCHILDERIJ VAN JOSEPH AURELI.

opgetrokken, heeft ongeveer dezelfde ramengroepen en balkons als de voorgevel.

De flinke, typische deur ingaande, komt men in een ruim voorportaal, dat weelderig is versierd met de uitgelezenste soorten van marmer, terwijl de mozaïek-marmeren vloer is versierd met gestyleerde wijngaardranken en eikenloof.

Wanneer men enkele treden van de breede en gemakkelijke trap, welke naar de eerste en tweede verdieping voert, is opgegaan, geeft het trappenhuis een indruk, zoo weergaloos schoon, dat onze teekenaar geen oogenblik heeft geaarzeld, om dit het allereerst in beeld te brengen. De aanblik, welke dit grootsche gebouw hier te aanschouwen geeft, laat zich niet beschrijven. De teekening is genomen als men halverwege op de trap der eerste verdieping staat. Recht voor zich ziet men de trap, welke naar de tweede verdieping voert. Ter zijde daarvan heeft men het portaal, aan welks achterzijde de ingang is der leeszaal. Dit portaal wordt door een venster met gebrand glas verlicht. Boven den ingang der leeszaal is dit vers van pater Ermann S.J., aangebracht:

> Goede boeken, goede vrinden;
> Zoekt ze hier, gij zult ze vinden.

Wanneer men de deur heeft geopend, vindt ge dadelijk de goede boeken, die als zoovele duizenden goede vrienden op de bezoekers wachten om geest en hart te verheffen. De groote eikenhouten leestafel, welke overdekt is met de meest uiteenloopende verzameling van dag- en weekbladen uit bijna alle landen der wereld, is omringd door gemakkelijke, sierlijke fauteuils, welke tot plaats nemen uitnoodigen. Een dik, kostbaar tapijt bedekt den vloer, waardoor het loopen geen gedruisch maakt. Een paar verzen, geheel het karakter der zaal aangevende, zijn tegen de muren aangebracht. Cats zegt ons:

> Uyt de reden, kent de zeden

en J. van Beaumont:

> In 't lesen heeft hy wel syn vlyt en tyd besteed,
> Die niet veel overhoop, maar 't nut en noodigh weet.

Ter eene zijde wordt deze zaal verlicht door een ramengroep, welke uitziet op een der typische stadsgedeelten van Rotterdam, den Toesteiger, welke meermalen verschillende onzer schilders tot onderwerp hunner doeken heeft gediend en ter andere zijde door een geschilderd raam, met eene voorstelling der Verrijzenis van onzen Goddelijken Heiland.

DE LEESTAFEL.

DE CONVERSATIE-ZAAL.

De schoorsteenmantel in deze zaal is vervaardigd uit de fijnste marmersoorten, welke in rijke afwisseling een kleurenpracht vertoonen, een vorstelijke woning waardig. In de boekenkasten, welke langs de wanden zijn aangebracht, bevinden zich een kleine vier duizend verschillende boekwerken, waaronder de beste werken der Hollandsche, Fransche, Duitsche en Engelsche literatuur.

Wanneer men deze zaal wederom verlaat door de deur, welke wij zijn binnengetreden, staan wij recht tegenover den ingang der groote conversatie-zaal; daarboven schilderde men de woorden van Vondel:

> De heilighe Eendraght is het zout,
> Dat huis en stadt in wezen houdt.

De conversatie-zaal is groot, luchtig en flink verlicht. Een paar biljarten staan in het midden, ter zijde heeft men gemakkelijke canapé 's en kleinere tafels, waaraan de leden, onder gezelligen kout, menig aangenaam uur kunnen doorbrengen. De ramen aan de voorzijde geven uitzicht op de Korte Hoogstraat, aan welker einde het reeds bovengenoemde Roode Zand zich bevindt, waarop het kerkje, waaruit voor Rotterdam de zegeningen van het catholicisme zijn verspreid. Wanneer men hier in het breede

balkon zit en naar het Roode Zand zijn oogen richt, dan schieten onwillekeurig de woorden van Helmers te binnen, als deze dichtte:

> O grond, waarop in blijde dagen,
> Een moeder.......
> Mijn wieg en rinkelstoel met bloemen heeft bestrooid!

Waren voor Helmers de blijde dagen van Neerlands vrijheid vervlogen, voor het katholieke Rotterdam zijn de blijde dagen, waarin het katholieke leven zich in alles uitte, verduisterd geworden door de Hervorming, maar de stichting van het gebouw der Leesvereeniging, die op de stichting van een aantal nieuwe kerken is gevolgd en die van een nog grooter aantal zal voorafgaan, getuigt dat het katholieke leven nooit is uitgeroeid geweest.

Langs de wanden der conversatie-zaal zijn aan Cats ontleend de verzen:

> Neeringhe sonder verstandt
> Verlies voor de handt.

> 't Is wonder dat hy vrienden heeft,
> Die al yt neemt en nimmer geeft.

aan Constantyn Huygens:

> Een honderd vrienden is te weinig voor één man
> En eene vyand is meer dan hy laden kan.

én aan S van Beaumont:

> 't Gheluyt tuyght van de pott off hy gescheurt off dicht is,
> Het spreeken van een man leert off hy swaer off licht is,

Boven het buffet prijken de woorden van Cats:

> Gaet, vraeght de weert nae synen wyn,
> Gewis hy sal de beste syn.

Al deze spreuken zijn in oud-Hollandsche karakters geschilderd.

Tegen den zijwand is in het midden der zaal een keurige schouw aangebracht, waarboven een monumentale klok - een geschenk der leden aan het bestuur, als een blijk van erkentelijkheid voor de zorgen, welke het bestuur zich heeft moeten getroosten om het gebouw te stichten. Deze klok is een juweel van beeldhouwwerk, een waar kunststuk, de hand van den meester, Leo Stracké, waardig. Allegorische figuren beelden het verleden, het heden en de toekomst af, waarboven de altijd waakzame haan victorie kraait.

Als men de trap nog verder opgaat, komt men in de groote vergaderzaal. Boven den ingang daarvan schreef pater Ermann S.J.:

> Slaat de handen ineen, dat geeft steun aan den voet,
> Wekt lust in het hart, vertrouwen en moed.

De vergaderzaal is ruim en groot. In plaats van een gewoon plafond heeft de architect hier een hoog gewelf aangebracht, dat aan deze zaal een eigenaardig, doch aangenaam voorkomen geeft; langs de wanden zijn nissen en aan de voorzijde heeft men weer een balkon, vanwaar men een ruim uitzicht heeft op de aangrenzende straten. Voor lezingen is deze zaai uitstekend geschikt. De acoustiek is er zeer goed. Zonder dat de spreker zijn stem bijzonder heeft uit te zetten, is hij tot achter in de zaal duidelijk verstaanbaar.

Ook hier zijn uit onze dichters enkele versregels aangebracht, waarvan die uit Vondel:

> Een woord te syner tyd geuyt, in suyvre taal,
> Een gulden appel is, in eene silvre schael.

en

> De waerheyd eyscht het hart, en niet soo seer 't gebaer.

en uit pater Van Meurs:

> Trek de vonk uit net kwarts
> Door de kracht van het staal,
> Wek vuur in het hart
> Door de kracht van de taal.

bijzonder gelukkig gekozen zijn te noemen.

Op dezelfde verdieping is achter de vergaderzaal een ruime en luchtige bestuurskamer.

Overal door het geheele gebouw heeft men licht en lucht in ruime mate en 's avonds is de verlichting uitstekend. Hoewel het gebouw nog niet lang in gebruik is, is de roep, welke daarover is opgegaan, niet overdreven. Ieder die het bezoekt, gevoelt er zich dadelijk thuis, en vanuit dit nieuwe gebouw zal de Katholieke Leesvereeniging nog meerdere vruchten verspreiden, dan zij reeds in vroegere jaren in zoo ruime mate heeft gedaan.

De Pastoor van Steinhofen.
Vertelling uit het hooggebergte.

Steinhofen was een ver van de wereld afgelegen plaatsje hoog in het gebergte. Op het kerkplein stond een kerseboom en die bloeide omstreeks het midden van Augustus, maar zijn vruchten zijn nooit rijp geworden. Er waren dan ook in Steinhofen heel wat menschen, die nooit in hun leven kersen gegeten hadden.

Als een kudde schapen rondom haar herder, zoo lagen de kleine hutten met haar grauwe rieten daken, die met vastgehechte steenen bezwaard waren, rondom het kleine kerkje, waar de pastorie dicht tegen aangebouwd was, zoodat de schoorsteen tegen het kerkdak stak.

Op de schrale velden verbouwden de lui haver, in een hoekje daarvan wat maankop, en in de hooge enge tuintjes, met schuttingen van hekwerk omheind opdat de kippen het lekkers niet zouden wegpikken, een beetje sla.

Aan de vensters der kleine hutten bloeiden bloemen, rozemarijn en hoogroode anjelieren, zorgvuldig gekoesterd door de frissche levenslustige meisjes; want de jongens hadden graag met Zon- en feestdagen een versch geplukten ruiker op den hoed.

Natuurlijk alleen in den zomer, en die was maar heel kort. De scheidende winter wierp toch niet zelden zelfs in Juni nog zijn witten sneeuwmantel om Steinhofen.

In den winter droegen mannen en jongens heel andere versierselen. Dan hingen hun ijskegels aan den baard en aan de haarlokken tegen de slapen. Weken, ja maanden lang waren de goede menschen in den winter dikwijls volslagen van de wereld afgesneden, als de ontzaglijke lawinen het dal versperden; ja het kon voorkomen, dat men bij een sterfgeval op de laatste hofsteden van het dal het lijk niet meer ter aarde bestellen kon. Dan werd de doode in een linnen doek gewikkeld, op een plank gebonden en op den open zolder zoolang bewaard tot men hem zonder al te groot gevaar naar de kerk kon vervoeren.

De parochie op dit dorpje werd door kloosterlingen waargenomen uit het St.-Antoniusklooster, dat midden tusschen bloeiende boomgaarden lag en uit welks vensters men in het rond kon opzien naar omwingerde heuvelen, bezet met burchten en kasteelen.

Donkere kastanjeboomen sierden het middelgebergte; dan kwamen de pijn- en denneboomen, dan de groene Alpenweiden en daarboven, in de schilderachtigste verscheidenheid van vormen, de echte vertegenwoordigers van het hooggebergte.

Uit dit paradijs was steeds de pastoor van Steinhofen afkomstig.

Werd er voor dit bergdorp een nieuwe zielzorger benoemd, dan gebeurde er van twee dingen één. Of de nieuwbenoemde kwam na eenigen tijd, ziek naar lichaam en geest, in het klooster terug en werd dan een der stilste paters, geduldig aan den strengel regel onderworpen en zonder morren gehoorzamend; òf hij bleef in zijn eenzame pastorie.

In het laatste geval was hij geheel gelijkvormig geworden aan zijn parochianen: een koen jager, die van geen steil gemzenpad duizelig wordt, een boomveller, die elken den, al staat hij ook op het gevaarlijkste puntje, aandurft, een *Perlogger*[1)], die al de fijnheden van dit hersenscherpende spel meester is.

Alleen zoo was hij in staat den boeren ontzag in te boezemen; de woorden van een verweekelijkten kamerphilosoof op den kansel zouden voor hen niet het minste gezag hebben gehad.

De Steinhofenaars waren een ruw volkje, maar overigens vooitreffelijk goed van hart. Met fraaie redeneeringen waren zij niet vertrouwd, en toen de tegenwoordige pastoor, pater Antonius, voor het eerst zijn parochie binnentrok, schoten de jongens op alle heuvels hun geweren af, bengelden de twee klokjes in den kleinen toren en stond de burgemeester aan den ingang van de kerkwerf verlegen met zijn hoed in de hand te draaien.

'Ja, mijnheer pastoor,' stotterde hij, 'nu moet ik een woordje spreken om u hier.... hier welkom te heeten en.... en.... ja mijnheer pastoor, u moet het me niet kwalijk nemen, maar ik kan het zoo precies niet uitdrukken.... Daarom zeg ik maar kortaf: wees welkom, mijnheer pastoor, en het zal ons plezier doen als u het hier uithoudt, als de lucht niet te sterk voor u is, en het water en de grond en de menschen er bij.... Want er zijn pootige kerels hier onder de lui....'

Daarop mengde zich een lid van den gemeenteraad in de burgemeesterlijke rede.

'En u hoeft niet bang te wezen, eerwaarde, dat u hier niet te eten zal hebben. De meisjes hebben er al voor gezorgd dat u wat in de keuken zal vinden; ze hebben er een kluit boter gebracht en een mand eieren, en een zak meel; en de jongen, die daar staat met de pijp in zijn mond, heeft een gemsje voor u geschoten, zoodat u ook vleesch op tafel kan hebben.'

Aan de met groen versierde deur hing werkelijk een gemsbok aan de vier pooten tusschen dennetakjes. Met belangstelling bezichtigde de nieuwe pastoor het mooie beest.

'Da's een prachtig schot,' dus prees hij den jongen jager, en met deze weinige woorden had hij zich al voor een goed deel het vertrouwen der brave menschen gewonnen. Maar alle harten vlogen hem te gemoet, toen zijn inboedel binnengebracht werd.

Daar zag men klimijzers en sneeuwschoenen onder, bergstokken en ijssporen, twee jagersbuksen en in een zwarte doos een cither, het geliefkoosde muziekinstrument van het landvolk.

Nu kwam ook de schoolmeester voor den dag, die zich tot dusver achter een houtschelf had schuil gehouden. De man had namelijk heel wat kwinkslagen van de boeren te hooren, die den gek staken met zijn feestcostuum; hij had zich voor deze gelegenheid in een lange, tot op den draad versleten, zwarte jas gestoken en een hoogen hoed opgezet. Zelfs zijn schoolkinderen lachten hem uit. Nu echter vloog hij meer dan hij liep naar zijn huis en trok, verrukt over hetgeen hij gezien had, weer zijn gewone plunje, zijn korte leeren broek en het Tiroolsche buis aan.

Maar overtevreden met hun nieuwen pastoor toonden zich de Steinhofenaars den eerstvolgenden Zondag na de eerste preek, die zij van hem gehoord hadden. Deze bestond uit vier deelen. Het eerste handelde over de mannen en vrouwen; het tweede over de jongens en meisjes; het derde deel, dat bijzonder lief en hartelijk was, betrof de kinderen, en het vierde den pastoor zelf.

1) *Perlagger* is een erg ingewikkeld Tiroolsck kaartspel.

‘Zoo heb ik u dan verteld,’ sprak de pater tot slot, ‘hoe ik u allen, jong en oud, in mijn parochie graag hebben zou. Ik heb u ook rond en openhartig gezegd hoe ik zelf ben. Laten wij nu allen godvruchtig neerknielen en een Onze Vader en Wees Gegroet bidden, opdat onze Lieve Heer ons onder bescherming van zijn lieve Moeder hier lang zoo bij elkander beware.’

Onzen Lieven Heer in den hemel moet dit ook zóó wel bevallen zijn, want de pastoor leefde vele jaren tevreden en op zijn manier gelukkig in zijn van de wereld afgesneden parochie hoog in het gebergte.

Maar toen kwamen er plotseling andere tijden. In het St.-Antonius-klooster sloot de oude, goedige abt zijn moede oogen. Van den kloostertoren waaide de zwarte rouwvlag, en in een zijkapel van de mooie stiftskerk stond de vader niet alleen van het convent, maar van den heelen omtrek als lijk boven aarde. Van alle kanten kwamen de menschen om den beminden abt nog een laatsten groet te brengen en menig oog werd daarbij vochtig van tranen.

Korten tijd nadat het graf boven den veelbetreurden man gesloten was, vergaderde het heele convent in de groote zaal van het klooster en werd er een nieuwe abt gekozen: een nog betrekkelijk jong priester, uit een aanzienlijke addellijke familie gesproten, wiens strenge opvatting van het kloosterlijk leven al meermalen uit zijn woorden en geschriften gebleken was.

Zijn groote aanhang in het klooster liet zich misschien wel door eenige pressie van buiten verklaren, en de oude paters schudden bedenkelijk het hoofd over de vele nieuwigheden, die werden ingevoerd, en over de intrekking van verschillende onschuldige vrijheden.

(*Wordt vervolgd.*)

Bij de Platen.

De H. Jozef voedstervader. -

Het feest van den H. Jozef, door de kerk op den 19en Maart gevierd, is ons een welkome aanleiding om onzen lezers de voorstelling van Jesus' eerbiedwaardigen voedstervader, die onze eerste bladzijde siert, onder de oogen te brengen.

Het is een der beste geslaagde godsdienstige tafereelen van den grooten Tiroler meester Defregger, die wel hoofdzakelijk door zijn gemoedelijke en geestige genrestukjes uit het leven zijner typische landgenooten bekend is, maar toch ook op zijn tijd het christelijk penseel met bijzonder geluk wist te hanteeren.

De voorstelling in dit nummer munt stellig uit door een oorspronkelijkheid van opvatting en compositie, die ons onmiddellijk treft. Hij

heeft den heiligen Jozef niet als gewoonlijk voorgesteld in den schoot van het gezin van Nazareth, hetzij arbeidende, hetzij met Jesus en Maria de stille sabbathsrust genietende; maar ditmaal een meer monumentale en symbolieke groepeering gekoezn, waarbij natuur en werkelijkheid wijken moeten voor de idee, die de kunstenaar heeft willen uitdrukken.

Blijkbaar heeft hij, door de Moedermaagd met het goddelijk Kind op een verhevenheid en Jozef aan haar voeten te plaatsen, de goddelijke majesteit van het Kind en de hooge verhevenheid zijner Moeder willen doen uitkomen, terwijl tochde vertrouwelijke nabijheid van den H. Jozef uitdrukt dat hij op het innigst met Jesus en Maria vereenigd is en zijn staande houding kennelijk zijn ambt als beschermer en bewaarder van het heilig gezin symboliseert.

Deg winkelhaak, op den grond naast hem geplaatst, duidt op zijn leven van nederigen arbied; het schriftuurblad, waarin hij verdiept is, verbeeldt ons zijn kennis van de gewijde boeken, van de voorspellingen der oude profeten, die hij in vervulling heeft zien gaan, zijn bewustzijn van de hooge roeping, waartoe hij van God is uitgelezen. De lelie eindelijk is het zinnebeeld der reine deugd, waardoor hij zich de hooge eer heeft waardig gemaakt, de Voedstervader te mogen zijn van den menschgeworden God.

Het bericht van den pelgrim. -

Gastvrij is de moede pelgrim op het vorstelijk kasteel toegelaten. Want het gezin van den grijzen graaf beweent een geliefkoosden zoon en broeder, die jaren geleden is uitgetogen om tegen de ongeloovigen te strijden en die sedert, helaas, spoorloos verdwenen is. Elke pelgrim dus, die bericht kan brengen uit die verre oorden, wordt op het slot met open armen ontvangen, in de hoop dat hij wellicht iets omtrent den verloren ridder kunne meedeelen. En ja, ditmaal schijnt die lang gekoesterde hoop in vervulling te zullen gaan. Aan de opmerkzaamheid, de aandachtige beslangstelling, waarmee het gezin des pelgrims verhalen aanhoort, aan de ontroering, die zichtbaar den grijzen burchtheer overmeestert, aan de houding en het gebaar van den verhaler zelf is te zien dat zijn meedeelingen voor de familie van bijzonder gewicht zijn. Zucht wellicht de ridder, dien zij voor dood beweenen, ginds nog in wreede gevangenschap? Is hij gevallen en heeft de pelgrim het oord mogen ontdekken, waar zijn gebeente rust? Wij weten het niet, maar die onzekerheid geeft een romantische bekoring te meer aan het aantrekkelijk tafereel.

De catechisten in Japan. -

De geweldige oorlog tusschen China en Japan, die met de volledige nederlaag van den in schijn zoo geduckten Chineeschen kolossus eindigde, heeft opnieuw de aandacht gevestigd op het eilandenrijk, dat wellicht eenmaal de hegemonie over Azië zal voeren.

Thans is Japan met zijn bevolking nog in de duisternis van het heidendom gedompeld, doch indien het zich tot het Catholicisme bekeert, dan zal het, volgens de getuigenis van missionarissen, groote diensten bewijzen aan de Kerk.

Een der beste middelen tot bekeering is het werk der catechisten. De missionarissen en de inlandsche priesters kunnen niet alles doen, zij hebben helpers noodig, en die helpers zijn de catechisten.

Als bemiddelaars tusschen de heidensche wereld en den priester, gaan de catechisten uit om de zielen te zoeken, die van goeden wil zijn, om ze tot het geloof te brengen. Zij bereiden ze voor tot het ontvangen van het H. Doopsel, en zonder hun hulp zou de priester niet meer vermogen, dan een kapitein zonder soldaten.

De oogst is groot, maar klein is het aantal werklieden. Indien de missionarissen konden doen wat hun blakende ijver voor de uitbreiding van het geloof begeert, dan zouden ze ten minste catechisten willen hebben in de voornaamste middelpunten des lands. De taak van den missionaris zou daardoor aanmerkelijk verlicht worden, want dan zou hij er slechts van tijd tot tijd heen hoeven te gaan, om ze te leiden en den nieuwbekeerden de H. Sacramenten toe te dienen.

JAPANSCHE CATECHISTEN.

Het ligt voor de hand, dat zulk een werk aanzienlijke uitgaven meebrengt. Want vooreerst moeten huizen gebouwd worden, waarin zij, die de ware leer willen omhelzen, worden onderricht, en verder moet hun, als zij arm zijn, en dat is veelal het geval, voor dien tijd de kost worden gegeven. Ten slotte moeten de catechisten zelf onderhouden worden, en al stellen zij geen hooge eischen, toch heeft men gemiddeld vijf honderd franks per hoofd en per jaar noodig.

De eerwaarde pater J.M. Corre, apostolisch missionaris te Kumamoto, doet een beroep op de gebeden en de liefdadigheid onzer lezers voor liet met een paar woorden geschetste werk der catechisten. Door daartoe bij te dragen, zegt hij, zullen zij veel zielen bekeeren, uit welke misschien eens een H. Ambrosius en Augustinus, een H. Monica en Clara zullen opstaan; want wanneer een volk zich bekeert, dan verwekt God steeds uit zijn midden apostelen en heiligen.

Door voor het onderhoud te zorgen van een catechist, die in hun plaats zal werken, is het alsof zij zelf missionaris worden. Mochten er nu onder onze lezers zijn, die voor dit belangwekkende werk een gift willen en kunnen afzonderen, dan kunnen zij die zenden aan: Rév. J.M. Corre, missionnaire apostolique, Kumamoto, Japon, of aan Père Hinard, Directeur des Missions Etiangères, 128 rue du Bac, Paris.

KROONPRINS BORIS VAN BULGARIJE.

Kroonprins Boris van Bulgarije. -

Wie had kunnen denken, dat de moord op den oud-minister Stamboelof het uitgangspunt zou worden der kuiperijen, die met den geloofsafval van het Bulgaarsche kroon prinsje bekroond werden? En toch is dit het geval geweest.

Men mag den gewezen dictator zooveel ten laste leggen als men wil, zeker is het, dat deze schrandere staatsman inzag, hoe een genadig beschermheer-, of liever, voogdijschap van den czaar onvereenigbaar was met een vrij en onafhankelijk Bulgaarsch rijk, waarvan hij droomde. Door Stamboelof's krachtig optreden verloor de Russischgezinde partij meer en meer terrein, en wellicht was het vooral de gedachte, de breuk tusschen Rusland en Bulgarije onherstelbaar te maken, die hem de grondwet deed wijzigen, waar zij van het regeerende vorstenhuis het belijden van den nationalen godsdienst, het Grieksch-orthodoxe geloof vorderde.

Vorst Ferdinand, zelf katholiek, was toch in 1898 gehuwd met prinses Marie Louise, de drie-en-twintigjarige dochter van hertog Robert van Parma, die alleen zijn toestemming had gegeven, nadat de Bulgaarsche vorst de plechtige belofte had afgelegd, dat zijn kinderen in den katholieken godsdienst zouden worden opgevoed. De grondwetswijziging, door Stamboelof bewerkt, scheen alle bezwaar van dien kant te hebben weggeruimd.

Na den moord op den oud-minister op den 15en Juli van het vorige jaar veranderde als bij tooverslag het tooneel. Even krachtig als de Bulgaarsche regeering tot dusver aan alle aanlokkingen van Rusland had weten weerstand te bieden, even kruipend werd nu om de gunst van den czaar gesmeekt. Een deputatie, met den metropolitaan Clement aan het hoofd, werd naar St.-Petersburg gezonden, om het hart van den Russischen keizer te vermurwen. Toen reeds durfde het hoofd der Bulgaarsche Kerk op zijn terugreis zeggen, overtuigd te zijn, dat Bulgarije een nationale dynastie zou hebben. Alleen voor dien prijs was Ruslands vriendschap te koop.

Toch heeft het nog maanden geduurd, eer de geloofsovergang plaats had. De jonge, vrome moeder wilde de ziel van haar kind niet prijsgeven, en ook vorst Ferdinand aarzelde lang, zijn plechtig gegeven woord te breken en voor de geheele wereld, voor vriend en vijand, een meineedige te worden. Ten laatste is hij - en dit zal hem tot eeuwige schande strekken - dat toch geworden.

Den 14en Februari had te Sofia, in bijzijn van de vertegenwoordigers van den czaar en den sultan, de zalving plaats, waardoor Boris als lidmaat der zoogenaamd orthodoxe Kerk werd aangenomen. De Bulgaren jubelden en Ferdinand heeft zijn judasloon ontvangen door zijn erkenning als vorst van Bulgarije door zijn suzerein, den sultan, en door de goedkeuring, aan die erkenning gehecht door alle mogendheden, die indertijd het verdrag van Berlijn hebben geteekend.

Ware Ferdinand zelf schismatiek geworden, dit zou tot op zekere hoogte nog te begrijpen zijn; maar onbegrijpelijk en onverantwoordelijk moet het genoemd worden, dat hij, terwijl hij zelf katholiek blijft, zijn kind - nog maar twee jaar oud - aan het schisma heeft overgeleverd.

[Nummer 45]

Broeder en zuster, Novelle door G. van Neubourg.

X. (*Slot.*)

Bet was den volgenden dag tegen zes uur des morgens. Lize lag voor een stoel vurig te bidden, Waar haar broeder, Amedé, toch zijn zou? Als hij uitgegaan was op het geroep van brand, dan kon hij toch al lang teruggekeerd zijn om haar het een of ander mede te deelen. Hij zal toch wel niet.... verongelukt zijn? Maar hoe zou dat kunnen? Dan moest hij dien avond in het theater zijn geweest; en dat zou hij haar zeker van te voren gezegd hebben.

Deze en der gelijke gedachten verontrustten haar voortdurend. Daar ging de bel over in het fruitwinkeltje. Ze luisterde met ingehouden adem. Ja, er kwam iemand de trappen op.... maar.... 't is de gang van Amedé niet.... 't zijn meer stappen.... God wat mag....

Vóór ze haar bedrukten boezem in dezen angstigen uitroep lucht gegeven had, tikte men ongeduldig en vrij hard op de deur, die bijna te gelijk openging.

‘Juffrouw,’ kreet de onvoorzichtige fruitvrouw, ‘hier brengen ze mijnheer thuis, hij heeft een arm gebroken; och, arme, halfdood! Zullen ze hem maar hier brengen?’ En zich omkeerende, ‘kom maar binnen,’ ratelde het onverstandige mensch door, ‘kom maar binnen.’

't Is te begrijpen wat een indruk dit op de arme blinde maakte. Reeds bij de eerste woorden waggelde ze, zocht zich aan de tafel vast te houden, maar zakte met een gesmoorden gil bewusteloos in elkaar....

Een maand is er verstreken na den bovenvermelden brand.

Op het kamertje der Verpalen's ligt Amedé te bed; Lize, zijn eenige teergeliefde zuster, zit droevig er naast.

De dokter had geoordeeld, dat den zieke de rechterarm afgezet moest worden. Hij had zich den avond van het ongeluk, evenals de anderen, zoeken te redden; van een brandenden balk afspringend, was hij gevallen en had een arm gebroken; daar men door de drukke praktijk, die dergelijke voorvallen voor geneesheeren altijd meebrengen, den lijdenden jonkman te laat hulp verleend had, was het erger geworden, dan het geweest zou zijn als er terstond geneeskundige hulp bij de hand geweest was.

Nu had de dokter tot een amputatie van den arm moeten overgaan. Dit had een hevige koorts bij den patiënt ten gevolge gehad, zoo zelfs, dat de geneesheer in het begin voor diens leven gevreesd had. Goddank! alles had echter

DANTE AAN HET HOF VAN GUIDO DA POLENTA TE RAVENNA.

een goeden keer genomen, en Amedé was tot grooten troost en vreugde van de diepgedrukte Lize aan 't herstellen.

‘Hoe gaat het, broertje?’ zuchtte ze teer, terwijl ze Amedé medicijn aangaf.

‘Beter, veel beter, lieve zuster,’ kreunde de zwakke stem haars broeders.

‘Arme jongen,’ hernam zij, ‘je moet wel veel geleden hebben?’

‘Och, Lize, zeker niet zooveel als jij; en wat me nog het meeste spijt, ik ben er de oorzaak van!’

‘Foei, Am! wat vertel je nu weer. Vooreerst heb ik volstrekt geen pijn gehad; en dan, hoe zou jij er de oorzaak van kunnen wezen?’

‘Al heb je ook geen pijn gehad, zus, toch heb ik u verontrust en ben ik schuld, dat wij nu van honger zullen moeten omkomen.’

Lize meende, dat haar zieke broer weer begon te ijlen, en verzocht hem daarom niet meer verder te praten, maar wat rust te nemen. Doch Amedé, die haar gedachten geraden had, stelde haar gerust en bad haar kalm toe te luisteren, dan zou hij haar de heele toedracht der zaak vertellen.

Onnoodig te zeggen hoeveel moeite hem dat kostte; soms moest hij een pooze wachten om zijn aandoening meester te blijven, adem te halen of zijn tranen af te drogen.

Zijn zuster was niet minder geroerd bij de wezenlijk teedere broederliefde, die de grootste ellende voor haar had weten te verbergen om haar geen leed aan te doen, en eerst, toen het niet anders meer kon, haar deelgenoote gemaakt had van hun inderdaad beklagenswaardigen toestand.

‘En nu, liefste zus!’ zoo besloot hij, terwijl hij de handen der blinde in de zijne gevat hield, ‘en nu, wat gaan we beginnen?’

‘Kom, kom, Am, daar zullen we later eens over spreken; als de nood het hoogste is, is de hulp Gods het dichtste bij. Neem nu wat rust, want je hebt ze noodig, en zet maar alle zorg op zij, zul je?’ vleide de blinde.

‘Ik zal het probeeren,’ verzekerde Amedé, en drukte een warmen kus op de hand zijner goede zuster.

XI.

Een heerenrijtuig stond wachtend voor de parochiekerk van Sonhage, een dorp ten Zuiden van Voorberg. De middagplechtigheden - 't was het hooge feest van Allerheiligen - zouden zóó eindigen.

Aan den nederigen ingang van het eenvoudige kerkje zat een blind meisje, bibberend van vocht en kou; een jonge man stond aan haar zijde; min of meer verlegen hield hij de hand op om de aalmoezen der voorbijgangers te ontvangen.

De dienst is uit, en nadat het grootste gedeelte der zwarte menschenmassa de kerk verlaten heeft, komt ook de eigenaar der equipage. De koetsier opent het portier, doch alvorens de deftige, goedige heer instijgt, reikt hij uit zijn geldbeurs den bedelaar een zilverstuk.

‘Arme menschen, je hebt het wel hard hier, bij zulk een kou zoolang te moeten staan! Is dat je vrouw, vriend?’ vroeg hij belangstellend.

‘Pardon, mijnheer,’ antwoordde de arme man, ‘'tis mijn zuster.’

't Verwonderde den rijke, zooveel beleefdheid bij zulk een bedelaar te vinden, en deels uit medelijden, deels uit nieuwsgierigheid, zeide hij hun, gerust van tijd tot tijd bij hem op het kasteel aan te komen.

De lezer heeft in die bedelaars Amedé en Lize herkend. Inderdaad! De nood had hen na eenige jaren gedwongen, tot dezen laatsten vernederenden stap hun toevlucht te nemen, daar geen van beiden meer in staat was op een of andere wijze een bete broods te bekomen.

Het rijtuig rolde middelerwijl in volle vaart naar de plaats zijner bestemming, ‘Vredelust,’ een buitentje toebehoorend aan den heer De Bronchet-Nicolassen, in heel den omtrek bekend als een braaf, voorbeeldig man, wien vooral de armen veel te danken hadden.

In de zachte kussens van zijn landauer gedoken, lag de deftige eigenaar daar gemakkelijk uitgestrekt en liet den vrijen loop aan zijne gedachten.

't Was niet te verwonderen, dat zij min of meer droefgeestig waren; immers deze dag, de vooravond van Allerzielen, was wel in staat om dengene, die den hardvochtigen dood al meermalen zijn onverwachten bezoeker gezien had, droefgeestig te stemmen.

Levendiger dan ooit herinnerde hij zich weer zijn dierbare echtgenoote, en hun eenigen, dierbaren zoon.

Met Driekoningen zou het al vier jaren worden dat deze zijn moeder in het graf gevolgd was, die moeder, wie de geboorte van dat eenig kind helaas het leven gekost had. De pijnlijke trekken op het gelaat van den heer De Bronchet toonden duidelijk aan, hoezeer die herinnering hem kwelde, en om zich te verstrooien zag hij onwillekeurig het portier uit, naar den fijnen, kouden regen, die tegen het vensterglas aanjoeg. Daarna wierp hij zich met een diepen zucht weer achterover in de kussens.

‘Neen, ik kan niet pochen op geluk’, sprak hij in zich zelven, ‘en met al mijn geld ben ik nog.... Rijkdom is toch ook het ware geluk niet!.... Nicolassen! Nicolassen! waarom ben je ook niet bij je schoonzoon komen aankloppen? Ik had je immers gemakkelijk kunnen helpen, en had het graag gedaan!.... Ja, ja, je dochter, mijn goede Marie, heeft zich dat zoo erg aangetrokken, dat dit verdriet voor het grootste gedeelte de schuld is geweest van haar vroegen dood!.... En had ik mijn kleinen Jozef nog maar mogen behouden!’ zuchtte hij, en er glinsterde een traan in zijn oog.

Daar herinnerde hij zich het woord, dat de oude pastoor dien middag in de ‘zielenpreek’ tot zijn parochianen gesproken had.

‘Willen wij, broeders, deze arme zielen inderdaad medelijden en liefde betoonen, ach, laten wij dan werkdadig optreden om haar pijnen te verkorten door haar barmhartigheid te bewijzen. Dat onze verdubbelde gebeden en goede werken op dezen dag, in deze maand, haar kluisters verbreken, opdat zij op kunnen vliegen naar den troon, dien God hun voor alle eeuwigheid in den schoonen hemel bereid heeft.’

‘Ja, dat zal ik,’ zoo sprak hij getroost,.... ‘waarom heb ik die blinde ook niet milder bedacht? Mogelijk zou....’

Het rijtuig hield stil voor het gesmeed ijzeren staketsel van ‘Vredelust.’

XII.

De rijke bewoner van het prachtige ‘Vredelust,’ ofschoon een troetelkind der grillige fortuin, was toch niet volkomen gelukkig, want hij was alleen op de wereld; hij had

geen familie meer. Nog geen half jaar was hij getrouwd met mejuffrouw Marie Nicolassen, de notarisdochter, toen deze bankroet geslagen had en er van door was gegaan zonder zijn dochter of schoonzoon iets meegedeeld te hebben. Eerst eenige weken na zijn verdwijnen hadden zij een korten brief ontvangen, waarin hoofdzakelijk van schande, verontschuldiging en vergiffenis gesproken werd.

Marie had zich dat natuurlijk erg aangetrokken, en toen zij een maand of zeven daarna een tenger kindje het levenslicht schonk, kostte dat zoontje haar het leven. Dank de vele zorgen, die de vader aan dit kind besteedde, mocht hij de kleine bijna drie jaar behouden, maar zooals iedereen voorzag, zou een tweede gevoelige slag den armen vader spoedig treffen

De heer De Bronchet was dan ook troosteloos bij den dood van zijn engeltje, zooals hij den kleinen Jozef placht te noemen, en ware hij niet zoo echt godsdienstig geweest, zeker zou hem de droefheid zinneloos gemaakt hebben.

Maar hij had geleerd waren troost alleen te zoeken, en te vinden ook, in den eenig heiligen godsdienst, en al gevoelde hij diep, zijn lijden was gelaten.

Amedé en Lize hadden de stoute schoenen aangetrokken, en waren eenige dagen na de ontmoeting met den heer van 'Vredelust' aldaar komen aanbellen.

De eigenaar van het buitentje had met belangstelling naar de droevige geschiedenis geluisterd, die Amedé hem zoo oprecht en ongekunsteld verteld had, en de innige liefde van broeder en zuster had den goeden heer zeer getroffen, te meer, daar het bankroet van zijn schoonpapa voor het grootste gedeelte de schuld van hun ongeluk droeg.

Hij meende verplicht te zijn, uit liefde tot zijn echtgenoote, te moeten zorgen voor deze ongelukkigen.

Hij verschafte hun dan ook een gepast onderkomen en de noodige levensmiddelen, en betoonde hun voortaan meer dan barmhartigheid; want zijn zorg en belangstelling was in korten tijd tot vriendschap aangegroeid, die de beide gunstelingen met warme dankbaarheid beantwoordden, totdat een onverwacht voorval hen in staat stelde, zijn goedheid en liefde met dankbare wederliefde te vergelden.

XIII.

Reeds weken hadden zich de vrome inwoners van Sonhage voorbereid tot den indruk wekkenden feestdag van het H. Sacrament. Dien dag trok jaarlijks de groote processie uit, en, volgens het algemeen gevoelen in het dorp, was die processie de schoonste en rijkste van geheel den omtrek. Vooral dit jaar zou een bijzonderheid haar nog aantrekkelijker maken: een bisschopmissionaris, vriend van mijnheer pastoor, was sedert eenige dagen op de pastorie gelogeerd, en zou door zijn doorluchtige tegenwoordigheid de processie opluisteren.

Men had zich dan ook bijzonder op de versiering toegelegd, dezen keer. Geheel de lange straatweg was aan weerszijden met groene, frissche denneboompjes beplant, waarin zich de veelkleurige vlaggetjes, door een zacht windje in beweging gebracht, feestelijk heen en weer bewogen.

Bij den ingang der kerk, midden in de kom en aan het einde der straat, waren eerebogen opgericht, waaraan het eikengroen, nagemaakte en levende bloemen, kronen van klatergoud, nationale en pauselijke wimpels niet gespaard waren. Hier en daar vielen reusachtige guirlandes uit verschillende dakvensters, waaraan het een

of ander chronicum, opschrift of spreuk in groote, bonte letters op het papier gebracht, hing te prijken.

Van den toren der kerk en uit bijna alle huizen wapperden de feestelijke vlaggen met hun deels vergulde, deels van frisch groen vervaardigde knoppen.

Op vier, vijf plaatsen waren rustaltaren, zoogenaamde ‘Heiligehuisjes’ opgericht, waartoe de omliggende huizen hun beste sieraden hadden bijeengebracht, die door eenige der kunstvaardigste en om haar goeden smaak door allen gekende jonge dochters op geheel eigenaardige wijze waren aangewend, om straks den Heer der heirscharen tot troon te dienen.

't Was bijzonder goed, ja feestelijk weer.

De hemel was helderblauw en zuiver. De warme, vroolijke zonnestralen speelden behaaglijk met al het klatergoud en zilver en goten over het geheel nog levendiger en opgewekter tinten.

De monsterruikers in de vensters en op de altaren, door een zacht briesje gewiegeld, verspreidden hun aangename geuren, als om strijd, in het rond.

De vogeltjes kwinkeleerden lustig in de nog immer groenende takken der boomen en hagen, 't Was alles vreugd en zaligheid.

In hun paaschbeste kleeren gestoken, liepen de blozende, vroolijke kinderen heen en weer door het dorp en drentelden de jonge dochters naar de kerk.

Het plechtige en indrukwekkende van den dag werd nog verhoogd door het statig, feestelijk luiden der zware klokken en het geschut, dat nu en dan door het luchtruim donderde.

Op het kasteeltje ‘Vredelust’ zal de zegen met het Allerheiligste gegeven worden.

't Was het vroom verlangen van mevrouw-zaliger geweest, door den grijzen dorpspastoor gaarne ingewilligd dat, zoolang als een der leden van de familie De Bronchet het buitentje zou bewonen, er telken jare, bij gelegenheid der H. Sacraments-processie, een rustaltaar zou worden opgericht, om zoo rampen en ongelukken van huis en familie af te weren en Gods rijksten zegen af te smeeken

Men legde er in der haast de laatste hand aan de nette, smaakvolle versiering, want een

stevige jongen, die aangeloopen komt, zegt ‘Dat ze dáár zijn!’

En wezenlijk I Heel in de verte hoort men reeds de tonen der muziek, die hoe langer hoe duidelijker worden.

Na een minuut of vijf verschijnt het kruis, waarnaast twee koorknaapjes voortschrijden, op de groote valbrug.

Twee lange rijen van broederschappen volgen met hun roode en blauwe banieren; ze bidden met mannelijke stem bij beurten den rozenkrans.

Om het lief gekleede en opgesierde beeld der Moeder Gods geschaard, sluiten zich bij hen die aandoenlijke groepen kleine meisjes en jongetjes aan, engeltjes, herdertjes en zouaafjes voorstellend. In het wit en blauw uitgedoste kleinen, met lieve kransjes op de gekroesde haren, strooien van tijd tot tijd bevallig, met poezele handjes, snippertjes gekleurd papier, met bloemen en blaadjes vermengd, uit haar kleine bloemenmandjes. Dan komt de beurt aan de jongelingen-Congregatie der Onbevlekte Ontvangenis. Kristalhelder zingen zij uit volle borst, met breede blauwe linten en medailles versierd, al die schoone bekende Marialiederen, terwijl achteraan de grootsten en sterksten het rijk gepolychromeerd beeld van hun schutspatroon, den H. Aloysius, dragen, en de ‘raad’ met breede blauwe sjerpen, schuin over de schouders gehangen, de uitverkoren schare van Mariakinderen sluit.

Hier en daar gaat een priester tusschen die dichte rijen; zijn roket is helder als pas gevallen sneeuw, wat nog te beter uitkomt door de breede gele kant, en bijzonder fijn geplooid. Vóór den hemel, waaraan de roode fluweelen draperies, zwierig door dikke gouden koorden met kwasten opgehouden, en die door de ‘broedermeesters’ met rechtmatigen trots gedragen wordt, gaan een veertiental koorknapen, in roode toogjes, half bedekt door helderwitte koorhemdjes.

Hun vroolijke kijkers, het schalk, openhartig glimlachje, de roode kleur, die de frissche buitenlucht op hun wangen geschilderd heeft, kondigen ons de komst van den Goddelijken Kindervriend aan, waarvoor twee hunner met inspanning doch zwierig en bevallig de zware, zilveren wierookvaten door de lucht zwaaien, terwijl dikke wierookwolken den omtrek geurig balsemen; twee kleine schellen rinkelen voortdurend en manen de omstanders aan, zich in aanbidding op de knieën te werpen voor den Koning der koningen, die, door den grijzen bisschop-missionaris gedragen, daar weldoende nadert.

XIV.

Nadat het Allerheiligste door den prelaat op het sierlijke tabernakel ter aanbidding geplaatst en bewierookt was, verwijderde zich de bisschop eenige oogenblikken om in een der zalen van het kasteel een kleine verfrissching te gaan nemen.

Amedé en Lize, die zich, zooals meermalen in de laatste maanden, op het kasteel bevonden, maakten van deze gelegenheid gebruik om Monseigneurs zegen te komen vragen.

Zooals te begrijpen is, wekten de beide ongelukkigen terstond de belangstelling van den missionaris, te meer, toen hij vernam dat zij eigenlijk niet tot de kasteelbewoners behoorden. ‘Onze Lieve Heer bezoekt Zijn vrienden, mijn kinderen, en het kruis is het kenteeken van Zijn uitverkorenen!’ sprak hij troostend.

‘Ja, monseigneur, dan zijn de Verpalen's zeker 's Heeren uitverkorenen,’ hernam mijnheer De Bronchet.

‘Hoe! Wie zegt u, de familie Verpalen? Zijn dit de kinderen Verpalen?’ vroeg de bisschop hoogst verwonderd.

‘Om u te dienen, monseigneur,’ hernam Amedé eerbiedig.

‘Dan dankt den goeden God, mijn vrienden; de tijd is nu te kort, maar dezen avond hoop ik u de reden van die dankbaarheid te komen mededeelen.’

Onder het zingen van het *Tantum ergo* lagen de heer De Bronchet, Lize en Amedé ter zijde van het altaar in aanbidding neergeknield; aanstonds zou door monseigneur met het Allerheiligste de zegen gegeven worden.

De laatste vooral gevoelde op het oogenblik de scherpe tegenstelling in zijn toestand van vroeger en dien van tegenwoordig; toen hij van de wereld genoot had hij alles, en was niettemin ontevreden; nu had hij bijna niets meer en gevoelde hij zich in 's Heeren dienst over- tevreden en gelukkig.

Des avonds tegen een uur of vijf kwam de missionaris, zooals hij beloofd had, zijn visite herhalen.

Mijnheer De Bronchet, Lize en Amedé wachtten hem met ongeduld.

Na eenige plichtplegingen vroeg de bisschop of Amedé soms verlangde hem afzonderlijk te spreken; doch daar deze zeide voor mijnheer De Bronchet, zijn weldoener, geen geheimen te hebben, haalde de bisschop een klein pakje te voorschijn, dat hij hem overhandigde, zeggende:

't Is een boodschap, waarmee een stervende mij belast heeft. Voor mijn terugreis van Amerika naar het vaderland had ik het geluk een stervende bij te staan. Hij bad mij dringend, wanneer ik in Europa zou zijn teruggekeerd, niet te rusten, vóór ik te Ouden woud zekere familie Verpalen gevonden zou hebben, die ik dit pakje, een aanzienlijke soms gelds bevattend, moest ter hand stellen. ‘Vóór ik sterf, sprak hij zieltogend, wil ik een gerust geweten hebben; ik heb ten tijde, dat ik in Europa die brave familie diende, mij bij haar plichtig gemaakt aan een groven diefstal, daar ik bang was mijn huurgeld niet meer te zullen ontvangen. Vervolgens ben ik naar Amerika gevlucht, en ofschoon ik betrekkelijk goede zaken gemaakt heb, ben ik steeds ongelukkig geweest door de onverdraaglijke wroeging van een slecht geweten. Onrechtvaardig goed gedijt niet. Beloof mij, monseigneur, daar u naar Europa gaat, dezen mijn laatsten wensch te volbrengen, dan vertrouw ik dat mijn arme ziel nog rust zal vinden.’ Ik ben blij, besloot de bisschop, u eindelijk hier gevonden te hebben, na van de eene plaats naar de andere gezonden te zijn.’

De missionaris bekwam voor zijn behoeftige missie een goede aalmoes èn van de Verpalen's èn van den heer De Bronchet, want door zijn tusschenkomst konden deze drie voortaan als vader en kinderen de rest hunner levensdagen slijten.

XV.

Wat er eindelijk van de moeder, mevrouw Verpalen, geworden is?

Verleden jaar bezocht ik het krankzinnige gesticht te B... Door een der liefdezusters, die ik zeer goed kende, had ik er toegang verkregen.

Terwijl wij samen de zalen, corridors en tuinen doorgingen, kwamen we op een binnenplaats, waar een naar het mij toescheen tamelijk bejaarde vrouw op ons toetrad.

Ze droeg een gekleurd papier om het hoofd gedraaid, terwijl ze een stuk doek, bij wijze van sleep, na zich trok.

Toen ze ons zag, bleef ze staan, poseerde statig en deftig, de rechterhand hoog ten hemel heffend en met de linker gebiedend naar beneden wijzend, declameerde ze, met een akeligscherpe stem:

O zonne trek uw luister in
Daar nadert Saba's koningin!

‘Ze verbeeldt zich op het tooneel te zijn,’ fluisterde mij de zuster in het oor; ‘den ganschen dag speelt ze hoofdrollen in drama's, 't Is een beklagenswaardige, die vroeger zeer rijk moet geweest zijn.’

‘Ongelukkige,’ sprak ik.

‘Ja, dat zegt u wel. Ze is moeder van twee kinderen; een dochter, die blind is, en een zoon; zij sparen tegenwoordig niets om hun arme moeder zoo goed mogelijk te laten verzorgen.’

‘Waar is zij vandaan?’ vroeg ik met meer belangstelling.

‘Uit Ouden woud,’ hernam mijn geleidster, ‘'t is een zekere mevrouw...’

‘Verpalen,’ vulde ik aan.

‘Hoe! kent u haar?’ vroeg de kloosterlinge verwonderd.

‘Ten minste hare droevige geschiedenis.’

De Pastoor van Steinhofen.
Verelling uit het hooggebergte.
(*Vervolg en slot.*)

In het bijzonder zouden de onder het klooster hoorende parochiën aan een strenge revisie onderworpen worden. Zoo kwam het dat op een dag in het laatst van het najaar te Steinhofen een streng en somber kijkend priester zich vertoonde met een schrijven uit het convent, volgens hetwelk hij den pastoor, pater Antonius, in de zware zielzorg moest bijstaan.

De pastoor van Steinhofen fronste de zware wenkbrauwen, toen hij den geloofsbrief van zijn ordebroeder, pater Ambrosius doorliep; maar onmiddellijk daarop gleed er als een ondeugend lachje over zijn door de zon verbrand gezicht, toen hij de gestalte opnam, die voor hem stond.

Tenger en zwakjes gebouwd, droeg pater Ambrosius het lange kloosterkleed, zwarte kousen en lage schoenen met dunne zolen. Een netjes opgerolde zijden paraplu, in foedraal gestoken, diende hem te gelijk tot stok, en twee kerels sleepten hem ieder een koffer na. Een van hen zei, terwijl hij zich het zweet van het gezicht droogde: ‘'t Is een toer geweest, mijnheer pastoor, om dat boeltje hier naar toe te krijgen. Onderweg dacht ik bij me zelf, dat we misschien goed zouden doen met die groote kist van den wagen te nemen en den pater er voor in de plaats op te laden; want hij heeft volstrekt geen beenen voor de wegen hier.’

Pater Ambrosius kon de eerste weken maar niet op dreef komen in de pastorie. De harde stroozak en de zware deken van zijn bed, het kleine, koude kamertje, dat hij bewonen moest, de meer dan ruwe kost, die hem werd voorgezet, dat alles zou nog te verdragen geweest zijn. Maar de omgang met de parochianen maakte hem het verblijf in de gemeente tot een ware kwelling. Natuurlijk trachtte hij al van den

aanvang met hen in betrekking te komen. Maar reeds zijn eerste bezoek bij een van de voornaamste boeren, den Grosshofer, viel slecht uit. Hij kwam er juist, terwijl Rosel, de eenige dochter, bezig was het vee te laten drinken. Nu was er op de werf een heel kwaadaardige stier, die zich met hoog opgeheven staart en schrikkelijk gebrul op de hem vreemde verschijning wierp. Zoo vlug w is pater Ambrosius in zijn leven nog niet over een schutting gesprongen als hier, en daarbij was hij met zijn langen toog nog haast aan een spijker blijven haken.

Schaterlachend kwam Rosel toegesprongen en dreef den stier met een paar krachtige slagen van den korten knuppel, dien ze bij zich droeg, achteruit. Den boer, die in de deur van zijn hut stond, liepen van het lachen de tranen over het gezicht, en de oude Sepp, de knecht, bromde in zijn baard:

'Als die voor een stier al zoo wegloopt, dan zal hij nooit geen behekst vee weten te belezen.'

Pater Ambrosius bezichtigde ook de school en sloeg van ontzetting over de daar heerschende toestanden de handen in elkaar. Alle weken kwamen de kinderen gedurende den winter in een van de boerenhutten, waar men hun de woonkamer inruimde, bijeen, zochten zich zooveel mogelijk een plaatsje op stoelen en banken, en de meester deed zijn best om hun het weinigje aan het verstand te brengen wat hij zelf machtig was.

Een beetje rekenen, een beetje lezen en schrijven en van de wereldgeschiedenis juist zooveel als de goede man daar zelf van gezien had, terwijl hij bij de keizerlijke jagers diende. Tweemaal in de week verscheen dan de pastoor in deze zoogenaamde school en gaf den kinderen onderricht in de waarheden van den godsdienst, niet met de letterlijke woorden van den catechismus, maar zóó als zij, uit het hart van een godvruchtig man komend, voor kinderharten deugden.

Pater Ambrosius kon niet begrijpen hoe de pastoor urenlang met de boeren in de berookte kamer kon zitten kaartspelen; hoe hij bij dreigend onweer soms naar buiten kon ijlen om

zelf ijverig mee te helpen het hooi binnen te brengen of hoe hij dagen lang in de bergen kon rondzvverven om op een gems jacht te maken.

EEN EERSTE H. COMMUNIE OP HET STERFBED, NAAR DE SCHILDERIJ VAN J. ALTHEIMER.

Het deed hem in de ziel leed, over zijn hooi, des zomers op de alpenweide gewonnen, op zijn handslee naar beneden wil halen, voorzichtig bij iedere kromming van zijn pad uitgluurt, den adem inhoudt en zich vast tegen den rotswand dringt, als hij het vreeselijk fluiten, het ambtsbroeder berichten naar het klooster te moeten zenden, die daar met hoofdschudden gelezen werden.

Intusschen was de winter haast voorbij en stormsignaal der lawine verneemt.

De verschrikkingen van zoo'n lawine had pater Ambrosius nog niet leeren kennen.

Het was een door helderen maneschijn verlichte nacht. De menschen in Steinhofen brak die in het hooggebergte zoo gevaarlijke tijd aan, als over de vastgevroren sneeuwvlakte massa's nieuwe sneeuw komen vallen. Dat is de tijd, wanneer de bergbewoner, als hij het lagen al lang in hun bed en alleen uit de vensters van het kleine kerkje zag men het zwakke schijnsel der Godslamp flikkeren.

Daar kwamen van de hoogte, die het dal afsloot en waar de twee Magdfelder hoeven

lagen, eenige mannen in de grootste haast door de dikke sneeuw op het dorp toegeloopen. Een hunner scheidde zich van de overigen af en zocht het winkelhuis op, waarin de schoolmeester woonde. De anderen liepen naar de pastorie en bonsden met geweld op de huisdeur.

'Pastoor! sta op! De sneeuwval heeft de Magdfelder hoeven meegesleurd,' klonk het angstig.

DE BOODSCHAP DES ENGELS AAN MARIA, NAAR DE SCHILDERIJ VAN MURILLO.

Een ander riep;

'Laat de stormklok luiden, pastoor! Het heele dorp moet op! Licht kunnen we de arme lui nog redden! Vergeet Ons-Heer niet, het kan zijn, dat wij stervenden vinden.'

De pastoor had gauw het kleine schuifraam van zijn kamer opengeworpen en riep den menschen toe:

'Roept de lui in het rond op uit hun hutten!

Laten de mannen werktuigen meenemen, sneeuwschoenen en ijssporen voor het geval wij den omweg over het ijsveld moeten nemen. De vrouwen moeten zorgen, lappen bij de hand te hebben om te verbinden, ook kookketels en kienhout. Voor medicijn en andere dingen voor zieke en zwakke menschen heeft mijn huishoudster gezorgd. Neemt alles mee!'

'Verschrikt en ontdaan verscheen pater Ambrosius in de kamer.

'Om Gods wil, eerwaarde broeder, wat is er gebeurd? Wat voor ongeluk is ons overkomen?'

'Neem u uit mijn kast een boerenbuis, de toog deugt niet voor de zielzorg in Steinhofen, en trek van mijn gespijkerde schoenen een paar aan, dat u goed past, met de slobkousen er over.'

Daarop ijlde hij naar het venster.

'Jörgl, Thomen en de twee jongens van Grechtl, jij gaat in de kerk en houdt het oog op pater Ambrosius, Hij gaat Ons-Heer en de heilige olie halen.'

Ondertusschen galmden de stormklokken al door den nacht; de uit zijn bed gehaalde schoolmeester trok het touw, en uit alle hutten kwamen mannen toegeloopen. Niet haastig en overijld, maar bedachtzaam hun uitrusting monsterend; want de bergbewoner weet dat daarvan dikwijls dood en leven afhangt.

Ook vrouwen en meisjes kwamen toegesneld, bijna niet te onderscheiden van de mannen; want ook zij droegen buizen en broeken, hoeden en zware sneeuwschoenen. Nooit hadden zij in haar vrouwelijke dracht de plaats van het onheil kunnen bereiken. Er heerschte onmiskenbaar een leidende orde in heel deze in der haast opgerukte expeditie.

De pastoor had in de zomermaanden reeds een volslagen reddingswezen voor het geval van lawine-ongelukken georganiseerd.

Met schrander oog overzag hij de schaar en knikte tevreden, toen hij de alleszins doelmatige uitrusting van zijn volkje opmerkte. Op dat oogenblik trad pater Ambrosius de kerkdeur uit; in zijn zonderlinge kleeding zou niemand hem voor den priester erkend hebben, die anders in lange toog door de slecht geplaveide dorpsstraten stapte. ln een beurs, aan een koord om zijn hals hangende, droeg hij Ons-Heer; zijn oogen schitterden van echt priesterlijke bezieling. Al de omstanders zonken op de knieën en zegenend hief pater Ambrosius het Lichaam des Heeren omhoog.

'Nu menschen,' zei de pastoor. 'In Gods naam vooruit! Zet je hoeden op, onze Lieve Heer, die met ons gaat, neemt het niet kwalijk. Wij zijn als de Soldaten, die in het vuur gaan.'

De stoet ordende zich en zette zich in beweging naar de hoogte. Pater Ambrosius bleef te midden van zijn geleiders, aan wier hulp de onervaren man groote behoefte had.

Beneden in het dorpje was alles al in de weer. Zelfs de kinderen waren gewekt en in de kleine kamers knielden de achtergeblevenen neer om te bidden voor de menschen op de Magdfelder hoeven en voor degenen, die hun te hulp snelden.

De schaar trok langzaam en voorzichtig door het hoogdal verder; de menschen wisten toch dat van alle hoogten de dood hen beloerde. Evenals de voorposten bij een voortrukkenden troep, klauterden altijd enkele mannen vooruit en verkenden het terrein voor zoover dit bij den flauwen maneschijn en de meegenomen kienfakkels mogelijk was. Hier en daar zonk een der mannen soms plotseling tot aan de schouders

in de sneeuw of gleed langs een helling af, zoodat hij met veel moeite door middel van touwen opgetrokken moest worden.

Geen echter verloor den moed, zelfs de vrouwen en meisjes niet, die dapper tegen alle hinderpalen worstelden. Pater Ambrosius bad uit het diepst van zijn hart voor de wakkere schaar der redders en voor zich zelf dat de goede God hem kracht mocht schenken; want dikwijls meende hij dat het met hem gedaan was.

Als een reus, zoo in zedelijke als in lichaamskracht, stapte de pastoor midden tusschen de redders, hen aanmoedigend en aanvurend met woorden, die den menschen in het hart drongen; want hij sprak de taal, die zij verstonden, en waarmee zij vertrouwd waren.

Zoo waren zij gekomen tot den Windhoek, een bekend, gevaarlijk punt. Een licht gefluit van de voorhoede maande tot de uiterste voorzichtigheid aan. Op dit oogenblik suisde en floot het door de lucht; schuw drukten de mannen zich tegen den zijwand van de helling, die zij juist dwars overstaken; het was hun of een zware last hun op de borst drukte, het bruiste in hun ooren als stonden zij voor een waterval, - daarop werd het weer Stil, doodstil.

'De uitlooper van de Windhoek-lawine heeft ons gesnapt,' riep er een uit de voorhoede.

'Hij heeft den winkelier Gaber meegesleurd,' riep een ander.

Nu gaf de pastoor met vastberaden stem als een legercommandant zijn bevelen.

'Baumhofer, Brugger en jij, Ranzl, blijft hier en ziet wat je hier doen kan. Met drie man moet je hier zien klaar te komen; want op de Magdfelder-hoeven zijn vijftien of twintig menschen verongelukt.'

Voor den pastoor stond een jong, glunder boerenmeisje, misschien zeventien jaar oud. Zij had een mand met ververschingen op den rug gebonden.

'Jij, Röserl,' zei de pastoor tot haar, 'blijft ook hier en wacht of de menschen niet wat noodig hebben, als zij met Gods hulp Gaber levend terugvinden.'

Biddend hief het meisje haar banden op.

'Och, pastoor,' schreide zij, 'ik ben zoo bang alleen.'

'Bang,' spotte de Baumhofer, 'bang? Dan hoor je in Steinhofen niet thuis. Hier zijn we met God nog voor den duivel niet bang. Neem me niet kwalijk, pastoor.'

Zonder verder tegenpruttelen schikte het meisje zich in de verordening van den pastoor; de drie mannen klauterden in de ijzingwekkende diepte af om den verdwenen kameraad te zoeken, en de overigen togen met nieuwen moed verder naar de plaats des onheils.

De twee Magdfelder-hoeven lagen zoo wat een uur achter Steinhofen aan de zuidelijke helling van den Jochberg, waarover men in het Oelz-dal kwam. Daartegenover lag boschland; wel geen hoog opgaande, maar Sterke oude dennen en Sparren stonden hier en vormden een maagdelijk woud, want het was niet mogelijk hout van hier naar het dorp te halen. Alleen kolenbranders woonden in dit bosch.

Daarboven strekten zich kale, sterk hellende grasvlakten uit, ware kweekplaatsen van lawinen.

De Magdfelder-hoeven ware echte bergboerderijen, want op deze hoogte vond men enkel weiland, dat maar eens in t jaar gemaaid kon worden; verder nog land, waar men runderen kon hoeden en daarboven een zoogenaamde klauterwei voor schapen en geiten.

In de diepte ruischte in den zomer een beek, welker bedding in den winter echter volkomen leeg was.

Op de gladde grasvelden tegenover de Magdfelder hoeven lagen ontzaglijke massa's sneeuw, en daar hadden de bewoners al dikwijls met bezorgdheid naar gekeken. Al stonden de huizen ook bijna vijfhonderd passen boven de hoogte van het dal, zoo waren zij toch niet buiten gevaar, totaal verpletterd te worden als de lawine zich dezen leant uit richtte; want de uit loopers van zoo'n lawine rollen dikwijls nog een heel eind den tegenovergelegen berg op.

De avond was koel en winterfrisch geweest, daarom hadden de lui zich zonder zorg ter ruiste gelegd. Tegen middernacht evenwel was een lichte bergwind opgestoken, die met zijn warmen adem de sneeuwmassa's los maakte, en nog eer de menschen tijd hadden om te ontwaken, waren zij levend begraven. Kolenbranders haalden toen hulp uit Steinhofen.

Een geweldige breede streep, waarbinnen alles tot op de rots kaal was weggeschoren, teekende den weg, dien de lawine genomen had. Het heele dal was hoog met sneeuw aangevuld, waarboven de dikke, sterke denne- en sparrestammen geknakt en versplinterd uitstaken.

Rotsblokken ter groote van kleine hutten lagen daartusschen geklemd. Als verstijfde golven, door een orkaan opgestuwd, lagen de sneeuwhoopen, waarvoor de mannen als radeloos bleven staan.

Waar waren de hoeven, de overstelpte hoeven?

Zelfs zij, die het best met de streek bekend waren, konden op die vraag geen antwoord meer geven, zóó was de heele omgeving veranderd.

Maar de pastoor wist zich te oriënteeren door op de omliggende bergtoppen te letten en andere hem van zijn jachttochtjes bekende bergformaties. Hij was zich den vreeselijken arbeid bewust, die zijn mannen wachtte en daarom wilde hij niet dat de heele troep, na de vermoeienissen van den tocht, te gelijk aan het werk toog. Een gedeelte moest minstens een uurtje rusten; de vrouwen moesten hout bijeengaren en op een beschutte plek vuur aanleggen; en de pastoor zelf klauterde met twee jagers op de lawine rond, hier en daar een schot afvurend en angstig luisterend of hij uit de diepte geen teeken van leven tot antwoord vernam.

Werkeloos moest pater Ambrosius bij dat reddingswerk toezien. Hij verstond de kunst niet, houweel of schoffel te hanteeren, en daarbij was hij schrikkelijk uitgeput.

De mannen werkten intusschen gestadig en met overleg voort om tot de begravenen door te dringen. Machtige boomstammen staken hier en daar in de sneeuw en het scheen bijna onmogelijk alle hinderpalen te overwinnen.

Daarbij kwam telkens weer de bange vraag: Heeft het geraamte der houten huizen het uitgehouden? Zijn de ongelukkigen onder den ontzettenden last niet sinds lang verplet en verbrijzeld?

Zoo werd het middag; zoo ging de zon weer onder en werd het opnieuw nacht.

Uit Steinhofen hadden vrouwen en kinderen voedingsmiddelen aangebracht: de naar andere plaatsjes uitgezonden boden waren onverrichter zake teruggekeerd.

De dalweg was door sneeuwvallen versperd en de keten van het hooggebergte was onmogelijk te overkomen.

Tegen den middag hadden ook de Baumhofer, Brugger en Ranzl zich weer bij den troep aangesloten. Na uren lang zoeken was het hun gelukt, den winkelier Gaber terug te vinden, wel een beetje gekneusd en geschonden, maar toch nog met ongebroken ledematen. Röserl was er dadelijk met haar flesch hardsterking bij geweest om hem te verkwikken.

‘Ik had een gevoel,’ zoo vertelde Gaber, ‘als toen de schoolmeester me als jongen bij de haren uit de bank trok omdat ik den inktpot vol zand gestopt had. Precies zoo

heeft die duivelsche lawine mij gepakt. Als de wind is hij toen met mij het dal doorgehold, en toen ik weer zooveel tijd kreeg, dat ik een beetje kon nadenken, werd ik tegen een knoest boom aangedrukt, dat ik me niet meer roeren kon. Wat zeg ik, niet roeren? Ik kon nog niet niezen.

Maar de courage verloor ik niet, omdat ik wist dat de pastoor mij niet zou laten zitten. En eindelijk wist ik me zooveel lucht te maken dat ik mijn tabaksdoos kon krijgen. Zoo heb ik van dorst, honger, verveling en kou wel voor zes *Kreuzer* tabak opgepruimd. Maar geef nou het houweel of de schop maar. Ik wil niet lui zijn, jongens, ik heb ondervonden hoe lekker het is, zoo onder de sneeuw begraven te zitten.'

Toen de morgenzon weer haar gouden stralen over het besneeuwde berglandschap wierp, hadden de mannen de eerste sporen van het ingedrukte dak gevonden. Nu hadden zij geen rust of duur meer, zoodat de pastoor herhaaldelijk tot voorzichtigheid moest aansporen.

On beschrijfelijk was het gejubel, toen de eerste levensteekenen der levend begravenen vernomen werden.

Nog moest er uren lang gegraven worden. De schuine loopgraaf, die door sneeuw en puin heenvoerde, moest eerst nog tegen instorten beveiligd worden, en eindelijk tegen den avond werden de eerste geredden aan het licht gebracht. Eerst van allen de kinderen en toen volgden de vrouwen en mannen. De laatsle van allen was de boer.

Geen oog bleef droog bij het schouwspel, hoe de arme lieden zich om den pastoor drongen en zijn handen kusten; want het was voor ieder een feit, dat zij hun redding alleen aan zijn wilskracht en aan het onwankelbaar vertrouwen, dat zijn parochianen in hem stelden, te danken hadden.

De pastoor nam eenvoudig den hoed af en vouwde de handen:

'Lieve Heer hierboven in den Hemel,' dus bad hij, 'in alle deemoedigheid nemen wij de zware beproevingen aan, die Gij over uw zwakke kinderen beschikt hebt. Wij danken U, dat wij de werktuigen in Uw hand mochten zijn om ongelukkige medemenschen uit doodsnood te bevrijden. Maar met den dank verbinden wij alweer een gebed. Wij weten niet, welke verwoestingen de lawine aan have en goed, aan vee en grond onder de dikke sneeuwlaag verbergt. Geef dat die arme lieden daar niet van alles beroofd mogen blijken en dat onze krachten toereikend zijn om hun hoeve weer uit het puin op te richten.'

Daarop trad midden uit de biddende groep een man naar voren, die er zoo verweerd uitzag als een knoestige dennestam. Dat was de burgemeester van Steinhofen.

'Nu hoef ik wel niemand in de gemeente te vragen dat hij meehelpt om de Magdfelder hoeven weer op te bouwen; maar zou het de wil Gods niet wezen, dat wij dit gedaan kregen, menschen zonder onderkomen kennen we in Steinhofen niet; daarvoor hebben wij onzen pastoor, die voor alle harten altijd het rechte woord weet.'

Nauwelijks had de lentezon de wegen, die het dal invoerden, vrij gemaakt, of pater Ambrosius verliet na hartelijk afscheid den pastoor van Steinholen.

'Hoogwaardige vader abt,' dus luidde zijn bericht in het convent, 'een groote schaar geleerde en vrome mannen strekt ons klooster tot sieraad. God beware ze voor de eer van zijn heiligen naam. Maar het zou moeilijk zijn, iemand onder hen te vinden, die den pastoor van Steinhofen zou kunnen vervangen. Dat is een waarlijk vroom en edel man in woord en daad!'

Toewijding beloond.
Vertelling.

Op een stormachtigen Novemberavond kwam Dr. Althaus om zeven uur uit de Kamer en legde in groote haast den korten afstand naar zijn woning af. Hier aangekomen, hielp Hendrik, zijn factotum, hem de doorweekte kleeren voor een gemakkelijke kamerjas verwisselen, en bracht hem middelerwijl op de hoogte van hetgeen in den loop van dien dag was voorgevallen.

'Is er nu een nieuwe secretaris gekomen?' vroeg Althaus, terwijl hij zijn warme pantoffels aanschoot.

'Neen, doctor, geen enkele had er zin in; den een duurde het 's avonds te lang, de ander vond het 's morgens te vroeg. Eén heeft zijn kaartje achtergelaten, daar hij morgen wilde terugkomen.'

'Morgen? Nu, dat is wat moois. Dan kan ik den heelen nacht weer door werken. Zorg voor sterke koffie.... Maar wat kijk je me vreemd aan, Hendrik, is er dan iets?....'

De kleine oogjes van den bediende schitterden geheimzinnig, en op het breede gezicht lag een spotachtige uitdrukking. Hij trad dicht op zijn heer toe.

'Daar is toch iemand, doctor.... Ze zit op een stoel.... Ze wacht al meer dan een uur....'

Hij keek den doctor uitvorschend aan, maar deze was niet voor scherts geschapen.

'Wie wacht, wie zit op een stoel?' vroeg hij barsch.

'Een dame, doctor, een aardige, jonge dame....'

‘Heb je dan niet gezegd, dat ik voor niemand te spreken ben, noch van avond, noch wanneer ook? Wat moet ze van me hebben?’

‘Dat heb ik haar niet gevraagd, doctor,’ antwoordde Hendrik. ‘Heel spraakzaam schijnt ze niet te zijn, maar een lief gezicht heeft ze, en een paar oogen....’

Althaus vroeg niet verder. Met een ruk opende hij de deur van zijn zitkamer.

Van een stoel dicht bij de deur stond een vrouwengestalte op, die in haar rechterhand een krant hield.

‘Uw advertentie brengt me hier, mijnheer,’ zei ze met welluidende stem.

Atthaus keek ze met groote oogen aan. Hij meende haar niet goed verstaan te hebben.

‘Ik zoek een stenograaf, geen juffrouw van gezelschap,’ antwoordde hij spottend.

De dame verbleekte en deed een stap terug. Spoedig had ze zich echter hersteld, en zei: ‘Dat weet ik, mijnheer, en daarom wilde ik u verzoeken, mijn kennis van de stenographie te onderzoeken.’

‘Daartoe ontbreekt mij de tijd, juffrouw,’ antwoordde Althaus beslist. ‘Ik ben zoo bezet, dat ik u werkelijk moet verzoeken....’

Hij maakte een beweging met de hand, die niet voor tweeërlei uitleg vatbaar was.

‘Indien u al voorzien is, dan ben ik tevergeefs gekomen,’ zei de dame treurig, terwijl ze haar volle over het gezicht trok. ‘Het spijt mij wel, u opgehouden te hebben.’

De doctor had alleen de eerste woorden gehoord. Voorzien was hij niet, integendeel, hij zat in de grootste verlegenheid. Zijn gewone medehelpers waren voor het oogenblik allen in het Parlement in beslag genomen, en of de nieuwe secretaris inderdaad morgen zou komen, was nog zeer de vraag. Zou hij een proef nemen? Ze zou natuurlijk jammerlijk uitvallen. Een dame stenographeeren!

Hij zag de juffrouw, die aarzelend bij de tafel stond, nauwkeuriger aan. Haar verschijning was hem niet onsympathiek. Zij droeg noch een bril, noch het haar op een ongepaste wijze. Bij alle bescheidenheid was er iets zelfbewusts in haar houding, en de groote oogen keken hem kalm en rustig aan. Hij dacht aan de stapels onuitgewerkte stenogrammen op zijn schrijftafel, aan de doorwaakte nachten, die hij al achter den rug had....

‘Voorzien ben ik eigenlijk nog niet,’ zei hij daarna veel beleefder; ‘indien het u werkelijk ernst is.... We moeten echter onmiddellijk beginnen’

Snel trad ze weer naderbij.

‘O, ik dank u, mijnheer,’ riep ze verheugd uit. ‘Ik ben onmiddellijk bereid.’

Althaus drukte op een knop. Hendrik nam mantel en paraplu der dame aan; op een wenk van den doctor volgde ze hem in de aangrenzende kamer en nam voor een met groen laken overtrokken tafel plaats.

Althaus wierp zich in een leunstoel en het dictaat begon.

Na omtrent tien minuten hield de doctor even op en keek de schrijfster wantrouwend aan. Zij haalde zwaar adem en haar wangen hadden zich met een blos bedekt.

‘Wil u mij nu eerst eens voorlezen, wat u geschreven heeft?’

Zij begon langzaam en bevend, maar toen ze eenmaal op dreef was, las ze het stenogram vloeiend ten einde.

Althaus knikte goedkeurend. De rimpels van zijn voorhoofd verdwenen.

‘Mag ik nog wat vlugger dicteeren?’

‘Een beetje,’ antwoordde zij, en nu ging het aan één stuk door, zonder verpoozing.

Tegen tien uur kwam de bediende met een blad, beladen met thee, rooden wijn en gebak.

Hij zette een vreemd gezicht, toen hij het jonge meisje aan de schrijftafel bezig zag, maar toen hij bemerkte, hoe haar hoofdje gloeide, schudde hij medelijdend het gekroesde hoofd.

De schrijfster bedankte schuchter, toen Hendrik haar het eerst presenteerde, maar op een uitnoodigende handbeweging van den doctor, die aanstonds met zijn dictaat ophield, nam ze een kop thee, welke ze tot voldoening van den goedharligen knecht, die zielsmedelijden had met het arme ding, in één teug leeg dronk.

'We zullen het er voor vandaag bij laten. Het is laat geworden, en wij moeten morgen weer vroeg beginnen. Maar is het late avonduur u niet onaangenaam? Ik ben den heelen dag in het Parlement bezig en heb enkel de vroege morgenuren en nu en dan een avond tot beschikking van mijn persoonlijke werkzaamheden.'

'De door u vastgestelde tijd was voor mij de hoofdreden om mij bij u aan te melden, mijnheer,' antwoordde zij opstaande. 'Overdag ben ik door een zieke aan huis gebonden.'

'Goed, dat is dus in orde. Uw salaris zal zestig gulden in de maand bedragen, waarvoo u dus iederen morgen komt van achten tot tienen en 's avonds wanneer ik het verlang. Het uitwerken der stenogrammen moet natuurlijk denzelfden dag nog geschieden. Verder moet ik u nog de meeste stiptheid verzoeken; bij mij is elke minuut afgepast.'

'Ik zal mij beijveren uw vertrouwen te rechtvaardigen, mijnheer,' zei de jonge dame met stralende oogen. 'Ik ben zoo gelukkig, dat mijn werk uw goedkeuring kan wegdragen.' Althaus knikte.

'Hoe lang doet u aan stenographie?'

'Zes jaren.'

'Hm, hm! Waar heb je tot dusver gewerkt?'

'In verschillende zaken.'

'Hm, hm,' zei de doctor weer. 'Wil u mij uw adres opgeven?'

Zij schreef op een velletje papier: 'Elisabeth Roland, Altmoabit 180,' maakte een buiging en ging de deur uit.

Hendrik hulde ze met vaderlijke bezorgdheid in haar mantel en bracht haar, ondanks haar tegenstribbelen, naar de paardentram.

'Ze zal het niet lang uithouden,' zei hij bij zichzelf, toen hij de trap weer opging. 'De doctor kan met geen vrouwen overweg. Als hij niet zoo in het nauw zat, had hij ze nooit genomen. Wat ziet ze er bleek uit, het arme schepseltje! Wat Hendrik Weber doen kan, zal gebeuren. Ik zal den wijn naast haar kop thee op tafel zetten; anders neemt ze hem toch niet....'

Om klokslag acht uur stond de nieuwe secretaris den volgenden morgen naast de tafel van den doctor. Ze had al een gedeelte van het stenogram uitgewerkt. De oogen van haar nieuwen meester rustten met zichtbare voldoening op de duidelijke, zij het ook min of meer 'meisjesachtige' letters.

'Op deze wijze zal het uitwerken der stenogrammen u veel tijd kosten. Het is beter, dat Hendrik een van mijn schrijfmachines bij u thuis brengt.'

Zichtbaar verschrokken keek ze hem aan. 'Nu, is dat u niet naar den zin? Ik dacht....' 'Zeker, doctor.... maar er is een ernstig zieke thuis.... die machines maken zooveel geraas.'

'Dan spreken wij er verder niet over,' viel Althaus haar snel in de rede. Familiegeschiedenissen waren hem een gruwel, en juist de terughoudendheid, die ze in dit opzicht aan den dag legde, was hem volkomen naar den zin.

II.

‘Zoo, nu nog deze engelen bovenaan en ons boompje is klaar. Het wordt dan ook tijd, want het is al bij tienen. In vroegere jaren lagen wij om dezen tijd al in ons bedje en droomden van de heerlijkheden, die deze avond ons bracht.’

Met één sprong kwam de spreekster van haar verheven standpunt tot voor den rolstoel van haar vader terecht.

‘Maar, Stella, kind, wees toch niet zoo onvoorzichtig,’ zei de oude heer. ‘Dergelijke gymnastische oefeningen passen niet voor een welopgevoede achttienjarige jonge dame, een toekomstige student in de medicijnen.’

‘Vandaag mag je niet op mij knorren, vaderlief, vandaag is het Kerstavond. Zeg mij liever, hoe mijn werk u bevalt. Is de pijnboom niet prachtig? En de versiering, wat zegt u daarvan? Alles mijn werk!’

‘Prachtig, kind, werkelijk prachtig. Maar waar mag Elisabeth toch blijven! Voor dezen keer had de doctor ze toch wel vrijaf kunnen geven. Wie had kunnen denken, dat juist zij op zulk een manier haar brood zou moeten verdienen?’

De zieke zuchtte pijnlijk.

‘Och, papa, word nu niet treurig. Zoo erg is het toch niet. Elisabeth gaat graag naar den doctor, liever dan vroeger naar de zaak. En dan het mooie geld, dat ze verdient! De helft hebben wij maar voor ons huishouden noodig; al het andere legt ze op zij voor mijn studie.’

(*Wordt vervolgd.*)

Bij de Platen.

Dante aan het hof van Guido da Polenta. -

Het veelbewogen leven van den onsterfelij ken Italiaanschen dichter heeft herhaaldelijk de kunstenaars bezield tot het scheppen van beurtelings aangrijpende of bevallige tafereelen. Reeds menigmaal waren wij in de gelegenheid, onzen lezers de een of andere episode uit Dante's geschiedenis onder de oogen te brengen.

De plaat in dit nummer stelt den dichter voor in het laatste tijdperk zijns levens, dat hij doorbracht te Ravenna aan het hof van zijn vriend, den kunstlievenden vorst Guido da Polenta. Reeds herhaaldelijk had deze den dichter, die ten gevolge van bloedigen partijstrijd uit zijn vaderstad Florence gebannen was, een schuilplaats aan zijn bof aangeboden. In 1320 eindelijk gaf Dante, toen vijf en vijftig jaar oud, aan de uitnoodiging van den vorst gehoor, terwijl tevens aan zijn zoon Pietro een rechterlijke betrekking in Guido's gebied werd opgedragen.

'ADJUUS!' NAAR DE SCHILDERIJ VAN B. GENZMER.

Te Ravenna voltooide Dante zijn *Paradiso*, het laatste deel zijner beroemde trilogie, de *Divina Commedia*, waarin achtereenvolgens hel, vagevuur en hemel bezongen worden.

Hij hoop'e nog altijd dat de voltooiing van zijn groot dichtstuk de Florentijnen tot inkeer brengen en tot herroeping bewegen zou van het wreede vonnis, dat hem tot eeuwigdurende ballingschap veroordeelde. Hoe vurig hij naar zijn vaderstad verlangde blijkt uit den aanhef van den XXXV en zang:

Zoo 't ooit gebeurt, dat dit gewijd gedicht,
Waaraan de hand gelegd heeft aarde en Hemel,
Terwijl 't sinds jaren vleesch en been mij kostte,
De wreedheid afmat, die de schoone schaapskooi
Mij uitwierp, waar ik als een ooilam sliep,
Den- wolven vijand, die haar leed bereiden,
Dan keer 'k met andren roem, met andre kruin
Als dichter weder, en nabij de vont,
Waar 'k werd gedoopt, aanvaard ik dan den lauwer.

Het was dus zijn innigste hartewensch en hoogste eerzucht, te Florence, waar hij was gedoopt en waar hij, tot loon voor de diensten, zijn vaderstad bewezen, met hoon en smaad overladen was, in eere hersteld en als dichter gehuldigd te worden.

Die voldoening zou hem evenwel niet geschonken worden. In 1321 had hij namelijk voor Guido een zending naar Venetië op zich genomen, ten einde over het sluiten van een vrede te onderhandelen. Maar ook nu, nog op 't laatst, was de man. die zijn heele leven door vruchteloos vrede had pogen te stichten, ongelukkig in deze poging. De Venetianen wilden van geen onderhandeling weten. Dante werd smadelijk afgewezen; hij moest in de hitte der hondsdagen terugkeeren en de moerassen van Coma chi doortrekken, waar hij de kiemen opdeed van een ziekte, die den laatsten stoot gaf aan een leven, reeds lang door de vele teleurstellingen ondermijnd en verzwakt.

Te Ravenna, in het bijzijn van zijn zonen Pietro en Jacobo, van zijn dochter Beatrice en zijn vriend Guido legde Dante het eerwaardig hoofd ter ruste. Hij stierf op het feest van Kruisverheffing, den 14n September 1322. Zijn vriend Guido eerde den afgestorvene door een vorstelijke lijkstaatsie en door een gedenk teeken in de kerk der Minderbroeders, waar zijn lijk was bijgezet.

Onze gravure stelt den bejaarden dichter voor op het oogenblik dat hij voor Guido en diens vergaderden hofstoet een gedeelte van zijn *Paradiso* ten gehoore brengt. Het kunstlievend gezelschap is op een terras van het paleis aan den oever der zee samengekomen en luistert met belangstelling naar de bezielde voordracht.

Een eerste H. Communie op het sterfbed. -

Aandoenlijk en treffend tooneel, dat op dit oogenblik, nu zoovele kinderen zich tot het ontvangen der eerste H. Communie voorbereiden - in vele streken van ons vaderland is die plechtigheid gebruikelijk op Passiezondag - met belangstelling beschouwd zal worden.

Het uitgeteerde kind op het sterf bed zal niet het voorrecht hebben, met haar speelmakkertjes, in het witte bruidskleedje en met het kransje van bloemen om het haar, neer te knielen aan de Tafel des Heeren.

Zij had zich reeds zooveel voorgesteld van dien grooten dag, en de hoop, dien in gezondheid te mogen beleven, had het zwakke lichaampje tot dusver geschraagd.

Maar de verwoe3tende ziekte is toch sterker gebleken dan haar krachtige begeerte. Alle hoop is vervlogen; de schoone dag is voorbijgegaan zonder dat zij het vurig begeerde geluk heeft mogen smaken. Maar heeft zij niet te midden van haar vriendinnetjesin de kerk het lichaam des Heeren mogen ontvangen, nu komt Jesus zelf haar opzoeken in de stille ziekekamer. De goede pastoor komt haar OnsHeer brengen; haar eerste Communie zal te gelijk haar laatste zijn, het brood der sterkte is voor haar de teerspijze op de vroege reis naar de eeuwigheid.

Al de vriendinnetjes in de witte bruidskleedjes en met de bloemkransjes om de blonde haren komen zich met brandende kaarsen in de hand om haar bed scharen; de schoolzuster, die haar in de christelijke leering heeft onderwezen, knielt midden in het vertrek neer; de buren en vrienden verdringen zich in de ziekekamer en zien met van aandoening vochtige oogen het treffende schonwspel aan.

En aan het voeteneind staat de moeder, met den tip van den voorschoot opgenomen om de tranen weg te wisschen, die in haar oog opwellen. Voor haar is 't het ergste. Zij is meer te beklagen dan de jeugdige stervende, die straks als in de armen van Jesus den geest zal geven. Sterven toch moeten wij allen, en wie waarborgt ons, dat ons zulk een zalig sterf bed zal gegeven zijn als aan dit schuddelooze kind, door den Heer in zijn rijk gehaald nog voor het de zonde en ellende der aarde heeft gekend.

De boodschap des Engels aan Maria. -

Een der eerste meesters, waarop de christelijke kunst mag roemen, is en blijft toch altijd de Spaansche schilder Murillo, die van 1617 tot 1682 leefde. Deze heeft hst bewijs geleverd dat een realistische voorstelling kan samengaan met de meest ideale opvatting.

Met een helderen blik voor de werkelijk heid en de natuur begaafd en dan ook als schilder van genrestukjes uit het dagelijksch leven gunstig bekend, maakte hij van die gave ook gebruik bij het ontwerpen zijner godsdienstige tafereelen.

Zoo stelde hij de episoden uit het oude of nieuwe testament, die hij had te schilderen, ook op de wijze van genretafereelen voor; hij gaf aan zijn figuren de natuurlijke houdingen van gewone menschen en plaatste ze in een omgeving, zooals hij die in de werkelijkheid waarnam. Maar daarbij verviel hij niet als Rubens of Rembrandt soms in een realisme, dat stuitend is voor het godsdienstig gevoel. Neen, hij wist aan zijn figuren zulk een reinheid van uitdrukking, zulk een adel van houding en gebaar, zulk een ideale, hemelsche bekoorlijkheid te geven, dat zij, ofschoon tot de aarde afgedaald, toch altijd zichtbaar tot den hemel bleven behooren.

Dit is het eigenaardige kenmerk der godsdienstige schilderijen van Murillo, die in dit opzicht de meeste overeenkomst vertoont met den Italiaanschen meester Correggio.

De schilderij, in dit nummer weergegeven, levert er een sprekend voorbeeld van. Zoowel Maria als de engel der boodschap vertoonen een natuurlijke vrijheid van bewegingen, een bevallige ronding van vormen, die sterk afsteekt bij het ijle en schrale, het etherische, dat sommige meesters onmisbaar schijnen te achten om ons de voorstelling van heiligen en engelen te geven. Maar de buitengewoon zachte en hemelsche uitdrukking der trekken, de edele waardigheid der houdingen en niet het minst ook de gouden atmosfeer, die de fraaie groep omvangt, sluiten alle gedachten aan louter aardsche of zinnelijke bekoorlijkheid bulten. Door de betoovering der

zinnen wordt bier de ziel opgevoerd tot de aanschouwing van het hoogere en hemelsche.

‘Adjuus!’ -

Er zit voor den armen voetreiziger, door de woede der elementen van zijn hoofddeksel beroofd, helaas niets anders op, dan zijn afgewaaiden hoed een smartelijk vaarwel na te roepen. Tevergeefs heeft hij zich met opgestropte broek een eind in het water gewaagd om den drenkeling nog te redden; tevergeefs steekt hij hem den gebogen knop van zijn paraplu bij wijze van reddingsboei toe, - de onstuimige stroom maakt al die pogingen te schande. Als om met zijn meester te spotten, hobbelt en schommelt de hoed al verder en verder op de wilde golven, en met een zucht zegt de reiziger hem in vredesnaam ‘adjuus!’

[Nummer 46-47]

'EEN ZWAARD ZAL U DE ZIEL DOORBOREN,' NAAR DE SCHILDERIJ VAN R. BALZE.

In de Lijdensweek.
(Bij de platen.)

Terwijl de Kerk ons in deze dagen, in haar zielroerende plechtigheden en in haar meditaties over de Passie onzes Heeren, het smartelijk lijden en den bitteren kruisdood van onzen goddelijken Verlosser voor oogen stelt, tracht onze *Illustratie* ook ditmaal, zooals van ouds, door toepasselijke voorstellingen de verbeelding te gemoet te komen bij de overweging dezer aanbiddelijke geheimen.

De oude zoowel als de nieuwe christelijke kunst heeft zij daartoe te hulp geroepen, wijl het immers de illustratie geldt van de overoude en toch altijd nieuwe geschiedenis, die het voorwerp van de vrome beschouwing der Christenen van alle eeuwen en volken uitmaakt.

De reeks dier gewijde tafereelen wordt treffend geopend met de zinnebeeldige figuur der Moedermaagd, als verplet onder het wicht van wee, dat haar overstelpt bij de gedachte aan het schrikkelijk lijden en sterven, dat haar zielsgeliefden Zoon te wachten staat. Nu nog drukt zij Hem als een onnoozel kind teerhartig aan de borst; maar zij weet dat dit Kind is voorbestemd om de Man van smarten te worden, die door zijn lijden de onmetelijke zondeschuld der geheele menschheid zal hebben uit te delgen. Zij weet het, voorgelicht door God, die haar de profetieën, vervat in het heilige boek, dat zij in de hand draagt, reeds in vervulling doet aanschouwen in een smartelijk visioen.

Reeds ziet zij in den geest den bloedigen Calvarieberg verrijzen met de drie schandpalen, waarvan de middelste het dierbaar lichaam van haar goddelijken Zoon zal dragen, gekruisigd tusschen twee moordenaren!

Als een flikkerende bliksemstraal omvlamt dat wreede visioen haar teeder maagdelijk hoofd, dat zij moederlijk neerbuigt over het aangebeden Kind.

Animam pertransibit gladius, dus leest men in de aureool, die de kunstenaar haar om het hoofd geslagen heeft: een zwaard zal haar de ziel doorboren! En dat zwaard doorvlijmt op het oogenblik reeds het teerminnende moederhart.

Maar Hij, die het voorwerp is van haar bange zorgen, blikt bemoedigend tot haar op. ‘Vrees niet, Moeder,’ schijnt het zielvol oog van het goddelijk Kind te zeggen. ‘Ik zal U sterken om het grievende leed te dragen. Mijn Vader in den hemel ziet met welbehagen op U neer.’

En een breede stroom van goddelijk licht daalt van uit de wolken over het smartelijk neergebogen hoofd der Moedermaagd neer; 't is de goddelijke kracht, die haar staande zal houden om moedig te dragen wat geen moeder vóór haar gedragen heeft.

Na dit aangrijpend symbolisch tafereel ter inleiding ontrolt zich verder in ons nummer de gansche lijdensgeschiedenis, de vervulling der onverbiddelijke profetieën, wier overweging alleen Maria het zwaard reeds in het hart moest stooten.

Wij zien haar goddelijken Zoon, door zijn trouweloozen en ondankbaren leerling Judas in de handen zijner vijanden geleverd, als een misdadiger gesleurd voor den rechterstoel van Pilatus, die, hoewel geen schuld in hem vindend, tòch, om het dolzinnig woedend gepeupel te bevredigen, Hem eerst overgeeft om gegeesseld te worden en daarna, zelfs achter den moordenaar Barabbas gesteld, onschuldig den schandelijken kruisdood te ondergaan.

Twee hoogst onderscheiden tafereelen, van zeer uiteenloopende scholen, verplaatsen ons in dit nummer te midden van het huilende en tierende Jerusalem, van het dolzinnig gepeupel, dat een week te voren den Zoon van David met blijde hosanna's had ingehaald en nu, door gewetenlooze volksmisleiders omgekocht en opgezweept, de lucht doet weergalmen van den wilden, bloedgierigen kreet: ‘Kruisig hem.’

Op het eene der hierbedoelde tafereelen, een gravure van Rembrandt, is vooral dat onstuimig rumoer, dat woeste getier, waartusschen de edele figuur van den onschuldig beklaagde zich kalm en waardig in al de majesteit van het schuldeloos lijden verheft, met aangrijpende realiteit weergegeven.

Als een woeste zee golft de onstuimige schare door de straten van Jerusalem, zij verdringt zich voor het rechthuis van Pilatus, die angstig en besluiteloos dat volk ziet aanrukken. Zelf is hij geneigd den beklaagde los te laten nadat hij Hem eerst, om den hartstocht des volks te voldoen, bloedig heeft laten geeselen. Maar de haatdragende en onverzoenlijke schriftgeleerden en oudsten van het volk roepen hem toe dat die beklaagde, in wien hij geen schuld ziet, een oproermaker is, die zich den koning der Joden noemt, zoodat Pilatus niet zal toonen des keizers vriend te zijn, als hij dezen gevaarlijken opruier loslaat.

En Pilatus, de zwakke, weifelmoedige, gewetenlooze rechter zwicht voor den aandrang van die schreeuwers, razend en tierend aan den voet van zijn rechterstoel. De gunst van den keizer weegt hem zwaarder dan de gerechtigheid, die hem, na het hooren der valsche getuigen, heeft doen bekennen dat hij geen schuld in den beklaagde vond.

Hij geeft het woedende grauw, door de schriftgeleerden en Phariseën opgehitst, zijn zin; hij laat den moordenaar Barabbas vrij en levert Jesus over om gekruist te worden.

Het tweede door ons bedoelde tafereel, van den Duitschen kunstenaar Ch. L. Müller, vertoont ons het dolle gejubel van het uitgelaten volk, dat den moordenaar toejuicht, hem de hand toesteekt, hem bloemen toewerpt, en ondertusschen den goddelijken Weldoener, den vader der armen, den genezer der zieken, den opwekker der dooden als een misdadiger laat wegsleuren om gekruist te worden.

Een ander tafereel vertoont ons den Zaligmaker aan het kruishout opgeheven tusschen de twee moordenaren. Het is een schilderij uit de oude Italiaansche school, een doek van Andrea Mantegna, ontworpen in die symbolieke en monumentale manier, welke het mogelijk maakt, op één tafereel een heele geschiedenis samen te vatten. Hier toch onderscheiden wij niet alleen aan den voet des kruises de bedooefde Moeder, ondersteund door de vrome vrouwen opdat zij niet van smart bezwijke, en den beminden leerling Johannes, de handen van diepe verslagenheid ineenslaande bij den aanblik van den stervenden Meester; maar ook zien wij de soldaten het lot werpen over de kleederen van den Gekruiste en meenen den hoofdman te herkennen, die, door de schrikkelijke verschijnselen bij den dood des Verlossers getroffen, geloovig uitriep: ‘Waarlijk, deze was Gods Zoon.’

Nòg een meesterwerk der oud-christelijke school, een tafereel van den Italiaanschen meester Andrea del Sarto, doet ons getuige zijn van de balseming van 's Heeren lichaam, nadat dit tegen den avond door Nicodemus en Jozef van Arimathea van het kruis is genomen.

De bloedige strijd is volstreden; kalme, heilige berusting tempert de diepe smart op het gelaat dergenen, die het dierbare lijk omringen. Teeder heft de Moeder de levenloos neervallende hand op om die met liefde en eerbied te drukken. Zij weet

dat haar Zoon is ingegaan in zijn heerlijkheid en die gedachte troost haar over het grievende leed, dat zij om Hem heeft doorstaan. Johannes, de beminde leerling, ondersteunt het ontzielde lichaam van zijn geliefden Meester en ziet met innige deernis tot diens heilige Moeder op. Maria Magdalena knielt aan Jesus' voeten neer en besproeit die met haar tranen. Nog een andere gezellin ontwaren wij achter haar, die biddend de handen vouwt, terwijl de beide mannen met ingetogen weemoed neerzien op de aandoenlijke groep.

Wenden wij den blik van dit oude Italiaansche meesterwerk naar de volgende gravure, dan treft ons onmiddellijk het onderscheid tusschen de oude en de nieuwe school. De terugkeer der vrome vrouwen van het graf is ons geschilderd door den Vlaamschen meester Van der Ouderaa en deze heeft gemeend daarin het realisme te moeten huldigen, dat onzen tijd kenmerkt. Die vrome vrouwen zijn geen ideale figuren uit de christelijke overlevering; het zijn vrouwen uit het volk, zooals men die nog heden ten dage te Jerusalem waarneemt, in de Oostersche dracht, die daar tegenwoordig nog gebrui kelijk is. De man, die Maria den weg wijst en haar ondersteunt, lijkt veeleer een bewoner van het hedendaagsche Jerusalem, dan dat wij er den apostel Johannes in zouden herkennen.

In de vrouwenfiguren harmonieert dat realisme beter met de overleveringen. De voorste is kennelijk Maria, het hoofd gebogen in smartelijke overweging van het gebeurde, de bloedige doornenkroon in de hand, die de slapen van haar goddelijken Zoon zoo wreed heeft bekneld en doorwond. De bejaarde vrouw, die achter haar volgt, draagt in een korf op haar hoofd de kruiken en vaten, die gediend hebben bij de afwassching en de balseming van het goddelijk Lichaam, en de ontroostbare Magdalena, verslonden in haar smart, sluit met wankelenden tred schreiend den droeven stoet.

Het ontzettend treurspel is afgespeeld; maar het heeft nog een schrikkelijk naspel in het vreeselijk uiteinde van Judas den verrader, die van wroeging verteerd op het gezicht van hetgeen hij gedaan heeft, den raad der hoogepriesters het bloedgeld voor de voeten heeft geworpen, waarvoor hij zijn goddelijken Meester heeft verraden, en vol wanhoop de woestijn ingeijld, overal door het lijdend en zachtmoedig gelaat van zijn onschuldig slachtoffer wordt achtervolgd, tot hij eindelijk in vertwijfeling de hand aan zich zelven slaat.

Aangrijpend heeft ons de moderne Duitsche meester Kunz Meyer die folterende wroeging van den rampzaligen verrader geschilderd: de woeste eenzaamheid der rotsachtige wildernis met haar scherpe en stekelige doornentakken is het treffende beeld van de verlatenheid, waarin zich de ongelukkige geworpen ziet, en het bittere knagende zelfverwijt, dat zijn borst verscheurt. Van schaamte verbergt hij het hoofd in de handen; hij durft niet opzien naar dat aanbiddelijk gelaat, waarop hij den verraderlijken kus heeft gedrukt en dat hem toen zoo minzaam aanzag met het waarschuwende woord: ‘Vriend, waartoe zijt gij gekomen?’

Het ontzettend schonwspel zijner wanhoop vormt een treffende tegenstelling met de stille droefheid der vrome vrouwen, die wel haar beminden Meester beweenen, maar hem toch eenmaal hopen te aanschouwen in zijn heerlijkheid.

De invoering van het Christendom in Rusland, Onder de regeering van Olga en Wladimir.

De gebeurtenissen in het Oosten, het streven van onzen Heiligen Vader tot hereeniging der schismatieken met de algemeene Moederkerk en nu onlangs weer de herdoop van den Bulgaarschen kroonprins Boris hebben in den laatsten tijd meer dan ooit de aandacht gevestigd op de zoogenaamde orthodoxe Kerk, die den czaar van Rusland feitelijk als haar geestelijk opperhoofd huldigt.

Ten onrechte meenen velen dat de Russische natie nooit tot de katholieke Kerk heeft behoord en schismatiek geweest is van het oogenblik dat ze het Christendom aannam. Dit is geheel in strijd met de duidelijke getuigenissen der geschiedenis.

De scheuring tusschen de Grieksche en de Latijnsche Kerk toch dagteekent van den overmoedigen Michael Cerularius, die in 1043 patriarch werd van Constantinopel en zich als zelfstandig hoofd der Oostersche Kerk opwierp zonder eenige gemeenschap met den H. Stoel van Rome.

Welnu, eeuwen te voren had het Christendom in Rusland ingang gevonden; en bovendien blijkt dat zelfs eeuwen na die scheuring het Russische volk volstrekt niet geacht kon worden, formeel de gehoorzaamheid aan den Paus te hebben opgezegd.

Reeds in de eerste eeuwen des Christendoms werd het geloof in de zuidelijke streken van Rusland gepredikt, doch het schijnt dat de vruchten dier prediking tijdens de groote volksverhuizing te loor gingen. Eerst in de negende eeuw leest men weer van pogingen, door den patriarch Ignatius van Constantinopel in het werk gesteld om het toen nog woeste en bar-

baarsche volk voor de christelijke beschaving te winnen.

Omstreeks dien tijd hadden de Russen zich namelijk tot één rijk aaneengesloten onder den Noorman Rorik, die van 864 tot 879 over hen regeerde. Door hun onstuimige aanvallen leverden zij groot gevaar op voor het Grieksche keizerrijk, tot keizer Basilius er in slaagde, met zachtheid hun roof- en bloedgierige woede te beteugelen.

Door geschenken van goud en zilver en kostbare stoffen wist hij hun aanvoerders tot zich te trekken, vrede met hen te sluiten en hen te bewegen zich te laten doopen door een bisschop, dien de patriarch Ignatius hun zenden zou. Men verhaalt dat deze geloofsverkondiger zijn woorden kracht bijzette door het volgende wonder.

De vorst der Russen had zijn raadslieden en de oudsten van het volk, die sterk op de handhaving van het oude heidendom stonden, rondom zich vergaderd, ten einde te beraadslagen of men den christelijken godsdienst zou aannemen. Zij lieten den bisschop in hun midden komen en vroegen hem wat hij hun kwam leeren. Hij toonde hun het Evangelieboek en verhaalde hun enkele wonderen des Zaligmakers en andere uit het Oude Testament. Daarop gaven de Russen hem te verstaan dat als hij zijn woord niet op dezelfde wijze bezegelen kon met een mirakel zooals dat van de drie jongelingen in den brandenden oven, zij nimmer aan zijn prediking gehoor zouden geven.

De bisschop antwoordde dat het niet geoorloofd was, den Heer te verzoeken, maar dat, in geval zij ernstig besloten waren, het woord Gods aan te nemen, zij maar vragen moesten wat zij verlangden. De Russen eischten nu dat hij zijn boek in het vuur zou werpen; bleef het ongeschonden in de vlammen, dan zouden zij gelooven.

De bisschop hief nu oogen en handen ten hemel en bad:

'Heer Jesus, verheerlijk uw naam in tegenwoordigheid van dit geheele volk.'

Het Evangelieboek werd in het vuur geworpen, en toen men het er na eenige uren uit haalde, bleek het volkomen ongeschonden. Door dit wonder getroffen, schonken de barbaren aan de woorden van den priester geloof en boden zich aan om gedoopt te worden.

Toch duurde het nog minstens een eeuw eer het Christendom onder de groote massa van het Russische volk noemenswaardigen voortgang gemaakt had. Eerst onder de grootvorstin Olga, die, na den dood van haar gemaal Igor, van 945 tot 955 voor haar minderjarigen zoon de teugels der regeering voerde, nam het meerdere vlucht, daar het in deze vorstin een grooten steun mocht vinden. Ofschoon, evenals haar gemaal, nog heidensch, was zij een voortreffelijke vrouw en voelde zich krachtig aangetrokken tot het Christendom, dat inmiddels in haar rijk zachtjes aan veld won. Zoolang zij nog met de regeering belast was, stelde zij, waarschijnlijk om redenen van staatsbelang, haar overgang tot het Christendom uit; maar zoodra haar zoon zelf als grootvorst het bewind had aanvaard, ijlde zij naar Constantinopel om daar uit de handen van den patriarch het doopsel te ontvangen, waarbij de keizer zelf als peter over haar stond en zij haar naam Olga verwisselde met dien van Helena.

Met den zegen van den patriarch keerde de thans christelijke vorstin naar haar hoofdstad Kiëf terug en werd, volgens de uitdrukking van den oudsten der Russische geschiedschrijvers Nestor, 'de voorloopster van het christelijk geloof, gelijk de morgenster, die de zon voorafgaat, gelijk het morgenrood, dat den opgang van het lichtend gesternte verkondigt; zij schitterde als de volle maan in den nacht en als een parel uit het slijk.'

De oprechtheid harer bekeering blonk vooral uit in den ijver, dien zij, hoewel tevergeefs, ontwikkelde tot bekeering van haar zoon, den trotschen en dapperen grootvorst Swatoslaf. Deze wierp zijn moeder tegen, als zij hem aanspoorde, Christen te worden: ‘Hoe kan ik alleen een vreemden godsdienst aannemen? Mijn mannen zouden er mij om bespotten.’

‘Als gij u doopen laat,’ hernam Olga, ‘zullen zij allen hetzelfde doen’

Maar zij vermocht hem niet over te halen. Toch bemoeilijkte hij niemand, die zich vrijwillig doopen liet; hij lachte hem alleen uit als een dwaas.

‘Gods wil geschiede!’ verzuchtte Olga. ‘Wil God mijn geslacht in het Russische land genadig zijn, dan zal Hij het de gedachte in het hart geven, zich tot Hem te bekeeren, gelijk Hij mij genade bewezen heeft.’

En zoo sprekende, bad zij dag en nacht voor haar zoon en voor haar volk. Bij den tegenstand van Swatoslaf kon de bekeering van Olga voor Rusland niet dien invloed hebben, die daarvan in gunstiger omstandigheden was te wachten geweest. Het schijnt zelfs dat zij zich gedwongen zag, haar godsdienst in het geheim te belijden, daar Nestor verhaalt dat zij den christen priester, die haar ter aarde bestelde, in het verborgen bij zich gehouden had. Ook blijkt dat christelijke geloofspredikers, die haar op haar verzoek door den Duitschen keizer Otto gezonden waren, door de vervolging gedwongen werden, het land te verlaten.

Olga stierf in 969 en vermaakte bij haar dood een rijke schenking aan de Moeder-Gods-kerk te Bidutin. Dankbaar vereeren de Russen haar nog als een heilige en vieren haar gedachtenis op haar sterfdag, den 11en Juli.

Na Olga's dood duurde het nog twintig jaar eer Rusland in den persoon van Wladimir, Olga's kleinzoon, zijn eersten christelijken grootvorst kreeg. Ook deze was in den aanvang van zijn regeering nog een ijverig aanhanger van het oude heidendom. Zoo liet hij het beeld van den afgod Perun te Kiëf vernieuwen, van een zilveren hoofd voorzien en met verscheidene andere afgodsbeelden op den zoogenaamden heiligen heuvel opstellen. Daar stroomde, zegt Nestor, het verblinde volk heen en de aarde rookte van het bloed der slachtoffers.

Meermalen werden ook menschen ter eere der afgrijselijke godheid omgebracht. Op een keer dat Wladimir van een zegevierenden tocht door Lithauen en Polen terugkeerde en zijn overwinningen door een plechtig offerfeest wilde vieren, liet hij onder de jongelieden het lot werpen ten einde uit te maken, wien de goden tot hun offer aanwezen. Het lot viel op een jeugdigen Christen, Johannes genaamd, wiens vader, Theodorus met name, die ook Christen was, openlijk het volk aanspoorde, zijn gruwzame afgoden te verlaten. Vader en zoon werden beiden op het altaar der valsche godheid geslachtofferd. Zij worden vereerd als de laatste martelaren, wier bloed door het heidendom in Rusland vergoten werd. Hun marteldood scheen eindelijk voor het Russische volk de genade eener algemeene en duurzame bekeering verkregen te hebben.

In het jaar 988 maakte Wladimir zich meester van de stad Cherson in Tauris, de hoofdstad van een kleine republiek, die, onder de bescherming der Grieksche keizers, naar haar eigen wetten bestuurd werd. Nadat de Russische vorst de stad in zegepraal was binnengetrokken, liet hij de Grieksche keizers Basilius en Constantinus weten dat hij hun zuster, de jeugdige prinses Anna, tot vrouw begeerde en dat hij in geval van weigering recht op Constantinopel zou aanrukken.

De beide keizers, door die bedreiging verschrikt, antwoordden dat hem, als heiden, dit aanzoek niet kon worden ingewilligd, maar dat in geval hij zich tot het Christendom bekeeren wilde, hij hun schoonbroeder kon worden.

Wladimir liet daarop boodschappen, dat hij reeds uit eigen beweging het plan had opgevat, het Christendom te omhelzen, maar dat hij dien overgang niet als voorwaarde tot zijn huwelijk wenschte gesteld te zien, waarom hij eischte dat de prinses hem onmiddellijk zou gezonden worden.

Anna gevoelde aanvankelijk grooten weerzin, zich aldus gedwongen te zien de echtgenoote te worden van een zoo woest en onstuimig potentaat; maar toch ging zij met een aantal Grieksche priesters en een talrijk gevolg scheep naar Cherson, waar zij met de levendigste blijdschap ontvangen werd. De inwoners beschouwden haar als een engel van den hemel gezonden om hen tegen den overweldiger te beschermen.

De Russische kronieken van dien tijd verhalen dat de trotsche Wladimir op dat oogenblik aan een ziekte leed, die zoo geweldig zijn oogen had aangetast, dat hij de voorwerpen niet meer onderscheiden kon. Op de aansporingen der prinses liet hij zich doopen en ontving onmiddellijk het gebruik zijner oogen terug.

De doopplechtigheid en de daarop gevolgde sluiting van het huwelijk werden voltrokken in de kerk van den H. Basilius, gelegen op het groote plein der stad Cherson tusschen het paleis, dat Wladimir bewoonde, en dat, waar Anna was afgestapt. Bij het doopsel nam hij den naam aan van Basilius of in het Russisch Vassili. Al de voornaamste officieren van zijn leger ontvingen te gelijk met hem den doop.

Uit dankbaarheid zond nu Wladimir troepen naar Constantinopel om den keizer Basilius in staat te stellen een opstand te dempen en de rust in het rijk te herstellen. Verder liet de Russische grootvorst te Cherson een kerk stichten en, van zijn rechten als overwinnaar afziende, liet hij de stad aan de hoede der Grieksche keizers over.

In gezelschap der bisschoppen en priesters, die Anna uit Constantinopel had meegevoerd, te Kiëf teruggekomen, liet hij daar de afgodsbeelden verbrijzelen en verbranden. Het beeld van Perun werd aan den staart van een paard gebonden, met roeden gegeeseld en ten slotte in den Dnieper geworpen. Daar kwamen de inwoners, van elken leeftijd en stand, zich verzamelen om gedoopt te worden.

Nadat Wladimir voorloopig een houten kerk gesticht had op de plek, waar eerst het beeld van Perun gestaan had, liet hij Grieksche bouwmeesters komen om een fraaien steenen tempel op te trekken ter plaatse waar zes jaren te voren Theodorus en zijn zoon de martelkroon hadden verworven.

De priesters verspreidden zich vervolgens door het geheele land om overal het Evangelie te verkondigen. Het grootste gedeelte der bevolking liet zich doopen, maar enkelen bleven aan het heidendom gehecht, dat tot in de twaalfde eeuw nog in verschillende deelen van Rusland heeft voortgeleefd.

Ten einde zijn onderdanen voor het Christendom te winnen, nam Wladimir alle maatregelen om zijn volk te verlichten. De gewijde boeken, die reeds in de negende eeuw door de HH. Cyrillus en Methodius in het Slavisch vertaald waren, wenschte hij door allen gelezen te zien. En daarom liet hij scholen oprichten, waar de jongelieden in de gewijde of liturgische taal werden onderricht. Deze weldaad kwam den Russen aanvankelijk als zulk een schrikwekkende nieuwigheid voor, dat men de ouders met geweld moest dwingen, hun kinderen naar school te zenden; zij zagen de schrijfkunst namelijk voor een soort tooverij aan, die hun telgen gevaarlijk moest worden.

Aldus bracht in Rusland, geljjk overal elders, de christelijke beschaving tevens kennis en wetenschap aan. Van dien tijd af dagteekent in Rusland het gebruik van twee talen, de eene voor het dagelijksch leven, uit haar aard naar de tijden

veranderend, de andere overanderlijk, uitsluitend bestemd voor de gewijde boeken en de kerkelijke liturgie.

Toen omstreeks het jaar 996 de kerk, door de Grieksche bouwmeesters te Kiëf opgetrokken, voltooid was, begiftigde Wladimir ze met de sieraden en heilige vaten, die hij, als eenigen buit, uit Cherson had meegebracht.

Tot onderhoud van den tempel, die nog heden 'de kerk der tienden' heet, bestemde hij het tiende deel zijner goederen; en zijn opvolgers moesten zich bij hun troonsbestijging bij eede verplichten deze fundatie, waarvan de acte in de archieven der kerk bewaard wordt, te handhaven.

De plechtige inwijding werd gevierd met een feestmaal, waarop al de armen van Kiëf als gasten werden genoodigd.

Nog vele andere kerken dankten aan Wladimir haar ontstaan. Ter vervulling eener gelofte, die hij had afgelegd tijdens een nieuwen veldtocht tegen de Kozakken, waarbij hij als door een wonder aan den dood was ontsnapt, bouwde hij te Wasilef een kerk ter gedachtenis aan de gedaanteverandering des Heeren en vierde de inwijding door feesten, waarbij vooral de armen op vorstelijke wijze werden onthaald.

Te Kiëf teruggekomen, gaf Wladimir opnieuw

JUDAS' WROEGING, NAAR DE SCHILDERIJ VAN KUNZ MEYER.

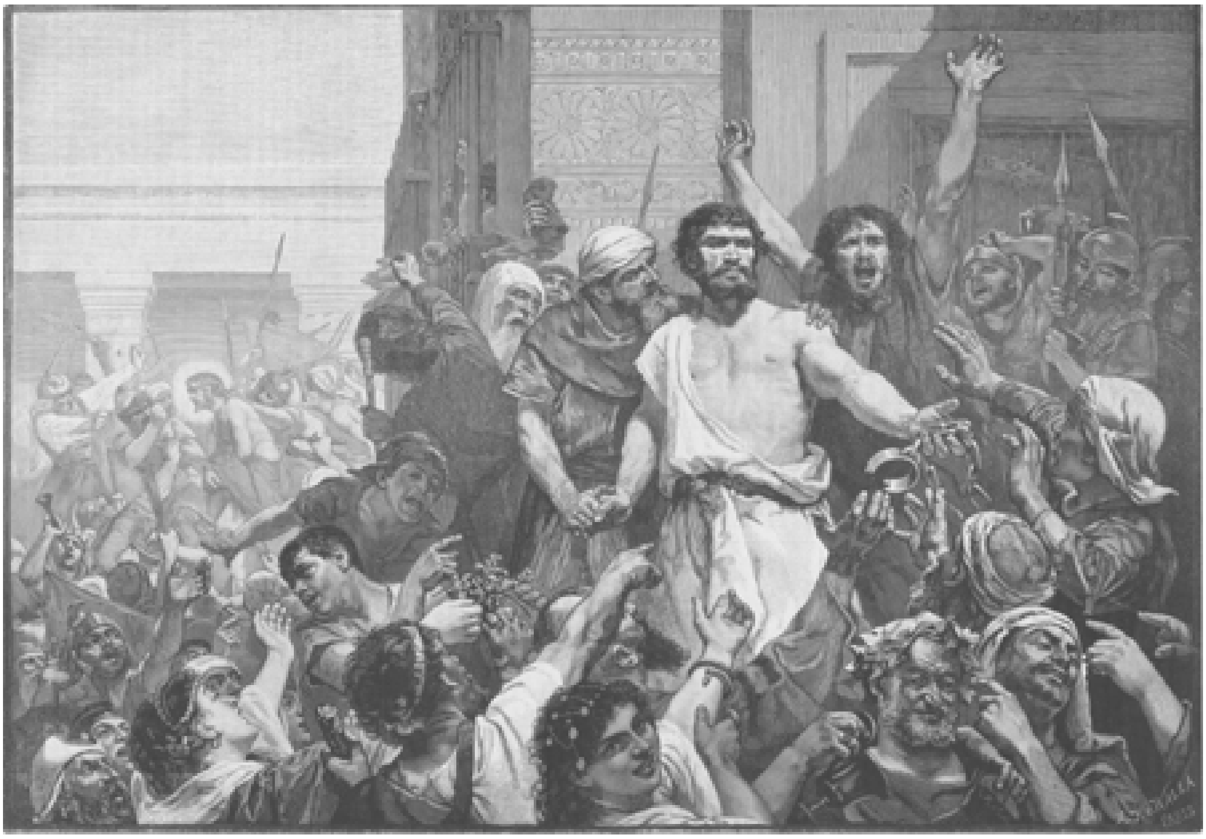

BARAEBAS VRIJ! NAAR DE SCHILDERIJ VAN CH. L. MÜLLER.

een schitterend feestmaal en van dien tijd af stonden zijn paleizen, ook tijdens zijn afwezigheid, open voor alle personen van aanzien, die hem in de hoofdstad kwamen bezoeken, maar vooral voor de armen.

Voor dezen betoonde Wladimir zich werkelijk een vader, en de zieken, die niet tot hem konden komen, werden opgezocht en op zijn last rijkelijk met spijs en drank bedeeld. Zijn dienaren liepen straat in straat uit, roepende: waar zijn armen of zieken? Aldus had het Evangelie het hart van den vroeger zoo hardvochtigen en wreeden vorst verzacht tot de gevoelens van echt christelijke goedertierenheid. Het woord des Zaligmakers: 'Zalig zijn de barmhartigen, want hun zal barmhartigheid geschieden,' had zulk een diepen indruk op hem gemaakt, dat zijn goedheid zelfs nadeelig werd voor de belangen van den staat. Zoo had hij de doodstraf afgeschaft uit medelijden met de boosdoeners, en toen daarop de misdaden schrikbarend toenamen en men hem tot wederinvoering der doodstraf wilde bewegen, gaf hij ten antwoord: 'Ik vrees den toorn Gods.' Ten slotte gaf hij evenwel toe.

Wladimir stierf den 15en Juli 1015 en werd in een wit marmeren sarcophaag naast zijn vier jaren vroeger gestorven gemalin Anna, onder het geweeklaag des volks, midden in de door hem gebouwde Moeder-Gods-kerk te Kiëf begraven. Zijn geschiedenis vertoont een merkwaardige overeenkomst met die van den Polen- koning Jagello, welke wij voor eenigen tijd verhaalden. Evenals deze onder den invloed zijner moeder en van zijn gemalin Hedwigis het Christendom aannam, zoo had Wladimir aan het gebed en het voorbeeld zijner grootmoeder Olga en zijner gemalin Anna zijn bekeering te danken. Een nieuw en treffend bewijs van de apostolische medewerking der vrouw tot de verbreiding des Christendoms!

In de Russische geschiedenis schittert Wladimir met den bijnaam van 'den groote en apostelgelijke'; de Russische Kerk vereert hem, zooals zijn grootmoeder Olga, als heilig en ook de Grieksch-geünieerde Kerk brengt hem onder goedkeuring van den Heiligen Stoel dezelfde hulde.

Zooals men uit zijn geschiedenis ziet, waren de Russische Christenen aanvankelijk niet van den Heiligen Stoel afgesneden, omdat zij het Christendom in de tiende eeuw ontvingen uit Constantinopel, dat toenmaals nog niet schismatiek was. Zij bleven met Rome vereenigd gedurende de heele elfde eeuw, toen het Christendom nog grooter vorderingen maakte onder Wladimir's zoon Jaroslaf. Deze stond bij de christelijke wereld in zoo hoog aanzien, dat koning Casimir van Polen zijn zuster, en de Fransche koning Hendrik I een zijner dochters huwde. Ruim twintig jaar na de voltooiing van het Oostersche schisma zien wij nog Demetrius, kleinzoon van Wladimir, zijn zoon naar Rome zenden, om het Russische rijk als leengoed te ontvangen uit de hand van Paus Gregorius VII.

Wanneer Rusland eigenlijk schismatiek is geworden, valt niet met juistheid te zeggen, Het tijdschrift de *Katholiek* wijdde in de September-aflevering van het jaar 1879 aan die vraag een bespreking, waarin wij ons hier niet kunnen verdiepen, maar waaruit in elk geval blijkt dat het Russische volk, zoowel vóór als na de scheuring van Cerularius eeuwen lang het katholiek geloof beleed.

De definitieve afscheuring dagteekent eigenlijk, zooals in het bovengenoemd artikel van den *Katholiek* wordt aangetoond, van czaar Peter den Groote, die door zijn instelling en inrichting der zoogenaamde 'Heilige Synode' zich zelf en zijn opvolgers vrijmachtig Paus en de Russische Kerk tot hun afhankelijke slavin maakte.

Levend begraven,
Door Fr. Thieme.

‘Zijn er soms brieven voor mij gekomen, Carlos?’ dus vroeg een omstreeks veertigjarig heer, terwijl hij de herberg betrad, die hij in het dorp Andorra, de voornaamste plaats der kleine republiek van dien naam, bewoonde.

De bediende, tot wien hij die vraag gericht had, stond achteloos aan de deur der herberg en antwoordde met de beleefdheid, die den schranderen Cataloniërs eigen is:

‘Neen, mijnheer professor; maar er is een man hier geweest, die u graag had willen spreken.’

De heer, die de leuning van de trap al in de hand had om naar zijn kamer te gaan, bleef verrast staan.

‘Een man, die mij wou spreken? En wat moest hij van me hebben?’

‘Dat weet ik niet, dat heeft hij niet willen zeggen. Hij moest u onder vier oogen spreken,’ zei hij, ‘het betrof een uiterst gewichtige aangelegenheid.’

‘Da's vreemd.... wie kent mij hier in Andorra? Wat was het voor een soort van mensch?’

‘Hij zag er zoowat als een boer of bergwerker uit.’

‘Kende je hem niet?’

‘Ik heb hem nooit gezien.’

‘En wou hij niet terugkomen?’

De Cataloniër schudde ontkennend het hoofd met een tinteling van zijn levendige, donkere oogen.

‘Da's zonderling, al heel zonderling,’ mompelde de ander, terwijl hij de uitgesleten houten treden der trap beklom. ‘Wie ter wereld kent mij hier in Andorra? En wat kan men voor gewichtigs met mij te bespreken hebben?’

Nadenkend liep hij in zijn kamer op en neer. Daar werd zacht aan zijn deur geklopt. De heer Antoine keek verrast op: dat was niet het flinke, zekere kloppen van den bediende, er moest een vreemde hand aan de deur zijn.

‘Binnen!’ riep hij vol verwachting; want hij dacht niet zonder reden dat dit geklop met het door Carlos gemelde bezoek in verband moest staan.

Langzaam, aarzelend ging de oude deur open, maar in plaats van een man, aan de gegeven beschrijving beantwoordend, trad een slank jong meisje, van vijftien of zestien jaren, in de schilderachtige kleeding der bergbewoners, schuchter de kamer binnen en bleef met een zacht en verlegen ‘goeden avond, sennor,’ dicht bij den drempel staan.

‘Goeden avond, kind,’ zei de heer Antoine vriendelijk, ‘waarmee kan ik u van dienst zijn?’

Het boerinnetje hief den droomerigen blik van haar groote zwarte oogen vragend naar hem op.

‘Is u mijnheer Antoine uit Foix?’ dus informeerde zij, in vloeiend Fransch.

‘Die ben ik.’

‘Dan heb ik u dezen brief over te geven.’

Met deze woorden haalde zij een tamelijk smerig stuk papier van ongewoon formaat uit haar rooden omslagdoek te voorschijn en reikte dit met een bevallige buiging den heer Antoine over.

Deze beschouwde nieuwsgierig het adres:

‘Den heer Didier Antoine uit Foix.’

‘Heel goed, kind, dat is hier te recht,’ riep hij verwonderd uit. ‘Van wien kom je, beste meid?’

‘Dat staat allemaal in den brief,’ hernam zij met zichtbare verlegenheid en wendde zich naar de deur om weg te gaan.

‘Wacht nog eventjes, meisje.... ga even zitten.... ik wil eens zien, of er antwoord op noodig is.’

‘Dat geloof ik niet, sennor. Ik moet nog een heel eind loopen en het wordt al donker.’

En eer de heer Antoine, die reeds op het punt stond een stoel voor haar aan te schuiven, tijd had te antwoorden, knoopte zij haastig haar doek vaster om de schouders en trippelde als een schuw vogeltje de deur uit.

Antoine liep gauw op het venster toe - daar was zij waarlijk al beneden en wipte met de vlugheid van een gazelle den hoek om.

‘Ze lijkt wel een gems,’ merkte de gemoedelijke Franschman glimlachend op en maakte nieuwsgierig den brief open. Hij was betrekkelijk lang, in het Fransch, maar met een ongeoefende, gebrekkige hand geschreven. De inhoud scheen intusschen van genoeg gewicht om den lezer tot nadenken te stemmen.

‘Mijnheer,’ dus luidde de brief. ‘Ik hoorde toevallig terwijl ik vandaag in Andorra was, dat u zich daar sedert eenige dagen ophoud om geologische studies te maken. Ik veroorloofde mij u op te zoeken, daar ik u een belangrijke meedeeling te doen had, maar tot mijn leedwezen vond ik u niet thuis. Daar ik nu hedenavond nog een reis naar Barcelona aanvaarden moet, en mogelijk hier niet meer terugkom, zie ik mij gedwongen, u schriftelijk mijn geheim te openbaren.

Ik ben bergwerker en met alle gangen en schuilhoeken van het gebergte vertrouwd. Ongelukkig ligt de bergbouw in Andorra sedert jaren voor den grond en nu wend ik mij naar Barcelona om daar misschien in een machinefabriek of een ijzergieterij werk te krijgen. Anders had ik u den voorslag gedaan, u tot gids te dienen bij een bezoek aan de Koningin-Isabella-mijn, in de streek van Ordino, die nu al zes jaar lang stil ligt en waarin u misschien gelegenheid zal hebben, merkwaardige ontdekkingen te doen. Dit laatste weet ik uit den mond van den heer Baldomero uit Igualada, wien ik voor jaren de eer had daarin tot gids te strekken en die een heele week bijna dagelijks met mij in de mijn afdaalde. Deze heer toonde zich opgetogen over de resultaten van zijn onderzoekingen en verhaalde mij veel van de merkwaardige samenstelling der gevonden lagen; zijn uitdrukkingen heb ik evenwel niet onthouden. Daar nu de arme man kort na zijn vertrek uit Ordino is overleden, is er omtrent zijn waarnemingen niets bekend geworden, zoodat het misschien van belang zou zijn als een ervaren vakman die herhaalde. Mijn bemoeiingen tot dit doel - ik heb daarover wel zes of achtmaal naar Madrid en Toulouse geschreven - waren, helaas, vergeefs. Indien u geneigd mocht zijn, de moeite van zoo'n onderzoek op u te nemen, zal u licht in Ordino alle gewenschte inlichtingen kunnen krijgen. De bezichtiging van de mijn is volkomen zonder gevaar of moeite, daar het ladderwerk nog vrij goed in stand is gebleven. Mocht u mijn beloften en uw verwachtingen verwezenlijkt vinden, dan verzoek ik u, een bescheiden som, welker bedrag ik aan uw beleefdheid overlaat, zoo spoedig mogelijk te doen toekomen aan

Eugenio Zavala,

poste restante Barcelona.’

‘Hm, hm,’ mompelde de heer Antoine, bij zichzelf overleggend, terwijl hij den brief bedachtzaam dichtvouwde en in zijn portefeuille stak.

‘Dat is zeker een verrassing. Vanwaar kan die man weten dat ik hier ben? Mogelijk is het alleen om bedelarij te doen. Intusschen wil ik dat zaakje maar zoo niet van de hand wijzen; want het ongelukkig uiteinde van mijn collega Baldomero uit Igualada is een onbetwistbaar feit, dat ik toenmaals met groot leedwezen uit de bladen vernomen heb. In alle geval zie ik tegen den korten omweg over Ordino niet op om daar naar de.... hoe heet ze ook weer?.... de Koningin-Isabella-mijn te informeeren.’

Tot dit besluit gekomen, schelde de heer Antoine om zijn avondeten en begaf zich, na dit genuttigd te hebben, onmiddellijk ter ruste.

Om den lezer te doen begrijpen van welk belang de inhoud van den brief voor den heer Antoine was, zij hier aangestipt dat deze een hartstochtelijk beoefenaar was van de geologische en geognostische wetenschappen; dat hij ieder jaar, evenals ditmaal, gebruik maakte van de vacantie der kweekschool, waarvan hij directeur was, om uitstapjes te maken tot het doen van navorschingen op zijn geliefkoosd gebied.

Tot dit doel zwierf hij, met werktuigen en het eerst kort te voren tot den dienst der geologie ingerichte microscoop toegerust, nu al sinds een dag of veertien in het oostelijk deel der Pyreneeën rond en hield zich sedert eenige dagen in de romantische streek van Andorra op, onvermoeid met zijn nasporingen bezig en voor geen gevaren of kosten terugdeinzend.

Didier Antoine was een welwillend, bescheiden man, die behalve met zijn beroep en zijn studiën ook dweepte met zijn lieve vrouw, madame Madeleine Antoine, een even voortreffelijke als uitstekende echtgenoote, wier huiselijk geluk slechts door twee omstandigheden gestoord werd: vooreerst de kinderloosheid van haar

echt, en ten andere de onbedwingbare zucht tot navorsching van haar man, dien zij steeds met bange zorg en onder tranen zag vertrekken en voor wiens dierbaar leven zij gedurende zijn afwezigheid gestadig sidderde.

De geoloog had daarom, hetzij goedschiks of kwaadschiks, de taak op zich moeten nemen, die hem op zijn uitstapjes niet altijd gemakkelijk te vervullen viel, iederen avond een briefkaart aan zijn vrouw te zenden om haar zijn bestendig welzijn te melden. En men moest hem nageven, dat hij zich van die taak, zelfs in de moeilijkste omstandigheden, steeds met ijver en nauwgezetheid gekweten had.

Ofschoon de natuurvorscher aanvankelijk plan had, nog verscheidene dagen in Andorra te blijven vertoeven, gaf hij dit met het oog op den veelbelovenden brief op en begaf zich den volgenden morgen vroegtijdig op weg naar Ordino, waar hij reeds omstreeks den tijd van het ontbijt aankwam.

In de kleine herberg, waar hij uitrustte, gold zijn eerste vraag de Koningin-Isabella mijn.

‘Is er een verlaten mijn van dien naam en waar ligt ze?’ vroeg hij den herbergier, eer hij de deur der herberg nog behoorlijk achter zich gesloten had.

‘Ja, mijnheer,’ hernam de herbergier, ‘die mijn hebben we hier, en voor zoover ik weet, moet ze geen twee *leguas* van hier gelegen zijn.’

‘En aan wien behoort ze in eigendom?’ vroeg Antoine verder.

De herbergier haalde de schouders op. ‘Eigenlijk aan niemand,’ zei hij glimlachend.

‘Ten minste zou niemand er aanspraak op durven doen gelden. Men heeft voor een aantal jaren naar ijzererts gegraven, zonder bijzonder rijken buit op te doen. Sedert jaren is de mijn uitgeput en niemand bekommert er zich meer om.’

‘Zoo, zoo.... en kent u bij geval hier in het dorp een bergwerker met name Eugenio Zavala?’

De herbergier dacht een oogenblik ernstig na. ‘Eugenio Zavala? - niet dat ik weet. Wat wenschte u van hem?’

‘Hij was mij als gids aanbevolen voor een tocht in het gebergte; maar ik vernam tot mijn spijt, dat hij naar Barcelona vertrokken is om werk te zoeken.’

‘O precies, dan ken ik hem wel,’ riep de ander, zich plotseling 'bezinnend. ‘Hij woont niet hier in 't dorp, maar in een vlek twee uren verder naar het noorden. Een arme drommel, die 's Zondags een enkelen keer een pint landwijn bij mij kwam drinken. Ja, die is op weg naar Barcelona en een menigte andere gelukzoekers met hem. Men zegt dat daar op het oogenblik in de ijzergieterijen goed werk te vinden is.’

‘Is die Zavala een eerlijk, vertrouwbaar man?’

‘O ja, mijnheer. Ik heb ten minste nooit iets te zijnen nadeele gehoord.’

‘Vind ik,’ vroeg Antoine verder, ‘in de nabijheid van de mijn ook een logement of herberg, waar ik een paar dagen onder dak kan komen?’

‘Dat zal niet te best gaan, mijnheer. Er is daar in de buurt wel een herberg, maar ze ligt bijna twee uren van den toegang tot de mijn verwijderd, zoodat u net zoo goed hier terugkomen als daar naar toe gaan kan.’

‘Dank je, dat zal ik dan maar doen, als ik het ten minste niet verkieslijker vind, mijn tocht liever voort te zetten.’

‘U kan ook een eindweegs per as reizen,’ zei de herbergier gemoedelijk, toen de heer Antoine na een half uurtje opstond. Deze bedankte voor dit aanbod. De

waarneming van de bergformaties beloofde hem te veel genoegen, dan dat hij zich, door van een voertuig gebruik te maken, de mogelijkheid daartoe zou afsnijden.

Terwijl hij dit zeide. gespte hij zijn ransel vast op den rug, nam den bergstok in de rechterhand en verliet de herberg, na zich nog eerst een duidelijke aanwijzing te hebben laten geven omtrent de te volgen richting.

Eindelijk bereikte de wandelaar moe en hijgend het vlek, dat uit weinige houten hutten bestond en in welks nabijheid de Koningin-Isabella-mijn moest gelegen zijn. Voor de eerste hut hield hij stil en klopte bescheiden aan de lage deur. Een oude vrouw deed hem open en beant woordde zijn vriendelijken groet op dezelfde vriendelijke wijze; want de Andorranen zijn als gemoedelijke en gastvrije menschen bekend.

De heer Antoine liet zich een klein, eenvoudig maal voorzetten, en terwijl haar gast aldus at en dronk, informeerde de vrouw met onverholen nieuwsgierigheid naar het doel zijner reis. Zij lachte er hartelijk mee, toen zij hoorde dat hij steenen verzamelen wilde; maar toen hij het plan te kennen gaf, in de schacht der verlaten mijn af te dalen, sloeg zij in de hoogste verbazing de gele handen boven haar grijze haren te zamen en riep met verschrikte, schrille stem:

‘Doe dàt toch niet, doe dàt niet, mijnheer.’

‘Waarom niet, senora?’

‘Omdat het in de oude schacht niet pluis is.’

‘Niet pluis? Hoedat?’

De matrone lachte veelbeteekenend.

‘Ze willen zeggen, dat de berggeest, die de schatten van de Pyreneeën bewaakt, daar zijn zetel heeft opgeslagen.’

‘Malligheid....’

De vrouw haalde de schouders op.

‘O, ik weet wel dat de heeren uit de stad daar niet aan gelooven,’ zei zij op een toon van medelijden met de onwetendheid van haar toehoorder. ‘Maar wanneer u wist, mijnheer, wat mijn buurvrouw gezien heeft....’

‘En wat heeft ze dan gezien?’

‘Toen zij 's avonds vóór St. Jan bij volle maan langs de mijn kwam, zag zij geen twintig stappen van haar af een reusachtig grooten man met een geweldigen stok. Zijn gezicht was doodsbleek en zijn oogen vlamden als vurige kolen. Toen hij ze bemerkte, uitte hij een vervaarlijken schreeuw en verdween daarop.’

‘'t Is om van te griezelen!’

‘'t Is toch zoo waar als het evangelie in de kerk,’ zei de vrouw met plechtigen ernst. ‘Ook de jongens van mijn dochter, die sedert eenige weken met haar man naar Ordino getrokken is, hebben in de schacht, nadat zij er uit aardigheid een eind in afgeklauterd waren, een akelig geschreeuw gehoord. Natuurlijk maakten zij gauw dat ze uit de voeten kwamen.’

‘Natuurlijk,’ zei de heer Antoine glimlachend. ‘Maar allebei die verschijnselen zouden waarschijnlijk op de natuurlijkste manier zijn uit te leggen geweest, als uw zegslui den moed hadden gehad, ze wat nader te onderzoeken. Ik hoop dat ik wel een gids zal vinden, die mij in de mijn brengt.’

‘Geen sterveling gaat met u mee, al bood u hem ook een vermogen,’ riep de matrone.

Dat zij geen ongelijk had met die bewering, hiervan kon de geleerde zich spoedig overtugen, toen hij een uur later van hut tot hut dwaalde om tegen belofte van een aanzienlijke belooning een der eenvoudige landslieden tot gids te verkrijgen. Overal

wees men hem af, hier met alle teekenen van onverholen vrees, daar met verlegen verontschuldigingen, die uit dezelfde oorzaak voortkwamen.

De heer Antoine werd er wanhopig onder. Wat zou hij doen? Naar Ordino terugkeeren om daar onder de inwoners een gids te zoeken? Wie weet of hij ook daar iemand tot dat werk bereid zou vinden? De menschen waren hier erg bijgeloovig en die wat verder af woonden, waren natuurlijk met de eigenaardigheden van de streek weer niet bekend.

Ongetwijfeld verloor hij zoodoende maar tijd, dien hij nuttiger besteden kon. De geoloog was een man van moed en zonder vooroordeelen. Hij besloot zich zelf naar de mijn te begeven en den ingang nauwkeurig te onderzoeken, met het plan, de bezichtiging alleen te ondernemen, in geval geen onoverkomelijke moeilijkheden zich tegen zijn onderneming verzetten.

Intusschen zag hij zich gedwongen, de uitvoering tot den anderen morgen te verschuiven, daar de dag al te ver verstreken was; hij vatte daarom het besluit op, zich nog heden van al het noodzakelijke te voorzien en vervolgens de oude vrouw om een onderkomen voor den nacht te verzoeken.

Gemakkelijk verkreeg hij, onder herhaalde, welgemeende waarschuwingen, de voorwerpen, die hij noodig had, een mijnlamp, eenige kaarsen, een lang touw om in geval van nood daarlangs af te glijden, een ouden bergwerkerskiel en een stuk leer. Een hamertje, beitel en boor alsmede een loupe droeg hij bij zich; zijn veldflesch was met voortreffelijke cognac bijna tot aan de stop gevuld en eenige groote sneden brood met een hompje geitekaas namen maar weinig plaats in zijn ranseltje in.

Zoo uitgerust, toog hij, nadat hij in de smerige hut zoo goed en zoo kwaad het ging den nacht had doorgebracht, bij het aanbreken van den dag op weg, zonder eenig gemoedsbezwaar, maar ook zonder zich aan overdreven verwachtingen over te geven.

Een tochtje van een half uur over een woest, steenachtig terrein van somber, verwaarloosd aanzien, bracht hem tot zijn doel. Onmiddellijk uit een kreupelbosch van armelijke coniferen betrad de natuurvorscher een open plek, door het vellen van boomen verkregen, en die zich noordwaarts tot de uitloopers van den piek uitstrekte, in het oosten en westen op uitgestrekte bosschen uitliep, en op verschillende plaatsen, waar het welig opschietende onkruid een vrijen blik veroorloofde, met overblijfsels van haar vroegere bestemming als half vermolmde balken en planken, gebroken tegels, stukken ijzer en hoopen puin bedekt was.

Een half ingestorte wand getuigde nog van de verdwenen pracht van een huis, dat vermoedelijk een opzichter of eigenaar geherbergd had, terwijl overblijfsels van een verweerd en bemost metselwerk de plek aanwezen, waar vóór jaren de vlijtige bergwerkers hun gevaarlijke afdaling in de mijn ondernamen.

De heer Antoine boog zich over den gapenden afgrond, den toegang tot het rijk van den nacht, en beschouwde met een plotselinge huivering de schrikwekkende diepte, waarin hij langs half versleten, vermolmde en waggelende ladders wilde afdalen. Een oogenblik aarzelde hij. Zou hij niet liever het waagstuk opgeven of zich ten minste het gezelschap zien te bezorgen van een tweeden persoon, die de akelige eenzaamheid der onderwereld en het gevaar der afdaling met hem deelde?

Neen, hij wilde een man zijn. Had zijn collega Baldomero het onderzoek der mijn niet ondernomen zonder er het minste letsel te bekomen? Slechts één gedachte verontrustte hem - het was hem gisteren voor de eerste maal niet mogelijk geweest, zijn echtgenoote het gewone bericht te doen toekomen. Zou de arme vrouw zich niet ongerust maken, als het regelmatig dagelijksch bericht omtrent hem uitbleef?

Intusschen troostte hij zich spoedig met de gedachte dat de bestelling der brieven in deze bergwoestenij toch wel niet met de snelheid en regelmaat der Parijsche post zou plaats hebben, zoodat zijn vrouw in de laatste dagen wel aan een minder geregelde ontvangst van zijn briefkaarten gewoon zou zijn geworden.

Vastberaden wierp hij zich den ouden kiel over het hoofd, maakte het stuk leer vast en bond zich een kort touw, waaraan een sterke ijzeren haak bevestigd was, om het lichaam, terwijl hij een tweede en langer stuk touw oprolde en op den ransel, die hem op den rug hing, bevestigde.

Hierop stak hij de lamp aan en haakte ze aan zijn kiel vast; zorgvuldig onderzocht hij de eerste sporten der bovenste ladder en vond ze nog in een behoorlijken staat - nog een blik op de ruwe bergstreek en naar boven in de heldere, blauwe lucht, en daar wipte hij de opening in en daalde vlug de eerste ladder af.

Aanvankelijk ging hem dat afdalen nog gemakkelijk, af omdat hij het heldere daglicht boven zich had en zijn krachten nog frisch waren. Zoodra echter de nauwe schacht al donkerder en donkerder werd, de ongewone beweging hem het zweet naar het voorhoofd dreef, zijn krampachtig om de sporten geklemde handen tot bloedens toe werden opengereten en de benauwde, met stikstof bezwangerde lucht hem de borst begon toe te nijpen, bekroop hem toch een gevoel van beklemming en verlatenheid; hij zag angstig naar de opening der donkere schacht omhoog, om zijn oogen aan het laatste schijnsel van het zonnelicht te verkwikken en wierp daarop een schuwen, vreesachtigen blik in den afgrond, die eindeloos onder hem gaapte.

Toch overwon hij ook dezen aanval van angst en ging bedaard voort met afdalen, terwijl hij sport voor sport voorzichtig met de voeten beproefde of ze hem wel dragen kon en zich niet

van de eene op de andere sport neerliet vóór hij zijn haak aan een der dwarshouten boven hem stevig bevestigd had.

Op ieder der rustpunten, tusschen de ladders aangebracht, rustte hij uit, terwijl hij zorgvuldig vermeed, weer naar boven of naar onder te kijken om geen onmannelijke gewaarwordingen in zich te laten opkomen.

Vijf en twintig ladders moest hij afdalen eer zijn voet op den bodem der mijnschacht stond. Afgemat zette hij zich op de onderste tree neer; hij was totaal uitgeput, het zweet stroomde hem uit alle poriën, zijn handen en voeten deden hem geweldig zeer en zijn borst moest zich eerst aan de zware, verstikkende atmosfeer gewennen. Zoo bleef hij wel een kwartier zitten, toen stond hij op en aanvaardde na een krachtigen slok uit zijn veldflesch zijn eenzamen onderzoekingstocht.

Bij het schijnsel van het treurig brandende mijnlampje ontwaarde hij vóór zich een opening meer dan manshoog en wel drie meter breed, de poort tot Pluto's rijk. Langzaam trad hij die poort binnen, de lamp hoog voor zich uit houdend en daarmee vloer, wanden en zoldering van de onderaardsche gang opmerkzaam belichtend. De mijngang was hier buitengewoon ruim; op den met steenen bezaaiden bodem merkte de moedige vorscher nog overblijfselen van voormalige ijzeren sporen, waarlangs de karren met het ijzerhoudend materieel naar den ingang gevoerd waren, en ook de betimmering der wanden bleek nog in heel goeden staat, zoodat het passeeren van dit gedeelte nu juist niet als bijzonder gevaarlijk kon aangemerkt worden. Daarentegen bleef de lucht, tot groot ongenoegen van den geoloog, bedompt en onzuiver, een bewijs, dat er geen luchtkokers voorhanden waren en slechts een spaarzame, volkomen ontoereikende luchtverversching in de mijn plaats had.

De onderzoeker had nog geen honderd schreden in de hoofdgang afgelegd, toen hij plotseling verrast bleef staan. Hij meende iets als een plotseling geraas vernomen te hebben. Wat het was, en of het geluid uit de aarde of uit de hoogte kwam, wist hij niet te zeggen. Met ingehouden adem bleef hij staan om te luisteren - alles bleef doodstil.

‘Waarschijnlijk een steen, die losgelaten heeft en naar beneden gevallen is,’ dacht hij; daarmee stelde hij zich gerust en ging bedaard verder.

DE CALVARIEBERG, NAAR DE SCHILDERIJ VAN ANDREA MANTEGNA.

CHRISTUS VOOR PILATUS, NAAR DE GRAVURE VAN REMBRANDT.

De onderaardsche weg begon zich nu te vernauwen en verdeelde zich spoedig in verscheidene gangen, waarvan er een steil naar beneden voerde en een andere, de voortzetting van de hoofdgang, horizontaal recht doorliep.

Onzeker, welke van de twee hij zou inslaan, bleef hij een oogenblik staan - hoor! drong daar niet hetzelfde geraas opnieuw in zijn oor? Klonk dat niet als de slagen van een hamer in de verte? Een huivering liep den moedigen man over de leden; bezorgd blikte hij naar de grauwe steenmassa's, die hem omgaven. Vernam hij misschien in die onverklaarbare geluiden de stemmen van de geheimzinnig arbeidende krachten uit het binnenste der aarde, die het werk van menschenhanden poogden te vernielen? Hoe! als juist terwijl hij zich in deze diepte ophield, die steenen muren, welke zooveel jaren dat verwoestingswerk weerstaan hadden, eensklaps weken voor den geweldigen druk der massa s, die op hen rustten, en hem onder de puinen begroeven!

Nog eenmaal spoorde een inwendige stem hem tot terugkeeren aan en nog eenmaal behielden de weetgierigheid en de eerzucht van den geleerde de overhand op de menschelijke zwakheid. Antoine ging verder en onderwierp, terwijl hij meer en meer aan de hem omringende atmosfeer gewoon werd, het gesteente aan het nauwkeurigste onderzoek.

Teleurgesteld schudde hij echter telkens het hoofd. Nergens ontwaarde hij die buitengewone verschijnselen, welke den geoloog de moeite van zijn onderaardsche navorschingen beloofden te loonen; niets dan de gewone steenmassa's in de overal waargenomen vormen, geen sporen van welke nieuwe formaties of veranderingen ook.

De geleerde had zijn onderzoekingen nu al verscheidene uren zonder gevolg voortgezet, toen hij eindelijk uitgeput en ontmoedigd stilhield.

HET LICHAAM VAN CHRISTUS GEBALSEMD, NAAR DE SCHILDERIJ VAN ANDREA DEL SARTO.

Herhaaldelijk versperden puin en steenmassa's hem al den weg; ieder oogenblik kon het maar zwak ondersteunde gewelf, ten gevolge van het schudden der half verteerde balken en planken, door zijn voetstappen veroorzaakt, boven zijn hoofd ineenstorten.

Alle verder voortdringen kwam hem overbodig en gévaarlijk voor, daar de lucht ternauwernood meer voor de ademhaling geschikt was en hij bovendien vreesde in den doolhof van gangen en holen te verdwalen. Het kwam hem, na die waarnemingen, als een onmogelijkheid voor, dat een navorscher van Baldomera's reputatie zich op de beweerde wijze over de mijn zou hebben uitgelaten. Met overtuigende kracht drong zich de gedachte bij hem op, dat hij bedrogen was, tot welk doel, dat wist hij niet te ontraadselen.

‘Terug, zoo snel mogelijk terug!’ riep hij zich zelven toe en dus ijlde hij zoo vlug als de moeilijkheden van den bodem dit maar veroorloofden, door de duisternis voort, alsof het heele leger der zoo uitgelachen berggeesten van de Pyreneën hem op de hielen zat.

Twee-of driemaal liep hij in zijn haast verkeerd; dan brak hem het angstzweet uit en hij was niet gerust voor hij den rechten weg weer gevonden had. Meer dan eens dacht hij geluiden of voetstappen achter zich te hooren, ofschoon hij zelf overtuigd was dat zijn eigen ontsteltenis hem dit maar voorspiegelde.

Eindelijk bereikte hij de schacht. Zonder aarzelen klom hij tegen de sporten der ladder op, vol verlangen naar het heerlijke daglicht, dat nu spoedig weer zijn oogen zou verkwikken. Even vlug als de eerste werd ook de tweede ladder beklommen; hij gunde zich geen tijd op het platform een oogenblik te rusten. Het duurde niet lang of hij had ook van deze de bovenste sporten bereikt en strekte met haastigen greep al den arm uit om zijn haak aan de onderste sport der derde ladder vast te klampen.

Tot zijn verwondering gelukte hem deze eenvoudige beweging niet, hoe herhaaldelijk hij ze ook beproefde; hij hield daarom zijn lamp omhoog om de plek, waarheen hij mikken moest, te onderscheiden.

Maar het bloed verstijfde in zijn aderen bij den aanblik van hetgeen hij zag: de derde ladder was verdwenen.

Terwijl hij in de mijn bedaard naar merkwaardige en zeldzame steenformaties zocht, had een rcekelooze verradershand het werktuig tot zijn verlossing weggenomen en hem dus den terugkeer naar de bovenwereld onmogelijk gemaakt.

Antoine was afgesneden van het heerlijke daglicht, van de gemeenschap der menschen, hij was in de duistere, met giftige dampen opgevulde hel opgesloten, - levend begraven!

(*Wordt vervolgd.*)

Toewijding beloond.
Vertelling.
(*Vervolg en slot.*)

‘Hoe lief van haar!’ vervolgde Stella. ‘Ik wou maar, dat ik ook meer kon verdienen. Wat ik verdien is nauwelijks genoeg voor mijn boeken en kleeren. Maar Elli wil nu eenmaal, dat ik het dure gymnasium bezoek, en als men den heelen dag moet leeren, blijft er weinig tijd voor andere dingen over. Mijnheer Förster, voor wien ik de

photographieën overschilder, zei onlangs nog, dat ik om mijn talenkennis bijzonder geschikt zou zijn om de klanten te woord te staan en voor zijn atelier reclame te maken. Dan zou ik meer salaris krijgen dan Elli. Dat zou toch heerlijk zijn, niet waar, maar ik vrees, dat Elli het weer niet zal toestaan. Zou u het haar niet eens kunnen zeggen, papa?'

'Zeker, lieveling,' antwoordde de vader, 'maar ik geloof, dat Elli over zulke dingen beter weet te oordeelen dan jij en ik. Me dunkt, we moeten haar de zorg voor je toekomst maar overlaten. Doch daar geloof ik haar stap te hooren.'

Op hetzelfde oogenblik ging de deur open en trad de vurig verwachte binnen.

'Eindelijk, eindelijk,' zei mijnheer Roland, zijn oudste dochter naar zich toetrekkend en haar een kus gevend. 'Het was zoo onaangenaam voor ons, je van avond niet eerder bij ons te hebben. Zoo alleen en onbeschermd op straat, terwijl alle andere menschen gelukkig zijn. Kon uw chef je van avond zelfs niet missen?'

'Maak u om mij maar niet ongerust, papa. Niemand doet mij leed, en ik zou me ook weten te verdedigen,' riep Elisabeth vroolijk uit. 'En over mijn chef mag u nu niet meer klagen. U weet, hoezeer het mij steeds verdriet deed, nooit een vriendelijk woord, een loftuiting of een bewijs van tevredenheid uit zijn mond te hooren, hoewel ik mij toch de grootste moeite gaf, om hem te voldoen. Toen wij vandaag klaar waren, stond hij het eerst op en reikte mij de hand. 'Wij hebben nu bijna twee maanden met elkaar gewerkt, zei hij, en ik moet je zeggen, dat je werk beter is dan dat van mijn vroegere medehelpers. Ik zal daarom, als bewijs van mijn tevredenheid, je salaris tot tachtig gulden verhoogen en ook de gewone Kerstmisgratificatie daarnaar afmeten.' Denkt eens aan, tachtig gulden heb ik voor mijn Kerstmis gehad. Dat kunnen wij in zijn geheel terugleggen. Lieve vader, ik ben nu toch zoo gelukkig. Zoodra nu de zon schijnt en de bladeren groen worden, gaat onze beste vader naar een badplaats, zooals de dokter al zoo lang heeft voorgeschreven. Ik ben zoo gelukkig, dat we daaraan nu eindelijk gevolg zullen kunnen geven.'

Teeder omhelsde Elisabeth den dierbaren zieke, daarna droogde zij haar vreugdetranen, schoof haastig den rolstoel van haar vader naar de aangrenzende kamer, duwde Stella daar ook binnen en begon nu alles klaar te leggen: hier een nieuwe japon voor haar zuster, daar een kistje sigaren voor papa; hier kostbare boeken, ginds een flesch wijn, een paar warme vilten pantoffels en andere nuttige dingen.

Wie het jonge meisje nu gezien had, met hoeveel kinderlijken ijver zij de feestelijke tafel aanrichtte, hoe haar oog schitterde en haar heele gezicht van blijdschap en vroolijkheid straalde, zou in het bedrijvige huismoedertje de ernstige, stille secretaris van doctor Althaus nauwelijks herkend hebben.

Eindelijk was alles klaar en had zij de kaarsen aangestoken. Zij zette zich aan de oude vleugelpiano en zong met haar welluidende stem een van die oude, diepgevoelde Kerstliederen.

Dit was voor de wachtenden het sein om binnen te komen en gelukkig te zijn met al het mooie, dat trouwe kinderliefde en een liefhebbend zusterhait had uitgekozen.

Een uur later zaten de zusters in haar kamertje voor de gemeenschappelijke toilettafel. Stella's liefste bezigheid was het, 's avonds haar zuster het haar te vlechten, dat in zware, bruine lokken aan weerszijden van den stoel neerviel. Dit was ook het eenige uur, dat den ijverigen meisjes tot het wisselen van haar indrukken overbleef. Vooral Stella's mondje wist steeds een menigte hoogst belangrijke nieuwtjes te vertellen en daardoor haar ernstige zuster op te vroolijken.

Vandaag evenwel was ze zoo stil, de anders van levenslust stralende vergeet-me-niet-oogen bleven nu zoo dof op de donkere vlechten tusschen haar vingers gevestigd, dat Elisabeth eindelijk het blonde kopje bezorgd naar zich toetrok.

‘Stella, lieveling, wat scheelt er aan? Ben je niet over mij tevreden? Heb ik je wenschen niet geraden? Zeg het dan maar gerust, misschien is het nog wel te veranderen.’

‘Och, beste, lieve Elli, je hebt me veel te rijk bedacht. Die prachtige japon en die dure boeken! Neen, Elli, ik ben zoo blij en tevreden als het maar hoeft. Ik denk maar zoo aan verschillende dingen.’

Elisabeth lachte bij zich zelf.

‘En welke ernstige dingen zijn het dan toch wel, die je kroeskopje bezwaren? Kan je ze je oude zuster niet toevertrouwen?’

‘Als je nog eenmaal oude zuster zegt, word ik boos op je, Elli. Jij met je zeven en twintig jaren bent mooier dan alle andere meisjes op de wereld, maar je wilt het niet weten en verbergt het voor anderen. Je prachtig haar bindt je in zoo vaste knutten, dat men er niets van ziet, en je mooie oogen sla je altijd neer, als een schoolmeisje, dat straf heeft gehad. Weet je wat, Elli, ik dacht er juist zoo aan, hoe treurig het toch is, dat wij meisjes nu ook zooveel moeten leeren en studeeren. Dat was vroeger toch veel mooier, toen de mannen nog voor ons meewerkten. Ik vind het bijvoorbeeld veel beter, indien jij met je doctor kon trouwen, en ik....’

‘Maar Stella, wees toch niet zoo kinderachtig,’ viel Elisabeth haar zuster in de rede. ‘Ik denk er niet aan, met mijn doctor, zooals jij het noemt, te trouwen. Ik ben blij, dat ik in de Stenographie, die ik indertijd alleen geleerd heb, omdat het in ons stadje plotseling mode was geworden, een middel vind om den kost te verdienen, daar het nu voor mij eenmaal te laat is iets aan te vangen.’

Stella hield echter voet bij stuk.

‘Maar je prijst hem toch altijd zoo, hij moet je dus wel bevallen. Voor het overige heb je me eigenlijk nog nooit verteld, hoe hij er uitziet, je.... ik wil zeggen doctor Althaus. Is hij blond of bruin, groot of klein, mooi of leelijk?’

Elisabeth moest hier bij zich zelf om lachen.

‘Hij is mooi noch leelijk, nieuwsgierig Aagje die je bent. Hij is minstens veertig jaar oud, heeft al verscheiden grijze haren in zijn baard en een heel hoog voorhoofd. Alleen de oogen zijn jeugdig, heel groot en donkerblauw,’ ging de spreekster droomerig voort, ‘met een zoo eigenaardige uitdrukking, zoo goed, zoo trouw....’ Zij hield op, vreezende al te veel gezegd te hebben.

‘Nu, wat voor een uitdrukking dan?’ vroeg Stella ongeduldig.

Elisabeth verschrok. ‘Ik geloof, dat het de gelijkenis is van zijn oogen met die van onze arme mama, die mij zoo treft,’ zei ze, terwijl zij een voor haar staande pastelschildering in de hand nam en liefdevol beschouwde.

‘Zoo?’ zei de jongste zuster, zichtbaar teleurgesteld. Ze scheen een andere verklaring verwacht te hebben. ‘Nu, op mijn ideaal gelijkt hij in allen geval niet, je kaalhoofdige patroon met zijn grijzen baard,’ vervolgde zij, haar blond kopje in haar beide handen gesteund. ‘Wilde hij mij bevallen, dan moest hij groot en slank, jong en vroolijk zijn. Op krachtige schouders een donkere kroeskop, met vurige, bruine oogen, een kneveltje, witte tanden en een innemend lachje.’

Doodelijk verschrokken keek Elisabeth haar jongere zuster aan. ‘Stella, kind, om 's Hemels wil, je spreekt, of je iemand op het oog had! Je hebt dus achter den rug van je zieken vader... het is vreeselijk, zoo ons vertrouwen te schande te maken!

Terwijl ik zorg en mij dag en nacht aftob, om jouw leven gelukkiger en onafhankelijker te maken dan het mijne...'

Stella had haar gloeiend hoofdje in den schoot van haar zuster verborgen.

'Maar Elli, het is niets,' snikte zij, 'wees toch niet dadelijk zoo boos! Het is niets, werkelijk niets; en als je belooft, niet op mij te zullen brommen, zal ik je alles vertellen. Een paar maanden geleden kwam ik, als ik na afloop der school naar de Leipziger straat ging om mijn photographieën te halen, juist voor het atelier een jòngen heer zoo dikwijls en juist op dezelfde plaats tegen, dat ik ten slotte al rood werd alleen van angst dat ik hem zou tegenkomen. Nadat je die betrekking had gekregen bij den doctor en mij niet meer kon af halen, werd ik op een avond listig gevallen door een troep jongelieden. Ge kunt je mijn angst voorstellen. Plotseling in den grootsten nood werd ik den jongen heer in zijn bruine overjas gewaar. Toen hij mijn toestand zag, bood hij mij zijn arm aan en bracht mij, of ik een oude bekende van hem was, naar de paardentram. Dat was toch lief van hem, niet waar?'

'En daar heb je geen woord van verteld! Als papa dat te weten komt!'

'Maar hij hoeft het immers niet te weten,' viel Stella haar snel in de rede, 'en jij had het eigenlijk ook niet eerder dienen te weten voor Willi in staat was, zich bij papa te presenteeren. Zie, Elli, het is ook een doctor, maar in de medicijnen. Doch hij heeft nog geen enkelen patiënt.'

'Dus zijn voornaam weet je ook al, dat is toch verschrikkelijk!'

Stella begon weer te weenen.

'Och, Elli, het verschrikkelijke komt nog. Luister toch naar me. Sedert dien avond was hij altijd prompt om zes uur voor de deur van Förster en vergezelde mij tot aan de paardentram. Lief van hem, vind je niet? Sinds drie dagen is hij echter plotseling weggebleven en ik weet niet, waar ik hem vinden zal. Had ik hem nu maar mijn adres opgegeven! Maar in mijn angst, dat jij iets te weten zou komen, heb ik hem op zijn eerewoord laten beloven, dat hij niet verder naar mij vorschen en niet bij papa zou komen, vóór ik het oogenblik daartoe geschikt achtte. Ik heb hem dadelijk gezegd, dat ik moest studeeren, maar dan lachte hij en zei, dat hij voor de studie gezorgd had en ik niets te doen had dan hem trouw te blijven, tot er betere tijden zouden komen. Och, Elli, bij was zoo lief en zoo goed, en nu zal ik hem misschien nooit weerzien!'

'Droog je tranen, dwaas kind,' zei Elisabeth streng, 'je hebt waarlijk geen reden om bedroefd te zijn. Voor het vervolg zal i k naar den photograaf gaan en je bestellingen aannemen. Ook naar de school zal ik je vergezellen. Het is voor mij niets, al slaap ik nog een paar uren minder. Ik dacht met een verstandig meisje te doen te hebben, maar nu zie ik, dat je altijd nog de kinderschoenen niet ontwassen bent.'

Stella keek haar zuster met groote, verschrikte oogen aan.

'Maar, Elli, als ik niet meer naar de Leipziger straat mag gaan, hoe zal ik hem dan vinden?'

'Een fatsoenlijke jonge dame maakt op straat geen kennis met heeren.'

'Waar moet ik het dan doen? Mijn vriendin Walli heeft haar bruidegom op een bal leeren kennen, en papa en mama kwamen op een kunstenaarsfeest met elkaar in kennis. Wij komen op geen bals en ook op geen kunstenaarsfeesten, en ik kan zonder Willi niet leven.'

Zij weende hoe langer hoe heftiger.

'Geen woord meer,' zei Elisabeth streng. 'Spaar je tranen; je hebt er geen reden toe. Mij alleen treft de schuld. Op kinderen moet men het oog houden, dat heb ik vergeten. En nu je hoofdje omhoog, Stella; denk er aan, dat het morgen Kerstmis is. Wij gaan schaatsen rijden en kunnen nu eens drie dagen flink uitslapen. Is dat geen reden genoeg om blij te zijn?'

Stella lachte weer door haar tranen heen.

'Je bent zoo goed, Elli, en ik ben je zooveel dank schuldig, maar, als ik toch eenmaal zoo veel van hem houd....'

Het was elf uur 's avonds, toen Norbert Althaus eindelijk zijn schrijfbureau verliet, om zich naar de gedekte tafel in zijn huiskamer te begeven.

De knecht bracht het avondmaal op.

'Hendrik, je hebt misschien al gedacht, dat ik je van dit jaar vergeten had. Hier, neem dit, ik geloof dat je tevreden zal zijn.'

'O, het is veel te veel, doctor, waarachtig, het is te veel; ik heb mijn Kerstmis eigenlijk al gehad. Moeder heeft me geschreven hoe u voor haar gezorgd hebt. Zij laat u vriendelijk bedanken voor alles wat u voor ons doet. Zij bidt iederen avond, dat onze lieve Heer u veel geluk zal geven en een lieve jonge vrouw, die beter voor u kan zorgen dan ik.'

De doctor drukte krachtig de vereelte rechterhand van zijn knecht, die met zijn linkerhand een opwellende traan weegveegde.

‘'t Is zoo goed, Hendrik, ik ben zeer over je tevreden, en ik denk, dat we maar bij elkaar zullen blijven. Als je voor de feestdagen een wensch heb, - morgen bij voorbeeld heb ik je in het geheel niet noodig, want ik ga naar Trebnitz.’

‘Nu ja, doctor, ik had het bijna vergeten, maar morgen zou ik wel graag vrijaf willen hebben. Ik heb de juffrouwen beloofd, den ouden heer een beetje gezelschap te houden, en 's avonds een kaartje met hem te leggen.’

Verwonderd keek Althaus van zijn bord op. ‘De juffrouwen?’

‘Ja, doctor, uw juffrouw, die altijd komt schrijven, en juffrouw Stella. Ze kunnen anders nooit samen uitgaan, omdat meneer Roland geheel verlamd is en niet alleen mag zijn. En daar juffrouw Elli altijd zoo goed en in het minst niet trotsch tegen mij is, - kijk eens doctor, nu met Kerstmis heeft ze me deze sokken gegeven, zelf gebreid met haar kleine, blanke vingers, en juffrouw Stella heeft me het portret van moeder overgeschilderd, dat ik nu zoo voor me heb zooals ze is.’

De doctor vouwde langzaam zijn servet op en keek zijn knecht aan.

Hij wist niet, of hij zich over hetgeen hij gehoord had moest boos maken, dan wel zich daarmee vermaken.

‘Je schijnt op goeden voet te staan met mijn secretaris en met haar familie.’

‘Ach, doctor,’ antwoordde Hendrik ijverig, ‘ze is ook zoo goed. Altijd een vriendelijk woord, al heeft ze ook nog zooveel haast, en dan is het toch treurig, als zoo'n lieve, voorname dame zoo werken moet en thuis niets heeft dan een zieken vader. Juffrouw Elisabeth kookt alleen, ze maakt de kachel aan, en gaat zelf naar den winkel, en zoo heb ik Zondags dikwijls, als de doctor naar Trebnitz was, een beetje bij hen gebuurd. U neemt mij dat toch niet kwalijk,’ voegde Hendrik er bij, toen hij zag, dat het gezicht van zijn meester meer en meer betrok. ‘Als het u niet toestaat, zal ik er natuurlijk niet meer heengaan.’

‘Ik houd niet van zulke vertrouwelijkheden achter mijn rug, Hendrik, dat weet je voor eens en voor altijd.’

‘Dus dan mag ik morgen niet gaan?’ vroeg hij nog eens, toen hij aan de deur was.

‘Voor mijn part.’

Toen de knecht weg was, bleef de doctor geruimen tijd in nadenken verzonken. Daarna stak hij een versche sigaar aan en verdiepte zich in het lezen van een brochure, tot de olie in zijn lamp was opgebrand.

De schilder en photograaf Richard Förster was een beminnenswaardig heer, die met een innemend lachje naar Elisabeth luisterde, toen ze hem uiteenzette, dat Stella voortaan niet meer komen kon.

‘Dus juffrouw Stella is werkelijk door haar studies geheel in beslag genomen?’ vroeg hij eenigszins ironisch. ‘Denkt zij er dan in allen ernst aan, naar Zürich te gaan om daar voor doctor te studeeren? 't Is toch eigenlijk jammer, want uw zuster schijnt me eer toe, voor den zonneschijn des levens geschapen te zijn. Ik zal u natuurlijk op alle mogeliike manieren te gemoet komen. Als u af en toe eens aankomt, - ik zal dan altijd bestellingen voor uw zuster bewaren. Maar een enkelen keer zal ze toch moeten komen. Het is dikwijls noodig, nauwkeuriger inlichtingen te geven, en er zijn ook klanten, die persoonlijk met de schilderes wenschen te spreken. Bijna had ik vergeten te zeggen, dat hier voor een paar dagen een brief is afgegeven. Geef dien brief eens hier voor juffrouw Roland.’

Elisabeth las het adres: Juffrouw Stella Roland, bij den heer photograaf Förster. Daarna stak zij den brief in haar zak en nam afscheid. Stella's bekentenis kwam haar in de gedachte.

Toen ze in de tram zat, scheurde ze de enveloppe open. Haar voorgevoel had haar niet bedrogen. Op het geribde papier, dat met een monogram prijkte en een welriekenden geur verspreidde, las zij:

Hoogvereerde Stella.

De zware ziekte van een naasten bloedverwant roept mij plotseling uit deze stad. Daar ge mij zoo standvastig uw woning verzwegen en alle onderzoek daarnaar verboden hebt, vind ik geen anderen weg, dan u onder het adres van den heer Förster te schrijven, en u te verzoeken mij trouw te blijven, ook indien ik geruimen tijd van u verwijderd mocht zijn. Och, het spijt mij, er niet meer werk van gemaakt te hebben. Hadt ge mij maar veroorloofd mij aan de uwen voor te stellen, dan ware mij ten minste de troost der briefwisseling gebleven.

Wanneer gij een klein weinigje welwillendheid voor mij hebt, zend mij dan een vriendelijken groet naar Delmenhorst bij Bremen poste-restante. Blijf aan mij denken, ook wanneer onze scheiding van langeren duur zou zijn dan ik hoop.

Uw toegenegen

WILLI HOLM.

Gehoor gevend aan haar eerste opwelling, verscheurde Elisabeth den brief, maar legde daarna de stukken naast elkaar en stak ze in haar zak, om thuis nog eens met kalmte en overleg het schrijven door te zien. Er was toch eigenlijk niet veel op aan te merken. Op een vrijerij achter den rug van de ouders scheen de schrijver het niet gemunt te hebben. Toch gaf het jonge meisje er de voorkeur aan, haar zuster daar niets van te zeggen. Stella was weer opgewekt evenals vroeger, ze werkte ijverig, mijnheer Förster zond veel bestellingen en maar zelden verlangde hij Stella persoonlijk te spreken.

Elisabeth week niet van haar zijde. Zij merkte wel, dat de vergeet-mij-niet-oogen iets zochten, ze hoorde ook de zware zuchten wel, waarmee Stella in de paardentram stapte. Dikwijls was het haar, als moest zij het arme meisje te hulp komen. Reeds greep ze het aanteekenboekje, waarin ze de stukken van den brief geborgen had, - maar steeds zegevierde het verstand op haar zusterlijke liefde, en Stella kwam niets te weten omtrent haar vereerder. Zij wachtte en hoopte van dag tot dag op een gelukkig toeval, bestudeerde bij den winkelier heimelijk het adresboek der stad, las nauwkeurig de krant - maar de naam Willi Holm was nergens te vinden. Toen liet zij het kopje hangen, zat den heelen dag over haar boeken, schilderde tot laat in den nacht, tot een nieuwe ziekte van haar vader haar uit haar droomen opschrikte en de angst voor het dierbare leven al het andere naar den achtergrond drong.

III.

De Parlementszittingen duurden dezen winter bijzonder lang. Er waren belangrijke wetsontwerpen aan de orde, die de gemoederen der volksvertegenwoordigers geweldig opwonden.

Dr. Althaus was dientengevolge buitengewoon zenuwachtig en onuitstaanbaar. Hendrik streek dikwijls met de hand door het haar, als hij het zijn heer weer niet naar den zin kon maken.

Maar het meest bezorgd was hij nog om de arme schrijfjuffrouw.

Hij kon nogal wat verdragen, omdat hij den doctor kende, maar als hij hoorde, hoe deze tegen het jonge meisje opspeelde, als hij haar lief gezichtje altijd smaller zag worden en haar van het vele schrijven zoo vermoeide oogen zich met tranen zag vullen, dan voelde bij een steek in het hart.

Dezen morgen was er weer wat te koop geweest, omdat de juffrouw een kwartier te laat was gekomen. Nu wees de wijzer weer halfnegen en ze was er nog niet. En daar kwam de doctor al aanstormen.

Norbert Althaus zag er bleek en overspannen uit, en tusschen zijn oogen lagen twee diepe, donkere plooien.

‘Is de juffrouw binnen?’ vroeg hij kortaf aan Hendrik.

‘Neen, doctor, maar ze zal dadelijk wel komen. Misschien wil u eerst wel iets eten?’

‘Heb geen tijd; geef maar iets warms te drinken, gauw!’

Hij was al in zijn studeerkamer verdwenen, waar een hoop correspondentie en correctie lag te wachten. Nadat hij de brieven had doorgevlogen, keek hij op de klok, kwart voor negenen.

‘Het is om dol te worden, dat men op geen mensch meer kan rekenen.’

Hendrik bracht zijn pijp en stak ze aan. Eindelijk ging de bel over en kwam Elisabeth binnen. Haar adem vloog en haar wangen gloeiden.

‘Ik moet u dringend verzoeken, juffrouw Roland, mij niet te laten wachten. Ik heb geen lust en geen tijd, om uwentwil mijn werkuren te verzetten.’

‘Ik vraag u wel verschooning, dat ik vandaag voor de tweede maal te laat kom, maar er was een zeer ernstige reden ...’

‘Verbeuzel nu in 's Hemels naam uw tijd niet met in der haast bedachte verontschuldigingen. Daardoor wordt het verzuim nog grooter.’

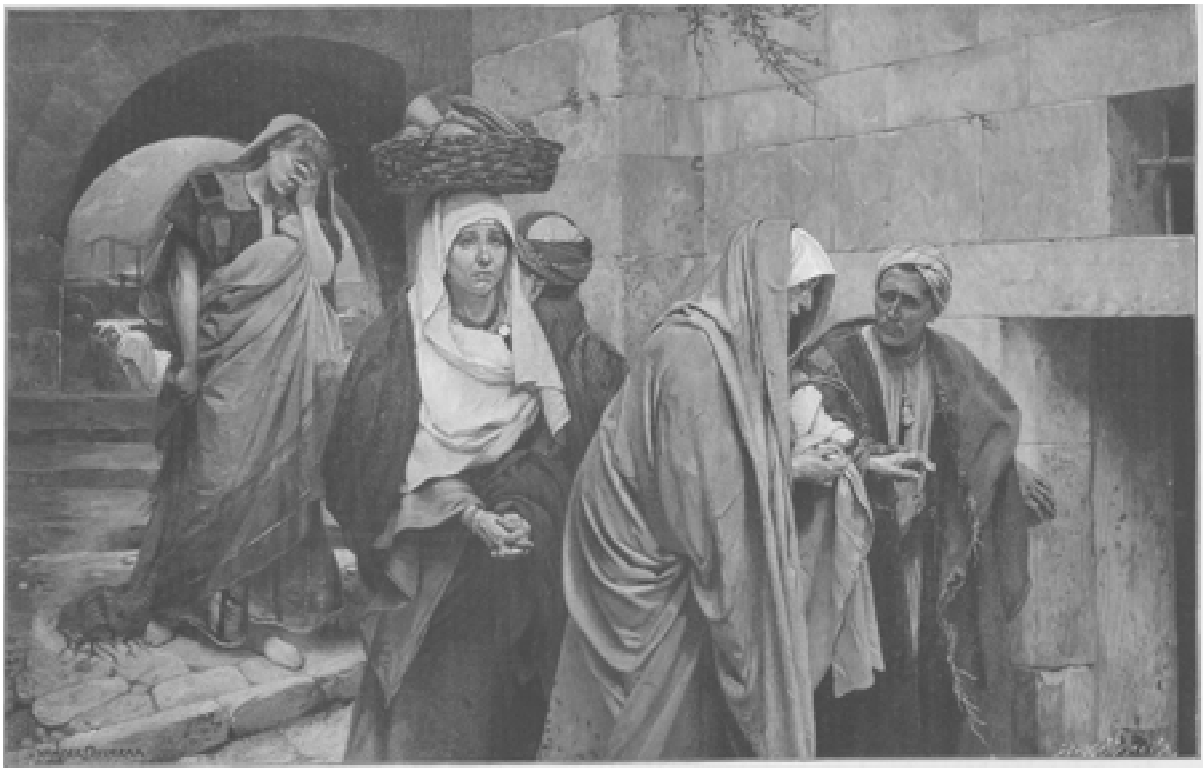

TERUGKEER DER VROME VROUWEN VAN HET GRAF, NAAR DE SCHILDERIJ VAN VAN DER OUDERAA.

DE FREDIKING VAN HET CHRISTENDOM IN RUSLAND, NAAR DE SCHILDERIJ VAN PROF. WASSILI PETROWITSJ WERESTSCHAGN.

Elisabeth verbleekte. Zij antwoordde niets meer en ging voor de tafel zitten. Maar haar vingers beefden en voor haar oogen kwam een nevel, zoodat ze nauwelijks zag wat ze schreef. Daarbij dicteerde de doctor vandaag zoo overhaast, zenuwachtig en onduidelijk, dat het haar bijna onmogelijk werd, het moeielijke onderwerp woordelijk te volgen. Na de beleediging, die hij haar had aangedaan, was zij te fier om iets te vragen. Zij geraakte daardoor in een toestand van opgewondenheid, die haar bijna ziek maakte. Haar voorhoofd gloeide en haar lippen waren zoo droog als die van een koortslijder.

Het scheen haar dus een weldaad toe, toen Hendrik met de thee en den rooden wijn binnenkwam. Haastig nam zij een van de gevulde glazen, om het, als een van dorst versmachtende, aan haar lippen te brengen. In haar haast en opgewondenheid stiet zij met haar arm tegen het blad en de inlroud der glazen stortte zich uit over de schrijftafel met haar kostbare papieren en manuscripten.

'Natuurlijk, onnauwkeurig, licht geraakt en onbekwaam!' voer de doctor uit. 'Dat is zoo de aard van vrouwen. Het is om razend te worden!'

'Het is zoo erg niet, doctor,' trachtte Hendrik hem te kalmeeren, terwijl hij handig de druppels van de papieren afschudde en met zijn servet afwreef. 'Alleen de japon zal wel bedorven zijn,' zei hij met een treurigen blik op Elisabeths fluweelen mouw, die geheel met rooden wijn was overgoten.

Althaus dicteerde verder. Elisabeth schreef met vliegende vingers, en deed haar uiterste best om de opkomende tranen te bedwingen.

Eindelijk was het dagwerk klaar. Het jonge meisje stond op, stak de potlooden zorgvuldig in de busjes, schoof het overgeschoten papier in het daarvoor bestemde vak, en raapte haar stenogram-bladen bijeen. Daarna trad zij dicht op de sofa toe, waarop de doctor gedurende het dicteeren placht te rusten.

'Na hetgeen van avond is voorgevallen kan ik begrijpelijkerwijs niet meer terugkomen, doctor. Het stenogram van van avond zal ik u morgen zenden,' zei ze met vaste, zij het ook heesche stem.

De doctor ging overeind zitten en keek haar een oogenblik verbaasd aan. Daarna leunde hij weer achterover en antwoordde koel:

'Zooals u verkiest, juffrouw.' En zonder zich verder om haar te bekommeren, nam hij het boek weer op, dat hij bezig was te lezen.

Nauwelijks echter was het jonge meisje buiten de kamer, of hij sprong op, bracht de hand aan het voorhoofd en keek verstoord de kamer rond.

Zij was weg, voorgoed weg. Ze zou nooit terugkomen. Maar dat was onzin, dat was niet denkbaar. Wat moest hij zonder haar beginnen? Wist zij dan niet, dat hij zonder haar niet meer leven en werken kon? Wat had hij haar dan voor grofs gezegd? Dat zij niet stipt en onbekwaam was. Dat had hij niet mogen zeggen, want ze was geen van beide. Maar daarom behoefde ze toch niet onmiddellijk weg te loopen.

Hij luisterde, of ze misschien buiten nog met den knecht sprak. Het was alles stil. Zij was dus werkelijk gegaan zonder meer iets te zeggen. Maar ze zou terugkomen, ze moest terugkomen. Hij was aan haar gewend, en haar stil, zacht wezen werkte op zijn zieke zenuwen als medicijn.

Hij wilde haar schrijven, morgen, dadelijk. Maar ze zou den brief misschien in het geheel niet lezen, hem ongeopend terugsturen....

Hij rukte de deur open en riep om Hendrik. Hendrik was er niet. Hij luisterde; ook op de trap was het stil, en toch kon ze nog niet ver weg zijn. Hij schoot zijn jas aan

en ijlde de trap af. De huisdeur was al gesloten. Terwijl hij naar den sleutel zocht, viel zijn blik op zij en ontdekte hij de gezochte, die, haar volle dicht over het gezicht getrokken, stond te snikken.

'Juffrouw Elisabeth, Goddank dat ik u nog vind,' riep hij verheugd uit. Wil u nog niet even boven komen? - Niet? - Nu, dan zal ik u een eindje vergezellen, om u te zeggen dat je een onverstandig, klein meisje bent.'

Hij had de deur geopend en haar tegenstribbelenden arm vast in den zijnen genomen. Zoo wandelden ze het breede trottoir op en neer.

'Juffrouw Roland,' zei hij, 'u moest mij nu toch kennen. Je weet, hoezeer ik met werk overladen ben; maar je weet ook, hoezeer ik je heb leeren hoogachten en waardeeren. Je weet, dat ik je niet meer kan missen, nooit meer, versta je, - en daar voelt ge je op je teenen getrapt en loopt weg. Wat zou er gebeurd zijn, als ik niet op den gelukkigen inval was gekomen, u na te gaan? Ik neem dus alles terug wat ik gezegd heb, en u vergeet dat en blijft mijn trouwe helpster als tot dusver, niet waar juffrouw Elisabeth?'

Hij was midden op straat blijven staan en stak haar beide handen toe. Zij was zoo geroerd, dat ze niets meer vermocht te zeggen dan: 'Ik blijf, meneer.'

'Zoo is het goed,' zei hij hartelijk. 'En beloof me nu ook, consideraties met mij te zullen gebruiken, als ik weer eens onheusch tegen u ben. U kan niet gelooven, hoe ellendig ik mij dikwijls voel, hoe onbevredigd, en hoe ik een hekel heb aan al wat ik maak. Ik werk dag en nacht, en toch blijven altijd de gewichtigste dingen liggen. Daarbij ben ik ziek, lichamelijk en geestelijk. U mag dus elk woord niet op een goudschaaltje wegen, juffrouw Roland. Denk u er altijd maar aan, dat ik u in het geheel niet kan missen; reik mij nu nog eens uw hand en beloof mij, dat je nooit meer zal wegloopen.'

Elisabeth stak hem haar kleine, sidderende rechterhand toe en keck hem met haar groote sprekende oogen gelukkig aan. Was het deze blik of had hij berouw over zijn tegemoetkoming? - hij deed een stap terug en zei, met den hoed in de hand, op zijn oude, vormelijke wijze:

'En nu mag ik u wel naar een rijtuig brengen?'

Zijn scherpe stem bracht Elisabeth tot de werkelijkheid terug.

'Een rijtuig?' herhaalde zij verwonderd. 'Wel neen; een paar stappen hiervandaan houdt de paardentram stil, die mij alle avonden naar huis brengt.'

'Maar u kan toch niet alleen gaan.... in den laten avond....'

'Doctor, dan zou het er slecht met mij uitzien. Wie zijn weg alleen door het heele leven moet gaan, mag niet bang zijn voor den korten weg naar zijn woning. Ik dank u wel, meneer, ginds komt de tram al aan.'

Zij maakte een buiging en stak de straat over naar de halte van de tram.

De doctor volgde haar met zijn oogen, en zijn blikken waren onwillekeurig met welbehagen op haar slanke, lenige gestalte gevestigd. Plotseling kwam de gedachte bij hem op, dat Elisabeth niet alleen zijn onontbeerlijke schrijfhulp was, maar dat hij te gelijker tijd in haar een jong wezen vóór zich had, dat meer, veel meer voor hem kon zijn.

'Wie zijn weg alleen door het leven moet gaan,' zei hij bij zich zelf. Nadenkend ging hij de trap weer op.

Toen hij op de schrijftafel toetrad, vond hij op den stoel een samengeknepen papier. Hij vouwde het open. Het schenen stukken van een brief te zijn. 'Blijf aan mij denken,' las hij, en verder: 'mij trouw te blijven.... Uw toegenegen....'

Althaus lachte bitter. Daar had hij al wat hij vreesde. Het zou niet lang meer duren, of een ander zou komen om haar weg te halen, en dan zou hij noch het recht, noch de macht hebben, haar te houden.

Snel zette hij zich aan het werk. Hij schreef en corrigeerde tot laat na middernacht. Toen hij zich eindelijk te ruste begaf, was hij weer ‘verstandig.’ Maar al zijn verstand kon toch niet verhinderen, dat hij in zijn droom Elisabeth zag met haar groote, blijde oogen, hem trouw en verknocht aanstarend.

IV.

Het was een heerlijke lentemorgen, toen Elisabeth tegen elf uur de woning van den doctor verliet. Zij droeg een frissche, groene japon, die haar slanke gestalte keurig omsloot, op de weelderige vlechten een bevallig hoedje met wapperende voile. Zij zag er veel vroolijker en frisscher uit dan in den winter, en met de door het ijverige schrijven lichtrood getinte wangen en haar stralende oogen was zij het beeld van zooveel aanvalligheid, dat een in het zwart gekleede jonge heer, die juist wilde aanbellen, toen zij het huis verliet, haar met bewondering naoogde zoolang nog een tipje van haar volle te zien was.

‘Goeden morgen, waarde vriend, eindelijk zien we elkaar dan weer.’

Met deze woorden stak de heer den hem vroolijk te gemoet komenden doctor de beide handen toe, maar riep, toen hij hem goed had opgenomen, verschrikt uit: ‘Maar, kerel, wat zie je er uit! Kom, mee naar buiten, de lucht op, je zit hier te vermuffen achter je boeken.’ Althaus schudde ernstig het hoofd.

‘Het gaat niet, Willibald, vandaag kan ik onmogelijk. Morgen zal ik je misschien beloven, er een paar uren uit te breken. Maar vertel mij nu eens iets over je zelf. Je hebt veel verdriet gehad door het plotseling sterfgeval van je goeden oom. De brave man ruste in vrede! En denk je nu zijn praktijk over te nemen en de stad te verlaten?’

‘Er zal wel niet veel anders opzitten, en ik ben het dan ook moe, hier honger te lijden. Ik zou nu eigenlijk wel geen honger hoeven te lijden, want oom heeft me een mooi sommetje nagelaten, grooter dan ik dacht; maar de goede man stond er op, dat ik zijn opvolger zou worden, en ik moet daar dus wel mijn nest bouwen. En vertel me nu eens hoe het met u staat,’ vervolgde hij, zijn vriend schalk aankijkend, ‘is het daar binnen nog zoo hard als een steen, of ben je daar toch eindelijk iets gaan voelen?’

Althaus maakte een afvverende beweging met de hand, maar kon toch niet verhinderen, dat hem onder den onderzoekenden blik van zijn vriend het bloed naar de wangen steeg.

‘Neem me niet kwalijk, Norbert,’ zei Willibald met gemaakte verontwaardiging, ‘maar het is toch wat kras, dat ge je oudsten, trouwsten vriend niet in het geheim van je hart inwijdt.’

De doctor keek hem vragend aan.

‘Je weet toch, dat ik nooit hartsgeheimen gehad heb. Ik begrijp daarom niet wat je bedoelt.’

De jonge dokter stak plagend den vinger op.

‘Ik heb zooeven de jonge dame wel gezien, die uw eenzame uren verzoet. Ik had ze nog bijna omgeloopen in mijn haast om bij u te zijn. Het is een bekoorlijk meisje met iets zoo innigs, zoo hartelijks in haar mooie oogen. 't Is precies, of ik die oogen al meer gezien heb.’

Althaus fronste de wenkbrauwen en zijn gezicht werd hoe langer hoe rooder. ‘Ik moet u verzoeken, vriend, voortaan wat voorzichtiger in uw uitdrukkingen te zijn. De dame, die je bent tegengekomen, staat even ver van mijn hart als van het uwe. Zij helpt mij bij mijn werk en ze is zoo bij de hand, dat ik ze niet graag zou missen. Als je mij dus een pleizier wil doen, laat dan alle gekheid achterwege en spreek ook met onze vrienden niet over de jonge dame, die alle hoogachting waard is.’

Willibald keek hem nog altijd ongeloovig aan. ‘Helpt ze je bij je werk? Een dame? Maar 't is waar ook. Ik ken zelf zoo'n aardig jong ding, dat in de medicijnen wil studeeren. Dus het is werkelijk verder niets?’

Althaus schudde krachtig het hoofd.

‘Nu, wanneer je dat op dien toon zegt, met die plooi op je hoog denkersvoorhoofd, dan moet ik het wel gelooven. Maar dan moet ik je ook zeggen, dat je een ijsbeer bent. En,’ vervolgde hij, nog altijd niet overtuigd en zijn vriend scherp waarnemend, ‘als jij er dan in het geheel geen *vues* op hebt, dan zal je het een ander niet kwalijk nemen, indien die met haar in kennis zou willen komen.’

Althaus verbleekte nu toch merkbaar.

‘Juffrouw Roland ziet er niet naar uit, om op zulk een kennismaking gesteld te zijn. Zij heeft ook geen tijd, om zich met dergelijke beuzelingen op te houden; zij werkt dag en nacht, haar vader is lam en een zuster nog onverzorgd. - Maar wat scheelt er aan, word je gek?’

Willibald was als door een electrischen schok opgesprongen.

‘Juffrouw Roland?’ zei hij, den doctor bij den schouder grijpend. ‘Hoe is haar voornaam,

waar woont ze? Spreek dan toch en kijk me niet zoo onthutst aan.'

'Wil je niet eerst de goedheid hebben, mijn arm los te laten? Zoo, nu zal ik je den naam zeggen. Als ik mij niet vergis, heet ze Elisabeth.'

'Elisabeth, dat klopt,' riep Willibald ademloos uit. 'Haar adres?'

'Daar op tafel ligt het. Altmoabit 180.'

'Ik dank je, Norbert, dank je wel. O, je begrijpt niet, hoezeer dat meisje mij interesseert. Die oogen! Daaraan alleen had ik ze al moeten herkennen. Waar is mijn hoed en mijn stok? En nu dadelijk weg naar Altmoabit 180. Jongen, Norbert, je weet niet hoe gelukkig ik ben.'

'Maar wees toch verstandig, Willibald, want ik ben bang, dat je een dwaasheid zal begaan.'

'Laat mij maar doen, Norbert. Ik zeg je, dat de zaak heel ernstig is. Natuurlijk hangt alles van een bezoek bij den ouden heer Roland af, en van Elisabeth natuurlijk. Nu, adieu, morgen om dit uur kom ik terug, òf overgelukkig, òf - maar neen, dat is niet mogelijk. Wie waagt die wint!'

Althaus wist niet meer waar hij het had. Hetgeen hij zooeven had gehoord, had hem den blinddoek geheel van de oogen getrokken. Nu pas, nu hij ze verliezen zou voor altijd, nu eerst voelde hij, dat hij dat onbaatzuchtige meisje lief had met een zoo ware en onverzettelijke liefde, als men ze dikwijls juist bij koele, gesloten naturen aantreft. Maar nu hem dit zoo duidelijk was geworden, omving hem een groote treurigheid, een beklemmende angst, als had hij een misdaad begaan. Want nu hij ze lief had, moest zij de zijne worden, of kon ze nooit meer onder zijn oogen komen. De gedachte alleen reeds, dat ze nu zou binnenkomen, hem met haar groote oogen aankijken en met haar welluidende stem vragen: 'Zijt u nu over mij tevreden, doctor?' joeg hem het bloed naar het hart, zoodat hij dacht duizelig te worden.

Hij wierp het venster open, om de geurige lentelucht naar binnen te laten stroomen. Hij kon het niet uithouden in de met tabaksrook gevulde kamer; alles kwam hem nu zoo eng, zoo benauwend voor, - hij moest den hemel boven zijn hoofd hebben, de groote, ongemeten ruimte, waarin zijn blik zich kon verliezen.

En terwijl hij door de met menschen gevulde straten liep, zag hij zijn vorig leven als in een vluchtig beeld voor zijn geest. Zijn levenslente was. voorbij, zijn jeugd doorgebracht in zorg en werken, zonder een hooger doel.

Misschien reeds op dit oogenblik zat Willibald, zijn van levenslust tintelende vriend, naast Elisabeth en palmde hij haar geheel in. Hij had het recht niet tusschenbeide te komen, hij was in de wereld om voor anderen het levenspad te effenen.

Hij hield op met zijn gemijmer en keek om zich heen. Wat schitterde en fonkelde het overal, zoo ver het oog reikte, hoe vroolijk schenen de stralen der zon over boom en struik, hoe drong de welriekende lentezon door tot in het hart. In zijn ziel daalde iets neer als de voorbode van een groot, nooit gekend geluk. 'God,' riep hij uit, 'als het mogelijk was, dat zij van mij hield, dat ze mijn 38 jaren, mijn grijs hoofd, mijn gerimpeld voorhoofd niet in rekening bracht.'

Wat hem dreef wist hij niet, maar hij liep naar de woning van Elisabeth, snelde de trap op en belde uit alle macht aan.

Van binnen weerklonk een luid gelach en meende hij de stem van Willibald te herkennen. Deze rukte hem uit den hemel zijner illusie neer naar de werkelijke wereld,

naar de leege treurigheid van zijn eenzaam leven. Reeds was hij op het punt terug te keeren, toen een zachte, hartelijke stem tegen hem zei:

'Wel, doctor, welk een onverhoopte vreugde en eer!' En het lieve gezichtje van Elisabeth vertoonde zich in de geopende gangdeur.

Hij was nauwelijks in staat een woord te zeggen. Daar hoorde hij weer Willibalds stem, en dit gaf hem in zoover zijn zelfbeheersching terug, dat hij een verontschuldiging kon stamelen.

'Wij hebben vandaag onzen eersten gelukkigen dag in Berlijn,' zei Elisabeth, die tevergeefs wachtte dat hij nader zou komen. 'Mijn zuster Stella is zooeven met den heer Willi Holm verloofd. Deze zal ongetwijfeld verheugd zijn over het gelukkige toeval, dat u juist op dit oogenblik hierheen voert.'

Norbert deed een stap terug en staarde de spreekster met groote oogen aan. Eindelijk vroeg hij: 'En gij, Elisabeth?'

Hij trad nu dicht op haar toe en zijn oogen keken haar zoo vriendelijk aan, dat zij de hare neersloeg. Maar reeds had hij haar arm gegrepen en bracht haar sidderend bij haar grijzen vader.

'Mijnheer Roland,' zei hij, 'uw gezin wordt van uur tot uur grooter. Elisabeth heeft er zooeven in toegestemd, een levenslang engagement bij mij aan te nemen.'

Elisabeth zei niets. Zij keek hem enkel aan met haar groote, sprekende oogen, vragend, hopend, gelukkig, en de goede vader begreep alles. Hij legde zijn bevende hand op het hoofd van zijn oudste dochter en zegende de twee, die elkaar eindelijk gevonden hadden.

Allerlei.

Hoeveel weegt een gewoon mensch? -

Ofschoon er bijna niemand is, die zich in zijn leven al niet eens heeft laten wegen en de gelegenheid daartoe door de zelfwerkende weegtoestellen bijna overal voorkomt, kan toch op de schijnbaar zoo eenvoudige vraag, hierboven gesteld, nog geen wetenschappelijk zuiver antwoord gegeven worden. Daartoe ontbreken statistische opgaven van voldoenden omvang voor volwassenen vooral van de bemiddelde standen; en toch meent iedereen allicht dat wie in goeden doen is, met andere woorden, wie zich rijkelijk voeden kan, de meeste kans heeft om een persoon van gewicht te zijn.

Dit schijnt evenwel vooral dan het geval, wanneer goed eten en goed bierdrinken samengaat met flinken lichamelijken arbeid. Ten minste brouwersknechts en voerlui van bierwagens, alsmede de sjouwers van de douane of van inrichtingen tot meubelvervoer, die allen bij goede voeding ook zwaar lichamelijk werk te doen hebben, munten gewoonlijk door krachtige lichaamsontwikkeling uit.

Bepaalde statistische gegevens bezitten wij alleen omtrent fabriekarbeiders en soldaten. Voor de laatste werden door den ijverigen navorscher op geneeskundig gebied, den heer Escherich, in Mittelfranken bij de lichtingen der recruten waarnemingen gedaan, die, later door Dr. Majer openbaar gemaakt, de volgende resultaten geven.

Dr. Majer onderscheidde naar gelang van de gemiddelde grootte en het gemiddeld gewicht twaalf 'standen.' Het grootst en tegelijk het zwaarst zijn 1o. de bierbrouwers en korendragers; dan volgen, achtereenvolgens kleiner en lichter wordend, 20. de

timmerlui, 3o. de slagers, 40. de bakkers en molenaars, 5o. de studeerenden, 6o. de metselaars en witters, 7o. de slotenmakers en smeden, 8o. de wevers en kousenmakers, 90. de schoenmakers, 10o. de handelsbedienden en kellners, 11o. de schrijnwerkers en draaiers, en ten slotte zijn het kleinst en lichtst van allen 12o. de kleermakers!

Daarbij mogen we evenwel niet vergeten dat de hier aangegeven uitkomsten betrekking hebben op lieden, die nog in hun groei zijn, zoodat bij hun later leven de volgorde in de getallen misschien veranderen zou.

Majer's bepaalde cijfers betreffende het lichaamsgewicht van jonge mannen op hun een-en-twintigste jaar hebben derhalve voor onze vraag weinig waarde; als gemiddeld gewicht voor al de gewogenen bekwam hij 58,7 kilo of 117 pond en twee ons. De zwaarste was een bierbrouwer van 181 pond en de lichtste een kleermaker van 74 pond.

Dood ivoor. -

Van alles wat uit Afrika komt wordt, na goud en diamant, niets op zoo hoogen prijs gesteld als het ivoor. Gemiddeld worden jaarlijks 850.000 kilogram uit Afrika uitgevoerd, die aan een getal van 65.150 gedoode olifanten beantwoorden en een waarde van meer dan tien millioen gulden vertegenwoordigen. Wellicht is het weinig bekend, dat ook de tanden van het nijlpaard goed ivoor opleveren, dat nooit geel wordt. Daar echter de tanden dezer dieren zeer hol zijn, kan dit ivoor enkel voor zeer kleine voorwerpen, meestal kunsttanden, dienen. Uit Afrika gaan jaarlijks gemiddeld 12.000 kilogram nijlpaardentanden naar Europa.

Vele eeuwen lang zijn groote kudden olifanten door de oerwouden van Afrika getrokken. Zij waren de lievelingsbuit der leeuwen, en wanneer deze het vleesch verteerd hadden, bleven de tanden en de geraamten natuurlijk op den grond liggen. Ook hebben de inboorlingen, wat ook nu nog voorkomt, een groot aantal olifanten om hun vleesch gedood, en het ivoor, dat voor hen geen waarde had, bleef op de plaats liggen, waar het dier was geveld.

Nog voor eenige jaren hechtte in het gebied van den Boven-Congo nauwelijks één op de honderd olifantenjagers, waarde aan de tanden dezer dieren, en de meeste der daar wonende ‘dwergen’ - dat zijn de bekwaamste inlandsche jagers - wisten niet dat het de moeite waard was, het ivoor van den grond op te rapen.

Vele dieren sterven ook een natuurlijken dood, en terwijl hun vleesch door de roofdieren wordt verslonden, blijven de tanden op de plaats liggen, waar de dikhuiders den laatsten adem hebben uitgeblazen.

Van een menigte olifanten, die op de een of andere wijze omkwamen, liggen de tanden in den breeden tropengordel met weelderigen plantengroei, waar het gras tot twee meter en meer hoog wordt. Elk jaar in Mei en Juni wordt dit gras dor en geel, en in de volgende twee maanden steken de inboorlingen groote vuren aan, die zich over heel tropisch Afrika verbreiden. Door groote hitte is het zeer wel mogelijk, alle eigenschappen van het ivoor, die het zijn waarde geven, te vernietigen. Zulk een vuur kan zelfs den diksten tand half verkolen, en het volgend jaar gaat het ivoor geheel te niet.

Dikwijls sterven de dieren in een streek, die in den regentijd een volslagen moeras wordt. Het zware einde der tanden zinkt weg in het slijk, zoodat de spits maar ongeveer een halven meter boven den grond uitsteekt. Deze worden dan door het vuur vernield, maar dikwijls vindt men de in den grond stekende gedeelten nog in goeden toestand.

Voor de huisvrouw. -

Men kan ketelsteen uit thee- en andere ketels gemakkelijk verwijderen door er een mengsel van één deel zoutzuur en twee deelen water in te gieten en het mengsel heen en weer te schudden. Het zoutzuur verbindt zich met de ketelsteen, die niets anders is dan uit het water neergeslagen kalk, en lost ze daardoor op. Hierna heeft men niets anders te doen dan den ketel met warm en koud water goed uit te spoelen.

Bestrijding van straatgedruisch. -

Te Londen heeft zich een vereeniging gevormd tot 'bestrijding van straatgedruisch,' waarbij zij vooral den overlast van zwervende muzikanten op het oog heeft. In het bijzonder draaiorgels treft men te Londen bij zoo groote menigte aan, dat zij een ware plaag zijn geworden. Van den vroegen morgen tot laat in den nacht doen zij, gemeenlijk twee of drie te gelijk en onharmonisch door elkaar, hun barbaarsche geluiden weergalmen tot groot ongerief der rustlievende bevolking.

De vereeniging wil nu vóór alles een verordening zien ingevoerd te krijgen, waarbij van ieder orgeldraaier, straatzanger enz. een soort patent of beroepsbewijs gevorderd wordt. Bezondigt hij zich tegen de bepalingen der verordening, dan wordt het beroepsbewijs niet meer vernieuwd. Geen levenmaker van die soort mag zich binnen 300 *yards* afstand van een ziekenhuis, toevluchtsoord, school of kerk laten hooren. Ook moet ieder bewoner van een huis het recht hebben, hem op zoodanigen afstand van zijn huis te verbannen. Hoe het echter gaan moet, als van twee buren de één een orgeldraaier of straatzanger aan zijn deur wenscht en de ander hem 300 *yards* daarvandaan wil hebben, vinden wij niet vermeld.

Honden op Madagaskar. -

Veel dieren zijn er, die door slimheid uitmunten en daarin de menschen, die zich al heel bij-de-hand wanen, ten voorbeeld kunnen zijn. Zoo o.a. de honden op Madagaskar.

Er zijn op dat eiland heele troepen honden, die in volle vrijheid rondzwerven en zich met bijzondere snelheid vermenigvuldigen. Op hun verre tochten moeten zij dikwijls de rivieren oversteken, die het moerassige land doorsnijden, en waar zij opgewacht worden door afschusvelijke krokodillen, die erg op hondenvleesch belust zijn.

Maar de honden kennen een goed middel om aan hun gevaarlijke vijanden te ontsnappen: een half dozijn hunner, soms meer, vereenigt zich aan den oever der rivier en begint uit alle macht te blaffen; oogenblikkelijk komen alle krokodillen toegesneld en steken op hoop van een smakelijk ontbijt hun leelijken kop reeds boven het water uit.

Zoodra alle krokodillen uit den omtrek goed en wel bijeen zijn, vertrekken de honden in galop om twee- of driehonderd meter stroomopwaarts de rivier over te steken.

De honden, die uit Europa worden ingevoerd, kennen dat kunstje niet en worden onverbid delijk door de krokodillen verslonden. Wat slimheid betreft, schijnen dus de honden van Madagaskar op een hoogeren trap van ontwikkeling te staan dan hun Europeesche collega's.

Handschoenen. -

In Engeland worden jaarlijks 36 millioen handschoenen verbruikt; drie vierde daarvan komt op rekening van de dames. Van den omvang der handschoenennijverheid zullen maar weinig menschen zich een duidelijk begrip maken; er is één Engelsche firma, die alleen rechtstreeks en zijdelings 50 000 personen in het werk heeft, en te Worcester alleen is een streek van acht kilometer met handschoenfabrieken bedekt.

Vele Engelsche dames gaan heel verkwistend met handschoenen om; een 300 of 350 gulden per jaar voor handschoenen geldt als een bescheiden bedrag; sommige *ladies* maken jaarlijks wel voor 1800 gulden aan handschoenen zoek. Dat is zoo moelijk niet, als men denkt dat een paar van de fijnste qualiteit zoo wat 25 gulden kost.

Een groote dame moet onder haar toilettafel ten naaste bij een heelen handschoenenwinkel hebben; bij den verkoop van den inboedel der hertogin van Sommerset werden er over de 2000 stuks onder den hamer gebracht!

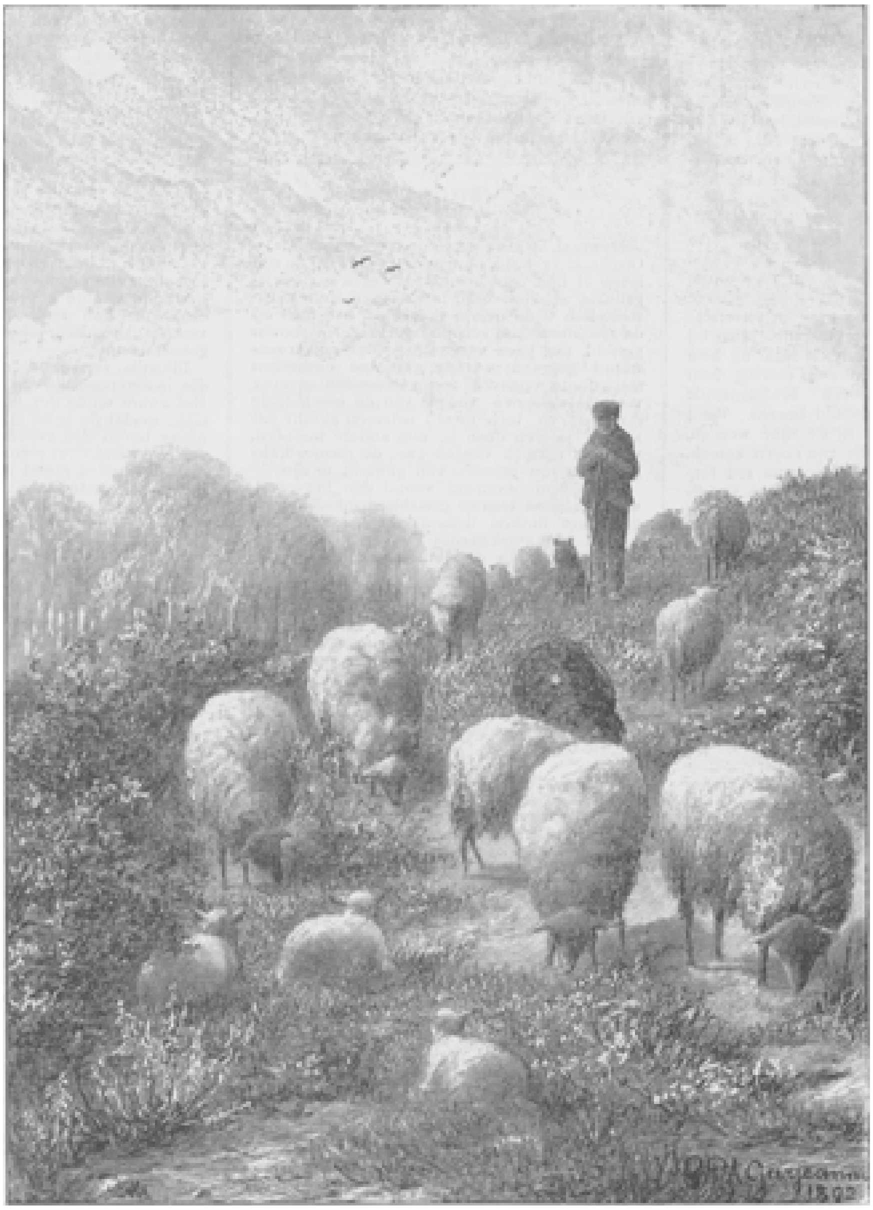

GRAZENDE SCHAAPJES, NAAR DE TEEKENING VAN P.A. GARGEANNE.

Men heeft uitgerekend dat de jaarlijksche handschoenenrekening van de gezamenlijke Engelsche dames niet minder dan 18 millioen gulden bedraagt.

Bij de Platen.

Grazende schaapjes. -

De aanblik van een kudde stil grazende schaapjes onder geleide van den droomerigen herder heeft altijd iets eigenaardig poëtisch. Het stemt ons onwillekeurig tot kalmte, tot rustig en dankbaar aanschouwen van het mooie, zachte landschap met zijn weggedoezeld vergezicht, rooskleurig of purperachtig getint door de schuine stralen der ondergaande zon.

Die aanblik heeft den teekenaar van ons tafereeltje blijkbaar bezield en hij heeft het pogen weer te geven met al die vredige bekoorlijkheid, die stille poëzie, welke het schonwspel in de werkelijkheid eigen is.

[Nummer 48]

DAAR KOMEN DE ZWALUWEN!

Levend begraven,
Door Fr. Thieme.

II.

De ongelukkige bleef eenige oogenblikken stom en star voor zich kijken. De schrik had zijn leden verlamd, hij vermocht zich nauwelijks meer staande te houden en was misschien in den afgrond neergestort als niet de haak van zijn touw toevallig aan een der sporten van de nog behouden tweede ladder was blijven hangen.

Toen Antoine zijn bewustzijn en zijn geschiktheid tot bewegen weer voelde terugkeeren, klauterde hij met moeite en sidderend weer naar beneden en wierp zich in vertwijfeling op den met puin en steenen bedekten grond. Wat was er gebeurd?

Een blik op zijn omgeving zei hem alles; naast hem lagen de overblijfselen der vermiste ladder verstrooid in het rond. Had een ongelukkig toeval bewerkt dat het zoo lang bewaarde en naar zijn eigen bevinding nog in goeden staat zijnde materiaal gedurende zijn verblijf in de mijn in elkaar viel? Hij belichtte met zijn lamp de in het rond liggende stukken, - neen, dat was het werk van menschenhanden: tang, hamer en nijptang waren hier bezig geweest om de ijzeren klampen uit den steenen wand los te rukken en de houten gebinten te ontwrichten.

Maar wie kon die ontzettende misdaad gepleegd hebben? Hadden de bergbewoners in hun bijgeloof gevreesd, dat zijn onderneming de geesten der diepte vertoornen zou en hun daarom in dwaze dweepzucht zijn persoon ten offer gebracht? Hij kon het niet gelooven, want hun handelwijze tegenover hem getuigde van oprechte, deelnemende vriendelijkheid; er lag heel geen valschheid of list in hun bedoeling.

Of was het maar alleen om hem schrik aan te jagen? Wie zou daar juist tegenover hem aardigheid in hebben en wie zou zich, alleen tot dit doel, zooveel moeite gegeven hebben om hem in dit hol te lokken? Neen, hier enkel aan een ongepaste scherts te denken, strookte heelemaal niet met den brief, dien hij gekregen had en die kennelijk van leugens aan elkaar hing.

Er was geen twijfel aan: hij was het slachtoffer van een gemeenen streek geworden, en ofschoon hij niet begreep, wie het op zijn ongeluk kon toegelegd hebben, wie hem met zoo'n doodelijken haat kon achtervolgen, kwam hem het heele geval toch duidelijk voor den geest: die brief was een valstrik, hem met opzet gespannen; men had zeker gebruik gemaakt van den naam van den bergwerker, wiens vertrek naar Barcelona den toeleg goed in de hand werkte. Baldomero had zich stellig nooit op de beweerde wijze over de mijn uitgelaten, was misschien nooit van zijn leven in de verlaten schacht afgedaald! De briefschrijver kende het feit van zijn reis en van zijn dood, evenals hij zeker was dat Antoine onder de bijgeloovige landlieden geen gids zou vinden, - als hij in dat geval niet van plan geweest was, hem met dezen geleider samen in de mijn te laten omkomen.

Dat was dan de beteekenis van de geheimzinnige geluiden, die hij gehoord had - o had hij ze maar als waarschuwende teekenen erkend en de stem in zijn binnenste, die hem tot terugkeeren aanspoorde, niet gesmoord!

Hoe zou hij zich uit deze verschrikkelijke positie bevrijden? Was het hem wel ooit mogelijk, uit dit graf te ontkomen? Zou men zijn geroep vernemen, als hij om hulp smeekte? De afstand was aanzienlijk en de streek eenzaam en verlaten. Misschien ging er in heele dagen geen sterveling voorbij, en kwam er door een gelukkig toeval

al iemand in de nabijheid, dan zou de stem uit de diepte hem met bijgeloovigen schrik vervullen en op de vlucht jagen.

En zijn vrouw, zijn vrienden? Zouden zij tijdig bij de hand zijn om hem te redden, zelfs wanneer zij zijn spoor ontdekten, wat heel onwaarschijnlijk scheen?

Hoe lang zou het wel duren, eer zij zoover kwamen? Zou hij in de verstikkende lucht en met de weinige levensmiddelen, die hij bezat, zijn leven zoo lang kunnen rekken? Dagen, ja weken konden er voorbijgaan vóór men zijn onderaardschen kerker ontdekte! Geen twijfel, men zou alleen nog zijn lijk vinden en zijn arme vrouw zou het hart breken van angst en verdriet!

Lang gaf hij zich aan zijn smart, zijn folterende gedachten over. Eindelijk kwam hij weer tot zich zelven. Hij was een man van te krachtig, te vastberaden karakter om in werkelooze wanhoop te verzinken.

‘Ik wil strijden en worstelen om het leven, waarmee ik nog zooveel nut kan stichten en waaraan een ander leven onafscheidelijk verbonden is. De goede God zal mij, hoop ik, niet verlaten!’

Dit besluit rijpte in zijn ziel. Twee wegen, dacht hij, kan ik inslaan: ik moet trachten menschelijke hulp aan te roepen om hetzij door deze schacht, hetzij langs een anderen weg weer in vrijheid te komen. En verder moet ik, op mijn eindelijke verlossing vertrouwend, mijn leven in deze groeve zoo lang mogelijk trachten te rekken.

Nadat hij tot dit besluit gekomen was, werd hij bedaarder, zette zich op de onderste tree van de trap neer en sterkte zich door een eenvoudig maal. Hierop maakte hij het lange touw, dat hij bij zich had, van zijn ransel los, knoopte den haak er aan vast, klom. zoover het ladderwerk reikte, daarlangs omhoog en beproefde, terwijl hij met al de hem ten dienste staande kracht de lijn omhoogslingerde, deze door middel van den haak weer aan een hoogere ladder vast te krijgen, voor het geval zijn vijand zich vergenoegd had met maar ééne ladder weg te nemen.

Hij herhaalde die pogingen tot hij volkomen uitgeput was en vulde de oogenblikken rust met hulpgeroep aan. Tevergeefs! Hoe hij zijn kracht ook tot het uiterste inspande, de haak viel telkens weer naar hem terug, en hoe hij zijn stem ook forceerde, tot hij heesch was, niemand antwoordde op zijn gesmeek en gejammer.

Afgemat, zag hij van die vruchtelooze pogingen af en trok zich op den bodem van de mijn terug om uit te rusten. Hoe kon hij ook aannemen dat de dader van dezen schurkenstreek zich maar tot de verwoesting van ééne ladder zou bepaald hebben! De lange tijd, dien hij in de mijn doorbracht, was toereikend om een half dozijn van die ladders weg te nemen en om zulk een afstand te overkomen, daartoe schoot zoowel zijn kracht als zijn touw te kort.

Bezorgd monsterde hij zijn schamele provisie. Ze was maar op één dag berekend, en al paste hij de porties ook nog zoo karig af, zou hij er toch niet langer dan hoogstens drie dagen van kunnen leven.

Wat dan? Ook de olie van zijn lamp was zoo goed als opgebrand en de meegenomen kaarsen beloofden nauwelijks voor vier en twintig uren de hem omringende duisternis te verlichten.

In elk geval bleek het noodig met het licht even spaarzaam om te gaan als met de levensmiddelen, en zoo spoedig mogelijk een begin te maken met zich aan de Egyptische duisternis te gewennen.

Nauwelijks drong zich die overtuiging aan hem op, of vastberaden doofde hij zijn lamp uit, terwijl hij het bitter bejammerde dat hij niet beter op alles verdacht was geweest en dat hij vooral zijn mantel, die hem nu uitstekende diensten had kunnen bewijzen, met andere voorwerpen al te Andorra ingepakt en den kastelein tot nadere

opzending in bewaring gelaten had, om niet in zijn gemak van beweging gehinderd te worden.

Daar de nacht, die hem nu plotseling omgaf, zijn gemoed neerdrukte, klom hij weer naar boven en herhaalde zijn vruchtelooze pogingen om den klank zijner stem naar boven te stuwen ten einde misschien de aandacht van een voorbijganger te trekken. Volkomen ontmoedigd gaf hij ten slotte de hoop op, langs dezen weg zijn doel te bereiken en trok zich in de monding der galerij terug om een weinig te sluimeren.

Een schrikkelijke droom stoorde den vrede van zijn slaap; hij zag zich door gewapende mannen achtervolgd en naar een afgrond gedreven, aan welks oever zijn echtgenoote stond en de handen wrong, terwijl aan den tegenover- gestelden kant een onbekende luid zijn naam riep. Juist toen hij op het punt stond in de diepte te storten, schrikte hij plotseling op, kreunend en badend in zijn zweet.

Dikke duisternis heerschte in het rond; in verwarring tastte hij rondom zich en het duurde een poos vóór het hem helder was, waar hij zich eigenlijk bevond.

Zonderling, de droom scheen ook in wakenden toestand voort te duren - nog altijd vernam hij als heel uit de verte het geroep van den onbekende aan den rand van den afgrond.

Hij richtte zich op en luisterde.

‘Antoine - Antoine,’ klonk een stem, die uit het binnenste der aarde scheen te komen.

Blij verrast sprong hij op; nieuwe hoop ontwaakte in zijn hart.

‘Men heeft mij ontdekt, men roept mij, ik ben gered!’ juichte hij en ijlde naar de schacht, waarin hij met al de kracht zijner longen zijn aanwezigheid te hooren gaf.

‘Hier, hier!’ riep hij naar boven en zijn blikken vestigden zich in gelukkige verwachting op een beweeglijk lichtschijnsel, dat langzaam nader kwam.

Spoedig onderscheidde hij, hoog boven zich aan de ladders hangend, een donkere gedaante, den drager van de zwevende lamp, die schijnbaar zoo vlug mogelijk tot hem scheen af te dalen.

‘Neem u in acht, de onderste ladders ontbreken!’ riep hij bezorgd. De afdalende persoon nam echter geen notitie van die waarschuwing, maar zette zijn moeilijken tocht naar beneden met groote vlugheid voort, tot hij zich ter hoogte van ongeveer dertig meters boven den gevangene bevond. Hier hield hij plotseling stil, waaruit de geoloog besloot, dat het ladderwerk nog maar tot dit punt van de schacht reikte, en liet zich zwijgend op de daar aangebrachte rustplank neerzinken, de beenen naar beneden latende hangen en zich met de eene hand aan de ladder vasthoudend, terwijl hij met de andere in de diepte lichtte.

‘Het gaat zoo niet,’ begon de heer Antoine opnieuw, ‘u zal een touw moeten nemen.’

De aangesprokene stiet een hoonend gelach uit, dat den angstig wachtenden geleerde met huivering en schrik vervulde.

‘Is u Antoine, Didier Antoine, de directeur van de kweekschool te Foix?’ riep hij daarop in vloeiend Fransch, maar met onaangenaam klinkende, ruwe stem.

‘Ja, ja,’ hernam de geoloog in gespannen verwachting van hetgeen er gebeuren zou en klom zoo vlug als hij kon de eerste ladder op.

‘'t Is me aangenaam u hier te zien, ha, ha, ha,’ klonk het weer van boven met dezelfde spottende stem. ‘Hoe maakt u het?’

‘Red mij hieruit, red mij,’ smeekte de gevangene

De onbekende antwoordde met een gillenden kreet van woede.

‘Jou redden! - jou!’ krijschte hij als in razernij. ‘Al kon ik er alle schatten van de wereld mee verdienen of mij daardoor voor de hel bewaren, dan deed ik dat nog niet!’

Antoine voer een rilling door de leden. Deze man en geen ander was de vijand, die hem dit schrikkelijk lot op den hals gehaald had! Wie anders had zóó kunnen spreken in zulk een toestand? Maar waarom had hij het gedaan? En wie was die man? Hij beproefde met zijn oogen het halfduister te doordringen, waarin de gedaante zich verborg, maar herkende niets dan de donkere omtrekken. Alleen de stem wekte een zweem van herinnering bij hem op; bij haar klank kreeg hij een vreemde gewaarwording. Waar en wanneer had hij die meer gehoord? Dat moest lang, heel lang geleden zijn.

‘Wie ben je, monster, dat je mij met je haat vervolgt?’ vroeg hij bevend.

‘Ken je me niet meer, Didier Antoine? Ben jij het niet, die mij met voeten getreden, mijn naam met schande bedekt, mijn leven ellendig en vreugdeloos gemaakt hebt? Heb jij me niet

in ongeluk en schuld gestort? Maar nu heb ik je in mijn macht en geen duivel zal je mij ontrukken! Hier voor mijn oogen zal je je kronkelen als een worm, hier zal je vergaan in honger en wanhoop! Wraak is zoet, Didier Antoine, en ik heb er mijn heele leven naar gesmacht. Ik ben Jacques Rebaut, je oude studiemakker uit Toulouse!'

'Jacques Rebaut....'

Antoine staarde somber voor zich. Nu wist hij, waar hij de stem van den spreker vroeger vernomen had; nu begreep hij ook de oorzaak van dien haat en die wraakzucht.

De man, die dezen naam droeg, studeerde voor twintig jaren met hem te Toulouse in de wiskunde en de natuurwetenschappen. Jacques Rebaut gold als een hoogst talentvol en ijverig student, maar toonde bij elke gelegenheid een heftig, opvliegend karakter, zoodat hij binnenkort zoowel de achting van zijn leermeesters als de genegenheid en het vertrouwen van zijn vrienden verspeelde. Slechts één bleef hem trouw, Didier Antoine, deze eerde zijn kennis en vlijt en vergaf hem zijn onstuimige hartstochtelijkheid.

Een ongelukkig, maar zeer natuurlijk toeval wilde dat de beide jongelieden hun oog lieten vallen op hetzelfde meisje, de dochter van een professor, en een nog veel ongelukkiger (voor Rebaut ten minste) maar ook veel natuurlijker toeval wilde dat Madeleine Gilbois den knappen, bedaarden, beminnelijken Antoine de voorkeur gaf boven den leelijken, heftigen, opstuivenden Rebaut. Dit laatste feit leidde tot een hartstochtelijk tooneel tusschen de beide vrienden, waarbij Jacques zijn kameraad voor een ellendigen verrader uitschold. Daarna liep hij, stikkend van woede, weg en liet niets meer van zich hooren.

Dit alles riep Antoine zich op dit oogenblik in het geheugen terug en een gemengd gevoel van afschuw en medelijden overmeesterde hem.

Na een pooze wendde hij zich opnieuw tot zijn voormaligen studiemakker en zei op zachten, overredenden toon:

'Jacques, waarom wil je mij laten boeten voor iets, wat toch mijn schuld niet was? Als Madeleine mij afgewezen en zich voor jou verklaard had, zou ik er mij toch ook in hebben moeten schikken.'

Rebaut sloeg onstuimig met de vuist tegen den steenen wand van de schacht.

'Jij en ik - ha ha - dat is me nogal een onderscheid! Jij was altijd een brave Hendrik, een zoete jongen, een gluipert! Maar ik begeerde Madeleine met de volle kracht van een hartstochtelijke natuur, en voor mij was haar afwijzing mijn ondergang, mijn vernietiging! Ik verliet Toulouse als een wanhopige. Het was uit met mijn streven, mijn eerzucht, mijn ijver; ik zocht mij te bedwelmen, en ik vond daartoe overal gelegenheid in drank en spel. Zoo raakte ik op het hellende vlak, dat naar den afgrond voert. Van jaar tot jaar zonk ik dieper en dieper. Ik trouwde een arm, maar braaf meisje; zij werd het slachtoffer van mijn onwaardigheid. Ik werkte eerst als klerk op kantoren, later als daglooner in de mijnen. Op 't laatst deed ik heelemaal niets meer, ik betrok een halfvervallen hut in het naaste bosch en sedert sleepte ik mijn leven, mijn arm verwoest leven voort als een van die rampzaligen, die hun schande en hun ongeluk in den jenever verdrinken en van den eenen roes in den anderen vallen.'

'Ik heb zielsmedelijden met je, arme Jacques! Maar noch ik noch Madeleine zijn verantwoordelijk voor je treurig lot; dat is je eigen onbedwingbaar temperament,' riep met sombere stem de gevangene.

'Zwijg, hernam de booswicht, schuimend van woede. ‘Ik zeg je, dat de dwaasheid van dat schepsel over den loop van mijn leven beslist heeft! Jij en Madeleine hebt mij gemaakt tot wat ik ben. Toen al, toen zwoer ik, mij te wreken! Twintig jaar zijn voorbijgegaan, maar ik heb mijn eed niet vergeten. Voor eenige dagen ontmoette ik je in Andorra. Ik herkende je onmiddellijk, ondanks je baard, ondanks onze lange scheiding. Toen ontvlamde weer de oude woede in haar volle felheid. Gemakkelijk kwam ik het doel van je reis te weten, en dat gaf mij het plannetje in, dat je in mijn handen leverde. Wel twee uren wachtte ik in den omtrek van het logement, waar ik jou zag binnengaan, en toen je er uit was gekomen, ging ik er in om naar je te vragen, zoodoende den schijn aannemend als had ik je mondeling het geheim willen toevertrouwen Onmiddellijk daarop schreef ik den brief, dien mijn dochter je overreikte, waarop ik aanstonds met haar naar huis terugkeerde. Onderweg vertelde ik aan de boeren, die ik tegenkwam, dat ik den anderen dag naar Barcelona ging; want ik was bang dat ze je naar mij zouden sturen voor het geval je een gids zocht. In plaats van te vertrekken, verborg ik me in het bosch en wachtte sedert gisterenmorgen op je komst. De hemel scheen het goed met mij te meenen. Ik zag je voorbijtrekken in je zotte ijdelheid, met den glans van vergenoegdheid op je gezicht over je zegevierend succes. Mijn bloed stremde toen je aarzelde -maar je klom af in het graf; dat ik voor je bestemd had, en terwijl je teleurgesteld en nijdig op je zelven steen voor steen onderzocht, bracht ik met eigen levensgevaar, aan een touwladder hangend, mijn plan ten uitvoer.’

Jacques Rebaut zweeg ademloos. Antoine was tot aan den rand van de tweede ladder omhooggeklauterd, om duidelijker te verstaan en verstaan te worden. Toen de dronkaard had uitgesproken, begon hij nog eens op smeekenden toon:

‘Maak je zelven en mij niet ongelukkig, Jacques! je hebt zelf een vrouw verloren en weet dus wat het zegt, ze te moeten verlaten. Vergeet dien onrechtvaardigen en dwazen wrok en schenk je ouden vriend je vertrouwen. Wat ik voor je doen kan, zal ik met genoegen doen.’

‘Een aalmoes,’ krijschte de ander, ‘een aalmoes presenteer je mij! Wel, wel, wat een liefderijke en belangelooze vriend ben jij! Je zwelgde in geluk, terwijl ik van ellende omkwam! Probeer maar niet mij om te koopen! Nog voor geen koninkrijk zou ik dit uurtje prijs geven? Zoo'n armzalig, veracht, verloopen en beklagenswaardig wezen, als ik ben geworden, - door jou en je vrouw geworden ben, versta je? - zoo'n ongelukkige hecht niet aan het leven en verlangt niets liever dan zijn dood. Maar eerst wil ik mijn oogen verlustigen aan jouw marteling, jouw doodstrijd. Je zal gepijnigd worden zooals ik gefolterd benden sterven zooals ik sterven zal. Dag aan dag zal ik hier komen om je te zien janken als een hond, als een geslagen en half doodgetrapte hond!’

Weer hield hij op om adem te scheppen. De afstand tusschen hem en zijn slachtoffer was vrij aanzienlijk en hij sprak haastig, met bovenmatige inspanning.

De heer Antoine voelde dat hij tegen zulk een onverzoenlijken, een heel leven door ge- voeden haat te vergeefs zou worstelen. Zijn trots kwam op tegen de rol van den deemoedigen smeekeling; hij wilde zijn vijand standvastigheid en moed tegenoverstellen, in de hoop hem daardoor nog eerder in zijn gruwzaam voornemen te stuiten dan door een kleinmoedigheid te toonen, waarover deze maar zou triomfeeren.

‘Jacques Rebaut,’ riep hij waarschuwend, ‘je weet niet wat je doet! Eer er een dag voorbij is, zal men mij hier ontdekken en wat je dan boven het hoofd hangt, hoef ik je niet te zeggen.’

‘Ha, zoo!’ hernam de ander met hoonend gelach, ‘denk je mij bang te maken? Wie denk je dan dat je hier zal komen zoeken?’

Antoine zweeg.

‘Ik weet wel welke verwachtingen je koestert,’ voer de ander koelbloedig voort, ‘en ik zal ze je op mijn vingers voortellen. Vooreerst denk je aan de boeren daarginds - die komen maar zelden dezen kant uit en zoeken zullen zij je niet, omdat ik ze vandaag nog vertellen zal, dat je naar Ordino ben teruggekeerd.’

‘Schurk!’

‘En zelfs al zou er iemand hier komen, denk je dan dat hij je geschreeuw op zoo'n afstand hooren kan? En weet je niet dat ik hier op wacht sta, om de vragers met een kluitje in 't riet te sturen?’

Ook op deze uitdaging hield de aangesprokene zich stil. Daardoor nog meer verbitterd, begon Rebaut opnieuw:

‘Ten tweede hoop je op je vrouw. Ze zal zich stellig tot de overheid van Andorra of Ordino wenden. Weet, dat ik ook dit vooruitzicht van je verijdel door de zoekenden op een dwaalspoor te leiden zóólang tot je allang in je gevangenis verhongerd of gestikt ben. En verhongeren of verstikken zal je; want de mijn heeft geen anderen uitgang, versta je dat, Antoine?’

Zwijgend bleef de geoloog nog altijd op zijn zelfde plaats. De eene hoop na de andere verwoestte die duivel in zijn ziel. Zijn hart werd met onmetelijke smart gevuld, als hij dacht aan de angsten, die zijn arme vrouw zou uitstaan. Maar waartoe zou hij zijn smart in woorden uiten, waaraan die onmensch zijn ooren maar zou laten te gast gaan? Deze mocht dan ook dreigen en schelden zooveel hij wilde, Antoine's mond bleef gesloten; want hij had op geen genade van zijn vijand te rekenen. Zonder iets te zeggen, daalde hij eindelijk naar beneden om zich in de mijngang terug te trekken. De andere moest erkennen, dat hij een man was, bereid ook het zwaarste te dragen.

Zijn beul had nauwelijks zijn voornemen bemerkt of, buiten zich zelf van woede omdat zijn slachtoffer zich zoo gauw aan hem onttrok, in plaats van, zooals hij verwacht had, smeekend voor hem in het stof te kruipen, brak hij in een vloed van scheldwoorden uit, wier ruwheid zijn volslagen zedelijke verwildering openbaarde.

‘Wacht maar, satanskind,’ knarste hij, ‘als je maar eerst van honger en dorst verslapt en kleinmoedig geworden ben; als de pijnen van de hel in je darmen rommelen, zoodat je van razenden honger je eigen moeder zou verscheuren, dan zal je wel terugkomen en op je knieën voor me huilen en jammeren. Maar dan zal ik hard blijven als een steen, Antoine, als een steen, hoor je, oude vriend?’

Na deze woorden aanvaardde de half waanzinnige dronkaard den terugtocht en de gevangene van de Koningin-Isabella-mijn zag hem dien dag niet terug.

III.

Antoine ontwaakte den volgenden morgen met zware ledematen en een pijnlijk hoofd. De ongelukkige had noch een mantel om er zich op uit te strekken noch een reisdeken om zich te verwarmen; de harde, weinig meegevende ransel, dien hij als peluw voor zijn vermoeid hoofd gebruikte, was zijn eenig gerief.

Zuchtend richtte hij zichzelf op en raadpleegde bij het gauw uitgebrande vlammetje van een lucifer zijn horloge.

‘Zes uur in den morgen,’ zei hij treurig bij zichzelven. ‘Ik moet hier de uren goed uit elkaar zien te houden; want onderscheid tusschen dag en nacht heb ik hier niet.’

Onwillekeurig maakte hij, terwijl hij een snee brood en een stukje kaas gebruikte, vergelijkingen tusschen zijn huidig ontbijt en dat hij anders gezamenlijk met zijn lieve vrouw thuis placht te gebruiken.

'Met mijn toilet ben ik gauw klaar,' mompelde hij, 'en ook mijn ontbijt is gauw afgeloopen. Een slok cognac is een goede hartsterking, maar toch niet geschikt om den dorst te lesschen, en daar heb ik voorloopig de grootste behoefte aan.'

Inderdaad, als hij het in de onderaardsche gevangenis met eenig uitzicht op gevolg een aantal dagen wilde uithouden, dan had hij vóór alles behoefte aan het verkwikkend element, welks genot het menschelijk lichaam in staat stelt, zelfs de kwellingen van den honger langer te verdragen. Hij moest beproeven, in de gangen der mijn water te vinden, en daar het levenbrengende vocht bijna overal de korst der aarde doordringt en vooral de diepten der gebergten in den regel overvloedig doorsijpelt, mocht hij wel hopen, zijn doel te bereiken.

Een herhaling zijner pogingen van gisteren, dus berekende hij, zou bovendien nutteloos zijn, daar Rebaut zijn plan om aan mogelijke nasporingen een verkeerde richting te geven, zonder twijfel zou uitvoeren. Daarentegen scheen het hem noodzakelijk, zijn gevangenis ondanks de daaraan verbonden gevaren in alle deelen nauwkeurig te doorvorschen om mogelijk een uitweg tot redding of althans een minder akelig

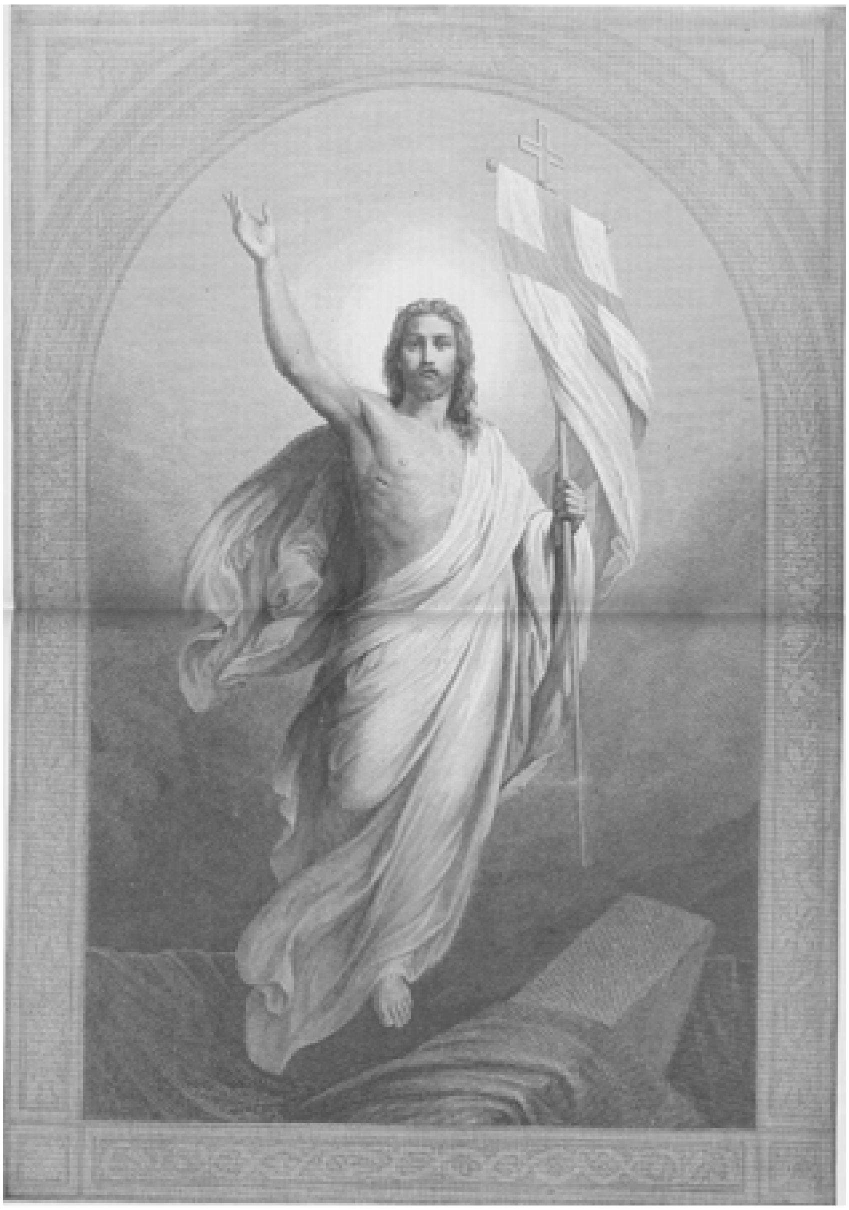

DE OPSTANDING DES HEEREN, NAAR DE TEEKENING VAN D. BENZ.

verblijf te ontdekken. De oude boerin had hem toch verzekerd dat er een tweede schacht bestond, al was die dan ook verstopt en onbruikbaar. Op de ontdekking van die tweede schacht berustte al de hoop van den ongelukkige; want welke verwachtingen mocht hij, als zijn vijand zijn duivelachtige plannen verwezenlijkte, nog omtrent zijn redding door vriendenhanden koesteren?

Hij putte kracht uit een hartelijk gebed tot God, een beroep op zijn heiligen patroon en zijn Engelbewaarder en ondernam nu moedig zijn moeizamen ontdekkingstocht. Langzaam en voorzichtig sukkelde hij voorwaarts, om niet over de in 't rond gestrooide steenen te struikelen of uit te glijden; onderzoekend strekte hij de handen uit om het hoofd voor onvermoede, plotselinge botsingen met den rotswand te vrijwaren. Oplettend luisterde hij daarbij toe of hij niet ergens het veelbelovend gedruisch van neerplassend water vernam, en bijna op elke twintig schreden onderzocht hij zorgvuldig wanden en bodem tot hetzelfde oogmerk. Van de plek af, waar de hoofdgang in verscheidene kleine paden uitliep, nam hij den voorzorgsmaatregel in acht, bij kleine tusschenruimten in den mijnwand ter hoogte van zijn arm kleine gaten uit te houwen, om zich daardoor de mogelijkheid te verzekeren, den terugweg te vinden.

Onverschrokken drong hij, deze onderzoekingswijze voortzettend, diep in het inwendige der mijn door, deels gedwongen in de lage gangen op handen en voeten voort te kruipen, in de gestadige vrees, daarbij op gevaarlijke punten te stuiten, bovendien druipend van het zweet, in een temperatuur, die het meest van den tijd ondraaglijk moest genoemd worden.

Hoe gaarne hij zich ook zekerheid verschaft had omtrent de uitbreiding van zijn onderaardsch gebied, zag hij zich niet in staat, die ook maar bij benadering te schatten. Naar alle zijden strekten zich de nu eens buisvormige, dan vierkante, nu ruime, dan alleen kruipend te passeeren gangen uit, herhaaldelijk elkander kruisend of weer naar de hoofdgang terugleidend, dikwijls ook met schadelijke gassen of zuurstofarme lucht gevuld, zoodat Antoine zich gedwongen zag, ijlings terug te keeren.

Waar het hem maar mogelijk viel, daar bracht de onverschrokken man zijn merkteekenen aan, en aan dezen schranderen maatregel had hij het te danken dat hij niet voor de tweede maal dezelfde gangen onderzocht. Maar nergens ontmoette de natuurvorscher, hoe hij ook naar alle zijden omzag en tastte, een verschijnsel, dat zijn hart weer van hoop kloppen deed; nergens straalde hem een lichtschijnsel tegen, dat op een nabijzijnde verbinding met de buitenwereld wees; nergens ontdekte de bijna versmachtende het vurig begeerde vocht, welks afwezigheid hem voor 't oogenblik al zijn andere kwellingen deed vergeten.

Zoo ging de tweede dag voorbij, - een treurige aaneenschakeling van bovenmenschelijke inspanning, ontbering, bezorgdheid en teleurgestelde hoop. De krachten begaven eindelijk den beklagenswaardigen geleerde, die zijn mollenarbeid nu reeds te lang voortgezet had dan dat hij in staat zou wezen, nog naar het uitgangspunt van zijn tocht terug te keeren.

Uitgeput en ontmoedigd als hij was, koortsig van dorst en overspanning, koos hij tot zijn harde legerstede de plek, waar hij zich juist bevond, met het besluit, den volgenden dag zijn onderzoek voort te zetten. Met een pijnlijk glimlachje at hij nog weer een gedeelte van zijn brood op; hoe weinig hij zich ook gunde, toch zou de voorraad nog maar voor één dag toereikend zijn. En wat dan? Deze vraag pijnigde

hem den ganschen nacht, ondanks zijn vermoeienis sliep hij niet in en de morgen vond hem met roodgerande oogen kommervol wakend.

(*Wordt vervolgd*)

Paaschgebruiken.

Reeds in de eerste tijden der Kerk werd het heilige Paaschfeest met groote plechtigheid gevierd. Bij het betreden van het Godshuis begroetten de Christenen elkaar met de woorden: ‘Christus is verrezen!’ De wegen naar en de ingangen van de kerken waren met bloemen bestrooid, de ruimte van binnen met bloeiende gewassen en groenende takken versierd, de altaren met vanen getooid. Op vele plaatsen kwam ook een zegening der spijzen voor. Dikwijls werd het heilige feest, om zijn hoogheid ‘koning der Zondagen’ genoemd, door het loslaten van gevangenen gekenmerkt.

Een zinnebeeld van de Paaschvreugde des volks zijn de Paaschvuren. Deze komen vooral in bergachtige streken voor, waar men ze op hoogten aansteekt. Op den avond voor Paschen ziet men honderden zulke vuren in den omtrek branden. In vele streken van Duitschland, vooral in Westfalen, wordt dit gebruik trouw in eere gehouden. De menschen brengen hun schatting van stroo en hout naar den nabijgelegen heuvel, en zoodra de schemering is ingetreden, flikkert de houtstapel in lichte laaie op. In een kring er omheen staan de kinderen en volwassenen uit de buurt, en vooral de eersten jubelen van vreugde over den hel opvlammenden gloed. Nu worden de Paaschliederen aangeheven, die uitmunten door schoonheid, vroomheid en kracht. Evenals bij de godsdienstoefeningen in de vroegte, zoo weerklinkt ook 's avonds bij de Paaschvuren het blijde ‘Christus is verrezen!’ door heuvel en dal, door woud en weide. Het levert een treffend schonwspel op, als men in het nachtelijk donker op alle heuvels, van alle dorpen in de ronde den rossen glans der Paaschvuren ziet. De eene plaats biedt op deze wijze de andere haar feestgroet, den groet der eenheid in de Paaschvreugde.

De oorsprong en de beteekenis der Paaschvuren worden op de volgende wijze verklaard. Reeds in den vóórchristelijken tijd werd in het voorjaar een lichtfeest gevierd. Men stak hooge houtstapels aan, om daardoor het hemelsche licht de aardsche schatting te brengen. Het *Concilium Germanicum* van het jaar 742 maakt onder de heidensche gebruiken melding van het *diu notfye*, dat niet door van den haard genomen vuur, maar door wrijving werd aangestoken

De Kerk heeft vele volksgebruiken toegelaten, die van den vóórchristelijken tijd afkomstig zijn, maar er een christelijken stempel opgedrukt. Het Paaschfeest werd als een groot lichtfeest beschouwd, want het begon den heerlijken lentetijd; en nu werd de beteekenis daarvan overgebracht op de ‘zon van gerechtigheid’, die den christelijken dag bracht, op de verlichting der wereld door het Christendom. De Paaschvuren vlammen nu op ter eere van den Heer, die als een stralend licht voor de geheele wereld uit het graf verrees.

Veel gebruiken bij de Paaschvuren herinnerden nog aan den natuurdienst van den vóórchristelijken tijd, en de Kerk had dikwijls gelegenheid, door leer en onderrichting het van het heidendom afkomstige bijgeloof uit te roeien. Zoo wierp men op tal van plaatsen asch en takken van het Paaschvuur naar boven, die tegen allerlei rampen moesten beveiligen. Men sprong over het vuur, men dreef er het vee vlug doorheen, men snelde met de brandende houtblokken door de velden. Men rolde een rad

(zinnebeeld van de zon) van den berg af en slingerde brandende stukken hout over het bezaaide veld heen, om het daardoor voor schade te behoeden.

Het Paaschvuur heeft zijn christelijke verklaring door de gebeden der Kerk bij de zegening van het nieuwe vuur ontvangen. Reeds in de oudste christelijke tijden werd tot het aansteken van het nieuwe licht voor de kerk uit een vuursteen vuur geslagen. Vandaar werd het licht in de kerk, uit de kerk in de stad gebracht en de heele stad verlicht. Bijzonder schitterend was deze plechtigheid in de hoofdstad van den eersten christelijken keizer. Voor den Paaschnacht liet Constantijn waskaarsen in den vorm van een zuil vervaardigen en ze in de straten van Constantinopel plaatsen. De geschiedschrijver Eusebius zegt daarvan: 'De heilige Paaschvigilie veranderde hij in klaarlichten dag, daar hooge zuilen van was in de heele stad waren opgericht en fakkels alle plaatsen verlichtten, zoodat de heilige vigilie schitterender was dan de dag.'

Ook Gregorius de Groote schildert de plechtigheid als een algemeen volksfeest, waaraan allen, hoogen en lagen, deelnamen. De verlichting der steden in de oud-Romeinsche wereld en de Paaschvuren in het Noorden vertolken dezelfde symboliek: zij zijn een zinnebeeld van de verrijzenis des Heeren, die in de H. Schrift genoemd wordt 'het ware licht, dat eenen iegelijken mensch verlicht.' Zooals de vuurvonk uit den steen spat, zoo is Christus uit het graf opgestaan. Het Paaschvuur is dan verder een zinnebeeld der christelijke blijdschap over de heuglijke en troostrijke gebeurtenis der verrijzenis des Heeren.

Haast overal zijn de Paascheieren bekend als geschenken, die met Paschen vooral aan kinderen gegeven worden. De beteekenis van dit gebruik is zeer verschillend. Sommigen leiden de rood en bont gekleurde eieren van de marteling af, die den eersten Christenen door de *ova ignita*, de gloeiende eieren, werd aangedaan. Maar deze verklaring schijnt tamelijk gezocht, daar men den samenhang niet goed inziet van het christelijk volksgebruik met het geschiedkundige feit. Met meer grond kan het gebruik der Paascheieren van de oude vastendiscipline afgeleid worden, die het genot van eieren verbood. Hierin nu kon wel een aanleiding schuilen om op den eersten dag, dat het gebruik van eieren weer was toegestaan, elkaar daarmee te verrassen.

Dat het Paaschei reeds vroeg als het zinnebeeld der verrijzenis des Heeren beschouwd werd, staat vast; op de geschilderde plafonds in oude kerken heeft het graf, waaruit de Heiland glorievol verrijst, den vorm van een ei.

Dikwijls worden de eieren uitgehold en allerlei kunstige figuurtjes, als kleine kruisbeelden, het Kindje in de kribbe enz., daarin aangebracht.

In sommige streken van Duitschland is het de Paaschhaas, die de eieren legt, welke men daarom in Zwaben in een nest, in Hessen in den tuin verbergt. Elders weer gelooven de kinderen, dat de eieren met de klokken van Rome komen, waarheen zij in de laatste dagen der Goede Week, volgens de dichterlijke volkssage, ter beevaart gaan om in het Colyseum den kruisweg af te leggen. In Thuringen, Zwaben, Hessen en Zwitserland zegt men tegenwoordig nog: de haas heeft de eieren gelegd. Voor de kinderen verbergt men op Paaschmorgen gekookte en gekleurde eieren ergens in huis of, indien het weer het toelaat, in den tuin. In Zwaben maakt men ook wel een nest van mos of ander groen, waarop men een haas zet, en in Hessen legt men soms alle eieren in een met dunne plankjes omheind en met mos of hooi gevuld tuintje, dat den dag te voren door de kinderen is gemaakt en 'hazentuintje' heet. Roept nu vader of moeder: 'De Paaschhaas! Ik heb hem zooeven voorbij zien loopen,' dan gaan allen, groot en klein, aan het zoeken. In Tyrol en Beieren geeft men den kinderen

ook koeken in den vorm van een haas, en in de groote steden ziet men met Paschen ook de afbeelding van den haas onder de kunststukken van den suikerbakker.

Bij het Paaschfeest sluit zich ook het gebruik aan van het zoogenaamde *Agnus Dei*. Volgens de eerste Roomsche Kerkverordening, naar Amalarius en Durandus, werden te Rome reeds in den vroegsten tijd op Paaschzaterdag van pas gewijde was of van de was der Paaschkaars van het vorige jaar afbeeldingen van het Lam gemaakt met bijvoeging van chrisma en door den Paus onder het volk verdeeld. Thans wordt het *Agnus Dei* door den Paus gewijd in het eerste en daarna in elk zevende jaar van zijn regeering. Het wordt van de Paaschkaars van het vorige jaar gemaakt. Paus Gregorius XIII heeft in een decreet verboden, het te vergulden of te verkoopen; zuiver en wit moet het met eerbied bewaard en gedragen worden. In de wijdingsgebeden van het *Agnus Dei* bevinden zich zinrijke toespelingen op het Paaschlam in den joodschen eeredienst.

Ook in de gebruiken der kloosters heeft de

Paaschvreugde vaak een zinrijke uitdrukking gevonden. Als voorbeeld moge het treffende gebruik dienen, dat op het Paaschfeest bij de Kartui eers in zwang is. Deze orde werd, zooals men weet, door den H. Bruno van Keulen gesticht, die op zijn afbeeldingen als wapen een kruis had, uit welks armen bloesems voortsproten, - een vertolking van de gedachte, dat zijn orde nooit een hervorming noodig had.

De eerste Kartuizer-monniken begroetten elkaar met de woorden: ‘*Memento mori*, gedenk dat gij sterven zult!’ Alleen op het H. Paaschfeest hebben zij een anderen groet; dan denken zij aan den Heiland, ‘die door zijn sterven den dood overwonnen en door zijn opstanding ons het leven heeft weergegeven,’ zooals het in de Paaschprefatie heet. In den morgen van het Hoogtij van Paschen plukken de monniken het bloempje *primula veris*, ook sleutelbloem genoemd, en geven elkaar dit teeken van de terugkeerende lente met de zinrijke woorden: ‘*Memento vivere*, gedenk dat gij eeuwig zult leven!’

In tallooze afbeeldingen heeft de christelijke kunst het Paaschfeest verheerlijkt. Volgens een zinrijk gebruik in vroegeren tijd werden de schilderijen, die de Verrijzenis en de Hemelvaart des Heeren voorstelden, in het priesterkoor der kerk aangebracht, terwijl de afbeelding der Boodschap aan Maria een plaats vond in het kerkportaal. Deze rangschikking is niet zonder zinnebeeidigen grond: de schilderijen, die de voltooing der verlossing te aanschouwen geven, sieren het *sanctuarium*, het heiligdom; het geheim, waarmee het christelijke heil begon, werd aan den ingang der kerk voorgesteld.

Beroemde afbeeldingen van de Verrijzenis des Heeren hebben onder anderen Giotto, Fiesole en Rafaël achtergelaten. Giotto's schilderij toont den Heiland in glorie en majesteit, zooak Hij boven het rotsgraf zweeft, het hoofd van een lichtglans omgeven, de Paaschvaan in de hand, terwijl op den voorgrond twee wachters voor zijn voeten liggen. Fiesole heeft een beroemde schilderij vervaardigd, de drie Maria's, wien de Engel de boodschap der Verrijzenis bracht. (Santa Maria to Florence). Rafaël's schilderij in de galerij van het Vaticaan stelt Christus voor, door een lichtglans omstraald, boven het graf zwevend en door twee Engelen aanbeden. Van de wachters liggen er drie op den grond, terwijl de vierde verschrikt wegijlt.

Op de tafereelen in de katakomben werden door de eerste Christenen Jonas en Daniël als voorafbeeldingen der Verrijzenis voorgesteld. De schilders laten, volgens het verhaal van het Evangelie, den verrezen Heiland in een verblindenden lichtglans en in hooge majesteit verschijnen, en zij geven Hem als teeken der overwinning de vaan, gewoonlijk een witte met een rood kruis er op, in de hand.

Het aloude zinnebeeld der opstanding van Christus is de leeuw. ‘In Zijn lijden,’ schrijft de H. Augustinus, ‘was Hij een lam, in Zijn verrijzenis een leeuw.’ Michel Angelo heeft het tafereel, zooals Christus na Zijn opstanding op Paaschmorgen aan de H. Maria Magdalena verscheen, in een meesterwerk vereeuwigd. Christus, van een lichtglans, het teeken der verheerlijking, omgeven, staat voor Maria Magdalena, die haar gewoon attribuut, de zalfbus, bij zich heeft. Voor de voorstelling is het oogenblik gekozen, dat zij den Heer herkende; de uitdrukking van haar gezicht toont verbazing en groote vreugde.

Bij de Platen.

Daar komen de zwaluwen. -

Overal waar in de lente de zwaluwen verschijnen, gelden zij als lang verbeide voorboden van gelukkige dagen, en hun eenvoudig weemoedig lied wordt door oud en jong met hartelijke blijdschap begroet. Vandaar dat reeds sedert overoude tijden dichtkunst en sage een aanvalligen krans hebben gevlochten om het beeld der trouw naar huis terugkeerende zwaluw.

Jammer dat dezen gevederden lieveling van den mensch door onze hedendaagsche beschaving het bestaan telkens moeilijker wordt gemaakt. Afgezien van de gevaren, die de ontzaglijke uitbreiding van telegraaf- en telephoondraden oplevert, staan zij vooral in het Zuiden van Europa, waar geen wetten haar beschermen, aan een stelselmatige slachting bloot. Ook bijzonder natte en koude weersgesteldheid kan haar soms noodlottig worden, doordat talrijke broedsels van honger of kou omkomen.

Het vaderland der gewone, dat is de huis-, rook- of stalzwaluw - men telt in het geheel wel negentig verschillende soorten - strekt zich in Europa uit tot den Noordpoolcirkel en naar het Oosten tot midden in Siberië. Overal, waar maar menschen zich een woonplaats gevestigd hebben, daar nestelt ook de zwaluw tegen hun huizen. En reeds in de H. Schrift heet het: ‘Hier heeft de vogel zijn huis en de zwaluw haar nest gevonden,’ terwijl de geschiedenis van Tobias en de zwaluw leert dat reeds toenmaals zwaluwen en menschen samenwoonden.

Soms reeds tegen het eind van Maart of in het begin van April vertoonen zich ten onzent de eerste zwaluwen; in ruwere jaren blijven zij tot het laatst van April weg. De eerste aankomelingen zijn gewoonlijk echter maar doortrekkers en kwartiermakers; zij verdwijnen binnen eenige dagen weer; en dan eerst komen de hier thuishoorenden, wier kennis van de streek hun geboorterecht bewijst.

De huiszwaluw bouwt bij voorkeur haar van boven open nest tegen een balk van het dak en bevestigt het liefst aan een stevig voorwerp, een spijker of een plankje. De leemachtige bouwstof hecht dan vaster, terwijl het nest anders licht kan loslaten en neervallen. Daarom doet een veeboer goed, in zijn stallen veel zulke spijkers of plankjes aan te brengen, opdat de zwaluwen er vele nesten bouwen en zoodoende het vee van de talrijke kleine gevleugelde kwelgeesten bevrijden. Van de groote diensten, die de zwaluwen door het verdelgen van schadelijke insecten menschen en dieren bewijzen, schijnt men zich over het algemeen pas een denkbeeld te maken als de scharen dier nuttige vogels aanmerkelijk gedund zijn.

Gewoonlijk tweemaal in den zomer leggen de zwaluwen van vier tot zes langwerpige, witte, zacht grijs en rood gespikkelde eitjes, die het wijfje alleen in twaalf dagen uitbroeit. Naar gelang van het weer vliegen de zwaluwen na omstreeks drie weken uit en worden ongeveer acht dagen lang elken avond naar het nest teruggebracht.

In het begin van Augustus zorgen de ouden voor het tweede broedsel, dat bij gunstig weer nog gauw genoeg opgroeit om de verre reis naar het Zuiden mee te maken. Valt echter tegen den regel het slechte weer te vroeg in, dan worden de laatste jongen soms in het land, waar zij geboren zijn, achtergelaten.

Tot de gewichtigste momenten in het leven der zwaluwen behooren de toebereidselen tot de groote landverhuizing. De reisgenooten komen dan tot gezamenlijke oefeningsvluchten op een hoog dak bijeen; op een bepaald teeken verheft het heele gezelschap zich in de lucht en keert na vele zwenkingen weer terug. Deze proefneming wordt dagen achter elkaar herhaald. De nachten worden in dezen tijd in de open lucht, het liefst aan een vijver of plas doorgebracht. Overdag leggen zij zich op haar vliegoefeningen toe, tot zij op een mooien avond, even na

zonsondergang, voor een laatste maal opvliegen om binnen weinige minuten te verdwijnen.

Niet minder opmerkelijk is de orde, die de beestjes bij deze luchtreis in acht nemen. Als met een soort inzicht in de wetten der natuur heeft de wijze Schepper hun instinct toegerust. Om den weerstand en den terugslag der lucht het gemakkelijkst te overwinnen, vormt de stoet zich van voren tot een lange en naar achteren tot een korte spits. In de voorste spits vliegt altijd één zwaluw alleen, zeker de schranderste van alle, wier leiding de andere gewillig aanvaarden in het vertrouwen, het lieve vaderland behouden weer te zien.

De opstanding des Heeren. -

Na de sombere tafereelen der Lijdensweek in ons vorig nummer is het een verademing voor het geloovig gemoed, hier de zegepralende verschijning te begroeten van den glorievol verrezen Christus, den machtigen Overwinnaar van hel en dood.

Alle sporen van het gruwzame lijden zijn verdwenen. In stralenden lichtglans verheft de verheerlijkte Godmensch zich uit het graf. De lijkwade is Hem een vorstelijke koningsmantel, het kruis, het werktuig van Zijn lijden, de banier der zegepraal geworden. Alleen de vijf wonden zijn in het goddelijk Lichaam gebleven, doch om als roemrijke zegeteekenen den strijd en de overwinning te bevestigen.

Hij is verrezen gelijk Hij gezegd heeft. *Alleluja*!

In de Paaschvacantie. -

Dat is mo eerst een leventje voor den jongen gymnasiast! Geen lessen, geen lastige, bedilzuchtige meesters, geen rooster van werkzaamheden, geen opsluiting in het vervelende schoollokaal, - neen, vrijheid blijheid, al is het helaas maar voor acht of tien dagen.

Maar in dien gelukkigen tijd wil hij dan ook volop genieten, en welk grooter genot zou er voor een flinken jongen wel kunnen zijn, dan zich als een kranige mijnheer aan te stellen, die zijn glas bier drinkt, zijn krant leest en zijn sigaar rookt?

Vooral, wanneer zooals hier, een paar jongere broertjes of zusjes, met naijverigen eerbied naar hun grooten broer opzien, die het al zoo ver in de wereld gebracht heeft, dat hij kringetjes rook kan blazen, zwierig achterover gestrekt in vaders luierstoel.

Allerlei.

De reiskosten naar de hemellichamen. -

Robert Ball is niet alleen een groot sterrenkundige, maar ook een knap rekenaar. Zoo heeft hij uitgecijferd wat het wel kosten zou, een reisje naar een der ons nader bekende vaste sterren te maken. Daartoe neemt hij aan dat die per spoorweg van uit Londen te bereiken waren en dat voor 100 Engelsche mijlen (167 kilometer) derde klas maar één *penny*, dat is zoo wat een stuiver, gevraagd werd.

Een passagier, die dezen tocht wilde ondernemen, zou dan eerst aan het loket het heele bedrag der Engelsche staatsschuld hebben neer te tellen, dat is 670 millioen

pond sterling of meer dan 8000 millioen gulden. En daarmee nog niet tevreden, zou de ambtenaar nog 103 millioen pond sterling of een groote 1200 millioen gulden vorderen, eer hij het verlangde spoorkaartje derde klasse kon afgeven, dat overigens alleen voor de heenreis gelden zou. Legde de trein dan 60 kilometer per uur af, dan zou hij voor het heele traject (zonder oponthoud) omstreeks 62 millioen uren, dat is omstreeks 7080 jaren noodig hebben.

Eieren voor bederf te bewaren. -

Al dikwijls heeft men naar middelen gezocht om het bederf van eieren tegen te gaan. Daar de schimmel, die dit veroorzaakt, voor haar ontwikkeling zuurstof houdende lucht noodig heeft, kan, indien men deze buiten houdt, in het ei geen bederf plaats hebben, omdat de bacteriën zich dan niet kunnen ontwikkelen. Een Duitsch geleerde had er op gewezen, dat het voor het goed houden der eieren voldoende was, ze met lak of vernis te bedekken. Jammer was het echter, dat de smaak der eieren door zulk een bedekking leed. Bovendien kon er geen twijfel aan zijn, dat alleen het vernietigen der bacillen zekerheid gaf voor het in goeden staat houden der eieren.

Thans heeft zekere Otto Leupold te Stuttgart patent genomen voor een door hem ontdekt middel, dat probaat moet werken. Hij gebruikt nl. een vloeistof, die met een anti-septisch middel vermengd is, en waardoor alle in de schaal aanwezige bacteriën gedood worden.

Hij heeft daarvoor een blikken pot noodig, waarin een toestel van ijzerdraad past. Dit laatste bevat een aantal ringen, waarin de eieren gezet worden, en daarna het geheel in den bedoelden pot. Nu overgiet men de eieren met het bewuste vocht, waarna men het toestel onmiddellijk maar langzaam uit de vloeistof optrekt en het boven den pot aan een gebogen staaf vasthaakt. Het vocht druipt er af en de eieren worden gauw droog. Na twee minuten dompelt men de eieren weer onder, haalt ze er dadelijk weer uit en haakt het toestel opnieuw aan de staaf vast. In vijf tot zes minuten zijn de eieren zoo droog, dat men ze kan wegleggen en in klei voor den winter bewaren. Op deze manier geconserveerde eieren kunnen nog maanden later rauw of gekookt gegeten worden en zijn nog zoo goed als versch.

In een verklaring van het scheikundige laboratorium voor industrieele onderzoekingen te Stuttgart heet het: ‘Een reuk of smaak, die

aan het conserveeringsmiddel herinnert, kon bij het gebruik daarvan niet waargenomen worden, en evenmin kon door het scheikundig onderzoek der eieren een doordringen van het conserveeringsmiddel in het inwendige geconstateerd worden.'

Mocht deze methode in de practijk voldoen, dan zou het inderdaad een weldaad en een winst zijn, afgezien nog van het aangename, ook in den winter over versche en smakelijke eieren te beschikken.

De grootste spoorwegmaatschappij der wereld. -

Als zoodanig moet volgens de *Scientific American* beschouwd worden de *London and Northwestern Railway*, wier kapitaal niet minder bedraagt dan ongeveer 1500 millioen gulden en die over inkomsten beschikt van 16000 gulden per uur!

IN DE PAASCHVACANTIE, NAAR DE SCHILDERIJ VAN AUGUSTE LUDWIG.

Deze maatschappij heeft 2300 locomotieven loopende en onderhoudt een personeel van 60.000 beambten en werklieden. Alleen de kosten van onderhoud harer banen bedragen 325.000 gulden per maand.

De maarschalk-Niel-roos. -

Toen de uit den Fransch-Oostenrijkschen oorlog (1850) bekende generaal Niel op den terugtocht van het oorlogsveld door een kleine stad kwam, overhandigde een boerin uit de buurt hem een mand prachtige gele rozen. Aan een daarvan zat nog de wortel, en deze liet Niel in zijn tuin te Parijs planten. Het stekje gedijde in den nieuwen grond, en toen het een groote struik met knoppen en bloemen geworden was, bood hij ze keizerin Eugénie als geschenk aan. Ook de keizerin vond de rozen prachtig, maar kreeg op haar vraag ten antwoord, dat zij nog geen naam hadden. 'Dan zal ik ze een naam geven. Ik doop ze - hier verhief ze haar stem - ‘Maarschalk Niel,’ en te gelijker tijd overhandigde ze den generaal het teeken van zijn nieuwen rang.

[Nummer 49]

FELIX FAURE, PRESIDENT DER FRANSCHE REPUBLIEK, NAAR DE SCHILDERIJ VAN LÉON BONNAT.

Levend begraven,
Door Fr. Thieme.
(*Vervolg.*)

Zonder slaap natuurlijk geen verkwikking - en hoe zou hij bovendien met zijn door angst en ontberingen afgetobd lichaam de inspanning van een nieuwen dag het hoofd bieden?

Juist stond hij op het punt, op te staan, toen plotseling het verweerde gesteente boven hem in beweging raakte. Met donderend geraas ploften de rotsblokken naar beneden, en hoe snel hij zich ook uit de voeten maakte, trof toch een steen hem zoo gevoelig op den voet, dat hij in den beginne bang was dat die verpletterd zou zijn. Gelukkig was dat niet het geval, hij had maar een zware, uiterst pijnlijke kneuzing bekomen.

Met moeite hinkte hij naar de schacht terug; wel koesterde hij weinig hoop meer, maar hij achtte zich toch verplicht, zich te overtuigen of er in 't geheel geen gelegenheid tot ontkomen was.

Een gevoel van afgrijzen vervulde hem, toen hij, nader komend, de heesche stem van zijn vijand vernam, die nauwelijks den weergalm van zijn voetstappen hoorde, of hij begon hem opnieuw met schimp en spot te overladen.

‘Antoine, ben je daar alweer?’ riep de gruwzame kerel hem tegen. ‘Waar heb je gisteren gezeten, lieve vriend? Heb je een wandelingetje daarbeneden gemaakt? Hoe maken het je onderdanen, de steenen? Dat is me een leventje, hè, geoloog, nu kan je je hart ophalen aan je lievelingen, nu kan je verzamelen zooveel je maar lust! Maar hoe zou Madeleine het in dien tusschentijd maken? Waar is je lieve, beste vrouw?’

Antoine trok zich verontwaardigd terug; hij erkende dat hier geen verandering van omstandigheden gekomen was. Zoo besloot hij dus zijn onderzoekingen weer te hervatten, ditmaal in de linkerhelft der mijn, nadat hij gisteren de rechterhelft had doorsnuffeld. Dit gedeelte van het bergwerk bleek meer uitgebreid en de gangen voerden verder de aarde in, dan die van den anderen kant. Met het voortdringen in de diepte nam de ondraaglijke hitte toe, die hem ten slotte dwong zoowel den kiel als zijn jas uit te trekken.

Bij de poging om in den buitengewoon harden wand een teeken aan te brengen, ontglipte den beklagenswaardigen natuurvorscher de hamer en ondanks al zijn zoeken wist hij hem niet meer terug te vinden. Hij stak licht aan, maar tevergeefs, het hem zoo onmisbare werktuig was vermoedelijk in een nauwe spleet gegleden en onherstelbaar verloren. Daarmee hield voor hem ook de mogelijkheid op om den afgelegden weg herkenbaar te maken; er schoot hem niets anders over dan zich de richting zoo goed mogelijk in het geheugen te prenten.

Reeds liep ook deze dag weer ten einde. De aardkundige kon zich nauwelijks meer op zijn beenen staande houden, maar de kwellende dorst dreef hem aan, telkens opnieuw aan het onderzoeken te gaan. Hij bevond zich juist in een zeer enge gang, waarin hij maar hier en daar rechtop kon staan. Daar verwijdde deze zich onvoorziens tot een betrekkelijk ruim hol, waaruit een veel koeler en verfrisschender lucht hem tegenwoei dan hij sinds lang had ingeademd.

Verrast bleef hij staan en snoof begeerig de zuiverder atmosfeer in. Hij besloot hier zijn nachtleger op te slaan. Met nieuw ontwaakten moed tastte hij in deze ruimte

verder - plotseling voelde hij den grond onder zich wegzakken en bijna op hetzelfde oogenblik werd hij door een machtigen waterstroom overstelpt. Bijna had hij nu in den overvloed van het element, dat hij tot dusver vergeefs had gezocht, zijn dood gevonden! Met inspanning van zijn laatste krachten werkte hij zich uit het slijkerige vocht, rillend van kou, maar te gelijk overgelukkig in het bezit van het reddende water.

Bij het flauwe schijnsel van een kaars - zijn hulpmiddelen om licht te maken had hij gelukkig watervrij weten te bewaren - beschouwde hij nu met onbeschrijflijke blijdschap het tooneel van zijn avontuur.

Voor zijn voeten breidde zich een kleine waterkom uit, waarin het verkwikkende nat uit de rots in zilverheldere stralen neervloeide. Wie ooit de knagende pijn van versmachtenden dorst ondervonden heeft, kan den wellust beseffen, waarmee de zwaarbeproefde de kostelijke gave des hemels inzwolg. Vurig dankte hij God, die hem blijkbaar nog niet verlaten had.

Bij de onverwachte lafenis teerde Antoine in vredesnaam ook de laatste kruimels van zijn mondbehoeften op, zonder eenig vooruitzicht, ze in dezen schrikkelijken kerker te kunnen vernieuwen!

Water had hij nu in overvloed, maar het brood ontbrak hem!

Vijf dagen waren sedert de neerdaling van den kweekschool-directeur uit Foix in de oude mijnschacht verloopen. De vijfde dag liep reeds ten einde, toen Antoine nog, volkomen uitgeput van krachten, aan den rand der waterkom lag, die hij twee dagen te voren ontdekt had.

Al dien tijd was geen beet meer over zijn lippen gekomen; daarbij was het hem niet gelukt, zonder zijn merkteeken, den terugweg naar de schacht te vinden, hij was in de tallooze gangen en loopgraven van de verlaten mijn verdwaald! Uit vrees, ook het hol met de waterkom weer kwijt te raken, durfde hij zich bijna niet meer daarbuiten wagen.

En toch wilde hij met Gods hulp nog een laatste poging beproeven. Hij stond op en tastte met moeite verder, toen hem op een plek, waar de gang een scherpe bocht maakte, een frissche luchtstroom tegenwoei.

Antoine stapte sneller vooruit. Zou hij toch werkelijk een tweeden uitgang van de mijn vinden? Met een kaars in de hand onderzocht hij in het rond den bergwand, - nergens een uitweg tot de vrijheid of ook maar een teeken, dat daarheen wees. Ontmoedigd zwierf hij verder.

Daar viel zijn oog plotseling op een groot aantal zakken, die in de meer dan manshooge en verscheidene meters breede gang lagen opgestapeld als in een pakhuis. Antoine opende enkele van de maar los toegebonden zakken en bevond dat zij koren en tabak bevatten. Was het mogelijk dat een koopman zich van dezen afgelegen schuilhoek als voorraadskelder bediende? Dat was niet aan te nemen.

Onze vriend giste aanstonds de ware herkomst en bestemming van deze opgestapelde schatten. Deze mijngang, dacht hij, dient zeker tot een bergplaats voor smokkelaars en zeker konden zij in heel Spanje of Frankrijk geen veiliger en minder aan ontdekking blootgestelden schuilhoek vinden.

Maar als die lui, zoo redeneerde hij bij zich zelven, hier hun smokkelwaar bergen, dan moet de plaats ook gemakkelijk te bereiken zijn. In geen geval nemen de smokkelaars met die zware zakken hun weg door de schacht, waarlangs ik hierbinnen gekomen ben; want vooreerst is die minstens twee uren hiervandaan en ten tweede zou niemand met zulke zware pakken op den rug in de mijn kunnen afdalen. Het

vervoer moet dus langs een anderen weg geschieden, die in de nabijheid is en gemakkelijk van de oppervlakte naar beneden leidt. O, zou inderdaad de poort van mijn kerker nader bij zijn dan ik meen?

Nieuwe hoop ontwaakte in zijn borst en deed hem voor het oogenblik pijn en machteloosheid vergeten.

Misschien bevatten die zakken wel levensmiddelen? In zijn toestand zou zeker niemand het hem als diefstal toerekenen, als hij er een weinig van nam tot stilling van zijn honger.

Het geluk was hem gunstig. De inhoud van een der zakken bestond uit ham, brood en eenige flesschen wijn, waarschijnlijk de tot persoonlijk gebruik bestemde mondvoorraad der smokkelaars.

Antoine slaakte een blijden jubelkreet. Hij was gered, ten tweeden male gered. God zij geloofd en gedankt!

Zonder zich te bezinnen, hield hij een waar godenmaal en voelde zich, nadat hij dit met eenige flinke teugen uit een der flesschen besproeid had, als herboren.

De opwekkende drank, dien hij sinds dagen niet meer gewoon was, werkte echter vermoeiend. Met een gevoel van lang ontbeerde behaaglijkheid strekte hij zich naast het smokkelwaarmagazijn uit en verzonk in een diepen, verkwikkenden slaap. Na verscheidene uren ontwaakte hij door een luid geraas. Zich half oprichtend onderscheidde hij het geluid van naderende voetstappen en een gemompel van stemmen.

Voorzeker waren dat de smokkelaars, die in hun schuilhoek terugkeerden.

Met spanning wachtte hij hun verschijning af; duidelijk verstond hij al ieder woord van het luid gevoerde gesprek.

'Ben je zwaar gewond, Vittorio?'

'Neen, sennor, ik ben er met een blauw oog afgekomen.'

'Het scheelde maar verduiveld weinig of we waren den rakkers in handen gevallen.'

'De duivel mag ze halen! Daarvoor hebben we dan ook een slag geslagen zooals nooit te voren. Hier zijn wij in veiligheid.'

'Zoo goed als op de maan - *Caramba!* - stil, Antonio....'

'Wat is er?'

'Hoorde je niets?.... het klonk als een zucht.'

'Gekheid, wie zou hier zuchten? Een steen misschien....'

'Stil!'

Het gesprek verstomde eensklaps en het diepste stilzwijgen heerschte in de onderaardsche ruimte.

Antoine wilde zich opheffen om zijn aanwezigheid bekend te maken. Op hetzelfde oogenblik trof hem echter een geweldige knuppelslag op het hoofd; met een luiden kreet stortte hij ineen en lag stijf en bewusteloos op den grond.

'Een verrader!' riep een ruwe stem naast hem. 'Wat zullen we met hem doen, kameraads?'

'Is hij dood?'

'Ik geloof het niet.'

'Wie is het dan?'

Een der mannen boog zich over den bewustelooze heen en hield de lantaren dicht bij zijn hoofd.

'Ik ken hem niet - een vreemde misschien, die bij ongeluk hierheen verdwaald is.'

‘Wie hij ook wezen mag, hij kent ons geheim,’ zei de aanvoerder der nachtelijke bende somber. ‘Wij kunnen ons in geen geval op zijn stilzwijgendheid verlaten. Wat zullen we met hem doen, vrienden?’

De ruwe kerels, omstreeks een dozijn in getal, keken elkander nadenkend aan.

‘Alleen de dooden spreken niet,’ verklaarde eindelijk Vittorio.

‘Om Gods wil, geen moord!’ riep de nog jeugdige Antonio ontzet.

‘Antonio heeft gelijk,’ besliste de aanvoerder. ‘Wij willen geen nutteloos bloed vergieten. Ondertusschen vereischt onze veiligheid, dat wij hem onschadelijk maken. Mijn raad is, hem te binden en een prop in den mond te steken en hem dan ergens in een hoek aan zijn lot over te laten.’

Een kwartier later lag de ongelukkige aardkundige aan handen en voeten gebonden en met een stevige prop in den mond, die elk hulpgeroep onmogelijk maakte, in een soort nis, door de rots gevormd en van buiten alleen door een eng gat nabij den grond toegankelijk; hij was alzoo door de woeste duivels zonder meedoogen aan alle folteringen van den hongerdood prijsgegeven....

Wiens stem was het, die eenige uren later door de sombere, eenzame gangen zijn naam riep?

‘Monsieur Antoine, monsieur Antoine,’ klonk lang achtereen het zachte geroep, van een helder beweeglijk lichtschijnsel in den zwarten nacht vergezeld.

Maar geen antwoord werd hoorbaar, geen teeken van leven kwam er uit den mond van den gezochte. Van zijn vrijheid van beweging beroofd, niet in staat eenig geluid te geven, vernam hij met vertwijfeling de vriendelijke, hulpvaardige stem; krampachtig beet hij in de prop, die ieder woord in zijn keel smoorde; bittere tranen stroomden uit zijn oogen.

'O God,' zuchtte hij, 'ben ik dan tòch verloren! Moet ik hier sterven?'

IV.

In een ellendige hut in het woud, slechts weinige honderden schreden van de schacht der Koningin-Isabella-mijn, huisde de dronkaard Jacques Rebaut met zijn eenig kind, de vijftienjarige Claire.

Claire Rebaut was ondanks haar treurige jeugd en niettegenstaande zij, na den dood van haar moeder, haast geen anderen omgang had dan met haar vader, die aan de laagste hartstochten was overgegeven, een beminnelijk en zachtaardig meisje. Zij was naar geest en lichaam het evenbeeld van haar vóór weinige jaren gestorven moeder, een goede, stil lijdzame vrouw, die zonder klacht de mishandelingen van haar man verdroeg.

Toen de moeder gestorven was, verklaarde een edelmoedig landman zich bereid, het toen twaalfjarige meisje in zijn huis op te nemen. Het edele kind wilde evenwel haar vader niet verlaten.

In plaats dat deze, na het afsterven van de moeder, haar kostwinner en beschermer werd, was het veeleer Claire, die hem door den arbeid harer handen onderhield. Van haar moeder had zij naaien geleerd; ijverig werkte en verstelde zij voor de niet veeleischende buren; zij hielp, als dat voorkwam, bij het binnenhalen van den oogst en verrichtte tegen geringe geldelijke vergoeding ook andere bezigheden. Zoo gelukte het haar, zich en haar liederlijken vader voor volslagen gebrek te vrijwaren.

Op den avond van den dag, waarop de ongelukkige Antoine de nederdaling in de oude mijnschacht ondernomen had, zat Claire ijverig naaiend in het eenige vertrek van het vervallen huisje, terwijl haar vader tegenover haar op een versleten matras lag, bijzonder opgeruimd en van tijd tot tijd in ruw gelach uitbarstend.

Claire kon niet nalaten hem naar de reden van de buitengewone opgewektheid te vragen, waarop de aangesprokene een loerenden blik op de deur wierp.

'Wat krijg je in je hoofd?' mompelde hij met gehuichelde onverschilligheid. 'Ik ben zooals alle dag. Hoe zou ik anders zijn, nu ik al drie dagen zonder hartsterking rondloop?'

Op dit oogenblik vertoonde zich een vrouw uit het dorpje om het jonge meisje over naaiwerk te spreken. Nadat zij haar boodschap gedaan had, vertelde zij in de gauwigheid ook de weinige nieuwtjes, die in het dorp de ronde deden, en daaronder het opmerkelijke geval, dat er daags te voren een vreemde meneer in het dorp gekomen was, die met alle geweld den ouden mijnput wilde bezoeken en, tegen alle waarschuwingen in, zich daarheen begeven had.

'Denk eens aan, Claire,' voegde zij er bij, terwijl ze kippevel kreeg, 'of daar ook moed voor noodig is! Voor geen geld van de wereld kregen ze er mij naar toe. Heb je den vreemden heer heelemaal niet gezien?'

'Neen,' zei Claire verwonderd opziende. 'Hoe kwam die hierheen verzeild en hoe heette hij?'

'Moeder José, bij wie hij overnacht heeft, wist zijn naam. Het was zoo iets als Antonio.'

'Antonio?' herhaalde het meisje nadenkend. Antonio, - die naam wekte een herinnering bij haar op. Waar kon zij hem meer gehoord hebben?

‘Ik heb hem gesproken,’ gooide Rebaut er haastig tusschen, daar hij den verwonderden blik van zijn dochter opmerkte. ‘Die is wel zoo wijs geweest, zich niet in den put te wagen. Dat zou ik dan ook niemand zonder gids aanraden.’

Toen de vrouw weg was, hervatte Claire haar arbeid, maar kon toch den heelen avond het bange gevoel, dat in haar was opgekomen, niet onderdrukken.

Daar zij den anderen morgen toch in het dorp wezen moest, ging zij haar werkgeefster nog eens vragen, wat nauwkeuriger naar den naam van den vreemdeling te informeeren. Deze voldeed onmiddellijk aan haar wensch en keerde na eenige minuten terug met de oude moeder José in persoon, die de oplettende toehoorster de heele geschiedenis van Antoine's oponthoud in alle bijzonderheden ten beste gaf.

‘Ik heb zijn naam goed onthouden, kind.’ zei ze met een voorkomen van gewicht. ‘Hj heette Antoine en kwam uit Foix.’

Een rilling liep Claire door de leden als was zij door een electrischen schok getroffen.

‘Antoine uit Foix?’ stamelde zij.

‘Ja, zoo is het,’ bevestigde moeder José. ‘Maar wat scheelt je, kind?’

‘Och, dat aanhoudende zitten jaagt me al het bloed naar het hoofd,’ klaagde het meisje in haar verlegenheid, ‘'t Is goed, dat ik er voor vandaag mee klaar ben, want ik heb geweldige hoofdpijn.’

Wankelend als een beschonkene keerde zij naar de bouwvallige hut terug en wachtte in onbeschrijflijken angst de thuiskomst van haar vader af. Haar geduld werd op een harde proef gesteld. De nietswaardige moest op de een of andere manier in het bezit van geld zijn gekomen; want eerst na middernacht kwam hij met groote luidruchtigheid naar huis en waggelde met onverstaanbaar gemompel naar zijn armzalige legerstee.

Claire schudde hem heftig bij zijn arm.

‘Vader, weet je, wie die vreemde heer was?’

‘Wat vreemde heer?’ sijtelde de dronkaard met dubbelslaande tong.

‘Mijnheer Antoine uit Foix,’ riep het meisje, over al haar leden sidderend.

‘Zoo.... 't kan me weinig schelen.... Ik weet er niets van.’

‘Dezelfde, wien ik in Ordino dien brief van u bezorgde.’

‘Hou je mond!’ brulde Jacques en wierp zich op zijn bed, waar hij dadelijk insliep.

Claire kon geen verstandig woord meer uit zijn mond krijgen. Zij bracht een bijna rusteloozen, door kwellende gedachten en droomen verstoorden nacht door.

(*Wordt vervolgd.*)

De Alaska-Expeditie.

Het Noord-Amerikaansche schiereiland Alaska, in het uiterste noordwesten der Vereenigde Staten gelegen en door den Grooten Oceaan, de Behringzee, de Behringstraat en de Noordelijke Ijszee bespoeld, behoorde tot 1867 grootendeels aan Rusland. In het genoemde jaar werd het echter door de regeering der Vereenigde Staten voor de som van zeven en een half millioen dollars aangekocht en werd voor de Amerikaansche republiek een bezitting van gewicht om den pelshandel, zijn goudmijnen en de visscherij aan de kusten.

Reeds vroeger werden onderzoekingsreizen in dit uitgestrekte land ondernomen;. doch het binnenland, maar spaarzaam met Tjsoektsjen bevolkt, was nog bijna geheel onbekend en scheen ook hoogst moeilijk te bereiken.

Daarom ondernamen de eigenaars van het Amerikaansche blad *Frank Leslie's Illustrated Newspaper* te New-York, nu eenige jaren geleden, een expeditie naar Alaska uit te zenden. De aanvoerders van deze avontuurlijke onderneming waren E.H. Wells, Frank Price en A.B. Schanz.

Maandenlang werd omtrent het lot dier expeditie niets meer vernomen en men vreesde reeds, dat de deelnemers aan den tocht jammerlijk verongelukt waren, toen zij eensklaps onverwacht terugkeerden met belangrijke resultaten voor aardrijkskundigen, natuurvorschers en ook voor het belangstellende publiek

De expeditie had zich onderweg in twee afdeelingen gesplitst, de eene onder aanvoering van Wells en Price, de andere onder leiding van Schanz.

De eerste afdeeling maakte een tocht van 282 geographische mijlen in den schrikkelijk strengen wintertijd. Daarvan moesten 65 mijlen door bijna onoverkomelijke sneeuw in hondensleden afgelegd worden.

Tot het belangwekkendste dezer reis in het binnenland behoorde het overtrekken van de Chilkat-bergen langs een nog nooit door blanken betreden weg, en de ontdekking van een groot meer, dat ter eere van Arkell, van wien het eerste denkbeeld der expeditie was uitgegaan, Arkell-meer genoemd werd. De reizigers beschouwden het als het hoofdreservoir van de Task-rivier en den oorsprong der Yukon-rivier.

Evenzoo ontdekten eenige door Wells uitgezonden mannen de Alseck-rivier en over het algemeen bezochten zij in het binnenland oorden, die nog nimmer door een blanke zijn doorvorscht. Dat alles werd nauwkeurig door hen opgenomen, zoodat de aardrijkskundige kaart van Noord-Amerika in het vervolg een groote vervollediging kan ondergaan.

Een blik op onze eerste afbeelding geeft een aanschouwelijke voorstelling van de groote gevaren en moeilijkheden, waarmee de afdeeling Wells-Price te worstelen had: kou, honger en afgrijselijke afgronden bedreigden hun leven haast bij elken voetstap. Gedurende een reis van twaalf maanden waren 150 man bij de expeditie werkzaam en werden er omstreeks 7000 Eng. mijlen, dat is 1519 geographische mijlen afgelegd, wat natuurlijk niet in eens door, maar bij gedeelten geschiedde.

De afdeeling van Schanz was minder gelukkig. Deze werd ten gevolge van het ruwe weer en het noordelijk klimaat ziek en moest weken lang in een kamp aan den bovenloop van den Yukon doorbrengen. In de dagen dat hij zachtjes aan weer aan de beterhand raakte, viel juist het feest der onafhankelijkheidsverklaring, de grootste nationale vierdag der Noord-Amerikaansche Unie in (4 Juli). Bij gebrek aan kanonnen om den feestelijken dag met de noodige luidruchtigheid te begroeten, hadden de mannen van een ander reisgezelschap, onder McGrath, dat de afdeeling Schanz ontmoet had, verscheidene houtblokken met gaten doorboord, die zij met buskruit vulden; en uit deze zonderlinge kanonnen vuurden zij hun saluutschoten af.

De eerstvolgende weken bracht Schanz met omzwervingen in den omtrek van zijn kamp, door dichte, nauwelijks toegankelijke oerwouden door. Intusschen had de heer James French, die van de regeering te Washington in last had de grenzen van het meer op te nemen, besloten gezamenlijk met Schanz verder te trekken, terwijl McGrath dezen een lichtgebouwde boot afstond, waarmee zij den naasten handelspost hoopten te bereiken.

Op deze vaart had een ongeval plaats, dat Schanz zelf als volgt beschrijft:

‘Wij stapten op een klein eiland aan wal om als naar gewoonte ons middagmaal te gebruiken. Er woei een tamelijk sterke wind. Om twee uur 's middags waren French en ik bezig, op eenigen afstand van den oever op een klein vuur ons karig maal te koken. Onze boot hadden wij aan den oever getrokken, maar de wind had een golf aan land geslingerd, die onze boot meenam. Alles wat wij bezaten, onze bescheiden levensmiddelen meegerekend, was nog aan boord. Wij liepen zoo hard wij konden naar de baai, met het plan, in het water te springen en de boot na te zwemmen. De ijzige koude van het water en de felheid van den stroom schrikte ons eenige oogenblikken af. Ik kreeg echter mijn tegenwoordigheid van geest gauw terug, wierp mijn kleeren af en sprong in het water. Algauw werd ik gewaar dat een bad in de koude luchtstreek allesbehalve aangenaam is. De verraderlijke onderstrooming van den Yukon sleurde mij uit mijn koers, terwijl de wind de losse boot maar steeds verder naar den anderen oever dreef. Plotseling werd mijn linkerbeen door kramp aangegrepen, ik keerde mij om naar den oever, en overtuigd dat ik hulp noodig zou hebben, riep ik den heer French toe, zich uit te kleeden. In de verwarring begreep hij mij niet en bleef maar om hulp roepen. Mij ontzonken de krachten en ik dacht dat mijn einde nabij was. Toch zwom ik door, zoo goed ik kon, werd echter voortdurend door den stroom verder gesleurd, terwijl French handenwringend langs den oever op en neer liep. Eindelijk greep hij een lang stuk hout, dat langs den oever dreef, en terwijl hij tot aan de borst in het water liep, schoof hij het mij toe, terwijl hij het bij het andere eind vasthield.

Ik zamelde al mijn krachten bijeen en ofschoon op het punt van te zinken, greep ik het hout. Halfdood werd ik aan land getrokken, waar ik mijn bewustzijn verloor. French sleepte mij naar het kampvuur en wreef mijn verstijfde ledematen,

DE ALASKA- EXPEDITIE, UITGEZONDEN DOOR FRANK LESLIE'S NEWS PAPER. I. WELL'S EN PRICE'S TOCHT DOOR HET SNEEUWGEBERGTE.

DE ALASKA-EXPEDITIE. II. Schanz en Greenfield in hun boot op de Behringzee.

tot er weer leven in kwam. Daarop snelde hij weg om naar de boot te zien. Deze was naar den anderen oever gedreven en werd daar door een omgevallen boomstam vastgehouden. French bond gauw met alles, wat daar maar toe dienen kon, onze gordels, strooken, die hij van onze jassen scheurde enz., eenige drijfhouten tot een klein vlot bijeen; hierop liet hij zich den stroom afdrijven, kwam een eind beneden de plek, waar de boot was blijven vastzitten, aan land, drong op zijn bloote voeten door het dichte struikgewas en kwam zoodoende aan de boot, die hij alleen zwemmend bereiken kon. Hij sprong nu zonder vrees in het ijzige water en kon na eenige meters gezwommen te hebben onzen vluchteling achterhalen. Nu roeide hij met veel moeite de boot over en nooit zal ik de vreugde vergeten, die ik gevoelde, toen hij daarmee den oever bereikte.'

Op de verdere vaart hadden de beide reizigers het geluk een handelsboot te ontmoeten, die hen naar Fort St. Michael in den Norton-sond aan de Behringzee meenam. Hier besloot French den winter over te brengen, terwijl Schanz het voor zijn plicht hield, zijn expeditietocht voort te zetten. Hij vond een metgezel in William C. Greenfeld, volksteller in het Yukon-district. In twee *bidarkas*, een soort kano's van rendiervellen, elk met twee inlandsche roeiers, die Schanz Eskimo's noemt, wendden zij zich naar den Yukon terug om de Ikogmute-missie te bereiken en van dit punt uit voeren zij zuidwaarts naar den naasten handelspost, 700 Engelsche mijlen vandaar gelegen.

Den 11en September, een somberen, vochtigen dag, braken zij op. Het was een schrikkelijke vaart, onder sneeuwstormen, door woedende golven en ijsschollen. Pikdonkere nachten moesten zij in de eenzaamheid van de 'oeverlooze' Kuskovin doorbrengen, honger en kou lijdend, op een hoopje rondom een klein vuur samengedrongen. Verder stevenend langs het woest verbrokkelde strand van de open Behringzee, met orkaan en golven kampend, krampachtig de roeiriemen omklemmend, zagen zij plotseling de beide booten van elkander gescheiden. De eene hield de andere voor verloren. Schanz werd, na twee dagen en twee nachten met de woedende elementen geworsteld te hebben, die van zijn boot verscheidene ribben stuk sloegen, in de nabijheid van een zalmvisscherij aan land geworpen. Van daar voer hij verder naar Fort Alexander, bekend onder den naam Nushagak-handelspost en hier ontmoette hij den 11en October Greenfeld weer, dien hij reeds als verongelukt betreurde.

Terwijl nu Greenfeld naar het Zuiden verder voer en ook gelukkig de Stille Zee en de bewoonde plaatsen bereikte, besloot Schanz hier vooreerst zijn winterkwartier op te slaan en vervolgens te trachten op hondesleden langs de bevroren beddingen van Nushagak, Mulchutna en Kokuli de groote meren in het Noorden te bereiken, verder de Kwichagak-rivier af te varen en op die wijze het heele schiereiland Alaska te doorkruisen. In het midden van Januari 1891 was alles tot dezen tocht gereed, ook het weer werkte mee, de temperatuur, 25 graden onder nul, was gunstig; plotseling echter viel de dooi in en den 29en Januari, op den dag van het vertrek, lag de vochtige sneeuw een meter diep. De reis was nu met veel grooter dan de verwachte moeilijkheden verbonden, en had ook niet zooveel succes als Schanz gehoopt had. Toch kon hij nog zestien dorpen van inboorlingen voor de eerste maal in kaart brengen.

De beteekenis der geheele expeditie kan men eenigszins nagaan als men let op den omvang van Alaska, dat meer dan driemaal zoo groot is als heel Duitschland.

De Columbus van het Noorden?

In deze eeuw zijn reeds ongeveer vijftig expedities naar de Noordpool ondernomen, die wel gedeeltelijk onze kennis van de streken in het hooge Noorden hebben verrijkt, gedeeltelijk ook een diep tragisch einde hebben gevonden. Maar tot dusver heeft nog geen enkele dier tochten de gehoopte en nagestreefde uitkomst opgeleverd. Ontzaglijke ijsbergen, drijfijs of bedrieglijke sneeuwbruggen over verborgen afgronden in de op honderd plaatsen gespleten ijsvelden vormden steeds onoverkomelijke hinderpalen, zoodat het onmogelijk scheen, die ééne plek te bereiken, waar de denkbeeldige as der aarde haar eindpunt vindt.

Eenige jaren geleden nu ontvouwde een Noor van Holsteinsche afkomst. Frithjof Nansen (den 10en October 1861 geboren). die zich door zijn koene doorkruising van Groenland reeds als kenner der Noordpoolstreken naam en aanzien verworven had, een nieuw en wel zoo avontuurlijk plan, om tot de Noordpool door te dringen, dat het algemeen met hoofdschudden werd begroet.

FRITHJOF NANSEN.

Men weet, dat langs de oostkust van Groenland een sterke zeestrooming bestaat, die omtrent 100 Engelsche kubieke mijlen water per seconde naar het Zuiden stuwt. Nansen nam nu aan, dat deze ontzaglijke watermassa's van het open zeebekken aan de Noordpool afkomstig zijn, en dat dit bekken op zijn beurt weer gevoed wordt door de watermassa's, die door de Behringstraat en de vele groote Siberische stroomen in de Noordelijke Ijszee terecht komen. Met andere woorden, Nansen was de overtuiging toegedaan, dat, ongeveer in de nabijheid der Nieuw-Siberische Eilanden, een zeestrooming naar het Noorden ging over de Pool heen en aan de andere helft van den aardbol langs de kust van Groenland naar het Zuiden stroomde.

Deze veronderstelling vindt steun in verschillende omstandigheden. Den 13en Juni 1881 verongelukte in de buurt der Nieuw-Siberische Eilanden de *Jeannette*-expeditie, welke was uitgezonden om Nordenskjöld op te zoeken. Drie jaar later dreef aan de Groenlandsche kust een op een ijsschol vastgevroren geöliede matrozenbroek aan, die met den naam van een dei verongelukte matrozen van de

Jeannette was gemerkt. Deze broek moest nu ongetwijfeld in die drie jaren door een zeestrooming over de Noordpool gevoerd zijn.

Een lot- en bewijsgenoot vond deze broek in een harpoen, die in 1886 eveneens op de kust van Groenland werd aangespoeld, en die, blijkens zijn eigenaardigen vorm, uit Alaska afkomstig was. De harpoen moest dus ook den weg over de Noordpool gemaakt hebben.

Ten slotte vindt men op het drijfijs bij Groenland delfstoffen en gesteenten, aarde en planten, die ontegenzeglijk alleen uit Siberië of Alaska afkomstig kunnen zijn, en dus van daar met het drijfijs den verren weg over de Pool moeten gemaakt hebben.

Met de taaiheid van een enthousiast geloofde Nansen aan de juistheid dezer veronderstellingen en bewijsstukken, en meende, dat hij zich enkel in de nabijheid der Nieuw-Siberische Eilanden aan het drijfijs behoefde toe te vertrouwen en zijn schip daarin te laten vastvriezen. Het ijs zou hem dan, evenals eens de matrozenbroek van de *Jeannette*, noodzakelijkerwijs over de Noordpool heen naar de Oostkust van Groenland brengen.

Het plan van Nansen vond bij zijn landgenooten, de Noren, en ook bij de aardrijkskundige genootschappen den krachtigsten steun. Voor alles kwam het nu op het bouwen van een schip aan, dat aan de vereischten zou voldoen, en zoo kwam in drie jaar tijds voor den prijs van 50.000 gulden de *Fram* (Voorwaarts) tot stand, een zeer sterk gebouwd schip, om weerstand te kunnen bieden aan den druk van het ijs, van den anderen kant echter klein, kort en breed, opdat het alle vrijheid van beweging zou hebben als het midden in het ijs vooruit moest werken. De zijden van het schip zijn niet loodrecht, maar hebben een lichte helling, en in plaats van een kiel te hebben is de bodem vlak. Is het drijfijs nu zeer machtig, dan kan dit het schip niet ineendrukken, maar door het afstuiten op de hellingen enkel in de hoogte beuren, zoodat het vaartuig, in plaats van *in* het ijs vast te vriezen, *op* het ijs vastvriest, en zich daarmee kan laten afdrijven. Rond en glijdend als een aal, moet de *Fram* zich aan de krachtige vangarmen der ijsschollen weten te ontworstelen. Zou het schip toch te gronde gaan, dan zou de manschap de proviand in de tweede boot redden en haar woning op het ijs opslaan.

Den 24en Juni 1893 brak Nansen van Christiania met de *Fram* op, die twaalf beproefde mannen aan boord had. De uitrusting was tot in alle bijzonderheden uitmuntend, de mond- en kolenvoorraad strekte voor vijf jaar. Nansen voer den nen Augustus de Karische Zee in, waar hij betrekkelijk goed ijs vond en de *Fram* zich goed hield. Den 20en Augustus werd hij voor het laatst gezien.

Thans is de blijde tijding de heele beschaafde wereld komen verrassen, dat Nansen de Noordpool bereikt heeft en aan de Noordkust van Siberië op den terugtocht is, zoodat hij op dezelfde plaats zou zijn aangekomen, vanwaar hij is uitgegaan. Wat beteekent dit?

Daar Nansen nu al na twee en half jaar terugkeert, moeten onvoorziene omstandigheden hem tot den terugkeer genoopt hebben. Hij moet òf op onoverkomelijke moeilijkheden zijn afgestuit, òf in dien betrekkelijk korten tijd zooveel kostbare gegevens hebben verzameld, dat hij niet langer wachten wijde de terugreis aanvaarden. Een andere veronderstelling is er niet.

Hoe dit ook zij, met spanning ziet men de gelukkige terugkomst van den koenen reiziger te gemoet, omdat dan ook de vraag zal zijn opgelost, of Nansen met den eerenaam van Columbus van het Noorden mag worden getooid.

Clarissa's keus

Het begon al donker te worden. Het haardvuur in de bibliotheek brandde lustig, al was het reeds tegen het einde van Mei. Een groote Schotsche hazewind lag voor het vuur te slapen. De heele inrichting der kamer maakte een gemoedelijken indruk, en toch zat mr. Dugdale, die eerst voor een paar dagen op zijn landgoed was aangekomen, met een droefgeestig gezicht in de vlammen te staren en overlegde hij bij zich zelf, waarmee hij de volgende maand den tijd zou doorkomen.

Indien hij, zoo dacht hij bij zich zelf, nu maar iemand in den omtrek kende! Zij zouden hem natuurlijk allen komen bezoeken, met de Katlins aan het hoofd, maar op nieuwe kennissen was hij niet erg gesteld. Hij kende niemand dan den ouden majoor Hyde, dien hij in de stad waarschijnlijk onuitstaanbaar zou gevonden hebben. Wat zouden zijn vrienden daar thans uitvoeren? Misschien....

'Een dame wenscht u te spreken, mijnheer,' zei Hickson, eerbiedig aan de deur blijvende staan.

'Dat hoop ik niet, Hickson,' antwoordde zijn heer, zonder het hoofd om te wenden. 'Ik wil geen bezoek, en juist daarom kwam ik naar deze eenzaamheid.'

'Zij zegt, mijnheer....'

'Ik weet alles,' hernam hij ongeduldig. 'Zeg maar, dat ik ziek ben, of dood, of begraven; alles wat je wil, maar stuur ze in ieder geval weg.'

'Neem me niet kwalijk, mijnheer,' hield Hickson met een verlegen kuchje aan, 'ze schijnt een dringende boodschap te hebben en ik zou ze niet graag wegsturen.'

'Je hebt je nu eenmaal in je hoofd gezet, dat ik ze moet ontvangen,' antwoordde hij gelaten, 'en daarom zal ik er mij maar in schikken. Is het een vrouw of een dame, Hickson?'

'Een dame, mijnheer, een echte fijne dame.'

'Zoo. Oud of jong?'

'Niet oud, maar ook niet te jong.'

'Niet oud en niet jong; je wil dus zeggen, dat ze zoo om en om de veertig jaar is. Is het niet zoo?'

'Lieve Hemel, neen, mijnheer, volstrekt niet; ik wilde maar zeggen, dat ze ouder dan achttien is.'

'Je bent onbetaalbaar, Hickson, dat heb ik je al meer gezegd. Laat ze maar hier komen.'

'Zeker de een of andere bedelarij,' zei mr. Dugdale bij zich zelf, terwijl hij een schuifla opende, waarin geld lag. 'Het is beter dat ik ze voorkom, dan is ze zooveel te eerder weg.' Hierna zonk hij weer achterover in zijn stoel.

Eenige oogenblikken verliepen, daarna hoorde hij het ruischen van een vrouwekleed en de stem van Hickson, die de deur wijd open deed en op zijn gewone eentonige manier 'Miss Carew' aankondigde.

Dugdale stond haastig op en maakte een buiging. Er lag een uitdrukking van onmiskenbare verwondering op zijn gezicht, toen hun blikken elkaar ontmoetten. Zij was jong - misschien drie en twintig jaar - zeer slank en mooi. Haar oogen waren groot en van het mooiste grijs; een groote hoed bedekte haar donkerbruin haar, haar kleed zat onberispelijk en aan de handen droeg ze gele, Zweedsche handschoenen. Dugdale schaamde zich, toen hij haar zag, over de gedachte, dat het om bedelen te

doen zou zijn; hij bloosde er bijna van, en miss Carew bloosde eveneens, zij het ook om een geheel andere reden.

'Ik moet u om verontschuldiging vragen voor mijn bezoek,' begon zij met zachte, maar duidelijke stem. 'Ik zou zelf niet gekomen zijn, maar mijn broer is ziek en het is dringend noodig, dat een onzer met u spreekt. Wij verschrokken beiden, toen wij hoorden, dat u weer zoo spoedig wilde vertrekken.'

'Ik ga pas de volgende maand naar Londen terug.'

'Inderdaad?' zei zij min of meer verwonderd. 'Ze hadden ons gezegd, dat u morgen al zou vertrekken. Had ik dat geweten....'

'Ga als het u belieft zitten,' viel Dugdale haar in de rede, haar een stoel toeschuivend, 'en laat mij weten, wat ik voor u doen kan.'

'Ik had mij eerst aan u moeten voorstellen,' zei zij lachend. 'Mijn broer en ik zijn pachters van u en hebben daarom eenig recht, ons tot u te wenden. De bezitting - Weston Lodge; u weet het immers? - was al jaren in handen van onze familie. Het eerst heeft ze mijn grootvader van uw grootvader gepacht, daarna had ze mijn vader en nu mijn broer, maar thans is de pacht afgeloopen.' Zij zweeg.

'U maakt mij beschaamd, dat ik zoo weinig van mijn pachters weet en van alles wat hun aangaat,' antwoordde hij. 'Ik ken hier niemand in den omtrek. Dat ik zooveel in het buitenland was, is mijn eenige verontschuldiging. En alleen omdat mijn rentmeester gestorven was en ik een nieuwen in diens plaats moest benoemen, kwam ik hierheen. U zou dus het contract willen vernieuwen, niet waar?'

'Ja, dat is onze wensch, doch het is de vraag, of het ons zal worden toegestaan. De nieuwe rentmeester, van wien u spreekt, Graham, heeft u juist het tegendeel geraden. Hij wil het goed met eenige landerijen bij elkaar voor een hoogeren prijs verpachten. Wij konden het huis houden, maar zonder land heeft het voor ons geen waarde, want mijn broer houdt er van, wat te tuinieren. En nu zouden wij er wel de landerijen bij willen, maar dat laten onze middelen niet toe. Toen dacht ik, dat, indien ik er met u over sprak, u den raad van uw rentmeester misschien nog wel eens in overweging zou willen nemen en ons het goed laten.'

Haar stem sidderde een beetje, zij sloeg de oogen neer en tikte met haar kleine hand zenuwachtig op de tafel.

'Heeft u met Graham gesproken?' vroeg Dugdale, die op dit oogenblik ontevreden was over zijn al te ijverigen rentmeester.

'Neen, wij dachten dat het beter was eerst met u te spreken. Wil u daaraan denken?'

Zij keek hem ernstig en vragend aan.

'Het is niet om mijnentwil,' voegde zij er langzaam bij, 'maar om mijn broer. Hij is zoo aan het goed gehecht. In den laatsten tijd was hij dikwijls erg ziek, en nu komt er deze zorg bij, die zijn herstel tegenhoudt.'

'Ik zal morgen met Graham spreken. Maak u nu maar niet verder ongerust, want ik beloof u, dat u uw goed zal behouden. Niemand zal het u ontnemen.'

'Hoe kan ik u daarvoor bedanken!' riep zij verheugd uit, terwijl zij opstond. Tranen van ontroering schemerden in haar donkere oogen. 'Ik had zoo weinig hoop toen ik kwam, en nu,' - zij zweeg en een lachje speelde om haar lippen - 'nu kan ik naar George teruggaan en hem gelukkig maken.'

'Het maakt u toch ook gelukkig, hoop ik?'

Een kleine schaduw gleed over miss Carew's gezicht.

'Ik dank u wel,' antwoordde zij langzaam en bijna bedroefd.

Zij maakte een lichte buiging en wilde naar de deur gaan.

‘Mag ik u naar uw’.... hij wilde ‘rijtuig’ zeggen, maar aarzelde. Zij zag er wel als een dame uit, die over veel rijtuigen had te beschikken, maar hij bedacht zich, dat Graham hem verteld had, dat Weston maar een zeer klein goed was, en daarom zweeg hij.

‘Ja, ik rijd terug,’ zeide zij rustig. Hierop vergezelde hij haar naar de huisdeur, waar een kleine, met een pony bespannen phaëton haar wachtte. Een groom hield de teugels vast. Miss. Carew reikte mr. Dugdale de hand tot afscheid en stapte in. De groom gaf haar de teugels over, nam zijn plaats op het achterbankje in, en na eenige seconden was de kleine equipage uit de blikken van Dugdale verdwenen.

Geruimen tijd bleef de jonge man nog voor de huisdeur staan en keek peinzend voor zich op den grond. Wat een uitdrukking in haar klein gezichtje, wat een betoovering in haar oogen! Wat kreeg die Graham in zijn hoofd, dat hij om een paar ellendige pond meer of minder zulk een lief schepsel verdriet kon aandoen?

‘Wel, Dugdale, ouwe jongen, wat voer je daar uit?’ zei een bekende stem achter hem, en omziende werd hij den majoor gewaar.

‘Beste Hyde, ik ben blij dat ik je zie,’ riep Dugdale verrast uit, hem hartelijk de hand schuddend.

‘Ik hoorde dat je aangekomen was en nu kwam ik hierheen om je te vragen, morgen bij mij te komen eten, want ik kan mij voorstellen, hoe eenzaam het je hier moet zijn. Ik kwam door het park en ontmoette miss Carew. Een aardig meisje, vind je niet? Ze kwam zeker om die pacht. Zeg eens, je moet haar dat plezier doen, Dugdale,’ zei de goede majoor.

‘Ik heb het al gedaan,’ antwoordde Dugdale.

‘Dat doet me genoegen. Ik had ook wel gedacht, dat je haar geen weigerend antwoord zou kunnen geven. Zulk een schoonheid kon je onmogelijk weerstaan. Ik wed, Dugdale, dat je van 't jaar nog geen mooier meisje gezien heb.’

‘Toch wel,’ antwoordde hij lachend, ‘maar weinigen zóó innemend en betooverend. Ik zie zoo graag grijze oogen. Kom binnen en blijf bij me eten, Hyde; je doet er een werk van barmhartigheid mee, want ik verveel me dood.’

‘Ik kom graag bij je,’ hernam de majoor, die van het gezelschap van jonge lieden en vooral van dat van Dugdale hield.

Toen ze langzaam door den tuin slenterden en hun sigaren rookten, werd de majoor zeer spraakzaam. Door Dugdale daartoe aangemoedigd, begon hij ook van de Carews te vertellen.

‘Ze zijn maar met hun tweeën, zij en George, en ze houden dolveel van elkaar. Bij haar gaat niets boven George, en bij George niets boven Clarissa, en ik geef hem volkomen gelijk.’

‘Die George is ziek, is het niet?’

‘Den vorigen winter heeft hij bij een jacht een val van zijn paard gedaan. Ribben, beenen en hoofd, alles kreeg zijn deel, en hij wordt maar langzaam beter, maar ik ben zeker, dat hij nu wel gauw zal opknappen, nu hij van de zorg voor de pacht af is. Clarissa is ziek van de zorg, die ze met hem heeft.’

‘Ze ziet er dus daarom zoo treurig uit?’

‘Daarom alleen niet,’ zei de majoor geheimzinnig.

‘Is er dan nog wat anders?’ vroeg hij verwonderd. ‘Toch geen ongelukkige liefde? Dat is haast niet denkbaar.’

‘Ik kan het je gerust vertellen,’ zei de oude Hyde, die zich zelf graag hoorde spreken. ‘Iedereen kent hier die geschiedenis, en je zou ze vroeg of laat toch hooren.

Nu hoor je ten minste de waarheid. Ja, je hebt het goed geraden, het is een ongelukkige liefde.'

'Wie het oog op haar laat vallen, heeft geen slechten smaak,' antwoordde Dugdale, en zijn stem sidderde een weinig. Hij stelde reeds levendig belang in miss Carew.

'Ken je sir Wilfried Haughton? Nu, die was het. Drie jaar geleden waren ze verloofd, ze hielden heel veel van elkaar, toen plotseling een nicht van Clarissa verscheen. Een mooi meisje, dat moet gezegd worden, maar slecht en valsch. Zij moest wel iets zeer betooverends over zich hebben, want alle heeren uit de buurt (ik alleen uitgezonderd, Dugdale, en daar ben ik trotsch op) waren op haar verliefd. Maar zij had haar plan gemaakt en rustte niet voordat ze ook Haughton geheel voor zich gewonnen had, en dat heeft Clarissa's hart gebroken. Sedert dien tijd is ze zoo veranderd, maar hij is haar tranen niet waard. Doch hij kreeg zijn straf. Toen juffrouw Violet hem eenigen tijd aan het lijntje gehouden had, liet ze hem op het laatste oogenblik schieten en huwde een onmetelijk rijken koopman.'

'Dat was zijn verdiende loon,' zei Dugdale, 'ik kende hem maar oppervlakkig. Hij is al zoo lang in het buitenland.'

'Ja, en naar ik hoor moet hij van plan zijn, tegen het einde van de maand terug te komen.'

'Hoe zal miss Carew dat verdragen?'

'Ze is zeer fier,' zei de majoor, 'en zal nooit laten merken wat ze voelt. Misschien zal door zijn terugkeer alles weer goed worden.'

'Je wil daarmee toch niet zeggen, dat ze zich weer met hem zal verloven?'

'Verloven? Neen, ze zal hem afwijzen, in ieder geval!' zei de majoor zeer beslist.

Na verloop van nauwelijks eenige weken waren de Carew's zeer bevriend met hun pachtheer, en dit was ook niet te verwonderen, want bijna iedere week kwam Dugdale naar Weston, onder voorwendsel George te bezoeken, in werkelijkheid echter om Clarissa te zien.

Op zekeren middag was Dugdale weer ten eten te Weston. De jonge Carew kon hem bijna niet meer missen. Onder het eten was Clarissa

opvallend stil en verstrooid geweest, en haar oogen staarden droomerig in de verte. Dugdale was dit niet ontgaan. Toen hij later op den dag met Clarissa door den tuin wandelde, verbrak hij plotseling het zwijgen en zei:

‘Wat ben je van avond stil, Clarissa! Heb je verdriet?’

‘Heb ik mij aan u verraden?’ vroeg zij glimlachend en met een lichten blos. ‘Neen.... ja.... ik beken het.... ik moest eigenlijk niet zoo nadenkend zijn, maar ik ben het toch, en hoe ik mij daar ook aan erger, ik kan het niet veranderen. Ik heb vandaag gehoord, dat sir Wilfried Haughton morgen terugkomt.’ Haar stem daalde.

AFSCHEID DER BRUID VAN DE MOEDER, NAAR DE SCHILDERIJ VAN E. GERMONNIG.

‘Ja, ik weet het.’ Hij keek haar niet aan.

‘U heeft natuurlijk de heele geschiedenis al gehoord,’ vervolgde zij kalm, maar een diepe blos bedekte haar gezicht en tranen stonden haar in de oogen. ‘Ze is al heel oud, ieder kent ze. In het begin viel mij dat heel zwaar, maar thans heb ik mij aan die gedachte gewend, en u is een te goed vriend van ons, dan dat ik niet met u daarover zou kunnen spreken. Het is toch onaangenaam, niet waar?’ vroeg zij met een gedwongen lachje, ‘te merken, dat men in weerwil van alle moeite en inwendigen strijd toch op het beslissende oogenblik niet onverschillig kan zijn?’

Hij begreep haar niet goed en keek ze vragend aan.

‘Maakt zijn terugkeer u zoo nadenkend?’

‘Ja,’ antwoordde zij langzaam, ‘en toch kan ik niet zeggen, of die mij blij of treurig stemt. Hij was een goed vriend van me, tot die geschiedenis er tusschen kwam. Dat kan ik hem niet vergeven.’

‘Hij zal al lang berouw hebben gehad over zijn groote dwaasheid.’

Zij hadden nu de buitenpoort van het park bereikt. Hij bleef staan, keek haar aan en vervolgde: ‘Wat zou je er van zeggen, indien hij terugkwam, omdat hij zijn eerste en beste liefde niet kan vergeten? Misschien komt hij om vergiffenis te vragen.’

‘Neen, neen,’ zei zij met een afwerend handgebaar, ‘dat hoop ik niet. Het zou verschrikkelijk zijn.... maar het is onmogelijk.’

‘Ik vind het echter zoo weinig onmogelijk, dat ik er ten volle van overtuigd ben,’ zei Dugdale. ‘Geen man zou onder deze omstandigheden terugkomen, als hij die gedachte niet had.’

‘U jaagt me schrik aan,’ antwoordde zij en zuchtend streek ze het haar van haar voorhoofd. ‘Zou u in zulk een geval dan zoo handelen?’ vroeg zij langzaam en droomerig.

Hij keek haar aan en hun blikken ontmoetten elkaar.

‘Die vraag kan ik niet beantwoorden,’ zei hij aarzelend, ‘ik kan mij in zulk een positie niet verplaatsen. Als ik het gewaagd had u lief te hebben, zou die liefde eeuwig duren.’

Zij verbleekte en speelde zenuwachtig met een ruiker rozen, dien zij in de hand hield. Door de stilte van den avond hoorde men de stem van George, die haar riep.

‘Denk je aan het verleden?’ vroeg Dugdale snel, haar een roos uit de hand nemend.

‘Ja, en aan de toekomst,’ antwoordde zij verstrooid.

‘Clarissa, hou je dan altijd nog van hem?

‘Hoe kan ik dat zeggen? Ik heb zoo dikwijls en zooveel over mijn ongelukkige geschiedenis nagedacht, zoo dikwijls bij mij zelve gezegd, dat ik nooit weer....’ Zij zweeg plotseling. ‘Ik zou hem willen zien,’ zei ze aarzelend.

‘Natuurlijk,’ antwoordde hij bitter.

‘Neen, u verstaat mij verkeerd. Ik zou hem willen zien,’ vervolgde ze langzaam, ‘omdat ik het dan dadelijk zou weten....’

‘Wat dan?’

‘Hoe mijn hart is,’ antwoordde zij treurig.

(*Wordt vervolgd.*)

Bij de Platen.

De president der Fransche republiek. -

Zou de heer Faure een voorgevoel hebben, dat hij het de zeven jaren van het presidentschap niet in het *Elysée* zal uithouden? De gebeurtenissen der laatste maanden geven hem zeker aanleiding genoeg tot zulke minder aangename vermoedens.

Wat daarvan zij, in elk geval heeft hij het raadzaam gevonden, zich in zijn officieel presidentscostuum op doek te laten vereeuwigen door den meest gevierden Franschen portretschilder van het oogenblik, door den kunstenaar, die bijna alle voorname landgenooten van zijn tijd voor zich heeft zien poseeren, door Léon Bonnat.

De sobere ambtsdracht van het hoofd van den staat, zich in niets onderscheidende van een gewoon heeren-gala-costuum dan alleen door de driekleurige sjerp onder

het witte vest en de ster op de borst van den rok, leent zich niet bijzonder tot een schitterend en schilderachtig tafereel.

Daarbij heeft de president een houding gekozen, die hij zijn voorganger Carnot schijnt te hebben afgezien: onberispelijk correct en stijf als moest zijn beeltenis dienst doen voor een modeplaat.

De schilderij heeft daardoor iets van het koude eener photographie, wat Bonnat heeft trachten goed te maken door een warmte van penseel en een meesterschap van toets, die zijn arbeid algemeen als een keurig kunstwerk doen waardeeren.

Afscheid der bruid van de moeder. -

Welk een verblijdend en hoopvol feest een bruiloft moge wezen, het biedt ook hoogst weemoedig stemmende oogenblikken. Het aandoenlijkst daarvan is wel het afscheid der bruid van haar ouders, die ze moet gaan verlaten om den man te volgen, dien ze in den regel alleen van zijn mooisten kant heeft leeren kennen, zoodat zijn karakter haar nog treurige verrassingen en teleurstellingen kan bereiden. Daarbij is in den huwelijksstaat, hoe blijmoedig en vol blijde verwachting ook ingetreden, zoo ontzaglijk veel te voorzien, waaraan in de aangename beslommering der toebereidselen tot de bruiloft maar weinig wordt gedacht, maar dat zich allicht aan den geest der bruid opdringt, als het oogenblik nadert, waarop zij het ouderlijk huis voorgoed zal vaarwelzeggen.

Op ons tafereel zien wij haar afscheid nemen van de moeder; wellicht heeft zij geen vader meer en dan is de band, die haar hecht aan de beminde vrouw, des te inniger en te pijnlijker om te verbreken.

Ook de moeder lijdt onder de scheiding, maar het bewustzijn dat haar kind gelukkig is, verzacht en verzoet het eigen leed. Hoewel haar gemoed volschiet, zal zij toch woorden van troost en bemoediging weten te vinden voor de teergeliefde dochter, die ondanks de hoopvolle toekomst, die haar toelacht, niet dan onder tranen zich van haar moeder kan losscheuren.

[Nummer 50]

DE WONDERDOKTER, NAAR DE SCHILDERIJ VAN DAVID TENIERS,
in de Galleria degli Uffizi te Florence.

Levend begraven, Door Fr. Thieme. (*Vervolg en slot.*)

De zon stond al hoog aan den hemel, toen Claires vader grommend van zijn bed opstond. Verlegen met zich zelf, zooals hij na dergelijke voorvallen placht te wezen, ging hij zich eventjes aan den welput wasschen en liep daarop gauw weg om de navorschingen van zijn dochter te ontgaan.

Zonder te vermoeden dat het beangstigde meisje hem zou volgen, zocht hij de mijnschacht op, klauterde vlug naar beneden en gaf zijn woede in de gewone schimptaal en spotternijen lucht.

'Didier Antoine, waar zit je?' riep hij met zijn heesche, onaangename stem. 'Ben je te trotsch om je in je ellende aan mij te laten zien? Stel je geen vertrouwen meer in je ouden vriend? Ha, ha, ha, je zal toch wel komen, je zal voor me in het stof kruipen om genade, gelukskind! Groet Madeleine van mij en laat je van haar wat goeds opscheppen tot souper, hoor je, Antoine?'

Er viel een steen van boven en plofte met luid geraas op den bodem neer; op hetzelfde oogenblik drong hem een hartverscheurende kreet in het oor, dubbel verschrikkelijk in de doodelijke stilte van het onderaardsch verblijf. Ontsteld keek hij naar boven en ontdekte een weinig boven zich zijn dochter, die zich doodsbleek aan de ladder vastklampte.

'Claire.... hel en duivel!.... wat kom je hier doen?'

'Moordenaar! moordenaar!' riep het meisje, met een uitdrukking van afschuw op haar reine trekken. 'Je hebt hem levend begraven in dit donkere, akelige hol! Vader, als je een mensch ben en een hart in het lichaam hebt, klim dan af en red hem.'

De booswicht knarste woedend op zijn tanden en stak de dreigend gebalde vuist naar haar op.

'Wie heeft je gezegd, dat je mij zou nagaan, kwade meid?' schreeuwde hij woest. 'Als je nog één woord spreekt, smijt ik je naar beneden bij hem!'

Claire vluchtte verschrikt naar boven, waar het monster haar met vlugge voeten volgde. 'Bij God, Claire, als je niet zwijgt als de dood, dan heeft je laatste uur geslagen!' brulde hij met duivelachtige uitdrukking in zijn verwrongen, rood gezicht.

'Vader, je maakt u zelven en mij ongelukkig!' steunde het arme kind. 'Als dat moeder gehoord had, zou ze van ontzetting gestorven zijn! Wat heeft u die ongelukkige man gedaan, dat u hem zoo wreed wil doodmartelen?'

'Wat hij mij gedaan heeft, meisje? Ik zeg je dat hij mijn doodvijand is; hij heeft mij gemaakt tot wat ik nu ben. Weet je wat ik vroeger was, Claire? Dan zal je begrijpen, wat ik verloor en wat ik te wreken heb.'

Half met geweld trok hij het aarzelende kind naast zich op een steen en vertelde haar in afgebroken, met verwenschingen vermengde woorden de geschiedenis van zijn leven.

'Erken je nu, waarom ik hem uit de wereld moet helpen?'

'Neen, neen, neen!' riep zijn dochter snikkend. 'Neen, neen, neen! Niemand heeft schuld aan uw ongelukkigen toestand als u zelf! O vader, ik smeek u in naam van de heilige Maagd, red gauw dien ongelukkigen man eer het te laat is. U heeft niemand iets te laten boeten dan u zelven. Wat u bedrijft is een misdaad.'

Weenend wierp ze zich voor hem neer en zocht zijn knieën te omvatten; vloekend sprong hij op en, stiet haar van zich.

Claire wankelde klagend naar de hut terug. Wat zou zij doen? Mocht zij haar vader verraden? En toch, was die vreemdeling miet onschuldig en zou hij niet in de diepe holen van de mijn omkomen, als hem geen redding werd gebracht? Vier dagen versmachtte hij nu al in den donkeren afgrond, - was het geen doodzonde, hem daar hulpeloos te laten sterven?

In den nacht vatte zij een moedig besluit. Zij had vroeger dikwijls haar vader in de oude mijn vergezeld, toen daar beneden nog leven en bedrijvigheid heerschte; zij was met de kronkelgangen en schuilhoeken bekend; waarom zou zij niet een poging tot verlossing van den ongelukkige wagen?

Het toeval begunstigde haar plan. De dronkaard verliet reeds vroeg in den morgen het huis met het oogmerk naar Ordino te slenteren, waar hij menigmaal een paar stuivers bij elkaar scharrelde, die hij dan aan drank besteedde. Nauwelijks was Jacques achter de boomen verdwenen, of de moedige Claire voorzag zich van wat brood, water, brandewijn en een paar touwladders, die sedert jaren op zolder in een hoek lagen, dezelfde waarvan zich haar vader tot uitvoering van zijn helsch plan bediend had, en ijlde ademloos naar de mijn, waarin zij met kloppend hart afdaalde.

Met een oude mijnlamp in de hand, dwaalde zij moedig door de enge gangen, onophoudelijk den naam van den gevangene roepend. Beter dan de kweekschooldirecteur uit Foix met de localiteit bekend, bereikte zij de plek, waar hij gebonden lag, langs een anderen weg; zonder het te vermoeden kwam zij dicht langs de rotsholte, maar niemand antwoordde op haar geroep en geen teeken verried de aanwezigheid van een menschelijk wezen.

Plotseling bleef zij staan - een ijselijke gedachte kwam bij haar op. Misschien was hier geen gevangene meer te vinden, enkel maar een lijk!

Claire slaakte een angstigen kreet. Zij verloor allen moed, wendde zich om en keerde terug zoo snel haar voeten haar konden dragen.

Was zij nog enkele schreden verder doorgedrongen, zoo zou zij in het hol der smokkelaars beland zijn!

V.

‘Waar had de ontmoeting plaats?’

‘Aan de grens ten westen van Ordino.’

‘Is iemand van de onzen gewond?’

‘Neen, mijnheer de luitenant.’

‘En de smokkelaars...?’

De sergeant haalde verlegen de schouders op.

‘Die zijn natuurlijk weer ontsnapt?’

‘Tot mijn spijt ja, mijnheer de luitenant. Zij moeten daar in de nabijheid een geheimen schuilhoek hebben. Onze mannen waren hun dicht genoeg op de hielen; het scheelde niet veel of wij waren handgemeen geworden. Van weerskanten vielen schoten. Maar op eens was de bende verdwenen, als had de storm, die uit alle macht blies, ze van de aarde weggeveegd.’

Luitenant Robert fronste het voorhoofd.

‘Die kerels moeten den duivel in 't lijf hebben,’ riep hij geërgerd. ‘Dat is nu al de derde keer, dat zij ons ontsnappen. Wij zullen weer een langen neus halen, sergeant

Bras. Maak alvast je rapport op, dan zal ik intusschen overleggen wat ons te doen staat.'

Luitenant Robert, een jong, kranig officier, even kloek als eerzuchtig, was door zijn superieuren met de ondankbare taak belast, de sedert eenige jaren in Andorra geweldig toenemende smokkelarij met alle middelen van list en geweld te keer te gaan. De luitenant zette zich met den reuzenijver der jeugd aan het werk, in de meening dat hij bij de noodige oplettendheid en voortvarendheid niet missen kon, succes te hebben Hij had evenwel buiten de moeilijkheden van het terrein en de sluwheid en stoutheid der smokkelaars gerekend.

Terwijl hij nog mismoedig in zijn kwartier te Andorra op en neer wandelde, meldde de wachthebbende soldaat, dat een dame hem wenschte te spreken.

'Een dame,' riep de luitenant verwonderd en keek nieuwsgierig naar de deur, terwijl hij haastig zijn knevel opstreek. 'Wie kan dat wezen?'

Onmiddellijk daarop verscheen een smaakvol gekleede dame van gunstig uiterlijk voor hem, die met een levendigen groet op hem toetrad.

'Madame Antoine!' riep de luitenant verrast 'Wat een aangename verrassing! Wat voert u naar Andorra? Maar wat zie ik,' viel hij zich zelven ontsteld in de rede. 'U heeft geweend? En wat ziet u bleek - mijn God, wat is er gebeurd!'

De dame nam zuchtend op een stoel plaats, die de officier haar beleefd aanbood.

'Weet u er dan niets van, mijnheer de luitenant? Mijn man is verdwenen.'

'Mijnheer Antoine verdwenen! Alle duivels - excuseer die ruwe soldatenuitdrukking. Verdwenen?.... U meent zeker verongelukt?'

Mevrouw Antoine boog licht bevestigend het hoofd.

'Hier in 't gebergte?'

'Ik vrees het.'

Robert liep opgewonden op en neer.

'U vreest het maar? U weet het niet zeker?'

'Ik weet volstrekt niets, mijnheer de luitenant. Hij kan in een afgrond gestort, verdronken, misschien wel vermoord zijn. Voor drie weken verliet hij mij om in het gebergte studies te maken. Volgens afspraak kreeg ik iederen dag een brief kaart.... tot voor zes dagen.'

'Daarna niet meer?'

'Daarna kreeg ik geen teeken van leven meer. Ik stelde mij eenige dagen gerust door aan de onherbergzaamheid van de streek te denken, die hij doorreisde. Het gebrek aan middelen van verkeer, dacht ik, zal de bezorging van de post vertragen; misschien heeft hij geen gelegenheid mij bericht te zenden. Zoo gingen twee, drie dagen voorbij. Ik telegrapheerde naar Andorra, het telegram kwam als onbestelbaar terug. Nu was ik niet meer te houden, ik vertrok onmiddellijk. Gisteren kwam ik te Andorra aan en vernam tot mijn schrik dat hij al voor zes dagen het logement verlaten had. Waar hij heengegaan was, wist niemand te zeggen; men wist mij alleen mee te deelen dat hij te voet vertrokken was. Hij had een pak bagage achtergelaten met verzoek het voor hem te bewaren. Men had hem al lang terug verwacht, daar uit zijn opdracht scheen op te maken, dat hij niet lang dacht weg te blijven.'

'En heeft niemand hem gezien?'

'Dat hoop ik gauw te vernemen. Ik heb gisteren een oproeping rondgezonden, die door de welwillendheid van mijnheer den gouverneur overal is verspreid.'

'Die arme heer Antoine! te denken dat hij verongelukt zou zijn! Alles wat ik er aan doen kan, zal gebeuren. Ik heb zoo dikwijls in uw huis zijn belanglooze

gastvrijheid genoten en voel mij jegens u en mijnheer uw echtgenoot zoo diep verplicht, dat ik met al mijn krachten tot uw beschikking sta.'

'Ik dank u, mijnheer de luitenant, en kom nu vooreerst vragen wat u me zou raden te doen.'

De luitenant draaide nu bedenkelijk aan de punten van zijn knevel.

Komaan, Bras, wat heb je te melden? dus wendde hij zich tot den sergeant, die, met een vragenden blik op zijn superieur, het hoofd door de deur stak.

'Er is een meisje, dat vraagt naar madame,... madame....'

'Madame Antoine?'

'Ja.'

De dame stond schielijk op. 'De secretaris van mijnheer den gouverneur zal haar hierheen gewezen hebben,' zei ze.

'Laat het meisje binnenkomen, Bras,' gebood Robert.

Een slank meisje met zwarte fonkelende oogen, in den wind fladderende, ravenzwarte haren en een rooden doek om de schouders trad binnen. De blik van den officier rustte met welgevallen op de aantrekkelijke verschijning.

'Wat was uw verlangen, senorita?' vroeg hij beleefd.

'Neem mij met kwalijk, is deze dame.... madame Antoine?'

Ja, lief kind,' hernam de echtgenoote van den aardkundige op innemenden toon. 'Weet u iets van mijn man?' voegde ze er aanstonds met bang voorgevoel bij. 'O spreek toch, kind, spreek, waar is hij?'

'Sedert vijf dagen opgesloten in een oude verlaten mijn, die bij Ordino ligt,' antwoordde met half gesmoorde stem de dochter van Jacques Rebaut. 'Sedert vijf dagen dwaalt hij zonder

voedsel onder den grond, niet in staat den uitgang te bereiken.'

'Groote God! mijnheer Robert, red hem!' riep Madeleine Antoine met ontzetting uit.

'Ja, red u hem,' verzocht ook Claire en voegde er zachter bij, terwijl haar evenals de ongelukkige echtgenoote de tranen in de oogen opwelden: 'Als hij nog in leven is.'

'Als dat meisje de waarheid spreekt, moeten wij ons op het ergste voorbereid houden,' zei de luitenant ernstig. 'Zamel al uw krachten bijeen, madame.'

Daar wierp Claire, plotseling in zenuwachtig snikken uitbrekend, zich voor de echtgenoote van den vermiste op de knieën en riep met smeekend opgeheven handen uit:

'Madame, eer ik u mijn geheim meedeel, smeek ik om genade voor een schuldige, die mijn hart dierbaar is! Als ik een weg had kunnen vinden om uw man te redden, zonder zijn naam te noemen, zou ik dien ingeslagen hebben. Maar zoodra mijnheer Antoine gered wordt, moet ook de misdaad aan den dag komen. O mijnheer, o lieve mevrouw, ik geef u met Gods hulp uw echtgenoot weer, maar dan vraag ik ook van u zijn leven, zijn vrijheid! Beloof me hem niet voor het gerecht te brengen en tegenover iedereen te zwijgen over hetgeen hij gedaan heeft.'

Madeleine richtte haar bleek gelaat ontsteld naar het weenende meisje.

'Lief kind, sta op, vertrouw op ons, de tijd is kostbaar.'

'En u belooft mij vergiffenis voor hem?'

'Voor wien?'

'Voor Jacques Rebaut, mijn vader.'

Madeleine Antoine vloog met een kreet van doodelijken schrik van haar stoel op.

'Jacques Rebaut - uw vader? O, nu begrijp ik alles! Hij is het, die mijn man in de ijselijke diepte heeft opgesloten! Hij leeft nog en zijn verbitterd hart kan nog altijd maar niet vergeten of vergeven. Vertel ons alles, kind, hoe schuldig hij ook is, hij zal ongemoeid blijven.'

Claire kuste vol dankbaarheid de hand der edele dame en vertelde daarop met zachte, maar vaste stem de heele toedracht; zij verzweeg ook niet, welken strijd zij in haar binnenste had te voeren gehad en hoe zij eindelijk besloten had naar Ordino te gaan om een oud vriend harer moeder haar vertrouwen te schenken en misschien met zijn hulp, zonder haar vader te verraden, den ongelukkige te redden. Eer zij dit plan evenwel ten uitvoer kon brengen, las zij, tegen den muur van de herberg aangeplakt, de oproeping van mevrouw Antoine, en daar zij hieruit zag dat mevrouw zich te Andorra bevond, legde zij den langen weg af, in de hoop misschien door haar tranen het hart dezer dame te vermurwen.

'Arm kind,' sprak Madeleine, door haar tranen lachend; 'je hebt een moedig hart,' en mevrouw Antoine sloot haar diep geroerd in de armen. 'Maar laten we nu zonder verwijl vertrekken. Is u klaar, mijnheer Robert?'

Deze knikte bevestigend en het kleine gezelschap stapte in het rijtuig, nadat de luitenant zich van touwen, werktuigen, kaarsen en opwekkende middelen voorzien had. Pijlsnel vloog de koets over den weg; in korten tijd bereikte men Ordino en spoedig daarop het vlek, waar men het rijtuig achterliet, omdat de gesteldheid van het terrein niet meer veroorloofde, er gebruik van te maken.

Door verscheidene mannen en vrouwen uit het kleine plaatsje vergezeld, bereikte men spoedig de plek van de hemeltergende misdaad.

Madame Antoine stortte bijna in zwijm, toen zij in den akeligen afgrond neerzag, waarin haar man levend begraven was.

'Hoe kon hij het wagen, daarin af te dalen!' snikte zij opgewonden.

Haar begeleiders verloren intusschen geen tijd. Claire Rebaut stak haar in 't kreupelbosch verborgen lamp aan; de luitenant verdeelde de meegenomen voorwerpen onder de bergbewoners, die hem wilden volgen, en daalde daarop met het jonge meisje, den soldaat en drie andere mannen in de diepte, terwijl de koetsier en de overigen bij de angstig wachtende vrouw achterbleven.

Twee, drie lange uren verliepen.

Madeleine liep sidderend rond, telkens opnieuw in de mijnschacht starend.

Alles bleef stil, doodstil.

Op eens vernam zij geroep uit den afgrond.

Haar hart bonsde alsof het springen zou, zij boog zich over den rand en zou naar beneden gestort zijn, als niet een van de boven gebleven mannen haar had vastgehouden.

Een lichtschijnsel bewoog zich zachtjes naar boven. Eindelijk werd men den drager van de lamp gewaar - het was de luitenant, bleek en met stof bedekt, sprong hij er uit en wischte zich het zweet van het gezicht.

Madeleine doorvorschte angstig zijn trekken.

Robert trad op haar toe, greep haar hand en zei op plechtigen toon:

'Wij hebben hen gevonden, madame. Hij leeft, maar hij is meer dood dan levend. Doch ik durf vast vertrouwen, dat uw trouwe verpleging hem weer herstellen zal.'

De vrouw haalde diep adem.

'Groote God, ik dank U,' riep zij.

Op dit oogenblik kwam Claire uit de mijnschacht naar boven en ijlde dadelijk op den luitenant toe, wien zij eenige woorden in het oor fluisterde.

Robert sprong als geëlectriseerd op.

'Wat is er?' vroeg madame Antoine ongerust.

'Madame,' zei de luitenant zacht, om niet door de omstanders verstaan te worden, 'mijnheer uw echtgenoot heeft een belangrijke onthulling gedaan. U zal later alles vernemen. Nu verzoek ik u, heen te gaan. Ik moet onmiddellijk weer naar beneden.'

De luitenant gaf daarop den koetsier eenige geheime bevelen, waarop deze aanstonds verdween. Madame Antoine begaf zich daarop naar het vlek, waar moeder José haar in haar hut herbergde. Natuurlijk kon de arme vrouw niet slapen; telkens weer vloog zij van haar bed overeind om het venster te openen en naar buiten in de duisternis te staren.

Eindelijk grauwde de morgen. Haastig schoot zij haar kleeren aan om zelf te gaan hooren en zien. Toen zij uit het raam keek, zag zij den eigenaardigen stoet het kleine huis naderen.

Aan de spits reed luitenant Robert, dan volgden vier soldaten met een draagbaar, waarop de kweekschooldirecteur lag. De beklagenswaardige man bevond zich in een toestand van volslagen machteloosheid en verwaarloozing. Zijn kleeding was van onder tot boven met slijk bedekt; de haren en de baard hingen hem verwilderd om het hoofd, het zwart besmeurde gezicht was ingevallen en de glanslooze oogen vermochten nauwelijks den aanblik van het helle zonnelicht te verdragen. Achter hen kwamen een paar dozijn soldaten aangestapt, die een gevangene in hun midden voerden, een klein, misvormd kereltje, wiens rechterarm verminkt was en die sombere, dreigende blikken naar zijn bewakers wierp.

Madeleine ijlde naar buiten, en wierp zich op de knieën voor de draagbaar van haar weergevonden man, wiens handen en gelaat zij met kussen overdekte.

'Mijn lieve, dierbare man,' jubelde zij onder tranen. 'Zoo heb ik je dan weer terug! De goede God zij eeuwig geloofd en gedankt voor dit geluk.'

De directeur sloeg een wijle de oogleden op en lachte haar vriendelijk tegen, waarop hij weer in zijn toestand van halve bewusteloosheid verviel. Men bracht hem in de hut, waar de matrone een bed voor hem opmaakte. Madame Antoine vernam nu de heele toedracht.

De geredde had zijn bevrijders van het bestaan van het smokkelaarshol kennis gegeven. De luitenant begaf zich zonder verwijl weer in den mijnput en zocht de schuilplaats op, daarna ijverig den toegang opsporende, waarlangs de bandieten er in doordrongen.

Men volgde de gang, die langs het warenmagazijn naar boven leidde, maar zag zich daar eensklaps tegenover een rotswand, die het pad loodrecht afsloot. Robert onderzocht het gesteente met een hamer en vernam een hollen klank, waarna hij bevel gaf, deze plek met houweelen en mokers te bewerken.

Ondertusschen kwam de door hem gerequireerde afdeeling van zijn detachement, dat te Ordino in garnizoen lag, tot versterking aan. gerukt; met vereende krachten toog men aan het werk en legde in korten tijd een nieuwe gang bloot, die op een houten valdeur toeliep. Nadat deze opengestooten was, bevonden de soldaten zich tot hun verbazing in een ruimen kelder en konden spoedig constateeren dat deze in gemeenschap stond met de eenzame herberg van vader Eenhand, zooals de kastelein wegens de verminking van zijn rechterarm genoemd werd.

De man, die niet het minst kwaad vermoeden had, werd gevangen genomen en Antoine langs den nieuw ontdekten weg, die in zachte helling naar den beganen grond voerde, zonder moeite uit de diepte naar boven gebracht.

Toen Madeleine alles gehoord had, was haar eerste vraag naar Claire, aan wier edelen zin men al deze resultaten te danken had.

'Ze is naar de hut van haar vader teruggekeerd,' verklaarde de luitenant, met een lichten blos van verlegenheid.

'Hemelsche goedheid! wie weet hoe het monster haar mishandeld heeft! Ik verzoek u, Robert, breng het arme kind bij mij! Zij mag geen dag meer in het gezelschap van dien duivel blijven!'

Luitenant Robert gaf zijn sergeant een kort bevel, ten gevolge waarvan de troep zich in beweging stelde; daarna wendde hij zijn paard om en reed in den snelsten galop heen. Toen hij de hut naderde, hoorde hij den dronkaard daarbinnen al razen en tieren. Hij sprong van zijn paard en rukte de deur open - welk ontzettend schonwspel trof daar zijn oogen!

Op den grond lag Claire met gescheurde kleeren en losgerukte haren; Rebaut had haar onder de knie en sloeg haar met vuisten als een bezetene.

'Laat het kind los, ellendeling!' klonk op dit oogenblik de verontwaardigde stem van den officier; verschrikt sprong de laffe moordenaar op en vluchtte door het venster het bosch in.

'Kom mee, Claire,' zei Robert vriendelijk, 'verlaat voorgoed dit huis, waar je al zooveel heb moeten uitstaan. Madame Antoine wil voortaan een moeder voor je wezen.'

'Moet ik hem dan verlaten?'

'Na hetgeen er gebeurd is, verdient hij niet anders. De schurk zou je vermoord hebben.'

‘Maar wat moet hij beginnen zonder mij?’

‘Mijnheer Antoine zal graag bereid zijn, hem voor gebrek te bewaren.’

Zoo volgde de dochter der Pyreneën den vriendelijken officier naar madame Antoine om deze nooit meer te verlaten.

De directeur kwam onder de trouwe en zelfopofferende verpleging van zijn vrouw en Claire spoedig weer bij krachten, zoodat men reeds na eenige dagen het vlek verlaten en zich naar Andorra begeven kon, om daar te blijven tot de zwaar beproefde geheel hersteld zou zijn.

Voor de arme Claire, die door de brave lieden als kind was aangenomen, ving een nieuw leven aan; zij voelde zich onder de hoede harer nieuwe moeder zoo gelukkig als zij nog nooit tijdens haar treurig bestaan geweest was. Haar eenige zorg was de gedachte aan het lijden haars vaders. Zij kon niets anders voor hem doen dan dagelijks den hemel bidden, dat God hem in zijn genade tot inkeer mocht brengen. Eindelijk werd haar vurig gebed verhoord. Na lange jaren ontving zij de tijding dat de verstokte zondaar, als de goede moordenaar, na een leven van ellende en verdierlijking ten slotte toch een gelukkig sterfuur had mogen hebben. De dronkaard, die in zijn omzwervingen nog menigmaal het tooneel zijner misdaad bezocht, was daar in een groeve gevallen, wegens het onderzoek naar den schuilhoek der smokkelaars blootgelegd. Voor dood was hij opgenomen en ter verpleging overgebracht naar een hospitaal, waar hij wel niet de genezing des lichaams mocht vinden, maar, dank aan den zielenijver der vrome kloosterlingen, die hem liefderijk verpleegden, de oneindig kostbaarder genezing der ziel.

BEDELMEISJES, NAAR DE SCHILDERIJ VAN W. BOUGUEREAU.

HET GEVECHT TE MOUZON, 30 Augustus 1870, NAAR DE SCHILDERIJ VAN GASTON CLARIS.

Clarissa's Keus.
(*Vervolg en slot.*)

Twee dagen later, toen Clive Dugdale de laan, die naar Weston voerde, doorging, zag hij Clarissa met een vreemde in een blijkbaar druk gesprek gewikkeld. In weerwil van den afstand herkende hij sir Wilfried Haughton en zag, dat beiden in alle vriendschap met elkaar spraken. Haughton's paard stond naast hem, en met kloppend hart bemerkte Dugdale, hoe ze elkaar de hand gaven; daarna reed Haughton verder. Toen Dugdale naderde, groette Clarissa hem met een glimlach. Een lichte blos bedekte haar gelaat, haar oogen schitterden; zij was geheel veranderd en niet meer de treurende Clarissa van vroeger.

'Was dat sir Wilfried?' vroeg hij, haar nieuwsgierig, ja zelfs ijverzuchtig aanziende.

'Ja,' antwoordde zij met een gelukkigen glimlach.

'Uw eerste ontmoeting met hem heeft een wonderbare verandering bij u teweeggebracht.'

'Het was onze eerste ontmoeting niet. Hij is gisteravond bij ons geweest, en indien u was blijven eten, zou u hem gezien hebben.'

'Werkelijk? Dank je wel, zijn kennismaking kan mij niets schelen. Ik kom liever als jij en George alleen zijt. Maar je hebt me nog niet geantwoord, hoewel het nauwelijks een antwoord noodig heeft, als men u aanziet. Je ziet er gelukkiger uit dan ooit. Het verheugde u dus wel, hem te zien?'

'Zeker,' antwoordde zij, 'waarom ook niet. Ik heb u immers al gezegd, dat hij een oud vriend is en ik hem al lang ken.'

'En,' vroeg hij, haar in de oogen ziende, 'weet u het nu?'

'Ja nu weet ik het,' antwoordde zij kalm.

'En ben je nu heel gelukkig?' Een schaduw gleed over zijn gezicht, maar zij bemerkte het niet.

'Zeer gelukkig,' antwoordde zij. met dezelfde kalmte. 'Gelukkiger dan ik in drie jaren ben geweest. Een lange tijd, vind je niet?' vroeg zij schalk.

'Ja, ik feliciteer je,' zei hij langzaam. Zij hadden nu de tuindeur van Weston bereikt en hij reikte haar de hand tot afscheid.

'U komt toch mee binnen?'

'Vandaag niet, dank u.'

'Och,' zei ze, zeer teleurgesteld, 'het zal George zoo spijten, als u het niet doet.'

'George moet mij vandaag verontschuldigen; ik kan werkelijk niet komen,' zei hij beleefd maar beslist, lichtte even zijn hoed op en ging heen.

Zijn hart was vol van bittere gevoelens. Was dan inderdaad alles voorbij? Hadden zijn zoetste droomen, zijn gedachten van geluk en zaligheid een zoo spoedig einde gevonden? Altijd nog zag hij haar bevallig, van geluk stralend gezichtje voor zich. Natuurlijk had zij om Haughton gebloosd; het arme, gewonde hart had weer troost gevonden in de nabijheid van dien Haughton.

Maar waarom ook zoo lang nagedacht over iets, waaraan niets meer te veranderen viel? Hij zou den volgenden morgen naar Londen vertrekken en dan alles trachten te vergeten.

Doch toen de morgen kwam, aarzelde hij nog. Een stille hoop hield hem nog terug en dwong hem hier te blijven, om van het einde der geschiedenis getuige te zijn.

Maar langzamerhand verdween ook de flauwste hoop, want dagelijks ontmoette hij zijn mededinger te Weston en zag de vriendelijke, hartelijke verhouding van Clarissa tegenover sir Wilfried.

Tegenover hem was ze geheel veranderd; zij scheen zijn gezelschap te vermijden en verhinderde steeds met hem alleen te zijn. En toch, er waren oogenblikken, dat hij niet kon gelooven, haar zoo geheel onverschillig te wezen. Een enkele oogslag, een plotseling blozen bevestigde in hem de hoop, dat Clarissa hun oude vriendschap niet vergeten was.

Op zekeren middag, toen hij weer op weg naar Weston was, ontmoette hij den majoor, die van Upland kwam, waar de Adairs woonden, Zij gaven elkaar de hand, maar Dugdale ontging het niet, dat de majoor er min of meer verstoord uitzag.

'Ben je te Upland geweest?' vroeg Dugdale, daar hij niets anders wist te zeggen en hem op het oogenblik aan een langdurig onderhoud met den majoor niet veel gelegen was.

'Ja,' antwoordde deze verstrooid, 'de oude dame is weer ziek. - Maar zeg eens, Clive, is het dan waar, wat ik daar hoorde, dat Clarissa Carew toch met dien Haughton zal trouwen?'

'Heb jij het gehoord?' vroeg Dugdale, zich met geweld tot kalmte dwingend.

'Ja, de Adairs zeiden het. Zij vertelden, dat alles al beslist was en de bruiloft spoedig gevierd zou worden. Mijn beste jongen,' zei de majoor, zich het zweet van het voorhoofd wisschend, 'het kan niet waar zijn.'

'Het zal toch wel,' hernam Clive treurig, terwijl hij met zijn wandelstok allerlei figuren in het zand trok.

'Het zal toch wel, - wat bedoel je daarmee?' vroeg de majoor opgewonden. 'Ik zeg je, dat het niet zal gebeuren, dat het een schandaal zou zijn! Wat, een lief meisje zou de vrouw worden van een vent, die haar zoo laag heeft behandeld? Ik had gedacht, dat Clarissa meer fierheid bezat.'

'En toch geloof ik, dat het haar niet aan fierheid ontbreekt,' zei Dugdale.

'Dan begrijp ik niet, wat jij daaronder verstaat; ik had het mij anders gedacht,' riep de oude Hyde heftig uit. 'Ik zal haar spreken en, als het mogelijk is, het weten te verhinderen. Als ik een jonge man was, zooals jij, Dugdale, zou ik haar een aanzoek doen en haar onmiddellijk trouwen. Maar de jongelui van onze dagen,' voegde de majoor er minachtend bij, 'hebben tact noch gevoel.'

'Ik wou, dat ik met u kon instemmen,' zei de arme Clive treurig.

'Daar niemand zich er om bekommert, zal ik het doen en niets zal mij daarvan weerhouden. Haar vader en ik waren oude vrienden, en ik kan het niet rustig aanzien, hoe het meisje in haar ongeluk loopt. Nu moet ik naar huis om een paar brieven te schrijven, maar dan ga ik naar Weston en zal met haar spreken.'

'Ik geloof, dat ik het in uw plaats niet doen zou,' zei Dugdale gelaten.

'Maar ik doe het toch, mijnheer. Spaar uw woorden. Geloof je dan, dat de vrees voor Clarissa's toorn mij er van kan afhouden, mijn plicht te doen? Nooit!' riep de majoor trotsch uit.

Dugdale glimlachte en vervolgde zijn weg naar Weston. De huisdeur stond wijd open en hij trad, als gewoonlijk, onaangediend de studeerkamer van den jongen Carew binnen.

Onbeweeglijk bleef hij in de deur der kamer een oogenblik staan, want hij zag Carew met sir Wilfried Haughton in een ernstig gesprek. Zij hadden zijn stap gehoord en keken op.

‘Het is Dugdale maar,’ zei Haughton met een snelle flikkering in zijn donkere oogen en iets zegevierends in zijn stem. ‘Neen, je hoeft niet weg te gaan, Dugdale; je bent hier een welkome vriend en ik heb geen reden, je de oorzaak van mijn komst geheim te houden. Ik ben gekomen om Carew de hand van zijn zuster te vragen.’

Dugdale verbleekte en een diepe voor groefde zich in zijn voorhoofd. Slechts met de grootste moeite bleef hij kalm. Daarna vatte hij plotseling een wild besluit, en zonder een woord van inleiding zei hij luid en vast tegen Carew:

‘Ook ik kwam met dat oogmerk hierheen. Ik houd van je zuster, Carew, en vraag om haar hand. Laat haar tusschen ons kiezen.’

George stond langzaam op. Hij was nog zeer zwak en zijn gezicht werd beurtelings rood en bleek. Zenuwachtig speelde hij met een vouwbeen.

‘Ik weet niet, wat ik u zeggen moet,’ zei hij eindelijk. ‘Ik zal mijn zuster natuurlijk de eer meedeelen, die je haar beiden hebt aangedaan, en.... en.... je moet u dan in haar beslissing schikken. Maar het doet mij leed te denken, dat een van uw beiden....’

Hij zweeg, en onwillekeurig keek hij in zijn verlegenheid Dugdale aan. Deze zuchtte; het werd hem thans duidelijk: hij begreep den blik van George, diens afgebroken zin: ‘een van u tweeën moet wijken, en die ben jij, Dugdale,’ Dat las hij in den blik van Carew. De broer, die de gevoelens van zijn zuster kende, wilde hem voorbereiden op hetgeen hem te wachten stond. Die blik was een slecht voorteeken.

Op dit oogenblik hoorde men een lichten, welbekenden voetstap voor de deur, en Clarissa, er frisch en bloeiend uitziende als de bloemen in haar hand, trad binnen.

‘Lieve Hemel, wat een plechtige vergadering!’ zeide zij schertsend. ‘Wat een lange gezichten! Wat is er gebeurd, George?’ vroeg zij, haar hand zacht op den schouder van haar broer leggend.

Carew trok haar hand naar zich toe en daarna de beide heeren aanziende, zei hij vastberaden: ‘Hier is mijn zuster. Zij zal zelf beslissen. Clarissa, sir Wilfried Haughton en Clive Dugdale hebben mij beiden om uw hand gevraagd. Het staat nu aan u, ze beiden te weigeren of uw keus te doen.’

Clarissa werd bleek als de leliën in haar sidderende hand. Zij trad verschrikt terug en de bloemen latende vallen, bedekte zij het gezicht met haar handen.

‘O, waarom heb je dat gedaan?’ riep ze uit. ‘Het is verschrikkellijk.’

‘Neen, het is zoo beter,’ fluisterde haar broer, ‘geloof me, het is beter, dan is aan allen twijfel een einde.’

Zij zag eerst sir Wilfried aan, die van de zege zeker scheen, daarna Dugdale, die kalm, met neergeslagen oogen bij de deur stond. Haar blik voelende, keek hij op, en hun oogen ontmoetten elkaar. Een uitdrukking van bang voorgevoel lag in de zijne.

‘Clarissa!’ zei Haughton, een poging doende om haar hand te vatten.

‘Neen, neen,’ zei zij, hem afwerend. ‘Clive, zeg jij me dan niets?’ vervolgde ze, op hem toetredend.

Bij deze woorden voer Dugdale als een electrische schok door de leden, alle treurigheid verdween uit zijn gezicht, dat thans straalde van geluk. Hij snelde op haar toe, greep haar handen en vroeg sidderend;

‘Kies je mij?’

‘Ja,’ antwoordde zij zacht.

‘Hou je van me, Clarissa?’

‘Ja,’ antwoordde zij weer, waarop zij, door haar ontroering overmeesterd, in tranen uitbrak.

Toen Dugdale twee uren later Weston verliet, ontmoette hij vandaag voor den tweeden keer majoor Hyde aan de poort van zijn landgoed.

'Je ziet, dat ik woord houd,' zei de oude krijgsman fier, 'ik laat me niet afschrikken. Ik zal Clarissa tot betere gedachten zien te brengen.'

'Dat is niet meer noodig. Ik kan je alles nauwkeurig vertellen.'

'Spreek op,' hernam de majoor ongeduldig.

'Het is maar al te waar. Ze trouwt inderdaad.'

'En wie heeft je dat verteld?'

'Ik heb het uit haar eigen mond gehoord.'

'Is het waar?' riep de majoor verbaasd uit.

'Reden te meer om tusschenbeide te komen,' vervolgde hij.

'Ik vrees dat het al te laat is. Zij en hij schijnen veel van elkaar te houden. Ik ben overtuigd, dat ze hem niet zal laten schieten.'

'Ze zal het doen, als ik haar duidelijk heb gemaakt wat voor een ellendigen schurk hij is.'

'Majoor....'

'Geen praatjes. Ik ken hem, en ik zal het haar zeggen ook, dat de man, met wien ze wil trouwen, de grootste deugniet op de wereld is.'

Dugdale lachte.

'Je schijnt er nog schik in te hebben, Dugdale. Het kan je natuurlijk niets schelen, of dat kind gelukkig of ongelukkig is. Maar mij is het niet onverschillig en ik kan het niet kalm aanzien, hoe ze door haar huwelijk haar ongeluk te gemoet loopt.'

'Ik geloof niet,' merkte Dugdale bescheiden op, 'dat het zoo'n ongelukkig huwelijk zal zijn.'

'God geve dat het uitkomt, maar nu moet ik gaan om mijn plicht te doen.'

'Majoor, wat ik je verzoeken mag, laat de verloving niet afspringen,' zei Dugdale op gehuicheld angstigen toon, 'want je zou daardoor Clarissa ongelukkig maken - en mij.' Hij legde zijn beide handen op de schouders van den ouden majoor en lachte luid.

'Wat is er?.... Je wil toch niet zeggen.... Alle

duivels!.... Wat heb je daarmee uit te staan?'

'In mij zie je den bruidegom,' zei Dugdale zegevierend. De majoor was eenige oogenblikken stijf van verbazing, daarna brak hij in luide vreugde-uitroepen uit. 'Beste Clive, goede jongen, is het dan werkelijk waar? Schelm, dat je me dat niet eerder verteld hebt! Ik ben zoo blij als een engel.'

'Majoor, vind je het nu goed, dat zoo'n juweel van een meisje zoo'n ellendigen schurk en den grootsten deugniet van de wereld trouwt?'

'Hou op,' zei de majoor met een atwerend gebaar. 'Kom, laten we binnen gaan en een glas champagne drinken op de gezondheid der aanstaande mevrouw Dugdale!'

Felix Bulla.
Schets uit den tijd der Romeinsche keizers.
(Ook een *fin-de-siècle*-historie).

I.

In het jaar 200 van onze tijdrekening was de groote wereld te Rome in niet geringe opgewondenheid. Een der groote heeren naar de mode, de populairste bonvivant, Felix Bulla, ook wel kortweg *Felix pulcher* - de 'mooie Felix'- genoemd, had zich uit de voeten gemaakt tot grooten schrik zijner schuldeischers, daar zijn paleis en zijn hoewel talrijke, maar hoog bezwaarde bezittingen slechts een gering deel zijner schulden dekten.

De 'mooie Felix' behoorde wel is waar slechts tot den ridderstand, dat is tot den koopbaren adel, maar speelde in zekere kringen, wegens zijn origineele dwaasheden en zijn elegant optreden, een toongevende rol, en mochten over zijn buitensporige uitgaven ernstige mannen al eens het hoofd schudden, toch was het van zijn vader door den graanhandel verworven vermogen zoo aanzienlijk, dat niemand aan een zoo spoedig einde had gedacht.

Het was te meer onverwacht gekomen, omdat de voortvluchtige, nog voor korten tijd, een schitterende reeks van openbare spelen aan het naar schouwspelen altijd zoo begeerige Romeinsche volk te genieten had gegeven, en bij een dier bloedige vertooningen, tot groot vermaak van het gepeupel, zelf in de arena was afgedaald, waar hij een der behendigste gladiatoren in bloedigen kamp neerstiet. Hals over kop had hij zich in den maalstroom geworpen, welke in dien tijd den adel en het volk meesleepte. Een ieder trachtte in waanzinnige haast het volle genot van het oogenblik te smaken, alsof er geen morgen meer komen zou; inderdaad men leefde er als bij den dag, telkens en telkens verwisselde het rijk van keizer.

Fabelachtige, in drie werelddeelen te zamen geroofde fortuinen lieten fabelachtige uitgaven toe. Waren de inkomsten niet toereikend, dan werd zonder bedenking het kapitaal aangesproken. Uiterlijk vertoon, onzinnige verkwisting gold als een door stand geboden plicht, en daar de gewone levensbehoeften buitengewoon laag in prijs waren, moest men zich, om de verkwisting hoog op te voeren, daartoe werkelijk moeite geven. Met 120 quadranten - ongeveer een gulden - was het dagelijksch onderhoud der geringere cliënten, van aalmoezen levende vrienden of tot het gevolg van een rijke behoorende lieden te bestrijden, terwijl de aanzienlijke cliënten, verarmde edellieden, die het familiegoed verkwist hadden, tegen een paar honderd

gulden 's jaars te huur waren, waarvoor ze zich vorstelijk moesten voordoen. Den rijken Romeinen kostte het vaak moeite genoeg met hun geld rond te komen.

In 't bijzonder verslonden de tafel en de openbare spelen groote schatten. De Romeinen waren in den grond de ruwe krijgers, die ze van oudsher waren gebleven; voor een bijzonder fijne keuken en smakelijke spijzen hadden ze geen zin. Nog in het jaar 170 bakte de huisvrouw zelf het brood, en vreemde wijnen werden slechts eenmaal rondgediend. Maar zeer dure schotels moesten er wezen, waarmee de plompe phantasie van het vroegere bandietenvolk hoogtijd vierde.

De een liet zijne *muraena*, een soort zee-aal, slaven als voedsel voorwerpen. Niet alsof de visch daardoor aan hoedanigheid zou gewonnen hebben - gehakt hoendervleesch of iets dergelijks ware voor dit doel beter geweest - maar zoo vertegenwoordigde hij, als hij aan tafel werd voorgediend, een grooter kapitaal. Een ander kocht een groote menigte gedresseerde zangvogels tot honderd gulden het stuk en liet er zijn kok een fricassee van maken, zoodat zulk een schotel op een 60.000 gulden kwam te staan.

Het werd ook mode en gold als bijzonder elegant, parelen in azijn opgelost, te slikken; hoe grooter en schooner, dat wil zeggen, hoe duurder de parelen waren, des te uitgelezener was de partij. Als het voortreffelijkste gold, zulke parelen te offeren, welke aan de dame zijns harten hadden behoord, en welke men door parelen van nog hooger waarde moest vergoeden. En alsof dit alles nog niet voldoende was, begon men ook den genoodigden geschenken te geven. Dit geschiedde bij wijze van verloting. In 't eerst waren het maar twee of drie prijzen van waarde, de andere waren kleine surprises, welke de algemeene vroolijkheid opwekten. Maar al spoedig wou de een den ander overtreffen, en ten laatste keerde menige gast, die behoeftig gekomen was, als bezitter van een landgoed of heer van verscheiden slaven naar huis terug.

In 't bijzonder brachten de openbare spelen de opgehoopte schatten weer in omloop. In den beginne werden ze alleen door den Caesar uit zijn kas gegeven, en duurden ze, drie-of viermaal in 't jaar, een week lang. Al spoedig veroorloofden zich hooge staatsambtenaren en nog later rijke particulieren, hetzij uit politieke berekening, of uit zucht tot groot doen, gelijke weelde. Ten laatste namen deze vastgestelde feestdagen de helft van het jaar, 175 dagen, in beslag.

Op het einde van de eerste eeuw was een honderd duizend gulden voor een zevendaagsche feestviering nog voldoende, nu echter kwam zulk een speelwerk den patriciër Symmachus b.v. op de ronde som van 2000 pond goud, een millioen gulden, te staan.

Geen wonder, dat er ondanks de groote inkomsten en de meest schaamtelooze afpersingen in de ambtelijke betrekkingen, menig edelman ten laatste financieel te gronde ging en menig beroemd familiegoed in plebeïsche handen viel, terwijl de laatste spruiten van een patriciërsgeslacht te huur zaten.

Den geruïneerden bonvivants stonden de volgende wegen open: de kortste en radicaalste, de zelfmoord, hoewel overeenkomstig de zeden van het land, viel toch niet in ieders smaak; den hofstaat van een gelukkiger kameraad als parasiet te vergrooten; zich als vrijwilligergladiator te verhuren; als roover in de bergen te trekken.

Den laatsten weg had Felix Bulla, de held dezer ware geschiedenis, als den zijnen gekozen. Het schandaal van zijn val was nog in aller mond, toen hij eensklaps aan de spits van 600 bandieten opdook, waarmee hij al spoedig geheel Italië onveilig maakte.

Zijn naam was een schrik voor de rijke Romeinen, die hun landgoederen of de bader gingen bezoeken. Al overlegden zij 't nog zoo slim, al hielden ze hun voornemen nog zoo geheim, toch konden ze er zeker van zijn, der een of anderen dag met Bulla in aanraking te zullen komen en gedwongen te worden met hem af te rekenen. En met een kleinigheid stelde hij zich niet tevreden.

Herhaalde malen werden troepen tegen hen afgezonden, doch het gelukte hun niet, hem of zijn bende op het spoor te komen. 'Ofschoon keizer Severus grooten prijs op zijn aanhouding stelde,' zooals een tijdgenoot bericht, 'toch verkreeg Bulla door list en vrijgevigheid, dat hij noch gezien werd, als men hem zag, noch gevonden, als men hem vond, noch gegrepen, als men hem gevangen had kunnen nemen.'

Zijn avonturen waren het onderwerp der dagelijksche gesprekken in de hoofdstad, waar zich buitendien nog menige geheime sympathie voor den vroolijken verkwister gehandhaafd had.

Twee zijner gezellen, op een strooptocht afgesneden en door de soldaten gevat, zaten in een provinciestad gevangen en zouden binnenkort den wilden dieren voorgeworpen worden. Bulla in 't gewaad en met het gevolg van een prefect bracht een bezoek aan den gevangenbewaarder, eischte de veroordeelden op om ze bij de aanstaande circusspelen dienst te laten doen, en speelde zijn rol zoo goed, dat ze hem zonder zwarigheid werden uitgeleverd.

Ook Domitia Lucilla, een der beroemdste schoonheden van den dag, wist van hem mee te spreken. Tijdens zij op een harer bezittingen van het landleven genoot, bracht haar Bulla met een sterk gevolg een bezoek en behandelde met haar op zeer beleefde, maar onverbiddelijke wijze het teere punt van het losgeld, de 'veiligheidsbelasting.'

Nadat dit deel zijner zending gelukkig volbracht was, had hij met de schoone, die zelf in deze zonderlinge ontmoeting een zeker behagen schepte, een langdurig onderhoud. Zij behandelden de jongste *chronique scandaleuse*, spraken over mode, literatuur en dergelijke onderwerpen van den dag en vermaakten zich in luchtige scherts en geestige kwinkslagen, welke reeds destijds den grondtoon van een aangename salonconversatie uitmaakten.

Hij was als betooverd. Bij het afscheid zeide hij: 'Zakelijke grondstellingen veroorloven mij helaas niet, u de som terug te geven, welke ge mij zooeven uitbetaald hebt. Maar ik verzoek u dit parelsnoer als een aandenken aan dezen dag aan te nemen. Het is geen buitgemaakt stuk, maar het laatste overblijfsel mijner familiekleinoodiën.'

Ondanks allen aandrang weigerde de patricische dame het geschenk te aanvaarden. Doch in de stad teruggekeerd, hield ze zich dikwerf geheel onwillekeurig in gedachten met den avonturier bezig, die de eentonigheid van haar leven naar de mode op zulk een pikante wijze onderbroken had.

Zijn jongste slachtoffer was Pudens, een tribuun van de keizerlijke lijfwacht, die bij alle goden gezworen had, den driesten roover gevangen te zullen nemen. Als boer verkleed, en door vermomming onkenbaar, bood Bulla zichzelf bij hem als gids aan, lokte hem en zijn lieden in een valstrik en liet ze daarna ontwapenen. De soldaten liet Bulla ongedeerd naar Rome terugkeeren, maar de tribuun werd geheel kaal geschoren en moest in dezen beklagenswaardigen toestand den keizer den ongelukkigen afloop zijner onderneming berichten.

Bulla was volstrekt geen man van nutteloze wreedheid. Slechts eenmaal, in het begin van zijn nieuwe loopbaan, toen men zijn beginselen nog niet genoeg kende, zag hij zich genoodzaakt een gevangene te dooden, wiens losgeld niet op den bepaalden tijd was ingekomen. Dit werd bekend en geen ander gijzelaar liet zich voortaan een dergelijk verzuim ten laste komen. Daarentegen stelde hij arme lieden

om niet in vrijheid; waren het toevalligerwijze handwerkslieden, dan verschafte hij hun werk en betaalde hun voor hun arbeid. Naar aloude goede roovertraditie speelde hij den vriend der onderdrukten, wat hem niet verhinderde, met vroegere adellijke gezellen in interessant en belanghebbend verkeer te blijven.

(*Wordt vervolgd*.)

Bij de Platen

De Wonderdokter. -

We hebben hier een der geestigst gepenseelde stukjes voor ons van den ouden Vlaamschen meester David Teniers, die gerekend kan worden voor de Vlaamsche schilderschool geweest te zijn, wat Van Ostade was voor de Hollandsche: de schilder bij uitnemendheid van de boerenbinnenhuisjes, de keukens, de werkplaatsen van chemisten en de spreekkamers van wonderdokters of kwakzalvers, kortom de zoogenaamde *corps de garde,* onder welken naam de voorstellingen van dien aard bekend zijn.

Hij schilderde ook landschappen, maar het opmerkelijkste daarvan waren noch het geboomte, noch de grond, noch de boerenwoningen, maar wel de figuren, die op zijn kapitale stukken dan ook met schier kwistige mildheid zijn aangebracht.

Niemand wist die meestal potsierlijke figuren

natuurlijker en geestiger te schikken, typischer weer te geven dan hij. Het tafereeltje in ons nummer, waarvan het origineel een der sieraden is van de beroemde *Galleria degli Uffizi* te Florence, is er een sprekend bewijs van.

We zijn in de spreekkamer van een wonderdokter, een van die vermaarde artsen, welke overal raad op wisten en daartoe niets anders noodig hadden dan een staaltje van zeker vocht, ‘de scherpe loog, wier naam ons walglijk luidt,’ zooals Bilderdijk in de *Ziekte der Geleerden* er zich van afmaakt.

Zoo even is hem een karaf van dat vocht ter hand gesteld door een bezorgde echtgenoote of moeder, die des dokters beproefd oordeel omtrent een dierbaren zieke komt inwinnen. Bekommering staat op haar gezicht te lezen, terwijl de waardige tronie van den deftigen esculaap ernstig nadenken uitdrukt. Zijn leerling, die juist de deur uitgaat, schijnt het geval minder ernstig op te vatten; ten minste op zijn jeugdig, goedrond gezicht valt zeker spottend trekje, dat aan een augurenglimlach denken doet, niet te miskennen.

‘HEB IK GEEN MOOIEN LUCHTBALLON?’

Bedelmeisjes. -

Hoewel de bedelarij in onzen tijd, ondanks alle philanthropische instellingen en alle strafbedreigingen, zeker welig tierend kan genoemd worden, zal het ons maar zelden voorkomen, zulke lieve poëtische bedelmeisjes aan te treffen als Bouguereau ons op zijn bevallig tafereel geschilderd heeft. Schilders hebben dit met de dichters gemeen - althans wanneer zij niet totaal door het realisme en pessimisme van den laatsten tijd zijn ingepalmd - dat zij de menschen en de dingen in een mooier licht zien, dan gewone stervelingen. Daaraan hebben wij het zeker toe te schrijven dat de twee fraaie kopjes op onze gravure eer verkleede jongejuflrouwen lijken, die in een salon-tooneelstukje de rol van bedelares vervullen, dan wel echte bedelkinderen. Maar daar is de schilderij niet te slechter om. Bouguereau schildert ons niet die ongelukkige wezens, die van jongsaf tot niets anders zijn opgebracht dan om de hand tot een aalmoes uit te steken en dan ook hun leven lang dat beroep blijven uitoefenen. Deze paria's der maatschappij hebben voor zijn schoonheidszin weinig aantrekkelijks. De bedelmeisjes, die hij op 't doek brengt, zijn blijkens haar nog gevulde vormen, haar wel schamele, maar zindelijke kleeding en vooral haar schuchter optreden, kinderen, die het beter gewend zijn en die door een ongelukkig lot tot den bedelstaf zijn veroordeeld. Zij zien er uit om het hart van den edelmoedigen voorbijganger te roeren niet tot dat vluchtig medelijden, dat den vrager met een paar centen afscheept, maar tot die innige deelneming, welke zich zijn lot aantrekt en de noodige stappen doet om hem voorgoed uit zijn ellende op te beuren.

Het gevecht bij Mouzon. -

De korte, maar vreeselijke worstelstrijd van het jaar 1870 zal in zijn bloedige en aangrijpende episodes, den schilders van beide natiën nog lang de stof leveren tot treffende tafereelen.

De schilderij van Gaston Claris, in dit nummer weergegeven, stelt het bloedige gevecht voor, dat den 30en Augustus 1870 te Mouzon werd geleverd en waar de Fransche soldaten, ofschoon met leeuwenmoed strijdend, door de overmacht verpletterd werden.

Kapitein De Tessières, van het 2e regiment artillerie, zag zich, nadat al zijn mannen en paarden achtereenvolgens bezweken waren, ten slotte genoodzaakt met een enkel stuk geschut en een enkelen man, kannonier Favre, om het te bedienen, den overmachtigen vijand het hoofd te bieden. Hij riep toen de officieren en soldaten van het 22e regiment infanterie te hulp om den ongelijken strijd vol te houden. Zonder bedenken ijlden de infanteristen toe om den dienst te verrichten, waartoe zij niet geoefend waren: het gold immers de eer van het vaderland te verdedigen.

Helaas, kapitein Baudoin werd door een kogel getroffen, terwijl hij het rad van het geschut hielp voortduwen.

Geen heldenmoed, geen zelfopoffering vermocht de overmacht te weerstaan!

‘Heb ik geen mooien luchtballon?’

schijnt het aardige kereltje te vragen, in de wolken met zijn mooi speelgoed, dat overigens, als hij niet goed oplet, groot gevaar loopt zelf de wolken in te gaan. Gelukkig houdt hij er nogal goed't oog op, zoodat hij kans heeft er een stijven hals bij op te doen. Maar och, als er een boosaardige rukwind mocht opsteken, die hem het touwtje uit de hand rukt of het tusschen zijn vingers doet afknappen. Dan zal hij het mooie speelgoed tevergeefs met betraande oogen nastaren.

Zoo is het helaas met meer dingen, waaraan wij erg gehecht zijn en die we toch maar aan een dunnen draad vast hebben!

Allerlei.

Notemuskaat een vergif. -

Dat de geurige specerij, die wel in geen enkel huishouden ontbreekt, niet geheel onschadelijk is, zal menigeen wel eens gehoord hebben. Dat het gebruik van notemuskaat zeer nadeelig werken en zelfs den dood ten gevolge hebben kan, moge het volgende voorval leeren.

Een meisje van vijftien jaar nam twee muskaatnoten van een gewicht van omtrent 11 gram in. Niet lang daarna deden zich kenmerkende vergiftigingsverschijnselen voor. Zij werd duizelig, kreeg hartkloppingen en krampen in armen en beenen, en ten slotte moest ze hevig braken, nadat men haar een groote hoeveelheid melk had ingegeven. Daarop viel zij in een rustigen slaap, waaruit het meisje evenwel niet meer zou ontwaken.

Het doodend vergif kan reeds bij een gewicht van één. gram aanwezig zijn, en het arme kind had het tienvoud dier nadeelige hoeveelheid ingenomen. De muskaatnoten bevatten een vette, vluchtige olie, die sterk vergiftigend werkt. In elke muskaatnoot is drie tot zes procent van die olie voorhanden, zoodat het meisje omtrent een half gram olie had ingenomen.

Om petroleumlampen te reinigen. -

Daartoe wrijve men brander en peer (den glazen of porseleinen oliehouder) van binnen en van buiten eenvoudig af met houtasch en een zacht papier, zonder daarbij van water gebruik te maken. De peer wordt dan zoo helder als een spiegel en hoeft nog maar met een drogen doek afgewreven te worden. Vooral keukenlampen laten zich op deze wijze snel en volkomen schoon maken, daar de asch al de petroleum opzuigt.

Trekt men voor dit werkje een paar oude handschoenen aan, dan blijven de handen heelemaal schoon, daar er geen vocht aan te pas komt. Ook is deze methode nog daarom verkieslijk boven het gebruikelijk uitkoken met zeep en soda, omdat hierdoor de aluin, waarmee brander en peer aan elkander gelijmd zijn, door de scherpe natron-loog mettertijd wordt opgelost.

[Nummer 51]

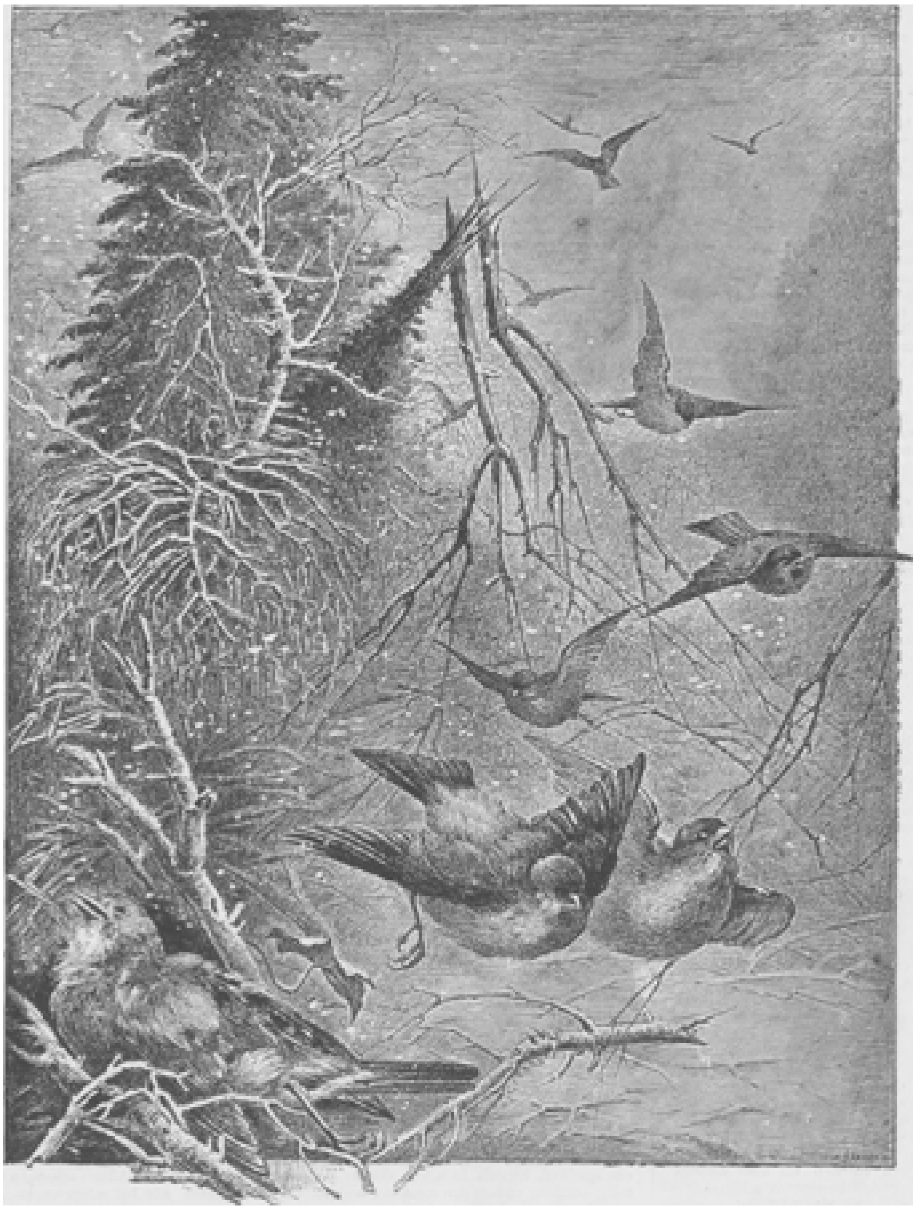

EEN VOORJAARSBUI, NAAR DE TEEKENING VAN GERARD.

Felix Bulla.
Schets uit den tijd der Romeinsche keizers.
(Ook een *fin-de-siècle*-historie).
(*Vervolg.*)

Zoo vinden wij hem in zijn hal, op een purperen kussen gezeten, in een levendig gesprek met een Romeinsch senator.

Het woord ‘hal’ moet men hier niet in letterlijken zin opnemen. Het was veeleer een kleine villa, met alle mogelijk comfort ingericht, welker bezit hij voor eenigen tijd den rechtmatigen eigenaar, een ridder, afgedreigd had.

‘Dus, wel begrepen,’ vervolgde de senator Vadius Pollio het gesprek, ‘met de geïnde belastingen reist de quaestor den 1en dezer maand door Pometia. Zijn geleide bestaat voor de grootste helft uit slaven, die u heimelijk zijn toegedaan en bij den eersten aanval het zwaard tegen hun eigen heer zullen keeren, en die gij, zoo ge wilt, na afloop der onderneming tot uw volgelingen kunt maken.’

‘Goed! Ik zal ter plaatse zijn.’

‘Domitius Pullus betrekt den 10en met zijn heele familie zijn goed Valetrea. Hem kunt ge daar een bezoek brengen. Zijn losgeld is op 200,000 sestertiën[1] niet te hoog gesteld.’

‘Goed - 200,000 sestertiën - goed!’

‘En nu, daar ik u al mijn nieuws verteld en u opnieuw twee mooie zaakjes aan de hand gedaan heb, zult ge mij voorloopig wel een 50,000 tot 60,000 sestertiën willen voorschieten?’

‘Hm! mijn waarde Vadius, moeten het bepaald 60,000 sestertiën zijn? Ge hebt sedert drie maanden over de 500,000 sestertiën ontvangen. Zijt ge alweer platzak?’

‘Dat wel niet, maar, zooals ge weet, overmorgen beginnen de spelen ter eere van den oorlogsgod. Dezen keer zijn ze bijzonder interessant. De praetor Larcius Macede heeft beloofd met een gladiator op leven en dood te zullen kampen; en ik wil de hoogste som, die ik maar machtig kan worden, op hem wedden.’

‘Wat? Larcius Macede? Hoe komt hij er toe? Als ik zulk een stukje uithaalde, dat was den dollen, den geruïneerden Bulla te vergeven; maar hij met zijn positie en zijn rijkdom? Dat is mij onverklaarbaar.’

‘Amor's kuren, vriend! Ge kent Domitia Lucilla? Gisteren nog een kind, is zij thans een schoonheid, welke alle jongelieden het hoofd op hol brengt. En toch steekt er in die schoonheid niets bijzonders. Den tijd, die niet door haar toilet in beslag genomen wordt, brengt ze in de schermzaal door, waar ze zwaard en lans met gelijke kunstvaardigheid hanteert. Bovendien loopt ze bij alle Thessalische heksen rond, die de geheime kunst beoefenen en geheime dranken bereiden. Mij zou zulk een huisvrouw niet bevallen. Maar dat is het gevoelen van den praetor niet. Hij is de vurigste harer vereerders. Zelf een steunpilaar van de schermzaal, stemt zijn ziel althans in dit punt met de hare overeen. Nu heeft ze hem onlangs geprikkeld, door hem spottend toe te voegen, het hanteeren van stompe wapens was wel zeer mooi, en ze wou daarin gaarne zijn meesterschap erkennen, maar 't was toch heel iets anders in allen ernst zijn leven te wagen; de geringste der gladiatoren boezemde haar meer ontzag in dan de behendigste en knapste der vreedzame schermmeesters. Dat ergerde

1) Een Romeinsche sestertie stond gelijk met 10 Hollandsche centen.

den ijdelen Larcius geweldig en toen zij ten slotte duidelijk liet doorschemeren, dat ze op zulk een bewijs van moed een grooten, een zeer grooten prijs stelde, verloor hij het hoofd geheel en al, zwoer bij alle goden, bij de aanstaande feesten als kampioen in den circus te zullen verschijnen en liep vol vuur dadelijk naar Graphidon, den beroemden schermeester en ondernemer - ge kent hem wel, immers ge waart, in zoover 't verschil in stand het toeliet, intieme vrienden - en liet zich bij hem inschrijven.'

'En weet ge ook, met wien hij zich zal meten?'

'De oude Graphidon zal tegenover hem een zijner gladiatoren stellen, doch diens naam blijft geheim, om den praetor niet de gelegenheid te geven, zich te voren van de manier van vechten op de hoogte te stellen. Dit is uitdrukkelijk bedongen.'

'En gij wedt op den prefect?'

'Zeker! Zijn kling is, na de uwe, de beste van Rome. Hij overtreft ver iederen gladiator, 't Is dus een zekere zaak, vriend! En als ge zelf wat zoudt willen zetten?'

''t Is best mogelijk, dat ik er ook aan deel neem,' antwoordde Bulla met een zonderlingen glimlach. 'Intusschen zult ge uw sestertiën hebben. Zal ik u tot bescherming voor uw eigen geleide eenige mijner lieden meegeven, opdat u de 60.000 sestertiën onderweg niet afhandig gemaakt worden?' voegde hij er lachend aan toe, waarmee de senator hartelijk instemde.

II.

'Rust! - Stoot toe! - De hand hooger! - Nog hooger, en de punt naar beneden, anders krijgt ge van den tegenstander een prik onder den arm! - Goed! - Doe het nog eens over.'

Aldus verbeterend en beoordeelend ging de schermmeester van de eene groep naar de andere. Ridders en senatoren, in groot getal tegenwoordig, strekten hem als geleide of schaarden zich om een bijzonder interessant paar. Men noemde en wees elkaar diegenen onder de gladiatoren, welke bestemd waren den volgenden dag in den circus te vechten, men keek naar hun oefeningen en besprak ze.

'Welnu, Scorpas,' aldus wendde zich Graphidon tot een jongen Griek, die zich op de springplank oefende, 'hoe gaat het er mee? Zijt ge nu den sprong achterwaarts goed meester? Denk om je huid, mijn waarde! Ge krijgt voor het eerst met een netwerper te doen. Dan moet ge meer op uw beenen rekenen dan op uw armen. 't Zou jammer wezen, als we u nu reeds moesten verliezen!'

De zaal, waarin de meester zijn lessen gat, geleek veel op onze tegenwoordige gymnastieken schermlokalen. Allerlei stompe wapens, helmen, harnassen, evenals gewichten tot versterking van de armspieren, hingen aan den muur of lagen in de hoeken. Bijzondere werktuigen van verschillenden aard waren aanwezig om zich in het springen en allerlei lichaamsbewegingen te oefenen; een dichte laag zand bedekte den grond en beschermde den vallende voor ernstig letsel. Op den achtergrond bevonden zich twee deuren; de eene gaf toegang tot de particuliere woning van den meester, de andere tot de slaapzalen der gladiatoren.

De positie dezer lieden was sedert Spartacus' tijd aanzienlijk veranderd en verbeterd. De misdadigers, die nog altijd in den een of anderen vorm in den circus werden geofferd, werden niet tot hen gerekend. Zij werden meestal aangeworven uit de krijgsgevangenen, door de meesters op de markt gekozen en door hen gevormd, en uit vrijen uit de provincie of ook wel uit Rome zelf, die dit beroep als broodwinning aangrepen.

Niet alleen schermmeesters en ondernemers hielden er gladiatoren op na; ook bijzondere personen, vaak uit liefde tot sport, nog vaker om politieke redenen, niet alleen voor den kampstrijd in de arena, maar meer nog als loontrekkende moordenaars, die op een wenk des meesters ieder door dezen aangewezen persoon neerstieten of neerhieuwen. Zoo werd b.v. de beruchte Cledius door de gladiatoren van Milo omgebracht.

Had een krijgsgevangene een tijdlang in het openbaar gestreden, zich goed gedragen, en zich door behendigheid of geluk onderscheiden, dan ontving hij het houten zwaard met zilveren greep, een symbool, hetwelk hem van verdere deelneming ontsloeg en hem den stand van vrijgelatene schonk. Een vrijwilliger-gladiator moest den bij contract bepaalden tijd uitdienen; bracht hij 't er heelhuids af, dan bezat hij toereikende middelen om voortaan stil te kunnen leven, of evenals Graphidon een gladiatorenschool te vestigen.

Vrijen en krijgsgevangenen leefden te zamen in het huis en onder de leiding van den schermmeester, hun heer. Goed gevoed, kameraadschappelijk behandeld, door de grooten gezocht en vertroeteld, vormden zij een ‘familie’; de ‘familie Graphidon,’ ‘familie Euchenor’ enz.

De gladiatoren verdeelden zich onderling weer in verschillende afdeelingen, die elk haar eigen manier van vechten uitoefende. Er waren *bestiarii*, dierenbestrijders; de wilde Samnieten, die, voorzien van een klein rond schild, met degen en dolk vochten; *retiarii*, die, met een drietand gewapend, meer in 't bijzonder trachtten den tegenstander in de mazen van een net te verstrikken, dat zij met groote behendigheid wisten te werpen; *galli*, met een sikkel in plaats van een zwaard gewapend; *dimachaeri*, in elke hand een kort zwaard voerend. Daarenboven waren ze meestal evenals de ridders in de middeleeuwen in ijzer gehuld; alleen hals en borst waren onbedekt aan de slagen blootgesteld.

De groote deur, welke toegang tot de straat gaf, ging open, en een officier van de lijfwacht trad in volle wapenrusting binnen.

De patriciërs ontvingen hem met een schaterend gelach.

‘Kijk, ziedaar Pudens!’ aldus begroette hem de senator Vadius Pollio. ‘He! Waarom zoo laat? Hebt ge uw tijd verzuimd om een nieuwe pommade, of hebt ge een mooi kapsel uitgevonden?’

De door Bulla zoo erg beetgenomen tribuun Pudens, die om die reden een helm droeg, nam hem wegens de groote hitte af, en vertoonde zich nu met zijn kalen en naakten schedel, zooals hij onder het scheermes der roovers was weggekomen.

‘Hoe zult gij 't nu maken, vriend, als Metella een haarlok van u verlangt?’ riep hem Vilius Crispus, een rijke vrijgelatene, toe.

‘Gij zijt er beter aan toe dan Fortuna, de godin van het geluk. Die zweeft altijd in groot gevaar bij de haren gegrepen te worden; maar gij zijt er voor gevrijwaard,’ voegde ridder Quinctus Arius er bij.

‘Ik benijd u,’ aldus verhief de senator Domitius Pullus zijn stem. ‘Gij zijt ten minste nog geheel kaal, maar ik heb, helaas, een dun laagje wol, dat niet meer en ook niet minder wordt en alleen dient om de gladheid mijner huid te ontsieren. Laatst, toen ik me in mijn studeerkamer had opgesloten, heb ik mijn haren geteld. Hoeveel denkt ge, dat ik er had?’

‘Honderd!’ zei Pudens.

‘Negen en negentig, waarde heer!’

‘Jammer,’ hernam de tribuun, ‘dat er mij geen enkel is overgebleven. Om de som af te ronden, had ik 't u gaarne geleend. Doch hoe staat 't er mee? Weet men nog

altijd niet, wien Graphidon tegenover onzen vriend Larcius stelt? Zal het een Germaan zijn, wiens spierkracht ontzag afdwingt, maar die niet vlug ter been is? Een Griek met zijn bedrieglijke kunstgrepen? Een Romein?'

'De manier van vechten der Germanen kan mij niet bevallen,' zei de geleerde Pones, de senator. 'Het is geen schermkunst, zich evenals een wilde stier op den tegenstander te werpen!'

'Best mogelijk,' antwoordde hem Vadius Pollio. 'Maar hun slagen vallen geducht en zwaar neer en als hagel zoo dicht; zij dwingen den tegenstander te wijken, tot ze hem bij de borstwering hebben teruggedrongen.'

'Er staan ook eenige dierengevechten op het program,' merkte er een op; 'jammer dat de zwarte panter door den olifant is doodgedrukt. Wat een prachtig schouwspel, toen hij op die vijf Ethiopiërs werd losgelaten en ze in stukken scheurde!'

'Wel, die arme drommels hadden immers geen wapenen'

'De panter toch zeker ook niet, als ik het wel heb?'

'Kijk! daar hebben we een Germaan,' onderbrak Vadius Pollio, zich tot Domitius Pullus wendend Allen schonken opnieuw hun aandacht aan het schermen en in 't bijzonder trok een tooneel hun aandacht, waarvan zij zich een groot genot voorstelden. De schermmeester had zichzelf laten wapenen, om zich met een gladiator te meten, die, uit een der

binnenvertrekken komend, reeds in volle wapenrusting verscheen, en wiens roode onder den helm uitkomende haren den man van noordelijke afkomst verrieden. Reeds na den eersten uitval stonden niet alleen de edelen, maar ook de andere gladiatoren in dichte rijen om het tweetal geschaard; met hun bijvalsbetuigingen waren zij geenszins karig.

'Gij hebt uw man gevonden, Graphidon?' riep hem een ridder toe, 'en ge moogt van geluk spreken, dat ge niet meer met scherpe wapens behoeft te vechten, 't zou u slecht bekomen!'

'Een dubbele uitval gepareerd, en vlug als de bliksem nageslagen! Bravo! bravo!'

'Maar nu heeft hij er een!' riep Quinctus Arius er tusschen in. Inderdaad de oude schermmeester had een schitterenden uitval gedaan, maar vlug en met vasten voet was de gladiator teruggesprongen, en nu kletterde zijn wapen op het met blik beslagen borststuk van den tegenstander.

Pudens, die met de anderen had toegezien, werd geheel oog. 'Deze Germaan is dan al bijzonder vlug op zijn beenen,' mompelde hij.

De beide kampioenen vochten door, en de strijd eindigde met de volkomen nederlaag van Graphidon, dien de gladiator, met den arm geheel uithalend, in een ernstigen strijd zou doorboord hebben.

Allen, ook Pudens, klapten in de handen.

'Wat heeft deze roode strijder toch een bruine huid!' zeide hij bij zichzelven. 'Dat is heel merkwaardig!'

De gladiator trok zich terug zonder, zooals gebruikelijk was, de wapenrusting in de zaal af te leggen. Zelfs den zwaren helm hield hij op. Graphidon begeleidde hem; met bespiedende blikken volgde Pudens elke schrede van den uitstekenden strijder.

'Hij gaat daar zoo fier en statig heen, alsof hij zijn leven lang de toga en geen berenhuid gedragen heeft,' merkte hij dezen keer op.

Te gelijker tijd ontstond er onder de patriciërs een levendige woordenwisseling.

'En ik zeg u,' schreeuwde de ridder Thorianius, 'dat buiten Bulla niemand, volstrekt niemand tegen dezen knaap is opgewassen, en wanneer de praetor met hem te doen krijgt, dan zou ik niet graag in zijn huid willen steken!'

Eenigen wendden zich tot de aanwezige gladiatoren, om hen over hun kameraad uit te nooren, maar met weinig succes. Hij was een krijgsgevangene, door Graphidon kort geleden aangeworven, wien deze in 't geheim en alleen onderricht gegeven had. Ook nam hij geen deel aan de algemeene maaltijden, men zag hem nooit, blijkbaar bereidde de oude meester een verrassing voor.

Pudens ging, begeerig elk woord opvangend, van de eene groep naar de andere.

Toen Graphidon weer binnenkwam, namen hem de edelen dadelijk in 't verhoor, doch hij glimlachte maar, en zij ontlokten hem niets anders, dan de gladiatoren hun reeds gezegd hadden.

De oefeningen begonnen weer opnieuw en ditmaal op de rij af. Doch de senator Vadius Pollio schonk er weinig opmerkzaamheid aan. Hij was zeer nadenkend geworden en overwoog in stilte de aangegane weddenschappen; hij ontwaakte als uit een droom, toen Graphidon hem bij den arm nam, en gebruik makend van het oogenblik, dat niemand acht op hen sloeg, in zijn woning voerde.

Daar vond hij den Germaan, maar nu zonder rusting en in de kleederdracht van zijn land; het haar viel hem tot aan de oogen; een dichte baard bedekte wangen, mond en kin.

‘Als ge nieuwsgierig zijt,’ zei Graphidon tot den senator, ‘dan kunt ge dezen knaap zelf over zijn afkomst ondervragen; hij verstaat onze taal voldoende.’

‘Zeker, Vadius Pollio!’ begon de gladiator in Latijn het gesprek. Te gelijker tijd ontdeed hij zich van pruik en valschen baard, en met verwondering, ja, met ontzetting herkende Vadius zijn vriend Felix Bulla.

Een tijd lang bleef hij sprakeloos. ‘Zijt ge dol?’ riep hij eindelijk heftig uit. ‘Hoe! Uw hoofd is op prijs gesteld! Een toeval, een nietigheid kan u verraden! En ge waagt u midden in het hol van den leeuw! Als u nu maar niemand ergens gezien heeft!’

‘Wees zonder zorg. Ik ben in het diepste van den nacht langs sluipwegen en door de donkerste straten hier gekomen, en gij zelf hebt mij onder dit masker niet herkend. Op Graphidon kan ik mij volkomen verlaten. Daarenboven morgen dekt mij de helm. Ik wil den praetor een lesje geven en voorshands een der pretendenten naar Lucilla's hand ter zijde schuiven.’

‘En zooals ge gezien hebt, heeft onze vriend Bulla nog niets van zijn waarde verloren,’ viel Graphidon bevestigend in. ‘Ik houd zijn overwinning voor verzekerd, en op de huid van den praetor zet ik geen penning.’

‘En daar ge nu weet, vriend, hoe de teerling zal geworpen worden, zoo verwissel nog bijtijds van inzet!’ voegde de elegante rooverhoofdman er lachend aan toe.

Meer bezorgd dan ooit keerde Vadius in de zaal terug. Kort er op verlieten de patriciërs gezamenlijk de schermzaal, en namen voor de deur afscheid.

‘Waarwel Pudens!’ riep Vilius Crispus den tribuun na. ‘Houd je hoofd vooral goed warm, bind den helm stevig vast. Er waait een frissche wind en ge kondt licht uw dierbaar hoofd te veel afkoelen. Een verkoudheid is gauw opgeloopen!’

‘Jawel,’ bromde Pudens. ‘Lacht maar, spot en lacht. Wie het laatste lacht, lacht het best! Over dit zaakje zal ik toch den keizer eens dadelijk gaan spreken!’

(*Slot volgt.*)

Een galerij van dikheden.

Onder de vele plagen, waarmee de menschen bezocht worden, is een buitengewone lichaamsomvang zeker niet een van de minste. Er zijn natuurlijk ook hier verschillende graden, en het zoogenaamde embonpoint of gezetheid kan, daar de normale dikte overeenkomt met ongeveer de halve lengte, reeds dengene worden toegekend, die bij een lengte van, zeg, 170 centimeter een omvang heeft van 120 centimeter. Wie om het middel meer meet is bepaald zwaarlijvig; maar degene, wiens of wier omvang de lengte nabijkomt of ze zelfs overtreft, valt onder de categorie der buitengewoon dikke menschen.

Op het eerste gezicht schijnt een omvang van meer dan 170 centimeter tot de onmogelijkheden te behooren, maar toch is het een feit, dat bij voorbeeld Edward Bright uit het graafschap Lincolnshire bij een lengte van 170 een omvang had van 304 centimeter. In zijn jas was ruimte voor zeven normale menschen, en drie man waren noodig om hem te omspannen. Toch woog hij maar 265 kilogram, terwijl Victor de Clerk uit Pamel in België bij een omvang van maar 210 centimer een gewicht had van 300 kilogram.

Onlangs stierf te Parijs een meisje van 19 jaar, dat bij een lengte van 170 centimeter, een omvang van 210 en een armomtrek van 90 centimeter 470 pond woog. De heer en mevrouw Frank Farlow uit Chicago, de eerste 685, de laatste 625 pond zwaar,

moesten hun huwelijksreis in een goederenwagen maken, daar geen personenwagen een opening had groot genoeg om hen door te laten.

Iets lichter was een pas 17 jaar oude Amerikaansche dame, die voor eenigen tijd te Marienbad algemeen voor de ‘ster’ der dikken gold, niet wegens haar gewicht van 170 kilogram, maar wegens haar ontzaglijken omvang van omtrent twee meter. Zes dames moesten, zooals een spotter opmerkte, een kring vormen, om de bevallige miss de maat te kunnen nemen. Emma Markley, ook een Amerikaansche, 158 centimeter hoog en breed, bezat een gewicht van 305 kilogram en stierf aan een wonde, opgedaan bij het verpletteren van een leuningstoel onder haar last. Marie Françoise Claye, wier afgietsel in gips in de geneeskundige school te Parijs te zien is, had met haar 36e jaar bij een lengte van 136 een omvang van 166 centimeter. Haar hoofd ging geheel schuil tusschen haar ontzettende schouders, haar hals was onzichtbaar en haar armen stonden stijf van haar lichaam af. Gaan of liggen was haar onmogelijk, dag en nacht moest zij in een stoel doorbrengen. Ook madame Allan, een tooneelspeelster van de Comédie Française, was zoo dik, dat haar zoontje soms gedreigd werd met voor straf driemaal rondom zijn moeder te moeten loopen.

Natuurlijk school hierin veel van den spot, waaraan van oudsher de dikke menschen in de beschaafde wereld zijn blootgesteld geweest, hoewel de Engelsche humorist Boz zwaarlijvigheid als een teeken van wijsheid roemde, terwijl bij voorbeeld in Hindostan alleen dikke vrouwen voor mooi worden gehouden.

Bij de Matabelen in Zuid-Afrika daarentegen wordt zwaarlijvigheid als majesteitsschennis beschouwd, als een groote misdaad, omdat het dik zijn een uitsluitend voorrecht van den koning is.

Ook andere volken in Zuid-Afrika kiezen alleen zulke personen tot heerschers, die dik zijn of het beloven te worden. Het verst gaan onder dit opzicht de Arambo's. Zij mesten letterlijk hun koningen, en naar hun omvang regelt zich de tevredenheid en het geluk hunner onderdanen, zoodat zij voor een paar jaar in een zee van zaligheid zwommen, toen hun heerscher zoo dik was geworden, dat hij in zijn woning geen plaats meer vond en onder den vrijen hemel moest kampeeren.

Het vetmesten van menschen is over het algemeen een eigenaardigheid van het donkere werelddeel, en staat in veel streken in hoog aanzien. Aan de hoven van Oeganda en Oenjora in Middel-Afrika is een vrouw van bijzondere zwaarlijvigheid de aangewezen gemalin van Zijne zwarte Majesteit, en geldt zij als een teeken van rijkdom en bijzondere distinctie, waarom men deze zwaarlijvigheid door een bijzonder dieet met melk en kokosnoten zoekt te bereiken.

Zoo zag Casati aan het hof van koning Tsjoea van Oeganda een vetgemeste vrouw van kolossale afmetingen, met kleine oogen, die door vier sterke mannen in een draagstoel over den drempel van het paleis gesjouwd werd.

Hoe zwaar ze was, wist majoor Casati niet te vertellen, maar men mag aannemen, dat zij nog heel wat meer gewicht in de schaal lei, dan de in 1891 te Traubring bij Feldafing in Beieren overleden vrouw P., die het tot 250 kilogram gebracht had, hoewel hoofd, handen en voeten normaal waren gebleven.

Men heeft deze vrouw voor de zwaarste van Europa verklaard. Of ze het werkelijk was, zal niet gemakkelijk uit te maken zijn, want zoowel als haar leeftijd, houden de vrouwen ook haar gewicht geheim.

Men ziet het dan ook niet dikwijls, dat een trouwlustig heer in advertenties voorwaarden stelt omtrent het gewicht. Toch geschiedde dit onlangs in een Berlijnsch blad, waarin een dame (ook weduwe) ten huwelijk gevraagd werd met een gewicht van 75 tot 85 kilogram.

De dikste man der wereld is John Hanson Craig uit Danville bij Indianopolis. Deze kolossus, in 1855 geboren, woog bij zijn geboorte 11 pond, na zijn tweede jaar al 206, en een jaar later, in 1858, won hij op een door Barnum te New-York gehouden kindertentoonstelling den voor het dikste kind bestemden prijs van 1000 dollars. Toen hij 28 jaar was, woog Craig al 792 pond, en in het jaar 1893 vertegenwoordigde hij een last van 907 pond. Hij is zes voet vijf duim lang en heeft bij de heupen een omvang van acht voet vier duim. Zijn vader was een kleine man, die tusschen de 115 en 120 pond woog. Ook zijn moeder was klein en ten slotte trouwde Craig met een meisje van middelmatig postuur.

Te Brussel bestaat een honderd-kilo-club, die niemand opneemt, wiens gewicht ook maar een gram beneden een centenaar blijft. Te New-York bestaat een dergelijke club, die het mager worden van zijn leden tot doel heeft. Tot dezen behoorde tot voor korten tijd een Duitscher, George Schachtel, de dikste man der stad. Zijn gewicht bedroeg 410 pond, en de doodkist, waarin hij een laatste rustplaats vond, was 7 voet lang, 2 voet 10 duim breed en 2½ voet hoog. Schachtel was in zijn leven niet ploma of onbeholpen, maar kon zich met bewonde-

WALTHER VON DER VOGELWEIDE BIJ DE KRONING VAN PHILIPS VAN ZWABEN, NAAR DE TEEKENING VAN A. ZICK.

renswaardig gemak bewegen. Thomas Langley, een veertigjarige herbergier te Dover, die met zijn 560 pond en twee en een halven meter omvang voor den diksten man in het Vereenigde Koninkrijk gehouden wordt, kan slechts met moeite gaan en waagt zich nooit in een rijtuig, uit vrees dat de veeren springen. Hij volgt een zeer matige levenswijs en is nooit ziek geweest.

Het laatste geldt ook van den voor eenigen tijd overleden rentenier Strohofer, den diksten man en sterksten drinker van Munchen, die het tot ruim drie centenaar aan gewicht en een omvang van ongeveer twee meter gebracht bad.

IN DE HERBERG, NAAR DE SCHILDERIJ VAN G. WEISS.

Nog dikker en daarbij ook zwaarder was een planter in Oost-Indië, die in het jaar 1853 te Batavia letterlijk in zijn bed stikte, want hij had bij een omvang van 270 centimeter een gewicht van 702 pond. Deze mensch was ook in zoover merkwaardig, dat hij in de laatste twee maanden van zijn leven dagelijks drie kwart tot een kilogram in gewicht toenam.

Een der zwaarste menschen, die ooit geleefd hebben, moet de Engelschman Hopkins met 896 pond geweest zijn, ofschoon aan de juistheid van deze opgave dikwijls getwijfeld is, evenals aan de 800 pond van den Franschman Coutte, overleden in 1709. Toegegeven wordt, dat Coutte een driehoekige, verharde, aan het middelrif vastgegroeide lever, alsmede een verscheidene duim dikke vetlaag en dikke ouders

had. Hetzelfde is van Napoleon I en van den Engelschen dichter Byron bekend. Toch zijn

deze twee eigenlijk niet corpulent geweest, maar hadden zij enkel tegen een overgeërfd embonpoint te strijden.

Of vorst Bismarck zich in hetzelfde geval bevindt? Een feit is het, dat hij sedert 1874 tot de dikken behoorde. Hij woog toen nog maar 207 pond, maar in 1876 was dit al tot 219, in 1877 tot 230, in 1878 tot 243 en in 1873 tot 247 pond gestegen. Toen daalde het weer en bedroeg: in 1880 237, in 1881 232, in 1883 202, in 1885 205, in 1886 en 1887 207 pond.

Voor het overige was de groote staatsman, toen hij nog het ambt van rijkskanselier bekleedde, wel de slimste, maar niet de dikste diplomaat ter wereld. In Europa wordt hij wel door geen enkelen geëvenaard, maar in Amerika wordt hij door Cleveland's ministers van Binnenlandsche Zaken en der Posterijen overtroffen, die te zamen met den president meer dan 1000 Engelsche ponden wegen en deswege voor het zwaarste ministerie ter wereld gehouden worden.

Hun respectabele lichaamsomvang verschaft hun evenwel niet die voordeelen, welke hij op de Loyauteits-Eilanden in den Stillen Oceaan aanbiedt, waar de stelregel van kracht is: ‘hoe dikker hoe waardiger.’

Ook op Hawaï wordt diezelfde opvatting gedeeld, zoodat daar, evenals op de Gilbertseilanden, de opperhoofden de diksten der dikken moeten zijn, waarom zij zich dan ook formeel vetmesten. Hun vrouwen volgen hetzelfde beginsel, terwijl zij, evenals de Afrikaanschen, uitsluitend melk gebruiken, wat het dik worden in verblijdende mate bevordert.

Een Fransche dokter vindt dit middel uitstekend, en raadt bovendien Europeesche dames, die op zwaarlijvigheid gesteld zijn, aan, zoo weinig mogelijk te gaan en vooral veel en ferm te lachen, daar vroolijkheid de beste remedie tegen magerheid is. Van die meening was Plinius al, blijkens zijn *Historia naturalis*, waarin hij zegt: ‘Wie den omvang van zijn lichaam wil vergrooten en een flinken buik wil krijgen, moet onder het eten drinken; wie echter zijn omvang wil verminderen en zijn buik niet wil laten rond worden, mag onder het eten niet drinken, ook daarna weinig drank gebruiken of, beter nog, zich er geheel van onthouden.’ Dit alsmede onthouding van alle vette en meelspijzen bij veel spierbeweging is ook nu nog wel de quintessens der gebruikelijke ontvettingskuren.

Overigens schijnen te Londen de omvangrijke stervelingen het talrijkst vertegenwoordigd te zijn, zoodat de schouwburgdirecteuren aldaar zelfs met ‘korpulente’ avonden rekenen en alsdan minder kaarten uitgeven dan anders, - een maatregel, die bij den door een geleerd genootschap opgegeven gemiddelden omvang der Engelsche dikkerds van 170 centimeter volkomen gerechtvaardigd schijnt. Onder dit opzicht stemmen Engeland en Noorwegen vrij wel overeen, terwijl de dikken van Denemarken. Holland en Hongarije een omvang van maar 168 centimeter hebben. Zwitsers, Russen en Belgen staan een centimeter lager, Duitschers en Franschen op 166, de Italianen op maar 165 centimeter, wat de minste graad van dikheid is. Ieder kan nu gemakkelijk bij zich zelf nagaan, of hij het voorrecht heeft, onder de dikken gerekend te worden, en, zoo ja, onder welke categorie hij valt. Benijdenswaardig is dat voorrecht zeker niet.

Bij de Platen.

Een voorjaarsbui. -

Een enkele zwaluw maakt nog geen zomer en een enkele mooie dag geen lente. April doet wat hij wil, en zoo kan het menigmaal gebeuren dat een onstuimige voorjaarsstorm opeens meedoogenloos den groenen dosch vernielt, waarin het landschap zich reeds met blijde verwachting had getooid.

Treurig is dat voor den landman en tuinier, die dikwijls de veelbelovende bloesems wild ziet afgerukt; maar treurig ook voor de arme vogeltjes, die zich zoo behaaglijk hadden geïnstalleerd in de groene, uitbottende twijgen en nu opeens het gezellige nest, het tooneel van hun huiselijk geluk, onbarmhartig zien verwoest.

Angstig tjilpend vliegen zij op uit de takken, die krakend afbreken onder het geweld van den storm, nog gelukkig als zij ten minste het jonge broedsel van een wissen dood kunnen redden. Op ons tafereel schijnt het jonge goedje de ouden al te kunnen volgen op de overhaaste vlucht, en in dit geval zal de pijn gauw geleden zijn; want hoe bar de storm ook woeden kan, gelukkig is ze maar van korten duur, zoo'n voorjaarsbui.

Walther von der Vogelweide bij de kroning van Philips van Zwaben. -

Walther von der Vogelweide geldt als de voornaamste van die ridderlijke zangers, welke in de middeleeuwen door hun liederen de feesten der vorsten opluisterden en van burcht tot burcht trokken om de dappere daden der ridders en de schoonheid der edelvrouwen te bezingen.

Zijn geboortejaar moet tusschen 1165 en 1173 vallen; met zekerheid weet men het niet op te geven evenmin als zijn geboorteplaats. Sommigen houden hem voor een Zwitser, anderen voor een Zwaab, weer anderen meenen te kunnen verzekeren dat hij uit Tirol afkomstig was. In ieder geval zegt Walther, die van ridderlijk geslacht, maar arm aan goederen was, in een zijner gedichten uitdrukkelijk, dat hij in Oostenrijk *singen* en *sagen* heeft geleerd.

Omstreeks het jaar 1180 kwam hij aan het hertogelijk hof te Weenen, waar hij lange jaren in blakende gunst stond. Het overlijden van zijn vorstelijken beschermer noodzaakte hem echter een beter heenkomen te zoeken, en dat vond hij aan het hof van den Roomsch-koning Philips van Zwaben.

Onze gravure stelt den dichter voor bij gelegenheid der plechtige kroning van Philips te Mainz in 1196. In de domkerk heeft de jonge vorst zich de kroon van Karel den Groote op de blonde haren gedrukt en thans zit hij met zijn edele genooten aan den feestdisch, op het hooge troongestoelte, met zijn jeugdige gemalin Irene, de dochter van den Griekschen keizer Izaäk Angelos aan zijn zijde.

Bij stroomen wordt de feestwijn geplengd en de beroemdste zanger van het rijk, de koning der meistreelen, Walther von der Vogelweide, treedt met zijn harp voor den troon om de glorie van den nieuwen koning te bezingen.

Ernstig en mannelijk is zijn lied en de feestgenooten, hun beker vergetend, leenen daaraan dan ook een aandachtig oor. Het zijn namelijk hachelijke tijden, waarin de nieuwe Roomsch-koning en aanstaande keizer de kroon van het heilige Roomsche rijk aanvaardt.

Als de jongste zoon van keizer Barbarossa geboren, had de jeugdige vorst nimmer kunnen droomen, dat hij eenmaal geroepen zou wezen, zijn vader op te volgen en was dan ook aanvankelijk voor den geestelijken staat bestemd geweest. Maar keizer Barbarossa kwam in 1190 op den kruistocht om het leven en zeven jaar later volgde zijn oudste zoon en opvolger Hendrik VI hem reeds in het graf. Ook zijn tweede en

derde zoon stierven en aldus zag de jongste zich genoopt, in 1196 de regeering over het hertogdom Zwaben op zich te nemen.

Het jaar daarop trad hij in het huwelijk met de Grieksche prinses Irene, die van dat oogenblik den naam Maria aannam, en weer een jaar later zag hij zich te Arnstadt tot Roomschkoning gekozen, waarna weinige maanden later zijn kroning volgde.

Maar ongelukkig zou hij de kroon niet rustig bezitten. Het rijk was in twee vijandige partijen verdeeld, waarvan slechts de eene hem als den verkoren gebieder huldigde, terwijl de andere zich in Otto van Brunswijk een tegenkoning koos.

Die dubbele keuze was de aanleiding tot een fellen strijd, die over heel Duitschland woedde. De Paus bleef twee jaren lang weigeren zich in dien twist uit te spreken, niettegenstaande hij zoowel door de beide vorsten als door hun aanhangers gestadig tot partijkiezen werd aangezocht.

Eindelijk verklaarde hij zich voor Otto, omdat Philips het waagde gewapenderhand het erfgoed van St. Pieter aan te vallen, waarvoor hij met den banvloek getroffen werd. In 1206 schreef daarop Philips den Heiligen Vader een brief vol betuigingen van de ootmoedigste onderwerping; de Paus hief nu den banvloek op en stelde alle pogingen in het werk om de beide mededingers te verzoenen. Die verzoening zou juist tot stand komen, toen Philips te Bamberg in den leeftijd van 34 jaren werd vermoord.

Met deze tragische geschiedenis voor oogen, begrijpt men den ernst van het plechtig oogenblik, door den teekenaar van ons fraai tafereel voorgesteld.

In de herberg. -

Het is een deftig gezelschap, dat we hier in de ouderwetsche herberg aantreffen; heeren met staartpruiken en steken, die hier waarschijnlijk een vriendschappelijken maaltijd hebben gehouden, te oordeelen ten minste naar de gedekte tafel, die nog maar half is afgeruimd. Dat ze ook den landwijn daarbij geducht hebben aangesproken, bewijst de leege kan, die voor den grond gerold is, en niet het minst de opgewekte stemming, waarin de gasten verkeeren. Terwijl twee van de heeren vertrouwelijk zitten te keuvelen en de anderen bedaard hun pijp rooken, brengt de jongste van het gezelschap met opgeheven glas een feestdronk uit, waarnaar ook de kasteleines en de dienstmaagd belangstellend luisteren, méér nog dan de heeren, tot wie hij eigenlijk het woord richt.

Het is een levendig, gezellig groepje, dat ons het vroolijke onbezorgde leven uit den goeden ouden tijd aanschouwelijk voor den geest roept.

Allerlei.

Een merkwaardige redding. -

De locomotief 449 van de Pennsylvania-lijn is een locomotief als een andere, maar toch heeft ze iets beleefd, wat misschien zonder weerga is in de geschiedenis der locomotieven. Zij heeft iets beleefd, wat ons weer eens onder het oog brengt, met welke eenvoudige middelen de goede God gevaren van ons kan afwenden, - met middelen, waaraan velen maar al te graag den naam van toeval geven.

Het was een ruwe, stormachtige nacht. De regen viel bij stroomen neer. In duizelingwekkende vaart ijlde de sneltrein voort tusschen de tweelingslijn. Hij had zich verlaat, en nu kwam het er op aan, in weerwil van het onstuimige weer, het verzuimde in te halen. De machinist keek niet zonder bezorgdheid naar buiten in den stikdonkeren nacht. Wat zou er gebeuren, indien een wisselwachter zijn plicht verzuimde of de zware regen de dwarsbalken, waarop de rails rusten, ergens had losgewoeld? Maar hij mocht de snelheid van den trein niet temperen. De trein suisde stations en halten voorbij, over wissels en bruggen heen. Als spoken doken in den mist de seinlichten op, om het volgend oogenblik weer te verdwijnen. Alleen de sterke electrische reflector voor aan de locomotief wierp zijn lichtbundel in de duisternis en teekende, ten minste op korten afstand, scherp den weg af, die in de volgende seconde moest worden afgelegd.

Maar wat is dat? Juist in dien lichtbundel verheft zich een groote, zwarte vrouwengestalte, wier gewaad in den wind fladdert. Van tijd tot tijd steekt ze haar lange, spookachtige armen uit, als om den machinist te waarschuwen, haar niet te naderen. Deze, hoe daardoor ook verschrokken, schaamt zich over het beklemmend gevoel, dat zich van hem meester maakt. Misschien goochelen zijn vermoeide oogen hem enkel een bedrieglijk beeld voor. Daar bemerkt hij, dat ook de stoker, die naast hem staat, verschrikt dezwarte gestalte aanstaart.

‘Frank,’ roept de verschrikte stoker uit, ‘laat den trein stoppen. Nog maar een honderd meters en we zijn aan de brug over de Creek. Rijd er niet over! Laat ons eerst zien of alles in orde is.’

Frank, toegevend aan een niet te overwinnen gevoel van angst, haalt de rem over. Een paar seconden later staat de trein stil.

‘Wat is er?’ roept de verwonderde conducteur, die naar voren geijld is. Frank schaamt zich bijna te bekennen, wat hem genoopt heeft den trein te doen stilstaan, vooral daar de zwarte gestalte nu verdwenen is.

‘Ik weet niet precies wat wij gezien hebben,’ zei hij ten laatste, ‘maar een donker spook scheen voor ons uit te ijlen, dat ons met zijn lange armen waarschuwde niet door te rijden.’

‘Ben je gek?’ zei de conducteur en keek den machinist vragend aan. Toch begaf het treinpersoneel zich naar voren, naar de brug. In de diepte bruiste woest de Creek, maar de brug was weggeslagen. Nu verhief zich weer in het licht van den reflector dezelfde zwarte gestalte en wenkte nog eens afwerend met de lange armen.

Stom van ontzetting stonden allen voor deze wonderbare verschijning. ‘Frank,’ zei de conducteur, ‘God heeft ons voor een vreeselijk ongeluk behoed.’ Intusschen waren ook de passagiers uit den trein gestapt, maar niemand kon een oplossing van het raadsel aan de hand doen. Eindelijk kwam een jongen van zestien jaar er achter. ‘Hier is het zwarte spook!’ riep hij uit, en hield een grooten, fladderenden nachtvlinder tusschen zijn vingers.

Deze vlinder was, door het helle licht gelokt, bij het openen van den reflector daarin gevlogen en had zich aan den binnenkant van het dekglas een plaatsje uitgekozen. Van tijd tot tijd fladderde hij om het felle licht; daardoor was zijn spookachtig vergroote schaduw in den lichtbundel verschenen, en hadden de vleugels het waarschuwingssein gegeven, dat den machinist gewaagd had, den trein te doen stilhouden.

De ballon-zuil te Venraai

Ofschoon het oprichten van gedenkteekenen in onzen tijd niets zeldzaams is, verdient toch het eigenaardige monument, dat in het begin van dit jaar te Venraai in Limburg verrezen is, wel een nadere bespreking, al was het enkel maar om de curiositeit; want de ballon-zuil mag stellig eenig genoemd worden in ons vaderland.

Uit de dagbladen kent de lezer ongetwijfeld het feit, dat zij bestemd is te vereeuwigen. Maar met belangstelling zal hij er toch eenige nadere bijzonderheden van willen vernemen, geput uit het archief der kapel van Merseloo, waarvan door den zeereerw. heer rector Ophey welwillend inzage verstrekt werd.

Aldaar vindt men in het dagboek van zijn overleden voorganger, rector P. Schacks het volgende opgeteekend:

'In den jare 1871 op 18 Januari kwam 's morgens om 10 ure, nabij het Roozendaal onder Merseloo (Venraai, Limburg) een luchtballon nederdalen, welke nog dienzelfden nacht om 3 ure Parijs had verlaten. Hij had een hoogte van zes en twintig meters en 10 meters doorsnede. De menschen, die in de verte dit luchtverschijnsel zagen, en bemerkten dat het zou neêrkomen, stormden van alle kanten toe. Zij wisten zich niet het minste denkbeeld daarvan te vormen, omdat men zoo iets nog nimmer hier gezien had en men nog veel minder kon gelooven, dat daarbij menschen zouden zijn.

Ja, drie Franschen, met name Eugène Cleray, adjoint maire van het 3e arrondissement te Parijs, Eduard Cavailhon, commissionair voor den veehandel, maar thans franc-tireur, en Edmond Turbiauxi, ngénieur mécanicien, alle drie gedomicilieerd te Parijs, bevonden zich daarin benevens drie postduiven en een lederen zak vol brieven; dit alles voor Frankrijk. Deze ballon, die te Bordeaux moest zijn, is door windsverandering te Merseloo neergekomen. Het anker uitgeworpen zijnde en geen grond kunnende krijgen, omdat deze nog hard bevroren was, werd eindelijk toch de ballon gegrepen door toegesnelde personen, die, nadat ze nog een eind meegesleept waren geworden, de vaart wisten te stuiten. Dank zij hierbij vooral aan Mathijs Michels en Martinus Fransen, beiden landbouwers te Merseloo, die hunne beste krachten hebben weten in te spannen, om hem tot stilstand te brengen. Hierbij dient nog opgemerkt te worden, dat de mand of het scheepje, onder den ballon vastgehecht, waarin de drie luchtreizigers zaten, nog al een heele poos over den harden grond sleurde, waardoor zij groote kneuzingen hadden kunnen bekomen; edoch ze zijn er allen met den schrik afgekomen, want toen ze uit de vierkante gevlochten mand te voorschijn kwamen, waren enkel hunne aangezichten zeer bezweet, bizonder dat van Cleray, die steeds zijn aangezicht met een zakdoek bleef afvegen. Toen Cleray uit de vierkante mand te voorschijn kwam, in berenmantel gehuld, met een vossenharen muts tot diep over de ooren getrokken, zijn er eenigen angstig blijven staan, niet wetende wat daaruit te voorschijn kwam en nog komen zoude.

Een daarvan nam de vlucht, meenende dat het een verslindend dier of de duivel was, zooals hij zich later uitdrukte; anderen nochtans ziende dat het maar menschen waren, kwamen toch zachtjes nader.

Michels, die het eerste er bij was, toen de ballon geheel tot stilstand was gekomen, greep het koord, dat de mécanicien steeds in de handen had gehouden, maar hem

ontsnapt was, vermoedelijk door het sleuren van de mand over den grond, en opende daarmede de klep, zoodat alle gas vrijelijk kon ontsnappen. Michels, nieuwsgierig bij het openen der kleppen, wilde zich ook eens van den innerlijken bouw overtuigen, maar zie, nu komt hem daaruit zoo'n verpestende stank tegen, dat hij gansch bezweken ter aarde nederviel, terwijl de omstanders niet anders meenden dan dat hij gestikt was.

Gelukkig had de mécanicien daarvoor een middel bij zich; deze naderde hem, waschte zijn aangezicht met een doek, waarop hij eenige vochtdruppels liet vloeien, gaf hem een poosje daarna uit een ander afzonderlijk fleschje eenen drank in, waardoor hij zeer verkwikt tot bewustzijn kwam. (Volgens den heer Turbiaux bestond de hoofdkuur in wasschen met sneeuw).

De luchtreizigers vroegen daarna om een rijtuig, ten einde de ballon te vervoeren, waarop Michels direct het zijne ter dispositie stelde. De rector had in de verte menschen zien loopen en het nieuws vernomen, waarom hij zich ook ter plaatse spoedde. Daar gekomen zag hij vele menschen onder den ballon staan, waarbij vreemdelingen. De ingenieur-mécancien liep spoedig op hem toe en drukte hem allervriend-schappelijkst de hand, presenteerde de beide andere tochtgenooten, waarna hij zich weder beijverde den ballon ingepakt te krijgen. De rector voerde met de beide andere heeren het volgende gesprek:

10. Over de luchtreis. ‘Mooi,’ zeiden zij, ‘was de luchtgesteldheid bij het opstijgen van den ballon uit Parijs, en nog mooier was de hemel, toen zij in den ballon gezeten 2800-3000 meters boven de aarde, in de wolken dreven.’

20. Over die zoozeer gewaagde en stoute onderneming. Hierop antwoordden zij: ‘Men moet geen gevaren schuwen om het vaderland en nu het arme Frankrijk te redden.’ Verder verhaalden zij dat het er droevig en ellendig in Parijs uitzag, nu de Pruisen de stad belegerden, dat de hongersnood nabij, of reeds daar was, dat met den opvolgenden dag wederom nieuwe uitvallen op den vijand zouden gewaagd worden, dat men nog veel van generaal Chanzy verwachtte, en dat hij, Cleray, depêches van Jules Favre voor Gambetta, minister van Oorlog, bij zich had. De rector, die volgaarne den luchtreizigers een ontbijt had willen aanbieden, vernam dat dit reeds door den molenaar Simon van den Brekel geschied was. Nadat de rector alles van den ballon gezien had, nam hij eindelijk afscheid van de luchtreizigers onder de vriendschappelijkste handdrukkingen, en wenschte ze eene voorspoedige en gelukkige terugreis naar hun vaderland Frankrijk, waarvoor zij zeer gevoelig schenen. Nauwelijks had de rector den ballon verlaten om weder huiswaarts te keeren, of daar kwam de heer Jos. Esser, burgemeester, in vollen ren met het rijtuig aangereden; door een spoedig bericht van den waakzamen veldwachter Theodorus Zanders was hem het nieuws ter oore gekomen. Daar ter plaatse uitgestegen zijnde, nam hij alles in oogenschouw, en de luchtreizigers, vernemende dat dit het hoofd der gemeente was, drukten hem hartelijk de hand. De burgemeester kwam ook met hen in gesprek en vernam hetzelfde, wat ze den rector ook reeds verteld hadden. De meeste spijt, die de burgemeester hierbij had, was dat hij den ballon niet gevuld gezien had. Hij was bij zijne komst reeds opgerold en ingepakt om in een rijtuig geladen te worden. Terwijl de ballon naar Merseloo vervoerd werd, volgden allen te voet. De burgemeester, nabij het rectoraat gekomen, snelde spoedig eenige passen vooruit, belde bij den rector aan en wilde dezen met de luchtreizigers verrassen. Hij was dan ook niet weinig verwonderd te bemerken dat èn de luchtreizigers èn de rector reeds oude kennissen waren. Dit bezoek was voor den rector zeer vereerend en het zou hem zeer gespeten hebben, wanneer ze hem niet bezocht hadden. De rector, zich

alzoo geheel onverwacht met het bezoek vereerd ziende, deed dan ook zijn best en liet alles bij-brengen wat hij in huis had. De gasten ziende, hoe welkom zij door hem werden ontvangen, waren al heel gauw op hun gemak. Een flink ontbijt kwam op tafel met een goed stuk vleesch en een goed glas wijn, hetgeen ze zich wel lieten smaken; iets wat niet viel te verwonderen, daar ze van 's nachts drie uur tot 's middags halftwee niets meer hadden gehad. Na het ontbijt zeide de heer Cleray dat het hunne gewoonte was, op de plaats van nederdaling iets aan de armen te geven. Aangezien Merseloo nog geen armbestuur had, duidde de rector op den burgemeester, welke de 5 gouden Napoleons (100 frs.) voor de armen aannam. Na zich ruim 2 uur op het rectoraat te hebben opgehouden, begaven ze zich naar Venraai. Bij het wegrijden riepen zij: ‘Leve Merseloo,’ waarop het volk ook riep: ‘Leve Frankrijk.’ Veel volk heeft hen tot Venraai begeleid. Te Venraaí aangekomen en zich daar niet lang kunnende ophouden, begaven ze zich nog denzelfden dag naar het station Horst Sevenum, ten einde zoo spoedig mogelijk het eindpunt hunner reis te bereiken, want de adjoint-maire had gewichtige depêches bij zich van Jules Favre aan Gambetta.’

Ziedaar het relaas van de merkwaardige gebeurtenis, door den eerw. heer Schacks uit den mond der ooggetuigen onmiddellijk ten papiere gebracht. Het zeldzame feit verdiende intusschen, naar het oordeel van eenige wakkere Venraaische ingezetenen, nog op een andere wijze aan de vergetelheid ontrukt te worden en wel door de oprichting van een gedenksteen, die tevens de plek zou aanwijzen, waar nu vijf en twintig jaar geleden de drie dappere luchtschippers uit Parijs behouden te Venraai neerdaalden.

Aldus werd dan ook besloten in een druk bezochte vergadering, die den 8en Januari van dit jaar in een der koffiehuizen van Venraai gehouden werd. En met de uitvoering van het plan belastte zich een commissie, bestaande uit de heeren H. Trynes, L. Beel, H. Kraykamp, Th. Slits en Jos. Arts.

Deze heeren hebben alle eer van hun werk, te oordeelen naar de luisterrijke feestelijkheid, waarmee op den 18en Januari de ballonzuil kon onthuld worden.

Des avonds te voren arriveerden daartoe reeds de heer Landrin, lid van den Parijschen gemeenteraad en van den algemeenen raad der Seine, afgevaardigde van de stad Parijs, de heeren Turbiaux en Cavailhon, die vóór vijf en twintig jaren in geheel andere omstandigheden het nederig plaatsje hadden bezocht, en verder verslaggevers van verschillende groote Fransche bladen, als *Gaulois, Temps, Petit Journal* en *Rappel*.

Op den Oostrumschen weg bewoog zich een talrijke menigte, die de vreemde bezoekers onder geestdriftige toejuichingen naar het hotel ‘de Zwaan’ geleidde, waar hun vanwege de Venraaische burgerij een hartelijk onthaal werd bereid.

Den anderen morgen wapperde de vaderlandsche driekleur van alle huizen en, omstuwd van belangstellenden, togen de Fransche heeren omstreeks negen uur naar het stadhuis om aan het achtbaar college van burgemeesters en wethouders te worden voorgesteld.

Daarna had een plechtige receptie plaats in de zaal van het fanfare-gezelschap *Euterpe*, waar al de notabelen van Venraai vereenigd waren en waar afwisselend het Nederlandsche volkslied en de *Marseillaise* weerklonken.

In een tiental rijtuigen begaven de vreemde gasten, door de fanfare voorafgegaan en onder begunstiging van het mooiste weer, zich thans, door een onafzienbare schare gevolgd, in statigen optocht naar Merseloo.

Omstreeks twaalf uren, onder het bulderen van het geschut en het aanhoudend gejubel der menigte daar áangekomen, namen de Franschen eerst het terrein in oogenschouw, waarbij de heeren Turbiaux en Cavailhon begrijpelijker wijze een traan van aandoening niet konden bedwingen.

Het monument, dat op een heuveltje ter hoogte van twee meters staat, was eenvoudig, maar fraai versierd met vlaggen, waartusschen de Nederlandsche en Fransche wapens en toepasselijke opschriften.

Nadat de Fransche heeren en de leden van het comité zich rondom de zuil hadden geschaard, nam de heer Trynes in het Fransch het woord. Hij wees er op dat het monument verrezen was op den gastvrijen Nederlandschen bodem en dat de vaderlandsche gevoelens zich des te warmer uitten, nu men die aan vrienden toonen kon. Vervolgens herinnerde hij aan het feit, door de zuil vereeuwigd, en herdacht daarbij den overleden metgezel van de heeren Turbiaux en Cavailhon, die helaas niet met hen aan deze plechtigheid kon deelnemen. Daarna dankte hij den afgevaardigde der stad Parijs en de verdere vertegenwoordigers van Frankrijk voor de eer van hun bezoek, dankte degenen, die door hun bijdragen de oprichting van het monument hadden mogelijk gemaakt, en droeg het ten slotte aan de gemeente Venraai over.

‘Deze zuil,’ zoo besloot hij, ‘zal ons tot een zinnebeeld strekken. Zij zal ons, mocht ooit

wat God verhoede, de roepstem onzer geliefde koningin Wilhelmina weerklinken, ons oproepend ten strijde, - zij zal ons dan leeren, goed en bloed veil te hebben voor vorstin en vaderland; zij zal ons dan aanmoedigen om met denzelfden heldenmoed en dezelfde volharding alle gevaren te trotseeren, als de drie dappere Franschen thans een kwarteeuw geleden deden, toen hun vaderland in nood was. Roept daarom met mij: 'Leve Wilhelmina! Leve Nederland! Leve Frankrijk! Leven Frankrijks dappere zonen!'

Aan den voet der zuil werd een lauwerkrans neergelegd; de Franschen plukten er eenige bladeren van af en staken die bij zich.

Nu nam de heer Landrin het woord om namens de stad Parijs, die hem had afgevaardigd, zijn diepgevoelden dank te betuigen voor de sympathie, hier aan Franschen bewezen in een tijd dat het ongeluk zwaar op Frankrijk drukte. Breedvoerig schilderde hij de ellende, die Parijs in die oorlogsdagen had te lijden gehad en uitte den wensch dat de vrede mocht blijven voortduren. Frankrijk zou dien vrede nooit verstoren. Hij eindigde met de hoop uit te spreken dat er steeds een goede verstandhouding tusschen Nederland en Frankrijk zou blijven heerschen en besloot met een krachtig: *Vive la Reine! Vive la Hollande!*

DE ONTHULLING DER BALLON-ZUIL TE VENRAAI, NAAR EEN PHOTOGRAPHIE.

Na afloop der plechtigheid trok men eerst naar den zeereerw. rector Ophey, den opvolger van den zeereerw. heer Schacks, die vóór vijf en twintig jaren de drie luchtschippers zoo gastvrij had ontvangen; hier werd een lunch gebruikt. Vervolgens toog de stoet, altijd door een onafzienbare menigte vergezeld, naar Venraai terug, waar de Franschen met de leden van het comité en vele notabelen der gemeente zich vereenigden rondom een feestdisch, te hunner eere aangericht en door een serenade van het fanfarecorps opgeluisterd.

De Fransche heeren keerden naar hun vaderland terug, stellig de aangenaamste herinneringen meenemend uit het kleine Limburgsche plaatsje, waar zij zooveel geestdrift hadden mogen vinden voor vaderlandlievenden moed.

[Nummer 52]

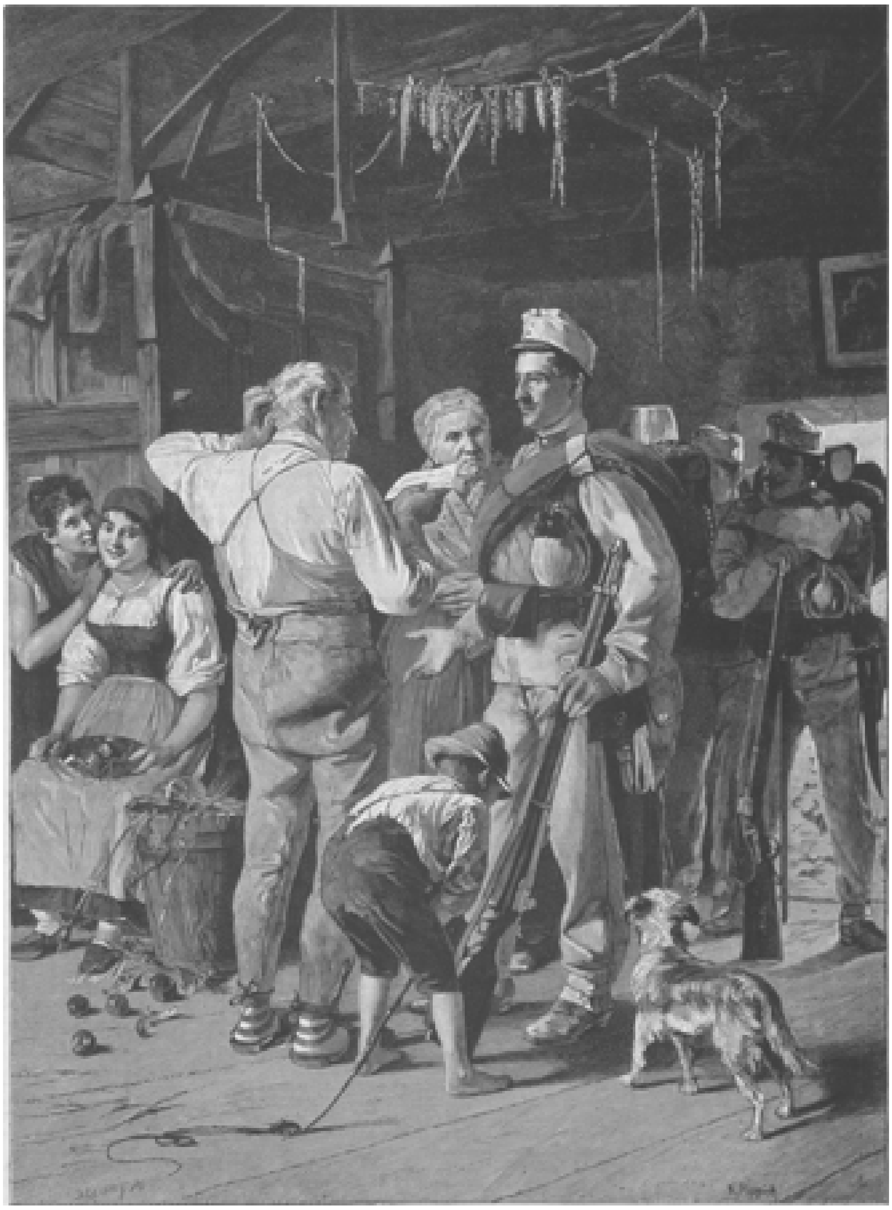

INKWARTIERING, NAAR DE SCHILDERIJ VAN K. PIPPICH.

Felix Bulla.
Schets uit den tijd der Romeinsche keizers.
(Ook een *fin-de-siècle*-historie).

III.
(*Slot.*)

Domitia Lucilla, de schoone Romeinsche, door Bulla op zulk een galante wijze gebrandschat, was zeer ingenomen met de bijzondere positie, welke zij in de groote wereld innam, en waarom ze door haar vriendinnen en vooral door de Romeinsche matronen zeer benijd werd. Een matrone beteekende destijds niet, zooals nu, een bejaarde persoon, maar was de algemeen aangenomen benaming voor een dame van stand.

Vroeg wees geworden, naar believen beschikkend over de groote rijkdommen van het huis Lucanes, beroemde tichelfabrikanten, leefde zij naar luim en gril. Wel is waar zag ook zij het oogenblik naderen, waarin zij ondanks haar tegenzin een gemaal als heer zou moeten kiezen - een oude vrijster te worden lag ver van Romeinsche inzichten - doch het tijdstip van een huwelijk zocht ze zoo lang mogelijk te verschuiven, en intusschen speelde zij haar spel met de talrijke wervers naar haar hand en vermogen.

Het was heden een groote dag voor haar. Zij vierde met gebruikelijke praal haar geboorte of liever, zij liet dezen belangwekkenden datum door haar vereerders vieren, wier toewijding zij naar het gewicht der geschenken afmat. Zooals in alles was ook hierin de grootste verspilling regel geworden; en zoover gingen de misbruiken, dat vele dames onbeschaamd genoeg waren, twee- of driemaal in 't jaar haar geboortedag te vieren, ten einde haar vereerders geschenken al te persen.

Ook Lucilla haastte zich heden zooveel mogelijk met haar toilet, deed haar ontbijt, bestaande uit vruchten en zoeten wijn, weinig eer aan, en gaf reeds vroegtijdig last de boden tot haar toe te laten, die, met complimenten en geschenken der vrienden en vereerders beladen, reeds lang in de voorzaal wachtten.

Aan de meer of minder mooi gevormde phrasen in poëzie en proza leende zij een weinig oplettend oor, maar met zekeren blik schatte zij elke give op haar stoffelijke waarde. De dienaressen, op haar gezicht haar oordeel lezend, betuigden door handgeklap haar bijval.

Zooveel te meer gelach en hoon verwekte een ongelukkige, die aan de voeten der hooge dame een met zilverdraad omvlochten rozenstruik neerlegde.

‘Het zijn’ bloemen. Waarachtig, het zijn werkelijke, levende bloemen!’ zei Lucilla spottend. ‘Bij Herculus, recht landelijk! Welken boer behoort ge, vriend?’

‘De schermmeester Graphidon, dien gij wel kent, Domitia Lucilla, is mijn meester; doch hij zendt mij niet, maar een vreemdeling, die bij hem zijn intrek genomen heeft. Hij zendt bloemen aan de schoonste der bloemen, maar deze bloemen zijn niet te verachten, zegt hij, zij hebben een heel eigenaardigen geur, zegt hij, en groeien in een grond van bijzonder soort, een monster er van ligt er bij, zegt hij.’

Haastig greep Lucilla naar het mandje en woelde er in rond. Zij vond een kostbaar parelsnoer - zij herkende het dadelijk - en in 't midden daarvan een gouden plaat, waarop de volgende woorden gegraveerd waren:

‘Lucilla behoort den dapperste. Met het zwaard wil Larcius Macede zich de schoone veroveren. Met het zwaard zal hij te strijden hebben niet tegen een slaaf, maar tegen een vrij man. *Vale!*’

Lucilla bloosde. Brief en geschenk herinnerden haar maar al te zeer aan haar jongste avontuur. Zij kon omtrent den persoon des schenkers in geen twijfel verkeeren en het dolkoene waagstuk prikkelde aangenaam haar geblaseerden zin.

‘Men geve den slaaf een vollen beker Syracuser wijn,’ gebood zij. Daarna ontdeed zij zich van een harer zware armbanden en gaf dien den bode. ‘Voor hem, die u gezonden heeft! En moge hij den overwinnaar sieren!’

Geen edel of teeder gevoel lag aan deze handeling ten grondslag; maar de bang gespannen verwachting van een schokkend tooneel.

De dapperheid en bedrevenheid van Bulla - want niemand anders kon de vreemdeling zijn - hadden zich vaak genoeg doen blijken, en de overmoedige praetor, in wien ze nu reeds den aanstaanden meester en huistiran haatte, kreeg dus een hem waardigen en geduchten tegenstander.

Dit verhinderde haar geenszins, den achtbaren Larcius Macede, toen hij op een gepast uur verscheen om zijn geschenken persoonlijk aan te bieden, met de grootste beminnelijkheid te ontvangen; ja, zij noodigde hem zelfs uit, haar naar den circus te begeleiden, en haar draagkoets met haar te deelen, een heel bijzondere gunst, welke bijna met een openlijke verloving gelijk stond.

Voor het gebouw ontmoetten zij den senator Vadius Pollio. Ook deze had zijn morgen niet verloren laten gaan, maar reeds in de vroege ochtenduren drie zijner beste vrienden bezocht.

‘Ik heb slechte berichten ontvangen,’ aldus begon hij bij ieder hunner het gesprek. ‘Twee mijner grootste pachters zijn niet in staat, mij dit jaar de pacht te betalen en daar komt nog bij dat mijn fabriek bij Laurentum is afgebrand.’

Onder zulke omstandigheden kon hij het werkelijk niet verantwoorden, ook maar een betrekkelijk bescheiden som in weddenschappen of andere dwaasheden op het spel te zetten, hoe grooten lust hij er anders toe had en hoe groot zijn vertrouwen in zijn vriend Macede ook was.

‘Wilt ge mijn aangegane verplichtingen geheel of gedeeltelijk overnemen? Gij kunt het wel doen en doet er tevens een voordeelige zaak mee; ik betreur het zeer, er niet van te kunnen profiteeren.’

Daar de prefect als een gunsteling des keizers bekend stond, kwam hij van zijn aangegane weddenschappen gemakkelijk los; te gelijker tijd liet hij echter door eenige van zijn cliënten, op wier toewijding en stilzwijgendheid hij het best rekenen kon, bij verscheiden personen hooge sommen op den nog onbekenden tegenstander van Macede zetten.

Op deze wijze had hij zijn geldelijk belang in de zaak geheel verplaatst, en nam met een verlicht hart zijn plaats in den circus in.

Honderdduizend menschen vulden de rangen. Was de belangstelling in de bloedige schouwspelen, die levensbehoefte voor het Romeinsche volk, altijd groot, op den huidigen dag was die, door het aangekondigde optreden van een patriciër, ten top gestegen.

Overeenkomstig het oorspronkelijk godsdienstig karakter dezer feesten, geschiedde de opening plechtig, onder aanroeping van Jupiter, Juno en andere godheden, te wier eere in het midden der arena een altaar was opgericht. Deze godsdienstige wijding werd ook in de tooneelvoorschriften voor het publiek niet verzuimd.

Eerst in later tijd werden, tot beschutting voor de zon, hoeden veroorloofd. Regenmantels moesten ter zijde gelegd worden, zoodia hooggeplaatste personen verschenen. Ook werden kleurige kleederen herhaaldelijk verboden; de voorgeschreven dracht was de witte toga, voor ridders of senatoren met een smallen of breeden purperen zoom. Alleen de gever van het feest mocht zich voor dezen keer in het purper kleeden.

Onder trompetgeschal defileerden de gezamenlijke gladiatoren voor de loge des keizers om daarna weer in de onderaardsche gewelven te verdwijnen, waar ze gewoon waren zich aan en uit te kleeden. Het schonwspel begon met de onschuldige spelen van de schermzaal, uitgevoerd met houten of stompe wapens. Aan dit voorspel maakte een trompetsignaal al spoedig een einde, tot groote tevredenheid van de bloeddorstige toeschouwers, en de ernstige nommers van het programma kwamen aan de beurt.

Deze kampspelen zijn vaak genoeg beschreven en wij kunnen ons derhalve een schildering in al haar bijzonderheden besparen. Was een ‘nommer’ afgespeeld, dan werden de dooden en de zwaar- en licht gewonden weggevoerd, de gewonden in een der gewelven, waar geneesheeren gereed stonden, de dooden naar de doodenkamer.

Andermaal liet zich trompetgeschal hooren. In volle wapenrusting, met uitzondering van den helm, welke hem door een dienaar werd nagedragen, begeleid van vrienden en zijn particulieren schermmeester, hield de praetor Larcius Macede zijn intocht. Hij boog voor den keizer; senatoren, ridders en ook het volk begroetten hem met handgeklap. Hij dankte met de hand, keerde terug, liet zich volledig wapenen en wachtte in trotsche houding zijn tegenstander af.

Deze verscheen met gesloten helm, door Graphidon en eenige gladiatoren gevolgd. Doch, wat gebeurt er? Nog vóór hij de keizerlijke loge genaderd was, vulden gewapende trawanten den ingang en tien hunner, aan wier spits de tribuun Pudens, omringden den gemaskerden krijger.

Te gelijker tijd gebood een nieuw trompetsignaal het onderbreken van het schouwspel. Verwonderd zag de praetor op, de toeschouwende menigte verstomde plotseling, om daarna in een oorverdoovend getier los te barsten.

Dreigend verhief zich de Caesar van zijn zetel; blijkbaar was hij te voren van dit tusschenspel in kennis gesteld, en langzamerhand kwam de storm tot bedaren.

Op een woord van den tribuun ontwapenden de trawanten den gladiator en rukten hem den helm van het hoofd.

Van de plaatsen der edelen weerklonk het als in éénen kreet, duizendvoudig door het volk herhaald: ‘Felix Bulla! Felix Bulla!’

Te gelijker tijd sprak Pudens: ‘Felix Bulla, ik neem u gevangen! Trawanten, voert hem weg!’ Wat zachter voegde hij er aan toe: ‘Ge moet weten, vriend, ondanks uw vermomming had ik u, toen ge u bij Graphidon zoo groot voordeedt, herkend. Niets prent de trekken, de houding, de geringste eigenaardigheid van een persoon zoo diep in 't geheugen als de wraak. Reeds gisteren had ik Graphidon's huis kunnen laten omsingelen en u gevangen nemen, doch, wie weet, misschien had het een geheimen uitgang, zoodat ge mij nogmaals zoudt ontsnapt zijn en nieuwe schande mijn deel zou zijn geweest! Nu heb ik u voorgoed en zeker te pakken. Mijn haren zullen wel weer aangroeien, maar wat men u zal aandoen, mijn waarde, dat zal noch te lappen, noch te pleisteren zijn!’

Felix Bulla, een oogenblik als door den bliksem getroffen, herkreeg zijn bezinning. Hij zocht onder de matronen de schoone Domitia Lucilla; zij had geen oog van hem afgewend en hun blikken ontmoetten elkander. Een honende trek speelde om hare

saamgeknepen lippen; daarna tot een vriendin sprekend, keerde zij den onhandige, den ongelukkige den rug toe.

Ofschoon geketend, verliet Bulla met trotsche schreden de arena.

Daar geen andere tegenstander voor hem gereed stond, trok zich ook de praetor terug, en verscheen kort daarop, in de vreedzame toga gekleed, te midden zijner standgenooten.

In alle haast werden de toebereidselen voor een nieuw nommer van het programma gemaakt, en dit maakte althans voor het oogenblik aan alle verdere commentaren een einde. Te meer, daar dit schonwspel recht poëtisch en interessant van opvatting was. De titel luidde:

'Herders aan Pan vreedzame offers brengend en hymnen zingend, worden door leeuwen overvallen.'

De herders waren wel is waar slechts eenige verkleede dieven en brandstichters; maar de leeuwen werkelijke wilde leeuwen uit Lybië, en het einde van dit herderstooneel kan zich de lezer gemakkelijk denken.

Het proces van Bulla had een zeer kort verloop. Eendeels omdat zijn vonnis reeds te voren geveld was, en anderdeels omdat hij in zijn trotsch en driest gedrag bleef volharden.

'Waarom zijt gij een roover geworden, Bulla?' vroeg hem de rechter op een toon van verwijt.

'En gij, waarom zijt gij een rechter?' was het antwoord van Bulla.

Zijn eenig streven was, zijn Romeinsche vertrouwden en medeplichtigen schoon te wasschen,

wat hem dan ook volkomen gelukte. Hij zelf echter, tot den strijd met de wilde dieren veroordeeld, maakte twee maanden later een der nommers van de Apollinarische spelen uit en werd na dapperen tegenstand jammerlijk verscheurd.

Zijn handelsvriend, de senator Vadius Pollio, zag dit treurig schonwspel niet meer. Reeds sedert lang geruïneerd, had hij zich tot nu toe nog slechts door zijn verstandhouding met den roover staande gehouden. Daar deze hulpbron nu voor hem uitgedroogd was, verdween ook hij, met achterlating van een ontzettenden schuldenlast.

Domitia Lucilla schonk den praetor Larcius Macede haar hand, en maakte hem het leven weldra zoo ondraaglijk, dat hij een zending naar Brittannië verzocht en verkreeg. Drie jaar later vond hij daar bij een vijandelijk treffen den dood.

Visites, -waar men niet van buiten kan.

Ik heb vandaag een vrijen voormiddag. Zouden we den tijd voor den eten niet gebruiken om eens een prachtige wandeling te maken? 't Is overheerlijk weer....

‘Waar denk je aan?’ zei mijn vrouw met alle teekenen van schrik. ‘Je weet toch wel dat we nog verscheidene visites te maken hebben, waar we niet van buiten kunnen en die we niet langer kunnen uitstellen. Vooreerst moeten we noodzakelijk naar de Jansens; de menschen zullen het ons hoogst kwalijk nemen....’

De menschen zullen 't ons kwalijk nemen! Hoe dikwijls moet ik dat hooren? En wat geeft hun dan reden tot zoo'n bijzondere ergernis? Dat ik een visite, die zij mij.... nu ja, misschien een half jaar geleden gebracht hebben, tot nu toe onbeantwoord heb gelaten. Maar waarom moet ik dat bezoek nu eigenlijk beantwoorden? Verschaft zoo'n visite die menschen of mij soms een bijzonder genoegen of drijft een behoefte des harten mij naar hen toe? Geen van beide is het geval.

Het zijn menschen, die mij, ronduit gezegd, volkomen onverschillig zijn, voor wie ik niet de minste belangstelling koester; menschen, tot wier grootouders mijn grootouders misschien in de een of andere, nu lang vergeten betrekking hebben gestaan, en die op grond van die betrekking nu van mij de levendigste deelneming vorderen in al hun groote en kleine (meest heel kleine) aangelegenheden; - een verlangen, dat ik als volkomen ongerechtvaardigd afwijs.

Ik heb nu eenmaal volstrekt geen aanleg om alle menschen in een gelijke liefde te omvatten, en mijn belangstelling, ten minste mijn wezenlijke, warme belangstelling kan ik maar tot een beperkten kring van menschen, die mij bijzonder lief zijn, uitstrekken.

Ge schudt het hoofd, waarde lezeres? Ge brengt in het midden dat zoo iets ook niet verlangd wordt, maar dat het de eenvoudigste plicht der wellevendheid is, een bezoek met een tegenbezoek te beantwoorden. Ge wilt weten wat ik over het algemeen tegen die gedwongen visites heb? Welnu, ik noodig u uit, mij op een kleine ronde van bezoeken te vergezellen. Dan zult ge, wed ik, moeten toegeven, dat ik gelijk heb.

Ik breng u dan, op het rijtje af, naar A, B en C. Wij houden ons in ieder huis zoowat een kwartiertje op, overal dezelfde conventioneele phrasen wisselend, waarbij wij zelf even weinig denken als de anderen. Ge verwondert u dat die drie visites ten naaste bij op hetzelfde neerkomen, dat het overal dezelfde complimentjes zijn geweest?

Dat had ik u wel van te voren kunnen zeggen. Ik wist precies wat men mij vragen zou en natuurlijk ook wat ik antwoorden moest. Overal heeft men mij ontvangen met hetzellde vriendelijk verwijt, dat ik zoo zelden aankom, en overal heeft men mij, als ik wilde opstaan, met zachten aandrang genoopt, nog wat te blijven zitten om het doellooze samenzijn nog eenige minuten te verlengen.

En toch is er haast niets onaangenamers te bedenken dan dit moeizaam voortspinnen van een gesprek, waarvan de draad elk oogenblik afbreekt, ofschoon men zich van beide zijden alle moeite geeft om een onderwerp van gemeenschappelijke belangstelling te vinden, dat gewoonlijk niet te vinden is, omdat men natuurlijk met menschen, die men eens of tweemaal in 't jaar eens vluchtig ziet, haast geen punten van aanraking heeft.

Het zijn me dan ook de gesprekken wel, die bij zulke visites worden gevoerd! Ik voor mij ben nu juist niet op mijn mondje gevallen, maar bij zulke visites, waar men niet van buiten kan, wil me gewoonlijk niets te binnen schieten.

Toch is deze soort van bezoeken nog niet de ergste. Van beide zijden beuzelt en bazelt men een kwartier lang voort, zonder dat men er zijn hersens veel bij gebruikt. Maar iets anders wordt het bij de groote, hetzij vreugdevolle, hetzij smartelijke gebeurtenissen, die het leven van ieder mensch afwisselen en vervroolijken of schokken.

Neem bij voorbeeld een verloofd paar; de jongelieden zijn tot de erkenning gekomen dat zij elkaar liefhebben, de wederzijdsche ouders zijn geraadpleegd, heel wat woorden zijn er over gevallen, dikwijls heel wat bezwaren, moeilijkheden, tegenkanting uit den weg geruimd, eer het er eindelijk door is. Nu zouden de verloofden het liefst in elkanders huiselijken kring te zamen zijn, elkaar nader leeren kennen; zij hebben elkaar zooveel te zeggen en te vragen.... Maar daar is geen tijd voor; morgen is het receptie; ‘morgen en de volgende dagen,’ zooals het op de schouwburg-affiches heet, moeten zij zich door de vrienden en bekenden laten bezien, ondervragen, gelukwenschen enz. enz., en zij hebben niet eens het recht, door een ‘onherroepelijk laatste voorstelling’ aan die kwelling een einde te maken.

En dan de bezoeken van rouwbeklag! Wat zal ik tot troost aan de moeder zeggen, die haar eenig kind heeft moeten verliezen? Wat aan de weduwe, die haar echtgenoot in den bloei der jaren van haar zijde zag weggerukt? Moeten zij geen behoefte gevoelen, vooreerst met haar smart alleen te zijn, en zijn de banale spreekwijzen, die meestal bij zulke gelegenheden gedebiteerd worden, wel in staat, het eerste, overstelpende leed te verzachten? Of moet ik misschie naar hartroerende troostgronden zoeken voor een familie, wie een oude suikertante door haar overlijden het grootste plezier heeft gedaan, en die nu met één lachend en één schreiend oog om de waardige afgestorvene rouwt?

Even mooi en verdienstelijk het is, een vriend een zwaren rouw te helpen dragen of hem in treurige dagen tot troostrijke gedachten en nieuwe hoop op te wekken, even pijnlijk, en wat erger is, even belachelijk zijn dikwijls de sit latiën, die uit zulk een wederzijdschen dwang voortkomen.

Dergelijke visites zijn bepaald uitgevonden tot een kwelling niet alleen van degenen, die ze ontvangen, maar ook van hen die ze afleggen moeten. Moeten? Ja, wie dwingt ons eigenlijk? Als gelijkgezinden het er eenmaal over eens zijn, zoogenoemde gelegenheidsbezoeken als een lastigen en onwaardigen dwang af te schudden, dan kan het toch niet moeilijk vallen, ook de overigen tot betere gedachten te brengen en in deze richting eenigermate als maatschappijhervormer op te treden. Maar hier wringt hem juist de schoen. Niemand wil de eerste zijn, niemand wil de

baanbreker wezen voor anderen, al zou hij het eenmaal gegeven voorbeeld ook graag volgen.

Niet waar, lieve lezeres, voor geen geld van de wereld zou u den moed willen toonen, hier als pionnier voorop te gaan? Want er hoort moed toe, een maatschappelijke instelling, die in den tijd en de zeden geworteld is, omver te stooten, zelfs zeer veel moed. Zou daar werkelijk niemand toe bereid gevonden worden? Komaan, als ik hier de koe eens bij de horens pakte en anderen het voorbeeld gaf?

Ja, dat wil ik doen; ik wil toonen wat een vaste wil vermag. En daar ik weet, dat men door woord en schrift niet half zooveel kan uitwerken als door het eigen levende voorbeeld, verklaar ik hierbij plechtig: van heden te beginnen leg ik geen enkel gelegenheidsbezoek meer af. Het geldt hier een werk van algemeene menschlievendheid, een moedige daad, ik wil ze ten uitvoer brengen, ik wil....

Hemel, daar zou ik al pratende vergeten dat ik nog een visite bij D. te maken heb. Nu het zou wat moois wezen, als ik dat alweer verzuimde. Dat komt er van als men zoo doorslaat. U moet namelijk weten, waarde lezeres, dat de D's onlangs hun zilveren bruiloft gevierd hebben en ik hen nog niet heb gefeliciteerd. Dat verzuim moet ik zoo spoedig mogelijk inhalen. U verontschuldigt me wel voor vandaag; 't is bepaald een visite, waar ik niet van buiten kan, en de menschen zouden het me hoogst kwalijk nemen!

Klein maar dapper.
Schets uit het gouddelversleven in Australië.

‘Bij den heiligen Patrick!’ zei Vervaarlijke Wim, ‘mijn kop er af, als ge dat klaar speelt!’

Daarbij zette hij een gezicht als een oude leeuw, die een valkuil bemerkt, krabde even aan zijn hoofd met stroogeel haar en zag met een slim gezicht de beide kerels na, die vóór hem tusschen de struiken verdwenen.

‘De duivel hale mij, als ik u het spel niet bederf,’ voegde hij er aan toe, en hij zag er uit als een veldheer, die het vijandelijk leger in een hinderlaag ziet marcheeren.

Uit deze kernachtige woorden zou een oningewijde hebben kunnen besluiten, een verharden zondaar voor zich te hebben, maar dit was niet het geval. Wim had heel goed tot model kunnen dienen voor een straatjongen van Murillo, want hij was eerst zeven jaar oud. Hij was de eenige spruit van William Mc. Mallan, in de wandeling Terrible Bill, de Vervaarlijke Wim geheeten, en diens echtgenoote Margaret, die van wege de vele zomersproeten, welke haar gezicht versierden. gewoonlijk de Gevlekte Griet werd genoemd.

Vervaarlijke Wim senior had, toen hij voor vijf jaar naar Golden Camp was gekomen, een goede *claim* (goudmijn) gehad, die hem wekelijks vijftien pond sterling opbracht, en zoo leden zijn vrouw en kind geen gebrek. Intusschen was de rijke ader in Wim's *claim* uitgeput, en moest hij blij zijn, als zijn wekelijksche arbeid hem nog in staat stelde, in zijn noodzakelijkste behoeften te voorzien. Dat beviel zijn vrouw slecht, en langzamerhand werd het bij haar een gewoonte, haar man persoonlijk verantwoordelijk te stellen voor zijn tegenspoed, en dezen, in plaats van aan de grillen van vrouw Fortuna, te wijten aan zijn eigen ongeschiktheid.

Zoo gebeurde het, dat Vervaarlijke Wim senior des avonds liever in de kleine achterkamer van het *Golden Camp Hotel* zat, dan zich de les te laten lezen in het huis van zijn dierbare wederhelft. Het *Golden Camp Hotel* was een uit boomstammen, schors, linnen en oude planken opgetrokken barak, die in het kamp algemeen de

stranty, het krot heette. In dit krot zat elken avond een uitgelezen gezelschap gouddelvers, die whisky dronken en kaart speelden. Daar waren eenoogige Jack, zoogenaamd naar zijn gebrek, tot onderscheiding van vele andere Jacks; de *commodore*, een klein mannetje, die zich door een oolijke natuur, een rood neusje en zwemmende oogjes onderscheidde, alsmede doordat hij steeds de wijdste broek en den grootsten hoed droeg, die er in den eenigen winkel was te krijgen; Tom Gordon, wien zijn voorliefde voor het edele kaartspel den bijnaam van ‘Poker Tom’ had bezorgd; de Duitscher George en Louis de Franschman, beiden naar hun nationaliteit genoemd, en andere edele mannen meer, die hun best deden, de verdiensten van den dag te verkwisten.

In deze haven placht Vervaarlijke Wim senior beschutting te zoeken tegen het woeden der echtelijke stormen, maar de Gevlekte Griet geneerde zich niet hem tot in zijn schuilhoek te vervolgen en naar alle regelen der vrouwelijke welsprekendheid te kapittelen.

Het gevolg er van was, dat hij op een goeden morgen was verdwenen, niets achterlatend, behalve zijn lieve wederhelft en den kleinen Wim, dan een paar oude broeken en een verroest geweer met gebroken slot.

Gevlekte Griet sloeg er zich zoo goed mogelijk doorheen met te wasschen voor de gouddelvers;

DE HULDIGING VAN KAREL V TE GENT, NAAR DE SCHILDERIJ VAN ALBERT VRIENDT.

De Chineenen, die haar eenigen tijd concurrentie aandeden, had zij spoedig uit het veld geslagen, zoodat ze een klein bestaan vond.

De kleine Wim met zijn wel is waar altijd vuil, maar van gezondheid en levenlust stralend gezicht, de trouwhartige blauwe oogen en weelderige gouden lokken, was de lieveling en pleegzoon van het heele kamp geworden, en hoewel de moeder, die na het verdwijnen van haar man uiterst spaarzaam was geworden, hem tamelijk krap hield, ging hem toch geen in Golden Camp verkrijgbaar lekker hapje voorbij, want er was geen gouddelver op zeven mijlen in het rond, die niet steeds van zijn uitstapje naar de stad een kleinigheid voor Wim meebracht.

Nu stond onze zevenjarige held boven aan de berghelling, achter de dichte campèchehoutstruiken, waaruit alleen zijn geel omlijst gezicht met de heldere oogen uitkwam; hij mopperde geweldig. Aanleiding er toe gaven hem de twee mannen, die groot genoeg waren om er zeven Wim's uit te snijden, en die, hadden ze hem gezien en gehoord, Wim misschien in zeven stukken gehakt hadden.

Toen Wim na het middageten naar de zonnige berghelling geslopen was, om in de oude verlaten mijngroef, door den een of anderen goudzoeker voor jaren gegraven en weder opgegeven, rond te dwalen en den tijd te dooden, was hij daar in een vasten slaap gevallen. Plotseling was hij ontwaakt, en hoorde nog half in den slaap, hoe de beide in 't kamp zeer beruchte klanten, die eerst voor korten tijd in de legerplaats aangekomen waren, en niet ver van het ‘krot’ hun hut hadden opgeslagen, afspraken, in den aanstaanden nacht de hut van Joe Castlemaine te berooven.

Wim spitste de ooren, bleef echter stil liggen en gaf geen teeken van leven, tot de beide schelmen zich verwijderd hadden. Gedurende zijn zevenjarig bestaan had Wim niemand zoo goed vertrouwd, zoo lief gekregen als juist Joe Castlemaine. Ofschoon alle bewoners van het kamp zijn vrienden waren, waardoor zijn moeder het waschmonopolie verzekerd was, wendde hij zich toch steeds tot Joe, wanneer het toeval hem de een of andere streek gespeeld had. Als hij de stijfseldoos, die hij zijn moeder moest brengen, hier of daar op een rots had neergelegd, om ongehinderd een springrattenfamilie te kunnen naderen, en de geit van Patty Ryans van de gelegenheid gebruik maakte, de stijfsel, alsmede de bordpapieren doos op te vreten, dan was het Joe, die hem een shilling gaf om een nieuwe doos te koopen; en als bij een nauwkeurige inspectie van een oude, half met water gevulde mijnput een stuk zeep er in viel, dan was het weder Joe, die schertsend zeide, dat de eerste, die in den put viel, er schooner zou uitkomen, dan hij ooit te voren geweest was, en het was Joe, die hem uit de provisiekast onder zijn bed een precies gelijkend stuk zeep als het verdronkene gaf, en zoo zijn beschermeling uit de klem hielp.

Nu echter was Joe sedert twee dagen weg op een inspectiereis om een goudhoudende plaats te zoeken, en werd voor den volgenden avond niet terugverwacht. Dat wist niemand beter dan Wim, die zijn vriend bij zijn reisuitrusting geholpen en gezien had, waar hij zijn geld borg, die het zadel aangesleept en het paard had helpen zadelen. En nu zat hij daar, trok een bedenkelijk gezicht en ontwierp zijn plan van veldtocht.

Gewone stervelingen zouden spoorslags naar beneden in 't kamp gerend zijn, om openlijk in het *Golden Camp Hotel* de plannen der schurken bekend te maken.

Niet alzoo Vervaarlijke Wim.

Niet voor niemendal had hem Louis de Franschman, die zelf allerlei wonderlijke avonturen te water en te land beleefd had, alle heldendaden van Red Kelly, Power

en hoe de heeren der Australische bosschen nog meer mochten heeten, in gloeiende kleuren geschilderd. Wim voelde de kracht in zich, zijn groote landslieden na te volgen. De gelegenheid er voor was nu gekomen. Nu kon hij toonen van dezelfde stof te zijn als de Australische *lushrangers*.

Deze geestdriftvolle overweging werd plotseling door een uiterst pijnlijke gebeurtenis onderbroken. Wim voelde, hoe hij bij zijn lange haren gepakt en onzacht van den grond opgebeurd werd, en ontdekte al spoedig, dat het de hand zijner moeder was, die hem, na lang zoeken, in zijn schuilhoek ontdekt had.

Het was een pikdonkere nacht. De wind suisde en gierde door de dennen, die de droge bedding der beek omzoomden, het piepte en huilde in de mijn, alsof de hel met haar wilde scharen was losgebroken.

Met een oud geweer over den schouder, schreed onze kleine held op het ruwe pad voort; het loeien van den storm maakte hem zoo angstig, dat hij er bijna aan toe was, al zijn gedachten aan roem te laten varen, en zich neer te zetten om te weenen. De afstand tusschen Golden Camp en Hellish Gully was hem altijd onverstandig groot voorgekomen, maar heden was het erger dan ooit; aldoor werd bij hem de overtuiging vaster, dat het zakje stofgoud, door Joe in den vollen meelzak geborgen, reeds lang gestolen was. Hij had gehoord, hoe de spitsboeven 't er over hadden, alles te zullen opensnijden, en dat, als de duivel niet in 't spel kwam, ze Joe Castlemaine's goud zouden vinden. Buitendien hadden ze er nog van gesproken, de hut van eenoogigen Jack te berooven in den tijd, dat haar bewoner in de *shanty* zat, maar daarom bekommerde zich Wim minder. Op beide plaatsen te gelijk kon hij niet wezen, en als hij maar Joe's goud kon redden, dan mocht Jack toezien, waar het zijne bleef.

Ondanks de menigvuldige hindernissen, welke hem den weg versperden, vervolgde hij dien al verder en verder. Plotseling ontdekte hij, dicht bij de hut te zijn. Zonder talmen begon hij met zich onder den achterwand der hut een toegang te graven, en deed dit met een handigheid en vlugheid, die onverklaarbaar zouden geweest zijn, als hij zich niet dagelijks op dezelfde wijze uit het vertrek had weten te redden, waarin zijn moeder hem placht op te sluiten. Het gunstig lot veroorloofde hem ook zijn musket naar zich toe te halen. Hij tastte naar den meelzak. Het goud bevond zich aan de naar den muur gekeerde zijde, en een kleine snede bracht het spoedig te voorschijn.

Een gedruisch van voetstappen, eenige gefluisterde woorden lieten zich hooren; de deur zuchtte onder het gewicht van daartegen drukkende schouders, de planken gaven krakend toe, en de roovers traden de hut binnen. Iedereen kent het onzekere en onaangename gevoel bij het binnentreden van een onbekend donker vertrek.

De mannen zochten in hun zakken naar lucifers, om de hun pijnlijke duisternis te verdrijven, en terwijl ze hiermee bezig waren, werd de stilte plotseling door het sissen en schuifelen eener slang gestoord. Duidelijk was het schrikwekkend geluid kenbaar, dubbel verschrikkelijk in de angst aanjagende duisternis, waar elke schrede den voet met het giftige dier in aanraking kon brengen. Van schrik verstijfd, stonden beiden onbeweeglijk, maar toen de een iets langs zijn been voelde glijden, en het verderf dreigend geluid uit de onmiddelijke nabijheid opsteeg, weerklonk een angstkreet, welke het meel in de zakken deed sidderen, en het pad dreunde van de haastige voetstappen der wegvluchtende roovers.

Vervaarlijke Wim zat alleen midden in de hut op den grond, en terwijl hem zijn lang haar, van opwinding en angst, steil op 't hoofd stond, lachte, bromde en fluisterde hij voor zich heen, en klemde daarbij zijn oud geweer vast tegen zich aan.

‘Genadige hemel!’ zei hij, ‘voor niets heb ik me dan toch niet in de laatste drie maanden bij de slangenholen in Snake Gully opgehouden. Maar nu weg, weg van hier, vóór de schurken terugkomen. Alle duivels, wat konden die kerels beenen maken.’

Toen Joe Castlemaine den volgenden morgen - twaalf uren vroeger, dan men het verwachtte - over den berg naar het kamp reed, en op de legerplaats neerziende, een buitengewone drukte opmerkte, nam hij den weg naar de *shanty*, waar hij het nieuws vernam. Een paar gouddieven hadden in de hut van eenoogigen Jack ingebroken, maar hadden er niets dan een oud zilveren horloge buit gemaakt. Jack liet zijn geld nooit in de hut achter, maar nam het getrouw elken avond mee naar de kaarttafel. De dieven waren ook in de hut van Joe geweest, maar hadden er bijna niets van hun gading gevonden, want alles scheen er in de beste orde te zijn. Maar Vervaarlijke Wim was verdwenen, en de gevlekte Griet viel in haar hut van het eene zenuwtoeval in het ander.

Joe hoorde dit alles aan, zonder er veel op te antwoorden; en reed dan naar zijn hut, om zich zelf van den toestand der dingen te overtuigen. Onderweg kwelde hem een bang vermoeden, dat hij maar niet van zich kon afzetten; toen hij aangekomen en van het paard gesprongen was, onderzocht hij allereerst den meelzak. Waarachtig, daar was een snee in, en het goudzakje was verdwenen. Toen nam de twijfel en de verdenking een vasten vorm aan, en luidde riep het in hem: ‘Ik wist het! Ik zei het dadelijk! Alleen Wim wist waar ge uw geld hadt, en nu is hij verdwenen en met hem uw geld!’

Joe ging evenals een opgesloten tijger voor de hut op en neer. Hij had op deze laatste inspectiereis op een zonderlinge plaats naar goud gezocht, want in plaats van woeste afgronden en ravijnen te peilen en te onderzoeken, was hij boven te Richtown geweest, waar de oude Worth woonde. Deze oude knaap was wel is waar geen rit van zeventig mijlen waard, maar bij hem woonde Bessie Worth, zijn eenige dochter, die even beminnelijk, als de vader lastig en kribbig was. Bessie had bij het laatste bezoek bekend, dat hij haar wel beviel, en op den ganschen terugweg had de overgelukkige Joe gerekend en berekend, hoeveel goud er wel in het zakje was, en wat het wel kosten zou, een nieuwe, grootere en mooiere hut met veranda, keuken en verder toebehooren te bouwen en ze op een voor Bessie passende wijze te meubileeren.

Maar nu was het goudzakje verdwenen, en Joe's gelukkige droomen vergingen, alsof het slechts een luchtspiegeling - de fata morgana van het Australische bosch - geweest ware. Zijn handen balde hij van toorn en vertwijfeling in zijn zakken; de rechter raakte iets hards aan. Het was een zakmes, dat hij te Richtown gekocht had, om het Wim ten geschenke te geven. Met een vloek wierp hij het mes in de mijn.

Intusschen, het was toch altijd een mes, dat een halven kroon gekost had, en de eerste steen voor een nieuw goudzakje moest spoedig gelegd worden. Aan verkwisting en nutteloze uitgaven was voor Joe in den eersten tijd niet te denken. Met koortsachtige haast klauterde hij naar beneden in de mijn, en struikelde daarbij over een lichaam.

‘Wat, Wim, lig jij hier? Hemeltje lief, hoe kon ik op zulke gedachten komen! Arme, kleine schelm, wat een onrecht heb ik je aangedaan! Ontwaak, Wim, word toch wakker.’

Vervaarlijke Wim sloeg de oogen op en glimlachte als een stervende gladiator, toen hij zijn vriend zag.

‘O, Wim, nu begrijp ik alles! De schurken hebben u gedreigd, en hebben u zoolang vrees aangejaagd, dat gij ten laatste de plaats, waar het goud verborgen was, wel moest aanwijzen; daarna hebben ze u in den afgrond geworpen; arme kleine, je gewicht in goud waard!’

Maar nu richtte Vervaarlijke Wim zich op. Wat was hem aan een gebroken arm en aan een paar builen en gaten in het hoofd gelegen? Zijn eer stond op het spel!

‘Mij vrees laten aanjagen?’

Er lag een wereld van beleedigd eergevoel in die enkele woorden.

Toen zonk hij in de armen van Joe terug en vertelde zijn geschiedenis. Toen hij bijna aan het einde was, zag Joe hoe hij zich met een der vele gaten in de broek van den Duitschen George bezig hield. Na vele vergeefsche pogingen kwam het goudzakje, *de conditio sine qua non* voor de verwezenlijking van Joe's plannen voor de toekomst, te voorschijn.

‘En het was zoo helsch donker,’ besloot Wim zijn geschiedenis, ‘dat de duivel mij regelrecht in dit vervloekte gat liet loopen. Hals over kop ben ik naar beneden gevallen, maar het zakje ging mee, want ik dacht, als ik het in de hut achterlaat en die verduivelde schurken nog eens terugkwamen, zouden ze 't toch nog kunnen vinden. Tienduizend alligators, zullen de kerels vloeken, als ze 't vernemen; de slang met haar sis! sis! was niemand anders dan Vervaarlijke Wim!’

Bij de Platen.

Inkwartiering.

Dat is me een consternatie op de rustige, afgelegen hoeve! Terwijl allen kalmpjes aan hun werk zijn en de baas en de vrouw, niets vermoedend, samen zitten te keuvelen, komt daar op eens een troep soldaten binnengevallen, waarvan de voorste een gedrukt papiertje laat zien, met de boodschap dat hij met zijn kameraden dien nacht op de hoeve zal moeten logeeren.

Do oude boer kan er niet over uit. Tevergeefs poogt hij den inkwartieringsbrief te ontcijferen, maakt alle mogelijke tegenwerpingen, krabt zich verlegen achter het oor; maar.... er is niets aan te doen. ‘Ik ben met mijn kameraad hierheen gekommandeerd,’ zegt de korporaal, ‘en je moet nu maar zien dat je ons een onderkomen bezorgt. En als je ons een plezier wil doen, laat ons dan niet te lang staan; want we vallen om van de vermoeienis; we hebben den heelen dag groote meneuvels gemaakt en kunnen nu onze spullen nog eerst eens gaan poetsen, vóór we onder de wol kunnen kruipen.’

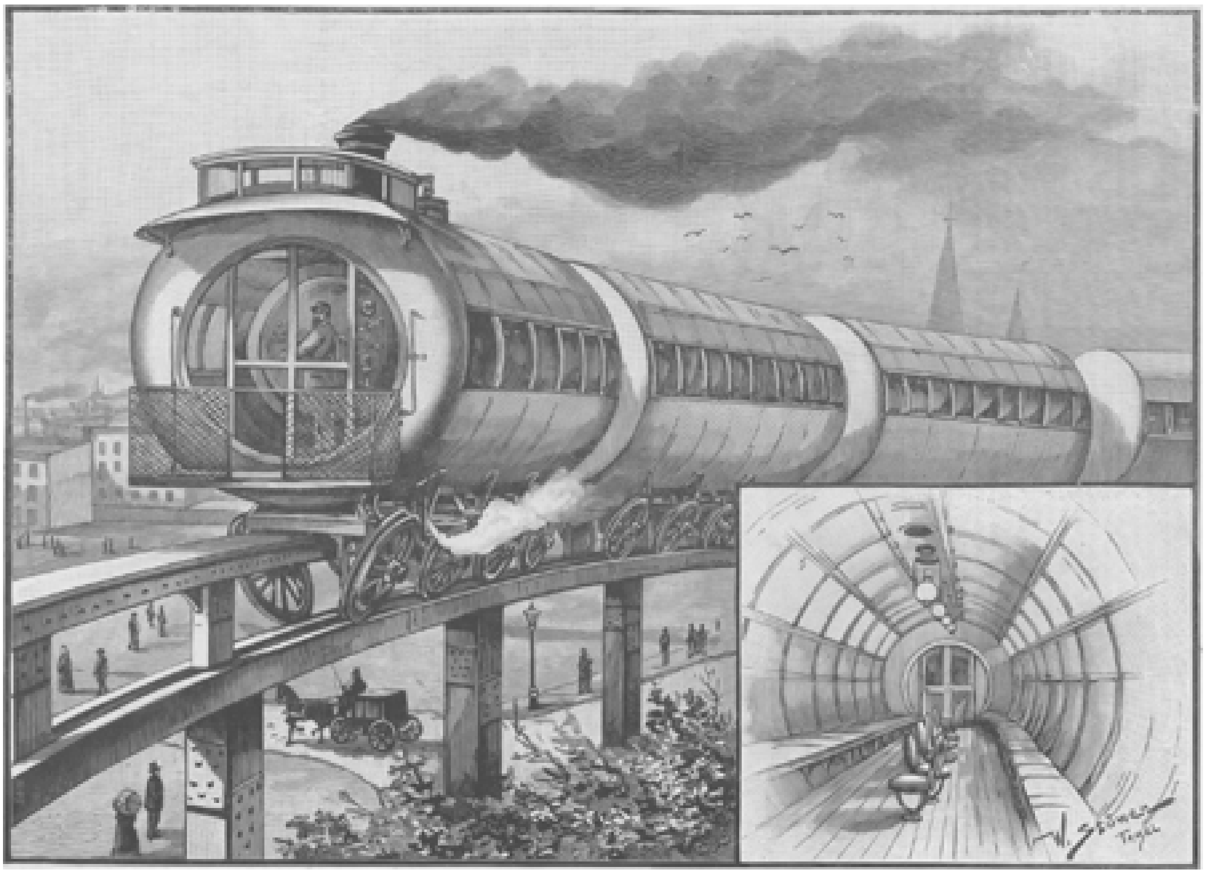

Een waggon van binnen.
DE CILINDER-SPOORBAAN TE BOSTON, NAAR DE TEEKENING VAN W. STÖWER.

Met over elkaar geslagen armen en bedenkelijk gezicht hoort de vrouw het gesprek aan. Het is haar niet duidelijk waarom die soldaten nu ook juist met het warme weer in de hei moeten gaan ravotten, om dan bezweet en bestoven bij haar in huis te komen vallen, alsof zij herberg hield. Zij schijnt nog vooreerst niet van plan, veel werk te

maken van de ontvangst dier onwelkome gasten, en er zal zeker nog heel wat gemopperd worden, eer de jongens hun vermoeide leden kunnen uitstrekken.

Intusschen zien niet al de bewoners van de hoeve zoo schrikkelijk tegen die onverwachte inkwartiering op als de baas en de vrouw. De kleine dreumes op den voorgrond vindt het heel interessant, zoo van nabij met de wakkere landverdedigers te mogen kennis maken en inspecteert alvast met groote belangstelling het geweer van den voorsten man.

Ook de twee dienstmeiden, die in een hoek zitten aardappelen te schillen, vinden blijkbaar het geval nog zoo onaardig niet. Zoo'n troepje jolige snuiters, denken zij, zal allicht een prettige afwisseling bezorgen in het eentonige leven op de stille boerderij.

Huldiging van karel V te Gent. -

Keizer Karel V, in wiens rijk de zon niet onderging, was trotsch op 'zijn Gent', de rijkste stad van Vlaanderen. Ze was toch toenmaals met haar 35000 huizen en 175000 inwoners een der meest bevolkte steden van Europa. Toen Alva hem lied, de oproerige stad te verwoesten, moet hij hem, naarde overlevering wil, op het Belfort gebracht en, op de huizenzee wijzend, gezegd hebben: 'Hoeveel Spaansche huiden denkt ge dat er wel noodig zijn om zulk een handschoen te maken?'

Met deze woordspeling bedoelde hij Gent, dat in het Fransch *Gand* heet, terwijl *gant* handschoen beteekent. Zoo kon hij ook eenmaal schertsend tot koning Frans I van Frankrijk zeggen: 'Ik kan uw Parijs wel in mijn handschoen steken.'

Dierbaar was Karel V deze stad ook nog om een andere reden: binnen haar muren, in het Prinsenhof van Gent, had hij den 24en Februari 1500 het levenslichtaanschouwd en hier had hij, nog in de wieg, de eerste huldiging ontvangen.

Den 7en Maart des avonds tusschen negen en tien uur had de doopplechtigheid plaats en het rijke Gent ontwikkelde daarbij een pracht, als het sedert dien tijd misschien niet meer aanschouwd heeft. Van het Prinsenhof tot aan de St.-Janskerk was een drie voet hooge houten galerij gebouwd, die met negen en dertig eerepoorten versierd was. De stad zwom in een ware vuurzee van fakkels en lantarens, toen de schitterende stoet met den doopeling en diens peters van het paleis naar de kerk trok; op de grachten schommelden verlichte schepen, waarvan de gloed in het water weerspiegelde, en Grieksch vuur vlamde van de torens en bastions.

Bij den doop ontving de zoon van Philips den Schoone en Johanna van Castilië den naam van Karel ter gedachtenis van zijn overgrootvader Karel den Stoute van Borgondië.

De hoogste onderscheidingen vielen het vorstelijk kind bij deze gelegenheid ten deel. Keizer Maximiliaan benoemde zijn kleinzoon, pas veertien dagen oud, tot hertog van Luxemburg, welken titel ook de Duitsche keizers Karel IV, Wenzel en Sigismund gedragen hadden, en waaruit men voorspellingen omtrent de toekomstige grootheid van den pasgeborene afleidde. Rijke geschenken werden hem van alle kanten aangeboden, welke feestelijke plechtigheid door ons tafereel wordt voorgesteld.

Aan de wieg van het vorstenkind zit de moeder, nog een weinig bleek, maar hoog gelukkig dat zij haar beminden gemaal, die naast haar staat, een stamhouder heeft mogen schenken.

Van rechts naderen de grooten van stad en land om den erfprins hun hulde te brengen. Prins Karel van Croy, een der peters van het vorstenkind, biedt een in zilver gedreven, ten deele vergulden helm van kunstige bewerking aan, die den prins in alle gevaren moet beschutten. De tweede peter, de markies van Berg, prins van Vargas, brengt een pronkzwaard, bestemd om door den toekomstigen keizer voor de eer van zijn huis, de verdediging zijner landen, de bescherming van vervolgden en onderdrukten te allen tijde zegerijk te worden gevoerd. De aanzienlijkste poorters der stad Gent wijden den binnen haar muren geboren vorstentelg een kostbaar zilveren, volkomen uitgerust schip, een prachtig sieraad voor de keizerlijke tafel.

Op den voorgrond van ons tafereel hebben onder anderen ook de vorstelijke vrouwen plaats genomen, die den prins ten doop hielden; Margareta van York, de zuster van den Engelschen koning Eduard IV, en Margareta van Oostenrijk, de tante

van den prins, die als kind met Karel VIII van Frankrijk verloofd, doch door dezen teruggezonden was.

Deze dames boden den jongen prins gouden schalen met kostelijke steenen aan en een met edelgesteenten bezet reliquieënkastje in den vorm van een gekroond maagdenhoofd.

Links knielt de vertegenwoordiger der Vlaamsche prelaten, in wier naam hij het Oude en Nieuwe Testament in rijken band overhandigt waarop de woorden gegrift staan: *scrutamini scripturas*, onderzoekt de schriften.

VEERMANS DOCHTERTJE.

Daarmee zijn echter nog al de eerbewijzen niet uitgeput, waarmee het jeugdige vorstenkind overstelpt wordt; de insigniën der orde van het gulden vlies, die van het schild op den achtergrond afhangen, herinneren weer aan een andere onderscheiding. Nog iets merk waardigers overkwam daarbij het bevoorrechte kind: het werd overeenkomstig het gebruik van den tijd door zijn grootvader met Claudia, de dochter van Lodewijk XII, verloofd.

De kunstenaar van ons tafereel heeft den kleinen bruidegom tot het onmiddellijk kenbare middelpunt van zijn schilderij weten te maken door de belangstelling van al de aanwezigen samen te trekken op het kleine kind, welks teere verschijning met de krachtige mannenfiguren en hun forsche karakterkoppen een gelukkige tegenstelling vormt. De fraai gegroepeerde dames verlevendigen verder op bevallige wijze de schilderij, die den kunstenaar gelegenheid gaf, van zijn bijzondere kennis der historische costumes partij te kennen.

Alb. Vriendt, historieschilder te Brussel, de vervaardiger van onze schilderij, is geen nieuweling op dit gebied; hij en zijn broer Julien hebben reeds een rij van merkwaardige gebeurtenissen uit de geschiedenis van hun vaderland door hun arbeid vereeuwigd.

Alb. Vriendt vereenigt in zijn werken een streng historische opvatting met een natuurgetrouwe uitvoering in alle bijzonderheden, zonder zich toch in kleinigheden te verliezen. Hij behoort tot die hedendaagsche schilders, welke omvangrijke

geschied-en oudheidkundige studiën maken over het tijdvak, waaraan zij de stof voor hun doeken ontleenen en die zich hierdoor zulke nauwkeurige gegevens verschaffen omtrent het karakter van het betrokken volk, de toestanden des lands, allerlei eigenaardige costuums, huisraad, bewapeningenz., als eenige tientallen jaren terug hoogstens in het bereik zouden zijn van een museum-directeur.

De cilinder-spoorbaan te Boston. -

Een hoogst eigenaardig middel van verkeer voor groote steden is de cilinder-spoorbaan, door den ingenieur Joe M. Maigs te Boston gebouwd. Gelijk men op onze afbeelding ziet, neemt zulk een spoorbaan hoegenaamd geen ruimte op den grond in en kan dus door de dichtst bebouwde wijken aangelegd worden. Daartoe hoeft maar een rij ijzeren palen gezet te worden, waarvoor allicht overal een plaatsje te vinden is. Op die palen rust dan, acht meter boven den grond, de eigenlijke baan, bestaande uit twee spoorstaven, die evenwel niet naast, maar boven elkaar liggen. Op de onderste komt de voornaamste last neer, wijl hierop de schuins naar elkander toeloopende raderen komen te loopen. De bovenste rail dient maar om het omkantelen van de waggons en de locomotief te verhinderen.

Die waggons en de locomotief hebben, zooals men ziet, volkomen den vorm van een cilinder, die gekozen werd om zoo weinig mogelijk tegenstand te bieden aan de lucht. Ook geeft die vorm gelegenheid tot een bijzonder lichten bouw en draagt veel bij tot de veiligheid van de heele inrichting. Elke waggon heeft acht schuins geplaatste zoogenaamde buikraderen, terwijl de locomotief bovendien nog van rechtstandige beweegraderen voorzien is.

Van binnen zijn de waggons, zooals op ons plaatje te zien is, heel ruim en geriefelijk ingericht, terwijl de machine van bijzonder practische constructie is. De machinist heeft naar de voorzijde het uitzicht geheel vrij. Een ontsporing van dezen eigenaardigen trein is niet mogelijk.

Veermans dochtertje.

Zij kan óók het bootje wel sturen, de kloeke, kleine meid, en zij zal het haar vader dezen keer eens laten zien. Den heelen dag is hij al zoo druk in de weer geweest; nu moet hij eens rustig op het bankje blijven zitten en den roeiriem aan haar overlaten. Het gaat misschien zoo vlug niet, als wanneer hij zelf den riem hanteert, maar ze komen er toch; en het is daarbij zoo aangenaam zacht en zoel op het water, dat zelfs de anders zoo ongeduldige hond droomerig over boord kijkt naar den zwalpenden golfslag

Een waas van stille poëzie hangt over dit vredige tafereeltje, dat met zijn kalme avondstemming de bont afwisselende reeks der voorstellingen van dezen jaargang gevoeglijk sluit.